Riusu cocabera: mai ëjaguë Jesucristo ba'iyete toyani jo'case'e'ë

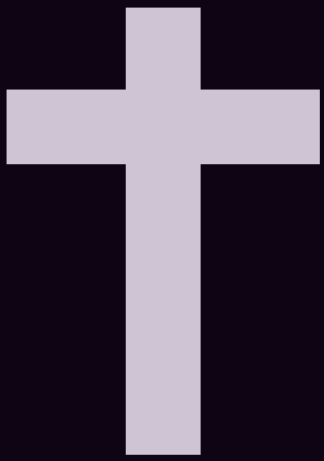

New Testament in Siona (CO:snn:Siona)

Riusu cocabera: mai ëjaguë Jesucristo ba'iyete toyani jo'case'e'ë

New Testament in Siona (CO:snn:Siona)

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Siona

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Siona [snn], Colombia

Copyright Information

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.
You do not sell this work for a profit.
You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Siona

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
ce8413d6-ff57-5b18-bda5-72d8f77005b2

Contents

SAN MATEO 1
SAN MARCOS 53
SAN LUCAS 85
SAN JUAN 143
HECHOS 185
ROMANOS 239
1 CORINTIOS 262
2 CORINTIOS 285
GÁLATAS 300
EFESIOS 310
FILIPENSES 319
COLOSENSES 325
1 TESALONICENSES 331
2 TESALONICENSES 336
1 TIMOTEO 339
2 TIMOTEO 345
TITO 350
FILEMÓN 353
HEBREOS 355
SANTIAGO 373
1 SAN PEDRO 379
2 SAN PEDRO 387
1 SAN JUAN 391
2 SAN JUAN 397
3 SAN JUAN 398
1 SAN JUDAS 399
APOCALIPSIS 401

Riusu Cocareba
SAN MATEO
Toyani Jo'case'e

Los antepasados de Jesucristo

1 Yureca, Jesucristo ira bain ba'isi'cuare toyani jo'case'e ba'iji. Baguë ira bain ru'ruña
ba'isi'cua yua David, Abraham, ja'ancua bateña.
2 Abraham yua Isaac pë'caguë baquëña. Isaac yua Jacob pë'caguë baquëña. Jacob yua
Judá, Judá yo'jecua, bacua pë'caguë baquëña.
3 Judá yua Tamarni huejani, Fares, Zara, bacua pë'caguë baquëña. Fares yua Esrom
pë'caguë baquëña. Esrom yua Aram pë'caguë baquëña.
4 Aram yua Aminadab pë'caguë baquëña. Aminadab yua Naasón pë'caguë baquëña.
Naasón yua Salmón pë'caguë baquëña.
5 Salmón yua Rahabni huejani, Booz pë'caguë baquëña. Booz yua Rutni huejani, Obed
pë'caguë baquëña. Obed yua Isaí pë'caguë baquëña.
6 Isaí yua mai ira taita ba'isi'quë David pë'caguë baquëña. Mai ira taita ba'isi'quë David,
yua Israel bain quë'rë ta'yejeiye ëjaguë ba'iguëbi yua Urías rënjo hua'jesi'coni huejani,
Salomón pë'caguë baquëña.
7 Salomón yua Roboam pë'caguë baquëña. Roboam yua Abías pë'caguë baquëña. Abías yua
Asa pë'caguë baquëña.
8 Asa yua Josafat pë'caguë baquëña. Josafat yua Joram pë'caguë baquëña. Joram yua Uzías
pë'caguë baquëña.
9 Uzías yua Jotam pë'caguë baquëña. Jotam yua Acaz pë'caguë baquëña. Acaz yua Ezequías
pëcaguë baquëña.
10 Ezequías yua Manasés pë'caguë baquëña. Manasés yua Amón pë'caguë baquëña. Amón
yua Josías pë'caguë baquëña.
11 Josías yua Jeconías, Jeconías yo'jecua, bacua pë'caguë baquëña. Ba'iguëna, ja'anrën yua
Israel bain preso zeanni sasirën baquëña, Babiloniana sasirën.
12 Ja'nca preso zeanni sasi'cua ba'ijënna, ja'nrëbi Jeconías yua Salatiel pë'caguë baquëña.
Salatiel yua Zorobabel pë'caguë baquëña.
13 Zorobabel yua Abiud pë'caguë baquëña. Abiud yua Eliaquim pë'caguë baquëña. Abiud
yua Eliaquim pë'caguë baquëña. Eliaquim yua Azor pë'caguë baquëña.
14 Azor yua Sadoc pë'caguë baquëña. Sadoc yua Aquim pë'caguë baquëña. Aquim yua
Eliud pë'caguë baquëña.
15 Eliud yua Eleazar pë'caguë baquëña. Eleazar yua Matán pë'caguë baquëña. Matán yua
Jacob pë'caguë baquëña.
16 Jacob yua José, María ënjë, baguë pë'caguë baquëña. María yua Jesusni të'ya raco'ë,
Cristo hue'eguëni.
17 Ja'nca ba'iguëna, Abraham ba'isirënbi David ba'isirën tëca, ja'anrënte cuencueto,
catorce pë'caguë sanhuë zin jojosi'cua bateña. Ja'nrëbi, David ba'isirënbi Israel bain
preso zeanni Babiloniana sasirën tëca, ja'anrënte cuencueto, catorce pë'caguë sanhuë zin
jojosi'cua bateña. Ja'nrëbi, preso zeanni sasirënbi Cristo të'ya raisirën tëca, ja'anrënre
cuencueto, catorce pë'caguë sanhuë zin jojosi'cua bateña.

Nacimiento de Jesucristo

18 Yureca Jesucristo të'ya raise'ere quëato, ñaca baji'i. Baguë pë'cago María yua Joseni
huejaja'go baco'ë. Yuta huejama'icua ba'ijënna, Riusu Espíritubi bagona ti'anni, Ta'yejeiguë
sëani, Riusu zin të'yajeija'ye re'huabi. Re'huaguëna, bago bainbi masihuë.
19 Ja'nca masijënna, bago huejaja'guë José hue'eguë, re'o bainguë ba'iguëbi bainni gu'aye
caye güeguë, Bagote ro yahue jo'cani senjoza ro'taguë baji'i.
20 Ja'nca ro'taguë ba'iguëna, Riusu anje hua'guëbi gaje meni, Josebi ëoruna canni ëñaguëna,
baguëni quëani achobi:
—José, David bainguë, Maríani huejaye huaji yëye beoye ba'ijë'ën. Riusu Espíritubi bagona
ti'anni, zin të'yajeija'ye re'huaguëna, zinbë ba'igo.
21 Ja'nca zinbë ba'igobi zinre të'ya raigona, baguë mamire JESUS hue'yojë'ën. Baguë
bain gu'a juchana zemosi'cuare tëani, bacua juchare senjoni, bacuani baja'guë sëani, ja'nca
baguëte hue'yojë'ën, anjebi guanseguë cabi.
22 Yua Riusu ira coca cani jo'case'e, baguë ira bainguë raosi'quë toyani jo'case'e, ja'anre
ro'tani, güina'ru ba'ija'guë caguë, yure ba'iyete cuencueni si'aye re'huabi. Ba coca toyani
jo'case'e yua ñaca baji'i:

23 Romi zingobi zin nëcani, zinre të'ya raija'go'co. Të'ya raigona, baguë mami yua Emanuel
hue'yosi'quë ba'ija'guë'bi, toyani jo'case'e baji'i.
Ja'an mami yua bain cocabi cato, Riusu yua mai naconi te'e ba'iji, caji.
24 Ja'nrëbi, Josebi sëta rani, Riusu anje guanseni jo'case'e'ru güina'ru yo'obi. Maríani
huejani babi.
25 Ja'nca huejani baguëta'an, bago zin ru'rureba të'ya raisi'quëni të'ya raiye tëca, Josebi
María naconi zin cu'emaji'i. Cu'ema'iguëbi, bago zin të'ya raigona, baguëte JESUS hue'yobi.

2

La visita de los sabios de Oriente

1 Jesús të'ya raisi jobo yua Belén hue'ebi, Judea yija ba'i jobo. Bain ta'yejeiye ëjaguë
Herodes hue'ebi ja'anrën. Ja'nca ba'iguëna, ma'choco ëñajën ye'yesi'cuabi ënsëguë eta rai
ca'ncobi rani, Jerusalenna ti'anni,
2 coca senni acha bi'rahuë:
—Judío bain ta'yejeiyereba ëjaguë ba'ija'guë yuara të'ya raisi'quë, ¿jarore ba'iguë'ne baguë?
Yëquënabi ënsëguë etajei yijare ba'ijën, ba ma'chocote ëñani, baguë të'ya raise'ere masihuë.
Ja'nca ëñani, ma'chocobi saguëna, be'teni ti'anhuë. Ti'anni, baguëna gugurini rëañu cajën
ba'iyë yëquëna, senni achajën baë'ë.
3 Senni achajën ba'ijënna, bain ta'yejeiye ëjaguë Herodesbi achani, gue ro'taye beoye
ba'iguë, ai quëquëbi. Si'a Jerusalén bain'ga baguë naconi te'e quëquëjën baë'ë.
4 Ja'nca quëquëjënna, Herodesbi pairi ëjacua, ira coca ye'yocua, si'acuani choini, ñë'coni,
bacuani si'a jëja senni achabi:
—Ba Cristo ba'ija'guë ¿jarona të'ya raisi'quë ba'ija'guë'ne? senni achabi.
5 Senni achaguëna, bacua sehuohuë:
—Belén huë'e jobo, Judea yija ba'i jobo, ja'anruna të'ya raisi'quë ba'ija'guë'bi. Riusu ira
bainguë raosi'quëbi ñaca toyani maina jo'cabi:
6 Belén huë'e jobo bain, Judea yijare ba'icua, mësacuabi yua ai ta'yejeiyereba ba'icua
ba'ija'cua'ë. Judea yija ëja bain ba'ija'cuare ro'tato, te'eguëbi mësacua huë'e jobobi
rani, yë'ë bain Israel bain cacuare guanseguë ba'ija'guë'bi, maina toyani jo'cabi,
quëani achohuë bacua.
7 Quëani achojënna, ja'nrëbi Herodes yua ba ma'choco ëñajën ye'yesi'cuare yahue choini,
bacua ma'choco ëñasirënrebare senni achabi.
8 Senni achani, masini, ja'nrëbi, bacuare Belenna saoguë cabi:
—Mësacua sani, ba zin hua'guë ba'iyete re'oye senni achani cu'ejë'ën. Cu'eni, tinjani,
ja'nrëbi yë'ëna quëa raijë'ën. Yë'ë'ga baguëna sani gugurini rëanza, cabi.
9 Ja'nca caguëna, bacua saë'ë. Sani ëñato, bacua ma'choco ënsëguë etajei yija ëñase'e yua
ja'ansirure sëji'i. Ja'nca së'iguë, bacuare sabi. Sani, ba zin hua'guë ba'i huë'ena ti'anni,
ja'anruna nëcajaji'i.
10 Nëcajaiguëna, ma'choco ëñajën ye'yesi'cuabi ba ma'chocore ëñajën, ai bojoreba bojojën
baë'ë.
11 Ja'nca bojojën, ba huë'ena cacani ëñato, ba zin hua'guë yua baguë pë'cago María naconi
baji'i. Ba'iguëna, bacua yua baguëna gugurini rëanjën, baguë ta'yejeiye ba'iyete ro'tajën, ai
bojohuë baguëre. Ja'nca bojojën, bacua gajonguanre a'nqueni, ai ro'i bonsere inni, baguëna
ro insihuë. Zoa curi, incienso, mirra, ja'an ma'ña sëñete baguëna ro insihuë.
12 Insini, ja'nrëbi ëoruna canni ëñato, Riusu quëabi: Herodes ba'iruna se'e go'ima'ijë'ën,
cani ëñobi. Ëñoguëna, bacua yua tin ma'abi sani, bacua yijana go'imate.

La huida a Egipto

13 Ja'nca gotena, Josebi ëoruna canni ëñato, Riusu anjebi ëoruna cabi:
—Yua huëijë'ën. Ba zin hua'guë, baguë pë'cago, bacuare sani, Egipto yijana gatijë'ën.
Baruna ti'anni, yë'ë quëaye tëca bëani ba'ijë'ën. Herodes yua ba zin hua'guëte huaza caguë,
baguëte cu'e ganoji, ëoruna cabi.
14 Caguëna, José yua ja'ansirën huëni, ba zin hua'guë, baguë pë'cago, bacuare ñamibi sani,
Egipto yijana gatini saë'ë.
15 Sani ti'anni, Herodes junni huesëye tëca bëani baë'ë. Riusu ira bainguë raosi'quë
cani jo'case'e'ru: "Yë'ë Zinre Egipto yijabi etaye choë'ë" ja'an cani jo'case'e'ru güina'ru yo'o
güesebi Riusu.

Herodes manda matar a los niños

16 Yureca Herodes yua ma'choco ëñajën ye'yesi'cuare ëjoni jëhuabi. Bacua yijana go'ise'ere
achani, Yë'ëre ro coquehuë caguë, ai bëinreba bënji'i. Ja'nca bëinguëbi si'a zin hua'na samu
tëcahuëan bacua go'ye ba'icuare, ëmëcua, Belén huë'e jobo ca'nco ba'icua, ja'ancuare huani

senjojë'ën guanseguë cabi. Ma'choco ëñajën ye'yesi'cua case'ere ro'tani, zin hua'na ba'i
tëcahuëanre cuencueni, ja'nca guanseguë cabi.
17 Ja'nca ba'iguëna, Riusu ira bainguë raosi'quë Jeremías hue'eguë, baguë coca cani
jo'case'e'ru güina'ru baji'i:
18 Ramá yijana achato, ai ba'iye ai jëja ota oiye baji'i. Ira pë'cago ba'isi'co Raquel baco'ë.
Bago mamacua junni huesësi'cua ba'ijënna, ai ota oco'ë bago. Zin hua'na beogo sëani,
yequëcuabi bagoni bojo güeseye poremaë'ë, cani jo'cabi Jeremías.
19 Ja'nrëbi, Herodesbi junni huesëguëna, Riusu anjebi gaje meni, José yua Egipto yijare
ba'iguëna, baguë ëo cainsiruna ëñoni, baguëni cabi:
20 —Yua huëijë'ën. Ba zin hua'guë, baguë pë'cago, bacuare sani, Israel yijana go'ijë'ën. Zin
hua'guëni huani senjoñe yëcuabi yua junni huesëhuë, cabi.
21 Caguëna, José yua ja'ansi'quë huëni, ba zin hua'guë, baguë pë'cago, bacuare sani, Israel
yijana goë'ë.
22 Goni, ti'an bi'rani achato, Arequelao hue'eguëbi yua Judea bainni guanseguë baji'i.
Baguë pë'caguë Herodesbi junni huesëguëna, baguëbi bëani, bainni guanseguë baji'i. Ja'nca
ba'iguëna, Josebi achani, Judeana saiye ai huaji yëguë baji'i. Ja'nca ba'iguëbi ëoruna canni
ëñato, Riusu anjebi baguëni coca yihuoguë cabi. Ja'nca caguëna, Josebi huëni, ba zin
hua'guë, baguë pë'cago, bacuare sani, Galilea yijana quëñëni saji'i.
23 Ja'nca quëñëni sani, ti'anni, Nazaret huë'e jobona bëani baji'i. Riusu ira bain raosi'cua
cani jo'case'e: "Nazareno bainguë casi'quë ba'ija'guë'bi" zoe cani jo'carena, güina'ru baji'i
Jesusre.

3

Juan el Bautista en el desierto

1 Ja'nrëbi jë'te, Juan Bautizaguëbi Judea yija beo re'otona ti'anni, bainni coca quëani acho
bi'rabi:
2 —Riusu ba'i jobo ëñoja'ñe yurera ti'anja'ñeta'an ba'iji. Ja'nca sëani, mësacua gu'a jucha
yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani, mame recoyo re'huani ba'ijë'ën, quëani achoguë baji'i Juan.
3 Juan ba'iyete cato, Riusu ira bainguë raosi'quë Isaías hue'eguëbi baguë ba'ija'yete zoe
cocare toyani jo'cabi:
Riusu bainguëbi beo re'otona ti'anni, ai jëja coca bainni quëani achoja'guë'bi: "Mai Ëjaguë
rai ma'a re'huaye'ru re'huajë'ën. Te'e ruin ma'are baguëte yo'ocaijë'ën" quëani
achoja'guë'bi, toyani jo'cabi Isaías.
4 Ja'nca toyani jo'caguëna, Juanbi ti'anni güina'ru yo'obi. Baguë cañare ëñato, camello
rañabi tëonse'e baji'i. Ga'ni tëinme baguë sëri seihuëte tënji'i. Baguë aonre ëñato, ba yija
bu'nsu, o'a baya, ja'an baji'i.
5 Ja'nca ba'iguëna, ai jai jubë bainbi, Jerusalén huë'e jobo, Judea yija, Jordán ziaya ca'nco,
ja'anruanbi rani, Juanni achañu cajën raë'ë.
6 Ja'nca raicuabi bacua gu'a jucha beoru quëareba quëatoca, Juanbi bacuare Jordán
ziayana bautizabi.
7 Ja'nca bautizaguëbi, fariseo bain, saduceo bain, ja'ancuabi bautiza güesejañu cajën
raijënna, bacuani bëiñe ëñani cabi:
—¡Mësacua yua ro aña jubë se'ga'ru ro coquejën raisi'cua'ë! Riusu bënni senjosi'cua
ba'ija'cua sëani, ¿queaca jëaye ro'taye'ne?
8 Mësacua yua gu'a juchare senjoni, mësacua recoyo mame re'huani ba'ijë'ën. Ja'nca
yo'ojën ba'itoca, te'e ruiñe ro'tajën ba'ijë'ën.
9 Ro mësacua coca, Yëquëna yua taita Abraham mamacua sëani, Riusubi yëquënani
bëinma'iji catoca, ro huacha ro'tayë mësacua. Riusubi ënjo'on ba'i gatabëanbi inni, Abraham
mamacuare re'huaye yënica, ja'nca re'huaye poreji.
10 Gu'a sunqui cueye'ru yo'oji Riusu. Zu'ubobi inni, re'oye guë'tosibo ba'iguëna, si'a
sunquire ëñani, gu'a sunqui ba'itoca, aon quëinma'itoca, yua ba sunqui sita ru'rubi cueni,
sunquire taonni, toana ëoji. Ja'nca yo'oye'ru gu'a bainni yo'oye ro'taji Riusu, caguë quëabi
Juan.
11 Mësacua gu'a jucha ro'tajën ba'ise'ere beoru jo'cani senjotoca, mësacuare ocona bautiza-
yë'ë. Ja'nca bautizaguëta'an, yequë, yë'ë'ru quë'rë ta'yejeiye ëjaguëbi yuara raiye ba'iji.
Baguëca yua Riusu Espíritu naconi, toa naconi, mësacuare bautizaja'guë'bi. Quë'rë ta'yejeiye
ëjaguëre sëani, yë'ë'ga ro yo'o conguë yo'oye'ru, baguë guëon ju'iyete sacaiye porema'iñë
yë'ë.
12 Trigo aonra'carëan tutuna huëaye'ru yo'oguë raiji. Baguë huëa macabi inni,
aonra'carëanre tutuna huëani, hui'ya sëohuëan senjoguëna, trigo aon se'ga baguë aon
re'huaruna ayani baji. Ja'nrëbi, hui'ya sëohuëanre chiani, toana senjoni ëoji. Ba toare cato,

gare yayaye beoye ba'iji. Baguë bain conjën ba'icuani ja'ncara'ru re'huani baji. Yequëcua conma'icuani toana senjoni ëoji, quëabi Juan.

Jesús es bautizado

13 Ja'nca bautizaguë ba'iguëna, Jesusbi Galilea yijabi rani, Jordañana ti'anni, Juanni bautiza güeseye ro'taguë raji'i.
14 Ja'nca ro'taguë raiguëna, Juanbi baguëni ënse ëaye cabi:
—Yë'ë yua ro yo'o conguëre'ru ba'iguëna, më'ë yua yë'ëni bautizare'ahuë. Ja'nca sëani, ¿më'ë guere ro'taguë yë'ëna raiguë'ne? cabi.
15 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Re'oji. Yureca Riusu re'oye ro'taguë ba'iyete güina'ru yo'ojën ba'ina'a. Ja'nca sëani, yë'ëre yureca bautizajë'ën, caguë sehuobi.
Ja'nca sehuoguëna, Juanbi baguëte bautizabi.
16 Bautizaguëna, ja'nrëbi Jesús yua ziayabi etabi. Etani, ja'ansirën guënamë re'otore ëñato, pico re'otobi joni a'nqueguëna, Riusu Espíritubi eta rani, ju'ncubo ba'iye'ru ëñoni, Jesusna gaje meni tuabi.
17 Tuaguëna, ja'nrëbi guënamë re'otobi coca achoni raobi:
—Ënquë yua yë'ë Zin ai yësi'quë'bi ba'iji. Baguëni ai bojoyë yë'ë, quëani achoni raobi.

4

Jesús es puesto a prueba

1 Ja'nrëbi, Jesús yua Riusu Espíritute baguëna, Espíritubi baguëte beo re'otona sabi. Saguëna, zupai huatibi Jesusni coqueza caguë, baguëte choji'i.
2 Jesús yua cuarenta umuguseñare ja'anrute ba'iguë, gare aon aiñe beoye ba'iguëna, ai aon gu'abi baguëre.
3 Aon gu'a ju'inguëna, ja'nrëbi, zupai huatibi baguëna ti'anni cabi:
—Më'ë yua Riusu Zin bani'ga, ën gatabëanre inni, aonbëan'ru re'huani ainjë'ën, cabi.
4 Caguëna, Jesusbi sehuobi:
—Bañë. Riusu coca ñaca toyani jo'case'e ba'iji: "Aon aiñe se'gabi ba'ima'icua'ë bain. Riusu cocarebare cato, si'ayebi recoyo aon sëani, ja'anbi recoyo huajëreba huajëjën ba'iyë bain" caguë sehuobi.
5 Sehuoguëna, ja'nrëbi, zupaibi baguëte sani, Riusu huë'e jobo Jerusalén casi jobona ti'anni, Riusu uja huë'e mi'chiyona mëani, nëconi,
6 baguëni cabi:
—Më'ëbi Riusu Zin bani'ga, yijana chajë'ën. Riusu coca yua ñaca caji:
Riusu anje sanhuëni më'ëre cuiraye guanseji. Guanseguëna, gatana junjama'iñe cajën, më'ëre ëñajën cuirajën, më'ëre tëani bayë, toyani jo'case'e ba'iji, cabi zupai.
7 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Bañë. Yequëru'ga toyani jo'case'e ba'iji ën coca: "Mai Ëjaguë Riusuni ro coquejën choima'ijë'ën." Ja'nca toyani jo'case'e sëani, më'ë case'ere yo'oma'iñë yë'ë, caguë sehuobi.
8 Sehuoguëna, ja'nrëbi zupaibi yua baguëte ëmë cubë na'miñona mëani, si'a ën yija re'otoña, ta'yejeiye ba'i joboan ba'iguëna, te'e jëana baguëni ëñoni,
9 baguëni cabi:
—Ai re'otoña si'ayere më'ëna insini, ba re'otoña ëjaguëre më'ëre re'huayë yë'ë. Yë'ëna gugurini rëantoca, ja'an beoru më'ëna insiyë yë'ë, cabi.
10 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Bañë. Yë'ë ba'irubi quëñëni saijë'ën, zupai huati. Riusu coca yua ñaca caji: "Mai Ëjaguë Riusu se'gana gugurini rëanni, baguë se'gani conjën ba'ijë'ën" toyani jo'case'e sëani, më'ë case'e'ru yo'oma'iñë yë'ë, caguë sehuobi.
11 Ja'nca caguë sehuoguëna, zupai huatibi baguëte jo'cani saji'i. Saiguëna, Riusu anje sanhuëbi rani, Jesusre conjën cuirahuë.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

12 Ja'nrëbi, Jesús yua Juan ba'iyete achato, preso zeansi'quë baji'i. Ja'nca ba'iguëna, ja'nrëbi Jesús yua Galilea yijana saji'i.
13 Sani, Nazaret huë'e jobore jo'cani, Capernaum huë'e jobona ti'anni, baruna bëani baji'i. Capernaum yua jai zitara yëruhua baji'i. Zabulón, Neftalí, ja'an yija re'oto huë'e jobo baji'i.
14 Riusu ira bainguë raosi'quë Isaías hue'eguë ba'isi'quëbi coca toyani jo'caguëna, yure güina'ru yo'obi Jesús. Isaías coca toyani jo'case'e yua ñaca baji'i:
15 Zabulón yija, Neftalí yija, ja'an yijaña yua jai zitara yëruhua ba'i ma'a ca'ncorëte ba'iji. Jordaña que ca'ncona ti'anji. Ja'an yija si'aye yua Galilea casi yija ba'iguëna, judío bain jubë ba'ima'icuabi ja'anruna ti'anjën ba'iyë.

16 Ja'an yija bain yua Riusu ba'iyete ro huesë hua'na ba'ijën, zijei re'oto ba'iye'ru baë'ë.
Ja'nca ba'icuabi, ai mia re'oto ëñoguëna, ai bojojën ëñahuë. Junni huesëse'e'ru
ba'icuabi, zijeibëte ba'ijën, ai sa'nti hua'na ba'ijënna, mame umuguse ñatani saoye'ru
bacuani ëñose'e ba'iji. Ja'nca ëñose'e ba'iguëna, ai bojoye huanoji bacuare, toyani
jo'cabi Isaías. Toyani jo'caguëna, Jesús yua baruna yure ti'anbi.
17 Ti'anni, ja'nrëbi, si'a bainni quëani acho bi'rabi:
—Riusu ba'i jobo ëñoja'ñe yurera ti'anja'ñeta'an ba'iji. Ja'nca sëani, mësacua gu'a juchare
jo'cani, mësacua ro'tajën ba'ise'e beoru mame re'huani ba'ijë'ën, quëani achoguë cabi.

Jesús llama a cuatro pescadores

18 Ja'nrëbi, Jesús yua Galilea zitara yëruhuana sani, mejabëbi ganiguë, ëñato, Simón
caguëbi, baguë yo'jeguë Andrés hue'eguë naconi ba'ijën, hua'ire yojën baë'ë, hua'i yoye
ye'yesi'cua sëani.
19 Hua'ire yojënna, Jesusbi bacuani coca caguë choji'i:
—Mësacua yua yë'ëni te'e conjën raijë'ën. Mësacua yua hua'i yoye ye'yesi'cua ba'ijënna,
bainre yoye mësacuani ye'yoyë yë'ë, caguë choji'i.
20 Caguë choiguëna, bacua hua'i yorëanre ja'ansiruna gare jo'cani, baguëni te'e conjën
saë'ë.
21 Saijënna, baguëbi se'erë sani ëñato, Zebedeo mamacua samucua, Santiago hue'eguë,
baguë yo'jeguë Juan naconi baë'ë. Bacua pë'caguë Zebedeo naconi yogute ba'ijën, bacua
hua'i yorëanre ta'nëjën ñuë'ë. Ja'nca ñu'ijënna, Jesusbi bacuani choji'i.
22 Choiguëna, bacuabi ja'ansirën bacua pë'caguëte jo'cani saë'ë. Ba yogute gare jo'cani,
Jesusni te'e conjën saë'ë.

Jesús enseña a mucha gente

23 Ja'nrëbi, Jesús yua si'a Galilea yijana saiguë, bain ñë'ca huë'eñana cacani ye'yoguë,
Riusu ba'i jobore bojo cocare quëani achoguë, si'a rau bacuare huachoguë ganiguë baji'i.
24 Ja'nca yo'oguë ba'iguëna, si'a bain Siria yijare ba'icuabi achani, bacua bain rauna
ju'incua, ja'si yo'ocua, huati bacua, hue'nhue rau bacua, gara rau bacua, ja'ancuare Jesusna
sani ëñohuë. Sani ëñojënna, bacuare huachobi.
25 Huachoguëna, ja'nrëbi, yequëcua ai jai jubë bain, Galilea yija, Decápolis yija, Jerusalén
huë'e jobo, Judea yija, Jordaña que ca'nco, si'aruan ba'icuabi Jesús naconi te'e conjën saë'ë.

5

El sermón del monte

1 Bain jubëbi raijënna, Jesusbi bacuare ëñani, cubë na'miña quëñëni mëji'i. Mëni ti'anni
bëaguëna, baguë bain concuabi baguëna ti'an raë'ë.
2 Raijënna, Jesusbi yihuo cocare bacuani ye'yoguë cabi:

La verdadera dicha del hombre

3 —Ro porema'i hua'nabi Riusu Espíritute cu'etoca, ai bojoreba bojojën ba'iyë. Riusu ba'i
jobo ëjacua'ru ruinja'cua'ë.
4 Bain gu'a juchare ro'tajën ota oitoca, ai bojoreba bojojën ba'iyë. Riusubi bacua oiyete
senjoni jo'caja'guë'bi.
5 Riusu yëye se'gare yo'oye cu'ejën ba'itoca, ai bojoreba bojojën ba'iyë. Bacua yua ëja bain
ba'iye cu'ema'iñe cayë. Riusubi si'a yija ëjacuare bacuare re'huaguë ba'ija'guë'bi.
6 Aon gu'ana ju'incua aon cu'eye'ru re'oye yo'oye ai cu'ejën ba'itoca, ai bojoreba bojojën
ba'iyë. Riusubi yajisi'cuare bacuare re'huaguë ba'ija'guë'bi. Riusubi re'oye yo'oye bacuare
conja'guë'bi.
7 Bainni ai oijën conjën ba'itoca, ai bojoreba bojojën ba'iyë. Riusubi bacuare'ga ai oiguë
conguë ba'ija'guë'bi.
8 Gu'a jucha gare yo'oye beoye ba'itoca, ai bojoreba bojojën ba'iyë. Ja'an ba'icuabi Riusuni
ëñajën ba'ija'cua'ë.
9 Bainni sa'ñeña bojo güesejën ba'itoca, ai bojoreba bojojën ba'iyë. Bacua yua Riusu
mamacua casi'cua ba'ija'cua'ë.
10 Yequëcuabi yë'ë bain re'oye yo'oyete ëñani, bacuani je'o batoca, yë'ë bainbi ai bojoreba
bojojën ba'iyë. Riusu ba'i jobo ëjacua ruinja'cua'ë.
11 Mësacuare'ga je'o bani, mësacuani hui'ya cani, yë'ëre concua ba'iyete ai bëinjën, ro
coquejën, gu'aye cajën ba'itoca, mësacua'ga bojoreba bojojën ba'ijë'ën.
12 Riusu ira bain raosi'cuare'ga ai gu'aye yo'ojën baë'ë, ja'anrë. Yureca, mësacuare'ga ai
je'o bajën ba'ija'cua'ë. Ja'nca ba'ijënna, mësacua yua Riusu ba'i jobona ti'anni, baguë bayete
ro coreba coja'cua sëani, mësacua ai bojoreba bojojën ba'ijë'ën.

Sal y luz del mundo

13 Mësacua yua onhua huanoñe'ru bainni re'oye ëñojën ba'icua'ë. Ja'nca ëñojën, re'oye
yo'ojën ba'ijënna, bacuabi huaji yëjën, gu'aye yo'oye yëma'iñe. Ja'nca ëñojën ba'icuata'an,
onhua huanoñebi carajeitoca, se'e mame re'huaye gare porema'iñë. Gu'a onhua ba'itoca,
senjoñe se'ga ba'iji, bain za'nguruna.
14 Mësacua yua mia re'oto ëñoñe'ru ba'ijën, bainni re'oye ëñojën ba'icua'ë. Huë'e jobote
cubëna yo'otoca, si'a bainbi ëñañe poreyë.
15 Majahuëte zëonni, guënarobi meñe jaoni ta'pimajën ba'iyë mai. Si'a huë'e bainbi ëñaja'bë
cajën, ëmëna reoyë.
16 Ja'nca sëani, mësacua yua mia re'oto ëñoñe'ru, bainni re'oye ëñojën ba'ijë'ën. Ja'nca
ëñojën ba'itoca, bainbi mësacua re'oye yo'ojën ba'iyete ëñani, mësacua Taita Riusu guënamë
re'otore ba'iguëte ro'tani, Riusu ta'yejeiye ba'iyete ai re'oye cajën bojoyë.

Jesús enseña sobre la ley

17 Riusu ira guansesi coca toyani jo'case'e, Riusu ira bain raosi'cua toyani jo'case'e, ja'anre
cato, gare quëñoni senjoguë raimaë'ë yë'ë. Ba coca case'e yua Riusu te'e ruiñe ba'i coca ba'iji.
Ja'anre bainni masi güeseguë raisi'quë'ë yë'ë.
18 Ja'an cocare cato, guënamë re'oto, yija re'oto carajeiye tëca, te'e cocara'huërëte gue toñe
beoye ba'ija'guë'bi. Ru'ru Riusu coca cani jo'case'e'ru si'aye güina'ru yo'ose'e ba'ija'guë'bi.
19 Ja'nca sëani, bainguëbi te'e guansesi coca cani jo'case'e'ru tin yo'oni, yequëcuani tin
yo'oye ye'yotoca, ja'anguëbi yua Riusu ba'iruna ti'anni quë'rë yo'jereba ba'iguë hue'eguë
ba'ija'guë'bi. Bainguëbi si'a guansesi coca cani jo'case'ere te'e ruiñe yo'oni, yequëcuani
te'e ruiñe yo'oye ye'yotoca, ja'anguëbi Riusu ba'i jobona ti'anni, quë'rë jaiguëreba ba'iguë
hue'eguë ba'ija'guë'bi.
20 Mësacuani ganreba yihuoguë cayë yë'ë. Ira coca ye'yocua, fariseo bain, bacua
re'oye yo'oye'ru quë'rë re'oye yo'ojën ba'ima'itoca, mësacuabi yua Riusu ba'i jobona ti'añe
porema'iñë.

Jesús enseña sobre el enojo

21 Mësacua yua ira coca guanseni jo'case'ere achani masiyë. Bainre huani senjoñe beoye
ba'ijë'ën, caji. Bainre huani senjotoca, Riusu bënni senjoñe ba'ija'guë'bi. Ja'an coca guanseni
jo'case'e ba'iji.
22 Ja'nca ba'iguëta'an, yë'ëca mësacuani ñaca yihuoguë cayë: Mësacua bainni bëinjën
ba'itoca, bënni senjoñe mësacuare ba'ija'guë'bi. Mësacua bainni gu'aye catoca, ëja bain bënni
senjoñe mësacuare ba'ija'guë'bi. Mësacua bainni, Gu'a bainguë'ë më'ë, mësacuabi catoca,
Riusubi bënni, baguë toana senjoni ëoye ba'ija'guë'bi.
23 Ja'nca ba'iguë sëani, më'ëbi më'ë gue jo'ya ma'carëte Riusuna ro insiza caguë, misabëna
sani jo'ca bi'rani, ja'nrëbi më'ë bainguë bëinguë ba'iyete ro'tatoca,
24 më'ë gue ma'carë bayete Riusuna insima'ijë'ën. Ja'anre ru'ru ca'ncorëna jo'cani,
ja'nrëbi më'ë bainguëna sani, baguëni menajë'ën. Baguë naconi te'e bojoguë ba'ijë'ën.
Ja'nca ba'iguë, ja'nrëbi yo'je, Riusu misabëna sani, më'ë gue ma'carë bayete Riusuna ro
insiye poreyë.
25 Yequëbi rani, më'ë gu'aye yo'oye më'ëni cani, më'ëre ëja bainna sa ëaye yo'otoca, ru'ru
baguëni besa ro'ini baguëni menajë'ën. Ja'nca yo'oma'itoca, baguë yua ëja bainguë bënni
senjoñete më'ëre jo'caji. Jo'caguëna, ëja bainguëbi më'ëre soldado ëjaguëna insiji. Insiguëna,
soldado ëjaguëbi më'ëre preso zeanni, ya'o huë'ena guaoji.
26 Guaoguëna, më'ë si'a curi ro'iye tëca gare etaye beoye ba'iyë. Ja'anre si'a jëja yihuoguë
cayë yë'ë.

Jesús enseña sobre el adulterio

27 Mësacua yua ira coca guanseni jo'case'ere achani masiyë. Romini yahue baye beoye
ba'ijë'ën caji. Ja'an coca guanseni jo'case'e ba'iji.
28 Ja'nca ba'iguëta'an, yë'ëca mësacuani ñaca yihuoguë cayë: Yeconi yahue ba ëaye gu'aye
ro'taguë ba'itoca, yua gu'a bainguë ruiñë më'ë. Bagoni yahue basi'quë'ru gu'aye yo'osi'quë
ba'iyë.
29 Më'ë jëja ñacogabi gu'a juchare yo'o ëaye ro'tatoca, më'ë ñacogate rutani senjojë'ën. Te'e
ñacoga se'gare beoguëbi Riusu ba'i jobona ti'antoca, quë'rë re'oye ba'iji më'ëre. Si'a më'ë
ga'nihuë Riusu toana senjoni ëose'e ba'itoca, quë'rë ai gu'aye ba'iji.
30 Më'ë jëja ëntë sarabi gu'a juchare yo'o ëaye ro'tatoca, më'ë ëntë sarare tëyoni senjojë'ën.
Te'e ëntë sara se'gare beoguëbi Riusu ba'i jobona ti'antoca, quë'rë re'oye ba'iji më'ëre. Si'a
më'ë ga'nihuë Riusu toana senjoni ëose'e ba'itoca, quë'rë ai gu'aye ba'iji.

Jesús enseña sobre el divorcio

31 Ira coca guanseni jo'case'e yua ñaca'ga caji: "Më'ë rënjore jo'cani senjotoca, ru'ru senjo
cocare utina toyani, bagona insijë'ën" caji.

32 Ja'nca case'e ba'iguëta'an, yë'ëca mësacuani ñaca yihuoguë cayë: Si'a bain rënjore jo'cani
senjocua, bagobi yequëni yahue bama'itoca, ja'ancuabi bagoni ai gu'aye yo'oyë. Bagote
gu'a romigore re'huayë. Y si'a bain jo'cani senjosi'coni huejani bacua, ja'ancua yua bagoni
yahue baye'ru bajën ba'icua'ë, cayë yë'ë.

Jesús enseña sobre los juramentos

33 Mësacua yua ira coca guanseni jo'case'ere achani masiyë. Mësacuabi Riusuni cuencueni
ganreba catoca, ro coqueye beoye Riusuni cuencueni ganreba cajën ba'ijë'ën. Riusuni
cuencueni case'e'ru güina'ru yo'ojën ba'ijë'ën, guanseni jo'case'e ba'iji.
34 Ja'nca ba'iguëta'an, yë'ëca mësacuani ñaca yihuoguë quëayë: Mësacua yua ganreba coca
canica, Riusuni cuencueye beoye ba'ijë'ën. Guënamë re'oto mamire cuencueye beoye
ba'ijë'ën, Riusu jëja ba'i jobo sëani.
35 Yija re'oto mamire'ga cuencueye beoye ba'ijë'ën, mai Ta'yejeiye Riusu jëja guanseguë
ba'i jobo sëani.
36 Mësacua sinjobëre'ga cuencueye beoye ba'ijë'ën. Mësacua yua te'e raña ju'inse'e re'huaye
gare porema'iñë.
37 Ja'nca sëani, mësacuabi "Ja'nca ba'iji" caye yëtoca, ja'an se'gare cajë'ën. Mësacuabi "Bañë"
caye yëtoca, ja'an se'gare cajë'ën. Quë'rë jëja catoca, gu'aye se'ga cayë, yihuoguë cayë yë'ë.

Jesús enseña sobre la venganza

38 Mësacua yua ira coca guanseni jo'case'ere achani masiyë. Yequëbi më'ëni ja'si yo'otoca,
më'ë ñacogare totaye, o më'ë gunjiñëre hua'huaye, ja'anre yo'otoca, më'ë yua baguëni
güina'ru ja'si yo'o güeseye poreyë, guanseni jo'case'e ba'iji.
39 Ja'nca ba'iguëta'an, yë'ëca mësacuani ñaca yihuoguë quëayë yë'ë: Më'ëni gu'aye yo'oguëni
güina'ru baguëni gu'aye yo'oye beoye ba'ijë'ën. Yequëbi më'ë jëja huayohuana huaitoca,
yequë huayohuare'ga baguëna bonëni huai güesejë'ën.
40 Yequëbi më'ë ëntë sara canre tëatoca, më'ë guayoni se canre'ga baguëna insijë'ën.
41 Yequëbi baguë carga te'e kilómetro hue'oye më'ëni guansetoca, baguë naconi samu
kilómetro hue'oni saiguë bojojë'ën.
42 Yequëbi bonsere sentoca, baguëna insijë'ën. Yequëbi më'ë bonsere prestaye sentoca,
baguëni ënseye beoye ba'ijë'ën.

El amor a los enemigos

43 Mësacua yua ira coca guanseni jo'case'ere masiyë. Mësacua gaje bainni ai yëjën ba'ijë'ën.
Mësacuare je'o bacuani ai güereba güejën ba'ijë'ën, guanseni jo'case'e ba'iji.
44 Ja'nca ba'iguëta'an, yë'ëca mësacuani ñaca yihuoguë quëayë: Mësacuare je'o bacuani
quë'rë yëjën ba'ijë'ën. Mësacuani bëinjën ganicuata'an, bacua ba'iyete Riusuni ujajën
ba'ijë'ën.
45 Ja'nca re'oye yo'ojën ba'itoca, mësacua Taita Riusu guënamë re'oto ba'iguëbi baguë
mamacuare mësacuare re'huani baji. Baguë yua gu'a bain re'o bain, si'acuani te'e cuiraguë
conji. Ënsëguëte mia güeseguë, oco güeseguë, si'acuana jo'caguë, te'e conji.
46 Mësacuani ai yëjën ba'icua se'gani ai yëjën ba'itoca, Riusu ro insija'ye ai caraji mësacuare.
Impuesto curi tëacua, ja'ancua yua gu'a bain ba'icuata'an, bacuabi sa'ñeña ai yëjën ba'iyë.
47 Mësacua bain se'gani saludaye cajën ba'itoca, ai caraji mësacuare. Ro ën yija bain
yo'oye'ru quë'rë yo'omajën ba'iyë mësacua. Judío bain jubë ba'ima'icua'ga ja'anre yo'ojën
ba'iyë.
48 Mësacua yua te'e ruiñereba yo'ojën ba'ijë'ën. Mësacua Taita Riusu, guënamë re'oto
ba'iguëbi te'e ruiñereba yo'oguë ba'iye'ru, güina'ru yo'ojën ba'ijë'ën.

6

Jesús enseña sobre las buenas obras

1 Mësacuabi re'oye yo'oto, bainbi ëñaja'bë gare ro'taye beoye ba'ijën, mësacua re'oye yo'ojën
ba'ijë'ën. Ja'nca ro'tajën ba'itoca, mësacua Taita Riusu guënamë re'otore ba'iguëbi mësacua
coja'yete gare insima'ija'guë'bi.
2 Ja'nca sëani, mësacua yua bonse beo hua'nana curi insijën, yequëcuani quëaye beoye
ba'ijë'ën. Yequëcuabi ja'nca yo'ojën ba'iyë. Yëquëna yua re'o bain'ë cajën, ro coquejën, bain
ñë'ca huë'eña, huë'e joboreba ba'iruan, bain ba'iruanna sani, yëquëna re'oye yo'oyete ëñani
re'oye caja'bë cajën, curi beo hua'nana curi insiyë. Ja'nca yo'ojën, Riusu insija'yete coñu
ro'tacuata'an, Riusuna coye beoye ba'ija'cua'ë bacua. Ja'nca ro'tajën yo'oye'ru mësacua
yo'oye beoye ba'ijë'ën.
3 Curi beo hua'nana curi insinica, mësacua yua caye beoye ba'ijën,
4 ro yahue insijën ba'ijë'ën. Ja'nca insijën ba'itoca, mësacua Taita Riusu se'gabi ëñani,
baguë bayete mësacuana insireba insija'guë'bi.

Jesús enseña a orar

5 Mësacua yua Riusuni ujato, yequëcuabi yë'ë ujayete ëñaja'bë ro'taye beoye ba'ijë'ën.
Yequëcuabi ja'nca yo'ojën ba'iyë. Yëquëna yua re'o bain'ë cajën, ro coquejën, bain ñë'ca
huë'eña, huë'e joboreba ba'iruan, bain ba'iruanre nëcani ujaye ai yëyë bacua. Ja'nca yo'ojën,
Riusu insija'yete coñu ro'tacuata'an, Riusuna coye beoye ba'ija'cua'ë bacua. Ja'nca ro'tajën
yo'oye'ru mësacua yua yo'oye beoye ba'ijë'ën.
6 Mësacuabi Riusuni ujato, mësacua cain sonohuëna cacani, anto sa'rore ta'pini, ja'nrëbi te'e
hua'guë ba'iguëbi yua më'ë Taita Riusuni yahuera'rë ujajë'ën. Ja'nca ujajënna, më'ë Taita
se'gabi ëñani, baguë bayete më'ëna insireba insija'guë'bi.
7 Riusuni ujato, zoe raijeiyereba ujaye beoye ba'ijë'ën. Gu'a bainbi ai zoe raijeiyereba uja
cocare cani achotoca, Riusubi quë'rë re'oye achaji ro'tajën, ro ta'yejeiye cajën ba'iyë.
8 Mësacua yua bacua ujajën caye'ru caye beoye ba'ijë'ën. Mësacua Taita Riusuni senni
achajënna, baguëbi mësacua carayete ru'ru masiji.
9 Ja'nca sëani, mësacua yua ñaca ujajën ba'ijë'ën:
Yëquëna Taita, guënamë re'otore ba'iguëna, si'acuabi më'ë ta'yejeiye ba'iyete ruiñereba
ro'tajën ba'ija'bë.
10 Më'ë ba'i jobo yuara yëquënana ti'anja'guëta'an ba'ija'guë.
Si'acua ën yija ba'icuabi më'ë yëye'ru yo'ojën ba'ija'bë, guënamë re'oto ba'icua yo'ojën
ba'iye'ru.
11 Yëquëna aon aiñe, yure umuguse aiñete insijë'ën.
12 Yëquëna gu'aye yo'ose'ere huanë yeni ro'tama'ijë'ën. Yëquënabi yequëcua gu'aye yo'ose'ere
huanë yeni ro'tamajën ba'iye'ru, më'ë'ga ja'nca yo'ojë'ën.
13 Ai guaja ba'iyete yëquënani jo'cama'ijë'ën. Yëquënani gu'a ma'a ganiñete quëñoni bajë'ën.
Më'ë se'gabi ta'yejeiyereba pore ëjaguë sëani, më'ëni caraye beoye go'sijei cocare cani
tonjën bojojën bañuni. Ja'nca raë'ë.
14 Mësacuabi Riusuni ujajën, mësacuani gu'aye yo'osi'cua banica, bacua gu'aye yo'ose'ere
huanë yeye cajë'ën. Ja'nca catoca, mësacua Taita Riusu guënamë re'oto ba'iguëbi mësacua
gu'aye yo'ose'ere'ga huanë yeye caji.
15 Mësacuabi ja'nca huanë yeye cama'itoca, mësacua Taita Riusu guënamë re'oto ba'iguëbi
mësacua gu'aye yo'ose'ere gare huanë yema'iji.

Jesús enseña sobre el ayuno

16 Mësacuabi aon aiñe jo'canica, ro sa'nti hua'na'ru ëñojën ba'ima'ijë'ën. Yequëcuabi ja'nca
yo'ojën ba'iyë. Yëquëna yua re'o bain'ë cajën, ro coquejën, yëquëna aon aiñe jo'cayete ëñani
yëquëna re'oye yo'oyete masija'bë cajën, bacua ziañare sa'nti ziaña ba'iye'ru ai yo'ojën
re'huayë. Ja'nca yo'ojën, Riusu insija'yete coni bañu ro'tacuata'an, Riusuna coye beoye
ba'ija'cua'ë bacua. Mësacua yua bacua yo'ojën ba'iye'ru yo'oye beoye ba'ijë'ën.
17-18 Mësacuabi aon aiñe jo'canica, Bainbi masima'ija'bë cajën, mësacua sinjobëte ëcobi
so'onni, mësacua ziare zoani, yahue aon aiñe jo'cajë'ën. Mësacua Taita Riusu se'gabi
masija'guë cajënna, baguë se'gabi ëñani, baguë bayete mësacuana insija'guë'bi.

Riquezas en el cielo

19 Ën yija bonse yua ro bu'juni si'aji. Ro pu'ncani si'aji. Jiancuabi ro inni sayë. Ja'nca sëani,
ja'an bonsere ro bëyoni baye beoye ba'ijë'ën.
20 Riusu ba'i jobo baja'yete quë'rë ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'anre cojënna, gare bu'juma'iñe
ba'ija'guë'bi. Gare pu'ncani si'ama'iñe ba'ija'guë'bi. Jiancuabi gare inni saye
porema'ija'cua'ë.
21 Riusu ba'i jobo baja'yete ro'tajën ba'itoca, ai recoyo bojojën ba'iyë mësacua. Ën yija
bonsere ro'tajën ba'itoca, ja'an se'gare coni baja'cua'ë mësacua.

La lámpara del cuerpo

22 Mësacua ñaco yua recoyo majahuë'ru ba'iji. Mësacua ñacobi te'e ruiñe yo'oye yëtoca, si'a
recoyo yua miañereba miaji.
23 Mësacua ñacobi gu'aye yo'oye yëtoca, si'a recoyo yua zijepë'ru ruinji. Ja'nca sëani,
mësacua yua ëñare bajën, re'oye ro'tajën ba'ijë'ën. Yequërë mësacuabi mia recoyo baye
ro'tacuata'an, ¡zijei recoyo se'ga bajën ba'ima'iñe!

Dios y el dinero

24 Samu ëjacuani sehuoye mësacua porema'iñë. Ja'nca sehuojën ba'itoca, yequëni ai gu'aye
ro'tani, yequëni ai yëreba yëyë. Ru'ru ba'iguëni conreba conni, yequëni ai je'o bayë mësacua.
Ja'nca sëani, Riusuni ai yëjën ba'itoca, bonsere te'e yëye porema'iñë mësacua.

Dios cuida de sus hijos

25 Yureca, mësacuani yihuoreba yihuoyë yë'ë. Mësacua bonse carayete oiye beoye
ba'ijë'ën. Mësacua aon aiñe, gono uncuye, can ju'iye, ja'anre oiye beoye ba'ijë'ën. Riusubi
mësacuare ro aon aincuare re'huamaji'i. Riusubi mësacua ga'nihuëanre re'huaguë, ro caña
ju'iye se'ga re'huamaji'i.
26 Mësacua yua bi'an hua'na ba'iyete ëñani ye'yejë'ën. Ba hua'nabi aon tanma'icua ba'iyë.
Aon tëama'icua ba'iyë. Aon aya huë'eña beoyë. Ja'nca ba'icuareta'an, mësacua Taita Riusu
guënamë re'otore ba'iguëbi bacua aonre insiji. Ja'nca insiguëbi mësacuare ro'taguë, bi'an
hua'nani bojoye'ru mësacuani quë'rë ta'yejeiye bojoguë ro'taguë cuiraji.
27 Mësacua bonse carayete oitoca, gare quë'rë zoe ba'iye mësacua porema'iñë.
28 ¿Mësacua queaca ro'tajën, caña ju'iyete coni baja'ma cajën oiye'ne? Jo'ya corore irayete
ëñani ye'yejë'ën. Jo'ya coro se'gabi re'o canre tëonma'iji. Riusubi jo'ya coro re'oye ëñoñe
jo'cabi.
29 Mai ira bonse ëjaguë ba'isi'quë, Salomón hue'eguë ba'isi'quë, baguë caña ju'iguë ba'ise'e
yua ai re'o cañara ba'ise'eta'an, jo'ya corobi ta'yejeiye ai re'oye ëñoji.
30 Riusu se'gabi jo'ya corore cuiraji. Yure umuguse jorini, ja'nrëbi miato güeanni
si'aguëreta'an, Riusubi jo'ya corore ai re'oye cuiraji. Ja'nca cuiraguëbi mësacuare'ga quë'rë
ta'yejeiye ai re'oye cuiraye masiji. Ja'nca sëani, mësacua ro ro'tajën ba'iyete jo'cani, baguëni
si'a recoyo ro'tajën ba'ijë'ën.
31 Riusubi mësacuani ai re'oye cuiraye masiguë sëani, mësacua bonse carayete oiye beoye
ba'ijë'ën. "Aonre bani ainja'ma, gonore bani uncuja'ma, cañare bani ju'ija'ma" ja'anre caye
beoye ba'ijën, bonsere oimajën ba'ijë'ën.
32 Gu'a bain se'gabi ja'an bonsere cu'ejën ba'ijënna, mësacua bonse caraye si'ayete masiji
Riusu.
33 Ja'nca ba'iguëna, Riusu ba'i jobo ba'iyete ru'ru si'arën ro'tajën, baguë re'oye yo'oye'ru
re'oye yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'ojën ba'itoca, mësacua bonse caraye si'ayete mësacuana
insireba insija'guë'bi Riusu.
34 Mësacua miato ba'ija'yere'ga oiye beoye ba'ijë'ën. Miato ti'añe tëca ëjoni, ja'nrëbi ja'an
umuguse ba'iyete ro'taye poreyë. Yure umuguse ba'iye ai yo'ojën ro'taye se'gare ba'iyë.

7

No juzgar a otros

1 Yequëcua gu'aye yo'ose'ere cama'ijë'ën. Ja'nca cama'itoca, Riusubi mësacua gu'aye
yo'ose'ere cama'iji.
2 Mësacuabi yequëcua gu'aye yo'ose'ere bëinjën cajënna, Riusubi güina'ru mësacua gu'aye
yo'ose'ere bëinguë caja'guë'bi. Mësacua cuencue ro'rohuëbi güina'ru cuencueni insiguëna,
Riusubi ja'ansi ro'rohuëbi cuencueni mësacuana insija'guë'bi.
3-4 Më'ë bainguë ñacogana ëñani, Hui'yara'carëte rutacaza caguë, yua jai hui'ya maca më'ë
ñacogate ba'iguëna, ja'anre ro ro'taguë rutama'itoca, ¿queaca më'ë bainguë ñaco ba'i macare
rutacaiguë'ne?
5 Më'ë ñaco ba'i macare rutaye ro'tama'itoca, ro coqueguë yihuoyë më'ë. Ru'ru më'ë
ñacoga ba'i maca, ja'anre rutani, ja'nrëbi, ai re'oye ëñañe poreguëbi sani, më'ë bainguë
ñacogana re'oye ëñani, baguë hui'yara'carëte guaja beoye rutacaiye poreyë më'ë. Më'ë
bainguë jucha yo'ose'ere senjoñe yihuoye yënica, ru'ru më'ë gu'a juchare jo'cani senjojë'ën.
6 Riusu insini jo'case'ere gu'aye yo'ocuana insima'ijë'ën. Jo'ya yai hua'nana insiye'ru
ba'iji. Bacuabi ro coca yo'oni, mësacuani cuncuyë. Ai re'o gatara'carëan ai ro'ira'carëan cuchi
hua'nana insiye'ru ba'iji. Bacuabi ro za'nguni senjoñë.

Pedir, buscar y llamar a la puerta

7 Mësacua yëyete jo'caye beoye senreba sentoca, Riusubi insiji. Mësacua yëyete jo'caye
beoye cu'ereba cu'etoca, mësacua cu'eyete tinjañë. Huë'ena ti'anni, jo'caye beoye je'njuni
achotoca, huë'e ba'icuabi mësacuana ancoyë.
8 Riusuni jo'caye beoye sentoca, Riusubi insiji. Riusuni jo'caye beoye cu'etoca, Riusu
ba'iyete tinjañë. Riusu anto sa'rona jo'caye beoye je'njuni achotoca, Riusubi ancoji.
9 Mësacua zin hua'nabi aonbëte mësacuani sentoca, ¿gatabëte insiye mësacua? Bañë.
10 Ziaya hua'ire sentoca, ¿añare insiye mësacua? Bañë.
11 Mësacua yua gu'a bain ba'icuabi mësacua zin hua'nana re'o aon insiye masicuata'an,
mësacua Taita Riusu guënamë re'oto ba'iguëbi yua, si'acua baguëni senni achajënna, bacuana
quë'rë ta'yejeiye baguë bayete ai re'oye insiye masiji.
12 Ja'nca ba'iguëna, yequëcuani re'oye yo'oye cato, bacua yua mësacua yëye'ru mësacuani
re'oye yo'ojënna, mësacua'ga güina'ru bacuani re'oye yo'ojën ba'ijë'ën.

La puerta angosta

13 Se'e baguë bainni ye'yoguë yihuobi Jesús. Mësacuabi Riusu ba'i jobona ti'anni carajeiye
beoye ba'iye yënica, rëño sa'robi cacajë'ën. Yequë sa'ro jai sa'ro sëani, ai jai jubë bainbi
cacani, jai ma'aja'an guaja beoye ganicuata'an, gare huesëni ñaca ba'iruan carajeiyë.
14 Ba rëño sa'robi cacato, ba ai yo'ojën ba'i ma'aja'an ai guaja ganicuata'an, Riusu ba'i
jobona ti'anni carajeiye beoye ba'ijën, huajëreba huajëjën ba'ija'cua'ë. Rëño jubë bain
se'gabi ja'an ma'are tinjani ganini ti'añë.

El árbol se conoce por su fruto

15 Yequëcuabi rani, Riusu coca quëacua'ë yëquëna ro coquejën cajënna, mësacua ëñare
bajë'ën. Bacua yua Riusu bain ba'iye, oveja hua'na ba'iye, ja'an ba'iye'ru ëñocuata'an, airu
yai hua'na yo'oye'ru Riusu bain jubëte ro huesoni si'aye ro'tajën raiyë bacua.
16 Bacua yo'o yo'oyete ëñani, bacua ba'iyete masiye poreyë mësacua. Sunqui quëiñete
ro'tani, bacua ba'iyete masiye poreyë. Miu sunquiñare ëñato, ëyere tinjama'iñë. Susina
ëñato, higo uncuere tinjama'iñë.
17 Re'o sunqui banica, re'o uncue quëinji. Gu'a sunqui banica, gu'a uncue quëinji.
18 Re'o sunqui banica, gu'a uncue gare quëinma'iji. Gu'a sunqui banica, re'o uncue gare
quëinma'iji.
19 Si'a sunqui yua re'o uncue quëinma'itoca, ro cueni taonni, të'cani, toana senjoni ëose'e
ba'ija'guë'bi.
20 Ja'nca sëani, güina'ru re'o bain, gu'a bain, bacua ba'iyete masiye yënica, bacua yo'o
yo'ojën ba'iyete ëñani masijë'ën.

No todos entrarán en el reino de Dios

21 Ai jai jubë bainbi yë'ëni, Ëjaguë, Ëjaguë cajën ba'icuata'an, bacua yua Riusu ba'i jobona
gare ti'anma'ija'cua'ë. Yë'ë Taita Riusu guënamë re'oto ba'iguë, baguë yëye'ru yo'ojën ba'icua,
ja'ancua se'gabi baguë ba'i jobona ti'anja'cua'ë.
22 Yë'ë ëñojai umugusebi ti'anguëna, ai jai jubë bainbi yë'ëni cajën ba'ija'cua'ë: "Ëjaguë,
Ëjaguë, yëquëna ai re'oye yo'ojën ba'ise'ere masiyë më'ë. Më'ë ba'iyete ro'tajën, më'ë
cocare quëani achojën baë'ë. Më'ë ba'iyete ro'tajën, huati hua'ire etoni saojën baë'ë. Më'ë
ba'iyete ro'tajën, ai ta'yejeiye yo'o yo'ojën, bainni ëñojën baë'ë yëquëna. Ja'nca sëani, më'ëna
ti'ansi'cua'ë yëquëna" cajën ba'ija'cua'ë.
23 Ja'nca cajën ba'ijënna, yë'ëbi bacuani bëinguë sehuoja'guë'ë: "Mësacuare huesëguë'ë yë'ë.
Yë'ë ba'iru quëñëni saijë'ën. Ro gu'aye yo'ojën ba'icua'ë mësacua" sehuoja'guë'ë yë'ë.

Las dos bases

24 Ja'nca sëani, yë'ë coca case'ere achani te'e ruiñe yo'ocua ba'iyete cato, gatabana huë'e
yo'osi'quë'ru ba'iyë bacua. Masiguëbi ja'nca yo'oji.
25 Ja'nca yo'oguëna, ja'nrëbi ai tëñe ocoguëna, ai co'jeya raiguëna, ai jëja tutuguëna, ba
huë'ebi tainmaji'i. Jai gatabana gui'isi huë'e sëani, ai jëja babi.
26 Yequëcua yë'ë coca case'ere ro achani te'e ruiñe yo'oma'icua ba'iyete cato, mejabëna
huë'e yo'osi'cua'ru ba'iyë bacua. Ro ro'tajën ba'i hua'nabi ja'nca yo'oyë.
27 Ja'nca yo'ojënna, ja'nrëbi ai tëñe ocoguëna, jai co'jeya raiguëna, ai jëja tutuguëna, ba
huë'ebi ma'mani gurujaji'i. Ai jëja gurujani meani huesëbi" cabi Jesús.
28 Ja'nca caguë, baguë yihuo cocare cani tëjibi. Tëjiguëna, si'a bain hua'nabi ai bojojën
achahuë.
29 Bacua ira coca ye'yocua ye'yojën ba'ise'e'ru quë'rë ai ta'yejeiyera ye'yoguë baji'i Jesús.

8

Jesús sana a un leproso

1 Ja'nrëbi, Jesusbi ba cubëbi gajeguëna, ai jai jubë bainbi baguë naconi saë'ë.
2 Saijënna, yureca yequëbi, gu'a ca'nmi rauna ju'inguëbi Jesusna ti'anni, baguëna gugurini
rëanni, baguëni cabi:
—Ëjaguë, më'ëbi yë'ëre onica, yë'ë gu'a raure tënoni huachojë'ën, huachoye poreguë sëani,
cabi.
3 Caguëna, Jesusbi baguë ëntë sarare mi'nani, baguëni pa'roni cabi:
—Më'ëni oiguë huachoyë yë'ë. Huajë hua'guë ba'ijë'ën, cabi.
Caguëna, ja'ansi'quë baguë gu'a ca'nmi rau yua gare tënosi'quë baji'i. Huajë raji'i baguë.
4 Huajë raiguëna, Jesusbi baguëni yihuoguë cabi:
—Achajë'ën. Më'ë huajë raise'ere yequëcuani gare quëaye beoye ba'ijë'ën. Ëñe se'gare
yo'ojë'ën. Pairina sani, më'ë huajë raise'ere ëñojë'ën. Ëñoni, Moisés ira coca guanseguë
ba'ise'e'ru, jo'ya hua'guë case'ere inni, pairini quëani achoni, misabëna tëoni ëocaija'guë

caguë, pairina insijë'ën, më'ë yua huajë raisi'quë sëani. Ja'nca yo'otoca, bain hua'nabi më'ë huajë raise'ere ëñani masiyë, cabi Jesús.

Jesús sana al criado de un capitán romano

5 Ja'nca cani, ja'nrëbi sani, Capernaum huë'e jobona ti'anbi. Ti'anguëna, soldado ëjaguëbi baguëna ti'an rani,
6 cocare senni achaguë cabi:
—Ëjaguë, yë'ë yo'o conguëbi huë'ere ba'iguë, garasi'quë uinguë, ai yo'oji, cabi.
7 Caguëna, Jesusbi:
—Ja'nca ba'ito, baguëni huachoguë saiyë, cabi.
8 Caguëna, soldado ëjaguëbi ënseguë cabi:
—Yë'ë huë'ena raima'ijë'ën, Ëjaguë. Më'ë yua ai ta'yejeiye ëjaguëte sëani, yë'ë huë'ena caca güeseye porema'iñë yë'ë. Si'aye ëñaguë sëani, so'obi ëñani huachojë'ën. Ja'nca huachoye catoca, yë'ë yo'o conguëbi huajë raija'guëbi.
9 Yë'ë yua ja'nca senni achaguëbi yequëcua yë'ë ëjacuani sehuoye bayë. Yequëcua soldado hua'nani guanseye bayë yë'ë. Te'e soldado hua'guëni, Saijë'ën catoca, baguë saiji. Yequëni, Raijë'ën catoca, baguë raiji. Yë'ë yo'o conguëni, Yë'ë case'e'ru yo'ojë'ën catoca, güina'ru yo'oji baguë. Ja'nca sëani, më'ë raima'ijë'ën caguë señë yë'ë, cabi.
10 Ja'nca caguëna, Jesús yua gue ro'taye beoye achaguë, yua bain jubë baguë naconi raisi'cuana bonëni, bacuani yihuoguë cabi:
—Ënquë soldado ëjaguëbi yë'ëni ai ta'yejeiye recoyo ro'taji. Si'a Israel bain recoyote ëñato, baguë recoyo ro'taye'ru ai caraji bacuare.
11 Mësacuani ganreba cayë yë'ë. Ai jai jubëan bain yequëruan bain ti'an raisi'cua yua Riusu ba'i jobona ti'anni, Abraham, Isaac, Jacob, bacua naconi guënamë re'otona ñë'cani aonre ainjën bojojën ba'ija'cua'ë.
12 Ja'nca ba'ijënna, Israel bainreba Riusu cuencuesi'cuata'an, bacuabi ti'ani raisi'cuana bonëni, bacuani yihuoguë cabi:
—Ënquë soldado ëjaguëbi yë'ëni ai ta'yejeiye recoyo ro'taji. Si'a Iñe porema'ija'cua'ë. Zijei re'otoreba ba'iruna bënni senjosi'cua ba'ija'cua'ë. Ja'nca ba'icuabi ai oijën, zemeñoana cuncujën, ai yo'ojën ba'ija'cua'ë, yihuoguë cabi Jesús.
13 Ja'nca cani, ja'nrëbi soldado ëjaguëna bonëni, baguëni cabi:
—Yua më'ë huë'ena go'ijë'ën. Më'ëbi si'a recoyo ro'taguëna, güina'ru yo'ose'e ba'iji, cabi.
Caguëna, baguë yo'o conguëbi te'e jëana huajë raji'i.

Jesús sana a la suegra de Pedro

14 Ja'nrëbi, Jesús yua Pedro huë'ena cacani ëñato, Pedro huagobi rau jayoni unco'ë.
15 Ja'nca uingona, Jesusbi bago ëntë sarana pa'robi. Pa'roguëna, bago rau jayoye tëni saji'i. Tëni saquëna, bagobi huajë hua'go huëni, baguëni cuira bi'rago.

Jesús sana a muchos enfermos

16 Ja'nrëbi na'iguëna, ai jai jubë bain huati bacuare Jesusna sani ëñohuë. Ëñojënna, baguë yua te'e coca se'ga cani, huati hua'ire etoni saobi. Saoni, si'a rauna ju'incuare'ga huachobi.
17 Ja'nca huachoguëbi Riusu ira bainguë raosi'quë Isaías cani jo'case'e'ru güina'ru yure yo'oguë baji'i. "Maire pa'npo ëaye ba'iguëna, maire conreba conji. Maibi rauna ju'injënna, maire huachoyereba huachoji" cani jo'case'e ba'iguëna, güina'ru yure yo'oguë baji'i Jesús.

Los que querían seguir a Jesús

18 Ja'nrëbi, quë'rë jai jubëan bainbi Jesusre të'ijeiye nëcajënna, Jesusbi bacuare ëñani, baguëre concuani: Que të'huina je'eñu cabi.
19 Caguëna, yequëbi ira coca ye'yoguëbi ti'anni, Jesusni cabi:
—Ëjaguë, më'ëni conguë saza, si'a më'ë ganijeija'ruan, cabi.
20 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Airu hua'i hua'nabi gojeñana caincua'ë. Ca hua'i hua'nabi ziaroan tuijën caincua'ë. Ja'nca ba'iyeta'an, yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi yua umeni cainru gare beoguë'ë yë'ë, sehuobi.
21 Sehuoguëna, yequë, baguëte conguë ba'iguëbi cabi:
—Ëjaguë, ru'ru yë'ë taita ju'insi'quëni tañe bayë. Tanni tëjini, më'ëre conguë te'e saiyë, cabi.
22 Caguëna, Jesusbi sehuobi:
—Yë'ëna te'e conguë raijë'ën yurera'rë. Yë'ëre recoyo bojoma'icua, junni huesësi'cua'ru ba'ijën, ja'ancua se'gabi bacua bain junni huesësi'cuare tanja'bë, cabi.

Jesús calma el viento y las olas

23 Cani, ja'nrëbi yoguna cacaguëna, baguëre concuabi baguë naconi je'enni saë'ë.

24 Sani, jobo zitara ba'ijënna, ai jëja tutu rabi. Raguëna, ai jai të'a jë'cani, yoguna cacaguëna,
oco bu'i bi'rabi. Ja'nca ba'iguëna, Jesús yua cainsi'quë unji'i.
25 Ja'nca uinguëna, bacuabi sëtoni cahuë:
—¡Ëjaguë, huëni ëñajë'ën! ¡Maibi huesëni carajeiyë! huaji yëjën cahuë.
26 Cajënna, baguë cabi:
—¿Mësacua guere yo'ojën, yë'ëni si'a recoyo ro'tama'ijën, ro quëquëjën ba'iye'ne? cabi.
Cani, ja'nrëbi huëni, Tutu saojë'ën, zitara të'a cuaujaijë'ën caguë guansebi. Guanseguëna,
tutu'ga, zitara'ga ja'anse'ebi nëcajaji'i. Gare tutuye beoye baji'i.
27 Ja'nca ba'iguëna, bacuabi ai ëñajën rëinjën, sa'ñeña senni achajën cahuë:
—¿Yua gue bainguëguë'ne ba hua'guë? Baguëbi guanseguëna, tutu'ga, jai zitara'ga
ja'anse'ebi achani, jaë'ë cani guajaji'i, cahuë.

Los endemoniados de Gadara

28 Ja'nrëbi, que të'huina jenni, Gadara yijana ti'anhuë. Ti'anjënna, samucua huati ze-
mosi'cuabi bain tansi re'ohuëbi etani, Jesusna tëhuo raë'ë. Huati zemosi'cua sëani, ai coca
cu'ejën ba'ijënna, yequëcuabi baruna saiye huaji yëhuë.
29 Yureca Jesusna tëhuo rani, ai güijën cahuë:
—¿Më'ë guere ro'taguë raquë'ne ënjo'on? Më'ë yua Riusu Zin ba'iguë'ë. ¿Yëquënani ai yo'o
güeseja'guëbi quë'rë ja'anrë raquë? güijën senni achahuë.
30 Senni achajënna, cuchi jubë ai ba'i jubëbi so'orë ba'ijën, aonre cu'ejën, aonre ainjën
baë'ë.
31 Ba'ijënna, huati hua'i zemosi'cuabi Jesusni senreba sen'ë:
—Yëquënani etoni saotoca, ba cuchi jubëna saojë'ën. Bacuana cacaye yëyë, senni achajën
cahuë.
32 Cajënna,
—Saijë'ën, cabi.
Caguëna, huati hua'ibi bainre jo'cani, etani sani, cuchi jubëna te'e cacahuë. Cacajënna,
ja'ansirën si'a jubëbi hue'nhue raguëna, jaba të'ntëbana huë'huëni, rëi zitarana tonni runi
huesëhuë.
33 Runi huesëjënna, cuchi cuiracuabi quëquëni, gatini saë'ë. Huë'e jobona sani, si'aye
quëani achomate. Huati zemosi'cua ba'iyere'ga quëani achomate.
34 Quëani achojënna, ja'nrëbi huë'e jobo bain si'acuabi Jesusni tinjajën raë'ë. Rani, Jesusni
ëñani, yëquëna yijabi etani gare saijë'ën sen'ë.

9

Jesús sana a un paralítico

1 Ja'nca senni achajënna, Jesusbi yua yoguna cacani, baguë huë'e jobona go'i bi'rabi.
2 Goni ti'anguëna, ja'nrëbi, yequëcuabi garasi'quëte camare uinguëna, Jesusna sani ëñohuë.
Ëñojënna, Jesusbi baguë ñacobi ëñani, bacua recoyo ro'tayete masini si'ani, garasi'quëni cabi:
—Bojo recoyo bajë'ën, mami. Më'ë gu'a jucha yua gare tënose'e ba'iji, cabi.
3 Caguëna, ja'nrëbi, ira coca ye'yocuabi sa'ñeña yahue ro'tajën ñuë'ë: "Baguë yua Riusuni
gu'aye caji" ro'tajën bën'ë.
4 Ro'tajën bëinjënna, Jesusbi baguë ñacobi ëñani, bacua yahue ro'tase'ere masini, bacuani
cabi:
—¿Mësacua guere gu'aye ro'tajën bëiñe'ne?
5 Bainbi "Më'ë gu'a jucha yua tënose'e ba'iji" caye porecuata'an, "Huëni ganijë'ën" catoca,
bacua huachoye porema'iñete masi güeseyë.
6 Ja'nca ba'iyeta'an, yë'ë yua Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi bain gu'a juchare tënoñe
poreguë'ë. Ja'anre mësacuani ëñoñë yë'ë, cabi.
Cani, ja'nrëbi garasi'quëni cabi:
—Yureca huëijë'ën. Më'ë camare inni, më'ë huë'ena saijë'ën, cabi.
7 Ja'nca caguëna, baguë yua huëni baguë huë'ena saji'i.
8 Ja'nca saiguëna, bain hua'nabi quëquë ëaye ro'tajën, Riusuni bojoreba bojojën, ro bainre
huachoye poreguë re'huasi'quëre sëani, baguëni ai re'oye cajën baë'ë.

Jesús llama a Mateo

9 Ja'nrëbi, Jesusbi se'e sani ëñato, Mateo hue'eguëbi impuesto curi co huë'ere ñuji'i. Ja'nca
ñu'iguëna, Jesusbi:
—Yë'ëna te'e rani conjë'ën caguë choji'i.
Choiguëna, baguë yua huëni, baguëna te'e conguë saji'i.

10 Saiguëna, ja'nrëbi jë'të, Jesusbi huë'ere ba'iguë, aon ainguë ñu'iguëna, yequëcua impuesto curi cocua, yequëcua gu'a bain casi'cua, ai jai jubëbi rani, Jesús, baguëre concua naconi aon ainjën te'e bëahuë.
11 Bëajënna, fariseo bainbi ti'anni ëñahuë. Ja'nca ëñacuabi Jesusre concuani bëinjën senni achahuë:
—¿Mësacua ëjaguë guere yo'oguë, impuesto curi cocua, gu'a bain, bacua naconi aon ainguë te'e ñu'iguë'ne? senni achahuë.
12 Senni achajënna, Jesusbi achani, bacuani sehuobi:
—Huajëjën ba'icuabi ëco yo'oguëte senma'iñë. Rauna ju'incua se'gabi ëco yo'oguëte señë.
13 Riusu coca toyani jo'case'e ëñere ye'yejë'ën: "Bain oijën concuare cu'eyë yë'ë. Hua'ire huani misabëna ëocuare cu'ema'iñë yë'ë." Ja'an cocare ye'yejë'ën. Yë'ë re'o bainguë'ë cajën ba'itoca, bacuare choiguë raimaë'ë yë'ë. Yë'ë gu'a bainguë'ë cajën ba'itoca, ja'ancuare choiguë raisi'quë'ë yë'ë, cabi Jesús.

La cuestión del ayuno

14 Ja'nrëbi, Juan Bautizaguëre concuabi rani, Jesusni senni achahuë:
—Yëquëna, fariseo bain, yua aon aiñe jo'cajënna, ¿më'ëre concua guere ro'tajën, aon aiñe jo'cama'iñe'ne? senni achajën cahuë.
15 Cajënna, Jesús sehuobi:
—Ro huacha ro'tajën ba'iyë mësacua. Huejaja'guëbi yuta ba'iguëna, baguë huejaye concuabi aon aiñe jo'caye gare porema'iñë. Ja'nca porema'ijënna, huejaja'guëre preso zeanni quëñoni gare sai umuguse ti'anguëna, ja'anrën bacuabi aon aiñe jo'caja'cua'ë cabi.
16 Cani, ja'nrëbi bacuani yeque yihuo cocare quëabi:
—Mame canbi ira canna ja'chemajën ba'iyë. Ja'nca ja'chetoca, mame canbi guë'nguëguëna, ira canbi quë'rë se'e ye'reni gu'ajeiji.
17 Bisi ëye jo'cha huajë jo'chare yua ira ga'ni jo'cha corohuëanna ayamajën ba'iyë. Ayatoca, huajë jo'chabi ira ga'ni corohuëanre juejueni jañuni si'aji. Ga'ni corohuëan'ga gu'a corohuëan'ru ruinji. Huajë bisi ëye jo'cha banica, mame ga'ni jo'cha corohuëanna ayajë'ën. Ja'nca ayatoca, bisi ëye jo'cha, ga'ni corohuëan'ga gare huesëye beoye ba'iji, cabi Jesús.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús

18 Ja'an cocare caguë ba'iguëna, yequë bainguë, bain ëjaguë ba'iguëbi caca rani, Jesusna gugurini rëanni, baguëni coca senni achaguë cabi:
—Yë'ë mamacobi yurera'rë junco'ë. Ja'nca ba'igoreta'an, raijë'ën. Më'ë ëntë sarare bagona pa'rotoca, go'ya raija'go'co, cabi.
19 Ja'nca caguëna, Jesusbi huëni, baguë naconi saji'i. Baguëre concua'ga te'e conni saë'ë.
20 Ja'nca saijënna, yeco, u'chu rauna ju'ingobi, si'a sara samu tëcahuëan ju'in hua'go ba'igobi baguë yo'jeja'an rani, baguë can yëruhuate pa'rogo.
21 "Baguë can se'gare pa'roni huajëza" cago pa'rogo.
22 Ja'nca pa'rogona, Jesusbi bonëni, bagoni ëñani cabi:
—Bojo recoyo bajë'ën, mami. Më'ëbi yë'ëni si'a recoyo ro'tasi'co sëani, huajë raë'ë më'ë, cabi.
Caguëna, bagobi ja'ansi'ru huajë raco'ë.
23 Ja'nrëbi, Jesús yua bain ëjaguë huë'ena ti'anni ëñato, bain hua'nabi ai ota oijën, ro hui'ya güijën baë'ë. Yequëcuabi músicate sa'ntijën juë'ë.
24 Ja'nca yo'ojënna, Jesusbi bacuani cabi:
—Mësacua etani saijë'ën. Mamacobi ju'inmaco'ë. Ro canni uingo bago, cabi.
Ja'nca caguëna, baguëni bëinjën, ai jayajën chohuë.
25 Chojënna, yequëcuabi bacuare hue'sena etohuë. Etojënna, Jesusbi cacani, ba romi zin hua'go ëntë sarana zeanguëna, bagobi huëni nëcago.
26 Ja'nca nëcagona, bainbi Jesús huachose'ere ëñani, si'aruanna quëani achohuë.

Jesús sana a dos ciegos

27 Ja'nrëbi, Jesusbi barubi sani ganiguëna, samucua ñaco ëñama'icuabi baguë yo'jeja'an be'tejën, ai jëja güihuë:
—Taita David bainguë, yëquëna hua'nani oiguë conjë'ën, güijën cahuë.
28 Cajënna, Jesús yua huë'ena cacani ba'iguëna, ñaco ëñama'icuabi baguëna caca raë'ë. Raijënna, Jesusbi bacuani senni achabi:
—¿Mësacua yë'ë huachoye poreyete si'a recoñoa ro'taye? senni achabi.
Senni achaguëna,
—Ro'tayë, Ëjaguë, sehuohuë.
29 Ja'nca sehuojënna, Jesusbi bacua ñacore pa'roni, bacuani cabi:
—Mësacuabi yë'ëni recoyo ro'tajënna, yë'ë'ga güina'ru mësacuani huachoguë ba'iyë cabi.

30 Caguëna, bacua ñaco yua ja'ansirën sëtani ëñani huajë raisi'cua baë'ë. Ba'ijënna, Jesusbi
bacuani si'a jëja yihuoguë cabi:
—Mësacuare huachose'ere yequëcuani gare quëani achoye beoye ba'ijë'ën, cabi.
31 Caguëna, ba hua'nabi sani, Jesús re'oye yo'oni conse'ere si'a bainni quëani achojën
ganihuë.

Jesús sana a un mudo

32 Ja'nca saijënna, ja'ansirën yequëcuabi yi'o ma'tëbë ba'iguë, gu'a huati baguë, ja'anguëte
Jesusna sani ëñohuë.
33 Ëñojënna, Jesusbi baguë gu'a huatire etoni saoguëna, ba bainguëbi coca ca bi'rabi.
Ja'nca ca bi'raguëna, bain hua'nabi ai ëñajën rëinjën cahuë:
—Yure yo'ose'e'ru Israel yija bainbi gare ëñama'isi'cua ba'iyë, cahuë.
34 Cajënna, fariseo bainbi ti'an rani, bëinjën cahuë:
—Gu'aye yo'oji baguë. Zupai huatibi conguëna, ja'nca huati hua'ire etoni saoye poreji,
cajën bën'ë.

Jesús tiene compasión de la gente

35 Ja'nrëbi, Jesús yua si'a huë'e joboña, si'aruan bain ba'iruanna saiguë, bacua ñë'ca
huë'eñana cacani ye'yoguë, Riusu ba'i jobo cocare quëani achoguë, rauna ju'incua, si'a rau
ba'iye bacuani huachoguë, ja'anre yo'oguë baji'i.
36 Ja'nca ba'iguëbi bain jubëni ai sa'ntiguë, oireba oiguë ëñabi. Chao hua'na caguë, ro
porema'i hua'nabi oveja hua'na cuiraguë beo hua'na'ru ba'iye ëñoñë bacua, ro'taguë ëñabi
Jesús.
37 Ja'nca ëñani, ja'nrëbi, baguëte concuani cabi:
—Queruna ëñajë'ën. Aon tanse'ebi yuara ya'jise'e sëani, yuareba tëaye ba'iji. Riusu ba'i
jobo cu'ecuare tëani baye cayë.
38 Ja'nca sëani, mai Ëjaguë Riusu yua bainre tëani ba Ëjaguë ba'iguëna, baguëni ñaca
senreba senni achajën ba'ijë'ën: Më'ë bainre tëani baye ro'taguë sëani, më'ëre yo'o concua,
më'ë tanse'ere tëacaicua, ja'ancuare cuencueni, më'ë bainre tëaye raojë'ën, senni achajën
ba'ijë'ën, cabi Jesús.

10

Jesús escoge a los doce apóstoles

1 Ja'nrëbi, Jesusbi baguëte concua si'a sara samucuare choiguëna, baguëna ti'an raë'ë.
Ti'an raijënna, bacuare gu'a huati hua'ire etoni saoye porecuare re'huabi. Si'a bain
ju'incua, si'a rau ju'incua huachoye porecuare bacuare re'huabi.
2 Ba cuencueni re'huasi'cua yua ñaca hue'ecua baë'ë: Ru'ru, Simón caguëni Pedro
hue'yobi. Yequë, Andrés, Pedro yo'jeguë baji'i. Yequë Santiago, yequë Santiago yo'jeguë
Juan, ja'an samucua Zebedeo mamacua baë'ë.
3 Yequë Felipe, yequë Bartolomé, yequë Tomás, yequë Mateo impuesto curi coguë baji'i.
Yequë Alfeo zin Santiago, yequë Lebeo, Tadeo'ga hue'eguë baji'i.
4 Yequë Simón hue'eguë celote jubë baji'i. Yequë Judas Iscariote, Jesús je'o bacuana insini
senjoja'guë baji'i. Ja'an hue'ecuare cuencueni re'huabi Jesús.

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

5 Ja'ancua si'a sara samucuare cuencueni re'huani, bacuani coca guanseguë saobi:
—Judío jubë ba'ima'icuana saima'ijë'ën. Samaria yija huë'e joboñana gare saimajën
ba'ijë'ën.
6 Israel bain se'gana saijë'ën. Riusu bain quëñëni saisi'cua, oveja hua'na ro quëñëni
huesësi'cua'ru ba'iye, ja'ancua se'gana sani,
7 bacuani ñaca quëani achojë'ën: "Riusu ba'i jobo yuara ti'anja'ñeta'an ba'iji" quëani
achojën ba'ijë'ën.
8 Ja'nca ba'icuabi rau ju'incuare huachojë'ën. Junni huesësi'cuare go'ya rai güesejë'ën.
Gu'a ca'nmi rau bacuare tënoni huachojë'ën. Huati hua'ire etoni saojë'ën. Ja'nca yo'oye
porecua'ru ro'iye beoye re'huasi'cua sëani, mësacua yua bainre conjën, bacua ro'iye
senma'ijë'ën.
9 Mësacua yua curire gare saye beoye ba'ijë'ën.
10 Bonse turubëte sama'ijë'ën. Te'e ëntë sara can se'ga sajë'ën. Guëon ju'iyete sama'ijë'ën.
Ro'ojën sai tubëte sama'ijë'ën. Yo'ore concuani ba'icua aonre ro insiye ba'icua sëani, mësacua
ja'nca saijë'ën.
11 Sani, huë'e jobona ti'anto, re'o bain banica, bacuare cu'eni, mësacua saiye tëca, bacua
huë'ena bëani ba'ijë'ën.
12 Ja'an huë'ena ti'anni, baru bainni saludajë'ën.

13 Re'o bain ba'itoca, mësacua bojojën saludase'ere bacuana jo'cajë'ën. Gu'a bain ba'itoca,
jo'cama'ijë'ën. Mësacua saludase'ere go'iye quëñojë'ën.
14 Yequërë baru bainbi mësacuani bojomajën, mësacua coca quëani achoyete achaye güejën
ba'itoca, barubi quëñëni saijë'ën. Ba huë'e jobobi saijën, ba bainbi ëñajënna, mësacua guëon
ba'i ya'ore cue'nconi tonjë'ën. Ja'nca yo'otoca, bacua gu'a jucha yo'ose'ere masiyë.
15 Mësacuani ñaca ganreba quëayë. Sodoma, Gomorra, ja'an huë'e jobo bainni bënni sen-
joja'ñe'ru, bacua yua quë'rë ta'yejeiye bënni senjosi'cua ba'ija'cua'ë, Riusu ëñojai umugusebi
ti'anguëna.

Persecuciones

16 Yureca, mësacuare saoguëna, mësacua yua oveja hua'na airu yai jubëna ti'anja'cua'ru
ba'ijën, mësacua saiyë. Ja'nca sëani, aña hua'na masiye ro'tareba ro'taye'ru ai masiye ro'tajën
ba'ijë'ën. Ja'nca ba'icuata'an, ju'ncubo hua'na gu'aye yo'oye beoye ba'iye'ru, gare gu'aye
yo'oye beoye ba'ijë'ën.
17 Mësacua ëñare bajë'ën. Yequëcuabi mësacuani bëinjën, mësacuare preso zeanni bacua ëja
bainna sani nëcoja'cua'ë.
18 Yequëcuabi mësacuare zeanni, yë'ë bain concuare sëani, mësacuare bain ta'yejeiye ëjacua
ba'iruanna sani nëconi ëñoja'cua'ë. Ja'nca ëñojënna, mësacua yua yë'ë ba'iyete gu'a bainni
quëani achoye poreyë.
19 Ja'nca preso zeanni nëcojënna, mësacua sehuoja'yete ru'ru ro'taye beoye ba'ijën, huaji
yëmajën ba'ijë'ën. Mësacua sehuoja'rën ti'anguëna, Riusubi mësacua coca sehuoja'yete quëaji.
20 Mësacua se'gabi ba sehuo cocare ro'tama'ija'cua'ë. Mësacua Taita Riusu Espíritubi
quëaguëna, ja'an cocare sehuoja'cua'ë mësacua.
21 Ja'anrën ti'anguëna, bainbi ba yo'jecuani preso zeanni huani senjo güeseja'cua'ë.
Yequëcua'ga ba mamacuare preso zeanni, huani senjo güeseja'cua'ë. Yequëcua'ga ba pë'caguë
sanhuëre preso zeanni, huani senjo güeseja'cua'ë.
22 Mësacua yua yë'ë bainrebare sëani, si'a bainbi mësacuani ai je'o ëñaja'cua'ë. Je'o
ëñaja'cuata'an, yë'ëni si'a recoyo jo'caye beoye ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'nca ro'tatoca, carajei
umuguseña ti'anguëna, Riusubi mësacuani tëani baja'guë'bi.
23 Mësacuabi te'e huë'e jobona sani, mësacuare je'o batoca, yequë huë'e jobona gatini
saijë'ën. Ja'nca saijënna, mësacuani yihuoreba yihuoyë yë'ë: Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi
yë'ë gaje rai umuguse ti'anguëna, si'a Israel bain huë'e joboña ëñajën saiye porema'iñë
mësacua.
24 Ye'yeguëbi yua baguë ye'yoguë'ru quë'rë ta'yejeiye baye porema'iji. Yo'o conguëbi
baguë ëjaguë'ru quë'rë ta'yejeiye baye porema'iji.
25 Ye'yecuabi bacua ye'yocua te'e masijën te'e ta'yejeiye ba'iye'ru ruintoca, re'oji. Yo'o
concuabi bacua ëjacua ba'iye'ru ruintoca, re'oji. Yë'ë yua Riusu ba'i jobo ëjaguë ba'iguëna,
bainbi yë'ëni Beelzebú Zupai Huati cahuë. Ja'nca cacuabi quë'rë se'e yë'ë bainrebare gu'aye
caja'cua'ë.

A quién se debe tener miedo

26 Ja'nca caja'cua ba'ijënna, bacuani huaji yëye beoye ba'ijë'ën. Riusubi bacua gu'aye
yo'oni yahuese'e beorure ëñoni, si'acuani masi güeseja'guë'bi.
27 Yë'ëbi mësacuani yahue coca caguëna, beoru si'a bainni quëani achojën ba'ijë'ën.
Mësacuabi bain yahue coca cayete achato, si'a bainni güijën quëani achojën ba'ijë'ën.
28 Ro ën yija bainni huaji yëye beoye ba'ijë'ën. Mësacua ëmëje'en ga'nihuë se'gare huani
senjoñe poreyë. Riusu se'gani huaji yëjën ba'ijë'ën, bain recoyore gare carajei güeseye
poreguëre sëani.
29 Samu bi'an hua'nare te'e curi so'corë naconi coye poreyë. Ja'nca choa ma'carë
ro'icuareta'an, Riusubi ga bi'an hua'guëni ro'taguë, gare huanë yeye beoye ba'iji. Riusubi
yëma'itoca, bi'an hua'guë te'eguë se'gabi junni to'inma'iji.
30 Mësacua sinjobë rañare'ga cuencueguë, mësacua ba'iye si'ayete masiji Riusu.
31 Ja'nca sëani, bainni gare huaji yëye beoye ba'ijë'ën. Si'a bi'an jubë'ru mësacuani ai re'oye
ëñaguë, mësacuani quë'rë ta'yejeiye ai yëguë ba'iji Riusu.

Los que reconocen a Jesucristo delante de los hombres

32 Bain jubëbi achajënna, mësacua yua ñaca cajë'ën: Yëquëna yua Jesucristo baincua'ë
cajë'ën. Ja'nca catoca, Yë'ë'ga, Taita Riusu guënamë re'oto ba'iguëbi achaguëna, yë'ë
bainreba concua ai re'o hua'na'ë caguë quëayë yë'ë.
33 Yequëcua, bain jubëbi achajënna, yë'ë ba'iyete gu'a güeye catoca, yë'ë'ga, yua Taita Riusu
guënamë re'oto ba'iguëbi achaguëna, bacuare gu'a güeye cayë yë'ë.

Jesús, causa de división

34 Bainni sa'ñeña huaiye beoye ba'iyete jo'caguë raimaë'ë yë'ë. Mësacuabi ja'anre huacha
ro'tama'ijë'ën. Bainni sa'ñeña huai güeseguë raë'ë yë'ë.
35 Yequëni baguë pë'caguëte huaiye ro'ta güeseyë yë'ë. Yeconi bago pë'cagote huaiye ro'ta
güeseyë yë'ë. Yeconi bago huagote huaiye ro'ta güeseyë yë'ë.
36 Je'o bacuare cu'eto, bain te'e huë'e ba'icua'ë cayë.
37 Pë'caguë sanhuëte yë'ëre'ru quë'rë yëguëbi yë'ë bainguë ba'iye porema'iji. Mama
hua'nare yë'ëre'ru quë'rë yëguëbi yë'ë bainguë ba'iye porema'iji.
38 Yë'ë naconi te'e yo'o conguë ba'iye baji. Yë'ë yua ai yo'oye'ru güina'ru ai yo'oye
yëma'iguëbi yua yë'ë bainguë ba'iye porema'iji.
39 Bainbi ro bacua ba'iye se'gare ro'tatoca, junni si'aye se'ga ba'iji bacuare. Yë'ë ba'iye
ro'ina güeye beoye junni huesëtoca, ja'ancuabi go'ya rani, huajëreba huajëjën ba'ija'cua'ë.

Premios

40 Yequëcuabi mësacuani te'e ruiñe ëñajën ba'itoca, yua yë'ëre'ga te'e ruiñe ëñajën ba'iyë.
Yë'ëni te'e ruiñe ëñajën ba'itoca, yua yë'ë Taita yë'ëre raosi'quëre'ga te'e ruiñe ëñajën ba'iyë.
41 Yequëcuabi Riusu bainguë raosi'quëni te'e ruiñe ëñani bojotoca, Riusu bainguë
raosi'quë bojoja'ye'ru bojojën ba'ija'cua'ë. Yequëcuabi re'o bainguëni te'e ruiñe ëñani
bojotoca, re'o bainguëni bojojën ba'ija'ye'ru bojojën ba'ija'cua'ë.
42 Yequëcuabi yë'ë bainguë yë'ëre conguë te'eguë se'gani te'e ruiñe ëñani, quë'rë yo'jereba
ba'iye'ru baguëni oco se'gare uncuatoca, Riusubi baguë ro insija'ye ro'tase'ere baguëni gare
jo'caye beoye insija'guë'bi, yihuoguë cabi Jesús.

Los enviados de Juan el Bautista

11

1 Ja'nrëbi, Jesusbi baguëre concua si'a sara samucuani coca yihuoni tëjini, baguëbi sani,
bain huë'e joboñana ti'anni, baguë cocare quëani achoni, bainre ye'yoguë baji'i.
2 Ba'iguëna, Juanbi, ya'o huë'ere preso guaosi'quëbi Cristo yo'oguë ba'iyete achani,
baguëre concua samucuare choini, bacua naconi
3 Jesusni coca caguë saobi:
—¿Më'ë yua ba Cristo raija'guë ba'iguë'guë? Ba'ima'itoca, ¿yequë raija'guëni ëjoye baye
mai? Jesusni senni achaguë saobi.
4 Saoguëna, Juanre concuabi Jesusna ti'anni, senni achahuë. Senni achajënna, Jesús
sehuobi:
—Mësacua yua Juanna go'ini, mësacua yure ëñase'e, mësacua yure achase'e, ja'anre baguëni
quëajaijë'ën.
5 Ñaco ëñama'icuabi yua ñaco huajëyë. Guëon garasi'cuabi yua ganiñë. Gu'a ca'nmi
rau bacuabi tënosi'cua ba'ijën, huajë raiyë. Ganjo achama'icuabi ganjo achayë. Junni
huesësi'cuabi go'ya raiyë. Riusu bojo coca yua bonse beo hua'nani quëani achose'ebi ba'iji.
6 Yë'ëni güeye beoye recoyo ro'tajën ba'icuabi ai ba'iye ai bojoreba bojojën ba'iyë,
sehuoguë cabi Jesús.
7 Cani, bacuabi go'ijënna, Jesús yua bain jubëni Juan ba'iyete quëa bi'rabi:
—Mësacua yua beo re'otona sani, Juanre ëñañu cajën, ¿neni ëñañe ro'tare'ne? "Ro jëja beo
hua'guë, jë'je sahua tutu taonse'e'ru ba'iye ëñajaiñu" ja'anre ëñañe gare ro'tamaë'ë mësacua.
8 ¿Neni ëñañe ro'tare'ne mësacua? "Ëjaguë caña ju'iguëte ëñajaiñu" ja'anre ëñañe gare
ro'tamaë'ë mësacua. Ëja bain caña ju'icua, yua me'najeiñe ba'icua, ja'ancua yua ta'yejeiye
ëja bain huë'eñare ba'iyë.
9 ¿Neni ëñañe ro'tare'ne mësacua? "Riusu coca quëaguëte ëñajaiñu" catoca, mësacua yua te'e
ruiñe ro'tahuë. Aito. Riusu coca quëacua si'acua'ru yua quë'rë ta'yejeiye ëjaguëte mësacua
ëñahuë.
10 Riusu ira coca toyani jo'case'ere ëñato, ën coca yua Juanre toyani jo'case'e ba'iji:
Më'ëre quëaguëte ru'ru saohuë, më'ë rai ma'are re'huacaiguëte, toyani jo'case'e ba'iji.
11 Ja'nca toyani jo'caguëna, mësacuani quëareba quëayë yë'ë. Juan Bautizaguëbi yua Riusu
coca quëaye raosi'cua si'acua'ru quë'rë ta'yejeiye ëjaguëbi ba'iji. Ja'nca ba'iyeta'an, Riusu ba'i
jobo ba'icuare ëñato, baru ba'iguë quë'rë yo'jeguëreba ba'iguëbi yua Juan'ru quë'rë ëjaguë'ru
ba'iji.
12 Juan Bautizaguë ba'isirënbi yurerën tëca gu'a bainbi Riusu ba'i jobona huañu cajën, ai
je'o ëñajën ba'iyë.
13 Riusu ira bain raosi'cua, ira bainguë ba'isi'quë Moisés naconi, si'acuabi Riusu ba'i
jobore quëani achojën, Juan ba'iye tëca ja'nca cajën baë'ë.
14 Mësacuabi recoyo ro'taye poretoca, Juan yua Riusu ira bainguë raosi'quë Elías hue'eguë
te'e ba'iguë'bi. Ja'anguëbi yua bainna raija'guë baji'i.
15 Yureca ganjo banica, achani ye'yejë'ën.

16 Yureca, bain hua'na yureña ba'icua ¿queaca yo'ojën ba'iye'ne? Zin hua'na sa'ñeña huere
yo'ocua'ru ba'iyë. Yequëcuabi yua yequëcuani coca cayë:
17 "Yëquënabi jurihuëanbi juijën ba'iyeta'an, mësacua conjën pairamaë'ë. Sa'ntiye gantajën
ba'iyeta'an, mësacua conjën ota oimaë'ë." Ja'nca cajën ba'iyete yureña bain ba'iyë.
18 Juanbi rani, baguë aon aiñe jo'cani, bisi ëye jo'cha gare uncuye beoye ba'iguëna,
mësacuabi Ro ro'taguë yo'o hua'guë'bi ba'iji, baguëte cajën baë'ë.
19 Ja'nrëbi yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi rani, aonre anni, gonore uncuguëna,
mësacuabi yeque cocabi yë'ëre cajën, Aon ain huati'bi. Jo'chana güebe huati'bi. Gu'a bain,
impuesto curi cocua, ro bacua gu'a gajeguë ba'i'te, yë'ëre cajën, yë'ëre jayayë mësacua.
Ja'nca cacuata'an, Riusu masiyete ëñañe yënica, Riusuni ye'yereba ye'yecua bacua yo'oyete
ëñajë'ën, cabi Jesús.

Los pueblos desobedientes

20 Cani, ja'nrëbi, baguë huë'e joboñana sani ta'yejeiye yo'o yo'oni ëñosiruanre ai bëinguë ca
bi'rabi, baruan bainbi bacua gu'a juchare gare jo'caye beoye ba'icuare sëani:
21 —Mësacua Corazín huë'e jobo bain, ai bënni senjoñe ba'ija'guë'bi mësacuare, cayë.
Betsaida bainre'ga, ai bënni senjoja'ñe cani jo'cayë mësacuare. Riusu ta'yejeiye yo'ose'e,
mësacuana ëñose'e, ja'anre Tiro bain, Sidón bain, bacuani ëñose'e ba'itoca, ai ba'irën bacua
gu'a juchare jo'cani senjore'ahuë. Costal cañare sayani, yë'tëbi bacua sinjobëanna yu'yujën
ba'ire'ahuë, bacua jucha senjose'ere eñojën ba'icua.
22 Riusu cuencuesi umuguse ti'anguëna, Tiro, Sidón, ja'an bainre bënni senjoja'ñe'ru
mësacuani quë'rë ta'yejeiye ai jëja bënni senjosi'cua ba'ija'cua'ë.
23 Mësacua Capernaum bainre'ga ai bënni senjoja'ñe cani jo'cayë yë'ë. ¿Mësacua yua Riusu
ba'i jobona ti'añe ro'taye? Bañë. Ba toana senjoni saoye se'ga ba'ija'guë'bi mësacuare. Riusu
ta'yejeiye yo'o yo'ose'e, mësacuana ëñose'e, ja'anre yua Sodoma bainni ëñose'e ba'itoca, ja'an
huë'e jobobi yureña tëca ba'iguë ba'ire'abi.
24 Riusu cuencuesi umuguse ti'anguëna, Sodoma bainre bënni senjoja'ñe'ru mësacuani
quë'rë ta'yejeiye jëja bënni senjosi'cua ba'ija'cua'ë, cabi Jesús.

Vengan a mi y descansen

25 Cani, ja'nrëbi, Jesús yua Taita Riusuni ujaguë cabi:
—Taita, më'ë yua guënamë re'oto, yija re'oto, si'a re'oto ta'yejeiye Ëjaguë'ë. Yë'ë coca
yure quëani achoguëna, bain masi ëjacua si'aye ye'yesi'cua'ë cajën ba'icuata'an, ja'an cocare
masiye porema'iñë bacua. Bacua masiyete ënsehuë më'ë. Yequëcua zin hua'na ba'iye'ru
ba'icuabi "Ye'yeye caraji yë'ëre" cajënna, ja'ancuani yë'ë cocare masi güesehuë më'ë. Ja'nca
sëani, më'ëni ai bojoguë, surupa cayë yë'ë.
26 Më'ë yëse'e se'gare yo'osi'quë sëani, më'ë bainre ai re'oye conhuë më'ë, ujaguë cabi.
27 Ujani ja'nrëbi bainni yihuoguë cabi:
—Yureca, yë'ë Taitabi yë'ëna si'ayete insini jo'cabi. Yë'ë Taita se'gabi yë'ëre masiji.
Yequëcua bañë. Yë'ë se'gabi yë'ë Taitare masiyë. Yequëcua bañë. Yë'ëbi yë'ë Taita ba'iyete
yë'ë bain cuencuesi'cuani ëñoguëna, ja'nrëbi yë'ë Taitani masiye poreyë bacua.
28 Ai jëja yo'o yo'ojën guajasi'cua, ai rëquëye hue'ojën guajasi'cua, mësacua si'acua yë'ëna
raijë'ën. Raitoca, mësacuani te'e ruiñe bëani huajë güeseyë yë'ë.
29 Yë'ëna rani, yë'ë ba'iyete ye'yeye, ja'an se'gare hue'ojën ba'ijë'ën. Huëjeiye'ru ba'iji. Yë'ë
yua jëja guanseye beoye ba'iguë'ë. Ro yo'jereba ba'iguë'ru ëñoguë'ë yë'ë. Ja'nca sëani, yë'ëna
rani, te'e ruiñe bëani huajëjë'ën. Mësacua yua recoyo re'o huanoñe ba'ijë'ën.
30 Ja'nca ba'icuabi yë'ë ba'iyete ye'yejën, rëquëye beoye hue'ojën, yë'ëre guaja beoye
conjën ba'ijë'ën, yihuoguë cabi Jesús.

12

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo

1 Ja'nrëbi, yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna, Jesús yua trigo aon zio re'otobi ganiguë,
baguë concuare aon gu'aguëna, aon za'zaboanre tëani, aonra'carëanre ain bi'rahuë.
2 Ja'nca yo'ojënna, fariseo bainbi ëñani, Jesusni bëinjën cahuë:
—Ëñajë'ën. ¿Më'ëre concua queaca ro'tajën, aonre tëaye'ne? Yo'o yo'oma'i umuguse sëani,
mai ira coca toyani jo'case'ere'ru tin yo'oye porema'iñë, bëinjën cahuë.
3 Cajënna, Jesusbi sehuobi:
—Mai ira coca toyani jo'case'ere ëñajën, David yo'ose'ere cato, ¿ja'an quë'rore mësacua
ëñamate'ne? Baguëre concua naconi ganini, aon gu'aguëna,
4 Davidbi Riusu huë'ena cacani, baru ba'i aonbëan Riusuna jo'case'ere inni ainguë ba'nji.
Pairi bain se'gabi aiñe porejënna, yequëcuabi aiñe porema'iñeta'an, Davidbi inni ainguë,
baguëte concuare'ga aonguë ba'nji.

5 ¿Yequë quë'rore'ga mësacua ëñamate'ne? Yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna, pairi bainbi
Riusu huë'e yo'o ma'carëanre yo'ocuata'an, jucha beoyë caji.
6 Yureca mësacuani quëareba quëayë yë'ë. Riusu huë'e ta'yejeiye ba'iyete cato, yë'ë yua
Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi quë'rë ta'yejeiye ba'iguë'ë.
7 Mësacua yua ën coca toyani jo'case'e: "Bainre oijën concuare cu'eyë yë'ë. Hua'ire huani
misabëna ëocaicuare cu'ema'iñë yë'ë." Ja'an cocare re'oye ye'yejën ba'itoca, mësacua yua
jucha beo hua'nare ëñajën, Gu'a bain'ë ro'tajën bacuare cama'ire'ahuë.
8 Yureca Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi yua yo'o yo'oma'i umuguse ëjaguë'ë yë'ë, cabi Jesús

El hombre de la mano tullida

9 Cani, ja'nrëbi se'e sani, bacua ñë'ca huë'ena cacabi.
10 Cacani ëñato, guë'nguësi sara baguëbi baji'i. Ba'iguëna, baru bainbi Jesusni senni
achahuë:
—¿Yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna, bainre huachoye poreye'ne? senni achahuë. Ro
coquehuë. Baguë sehuoja'yete achañu. Re'oye sehuoma'itoca, Gu'aye cahuë më'ë cañu
ro'tajën, baguëni ja'nca senni achahuë.
11 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Mësacua jubë ba'iguëbi oveja jo'yare baguë, yo'o yo'oma'i umugusebi gojena to'intoca,
baguë ovejare oire bani, baguëte zeanni, huëani etoma'iguë?
12 Ja'nca oire bani contoca, bainre coñe quë'rë ta'yejeiye yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca sëani,
yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna, re'oye yo'oye poreyë mai, cabi.
13 Cani ja'nrëbi guë'nguësi sara baguëni:
—Më'ë ëntë sarare mi'najë'ën, cabi.
Caguëna, mi'nabi. Mi'nani, baguë yequë sara ba'iye'ru huajë sara re'huabi.
14 Ja'nrëbi, fariseo bainbi sani, sa'ñeña coca senni achajën: "¿Queaca yo'oni Jesusre huani
senjoñe'ne mai?" senni achajën bën'ë.

Una profecía acerca de Jesús

15 Ja'nca senni achajën ba'ijënna, Jesusbi masini, barubi etani saji'i. Sani, ai jai jubë bainbi
raijënna, si'a rau bacuare huachobi.
16 Huachoni, Yë'ë yo'oguë ba'iyete yequëcuani quëani achoye beoye ba'ijë'ën, caguë
yihuobi bacuare.
17 Ja'nca yihuoguë, Riusu ira bainguë raosi'quë Isaías hue'eguë ba'isi'quë, baguë coca
toyani jo'case'e'ru güina'ru yo'oguë baji'i:
18 Yureca, yë'ë yo'o conguëte cuencueni bainna saoja'guë'ë.
Yë'ë ai yësi'quë'bi ba'iji.
Yë'ë recoyobi baguëni ai bojoguë ba'iyë yë'ë.
Baguëte saoguë, yë'ë Espíritute baguëna jo'caguëna, si'a bain judío bain jubë
ba'ima'icuare'ga, si'acuana sani, Riusu ëñojai umuguse ti'anja'ñete bacuani quëani
achoguë ba'ija'guë'bi.
19 Bain huai cocare caye beoye ba'ija'guë'bi.
Jëja güiye beoye ba'ija'guë'bi.
Ai jëja coca cani achoma'iguëbi bain huë'e jobona ganini, güiye beoye ba'ija'guëbi.
20 Jëja recoyo beo hua'na banica, bacua recoyo ro'taye conja'guë'bi.
Yequëcua yua ja'ancuare ro jo'cani senjoñe'ru gare yo'oye beoye ba'ija'guë'bi.
Riusu ëñojai umuguse ti'añe tëca, ja'nca ba'ija'guë'bi baguë.
21 Ja'nca ba'iguëna, si'a bainbi baguë ba'iyete ro'tajën, baguë conja'ñete ëjojën ba'ija'cua'ë,
toyani jo'case'e ba'iji.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

22 Ja'nrëbi, yequëcuabi ñaco ëñama'iguë, yi'o ma'tëbë ba'iguë, huati baguë, ja'anguëte
Jesusna rani ëñohuë. Rani ëñojënna, Jesusbi baguëte huachoguëna, ñaco ëñani, coca ca
bi'rabi.
23 Ja'nca huachoguëna, si'a bainbi ai ëñajën rëinjën, coca cahuë:
—¿Yureca gue'ne? ¿David mamaquëma'iguë baguë? cahuë.
24 Ja'nca cajënna, fariseo bainbi achani, bëinjën cahuë:
—Gu'a huati ëjaguë Beelzebú hue'eguëbi conguëna, huati hua'ire ja'nca etoni saoye poreji
baguë, cahuë.
25 Cajënna, Jesusbi baguë ñacobi ëñani, bacua yahue ro'tase'ere masibi. Ja'nca masini,
bacuani cabi:
—Te'e jobo bainbi sa'ñeña huatoca, si'acuabi huesëni carajeiyë. Te'e jubë bain, te'e huë'e
bain, ja'ancuabi sa'ñeña huatoca, si'acuabi huesëni carajeiyë.

26 Ja'nca ba'iguëna, güina'ru, zupai huati concuabi sa'ñeña huatoca, bacua'ga huesëni
carajeiyë. Ro huacha ro'tayë mësacua. Zupaire concuabi ja'nca yo'oma'iñë.
27 Mësacuabi cajën, Beelzebú conse'ebi huati hua'ire etoni saoyë yë'ë cajën, ro huacha
cayë mësacua. Ja'nca catoca, mësacua bainbi huati hua'ire etoni saojënna, ¿nebi bacuare
conguë'ne? ¿Zupai huatibi conma'iguë? Ja'nca etoni saocuabi mësacua gu'aye yo'ose'ere
ëñojën ba'ija'cua'ë.
28 Yë'ëbi huati hua'ire etoni saoguëna, Riusu Espíritu se'gabi yë'ëre conji. Ja'nca conguëna,
Riusubi baguë ta'yejeiye ba'iyete mësacuana yuara ëñoguë ba'iji.
29 Yequëcuabi jëja baguë huë'ena jian cacaye yëtoca, ru'ru jëja baguëni preso hueñe bayë.
Baguëte preso huenma'itoca, baguë bonsere jiañe porema'iñë. Zupai huati'ga ja'ncara'ru
jëja baguëna, yë'ëbi baguëni preso huenja'guë'ë.
30 Yë'ë naconi te'e conma'icuabi yua yë'ëni je'o bayë. Yë'ë naconi te'e yo'o yo'ojën
ba'ima'icuabi yua yë'ë bain ñë'cosi'cuare saoni senjoñë.
31 Ja'nca sëani, mësacuani yihuoreba yihuoguë cayë yë'ë. Bain gu'a coca ro bëyoni case'e
si'ayete Riusubi huanë yeye poreji. Riusu Espírituni gu'a coca ro bëyoni catoca, Riusubi gare
huanë yeye beoye ba'iji.
32 Yequëcua, yë'ëni Riusu Raosi'quëreba ba'iguëna, gu'a coca ro bëyoni catoca, Riusubi
huanë ye güeseye poreji. Riusu Espírituni gu'a coca ro bëyoni catoca, Riusubi gare huanë
yeye beoye ba'iji. Yure ba'irën, Riusu ëñojairën'ga, gare jo'caye beoye huanë yema'iji Riusu.

El árbol se conoce por su fruto

33 Re'o sunquiñë banica, re'o uncuere quëinji. Gu'a sunquiñë banica, gu'a uncuere
quëinji. Ba sunqui uncuere ëñani, si'a sunquiñë ba'iyete masiye poreyë.
34 Mësacua yua añа hua'na ba'iye'ru ro coquejën, ro gu'aye yo'ojën ba'icua'ë. Ja'nca sëani,
mësacua yua re'oye caye gare porema'iñë. Bain recoyo ro'tayete masiye yëtoca, baguë yi'obo
cayete achani ro'tani masijë'ën.
35 Re'o bainguë banica, baguë recoyo re'oye ro'tani, ai re'oye conji. Gu'a bainguë banica,
baguë recoyo gu'aye ro'tani ai gu'aye yo'oji.
36 Mësacuani ganreba yihuoguë cayë yë'ë. Riusu ëñojai umuguse ti'anguëna, Riusubi si'a
bain gu'aye cani tonse'ere ro'ta güeseni, bacua gu'aye yo'ojën ba'ise'ere senni achaja'guë'bi.
37 Ja'nca sëani, mësacuabi re'o coca cajën ba'itoca, Riusubi re'o bain'ë mësacua, caja'guë'bi.
Mësacuabi gu'a coca cajën ba'itoca, Riusubi gu'a bain'ë mësacua, caja'guë'bi, cabi Jesús.

La gente mala pide una señal milagrosa

38 Caguëna, ja'nrëbi, ira coca ye'yocua, fariseo bain naconi, bacuabi Jesusna sani, coca
senni achahuë:
—Ëjaguë, më'ë ta'yejeiye ba'iyete ëñojë'ën. Ëñañu, cahuë.
39 Cajënna, Jesús sehuobi:
—Yureña bainbi Riusure ro jo'cani senjojën, yë'ëni ta'yejeiye yo'o yo'oni ëñoñete señë.
Ja'nca sencuareta'an, Riusu ira bainguë raosi'quë Jonás hue'eguë ba'isi'quë, baguë ba'ise'e
se'gare quëani masi güeseyë yë'ë.
40 Jonás yua samute umuguseña na'ijani ñatajani ba jai ziaya hua'ibi rëonsi'quë ba'iguë
ba'nji. Ja'nca ba'iguëna, yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi güina'ru samute umuguseña
na'ijani ñatajani yijana tansi'quë ba'ija'guë'ë yë'ë.
41 Riusu ëñojai umuguse ti'anguëna, Nínive huë'e jobo bainbi huëni, yureña bain gu'aye
ba'iyete masi güeseja'cua'ë. Jonás coca quëani achose'ere achani mame recoyo re'huasi'cua
sëani, mësacua gu'aye ba'iyete masi güeseyë bacua. Yurera ba'iguëna, Jonas'ru quë'rë
ta'yejeiye ye'yoguëbi mësacuana ti'anhuë yë'ë.
42 Riusu ëñojai umuguse ti'anguëna, sëribë ca'nco re'oto, baru ba'i ëjago ba'isi'cobi huëni,
yureña bain gu'aye ba'iyete ëñoja'go'co. Bago yua Salomón masiye ye'yoyete achaza cago,
ai so'ona sani baguë cocare achago ba'nco. Yurera ba'iguëna, Salomon'ru quë'rë ta'yejeiye
ye'yoguëbi mësacuana ti'anni yë'ë ta'yejeiye ba'iyete mësacuani ëñohuë yë'ë.

El espíritu impuro que regresa

43 Gu'a huatibi bainguëte etani saiguë, beo re'otona ganiguë, bëani huajëye ba'irute cu'eji.
Cu'eni, re'orute tinjama'iguëbi yua
44 Yë'ë etasi huë'ena se'e goza caji. Ja'nca cani, baruna go'ini ëñato, yua huati beo huë'e,
re'oye re'huani re'oye yuase'e baji'i, bainguë recoyo.
45 Ja'nca ba'iguëna, baguë yua se'e sani, yequëcua huati hua'i, te'e ëntë sara samucuare
cu'eji. Baguë'ru quë'rë gu'a huati hua'ire cu'eni, bacuare choini, rani, si'a jubëbi ba etasi
huë'ena cacani bëayë, bainguë recoyona. Ja'nca bëajënna, ba bainguë yua quë'rë se'e ai
ba'iye ai gu'ajaiguë baji'i. Ru'rureba ba'ise'e yua quë'rë re'oye baji'i. Yureña bain'ga ai
gu'aye ba'ijën, quë'rë se'e gu'ajeijën ba'ija'cua'ë, cabi Jesús.

La madre y los hermanos de Jesús

46 Yuta cani tëjima'iguëna, yureca Jesús pë'cago, Jesús yo'jecua, bacuabi ti'an rani, hue'se
ca'ncore ëjojën, baguëte choni raohuë.
47 Raojënna, bacua raosi'quëbi Jesusni quëabi:
—Më'ë pë'cago, më'ë yo'jecua, bacuabi hue'se ca'ncore ëjojën, më'ëni choiyë, quëabi.
48 Quëaguëna, Jesús sehuobi:
—¿Yë'ë pë'cago, yë'ë yo'jecua, jarocua'ne? senni achaguë sehuobi.
49 Ja'nca senni, ja'nrëbi baguë concuare ba bainni ëñoni cabi:
—Yë'ë pë'cago, yë'ë yo'jecua yua ënjo'on ba'icua'ë.
50 Yë'ë Taita Riusu guënamë re'oto ba'iguë, baguë yëye'ru yo'ojën ba'icua, ja'ancuabi yua
yë'ë yo'jeguë sanhuë, yë'ë yo'jego sanhuë, yë'ë pë'cago sanhuë ba'icua'ë, cabi.

13

La parábola del sembrador

1 Cani, ja'ansi umuguse, Jesús yua baguë ba'i huë'ebi etani, zitara yëruhuana sani bëabi.
2 Bëani, ai jai jubë bainbi ñë'ca raë'ë. Ai jai jubë bain sëani, Jesús yua yoguna cacani
bëaguëna, bain jubëbi mejagu yëruhuate achajën nëcahuë.
3 Achajën nëcajënna, ja'nrëbi ye'yo cocabi bacuani ai ba'iye ai yihuoguë quëani achobi:
—Bainguëbi zio yo'oguë saji'i.
4 Sani, yijare re'oye re'huani tëjini, aonra'carëanre mo'gasi yijana yu'yuguë ganibi.
Yu'yuguë ganiguëna, yequëra'carëanbi ma'ana to'inguëna, bi'an hua'nabi chiani uncueni
si'ahuë.
5 Yequëra'carëanbi gata yijana to'inguëna, ya'obi beanguëna, ai besa ticubi.
6 Ja'nca ticuguëna, ja'nrëbi ai ja'suye ënsëguëna, sita beo sahua sëani, ticubi cueneni junji'i.
7 Yequëra'carëanbi miubëna to'inguëna, miubi irani hueanguëna, aonbi quëinmaji'i.
8 Yequëra'carëanbi yua re'oye re'huasi yijana to'inguëna, aonbi irani, jorini, re'oye quënji'i.
Quëinguëbi yequë sahuañabi cienra'carëan quënji'i. Yequë sahuañabi sesentara'carëan
quënji'i. Yequë sahuañabi treintara'carëan quënji'i, caguë ye'yobi.
9 Ye'yoni ja'nrëbi, Mësacuabi ganjo banica, achani ye'yejë'ën, cabi.

El porqué de las parábolas

10 Ja'nca caguëna, ja'nrëbi baguëre conjën ba'icuabi rani, baguëni coca senni achahuë:
—¿Më'ë guere ja'ancuani ye'yo cocabi yihuoguë caguë'ne? senni achahuë.
11 Senni achajënna, sehuobi:
—Riusubi baguë ba'i jobo ba'iyete mësacuani te'e ruiñe quëani, baru ba'i yahuese'ere
mësacuani te'e ruiñe masi güeseji. Ja'ancuareta'an, banji.
12 Mësacuabi ai ba'iye ai batoca, quë'rë ai ba'iye mësacuana insise'e ba'ija'guë'bi. Ja'nca
ba'iguëna, mësacuabi aireba coni baja'cua'ë. Ai ba'iye beotoca, mësacua baye choa ma'carë
se'ga batoca, beoru quë'ñeni tëase'e ba'ija'guë'bi.
13 Ja'nca ba'iye sëani, ja'ancuani yihuoguë, ye'yo coca se'gabi bacuani quëayë. Ñaco
bacuata'an, ëñañe porema'iñë. Ganjo bacuata'an, achaye porema'iñë. Gue ye'yeye beoye
ba'icua'ë.
14 Riusu ira bainguë raosi'quë, Isaías hue'eguë ba'isi'quëbi coca cani jo'caguëna, ja'ancuabi
güina'ru yo'ojën ba'icua'ë. Ñaca cani jo'cabi Isaías:
Mësacuabi ganjo bacuata'an, mësacua achaye güecua'ë.
Ñaco bacuata'an, mësacua ëñañe güecua'ë.
Ja'anre bacuani quëani achojë'ën.
15 Bacuabi yë'ë ro'taye'ru ro'taye güecuare sëani, ja'nca bacuani quëajë'ën.
Bacua recoñoa bain huanoma'iñe'ru ro'tajën ba'iyë.
Bacua ganjo gui'ise'e'ru ba'iyë.
Bacua ñaco ta'pise'e'ru ba'iyë.
Ruiñe ëñañe beoye baza cajën, ruiñe achaye beoye baza cajën, ruiñe ye'yeye beoye baza
cajën, yë'ëre güecua'ru ruën'ë bacua.
Yë'ëna bonë rani, huacho güeseye gare güejën ba'icua'ë, Isaíasni cani jo'cabi Riusu.
16 Ja'nca ba'icuata'an, mësacua ñacobi te'e ruiñe ëñacua sëani, bojojën ba'ijë'ën. Mësacua
ganjobi te'e ruiñe achacua sëani, bojojën ba'ijë'ën.
17 Mësacuani yihuoreba yihuoguë cayë. Riusu ira bain ba'isi'cua, yequëcua re'o bain
ba'ijën ba'isi'cua, bacuabi mësacua yure ëñañete ëñañe ëjocuata'an, bacuabi ëñañe pore-
maë'ë. Mësacua yure achayete achaye ëjocuata'an, bacuabi achaye poremaë'ë.

Jesús explica la parábola del sembrador

18 Ja'nca ba'isi'cua ba'ijënna, mësacua yureca achajë'ën. Zio yo'oguë cocare mësacuani te'e
ruiñe quëayë yë'ë.
19 Bainbi Riusu ba'i jobo cocare achani, ro huesë ëaye achajën ba'itoca, zupai huatibi rani,
bacua coca achase'ere bacua recoyo bayete tëani senjoji. Aonra'carëan ma'ana to'inse'e'ru
ba'iyë bacua.
20 Yequëra'carëan gata yijana to'inse'ere ro'tato, ëñere ye'yejë'ën. Bainbi Riusu cocarebare
achani, ja'ansirën bojojën ba'ijën, ba cocare ro'tayë.
21 Ja'nca ro'tacuata'an, sita beo sahua ba'iye'ru ba'ijën, jëja recoyo beocua'ru zoe
ro'tama'iñë. Yequëcuabi je'o ëñajën, hui'ya yo'ojënna, bacua yua Riusu cocareba ro'ire ai
yo'ojën, ba cocare recoyo ro'taye jo'cayë.
22 Yequëra'carëan miubëna to'inse'ere ro'tato, ëñere ye'yejë'ën. Bainbi Riusu cocarebare
achajën ba'icuata'an, ro ën yija ba'iye se'gare ro'tajën, coquesi'cua'ru ruiñë. Bonse se'gare
bani bojoza cajën, aonra'carëan hueanni si'ase'e'ru Riusu cocarebare recoyo ro'taye gare
jo'cayë. Ja'nca jo'cajën, re'oye yo'oye gare ëñomajën ba'iyë.
23 Yequëra'carëan re'oye re'huasi yijana to'inse'ere ro'tato, ëñere ye'yejë'ën. Bainbi Riusu
cocarebare achani, recoñoa re'huani, re'oye yo'oye ai ba'iye ai ëñojën ba'iyë. Ja'nca
ba'icuabi yequëcua yua cienra'carëan quëiñe'ru ba'iyë. Yequëcua yua sesentara'carëan
quëiñe'ru ba'iyë. Yequëcua yua treintara'carëan quëiñe'ru ba'iyë, yihuoguë quëabi Jesús.

La parábola de la mala hierba entre el trigo

24 Quëani ja'nrëbi, se'e yeque ye'yo cocare bacuani yihuobi:
—Riusu ba'i jobo ba'iyete ye'yeye yëtoca, ën cocare achani ye'yejë'ën. Yequë bainguëbi
baguë ziore tanguë, aonra'carëan re'ora'carëanre tanbi.
25 Tanguëna, ja'nrëbi baguë bainbi ñamibi cainjënna, je'o baguëbi yahue rani, ro
tayara'carëanre ba ziona yahue tanni saji'i.
26 Tanni saquëna, ja'nrëbi re'hue aon sahuañabi irani quëinguëna, ba hui'ya taya'ga ba
ziona ca'nquese'e baji'i.
27 Ba'iguëna, ba zio cuiracuabi yua bacua ëjaguëna sani quëani achohuë: "Ëjaguë, më'ë
aonra'carëan tanse'e yua re'ora'carëan ba'itoca, ¿hui'yabi queaca huiguë'ne?" senni achajën
cahuë.
28 Cajënna, baguë sehuobi: "Je'oguëbi tanguëna, hui'yabi huiji" sehuobi. Sehuoguëna,
bacuabi cahuë: "Ja'nca ba'itoca, hui'ya tayare rutani senjoñu" cahuë.
29 Cajënna, baguëbi cabi: "Bañë. Ja'nca yo'oma'ijë'ën. Hui'ya tayare rutatoca, aon
sahuañare'ga yequërë hui'ya naconi huacha rutama'iñe.
30 Si'aye te'e irani, aon tëarën tëca te'e iraja'guë. Ja'nrëbi aon tëarën ti'anguëna, aon tëacuani
quëaja'guë'ë yë'ë: Ru'ru mësacua yua hui'ya tayare rutani, jurëanre gueonni ëojaiñu cajën
bëyojë'ën. Ja'nca bëyoni ja'nrëbi, aonre tëani, yë'ë aon ayaruna ayajë'ën" caja'guë'ë yë'ë, cabi
ba ëjaguë. Ja'an cocare achani, Riusu ba'i jobo ba'iyete ye'yejë'ën, yihuoguë quëabi Jesús.

La parábola de la semilla de mostaza

31 Quëani ja'nrëbi yeque coca, ye'yo cocare bacuani yihuoguë quëabi:
—Riusu ba'i jobo ba'iyete ye'yeye yëtoca, ën cocare achani ye'yejë'ën: Yequë bainguëbi
mostazara'carë te'era'carëte sani, baguë ziona tanbi.
32 Si'ara'carëan'ru quë'rë zinra'carë ba'ito'ga, yijana tanse'ebi irani, yua si'a sunquiñëa'ru
quë'rë jai sunquiñëbi iraji. Ja'nca iraguëna, ca hua'i hua'nabi rani, bacua ziaroanre mostaza
sunquiñë cabëanna suaye poreyë, yihuoguë quëabi Jesús.

La parábola de la levadura

33 Quëani ja'nrëbi yeque coca, ye'yo cocare bacuani yihuoguë quëabi:
—Riusu ba'i jobo ba'iyete ye'yeye yëtoca, ën cocare achani ye'yejë'ën: Romi hua'gobi
aonre boza cago, harina samute ro'rohuëanre cuencueni, ja'nrëbi aon huo'co macare inni
harinana ayani ja'mego. Ja'nca ja'megona, harinabë si'abëbi huo'cojaji'i, yihuoguë quëabi
Jesús.

El uso que Jesús hacía de las parábolas

34 Ja'nca yihuoguë, ye'yo coca se'gare bain jubëanni quëani achobi. Ja'an coca se'gabi
quëaguë,
35 Riusu ira bainguë ba'isi'quë coca toyani jo'case'e'ru güina'ru yo'oguë baji'i. Ën coca
toyani jo'case'e baji'i:
Yë'ë yua bainni yihuoza caguë, ye'yo coca se'gare bacuani yihuoguë quëaja'guë'ë yë'ë.
Ën yija re'huani jo'casirën ba'iguëna, Riusubi ja'an cocare ro'tani, bainni zoe quëamaji'i.
Quëama'iguëna, yurera bainni quëaja'guë'ë yë'ë, toyani jo'case'e ba'iji.

Jesús explica la parábola de la mala hierba entre el trigo

36 Ja'nrëbi, bain jubëanre yihuoni tëjini, bacuare jo'cani, huë'ena goji'i. Go'iguëna, baguëre
concuabi baguëna ti'an rani, coca senni achahuë:
—Më'ë coca quëase'e, gu'a hui'ya taya ziona tanse'e, ja'anre yëquënani te'e ruiñe quëajë'ën,
baguëni senni achahuë.
37 Senni achajënna, baguëbi sehuobi:
—Ba aonra'carëan re'ora'carëanre tansi'quë yua yë'ë'ë. Bainguë'ru Raosi'quëreba'ë.
38 Ba zio yua si'a ën yija re'oto'ë. Ba aonra'carëan re'ora'carëanre ro'tato, yua Riusu bain'ë.
Riusu ba'i jobore ba'ija'cua'ë. Ba hui'ya taya tanse'ere ro'tato, gu'a bain'ë.
39 Ba je'o baguë hui'ya tanse'ere ro'tato, ja'anguë yua zupai huati'bi ba'iji. Aon tëarënre
ro'tato, ën yija carajeirënre cayë. Aon tëacuare ro'tato, Riusu anje sanhuë'ë cayë.
40 Gu'a hui'ya taya rutani gueonni ëoyete ro'tato, ën yija carajeirën ti'anguëna, ja'nca
ba'ija'guë'bi.
41 Yë'ë yua Bainguë'ru Raosi'quërebabi yë'ë anje sanhuëre choini, bain jubëan ñë'casi'cuana
saoja'guë'ë yë'ë. Saoguëna, bacuabi gu'a jucha yo'ojën ba'isi'cuare cu'eni, si'a gu'a bainre
quë'ñeni,
42 baru ba'i toana senjoni saoja'cua'ë. Saojënna, bacuabi ai oijën, ai ja'siye ai yo'ojën,
bacuabi bacua zemeñoa cuncujën ba'ija'cua'ë.
43 Ja'nca ba'ijënna, ja'nrëbi yequëcua re'oye yo'ojën ba'isi'cuabi Taita Riusu ba'i jobore
ba'ijën, ënsëguë miañe'ru ai go'sijeiye ba'ija'cua'ë. Yureca, ganjo bacuabi achani ye'yejë'ën,
yihuoguë cabi Jesús.

La parábola del tesoro escondido

44 Cani, ja'nrëbi se'e ye'yo cocare yihuoguë quëabi:
—Riusu ba'i jobo ba'iyete ye'yeye yëtoca, ën cocare achani ye'yejë'ën: Bainguëbi yequëcua
ba yijana no'ani, a'ta bonse yahue tanni ta'pise'e ba'iguëna, tinjabi. Ja'nca tinjaguëbi ai
bojoguë, ba bonsere se'e ta'pini, ja'nrëbi baguë baye si'aye bendieni, ba yija ëjaguëna sani,
baguë yijare coni babi.

La parábola de la perla de mucho valor

45 Riusu ba'i jobo ba'iyete ye'yeye yëtoca, ën cocare achani ye'yejë'ën: Go'sijei curi ëjaguëbi
re'o curi perlara'carë te'era'carë quë'rë ta'yejeiye ai ro'ira'carëte tinjabi.
46 Ja'nca tinjaguëbi baguë baye si'aye bendieni, ja'anra'carëte coni babi.

La parábola de la red

47 Riusu ba'i jobo ba'iyete ye'yeye yëtoca, ën cocare'ga achani ye'yejë'ën: Yequëcuabi
huanterëte sani, jai ziayana senjoni, ziaya hua'i hua'na si'a hua'i hua'nare yoni bahuë.
48 Ja'nca yoni bacuabi ziaya yëruhuana bëani, ba hua'ire cuencuehuë. Cuencueni, re'o
hua'i hua'na ba'itoca, bacua sotoroanna ayani bahuë. Gu'a hua'i hua'na ba'itoca, senjohuë.
49 Ën yija carajeirën ti'anguëna, Riusu anje sanhuëbi güina'ru yo'oja'cua'ë. Bain jubëanna
sani, gu'a bainre quë'ñeni, re'o bainre re'huani baja'cua'ë.
50 Ja'nrëbi, gu'a bainre sani, ba toana senjoja'cua'ë. Senjojënna, bacuabi ai oijën ai ja'siye
ai yo'ojën, bacua zemeñoa cuncujën ba'ija'cua'ë, yihuoguë quëabi Jesús.

Tesoros nuevos y viejos

51 Ja'nca yihuoguë quëani, baguëre concuani senni achabi:
¿Mësacua yua yë'ë coca yihuose'e si'aye achare? senni achabi.
Senni achaguëna,
—Jaë'ë. Achahuë, Ëjaguë, cajën sehuohuë.
52 Sehuojënna, bacuani se'e yihuoguë quëabi Jesús:
—Ja'nca achatoca, mësacua yua Riusu ba'i jobo ba'iyete re'oye ye'yesi'cua ba'ijën, Riusu
ira coca ye'yocua'ru si'a bainni ye'yoye porecua'ë. Mësacua ja'anrë masise'e, mësacua yurera
mame ye'yese'e, mësacua si'aye masiyete ro'tani, yequëcuani te'e ruiñe ye'yojën ba'ijë'ën. Jai
huë'e ëjaguë baye, ira ma'carëan, mame ma'carëan, ja'anre bani, baguë yo'o yo'oye yëtoca,
si'a ma'carëanre ëñani, baguë yësi ma'carëte cuencueni, baguë yo'o yo'oye masiji. Ja'anguë
ba'iye'ru ba'iyë mësacua'ga, yihuoguë quëabi Jesús.

Jesús en Nazaret

53 Ja'nca quëani, baguë ye'yo cocare yihuoni tëjini, baguë yua huëni, baguë zinrën ba'isi
jobona saji'i.
54 Sani ti'anni, bain ñë'ca huë'eña, baru ba'i huë'eñana cacani, bainre ye'yobi. Ye'yoguëna,
bain hua'nabi ai achajën rëinjën cahuë:
—¿Baguë coca ye'yose'e queaca ja'anre masiguë'ne baguë? ¿Baguë ta'yejeiye yo'o yo'oni
ëñose'e, queaca yo'oye poreguë'ne baguë?

55 Ro bainguë se'ga ba'iguëbi sunqui te'ntoguë mamaquë ba'iguë'bi. Baguë pë'cago yua
María hue'ego. Baguë yo'jecua yua Santiago, José, Simón, Judas, ja'an hue'e hua'na ba'iyë.
56 Baguë romi yo'jecua si'acua yua mai naconi ba'iyë. Ja'nca sëani, ro mai hua'na ba'iye'ru
ba'iguëbi ¿queaca ja'an yo'oye poreguë'ne? cajën,
57 baguë cocare achaye güejën, baguëte te'e ruiñe ëñamajën baë'ë. Baguëni ëñañe gu'a
güejën baë'ë.
Ja'nca ba'ijënna, Jesusbi bacuani cabi:
—Riusu bain raosi'cua banica, si'acuabi bacuani te'e ruiñe ëñajën bojoyë. Bacua te'e jobo
bain, bacua te'e huë'e bain, bacua se'gabi bacuani gu'aye ro'tajën, bacuani ëñañe gu'a güejën
ba'iyë, cabi Jesús.
58 Ja'nca caguë, baru ba'icuabi baguëni recoyo ro'taye güecua sëani, baguë ta'yejeiye
masiyete yua bacuani masi güeseye poremaji'i.

14

La muerte de Juan el Bautista

1 Ja'an umuguseñabi si'a re'oto bainbi Jesús ba'iyete achani masijënna, bain ta'yejeiye
ëjaguë Herodesbi achani,
2 baguë bain concuani cabi:
—Juan Bautizaguë'bi ba'iji baguë. Junni huesësi'quëbi yua go'ya raji'i. Ja'nca go'ya raiguëbi
ta'yejeiye masiguë ëñoñe poreji, cabi.
3 Herodes yua ja'anrë Juanre preso zeanni, ya'o huë'ena preso gueoñe guansebi. Herodías
yua baguë yo'jeguë Felipe rënjo ba'igona, Herodesbi bagote tëani babi.
4 Ja'nca tëani baguëna, Juanbi Herodesni bëinguë caguë baji'i.
—Bagote ja'nca tëani baguëbi ai gu'aye yo'ohuë më'ë, caguë baji'i. Ja'nca sëani, Baguëre
preso zeanjë'ën, caguë guansebi.
5 Guanseni, baguëni huani senjoja'ma ro'taguë yo'omaji'i, bain jubëni huaji yëguë sëani.
Bacuabi Juanre ëñajën, Riusu raosi'quë'bi ba'iji ro'tajën baë'ë.
6 Ja'nrëbi, Herodes të'ya raisi tëcahuë'ru ba'iye ti'anguëna, baguë bain choisi'cuabi ñë'ca
raijënna, Herodías mamaco romi zingobi cacani pairago. Pairagona, Herodesbi bagoni
ëñani bojobi.
7 Ja'nca bojoguëbi bagoni cani jo'cabi:
—Më'ëni te'e ruiñe cayë yë'ë. Më'ë gue gu'a ma'carëanre sentoca, më'ëna roreba insiyë
yë'ë, cabi.
8 Caguëna, ja'nrëbi pë'cagobi yihuogona, ba romi zingobi Herodesni senni achago cago:
—Juan Bautizaguë sinjobëte tëyoni, guëna re'ahuana tëoni, ënjo'ona rani, yë'ëni ëñojë'ën,
cago senco'ë bago.
9 Cagona, Herodesbi ai sa'nti hua'guë runji'i. Ja'nca ruinguëta'an, baguë cani jo'case'e'ru
tin yo'oye yëmaji'i, ba bain gajecuabi achasi'cua sëani. Ja'nrëbi, Juanni huani senjojë'ën
caguë,
10 ya'o huë'ena coca saobi. Saoguëna, bacuabi Juan sinjobëte tëyoni,
11 guëna re'ahuana tëoni raoni, ba romi zingona insihuë. Insijënna, bago pë'cagona sani
ëñogo.
12 Ja'nrëbi, Juanre conjën ba'icuabi rani, baguë ga'nihuëte sani tanhuë. Tanni ja'nrëbi,
Jesusna sani quëahuë.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

13 Quëajënna, ja'nrëbi, Jesús yua yoguna cacani, bain beo re'otona quëñëni saji'i. Saiguëna,
si'a bain jubëanbi achani, si'a huë'e joboanbi etani, ma'abi saijën, baguëni be'tehuë.
14 Ja'nrëbi, Jesús yua baguë sairuna ti'anni, jeni, mëni, ai jai jubë bainre ëñabi. Ja'nca ëñani,
bacuani ai oire babi. Bacua ju'in hua'nare huachobi.
15 Ja'nrëbi na'iguëna, baguëre concuabi ti'anni, baguëni cahuë:
—Yua na'iji. Bain beo re'oto'ë ënjo'on. Ja'nca sëani, bacuare saojë'ën. Huë'e jo'borëanna
sani bacua aon aiñe coja'bë, cahuë.
16 Cajënna, Jesús sehuobi:
—Bañë. Ja'nca saoma'ina'a. Mësacua se'gabi bacuani aon cuiraje'en, cabi.
17 Caguëna, bacua cahuë:
—Yëquëna hua'na yua cinco jo'jo aonbëan, samu ziaya hua'i hua'na, ja'an se'ga bayë
ënjo'on, cahuë.
18 Cajënna:
—Ja'an aonre yë'ëna rani insijë'ën, cabi.
19 Cani ja'nrëbi, si'a bain hua'nani re'o tayahuëanna bëaye guansebi. Guanseni ja'nrëbi,
ba cinco jo'jo aonbëan, ba samu ziaya hua'i hua'nare inni, guënamë re'otore mëiñe ëñani,

Riusuni surupa cani, aonbëanre jë'yeni, baguëre concuana insibi. Insiguëna, bacuabi yua
bain hua'nana insihuë.
20 Insijënna, si'a hua'nabi anni yajihuë. Ja'nrëbi, aon anni jëhuasi mi'chirëanre chiani, doce
jë'eña bu'iye ayahuë.
21 Ba bain ainsi'cuare ëmëcua se'gare cuencuejënna, cinco mil baë'ë. Romi hua'nare, zin
hua'nare cuencuemaë'ë.

Jesús camina sobre el agua

22 Ja'nrëbi, Jesús yua baguëre concuare choini, yoguna cacani, Të'huina je'enjë'ën caguë
guansebi. Guanseni, saijënna, baguë yua bain jubëanre quëani saobi.
23 Saoni tëjini, ja'nrëbi, cu re'otona sani, te'e hua'guë ba'iguëbi Riusuni coca ujabi. Ujani
na'ijani, te'e hua'guë baji'i.
24 Ba'iguëna, baguëre concuabi yogute ba'ijën, jobo zitarate huahuajënna, ai jëja tutu
raguëna, të'abi ai huëji'i. Huëiguëna, bacuabi ai yo'ojënna,
25 ñata ñamibi Jesusbi zitara canja'an ganiguë, bacuana ti'an raji'i.
26 Ti'an raiguëna, baguëre concuabi ëñani, ai quëquëreba quëquëjën güihuë:
—¡Huatibi raiji! quëquëjën güihuë.
27 Güijënna, Jesusbi ja'ansi'quë bacuani cabi:
—¡Mësacua jëja recoyo bajë'ën! Yë'ë'ë. Quëquëye beoye ba'ijë'ën, cabi.
28 Caguëna, Pedrobi baguëni cabi:
—Ëjaguë, më'ë ba'iye te'e ruiñe ba'itoca, yë'ëre'ga zitara canja'an ganiñe guansejë'ën. Më'ë
ba'iruna ti'anza, cabi.
29 Caguëna, Jesusbi:
—Raijë'ën, sehuobi.
Sehuoguëna, Pedro yua yogubi etani, zitara canja'an ganini, Jesús ba'iru tëca saji'i.
30 Sani, ja'nrëbi ba jëja tuture ro'tani, ja'nrëbi huaji yë bi'rani, baguë yua ruca bi'rabi. Ruca
bi'rani, ai jëja güibi:
—¡Ëjaguë, yë'ëre zeanni huëajë'ën! cabi.
31 Caguëna, Jesús yua ja'ansi'quë baguë ëntë sarare mi'nani, Pedrote zeanni, baguëni cabi:
—¿Më'ë guere yo'oguë huaji yëguë'ne? ¡Yë'ë ta'yejeiye yo'oye poreyete recoyo ro'taye
caraji më'ëre! cabi.
32 Caguëna, ba hua'nabi yoguna cacajënna, tutubi carajaji'i.
33 Carajeiguëna, yogu ba'icuabi Jesusna gugurini rëanni bojohuë.
—Riusu Zinreba'ë më'ë, cajën yo'ohuë.

Jesús sana a los enfermos en Genesaret

34 Ja'nrëbi, bacuabi je'enni, Genesaret yijana ti'anhuë.
35 Ti'anni mëijënna, baru bainbi baguëni masini, si'a ba re'otona coca saoni, ju'in hua'nare
raye guansehuë. Ja'nca guanseni, ju'in hua'nare rani, Jesusni ëñoni,
36 baguëni cahuë: Më'ë can na'mire pa'roye se'ga yëyë cajën sen'ë. Senni, si'a hua'na baguë
canre pa'rocua, ja'ancuabi huajë raë'ë.

15

Lo que hace impuro al hombre

1 Ja'nrëbi, fariseo bain, ira coca ye'yocua, Jerusalenbi raisi'cuabi Jesusna ti'anni baguëni
bëinjën senni achahuë:
2 —¿Më'ëre concuabi guere yo'ojën, mai ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru tin yo'oye'ne?
Bacua ëntë abumajën, aonre aincua sëani, ai gu'aye yo'ohuë bacua, bëinjën senni achahuë.
3 Senni achajënna, Jesús sehuoguë cabi:
—¿Mësacua'ga guere yo'ojën, ro mësacua ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru yo'oñu cajën,
Riusu guanseni jo'case'e'ru tin yo'oye'ne?
4 Riusu coca guanseni jo'case'ere ro'tajë'ën: "Më'ë pë'caguëni, më'ë pë'cagoni te'e ruiñe
ëñajën ba'ijë'ën" cani jo'cabi. "Bainguëbi baguë pë'caguë sanhuëni gu'aye catoca, baguëni
huani senjojë'ën" cani jo'case'e'ga ba'iji.
5 Ja'nca cani jo'case'e ba'iguëta'an, mësacuabi ro tin guansejën ba'iyë: "Mësacuabi mësacua
pë'caguë, pë'cago, bacuani: Yë'ë baye si'aye Corbán ba'iji. Riusuna cuencueni jo'case'e'ë
cayë. Ja'nca sëani, mësacuana insiye porema'iñë, ja'anre catoca, mësacua pë'caguë sanhuëni
conni cuiraye yo'oma'ijë'ën." Ja'an cocare ro huacha ye'yojën ba'iyë mësacua.
6 Ja'nca ye'yojën, mësacua ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'ere ye'yoñu cajën, Riusu coca
guanseni jo'case'ere ro huesoni senjojën ba'iyë mësacua.
7 Ja'nca sëani, mësacuabi re'o bain ba'iye ro cajën, ro coqueyë. Riusu ira bainguë ba'isi'quë,
Isaías hue'eguë ba'isi'quëbi mësacua yure ba'iyete ai masiye quëabi:

8 Judío bainbi Riusuni te'e ruiñe ëñañe'ru ëñojën, ro bacua yi'oboan se'gabi re'oye cajën, ro coqueyë.
Ja'nca cajën, bacua recoñoabi baguëni ro'tamajën ba'iyë.
9 Ro coquejën, Riusuni ro gugurini rëanjën ba'iyë.
Ro ën yija bain ro'tase'e se'gare ye'yojën, Riusu cocareba'ë cajën, ro coqueyë, toyani jo'cabi Isaías, cabi Jesús.
10 Ja'nca cani, ja'nrëbi, bain hua'nare choini, bacuani yihuoguë cabi:
—Mësacua te'e ruiñe achani ye'yejë'ën.
11 Bain aon ainse'ebi gu'ajeiye beoye ba'iyë. Bain recoyo ro'tani case'e se'ga, ja'an se'gabi gu'ajeijën ba'iyë, cabi.
12 Caguëna, ja'nrëbi, baguëre concuabi baguëna sani quëahuë:
—Më'ëbi yure coca caguëna, fariseo hua'na chao hua'nabi ai oijën, ai yo'ojën achahuë, quëahuë.
13-14 Quëajënna, Jesús sehuobi:
—Bacua oijën ba'iyete ro'tama'ijë'ën. Yë'ë Taita Riusu guënamë re'oto ba'iguëbi si'a sunquire, si'a sahuare ëñani, baguë tanma'ise'e banica, gare rutani senjoja'guë'bi. Ja'nca case'e sëani, bacua coca ye'yoyete achama'ijë'ën. Bainni te'e ruin ma'are ëñoñu cajën ba'icuata'an, ro coqueyë. Ñaco ëñama'icua'ru ba'iyë. Ñaco ëñama'iguëbi yua yequë ñaco ëñama'iguëni ma'are ëñoza caguë, baguëte satoca, ba samucuabi ro yorobëna tonni huesëyë, caguë sehuobi.
15 Caguëna, ja'nrëbi, Pedrobi baguëni coca senni achabi:
—Më'ë ye'yo coca yure case'e yëquënani te'e ruiñe quëajë'ën, senni achabi.
16 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—¿Mësacua yua ro huesë ëaye achare?
17 Ja'nca ba'itoca, mësacua te'e ruiñe achani ye'yejë'ën. Bain aon ainse'ebi guëtabë se'gana ti'anni, ja'nrëbi ro anni saoye se'gabi etani huesëji.
18 Bain recoyo ro'tani yi'obobi case'e'ga ja'anbi cajën, ro gu'ajeijën ba'iyë.
19 Bainbi ro recoyo ro'tajën, gu'aye se'gare ro'tani, gu'aye yo'ojën ba'iyë. Bainre huani senjojën, ëmëcua romicua sa'ñeña ro yahue bajën ro a'ta yo'ojën, bonsere jianjën, ro coquejën bain gu'aye yo'ose'ere tinja cajën, bainre gu'aye cajën, ja'anre gu'aye yo'ojën ganiñë.
20 Ja'nca gu'aye ro'tajën, gu'ajeijën ba'iyë bain hua'na. Ëntë abumajën aon aintoca, bainbi gare gu'ajeiye beoye ba'iyë, cabi Jesús.

Una extranjera que creyó en Jesús

21 Ja'nrëbi, Jesusbi sani, Tiro, Sidón, ja'anruan ba'i yijana etani saji'i.
22 Sani, ti'anguëna, yureca baru ba'i romigo, cananea baingobi Jesusna rani, ai güigo quëago:
—Ëjaguë, mai ira taita David bainguë, yë'ëre oire bani conjë'ën. Yë'ë zin hua'gobi huati zemosi'co ai yo'ogo, güigo quëago.
23 Güigo quëagona, gare sehuoye beoye baji'i baguë. Ba'iguëna, baguëre concuabi baguëni senreba sen'ë:
—Bagote saojë'ën. Yëquënani ai hui'ya güigo bago, senni achajën cahuë.
24 Cajënna, Jesús sehuobi:
—Israel bain yua Riusu bain quëñëni saisi'cua, oveja hua'na ro quëñëni huesësi'cua'ru ba'ijënna, ja'ancua se'gana raosi'quë'ë yë'ë, sehuobi.
25 Sehuoguëna, ba hua'go yua Jesusna gugurini rëanni cago:
—¡Ëjaguë, yë'ë hua'goni conjë'ën! cago.
26 Cagona, baguë sehuobi:
—Tin bainre ru'ru contoca, gu'aji. Bain zin hua'na aonre tëani, jo'ya yai hua'nana aoñe, ja'ncara'ru yo'otoca, gu'aji sehuobi.
27 Sehuoguëna, bagobi cago:
—Te'e ruiñe cahuë më'ë, Ëjaguë. Ja'nca caguëta'an, jo'ya yai hua'nabi bacua ëjaguë aon zi'nga mesabi to'inse'ere aiñë, cago bago.
28 Ja'nca cagona, Jesusbi sehuobi:
—Mami, yë'ëni ai ta'yejeiye recoyo ro'tago, re'oye sehuohuë më'ë. Ja'nca sëani, më'ë yëye'ru ba'iye, güina'ru yo'ose'e'ë, sehuoguë quëabi.
Ja'nca quëaguëna, bago mamacobi ja'ansi'co huajë raco'ë.

Jesús sana a muchos enfermos

29 Ja'nrëbi, Jesusbi etani sani, Galilea zitara yëruhuana ti'anni, ja'nrëbi, cu re'otona mëni, ja'anruna bëani baji'i.

30 Ba'iguëna, ai jai jubëan bainbi baguëna ti'an raë'ë. Bacua bain ëntë saraña guëoña
garasi'cua, ca'jacua ñaco ëñama'icua, yi'o ma'tëbëan ba'icua, yequëcuare'ga Jesús guëon na'mi
tëca rani umeni, baguëni ëñohuë. Ëñojënna, bacuare huachobi baguë.
31 Huachoguëna, bain hua'nabi ëñani, yi'o ma'tëbëan ba'isi'cuabi coca cajënna, ëntë saraña
guëoña garase'e ba'isi'cuabi huajë raijënna, ca'jajën ba'isi'cuabi te'e ruiñe ganijënna, ñaco
ëñamajën ba'isi'cuabi ëñajënna, ja'nca huajë raijënna, bain hua'nabi ai ëñajën rëinjën, Israel
bain Riusubi ai ta'yejeiye ëñasi'quë'bi ba'iji cajën, baguëni ai ta'yejeiye cajën bojohuë.

Jesús da de comer a cuatro mil hombres

32 Ja'nrëbi, Jesús yua baguëte concuare choini, bacuani cabi:
—Ën bainbi samute umuguseña yë'ë naconi ba'ijën, aon aiñe beojënna, bacuani ai oire
bayë yë'ë. Bacua yua ro aon gu'ana ju'incuabi ma'ana ro pa'npani gurujeima'iñe caguë
bacuare saoye yëma'iñë, cabi.
33 Caguëna, baguëre concuabi sehuojën senni achahuë:
—Yua ën re'oto beo re'oto ba'iguëna, ¿bacua aon aiñe jarona cu'eye'ne mai? Ai jai jubë bain
sëani, porema'iñë, sehuohuë.
34 Sehuojënna, Jesusbi senni achabi:
—¿Mësacua jo'jo aonbëan quejeibëan baye'ne? senji'i. Senni achaguëna:
—Te'e ëntë sara samubëanre bayë. Ziaya hua'ire'ga rëño hua'na, samu hua'nare bayë,
sehuohuë.
35 Sehuojënna, Jesusbi bain hua'nani yijana bëa güesebi.
36 Bëa güeseni, ja'nrëbi, jo'jo aonbëan te'e ëntë sara samubëanre, ba ziaya hua'ire inni,
Riusuni surupa cani, ja'nrëbi jë'yeni, baguëre concuana insibi. Insiguëna, bain jubëanna
huo'hueni insihuë.
37 Insijënna, si'a hua'nabi anni yajihuë. Yajijënna, aon anni jëhuase'ere chiani, te'e ëntë sara
samu jë'eña bu'iye ayahuë.
38 Ba aon ainsi'cuare ëmëcua se'gare cuencuejënna, cuatro mil baë'ë. Romi hua'nare, zin
hua'nare cuencuemaë'ë.
39 Ja'nrëbi, Jesús yua bain hua'nare saoni, ja'nrëbi yoguna cacani, Magdala yijana saji'i.

16

Los fariseos y los saduceos piden una señal milagrosa

1 Ja'nrëbi, fariseo bain, saduceo bain, bacuabi Jesusna tëhuo rani, Baguëni huacha sehuo
güeseñu cajën, Riusu ta'yejeiye yo'oni ëñoñe baguëni sen'ë.
2 Senjënna, baguëbi yua sehuobi:
—Mësacua yua na'ito ba'iguëna, guënamë re'otona ëñani, "Majei pico sëani, re'o ñami
ba'ija'guë'bi" cayë.
3 Ja'nrëbi ñataguëna, mësacuabi ëñani, "Majei picobi ëñoguëna, oco ca'niji" mesacua cayë.
Mësacuabi: Ai masiye ro'tani quëayë mai, cajën, ro coquejën ba'iyë. Guënamë re'oto ba'iyete
masini cacuata'an, yureña ba'ija'yete masini caye mësacua gare huesëcua'ë.
4 Yureña bainbi ai gu'aye yo'ojën yë'ëni ta'yejeiye yo'o yo'oni ëñoñe señë. Ja'nca sen-
cuareta'an, gare ëñoñe beoye ba'iyë. Riusu ira bainguë raosi'quë Jonás hue'eguë ba'isi'quë,
baguë ba'ise'e se'gare quëani masi güeseyë yë'ë, sehuoguë cabi Jesús.
Ja'nca cani, bacuare jo'cani saji'i.

La levadura de los fariseos

5 Sani, baguëre concua naconi que të'huina jen'ë. Jenni ti'anni, baguëre concua yua aonre
saye huanë yehuë cajën baë'ë.
6 Ja'nca cajën ba'ijënna, Jesusbi bacuani yihuoguë cabi.
—Mësacua ëñare bajë'ën. Fariseo bain, saduceo bain, bacua aon huo'coye ro'tamajën
ba'ijë'ën, yihuoguë cabi.
7 Caguëna, bacuabi sa'ñeña coca ca bi'rahuë:
—Aonre saye huanë yesi'cuare sëani, ja'nca maini yihuoji baguë, cahuë.
8 Cajënna, Jesusbi bacua case'ere masini, bacuani bëinguë cabi:
—Yë'ëni recoyo ro'taye mësacuare ai caraji. ¿Mësacua queaca ro'tajën, aon saye huanë
yese'e sa'ñeña caye'ne?
9 Mësacuabi ñaco bajën, ¿guere ëñama'iñe'ne? Mësacua yua ro huesë ëaye ba'ijën, yuta
ye'yemajën ba'iyë. Yë'ëbi te'e ëntë sara jo'jo aonbëan naconi cinco mil bainni aonguëna,
¿mësacua ja'anre huanë yete? ¿Mësacua chiase'e, quejei jë'eña chiase'ere ro'tamajën huanë
yete?

10 Ja'nrëbi, yë'ëbi te'e ëntë sara samu jo'jo aonbëan naconi cuatro mil bainni aonguëna,
¿mësacua ja'anre huanë yete? ¿Mësacua chiase'e, quejei jë'eña chiase'ere ro'tamajën huanë
yete?
11 Mësacuabi ja'an ba'ise'ere huanë yema'itoca, yë'ë yure yihuoguë case'ere achani, aon
sayete camaë'ë yë'ë. Mësacua yua ja'anre ro'tani masijë'ën. Mësacua yua ëñare bajë'ën.
Fariseo bain, saduceo bain, bacua aon huo'coye ro'tamajën ba'ijë'ën, cahuë yë'ë, cabi.
12 Caguëna, ja'nrëbi, bacua yua se'e ro'tani, baguë coca yihuose'ere masihuë. Ro aon
huo'coyete camaji'i baguë. Fariseo bain, saduceo bain, bacua coca ye'yoye, ja'anre ëñare
bajën ro'tamajën ba'ijë'ën, cabi baguë.

Pedro declara que Jesús es el Mesías

13 Ja'nrëbi, Jesús yua Cesarea Filipo casi re'otona ti'anni, baguëre concuani coca senni
achabi:
—Bainbi yë'ëre, Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëte cajën, ¿gueguëguë'ne yë'ëre caye'ne?
senni achabi.
14 Senni achaguëna, bacua sehuohuë:
—Yequëcuabi më'ëre cajën, Juan Bautizaguë'bi më'ëre cayë. Yequëcuabi, Elías'bi më'ëre
cayë. Yequëcuabi, Jeremías'bi, o yequë Riusu ira bainguë raosi'quë'bi më'ëre cayë, sehuohuë.
15 Sehuojënna, baguëbi senni achabi:
—Mësacua'ga cajën, ¿gueguëguë'ne yë'ëre caye'ne? senni achabi.
16 Senni achaguëna, Simón Pedrobi sehuobi:
—Më'ë yua Riusu Raosi'quëreba'ë. Ba Cristo ba'iguë'ë më'ë. Mai Taita Riusu huajëreba
huajëguë ba'iguë, baguë Zinreba ba'iguë'ë më'ë, sehuoguë quëabi.
17 Ja'nca quëaguëna, Jesusbi sehuoguë cabi:
—Simón, Jonás mamaquë, ai ta'yejeiye ai re'oye ba'ija'guë'bi më'ëre. Ro ën yija bain
hua'nabi ja'an cocare më'ëni quëamaë'ë. Yë'ë Taita Riusu guënamë re'otore ba'iguëbi ja'anre
quëaguëna, më'ëbi achani masihuë.
18 Yureca, më'ëni ñaca yihuoguë cayë yë'ë. Më'ë yua Pedro hue'eyë. Hue'eguëna, më'ë
coca yure quëase'e yua te'e ruiñe quëase'e sëani, jai gatabë jëja baye'ru gare carajeiye beoye
ba'ija'guë'ë më'ë. Ja'nca ba'iguëna, yë'ëbi ja'an coca quëase'ere jo'caguë, yë'ë bainreba jubëte
ta'yejeiye re'huani yo'oja'guë'ë yë'ë. Ja'nca yo'oguëna, si'a zupaire concua gu'aye guansejën
ba'icuabi yë'ë bainreba jubëte quëñoni senjoñe gare porema'ija'cua'ë.
19 Ja'nrëbi, Riusu ba'i jobo caca sa'ro re'hua ëjaguëre më'ëre re'huaja'guë'ë yë'ë. Më'ëbi ën
yija ënseye guanseguëna, Taita Riusu guënamë re'oto ba'iguëbi güina'ru te'e ënseye caja'guë'bi.
Më'ëbi ën yija yo'oye jo'caye guanseguëna, Taita Riusu guënamë re'oto ba'iguëbi güina'ru te'e
jo'caye caja'guë'bi, Pedroni yihuoguë cabi Jesús.
20 Cani ja'nrëbi, baguëre concuani si'a jëja yihuoguë, baguë Cristo ba'iye, Riusu
Raosi'quëreba ba'iye, ja'anre yequëcuani gare quëama'ijë'ën bacuani yihuoguë baji'i.

Jesús anuncia su muerte

21 Ja'nrëbi, Jesús yua baguëre concuani ñaca yihuoguë quëa bi'rabi:
—Yë'ë yua Jerusalén huë'e jobona sani, ai ta'yejeiye ai ja'siye ai yo'oye bayë. Ira ëja
bain, pairi ëjacua, ira coca ye'yocua, ja'ancuabi yë'ëni ai je'o bajën, ai gu'aye yo'ojën, yë'ëni
huani senjoja'cua'ë. Huani senjocuareta'an, samute umuguseña bani, go'ya raija'guë'ë
yë'ë, caguë, bacuani yihuoguë quëabi.
22 Quëaguëna, Pedro yua baguëte ca'ncona sani, baguëni bëinguë ca bi'rabi:
—¡Ëjaguë, më'ë case'e'ru gare beoja'guë'bi! ¡Më'ëni gare ja'nca yo'oma'ija'cua'ë! cabi.
23 Caguëna, Jesusbi Pedrona bonëni cabi:
—¡Quëñëni saijë'ën! Më'ëbi zupai huati caye'ru caguë, yë'ë yo'oja'yete ro gu'aye ënse ëaye
yo'oyë më'ë. Ja'nca sëani, Riusu ro'taye'ru tin ro'tayë më'ë. Ro ën yija bain ro'taye'ru te'e
ro'tayë më'ë, cabi.
24 Cani, ja'nrëbi baguëre concuani yihuoguë cabi:
—Bainbi yë'ëni te'e coñe yëtoca, bacua ba'iyete ro'tamajën ba'ija'bë. Yë'ë ai yo'oja'ye'ru ai
yo'oye ro'tajën ba'icuabi yë'ë naconi te'e yo'o conjën raija'bë.
25 Ro bacua ba'iye se'gare ro'tatoca, bacuabi huesëni si'ayë. Ro bacua ba'iyete ro'tamajën,
yë'ë yo'ore satoca, bacuabi carajeiye beoye huajëreba huajëja'cua'ë.
26 Bainbi si'a ën yija ba'iyete bani, ja'nrëbi junni huesëtoca, bacua bonse base'ere coye
gare porema'iñë. Ro guaja yo'o yo'osi'cua ba'iyë. Bacuabi gare se'e huajë rani bonse baye
gare porema'iñë.
27 Yë'ë yua Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëbi yë'ë guënamë re'oto yo'o concua naconi
raiguë, yë'ë Taita Riusu ta'yejeiye go'sijeiye'ru ai ta'yejeiye ai go'sijeiguëbi ti'an raija'guë'ë
yë'ë. Ti'an rani, ja'nrëbi, si'a bain yo'o yo'ojën ba'ise'ere cuencueni, bacua ro'ija'yete
insija'guë'ë yë'ë.

28 Yureca, mësacuani ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Mësacua jubë ba'icua yequëcua
ënjo'on nëcacuabi yuta junni huesëma'iñë. Ru'ru yë'ë, Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëbi ai
ta'yejeiye ëjaguë ba'iye'ru guënamë re'otobi raiguëna, mësacuabi ëñaja'cua'ë, cabi.

17

La transfiguración de Jesús

1 Cani ja'nrëbi, te'e ëntë sara te'e ba'i umuguse, Jesusbi yua ëmë cubëna mëji'i. Mëni, Pedro,
Santiago, Santiago yo'jeguë Juan, bacua se'gare ja'anruna mëabi.
2 Mëani, bacuabi ëñajënna, baguë ba'iye yua tin ëñobi. Baguë zia yua ënsëguë ma'ñoñe'ru ai
go'sijei ziara runji'i. Baguë caña yua mia re'oto ñatani saoye'ru ai ta'yejeiye ai pojeiyereba
ai go'sijei cañara runji'i.
3 Ja'nrëbi, Moisés, Elías, bacuabi gaje meni nëcahuë. Jesús naconi coca cajën nëcahuë.
4 Ja'nca nëcajënna, Pedrobi Jesusni cabi:
—Ëjaguë, ¡maibi ënjo'onre ba'ijënna, ai re'oye ba'iji! Ja'nca sëani, më'ëbi yëtoca, samute
huë'erëanre yo'ozaniñë. Te'e huë'erë më'ëre yo'ocaiyë. Te'e huë'erë Moisesre yo'ocaiyë. Te'e
huë'erë Elíasre yo'ocaiyë yë'ë, cabi.
5 Yureca, Pedrobi yuta coca cani tëjima'iguëna, picobë ai miañe ba'ibëbi nëca meni,
bacuare na'oguëna, picobë sa'nahuëbi bain cocare achoni raobi:
—Ënquë yua yë'ë Zin ai yësi'quë'bi ba'iji. Baguëni ai ba'iye ai bojoyë yë'ë. Baguëbi coca
caguëna, mësacua achajën ba'ijë'ën, achoni raobi.
6 Ja'nca achoni raoguëna, Jesusre concuabi ai ba'iye ai achajën ruinjën, yijana tanni
umehuë.
7 Tanni umejënna, ja'nrëbi Jesús yua bacuana pa'roni cabi:
—Mësacua huëijë'ën. Huaji yëye beoye gare ba'ijë'ën, cabi.
8 Caguëna, bacuabi mëiñe ëñani cu'eto, Jesús se'gabi bacua naconi baji'i.
9 Ja'nrëbi, cubëbi gajejën, Jesusbi bacuani coca guansebi:
—Mësacua guënamë toya yure ëñase'e yua yequëcuani gare quëaye beoye ba'ijë'ën. Yë'ë,
Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëbi junni tonni go'ya raiye tëca ja'nca quëaye beoye ba'ijë'ën,
guanseguë cabi.
10 Caguëna, baguëre concuabi baguëni senni achahuë:
—Ira coca ye'yocuabi, Elíasbi ru'ru ti'an raiye ba'iji cajën, ¿guere ro'tajën caye'ne? senni
achahuë.
11 Senni achajënna, sehuoguë quëabi:
—Te'e ruiñe cayë bacua. Elíasbi ru'ru ti'an raiye ba'iji. Si'aye mame re'huaguë raiji.
12 Yureca, mësacuani ganreba cayë yë'ë. Elíasbi yuara ti'an raisi'quë baji'i. Ja'nca
ba'iguëna, baguëre je'o bacuabi baguëte huesëjën, ro bacua gu'a ëase'ere baguëni gu'aye
yo'ojën baë'ë. Ja'nca yo'ojën ba'icuabi yë'ëre'ga, Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëna, yë'ëni
ai gu'aye yo'ojënna, ai ba'iye ai yo'oja'guë'ë yë'ë, quëabi Jesús.
13 Ja'nca quëaguëna, baguëre concuabi achani, Juan Bautizaguë ba'iyete quëaguëna,
masihuë.

Jesús sana a un muchacho que tenía un demonio

14 Ja'nrëbi, bain jubë ba'iruna ti'anjënna, yequëbi Jesusna ti'an rani, gugurini rëanni cabi:
15 —Ëjaguë, yë'ë zinni ai oire bani conjë'ën. Hue'nhue neni, toana tainguë yua ziayana
tonni ruiguë yo'oji.
16 Ja'nca yo'oguëna, më'ëre concuabi huachoja'bë caguë, baguëte rahuë. Raguëna, bacua
poremaë'ë, cabi.
17 Caguëna, Jesusbi bacuani cabi:
—¡Yë'ëni si'a recoyo ro'taye ai caraji mësacuare! ¡Ro ën yija bain gu'aye ro'taye'ru ro
ro'tajën ba'iyë mësacua! ¿Mësacuani yuta quejei zoe ye'yoye baye'ne? ¿Mësacua ye'yeye
quejei zoe yuta ëjoye baye'ne yë'ë? Ba hua'guëre yua yë'ëna rajë'ën, cabi.
18 Cani, baguëte rajënna, ba gu'a hue'nhue huatini bëinguë guanseni cabi. Caguëna,
huatibi etani saiguëna, zin hua'guëbi ja'ansi'quë huajë raji'i.
19 Ja'nrëbi jë'te, ba concua se'gabi Jesusna rani senni achahuë:
—¿Yëquëna hua'na guere ba huatire etoni saoye poremate'ne? senni achahuë.
20 Senni achajënna, sehuobi:
—Mësacuare yë'ëni recoyo ro'taye caraguëna, huatire etoni saoye poremaë'ë. Mësacuani
ganreba yihuoguë cayë. Mostazara'carë ai zinra'carë ba'iguëna, mësacuabi ja'an se'gare'ru
yë'ëni recoyo ro'tatoca, que cubëna, Ja'anse'e quëñëni yequëruna saijë'ën guansejënna,
ja'anse'ebi quëñëni saiji. Mësacuabi yë'ë poreyete te'e ruiñe recoyo ro'tajën ba'itoca, si'aye
yo'oye poreyë mësacua.

21 Ja'an huati hua'ire etoni saoye yëtoca, mësacuabi aon aiñe jo'cajën, Riusuni ujareba
ujajën ba'ijë'ën, sehuoguë cabi Jesús.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

22 Ja'nrëbi, bacuabi se'e Galilea yijare te'e ba'ijën ganijënna, Jesusbi bacuani yihuoguë
quëabi:
—Yë'ë, Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëna, yequëcuabi yë'ëre preso zeanni, gu'a bainna
insija'cua'ë.
23 Insijënna, bacuabi yë'ëni huani senjoja'cua'ë. Huani senjorena, ja'nrëbi, samute
umuguseña bani, yë'ëbi go'ya raija'guë'ë, quëabi. Ja'nca quëaguëna, bacuabi achani, ai ba'iye
ai sa'nti hua'na baë'ë.

El pago del impuesto para el templo

24 Ja'nrëbi, Capernaum huë'e jobona ti'anjënna, Riusu huë'e impuesto curi cocuabi
Pedrona sani, baguëni senni achahuë:
—¿Më'ë ëjaguë yua ba impuesto curire ro'iguë? senni achahuë.
25 Senni achajënna:
—Jaë'ë. Ro'iji, sehuobi.
Ja'nca sehuoni, ja'nrëbi huë'ena ti'anni, ro'i cocare Jesusni senni achaza caguëna, Jesusbi
ru'ru baguëni senni achabi:
—¿Guere ro'taguë'ne, Simón? Ën yija bain ta'yejeiye ëjacuabi impuesto curire senni achajën,
¿jarocuani señe'ne? ¿Bacua te'e bainni, o tincuani ro'iye señe? senni achabi.
26 Senni achaguëna, Pedrobi:
—Tincuani ro'iye señë, sehuobi.
Sehuoguëna, Jesusbi cabi:
—Te'e ruiñe cahuë më'ë. Ja'nca ba'iguëna, ta'yejeiye ëjacua te'e bain yua gare ro'iye beoye
ba'icua'ë.
27 Ja'nca ba'itoca, impuesto curi sencuabi bëinma'iñe cajën, ba curire roñu. Zitarana sani,
huitose'enre senjoni, hua'ire maujë'ën. Ru'ru mausi'quëre inni, baguë yi'obote ya'oni ëñato,
curi so'cohuare tinjaja'guë'ë më'ë. Ja'an so'cohuate sani, mai samucua impuesto ro'iyete ba
impuesto sencuana insijë'ën, cabi.

18

¿Quién es el más importante?

1 Caguëna, ja'nrëbi, Jesusre concuabi baguëna rani, baguëni senni achahuë:
—Riusu ba'i jobona ti'anjën, yëquëna jubë ba'icuare ba'iguë, ¿jaroguëbi quë'rë ta'yejeiye
ëjaguë ba'ija'guëguë'ne? senni achahuë.
2 Senni achajënna, baguë yua zin hua'guëre choini, bacua jobona nëconi ëñoni,
3 bacuani yihuoguë cabi:
—Mësacuani ganreba yihuoguë cayë yë'ë. Mësacua ro'tajën ba'iyete jo'cani, zin hua'na
ro'tajën ba'iye'ru ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'ima'itoca, Riusu ba'i jobona ti'añe gare
porema'iñë.
4 Ën hua'guë zin hua'guë ba'iye'ru ba'itoca, yequëcua ba'iye'ru quë'rë yo'jereba ba'iguë'ë
yë'ë ro'taguë ba'itoca, ja'anguëbi Riusu ba'i jobona ti'anni, quë'rë ta'yejeiye ëjaguë
ba'ija'guë'bi.
5 Yë'ë ba'iyete ro'tajën, zin hua'na ënquë'ru ba'icuani conjën ba'itoca, yë'ëre'ga güina'ru ai
conjën ba'iyë.

El peligro de caer en pecado

6 Zin hua'na ënquë'ru ba'icuabi yë'ëni si'a recoyo ro'tajënna, bacuare gare gu'aye yo'oye
beoye ba'ijë'ën. Bainguëbi yua te'eguëni gu'a jucha yo'o güesetoca, baguëni ai bëinreba bënni
senjoja'guë'bi Riusu. Ru'ru jai gata to'obëbi inni, baguë ñaje tëcana gueonni, baguëte jai
ziayana senjoni rëotoca, baguëte quë'rë re'oye ba'ire'abi.
7 Bainbi gu'aye yo'ojën, yequëcuani jucha yo'o güesejën ñu'ñujeima'iñë. Ja'nca ba'ijënna,
bacuani ai bënni senjoñe cani jo'case'e ba'iji.
8 Yureca, më'ë ëntë sarabi, më'ë guëonbi gu'a juchare yo'o ëaye ro'tatoca, tëyoni senjotoca,
quë'rë re'oye ba'ire'abi. Te'e ëntë sara se'ga, o te'e guëon se'ga baguëbi Riusu ba'i jobona
ti'antoca, quë'rë re'oye ba'iji. Samu ëntë saraña, samu guëoña baguëbi jai toana senjosi'quë
ba'itoca, ai gu'aye ba'iji.
9 Më'ë ñacogabi gu'a juchare yo'o ëaye ro'tatoca, më'ë ñacogate rutani senjotoca, quë'rë
re'oye ba'ire'abi. Te'e ñacoga se'ga baguëbi Riusu ba'i jobona ti'antoca, quë'rë re'oye ba'iji.
Samu ñacogaña baguëbi jai toana senjosi'quë ba'itoca, ai gu'aye ba'iji. Ja'nca sëani, gu'a
jucha yo'oye gare jo'cani senjojën ba'ijë'ën.

La parábola de la oveja perdida

10 Ja'nca sëani, mësacua ëñare bajën, zin hua'na ënquë zin hua'guë ba'iye'ru gare gu'aye
yo'oye beoye ba'ijë'ën. Te'eguëtere'ga gare gu'aye yo'oye beoye ba'ijë'ën. Mësacuani ganreba
yihuoguë quëayë. Bacua anje hua'na ëñajën cuiracuabi yë'ë Taita Riusu guënamë re'oto
ba'iguëte gare jo'caye beoye baguë naconi te'e ba'ijën ba'iyë.
11 Yë'ë yua Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëbi gu'a ma'ana ganijën huesëcuare cu'eni,
bacuare tëani baza caguë, ja'an raisi'quë'ë yë'ë.
12 Mësacua yua ën cocare ro'tani ye'yejë'ën. Jo'ya baguëbi yua cien oveja hua'na baguëbi,
te'eguëbi quëñëni huesëguëna, ¿queaca yo'oguë'ne? Baguë oveja jubë, noventa y nueve
ba'icuare cu jabana jo'cani, ba quëñëni huesësi'quëni cu'eguë saiji.
13 Cu'eni, baguëte tinjatoca, mësacuani ganreba quëayë, baguëte ai ta'yejeiye ai bojoji.
Baguë oveja jubë noventa y nueve ba'icua quëñëni huesëma'isi'cuare bojoye'ru baguëte
quë'rë ta'yejeiye ai bojoji.
14 Ja'nca ba'iguëna, yë'ë Taita Riusu guënamë re'otore ba'iguëbi ëncua zin hua'nani ëñaguë,
Huesëni si'aye gare beoye ba'ija'bë caguë ëñaji.

Cómo se debe perdonar al hermano

15 Më'ë te'e bainguëbi më'ëni gu'aye yo'otoca, baguëna sani, baguë juchare quëajë'ën.
Quëaguëna, më'ëni achani bojotoca, re'oji. Më'ë bainguë naconi recoyo te'e zi'inni ba'iyë.
16 Më'ëni achaye güetoca, yequëcua më'ë baincua, te'eguë o samucuare choini sani, më'ë
te'e bainguë gu'aye yo'osi'quëni coca senni achajë'ën. Senni achaguëna, më'ë bain concuabi
baguë sehuose'ere achani, baguë juchare te'e ruiñe masiye poreyë. Riusu ira coca toyani
jo'case'e'ru güina'ru ba'ija'guë: Samucuabi o samutecuabi te'e quëatoca, te'e ruiñe quëayë,
toyani jo'case'e ba'iji.
17 Ja'nca senni achaguëna, ja'nrëbi, gu'aye yo'osi'quëbi më'ë bain concua yihuojën cayete
yuta achaye güetoca, baguë gu'aye yo'ose'ere si'a hua'na Riusu bainreba jubë ba'icuani
quëajë'ën. Quëaguëna, bacuabi yihuojënna, ja'nrëbi yuta achaye güetoca, ro gu'a bainguë
ba'iye'ru baguëni ëñamajën ba'ijë'ën. Më'ë bain jubë ba'ima'iguë, impuesto curi coguë,
bacua gu'aye ba'iyete ëñañe'ru, baguëni ëñamajën ba'ijë'ën.
18 Mësacuani ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Mësacua ën yija ënseye cajënna, Taita Riusu
guënamë re'oto ba'iguëbi güina'ru te'e ënseye caja'guë'bi. Mësacuabi ën yija yo'oye jo'caye
cajënna, Taita Riusu guënamë re'oto ba'iguëbi güina'ru te'e jo'caye caja'guë'bi.
19 Ñaca'ga mësacuani yihuoguë quëayë. Mësacua jubë ba'icua samucua se'gabi te'e ro'tajën,
Riusuni te'e sentoca, yë'ë Taita Riusu guënamë re'oto ba'iguëbi gare ënseye beoye mësacuare
yo'ocaija'guë'bi.
20 Samucua o samutecua, yë'ë ba'iyete recoyo ro'tajën ba'icuabi te'eruna ñë'ca raijënna,
yë'ë'ga bacua naconi te'e ba'iyë yë'ë, yihuoguë cabi Jesús.
21 Caguëna, ja'nrëbi, Pedrobi rani, Jesusni coca senni achabi:

—Ëjaguë, yë'ë bainguëbi yë'ëni gu'aye yo'oni, ja'nrëbi yë'ëni huanë yeye sentoca, yë'ëbi
huanë yeye cayë. Ja'nrëbi, se'e gu'aye yo'oni se'e huanë yeye sentoca, ¿quejei viaje baguëni
huanë yeye caye baye'ne yë'ë? ¿Siete tëca caye baye yë'ë? senni achabi.
22 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:

—Ja'an se'ga catoca, ai caraji më'ëre. Më'ë huanë yeyete senni achaguëna, gare jo'caye
beoye baguëni setenta y siete tëca huanë yeye caguë ba'ijë'ën, cayë yë'ë, caguë sehuobi.

La parábola del funcionario que no quiso perdonar

23 Sehuoni ja'nrëbi, bacuani se'e coca yihuoguë quëabi Jesús:

—Riusu ba'i jobo ba'iyete ye'yeye yëtoca, bain ta'yejeiye ëjaguë yo'ose'ere ro'tani
ye'yejë'ën. Baguëre yo'o concua curi debese'ere senni achaza caguë, bacuani te'ena, te'ena,
choji'i.
24 Choiguëna, te'eguë, ai ta'yejeiye debe baguë, millón ja'o quë'rë ta'yejeiye debe baguëre
ba ëjaguëna nëcohuë.
25 Nëcojënna, baguë debese'ere ro'iye porema'iguëna, ëjaguëbi baguëte bendieye guansebi.
Baguë, baguë rënjo, baguë zin hua'na, si'a jubëte bendieni, curi coni, ja'an curibi baguë
debese'ere ro'iye ba'iji, caguë guansebi.
26 Guanseguëna, ba yo'o conguëbi ëjaguëna gugurini rëanni, baguëni senreba senni achabi:
"Ëjaguë, yuta bëiñe beoye ëjojë'ën. Si'aye bojora'rë ro'iyë yë'ë" senreba senji'i.
27 Ja'nca senni achaguëna, ëjaguëbi baguëni oire bani, baguë debese'e beorure tënoni,
si'aye huanë yeye cani, baguëte debema'iguëte re'huani etobi.
28 Etoguëna, ba yo'o conguëbi etani, yequë baguë gajeguë cien ja'o debesi'quëre tëhuobi.
Tëhuoni, bënni, baguë ñajemona zeanni, Më'ë curi debese'ere ro'ijë'ën cabi.

29 Caguëna, baguë gajeguëbi gugurini rëanni baguëni senreba senni achabi: “Yuta bëiñe
beoye ëjojë'ën. Si'aye bojora'rë ro'iyë” senreba senji'i.
30 Senguëna, baguë yua ëjoye güeguëbi baguë gajeguëte preso zeañe guanseni, Më'ë ro'iye
tëca ya'o huë'ere ba'ijë'ën cani jo'cabi.
31 Jo'caguëna, yequëcua baguë gaje concuabi baguë yo'ose'ere ëñani, ai oire bajën, bacua
ëjaguëna sani, si'aye quëani achohuë.
32 Quëani achojënna, ëjaguëbi baguëte choini, baguëni bëinguë cabi: “¡Ai gu'aye yo'ohuë
më'ë! Më'ëbi senreba senni achaguëna, më'ë debese'e si'aye tënoni, huanë yeye cahuë yë'ë.
33 Ja'nca më'ëni oire bani conguëna, më'ë gajeguëni güina'ru oire bani conre'ahuë më'ë”
caguë bënji'i.
34 Ja'nca bëinguëbi baguë ya'o huë'e si'nsecuare choini, Baguë si'aye ro'iye tëca baguëni
si'nsejën ba'ijë'ën, caguë guansebi, quëabi Jesús.
35 Ja'nca quëani, ja'nrëbi bacuani ñaca yihuoni tëjibi:
—Mësacua'ga më'ë te'e bainni te'e ruiñe oire bani, bacua gu'aye yo'ose'ere güina'ru huanë
yeye cajë'ën. Ja'nca cama'itoca, yë'ë Taita Riusu, guënamë re'oto ba'iguëbi mësacuani güina'ru
si'nseja'guë'bi, yihuoguë cabi Jesús.

19

Jesús enseña sobre el divorcio

1 Ja'nrëbi, baguë cocare yihuoni tëjini, Galilea yijabi sani, Judea yija, Jordán ziaya que
ca'nco ba'i re'otona sani baji'i.
2 Sani ba'iguëbi, jai jubëan bainbi be'tejënna, bacua ju'in hua'nare huachobi.
3 Huachoguëna, ja'nrëbi fariseo bainbi ti'an rani, Baguëni huacha sehuo güeseñu cajën,
baguëni cocare ro coquejën senni achahuë:
—Bainguëbi baguë rënjore jo'cani senjoñe yëtoca, ¿ro baguë yëse'e'ru bagote jo'cani senjoñe
poreguë? senni achahuë.
4 Senni achajënna, sehuobi:
—¿Mësacua yua Riusu cocare queaca yo'ojën ye'yemate'ne? Ru'rureba ba'isirën, Riusubi
bainre re'huaguë, ëmëguëte, romigote, re'huabi.
5 Ja'nca re'huaguë, yua ñaca cani jo'cabi: “Yureca ëmëguëbi baguë pë'caguëte pë'cagote gare
jo'cani, baguë rënjoni zi'inni ba'ijë'ën. Ja'nca ba'iguëna, ba samucuabi te'e bainguë ba'iye'ru
ba'iyë” cani jo'cabi Riusu.
6 Ja'nca cani jo'caguëna, bacua yua samucua ba'iye'ru ba'ima'iñë. Te'e bainguë ba'iye'ru
ba'iyë. Ja'nca ba'ijënna, Riusu re'huani zi'insi'cuare sëani, ro bainbi gare quëñoñe beoye
ba'ija'bë, cabi Jesús.
7 Caguëna, baguëni senni achahuë:
—Ja'nca ba'itoca, ¿Moisesbi queaca ro'taguë, tin guanseni jo'caguë'ne? Bain rënjore jo'cani
senjoñe yëtoca, bagote senjo cocare utina toyani bagona insijë'ën, cani maina jo'cabi, senni
achahuë.
8 Senni achajënna, sehuobi:
—Mësacua achaye gu'a güecua sëani, Moisesbi mësacua rënjore jo'cani senjoñe ënsemaji'i.
Ja'nca ënsema'iguëna, Riusubi ru'rureba ba'isirënbi ja'nca ro'tamaji'i.
9 Yë'ë'ga yureca ñaca yihuoguë cayë: Si'a bain rënjore jo'cani senjoni, bagobi yequëni
yahue bama'itoca, ja'nrëbi yeconi huejatoca, ai gu'aye yo'oyë. Si'a bain yua romigo jo'cani
senjosi'coni huejani bacua, ja'ancua'ga ai gu'aye yo'oyë, cabi Jesús.
10 Caguëna, baguëre concuabi baguëni cahuë.
—Yureca, bainbi bacua rënjo naconi ja'nca bajën ba'itoca, bainbi romi beocua
ba'ire'ahuë, cahuë.
11 Cajënna, Jesús sehuobi:
—Si'a bainbi mësacua case'ere achani masiye porema'iñë. Riusu cuencuesi'cua se'gabi
achani masiye poreyë.
12 Ja'ancuabi huejaye porema'iñë cajën ba'iyë. Yequëcua yua zin cu'eye porema'icua'ru
të'ya raisi'cua ba'iyë. Yequëcua yua, bainbi re'huajënna, zin cu'eye porema'icuare'ru
re'huasi'cua ba'iyë. Yequëcua yua Riusu yo'ore yo'oza cajën, ja'an ro'ire romi beocua ba'iyë.
Ja'an coca cani jo'case'ere achani masiye porecua se'gabi ja'nca huejamajën ba'ija'bë, cabi
Jesús.

Jesús bendice a los niños

13 Ja'nrëbi, yequëcuabi bacua zin hua'nare rani, bacuare Jesusni ëñoni cahuë. Më'ë ëntë
sarañabi bacuana pa'roni, ujajë'ën cajën, ëñohuë. Ëñojënna, Jesusre concuabi bacuani
bëinjën cani ënsehuë.
14 Ënsejënna, Jesusbi cabi:

—Zin hua'nabi yë'ëna raija'bë. Bacuare ënseye beoye ba'ijë'ën. Zin hua'na recoyo ro'taye'ru ba'icua, Quë'rë yo'je bainguë'ë yë'ë cacua, ja'ancuabi Riusu ba'i jobo ba'icua'ë, cabi.
15 Cani ja'nrëbi, baguë ëntë sarañabi zin hua'nana pa'roni, re'oye cani jo'cani, ja'nrëbi saji'i.

Un joven rico habla con Jesús

16 Saiguëna, ja'nrëbi yequë bainguëbi Jesusna ti'an rani, baguëni senni achabi:
—Ëjaguë, Riusu ba'i jobona sani, carajeiye beoye huajëreba huajëye yëyë. Baruna ti'anto, ¿ru'ru gue re'o yo'o yo'oye baye'ne yë'ë? senni achabi.
17 Senni achaguëna, sehuobi:
—¿Më'ë queaca ro'taguë, yë'ëni re'oye yo'o cocare senni achaguë'ne? Riusu se'ga re'oguë'bi ba'iji. Baguë ba'i jobona sani, carajeiye beoye huajëreba huajëye yëtoca, baguë coca guanseni jo'case'ere jo'caye beoye yo'oguë ba'ijë'ën, sehuobi.
18 Sehuoguëna, baguë yua:
—¿Jaro coca? senni achabi.
Senni achaguëna, sehuobi:
—Bainre huani senjoma'ijë'ën. Yeconi yahue bama'ijë'ën. Bonsere jiama'ijë'ën. Coquema'iguë ba'ijë'ën.
19 Më'ë pë'caguëte, më'ë pë'cagote te'e ruiñe ëñaguë ba'ijë'ën. Më'ë ja'ansi'quë yëye ba'iye'ru, më'ë te'e jubë bainre güina'ru ai yëguë ba'ijë'ën. Ja'an coca guanseni jo'case'ere yo'oguë ba'ijë'ën, cabi Jesús.
20 Caguëna, ba bainguëbi cabi:
—Ja'an si'aye yë'ë zinrënna achani yo'oguë ba'iyë yë'ë. ¿Guere yuta yë'ëre yo'oye caraguë'ne? cabi.
21 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Më'ë yua gare re'ojeiye yënica, më'ë bonse si'aye injani bendiejë'ën. Bendieni, ba curi cose'ere curi beo hua'nana ro insijë'ën. Ja'nca insitoca, Riusu bayete ai ta'yejeiye ai coreba coja'guë'ë më'ë. Ja'nca coja'guë sëani, yë'ëre te'e conguë raijë'ën, sehuobi.
22 Sehuoguëna, ba hua'guëbi achani, ai sa'ntiguë, ro recoyo oiguë saji'i, ai ba'iye ai bonse baguëbi ro insini jo'caye yëma'iguë sëani.
23 Ja'nca saiguëna, Jesús yua baguëre concuani yihuoguë cabi:
—Mësacuani ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Bonse ëjacuabi Riusu ba'i jobona ti'añe yëcuareta'an, ai jëjaji.
24 Ja'anre ai yihuoguë quëayë yë'ë. Bonse ëjacuabi Riusu ba'i jobona ti'añe yëcuareta'an, ai jëjaji. Camello hua'guëbi guëna miu gojena cacaye'ru Riusu ba'i jobona ti'añe quë'rë ta'yejeiye ai jëjaji bacuare, yihuoguë cabi.
25 Caguëna, baguëre concuabi ai achajën rëinjën, baguëni senni achahuë:
—Ja'nca ba'itoca, ¿jarocuabi Riusu ba'i jobona ti'añe poreye'ne? Riusu bain tëani baja'cuabi gare beoye, ro'tayë yëquëna, senni achahuë.
26 Senni achaguëna, Jesusbi bacuani ëñani cabi:
—Bain hua'na ja'ansi'cuabi ti'añe gare porema'icua'ë. Riusu se'gabi bacuare tëani baye poreji. Si'aye yo'oye poreguë ba'iguë'bi, cabi.
27 Caguëna, Pedrobi sehuobi:
—Yëquënabi yua yëquëna bonse si'aye gare jo'cani, më'ëni te'e conjën zi'inhuë. Ja'nca sëani, ¿Yëquëna guere coja'ye'ne? sehuoguë senji'i.
28 Senguëna, Jesús sehuobi:
—Mësacuani ganreba quëani achoyë yë'ë. Riusubi si'aye mame re'huani jo'caguëna, yë'ë yua Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëbi yë'ë jëja guëna seihuëna bëaguë, ai ta'yejeiye ba'iguëbi bëani ba'ija'guë'ë. Ja'nrëbi, mësacua'ga, yë'ëni te'e conjën zi'incua sëani, mësacua jëja guëna seihuëan si'a sara samuhuëanna bëani ba'ija'cua'ë. Bëani ba'ija'cuabi si'a Israel bain jubëan si'a sara samubëanre ëñani, bacuani ai jëja guansejën ba'ija'cua'ë.
29 Yureca, bainguëbi baguë huë'e, baguë ma'yë sanhuë, baguë yo'je sanhuë, baguë pë'caguë, baguë pë'cago, baguë zin hua'na, baguë ba'i yija, ja'anre yë'ë ba'iye ro'ina gare jo'catoca, baguë yua quë'rë se'e cien viaje'ru ta'yejeiye coni baja'guë'bi. Baguë'ga yua si'arën ba'iguë, gare carajeiye beoye ba'ija'guë'bi.
30 Yequëcua quë'rë ëja bain ba'iye yëcuareta'an, quë'rë yo'je ba'icuare re'huasi'cua ba'ija'cua'ë. Yequëcua quë'rë yo'je bain ba'icuareta'an, quë'rë ëja bainre re'huasi'cua ba'ija'cua'ë.

20

La parábola de los trabajadores

1 Riusu bainbi baguë ba'i jobore ba'ijën, ja'nca ba'iyë. Zio ëjaguë cocare achani, ja'anre
ye'yejë'ën. Yo'o concuare cu'eni choza caguë, zijeirën sani, bainre tëhuobi.
2 Tëhuoni, "Mësacua si'a umuguse yo'o contoca, te'e denario so'core ro'iyë" caguëna, "Re'oji.
Conñu" cajën saë'ë.
3 Satena, ja'nrëbi rëno ñëse ba'iguëna a las nueve'ru ba'iye së'iguëna, ba ëjaguëbi se'e huë'e
jobona sani ëñato, yequëcua yo'o cu'ecuabi ro ëjojën baë'ë.
4 Ba'ijënna, ba ëjaguëbi choini cabi: "Mësacua sani yë'ë ëye ziona yo'o conjë'ën. Mësacua
yo'o yo'oni tëjijënna, re'oye ro'iyë" cabi. Caguëna, yo'o conjën saë'ë.
5 Ja'nrëbi, mëñereba së'irën, ja'nrëbi a las tres'ru ba'iye, ja'anrëan'ga se'e huë'e jobona sani,
yequëcua yo'o concuare choini, baguë ziona güina'ru saobi ba ëjaguë.
6 Ja'nrëbi, a las cinco'ru ba'iye se'e sani ëñato, yequëcua yo'o beo hua'na choima'isi'cua
baë'ë. Ba'ijënna, ba ëjaguëbi, "Mësacua ¿guere ro ëjojën nëcaye'ne ënjo'on?" senni achabi.
7 Senni achaguëna, "Ëja bainbi yëquënare choimajënna, ro ba'iyë" sehuohuë. Ja'nca
sehuojënna, ba ëjaguëbi cabi: "Mësacua'ga yë'ë ziona sani, yë'ë yo'ore conjë'ën" cabi.
Caguëna, saë'ë.
8 Ja'nca sani tonni, ja'nrëbi na'i si'aguëna, ba ëjaguëbi baguë curi conni cuiraguëte choini,
baguëte cabi: "Yua'ë. Yë'ë yo'o consi'cuare choini, bacuare ro'ini saojë'ën. Quë'rë yo'je
raisi'cuare ru'ru ro'ini, quë'rë ru'ru raisi'cuare quë'rë yo'je ro'ini saojë'ën" cabi.
9 Caguëna, ja'nrëbi a las cinco choisi'cuabi curi ro'iruna raijënna, te'e denario so'core ga
bainguë ba'iye roji'i.
10 Ja'nca ro'iguëna, zijeirën choisi'cuabi ëñani, "Quë'rë ta'yejeiye maire ro'ija'guë'bi"
ro'tahuë. Ja'nca ro'tacuareta'an, bacuare'ga, ga bainguë ba'iye te'e denario so'core roji'i.
11 Ro'iguëna, bacuabi coni ëñani, ba ëjaguëni bëinjën
12 cahuë: "Quë'rë yo'je raisi'cuabi te'e hora se'ga yo'o yo'ojënna, yëquënare ro'iye'ru te'e
so'core roë'ë më'ë. Yëquënabi si'a umuguse yo'o yo'ojën, ai ja'su yajijënna, ai guaja yo'ohuë.
Ja'nca sëani, yëquënare ai gu'aye yo'ohuë më'ë" cahuë.
13 Cajënna, ba ëjaguëbi sehuobi: "Banhuë. Mësacuani gu'aye yo'omaë'ë yë'ë. Mësacuani yo'o
coñe choiguë, te'e denario so'co ro'iye cahuë. Mësacuabi ja'anre masijën,
14-15 mësacua denario so'co ro'ise'ere bani saijë'ën. Yë'ë curi sëani, yë'ë yëse'e'ru ro'iye
poreguëbi quë'rë yo'je raisi'cuana mësacuare ro'ise'e'ru te'e roë'ë yë'ë. Ja'nca bacuare re'oye
ro'iguëna, ¿mësacua guere gu'aye ro'tajën bëiñe'ne?" cabi ba ëjaguë.
16 Yureca ja'an cocare achani, Riusu ba'i jobo ba'iyete ye'yejë'ën. Quë'rë yo'je ti'ansi'cuabi
quë'rë jëja ba'icuare re'huasi'cua ba'ija'cua'ë. Quë'rë ru'ru ti'ansi'cuabi quë'rë yo'je
ba'icuare'ru re'huasi'cua ba'ija'cua'ë. Riusubi ai jai jubë bainre choiguëta'an, rëño jubë
se'gare baguë bainrebare cuencueni re'huaji.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte

17 Ja'nrëbi, Jesusbi Jerusalén huë'e jobona saiguë, baguëre concua si'a sara samucuare
yahue sani, yihuoguë quëabi:
18 —Yureca maibi Jerusalén huë'e jobona saiyë. Sani ti'anjënna, yequëcuabi yë'ëre Bain-
guë'ru Raosi'quërebare preso zeanni, pairi ëjacua, ira coca ye'yocua, ja'ancuana yë'ëre preso
insija'cua'ë. Insijënna, ja'ancuabi yë'ëre gu'aye cajën, yë'ëre huani senjoñe caja'cua'ë.
19 Ja'nca cani, judío bain jubë ba'ima'icuana yë'ëre insija'cua'ë. Insijënna, bacuabi yë'ëre
jayajën, yë'ëre si'nsejën, yë'ëre huani senjoja'cua'ë. Huani senjoja'cuareta'an, samute
umuguseña bani, Riusubi yë'ëre huajëguëte go'ya rai güeseni jo'caja'guë'bi, yihuoguë quëabi
Jesús.

Lo que pidió la madre de Santiago y Juan

20 Ja'nrëbi, Zebedeo mamacua, Santiago, Juan hue'ecua, bacua pë'cago naconi Jesusna
ti'an raijënna, pë'cagobi baguëna gugurini rëanni, Më'ëbi yënica, yë'ëre re'oye yo'ocaijë'ën
cago senco'ë.
21 Sengona, Jesús yua bagoni senni achabi:
—Më'ë ¿guere senni achago'ne? senni achabi.
Senni achaguëna, bago sehuogo:
—Më'ë ta'yejeiye re'otona ti'anni ba'iguë, yë'ë mamacuare re'oye ëñani, te'eguëni më'ë jëja
ca'ncona bëa güesejë'ën. Yequëni më'ë ari ca'ncona bëa güesejë'ën, sehuogo senni achago.
22 Senni achagona, Jesús yua bago mamacuani sehuobi:
—Mësacuabi ro huesë ëaye sen'ë. Yequëcuabi yë'ëni ai ja'si yo'oja'cua'ë. ¿Mësacua güina'ru ai
ja'siye ai yo'oye poreja'cua'ne? sehuoguë senni achabi.
Senni achaguëna, bacuabi:
—Ja'nca poreja'cua'ë yëquëna, sehuohuë.
23 Sehuojënna, yua bacuani cabi:

—Mësacua yua yë'ë ai yo'oye ba'iye'ru ai yo'ojën ba'ija'cuata'an, yë'ë jëja ca'ncona, yë'ë ari ca'ncona bëaye, ja'anre cuencueni caye porema'iñë yë'ë. Yë'ë Taitabi ja'anre cuencueguë, baguë se'gabi ja'anruan bëani ba'ija'cuare cuencueni caja'guë'bi, cabi Jesús.
24 Caguëna, baguëre concua yequëcua si'a sara ba'icuabi achani, Santiago, Juan, bacuani
bëinjën ëñahuë.
25 Ja'nca ëñajënna, Jesusbi si'acuare choini, yihuoguë cabi:
—Ro ën yija bain ta'yejeiye ëjacuabi bacua bain, bacua yo'je ëjacua, si'acuani ai jëja
guansejën ba'iyë.
26 Ja'nca ba'icuata'an, mësacuaca yua ja'nca guansema'ija'cua'ë. Mësacua jubë ba'iguëbi ëja
bainguë ba'iye yëtoca, më'ë gajecuani conni cuiraguë ba'ijë'ën.
27 Ru'ru ba'iguë ba'iye yëtoca, më'ë gajecua yo'o conguë'ru ruinguë, bacuare cuirani
conguë ba'ijë'ën.
28 Yë'ë'ga Bainguë'ru Raosi'quërebabi ba'iguë, yë'ëre cuirani concuare cu'eguë raimaë'ë.
Yequëcuani conni cuiraza caguë, bain zemosi'cuare etoye ro'taguë, junni tonguë raisi'quë'ë
yë'ë, yihuoguë cabi Jesús.

Jesús sana a dos ciegos

29 Ja'nca cani tonni, Jericó huë'e jobobi saiguëna, ai jai jubë bainbi baguëni conjën saë'ë.
30 Saijënna, yureca ñaco ëñama'icua samucuabi ma'a yëruhuate ñuë'ë. Ñu'icuabi Jesús
raiyete achani, ai jëja güijën cahuë:
—¡Ëjaguë, mai ira taita David mamaquëbi ba'iyë më'ë! ¡Yëquënani oire bani conjë'ën!
güijën cahuë.
31 Cajënna, bain hua'nabi bacuani bëinjën, Güima'ijë'ën, bacuani cahuë. Ja'nca cayeta'an,
bacua yua quë'rë jëja güijën cahuë:
—¡Ëjaguë, mai ira taita David mamaquëbi ba'iyë më'ë! ¡Yëquënani oire bani conjë'ën!
güijën cahuë.
32 Güijën cajënna, Jesusbi nëcajani, bacuare choini, bacuani senni achabi:
—Mësacua ¿guere yë'ëre señe'ne? senni achabi.
33 Senni achaguëna, bacuabi sehuojën sen'ë:
—Ëjaguë, yëquënare ñaco re'huacaijë'ën, sehuojën sen'ë.
34 Ja'nca senni achajënna, Jesusbi bacuani ai oire bani, bacua ñacore pa'robi. Pa'roguëna,
bacuabi te'e jëana ñaco ëñani, baguë naconi te'e conni saë'ë.

21

Jesús entra en Jerusalén

1 Ja'nrëbi, Jesús yua Jerusalén huë'e jobona ti'an bi'rani, Betfagé huë'e jo'borë cueñe
ba'ijën, Olivo cubë ca'ncorë ba'ijën, Jesusbi baguëre concua samucuare choini,
2 bacuani coca cabi:
—Mësacua que huë'e jo'borëna saijë'ën. Burra hua'go, bago zin hua'guë naconi gueonni
rëonsi'cuare tinjañë. Tinjani, ba hua'nare jo'chini, yë'ëna rajë'ën.
3 Yequëcuabi mësacuani ënseto ñaca yë'ë case'e'ru sehuojë'ën: Mai Ëjaguëbi bacuare yëji.
Jë'te bacuare go'yaji, cajën sehuojë'ën, cabi Jesús.
4 Yureca ja'an cocare caguëna, Riusu ira bainguë raosi'quë quëani jo'case'ere ro'tajë'ën.
Riusubi baguë cani jo'case'e'ru güina'ru ba'ija'guë caguëna, yureca Jesusbi baguëre concuani
burrote inja'ñe guansebi.
5 Riusu ira bainguë raosi'quëbi ru'ru ñaca quëani jo'cabi:
Yureca, Jerusalén huë'e jobo bain ba'ija'cuani quëani achojë'ën: Mësacua quë'rë ta'yejeiye
ëjaguëbi ti'an raiguëna, baguëte ëñajë'ën.
Ëja bain re'oye ëñoñe'ru re'oye ëñoñe beoye ba'iguëbi burrote tuiguë raiji, quëani jo'cabi.
6 Ja'nrëbi, Jesusre concuabi baguë guanseni case'ere achani, güina'ru yo'ojën saë'ë.
7 Sani, ba burra hua'go, bago mamaquë naconi, ba hua'nare injani rani, bacua cañate ba
hua'nana ëojënna, Jesusbi tuabi.
8 Tuani saiguëna, ai jai jubë bainbi bacua cañate baguë sai ma'ana uanjënna, yequëcuabi
ju'cahuëanre ëyoni, ma'ana baguë sairuna uanhuë.
9 Ai jai jubë bainbi ja'anrëna saijën, yo'jena saijën, ai bojora bojojën güihuë:
—¡Hosana! ¡Ai bojoreba bojoñuni! ¡Mai ira taita ba'isi'quë David mamaquëbi raiguëna,
bojojën bañuni! ¡Mai Ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusubi raoguëna, mai Ëjaguëni ai bojoreba
bojojën bañuni! ¡Hosana! güijën cahuë.
10 Ja'nrëbi, Jesús yua Jerusalén huë'e jobona ti'anguëna, si'a bain hua'na baru ba'icuabi
huë'huë ganojën, gue ro'taye beoye ëñajën,
—¿Gueguëguë'ne? senni achahuë.

11 Senni achajënna, baguë naconi raicuabi sehuohuë:
—Riusu bainguë raosi'quë'bi ba'iji. Nazaret huë'e jobo, Galilea ba'i jobobi raisi'quë'bi
ba'iji, sehuohuë.

Jesús purifica el templo

12 Ja'nrëbi, Jesús yua Riusu uja huë'ena ti'anni cacabi. Cacani, bonse insicua, bonse cocua
ba'ijënna, bacuare etoni saobi. Curi sa'ñecua ba'ijënna, bacua mesañare bonani taonbi.
Ju'ncubo insicua ba'ijënna, bacua ñu'i seihuëanre bonani taonbi.
13 Ja'nca yo'oni, bacuani bëinguë cabi:
—Riusu ira coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca caji: "Yë'ë huë'e yua si'a re'oto bain uja
huë'e case'e'ë." Ja'nca toyani jo'case'eta'an, mësacuabi ro jiancua gati huë'ere yë'ë huë'ere
re'huahuë, bëinguë cabi Jesús.
14 Caguëna, ja'nrëbi ñaco beocua, yequëcua ca'jacua, bacuabi Riusu uja huë'ena cacani
Jesusna ti'anjënna, bacuare huachobi.
15 Ja'nca huachoguëbi ai ta'yejeiye yo'oni ëñoguëna, pairi ëjacua, a coca ye'yocua, bacuabi
ëñani, ai bën'ë. Zin hua'na'ga Riusu uja huë'ere ba'ijën, "Mai ira taita David mamaquëbi
raiguëna, ai bojoreba bojojën bañuni" cajën ba'ijënna, bacuabi ai bëinjën,
16 Jesusni senni achahuë:
—¿Ba zin hua'na coca cajënna, më'ë guere yo'oguë ënsema'iguë'ne? senni achahuë.
Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Bacuare ënsema'iñë. ¿Mësacua yua Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, ën cocare
ëñamate?
Zin hua'na, chuchu hua'na yuta ba'icuareta'an, Riusuni re'o coca bojojën ca güesehuë më'ë,
toyani jo'case'e ba'iji, sehuoguë cabi Jesús.
17 Ja'nca sehuoni, bacuare jo'cani, jai huë'e jobobi sani, Betania casi jo'borëna ti'anni,
baruna canji'i.

Jesús maldice a la higuera sin fruto

18 Canni ñatani, jai huë'e jobona go'iguëna, ai aon gu'abi baguëre.
19 Aon gu'aguëna, higo uncuere ëani uncueza caguë, bañëna ti'anni ëñato, higo uncue
gare beobi. Ja'o se'ga baji'i. Ja'nca ba'iguëna, Jesús yua bañëna bënni senjoñe cani jo'caguë:
—¡Gare se'e higo uncuere quëiñe beoye ba'ijë'ën, cani jo'cabi.
Cani jo'caguëna, ba higo sunquiñëbi te'e jëana cueneni si'abi.
20 Cueneni si'aguëna, Jesusre concuabi ai ëñajën rëinjën, baguëni senni achahuë:
—¿Bañë queaca yo'oguë cueneni si'aguë'ne? senni achahuë.
21 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Mësacuani ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Mësacua yua huaji yëye beoye ba'ijën, Riusu
ta'yejeiye yo'oye poreyete si'a recoyo ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'nca recoyo ro'tajën ba'itoca,
yë'ë yua higoñëna yure yo'ose'e'ru quë'rë ta'yejeiye yo'oye poreja'cua'ë mësacua. Que
cubëre'ga ta'yejeiye yo'oye poreja'cua'ë. Ën cocare cajën, "Ënjo'onbi gare quëñëni, ja'anse'ebi
jai ziayana runi huesëjë'ën" ja'anre guansejënna, Riusubi ba cubëte ja'nca quëñoni rëoni
huesoji.
22 Mësacuabi Riusuni coca senni achajënna, Riusubi si'aye gare ënseye beoye mësacuana
insiji, baguëni si'a recoyo ro'tajën ba'itoca, yihuoguë cabi Jesús.

La autoridad de Jesús

23 Cani, ja'nrëbi Riusu uja huë'ena cacani, bainni ye'yo bi'rabi. Ye'yo bi'raguëna, pairi
ëjacua, judío bain iracua, bacuabi ti'an rani, baguëni senni achahuë:
—¿Më'ë queaca ro'taguë, ënjo'ona rani ëjaguë yo'oye'ru yo'oguë'ne? ¿Nebi më'ëre guanseni
raore'ne? senni achahuë.
24 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Yë'ë'ga yua mësacuani coca senni achayë. Senni achaguëna, mësacua yua te'e ruiñe
sehuojë'ën. Ja'nca sehuotoca, ja'nrëbi, yë'ë ëjaguë ba'iyete mësacuani quëayë yë'ë.
25 ¿Nebi Juanni bain bautizaye guanseni raore'ne? ¿Riusu raosi'quë o ën yija bain raosi'quë
baquë baguë? senni achabi.
Senni achaguëna, bacuabi sa'ñeña yahue ca bi'rahuë:
—Baguë senni achase'ere sehuoye ai jëjaji maire. Riusu raosi'quë baji'i sehuotoca, Jesusbi
maini: "¿Mësacua queaca ro'tajën, baguëni recoyo ro'tamate'ne?" cama'iguë.
26 Ja'nca ba'iguëna, "Bain raosi'quë baji'i" caye güeyë mai. Si'a bainbi Juan ba'ise'ere te'e
ruiñe ro'tajën, Riusu bainguë raosi'quë baji'i ro'tajën ba'icua sëani, tin caye huaji yëyë mai,
sa'ñeña cahuë bacua.
27 Ja'nca cani, ja'nrëbi, Jesusni sehuohuë:
—Juan raose'ere huesëyë yëquëna, sehuohuë.

Ja'nca sehuojënna, Jesusbi bacuani cabi:

—Mësacua ja'nca sehuotoca, yë'ë ëjaguë ba'iyete, yë'ë raose'ere mësacuani gare quëaye beoye ba'iyë yë'ë, cabi Jesús.

La parábola de los dos hijos

28 Cani ja'nrëbi, yeque coca bacuani yihuoguë cabi:

—Ën cocare achani ro'tani ye'yejë'ën. Yequë bainguëbi samu mamacuani babi. Ma'yë ba'iguëna sani, "Mami, yure umuguse më'ë sani, ziona yo'o yo'oguë ba'ijë'ën" cabi.

29 Caguëna, "Bañë. Yëma'iñë" sehuobi. Ja'nca sehuoguëbi jë'te "Gu'aye sehuohuë yë'ë" se'e go'iye ro'tani, ziona sani yo'o yo'obi.

30 Ja'nrëbi, baguë taitabi yequë mamaquë, ba yo'jeguë ba'iguëna sani, güina'ru cabi. Caguëna, baguë yua "Jaë'ë. Saiyë, Taita" sehuobi. Ja'nca sehuoguëbi yo'o yo'oguë saimaji'i.

31 Ja'nca ba'iguëna, mësacua ro'tani quëajë'ën. ¿Jaroguëbi baguë taita case'ere'ru yo'oguë'ne? ¿Ru'ru ba'iguë o yo'je ba'iguë re'oye yo'oguë'ne? senni achabi Jesús.

Senni achaguëna:

—Ru'ru ba'iguëbi re'oye yo'obi, sehuohuë.

Sehuojënna, Jesús yua bacuani bëinguë cabi:

—Mësacuani ganreba caguë quëayë yë'ë. Impuesto curi cocua, gu'a romi hua'na, gu'areba gu'ana ba'icuabi mësacua'ru quë'rë re'o bain'ë. Riusu ba'i jobona ti'anjënna, mësacuaca bañë.

32 Juan bautizaguëbi yua mësacuana ti'an rani, re'o bainguë'ru ëñoguëna, baguë quëani achose'ere gare ro'tamaë'ë mësacua. Ja'nca ro'tama'icuata'an, impuesto curi cocua, gu'a romi hua'na, bacuabi achani, si'a recoyo ro'tahuë. Ro'tajënna, mësacuabi ëñani, mësacua gu'a juchare senjoñe beoye gare baë'ë. Juan coca case'ere gare ro'taye beoye baë'ë mësacua.

La parábola de los labradores malvados

33 Yureca yeque cocare achani ro'tani ye'yejë'ën. Yequë bainguëbi bisi ëye ziore tanbi. Tanni, tu'ahuëte baguë zio të'ijeiye yo'oni, ëye tumu ro'rohuëte gatabëna te'ntoni, ja'nrëbi ëmë huë'ere nëcobi, ba zio ëñañete.

Ja'nca yo'oni tëjini, zio cuiracaicuare choini, baguë ziore bacuana jo'cani, yequë yijana saji'i.

34 Sani, ja'nrëbi, ëye tëarën ti'anguëna, zio ëjaguëbi baguëre yo'o concuare choini, ëye tëase'ere injaijë'ën caguë, baguë zio cuiracuana saobi.

35 Saoguëna, ja'nrëbi ti'anjënna, ba zio cuiracuabi te'e yo'o conguëte zeanni huani, ja'nrëbi yequëni huani senjoni, yequëni gatabi senjojën huani senjohuë.

36 Ja'nca yo'ojënna, ba ëjaguëbi se'e yequëcua quë'rë jai jubë yo'o concuare saobi. Saoguëna, ba zio cuiracuabi bacuani güina'ru gu'aye yo'ohuë.

37 Yo'ojënna, ja'nrëbi yo'je, ba ëjaguëbi baguë zinre choiguë, "Yë'ë zinre saotoca, baguëni te'e ruiñe ëñañë bacua" ro'taguë, baguë zinre saobi.

38 Saoguëna, zio cuiracuabi baguëte ëñani, sa'ñeña coca cahuë: "Ëñajë'ën. Mai ëjaguë zinbi rai'te. Baguë taita bayete coni baja'guëre sëani, raijë'ën. Baguëni huani senjoñu. Ja'nca yo'otoca, baguë yija baja'yete coni bayë mai" sa'ñeña cahuë.

39 Ja'nca cani, baguëte zeanni, baguëte huani senjoni, baguë ga'nihuëte zio hue'se ca'ncona jo'cani senjohuë, yihuoguë cabi Jesús.

40 Cani ja'nrëbi, ba bain achacuani senni achabi:

—Ja'nca huani senjojënna, ba zio ëjaguëbi rani, ¿ba cuiracuani guere yo'oja'guë'ne? senni achabi Jesús.

41 Senni achaguëna, bacuabi sehuohuë:

—Ba zio cuiracuani ai jëja si'nseni, bacuani huani senjoni, ja'nrëbi yequëcua, ba zio tëaja'yete re'oye insicua, ja'ancuana cuiraye jo'caja'guë'bi, sehuohuë.

42 Sehuojënna, Jesús yua bacuani cabi:

—Mësacua yua Riusu coca toyani jo'case'ere ëñajën, ¿ën cocare ro'tamate'ne? Ñaca caji:

Riusubi baguë gatabëte jo'caguëna, ro ën yija bain yo'o concua huë'e yo'ocuabi ba gatabëte ëñani, gu'aji cajën, babëre senjohuë.

Senjocuata'an, ba gatabëbi yua quë'rë ze'en gatabë'ru re'huase'e baji'i.

Mai Ëjaguë Riusubi ja'nca re'huaguëna, maibi ai ëñajën rëinjën ba'iyë, caji Riusu coca.

43 Ja'nca case'e sëani, mësacuani ñaca quëareba quëayë. Riusu yua baguë ba'i jobore mësacuana jo'casi'quëbi yurera mësacuare quëñoni senjoni, yequë bain re'oye cuirani conja'cua, ja'ancuana jo'caja'guë'bi.

44 Riusu gatabë jo'case'ere cato, bainguëbi ja'an gatabëna gurutoca, hua'huani si'asi'quë'ru ruinji. Ja'an gatabëbi bainguëna to'intoca, ya'obë'ru ruinji. Bainbi yë'ëre senjotoca, gurujani huesëyë. Si'nseni senjosi'cua'ru ruiñë, bacuana bëiñe cabi Jesús.

45 Caguëna, pairi ëjacua, fariseo bain, bacuabi Jesús coca yihuose'ere achani, “Maire
gu'aye cani jo'cabi baguë” cajën,
46 baguëni preso zeanja'ma cajën ëñahuë. Bain hua'na si'a jubëbi Jesusre re'oye ëñajën,
“Riusu bainguë raosi'quë'bi ba'iji” cajën baë'ë. Ja'nca ba'ijënna, bainre huaji yëjën, baguëte
preso zeanmaë'ë.

22

La parábola de la fiesta de bodas

1 Ja'nrëbi se'e, Jesusbi bainre yihuoguë, bacuani coca cabi:
2 —Riusu ba'i jobo ba'iyete masiye yëtoca, hueja fiesta yo'ose'ere achani ye'yejë'ën. Bain
ta'yejeiye ëjaguëbi baguë zin huejaja'yete ro'tani, ai re'o aon fiestate yo'ocaji'i.
3 Baguëre yo'o concuare choini, bain choisi'cua raiye quëajaijë'ën caguë saobi. Saoguëna,
ba bain choisi'cuabi raima'iñë cahuë.
4 Cajënna, se'e yequë yo'o concuani cabi: “Ba bain choisi'cuana sani quëajë'ën. Yureca
aon fiestate re'huahuë. Huaca hua'na, toro zin hua'na jujusi hua'na, ja'an hua'nare huani,
si'a aonre re'huani, mësacua raiyete ëjoyë yë'ë. Ja'anre bacuani quëajë'ën” cani saobi.
5 Saoguëna, yo'o concuabi quëajatena, ba choisi'cuabi ro güeye cani, yequëruanna saë'ë.
Yequëbi baguë ziona saji'i. Yequëbi baguë bonse insiruna saji'i.
6 Yequëcuaca ba ëjaguëre yo'o concua raosi'cuare ro zeanni, ro gu'aye yo'oni, bacuani
huani senjohuë.
7 Ja'nca yo'ojënna, bain ta'yejeiye ëjaguëbi ai bëinreba bënji'i. Ja'nca bëinguëbi baguë
soldado jubëte bacuani huaye saobi. Saoguëna, bain huani senjosi'cuare sëani, bacuani
huani senjoni, bacua huë'e jobore ëoni senjohuë.
8 Ja'nca yo'ojënna, ba ëjaguëbi se'e baguëre yo'o concuani cabi: “Yua hueja fiesta yo'oyete
gare re'huahuë yë'ë. Re'huaguëna, choisi'cuabi gu'aye sehuojënna, bacuani gare ruiñe
ëñama'iñë yë'ë.
9 Ja'nca sëani, mësacua yua huë'e jobo ma'añana sani, si'a bainre cu'ejani, fiestana raiye
choijë'ën” cani, bacuare saobi.
10 Saoguëna, baguëre yo'o concuabi sani, bacua bain tinjasi'cuare choë'ë. Re'o bain, gu'a
bain, si'acuare choijënna, bacuabi rani, ba ëjaguë fiesta huë'e bu'iye tëca ti'anhuë.
11 Ti'anjënna, ëjaguëbi cacani ëñato, te'eguëbi yua hueja fiesta can beoguëna,
12 ëjaguëbi baguëni bëinguë cabi: “¿Më'ë queaca ro'taguë, hueja fiesta canre coma'iguëbi
raquë'ne?” caguëna, gare sehuoye beoye baji'i.
13 Ja'nca ba'iguëna, ba ëjaguëbi baguë bain concuani cabi: “Baguëni zeanni, baguë
guëoñare baguë ëntë sarañare huenni, baguëte quëñoni, hue'se re'oto, zijei re'otona sen-
jojë'ën. Ja'anru yua bain ai yo'ojën ba'iru'ë. Bacuabi ai oijën, bacua zemeñoare cuncujën
ba'iyë cabi baguë” yihuoguë quëabi Jesús.
14 Ja'nca yihuoni, ba achacuani se'e cabi: Riusubi ai jai jubë bainre choiguëta'an, rëño
jubë se'gare baguë bainrebare cuencueni re'huaji, cabi Jesús.

El asunto de los impuestos

15 Ja'nca caguëna, fariseo bainbi bacua gajecuana sani, bacua naconi coca cahuë: “Jesusbi
huacha sehuoja'guë cajën, baguëni coquejën senni achañu” cahuë.
16 Cani ja'nrëbi, bacua bain concua Herodes gu'a gajecua naconi, bacuare Jesusna
saohuë. Saojënna, bacua yua Jesusna ti'anni, baguëni coca senni achahuë:
—Ëjaguë, yëquënabi më'ë coca masiye ye'yose'ere achani, te'e ruiñereba'ë ro'tajën ba'iyë.
Ro ën yija bain ye'yojën ba'iyete achama'iguë, te'e ruiñe ye'yoguë'ë më'ë. Ëja bain achacua
ba'itoca, më'ëbi gare huaji yëye beoye te'e ruiñe ba'i coca se'gare ye'yoguë'ë.
17 Ja'nca sëani, më'ëni coca senni achajën raë'ë yëquëna. Bain ta'yejeiye ëjaguëbi impuesto
curi ro'iye senni achaguëna, ¿maibi baguëni ro'iye baye? senni achahuë.
18 Senni achajënna, Jesús yua bacua ro coque ëaye case'ere masibi. Ja'nca masini, bacuani
sehuoguë cabi:
—¿Mësacua gu'aye ro'tajën, guere yë'ëni ro coquejën, yë'ëni ro zemo cocare senni
achaye'ne?
19 Impuesto curi so'core injaijë'ën. Ëñaza, cabi.
Caguëna, denario so'cohuate injani rahuë.
20 Rani ëñojënna, bacuani senni achabi:
—¿Jaro bainguë ziabi curi so'cohuate së'iguë'ne? ¿Gue mami hue'eguëbi së'iguë'ne? senni
achabi.
21 Senni achaguëna:
—Bain ta'yejeiye ëjaguë'bi së'iji, sehuohuë.
Sehuojënna, baguë cabi:

—Bain ta'yejeiye ëjaguë ba ma'carëan ba'itoca, bain ta'yejeiye ëjaguëna go'yani insijën ba'ijë'ën. Riusu ba ma'carëan ba'itoca, Riusuna go'yani insijë'ën, cabi Jesús.
22 Caguëna, bacuabi ai achajën rëinjën quëquësi'cuabi ro jo'cani saë'ë.

La pregunta sobre la resurrección

23 Ja'nrëbi, yequëcua, saduceo bain hue'ecuabi Jesusna ëñajën saë'ë. Ja'ancua yua, Bain ju'insi'cua yua go'ya raima'icua ba'iyë, ja'anre cajën ye'yojën ba'iyë. Ja'nca ba'icuabi Jesusna sani, baguëni coca senni achajën,
24 baguëni cahuë:
—Ëjaguë, Moisés coca cani jo'case'ere më'ëni senni achajën raë'ë. Maina ñaca toyani jo'cabi baguë: Bainguëbi zin beoguë banica, ja'anguëbi junni huesëtoca, baguë yo'jeguëbi baguë rënjo jo'casi'core huejaye baji. Bagote huejani, baguë ma'yëre zinre cu'ecaiye baji baguë, toyani jo'cabi Moisés.
25 Ja'nca toyani jo'caguëna, yureca yequëcuabi yëquëna jubëte baë'ë. Ma'yëreba ba'iguëbi baguë yo'jecua, te'e ëntë sara te'ecua naconi baë'ë. Ma'yëreba ba'iguëbi baguë rënjoni huejani, zin beoguëbi junni huesëni, baguë rënjore ba yo'jeguëna jo'cabi.
26 Jo'caguëna, ba samu ba'iguëbi ba hua'jegoni huejani, güina'ru junni huesëbi. Ja'nrëbi samute ba'iguë, te'e ëntë sara samu ba'iguë tëca, si'acuabi bagoni huejani, güina'ru zin beocua junni huesëhuë.
27 Junni huesëjënna, ja'nrëbi yo'je, ba hua'jego'ga junni huesëgo.
28 Ja'nca junni huesësi'cuabi se'e go'ya raitoca, ¿bago yua jaroguë rënjo ba'ija'go'cone? Si'acua te'e ëntë sara samucua bagoni basi'cua sëani, ¿më'ë guere quëaguë'ne? baguëni senni achani, baguë huacha sehuoye ëjojën nëcahuë.
29 Ëjojën nëcajënna, Jesusbi bacuani sehuoguë cabi:
—Mësacua yua ai huacha ro'tajën ba'icua'ë. Riusu cocareba toyani jo'case'ere gare huesëjën ba'icua'ë. Riusu ta'yejeiye yo'o yo'oye poreyete gare huesëjën ba'icua'ë mësacua.
30 Bain junni huesësi'cuabi go'ya raijën, sa'ñeña gare huejama'icua ba'iyë. Riusu anje sanhuë guënamë re'otore ba'icua'ru ba'iyë bacua.
31 Yeque cocare'ga mësacuani yihuoye bayë yë'ë. Mësacua yua Moisés toyani jo'casi pëbëte anconi, toa zëinsi sahua quë'rona ëñani, bain ju'insi'cua go'ya raiyete ye'yejë'ën. Riusubi yua Moisesni ñaca quëaguë ba'nji:
32 “Abraham yua yë'ëni Taita Riusu caji. Isaacbi yë'ëni Taita Riusu caji. Jacobi yë'ëni Taita Riusu caji” Riusubi quëaguë ba'nji. Ja'nca quëasi'quë sëani, mai Ëjaguë Riusubi bain junni huesësi'cua, bacua Riusu beoguë'bi ba'iji. Bain huajëcua, bacua Riusu se'ga ba'iguë'bi, sehuoguë cabi Jesús.
33 Ja'nca sehuoguëna, bain hua'nabi achani, baguë coca yihuoguë ye'yose'ere ai achajën rën'ë.

El mandamiento más importante

34 Jesús yua saduceo bainni ja'nca sehuoguëna, gare caye beoye baë'ë. Ja'nca ba'ijënna, fariseo bainbi ja'anre achani, bacuabi ñë'cani baë'ë.
35 Ba'ijënna, bacua jubë ba'iguë, ira coca ai re'oye ye'yesi'quëbi Jesús sehuoja'yete masiza caguë, Jesusna sani coca senni achabi:
36 —Ëjaguë, Riusu coca guanseni jo'case'ere cato, ¿Gue cocabi quë'rë ta'yejeiye ba'i coca ba'iguë'ne? senni achabi.
37 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—“Më'ë Ëjaguë Riusuni ai yëreba yëguë ba'ijë'ën. Më'ë recoyo, më'ë yacahuë, më'ë ro'taye, ja'anbi më'ë porese'e'ru si'a jëja baguëni ai yëreba yëguë ba'ijë'ën.”
38 Ja'an coca yua quë'rë ta'yejeiye ba'i coca'ë cayë yë'ë.
39 Yeque coca ai ta'yejeiye ba'i cocare'ga maina guanseni jo'case'e ba'iji. Ñaca caji: “Më'ë te'e bainni ai yëreba yëguë ba'ijë'ën. Më'ë ja'ansi'quë yëguë ba'iye'ru më'ë te'e bainni ai yëreba yëguë ba'ijë'ën” guanseni jo'case'e ba'iji.
40 Ja'an coca, samu guanseni jo'casi coca yua Riusu coca quë'rë ta'yejeiye ba'i coca ba'iji. Moisés coca toyani jo'case'e, Riusu ira bain raosi'cua toyani jo'case'e, si'ayete ëñani masito, ja'an samu coca yure quëase'ebi quë'rë te'e ruiñe ye'yoni ëñosi coca ba'iji, sehuoguë cabi Jesús

¿De quién desciende el Mesías?

41 Ja'nrëbi, fariseo bainbi barure ñë'casi'cua ba'ijënna, Jesusbi bacuani
42 coca senni achabi:
—Mësacua yua ba Cristo Raosi'quëreba ba'iyete ro'tato, ¿ja'an hua'guë, jaroguë zinguë'ne? Quëajë'ën yë'ëre, caguë, senni achabi.
Senni achaguëna:

—Mai ira taita ba'isi'quë David, ja'anguë zin ba'iji, sehuohuë.
43 Sehuojënna, Jesusbi bacuani senni achabi:
—Ja'nca sehuoto, ëñere ro'tani sehuojë'ën. Riusu Espíritubi Davidni ro'ta güeseguëna,
Davidbi ñaca cani jo'cabi:
44 Riusubi yë'ë Ëjaguëni cabi:
"Yë'ë jëja ca'ncona bëani, më'ë je'o carajei ñësebë tëca ba'ijë'ën" cani jo'cabi.
45 Ja'nca cani jo'caguë, Cristo raosi'quëre David zin caye poremaji'i, baguëte Ëjaguë
casi'quë sëani, sehuoguë cabi Jesús.
46 Ja'nca sehuoguëna, si'acuabi ro caye beoye ba'ijën baë'ë. Ja'an umugusebi baguëni se'e
coca senni achaye huaji yëjën baë'ë.

23

Jesús acusa a los fariseos y a los maestros de la ley

1 Ja'nrëbi Jesús yua bain jubë, baguëre concua, bacuani coca yihuoguë cabi:
2 —Ira coca ye'yocua, fariseo bain, bacua yua Moisés coca toyani jo'case'ere ëñajën, bainni
ye'yojën quëacua ba'iyë.
3 Ja'nca ba'ijënna, bacua quëaye si'aye achani re'oye ro'tajën, te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën.
Bacua yo'ojën ba'iyete cato, ja'anre güina'ru yo'oye beoye ba'ijë'ën. Bacuabi ai coca yihuojën
quëacuata'an, bacua quëaye'ru te'e ruiñe yo'oma'icua ba'iyë.
4 Bain hua'nani coca guansejën, Te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën cajënna, ai jëja yo'ojën guajayë.
Ja'nca guajajënna, bacuaca gare coñe beoye ba'icua'ë.
5 Bacua yo'oyete cato, bainbi ëñani maire re'oye ro'tajën ba'ija'bë cajën, ja'anre ro'tajën,
bacua yo'o ma'carëanre yo'ojën ba'iyë bacua. Riusu coca toyani bacua canna së'quese'ere
ai ba'iye ju'ijën ëñoñu cajën, quë'rë zoa ma'carëan can yëruhuabi re'oye reojën ëñoñu cajën,
ja'anre yo'ojën ba'icua'ë.
6 Aon fiestana saito, quë'rë ëja bain ba'iruna bëani ba'ijën bojoñu cayë. Riusu coca ye'ye
huë'ena saito, quë'rë re'oruanna bëani ba'ijën bojoñu cayë.
7 Huë'e joborebana saito, bain saludayete ai bojojën ëjoyë. Bainbi bacuare saludato,
Ta'yejeiye ëjaguë catoca, ai bojoyë.
8 Ja'nca ba'icuata'an, mësacua yua ja'an saludayete cu'eye beoye ba'ijë'ën. Mësacua yua te'e
ëjaguë se'gare achaye bayë. Mësacua si'acua yua te'e bain ba'iyë.
9 Mësacuabi ën yija bainre saludatoca, Taitareba gare caye beoye ba'ijë'ën. Taita Riusu yua
guënamë re'otore ba'iguëna, ja'anguë se'gani Taitareba saludajën cajën ba'ijë'ën, gañaguëre
sëani.
10 Bainbi mësacuani ëjaguë caye, ja'anre cu'eye beoye ba'ijë'ën. Cristo se'gabi mësacua
ëjaguë'bi ba'iji, gañaguëre sëani.
11 Mësacua jubë ba'iguëbi quë'rë ëja bainguë ba'itoca, më'ë gajecuani conni cuiraguë
ba'ijë'ën.
12 Quë'rë ëja bainguë'ru re'huasi'quë baza catoca, quë'rë yo'je bainguë'ru re'huasi'quë
ba'ija'guë'bi. Quë'rë yo'je bainguë'ru, ro yo'o con hua'guë'ru re'huasi'quë baza catoca, ëja
bainguë'ru re'huasi'quë ba'ija'guë'bi, yihuoguë cabi Jesús.
13 Ja'nca cani, ja'nrëbi fariseo bain, ira coca ye'yesi'cua, bacuare ai bëinguë cani jo'cabi:
—Mësacua ira coca ye'yocua, fariseo bain, Re'o bain ba'iyë yëquëna cajën, ro coquejën
ba'iyë. Riusu ba'i jobona ti'añe yëcuani ënsejënna, ai bënni senjoñe cani jo'case'e ba'iji
mësacuare. Mësacua baruna ti'anma'icuabi ba ti'añe yëcuare ënseyë.
14 Mësacua ira coca ye'yocua, fariseo bain, re'o bain ba'iyë yëquëna cajën, ro coquejën
ba'iyë. Romi hua'je hua'na huë'eñare tëani, bacuare senjoni ja'nrëbi, Re'o bain ba'iye ëñoñu
cajën, uja coca ro zoe senreba sencua sëani, ai bënni senjoñe cani jo'case'e ba'iji mësacuare.
Mësacua yua quë'rë ta'yejeiye bënni senjosi'cua ba'ija'cua'ë.
15 Mësacua ira coca ye'yocua, fariseo bain, Re'o bain ba'iyë yëquëna cajën, ro coquejën
ba'iyë. So'o bainguëte cu'eni Riusu bainguëre baguëte re'huaza cajën, si'a ën yija re'otona
ro ganijën ba'ijën, baguëte cu'eni tinjani, mësacua cocare ye'yoni tëjijënna, baguë yua
mësacua'ru quë'rë gu'a bainguë re'huasi'quëbi ba'iji. Mësacua naconi Riusu toana te'e saiji.
Ja'nca yo'ocuare sëani, ai bënni senjoñe cani jo'case'e ba'iji mësacuare.
16 Mësacua yua Riusu ma'a ëñocua ba'iyë yëquëna cajën, ro ñaco beocua'ru ba'ijën, Riusu
ma'a ëñoñe huesëcua'ë. Ja'nca sëani, ai bënni senjoñe cani jo'case'e ba'iji mësacuare. Ën
cocare ro huesë ëaye cajën ba'iyë mësacua: "Bainbi Riusu uja huë'ere ro'tajën, ganreba
coca cuencueni catoca, bacua ganreba coca cuencueni case'e'ru yo'oye jo'caye poreyë.
Ja'nca porecuabi Riusu uja huë'e zoa curire ro'tajën, ganreba coca cuencueni catoca, bacua
cuencueni case'e'ru yo'oye bayë" cajën ba'iyë mësacua.

17 Ja'nca cacuabi ro ro'tajën, ñaco beocua'ru ba'ijën, gu'aye yo'ojën ba'iyë. Ba zoa curire
ro'tajën, ganreba coca cuencueni catoca, gare huacha yo'ojën ba'iyë. Riusu uja huë'ere
quë'rë ro'tajën ba'ijë'ën.
18 Ja'nrëbi yeque coca mësacuabi ro ro'tajën guansejën ba'iyë: "Bainbi misabëte ro'tajën,
ganreba coca cuencueni catoca, bacua cuencueni case'e'ru yo'oye jo'caye poreyë. Ja'nca
porecuabi Riusuna insise'e, misabëna jo'case'e, ja'anre ro'tajën ganreba coca cuencueni
catoca, bacua cuencueni case'e'ru yo'oye bayë" cajën ba'iyë mësacua.
19 Ja'nca cacuabi ro ro'tajën ñaco beocua'ru ba'ijën, ro huesë hua'na'ru ba'iyë. Riusuna
insisi ma'carëte ro'tajën, ganreba coca cuencueni catoca, gare huacha yo'ojën ba'iyë. Riusu
huë'e misabëte quë'rë ro'tajën ba'ijë'ën. Ba insisi ma'carëte misabëna tëoguëna, re'o maca'ë
caji Riusu.
20 Ja'nca ba'iguëna, misabëte ro'tajën, ganreba coca cuencueni catoca, babëna tëose'ere'ga
ro'tajën, ganreba coca cuencueni cayë.
21 Riusu uja huë'ere ro'tajën, ganreba coca cuencueni catoca, Riusu yua ba huë'ere ba'iguë,
ja'anguëre'ga ganreba coca cuencueni cayë.
22 Guënamë re'otore ro'tajën, ganreba coca cuencueni catoca, Riusu jëja guëna seihuëre'ga
ro'tajën ganreba coca cuencueni cayë. Riusure'ga ro'tajën, ganreba coca cuencueni cayë.
23 Mësacua, ira coca ye'yocua, fariseo bain, Re'o bain ba'iyë yëquëna cajën, ro coquejën
ba'iyë. Menta, anís, comino, ja'an re'o sën ja'ore ro'tajën, décima parte ba'iyete quëñoni,
ja'anre Riusuna insijën ba'icua'ë. Ja'nca insijën ba'icuata'an, Riusu jëja coca guanseni
jo'case'ere ro ro'tajën, ro yo'omajën ba'iyë mësacua. Re'oye yo'oye, bainni oire bani coñe,
Riusuni si'a recoyo ro'taye, ja'anre guanseni jo'case'e ba'iguëna, quë'rë jëja ro'tajën yo'ojën
ba'ijë'ën mësacua. Ja'nca ro'tamajënna, ai bënni senjoñe cani jo'case'e ba'iji mësacuare. Re'o
sën ja'ore Riusuna insijënna, re'oye yo'ohuë. Ja'anre yo'ojën, Riusu jëja coca guanseni
jo'case'ere'ga ru'ru quë'rë ta'yejeiye yo'ojën ba'ire'ahuë mësacua.
24 ¡Ja'nca yo'oma'isi'cuabi Riusu ma'are bainni ëñocua ba'iyë yëquëna cajën, ro coquejën,
ñaco ëñama'icua'ru ba'iyë mësacua! Mësacua aonre ainjën, taya hui'yare ëñani, rutani senjoñë.
Ja'nca senjocuabi camello hua'guë jaiguëte ëñamajën, ja'anguëte ro ro'tajën rëoñë mësacua.
25 Mësacua ira coca ye'yocua, fariseo bain, Re'o bain ba'iyë yëquëna cajën, ro coquejën
ba'iyë. Tasa ro'rohuë, guëna re'ahuë, ja'anre zoajën, guërëbë ca'nco se'gare zoajën ba'iyë
mësacua. Yacahuëte zoaye beoye ba'iyë. Güina'ru, mësacua yua re'oye abujën, re'o bain'ru
ëñojën, ro coqueyë. Mësacua recoyo ro'tayete cato, ai gu'aye yo'ocua ba'iyë. Ro coquejën
jianjën, yequëcua bayete ro coquejën tëani bayë mësacua. Ja'nca ba'icuani ai bënni senjoñe
cani jo'case'e ba'iji.
26 Mësacua fariseo bain, ro ñaco ëñama'icua'ru huacha yo'ojën, ru'ru guëna re'ahua yac-
ahuëre zoajë'ën. Mësacua recoyo ro'taye, si'aye mame re'huani ba'ijë'ën. Ja'nca ba'itoca,
re'o bainreba ruinjën ba'iyë mësacua.
27 Mësacua, ira coca ye'yocua, fariseo bain, Re'o bain ba'iyë yëquëna cajën, ro coquejën
ba'iyë. Mësacua yua bain tansiruan, pojei re'cobi re'oye tënosiruan, ja'anruan'ru ba'iyë
mësacua. Ëmëje'en ba'i ca'ncona ëñato, ai re'o hua'na'ru ëñoñë mësacua. Ja'nca ëñocuata'an,
ju'insi'cua gu'an tansiruan sa'nahuë ba'iye ja'anra'ru ai gu'a recoñoa bayë mësacua. Si'si
recoyo ro'tajën ba'icua'ë mësacua. Ja'nca ba'icuare sëani, ai bënni senjoñe cani jo'case'e ba'iji
mësacuare.
28 Bain hua'nabi mësacuani ëñato, re'o hua'na'ru ëñojën ba'iyë mësacua. Ja'nca ëñocuata'an,
ro coquejën ëñoñë. Gu'a hua'na se'ga ba'iyë mësacua.
29 Mësacua ira coca ye'yocua, fariseo bain, Re'o bain ba'iyë yëquëna cajën, ro coquejën
ba'iyë mësacua. Riusu ira bain raosi'cua, si'a re'o bain, junni huesësi'cuare ro'tajën, mësacua
yua bacua tansiruanre re'oye re'huani ai re'o gatare nëconi jo'cajën,
30 ñaca cayë: "Yëquënabi ba ira bain ba'isi'cua naconi ba'ijën ba'itoca, bacua naconi Riusu
bainni te'e huani senjoma'ire'ahuë, gu'aye yo'ose'e sëani" cayë mësacua.
31 Ja'nca cacua sëani, mësacua gu'aye yo'oyete ëñojën ba'iyë. Mësacua ira bain ba'isi'cuabi
Riusu bainni huani senjojënna, mësacua yua bacua mamacua sëani, güina'ru yo'ocua ba'iyë
mësacua.
32 Yureca, mësacua ira bain ba'isi'cua, bacua gu'a yo'o, ja'an yo'ore sani, Riusu
ta'yejeiyereba raosi'quëni yuareba huani senjoja'cua'ë mësacua.
33 Mësacua yua aña hua'na'ru ro coquejën, ro gu'aye yo'ojën ba'icua'ë. Ja'nca ba'icuabi
Riusu bënni, ba toana senjoja'ñete gare jëaye beoye ba'iyë mësacua.
34 Ja'nca ba'ijënna, yureca yë'ëbi yua Riusu bain raosi'cua, re'o bain masiye ëñocua,
Riusu cocare yihuocua, ja'ancuare mësacuana saoni jo'cayë. Saoni jo'caguëna, mësacuabi
yequëcuani crusu sa'cahuëna reoni, huani senjoja'cua'ë. Yequëcuani mësacua coca ye'yo
huë'eñana sani, si'nseni, ja'nrëbi si'a huë'e joboñana bi'rajën, bacuani je'o bajën ba'ija'cua'ë.

35 Ja'nca ba'ijënna, Riusubi si'a baguë re'o bain huani senjosi'cuare ro'tani, mësacua
jucha'ë caguë bëinja'guë'bi. Ru'ru Abel, re'o bainguë ba'isi'quë huani senjosi'quë, ja'anguëte
ro'tani, ja'nrëbi yo'je, Berequías mamaquë Zacarías, Riusu huë'e misabë ca'ncore ba'iguëna
huani senjosi'quë, si'acuare ro'tani, Mësacuabi huani senjohuë caguë ba'iji Riusu.
36 Ganreba mësacuani caguë quëayë yë'ë. Riusubi bënni senjoñe ro'taguë, yurera güina'ru
mësacuani yo'oye ro'taji baguë.

Jesús llora por Jerusalén

37 Jerusalén bain, Jerusalén bain, mësacuani coca quëaye bayë yë'ë. Riusu ira bain
raosi'cua si'acuani huani senjohuë mësacua. Riusu coca quëaye raosi'cuani gatabi senjojën,
huani senjohuë mësacua. Mësacua mamacuare ai ta'yejeiye choini jëhuahuë yë'ë. Cura
hua'gobi bago zin hua'nare choini, bago ganhua cabëan yijacuana ta'pini cuirago yo'oye'ru
mësacua mamacuare güina'ru cuiraye yëhuë yë'ë. Ja'nca yëguëbi choiguëna, mësacua raiye
güereba güehuë.
38 Ja'nca sëani, mësacuani bënni senjoñe cani jo'cayë yë'ë. Mësacua huë'e yua senjosi
huë'e'ru ruinji.
39 Yureca ën coca: "Riusu cuencuesi'quëbi raiguëna, baguëni bojoreba bojojën bañuni"
ja'an coca cani jo'case'e ba'ija'ye tëca, mësacua yua yë'ëni gare se'e ëñama'icua ba'iyë, cani,
ja'nrëbi bacuare jo'cani saji'i Jesús.

24

Jesús anuncia que el templo será destruido

1 Jo'cani saiguë, Riusu uja huë'ere jo'cani saiguëna, baguëte concuabi tëhuo rani, ba uja
huë'eña jai huë'eñare Jesusni ëñohuë.
2 Ëñojënna, Jesús yua bacuani quëabi:
—Mësacuabi ën huë'eñare ëñajënna, mësacuani ganreba quëayë yë'ë. Si'a huë'eña yua ñañoni
taonsi huë'eña ba'ija'guë'bi. Gare te'e gatabë tuiye beoye ba'ija'guë'bi, quëaguë cabi Jesús.

Señales antes del fin

3 Ja'nca quëani, ja'nrëbi, Olivo casi cubëna mëni bëaguëna, baguëte concua se'gabi tëhuo
rani, baguëni yahue senni achahuë:
—¿Riusu huë'e quejeito taonni huesoye'ne? ¿Më'ë se'e raija'ye, ën yija carajeiye, ja'anrën
ti'anja'ñete queaca masiye poreye'ne yëquëna? senni achahuë.
4 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Mësacua ëñare bajë'ën. Yequëcuabi mësacuani ro coquema'iñe cajën, mësacua ëñare
bajë'ën.
5 Bainre coquecua ai ba'icuabi rani, "Riusu Raosi'quëreba'ë yë'ë. Ba Cristo'ë yë'ë" cajën,
ro coquejën ba'ija'cua'ë.
6 Mësacua yua si'aruan guerra huayete achajën, quëquëye beoye ba'ijë'ën. Bain guerra
huaja'ye yuara cuencuese'e ba'iguëna, ën yija carajeirën yuta ti'anma'iji.
7 Bain jubëan yua sa'ñeña ai guerra huani ai yo'ojën ba'ija'cua'ë. Si'aruan yija ñu'cueye,
aon gu'ana ju'iñe, ja'anna ai yo'ojënna,
8 yuta ai yo'ojën ba'iye ai caraji.
9 Ja'nrëbi, yequëcuabi mësacuani preso zeanni, mësacuani ai yo'o güeseja'cua'ë. Mësacuare
huani senjoja'cua'ë. Mësacua yua yë'ë bainrebare sëani, si'a re'oto bainbi mësacuani bëinjën,
je'o bajën ba'ija'cua'ë.
10 Ja'nca ba'iguëna, yequëcua yë'ë bainreba cacua, ai jai jubëbi yë'ë ma'a ëñose'ere gare
jo'cani senjoja'cua'ë. Sa'ñeña ro coquejën preso zean güesejën, sa'ñeña je'o bajën ba'ija'cua'ë.
11 Yequëcua, Riusu bain raosi'cua'ë yëquëna cajën, ro coquejën, ai jai jubë bainni ai gu'aye
yo'o güesejën ganija'cua'ë.
12 Ja'nrëbi, bain hua'nabi ai ta'yejeiye gu'ajeijën, bacua sa'ñeña ai yëjën ba'ise'ere gare
jo'caja'cua'ë. Riusute ai yëye jo'cajën ba'ija'cua'ë.
13 Ja'nca ba'ija'yeta'an, yë'ëni si'a recoyo jo'caye beoye ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'nca ro'tajën
ba'itoca, carajeirën ti'anguëna, Riusubi mësacuani tëani baja'guë'bi.
14 Yureca Riusu ba'i jobo ba'iye, ja'an cocareba ru'ru si'a ën yija bainna quëani achose'e
ba'ija'guë'bi. Si'a re'oto bainbi ja'anre masija'bë caguë, ba cocare si'aruanna quëani achose'e
ba'ija'guë'bi. Ja'nca ba'iguëna, ja'nrëbi, ën yijabi carajeija'guë'bi.
15 Yureca Riusu bainguë ja'anrë raosi'quë Daniel hue'eguë, ja'anguëbi carajeirën
ba'ija'guë, ba gu'aye huesoni si'aja'guë, ja'anguëte cani toyani jo'cabi. Ro ën yija bainbi ja'an
gu'aguëni inni sani, Riusu uja huë'ena nëconi baja'cua'ë. Ën coca ëñacuabi te'e ruiñe ye'yeni
masija'bë cayë.
16 Ja'nca nëconi bajënna, Judea yija ba'icuabi yua cu re'otona sani gatija'bë.

17 Yequëcua, bacua huë'e ëmëje'en ba'irute banica, bacua huë'e bonsere injën
gajema'ija'bë.
18 Yequëcua huë'e jobo ca'ncoña ba'icua banica, bacua cañate injën go'ima'ija'bë.
19 Romi hua'na zinbë ba'icua, zin chuchajën ba'icua, ja'ancua banica, ¡bacuare ai yo'ojën
ba'ija'guë'ë! ¡Chao hua'na!
20 Bacua sani gatija'rën ti'anguëna, sësërën, yo'o yo'oma'i umuguse, ja'anrën ba'ima'ija'ñe
cajën, Riusuni ujajën ba'ijë'ën.
21 Ja'an umuguseña ti'anguëna, bainbi ai ta'yejeiye ai yo'ojën ba'ija'cua'ë. Bainbi si'a Riusu
re'huani jo'casi umuguseña ai yo'ojën ba'iye'ru quë'rë ta'yejeiye ai yo'ojën ba'ija'cua'ë.
22 Ja'nca ai yo'ojën ba'ijënna, mai Ëjaguë Riusubi zoe ai yo'oma'i güeseji. Ai yo'o güesetoca,
si'a bainbi gare huesëni carajeijën ba'ire'ahuë. Riusu bainreba cuencuesi'cuani ai yëguë
sëani, bainbi zoe ai yo'ojën ba'ima'ija'cua'ë.
23 Ja'an umuguseña ti'anguëna, yequëcuabi mësacuani coque ëaye yo'ojën ba'ija'cua'ë.
Bacuabi cajën, "Ëñajë'ën. Querute ba'iji Cristo" o "Ëñajë'ën. Ënjo'onre ba'iji" ja'anre catoca,
bacuani achaye beoye ba'ijë'ën.
24 Jai jubë bainbi Cristo'ë yë'ë cacua, Riusu raosi'quë'ë yë'ë cacua, ja'ancuabi rani,
bainni ro coquejën, Riusu ta'yejeiye masini ëñoñe'ru ëñojën, Riusu bain cuencuesi'cuare'ga
coqueñu cajën ba'ija'cua'ë.
25 Yureca yë'ëbi mësacuani ru'ru quëaguëna, bacua coquejën case'ere ëñare bajën, achaye
beoye ba'ijë'ën.
26 Ja'nca sëani, bacuabi, "Ëñajaijë'ën. Cristo yua beo re'otore ba'iji" catoca, sani
ëñama'ijë'ën. Yequëcuabi, "Huë'e sa'nahuëreba ba'iji Cristo" catoca, bacua cocare
ro'tama'ijë'ën.
27 Mëjobi ënsëguë etajei ca'ncobi jue'neni, ënsëguë rucajai ca'nco tëca miaguëna, ja'anre
ro'tani, yë'ë se'e ti'an raija'yete masijë'ën. Yë'ë yua Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëbi te'e
jëana gaje raija'guë'ë yë'ë.
28 Ga'nihuëbi pu'ncaguë uinguëna, guëta caro hua'nabi ñë'ca raiyë. Ja'anre ro'tani, ëñe
se'ga masijë'ën: Bainbi gare gu'ajaijën ba'ijënna, Riusubi yua te'e jëana bënni senjoguë
raija'guë'bi.

El regreso del Hijo del hombre

29 Ja'anrën ti'anguëna, bainbi ai yo'oni si'ajënna, ja'nrëbi ja'an umuguseña bani, ënsëguëbi
gare yayajeija'guë'bi. Ñañaguë'ga gare se'e ëñoma'ija'guë'bi. Ma'choco hua'i'ga guënamë
re'otobi tonni huesëni si'aja'cua'ë. Guënamë re'oto si'a re'otobi ai jëja ñu'cueja'guë'bi.
30 Ja'nrëbi bain hua'nabi pico re'otona ëñato, yë'ë, Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëbi gaje
raija'guë'ë yë'ë. Gaje raiguë ba'iguëna, si'a ën yija bain jubëanbi ëñani, bacua gu'a jucha
yo'ojën ba'ise'ere ro'tani, ai ota oijën güija'cua'ë. Yë'ë yua ai ta'yejeiye ba'iguë, ai go'sijeiye
ba'iguë, pico re'otobi gaje raiguëna, yë'ëre ëñaja'cua'ë.
31 Ja'nca gaje meni ëñoja'guëbi yua coneta ai jëja juni, yë'ë guënamë re'oto yo'o con-
cuani coca guanseguë caja'guë'ë yë'ë: "Mësacua si'a yija ca'ncoña, si'a guënamë ca'ncoña,
si'aruanna sani, yë'ë bainreba cuencuesi'cuare ñë'cojani rajë'ën" guanseguë cani, yo'o
concuare saoja'guë'ë yë'ë.
32 Mësacua yua higo sunquiñë ja'o sariyete ëñani ye'yejë'ën. Bañëbi juinja cabëanbi irani,
ja'nrëbi ja'o sari bi'raji. Sari bi'raguëna, mësacuabi ëñani, Ënsërën ti'anji cajën ba'iyë.
33 Yë'ë coca yure case'ere'ga ro'tajën, ja'an ba'ija'ye ti'anguëna, güina'ru, mësacua yua
Carajei umuguseña ti'anbi cajën, ja'anre masijën ba'ijë'ën, te'e jëana ti'anja'ñe sëani.
34 Mësacuani ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Yureña bainbi yuta junni huesëma'ijënna,
yë'ë coca case'e'ru si'aye ru'ru ba'ija'guë'bi.
35 Guënamë re'oto, yija re'oto, ja'anbi gare carajeito'ga, yë'ë cocareba cani jo'case'ebi yua
carajeiye beoye ba'ija'guë'bi.
36 Ja'an umuguse ba'ija'ye, ja'an hora ba'ija'ye, ja'anre senni achatoca, bainbi gare
huesëjën ba'iyë. Riusu guënamë re'oto yo'o concua'ga gare huesëjën ba'iyë. Yë'ë'ga, Riusu
Zin ba'iguëca gare huesëguë ba'iyë. Taita Riusu se'gabi masiji.
37 Yë'ë gaje raija'yete masiye yëtoca, ira bainguë ba'isi'quë Noé, baguë ba'isi umuguseña'ru
ba'ija'guë'bi.
38 Ja'an umuguseña, co'jeya yuta raimaquëna, bain hua'nabi bacua aon ainjën gono un-
cujën, yequëcuabi romire huejajën, ja'nca yo'ojën ba'nhuë. Noebi baguë yoguna cacaguëna,
ja'an umuguse tëca ja'nca yo'ojën ba'nhuë.
39 Ja'nrëbi co'jeyabi rani, bacuani gare huesoni si'aguëna, ba co'jeya raija'yete gare
huesëjën ba'nhuë. Ja'nca huesëjën ba'ijënna, yë'ë gaje rairën'ga güinajeiñe ba'ija'guë'bi.
40 Ja'anrën ti'anguëna, samucuabi ziore ba'ijën, te'e yo'o yo'ojënna, te'eguëte sayë. Yequëni
jo'cayë.

41 Romi hua'na samucuabi huea toarote te'e ba'ijën, hueare toajënna, te'egote sayë. Yeconi
jo'cayë.
42 Ja'nca ba'iguëna, mësacuaca ëñajën ba'ijën, Riusuni jo'caye beoye ujajën ba'ijë'ën.
Mësacua Ëjaguë ti'anja'rënre huesëcua sëani, ja'nca ëñajën ëjojën ba'ijë'ën.
43 Ëñe'ga achani masijë'ën. Huë'e ëjaguëbi jianguë raija'yete, ñami gue hora raija'yete
masitoca, ëñaguë ëjoguë ba'ire'abi. Baguë huë'e bonsere jian güesema'ire'abi.
44 Mësacua'ga güina'ru yë'ë gaje raija'yete ëñajën ëjojën ba'ijë'ën. Yë'ë, Bainguë'ru
Raosi'quëreba ba'iguëbi gaje raija'ye cato, mësacuabi ro'tama'ijënna, te'e jëana gaje raija'guë'ë
yë'ë.

El criado fiel y el criado infiel

45 Ëja bainguëre yo'o concua yo'ose'ere ro'tajë'ën. Te'eguëbi te'e ruiñe recoyo ro'taguëna,
baguë ëjaguëbi so'o sai bi'raguë, baguë huë'ere cuiraye guanseni, baguëni cani jo'cabi.
"Yë'ëre yo'o concuani bacua yo'o yo'oye guanseguë, bacua aon aiñe insiguë ba'ijë'ën" cani
jo'cani saji'i.
46 Sani ja'nrëbi jë'te, se'e rani ëñato, baguëre yo'o conguëbi baguë huë'ere ai re'oye cuiraguë
ba'itoca, baguëni ai bojoguë, baguëni ai conguë ba'ija'guë'bi.
47 Ja'nca ba'iguë, baguë huë'e, baguë yija, baguë bonse, si'ayete baguëre yo'o conguë
re'oye yo'osi'quëna insini, baguë yo'je ëjaguëre re'huaguëna, ai bojoguë ba'ija'guë'bi.
48 Ja'nca ba'iguëna, yequë yo'o conguë re'oye yo'oma'iguëna, ja'anguëna güina'ru jo'cani
so'ona saitoca, ja'anguëbi gu'aye yo'oji. "Yë'ë ëjaguëbi zoe sani raima'iji" caguë,
49 baguë gaje concuani huani, güebe ëaye ba'icua naconi aon anni jo'cha uncuni ba'iguëna,
50 baguë ro'taguë ba'ima'i umuguse, baguë huanë yeni ba'iguëna, baguë ëjaguëbi joë
ba'irënbi ti'an raija'guë'bi.
51 Ja'nca ti'an rani ëñani, baguëni ai bënni senjoguë, gu'a bain ba'iruna jo'cani sen-
joja'guë'bi. Re'o bain'ë yëquëna, casi'cuabi ro coquejënna, ja'anruna jo'cani senjosi'cua
ba'ijën, ai ta'yejeiye oijën, bacua zemeñoare cuncujën ba'ija'cua'ë.

25

La parábola de las diez muchachas

1 Yureca, Riusu ba'i jobo ba'iyete masiye yëtoca, yequëcua romi zincua si'a sara ba'icuare
quëaguëna, achani ye'yejë'ën. Hueja fiestana saicuabi bacua majahuëanre sani, hue-
jaja'guëni ëjoñu cajën saë'ë.
2 Bacua jubë ba'icua, te'e ëntë sara ba'icuabi ro ro'tajën huesë hua'na baë'ë. Yequëcua te'e
ëntë sara ba'icuabi ai masiye ro'tajën baë'ë.
3 Ro huesë hua'nabi saijën, maja ro'rohuëanre samaë'ë, bacua majahuëanna queoyete.
4 Masiye yo'ocuaca maja ro'rohuëanre bacua majahuëan naconi sahuë.
5 Ja'nca sani ëjojënna, ba huejaja'guëbi yuta raimaquëna, si'acuabi umeni cainjën ëjohuë.
6 Ja'nca ëjojënna, ñami jobo ba'iguëna, bainbi quëani achojën güihuë: "¡Ëñajë'ën! Hue-
jaja'guëbi raiji. Baguëni tëhuojën saiñu" güihuë.
7 Güijënna, ba romi zincuabi huëni, bacua majahuëanre re'huahuë.
8 Re'huani, ba huesë hua'na te'e ëntë sara ba'icuabi bacua masi gajecuani cahuë: "Yëquëna
majahuëan yaya bi'raji. Mësacua majare choa ma'carë insijë'ën" cahuë.
9 Cajënna, maja bacuabi sehuohuë: "Bañë. Ja'nca yo'otoca, majabi ti'anma'iji. Mësacua
yua maja bendiecuana sani coni bajë'ën" sehuohuë.
10 Ja'nca sehuojënna, cojën saë'ë. Saisi'cua ba'ijënna, ba huejaja'guëbi ti'anbi. Ti'anguëna,
yequëcua re'o majahuëan re'huasi'cuabi baguë naconi hueja fiesta huë'ena te'e cacahuë.
Cacajënna, anto sa'ro yua ta'pise'e baji'i.
11 Ja'nrëbi ba maja cojën saisi'cuabi rani, anto sa'rona choë'ë: "Ëjaguë, ëjaguë, ancojë'ën"
cajën choë'ë.
12 Ja'nca choicuareta'an, huejaja'guëbi sehuobi: "Mësacuani ganreba caguë quëayë.
Mësacua yua tincuare sëani, mësacuani huesëguë'ë yë'ë" sehuobi.
13 Ja'nca ba'iguëna, ëñere achani ye'yejë'ën. Mësacua yua Ëjaguë ti'an raiyete ëñajën ëjojën
ba'ijë'ën. Baguë rai umuguse, baguë raija'rën, ja'anre gare huesëja'cua'ë mësacua.

La parábola del dinero

14 Ën cocare achani, Riusu ba'i jobo ba'iyete ye'yejë'ën. Ëja bainguëbi so'o yijana saiza
caguë, baguëre yo'o concuare choini, baguë bonsere bacuana jo'ca bi'rabi.
15 Ru'ru ba'iguëna curi so'co cinco mil so'coña insibi. Yequëna samu mil so'coña insibi.
Yequëna te'e mil so'coña insibi. Insini, bacuani cabi: "Mësacua porese'e'ru negociajaijën,
curi jaijei güesejën ba'ijë'ën" caguë, baguë curire huo'hueni jo'cabi. Insini tëjini, ja'nrëbi
saji'i.

16 Saquëna, cinco mil so'coña cosi'quëbi ja'ansi'quë sani, negociajani, se'e yequë cinco
milre ganani babi.
17 Samu mil so'coña cosi'quë'ga sani, se'e yequë samu milre güinajeiñe ganani babi.
18 Te'e mil so'coña cosi'quëca sani, yijana no'ani, baguë ëjaguë curire yahueni re'huani
babi.
19 Ja'nca yo'ojënna, ai zoe ba'iguëna, ba ëjaguëbi se'e goni, baguëre yo'o concuare choini,
baguë curi insise'ere cuencueza caguë senji'i.
20 Senguëna, cinco mil so'co cosi'quë yua se'e yequë cinco milre ganasi'quëbi rani, ëjaguëni
quëabi: "Ëjaguë, më'ëbi cinco mil so'coña yë'ëna insiguëna, se'e yequë cinco mil më'ëre
ganacaë'ë. Më'ë curi sëani, se'e coni bajë'ën" cabi.
21 Ja'nca caguëna, ëjaguëbi sehuobi: "Ai re'oye jaijeini curi ganahuë më'ë. Yë'ë yua choa
ma'carëte insiguëna, yë'ëre jo'cani senjoma'isi'quëbi ai re'oye yo'ohuë më'ë. Ja'nca sëani,
quë'rë ta'yejeiye ëjaguëre më'ëre re'huayë yë'ë. Yë'ë naconi te'e bojoguë ba'ijë'ën" cabi.
22 Caguëna, ja'nrëbi samu mil so'co cosi'quëbi baguë ëjaguëna rani quëabi: "Ëjaguë, më'ëbi
samu mil so'coña yë'ëna insiguëna, yureca se'e samu milre më'ëre ganacaë'ë yë'ë. Më'ë curi
sëani, se'e coni bajë'ën" cabi.
23 Ja'nca caguëna, ëjaguëbi sehuobi: "Ai re'oye jaijeini curi ganahuë më'ë. Yë'ë yua choa
ma'carëte insiguëna, yë'ëre jo'cani senjoma'isi'quëbi ai re'oye yo'ohuë më'ë. Ja'nca sëani,
quë'rë ta'yejeiye ëjaguëre më'ëre re'huayë yë'ë. Yë'ë naconi te'e bojoguë ba'ijë'ën" cabi.
24 Caguëna, ja'nrëbi te'e mil so'co cosi'quëbi rani, ëjaguëni quëabi: "Ëjaguë, më'ë yua ai
jëja guanse ëjaguë ba'iguëna, masihuë yë'ë. Yequëcua yo'o yo'ose'ere tëani baguë'ë më'ë.
Yequëcua zioña tanse'ere tëani baguë'ë më'ë.
25 Ja'nca ba'iguëna, më'ë curire huesoma'iñe caguë, më'ëni huaji yëhuë yë'ë. Më'ë te'e mil
so'coña coni, sani, yijana no'ani yahueni re'huacaë'ë. Ja'nca yahueni re'huase'e ba'iguëna,
më'ë curire coni bajë'ën" cabi.
26 Ja'nca caguëna, ëjaguëbi bëinguë sehuobi: "Ai gu'aye yo'ohuë më'ë. Ro ñame hua'guë
se'ga ba'iyë. ¿Yequëcua yo'o yo'ose'ere tëani baguë'ë yë'ë, caguë? ¿Yequëcua zioña tanse'ere
tëani baguë'ë yë'ë, caguë?
27 Ja'nca catoca, yë'ë curire sani, curi re'hua huë'ena jo'care'ahuë më'ë. Ja'nca jo'catoca,
yë'ëbi se'e rani coto, rédito naconi, curi jaijaquëna, coni bare'ahuë yë'ë" cabi.
28 Cani, yequëcua, baru nëcacuana bonëni cabi: "Baguë te'e mil so'coña tëani, diez mil
baguëna insijë'ën.
29 Ai ta'yejeiye cosi'quëna quë'rë ai ta'yejeiye insise'e ba'ija'guë'bi. Baguëte carajeiye
beoye ba'ija'guë'bi. Choa ma'carë cosi'quëni baguë bayete tëase'e ba'ija'guë'bi, cayë.
30 Yureca ba yo'o conguë gu'a ñame hua'guëni zeanni, hue'se ca'nco, zijei re'otoreba
ba'iruna baguëte senjojë'ën. Ja'anru ba'icuabi ai oijën, bacua zemeñoare ai cuncujën
ba'ija'cua'ë" cabi ba ëjaguë.

El juicio de las naciones

31 Yureca yë'ë, Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëbi, yë'ë guënamë re'oto yo'o concua si'a
jubë naconi se'e gaje raiguë, yë'ë jëja guëna seihuë go'sijei seihuëna bëani,
32 si'a ën yija re'oto bain ñë'cosi'cuani ëñaja'guë'ë yë'ë. Ëñani, yequëcuare ca'ncorëna
quë'ñeni, yequëcuare jo'caja'guë'ë yë'ë. Jo'ya ëjaguë yo'oye'ru, oveja hua'nare chivo jubëbi
quë'ñeñe'ru, bainre quë'ñeja'guë'ë yë'ë.
33 Oveja hua'nare jëja ca'ncona quë'ñeñë. Chivo hua'nare ari ca'ncona quë'ñeñë. Ja'nca
quë'ñeñe'ru bainre quë'ñeja'guë'ë yë'ë.
34 Ja'nca quë'ñeñe'ru quë'ñeni, ja'nrëbi, yë'ë yua Ta'yejeiye Ëjaguë ba'iguëbi jëja ca'ncona
quë'ñesi'cuani caja'guë'ë yë'ë: "Mësacua raijë'ën. Yë'ë Taitabi mësacuani cuencueni,
mësacuani ai re'oye yo'oye ro'tani, baguë ba'i jobore ën yija re'huani jo'casirënbi mësacuare
re'huacaiguë bajï'i. Ja'nca ba'iguëna, ja'an jobona ti'anni, si'arën ba'ijën, bojojën ba'ijë'ën.
35 Yë'ë yua aon gu'a ju'inguë ba'iguëna, yë'ëre aon aonhuë mësacua. Oco ëa ju'inguë
ba'iguëna, yë'ëre gono uncuahuë. Tinrubi raisi'quëbi ba'iguëna, yë'ëni bojojën, mësacua
huë'ena cacaye choë'ë.
36 Can beohuë ba'isi'quë ba'iguëna, yë'ëna canre insihuë. Ju'inguë ba'iguëna, yë'ëre
ëña raë'ë. Ya'o huë'ena zeansi'quë ba'iguëna, yë'ëna rani conhuë." Ja'an cocare bacuani
caja'guë'ë yë'ë.
37 Caguëna, ja'nrëbi ba jubë re'o bainbi yë'ëni sehuoja'cua'ë: "Ëjaguë, më'ë case'ere
achama'iñë yëquëna. ¿Më'ë aon gu'a ju'inguë ba'iguëna, yëquëna quejeito aon aonre'ne?
¿Më'ë oco ëa ju'inguë ba'iguëna, yëquëna quejeito gono uncuare'ne?
38 ¿Më'ë tinrubi raisi'quë ba'iguëna, quejeito yëquëna huë'ena chote'ne? ¿Më'ë can beohuë
ba'isi'quë ba'iguëna, quejeito më'ëre can insire'ne?

39 ¿Më'ë ju'in hua'guë ba'isirën, më'ë ya'o huë'ena zeansirën, ja'anrëan ba'iguëna, quejeito
më'ëni ëñajën sate'ne, Ëjaguë?" sehuojën senni achaja'cua'ë.
40 Senni achajënna, yë'ë yua bacuani sehuoja'guë'ë: "Mësacuani quëareba quëayë yë'ë. Yë'ë
bainreba, quë'rë yo'je ba'icua, ja'ancuani re'oye yo'oni conjën, ja'nca yë'ëni ai re'oye yo'oni
conhuë mësacua" sehuoja'guë'ë yë'ë.
41 Ja'nca sehuoni, ja'nrëbi ari ca'nco ba'icuana bonëni, bacuani bëinguë caja'guë'ë yë'ë:
"Mësacua bënni senjosi'cua yua yë'ë ba'irubi quëñëni saijë'ën. Ba toa yayaye beoye
ba'iguëna, zupai huati, baguë huati concua, bacua ba'i re'oto re'huani jo'case'e, ja'anruna
sani, si'arën ba'ijë'ën mësacua.
42 Yë'ë yua aon gu'a ju'inguë ba'iguëna, mësacua yua yë'ëre aon aonmaë'ë. Oco ëa ju'inguë
ba'iguëna, yë'ëre gono uncuamaë'ë.
43 Tinrubi raisi'quë ba'iguëna, mësacua huë'ena cacaye choimaë'ë. Can beohuë ba'iguëna,
yë'ëre can insimaë'ë. Ju'inguë ba'iguëna, ya'o huë'ena zemosi'quë ba'iguëna, mësacuabi gare
yë'ëre ëñajaimaë'ë" bacuani bëinguë caja'guë'ë yë'ë.
44 Caguëna, bacuabi sehuoja'cua'ë: "Ëjaguë, më'ë case'ere achama'iñë yëquëna. ¿Më'ë aon
gu'a ju'inguë ba'isi'quë, më'ë oco ëa ju'inguë ba'isi'quë, më'ë tinrubi raisi'quë, can beohuë
ba'isi'quë, ju'inguë ba'isi'quë, ya'o huë'ena zemosi'quë, ja'an ba'iguëna, quejeito më'ëni
conmate'ne yëquëna?" sehuojën senni achaja'cua'ë.
45 Senni achajënna, yë'ëbi bacuani sehuoja'guë'ë: "Mësacuani quëareba quëayë yë'ë. Yë'ë
bainreba, quë'rë yo'je ba'icua, ja'ancuare gare conmajën, ja'nca yë'ëre güinajeiñe conmaë'ë
mësacua" sehuoja'guë'ë yë'ë.
46 Ja'nca sehuoguëna, bacuabi sani, yua gare caraye beoye bënni senjosi'cua ba'ija'cua'ë.
Re'o bainca yua caraye beoye si'arën bojojën ba'ija'cua'ë" cani, baguëre concuani yihuoni
tëjibi Jesús.

26

Conspiración para arrestar a Jesús

1 Ja'nca yihuoni tëjini, Jesusbi baguëre concuani cabi:
2 —Yureca samu umuguseña bani, pascua umugusebi ti'anji. Ja'anre masiyë mësacua.
Ja'nca ti'anguëna, judío ëja bainbi yë'ë, Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguë, yua yë'ëre preso
zeanni, yë'ëni crusu sa'cahuëna reoñu cajën, yë'ëni huani senjo güeseja'cua'ë, cabi.
3 Ja'nrëbi, pairi ëja bain, bain iracua, ja'ancuabi quë'rë ta'yejeiye pairi ëjaguë, Caifás
hue'eguë, baguë huë'ena ñë'cani,
4 sa'ñeña coca cajën, Jesusni yahuera'rë preso zeanni, baguëni huani senjoñu cahuë.
5 Ja'nca cajën:
—Fiesta ta'yejeiye umuguse ba'itoca, preso zeañe porema'iñë. Zeantoca, bain hua'nabi ai
jai jubë ba'ijën, yequërë maini bëinjën maini je'o ëñama'iñe, cahuë.

Una mujer derrama perfume sobre Jesús

6 Yureca, Jesusbi Betania huë'e jo'borëte baji'i. Simón hue'eguë, ira ca'mi raure junni
huajë raisi'quë, baguë huë'ere baji'i Jesús.
7 Ja'nca ba'iguëbi aon ainguë ñu'iguëna, romigobi ti'anni, ma'ña re'co, nardo casi re'co,
alabastro gata ro'rohuëna rago. Ai roji'i ba re'co. Ja'anre rani, ba re'core Jesús sinjobëna
jañuni tongo.
8 Jañuni tongona, Jesusre concuabi ëñani, bagoni bëinjën, sa'ñeña cahuë:
—¿Queaca ro'tago bago, ba re'core ro jañuni tonni huesogo'ne?
9 Ba re'core bendietoca, ai curi coni, bonse caracuana ro insiye porere'ahuë, sa'ñeña
cajën, bagoni bën'ë.
10 Bëinjënna, Jesusbi bacuani ëñani cabi:
—Mësacua ¿guere ro'tajën ënseye'ne? Ma'ña re'core yë'ëna jañuni tongo, ai re'oye yo'ogo
bago.
11 Bonse caracuare cato, bacua yua mësacua naconi si'arën ba'iyë. Mësacua yëse'era'ru
bacuana insiye poreyë. Yë'ëca mësacua naconi zoe ba'ima'iñë ënjo'on.
12 Yureca bagobi yë'ë junni tanja'ñete ro'tago, yë'ë ga'nihuëte ma'ña re'cobi ru'ru
re'huago.
13 Mësacuani ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Yë'ë bainbi Riusu cocarebare si'aruanna
quëani achojën, ënco ba'iyete gare huanë yema'iñe cajën, bago yure yo'ose'ere'ga quëani
achojën ba'ija'cua'ë, cabi Jesús.

Judas traiciona a Jesús

14 Ja'nrëbi, Judas Iscariote hue'eguë, Jesusre concua jubë si'a sara samucua ba'i jubë, ja'an
jubë ba'iguëbi yua pairi ëja bainna sani,

15 bacuani senni achabi:
—Jesusre mësacuana insitoca, ¿mësacua quejeiye yë'ëre ro'iye'ne? senni achabi.
Senni achaguëna, bacua yua treinta curi so'coña, plata so'coñare baguëna insihuë.
16 Insijënna, ja'nrëbi, Judas yua Jesusre insini senjoñe ro'ta bi'rabi.

La Cena del Señor

17 Ja'nrëbi, judío bainbi Aon huo'coma'ise'ere aiñu cajën, ja'an fiesta umuguse ru'ru ba'i umugusebi ti'anguëna, Jesusre concuabi baguëni senni achahuë:
—¿Mai pascua aon ainru jarona sani re'huaye'ne yëquëna? senni achahuë.
18 Senni achajënna, Jesús yua bacuani cabi:
—Mësacua yua huë'e jobona saijë'ën. Sani ti'anni, Ja'anguë hue'eja'guëni tëhuoni, ñaca quëajë'ën: "Mai Ëjaguëbi më'ëni coca senni achaguë raobi: Yë'ë carajeirën ti'anbi. Më'ë huë'ena sani, yë'ëre concua naconi pascua aonre ainzaniñë" quëajë'ën, cani, bacuare saobi.
19 Saoguëna, bacuabi sani, Jesús quëase'e'ru güina'ru yo'oni, pascua aonre re'huahuë.
20 Re'huajënna, ja'nrëbi, na'i si'aguëna, Jesusbi ti'an rani, baguëre concua si'a sara samucua naconi bëani, aonre ain bi'rabi.
21 Ja'nrëbi, ainjënna, Jesús cabi:
—Mësacuani ganreba caguë quëayë yë'ë. Mësacua jubë ba'iguë, te'eguëbi yë'ëre yequëcuana preso insini senjoja'guë'bi, cabi.
22 Ja'nca caguëna, bacuabi ai sa'ntijën, te'ena, te'ena, baguëni senni acha bi'rahuë:
—¿Yë'ë'ye, Ëjaguë? senni acha bi'rahuë.
23 Senni achajënna, sehuobi:
—Yë'ë naconi te'e guëna re'ahuana aon ainguë, ja'anguëbi yë'ëre insini senjoja'guë'bi.
24 Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, yë'ë yua Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëbi junni toñe ba'iye quëaji. Ja'nca quëase'eta'an, yë'ëre insini senjoja'guëte ai bënni senjoja'ñe cani jo'case'e ba'iji. ¡Baguë bënni senjoja'ñete ro'tato, chao hua'guë ai yo'oja'guë'bi! Baguë të'ya raise'e beotoca, quë'rë re'oye ba'ire'abi baguëre, sehuoguë cabi Jesús.
25 Caguëna, ja'nrëbi Judas hue'eguë, baguëte insini senjoja'guëbi Jesusni:
—¿Ëjaguë, yë'ë'ye? senni achabi.
Senni achaguëna, Jesusbi:
—Jaë'ë. Më'ë case'e'ru güinajeiñe ba'ija'guë'bi, sehuobi.
26 Ja'nrëbi, aonre ainjënna, Jesusbi ba jo'jo aonbëte inni, Riusuni ujaguë, Surupa cabi. Cani ja'nrëbi, aonbëte jë'yeni, baguëre concuana huo'hueni, bacuani cabi:
—Mësacua coni ainjë'ën. Yë'ë ga'nihuë'ë, cabi.
27 Cani ja'nrëbi, uncu ro'rohuëte inni, se'e Riusuni ujaguë, Surupa cani, ja'nrëbi ba uncu ro'rohuëte bacuana insini, bacuani cabi:
—Mësacua si'acuabi coni uncujë'ën.
28 Yë'ë zie meni tonse'e'ë. Ai jai jubë bain gu'a juchana zemosi'cuare tëani re'huani baza caguë, bainni mame coca cani jo'caja'guë'ë cayë yë'ë. Ja'an ro'ire yë'ë zie yua meni tonse'e ba'ija'guë'bi.
29 Yureca, mësacuani quëareba quëayë yë'ë. Bisi ëye gonore gare se'e uncuma'iñë yë'ë ënjo'on. Yë'ë Taita ba'i jobona ti'anni, ja'nrëbi ba gono mame re'huase'ere mësacua naconi te'e uncuni ba'ija'guë'ë yë'ë, sehuoguë cabi Jesús.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

30 Caguëna, ja'nrëbi, Riusuni bojojën gantani, bacuabi Olivo casi cubëna saë'ë.
31 Sani, Jesús yua bacuani quëabi:
—Yure ñami, mësacua si'acuabi, yë'ëre güejën, yë'ëre ro jo'cani senjoja'cua'ë. Riusu coca toyani jo'case'ere'ru güina'ru yo'oja'cua'ë mësacua. Ën coca toyani jo'case'ere achajë'ën: "Oveja ëjaguëni huani senjojënna, oveja jo'ya hua'nabi ro bacua yësiruanna gatini saiyë" toyani jo'case'e ba'iji.
32 Ja'nca huani senjojënna, yua go'ya raija'guë'ë yë'ë. Go'ya rani ja'nrëbi, Galilea yijana mësacua ru'runa sani, mësacuare tëhuoja'guë'ë yë'ë, quëabi Jesús.
33 Quëaguëna, ja'nrëbi, Pedrobi baguëni cabi:
—Si'acuabi më'ëre güejën senjocuareta'an, yë'ëca bañë, cabi.
34 Caguëna, Jesús yua baguëni cabi:
—Më'ëni ganreba quëayë yë'ë. Yure ñami, curabi yuta yu'ima'iguëna, më'ëbi samute ba'iye Jesusre ëñama'iguë'ë yë'ë caja'guë'ë më'ë, cabi.
35 Caguëna, Pedro yua baguëni cabi:
—Ja'nca cama'ija'guë'ë yë'ë. Më'ë naconi te'e junni tonza ru'ru, cabi.
Caguëna, si'acuabi Jesusni güinajeiñe cahuë.

Jesús ora en Getsemaní

36 Cajënna, bacua naconi sani, ja'nrëbi jo'ya re'ohuë, Getsemaní hue'eruna ti'anni,
bacuani cabi:
—Mësacua yua ënjo'ona bëani ëjojë'ën. Yë'ëbi queruna ujaguë saiyë, cabi.
37 Cani ja'nrëbi, Pedro, Zebedeo mamacua samucua, bacuare quë'rë so'orë sabi. Ja'nca
saguëbi recoyo ai sa'ntireba sa'ntiguë, ai yo'oguë baji'i.
38 Ja'nca ba'iguëbi bacuani cabi:
—Ai recoyo sa'ntiye huanoji yë'ëre. Junni tonja'ñe huanoji yë'ëre. Ja'nca ba'iguëna,
mësacua yua ënjo'ona bëani, yë'ë naconi te'e ëñajën ëjojën ba'ijë'ën, cabi.
39 Cani ja'nrëbi, se'erë quëñëni, yijana gugurini umeni, Riusuni senreba senni achabi:
—Yë'ë Taita, më'ëbi si'aye yo'oye poreyë. Yë'ë ai yo'oja'ye yurera ti'anguëna, më'ëbi yë'ëre
tëaye poreyë. Ja'nca poreguëta'an, ro yë'ë yëse'e se'gare yo'oma'ijë'ën. Më'ë yëye se'gare
yo'ojë'ën, ujaguë cabi.
40 Cani ja'nrëbi, baguëre concua jo'casiruna goni ëñato, cainsi hua'na uën'ë. Ja'nca
uinjënna, Jesús yua Pedroni bëinguë cabi:
—¿Mësacua yua te'e hora se'ga yë'ë naconi ëñajën ëjoye poremate'ne?
41 Zupai huatibi coquema'ija'guë cajën, ëñajën ujajën ba'ijë'ën. Mësacua recoyo jëja
bacuata'an, mësacua ga'nihuëte pa'npoye se'ga ba'iji, cabi Jesús.
42 Cani ja'nrëbi, se'e samu ba'iye quëñëni, se'e Riusuni ujaguë cabi:
—Yë'ë Taita, yë'ë ai yo'oja'ye ba'ima'ija'ma caguëta'an, më'ë yëye'ru ai yo'oye baja'guë'ë
yë'ë ujaguë cabi.
43 Cani ja'nrëbi se'e goni ëñato, baguëre concuabi cainsi'cua uën'ë, ai ëo caiñe bacua sëani.
44 Ja'nca uinjënna, baguë yua se'e samute ba'iye quëñëni, se'e Riusuni ujani, güina'ru coca
cabi.
45 Cani ja'nrëbi, se'e baguëre concuana go'ini, bacuani cabi:
—¿Mësacua yua zoe canni huajëye ro'taye? Yureca re'oji. Yë'ë, Bainguë'ru Raosi'quëreba
ba'iguëte preso zeanrën ti'anbi. Yureca yequëcuabi yë'ëre preso zeanni, yë'ëre gu'a bainna
insija'cua'ë.
46 Ja'nca sëani, huëijë'ën. Saiñu. Yë'ëre ro coqueguë insija'guëbi yuara ti'anji, cabi Jesús.

Arrestan a Jesús

47 Ja'nca caguë, baguëre concuani yuta coca cani tëjima'iguëna, Judas hue'eguëbi ti'anbi.
Jesusre concua si'a sara samucua, bacua naconi ba'iguëbi baji'i. Ja'anguëbi yua yequëcua
naconi, ai jai jubë bain guerra hua hua'tiña, bain huai cabëan, ja'anre bajën, Jesusre zeanjën
raë'ë. Pairi ëjacua, judío bain ira ëjacua, bacuabi guansejënna, raë'ë.
48 Ja'nca raijënna, Judasbi Jesusre insiza caguë ro'taguë, yua ba bainni ru'ru ën cocare
quëasi'quë baji'i:
—Jesús ba'iruna ti'anni, baguëni muchaguë saludayë yë'ë. Ja'nca saludaguëna, ja'anguëni
zeanni bajën, baguëte preso sajë'ën, quëasi'quë baji'i Judas.
49 Ja'nca quëasi'quëbi yureca Jesusna ja'nsi'quë tëhuoni:
—¿Ba'iguë më'ë, Ëjaguë? cani, ja'nrëbi baguëni muchabi.
50 Muchaguëna, Jesús yua baguëni:
—¿Më'ë gue raquë'ne? Senni achabi.
Senni achaguëna, ja'nrëbi ba bainbi Jesusre tëhuoni, baguëni preso zeanni bahuë.
51 Zeanni bajënna, joë ba'irën, Jesús naconi ba'iguëbi baguë guerra hua hua'tire rutani,
pairi ta'yejeiye ëjaguë yo'o conguëni huaguë, baguë ganjorote jue'reni tonbi.
52 Tonguëna, Jesús yua ja'anguëni cabi:
—Më'ë guerra hua hua'tire se'e hua'ti re'hua corohuëna jëojë'ën. Se'e yo'oma'ijë'ën.
Si'acua ja'an hua'ti naconi huatoca, ja'ansi hua'tibi huani senjosi'cua ba'ija'cua'ë.
53 Aito. ¿Porema'iñe yë'ë Taitare ujaguë señe? Yë'ëbi Taita Riusuni ujani sentoca, baguë
guënamë re'oto yo'o concua si'a sara samu jubëan jai jubëanre te'e jëana yë'ëna raoni coñe
poreji.
54 Ja'nca coñe poreguëta'an, yureca ja'nca yë'ëre conma'iji. Ja'nca contoca, baguë cocareba
toyani jo'case'e'ru güinajeiñe yo'oma'ire'abi. Junni toñe ba'iji yë'ëre toyani jo'case'e sëani
yë'ëre jëa güesema'iji cabi Jesús.
55 Cani ja'nrëbi, bain jubëanni coca cabi:
—Mësacua yua guerra hua hua'tiñare bajën, bain huai cabëanre bajën, ¿queaca ro'tajën,
jianguëre'ru yë'ëre yahue zeanjën rate'ne? Mësacua naconi si'a umuguseña Riusu uja huë'ere
baë'ë yë'ë. Ja'nca ba'iguëbi mësacuani coca ye'yoguë ba'iguëna, mësacuabi yë'ëni preso zeañe
beoye baë'ë ja'anrë.
56 Ja'nca ba'iyeta'an, Riusu ira bain ba'isi'cuabi baguë cocare toyani jo'cajënna, Riusubi
bacua case'e'ru ba'ija'guë caguëna, yureña bacua cani jo'case'e'ru güina'ru yo'ose'e ba'iji,
cabi Jesús.

Ja'nca caguëna, baguëre concua si'acuabi baguëte jo'cani senjoni, ro gatini saë'ë.

Jesús ante la Junta Suprema

57 Ja'nrëbi, preso zeancuabi Jesusre sani, Caifás hue'eguë, pairi ta'yejeiye ëjaguë, baguë
ba'iruna nëcohuë. Ira coca ye'yocua, ira ëjacua, bacuabi ñë'casi'cua baë'ë.
58 Pedro'ga Jesusre so'o be'teguë, yua pairi ta'yejeiye ëjaguë huë'e yija tëca ti'anbi. Ti'anni,
Jesús carajeiyete ëñaza caguë, soldado hua'na naconi bëani baji'i.
59 Ba'iguëna, pairi ëjacua, si'a ëja bain ñë'casi'cua naconi, bacuabi Jesusre huani senjoñe
cañu cajën, baguë gu'aye yo'ose'ere tinjañu cajën ba'icuata'an, baguëte gu'aye caye pore-
maë'ë.
60 Yequëcua, ai jai jubë ba'icua, Baguë gu'aye yo'ose'ere ëñahuë yë'ë cajën, ro coquejën
quëacuata'an, baguëni huani senjoñe caye yuta poremaë'ë. Ja'nrëbi gu'aye cacua samucuabi
nëca rani
61 cahuë:
—Ënquëbi gu'aye caguëna, yëquënabi achahuë: "Riusu uja huë'e, bain yo'osi huë'ere taonni
senjoñë yë'ë. Taonni senjoni, ja'nrëbi, samute umuguseña bani, ba huë'ere se'e yo'oyë yë'ë"
cabi baguë, gu'aye cajën coquehuë.
62 Ja'nca cajënna, pairi ta'yejeiye ëjaguëbi nëcani, Jesusni senni achabi:
—¿Gare sehuoye beoye ba'iguë më'ë? Bacuabi më'ë gu'aye yo'ose'ere quëajënna, ¿më'ë
guere yo'oguë sehuoma'iguë'ne? senni achabi.
63 Senni achaguëna, Jesús gare caye beoye nëcabi. Gare sehuoye beoye baji'i. Ja'nca
ba'iguëna, pairi ta'yejeiye ëjaguëbi baguëni bëinguë cabi:
—Mai huajëguë ba'i Riusubi ëñaguëna, cuencue coca cani te'e ruiñe quëajë'ën. ¿Më'ë yua
ba Cristo Raosi'quë'guë? ¿Mai Ëjaguë Riusu Zin'guë më'ë? Te'e ruiñe sehuojë'ën, bëinguë cabi
baguë.
64 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Më'ë case'e'ru ja'nca ba'iguë'ë yë'ë. Mai Ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusubi baguë Bainguë
Raosi'quëre yë'ëre re'huani raoguëna, baguë jëja ca'ncona bëani ba'ija'guë'ë yë'ë. Bëani
ba'iguë, ja'nrëbi pico re'otobi gaje raiguëna, mësacuabi yë'ëre ëñaja'cua'ë.
65 Ja'nca caguëna, pairi ta'yejeiye ëjaguëbi bëinreba bëinguë, baguë cañate zeanni ye'reguë
cabi:
—Riusuni gu'aye cabi baguë. Yua baguë gu'a jucha quëacuare se'e cu'ema'ina'a. Baguëbi
Riusuni gu'aye caguëna, mësacuabi achahuë.
66 Ja'nca sëani, ¿Queaca yo'oja'cua'ne mësacua caye'ne? senni achabi.
Senni achaguëna, bacuabi:
—Baguëni huani senjoñe ba'ija'guë'bi, sehuohuë.
67 Sehuoni, yua baguë ñacona canbi gueonni nëcojënna, yequëcuabi baguë ziana go
tutuhuë. Yequëcuabi baguëre jëja huaë'ë. Yequëcuabi bacua ëntë abëbi baguëni huaë'ë.
68 Ja'nca huaijën, baguëni bëinjën senni achahuë:
—¿Jaroguëbi më'ëni huaquë'ne? ¡Më'ë yua Riusu Raosi'quëreba ba'iye caguë sëani, masini
quëajë'ën! cahuë.

Pedro niega conocer a Jesús

69 Yureca Pedrobi huë'e yijare ñu'iguëna, romi zingo yo'o congobi baguëni tëhuoni cago:
—Më'ë'ga Jesús, ba Galilea bainguë, baguë naconi baë'ë, cago.
70 Cagona, Pedrobi sehuoguë, si'acuabi achajënna, cabi:
—Banhuë. Më'ë caye achama'iguë'ë yë'ë, cabi.
71 Ja'nca cani, bain caca sa'ro tëca quëñëni gatiguëna, yeco romi zingobi baguëte ëñani,
baru ba'icuani coca quëago:
—Ënquëbi Jesús Nazareno naconi te'e baji'i, quëago.
72 Quëagona, Pedro yua Riusu achayete senni achaguë, bacuani cuencue cocare ganreba
cabi:
—Banhuë. Ba bainguëte gare ëñama'iguë'ë yë'ë. Baguëte huesëguë'ë yë'ë, cabi.
73 Caguëna, ja'nrëbi jë'te, baru ba'icuabi Pedroni tëhuoni cahuë:
—Aito. Jesusre consi'quë baë'ë më'ë. Më'ëbi Galilea bain caye'ru caguëna, masihuë
yëquëna, cahuë.
74 Cajënna, baguë yua ai jëja sehuobi:
—Banhuë. Yë'ëbi te'e ruiñe cama'itoca, Riusubi ëñani, yë'ëni huaija'guë. Mësacuabi ba
bainguëte cajënna, baguëte gare huesëguë'ë yë'ë, sehuoguë cabi.
Caguëna, ja'ansirën curabi yuji'i.

75 Ja'nca yu'iguëna, Pedrobi Jesús coca case'ere ro'tajaji'i: “Curabi yuta yu'ima'iguëna,
më'ëbi samute ba'iye yë'ëre huesëye caja'guë'ë më'ë.” Ja'an coca case'ere ro'tani, ja'nrëbi
sani, si'a recoyo oireba oji'i.

27

Jesús es entregado a Pilato

1 Ja'nrëbi ñataguëna, pairi ëjacua, judío bain ira ëjacua, si'a ëja bainbi ñë'cani, sa'ñeña coca
cajën, Baguëre sani huani senjo güeseñu cajën,
2 baguëte preso zeanni huenni, romano bain ta'yejeiye ëjaguë Pilato hue'eguëna sani
nëcohuë.

La muerte de Judas

3 Yureca Judas hue'eguë, Jesusre insini senjosi'quëbi Jesús huani senjoja'ñete ëñani,
Baguëni ai gu'aye yo'ohuë yë'ë caguë, baguë treinta so'coña plata so'coñare inni, pairi ëjacua,
ira ëja bain, bacuana go'yani
4 quëabi:
—Ai gu'aye yo'ohuë yë'ë. Gu'aye yo'oma'iguëni ro zean güesehuë yë'ë, quëabi.
Quëaguëna, bacuabi sehuohuë:
—¿Më'ë queaca ro'taguë, ja'an cocare yëquënani quëaguë raquë'ne? Më'ë se'ga masijë'ën,
sehuohuë.
5 Ja'nca sehuojënna, baguë plata so'coña Riusu huë'e ba'iruna ro senjoni jo'cani saji'i. Sani
ja'nrëbi, bisimebi baguë ñaje tëcana gueonni, ja'nsi'quëbi huajë gui'ini reani junji'i.
6 Ja'nrëbi, pairi ëja bainbi ba plata curi senjose'ere chiani, sa'ñeña cahuë:
—Yureca, ën curi yua bainguëni huani senjoñe ro'ise'ere sëani, Riusu huë'e gajonguna
ayaye porema'iñë cajën,
7 guere yo'oye'ne senni achajën, bacuabi sani, sotoroan re'huacua yija, ja'an casi yijare
ba curibi cohuë. Yequë yijaña raisi'cuabi junni huesëtoca, ba yijana bacuare tañu cajën, ba
yijare cohuë.
8 Ja'nca ro'tani cojën, ja'an yija yua zie yija hue'yohuë. Hue'yojënna, yure umuguseña tëca
ja'nca hue'eji.
9 Yureca Riusu ira bainguë ba'isi'quë Jeremías hue'eguëbi cocare cani jo'caguëna, bacua
yo'ose'e yua ëñe'ru güina'ru baji'i: “Ja'nrëbi ba plata so'coña treinta so'coña Israel bain
ro'tani bacua bainguëte ro'iye, ja'an so'coñabi inni,
10 soto re'huacua yijare cohuë. Mai Ëjaguë Riusu yë'ëni ëñose'e'ru güina'ru cohuë” cani
jo'case'e baji'i.

Jesús ante Pilato

11 Yureca Jesusbi romano bain ta'yejeiye ëjaguë ba'irute nëcabi. Nëcaguëna, ba ëjaguëbi
coca senni achabi:
—¿Më'ë yua judío bain quë'rë ta'yejeiye ëjaguë'guë? senni achabi.
Senni achaguëna, Jesusbi:
—Ja'nca ba'iguë'ë yë'ë, sehuobi.
12 Pairi ëja bainca, ira bainca baguë gu'aye yo'ose'ere cajënna, gare sehuoye beoye baji'i
Jesús.
13 Yureca ja'nca sehuoma'iguëna, Pilatobi baguëni jëja senni achabi:
—Bacuabi më'ëre aireba gu'aye cajënna, ¿më'ë guere yo'oguë achama'iguë'ne? cabi.
14 Caguëna, Jesús yua gare sehuoye beoye nëcabi. Ja'nca nëcaguëna, Pilatobi gue ro'taye
beoye ëñabi.

Jesús es sentenciado a muerte

15 Yua ja'an fiesta umuguseña ba'iguëna, Pilatobi si'a tëcahuëan preso zeansi'quë bain
sensi'quë te'eguëte etoguë baji'i.
16 Yure tëcahuë, ja'an gu'aye yo'osi'quë Barrabás hue'eguë yua preso zeansi'quë baji'i.
17 Ja'nca ba'iguëna, bain ñë'casi'cua ba'ijënna, Pilatobi bacuani senni achabi:
—¿Jaroguëni tijoni etoye señe'ne mësacua? ¿Barrabasre etoye o Jesús, ba Cristo hue'eguëte
etoye señe? senni achabi baguë.
18 Pairi ëjacua yua Jesusre ro bëinjën insijënna, Pilatobi ja'anre masibi. Ja'nca masiguëbi
ja'an cocare bainni senni achabi.
19 Yureca baguë jëja ñu'i seihuëte ñu'iguëna, baguë rënjobi baguëna cocare quëago raogo:
—Ba re'o bainguëni gare gu'aye yo'oye beoye ba'ijë'ën. Yure ñami ai gu'a ëo caingo ëñahuë.
Baguë ba'iyete ëñani ai yo'ohuë yë'ë, quëago raogo.
20 Ja'nrëbi pairi ëjacua, judío bain ira ëjacua, bacuabi bain naconi coca cajën, Barrabasni
etoye senjë'ën. Jesusni huani senjoñe senjë'ën, cajën bainni cahuë.

21 Cajënna, Pilatobi se'e bacuani senni achabi:
—Ba samucua preso zeansi'cuare ro'tajë'ën. ¿Jaroguëni tijoni etoye'ne yë'ë? senni achabi.
Senni achaguëna, bacuabi:
—Barrabasni tijoni etojë'ën, cajën sehuohuë.
22 Ja'nca sehuojënna, Pilato yua bacuani senni achabi:
—Ja'nca catoca, ¿ba Jesús, yua Cristo casi'quë, ja'anguëte guere yo'oye'ne yë'ë? senni achabi.
Senni achaguëna, si'a jubëbi:
—¡Crusu sa'cahuëna quenni reojë'ën! sehuohuë.
23 Sehuojënna, Pilatobi se'e senni achabi:
—¿Mësacua queaca ro'tajën, ja'nca caye'ne baguëre? ¿Gue gu'a jucha yo'oguë baquë'ne baguë? senni achabi.
Senni achaguëna, bain jubëbi quë'rë se'e ai güijën sehuohuë:
—¡Baguëte crusu sa'cahuëna quenni reojë'ën! güijën sehuohuë.
24 Ja'nca sehuojënna, Pilatobi se'e sehuoye porema'iñe masibi. Guerra huëoye se'ga ba'iguëna, bacuani se'e sehuoye jo'cani, ja'nrëbi ocore inni, baguë ëntë sarare zoani tonguë, bainni cabi:
—Mësacuabi ënquë re'o bainguëni huani senjoñe yëtoca, mësacua se'ga yo'ojë'ën. Yë'ëca baguë huani senjoñete sehuoma'iñë, cabi.
25 Caguëna, si'a jubë bainbi sehuohuë:
—Baguëni huani senjoñe guanseguëna, yëquëna, yëquëna zin hua'na yuta raima'icuabi baguëre huani senjoñete Riusuni sehuoja'cua'ë, cajën sehuohuë.
26 Ja'nca sehuojënna, Pilatobi Barrabasni tijoni etoni, ja'nrëbi Jesusre si'nseni, huani senjoñe guansebi.
27 Guanseguëna, Pilato soldado hua'nabi Jesusre Pilato huë'e yijana sani, bacua soldado gajecua, si'a jubëre choë'ë.
28 Choijënna, bacuabi sani, baguë cañate rutani, ja'nrëbi bajacu can ëja bain canre inni, baguëna sayahuë.
29 Sayani, miu ma ga'huare tëonni, baguë sinjobëna tëohuë. Ëja bain guanse tëcabëre'ga inni, baguë jëja ëntë sarana zean güesehuë. Ja'nca yo'oni, ja'nrëbi baguëna gugurini, baguëni ai jayajën cahuë:
—¡Carajeiye beoye huajëni ba'ijë'ën, judío bain quë'rë ta'yejeiye ëjaguë! jayajën cahuë.
30 Ja'nca jayani ja'nrëbi, baguëna go tutuni, ja'nrëbi baguë jëja tëcabëbi rutani, baguë sinjobëna huaë'ë.
31 Ja'nrëbi, baguëni jayani tëjini, baguë bajacu canre rutani, baguë cañate baguëna sayani ja'nrëbi, Baguëte crusu sa'cahuëna quenni reoñu cajën sahuë.

Jesús es crucificado

32 Sani, ja'nrëbi Cirene bainguë Simón hue'eguëni tëhuoni rantoni, Jesús crusu sa'cahuëte cuanni tëoni sajë'ën cajën guansehuë.
33 Guanseni ja'nrëbi, Jesusre sani, Gólgota casiru, sinjo gu'anbë casiru, ja'an cubëna ti'anhuë.
34 Ti'anni, gu'a jo'cha sënje naconi ja'mese'ere inni, Jesusni rurajënna, baguë yua ro ne'neni jo'cabi.
35 Ja'nrëbi, baguëte crusu sa'cahuëna quenni reoni, soldado hua'nabi, Baguë cañate inni baja'cuare masiñu cajën, gata toyasira'carëanre sa'ñeña ña'goni tonni ëñahuë.
36 Ja'nca ëñani, ja'nrëbi bëani, baguë ba'iyete re'oye ëñañu cajën yo'ohuë.
37 Ja'nrëbi, baguë gu'a jucha yo'ose'ere ro'tani, ën cocare toyani, ba crusuna së'ohuë: "Ënquë Jesús hue'eguë yua judío bain quë'rë ta'yejeiye ëjaguë'bi ba'iji" toyani së'ohuë.
38 Yequëcuare'ga bain huani bonse jiancua samucuare, ja'ancuare'ga Jesús naconi bacua crusu sa'cahuëanna gueonni retohuë. Yequëre Jesús jëja ca'ncona reohuë. Yequëre Jesús ari ca'ncona reohuë.
39 Ja'nrëbi, bain hua'na ca'ncorë ganijën saicuabi Jesusni bëinsi ziaña ëñajën, baguëni bain ëyëjën
40 cahuë:
—Më'ëbi ro ro'tani caguë ba'isi'quë'ë. Riusu uja huë'ere taonni si'ani, ja'nrëbi samute umuguseña mame huë'e yo'oyë yë'ë casi'quë sëani, yurera'rë ja'ansi'quë jëajë'ën. Më'ë yua Riusu Zin ba'itoca, crusu sa'cahuëbi gajejë'ën, bëinjën cahuë.
41 Ja'nca bëinjënna, pairi ëjacua'ga, ira coca ye'yocua, ira ëja bain, bacua naconi Jesusni jayajën, sa'ñeña cahuë:
42 —Yequëcuabi ai yo'ojënna, bacua jëayete ëñoguë baji'i baguë. Ja'nca ëñoguëta'an, ja'ansi'quëbi jëaye poremai'te baguë. Baguë yua Israel bain quë'rë ta'yejeiye ëjaguë banica,

yurera'rë baguë crusu sa'cahuëbi tijini gajeja'guë. Tijini gajetoca, baguëni si'a recoyo
ro'tayë mai.
43 Baguë yua Riusuni si'a recoyo ro'tayë yë'ë caguëna, Riusubi yurera'rë baguëte tëani
conja'guë. Yë'ë yua Riusu Zinreba'ë casi'quë sëani, ja'nca yo'oja'guë Riusu, baguëni ai yëguë
ba'itoca, baguëni jayajën, sa'ñeña cahuë.
44 Cajënna, jiancua'ga, baguë naconi retosi'cua, bacua'ga baguëni güina'ru te'e jayajën
cahuë.

Muerte de Jesús

45 Ja'nrëbi mëñereba së'iguëna, si'a re'oto beoru na'i si'abi. Samute hora ba'iye tëca zijei
re'oto se'ga baji'i.
46 Ba'iguëna, ja'nrëbi, ënsëguëbi a las tres'ru së'iguëna, Jesusbi si'a jëja coca güini achobi:
—Elí, Elí ¿lama sabactani? güini achobi. Bain cocabi cato, Taita Riusu, Taita Riusu, ¿më'ë
queaca ro'taguë, yë'ëre jo'cani senjoguë'ne? güini achobi Jesús.
47 Güini achoguëna, yequëcua baru ba'icuabi achani:
—Mai ira bainguë ba'isi'quë Elíasni choi'te baguë, cahuë.
48 Cani, bacua jubë ba'iguëbi besa sani, can së'ohuëre inni, zoa huansoyo na'miñona
huenni, sënje jo'cha re'cona huahuani saënni, Jesusbi zu'nzuja'guë caguë, baguë yi'obona
nëcoguëna,
49 baguë gajecuabi cahuë:
—Yo'oma'ijë'ën. Yequërë Elíasbi rani, baguëte tijoni gachoma'iguë cajën, ëjoni ëñañu,
cahuë.
50 Cajënna, ja'nrëbi Jesús yua se'e ai jëja güini achoni, ja'nrëbi junni tonbi.
51 Junni tonguëna, ja'ansirën Riusu uja huë'e sa'nahuë retosi canbi samu të'ntëña ba'iye
ja'anse'e yua jobora ye'reni saji'i. Ëmëje'enbi yijacua tëca ye'reni saji'i. Yija'ga ñu'cueguëna,
gatabëanbi joni saji'i.
52 Bain tansiruan'ga a'nqueguëna, Riusu bainreba junni tonni tansi'cuani huajë hua'nare
etobi Riusu.
53 Etoguëna, Jesús go'ya rairën ti'anguëna, bacuabi bacua tansiruanbi etani, Jerusalén
huë'e jobo Riusu cuencuesi jobona sani ba'ijënna, ai jai jubë bainbi ëñahuë.
54 Ja'nrëbi soldado ëjaguë, baguë naconi ba'ijën Jesusre ëñajën ba'icua, bacuabi yija
ñu'cuese'e, yequë yo'oguë ba'ise'ere'ga ëñani, gue ro'taye beoye quëquëni cahuë:
—Aito. Ënquëbi Riusu Zinreba baji'i, cahuë.
55 Romi hua'na'ga so'orëbi ëñajën nëcahuë. Jesús naconi Galilea yijabi te'e raijën, baguëni
consi'cua baë'ë.
56 Ja'nca ba'icuare cato, yeco María Magdalena, yeco María, Santiago, José bacua mamá
baco'ë. Yeco, Zebedeo mamacua, bacua mamá baco'ë.

Jesús es sepultado

57 Ja'nrëbi, na'i si'aguëna, Arimatea huë'e jobo bainguë José hue'eguë, ai bonse baguë,
ja'anguëbi ti'anbi. Baguë'ga Jesús bainguë consi'quë baji'i.
58 Ja'anguëbi yua Pilatona sani, Jesús ga'nihuëte senji'i. Senguëna, Pilatobi baguëna insini
saoye guansebi.
59 Guanseguëna, Josebi Jesús ga'nihuëte sani, re'o can pojei canbi ga'nebi.
60 Ga'neni ja'nrëbi. José tanja'ru, gata të'ntëbana mame no'asi goje, ja'anruna sani, baguëte
uanbi. Ja'nca uanni, jai gatabëbi bonani, ba tansi gojere taunni ta'pini jo'cabi.
61 Ja'nca yo'oguëna, María Magdalena, yeco María naconi baë'ë. Jesús tansiru ca'ncorëte
ëñajën ñuë'ë.

La guardia ante el sepulcro de Jesús

62 Ja'nrëbi yequë umuguse, yo'o yo'oma'i umuguse ja'anrë ba'i umuguse si'aguëna, pairi
ëjacuabi, fariseo bain naconi Pilatona sani,
63 si'a jubëbi baguëni quëahuë:
—Ëjaguë, ba Cristo ro coqueguë casi'quëbi yua huajëguë ba'i umuguseña ñaca caguë baji'i:
“Samute umuguseña bani, go'ya raija'guë'ë yë'ë” caguëna, baguë case'ere yure ro'tahuë
yëquëna.
64 Ja'nca casi'quë ba'iguëna, yure samute umuguseña tëca ba'iguëna, baguë tansirute
re'oye ëñajën cuiraye guansejë'ën. Yequërë baguëte conjën ba'isi'cuabi baguë ga'nihuëte
jianni satoca, “Go'ya raisi'quë'bi” quëani achoma'iñe. Ja'nca ro coquejën yo'otoca, baguë
Cristo ba'iye ro coqueguë case'e'ru quë'rë ai gu'aye coquejën ba'ire'ahuë maire, Pilatoni
cahuë.
65 Cajënna, Pilatobi sehuobi:

—Mësacua yua soldado jubëte bacua sëani, ja'ancuare baguëre tansiruna sani nëconi, mësacua porese'e ai re'oye ëñajën cuirajën ba'ijë'ën, sehuoguë cabi.
66 Ja'nca caguëna, bacua yua baguëre tansiruna sani, ba gatabë ta'pisibëte quëonni së'queni jo'cahuë. Jo'cani, soldado hua'na tansiruna jo'cahuë. Ja'nca yo'ojënna, jiancuabi ti'añe poremaë'ë.

28

La resurrección de Jesús

1 Ja'nrëbi, judío bain yo'o yo'oma'i umuguse si'aguëna, semana ja'anrë ba'i umuguse, domingo umugusebi ñatani, María Magdalenabi, yeco María naconi Jesús tansiruna ëñajën saë'ë.
2 Sani ëñato, yija ai jëja ñu'cuebi. Riusu anje conguëbi guënamë re'otobi gaje meni, ba gatabëte bonani quëñoni, babëre bëani ñuji'i.
3 Anje ga'nihuë ba'iyete cato, mëjo jue'neñe'ru ëñobi. Baguë caña yua ai pojeiyereba ai pojei cañara baji'i.
4 Ja'nca ba'iguëbi gaje raiguëna, soldado hua'na tansirute ëñacuabi ai quëquëreba quëquëjën to'ntojën, ja'nrëbi junni garasi'cua'ru nëcajën ëñohuë.
5 Ja'nrëbi, Riusu anje conguëbi ba romi hua'nani cabi:
—Mësacua huaji yëma'ijë'ën. Mësacua yua Jesús, ba quenni reosi'quë, ja'anguëni cu'ejën raisi'cuare masiyë yë'ë.
6 Ënjo'on'ga beoji baguë. Go'ya raji'i. Baguë cani jo'case'e'ru güina'ru ba'iji. Raijë'ën. Baguë uinsirute ëña rani masijë'ën.
7 Yureca besa sani, baguëte concuani quëajaijë'ën: Ju'insi'quëbi go'ya raji'i baguë. Go'ya raisi'quëbi yureca Galilea yijana mësacua ru'ru sani, mësacuani ëjoji. Ja'anruna sani, baguëni tëhuoni ëñajë'ën. Ja'anre quëajaijë'ën. Yë'ë case'e'ru yo'ojë'ën, cabi.
8 Caguëna, bacuabi ba tansirute jo'cani, besa saë'ë. Huaji yëjën, ja'nrëbi ai bojoyereba bojojën, Jesusre concuana quëajaiñu cajën, huë'huëjën saë'ë.
9 Ja'nca saijënna, yureca Jesusbi bacuani tëhuoni saludabi. Saludaguëna, baguë guëoñare gugurini su'ncajën, baguëni ai bojojën baguëni ai yëhuë.
10 Ja'nca yo'ojënna, Jesús yua bacuani yihuoguë cabi:
—Mësacua huaji yëma'ijë'ën. Yë'ë bainrebana sani quëajë'ën: “Galilea, yijana saijë'ën. Sani yë'ëre tëhuoni ëñaja'cua'ë” quëajë'ën, cabi Jesús.

Lo que contaron los soldados

11 Caguëna, romi hua'nabi quëajën saijënna, ba soldado jubë ba'icuabi huë'e jobona sani, pairi ëjacuani ba yo'oguë ba'ise'e si'aye quëahuë.
12 Quëajënna, pairi ëjacuabi si'a ira ëjacua naconi ñë'cani, sa'ñeña coca cani, ja'nrëbi soldado hua'nana ai curire insijën,
13 bacuani yahue yihuojën guansehuë:
—Mësacua yua bainna sani, ñaca quëajë'ën: “Yëquënabi cainjënna, baguëre concuabi ñamibi ti'anni, baguë ga'nihuëte jianni samate” cajën quëajë'ën.
14 Ja'nca quëajënna, Pilatobi achatoca, yëquënabi baguëni re'o coca cajën, baguëni bojo güeseyë. Ja'nrëbi mësacuani bëiñe beoye ba'iji, cahuë.
15 Ja'nca cajënna, soldado hua'nabi bacua curire coni, pairi ëja bain guansese'ere'ru coca quëani achohuë. Quëani achojënna, yure umuguseña tëca judío bainbi ja'an cocare sa'ñeña quëani achojën ba'iyë.

El encargo de Jesús a los discípulos

16 Ja'nrëbi, Jesusre concua, si'a sara bain te'e bainguë, bacuabi Galilea yijana sani, Jesús quëasi cubëna më'ë.
17 Mëni, ja'nrëbi baguëni ëñani, baguëna gugurini rëanni, baguëni ai yëjën bojohuë. Bacua jubë ba'icua yequëcuaca baguëni si'a recoyo ro'taye huaji yëhuë.
18 Ja'nca ba'ijënna, Jesusbi bacuana cueonni quëabi:
—Taita Riusubi cuencueguëna, guënamë re'oto, yija re'oto, si'aye bani, Ta'yejeiyereba Ëjaguë ba'iguëbi si'aye baru ba'icuani guanseguë ba'iguë'ë yë'ë.
19 Ja'nca sëani, mësacua yua si'a jubëan bainna sani, yë'ë bainreba concuare re'huajë'ën. Ja'nca re'huajën, Taita Riusu, baguë Zin, baguë Espíritu, ja'ancua ba'iyete ro'tajën, yë'ë bainrebare oco bautizajën ba'ijë'ën.
20 Ja'nca yo'oni, yë'ë yua mësacuani guanseni jo'case'e'ru si'aye güina'ru ye'yojën ba'ijë'ën, bacua te'e ruiñe yo'ojën ba'ija'yete. Ja'nca ba'ijënna, yureca, mësacuare gare jo'caye beoye ba'iguë, ën yija carajeirën tëca mësacua naconi te'e conguë ba'iyë yë'ë. Ja'nca raë'ë. Amén.

Riusu cocareba
SAN MARCOS
Toyani jo'case'e

Juan el Bautista en el desierto

1 Yureca, Riusu cocarebare, baguë Zin Jesucristo ën yijana raise'ere toyani jo'cayë:
2 Riusu ira bainguë raosi'quë, Isaías hue'eguëbi Riusu cocare uti pëbëna toyani jo'caguëna, ñaca toyase'e baji'i:
Achajë'ën, yureca.
Më'ëre quëaja'guëte ru'ru saohuë, më'ë rai ma'are re'huacaiguëte.
3 Saoguëna, ja'anguëbi yua beo re'otona ti'anni, ñaca quëani achoja'guë'bi:
"Mai Ëjaguë rai ma'are re'huaye'ru re'huajë'ën.
Te'e ruin ma'are yo'ocaijë'ën baguëre" toyani jo'case'e ba'iji.
4 Ja'nca ba'iguëna, yureca Juan Bautizaguëbi beo re'otona ti'anni, bainna ñaca quëani achobi: "Mësacua ro'tajën ba'ise'e beoru mame re'huani ba'ijën, bautiza güesejë'ën. Riusubi yë'ë gu'a jucha yo'oguë ba'ise'ere huanë yeni ro'tama'ija'guë cajën, ja'nca yo'ojë'ën" quëani achoguë baji'i Juan.
5 Ja'nca quëani achoguëna, si'a bainbi baguëni achajaiñu cajën, baguëni tëhuojaë'ë. Judea yija, Jerusalén huë'e jobo, ja'anruanbi etani, baguëni tëhuojaë'ë. Tëhuojani, bacua gu'a jucha beorure Riusuni quëajën, Juanni bautiza güesehuë, Jordán ziayana.
6 Yureca, Juanbi yua camello raña canre ju'iguë, ga'ni tëinme baguë sëri seihuëte tënji'i. Bu'nsu, o'a baya, baguë aon ja'an baji'i.
7 Ja'nca ba'iguëbi yua bainni ñaca quëani achoguë baji'i:
—Yequëbi, yë'ë'ru quë'rë ta'yejeiye Ëjaguëbi yuareba raiye ba'iji. Yë'ë'ru quë'rë ta'yejeiye Ëjaguëte sëani, yë'ë'ga gugurini rëanni, baguëni yo'o coñe gare ti'anma'iguë ba'iyë. Baguë guëon ju'iyete ti'jeye ti'anma'iguë'ë yë'ë, baguëre.
8 Yë'ëbi yua mësacuare ocona bautizaguë'ë. Baguëca yua Riusu Espíritu naconi mësacuare bautizaja'guë'bi, quëani achoguë baji'i Juan.

Jesús es bautizado

9 Quëani achoguë ba'iguëna, ja'an umuguseñabi Jesusbi Nazaret huë'e jobo, Galilea yija ba'i jobo, ja'an jobobi sani, Juanna ti'anjani, Jordán ziayana bautiza güesebi.
10 Bautiza güeseni, ja'nrëbi, guënamë re'otobi a'nqueni saoguëna, Riusu Espíritubi eta rani, ju'ncubo ba'iye'ru ëñoni, Jesusna gaje meni tuabi.
11 Tuaguëna, ja'nrëbi, guënamë re'otobi ñaca cani achobi:
—Më'ë yua yë'ë Zin ai yësi'quë'ë. Më'ëni ai bojoyë yë'ë, cani achobi.

Jesús es puesto a prueba

12 Cani achoguëna, ja'ansirën, Riusu Espíritubi Jesusre beo re'otona sabi.
13 Saguëna, cuarenta umuguseña barute ba'iguë, airu hua'i hua'na naconi ba'iguëna, zupai huatibi ti'an rani, Yë'ëna rani conjë'ën, coqueguë choji'i. Choquëna, conmaji'i. Conma'iguëna, Riusu guënamë re'oto yo'o con hua'nabi baguëni cuirahuë.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

14 Ja'nrëbi jë'te, Juanni preso zeanni guaorena, Jesusbi Galilea yijana sani, Riusu cocarebare bainni quëani acho bi'rabi.
15 Ñaca quëani achoguë baji'i:
—Yua'ë. Riusu ba'i jobo ëñoja'ñe yurera ti'anja'ñeta'an ba'iji. Ja'nca sëani, mësacua ro'tajën ba'ise'e beoru mame re'huani, Riusu cocarebare achani, si'a recoñoa ro'tajën ba'ijë'ën, quëani achoguë baji'i.

Jesús llama a cuatro pescadores

16 Ja'nca ba'iguëbi Galilea zitara yëruhuana sani, mejabëbi ganini ëñato, Simón hue'eguëbi, baguë yo'jeguë Andrés naconi ba'ijën, hua'ire yojën baë'ë, hua'i yoye ye'yesi'cua sëani.
17 Hua'ire yojënna, Jesusbi bacuani coca caguë choji'i:
—Mësacua yë'ëni te'e conjën raijë'ën. Mësacua yua hua'i yoye ye'yesi'cua ba'ijënna, bainre yoye mësacuani ye'yoyë yë'ë, caguë choji'i.
18 Caguë choiguëna, bacua yua ja'ansirën bacua hua'i yorëanre gare jo'cani, Jesusni te'e conjën saë'ë.
19 Saijënna, baguëbi se'erë sani ëñato, Zebedeo mamacua, Santiago hue'eguë, baguë yo'jeguë Juan naconi baë'ë. Bacua pë'caguë Zebedeo naconi yogute ba'ijën, bacua hua'i yorëanre ta'nëjën ñuë'ë.

20 Ja'nca ñu'ijënna, Jesusbi bacuani choji'i. Choiguëna, bacuabi yua bacua pë'caguë
Zebedeore jo'cani saë'ë. Yo'o concua naconi yoguna jo'cani, Jesusni te'e conjën saë'ë.

Un hombre que tenía un espíritu impuro

21 Sani ja'nrëbi, Capernaum huë'e jobona ti'anhuë. Ti'anrena, ja'nrëbi, yo'o yo'oma'i
umuguse ba'iguëna, Jesusbi bain ñë'ca huë'ena cacani, bainni coca ye'yo bi'rabi.
22 Ai ta'yejeiye Ëjaguë masiye ye'yoye'ru bacuani ye'yoguëna, bain hua'nabi ai achajën
rën'ë. Bacua ira coca ye'yocua ye'yoye'ru quë'rë ta'yejeiyera ye'yoguë baji'i Jesús.
23 Ye'yoguë ba'iguëna, yequë bainguë gu'a huati cacasi'quë yua bacua ñë'ca huë'ere baji'i.
Ja'nca ba'iguëbi yua te'e jëana güiguë cabi:
24 —¿Yëquëna ba'iru queaca ro'taguë raquë'ne Jesús Nazareno? Yëquënani ro huesoni
si'aguë raisi'quë'ë më'ë. Më'ëre masiyë yë'ë. Më'ë yua Riusu Zin Raosi'quëreba ba'iguë'ë,
güiguë cabi.
25 Güiguë caguëna, Jesusbi gu'a huatini bëinguë guanseni cabi:
—¡Cama'ijë'ën, huati! ¡Ba bainguëte etani saijë'ën! cabi.
26 Ja'nca caguëna, huatibi ba bainguëte ai jëja hue'nhue yo'oni, ai jëja güiguë, bainguëte
etani jo'cani saji'i.
27 Etani saiguëna, si'a bain hua'nabi quëquësi'cua ba'ijën, sa'ñeña senni achajën cahuë:
—¿Gue'ne, yureca? ¿Guerebare ye'yoguë'ne baguë? ¡Ai masi Ëjaguëbi rani, huati hua'ini coca
guanseguëna, bacuabi achani yo'oyë! sa'ñeña cajën, ai ëñajën rëinjën baë'ë.
28 Ja'nrëbi, si'a Galilea yija ca'ncoñana Jesús yo'ose'ere ai quëani achohuë.

Jesús sana a la suegra de Simón Pedro

29 Ja'nrëbi, ba ñë'ca huë'ebi etajënna, Jesusbi Simón, Andrés, bacua naconi bacua huë'ena
sani cacabi. Santiago, Juan, bacuabi conjën saë'ë.
30 Cacani ba'ijënna, Simón huago, baguë rënjo pë'cagobi rau jayogo uingona, Jesusni
quëahuë.
31 Quëajënna, baguë yua bago uinruna cacani, bago ëntë sarare zeanni, bagote huëabi.
Huëaguëna, ja'ansirën rau go'yani huajëgo, yua bacuani cuira bi'rago.

Jesús sana a muchos enfermos

32 Ja'nrëbi na'iguëna, yua ënsëguë ruajaquëna, rau ju'incuare, huati cacasi'cuare'ga,
si'acuare Jesusna sahuë.
33 Sani, si'a huë'e jobo bainbi ti'anni, baguë anto sa'rore ñë'cani ëjohuë.
34 Ëjojënna, Jesús yua ai jai jubë bain si'a rau ju'incuani huachobi. Gu'a huati hua'i bain
cacasi'cuare'ga guanseni, bacuare etoni saobi. Ja'nca saoni, huati hua'ibi coca caye yëjënna,
ënsebi, baguëte masicuare sëani.

Jesús anuncia el mensaje en las sinagogas

35 Ja'nrëbi, ñata ñamibi, yuta ënsëguë etama'iguëna, Jesusbi huëni, bain beoruna sani, Taita
Riusu naconi coca uja bi'rabi.
36 Ujaguë ba'iguëna, Simón, yequëcua baguë naconi ba'icuabi Jesusni cu'ejën saë'ë.
37 Sani, baguëte tinjani, baguëni cahuë:
—Si'a bainbi më'ëni cu'eyë, cahuë.
38 Cajënna, Jesusbi sehuobi:
—Cueñe ba'i huë'e joboñana saiñu. Ja'anruan bainre'ga Riusu cocarebare quëani achoza
caguë, ja'an raisi'quë'ë yë'ë, sehuoguë cabi.
39 Ja'nca cani, si'a Galilea yija ca'ncoñana ganini, bain ñë'ca huë'eñana cacani, Riusu
cocarebare bainni quëani achoguë, gu'a huati hua'ire etoni bi'rani saoguë baji'i.

Jesús sana a un leproso

40 Ba'iguëna, ja'nrëbi, gu'a ca'mi rau ju'inguëbi Jesusna rani, baguëna gugurini rëanni,
baguëni senreba senji'i:
—Më'ëbi yënica, yë'ë gu'a raure tënoni huachojë'ën, huachoye pore Ëjaguë sëani, senguë
cabi.
41 Ja'nca caguëna, Jesusbi baguëni oiguë bani, baguë ëntë sarare mi'nani, baguëni
pa'roguë cabi:
—Huachoye yëyë. Më'ë yua huajë hua'guë ba'ijë'ën, cabi Jesús.
42 Caguëna, ja'ansirën gu'a ca'mi rau go'yani, yua huajë raji'i.
43 Huajë raiguëna, Jesús yua baguëte sao bi'rani, baguëni si'a jëja coca yihuoguë cabi:
44 —Achajë'ën. Më'ë huajë raise'ere yequëcuani gare quëaye beoye ba'ijë'ën. Ëñe se'gare
yo'ojë'ën. Më'ë pairina sani, më'ë huajë raise'ere baguëni ëñojë'ën. Ëñoni, Moisés ira coca
guanseguë ba'ise'e'ru, baguë casi jo'ya hua'guëre inni, më'ë pairina sani, pairibi huani

ëocaija'guë caguë, jo'ya hua'guëre pairina insijë'ën, më'ë yua huajë raisi'quë sëani. Ja'nca yo'otoca, bain hua'nabi më'ë huajë raise'ere ëñani masiyë, cabi Jesús.
45 Ja'nca cani saoguëna, ba huajë raisi'quëbi ro achani, baguë huajë raise'ere si'a bainna quëani achojaji'i. Ja'nca quëani achoguëna, Jesusbi, yua bainbi ëñajënna, huë'e jobona ti'añe poremaji'i. Beo re'otoña se'gare ba'iguëna, si'aruan ba'icuabi baguëni ëñajën saë'ë.

2

Jesús sana a un paralítico

1 Ja'nrëbi, yequë umuguseña ba'iguëna, Jesús yua Capernaum huë'e jobona go'ini, baguë huë'ere ba'iguëna, bainbi achahuë.
2 Ja'nca achani, yurera, ai jai jubë bainbi baguë huë'ena ñë'ca rani, huë'e bu'iye ba'iye sëani, anto sa'ro ba'iruna ti'añe poremaë'ë. Ja'nca ba'ijënna, Jesusbi Riusu cocarebare bacuani quëani achobi.
3 Quëani achoguëna, yequëcua gajese'gacuabi garasi'quëni camare uinguëna, cuanni rahuë.
4 Rani, ai jai jubë bain ba'ijënna, Jesusna cacaye poremajën, huë'e ëmëje'ena mëani, Jesús ëmëje'en ba'irute goje otani, garasi'quëre camare uinguëna, Jesús ba'iruna meñe gachohuë.
5 Gachojën, Jesusbi huachoye poreji ro'tajënna, Jesusbi baguë ñacobi ëñani, bacua recoyo ro'tayete masini, ba garasi'quëni cabi:
—Mami, më'ë gu'a jucha yua gare tënose'e ba'iji, cabi.
6 Caguëna, ira coca ye'yocuabi achajën ñu'ijën, ja'ansi'cua bëinjën ro'tajën baë'ë:
7 "¿Ba hua'guë queaca ro'taguë, ja'an cocare caguë'ne? Riusu se'gabi bain juchare tënoñe poreji. Yequëcuabi porema'iñë. Ja'nca sëani, baguë yua tëno cocare caguë, Riusure ro gu'aye caji" sa'ñeña ro'tajën ñuë'ë.
8 Ro'tajën ñu'ijënna, Jesusbi baguë ñacobi ëñani, bacua bëinjën ro'tase'ere masini, bacuani cabi:
—¿Mësacua guere yo'ojën, ja'nca ro'tajën bëiñe'ne?
9 Bainbi, "Më'ë gu'a jucha yua tënose'e ba'iji" caye poreyë. Ja'nca caye porecuata'an, "Huëni, më'ë camare inni ganijë'ën" catoca, bacua huachoye porema'iñete ëñoñë.
10 Ja'nca ba'iyeta'an, yë'ë yua Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi bain gu'a juchare tënoñe pore Ëjaguë'ë. Ja'anre mësacuani ëñoñë yë'ë, cabi.
Cani, ja'nrëbi, garasi'quëni cabi:
11 —Yureca, huëijë'ën. Më'ë camare inni, më'ë huë'ena go'ijë'ën, caguë cayë yë'ë, cani achobi Jesús.
12 Caguëna, baguë yua ja'ansirën huëni, baguë camare inni saji'i. Ja'nca saiguëna, si'a bainbi ai ëñajën rëinjën, Riusuni bojoreba bojojën, re'o cocare baguëni cahuë:
—Yure yo'ose'e'ru maibi gare ëñama'isi'cua'ë, cahuë.

Jesús llama a Leví

13 Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi se'e Galilea zitara yëruhuana saji'i. Sani, si'a bain hua'nabi baguëna ñë'cajënna, bacuare coca yihuobi.
14 Yihuoni tëjini, se'e sani ëñato, Alfeo mamaquë Leví hue'eguëbi impuesto curi co huë'ere ñuji'i. Ja'nca ñu'iguëna, baguëni:
—Yë'ëni te'e conguë raijë'ën, caguë choji'i.
Caguë choiguëna, Levibi huëni, Jesusni te'e conguë saji'i.
15 Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi baguë bain concua naconi Leví huë'ere ba'ijën, aonre ainjën ñu'ijënna, gu'a bain impuesto curi cocua naconi ai jai jubëbi Jesusni te'e conjën, aonre aën'ë. Ai jai jubë bainbi baguëni te'e conjën baë'ë.
16 Ba'ijënna, ira coca ye'yocua, fariseo bain naconi, bacuabi ti'anni, Jesusbi gu'a bain naconi te'e aon ainguëna, ëñahuë. Ja'nca ëñani, Jesús bain concuani bëinjën cahuë:
—¿Mësacua ëjaguë guere yo'oguë, impuesto curi cocua, gu'a bain, bacua naconi aon ainguë'ne? cajën bën'ë.
17 Bëinjënna, Jesusbi bacua case'ere achani, bacuani coca sehuobi:
—Huajëjën ba'icuabi ëco yo'oguëte senma'iñë. Rauna ju'incua se'gabi ëco yo'oguëte señë. Yë'ë re'o bainguë'ë cajën ba'itoca, ja'ancuare choiguë raimaë'ë yë'ë. Yë'ë gu'a bainguë'ë cajën ba'itoca, ja'ancuare choiguë raisi'quë'ë yë'ë, sehuoguë cabi Jesús.

La cuestión del ayuno

18 Ja'nrëbi jë'te, Juanre concua, fariseo bainre concua, bacuabi aon aiñe jo'cajënna, yequëcuabi Jesusna sani, coca senni achahuë:
—Juanre concua, fariseo bainre concua, bacuabi aon aiñe jo'cajënna, ¿më'ëre concua guere yo'ojën aon aiñe jo'cama'iñe'ne? senni achahuë.

19 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Ro huacha ro'tajën ba'iyë mësacua. Huejaja'guëbi fiestare yo'oguëna, ja'anre ro'tajën
ba'ijë'ën. Huejaja'guëbi yuta ba'iguëna, baguë bain choisi'cuabi aon aiñe jo'caye gare
porema'iñë.
20 Ja'nca porema'ijënna, huejaja'guëre preso zeanni quëñoja'an umuguse ti'anguëna,
ja'anrën bacuabi aon aiñe jo'caja'cua'ë, cabi.
21 Cani ja'nrëbi, bacuani yeque ye'yo cocare quëabi:
—Mame canbi ira canna ja'cheye bañë. Ja'nca ja'chetoca, mame canbi guë'nguëguëna, ira
canbi quë'rë se'e ye'reni gu'a can'ru ruinji.
22 Bisi ëye jo'cha huajë jo'chare yua ira ga'ni jo'cha corohuëanna ayaye bañë. Ayatoca,
huajë jo'chabi ira ga'ni corohuëanre juejueni jañuni sani si'aji. Ga'ni corohuëan'ga gu'a
corohuëan'ru ruinji. Huajë bisi ëye jo'cha banica, mame ga'ni jo'cha corohuëanna ayaye
ba'iji, cabi Jesús.

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo

23 Ja'nrëbi, yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna, Jesusbi baguëte concua naconi trigo aon zio
re'otobi ganijën, baguëre concuabi aon za'zaboanre tëa bi'rahuë.
24 Tëa bi'rajënna, fariseo bainbi ëñani, Jesusni bëinjën cahuë:
—Ëñajë'ën. ¿Më'ëre concua guere yo'ojën, aonre tëaye'ne? Yo'o yo'oma'i umuguse sëani,
mai ira coca guanseni jo'case'e'ru tin yo'oye porema'iñë, bëinjën cahuë.
25 Cajënna, Jesusbi sehuobi:
—Mai ira coca toyani jo'case'ere ëñajën, ¿David yo'ose'ere cato, ja'an quë'rore mësacua
ëñamate'ne? Baguëre concua naconi ganini, aon gu'aguëna,
26 pairi ta'yejeiye ëjaguë Abiatar ba'isirën ba'iguëna, Davidbi Riusu huë'ena cacani, baru
ba'i jo'jo aonbëan Riusuna jo'case'ere inni ainguë ba'nji. Pairi bain se'gabi aiñe porejënna,
yequëcuabi aiñe porema'iñeta'an, Davidbi inni ainguë, baguëte concuare'ga aonguë ba'nji,
sehuoguë cabi Jesús.
27 Cani, bacuani se'e yihuoguë cabi:
—Riusubi ru'ru bainguëte re'huani jo'caguë ba'nji. Ja'nrëbi yo'je, yo'o yo'oma'i umu-
gusere re'huani jo'caguë ba'nji, bain bëa huajëyete. Yo'o yo'oma'i umugusere re'huaguë,
bainni ro guanseye ro'tama'iji Riusu.
28 Ja'nca sëani, yë'ë'ga yua Riusu Raosi'quërebabi yua yo'o yo'oma'i umuguse Ëjaguë'ë, cabi.

3

El hombre de la mano tullida

1 Ja'nrëbi se'e, Jesusbi bain ñë'ca huë'ere ba'iguëna, guë'nguësi sara baguëbi baji'i.
2 Ja'nca ba'iguëna, fariseo bainbi yua Jesús huachoja'ye ëñañu cajën, yahue ro'tajën ëjohuë.
Guë'nguësi sara baguëte huachotoca, "Ai gu'aye yo'ohuë më'ë" cañu, ro'tajën ëjohuë, yo'o
yo'oma'i umuguse sëani.
3 Ja'nca ro'tajën ëjojënna, Jesusbi guë'nguësi sara baguëni cabi:
—Huëni raijë'ën. Bain joborana ëca raijë'ën, cabi.
4 Cani ja'nrëbi, baguëbi raiguëna, fariseo bain barute ba'icuani cabi Jesús:
—Mai ira ba'isi coca toyani jo'case'ere ëñato, yo'o yo'oma'i umuguse banica, ¿gue yo'o
yo'oye poreye'ne mai? ¿Guere caguë'ne? ¿Bainni coñe o bainni ja'si yo'oye caguë? ¿Rauna
ju'inguëte huachoye o baguëni huesoni si'aye caguë? bacuani senni achaguë cabi.
Ja'nca senni achaguëna, bacuabi gare sehuoye beoye baë'ë.
5 Ja'nca ba'ijënna, Jesusbi si'acuare bonëjeiñe ëñaguë bënji'i. Bacua achaye güejënna, ai
sa'ntiguë baji'i. Ja'nca ba'iguëbi guë'nguësi sara baguëni cabi:
—Më'ë ëntë sarare mi'najë'ën, cabi.
Caguëna, baguë yua mi'nani, huajë raji'i.
6 Huajë raiguëna, ja'nrëbi, fariseo bainbi etani, Herodes bainna sani, bacuani coca senni
achahuë:
—¿Queaca Jesusre huani senjoñe'ne mai? senni achahuë.

Mucha gente a la orilla del lago

7 Ja'nrëbi, Jesús yua baguëre concua naconi etani, zitarana saë'ë. Saijënna, ai jai jubë bain
Galileabi raisi'cua yua baguëni achajën be'tejaë'ë.
8 Judea, Jerusalén, Idumea, Jordán ziaya que ca'ncoña, Tiro, Sidón, ja'anruan bain'ga ai jai
jubëbi Jesús yo'ose'ere achani, baguëna ñë'ca raë'ë.
9 Raijënna, baguëre concuani: "Yogute injani, yë'ëre re'huacaijë'ën" cabi. Bain jubëbi
baguëni quëon ëaye ba'ijënna, ba yogute re'huacaiye guansebi.

10 Ai bainre huachosi'quë sëani, si'acua rau ju'incuabi ti'anni, baguëni pa'roni huajëñu
cajën, baguëni quëon ëaye yo'ojën baë'ë.
11 Gu'a huati hua'ibi yua baguëni ëñajën, baguëni gugurini rëanjën, baguëni güijën cahuë:
—¡Riusu Zinreba'ë më'ë! güijën cahuë.
12 Ja'nca cajënna, Jesusbi bacuani si'a jëja guanseguë, Yë'ë ba'iyete quëani achoma'ijë'ën,
cabi.

Jesús escoge a los doce apóstoles

13 Ja'nrëbi yo'je, Jesusbi cubëna mëni ba'iguë, baguë bain jia'noni cuencueja'cuare choji'i.
Choiguëna, baguëna mëni ñë'cahuë.
14 Ñë'cajënna, si'a sara samucuare, baguë naconi conjën ba'icuare, Riusu cocareba quëani
achocuare, ja'ancuare jia'noni cuencuebi.
15 Cuencueni, ju'incuare huacho ëjacua, gu'a huati hua'ire etoni sao ëjacua, ja'ancuare
bacuare cuencueni re'huabi.
16 Ba cuencueni re'huasi'cua yua ñaca hue'ecua baë'ë: Simón caguëni Pedro hue'yobi.
17 Ja'nrëbi Santiago, ja'nrëbi Santiago yo'jeguë Juan, Zebedeo mamacua ba'ijënna, jëja
bacuare sëani, Boanerges hue'yobi.
18 Ja'nrëbi Andrés, ja'nrëbi Felipe, ja'nrëbi Bartolomé, ja'nrëbi Mateo, ja'nrëbi Tomás,
ja'nrëbi Alfeo mamaquë Santiago, ja'nrëbi Tadeo, ja'nrëbi Simón ja'an celote jubë ba'iguë,
19 ja'nrëbi Judas Iscariote, Jesusre je'o bacuana insini senjoja'guë, ja'ancuare cuencueni
re'huabi Jesús.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi baguëre concua naconi yequë huë'ena sani ti'anni,
20 ai jai jubë bainbi ñë'ca raijënna, bacua aon aiñe'ga poremaë'ë.
21 Ja'nca porema'ijënna, yequëcuabi, Loco hua'guë'ru ruinguë ba'iji baguë cajënna, Jesús
te'e huë'e bainbi achani, Baguëte zeanni rañu cajën, baguëte zeanjën saimate.
22 Yequëcua'ga ira coca ye'yocua, Jerusalenbi raisi'cuabi baguëte gu'aye cahuë:
—Baguë yua gu'a huati ëjaguë Beelzebú hue'eguë, ja'anguë naconi zemosi'quë'bi ba'iji.
Ja'nca sëani, Beelzebubi conguëna, gu'a huati hua'ire etoni saoye poreji, cahuë.
23 Cajënna, ja'nrëbi, Jesús yua bacuare choini, ye'yo cocabi bacuare bëinguë yihuoguë
quëabi:
—¿Mësacua yua zupai huatire concua sa'ñeña etoni saoye poreye ro'taye? Ja'nca
yo'oma'iñë.
24 Te'e jobo bainbi sa'ñeña huatoca, si'acuabi huesëni carajeiyë.
25 Te'e huë'e bainbi sa'ñeña huatoca, si'acuabi huesëni carajeiyë.
26 Ja'nca carajeijënna, güina'ru zupai huatire concuabi sa'ñeña huatoca, bacua'ga huesëni
carajeiyë. Zupai'ga huesëni carajeiji.
27 Yequëcuabi jëja baguë huë'ena jian cacaye yëtoca, ru'ru jëja baguëni preso hueñe bayë.
Baguëte preso huenma'itoca, baguë bonsere jiañe porema'iñë. Huentoca, baguë bonsere
tëani saye poreyë. Güina'ru, Zupaini huentoca, baguë zeansi'cuare tëani saye poreyë.
28 Mësacuani ganreba yihuoguë cani achoyë yë'ë. Si'a bain gu'a jucha yo'ojën ba'ise'e,
bacua gu'aye cani tonse'e, ja'anre huanë yeye poreji Riusu.
29 Ja'nca huanë yeye poreto'ga, Riusu Espíritute gu'aye cani tontoca, ja'an gu'a juchare
gare huanë yeye beoye ba'iji Riusu. Ja'an gu'a juchare gare tënoñe beoye ba'iji, cabi Jesús.
30 Bainbi Gu'a huati zemosi'quëbi ba'iji cajënna, ja'nca coca yihuoguë cabi Jesús.

La madre y los hermanos de Jesús

31 Ja'nrëbi jë'te, Jesús pë'cago, baguë yo'jecua, bacuabi ti'an rani, hue'se ca'ncore ëjojën,
baguëte choijaijë'ën cani raohuë.
32 Raojënna, bain hua'na Jesús të'ijeiye ñu'icuabi baguëni quëahuë:
—Më'ë mamá, më'ë yo'jecua, bacuabi hue'se ca'ncore ëjojën, më'ëni choiyë, quëahuë.
33 Quëajënna, Jesús sehuobi:
—¿Yë'ë mamá, yë'ë yo'jecua, jarocua'ne? senni achaguë sehuobi.
34 Ja'nca sehuoni ja'nrëbi, si'acuani bonëjeiñe ëñani, bacuani se'e cabi:
—Yë'ë mamá, yë'ë yo'jecua yua ënjo'on ba'icua'ë.
35 Riusu yëyete yo'ojën ba'icua, ja'ancuani, Yë'ë yo'jeguë, yë'ë yo'jego, yë'ë mamá, ja'anre
bacuani cayë yë'ë, cabi Jesús.

4

La parábola del sembrador

1 Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi zitara yëruhuate ba'iguë, bainni coca yihuo bi'raguëna, ai jai jubë
bainbi ñë'ca raë'ë. Ai jai jubë bain sëani, Jesús yua yoguna cacani bëaguëna, bain jubëbi
mejabë yëruhuate achajën ñuë'ë.
2 Achajën ñu'ijënna, Jesusbi ye'yo cocabi bacuani ai yihuoguë quëabi:
3 —Mësacua achajë'ën. Bainguëbi zio yo'oguë saji'i.
4 Sani, yijare re'oye re'huani tëjini, aonra'carëanre mo'gasi yijana yu'yuguë ganibi.
Yu'yuguë ganiguëna, yequëra'carëanbi ma'ana to'inguëna, bi'an hua'nabi chiani uncueni
si'ahuë.
5 Yequëra'carëanbi gata yijana to'inguëna, bean yija ba'iguëna, ai besa ticubi.
6 Ja'nca ticuguëna, ja'nrëbi, ai ja'suye ënsëguëna, sita beo sahua sëani, ticubi cueneni junji'i.
7 Yequëra'carëanbi miubëna to'inguëna, miubi quë'rë ta'yejeiye irani hueanguëna, aon
quëinmaji'i.
8 Yequëra'carëanbi yua re'oye re'huasi yijana to'inguëna, aonbi irani, jorini, re'oye quënji'i.
Quëinguëbi yequë sahuañabi treintara'carëan quënji'i. Yequë sahuañabi sesentara'carëan
quënji'i. Yequë sahuañabi cienra'carëan quënji'i, caguë yihuobi Jesús.
9 Yihuoni ja'nrëbi, bacuani se'e cabi:
—Mësacuabi ganjo banica, achani ye'yejë'ën, cabi.

El porqué de las parábolas

10 Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi te'e hua'guë ba'iguëna, baguëre concua si'a sara samucuabi,
yequëcua baru ba'icua, bacuabi yua Jesús ye'yo coca te'e ruiñe quëayete senni achahuë.
11 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Riusubi baguë ba'i jobo ba'iyete mësacuani te'e ruiñe quëani, baru ba'i yahuese'ere
mësacuani te'e ruiñe masi güeseji. Yequëcuareta'an, banji. Baguë bain jubë beocuare sëani,
ye'yo coca se'gabi bacuani beoru quëani achoyë, ñaca toyani jo'case'e'ru ba'ija'ye:
12 Ñaco bacuata'an, ëñani ye'yema'ija'bë caguë, ganjo bacuata'an, achani ye'yema'ija'bë
caguë, bacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'e yua mame re'huama'ija'bë caguë, ye'yo coca se'gabi
bacuani quëaji Riusu, caguë sehuobi Jesús.

Jesús explica la parábola del sembrador

13 Caguë sehuoni, ja'nrëbi ba ye'yo cocare bacuani te'e ruiñe quëabi:
—¿Mësacua yua yë'ë ye'yo coca case'ere achamate? Ja'nca achama'itoca, ¿mësacua yua si'a
ye'yo cocare queaca achaye poreye'ne?
14 Aonra'carëan yu'yusi'quë yua Riusu cocareba quëani achoguë'ru ba'iji.
15 Quëani achoguëna, yequëcuabi achajën, aonra'carëan ma'ana to'inse'e'ru ba'iyë. Riusu
cocarebare achajënna, ja'nrëbi jë'te, zupai huatibi rani, ba cocareba bacua recoñoana
re'huase'ere quë'ñeni si'aji.
16 Yequëcuabi achajën, aonra'carëan gata yijana to'inse'e'ru ba'iyë. Riusu cocarebare
achani bojojën,
17 sita saima'iñe'ru ba'ijën, ja'nji recoñoa bacuabi zoe beoye recoyo ro'tama'iñë.
Yequëcuabi je'o ëñajën, hui'ya yo'ojënna, bacua yua Riusu cocareba ro'ire ai yo'ojën, ba
cocare recoyo ro'taye jo'cayë.
18 Yequëcuabi achajën, aonra'carëan miubëna to'inse'e'ru ba'iyë.
19 Riusu cocarebare achajën ba'icuata'an, ën yija bonsere ba ëaye ro'tajën, ro coquesi'cua
ruiñë. Bonse se'ga si'ayete bani bojoza ro'tajën, aonra'carëan huenni si'ase'e'ru Riusu
cocarebare recoyo ro'taye gare jo'cayë. Ja'nca jo'cajën, re'o yo'o yo'oye ëñomajën ba'iyë.
20 Yequëcuabi achajën, aonra'carëan re'oye re'huasi yijana to'inse'e'ru ba'iyë. Riusu
cocarebare achani, recoyona re'huani, re'o yo'o yo'oye ai ta'yejeiye ëñojën ba'iyë. Yequëcua
yua treintara'carëan quëiñe'ru ba'iyë. Yequëcua yua sesentara'carëan quëiñe'ru ba'iyë.
Yequëcua yua cienra'carëan quëiñe'ru ba'iyë, cabi Jesús.

La parábola de la lámpara

21 Cani ja'nrëbi, yeque cocare bacuani yihuoguë cabi:
—Majahuëte zëonto, ¿ro gajongu sa'nahuëna meñe jaoni ta'piye? ¿o cama yijacuana
nëcoye? Bañë. Si'aruanna miaja'guë cajën, ëmëna reoyë.
22 Ja'nca ba'iye'ru ba'iguëna, bainbi bacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere yahueye
yëcuareta'an, Riusubi si'aye ëñoni, si'acuani masi güeseji.
23 Mësacua yua ganjo banica, achani ye'yejë'ën, yihuoguë cabi.
24 Cani ja'nrëbi, yeque cocare bacuani yihuoguë cabi:
—Mësacua yua ye'yo cocare ëñare bajën, achajën ba'ijë'ën. Mësacua yua bainna cuencueni
insijën ba'iye'ru, Riusubi güina'ru mësacuana cuencueni inisji. Mësacua yua baguë cocare-
bare te'e ruiñe achajën ba'itoca, mësacuana quë'rë se'e ai ta'yejeiye insireba insiji Riusu.

25 Mësacuabi ai batoca, quë'rë ta'yejeiye mësacuana insise'e ba'ija'guë'bi. Ai ba'iye beotoca,
mësacua baye choa ma'carë se'ga batoca, beoru quë'ñeni tëase'e ba'ija'guë'bi, yihuoguë cabi
Jesús.

La parábola de la semilla que crece

26 Cani ja'nrëbi, yeque cocare bacuani yihuoguë cani achobi:
—¿Riusu ba'i jobo queaca ba'iguë'ne? Aonra'carë yijana tanse'e'ru ba'iji.
27 Bainguëbi yijana tanni, ja'nrëbi yequë umuguseña canni ñataguëna, aonra'carëbi ticuni
iraji. ¿Queaca jojoni ticuguë'ne? sento, huesëji.
28 Yijana tanse'e yua ja'anse'ebi jojoni iraji. Ru'ru, ticu se'gabi jojoni irani, ja'nrëbi aon
za'zabo quëinji. Quënni, ja'nrëbi yo'je, za'zabobi yayuni ya'jiji.
29 Ya'jiguëna, aon tëa umuguse ti'anguëna, aonre tëajën saiyë, yihuoguë cabi Jesús.

La parábola de la semilla de mostaza

30 Cani ja'nrëbi, yeque cocare bacuani yihuoguë cani achobi:
—¿Riusu ba'i jobo queaca ba'iguë'ne? ¿Que ye'yo cocare quëaye'ne?
31 Mostazara'carë ai zinra'carë, ja'an'ru ba'iji. Si'ara'carëan'ru quë'rë zinra'carë
ba'iguëta'an,
32 yijana tanse'ebi irani yua si'a sunquiñëa'ru quë'rë jai sunquiñë irani, jai cabëan
quënquëna, bi'an hua'nabi ba sunquiñë sësëyena ziaroan suani, bëa huajëye poreyë, yi-
huoguë cabi Jesús.

El uso que Jesús hacía de las parábolas

33 Ja'nca ye'yoguë, ye'yo coca se'gare ye'yoguë, Riusu cocarebare bainni ye'yoguë, bacua
achaye porese'e'ru yihuoguë quëabi.
34 Bainre ye'yoguë, ye'yo coca se'gare quëabi. Baguëre concuare ye'yoguë, si'aye te'e
ruiñera quëani yihuobi.

Jesús calma el viento y las olas

35 Yihuoni, ja'nrëbi na'iguëna, baguëre concuani:
—Zitara que të'huina je'eñu, cabi.
36 Caguëna, bacuabi bain jubëte jo'cani, Jesusre, ba yogute ñu'iguëna, sahuë. Yequë bainbi
bacua yoguanbi te'e conni saë'ë.
37 Jesusre sajënna, ja'nrëbi ai jëja tutu raguëna, të'a yua huëni, oco yua yoguna cacaguëna,
oco bu'i bi'rabi.
38 Ja'nca ba'iguëna, Jesús yua yogu sëri seihuëte ba'iguë, sinjo tëobëna tëoni cainguë unji'i.
Cainguëna, baguëte sëtoni cahuë:
—¡Ëjaguë! ¿Më'ë guere yo'oguë, mai huesëni si'ayete ëñama'iguë'ne? huaji yëjën cahuë.
39 Cajënna, Jesusbi sëta rani, huëni, tutu can jëjoni saoni, zitarana guanseguë cabi:
—¡Ja'anse'e guajë'ën! ¡Ja'anse'e carajeijë'ën! cabi.
Caguëna, tutu'ga, zitara'ga, ja'anse'ebi carajaji'i. Gue tutuye beoye baji'i.
40 Ja'nca ba'iguëna, Jesusbi baguëre concuani cabi:
—¿Mësacua guere yo'ojën, yë'ëni si'a recoyo ro'tamajën, ro quëquëjën ba'iye'ne? cabi.
41 Caguëna, ba hua'nabi ai huaji yëjën, ai ëñajën rëinjën, sa'ñeña cahuë:
—¿Yua queaca ba'iguë'ne ba hua'guë? Baguëbi guanseguëna, tutu'ga, jai zitara'ga,
ja'anse'ebi achani, Jaë'ë cani carajaji'i, cahuë.

5

El endemoniado de Gerasa

1 Ja'nrëbi, zitarate je'enni, Gerasa yijana ti'anhuë.
2 Ti'anni, Jesusbi mëi bi'raguëna, yua gu'a huati cacasi'quëbi bain tansi re'ohuëbi etani,
tëhuo raji'i.
3 Ja'anguë yua bain tansi re'ohuëte ba'iguëna, yequëcuabi que maca'ga, guëname'ga
baguëni preso zeanni tayoñu cajën yo'ocuata'an, jëja beohuë.
4 Baguëni preso zeansi'cuabi guënameñabi baguë guëoña, baguë ëntë saraña, baguëni ai
re'oye huento'ga, baguë yua ro tëteni si'aye se'ga yo'oguë baji'i. Ja'ansi'quë yua baguë ëntë
sarañabi ra'nteni tëteni, ja'nrëbi gatabi hua'huani guënameare jë'yeni si'aguë baji'i. Ja'nca
ba'iguëna, baguëni zeanni hueñe porecuabi beohuë.
5 Baguë yua umugusebi, ñamibi bain tansirute ba'iguë, cu re'otore ba'iguë, si'a jëja güiguë,
gatabi ja'ansi'quë huaiguë, ja'si yo'oguë baji'i.
6 Ja'nca ba'iguëbi Jesusni, so'orëbi raiguëna, ëñani, baguëna ai jëja huë'huëni tëhuoni,
baguëna gugurini rëanni,
7 baguëni cabi:

—¿Më'ë guere ro'taguë, yë'ë ba'iruna raquë'ne, Jesús? Më'ë yua ba ta'yejeiyereba Ëjaguë
Riusu Zin'ë. Riusubi ëñaguëna, më'ëni senreba señë yë'ë: Yë'ëni ai yo'o güesema'ijë'ën, señë,
güiguë cabi baguë.
8 Jesús yua ën coca:
—Etani saijë'ën, gu'aye yo'o huati, ja'anre casi'quë sëani, ai jëja güiguë cabi baguë.
9 Caguëna, Jesusbi baguëni senni achabi:
—¿Më'ë gue mami hue'eguë'ne? senni achabi.
Senni achaguëna:
—Jai Jubë hue'eyë, jai jubë huati hua'i ba'icua sëani, sehuobi baguë.
10 Sehuoni ja'nrëbi, Jesusni senreba senji'i:
—Yëquëna huati jubëte ën yijabi gare etoni saoma'ijë'ën, senguë baji'i.
11 Senguë ba'iguëna, cuchi jubë ai jai jubëbi cueñe ba'i cubë jabate ba'ijën, bacua aonre
cu'ejën, aonre ainjën baë'ë.
12 Ba'ijënna, huati hua'ibi Jesusni senni achahuë:
—Ja'an cuchi hua'nana yëquënate saojë'ën. Ba hua'nana cacaye yëyë, senni achahuë.
13 Ja'nca senni achajënna, Jesusbi Saijë'ën cabi. Caguëna, huati hua'ibi ba bainguëte
jo'cani, cuchi hua'nana sani cacahuë. Cacani ba'ijënna, samu mil cuchi hua'na ba'iye'ru
ba'ijën, ja'ansi'cua yua rëi të'ntëbana huë'huëni, zitarana tonni runi huesëhuë.
14 Runi huesërena, cuchi cuiracuabi ai quëquëni, ja'nrëbi huë'e jobo, huë'e jobo ca'ncoña,
ja'anruan bainna sani quëamate. Quëajënna, bainbi ëñajën raë'ë.
15 Jesús ba'iruna rani ëñato, huati hua'i basi'quë yua caña sayasi'quëbi te'e ruiñe ro'taguë
ñuji'i. Ja'nca ñu'iguëna, bacuabi ai huaji yëjën ëñahuë.
16 Ëñajënna, baru bain ëñasi'cuabi huati hua'i etosi cocare, cuchi hua'na huesësi cocare
quëani achohuë.
17 Quëani achojënna, Jesusni bacua yijabi gare saiye guansehuë.
18 Guansejënna, ja'nrëbi, Jesusbi baguë yoguna cacaguëna, huati hua'i etosi'quëbi Jesusni,
Më'ë naconi te'e saza caguëna,
19 Jesusbi ënseni, baguëni yihuoguë cabi:
—Më'ë huë'ena go'ijë'ën. Më'ë bainni yë'ë conse'e, yë'ë oiguë base'e, ja'anre quëani
achojë'ën. Yë'ë ta'yejeiye Ëjaguëbi yë'ëni ai re'oye conbi caguë, bacuani quëani achojaijë'ën,
yihuoguë cabi Jesús.
20 Caguëna, baguë yua sani, si'a bain Decapolis huë'e joboña ba'icuare Jesús conguë
ba'ise'e si'aye quëani achobi. Quëani achoguëna, bain hua'na si'acuabi ai achajën rën'ë.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús

21 Ja'nrëbi, Jesús yua yogubi jenni go'iguëna, ai jai jubë bainbi zitara yëruhuana ti'anni,
baguëni tëhuo raë'ë. Tëhuo raijënna, baguë yua ba yëruhuate ba'iguëna,
22 bain ñë'ca huë'e ëjaguë Jairo hue'eguëbi raji'i. Rani, Jesusni ëñani, baguë guëon na'mina
gugurini rëanni,
23 baguëni senreba senji'i:
—Yë'ë zin hua'gobi ai ju'in hua'go ba'igona, raijë'ën. Më'ë ëntë sarañare bagona pa'roni
huachojë'ën. Huajë raija'go caguë, bagote conjë'ën, senreba senji'i.
24 Senguëna, Jesusbi baguë naconi saji'i. Saiguëna, ai jai jubë bainbi baguëni be'tejën, ai
quëon ëaye yo'ohuë.
25 Ja'nca yo'ojënna, u'chu rau ju'ingobi, si'a sara samu tëcahuëan ju'in hua'go ba'igobi bain
jubë naconi ba'igo, Jesusni be'tego baco'ë.
26 Ba hua'go yua ai ëco yo'ocuana saisi'cobi ai yo'ogo, bago curire bacuana ro'igo si'agoca
gare huajë raima'igo, quë'rë ju'in hua'go runco'ë.
27 Ja'nca ba'igobi Jesús ba'iyete achani, Jesusna sani, yurera bain jubë naconi baguë
yo'jeja'an sani, baguë canre pa'rogo.
28 Baguë can se'gare pa'roni huajëza cago yo'ogo.
29 Ja'nca pa'rogona, ja'ansirën u'chu rau tëcabi. Tëcaguëna, Yë'ëre rau tëcaye huanoji
ro'tago.
30 Ro'tagona, Jesús yua baguë ta'yejeiye poreyebi huachoye huanoguëna, bain jubë
ba'iguëbi go'iye bonëni, bainni ëñani:
—¿Nebi yë'ë can pa'roye'ne? senni achabi.
31 Senni achaguëna, baguëre concuabi baguëni cahuë:
—Ëñajë'ën, Ëjaguë. Bainbi më'ëna ai quëonjënna, ¿më'ë guere ro'taguë, më'ë can
pa'rosi'cuare cu'eguë'ne? cahuë.
32 Cajënna, Jesús yua si'a bainna bonëjeiñe ëñaguë, baguëni pa'rosi'core cu'ebi.
33 Cu'eguëna, ba hua'go yua ai huaji yëgo to'ntogobi baguëna gugurini rëanni, bago yo'ose'e
si'aye quëago.

34 Quëagona, baguë yua bagoni yihuoguë cabi:
—Mami, më'ëbi yë'ëni si'a recoyo ro'tasi'co sëani, huajë raë'ë më'ë. Ja'nca huajë raisi'co
yua bojogo saijë'ën. Më'ë raure senjosi'cobi huajë hua'go ba'ijë'ën, yihuoguë cabi.
35 Ja'nrëbi, Jesús yuta coca cani tëjima'iguëna, ñë'ca huë'e ëjaguë quë'robi Jaironi coca
quëacuabi ti'anhuë. Ja'nca ti'ancuabi:
—Më'ë zin hua'gobi junni huesëgo. Ja'nca sëani, mai Ëjaguëte choima'ijë'ën, cahuë.
36 Cajënna, Jesús yua bacua quëase'ere ro achani, ñë'ca huë'e ëjaguëni yihuoguë cabi:
—Huaji yëye beoye ba'ijë'ën. Yë'ëni si'a recoyo ro'taye se'ga ba'ijë'ën, cabi.
37 Ja'nca cani, bain jubëbi baguë naconi sai ëaye ba'ijënna, ënsebi Jesús. Pedro, Santiago,
Santiago yo'jeguë Juan, bacua se'gare sabi.
38 Sani, ñë'ca huë'e ëjaguë quë'rona ti'anni ëñato, bain hua'nabi ota oijën, hui'ya güijën, ai
gu'aye achohuë.
39 Ja'nca yo'ojënna, Jesusbi cacani, bacuani cabi:
—¿Mësacua guere ro'tajën, ro ota oijën güiye'ne? Zin hua'gobi ju'inmaco'ë. Cainsi hua'go
se'ga ba'igo, cabi.
40 Caguëna, bacuabi baguëni ai jayajën chohuë. Ja'nca chojënna, Jesusbi si'a hua'nare
etoni saobi. Saoni ja'nrëbi, ba zin hua'go pë'caguë, pë'cago, baguë naconi raisi'cua, ja'ancua
se'gare sani, zin hua'go uinruna cacahuë.
41 Cacani, baguëbi yua bago ëntë sarare zeanni, bagoni:
—Talita, cumi, cabi. Bain cocabi cato, "Huëijë'ën, mami, cayë" cabi.
42 Caguëna, ja'ansirën, zin hua'go si'a sara samu tëcahuëan ba'igobi sëtani huëni, gani
bi'rago. Gani bi'ragona, bain hua'nabi ai ëñajën rën'ë.
43 Ëñajën rëinjënna, Jesús yua bacuani si'a jëja guanseguë, Yequëcuani gare quëaye beoye
ba'ijë'ën cabi. Cani ja'nrëbi, bagote aon cuiraye guansebi.

6

Jesús en Nazaret

1 Ja'nrëbi, Jesús yua barubi sani, baguëre concuabi conjënna, baguë yijana goji'i.
2 Go'ini, ti'anni, yo'o yo'oma'i umugusebi bain ñë'ca huë'ena sani, bainni coca yihuo
bi'rabi. Yihuo bi'raguëna, ai jai jubë bainbi ai achajën rëinjën, sa'ñeña coca cahuë:
—¿Baguë coca ye'yose'e queaca ye'yeni masiguë'ne baguë? Ai masi ëjaguëbi ye'yoguëna,
¿nebi baguëni ye'yore'ne? Baguë ta'yejeiye masiguë ëñoguëna, ¿nebi baguëte coñe'ne?
3 Ro bainguë se'ga ba'iguëbi ro María mamaquë'bi ba'iji. Baguë yo'jecua Santiago, José,
Judas, Simón, baguë romi yo'jecua'ga, si'acuabi ënjo'on bain, mai naconi ba'icua'ë, cahuë.
Ja'nca cajën, baguë cocare achaye güejën, baguëte te'e ruiñe ëñamajën baë'ë.
4 Ja'nca ba'ijënna, Jesusbi bacuani cabi:
—Riusu bain raosi'cua banica, si'acuabi bacuani te'e ruiñe ëñajën bojoyë. Bacua te'e huë'e
bain, bacua se'gabi bacuani gu'aye ro'tajën, bacuani te'e ruiñe ëñamajën ba'iyë, cabi.
5 Ja'nca caguë, yua baguë ta'yejeiye masiye baru bainni masi güeseye gare poremaji'i. Rau
ju'in hua'na, te'e hua'na se'gare baguë ëntë sarañabi pa'roni huachobi.
6 Baru bainbi yua baguëni recoyo ro'taye güecua sëani, ja'an se'gare yo'oye poreguë, gue
ro'taye beoye bacuani ëñabi. Ja'nrëbi jë'te, yequë huë'e joboña cueñe ba'iguëna, baguë yua
baruanna sani, bainni coca yihuobi.

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

7 Ja'nrëbi, Jesús yua baguëre concuare si'a sara samucuare choini, bacuani cabi:
—Mësacua yua huati hua'ire etoye porecuabi saijë'ën caguë, bacuare samu baincua
jubëanre cuencueni, tinruanna saicuare re'huabi.
8 Ja'nca re'huani, bacuani coca yihuoguë cabi:
—Mësacua yua bonsere sama'ijë'ën. Bonse turubë, aon, curi, ja'anre sama'ijë'ën. Mësacua
ro'ojën sai turubëan se'gare sajë'ën.
9 Guëon ju'i pe'perëanre ju'ijë'ën. Te'e ëntë sara can ju'ijë'ën. Samu caña sama'ijë'ën.
10 Mësacua yua huë'e jobona ti'anni, ba huë'e jobobi saiye tëca te'e huë'e se'gare ba'ijë'ën.
11 Yequërë baru bainbi mësacuani bojomajën, mësacua coca quëani achoyete achaye güejën
ba'itoca, barubi quëñëni saijë'ën. Saijën, bacuabi ëñajënna, mësacua guëon ba'i ya'ore
cue'nconi tonjë'ën. Ja'nca yo'otoca, bacuabi bacua gu'a jucha yo'ose'ere masiyë. Ja'nca
yo'ocua banica, Sodoma, Gomorra, ja'anruan bain bënni senjoja'ñe'ru, bacua yua quë'rë
ta'yejeiye bënni senjosi'cua ba'ija'cua'ë, yihuoguë cabi Jesús.
12 Ja'nca caguëna, bacuabi sani, Riusu cocare bainni quëani achohuë:
—Mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere beorure jo'cani, mame recoyo re'huani ba'ijë'ën,
quëani achojën saë'ë.

13 Ja'nca quëani achojën, gu'a huati hua'ire ai ta'yejeiye etoni saojën, olivo hui'yabebi jañuni tonjën, rau ju'incua ai ta'yejeiye huachojën baë'ë.

La muerte de Juan el Bautista

14 Ja'nca yo'ojënna, bain ta'yejeiye ëjaguë Herodes hue'eguëbi achabi. Si'a bainbi Jesús yo'oye porese'ere achani masihuë. Herodesbi ja'anre achani, coca cabi:

—Juan Bautizaguë'bi ba'iji baguë. Junni huesësi'quëta'an, baguë yua go'ya raimaquë. Ja'nca go'ya raiguëbi baguë ta'yejeiye masini ëñoñe poreji, cabi.

15 Caguëna, yequëcuabi:

—Riusu ira bainguë raosi'quë Elías'bi ba'iji, cahuë.

Cajënna, yequëcuabi:

—Banji. Yequë'bi. Riusu ira bain raosi'cua ba'icua, te'eguëbi ba'iji, cahuë.

16 Cajënna, Herodesbi achani cabi:

—Banji. Juan'bi ba'iji. Baguë sinjobëte tëyoye guansehuë yë'ë. Guanseguëna, yurera go'ya raji'i baguë, cabi.

17 Herodes yua ru'ru Juanre preso zeanni, ya'o huë'ena guaoye guansebi. Herodías ro'ina ja'nca yo'obi. Ja'ango yua Herodes yo'jeguë Felipe rënjo ba'isi'cobi ba'igona, Herodes yua bagote tëani babi.

18 Tëani baguëna, Juanbi baguëni bëinguë cabi:

—Më'ë yo'jeguë rënjore sëani, bagote tëani baye porema'iñë më'ë, cabi.

19 Caguëna, Herodíasbi yua Juanni bëingo, Baguëni huani senjoza cagoreta'an, Herodesbi ënsebi.

20 Juan ba'iyete ëñani, re'o bainguë, jucha beo hua'guë ba'iguëna, Herodesbi ja'anre masiguë, bagote ënsebi. Juanbi Riusu cocare quëani achoguëna, Herodesbi ro huesë ëaye achaguëta'an, baguëni bojoguë achabi.

21 Ja'nca bagote ënseguëna, jë'te ba'iguëna, Herodíasbi Juanni huani senjoñe poreyete ro'tago. Herodes të'ya raisi tëcahuë'ru ba'iye ti'anguëna, Fiestare yo'oza caguë, baguë yo'je ëjacua, baguë soldado ëjacua, Galilea ëjacua, bacuare choini, aon fiestare yo'obi.

22 Ja'nca yo'oguëna, Herodías mamaco, romi zingobi fiesta yo'oruna cacani pairagona, Herodes, baguë choisi'cua naconi, bacuabi bagoni ai ëa ëñani bojohuë. Pairani tëjigona, Herodes yua bagoni cabi:

—Më'ëbi gue gu'a ma'carëanre sentoca, më'ëna ro insiyë yë'ë.

23 Ro coquema'iñë yë'ë. Më'ëbi yëtoca, yë'ë guanse jobore cuencueni, jobo ba'iye tëca më'ëna ro insiyë yë'ë, cabi.

24 Caguëna, bagobi etani, bago pë'cagoni senni achago:

—Mamá, ¿guere señe'ne yë'ë? senni achago.

Senni achagona, Herodíasbi sehuogo:

—Juan Bautizaguë sinjobëte senjë'ën, sehuogo.

25 Ja'nca sehuogona, ba romi zingobi ja'ansirën Herodesna go'ini, baguëni sengo quëago:

—Juan Bautizaguë sinjobëte tëyojë'ën. Tëyoni ja'nrëbi, guëna re'ahuana tëoni, yurera'rë yë'ëna rani ëñojë'ën, cago sengo bago.

26 Ja'nca sengona, Herodesbi ai sa'nti hua'guë runji'i. Ja'nca ruinguëta'an, baguë ganreba case'e'ru tin yo'oye yëmaji'i, baguë gajecua achasi'cuare sëani.

27 Ja'nca ba'iguëna, Herodes yua ja'ansirën soldadote choini, Juan sinjobëte tëyoni rajë'ën caguë guansebi.

28 Guanseguëna, soldadobi ya'o huë'ena sani, Juan sinjobëte tëyoni, guëna re'ahuana tëoni, Herodesna rani jo'cabi. Jo'caguëna, Herodes yua ba romi zingona insiguëna, bago'ga sani, bago pë'cagona jo'cajaco'ë.

29 Jo'cagona, ja'nrëbi, Juanre consi'cuabi baguë huani senjose'ere achani, baguë ga'nihuëte injën raë'ë. Rani, baguë ga'nihuëte sani tanhuë.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

30 Ja'nrëbi jë'te, Jesús bain cuencueni saosi'cuabi se'e baguëna ñë'ca rani, bacua yo'ojën ba'ise'e, bacua ye'yojën ba'ise'e si'aye baguëni quëani achohuë.

31 Quëani achojënna, Jesusbi bacuani cabi:

—Re'oji. Yureca raijë'ën. Bain beoruna sani, bëani huajëñu, cabi.

Ai jai jubë bainbi ëñajën, raijën ba'ijënna, Bacuare conñu cajën yo'ojën, bacuabi yuta bacua aon aiñe poremaë'ë. Ja'nca sëani, Jesusbi bëani huajë cocare bacuani cabi.

32 Cani, bacua se'gare sabi. Sani, yoguna cacani, bain beo re'otona saë'ë.

33 Saijënna, ai jai jubë bainbi bacuare ëñani, Jesusre masini, bacua saija'runa ma'abi ru'ru sani ti'anhuë. Si'a joboña bainbi sani, baruna ti'anni ëjohuë.

34 Ëjojënna, ja'nrëbi, Jesusbi ti'anni, yogubi etani mëni, ai jai jubë bain raisi'cuani ëñabi.
Ja'nca ëñani, bacuare ai oire babi. Oveja hua'na cuiraguë beocua'ru ba'iye ëñoñë bacua
caguë, bacuani ai ba'iye coca yihuo bi'rabi.
35 Yihuoni na'ijaiguëna, baguëre concuabi rani, baguëni coca cahuë:
—Yua na'iji. Ën re'oto yua bain beo re'oto sëani,
36 bainre go'i güesejë'ën. Bacua yua cueñe ba'i huë'e jo'borëanna sani, bacua cainruan,
bacua aon aiñe, ja'anre cu'eja'bë caguë, bacuare go'i güesejë'ën. Aon beocua'ë bacua, cahuë.
37 Cajënna, Jesús sehuobi:
—Mësacua se'gabi bacua aonre aonjë'ën, sehuobi.
Sehuoguëna, bacua senni achahuë:
—¿Yua yëquëna sani, samu cien denario so'coña ro'iye aonre coni rani bacuani aoñe yëguë
më'ë? senni achahuë.
38 Senni achajënna, Jesusbi sehuoguë senni achabi:
—¿Mësacua jo'jo aonbëan quejeibëan baye'ne? Sani ëñajë'ën, cabi.
Caguëna, sani ëñani rani quëahuë:
—Te'e ëntë sarabëanre bayë. Samu ziaya hua'ire'ga bayë yëquëna, quëahuë.
39 Quëajënna, Jesusbi si'a bainni guanseguë cabi:
—Mësacua yua jubëan ñë'cani, re'o tayahuëanna bëani huajëjë'ën, cabi.
40 Caguëna, yequëcua cien ba'icua'ru ba'iye, yequëcua cincuenta ba'icua'ru ba'iye, jubëan
ñë'cani bëahuë.
41 Bëajënna, ja'nrëbi, Jesús yua ba te'e ëntë sara jo'jo aonbëanre, ba samu ziaya hua'ire
inni, mëiñe ëñani, Riusuni bojoguë, Surupa cabi. Cani, aonbëanre jë'yeni, baguëre concuana
insibi, bainni aoñete. Insini, güina'ru, ba samu ziaya hua'ire inni jë'yebi, si'a hua'na aiñete.
42 Ja'nca jë'yeni aonni, si'a hua'nabi anni yajihuë.
43 Anni yajirena, ja'nrëbi, Jesusre concuabi ba aon anni jëhuasi mi'chirëanre chiani, ziaya
hua'i mi'chirëanre chiani, si'a sara samu jë'eñana bu'iye ayahuë.
44 Ba aon ainsi'cua, ëmëcua se'gare cuencueto, cinco mil baë'ë.

Jesús camina sobre el agua

45 Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi baguëre concuani guanseguë cabi:
—Mësacua yua yoguna cacani, Betsaida huë'e jobona je'enni, ru'ru saijë'ën. Yë'ëbi yua
bainre bacua huë'eñana go'i güeseyë, guanseguë cabi.
46 Caguëna, baguëre concuabi saë'ë. Saijënna, baguë yua bainre go'i güeseni, ja'nrëbi
cubëna mëni, Riusu naconi ujabi.
47 Ujaguë na'iguëna, ñami ti'anguëna, Jesusbi cubëte te'e hua'guë ba'iguëna, baguëre
concuabi jobo zitarate ba'ijën, go'iye tutuguëna, ai jëja ro'ajën, ro guajahuë.
48 Guajajën ñatajaijënna, ñata ñami ba'iguëna, Jesusbi ëñani, bacua ba'iru tëca zitara
canja'an ganiguë raji'i. Rani, bacuare tayojeiye saiye'ru ëñoguëna,
49 bacuabi ëñani, Huatibi raiji ro'tajën,
50 ai quëquëreba quëquëjën, ai jëja güihuë. Güijënna, Jesusbi bacuani cabi:
—¡Mësacua jëja recoyo bajë'ën! ¡Yë'ë'ë! ¡Quëquëye beoye ba'ijë'ën! cabi.
51 Cani ja'nrëbi, bacua yoguna cacaguëna, tutubi carajaji'i. Carajaquëna, bacuabi gue
ro'taye beoye ai ëñajën rën'ë.
52 Ëñajën rëinjën, Jesús ta'yejeiye yo'oni ëñoguë ba'ise'e, bain jubë aonguë ba'ise'e, ja'anre
te'e ruiñe ye'yemaë'ë. Yuta bacua ye'yeni si'a recoyo ro'taye ai carabi bacuare.

Jesús sana a los enfermos de Genesaret

53 Ja'nrëbi, zitarate je'enni, Genesaret yijana ti'anhuë. Ti'anni, yogute gueonni,
54 mëijënna, bain hua'na baru ba'icuabi Jesusre ëñani masihuë.
55 Masini ja'nrëbi, si'a ca'ncoñabi bacua ju'incuare camañare uinjënna, Jesús ba'irute
quëajënna, baguëna cuanni rahuë.
56 Ja'nca rajënna, bacuare huachobi. Si'a baru ba'i huë'e joboñana ti'anni, huë'e joboña
ca'ncoñana ti'anni ba'iguëna, bacua rau ju'incuare rani, bacua huë'e jobo ma'a yëruhuana
uanni ëjoni, Jesusbi raiguëna, Më'ë can na'mi se'gare pa'roni huajëja'bë cajën, Jesusni sen'ë.
Senjënna, si'acua baguëni pa'rocuabi huajë hua'na go'ya raë'ë.

7

Lo que hace impuro al hombre

1 Ja'nrëbi, fariseo bainbi ira coca ye'yocua naconi, Jerusalenbi rani,
2 Jesusre concuare ëñato, yequëcuabi bacua ëntë saraña si'si sarañare bajën, bacua aonre
ainjën baë'ë. Ëntë abuma'isi'cuare sëani, fariseo bainbi bacuani bëinjën ëñahuë.

3 Fariseo bain, si'a judío bainbi bacua aonre aiñe yëto, ru'ru ai tayejeiye ëntë abuyë. Bacua
ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru güina'ru yo'ojën ba'iyë.
4 Aon coruna sani rani, bacua ëntë yua re'oye abuma'itoca, bacua aonre ainma'iñë. Ro
bacua ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru yo'ojën, bacua gono ro'rohuëanre zoaye, bacua
sotoroanre, bacua guënaroanre re'oyera zoaye, ja'anre ai cuirajën yo'oyë.
5 Ja'nca yo'ojën ba'icua, fariseo bain, ira coca ye'yocua, bacuabi Jesusre tëhuoni, baguëni
senni achahuë:
—¿Më'ëre concua queaca yo'ojën, mai ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru tin yo'oye'ne?
Ro si'si ëntë sarañate bajën, bacua aonre ainjën, ai gu'aye yo'oyë, senni achajën bën'ë.
6 Ja'nca bëinjënna, Jesusbi sehuobi:
—Mësacua re'o bain ba'iyë yëquëna cajën, ro coqueyë. Riusu ira bainguë raosi'quë Isaías
hue'eguëbi mësacua ba'iyete ro'tani, ai masiye toyani jo'cabi:
Judío bainbi Riusuni te'e ruiñe ëñañe'ru ëñojën, ro bacua yi'oboan se'gabi ro re'oye achoye
cajën, ro coqueyë.
Ja'nca cajën, bacua recoñoabi baguëni ro'tamajën ba'iyë.
7 Ro coquejën, Riusuni ro gugurini rëanjën ba'iyë.
Ro bain ro'tase'e se'gare ye'yojën, Riusu cocareba'ë cajën, ro coqueyë, toyani jo'cabi Isaías.
8 Mësacua'ga Isaías toyani jo'case'e'ru güina'ru yo'ojën, ro coquejën ba'iyë. Riusu cocare-
bare ro jo'cani senjojën, ro bain yo'ojën ba'iye'ru yo'ojën ba'iyë. Mësacua ocobëan, uncu
ro'rohuëan, ja'anre re'oye zoañu cajën, ro mësacua ira bain yo'ojën ba'ise'e'ru güina'ru ro
ta'yejeiye yo'ojën ba'iyë.
9 Mësacua ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru güina'ru yo'oñu cajën, Riusu coca guanseni
jo'case'ere ro jo'cani senjohuë mësacua.
10 Riusu bainguë Moisesbi coca guanseni jo'cabi: "Më'ë pë'caguë, më'ë pë'cago, bacuare te'e
ruiñe ëñaguë ba'ijë'ën. Bainguëbi baguë pë'caguë sanhuëni gu'aye catoca, baguëni huani
senjojë'ën" guanseni jo'cabi.
11 Ja'nca guanseni jo'caguëta'an, mësacuabi ro tin ye'yojën, bainre ñaca cayë: "Mësacuabi
mësacua pë'caguë, pë'cago, bacuani: Yë'ë baye si'aye Corbán ba'iji. Riusuna insise'e'ë cayë.
12 Ja'nca insise'ere sëani, mësacuana insiye porema'iñë, ja'anre catoca, mësacua pë'caguë
sanhuëni conni cuiraye yo'oma'ijë'ën." Ja'an cocare huacha ye'yojën ba'iyë mësacua.
13 Ja'nca ye'yojën, Riusu coca guanseni jo'case'ere ro carajei güesejën, ro mësacua ira
bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'ere ro ye'yojën ba'iyë. Ja'nca yo'ojën, mësacua yequë yo'o ai
ta'yejeiye ro yo'oreba yo'ojën ba'iyë, cabi Jesús.
14 Ja'nca cani, ja'nrëbi, bainre se'e choini, bacuani yihuoguë cabi:
—Mësacua si'acua yë'ëre achani ye'yejë'ën.
15 Bain aon ainse'ebi gu'a bain'ru ruiñe beoye ba'iyë. Bain recoyo ro'tani case'e se'ga, ja'an
se'gabi gu'ajeijën ba'iyë.
16 Mësacua ganjo banica, achani ye'yejë'ën, cani achobi.
17 Ja'nca cani, ja'nrëbi, bainre jo'cani, baguë huë'ena go'ini cacaguëna, baguëre concuabi
baguë ye'yo coca yure case'ere senni achahuë.
18 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—¿Mësacua'ga ro huesë ëaye achare? Ja'nca ba'itoca, mësacua te'e ruiñe achani ye'yejë'ën.
Bain aon ainse'ebi bacuani gu'aye yo'o güesema'iji.
19 Bain aon ainse'ebi bacua recoyona ti'anma'iji. Guëtabë se'gana ti'anni, ja'nrëbi, ro anni
saoye se'gabi etani huesëji, sehuobi.
Ja'nca sehuoguë, si'a aon re'o aon ba'iye cabi.
20 Ja'nca cani, bacuani yihuoguë quëabi:
—Bain recoyo ro'tani yi'obobi case'e, ja'anbi cajën, ro gu'ajeijën ba'iyë.
21 Bainbi ro recoyo ro'tajën, gu'aye se'gare ro'tani gu'aye yo'ojën ba'iyë. Ëmëcua, romicua,
sa'ñeña ro yahue bajën, ro a'ta yo'ojën,
22 bonsere ro ëa ëñajën, bainre gu'aye cajën, bacua se'gare'ru huanoñe ro'tajën, ro huesë
ëaye yo'oreba yo'ojën ba'iyë.
23 Ja'nca gu'aye ro'tajën, recoyo se'gabi ro'tani yo'ojën, gu'ajeijën ba'iyë bain hua'na,
yihuoguë quëabi Jesús.

Una extranjera que creyó en Jesús

24 Ja'nrëbi, Jesusbi sani, Tiro, Sidón, ja'anruan ba'i yijana ti'anbi. Ti'anni, Bainbi yë'ë
ënjo'on ba'iyete achama'ija'bë caguë, baru ba'i huë'ena cacani, te'eguë ba'iye ro'tabi. Ja'nca
ro'taguëta'an, te'eguë ba'iye poremaji'i.
25 Yeco romigobi baguë ba'iyete achani, baguëna rani, baguë guëon na'mina gugurini
rëango.

26 Judía baingo beogo. Tin baingo, Sirofenicia baingo ba'igona, bago zin hua'gobi gu'a
huati cacasi'co baco'ë. Ja'nca ba'igona, pë'cagobi Jesusna rani, bago gu'a huati etoni saoye
senco'ë.
27 Sengona, Jesusbi ye'yo cocabi sehuobi:
—Yë'ë bain se'gare coñe bayë ru'ru. Tin bainre ru'ru contoca, gu'aji. Bain zin hua'na
aonre ëani, jo'ya yai hua'nana aoñe, ja'nca yo'otoca, gu'aji, sehuobi.
28 Sehuoguëna, bagobi cago:
—Te'e ruiñe cahuë më'ë Ëjaguë. Ja'nca caguëta'an, zin hua'nabi aonre ainjën, bacua aon
zi'ngare mesa yijacuana tonjënna, jo'ya yai hua'nabi chiani aiñë, cago.
29 Ja'nca cagona, Jesusbi bagoni quëabi:
—Ai re'oye sehuohuë më'ë. Ja'nca sëani, më'ë huë'ena go'ijë'ën. Gu'a huatibi më'ë zin
hua'gore gare jo'cani saji'i, quëabi.
30 Quëaguëna, bagobi go'ini ëñato, zin hua'gobi camate unco'ë. Gu'a huati gare etani
saisi'quëbi baji'i.

Jesús sana a un sordomudo

31 Ja'nrëbi, Jesús yua Tirobi sani, ja'nrëbi Sidonbi sani, Decápolis huë'e joboñabi sani,
Galilea zitarana ti'anbi.
32 Ti'anguëna, yequëcuabi bacua bainguëte baguëna sani ëñohuë. Ja'anguë yua ganjo
achama'iguë, hue'nhue coca caguë baji'i. Ja'nca ba'iguëna, baguëte ëñojën, Jesús ëntë sarabi
pa'roni huachoye sen'ë.
33 Senjënna, Jesusbi baguëte bain ba'irubi quëñoni, ca'ncona sabi. Sani ja'nrëbi, baguë
mëoñoabi yua ba bainguë ganjoroanna guioni, ba bainguë zemeñona gore tonni tëobi.
34 Ja'nca yo'oni ja'nrëbi, mëiñe ëñani, ba bainguëni oire bani, ja'nrëbi:
—¡Efata! cabi. Bain cocabi cato, ¡Ja'anse'e ti'jija'guë! cabi.
35 Ja'nca caguëna, ba bainguë ganjo, baguë zemeño, yua ja'anse'e ti'jiguëna, baguë yua
huajë raji'i. Re'oye coca caye porebi.
36 Ja'nca huajë raiguëna, Jesusbi bain hua'nani guanseguë, "Yequëcuani gare quëani
achoma'ijë'ën" guanseguë cabi. Cani, quë'rë guansese'eta'an, ba hua'nabi quë'rë cani
achohuë.
37 Ja'nca cani achojën, ai ëama'iñereba ëñajën rëinjën, coca cahuë:
—Baguë yo'o yua si'aye ai re'oye yo'oji. Ja'nca yo'oguëna, ganjo achama'icuabi achaye
poreyë. Yi'o ma'tëbë ba'icua'ga coca caye poreyë, cajën bojohuë.

8

Jesús da de comer a cuatro mil personas

1 Ja'nrëbi, ja'an umuguseña ba'iguëna, ai jai jubë bainbi ñë'ca raijënna, bacua aon aiñe
beobi. Beoguëna, Jesusbi baguëre concuare choini, bacuani cabi:
2 —Ën bainbi samute umuguseña yë'ë naconi ba'ijën, aon aiñe beojënna, bacuani ai oire
bayë yë'ë.
3 Bacua huë'ena go'i güesetoca, bacua yua ro aon gu'ana ju'incuabi ma'ana ro pa'npani
gurujaiyë. Yequëcua yua ai so'o raisi'cua ba'iyë, cabi.
4 Caguëna, baguëre concuabi sehuoye senni achahuë:
—Yua ën re'oto beo re'oto ba'iguëna, ¿guere bacuani aon aoñe'ne mai? senni achahuë.
5 Senni achajënna, Jesusbi bacuani senni achabi:
—¿Mësacua jo'jo aonbëan quejeibëanre baye'ne? senni achabi.
Senni achaguëna:
—Te'e ëntë sara samubëanre bayë, sehuohuë.
6 Sehuojënna, ja'nrëbi, Jesusbi bainre yua yijana bëaye guansebi. Ja'nca guanseni, ba
aonbëan te'e ëntë sara samubëanre inni, Riusuni Surupa cani, ba aonbëanre jë'yeni, baguëre
concuana insibi. Insiguëna, bacuabi yua bain hua'nana huo'hueni insihuë.
7 Ziaya hua'ire'ga samu rëño hua'nare bahuë. Ja'an hua'ire Jesusna insijënna, Jesusbi ba
hua'ire re'oye cani, bainna huo'hueye guansebi.
8 Guanseguëna, si'a hua'nabi aon anni yajihuë. Anni yajirena, ja'nrëbi, aon anni
jëhuase'ere chiani, te'e ëntë sara samu jë'eña bu'iye ayahuë.
9 Ba aon ainsi'cuare cuencueto, cuatro mil ba'icua'ru baë'ë. Ja'nrëbi, Jesús yua bacuare
go'i coca cani,
10 baguëre concua naconi yoguna cacani, Dalmanuta yijana saë'ë.

Los fariseos piden una señal milagrosa

11 Sani ti'anjënna, ja'nrëbi, fariseo bainbi Jesusre tëhuo rani, baguëni coca senni acha
bi'rahuë. Baguëni huacha sehuo güeseñu cajën, baguëni: “Ta'yejeiye yo'o yo'oni ëñojë'ën.
Guënamë re'otobi etoni ëñojë'ën” senni achahuë.
12 Senni achajënna, Jesusbi ai sa'ntiguë, bacuani bëinguë cabi:
—¿Mësacua queaca ro'tajën, ta'yejeiye yo'o yo'oni ëñojë'ën yë'ëre caye'ne? Mësacuani
ganreba caguë quëayë. Ta'yejeiye yo'o yua mësacuani gare ëñoma'iñë yë'ë, cabi.
13 Cani ja'nrëbi, bacuare jo'cani, yoguna se'e cacani, zitara të'huina se'e je'enni saji'i.

La levadura de los fariseos

14 Ja'nca saiguëna, baguëre concuabi yogute ba'ijën, aonre saye huanë yehuë. Te'e jo'jo
aonbë se'gare bahuë.
15 Ja'nca bajënna, Jesusbi bacuani guanseguë cabi:
—Mësacua ëñare bajë'ën. Fariseo bain, Herodes bain, bacua aon huo'coye ro'tamajën
ba'ijë'ën, guanseguë cabi.
16 Caguëna, baguëre concuabi sa'ñeña coca ca bi'rahuë:
—Aonre saye huanë yesi'cua ëani, ja'anre maini guanseguë cabi baguë, cahuë.
17 Cajënna, Jesusbi bacuani bëinguë cabi:
—¿Mësacua queaca ro'tajën, aonre saye huanë yehuë caye'ne? Mësacua yuta ye'yema'icua
ba'iyë. Yuta ro huesë ëaye achajën ba'iyë. Mësacuare recoyo ro'taye ai caraji.
18 Mësacua ñaco bajën, ¿guere yo'ojën ëñama'iñe'ne? Mësacua ganjo bajën, ¿guere yo'ojën
achama'iñe'ne? Mësacuabi ro ro'tajën, ro huanë yejën ba'iyë.
19 Yë'ëbi te'e ëntë sara jo'jo aonbëanre jë'yeni cinco mil bainre aonguëna, mësacuabi aon
anni jëhuase'ere chiani, ¿quejei jë'eñara bu'iye ayare'ne? senni achabi.
Senni achaguëna:
—Si'a sara samu jë'eña, sehuohuë.
20 Sehuojënna, baguë yua se'e senni achabi:
—Yë'ëbi te'e ëntë sara samu aonbëanre jë'yeni, cuatro mil bainni aonguëna, mësacuabi aon
anni jëhuase'ere chiani, ¿quejei jë'eñara bu'iye ayare'ne? senni achabi.
Senni achaguëna:
—Te'e ëntë sara samu jë'eña, sehuohuë.
21 Sehuojënna, baguë yua bacuani:
—¿Yuta achama'iñe mësacua? senni achabi.

Jesús sana a un ciego en Betsaida

22 Ja'nrëbi jë'te, Betsaidana ti'anhuë. Ti'anjënna, yequëcuabi ñaco ëñama'iguëte Jesusna
rani, Baguëte pa'roni huachojë'ën, sen'ë.
23 Ja'nca senjënna, Jesusbi ñaco ëñama'iguëni ëntë sarana zeanni, huë'e jobo ca'ncona sabi.
Sani ja'nrëbi, baguë ñacona gore tonni tëoni, baguë ëntë sarañabi baguëna pa'roni, ja'nrëbi,
baguëni coca senni achabi:
—¿Më'ë guere ëñaguë'ne? senni achabi.
24 Senni achaguëna, ñaco ëñama'iguëbi sëtani ëñani sehuobi:
—Bainre ëñañë yë'ë. Bain ganicua ba'icuareta'an, sunquiñëa ba'iye'ru yë'ëre ëñoñë, cabi.
25 Caguëna, ja'nrëbi, Jesús yua se'e baguë ëntë sarañabi baguë ñacona pa'roguëna, baguëbi
se'e sëtani ëñato, si'aye te'e ruiñe ëñaguë baji'i. Gare huajë raisi'quë baji'i.
26 Ja'nca ba'iguëna, Jesús yua baguëni cabi:
—Ba huë'e jobona se'e saima'ijë'ën. Yë'ë yure huachose'ere yequëcuani gare quëaye beoye
ba'ijë'ën caguë, më'ë huë'ena go'ijë'ën guanseni jo'cabi Jesús.

Pedro declara que Jesús es el Mesías

27 Ja'nrëbi jë'te, Jesús, baguëre concua naconi, bacuabi yua Cesarea Filipo huë'e joboña
tëca saë'ë. Sani, ma'abi ganijënna, Jesusbi baguëre concuani coca senni achabi:
—Bainbi yë'ëre coca cajën, ¿gueguëguë'ne yë'ëre caye'ne? senni achabi.
28 Senni achaguëna, sehuohuë:
—Yequëcuabi më'ëre cajën, Juan Bautizaguë'bi, më'ëre cayë. Yequëcuabi, Elías'bi, më'ëre
cayë. Yequëcuabi, Riusu bainguë raosi'quë'bi, më'ëre cayë, sehuohuë.
29 Sehuojënna, bacuani se'e senni achabi Jesús:
—Mësacua'ga cajën, ¿gueguëguë'ne yë'ëre caye'ne? senni achabi.
Senni achaguëna, ja'nrëbi, Pedrobi sehuobi:
—Më'ë yua Riusu Raosi'quëreba'ë. Ba Cristo ba'iguë'ë më'ë, sehuobi.
30 Ja'nca sehuoguëna, Jesusbi bacuani guanseguë:
—Mësacua yua ja'anre yequëcuani gare quëaye beoye ba'ijë'ën, cabi.

Jesús anuncia su muerte

31 Ja'nrëbi, baguëre concuare yihuoguë ca bi'rabi:

—Yë'ë yua Bainguë'ru Raosi'quëreba sëani, ai ta'yejeiye ja'siye ai yo'oye bayë yë'ë. Israel bain ira ëjacua, pairi ëjacua, ira coca ye'yocua, ja'ancuabi yë'ëre ai je'o bajën, yë'ëni huani senjoja'cua'ë. Huani senjocuata'an, samute umuguseña ba'ini, go'ya raija'guë'ë yë'ë caguë, bacuani te'e ruiñera quëabi.
32 Ja'nca quëaguëna, Pedro yua baguëte ca'ncona sani, baguëni ai bëinguë cabi.
33 Caguëna, Jesusbi yua baguë yequë concuana bonëni, Pedroni bëinguë sehuoguë cabi:
—¡Quëñëni saijë'ën! ¡Zupai huati caye'ru cayë më'ë! Riusu ro'taye'ru tin ro'tayë më'ë. Ro bain ro'taye'ru te'e ro'tayë më'ë, cabi Jesús.
34 Cani ja'nrëbi, baguëre concua, bain hua'na baru ba'icua, bacuare choini, bacuani coca yihuoguë quëabi:
—Bainbi yë'ëni te'e coñe yëtoca, bacua ba'iyete ro'tama'ijën ba'ija'bë. Bainbi crusu sa'cahuëna ju'iñe ro'tani, yë'ë naconi te'e ganijën raija'bë.
35 Ro bacua ba'iye se'gare ro'tatoca, bacuabi huesëni si'ayë. Yë'ë ba'iye, Riusu cocareba, ja'anre quëani achojën, ja'an ro'ina junni huesëtoca, bacuabi go'ya rani huajëreba huajëja'cua'ë.
36 Bainbi si'a ën yija ba'iyete coni bani, ja'nrëbi junni huesëtoca, bacua bonsere baye gare porema'iñë. Ro guaja yo'o yo'osi'cua ba'iyë.
37 Bacuabi gare se'e go'ya rani bonse baye gare porema'iñë.
38 Yë'ëre gu'a güeni senjoñe ro'tatoca, yë'ë cocareba ye'yose'ere gu'a güeni senjoñe ro'tatoca, yë'ë'ga bacuare güeni senjoja'guë'ë. Ën yija bainbi ai gu'aye yo'ojën, sa'ñeña ro a'ta yo'ojën ba'ijënna, mësacuabi bacua naconi te'e conjën ba'itoca, yë'ë bënni senjo umuguse ti'anguëna, mësacuare güeni senjoja'guë'ë yë'ë. Yë'ë yua Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi, yë'ë Taita Riusu naconi, baguë guënamë re'oto yo'o con hua'na naconi, ai ta'yejeiye ai go'sijeiye raiguë, yë'ë bainrebare inguë raija'guë'ë yë'ë, yihuoguë quëabi Jesús.

9

1 Ja'nca quëani, ja'nrëbi, bacuani se'e yihuoguë cabi:
—Mësacuani ganreba quëayë yë'ë. Mësacua jubë ba'icua yequëcua ënjo'on nëcacuabi yuta junni huesëma'iñë. Ru'ru, Riusubi ënjo'ona ti'anni, baguë ta'yejeiyereba yo'oye poreyete ëñoguëna, mësacuabi ëñaja'cua'ë, cabi Jesús.

La transfiguración de Jesús

2 Ja'nrëbi, te'e ëntë sara te'e umuguseña ba'ini, Jesusbi yua ai ëmë cubëna mëji'i. Mëni, Pedro, Santiago, Juan, bacua se'gare ja'anruna mëabi. Mëani, bacuabi ëñajënna, baguë ba'iye yua tin ëñobi.
3 Baguë caña yua ai ta'yejeiye pojeiyereba ai go'sijei cañara runji'i. Caña zoacua si'acuabi baguë cañate zoatoca, ta'yejeiye pojei caña zoaye gare porema'iñë.
4 Ja'nrëbi, Elías, Moisés, bacuabi gaje meni nëcahuë. Jesús naconi coca cajën nëcahuë.
5 Ja'nca nëcajënna, Pedrobi Jesusni cabi:
—Ëjaguë, ¡maibi ënjo'onre ba'ijënna, ai re'oye ba'iji! Ja'nca sëani, samute huë'erëanre yo'oñu. Te'e huë'erë më'ëna yo'ocaiyë. Te'e huë'erë Moisesna yo'ocaiyë. Te'e huë'erë Elíasna yo'ocaiyë, cabi.
6 Jesusre concuabi ai quëquësi hua'na ba'ijënna, Pedrobi ro huesë ëaye coca cabi.
7 Caguëna, ja'nrëbi, oco picobi nëca meni, si'acuare na'oguëna, picobë sa'nahuëbi bain coca achoni raobi:
—Ënquë yua yë'ë Zin'bi. Yë'ë ai yësi'quë'bi. Baguëbi coca caguëna, mësacua achajën ba'ijë'ën, achoni raobi.
8 Ja'nca achoni raoguëna, ba hua'nabi bonëjeiñe ëñani, Jesús se'gare ëñahuë. Yequëcuabi gare beohuë.
9 Ja'nrëbi, cubëbi gajejën, Jesusbi bacua ëñase'ere yequëcuani quëani achoye beoye ba'ijë'ën guanseguë cabi. Yë'ë, Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëbi junni tonni go'ya raiguëna, ja'nrëbi, yequëcuani quëani achojë'ën cabi.
10 Ja'nca caguëna, bacua se'gabi bacua ëñase'ere yahue masijën, yequëcuani quëani achomaë'ë. Quëani achoma'icua'ga yua sa'ñeña coca senni achajën, baguë junni tonni go'ya raiye caguë, guere caguë'ne, sa'ñeña senni achajën baë'ë.
11 Ja'nca senni achajën, ja'nrëbi Jesusni senni achahuë:
—Ira coca ye'yocuabi, Elíasbi ru'ru ti'an raiye ba'iji cajën, ¿guere ro'tajën caye'ne? senni achahuë.
12 Senni achajënna, baguë sehuobi:
—Te'e ruiñe cayë bacua. Elíasbi ru'ru ti'an raiye ba'iji. Si'aye mame re'huaguë raiji. Ja'nca re'huaguë raiguëta'an, Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, yë'ë ba'iyere'ga quëaji. Yë'ë

yua Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëbi ai ta'yejeiye ja'siye ai yo'oguë ba'iguëna, yequëcuabi
yë'ëni je'o ëñajën ba'ija'cua'ë.
13 Elías ba'iyete cato, mësacuani ñaca quëayë yë'ë. Yua ti'an raisi'quë'bi baji'i. Ja'nca
ba'iguëna, Elíasre je'o bacuabi ro bacua gu'a ëase'e'ru baguëni güina'ru gu'aye yo'ojën baë'ë,
sehuoguë quëabi Jesús.

Jesús sana a un muchacho que tenía un espíritu impuro

14 Ja'nrëbi jë'te, baguë yequë concua ba'iruna ti'anni ëñato, ai jai jubë bain, ira coca
ye'yocua naconi baë'ë. Ira coca ye'yocuabi yua baguëre concua naconi bëin coca cajën
baë'ë.
15 Ja'nca ba'ijën, ja'nrëbi, Jesusni ëñani, si'a bainbi ai ëñajën rëinjën, baguëna besa sani
saludahuë.
16 Saludajënna, Jesusbi baguëre concuani senni achabi:
—¿Mësacua yua gue coca bacua naconi cajën ba'iye'ne? senni achabi.
17 Senni achaguëna, yequë bainguë ba jubë bain naconi ba'iguëbi sehuoguë quëabi:
—Ëjaguë, yë'ë zin hua'guëte më'ëni ëñoguë raë'ë. Gu'a huati cacasi'quë sëani, yi'o ma'tëbë
ba'iji.
18 Baguëbi pasiaguë saiguëna, ba huatibi baguëni hue'nhue yo'oni, baguëte yijana ro jëjoni
saoni taonguëna, baguë yi'obobi chiri mëani to'inji. Mëani tonni, gunjire ai jëja guëonni,
si'a ga'nihuë garani, ai yo'oji. Ja'nca ba'iguëna, më'ëre concuanni huati etoye sen'ë yë'ë.
Senguëna, bacuabi etoye poremaë'ë, cabi baguë.
19 Caguëna, Jesusbi ai sa'ntiguë, baguëre concuani cabi:
—¡Yë'ëni si'a recoyo ro'taye ai caraji mësacuare! ¡Ro bain ro'taye'ru ro'tajën ba'iyë mësacua!
¿Mësacua ye'yeyete quejei zoe yuta ëjoye ba'iye'ne yë'ë? Ba hua'guëre yua yë'ëna rajë'ën, cabi.
20 Caguëna, ba zin hua'guëre rajënna, ba gu'a huatibi Jesusni ëñani, zin hua'guëni ai jëja
hue'nhue yo'obi. Yo'oguëna, baguë yua yijana tanni, bo'neguë uinguë, baguë yi'obobi
chirire mëani tonni, ai yo'obi.
21 Ai yo'oguëna, Jesús yua baguë pë'caguëni senni achabi:
—¿Quejei zoe huatire baguë'ne baguë? senni achabi.
Senni achaguëna, pë'caguëbi sehuobi:
—Baguë zinrënna gu'a huatire baji.
22 Gu'a huatibi cue'yonica, baguëni huani senjoza caguë, yua toabo, ziaya, ja'anruanna
jëjoni saoni tonji. Ja'nca ba'iguëna, më'ëbi poretoca, yëquënani oireba oiguë conjë'ën, cabi.
23 Caguëna, Jesús cabi:
—Më'ëbi yë'ë poreyete si'a recoyo ro'tatoca, baguëni huachoyë yë'ë. Bainbi yë'ë yo'oye
poreyete si'a recoyo ro'tatoca, Riusubi bacuare si'aye yo'ocaiji, cabi.
24 Caguëna, ja'nrëbi, ba pë'caguëbi si'a jëja güiguë sehuobi:
—¡Më'ëna si'a recoyo ro'tayë yë'ë! ¡Më'ëni si'a recoyo ro'taye caratoca, yë'ëre oireba oiguë
conjë'ën! güiguë cabi.
25 Caguëna, ai jai jubë bainbi ñë'ca raijënna, Jesusbi ëñani, ba gu'a huatini bëinguë
guanseguë cabi:
—Më'ë gu'a huati, yi'o ma'tëbë huati, ganjo achama'i güese huati, ja'an ba'iguëna, më'ëni
si'a jëja guanseguë cayë yë'ë. Ba zin hua'guëre gare etani saijë'ën. Baguëte gare se'e caca
raima'iguë ba'ijë'ën, cabi.
26 Caguëna, gu'a huatibi ai jëja güini, zin hua'guëni se'e hue'nhue yo'oni, ju'insi'quë'ru
jo'cani, gare etani saji'i. Saiguëna, bain hua'nabi, Yua junji'i baguë, cahuë.
27 Cajënna, Jesusbi baguë ëntë sarare zeanni, baguëte huëabi. Huëaguëna, zin hua'guëbi
huajë rani nëcabi.
28 Ja'nrëbi, Jesús yua baguë huë'ena go'ini ba'iguëna, baguëre concuabi baguëni senni
achahuë:
—¿Yëquëna hua'na guere yo'ojën, gu'a huatire etoni saoye poremate'ne? senni achahuë.
29 Senni achajënna, sehuobi:
—Mësacua yua aon aiñe jo'cajën, Riusuni ujareba ujajën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'oma'itoca,
ja'an huati hua'ire etoni saoye gare porema'iñë, sehuoguë cabi Jesús.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

30-31 Ja'nrëbi, bacuabi barubi sani, Galilea ma'aja'an ganijaë'ë. Jesús yua baguëre con-
cuani coca yihuoguë sëani, yequëcuabi baguë ganiñete masima'ija'bë caguë, bacua naconi
yahue ganiguë saji'i. Baguëre concuani coca yihuoguë, baguë ba'ija'yete quëabi:
—Yë'ë yua Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëna, yequëcuabi yë'ëre preso zeanni, gu'a
bainna insija'cua'ë. Insijënna, bacuabi yë'ëni huani senjoja'cua'ë. Huani senjorena, ja'nrëbi,
samute umuguseña ba'ini, yë'ëbi go'ya raija'guë'ë, quëabi.

32 Quëaguëna, baguëre concuabi ro huesë ëaye achahuë. Baguë coca yihuose'ere senni
achaye huaji yëjën baë'ë.

¿Quién es el más importante?

33 Ja'nrëbi, bacuabi Capernaum huë'e jobona ti'anhuë. Ti'anni, bacua huë'ena cacani
ba'ijënna, Jesusbi bacuani senni achabi:
—¿Mësacua gue coca cajën rate'ne? senni achabi.
34 Senni achaguëna, ro sehuoye beoye achahuë. Bacuabi ma'a raijën, bacua quë'rë
ta'yejeiye ëjaguë ba'ija'yete sa'ñeña ro'tajën, sa'neña cajën bëinjën raë'ë.
35 Ja'nca sëani, Jesusbi bëani, baguëre concua si'a sara samucuare choini, bacuani
yihuoguë cabi:
—Bainguëbi quë'rë ta'yejeiye ëjaguë ba'iye yëtoca, quë'rë yo'je ba'iguë ruiñe baji. Si'a bain
yo'o con hua'guë'ë cajën, si'acuani conni cuiraguë ba'ijë'ën, cabi.
36 Cani ja'nrëbi, zin hua'guëre choini, bacua joborana rani nëcobi. Ja'nrëbi, baguëte
cuanni, si'nquina ñoni, bacuani yihuoguë cabi:
37 —Bainbi yë'ëni re'oye yo'oni coñe ro'tatoca, zin hua'guë, ënquë ba'iguëre'ru re'oye
ro'tani yo'ojën conjë'ën. Ja'nca yo'otoca, yë'ëni te'e ruiñe ëñajën ba'iyë. Yë'ëni te'e ruiñe
ëñajën ba'itoca, yë'ë Taitare'ga, yë'ëre raosi'quë, ja'anguëre'ga te'e ruiñe ëñajën ba'iyë,
yihuoguë cabi Jesús.

El que no está contra nosotros está a nuestro favor

38 Caguëna, ja'nrëbi, Juanbi baguëni quëabi:
—Ëjaguë, yequë bainguë Më'ëni te'e coñë yë'ë, caguëbi huati hua'ire etoni saoguëna,
yëquënabi ëñahuë. Ëñani, mai naconi te'e ba'ima'iguëre sëani, baguëte ënsehuë, cabi.
39 Caguëna, Jesusbi sehuobi:
—Ja'an yo'ocuare ënsema'ijë'ën. Yë'ëni coñe cacuabi ta'yejeiye yo'o yo'oni ëñoni, ja'nrëbi
jë'te, yë'ëre gu'aye caye gare porema'iñë.
40 Maini gu'aye yo'omajën ba'icuabi maire te'e conjën ba'iyë.
41 Si'a bainbi, mësacuare, Cristo bainrebare sëani, Mësacuare re'oye conñu cajën, oco se'gare
mësacuana uncuatoca, Riusubi baguë ta'yejeiye insija'ye ro'tase'ere bacuana jo'caye beoye
insija'guë'bi, cabi Jesús.

El peligro de caer en pecado

42 Cani ja'nrëbi, bacuani yihuoguë cabi:
—Zin hua'na ënquë'ru ba'icuabi yë'ëni si'a recoyo ro'tajënna, ai bojoyë yë'ë. Bainguëbi
yua te'e zin hua'guë se'gani gu'a jucha yo'o güesetoca, baguëni ai bënni senjoja'guë'bi Riusu.
Ru'ru, jai gata to'obëbi inni, baguë ñaje tëcana gueonni, baguëte jai ziayana senjoni rëotoca,
baguëre quë'rë re'oye ba'ire'abi.
43 Më'ë ëntë sarabi gu'a juchare yo'o ëaye ro'tatoca, më'ë ëntë sarare të'cani senjojë'ën. Te'e
ëntë sara se'gare baguëbi Riusu ba'i jobona ti'antoca, quë'rë re'oye ba'iji. Samu ëntë sarañare
baguëbi ba toana senjosi'quë ba'itoca, ai gu'aye ba'iji. Ja'an toare yayoye gare porema'iñë.
44 Baru ba'i peco hua'nabi gare carajeiye beoye ba'ijënna, baru ba'i toabi gare yayaye
beoye ba'iji.
45 Më'ë guëonbi gu'a juchare yo'o ëaye ro'tatoca, më'ë guëonre të'cani senjojë'ën. Te'e guëon
se'gare baguëbi Riusu ba'i jobona ti'antoca, quë'rë re'oye ba'iji. Samu guëoñare baguëbi ba
toana senjonsi'quë ba'itoca, ai gu'aye ba'iji. Ja'an toare yayoye gare porema'iñë.
46 Baru ba'i peco hua'nabi gare carajeiye beoye ba'ijënna, baru ba'i toabi gare yayaye
beoye ba'iji.
47 Më'ë ñacogabi gu'a juchare yo'o ëaye ro'tatoca, më'ë ñacogate rutani senjojë'ën. Te'e
ñacoga se'gare baguëbi Riusu ba'i jobona ti'antoca, quë'rë re'oye ba'iji. Samu ñacogañare
baguëbi ba toana senjosi'quë ba'itoca, ai gu'aye ba'iji. Ja'an toare yayoye gare porema'iñë.
48 Baru ba'i peco hua'nabi gare carajeiye beoye ba'ijënna, baru ba'i toabi gare yayaye
beoye ba'iji.
49 Jo'ya hua'nare huani, Riusu misabëna uanni, toabi ëoni insito, ru'ru onhuabi so'oñe
bayë. Riusu bain hua'na'ga Riusuna insisi'cua sëani, toana ëosi'cua ba'iye'ru, yë'ë ro'ina ai
yo'oye bayë. Ja'nca ai yo'ojën ba'itoca, quë'rë ai re'oye ba'iji.
50 Onhuabi so'ontoca, hua'ibi ai hua'i sënguë ba'iji. Gu'a onhua ba'itoca, onhua
huanoma'iñe ba'itoca, hua'i sënma'iji. Gu'aji. Mësacua'ga ëñare bajën, recoyo gu'ajeiye beoye
ba'ijë'ën. Sa'ñeña bojojën ba'ijë'ën, yihuoguë cabi Jesús.

10

Jesús enseña sobre el divorcio

1 Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi Capernaum huë'e jobobi sani, Judea yija, Jordán ziaya que ca'nco,
ënsëguë eta rai ca'nco, ja'anruna saji'i. Sani, bainbi ñë'ca raijënna, baguë yo'oguë ba'ise'e'ru
bacuani coca yihuoguë ye'yoguë baji'i.
2 Ba'iguëna, fariseo bainbi ti'an rani, Baguëni huacha sehuo güeseñu cajën, baguëni cocare
ro coquejën senni achahuë:
—¿Bainguëbi baguë rënjore jo'cani senjoñe poreguë? senni achahuë.
3 Senni achajënna, Jesús sehuoguë senni achabi:
—Moisesbi coca guanseni jo'caguë, ¿guere mësacuani guanseguë'ne? senni achabi.
4 Senni achaguëna, sehuohuë:
—Moisés coca guanseni jo'case'ere ëñato, bain rënjore jo'cani senjoñe yëtoca, bagote senjo
cocare utina toyani, bagona insijë'ën, cani jo'case'e baji'i, sehuohuë.
5 Sehuojënna, Jesús cabi:
—Mësacua achaye güecuare sëani, Moisesbi ja'an cocare mësacuani guanseni jo'cabi.
6 Ja'nca jo'caguëta'an, ru'rureba ba'isirën, Riusubi si'aye re'huani jo'caguë, bainre
re'huaguë, ëmëguëte, romigote, re'huani jo'cabi.
7 Ja'nca re'huani jo'cani, ën cocare guanseni jo'cabi: "Ëmëguëbi baguë pë'caguëte pë'cagote
gare jo'cani, baguë rënjoni zi'inni ba'ijë'ën.
8 Ja'nca ba'iguëna, ba samucuabi te'e bainguë ba'iye'ru ba'iyë" guanseni jo'cabi Riusu.
Ja'nca guanseni jo'caguëna, bacua yua samucua ba'iye'ru ba'ima'iñë. Te'e bainguë ba'iye'ru
ba'iyë.
9 Ja'nca ba'ijënna, Riusu re'huani zi'nzi güesese'e sëani, ro bainbi gare quë'ñema'ija'bë, cabi
Jesús.
10 Cani, ja'nrëbi huë'ena ti'anni ba'ijënna, baguëre concuabi ba coca guansese'ere ro'tani,
baguëni se'e senni achahuë.
11 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Ëmëguëbi baguë rënjore senjoni, yeconi huejatoca, ja'anrë ba'isi'coni ai gu'aye yo'oji.
12 Romigobi bago ënjëre senjoni, yequëni huejatoca, ai gu'aye yo'ogo, cabi Jesús.

Jesús bendice a los niños

13 Ja'nrëbi jë'te, yequëcuabi bacua zin hua'nare rani, Jesusbi baguë ëntë sarañabi bacuana
pa'roni, bacuare re'oye cani jo'caja'guë cajën, baguëni tëhuohuë. Tëhuojënna, Jesusre
concuabi bacuani bëinjën cani ënsehuë.
14 Ënsejënna, Jesusbi ëñani, baguëre concuani bëinguë cabi:
—Zin hua'nabi yë'ëna raija'bë. Bacuare ënsema'ijë'ën. Zin hua'na recoyo ro'taye'ru
ba'icua, ja'ancuabi Riusu ba'i jobo ba'icua'ë.
15 Mësacuani ganreba caguë quëayë yë'ë: Bainbi Riusu ba'i jobona ti'añe yëtoca, zin hua'na
recoyo ro'tajën ba'iye'ru yë'ëni si'a recoyo ro'taye bayë. Ja'nca recoyo ro'tama'icuabi Riusu
ba'i jobona gare ti'anma'ija'cua'ë, cabi Jesús.
16 Cani ja'nrëbi, zin hua'nare cuainguë, baguë ëntë sarañabi bacuana pa'roni, bacuare re'o
cocare cani jo'cabi.

Un hombre rico habla con Jesús

17 Ja'nrëbi, Jesusbi se'e saiguëna, yequë bainguëbi baguëna huë'huë rani, baguëna gugurini
rëanni, coca senni achabi:
—Ëjaguë, më'ë yua re'o bainguëre sëani, më'ëni coca senni achaguë raë'ë. Riusu ba'i jobona
sani, carajeiye beoye si'arën huajëguë ba'iyete yëyë yë'ë. Baruna ti'anto, ¿guere ru'ru yo'oye
baye'ne yë'ë? caguë senni achabi.
18 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—¿Më'ë queaca ro'taguë, yë'ëre re'o bainguë ba'iyete caguë'ne? Riusu se'ga re'oye
yo'oguë'bi ba'iji. Yequëcua re'oye yo'ocua beoyë.
19 Më'ëbi carajeiye beoye huajëguë ba'iye yëtoca, Riusu coca guanseni jo'case'ere yo'oguë
ba'ijë'ën. Riusu cocare ëñato, "Yequëni yeconi yahue bani a'ta yo'oma'ijë'ën. Bainre huani
senjoma'ijë'ën. Bonsere jianma'ijë'ën. Yequëcua ba'iyete coquemajën ba'ijë'ën. Ro coqueye
yo'oma'ijë'ën. Më'ë pë'caguëni pë'cagoni te'e ruiñe ëñaguë ba'ijë'ën" ja'an cocare toyani
jo'case'e ba'iguëna, më'ëbi masiyë, sehuobi Jesús.
20 Sehuoguëna, ba bainguëbi cabi:
—Ëjaguë, Riusu coca guansese'ere yë'ë zinrënna achani yo'oguë ba'iyë yë'ë, cabi.
21 Caguëna, Jesusbi baguëni oiguë ëñani, baguëni yihuoguë cabi:
—Te'e yo'oye se'ga caraji më'ëre. Më'ë bonse si'ayete injani, bonse beo hua'nana ro
insijë'ën. Ja'nca insitoca, Riusu bayete ai ta'yejeiye coreba coja'guë'ë më'ë. Ja'nca coja'guë
sëani, yë'ëre te'e conguë, ro junni tonja'guë'ru ba'iye yë'ë naconi te'e conguë raijë'ën,
yihuoguë cabi Jesús.

22 Ja'nca caguëna, ba hua'guëbi achani, ai sa'ntiguë, ro recoyo oiguë, ai ba'iye bonse
baguëbi ro conma'iguë saji'i.
23 Saiguëna, Jesusbi bonëjeiñe ëñani, baguëre concuani cabi:
—¡Bonse ëjacuabi Riusu ba'i jobona ti'añe yëcuareta'an, ai guaja'ë bacuare! cabi.
24 Ja'nca caguëna, baguëre concuabi baguë cocare achani, ai sa'nti hua'na ruën'ë. Ru-
injënna, Jesusbi bacuani se'e yihuoguë cabi:
—Mami sanhuë. ¡Bonse ba ëaye ro'tacuabi Riusu ba'i jobona ti'añe yëcuareta'an, ai guaja'ë
bacuare!
25 Camello hua'guëbi guëna miu gojena cacaye yëtoca, ai guaja'ë baguëre. Bonse ëjaguë'ga
Riusu ba'i jobona ti'añe yëtoca, quë'rë ai guaja'ë baguëre, cabi.
26 Caguëna, bacuabi ai achajën rëinjën, sa'ñeña senni achahuë:
—Ja'nca ba'itoca, ¿jarocuabi Riusu ba'i jobona ti'añe poreye'ne? Riusu bain tëani basi'cua
gare beoyë, cahuë.
27 Cajënna, Jesusbi bacuani ëñani cabi:
—Ro bain hua'na ja'ansi'cuabi ti'añe gare porema'iñë. Riusu se'gabi bacuare tëani baye
poreji. Si'aye yo'oye poreguë ba'iguë'bi ba'iji baguë, cabi Jesús.
28 Caguëna, Pedrobi Jesusni cabi:
—Ëjaguë, yëquënabi yua yëquëna bonse si'aye gare jo'cani, më'ëni te'e conjën zi'inhuë, cabi.
29 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Mësacuani ganreba yihuoguë cayë yë'ë: Bainguëbi baguë bonse, baguë huë'e, baguë
ma'yë sanhuë, baguë yo'je sanhuë, baguë pë'caguë, baguë pë'cago, baguë rënjo, baguë zin
hua'na, baguë ba'i yija, ja'anre yë'ë ro'ina, yë'ë cocareba quëani achoye ro'ina gare jo'cani,
yë'ëni te'e conguë zi'intoca,
30 baguë yua quë'rë se'e yure ba'irënra cien viaje'ru quë'rë coni baja'guë'bi. Huë'eña,
ma'yë sanhuë, yo'je sanhuë, pë'cago sanhuë, zin hua'na, baguë ba'i yijaña, ja'anre ai
coreba coni baja'guë'bi. Baguëna, yequëcuabi baguëni je'o bajënna, ai ja'siye aireba yo'oguë
baja'guë'bi. Ja'nrëbi, ën yija carajeirën ti'anguëna, baguë yua gare ju'iñe beoye si'arën
ba'ija'guë'bi.
31 Yureña bain, ai ta'yejeiye ba'icuabi quë'rë ëja bain ba'iye yëcuata'an, quë'rë yo'je
ba'icua'ru re'huasi'cua ba'ija'cua'ë. Yure ba'icua quë'rë yo'je bain ba'icuareta'an, quë'rë
ta'yejeiye ëja bain re'huasi'cua ba'ija'cua'ë, sehuoguë cabi Jesús.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte

32 Yureca, bacuabi ma'aja'an saijën, Jerusalén huë'e jobona ti'añe ro'tahuë. Jesusbi ru'ru
saiguëna, baguëre concuabi quëquësi'cua ba'ijën, baguë yo'jena huaji yëjën be'teni saë'ë.
Saijënna, Jesusbi bonëni, baguëre concua si'a sara samucuare choini, yequëcua baguëre
gu'aye yo'oja'yete bacuani quëani achoni,
33 bacuani yihuoguë cabi:
—Yureca, maibi Jerusalenna saijënna, mësacua masiyë. Ja'anruna ti'anjënna, yequëcuabi
yë'ë, Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëna, yë'ëre zeanni, pairi ëjacua, ira coca ye'yocua,
bacuana preso insija'cua'ë. Insijënna, bacuabi yë'ëre huani senjoñe cani, gu'a bainna
insija'cua'ë.
34 Insijënna, gu'a bainbi yë'ëre jayajën, yë'ëni huaijën, yë'ëre go tutujën, ga'ni za'zabobi
yë'ëre si'nsejën, ja'nrëbi yë'ëni huani senjoja'cua'ë. Huani senjojënna, ja'nrëbi, samute
umuguseña ba'ini, go'ya raija'guë'ë yë'ë, yihuoguë quëabi Jesús.

Santiago y Juan piden un favor

35 Quëaguëna, ja'nrëbi, Santiago, Juan, Zebedeo mamacua ja'an hue'ecua, bacuabi Jesusna
sani cahuë:
—Ëjaguë, yëquënabi senjënna, yëquënani re'oye yo'ojë'ën, cahuë.
36 Cajënna, Jesusbi:
—¿Mësacua guere yë'ëni senni achaye'ne? senni achabi.
37 Senni achaguëna, bacua cahuë:
—Yëquënabi më'ë go'sijei re'otona ti'anni ba'ijënna, yëquënani re'oye ëñani, te'eguëni më'ë
jëja ca'ncona bëa güesejë'ën. Yequëni më'ë ari ca'ncona bëa güesejë'ën, cahuë.
38 Cajënna, Jesusbi cabi:
—Mësacuabi ro huesë ëaye senni achajën ba'iyë. Yequëcuabi yë'ëni ai ja'si yo'oni, yë'ëre
huani senjoja'cua'ë. ¿Mësacua güina'ru ai ja'siye ai yo'oye poreye? caguë senni achabi.
39 Senni achaguëna, bacuabi:
—Ja'nca poreyë yëquëna, sehuohuë.
Sehuojënna, Jesús cabi:
—Mësacua yua yë'ë ai yo'oye ba'iye'ru ai yo'ojën ba'ija'cuata'an,

40 yë'ë jëja ca'ncona, yë'ë ari ca'ncona bëaye, ja'anre cuencueni caye porema'iñë yë'ë.
Yë'ë Taitabi ja'anre cuencueguë, baguë se'gabi ja'anruan bëani ba'ija'cuare cuencueni
caja'guë'bi, cabi Jesús.
41 Ja'nca caguëna, baguëre concua yequëcua si'a sara ba'icuabi achani, Santiago, Juan,
bacuani bëinsi'cua ëñahuë.
42 Ja'nca ëñajënna, Jesusbi si'acuare choini, yihuoguë cabi:
—Ro bain ta'yejeiye ëjacuabi bacua bain, bacua yo'je ëjacua, si'acuani ai jëja guansejën
ba'iyë.
43 Ja'nca ba'icuata'an, mësacua yua ja'nca guansema'ija'cua'ë. Mësacua jubë ba'iguëbi ëja
bainguë ba'iye yëtoca, më'ë gajecuani conni cuiraguë ba'ijë'ën.
44 Ru'ru ba'iguë ba'iye yëtoca, më'ë gajecua yo'o conguë ruinguë, si'acuare conni cuiraguë
ba'ijë'ën.
45 Yë'ë'ga Bainguë'ru Raosi'quë'bi ba'iguë, yë'ëre conni cuiracuare cu'eguë raimaë'ë.
Yequëcuani cuirani conza caguë, bain zemosi'cua etoye ro'taguë, junni tonguë raisi'quë'ë
yë'ë, yihuoguë cabi Jesús.

Jesús sana a Bartimeo el ciego

46 Ja'nca cani tonni, Jericó huë'e jobona ti'anni, baguëre concua naconi ganini, ja'an huë'e
jobobi saiguëna, ai jai jubë bainbi baguëni conjënna, ñaco ëñama'iguë, Bartimeo hue'eguëbi
ma'a yëruhuate ñu'iguë, curi senguë baji'i. Timeo mamaquë baji'i.
47 Ja'nca ba'iguëbi Jesús Nazareno raiyete achani ai jëja güiguë cabi:
—¡Jesús, mai ira taita David mamaquëbi ba'iguë'ru ba'iyë më'ë! ¡Yë'ëni oire bani conjë'ën!
güiguë cabi.
48 Güiguëna, bain hua'nabi baguëni ëinjën, Güima'ijë'ën, baguëni cahuë. Ja'nca
cacuareta'an, baguë yua quë'rë se'e jëja güiguë cabi:
—¡David mamaquë, yë'ëni oire bani conjë'ën! güiguë cabi.
49 Ja'nca caguëna, Jesusbi nëcajani, bain hua'nani:
—Baguëte choijë'ën, cabi.
Caguëna, bain hua'nabi ñaco ëñama'iguëte choini cahuë:
—Jëja bani huëijë'ën. Ëjaguëbi më'ëre choiji, cahuë.
50 Ja'nca cajënna, baguëbi yua baguë se canre tijoni senjoni, ja'nrëbi besa huëni cha'caguë,
Jesusna saji'i.
51 Saiguëna, Jesusbi baguëni senni achabi:
—¿Më'ë guere yë'ëre senguë'ne? senni achabi.
Senni achaguëna, ñaco ëñama'iguëbi Jesusni:
—Ëjaguë, ñaco ëñañe yëyë yë'ë, sehuobi.
52 Sehuoguëna, Jesús cabi:
—Yua huajëguë saijë'ën. Yë'ëni si'a recoyo ro'taguë sëani, huajë raë'ë më'ë, cabi.
Caguëna, baguë yua te'e jëana ëñani, Jesús naconi ma'aja'an te'e conni saji'i.

11

Jesús entra en Jerusalén

1 Ja'nrëbi, Jerusalén huë'e jobona ti'an bi'rani, Betfagé, Betania, ja'an huë'e jo'borëan
cueñe ba'ijën, Olivo cubë ca'ncorë ba'ijën, Jesusbi baguëre concua samucuare choini,
2 coca cabi:
—Mësacua yua que huë'e jo'borëna saijë'ën. Burro bonsëguë yoni rëonsi'quë, yuta bain
tuama'iguë ba'iguëna, ja'an hua'guëre tinjañë mësacua. Tinjani ja'nrëbi, baguëte jo'chini
rajë'ën.
3 Yequëcuabi ¿Mësacua guere yo'ojën ba burrote jo'chiye'ne? senni achatoca, mësacua yua
bacuani ñaca sehuojë'ën: Mai Ëjaguëbi baguëte yëji. Jë'terë baguëte go'yaji, cajën sehuojë'ën,
cabi Jesús.
4 Caguëna, bacuabi sani ëñato, bain ba'i huë'e ma'a yëruhuate ba'iguëna, burro bonsë
hua'guë yoni rëonsi'quë baji'i. Ba'iguëna, bacuabi baguëte jo'chihuë.
5 Jo'chijënna, yequëcua baru ba'icuabi bacuani coca senni achahuë:
—¿Mësacua guere yo'ojën, burro hua'guëre jo'chiye'ne? senni achahuë.
6 Senni achajënna, bacua yua Jesús quëase'e'ru güina'ru bacuani sehuohuë. Ja'nca sehuoni,
bacuare se'e ënsema'ijënna, ba burro hua'guëte sahuë.
7 Sani ja'nrëbi, Jesús ba'iruna ti'anni, bacua cañate burrona tëojënna, Jesusbi baguëna
tuabi.
8 Tuaguëna, ai jai jubë bainbi bacua cañate baguë sai ma'ana uanjënna, yequëcuabi
ju'cahuëanre tëyoni, ma'ana uanhuë.
9 Ai jai jubë bainbi ja'anrëna saijën, yo'jena saijën, ai bojora bojojën güihuë:

—¡Ai bojoreba bojoñuni! ¡Mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusu Raosi'quëbi maina ti'an raji'i!
10 ¡Mai ira taita ba'isi'quë David guanseguë ba'ise'e'ru quë'rë ta'yejeiye maini guanseguë
conguë raji'i baguë! ¡Riusuni ai bojoreba bojojën bañuni! güijën cahuë.
11 Ja'nca güijën cajënna, Jesusbi Jerusalenna ti'anni, Riusu uja huë'ena cacabi. Cacani,
si'a ca'ncoña ba'i ma'carëanre ëñani, ja'nrëbi, na'iguëna, baguëre concua si'a sara samucua
naconi Betaniana sani caën'ë.

Jesús maldice la higuera sin fruto

12 Canni ñatani, ja'nrëbi, Betaniabi saijënna, Jesusre aon gu'abi.
13 Aon gu'aguëna, Jesusbi so'ona ëñato, higo sunquiñë ja'o sarisiñë baji'i. Ba'iguëna,
bañëna sani uncue cu'eguëna, beobi. Higo ya'jirën yuta ti'anmaji'i.
14 Ja'nrëbi, Jesús yua bañëre bëinguë cabi:
—Bainbi yua më'ë uncuere gare se'e uncueye beoye ba'ija'bë, cabi.
Ja'nca caguëna, baguëre concuabi achahuë.

Jesús purifica el templo

15 Ja'nrëbi sani, bacuabi Jerusalenna ti'anhuë. Ti'anni, Jesusbi Riusu uja huë'ena cacani,
bonse insicua, bonse cocua ba'ijënna, bacuare etoni sao bi'rabi. Curi sa'ñecua ba'ijënna,
bacua mesañare bo'neni tantobi Jesús. Ju'ncubo insicua ba'ijënna, bacua ñu'i seihuëanre
bo'neni tantobi.
16 Yequëcuabi bacua bonse ma'carëanre Riusu huë'e sa'nahuëbi rë'rëjënna, Jesusbi ënsebi.
17 Ja'nrëbi, Jesusbi bain hua'nare coca yihuo bi'rabi:
—Riusu ira coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca caji: "Yë'ë huë'e yua si'a re'oto bain uja
huë'e case'e'ë." Ja'nca cani jo'case'eta'an, mësacuabi ro jiancua gati huë'ere yë'ë Taita huë'ere
re'huahuë, bëinguë cabi Jesús.
18 Ja'nca caguëna, pairi ëjacua, ira coca ye'yocua, bacuabi achani, baguëni bëinjën, Baguëni
huani senjoñu cacuata'an, baguëni huani senjoñe huaji yëhuë, ai bain hua'nabi baguë
ye'yose'ere ai bojojën achacuare sëani.
19 Ja'nrëbi na'i si'aguëna, Jesusbi ba huë'e jobobi saji'i.

La higuera sin fruto se seca

20 Sani ñataguëna, baguëre concua naconi se'e rani, ma'abi ganini ëñato, higo sunquiñë
baji'i. Gare güeanni si'a sita ju'insiñë baji'i.
21 Ja'nca ba'iguëna, Pedrobi yequë umuguse case'ere ro'tani, Jesusni cabi:
—Ëjaguë, ëñajë'ën. Më'ëbi ja'an sunquiñëna bënni senjoni jo'caguëna, yure hueanni
ju'insiñë ba'iji, cabi.
22 Caguëna, Jesusbi sehuobi:
—Mësacua yua Riusuni si'a recoyo ro'tajën ba'ijë'ën.
23 Mësacuani ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Mësacua huaji yëye beoye ba'ijën, Riusu
ta'yejeiye yo'oye poreyete si'a recoyo ro'tajën ba'ijë'ën. Bainbi ja'nca recoyo ro'tajën
ba'itoca, bacuabi que cubëna coca guansejën: "Ja'anse'ebi quëñëni, ja'anse'ebi jai ziayana
tonni runi huesëjë'ën" ja'an cocare guansejënna, Riusubi ja'nca tonni rëoni huesoji. Bainbi
Riusuni te'e ruiñe si'a recoyo ro'tatoca, Riusubi bacua ujase'e'ru güina'ru yo'oji.
24 Ja'nca sëani, mësacuani ganreba yihuoyë yë'ë. Mësacuabi Riusuni coca senni achajën,
Riusubi yë'ë sensi ma'carë si'aye yë'ëna ënseye beoye insiji ro'tajën ba'itoca, Riusubi si'aye
gare ënseye beoye mësacuana insiji.
25 Mësacuabi Riusuni ujajën, mësacuani gu'aye yo'osi'cua banica, bacua gu'aye yo'ose'ere
huanë yeye cajë'ën. Ja'nca catoca, mësacua Taita Riusu guënamë re'oto ba'iguëbi mësacua
gu'aye yo'ose'e'ga huanë yeye caji.
26 Mësacuabi ja'nca huanë yeye cama'itoca, mësacua Taita Riusu guënamë re'oto ba'iguëbi
mësacua gu'aye yo'ose'ere gare huanë yema'iji, cabi Jesús.

La autoridad de Jesús

27 Cani ja'nrëbi, baguëre concua naconi Jerusalenna sani ti'anhuë. Ti'anni, Jesusbi Riusu
uja huë'ena cacani, si'a ca'ncoña ganiguëna, pairi ëjacua, ira coca ye'yocua, judío bain iracua,
bacuabi Jesusna tëhuoni,
28 baguëni coca senni achahuë:
—¿Më'ë queaca ro'taguë, ënjo'ona rani, ëjaguë yo'oye'ru yo'oguë'ne? ¿Nebi më'ëre raore'ne?
senni achahuë.
29 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Yë'ë'ga yua mësacuani coca senni achayë. Senni achaguëna, mësacua te'e ruiñe se-
huojë'ën. Ja'nca sehuotoca, ja'nrëbi, yë'ë Ëjaguë ba'iyete mësacuani quëayë yë'ë.
30 ¿Nebi Juanni bain bautizaye raore'ne? ¿Riusu raosi'quë, o ro bain raosi'quë baquë
baguë? Mësacua te'e ruiñe sehuojë'ën, cabi Jesús.

31 Caguëna, bacuabi sa'ñeña yahue senni acha bi'rahuë:
—Baguë senni achase'ere sehuoye ai huaji yaye'ë maire. Riusu raosi'quë baji'i sehuotoca,
Jesusbi maini: “¿Mësacua guere yo'ojën, baguëni recoyo ro'tamate'ne?” cama'iguë.
32 Ja'nca ba'iguëna, “Bain raosi'quë baji'i” caye güeyë mai, sa'ñeña senni achajën baë'ë.
Bainre huaji yëcua sëani, Bain raosi'quë baji'i caye güehuë bacua. Si'a bainbi Juan
ba'ise'ere te'e ruiñe ro'tajën, Riusu bainguë raosi'quë baji'i, ro'tajën baë'ë.
33 Ja'nca ro'tajën ba'ijënna, judío bain ëjacuabi huaji yëjën, Jesusni ñaca sehuohuë:
—Juan raose'ere huesëyë yëquëna, sehuohuë.
Ja'nca sehuojënna, Jesusbi bacuani cabi:
—Mësacuabi ja'nca sehuotoca, yë'ë Ëjaguë ba'iyete mësacuani gare quëaye beoye ba'iyë yë'ë,
cabi Jesús.

12

La parábola de los labradores malvados

1 Cani ja'nrëbi, Jesús yua ye'yo cocabi bacuani caguë, ñaca yihuoguë quëabi:
—Yequë bainguëbi bisi ëye ziore tanbi. Tanni, tu'ahuëte baguë zio bonëjeiñe ta'ntani, ëye
tumu ro'rohuëte gatabëna te'ntoni, ja'nrëbi ëmë huë'ere gatabi nëcobi, ba zio ëñañete.
Ja'nca yo'oni tëjini, zio cuiracaicuare choini, baguë ziore bacuana jo'cani, ja'nrëbi yequë
yijana saji'i.
2 Sani, ja'nrëbi ëye tëarën ti'anguëna, zio ëjaguëbi baguëre yo'o conguëte choini, Ëye tëase'ere
injaijë'ën caguë, baguë zio cuiracuana saobi.
3 Saoguëna, baguë yua sani ti'anguëna, bacuabi yua baguëte zeanni, huani, ro ëye beo
hua'guëre saoni senjohuë.
4 Senjojënna, ëjaguëna go'iguëna, ëjaguëbi yequë yo'o conguëte choini, zio cuiracuana
saobi. Saoguëna, baguëre'ga ai gu'aye yo'ohuë. Gatabi baguëni senjojën, baguë sinjobëna
huaijën, baguëte saoni senjohuë.
5 Senjojënna, ëjaguëbi yequëre'ga bacuana saobi. Saoguëna, ba hua'guëre huani senjohuë.
Huani senjojënna, ëjaguëbi yequëcuare'ga te'enate, te'enate saobi. Saoguëna, zio cuiracuabi
yequëcuani gu'aye huaë'ë. Yequëcuani huani senjohuë.
6 Ja'nca yo'ojënna, ja'nrëbi, zio ëjaguëbi baguë zin ai yësi'quëre ro'tani, “Yë'ë zinre bacuana
saotoca, baguëni te'e ruiñe ëñañë bacua” caguë, baguë zinre saobi.
7 Ja'nca saoguëna, zio cuiracuabi baguëte ëñani, sa'ñeña coca cahuë: “Ëñajë'ën. Mai ëjaguë
zinbi rai'te. Baguë taita bayete coni baja'guëre sëani raijë'ën. Baguëni huani senjoñu. Ja'nca
yo'otoca, baguë yija baja'yete coni baja'cua'ë mai” cahuë sa'ñeña.
8 Ja'nca cani, baguëte zeanni, baguëte huani senjoni, baguë ga'nihuëte zio ca'ncona
jo'cani senjohuë, yihuoguë quëabi Jesús.
9 Quëani ja'nrëbi, ba bain achacuani senni achabi:
—Ja'nca huani senjojënna, ¿ba zio ëjaguë guere yo'oja'guë'ne? Baguë yua zio cuiracuana
sani, bacuare huani senjoni, ja'nrëbi, baguë ziore yua yequëcuana cuiraye jo'caja'guë'bi.
10 Mësacua yua Riusu coca toyani jo'case'ere ëñajën, ¿ën cocare ëñamate'ne? Ñaca caji:
Riusubi baguë gatabëte jo'caguëna, ro bain yo'o concua huë'e yo'ocuabi ba gatabëte ëñani,
Gu'aji cajën, babëte senjohuë.
Senjocuata'an, ba gatabëbi yua quë'rë ze'en gatabë re'huase'e baji'i.
11 Mai Ëjaguë Riusubi ja'nca re'huaguëna, maibi ai ëñajën rëinjën ba'iyë, caji Riusu coca,
bacuani quëabi Jesús.
12 Ja'nca quëani tonguëna, bacuabi Jesusni ai bëinjën, Baguë ye'yo cocabi yihuoguë, maire
gu'aye caji cajën, baguëni preso zean ëaye ba'icuata'an, bainni ro huaji yëjën, baguëni preso
zeanmaë'ë. Baguëte ro quëñëni saë'ë.

El asunto de los impuestos

13 Ja'nrëbi jë'te, judío ëja bainbi fariseo bain, Herodes gu'a gajecua, bacuare choini, coca
guansehuë:
—Mësacua yua Jesusna sani, baguëni coquejën, coca senni achajë'ën. Huacha sehuoja'guë
cajën, baguëni senni achajë'ën. Huacha sehuoguëna, ja'nrëbi, baguëni preso zean güeseye
poreyë mai, guansejën cahuë.
14 Cajënna, bacuabi Jesusna sani, baguëni senni achajën cahuë:
—Ëjaguë, yëquënabi më'ë coca masiye ye'yose'ere achani te'e ruiñereba'ë ro'tajën ba'iyë. Ro
bain ye'yojën ba'iyete achama'iguë, te'e ruiñe ye'yoguë'ë më'ë. Ëja bain ye'yose'e ba'ito'ga,
më'ëbi bacua ye'yose'e'ru güina'ru ye'yoma'iguë'ë. Riusu ma'ana ganiñe se'gare te'e ruiñe
ye'yoguë ba'iyë më'ë. Ja'nca sëani, më'ëni coca senni achaye yëyë yëquëna. Bain ta'yejeiye

ëjaguëbi impuesto curi ro'iye senguëna, ¿maibi baguëni ro'iye baye? ¿Ro'iye, o ro'ima'iñe'ne?
Quëajë'ën yëquënate, senni achajën cahuë.
15 Senni achajënna, Jesús yua bacua ro coque ëaye case'ere masibi. Ja'nca masini, bacuani
sehuoguë cabi:
—¿Mësacua queaca ro'tajën, yë'ëni ro coquejën, yë'ëni zemo cocare senni achaye'ne? Curi
so'corëte injaijë'ën. Ëñaza, cabi.
16 Caguëna, bacuabi inni rani ëñohuë. Ëñojënna, baguë yua bacuani senni achabi:
—¿Gue bainguë ziabi curi so'corëte së'iguë'ne? ¿Gue mami hue'eguëbi së'iguë'ne? senni
achabi.
Senni achaguëna, bacuabi:
—Bain ta'yejeiye ëjaguë'bi së'iji, sehuohuë.
17 Ja'nca sehuojënna, Jesusbi bacuani yihuoguë cabi:
—Bain ta'yejeiye ëjaguë ba ma'carëan ba'itoca, bain ta'yejeiye ëjaguëna go'yaye insijën
ba'ijë'ën. Riusu ba ma'carëan ba'itoca, Riusuna go'yaye insijë'ën, cabi.
Ja'nca caguë sehuoguëna, bacuabi ai quëquësi'cua achahuë.

La pregunta sobre la resurrección

18 Ja'nrëbi, yequëcua, saduceo bain hue'ecuabi Jesusna ëñajën saë'ë. Ja'ancua yua, Bain
ju'insi'cuabi gare go'ya raima'icua ba'iyë, ja'nca ye'yojën ba'iyë. Ja'nca ba'icuabi Jesusna
sani, baguëni coca senni achajën cahuë:
19 —Ëjaguë, Moisés ira coca toyani jo'case'ere më'ëni senni achaye bayë yëquëna. Ën cocare
maina toyani jo'cabi baguë: "Bainguëbi zin beoguë banica, ja'anguëbi junni huesëtoca,
baguë yo'jeguëbi baguë rënjo jo'casi'core huejaye baji. Bagote huejani, baguë ma'yëre zinre
cu'ecaiye baji baguë" toyani jo'cabi Moisés.
20 Ja'nca toyani jo'caguëna, yequë bain ba'ise'ere më'ëni quëaye bayë yëquëna. Ma'yëreba
ba'iguëbi baguë yo'jecua, te'e ëntë sara te'ecua ba'ijën ba'nhuë. Ma'yëreba ba'iguëbi baguë
rënjoni huejani, zin beoguëbi junni huesëguë ba'nji.
21 Ja'nca junni huesëguëna, baguë yo'jeguë samu ba'iguëbi ba hua'jegoni huejani, baguë'ga
güina'ru zin beoguëbi junni huesëguë ba'nji. Junni huesëguëna, samute ba'iguëbi güina'ru
bagoni huejani, zin beoguëbi junni huesëguë ba'nji.
22 Si'a hua'na, te'e ëntë sara samucuabi ja'nca bagoni huejani, zin beocuabi junni
huesëjën ba'nhuë. Ja'nca junni huesëjënna, ja'nrëbi, bago'ga junni huesëgo ba'nco.
23 Ja'nca junni huesësi'cuabi se'e go'ya raitoca, ¿bago yua jaroguë rënjo ba'ija'go'ne?
Si'acua, te'e ëntë sara samucuabi bagoni basi'cua sëani, ¿më'ë guere quëaguë'ne? baguëni
senni achani, baguë huacha sehuoja'ye ëjojën nëcahuë.
24 Ëjojën nëcajënna, Jesusbi bacuani sehuoguë cabi:
—Mësacua yua ai huacha ro'tajën ba'icua'ë. Riusu cocareba toyani jo'case'ere gare
huesëjën ba'icua'ë. Riusu ta'yejeiye yo'o yo'oye poreyete gare huesëjën ba'icua'ë mësacua.
25 Bain junni tonsi'cuabi go'ya raijën, sa'ñeña gare huejama'icua ba'iyë. Bacua romi
zincuare yequëcuana huejaye gare jo'cama'icua ba'iyë. Riusu guënamë re'oto yo'o concua'ru
ba'iyë bacua.
26 Yeque cocare'ga mësacuani yihuoye bayë yë'ë. Mësacua yua Moisés toyani jo'casi pëbëte
anconi, toa zëinsi sahua quë'rona ëñani, bain ju'insi'cua go'ya raiyete ye'yejë'ën. Riusubi
yua Moisesni ñaca quëabi: "Yë'ë yua quë'rë ta'yejeiyereba Riusu ba'iguë'ë. Më'ë ira bain
ba'isi'cua Abraham, Isaac, Jacob, ja'ancuabi yureña yë'ëni recoyo te'e zi'inni ba'icua'ë"
quëabi Riusu.
27 Ja'nca quëasi'quë sëani, bain junni huesësi'cuabi Riusuni recoyo zi'iñe beoye ba'iyë. Bain
huajëcua, junni tonni go'ya raisi'cua, ja'ancuabi Riusuni recoyo te'e zi'inni ba'icua'ë. Ja'nca
ba'icua sëani, mësacuabi ai huachareba huacha ro'tajën ba'iyë, cabi Jesús.

El mandamiento más importante

28 Ja'nca caguëna, yequë, ira coca ye'yoguëbi Jesús coca yure ye'yose'ere achani, Ai re'oye
masiye sehuobi caguë, Jesusni coca senni achabi:
—Riusu coca guanseni jo'case'ere cato, ¿Gue cocabi quë'rë ta'yejeiye ba'i coca ba'iguë'ne?
senni achabi.
29 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—Quë'rë ta'yejeiye ba'i coca yua ëñe ba'iji: "Achajë'ën, Israel bain. Mai Ëjaguë Riusubi yua
gañaguë'bi ba'iji. Yequë ëjaguë beoji.
30 Ja'nca ba'iguëna, më'ë Ëjaguë Riusuni ai yëreba yëguë ba'ijë'ën. Më'ë recoyo, më'ë
ro'taye, më'ë ba'iye, ja'anbi më'ë porese'e'ru si'a jëja baguëni ai yëreba yëguë ba'ijë'ën"
maina guanseni jo'case'e ba'iji. Ja'an coca guanseni jo'case'e yua quë'rë ta'yejeiye ba'i
coca'ë cayë yë'ë.

31 Yeque coca ai ta'yejeiye ba'i cocare'ga maina guanseni jo'case'e ba'iji. Ëñe ba'iji: “Më'ë
te'e bainni ai yëreba yëguë ba'ijë'ën. Më'ë ja'ansi'quë yëguë ba'iye'ru më'ë te'e bainni ai
yëreba yëguë ba'ijë'ën” guanseni jo'case'e ba'iji. Yeque guanseni jo'casi cocare cu'eto, quë'rë
ta'yejeiye ba'i coca beoji, cabi Jesús.
32 Caguëna, ba ira coca ye'yoguëbi Jesusni cabi:
—Ai masiye quëahuë më'ë, Ëjaguë. Te'e ruiñereba ba'iji më'ë coca ye'yose'e. Mai Ëjaguë
Riusu yua gaña Ëjaguë'bi ba'iji. Yequë ëjaguë beoji. Ja'anre caguë, te'e ruiñe quëahuë më'ë.
33 Mai Ëjaguë Riusuni ai yëreba yëjën, mai recoyo, mai ro'taye, mai ba'iye, ja'anbi mai
porese'e'ru si'a jëja baguëni ai yëreba yëjën bañuni. Mai te'e bainre'ga ja'ansi'cua yëye'ru ai
yëreba yëjën bañuni. Ja'nca yëjën ba'itoca, Riusubi si'a mai misabëna ëoni insiye, ja'anna
bojoye'ru quë'rë ta'yejeiye bojoguë ëñaji maire, cabi baguë.
34 Caguëna, ja'nrëbi, Jesús yua baguë case'ere achani cabi:
—Te'e ruiñe masiye sehuohuë më'ë. Ja'nca yëguë ba'itoca, Riusu ba'i jobona ti'añe
ba'ija'guë'ë më'ë, cabi Jesús.
Ja'nca caguëna, ja'nrëbi, bain hua'nabi Jesusni se'e coca senni achaye gare huaji yëhuë.

¿De quién desciende el Mesías?

35 Ja'nrëbi, Jesusbi Riusu uja huë'ere ba'iguë, bainre coca ye'yoguë cabi:
—Ira coca ye'yocuabi Riusu Raosi'quëreba ba'iguë, Cristo hue'eguëte bainni quëajën, Mai
ira taita David, ro baguë mamaquë se'ga ba'iji Cristo, quëajën, ro huacha ro'tajën ba'iyë.
36 Riusu Espíritubi Davidni ro'ta güeseguëna, Davidbi ñaca cani jo'cabi:
Riusubi yë'ë Ëjaguëni cabi:
“Yë'ë jëja ca'ncona bëani, më'ë je'o carajei ñësebë tëca ba'ijë'ën” cani jo'cabi.
37 Ja'nca cani jo'caguëna, Cristo raosi'quëre baguë mamaquë caye poremaji'i, baguëte Ëjaguë
casi'quë sëani, ye'yoguë cabi Jesús.
Ja'nca caguëna, bain hua'na ai jai jubë ba'icuabi baguëni ai bojojën achahuë.

Jesús acusa a los maestros de la ley

38 Ja'nrëbi, Jesusbi se'e ye'yoguë, ñaca cabi:
—Ira coca ye'yocuabi coca ye'yojënna, mësacua yua ëñare bajën, bacuare achamajën
ba'ijë'ën. Ëja bain ba'iye se'ga ëñoñe yëyë bacua. Zoa can re'o canre sayani, si'aruanna ëño
ëaye ba'ijën ganiñë bacua. Bainbi re'oye achoye saludajënna, ai acha ëaji bacuare.
39 Bain ñë'ca huë'eñana sani, ëja bain bëaruan se'gare cu'ejën ba'iyë. Aon fiestana sani,
quë'rë re'oruan se'gare cu'eni bëayë bacua.
40 Ja'nca ba'icuata'an, hua'je hua'nani ro coquejën, bacua huë'eñare ro tëteni bayë.
Riusuni zoe coca ujajën, Bain ëñaja'bë caye se'ga ba'ijën, ro coqueyë. Ja'nca yo'ojënna,
Riusubi bacuani quë'rë ta'yejeiye bënni senjoja'guë'bi, cabi Jesús.

La ofrenda de la viuda pobre

41 Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi Riusu huë'e curi gajongu ba'iruna sani, ca'ncorëna bëani ëñato,
bain hua'nabi bacua curire Riusuna insijën, gajonguna ayajën baë'ë. Yequëcua curi ëjacuabi
ai ta'yejeiye ai curire ayajën insihuë.
42 Ja'nca insijënna, ja'nrëbi, hua'je hua'go bonse beo hua'gobi rani, samu curi so'corëan,
te'e centavo ro'irëan, ja'an se'gare ayago insigo.
43 Insigona, Jesusbi baguëre concuare choini, bacuani cabi:
—Mësacuani ganreba quëayë yë'ë. Ja'an hua'je hua'go bonse beo hua'gobi bago curire
Riusuna insigo, si'a bain insiye'ru quë'rë ta'yejeiye insigo bago.
44 Bacuabi a'ta curire bajën, ro bacua jëhuase'e se'gare ayajën insiyë. Bagoca bonse beo
hua'gobi bago gaña so'corëanre insini si'ago, cabi Jesús.

13

Jesús anuncia que el templo será destruido

1 Ja'nrëbi, Jesusbi Riusu huë'ebi eta bi'raguëna, baguëte conguë te'eguëbi baguëni cabi:
—¡Ëjaguë, ëñajë'ën! ¡Ën huë'e ai re'o huë'e bëaji! ¡Ai re'o gatabi re'huase'e ba'iji! bojoguë
cabi.
2 Caguëna, Jesús sehuoguë cabi:
—Më'ëbi ën huë'eña jai huë'eñare ëñaguë, yë'ë quëayete te'e ruiñe achajë'ën. Si'a
huë'eñare ëñaguë, yë'ë quëayete te'e ruiñe achajë'ën. Si'a huë'eña yua ñañoni taonsi huë'eña
ba'ija'guë'bi. Gare te'e gatabë tuiye beoye ba'ija'guë'bi, cabi Jesús.

Señales antes del fin

3 Cani ja'nrëbi, Olivo casi cubë, Riusu huë'e ca'ncorëte ba'iguëna, bacuabi mëni bëahuë.
Bëani ja'nrëbi, Pedro, Santiago, Juan, Andrés, bacuabi Jesusni tëhuo rani, baguëni yahue
senni achahuë:
4 —¿Riusu huë'e quejeito tanni huesëguë'ne? ¿Më'ë coca yure quëase'e'ru ba'ija'ye queaca
masiye poreye'ne yëquëna? senni achahuë.
5 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Mësacua ëñare bajë'ën. Yequëcuabi mësacuani ro coquema'iñe cajën, mësacua ëñare
bajë'ën.
6 Bainre coquecua ai jai jubë ba'icuabi rani, "Riusu Raosi'quëreba'ë yë'ë. Ba Cristo'ë yë'ë"
cajën, ro coquejën ba'ija'cua'ë.
7 Mësacua yua si'aruan guerra huayete achajën, quëquëye beoye ba'ijë'ën. Bain guerra
huaja'ye yuara cuencuese'e ba'iguëna, ën yija carajeirën yuta ti'anma'iji.
8 Bain jubëan yua sa'ñeña ai guerra huani ai yo'oja'cua'ë. Si'aruan yija ñu'cueye, aon
gu'ana ju'iñe, ja'anna ai yo'ojën, yuta quë'rë se'e ai yo'ojën ba'ija'cua'ë.
9 Mësacuaca ai ëñare bajë'ën. Yequëcuabi mësacuare preso zeanni, ëja bain ñë'casiruanna
nëconi, mësacuare gu'aye caja'cua'ë. Mësacuare bain ñë'ca huë'eñana sani, mësacuani gu'aye
huaija'cua'ë. Mësacua yua yë'ë cocare quëani achocuare sëani, ëja bain ba'iruan, ta'yejeiye
ëjacua ba'iruan, ja'anruanna mësacuare rërëni sani nëcojënna, mësacuabi nëcani coca se-
huojën ba'ija'cua'ë. Ja'nca nëcani sehuojën, yë'ë ba'iyete bacuani te'e ruiñe quëani achoye
poreja'cua'ë mësacua.
10 Ën yija carajeirën ti'anguëna, ru'ru si'a joboña bainbi Riusu cocarebare achaye bayë.
11 Mësacuare preso zeanni nëcojënna, mësacua coca sehuoja'yete ru'ru ro'tamajën, huaji
yëye beoye ba'ijë'ën. Mësacua sehuorën ti'anguëna, Riusubi mësacua coca sehuoja'yete
quëaji. Mësacua se'gabi sehuo cocare ro'tama'ija'cua'ë. Riusu Espíritubi mësacuani quëaguëna,
ja'an cocare sehuoja'cua'ë mësacua.
12 Ën yija carajeirën ti'anguëna, bainbi bacua yo'jecuani preso zeanni bacuare huani
senjo güeseyë. Pë'caguë sanhuë'ga bacua zin hua'nare preso zeanni huani senjoja'cua'ë.
Yequëcua'ga bacua pë'caguë sanhuëre preso zeanni huani senjo güeseja'cua'ë.
13 Mësacua yua yë'ë bainrebare sëani, si'a bainbi mësacuani ai je'o ëñaja'cua'ë. Je'o
ëñaja'cuata'an, yë'ëni si'a recoyo jo'caye beoye ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'nca ro'tatoca, carajeirën
ti'anguëna, Riusubi mësacuani tëani baja'guë'bi.
14 Riusu bainguë ja'anrë raosi'quë Daniel hue'eguë, ja'anguëbi carajeirën ba'ija'guë, ba
gu'aye ñu'ñujei güeseni si'aja'guë, ja'anguëte cani toyani jo'cabi. Ro bainbi ja'anguëte inni
sani, Riusu bain ñë'ca huë'ena nëconi baja'cua'ë. Ën cocare ëñacuabi te'e ruiñe ye'yeni
masija'bë cayë. Ja'nca nëconi bajënna, Judea yija ba'icuabi yua cu re'otona sani gatija'bë.
15 Yequëcua bacua huë'e ëmëje'en ba'irute banica, bacua huë'e bonsere injën
gajema'ija'bë.
16 Yequëcua huë'e jobo ca'ncoña ba'icua, ziore ba'icua banica, bacua cañate injën
go'ima'ija'bë.
17 Romi hua'na zinbë ba'icua, zin chuchajën ba'icua, ja'ancua banica, ¡bacuare ai ta'yejeiye
ai yo'ojën ba'ija'cua'ë! ¡Chao hua'na!
18 Bacua sani gatija'rën ti'anguëna, Sësërën ba'ima'ija'ñe cajën, Riusuni ujajën ba'ijë'ën.
19 Ja'an umuguseña ti'anguëna, bainbi ai ta'yejeiye ai yo'ojën ba'ija'cua'ë. Bainbi si'a Riusu
re'huani jo'casi umuguseña ai yo'ojën ba'ise'e'ru quë'rë ta'yejeiye ai yo'ojën ba'ija'cua'ë.
20 Ja'nca ai yo'ojën ba'ijënna, mai Ëjaguë Riusubi, Zoe ai yo'oma'iñe caji. Cama'itoca, si'a
bainbi gare huesëni si'are'ahuë. Riusu bainreba cuencuesi'cuani ai yëguë sëani, bainbi zoe
ai yo'oma'iñë.
21 Ja'an umuguseña ti'anguëna, yequëcuabi mësacuani coque ëaye yo'ojën ba'ija'cua'ë.
Bacua coca, "Ëñajë'ën. Querëte ba'iji" o "Ëñajë'ën. Cristobi ënjo'onre ba'iji" ja'anre catoca,
bacuani achamajën ba'ijë'ën.
22 Jai jubë bain, Cristo'ë yë'ë, cacua, Riusu raosi'quë'ë yë'ë cacua, ja'ancuabi rani,
bainni ro coquejën, Riusu ta'yejeiye masini ëñoñe'ru ëñojën, Riusu bain cuencuesi'cuare'ga
coquejën ba'ija'cua'ë.
23 Ja'nca coquejën ba'ija'cuabi raijënna, yë'ëbi mësacuani ru'ru quëaguëna, bacua coca
coqueja'yete ëñare bajën, achamajën ba'ijë'ën.

El regreso del Hijo del hombre

24 Ja'an umuguseña ti'anguëna, bainbi ai yo'ojën carajeijënna, ja'nrëbi, ënsëguëbi gare
na'ini huesëja'guë'bi. Ñañaguë'ga gare se'e miama'ija'guë'bi.
25 Ma'choco hua'i'ga guënamë re'otobi tonni huesëjën ba'ija'cua'ë. Guënamë re'oto si'a
re'otobi ai jëja ñu'cueja'guë'bi.

26 Ja'nrëbi, pico re'otona ëñato, yë'ë, Bainguë'ru Raosi'quëbi ai ta'yejeiye ba'iguë, ai
go'sijeiye ba'iguë, yijana gaje meni ëñoja'guë'ë yë'ë.
27 Gaje meni ëñoni yua yë'ë guënamë re'oto yo'o con hua'nani coca guanseguë caja'guë'ë:
"Mësacua si'a yija ca'ncoña, si'a guënamë ca'ncoña, si'aruanna sani, yë'ë bainreba cuen-
cuesi'cuare ñë'coni rajë'ën" guanseguë caja'guë'ë yë'ë.
28 Mësacua yua higo sunquiñë ja'o sariyete ëñani ye'yejë'ën. Ja'añëbi juinja cabëanbi irani,
ja'nrëbi ja'o sari bi'raji. Sari bi'raguëna, mësacuabi ëñani, Ënsërënbi ti'anji cajën ba'iyë.
29 Yë'ë coca yure case'ere'ga ro'tajën, ja'an ba'ija'yete ti'anguëna, güina'ru, mësacua yua,
Carajei umuguseña ti'anbi cajën, ja'anre masijën ba'ijë'ën, te'e jëana ti'anja'ñe sëani.
30 Mësacuani ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Yureña bainbi yuta junni huesëma'ijënna,
yë'ë coca case'e'ru si'aye ru'ru ba'ija'guë'bi.
31 Guënamë re'oto, yija re'oto, ja'anbi gare carajeiguëta'an, yë'ë cocareba cani jo'case'ebi
yua carajeiye beoye ba'ija'guë'bi.
32 Ja'an umuguse ba'ija'ye, ja'an hora ba'ija'ye, ja'anre senni achatoca, bainbi gare
huesëjën ba'iyë. Riusu guënamë re'oto yo'o con hua'na'ga gare huesëjën ba'iyë. Yë'ë'ga,
Riusu Zin ba'iguëca gare huesëguë ba'iyë. Taita Riusu se'gabi masiji.
33 Ja'nca ba'iguëna, mësacuaca ëñajën ba'ijën, Riusuni jo'caye beoye ujajën ba'ijë'ën. Ba joë
ba'irën ti'anja'ñe huesëcua sëani, ja'nca ëñajën ëjojën ba'ijë'ën.
34 Bainguë so'o yijana saiyete ro'tani ye'yejë'ën. Ru'ru, baguëre yo'o concuare choini,
baguë huë'ere cuiracaiye guanseni, si'acuani bacua yo'ore guanseni, ja'nrëbi baguë huë'e
anto sa'ro cuiraguëni, Yë'ë raiyete ai ëñaguë ëjoguë ba'ijë'ën cani, ja'nrëbi bacuare jo'cani
saiji.
35 Mësacua'ga güina'ru ëñajën ëjojën ba'ijë'ën. Ba huë'e cuiracuabi bacua ëjaguë raija'yete
huesëyë. Mësacua'ga yë'ë ti'an raija'rënre huesëyë. Ënsëguë ruajairën, ñami jobo, cura
yu'irën, zijeirën, ¿quejeito ti'an raiguë'ne? cajën, mësacuabi huesëyë.
36 Yequërë cainsi hua'nabi yë'ë ti'an raija'rën ëñamajën ba'itoca, yë'ëbi te'e jëana ti'an rani,
mësacuare ëñani bojoma'iñë.
37 Mësacuani yihuoye'ru si'a bainni yihuoreba yihuoguë cayë yë'ë: Yë'ë ti'an raija'rënre
ëñajën ëjojën ba'ijë'ën, yihuoguë cani jo'cabi Jesús.

14

Conspiración para arrestar a Jesús

1 Ja'nrëbi, judío bain pascua umuguse, bacua aon huo'coma'ise'e aiñe, ja'an umuguse yuta
samu umuguseña carabi. Pairi ëja bain, ira coca ye'yocua naconi ñë'cani, Jesusni yahue
preso zeañu cajën, Baguëni huani senjoñu cajën baë'ë.
2 Ja'nca ba'icuabi sa'ñeña cahuë:
—Fiesta ta'yejei umuguse ba'itoca, baguëni preso zeañe porema'iñë. Zeantoca, bain
hua'nabi ai jai jubë ba'ijën, yequërë maire coca huajën ënsema'iñe, cahuë.

Una mujer derrama perfume sobre Jesús

3 Yureca, Jesusbi Betania huë'e jobore baji'i. Simón hue'eguë, ira ca'mi raure junni huajë
raisi'quë, baguë huë'ere baji'i Jesús. Ja'nca ba'iguëbi aon ainguë ñu'iguëna, romigobi ti'ango.
Ma'ña re'co, nardo casi re'co alabastro gata ro'rohuëna rago. Ai roji'i ba re'co. Ja'anre rani,
ja'nrëbi, ro'rohuëte hua'huani, ba re'core Jesús sinjobëna jañuni tongo.
4 Jañuni tongona, yequëcua barute ñu'icuabi bëinjën ëñahuë. Bëinjën ëñacuabi sa'ñeña coca
cahuë:
—¿Queaca ro'tago bago, ba ma'ña re'core ro jañuni tonni huesogo'ne? Ai gu'aye yo'ogo
bago.
5 Ba re'core bendietoca, samute cien denario so'core coni, bonse beo hua'nana ro insiye
porere'ahuë, sa'ñeña cajën, bagoni bëinjën ëñahuë.
6 Bëinjën ëñajënna, Jesusbi cabi:
—Mësacua yua bago yëse'e yo'ogona, ënseye cama'ijë'ën. Ma'ña re'core yë'ëna jañuni tongo,
ai re'oye yo'ogo bago.
7 Bonse beo hua'nare cato, mësacua naconi si'arën ba'ijënna, mësacua yëse'e'ru bacuani
re'oye yo'oye poreyë. Yë'ëca mësacua naconi zoe ba'ima'iñë ënjo'on.
8 Ja'nca ba'iguëna, ëncobi bago porese'e'ru yë'ëni re'oye yo'ogo. Yë'ë junni tanja'ñete
ro'tago, yë'ë ga'nihuëte ma'ña re'cobi ru'ru re'huago.
9 Mësacuani ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Yë'ë bainbi Riusu cocarebare si'aruanna
quëani achojën, ënco ba'iyete gare huanë yema'iñe cajën, bago yure yo'ose'ere'ga quëani
achojën ba'ija'cua'ë, cabi Jesús.

Judas tradiciona a Jesús

10 Ja'nrëbi, Judas Iscariote hue'eguë, Jesusre concua jubë ba'iguëbi, yua pairi ëja bainna
sani, Jesusre mësacuana preso insijaza caguë, bacua naconi coca senni achabi.
11 Senni achaguëna, bacuabi, Curire më'ëna ro'iyë cajën, baguë senni achase'ere bojohuë.
Ja'nca bojojënna, Judasbi sani, Jesusre insini senjoñete re'huajaza caguë baji'i.

La Cena del Señor

12 Ja'nrëbi, judío bainbi, Aon huo'coma'ise'ere aiñu cajën, ja'an fiesta umugusebi
ti'anguëna, bacua pascua aonre re'hua bi'rahuë. Oveja jo'yare huani, Riusubi yi'eni
bojoja'guë cajën, ja'an hua'ire boye ro'tahuë. Ja'nca ro'tajën yo'ojënna, Jesusre concuabi
baguëni senni achahuë:
—¿Mai pascua aon aiñe jarona sani re'huaye'ne yëquëna? senni achahuë.
13 Senni achajënna, baguë yua samucua baguëre concuare choini, bacuani guanseguë
cabi:
—Mësacua yua huë'e jobona saijë'ën. Sani ti'anjënna, ocobë cuanguëbi mësacuani
tëhuoja'guë'bi. Tëhuoguëna, baguë naconi saijë'ën.
14 Baguë ba'i huë'ena cacaguëna, mësacua yua ba huë'e ëjaguëni ñaca quëajë'ën: "Mai
Ëjaguëbi më'ëni coca senni achaguë raobi: ¿Jaro sonohuëna cacani, yë'ëre concua naconi
pascua aonre aiñe'ne yë'ë?" Ja'an cocare ba huë'e ëjaguëni senni achajë'ën.
15 Senni achajënna, ja'nrëbi, baguë yua mësacuare samu ba'i huë'ena mëani, ëmëje'en ba'i
sonohuë jai sonohuëte mësacuani ëñoja'guë'bi. Ja'nca ëñoguëna, mësacua ja'anruna cacani,
mai pascua aonre re'huajë'ën, guanseguë cabi Jesús.
16 Caguëna, baguëre concua saosi'cuabi huë'e jobona sani ti'anjënna, Jesús quëase'e'ru
güina'ru baji'i. Ba'iguëna, ba huë'e sonohuëna cacani, bacua pascua aonre re'huahuë.
17 Re'huajënna, ja'nrëbi, na'i si'aguëna, Jesusbi baguëre concua si'a sara samucua naconi
ti'anni,
18 bëani, ba aonre ain bi'rani, bacuani coca quëa bi'rabi:
—Mësacuani ganreba quëayë yë'ë. Mësacua jubë ba'iguëbi, yë'ë naconi te'e aonre ainguë
ñu'iguëbi, ja'anguëbi yua yë'ëni ro coqueguë, yë'ëre yequëcuana preso insini senjoja'guë'bi,
quëabi.
19 Ja'nca quëaguëna, bacuabi ai sa'ntijën, te'ena, te'ena baguëna cueonni, baguëni senni
acha bi'rahuë:
—¿Yë'ë'ye? ¿Yë'ë'ye? ¿Yë'ëbi ba'ija'guë'ye? baguëni senni acha bi'rahuë.
20 Senni achajënna, bacuani sehuobi:
—Mësacua jubë si'a sara samucua ba'i jubë ba'iguë, yë'ë naconi te'e guëna re'ahuana aon
ainguë, ja'anguëbi yë'ëre insini senjoja'guë'bi.
21 Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, yë'ë yua Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëbi junni
toñe ba'ija'ye quëaji. Ja'nca quëase'eta'an, yë'ëre insini senjoja'guëte ai bëiñe cani jo'case'e
ba'iji. ¡Baguë bënni senjoja'ñete ro'tato, chao hua'guë ai yo'oja'guë'bi! Baguë të'ya raise'e
beonica, quë'rë re'oye ba'ire'abi baguëre, sehuoguë cabi Jesús.
22 Ja'nrëbi, bacua aonre ainjënna, Jesusbi ba jo'jo aonbëte inni, Riusuni ujaguë, Surupa
cabi. Cani ja'nrëbi, aonbëte jë'yeni, baguëre concuana huo'hueni, bacuani cabi:
—Mësacua coni ainjë'ën. Yë'ë ga'nihuë'ë, cabi.
23 Cani ja'nrëbi, baguë uncu ro'rohuëte inni, se'e Riusuni ujaguë, Surupa cani, ja'nrëbi ba
uncu ro'rohuëte bacuana insini, si'acuabi coni uncuhuë.
24 Uncujënna, bacuani cabi:
—Yë'ë zie meni tonse'e'ë. Ai jai jubë bain gu'a juchana zemosi'cuare tëani baza caguë,
bainni mame coca jia'noni jo'caja'guë'ë yë'ë. Ja'an ro'ire yë'ë zie yua meni tonse'e
ba'ija'guë'bi.
25 Yureca, mësacuani te'e ruiñe quëayë: Bisi ëye gonore gare se'e uncuma'iñë yë'ë ënjo'on.
Riusu ba'i jobona ti'anni, ja'nrëbi ba mame gono re'huase'ere uncuni bojoja'guë'ë yë'ë, cabi
Jesús.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

26 Caguëna, ja'nrëbi, Riusuni bojojën gantani, bacuabi yua Olivo casi cubëna saë'ë.
27 Sani, Jesusbi bacuani quëabi:
—Yure ñami, mësacua si'acuabi, yë'ëre gu'a güeye ro'tajënna, yë'ëre ro jo'cani senjoñë.
Riusu coca toyani jo'case'e'ru güina'ru yo'oyë mësacua. Ën coca toyani jo'case'e ba'iguëna,
mësacua achajë'ën: "Oveja ëjaguëni huani senjojënna, oveja jo'ya hua'nabi ro gatini saiyë"
toyani jo'case'e ba'iji.
28 Ja'nca huani senjosi'quë ba'ija'guëbi yua go'ya raija'guë'ë yë'ë. Go'ya rani ja'nrëbi,
Galilea yijana mësacua ru'runa sani, mësacuare tëhuoja'guë'ë yë'ë, cabi Jesús.
29 Caguëna, ja'nrëbi, Pedrobi baguëni cabi:
—Si'acuabi më'ëre gu'a güeni jo'cani senjocuata'an, yë'ëca bañë, cabi.

30 Caguëna, Jesús yua baguëni cabi:
—Më'ëni ganreba quëayë yë'ë. Yure ñami, curabi yuta samu ba'iye yu'ima'iguëna, më'ëbi
samute ba'iye yë'ëre huesëye caja'guë'ë më'ë, cabi.
31 Caguëna, Pedrobi si'a jëja sehuoguë cabi:
—Ja'nca yo'oma'ija'guë'ë yë'ë. Më'ë naconi te'e junni tonza ru'ru, cabi.
Caguëna, si'acuabi Jesusni güina'ru cahuë.

Jesús ora en Getsemaní

32 Ja'nrëbi jë'te, jo'ya re'ohuë, Getsemaní casiruna ti'anjënna, Jesusbi baguëre concuani
cabi:
—Mësacua yua ënjo'ona bëani ëjojë'ën. Yë'ë ujaguë saiyë, cabi.
33 Cani ja'nrëbi, Pedro, Santiago, Juan, bacuare quë'rë so'orë sabi. Ja'nca saguëbi recoyo
ai sa'ntireba sa'ntiguë, ai yo'oguë baji'i.
34 Ja'nca ba'iguëbi bacuani cabi:
—Ai recoyo sa'ntiye huanoji yë'ëre. Junni toñe'ru ba'iji yë'ëre. Ja'nca ba'iguëna, mësacua
yua ënjo'ona bëani, ëñajën ëjojën ba'ijë'ën, cabi.
35 Cani ja'nrëbi, se'erë quëñëni, yijana gugurini rëanni, Riusuni senreba senji'i:
—Taita, më'ëbi porenica, yë'ë ai yo'oni junni tonja'ñe jëayete yë'ëre ëñojë'ën.
36 Yë'ë Taita, më'ëbi si'aye yo'oye poreyë. Yë'ë ai yo'oja'ye yurera ti'anguëna, më'ëbi yë'ëre
tëaye poreyë. Ja'nca poreguëta'an, ro yë'ë yëse'e se'gare yo'oma'ijë'ën. Më'ë yëse'e yo'ojë'ën,
ujaguë senji'i Jesús.
37 Senni ja'nrëbi, baguë concuare jo'casiruna go'ini ëñato, cainsi hua'na uën'ë. Ja'nca
uijënna, Jesusbi Pedroni bëinguë cabi:
—Simón, ¿më'ë guere yo'oguë cainguë'ne? ¿Rëño ñë'serë se'ga huajëguë ëjoye poremaquë?
38 Zupaibi coquema'ija'guë cajën, ëñajën ujajën ba'ijë'ën. Mësacua recoyo jëja bacuata'an,
mësacua ga'nihuëte pa'npaye se'ga ba'iji, cabi Jesús.
39 Cani ja'nrëbi, se'e ujaza caguë quëñëbi. Quëñëni, baguë ja'anrë ujase'e'ru güina'ru ujabi.
40 Ujani, ja'nrëbi se'e go'ini ëñato, baguëre concua ai ëo canni ju'incua sëani, yua se'e cainsi
hua'na uën'ë. Ja'nca uincuabi sëtani, Jesusni coca sehuoye ro'tamajën baë'ë.
41 Ba'ijënna, Jesusbi se'e ujaguë sani, ja'nrëbi se'e go'ini, bacuani cabi:
—¿Mësacua yua zoe canni huajëye ro'taye? Yureca, re'oji. Yë'ë, Bainguë'ru Raosi'quëreba
ba'iguëte preso zeañe ti'anbi. Yureca, yequëcuabi yë'ëre preso zeanni, yë'ëre gu'a bainna
insini senjoja'cua'ë.
42 Ja'nca sëani, huëijë'ën. Saiñu. Yë'ëre insini senjoja'guëbi yuara ti'anji, cabi Jesús.

Arrestan a Jesús

43 Ja'nca caguë, baguëre concuani yuta coca cani tëjima'iguëna, Judas hue'eguëbi ti'anbi.
Jesusre concua si'a sara samucua ba'i jubë ba'iguëbi baji'i. Ja'anguëbi yua yequëcua naconi
ai jai jubë bain guerra hua hua'tiña, bain huai cabëan, ja'anre bajën, Jesusni zeanjën raë'ë.
Pairi ëjacua, ira coca ye'yocua, judío bain ira ëjacua, bacuabi raojënna, raë'ë.
44 Ja'nca raijënna, Judasbi Jesusre insini senjoñe ro'taguë, yua ba bainni ru'ru ën cocare
quëasi'quë baji'i:
—Jesús ba'iruna ti'anni, baguëni muchaguë saludayë yë'ë. Ja'nca saludaguëna, ja'anguëni
zeanni bajën, ëñajën ba'ijën, baguëte preso sajë'ën, quëasi'quë baji'i Judas.
45 Ja'nca quëasi'quëbi Jesús ba'iruna ti'anni, Jesusni tëhuoni saludaguë cabi:
—¿Ba'iguë më'ë, Ëjaguë? cani, ja'nrëbi baguëni muchabi.
46 Ja'nca muchaguëna, ja'nrëbi, Jesusre preso zeanni sahuë.
47 Sajënna, ja'ansirën, Jesús naconi ba'iguëbi baguë guerra hua hua'tire rutani, pairi
ta'yejeiye ëjaguë yo'o conguëni huani, baguë ganjorote cue'reni tonbi.
48 Ja'nrëbi, Jesús yua baguëte zeancuani cabi:
—Mësacua yua guerra hua hua'tiñare bajën, bain huai cabëanre bajën, ¿queaca ro'tajën,
jiansi'quë ba'iguëreta'an, yë'ëni yahue preso zeanjën rate'ne?
49 Mësacua naconi si'a umuguseña Riusu uja huë'ere baë'ë yë'ë. Ja'nca ba'iguëbi mësacuani
coca ye'yoguë ba'iguëna, mësacuabi yë'ëre gare preso zeanmajën baë'ë ja'anrë. Ja'nca
ba'ise'eta'an, Riusubi baguë coca toyani jo'case'e'ru yë'ëre preso zeañe ënsema'iji, cabi Jesús.
50 Caguëna, baguëre concuabi baguëte jo'cani senjoni, ro gatini saë'ë.
51 Ja'nrëbi yequë, bonsëguëbi Jesús naconi te'e saiguëbi baji'i. Ga'ne can se'gare ju'iguëna,
Jesús zeansi'cuabi bonsëguëte zeanjënna,
52 baguë canre jo'cani senjoni, can beohuë gatini saji'i.

Jesús ante la Junta Suprema

53 Ja'nrëbi, preso zeansi'cuabi Jesusre sani, pairi ta'yejeiye ëjaguë ba'iruna nëcohuë.
Nëcojënna, pairi ëjacua, judío bain ira ëjacua, ira coca ye'yocua, bacuabi ñë'cahuë.

54 Pedro'ga Jesusre so'orë be'teguë, yua pairi ta'yejeiye ëjaguë huë'e yija tëca ti'anbi. Ti'anni, soldado hua'na naconi bëani, bacua toana cuin bi'rabi.
55 Cuin bi'raguëna, pairi ëjacua, si'a ëja bain ñë'casi'cua naconi, bacuabi Jesusre huani senjoñe cañu cajën, baguë gu'aye yo'ose'ere cu'ejën ba'icuata'an, baguëte gu'aye caye ti'anmaë'ë.
56 Yequëcuabi ro coquejën, baguë gu'aye yo'ose'ere tinja cajën, bacua yua te'e camaë'ë.
57 Yequëcua'ga nëcani, baguë yo'oguë ba'ise'ere coquejën quëahuë:
58 —Baguëbi gu'aye caguëna, yëquënabi achahuë: "Riusu uja huë'e, bain yo'osi huë'ere taonni senjoja'guë'ë yë'ë. Taonni senjoni ja'nrëbi, samute umuguseñabi yequë huë'e, bain yo'oma'isi huë'ere yo'oja'guë'ë yë'ë" cabi baguë, coquejën quëahuë.
59 Ja'nca quëacua'ga gare te'e quëamaë'ë.
60 Ja'nrëbi, pairi ta'yejeiye ëjaguëbi bacua jobona nëcani, Jesusni senni achabi:
—¿Gare sehuoye beoye ba'iguë më'ë? Bacuabi më'ë gu'aye yo'ose'ere quëajënna, ¿më'ë guere yo'oguë sehuoma'iguë'ne? senni achabi.
61 Senni achaguëna, Jesús gare caye beoye nëcabi. Gare sehuoye beoye baji'i. Ja'nca ba'iguëna, pairi ta'yejeiye ëjaguëbi baguëni se'e senni achabi:
—¿Më'ë yua ba Cristo Raosi'quë'guë? ¿Mai Ëjaguë Riusu Zin'guë më'ë? senni achabi.
62 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—Ja'nca ba'iguë'ë yë'ë. Mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusubi baguë Bainguë'ru Raoja'guëre yë'ëre re'huani raoguëna, baguë jëja ca'ncona bëani ba'ija'guë'ë yë'ë. Pico re'otobi gaje meni raija'guë'ë yë'ë. Ja'nca ba'iguëna, mësacuabi yë'ëre ëñaja'cua'ë, sehuoguë cabi Jesús.
63 Ja'nca caguëna, pairi ta'yejeiye ëjaguëbi bëinreba bëinguë, baguë cañate ye'reguë cabi:
—¡Yua baguë gu'a jucha quëacuare se'e cu'ema'ina'a!
64 Baguëbi yure gu'aye caguëna, mësacua achahuë. Riusuni gu'aye casi'quëre sëani, ¿mësacua gue si'nseyete caye'ne? senni achaguë cabi.
Caguëna, si'a jubëbi baguëni huani senjo güeseñu cahuë.
65 Cajënna, yequëcuabi baguëre go tutuni, ja'nrëbi, baguë ziare canbi huenni ta'pini, baguëni cuehuë. Ja'nca cuejën, baguëni jayajën cahuë:
—¿Nebi më'ëni cuere'ne? Masiye ëñajë'ën, cahuë.
Soldado hua'na'ga Riusu huë'ere ëñacuabi baguë ziare cuejën huaë'ë.

Pedro niega conocer a Jesús

66 Ja'nrëbi, Pedro yua huë'e yijare ba'iguë, toa ba'irute cuinguë ñu'iguëna, pairi ta'yejeiye ëjaguëre yo'o concua jubë ba'igobi ti'anni,
67 baguëni ëñani, coca cago:
—Më'ë'ga Jesús Nazarenote te'e consi'quë baë'ë, cago bago.
68 Cagona, Pedrobi sehuobi:
—Banhuë. Baguëte gare huesëguë'ë yë'ë. Më'ëbi coca cagona, baguëre gare ëñama'iguë'ë yë'ë, sehuobi.
Ja'nca sehuoni, bain caca sa'ro tëca quëñëni gatiguëna, ja'nrëbi curabi yuji'i.
69 Yu'iguëna, ja'nrëbi, ba yo'o congobi Pedroni se'e ëñani, baru ba'icuani coca quëa bi'rago:
—Jesús Nazareno te'e consi'quë'bi. Baguëreba'bi, quëago.
70 Quëagona, Pedrobi se'e huesëye sehuobi. Ja'nrëbi jë'te, baru ba'icuabi Pedroni se'e cahuë:
—Aito. Jesús consi'quë baë'ë më'ë. Galilea bain coca caye'ru cayë më'ë, cahuë.
71 Cajënna, Pedrobi ai jëja sehuobi:
—Banhuë. Yë'ëbi te'e ruiñe cama'itoca, yë'ëre huaijë'ën. Mësacuabi ba bainguëte cajënna, baguëte gare huesëguë'ë yë'ë, sehuobi.
72 Sehuoguëna, ja'ansirën curabi samu ba'iye yuji'i. Yu'iguëna, Pedrobi Jesús coca case'ere ro'tabi: "Curabi yuta samu ba'iye yu'ima'iguëna, më'ëbi samute ba'iye yë'ëre huesëye caja'guë'ë." Ja'an coca case'ere ro'tani, si'a recoyo oi bi'rabi.

15

Jesús ante Pilato

1 Ja'nrëbi ñataguëna, pairi ëjacua, judío bain ira ëjacua, ira coca ye'yocua, si'a ëja bainbi ñë'cani, Jesús yua preso gueonsi'quë ba'iguëna, baguëte bain ta'yejeiye ëjaguë Pilato hue'eguëna sani nëcohuë.
2 Nëcojënna, Pilatobi baguëni senni achabi:
—¿Më'ë yua judío bain quë'rë ta'yejeiye ëjaguë'guë? senni achabi.
Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—Më'ëbi ja'nca caguëna, ja'nca ba'iguë'ë yë'ë, sehuobi.
3 Ja'nrëbi, pairi ëja bainbi ai ta'yejeiye Jesusre gu'aye cani jëhuahuë.

4 Cani jëhuajënna, Pilatobi baguëni se'e senni achabi:
—Bacuabi më'ëre ai ta'yejeiye gu'aye cajënna, ¿më'ë guere yo'oguë, sehuoma'iguë'ne? senni achabi.
5 Senni achaguëna, Jesús yua gare caye beoye sehuomaji'i. Sehuoma'iguëna, Pilatobi gue ro'taye beoye ëñabi.

Jesús es sentenciado a muerte

6 Yua ja'an fiesta umuguseña ba'iguëna, Pilatobi si'a tëcahuëan preso zeansi'quë, bain sensi'quë, te'eguëte etoguë baji'i.
7 Yure tëcahuë, guerra huañu caguë, bain huani senjosi'quë Barrabás hue'eguë yua preso zeansi'quë baji'i.
8 Yureca, bain jubëbi Pilatoni, Më'ë yo'oguë ba'ise'e'ru yurera yo'ojë'ën cajën, te'e preso zeansi'quëre tijoni etojë'ën sen'ë.
9 Senjënna, Pilatobi bacuani senni achabi:
—¿Judío bain quë'rë ta'yejeiye ëjaguë, ja'anguëte tijoni etoye señe mësacua? senni achabi.
10 Pairi ëjacua yua baguëte ro bëinjën insise'ere masiguëbi bacuani ja'nca senni achabi.
11 Ja'nca senni achaguëna, pairi ëjacuabi bainni tin ro'ta güesejën, Barrabás tijoni etoye señu bainre ca bi'rahuë.
12 Ca bi'rajënna, Pilatobi bainni senni achabi:
—Ja'nca tijoni etoye sentoca, ¿mësacua quë'rë ta'yejeiye ëjaguë, judío bain ëjaguë casi'quë, ja'anguëni guere yo'oye'ne yë'ë? senni achabi.
13 Senni achaguëna, si'a jëja güijën sehuohuë:
—¡Baguëte crusu sa'cahuëna quenni reojë'ën! sehuohuë.
14 Sehuojënna, Pilatobi bacuani se'e senni achabi:
—¿Mësacua queaca ro'tajën baguëre caye'ne? ¿Gue gu'a jucha yo'oguë baquë'ne baguë? senni achabi.
Ja'nca senni achaguëreta'an, bain jubëbi quë'rë jëja güijën sehuohuë:
—Baguëte crusu sa'cahuëna quenni reojë'ën, güijën sehuohuë.
15 Ja'nca güijën sehuojënna, Pilatobi, Bainbi bëinma'iñe caguë, bacua yëse'e'ru yo'obi. Barrabasre tijoni etoni, ja'nrëbi, Jesusre si'nseye guanseni, baguëte quenni reoja'cuana jo'cabi.
16 Ja'nca jo'caguëna, soldado hua'nabi baguëte güenaro huë'e yijana sani, bacua soldado gaje concua si'acuare choë'ë.
17 Choini ja'nrëbi, bajacu can, ëja bain canre inni baguëna sayahuë. Sayani, miu ga'hua marote tëonni, baguë sinjobëna tëohuë.
18 Ja'nca yo'oni ja'nrëbi, baguëni jayajën saludajën güihuë:
—¡Carajeiye beoye huajëni ba'ijë'ën, judío bain quë'rë ta'yejeiye ëjaguë! güijën cahuë.
19 Ja'nca cajën, baguë sinjobëna tëcabëbi huaijën, baguëre go tutujën, baguëni gugurini rëanjën, ai jayajën yo'ohuë.
20 Ja'nca jayani tëjini, baguë bajacu canre rutani, baguë cañate baguëna sayahuë. Sayani ja'nrëbi, baguëte crusu sa'cahuëna quenni reojën sahuë.

Jesús es crucificado

21 Sajënna, ja'nrëbi, Cirene bainguë Simón hue'eguë, Alejandro, Rufo, bacua taita ba'iguëbi yua zio re'otona saisi'quëbi raji'i. Raiguëna, soldado hua'nabi baguëte tëhuoni rantoni, Jesús crusu sa'cahuëte cuanni sajë'ën guansehuë.
22 Guanseni ja'nrëbi, Jesusre sani, Gólgota casiru, sinjo gu'anbë casiru, ja'an cubëna ti'anhuë.
23 Ti'anni ja'nrëbi, gu'a jo'cha mirra ma'ña naconi ja'mese'ere inni, Jesusni rurajënna, uncumaji'i.
24 Ja'nrëbi, baguëte crusu sa'cahuëna quenni reohuë. Reoni, soldado hua'nabi, Baguë cañate coni baja'cuare masiñu cajën, gata toyasira'carëanre sa'ñeña senjojën ëñahuë.
25 Baguëte quenni reosirënre cato, ënsëguëbi las nueve'ru sëji'i.
26 Quenni reoni, ja'nrëbi, baguë gu'a jucha yo'ose'ere ro'tani, ën cocare toyani, ba crusuna së'ohuë: "Judío bain quë'rë ta'yejeiye ëjaguë'bi ba'iji" toyani së'ohuë.
27 Yequëcuare'ga bonsere tëtejën huaicua samucuare Jesús naconi bacua crusu sa'cahuëanna reohuë. Yequëre Jesús jëja ca'ncona reohuë. Yequëre Jesús ari ca'ncona reohuë.
28 Ja'nca reojënna, Riusu ira coca zoe toyani jo'case'e'ru güina'ru baji'i: "Gu'a bain naconi cuencuesi'quë ba'ija'guë'bi" toyani jo'case'e ba'iguëna, bacuabi Jesusni güina'ru yo'ohuë.
29 Ja'nrëbi, bain hua'na ca'ncorë ganijën saicuabi Jesusni bëinsi ziaña ëñajën, baguëni bain ëyëjën cahuë:

—¡Ba! Më'ëbi ro ro'taguë casi'quë'ë. Riusu uja huë'ere taonni si'ani, ja'nrëbi samute
umuguseña mame huë'e yo'oja'guë'ë yë'ë casi'quë sëani,
30 yurera'rë ja'ansi'quë jëajë'ën. Crusu sa'cahuëbi gajejë'ën, bëinjën cahuë.
31 Cajënna, pairi ëja bain, ira coca ye'yocua, bacua'ga Jesusni jayajën, sa'ñeña coca cajën
baë'ë:
—Yequëcuabi ai yo'ojënna, bacua jëayete ëñoguë baji'i baguë. Ja'nca ëñoguëta'an,
ja'ansi'quëbi jëaye gare porema'iji baguë.
32 Baguë yua Riusu Raosi'quëreba, ba Cristo hue'eguë, Israel bain quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë,
ja'anguëbi ba'itoca, yurera'rë baguë crusu sa'cahuëbi tijini gajeja'guë. Tijini gajetoca,
baguëni si'a recoyo ro'tayë mai, sa'ñeña cajën baë'ë.
Cajën ba'ijënna, baguë ca'ncorëan reosi'cua'ga baguëni te'e jayajën cahuë.

Muerte de Jesús

33 Ja'nrëbi, mëñera së'iguëna, si'a re'oto beoru na'i si'abi. Samute hora ba'iye tëca zijei
re'oto se'ga baji'i.
34 Ba'iguëna, ja'nrëbi, ënsëguëbi las tres'ru së'iguëna, Jesusbi si'a jëja coca güini achobi:
—Eloi, Eloi ¿lama sabactani? güini achobi. Bain cocabi cato: Taita Riusu, Taita Riusu, ¿më'ë
queaca ro'taguë, yë'ëre jo'cani senjoguë'ne? güini achobi Jesús.
35 Güini achoguëna, yequëcua baru ba'icuabi achani, sa'ñeña cahuë:
—Achajë'ën. Riusu ira bainguë raosi'quë Elías hue'eguëte choiji baguë, cahuë.
36 Cani, bacua jubë ba'iguëbi besa hua'guë sani, sayabëte inni, sënje jo'chana ja'njeni,
tëcabëbi jëoni, Jesusna mëani, baguëni rurani, baguë bainni cabi:
—Yua ëjojën bañuni. Yequërë Elíasbi rani, baguëte tijoni gachoma'iguë cajën, ëjoni ëñañu,
cabi.
37 Caguëna, ja'nrëbi, Jesusbi ai jëja güini achoni, ja'nrëbi junni reabi.
38 Junni reaguëna, ja'ansirën Riusu uja huë'e sa'nahuë reosi canbi samu të'ntëña ba'iye
ja'anse'e yua joboraja'an ye'rebi. Ëmëje'en ca'ncobi yijacua ca'nco tëca ye'rebi.
39 Jesusbi güini achoni, junni reaguëna, soldado ëjaguëbi nëcaguë ëñani, ja'nrëbi coca cabi:
—Riusu Zinreba baji'i baguë, cabi.
40 Romi hua'na'ga so'orëbi ëñajën nëcahuë. Yeco María Magdalena baco'ë. Yeco María,
Santiago bë'jeguë, José, bacua mamá baco'ë. Salome'ga baco'ë.
41 Ja'ncuabi yua Jesús Galilea ba'isirën baguëte te'e conjën, cuirajën baë'ë. Yequë romi
hua'na'ga ai jai jubë Jesús naconi Jerusalenna raisi'cuabi baguëni ëñajën nëcahuë.

Jesús es sepultado

42 Ja'nrëbi na'iguëna, yo'o yo'oma'i umuguse ja'anrë ba'i umuguse sëani, bain yo'o
yo'oma'iñe re'huaye baji'i.
43 Ja'nca ba'iguëna, Arimatea huë'e jobo bainguë José hue'eguëbi Pilatona sani, Jesús
ga'nihuëre senji'i. Judío ëja bain jubë ba'iguëbi ba'iguëna, si'a bainbi baguëni ai ruiñe ëñajën
baë'ë. Ja'anguë yua Riusu ba'i jobo ti'an raija'yete ëñaguë ëjoguë ba'iguëbi yua jëja recoyo
re'huani, Pilatona sani, Jesús ga'nihuëre senji'i.
44 Senguëna, Pilatobi, ¿Yure'ne junquë baguë? senni achani, ja'nrëbi, baguë soldado
ëjaguëte choini, Jesús ju'inse'ere senni achabi.
45 Senni achaguëna, soldado ëjaguëbi, Yua ju'insi'quë ba'iji baguë, sehuobi. Ja'nca
sehuoguëna, Pilatobi Jesús ga'nihuëte Josena insiye guansebi.
46 Guanseguëna, Josebi re'o can pojei canre coni, Jesús ga'nihuëte gachoni, ba canbi
ganobi. Ganoni ja'nrëbi, bain tan goje gata të'ntëbana te'ntose'e ba'iguëna, baguëte sani, ba
gojena uanni, ja'nrëbi, jai gatabëbi bonani, ba gojere ta'pibi.
47 Ja'nca uanni ta'piguëna, María Magdalena, yeco María José mamá, bacuabi ëñahuë.

16

La resurrección de Jesús

1 Ja'nrëbi, yo'o yo'oma'i umuguse si'aguëna, María Magdalena, María Santiago mamá,
Salomé, bacuabi, Jesús ga'nihuëte ma'ña so'onjën saiñu cajën, ma'ñare cohuë.
2 Coni ja'nrëbi, semana ja'anrë ba'i umuguse ñataguëna, zijeirën ba'iguëna, bacuabi Jesús
tansiruna saë'ë.
3 Saijën, sa'ñeña cahuë:
—Ba gatabëbi tansi gojena ta'pisibë ba'iguëna, ¿nebi maire bonani otacaija'cua'ne? cahuë.
4 Cani ja'nrëbi, ti'anni ëñato, ba gatabë ai jaibë ba'iguëreta'an, yua otani quëñose'e baji'i.
5 Ja'nca ba'iguëna, bacuabi ba tansi gojena cacani ëñato, bonsëguëbi jëja ca'ncore ñuji'i.
Zoa can pojei canre ju'iguë baji'i. Ja'nca ba'iguëna, romi hua'nabi gue ro'taye beoye ëñajën
quëquëhuë.

6 Quëquëjënna, bonsëguëbi bacuani cabi:
—Mësacua quëquëma'ijë'ën. Mësacuabi Jesús Nazareno crusu sa'cahuëna quenni re-
osi'quëre cu'ejënna, ënjo'on beoji baguë. Yua go'ya rani saji'i. Baguëre uansirute ëñani
masijë'ën.
7 Yureca, mësacua sani, Jesusre concua, Pedro sanhuëni quëajaijë'ën: "Jesusbi mësacua
ru'ru, Galilea yijana saji'i. Ja'nca saquëna, mësacua yua ja'anruna baguëte tëhuojën saijë'ën.
Mësacuabi baguë quëase'e'ru, ja'anruna baguëte tëhuoni ëñaja'cua'ë" quëajë'ën, bonsëguëbi
quëani achobi.
8 Quëani achoguëna, romi hua'nabi ai quëquëreba quëquëjën, tansi gojebi besa etani sani
gatihuë. Huaji yëjën ba'icuabi yequëcuani gue quëaye beoye saë'ë.

Jesús se aparece a María Magdalena

9 Yureca, semana ja'anrë umuguse ñataguëna, Jesusbi go'ya rani, María Magdalenana
ru'ru gaje meni ëñobi. Ja'ango yua te'e ëntë sara samu gu'a huati hua'i cacasi'co ba'igo
ba'nco. Ja'nca ba'isi'co ba'igona, Jesusbi ba huati hua'ire etoni saoguë ba'nji. Ja'nca
ba'iguëbi yureca bagona gaje meni ëñobi.
10 Ëñoguëna, ja'nrëbi, bago yua, baguëre conjën ganisi'cua ai sa'ntijën ota oijën ba'ijënna,
bacuana sani quëago.
11 Jesusbi go'ya raji'i. Baguëni ëñahuë yë'ë, quëagona, bacuabi bago cocare achani, Te'e
ruiñe cama'iñë më'ë, cahuë.

Jesús se aparece a dos de sus discípulos

12 Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi baguëre concua samucua zio re'otona ganijën ba'ijënna, tin
re'huasi'quë'ru gaje meni, bacuani ëñobi.
13 Ëñoguëna, bacuabi sani, yequë bacuare conjën gajecuana quëajaë'ë. Quëajaijënna,
bacua cocare'ga achani Te'e ruiñe cama'iñë mësacua, cahuë.

El encargo de Jesús a los apóstoles

14 Ja'nrëbi jë'te, Jesusre concua si'a sara te'ecuabi aon ainjën ñu'ijënna, Jesusbi bacuana
gaje meni ëñobi. Ëñoni, baguëni te'e ruiñe ro'tama'isi'cua, recoyo ro'taye güesi'cua, ja'an
ba'isi'cuare sëani, bacuani bëinguë cabi. Baguë go'ya raise'ere ëñasi'cuani te'e ruiñe recoyo
ro'taye güecuare sëani, bacuani bëinguë cabi.
15 Ja'nca cani, ja'nrëbi bacua yo'ore guanseni jo'cabi:
—Mësacua yua si'a yija re'otona sani, si'a bainni Riusu cocarebare quëani achojën ba'ijë'ën.
16 Ba cocarebare si'a recoyo ro'tajën ba'icua, ja'ancuare tëani baja'guë'ë yë'ë. Ba cocare-
bare ro'taye güecuare ai ta'yejeiye bënni senjoja'guë'ë yë'ë.
17 Ba cocarebare si'a recoyo ro'tajën ba'icuare masiye yëtoca, ën cocare ëñani, bacuare
masijë'ën: Yë'ë ta'yejeiye ba'iyete cajën, gu'a huati hua'ire etoni saoye poreyë. Tin cocare
caye ye'yema'icuata'an, te'e jëana ba cocare caye poreyë.
18 Añа hua'nare zeantoca, añа hua'nabi bacuani ja'si yo'oma'iñë. Eore uncutoca, gare
ja'siye beoye ba'iyë. Yë'ëni si'a recoyo ro'tajën ba'icuabi bacua ëntë sarañabi rau ju'incuare
pa'roni huachoye poreyë. Ja'anre ëñani, yë'ëni si'a recoyo ro'tajën ba'icuare masijë'ën,
guanseni jo'cabi Jesús.

Jesús sube al cielo

19 Ja'nca guanseni jo'cani tëjiguëna, Riusubi baguëte guënamë re'otona mëabi. Mëaguëna,
Riusu jëja ca'ncona bëani baji'i.
20 Ba'iguëna, ja'nrëbi, bacuabi sani, Riusu cocarebare si'a re'oto bainni quëani achojaë'ë.
Quëani achojaijënna, mai Ëjaguë Jesusbi bacuani conguë baji'i. Bacuabi ba cocarebare
quëani achojaijënna, Jesusbi ai ta'yejeiye yo'ore yo'oni ëñoguë, baguë cocareba te'e ruin
cocareba ba'iyete si'a bainni masi güeseguë baji'i. Ja'nca raë'ë. Amén.

Riusu cocareba
SAN LUCAS
Toyani jo'case'e

Prólogo

1 Yë'ë bainguë Teófilo: Cristobi mai naconi yo'oguë ba'ise'ere quëato, ai bain hua'nabi ja'an
cocare toyani jo'cahuë.
2 Yequëcua, baguë yo'oguë ba'ise'e beoru ëñasi'cuabi quëani achojënna, ai bain hua'nabi
toyani maina jo'cahuë.
3 Ja'nca jo'cajënna, yë'ë'ga bacua quëani toyase'e si'ayereba te'e ruiñe ëñani ro'taguë
ye'yehuë. Ye'yeni, ja'nrëbi, baguë yo'oguë ba'ise'ere re'oye toyani jo'caza caguë, ën cocare
te'e ruiñe toyani, më'ëna saohuë, ëjaguë.
4 Bain ye'yose'ere te'e ruiñe masijë'ën, caguë, ën cocare re'oye re'huani, më'ëna saohuë
yë'ë.

Un ángel anuncia el nacimiento de Juan el Bautista

5 Herodes yua Judea yija ëjaguë ba'isirën ba'iguëna, pairi bainguë Zacarías hue'eguë baji'i.
Abías jubë bainguë ba'iguëna, baguë rënjo Isabel hue'egobi yua pairi jubë bain romigo
baco'ë. Bago ira bainguë ba'isi'quë Aarón hue'eguë ba'nquëña.
6 Ai re'o bain baë'ë, ba samucua. Riusubi ëñaguëna, gare te'e ruiñereba yo'ojën baë'ë. Riusu
guanseni jo'case'e beoru achani, si'aye te'e ruiñe yo'ojën baë'ë. Ja'nca sëani, yequëcuabi
bacuare gu'aye cañu ro'tacuata'an, poremaë'ë.
7 Ja'nca ba'icuabi, bago gare zin beogo baco'ë. Zin garasi'co baco'ë. Si'a jubë yua ai ahuero
hua'na baë'ë.
8 Ja'nrëbi, Zacarías yua Riusu huë'e ba'i ma'carëanre ëñaguë ba'iguë, baguë yo'o yo'obi,
baguë yo'o yo'o umuguse cuencuese'e sëani.
9 Ja'an umuguse cuencuesi'quë sëani, Riusu huë'ena cacani, baguë ira pairi bain ba'isi'cua
yo'ojën ba'ise'e'ru güina'ru ma'ñare misabëna ëoni, Riusuna mëobi.
10 Ja'nca cacani ëoguëna, bain jubëbi hue'sere ujajën nëcahuë, ma'ña ëorën ba'iguëna.
11 Ujajën nëcajënna, ja'nrëbi, Zacarías yua ma'ñare ëoni mëoguëna, Riusu anje hua'guëbi yua
misabë jëja ca'ncona gaje meji'i.
12 Gaje mequëna, baguë yua ai quëquë huesësi'quëbi caye beoye ëñabi.
13 Ja'nca ëñaguëna, anje hua'guëbi cabi:
—Zacarías, quëquëma'ijë'ën. Më'ëbi Riusuni senni achaguëna, Riusubi achani conji. Ja'nca
conguëna, më'ë rënjo Isabelbi yua më'ë zinre të'ya raija'go'co. Të'ya raigona, baguë mami
Juan hue'yojë'ën.
14 Aireba bojoguë ba'ija'guë'ë më'ë, zinre baguë sëani. Yequëcua'ga ai jai jubë bainbi më'ë
naconi te'e bojojën ba'ija'cua'ë.
15 Riusubi ëñaguëna, ai re'o ëjaguë ba'ija'guë'bi. Jo'cha gare uncuye beoye ba'ija'guë'bi.
Baguë të'ya rai umugusebi Riusu Espíritu naconi te'e zi'insi'quë bojo recoyo baguë
ba'ija'guë'bi.
16 Ja'nca ba'iguëbi Israel bain gu'a ma'a ganicuani cu'eni rani, ba Ëjaguë Riusuni recoyo
se'e zi'in güeseja'guë'bi.
17 Riusu bainguë raosi'quë ba'ija'guë'bi. Riusu ira raosi'quë Elías hue'eguë, baguë jëja
recoyo baguë, yua Riusu Espíritu naconi te'e zi'insi'quë ba'iguë ba'nji. Ja'nca ba'iguëna,
më'ë zin yua güina'ru ba'ija'guë'bi. Yequëcuabi bacua zincua naconi je'o bajënna, yequëcuabi
bacua pë'caguë sanhuë naconi je'o bajënna, baguëbi yua sa'ñeña je'o beoye ba'i güeseja'guë'bi
bacuare. Achaye yëma'icuani Jaë'ë sehuo güeseja'guë'bi. Sa'ñeña bojojën ba'i güeseja'guë'bi.
Ba'i güeseguëna, se'e te'e ruiñe ro'tajën ba'ija'cua'ë. Bainbi bacua Ëjaguë Riusuni te'e ruiñe
ro'taja'bë caguë, bacua recoyo ro'tayete mame re'huaja'guë'bi baguë, cani jo'cabi Riusu anje
hua'guë.
18 Caguëna, Zacarías yua baguëni senni achabi:
—Më'ëbi coca quëaguëna, ¿queaca masiye'ne yë'ë? Yë'ë, yë'ë rënjo, yëquënabi ai ahuero
hua'na ba'ijënna, huesë ëaji, cabi.
19 Caguëna, anje sehuobi:
—Yë'ë yua Gabriel hue'eguë, yua Riusu raosi'quë'ë. Baguëbi guanseguëna, më'ëna gaje
meni, baguë bojo güese cocare quëahuë yë'ë.
20 Quëaguëna, më'ëbi te'e ruiñe ro'tama'iguë achamaë'ë. Ja'nca achama'isi'quë sëani, yua
yi'o ma'tëbë ba'ija'guë'ë më'ë. Më'ë zin të'ya raima'i ñësebë, coca caye gare porema'iñë më'ë,
yë'ë case'e'ru ba'ija'ye tëca, anjebi sehuobi.

21 Ja'nrëbi, bain jubë yua hue'se ca'ncore nëcajën, Zacaríasni ëjojën, ¿Guere yo'oguë baguë,
sa'nahuë zoe ba'iguë'ne? cahuë.
22 Cajënna, ja'nrëbi baguëbi yua etani, bacuani coca caye porema'i hua'guë baji'i. Ja'nca
ba'iguëna, baguë guënamë toya ëñase'ere masihuë. Baguë ëntë sarañabi bacuani ro ña'queye
se'ga quëabi.
23 Ja'nrëbi, baguë cuencuesi umuguseña si'aguëna, Riusu huë'e yo'o ma'carëanre yo'oni
tëjini, baguë huë'ena goji'i.
24 Go'iguëna, ja'nrëbi yo'je, baguë rënjo Isabelbi yua zin nëcago, te'e ëntë sara ñañaguë
hua'ire huë'ena bëago, huë'ere etaye beoye baco'ë.
25 Ja'nca ba'igobi ja'ansi'co ro'tago: Yë'ë Ëjaguë Riusubi yë'ëre ai re'oye conguëna, bainbi
se'e yë'ë zin të'ya raima'iñete gu'aye caye beoye ba'ija'cua'ë, ro'tago bojogo.

Un ángel anuncia el nacimiento de Jesús

26 Ja'nrëbi, te'e ëntë sara te'e ñañaguë hua'i zinbë ba'igona, Riusubi baguë guënamë re'oto
yo'o conguë, Gabrielni guanseni, Galilea yija huë'e jobo, Nazaret huë'e jobo, ja'an jobona
baguëte saobi.
27 Ja'anru ba'i romi zingo María hue'egoni coca quëaguë saobi Riusu. Bago yua José
hue'eguë, ira ëjaguë ba'isi'quë David bainguë, ja'anguëni huejajaza cago ro'tago ba'igona,
28 Riusu anje hua'guëbi bagona ti'anni, bagoni saludaguë cabi:
—Bojogo ba'ijë'ën. Riusubi më'ë naconi ba'iguëna, baguë quë'rë ta'yejeiye consi'co'ë më'ë.
Më'ëni ai re'oye ëñaguë sëani, si'a romicua'ru më'ëni quë'rë ai conji Riusu, cabi.
29 Caguëna, Maríabi ai quëquëni huesësi'cobi caye beoye ëñago.
30 Ja'nca ëñagona, anjebi bagoni cabi:
—Quëquëma'ijë'ën, María. Riusubi më'ëni re'oye ëñaguë, më'ëni ai re'oye conja'guë'bi.
31 Më'ëbi yua zin nëcago, ëmëguëni të'ya raija'go'ë. Të'ya rani, baguë mami Jesusre
hue'yojë'ën.
32 Ai ta'yejeiye ëjaguë ba'ija'guë'bi. Mai ta'yejeiyereba Riusu Zin casi'quë ba'ija'guë'bi.
Riusubi baguë bain ta'yejeiye ëjaguëre baguëre re'huaye ro'taji, baguë ira ëjaguë ba'isi'quë
David ba'ise'e'ru.
33 Israel bain ëjaguë si'arën ba'ija'guë'bi. Gare carajeiye beoye guanseguë ba'ija'guë'bi,
anjebi quëabi.
34 Quëaguëna, Maríabi cago:
—Ënjëre beogo sëani, ¿queaca zin ba'ija'go'ne? cago, senni achago.
35 Senni achagona, anjebi quëabi:
—Riusu Espíritubi më'ëna ti'anni, mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusubi më'ëni guënamë pico
naconi gaje meni, më'ëni na'oni baguëna, Riusu Zinre të'ya raija'go'ë më'ë. Të'ya raigona,
Riusu Zin casi'quëbi Riusu cuencuesi'quë ba'ija'guë'bi.
36 Më'ë baingo Isabelre'ga ro'tajë'ën. Të'ya raima'igo garasi'co case'eta'an, bago yua
te'e ëntë sara te'e ñañaguë hua'i zinbë ba'igo. Ai ahuera hua'go ba'igota'an, ja'nca të'ya
raija'gota'an ba'igo.
37 Bain yo'oye porema'icuata'an, Riusubi si'aye yo'oye poreji, anjebi quëabi.
38 Quëaguëna, Maríabi cago:
—Riusu yo'o con hua'go se'ga ba'i hua'go'ë yë'ë. Më'ë quëase'e'ru ba'iye yë'ëre yo'oja'guë
Riusu, cago sehuogo bago.
Cago sehuogona, anjebi quëani tonni huesëbi.

María visita a Isabel

39 Ja'nrëbi, Maríabi huëni, Yë'ë baingo Isabelni ëñajaza cago, cu re'oto huë'e jobo, Judea yija
huë'e jobo, ja'anruna besa saco'ë.
40 Sani, Zacarías huë'ena ti'anni, Isabelni saludago.
41 Saludagona, Isabelbi achagona, Isabel zinbi bago guëtabë sa'nahuë yua ñu'cuebi.
Ñu'cueguëna, Isabel yua Riusu Espíritu naconi te'e zi'inni ba'igobi bojo recoyo bago runco'ë.
42 Runni, ja'nrëbi, re'oye achoye Maríani bojogo ai jëja ujago cago:
—Riusubi si'a romicuare ëñaguëta'an, më'ëre quë'rë ta'yejeiye conguë baji. Më'ë zin të'ya
raija'guëre'ga ai conji Riusu.
43 Më'ëbi, mai Ëjaguë pë'cagobi yë'ëni ëña raigona, ai bojoyë yë'ë. Riusubi bojo güeseguë,
yë'ë hua'go, ro baingo ba'igote ai re'oye ëñani, Riusu re'huabi.
44 Më'ëbi yë'ëni saludagona, yë'ë zin sa'nahuë ba'iguëbi ja'ansirën ai bojoguë ñu'cuebi.
45 Më'ëbi Riusu coca quëase'ere achani, ja'nca ba'ija'guë ro'tago, ai bojogo ba'iyë më'ë, cago
Isabel.
46 Cagona, Maríabi cago:
Yë'ë recoyo ai bojoyereba bojogo ba'iyë yë'ë.

47 Riusu ai ta'yejeiguë'bi ba'iji, cayë yë'ë hua'go, yë'ëre tëani baja'guëre sëani.
48 Baguë yo'o con hua'go se'ga ba'igona, yë'ëna re'oye ro'tani, yë'ëre tëani baji yë'ë hua'gore.
Ja'nca sëani, si'a bainbi yë'ëre ëñani,
Bagoni ai re'oye ai conji Riusu cajën bojoja'cua'ë.
49 Ta'yejeiyereba Riusubi yë'ëre conreba conguëna, ai bojoreba bojoyë yë'ë, Riusu se'ga re'oye ba'iguë sëani.
50 Si'a hua'na baguëna oijën gugurijën ba'itoca, bacuani oiguë, bacuani conji Riusu.
Ja'nca conguë, gare carajeiye beoye baguë bainre oiguë conji.
51 Yequëcua ro bacua se'gare'ru huanoguëna, bacuabi ai huacha ro'tajënna,
Riusubi yua bacuare te'e jëana etoni senjobi.
52 Yequëcua bain ta'yejeiye ëjacua ba'icuareta'an,
Riusubi bacuare etoni saoni, yequëcua ro porema'icua se'gare ëñani, bacuani ëja bain re'huani baji Riusu.
53 Yequëcua aon caracuare ëñani, bacuani ai re'oye conreba conguë insibi.
Yequëcua a'ta bonse bacuareta'an, ro bonse beo hua'nare etoni saobi Riusu.
54 Mai ira bain ba'isi'cuani coca cani jo'case'ere ro'tani, güina'ru yo'oji Riusu.
Baguë bain Israel hue'ecuani gare huanë yeye beoye conji.
55 Abrahamre'ga ro'tani, baguëni ai oiguë ai re'oye conbi Riusu.
Abraham bain ba'ija'cua, yureña ba'icua, yequëcua yuta ba'ima'icuare'ga, si'acuare ro'tani, gare carajeiye beoye conreba conji Riusu, cago María.
56 Ja'nca cani, ja'nrëbi samute ñañaguë hua'i Isabel naconi bëani ba'igo, ja'nrëbi bani tëjini, bago huë'ena goco'ë.

Nacimiento de Juan el Bautista

57 Ja'nrëbi, Isabel të'ya rai umuguse ti'anguëna, ëmëguëni të'ya raco'ë.
58 Të'ya raigona, bago bain gaje hua'nabi bagona ti'anni ëñajën, bago naconi bojoreba bojohuë, Riusu ai re'oye conse'e sëani.
59 Ja'nrëbi, zin hua'guëbi te'e ëntë sara samute umuguseña baguëna, bainbi baguë go neño ga'nirëte tëyojën rani, Baguë pë'caguë mami Zacarías hue'eja'guë, cahuë.
60 Cajënna, pë'cagobi:
—Banji. Juan hue'eja'guë'bi, cago.
61 Cagona, bacua cahuë:
—¿Më'ë guere cago'ne? Më'ë bain Juan hue'ecua beoyë, cahuë.
62 Ja'nca cani, ja'nrëbi, baguë pë'caguëna bonëni, bacua ëntë saraña se'gabi ro ña'queni, mamaquë mami hue'eja'yete senni achahuë.
63 Senni achajënna, Zacaríasbi uti ja'ore senni, ja'nrëbi, Juan hue'eji, toyani eñobi. Ja'nca toyani ëñoguëna, bacuabi ai ëñajën rën'ë.
64 Ëñajën rëinjënna, ja'ansirënbi, Zacaríasbi, yi'obobi ti'jiguëna, yua Riusuni re'o cocareba bojoguë ca bi'rabi.
65 Ca bi'raguëna, baincuabi ai huaji yëjën, ba huë'ebi sani, si'aye quëajënna, ba yo'ose'e si'a Judea yija cu re'oto ba'iruan'ga quëani achojaise'e baji'i.
66 Si'acua ja'an cocare achani ro'tani, sa'ñeña senni achahuë:
—¿Gueguë ba'ija'guëguë'ne ba zin hua'guë? senni achahuë.
Riusubi oiguë, baguëre ëñani consi'quëre sëani, si'a bainbi ëñani, ja'anre sa'ñeña senni achahuë.

El canto de Zacarías

67 Ja'nca ba'iguëna, Juan pë'caguë Zacaríasbi Riusu Espíritu naconi zi'inni, bojo recoyo runji'i. Runni, Riusu coca yihuoni raose'ere quëani acho bi'rabi:
68 Israel bain, mai Ta'yejeiye Ëjaguë Riusu, baguë ba'iyete ro'tajën bojojën gantañuni.
Baguë bain jucha zemosi'cuani conguë raisi'quë'bi ba'iji.
Maire huajëreba ba'icuare etojeiguë raisi'quë'bi ba'iji.
69 Riusu raoja'guë, baguë bainguë David yo'je ba'ija'guë, maire tëani baja'guë, ja'anguëre mai ta'yejeiye ëjaguëre re'huani, maina raobi Riusu.
70 Baguë ira bain raosi'cua naconi quëani jo'case'e ba'iguëna, güina'ru maina quëani jo'cabi Riusu:
71 Yequëcuabi maini je'o bajën, maire hueso ëaye yo'ojënna, Riusubi maire tëani, maini baye cabi.
72 Mai ira bain ba'isi'cuani oiguë, bacuani coca cani jo'case'ere ro'taguë, baguë cani jo'case'e'ru güina'ru yo'obi Riusu.
73 Riusu coca cani jo'case'e, mai ira bainguë ba'isi'quë Abrahamni ganreba cani jo'case'e ën coca baji'i:
74 Yequëcuabi maini je'o bajënna, maire tëani, maini baye cabi Riusu.

Maini baguë, baguë yo'o con hua'nare re'huani, Mësacua gare huaji yëye beoye yë'ëni conjën
ba'ijë'ën, cabi.
75 Si'a mai ba'i umuguseñabi baguë naconi ba'ijën, baguë ai yëreba yësi'cua ba'ijënna, te'e
ruiñe yo'ocuare maire re'huani baye cabi Riusu, cabi Zacarías.
Cani ja'nrëbi, baguë zin hua'guëre ëñani, baguëte cabi:
76 Ja'nca sëani, yë'ë mami, më'ë yua mai ta'yejeiyereba Riusu cuencueni raosi'quë'ë.
Baguë coca quëaja'guëre më'ëre re'huabi Riusu.
Më'ëbi ru'ru sani, mai Ëjaguë rai ma'are re'huaye bayë.
77 Baguë bainna sani, bacua gu'a juchare jo'cani senjojënna, Riusubi bacuare tëani bani,
bacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare ro'tama'iñe caja'guë'bi Riusu.
Ja'anre bacuani quëani achoye bayë më'ë.
78 Mai Ëjaguë Riusubi maini ai oiguë conji.
Mai hua'nabi ro porema'icuareta'an, maini ai re'oye cuiraguë oiguë conji.
Go'sijei umuguse ñatani saoye'ru maina ti'an rani, bojo recoyo ba hua'nare maire re'huani
jo'caji.
79 Ja'nca re'huani jo'caguëbi zijei re'oto ba'icua, gare bënni senjosi'cua ba'ija'cua, ja'ancuani
baguë go'sijei re'otore te'e ruiñe masi güeseji Riusu.
Mësacua gare huaji yëye beoye yë'ëni te'e zi'inni conjën ba'ijë'ën caguë, maire choiji Riusu,
gantaguë cabi Zacarías.
80 Caguëna, ja'nrëbi, baguë zin hua'guëbi irani, jëja baguë, te'e ruiñe ba'i recoyo re'huani
baji'i. Irani tëjini, ja'nrëbi, bain beo re'otona sani, bëani baji'i. Israel bainna sani quëa
umuguse ti'añe tëca baruna bëani ba'iguë ëjobi Juan.

2

Nacimiento de Jesús

1 Ja'nrëbi, bain ëjaguëreba, Augusto hue'eguëbi si'a bainni guanseguë, Si'acua mamire ëja
bain uti pëbëna toya güesejë'ën caguë guanseni jo'cabi.
2 Ja'nca guanseni jo'caguë, bain cuencuese'e, ru'ru ba'iye cuencuese'e baji'i. Ja'nca
ba'iguëna, Cirenio hue'eguëbi yua Siria yija bain quë'rë ta'yejeiye ëjaguë baji'i, ja'anrën.
3 Bainre cuencueye guanseguë, Si'acuabi mësacua të'ya raisi huë'e jobona go'ini, mësacua
mamire ëja bain uti pëbëna toya güesejë'ën, guanseni tonni jo'cabi.
4 Ja'nca guanseni jo'caguëna, Josebi baguë huë'e jobona sai bi'rabi. Nazaret huë'e jobo,
Galilea yija ba'i jobobi sani, Belén huë'e jobo, baguë ira ëjaguë ba'isi'quë David hue'eguë,
baguë huë'e jobo, Judea yija ba'i jobo, ja'anruna sani, baguë mamire toya güesejaji'i.
5 Toya güesejaiguë, Maríare'ga sabi, bago naconi huejaye ro'taguë sëani. Yua ira zinbë
ba'igoni sabi.
6-7 Ja'nca sani, Belenna ti'anni, bain cain huë'ena cainru cu'eni jëhuani, cainru beoguëna,
jo'ya hua'na be'jerëna sani cacani baë'ë. Ba'ijën, bago të'ya rairën ti'anguëna, bago zin ru'ru
ba'iguëte të'ya rani, canbi ganoni, jo'ya hua'na aon aonguna uango.

Los ángeles y los pastores

8 Ja'nrëbi, ja'ansi ca'nco jo'ya hua'na cuiracua baë'ë. Cuirajën ba'icuabi bacua oveja jo'ya
hua'nare ñamibi ëñajën baë'ë.
9 Ja'nca ëñajën ba'ijënna, Riusu guënamë re'oto yo'o con hua'guëbi bacuana gaje meni
ti'anbi. Ti'anguëna, ai go'sijei re'otora ti'anguëna, jo'ya ëñacuabi ai quëquësi'cua ëñajën baë'ë.
10 Ja'nca ba'ijënna, yo'o con hua'guëbi bacuani quëabi:
—Quëquëma'ijë'ën mësacua. Bojo güese cocare mësacuani quëaguë raisi'quë'ë yë'ë. Si'a
bainbi achani ai bojoreba bojoye'ë.
11 Yure, ira ëjaguë David huë'e jobo, Belenre ba'iguë, Riusu raosi'quë të'ya raisi'quë'bi
ba'iji. Mësacuana ti'an rani, mësacuare Riusu bainrebare re'huani baza caguë raji'i. Mai
ta'yejeiyereba ëjaguë ba'ija'guëbi Cristo hue'eji baguë.
12 Mësacuabi huë'e jobona sani cu'eto, Riusu Zin raosi'quëre tinjani ëñaja'cua'ë. Canbi
ganosi'quëbi jo'ya hua'na aon aongute uinguëna, baguëte ëñani masija'cua'ë, cabi.
13 Caguëna, ja'nrëbi, ai jai jubë anje hua'nabi te'e jëana gaje meni ti'anhuë. Ti'anni, si'a
jubëbi Riusuni bojoreba bojojën gantahuë:
14 Mai ta'yejeiyereba Riusubi guënamë re'oto ëjaguëreba'bi ba'iji.
Baguë bain ai yësi'cua, yija re'otore ba'icuani bojoguë, huaji yëye beoye ba'ija'bë caji,
Riusure yo'o con hua'nabi gantajën quëahuë.
15 Gantani tonni, yua guënamë re'otona go'ijënna, jo'ya hua'na cuiracuabi sa'ñeña ca
bi'rahuë:
—Belenna saiñu. Riusu raosi'quëre yure quëani achosi'quëni sani ëñajaiñu cahuë.

16 Cani, besa sani ëñato, María, José baë'ë. Zin hua'güëbi jo'ya hua'na aon aongute
uinguëna, ëñahuë.
17 Ja'nca ëñani, ba zin hua'güë ba'iye, anje hua'güë cani jo'case'ere bacuani quëahuë.
18 Ja'nca quëajënna, si'a hua'nabi ai bojoreba bojojën achahuë.
19 Ja'nca bojojënna, Maríabi ja'an si'aye ro'tani, bago recoyona re'huani, gare huanë yeye
beoye baco'ë.
20 Ja'nrëbi, jo'ya hua'na cuiracuabi yua Riusu quëani achose'e beoru achani, Riusu yo'oni
jo'case'e beoru ëñani, Riusuni bojoreba bojojën, baguëni gantajën goë'ë. Riusure yo'o
conguë quëase'e'ru güina'ru baji'i, cajën bojojën goë'ë.

El niño Jesús es presentado en el templo

21 Ja'nrëbi, te'e ëntë sara samute umuguseña ba'ini, ba zin hua'güë go neño ga'nirëte tëyo
güeseni, baguë mami Jesús hue'yohuë. María yuta zin nëcama'irën, Riusure yo'o conguëbi
gaje meni quëaguëna, ja'an mamire yure baguëte hue'yohuë.
22 Hue'yoni ja'nrëbi pë'caguë sanhuë pa'roma'i umuguseña carajeiye tëca ba'ijën, Moisés
coca cani jo'case'e'ru yo'ojën, tënosi hua'na runni tonni, ja'nrëbi Zin hua'güëre Riusu huë'ena
sani, Riusu conja'güëte re'hua güeseñu cajën, Jerusalén huë'e jobona sani, Riusu huë'ena
cacahuë.
23 Moisés coca toyani jo'case'e'ru güina'ru yo'ohuë:
Si'a zin hua'na ru'ru të'ya raisi'cua banica,
Riusu conja'cuare re'hua güesejë'ën,
cani jo'case'e
sëani, Jesusre sani, Riusu conja'güëte re'hua güesehuë.
24 Ja'nca re'hua güesejën, Moisés coca toyani jo'case'e'ru yo'ojën, jo'ya ca hua'i hua'nare inni,
samu jure hua'na, o samu ju'ncubo hua'na, ja'an hua'nare inni, misabëna ëoni Riusuna
mëojën, zin hua'güëre Riusu conja'güëte re'hua güesehuë.
25 Ja'nca re'hua güesejënna, yequë Simeón hue'eguëbi Riusu huë'ena cacani baji'i. Ja'an
ba'iguëbi ai re'o bainguë ba'iguë, Riusuni caraye beoye yo'o conguë te'e ruiñe yo'oye se'ga
baji'i. Israel bain etojeirënre ai ro'taguë, Riusu etojeiyete caraye beoye ëñaguë ëjoguë baji'i.
Ja'nca ba'iguëna, Riusu Espíritubi baguë recoyona gaje meni bëani, ba'iguë baji'i.
26 Bëani ba'iguëbi Simeonni masi güeseguë baji'i: Më'ë yija yuta ba'iguë, Riusu raoja'güëte
ëñaja'guë'ë më'ë, masi güesebi Riusu. Ja'nca masi güeseguë sëani,
27 yureca Riusu Espíritubi saguëna, Simeonbi Riusu huë'ena cacani baji'i. Cacani ba'iguëbi,
Jesús pë'caguë sanhuëbi Riusu coca cani jo'case'e'ru yo'ojënna, bacuana ti'anbi.
28 Ti'anni, zin hua'güëre inni cuanni ëñaguë, Riusuni ai bojoreba bojoguë cabi:
29 Ah, Ëjaguë, më'ë coca cani jo'case'e'ru güina'ru yo'osi'quë sëani, yë'ë hua'güë më'ë yo'o con
hua'güë se'ga ba'iguëbi më'ëni ai bojoreba bojoyë yë'ë.
Më'ë raosi'quërebabi ti'anguëna, yurera baguëni ai bojoguë ëñañë yë'ë.
Ja'nca ëñaguë, yureca bojo hua'güëbi junni, ën yijare gare jo'caye poreyë yë'ë, Ja'quë.
30 Më'ë bainrebare re'huani baja'güëre raoguëna, baguëte yure ëñahuë yë'ë.
31 Si'a bainni baguëre ëñani masija'bë caguë raoguëna, yurera ti'an raisi'quë'bi ba'iji baguë.
32 Si'a ën yija bainni go'sijei re'otorebare ëñoni masi güeseja'guë'bi ti'anguëna, bojoyë yë'ë.
Judío bain jubë ba'ima'icuare'ga go'sijeiyete te'e ruiñe ëñoni, Israel bainre quë'rë ëja bainre
re'huani jo'caja'guë'bi ba'iji ënquë, bojoguë cabi Simeón.
33 Ja'nca caguëna, ba zin hua'güë pë'caguë sanhuë, José, María, bacuabi ai bojo recoyo
re'huani baë'ë, bacua zinre case'e sëani.
34 Ba'ijënna, Simeonbi bacuani ai re'oye caguë, ëñani jo'cani, ja'nrëbi Jesús pë'cago Maríani
jë'te ba'ija'yete cani achobi:
—Achajë'ën. Riusubi ënquëre cuencueni raoguëna, ai bain Israel ba'icuabi baguë yo'oguë
ba'iyete ëñaja'cua'ë. Ëñani, yequëcuabi baguëni zi'inni re'oye ba'ija'cua'ë. Yequëcuaca baguëni
gu'a güejën, gu'aye ba'ija'cua'ë. Baguëte Riusu raosi'quërebare ro jo'cani senjojën,
35 bacua gu'a recoyo ro'tayete te'e ruiñe masi güesejën ba'ija'cua'ë. Baguëte ro jo'cani
senjojën gu'aye yo'ojënna, më'ëbi aireba sa'ntigo, si'a recoyo oireba oigo ba'ija'go'ë, cani
jo'cabi Simeón.
36 Cani jo'caguëna, yeco'ga Ana hue'egobi querë baco'ë. Riusu baingobi baguë cocare
masini quëago baco'ë. Aser jubë baingo ba'igo, bago taita Fanuel hue'eguëna, ai ahuera
hua'go baco'ë. Romi zingo ba'isirën huejani, bago ënjë naconi te'e ëntë sara samu tëcahuëan
ba'igona, junni huesëguëña baguë.
37 Junni huesëguëna, bago hua'jeni ba'irën yua ochenta y cuatro tëcahuëan te'e hua'go
baco'ë. Ja'nca ba'igobi Riusu huë'e se'gare ba'igo, Riusu yo'o coñe se'ga ba'igo. Aon aiñe
jo'cago, Riusuni ujago, jo'caye beoye Riusu yo'o se'gare yo'ogo.

38 Ja'nca ba'igobi ja'ansirën Jesús pë'caguë sanhuëna ti'an rani, Riusu zin hua'guëni ëñani
bojogo. Riusuni ai bojoreba bojogo, surupa cago, zin hua'guë ba'ija'yete bago bainni quëani
acho bi'rago. Quëani achogona, bacuabi achani, Maire etoja'guëni ëjojën ba'icuareta'an, yua
ti'anbi cajën bojojën achahuë.

El regreso a Nazaret

39 Ja'nrëbi, Jesús pë'caguë sanhuëbi Moisés coca toyani jo'case'e'ru yo'oni tëjini, bacua
huë'e jobo Nazaretna goë'ë, Galilea yija huë'e jobo.
40 Go'ini ti'anni ba'ijënna, zin hua'guëbi irani, ai jëja bani, ai masiye ye'yeguëna, Riusubi
baguëni ai re'oye conni cuiraguë baji'i.

El niño Jesús en el templo

41 Yureca, Jesús pë'caguë sanhuëbi Nazaret huë'e jobore ba'ijën, si'a tëcahuëan Pascua
umuguseña ba'iguëna, Riusuni bojojën yo'ojaiñu cajën, Jerusalén huë'e jobona saijën baë'ë.
42 Ja'nca ba'ijënna, Jesusbi si'a sara samu tëcahuëanre bani, baguë bain yo'ojën ba'iye'ru
yo'oguë, Pascua umuguseñabi Riusuni bojoñu cajën saijënna, baguë yua te'e conguë saji'i.
43 Sani, Pascua umuguseña yo'oni tëjini, baguë bainbi go'ijënna, Jesusbi Jerusalenna bëabi.
Bëaguëna, baguë pë'caguë sanhuëbi huesëjën,
44 Mai jubë bain naconi ba'ima'iguë baguë cajën, ma'abi go'ijën na'ijaë'ë. Na'ijani, ja'nrëbi
bacua bain ba'iruanna baguëre cu'e ganocuata'an,
45 gare baguëre tinjamaë'e. Tinjamajën, ja'ansirën Jerusalenna bonëni, baguëni cu'ejën,
se'e goë'ë.
46 Go'ini, samute umuguseña baguëte cu'eni, ja'nrëbi Riusu uja huë'ena cacani ëñato,
Riusu coca masiye ye'yocua naconi ñu'iguë baji'i baguë. Ja'nca ñu'iguëbi bacuani ai coca
senni achaguë baji'i.
47 Senni achani bacua cocare'ga masiye sehuoguë ba'iguëna, ba hua'nabi ai achajën
rëinjën, sa'ñeña cajën, ¿Queaca masiye sehuoye poreguë'ne baguë? ro'tajën cajën, baguëre
ëñahuë.
48 Ja'nca cajën ëñajënna, baguë pë'caguë sanhuë'ga ti'anni, ¿gue'ne? sa'ñeña cajën, pë'cagobi
Jesusni cago:
—Mami, ¿më'ë guere yo'oguë, bëani ba'iguë'ne? Më'ë taita, yë'ë, yëquënabi më'ëni ai cu'ejën
ai sa'ntijën baë'ë, cago.
49 Cagona, Jesús sehuobi:
—¿Mësacua queaca ro'tajën, yë'ëni cu'eye'ne? Yë'ë Ja'quë yo'o ma'carëanre yo'oguë
bëaguëna, mësacua ro'tama'iñe? caguë sehuobi.
50 Ja'nca sehuoguëna, baguë coca case'ere ro huesë ëaye achahuë.
51 Ja'nrëbi, bacua naconi Nazaret huë'e jobona goji'i Jesús. Go'ini ba'iguë, bacua
guanseyete achani jaë'ë caguë yo'oguë baji'i. Yo'oguë ba'iguëna, baguë pë'cagobi ja'an si'aye
ro'tani, bago recoyona re'huani, gare huanë yeye beoye baco'ë.
52 Ja'nrëbi, Jesusbi irani, ai jëja baguë'ru runni, ai masiye ye'yesi'quë'ru ruinguëna,
Riusubi baguëni ëñani bojoguë baji'i. Bain'ga baguëni re'oye ëñajën baë'ë.

3

Juan el Bautista en el desierto

1 Ja'nrëbi, bain ta'yejeiye ëjaguëreba Tiberio hue'eguëbi bëani, quince tëcahuëan ba'iguëna,
ja'an tëcahuë ti'anguëna, Judea bain ëjaguë Poncio Pilato baji'i. Herodes'ga Galilea bain
ëjaguë baji'i. Herodes yo'jeguë Felipe yua Iturea, Traconite, ja'an bain ëjaguë baji'i. Lisanias
yua Abilinia bain ëjaguë baji'i.
2 Ja'an tëcahuë, judío bain pairi ta'yejeiye ëjacua, Anás, Caifás, ja'ancua baë'ë. Ja'nca
ba'ijënna, ja'an tëcahuë, Zacarías mamaquë Juanbi bain beo re'otore ba'iguëna, Riusubi
baguëna ti'anni, Ën cocare bainni quëani achojë'ën, caguë guansebi.
3 Caguë guanseguëna, Juanbi si'a Jordán ziaya ba'i re'otobi ganini, Riusu cocare quëani
achoguë baji'i:
—Mësacua gu'aye yo'ojën ba'ise'e beoru jo'cani senjoni, bautiza güesejë'ën. Ja'nca yo'otoca,
Riusubi mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere huanë yeni, gare mësacua recoyore mame
re'huani tënoni baja'guë'bi quëani achoguë baji'i Juan.
4 Yua Juanre cuencueni raose'ere ro'tato, Riusubi baguëte ai zoe cuencuebi. Riusu ira
bainguë ba'isi'quë Isaíasbi ñaca toyani jo'cabi:
Riusu bainguëbi beo re'otona ti'anni, Riusu cocare si'a jëja cani achoja'guë'bi:
Mësacua recoyore mame re'huani ba'ijë'ën.
Mai ëjaguë rai ma'are re'huaye'ru re'huani, te'e ruin ma'are yo'ocaijë'ën baguëre.
5 Si'a yorobëan ba'itoca, yua beoru ya'obi pë'npëye ba'iji.

Cubëan ba'itoca, yua beoru quëroni ñañoni tonni, senjoñe ba'iji.
To'nqueboan ba'i ma'a ba'itoca, yua te'e ruin ma'a ba'iye re'huaye ba'iji.
Gu'a ma'a ba'itoca, te'e ruiñe gani güeseye ba'iji.
6 Ja'nca re'huani ba'iguëna, Riusubi baguë bainre tëani, baguë ba'i jobona sani baguëna, si'a
bainbi ëñaja'cua'ë, toyani jo'caguë ba'nji Isaías.
7 Ja'nca ba'iguëna, ai bainbi Juanna ti'anni, Bautiza güesejañu cajënna, Juanbi bacuani si'a
jëja yihuoguë cabi:
—Mësacua yua aña hua'na'ru gu'aye ro'tajën raë'ë. Riusu bënni senjosi'cua yuara ba'ija'cua
sëani, ¿mësacua queaca jëaye ro'taye'ne?
8 Mësacua gu'aye yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani senjoni, mësacua mame recoyo re'huani
ba'ijë'ën. Te'e ruiñe ro'tajën ba'ijë'ën. Mësacua sa'ñeña coca cajën ba'iye'ru gare se'e
cama'ijë'ën: "Yëquëna yua Abraham re'o bain yo'je ba'icuare sëani, Riusubi bënni sen-
joma'iji" ro huacha ro'tayë mësacua. Mësacuani ganreba cayë. Riusubi Abraham re'o bainre
re'huaye yëtoca, ënjo'on ba'i gatabëanre inni, baguë re'o bainre guaja beoye re'huaye poreji.
9 Gu'a sunqui cueye'ru yo'oji Riusu. Zu'ubo re'oye guë'tosibobi inni, si'a sunquire ëñani,
gu'a sunqui ba'itoca, aon quëinma'iñe ba'itoca, yua si'a sunqui sitare cueni, sunquire
taonni, toana senjoni ëoji. Ja'nca yo'oye'ru yo'oye ro'taji Riusu, yihuoguë cabi Juan.
10 Caguëna, bainbi baguëni senni achahuë:
—Ja'nca yo'oye ro'tatoca, yëquëna ¿queaca yo'oja'cua'ne? senni achahuë.
11 Senni achajënna, bacuani sehuobi Juan:
—Mësacua bainni oijën conjë'ën. Samu ëntë sara cañare banica, te'e canre ëntë sara can
beo hua'guëna ro insijë'ën. Mësacua aonre bajën, aon beocuana huo'hueni ro insijë'ën,
sehuobi.
12 Ja'nrëbi, impuesto curi cocuabi Bautiza güeseñu cajën, Juanna ti'anni, baguëni senni
achahuë:
—Yequëna'ga ¿queaca yo'oja'cua'ne, Ëjaguë? senni achahuë.
13 Senni achajënna, bacuani yihuoguë cabi:
—Ëja bain guanseni jo'casi cocare ëñani, ja'an coca caye se'gare'ru yo'ojën, impuesto
curire coni bajë'ën. Coqueye beoye yo'ojën, quë'rë ta'yejeiye coni bama'ijë'ën, cabi.
14 Caguëna, ja'nrëbi soldado hua'nabi Juanna ti'anni, baguëni senni achahuë:
—Yequëna'ga ¿queaca yo'oja'cua'ne? senni achahuë.
Senni achajënna, Juan sehuobi:
—Bain bonsere coqueye beoye tëtema'ijë'ën. Mësacua jubë yequëcuabi gu'aye cajën, Bain
bonsere tëteni baza cajën, bainre ro huai ëaye yo'ojën tëteyë. Yequëcuabi bainre preso zean
ëaye yo'ojën tëteyë. Ja'an yo'oye'ru yo'omajën ba'ijë'ën. Mësacua ëja bain curi ro'ise'ere coni,
ja'an se'gare bani, bojojën ba'ijë'ën, caguë sehuobi Juan.
15 Ja'nca sehuoguëna, bainbi achani, baguëte re'oye ëñajën, ¿Riusu raosi'quërebama'iguë
baguë? sa'ñeña senni achajën baë'ë.
16 Ja'nca senni achajën ba'ijënna, Juanbi si'acuani quëareba quëabi:
—Bañë. Ocona bautizaye se'ga ba'iguë'ë yë'ë. Yequëca yë'ë ba'iye'ru quë'rë ta'yejeiye
ëjaguërebabi yuara ti'anja'ñeta'an ba'iji. Baguëbi bainre bautizato, Riusu Espíritu naconi,
toa naconi, ja'anre gaje me güeseni, bainre bautizaja'guë'bi. Ai ta'yejeiye ëjaguërebare
sëani, baguëni yo'o coñe gare ti'anma'iguë'ë yë'ë. Baguë guëon ju'i co'rore ti'jeye'ga gare
ti'anma'iguë'ë yë'ë.
17 Bain recoyo ro'tayete masiza caguë, baguë ñacobi ëñani, bain re'oye ro'taye, bain
gu'aye ro'taye, ja'anre te'e ruiñe masija'guë'bi baguë. Trigo aonra'carëanre tutuna huëaye'ru
yo'oguë raiji. Baguë huëa macabi inni aonra'carëanre tutuna huëani, hui'ya sëohuëan
senjoguëna, trigo aonra'carëan se'gare baguë aon re'huaruna ayani baji. Ja'nca bani,
ja'nrëbi hui'ya sëohuëanre chiani, toana senjoni ëoji. Ja'an toare cato, gare yayaye beoye
ba'iji. Baguë bainrebare re'huani baja'yete quëayë. Yequëcua, baguëte güeni senjocuare
toana senjoni ëoja'guë'bi, bainni quëabi Juan.
18 Ja'nca quëaguë, si'a bainni ai yihuoguë, Riusu bojo güese cocarebare quë'rë ai ba'iye
quëani achoguë baji'i.
19 Ja'nca quëani achoguë, bain ëjaguë Herodesni ai bëinguë cabi: Më'ë yo'jeguë Felipe
rënjore ro tëani baguë sëani, ai gu'aye yo'ohuë më'ë, bëinguë cabi. Herodías hue'egote ro
tëani baguëre sëani, ai bëinguë cani, yequë baguë gu'aye yo'ose'ere'ga baguëni ro'ta güeseni,
Herodesni bëin coca cani jo'cabi Juan.
20 Cani jo'caguëna, Herodes yua achaye güeguë, quë'rë se'e ai gu'aye yo'oguë, Juanni preso
zeanni, baguëte ya'o huë'ena guao güeseni babi.

Jesús es bautizado

21 Juanre zeanni guao güesesirën yuta ti'anma'iguëna, Juan yua bainre bautizaguë
ba'iguëna, Jesusbi ti'an raji'i. Ti'an rani, Juanbi baguëte bautizaguëna, Jesusbi Ja'quë Riusu
naconi coca ca bi'rabi. Ca bi'rani mëiñe ëñato, guënamë re'otobi ja'anse'e a'nqueni saoguëna,
22 Riusu Espíritubi eta rani, ju'ncubo ba'iye'ru ëñoni, Jesusna gaje meni tuabi. Tuaguëna,
guënamë re'otobi coca cani achobi:
—Më'ë yua yë'ë Zin ai yësi'quë'bi ba'iyë. Më'ëni ai bojoguë ëñañë yë'ë, guënamë re'otobi
cani achobi.

Los antepasados de Jesucristo

23 Jesucristo ën yija ba'iguë ba'iyete cato, baguë bainre con bi'raguë, yua treinta tëcahuëan
baye'ru babi. Bainbi ro'tani cato, baguë pë'caguë yua José baquëña. José pë'caguë yua Elí
baquëña.
24 Elí pë'caguë yua Matat baquëña. Matat pë'caguë yua Leví baquëña. Leví pë'caguë yua
Melqui baquëña. Melqui pë'caguë yua Jana baquëña. Jana pë'caguë yua José baquëña.
25 José pë'caguë yua Matatías baquëña. Matatías pë'caguë yua Amós baquëña. Amós
pë'caguë yua Nahum baquëña. Nahum pë'caguë yua Elsi baquëña. Elsi pë'caguë yua Nagai
baquëña.
26 Nagai pë'caguë yua Maat baquëña. Maat pë'caguë yua Matatías baquëña. Matatías
pë'caguë yua Semei baquëña. Semei pë'caguë yua Josec baquëña. Josec pë'caguë yua Judá
baquëña.
27 Judá pë'caguë yua Joanán baquëña. Joanán pë'caguë yua Resa baquëña. Resa pë'caguë
yua Zorobabel baquëña. Zorobabel pë'caguë yua Salatiel baquëña. Salatiel pë'caguë yua
Neri baquëña.
28 Neri pë'caguë yua Melqui baquëña. Melqui pë'caguë yua Adi baquëña. Adi pë'caguë
yua Cosam baquëña. Cosam pë'caguë yua Elmadam baquëña. Elmadam pë'caguë yua Er
baguëña.
29 Er pë'caguë yua Jesús baquëña. Jesús pë'caguë yua Eliezer baquëña. Eliezer pë'caguë yua
Jorim baquëña. Jorim pë'caguë yua Matat baquëña.
30 Matat pë'caguë yua Leví baquëña. Leví pë'caguë yua Simeón baquëña. Simeón pë'caguë
yua Judá baquëña. Judá pë'caguë yua José baquëña. José pë'caguë yua Jonam baquëña.
Jonam pë'caguë yua Eliaquim baquëña.
31 Eliaquim pë'caguë yua Melea baquëña. Melea pë'caguë yua Mena baquëña. Mena
pë'caguë yua Matata baquëña. Matata pë'caguë yua Natán baquëña.
32 Natán pë'caguë yua David baquëña. David pë'caguë yua Isaí baquëña. Isaí pë'caguë yua
Obed baquëña. Obed pë'caguë yua Booz baquëña. Booz pë'caguë yua Sala baquëña. Sala
pë'caguë yua Naasón baquëña.
33 Naasón pë'caguë yua Aminadab baquëña. Aminadab pë'caguë yua Admin baquëña.
Admin pë'caguë yua Arni baquëña. Arni pë'caguë yua Esrom baquëña. Esrom pë'caguë yua
Fares baquëña. Fares pë'caguë yua Judá baquëña.
34 Judá pë'caguë yua Jacob baquëña. Jacob pë'caguë yua Isaac baquëña. Isaac pë'caguë
yua Abraham baquëña. Abraham pë'caguë yua Taré baquëña. Taré pë'caguë yua Nacor
baquëña.
35 Nacor pë'caguë yua Serug baquëña. Serug pë'caguë yua Ragau baquëña. Ragau pë'caguë
yua Peleg baquëña. Peleg pë'caguë yua Heber baquëña. Heber pë'caguë yua Sala baquëña.
36 Sala pë'caguë yua Cainán baquëña. Cainán pë'caguë yua Arfaxad baquëña. Arfaxad
pë'caguë yua Sem baquëña. Sem pë'caguë yua Noé baquëña. Noé pë'caguë yua Lamec
baquëña.
37 Lamec pë'caguë yua Matusalén baquëña. Matusalén pë'caguë yua Enoc baquëña. Enoc
pë'caguë yua Jared baquëña. Jared pë'caguë yua Mahalaleel baquëña. Mahalaleel pë'caguë
yua Cainán baquëña.
38 Cainán pë'caguë yua Enós baquëña. Enós pë'caguë yua Set baquëña. Set pë'caguë yua
Adán baquëña. Adán pë'caguë yua Riusu baquëña.

4

Jesús es puesto a prueba

1 Yureca, Jesusbi Riusu Espírituna te'e zi'inni, recoyo bojoreba bojoguë, Jordán ziaya
re'otore jo'cani saiguëna, Riusu Espíritubi baguëte beo re'otona sabi.
2 Saguëna, cuarenta umuguseña ba'iguëna, zupai huatibi ti'an rani, Jesusni gu'aye yo'o
güeseza caguë, baguëni coqueguë ca bi'rabi. Ca bi'raguëna, Jesusbi gare aon ainmaquë
ba'iguëna, cuarenta umuguseña ba'iguëna, ai aon gu'abi baguëre.
3 Aon gu'aguëna, zupai huatibi Jesusni gu'aye ro'ta güeseza caguë, ti'anni, cabi:
—Më'ëbi Riusu Zin sëani, ën gatabëte inni, jo'jo aonbëte re'huani ainjë'ën, cabi.

4 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Bañë. Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca caji: “Bain hua'nabi aon aiñe se'ga
yo'ojën ba'itoca, re'oye ba'ima'iñë. Riusu cocareba cani jo'case'ere te'e ruiñe ye'yejën
ba'itoca, ai re'oyereba ba'ijën ba'ija'cua'ë.” Ja'an coca toyani jo'case'e sëani, më'ë case'ere
yo'oma'iguë'ë yë'ë, sehuobi.
5 Sehuoguëna, ja'nrëbi zupai huatibi baguëte ëmë cubë na'miñona mëani nëconi, si'a ën yija
re'otoñare te'e jëana ëñobi.
6 Ëñoni, baguëni cabi:
—Ja'an si'ayete më'ëna insini, si'a ën yija re'otoña ëjaguëre më'ëre re'huayë yë'ë. Yë'ëna
insini jo'case'e sëani, yë'ë yëse'e'ru më'ëna insini jo'caye poreyë yë'ë.
7 Ja'nca sëani, më'ëbi yë'ëna gugurini rëanni, ujatoca, si'a ëña re'otoña beoru më'ë se'gana
ro insini jo'cayë yë'ë, cabi.
8 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Bañë. Yë'ëre gare jo'cani saijë'ën, Zupai. Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca caji:
“Mai Ëjaguë Riusu se'gana gugurini rëanni, baguë se'gana ujajën ba'ijë'ën” caji. Ja'nca toyani
jo'case'e sëani, më'ë caye'ru yo'oma'iguë'ë yë'ë, sehuobi.
9 Sehuoguëna, zupaibi baguëte se'e sani, Jerusalén huë'e jobona ti'anni, Riusu huë'e
mi'chiyona nëconi, baguëni cabi:
—Më'ëbi Riusu Zin sëani, yijana chajë'ën.
10 Riusu coca cani jo'case'ere ëñato, ñaca caji:
Riusubi guanseguëna, baguë guënamë re'oto yo'o con hua'nabi më'ëre ëñajën cuirayë.
11 Gatana ju'njema'ija'guë cajën, më'ëre ëñajën cuirajën, më'ëre tëani bayë, toyani jo'case'e
ba'iji, cabi.
12 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Bañë. Riusu coca yequë ca'nco'ga ñaca caji: “Riusuni gu'aye yo'o güeseza cama'ijë'ën”
toyani jo'case'e sëani, më'ë case'ere yo'oma'iguë'ë yë'ë, sehuobi Jesús.
13 Sehuoguëna, zupai huatibi baguëni se'e yo'o güeseye ro'taye porema'iguë sëani, baguëte
jo'cani sani, se'e zoe raimaji'i.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

14 Ja'nrëbi, Riusu Espíritu naconi te'e zi'inni ba'iguëbi ai ta'yejeiye yo'oguë, Galilea yijana
go'iguëna, si'a bain ja'anruan ba'icuabi baguë ba'iyete ai cani achojën baë'ë.
15 Si'a huë'e joboñana sani ti'anni, bacua ñë'ca huë'eñana cacani, bainni coca yihuoguëna,
si'acuabi bojojën, baguë ta'yejeiye ba'iyete ai re'oye cani achojën baë'ë.

Jesús en Nazaret

16 Ja'nca ba'ijënna, ja'nrëbi, Nazaret huë'e jobo, baguë zinrën ba'isi jobona sani, yo'o
yo'oma'i umuguse ba'iguëna, baguë bain yo'ojën ba'ise'e'ru yo'oguë, bain ñë'ca huë'ena
cacani baji'i. Ja'nca ba'iguëbi bain jobona nëcani,
17 Riusu coca toyani jo'case'ere cani achoza caguë, Isaías toyani jo'casi pëbëte insijënna,
baguëbi inni anconi ëñato, ën coca toyasiru baji'i:
18 Riusu cuencueni raosi'quëre sëani, baguë Espírituni yë'ëna gaje meni ba güeseguëna, yë'ë
yo'ore yo'ojë'ën, caguë guansebi yë'ëre.
Yë'ë bojo güese cocare bonse beo hua'nani quëani achojë'ën.
Recoyo ai yo'ojën sa'nti hua'nare bojo recoyo bacuare re'huajë'ën.
Jucha zemosicuana sani, bacua etojeiyete cani achojë'ën.
Ñaco ëñama'icuare se'e ëña güesejë'ën.
Je'o base'e ro'ire ai yo'ojën ba'icuana sani, bacua etojeiyete masi güesejë'ën.
19 Riusu rani mame re'huaja'yete si'acuani quëani achoguë ba'ijë'ën caguë, yë'ëre cuencueni
raobi Riusu, cani achobi Jesús.
20 Cani achoni tëjini, uti pëbëte se'e ganoni, uti pëbë re'hua ëjaguëna go'yani, bëabi.
Bëaguëna, si'a ñë'ca huë'e bainbi baguëni ai zoe ëñajën baë'ë.
21 Zoe ëñajënna, Jesusbi bacuani coca ca bi'rabi:
—Ja'an coca cani jo'case'e ba'iguëna, yure umuguse Riusubi güina'ru yo'o bi'raguë, baguë
Raosi'quërebare mësacuani ëñobi, cabi Jesús.
22 Caguëna, si'acuabi Jesus ba'iyete ai re'oye cajën, baguë re'o coca cani achose'ere ai
bojoreba bojojën baë'ë. Yequëcuaca sa'ñeña senni acha bi'rahuë:
—¿José mamaquëma'iguë baguë? baguëte jayaye'ru cahuë.
23 Cajënna, bacuani sehuobi Jesús:
—Mësacua ira bain coca cani jo'case'ere ro'tajën, yequërë yë'ë ba'iyete güina'ru caye'ne?
“Më'ëbi ëco uañe masinica, ja'ansi'quëre huachojë'ën” ja'an cocare ro'tani, yë'ë ba'iyete
ro'taye mësacua? Yequë cocare'ga yë'ë ba'iyete ro'tajën, yë'ëre cama'iñe'ne? “Më'ëbi

Capernaum huë'e jobo ba'iguë yo'ose'e, yëquëna achani masise'e, ja'an'ru güina'ru yëquënani
re'oye yo'ojë'ën, më'ë zinrën ba'iguë ba'isi jobore sëani" ja'an coca yë'ëre cama'iñe'ne
mësacua?
24 Ja'nca ro'tajën cacuare sëani, mësacua gu'a recoyo ro'tayete masiyë yë'ë. Riusubi baguë
bainre coca cani achocuare raoguëna, bacua zinrën ba'ijën ba'isi jobo bainbi bacuani te'e
ruiñe ëñamajën, bacuani bojoma'iñë. Ja'nca bojoma'icua sëani, Riusubi tinruan ba'icuare
quë'rë re'oye ëñaguë conji.
25 Riusu ira bainguë raosi'quë Elíasre ro'tajë'ën. Baguë ba'i umuguseña ba'iguëna, ai romi
hua'je hua'na Israel yijare ba'ijën, ai yo'ojën bateña. Samute tëcahuëan jobo ocoma'iguëna,
ai aon gu'ana ju'iñe ba'iguëna, Riusubi Elíasni baguë yo'ore guanseguëña:
26 Israel romi hua'je hua'nana conguë saima'ijë'ën. Sarepta baingo, Sidón huë'e jobo
ca'ncore ba'igona, ja'ango Israel bain jubë ba'ima'igore conguë saijë'ën caguë, baguëte
saoguëña Riusu.
27 Riusu ira bainguë raosi'quë Eliseore'ga ro'tajë'ën. Baguë ba'i umuguseña ba'iguëna,
ai ira ca'mi rau bacua Israel yijare ba'ijën, ai yo'ojën bateña. Ja'nca ba'ijënna, Riusubi
Eliseoni baguë yo'ore guanseguëña: Naamán hue'eguë, Siria yijabi raisi'quë, ja'anguë
se'gare conguë, baguë ira ca'mi raure huachojë'ën caguë, baguëte saoguëña Riusu, cabi
Jesús.
28 Caguëna, si'acua ñë'ca huë'ere ba'icuabi achani, ai bëinreba bën'ë.
29 Ja'nca bëinjën, bacuabi Jesusre zeanni rërëni, huë'e jobo ca'ncona sani, ja'anru ba'i
cubëna mëani, Ëmë të'ntëbana senjoni baguëre tonñu cajën, senjo ëaye yo'ojënna,
30 Jesusbi tijini, bacua joborebabi etajani saji'i.

Un hombre que tenía un espíritu impuro

31 Ja'nca sani, yequë Galilea huë'e jobo, Capernaum huë'e jobona ti'anni, yo'o yo'oma'i
umugusebi bainbi ñë'cajënna, bacuani coca yihuo bi'rabi.
32 Yihuo bi'raguëna, bain hua'nabi achani, ai bojo recoyo re'huani, Ai masiyereba te'e
ruiñe caguë, maire yihuoji baguë, sa'ñeña cahuë.
33 Ja'nrëbi, yihuoguë ba'iguëna, yequëbi gu'a huati recoyo cacasi'quëbi bain jobona nëcani,
ai jëja güiguë cabi:
34 —¿Më'ë guere yo'oguë raquë'ne, Jesús Nazareno? Yëquëna jobore jo'cani, gare saijë'ën.
Yëquënani ro carajei güeseguë raiguëna, gare saijë'ën. Më'ë yua Riusu raosi'quëreba
ba'iguëna, më'ëni masiyë yë'ë, güiguë cabi baguë.
35 Güiguë caguëna, Jesusbi baguë huati cacasi'quëni ai bëinguë cabi:
—¡Caye beoye ba'ijë'ën, huati! ¡Ba bainguëre jo'cani, etani saijë'ën! bëinguë cabi Jesús.
Caguëna, gu'a huatibi ja'an bainguëte te'e jëana yijana taonni uanni, ja'nrëbi baguëte
jo'cani etani saji'i. Baguëte ja'si yo'oye beoye saji'i.
36 Saiguëna, si'a bain hua'nabi ai quëquëjën, sa'ñeña senni acha bi'rahuë:
—¿Gue'ne yureca? Ta'yejeiye ëjaguërebabi coca guanseguëna, gu'a huati hua'ibi bainre
jo'cani etani saiyë, sa'ñeña cajën baë'ë.
37 Ja'nrëbi, Jesus yo'ose'ere cani achojën, si'a ca'ncoña bainbi achani, bojo coca sa'ñeña
cahuë.

Jesús sana a la suegra de Simón Pedro

38 Ja'nrëbi, yihuoni tëjini, Jesusbi ñë'ca huë'ebi etani sani, Simón huë'ena ti'anbi. Ti'anni
bainbi quëajënna achato, Simón rënjo pë'cagobi ai rau jayoni uncoña.
39 Uingona, baguë yua bago uinruna cacani, ja'an rau jayoyete bëin coca cabi. Caguëna,
bago rau yua ja'anse'e tëquëna, go'yago. Go'yani, bago yua ja'ansi'co huëni, bain cuira
bi'rago.

Jesús sana a muchos enfermos

40 Ja'nrëbi ënsëguë ruajaquëna, si'a bainbi bacua rauna ju'incua, si'a rau bacuare Je-
susna sani ëñojënna, bacuare huachobi. Baguë ëntë sarañabi pa'roni ga ju'in hua'nani
huachoguëna, si'a hua'nabi huajë hua'na saë'ë.
41 Gu'a huati hua'i cacasi'cuare'ga Jesusna sani ëñojënna, Jesusbi coca guanseguëna, huati
hua'ibi ai güijën, bainre jo'cani etani gare saë'ë. Ja'nca güijën,
—Më'ë yua Riusu Zinreba'ë, güijën cajënna, Jesusbi bëin coca caguë, bacua coca güijënna,
ënseguë baji'i. Riusu raosi'quërebare masijënna, Jesús yua bacua coca cayete ënseguë baji'i.

Jesús anuncia el mensaje en las sinagogas

42 Ja'nca ba'iguëbi canni ñatani, huë'e jobobi sani, bain beojën ba'iruna ti'anni baji'i.
Ti'anni ba'iguëna, bain hua'nabi huëni, ¿Jarona saquë'ne baguë? cajën, baguëni cu'ejaë'ë.
Cu'ejani, baguëte tinjani, Yëquëna naconi gare bëani ba'ijë'ën cajën ba'icuareta'an,
43 bacuani sehuobi Jesús:

—Porema'iñë. Si'a huë'e jobo bainna raosi'quë sëani, Riusu bainrebare mame re'huani
baja'yete yequë huë'e joboña bainni quëani achoguë saiyë yë'ë, cabi.
44 Ja'nca cani, si'a Galilea yija huë'e joboñana sani, bain ñë'ca huë'eñana cacani, Riusu
cocarebare quëani achoguë baji'i.

5

La pesca milagrosa

1 Ja'nca ba'iguëbi yequë umuguse Genesaret zitara yëruhuana ti'anni ba'iguëna, ai
ëama'iñereba bain jubëbi baguëna ti'an rani, Riusu cocarebare achañu cajën, si'a ca'ncoñabi
baguëni jë'jejën guiojën baë'ë.
2 Ba'ijënna, Jesusbi ca'ncore ëñato, samu yoguan mejabëna rërëni tëosiguan baji'i. Hua'i
yocuabi mëani, bacua huanterëanre zoajën saimate.
3 Te'e yogu Simón yogu ba'iguëna, Jesusbi cacani, Simonni, Choa ma'carë quëñëni
huahuañu cabi. Cani, ja'nca quëñëni, Jesusbi yogute ñu'iguë, bain hua'nani coca yihuobi.
4 Yihuoni tëjini, ja'nrëbi Simonni cabi:
—Rëi zitara ba'iruna saiñu. Më'ë huanterëanre senjoni, hua'ire yojë'ën, cabi.
5 Caguëna, Simonbi sehuobi:
—Ëjaguë, yëquënabi yure ñami hua'ire yojën ñata hua'nata'an, ro hua'i beo hua'na raë'ë.
Ja'nca ba'iyeta'an, më'ëbi guanseguëna, huanterëte se'e senjoni, ëñana'a, cabi.
6 Cani, ja'nrëbi huanterëte senjoni, ziaya hua'ire ai ta'yejeiye yohuë. Huanterë ye're ëaye
ba'iye ai hua'i yohuë.
7 Ja'nca yoni, bacua gajecua yequë yogute ba'ijënna, bacua ëntë sarañabi ba'bojën choë'ë.
Choni, bacuabi raijënna, samu yoguan ruca ëaye ba'iye tëca hua'ire bu'iye ayahuë.
8 Ayajënna, ja'nrëbi, Simón Pedrobi ba hua'i yose'ere ëñani, Jesusna gugurini rëanni,
baguëni cabi:
—Ai gu'a bain hua'guë'ë yë'ë. Ja'nca sëani, Ëjaguë, yë'ëre jo'cani saijë'ën, cabi.
9 Ja'nca caguë, Simón, baguë naconi ba'icua, si'acuabi bacua hua'i yo'ose'e ai ba'iye
yose'ere ëñajën, ai quëquëhuë.
10 Simón gajecua Santiago, Juan, ja'an Zebedeo mamacua, bacua'ga güina'ru ai quëquëhuë.
Quëquëjënna, Jesusbi Simonni cabi:
—Quëquëma'ijë'ën. Yureca bainrebare yoguë ba'ijë'ën, cabi. Jesús.
11 Caguëna, bacuabi bacua yoguanre rërëni mëani, si'ayete gare jo'cani senjoni, Jesús
naconi te'e conjën, gare saë'ë.

Jesús sana a un leproso

12 Sani, yequë huë'e jobona ti'anjënna, ira ca'mi rauna ju'inguëbi yua Jesusna ti'anni,
gugurini rëanni, baguëni senni achabi:
—Ëjaguë, më'ëbi yënica, yë'ë hua'guëre huachojë'ën. Ta'yejeiye ba'iguë sëani, huachoye
poreyë më'ë, cabi.
13 Caguëna, Jesusbi baguë ëntë sarare mi'nani, baguëna pa'roguë cabi:
—Aito. Yëyë. Huajë hua'guë ba'ijë'ën, cabi.
Ja'nca caguëna, ja'ansirën, ira ca'mi rau beo hua'guë runji'i.
14 Ruinguëna, Jesusbi baguëni guanseguë cabi:
—Yequëcuani më'ë huajë raise'ere gare quëamaquë ba'ijë'ën. Pairi se'gana saiguë ba'ijë'ën.
Ja'nca ba'iguë, më'ë huajë raise'ere baguëni ëñojë'ën. Ja'nca ëñoni, ja'nrëbi, ba hua'i ëoye,
Moisés guanseni jo'case'e'ru inni, misabëna tëoni ëoni, Riusuna mëojë'ën. Ja'nca bojoguë
yo'oguëna, bainbi më'ë huajë raise'ere masija'cua'ë, cabi.
15 Ja'nca caguëta'an, Jesús yo'ose'e, baguë ba'iye cato, bain hua'nabi yua quë'rë se'e sa'ñeña
quëajën, si'aruanna quëani ganojaë'ë. Quëani ganojaijënna, ai bainbi, Baguë coca yihuoyete
achañu cajën, bacua rau huacho güesejën raë'ë.
16 Raijënna, baguë se'gabi yua bain beo re'otona gatini sani, Taita Riusu naconi ujaguë
baji'i.

Jesús sana a un paralítico

17 Ja'nrëbi, yequë umuguse ba'iguëna, Jesusbi bainre coca yihuoguëna, yequëcua fariseo
bain, yequëcua ira bain toyani jo'casi coca masiye ye'yocua, bacuabi achajën ñuë'ë.
Si'a huë'e joboñabi raisi'cua baë'ë. Galilea huë'e joboña, Judea huë'e joboña, Jerusalén,
ja'anruanbi rani, Jesusre achajënna, Ja'quë Riusubi ai ta'yejeiyereba conguëna, Jesusbi rau
ju'incuare huachoguë baji'i.
18 Huachoguë ba'iguëna, yequëcuabi garasi'quëni camare uinguëna, cuanni rahuë. Rani,
Jesusna cacani, Ënquëre uanjaiñu cajën ba'icuata'an,

19 ai bain ba'ijënna, garasi'quë naconi cacaye gare poremaë'ë. Ja'nca sëani, huë'e ëmëje'ena
mëani, huë'e ja'ore otani, goje yo'ohuë. Yo'oni ja'nrëbi, garasi'quëre cama uinguëna, bain
jobona meñe gachoni, Jesús ba'iruna uanhuë.
20 Ja'nca uanni, Jesusbi huachoye poreji cajën, baguëni recoyo ro'tajënna, Jesusbi baguë
ñacobi ëñani, bacua ro'tase'ere masibi. Ja'nca masini, garasi'quëni cabi:
—Mami, më'ë gu'a jucha yo'oguë ba'ise'e yua gare huanë yeni tonse'e ba'iji. Më'ë recoyo
yua mame re'huani tënose'e ba'iji, cabi Jesús.
21 Ja'nca caguëna, bain ye'yocua, fariseo bain naconi, bacuabi achani, ja'ansi'cua ro'tajën,
¿Baguë guere yo'oguë, Riusure gu'aye caguë'ne? Ro bainguë sëani, bain juchare gare huanë
yeni toñe ti'anma'iji, ro'tajën ñuë'ë.
22 Ro'tajën ñu'ijënna, Jesusbi baguë ñacobi ëñani, bacua ro'tase'ere masini, bacuana bonëni
cabi:
—¿Mësacua guere yo'ojën ja'nca ro'tajën cajën ñu'iñe'ne?
23 Si'a bainbi "Më'ë gu'a jucha yua huanë yeni tonse'e ba'iji" caye poreyë. Caye pore-
cuata'an, "Huëni, më'ë camare inni ganijë'ën" catoca, bacua huachoye porema'iñete masi
güeseyë.
24 Ja'nca güesecuata'an, yë'ë yua Riusu raosi'quëreba ba'iguë sëani, bain gu'a juchare huanë
yeni toñe pore ëjaguë'ë yë'ë. Ja'anre mësacuani yure ëñoñë cabi.
Cani ja'nrëni, garasi'quëni cabi:
—Achajë'ën. Më'ë camare inni, më'ë huë'ena go'ijë'ën cabi.
25 Caguëna, si'acuabi ëñajënna, garasi'quëbi yua ja'ansirën huëni, baguë camare inni, Taita
Riusuni ai bojo coca caguë, baguë huë'ena goji'i.
26 Go'iguëna, si'a bainbi ai bojoreba bojojën, Riusuni ai re'oye ro'tajën cahuë:
—Riusurebabi ai ta'yejeiyereba ai re'oye yo'oguëna, gare ëñama'icuabi ëñañë mai, cahuë.

Jesús llama a Leví

27 Ja'nrëbi, Jesusbi etani sani ëñato, impuesto curi coguë, Leví hue'eguëbi baguë curi
corute ñuji'i. Ñu'iguëna, Jesús yua baguëni
—Yë'ëre te'e conguë raijë'ën, caguë choji'i.
28 Choiguëna, Levibi te'e jëana huëni, si'aye gare jo'cani senjoni, Jesusni te'e conni saji'i.
29 Sani ja'nrëbi jë'te, Jesusni bojoguë, Fiestare yo'oza caguë, baguë gajecuare baguë
huë'ena choji'i. Choiguëna, impuesto curi tëtecua, yequëcua naconi, ai bainbi sani, Leví
huë'ena ti'anni, Jesús naconi aon ainjën te'e bojojën ñuë'ë.
30 Ñu'ijënna, fariseo bain, bacua gaje ye'yocua naconi ti'anni, Jesusre yo'o concuani ëñani,
bëin coca ca bi'rahuë:
—¿Mësacua guere yo'ojën, gu'a bain naconi te'e ñu'ijën, aon ainjën, gono uncujën conni
ba'iye'ne? Impuesto curi tëtecua naconi te'e ñu'ijën, ai gu'aye yo'oyë mësacua, senni achajën
bën'ë.
31 Ja'nca senni achajënna, Jesusbi bacuani ye'yo coca caye'ru bacuani sehuobi:
—Huajë hua'nabi ëco yo'oguëte senma'iñë. Rauna ju'incua se'gabi ëco yo'oguëte señë.
32 Güina'ru, re'o bain casi'cua ba'itoca, bacuare choiguë raimaë'ë yë'ë. Gu'a bain se'gare
choiguë raisi'quë'ë yë'ë, bacua gu'a juchare senjoni mame recoyo re'huacuare, caguë
sehuobi Jesús.

La cuestión del ayuno

33 Sehuoguëna, bacua yua yeque cocare baguëni senni achahuë:
—Juanre yo'o concua, fariseo bainre yo'o concua, bacuabi Riusuni ujaye se'ga yo'oñu
cajën bacua aon ainmajënna, ¿më'ëre yo'o concua queaca ro'tajën, güina'ru yo'oma'iñe'ne?
Ro aon ainjën, ro gono uncujën yo'ocua'ë, senni achajën bën'ë.
34 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Mësacua ¿queaca ro'tajën, bain hueja fiestana choisi'cuani aon ainma'iñe guanseye'ne?
Huejaja'güëbi yuta ba'iguëna, aon aiñe gare jo'cama'iñë.
35 Ja'nca jo'camajënna, jë'te yequëcuabi ba huejaja'güëte preso zeanni quëñoja'cua'ë. Ja'nca
quëñojënna, ja'anrën ti'anguëna, yë'ëre yo'o concuabi aon aiñe jo'caja'cua'ë, sehuoguë cabi
Jesús.
36 Ja'nca cani, ja'nrëbi se'e yeque ye'yo cocare bacuani quëa bi'rabi:
—Ira ye'resi canre re'huaye yëtoca, mame ju'i canbi ye'reni, ira canna ja'cheni ta'nëñe
gare yo'oma'icua'ë. Ja'nca yo'otoca, mame can yua gu'a can'ru ruinguëna, ira can
ja'chese'ebi ai si'si ëñoji.
37 Bisi ëye jo'cha huajë jo'cha ba'itoca, ira ga'ni corohuëanna ayaye gare yo'oma'icua'ë.
Yo'otoca, huajë jo'chabi huo'coni, ira ga'ni corohuëanre juejueni, jañuni huesëji. Ga'ni
corohuëan'ga gu'a corohuëan'ru ruinji.

38 Ja'nca ëani, maibi huajë jo'chare mame ga'ni corohuëanna ayayë. Ja'nca ayajënna, ba
jo'cha, ba ga'ni corohuëan re'oye ba'iji.
39 Bisi ëye jo'cha ira jo'cha, ja'anre uncuye ye'yesi'cuabi yua huajë jo'chare uncuye güeyë.
"Ira jo'cha yua quë'rë hua'i sëñera ba'iji" cajën, huajë jo'chare güecua'ë.

6

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo

1 Ja'nrëbi yequë umuguse, yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna, Jesusbi baguëre yo'o concua
naconi trigo zio re'otobi ganijën, baguëre concuabi trigo za'zare tëani, bacua ëntë sarañabi
bo'teni, trigora'carëanre huajë ainjën saë'ë.
2 Ja'nca ainjën saijënna, fariseo bainbi ti'anni, bacuani bëinjën, coca senni achahuë:
—¿Mësacua guere yo'ojën, mai ira coca toyani jo'case'e'ru tin yo'oye'ne, yo'o yo'oma'i
umuguse sëani? senni achahuë.
3 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Mësacua yua mai ira coca toyani jo'case'ere ëñajën, ¿David yo'osi cocare ëñamate'ne?
Baguëre concua naconi sani, aon gu'aguëna,
4 baguë yua Riusu huë'ena cacani, Riusuna jo'casi aonbëan, jo'jo aonbëanre inni anquëña.
Ainguë, baguëre concuare'ga aon huo'hueguëña. Riusu pairi bain se'gabi ja'an aonre
ainja'bë cani jo'case'eta'an, David yua bain ta'yejeiye ëjaguë sëani, tin yo'oguëña. Ja'an coca
toyani jo'case'e ba'iguëna,
5 yë'ë'ga Riusu Raosi'quëreba ba'iguë, yo'o yo'oma'i umuguse ëjaguë'ë yë'ë, cabi.

El hombre de la mano tullida

6 Ja'nrëbi, yequë umuguse yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna, Jesusbi bain ñë'ca huë'ena
ti'anni, bainre coca yihuoguë baji'i. Yihuoguë ba'iguëna, yequëbi baguë jëja ëntë sara
guë'nguësi sara ba'iguë, ja'anguëbi baji'i.
7 Ba'iguëna, fariseo bain, ira coca ye'yocua naconi ba'ijën, Jesusni yahue ëñajën ëjohuë.
Ja'an bainguëni huachotoca, baguë gu'aye yo'oyete cani achoñu cajën, yo'o yo'oma'i umu-
guse ba'iguëna, Jesusre yahue ëñajën ëjohuë.
8 Ja'nca ëjojënna, Jesusbi baguë ñacobi ëñani, bacua yahue ro'tase'ere masini, guë'nguësi
sara baguëte choiguë cabi:
—Huëni raijë'ën. Bain joborana nëcani ba'ijë'ën, caguë choji'i.
Choni, ba bainguëbi huëni raiguëna,
9 Jesús yua bain hua'nani cabi:
—Yë'ëbi coca senni achaguëna, mësacua ro'tajë'ën. Mai ira coca toyani jo'case'ere ëñato,
yo'o yo'oma'i umuguse ba'itoca, ¿gue yo'o yo'oye poreye'ne mai? ¿Guere caguë'ne? ¿Bainni
re'oye yo'oye, o bainni gu'aye yo'oye caguë? ¿Rauna ju'inguëte huachoye, o baguëte carajei
güeseye caguë? ¿Guere caguë'ne mai ira coca toyani jo'case'e? senni achaguë cabi Jesús.
10 Ja'nca senni achaguë, si'acuani bonëjeiñe ëñani, ja'nrëbi guë'nguësi sara baguëni cabi:
—Më'ë ëntë sarare mi'najë'ën, cabi.
Caguëna, ba hua'guë yua baguë ëntë sara mi'nani, ja'ansirën huajë ëntë sara baguë runji'i.
11 Ja'nca ruinguëna, ja'an gu'aye ro'tacuabi ai bëinreba bëinjën, sa'ñeña coca ca bi'rahuë:
¿Queaca yo'oni baguëte carajei güeseja'ye'ne mai? senni achajën, Jesusni bën'ë.

Jesús escoge a los doce apóstoles

12 Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi, Taita Riusu naconi ujajaza caguë, jai cubëna mëni, si'a ñami ujaguë
ñatajaji'i.
13 Ñatajani ja'nrëbi, baguëre yo'o concuare choini, si'a sara samucuare cuencueni, Yë'ë
ta'yejeiye yo'ore yo'ojën ba'ijë'ën caguë jo'cabi.
14 Bacua mami hue'eyete cato, ñaca hue'ecua baë'ë: Simón hue'eguëte yua yequë mami
Pedrote hue'yobi. Yequë Andrés, Simón yo'jeguë baji'i. Yequë Santiago, yequë Juan, yequë
Felipe, yequë Bartolomé,
15 yequë Mateo, yequë Tomás, yequë Alfeo mamaquë Santiago, yequë Simón hue'eguë
cananista jubë baji'i.
16 Yequë Santiago yo'jeguë Judas, yequë Judas Iscariote hue'eguë, Jesusre preso zean
güeseni senjoja'guë, ja'ancuare cuencueni, baguë ta'yejeiye yo'o concuare re'huabi Jesús.

Jesús enseña a mucha gente

17 Ja'nca re'huani tëjini, bacua naconi gajeni, te'e ruin yija ba'iguëna, baguëre yo'o concua
naconi ti'anni, bainre yihuo bi'rabi. Ai jai jubë bain ñë'casi'cua baë'ë. Judea yija bain,
Jerusalén huë'e jobo bain, Tiro, Sidón, ja'an huë'e joboña bain, ai jai jubëbi ti'an rani, Jesús
cocare achañu cajën, Mai raure huacho güeseñu cajën raisi'cua baë'ë.
18 Ja'nca ba'ijën, gu'a huati cacasi'cua'ga ti'an raijënna, Jesusbi si'acuare huachobi.

19 Ja'nca huachoguë ba'iguëna, bain hua'nabi, Baguë ta'yejeiyereba yo'oyete ëñani masiñu
cajën, baguëni pa'ro ëaye yo'ojën baë'ë.

La felicidad y la infelicidad

20 Ja'nrëbi, Jesusbi baguëre yo'o concuani ëñaguë, yihuo cocare cabi: Mësacua yua
yo'jereba ba'i hua'na ba'icuata'an, bojo recoyo re'huani ba'ijë'ën. Riusu re'otorebare
ba'ijën ai ta'yejeiye coreba cojën ba'ija'cua'ë.
21 Mësacua yua Riusu ba'iyete quë'rë se'e masi ëaye ba'icuata'an, bojo recoyo re'huani
ba'ijë'ën. Riusuni te'e ruiñereba masija'cua'ë.
Mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere ai oijën ba'icuata'an, bojo recoyo re'huani ba'ijë'ën.
Jë'te gare oiye beoye chojën bojojën ba'ija'cua'ë.
22 Mësacua yua yë'ë bainreba, Riusu Raosi'quëreba re'huasi'cua ba'ijënna, yequëcuabi ja'an
ro'ina mësacuare ai je'o bajën, mësacuare saoni senjojën, mësacuare ro a'ta gu'aye ro'tajën, ai
hui'ya cajën, ja'an ba'ija'cua'ë. Ja'nca ba'ijënna, mësacuabi ai yo'ojën ba'icuata'an, bojo recoyo
re'huani ba'ijë'ën.
23 Ja'an umuguseñabi ai yo'ojën ba'icuata'an, mësacua ai bojoreba bojojën, Riusu guënamë
re'oto insija'yete te'e jëana coja'yeta'an ba'iji yë'ëre cajën, ai bojo recoyo re'huani ba'ijë'ën.
Ja'an gu'a bainbi mësacuani je'o bajën, bacua ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru, Riusu
bainre gu'aye yo'ojën ba'ise'e'ru, mësacuani güina'ru gu'aye yo'ojën ba'ija'cua'ë.
24 Yureca mësacua bonse ëjacua ba'ijën, ja'an bonse se'gare bojojën ba'itoca, ai bëiñe cani
jo'case'e ba'iji mësacuare. Riusu insija'yete gare coye beoye ba'ija'cua'ë.
25 Mësacua yua ro ën yija ba'iyete bojoreba bojojën ba'itoca, mësacuare ai bëiñe cani
jo'case'e ba'iji. Mësacua yua ai aon gu'ana ju'injën ba'ija'cua'ë.
Mësacua yua yureña ba'iye se'gare ai bojojën, sa'ñeña gue güihuara chojën ba'itoca, ai
bëiñe cani jo'case'e ba'iji mësacuare. Mësacua yua si'a recoyo ai sa'ntireba sa'ntijën ai oijën
ba'ija'cua'ë.
26 Mësacua bainbi mësacua ba'iyete ai re'oye cajën ba'itoca, Riusu ro'tayete te'e ruiñe
masijë'ën. Mësacuani bënni senjoja'ñeta'an ba'iji. Mësacua ira bain ba'isi'cuabi güina'ru
yo'ojën bateña. Yequëcuabi ti'anjën, Riusu raosi'quë'ë yë'ë coquejën cajënna, mësacua ira
bain ba'isi'cuabi bacua ba'iyete ai re'oye cajën bateña. Mësacua bainbi yureña mësacuare'ga
ai re'oye cajënna, Riusu bënni senjoja'ñete masijë'ën.

El amor a los enemigos

27 Yureca, mësacua, yë'ë cocare achani Jaë'ë cajën ba'icua, mësacuani ñaca yihuoyë yë'ë:
Yequëcuabi mësacuani je'o batoca, bacuare ai oijën conjën, bacuani ai yëreba yëjën ba'ijë'ën.
Yequëcuabi mësacuani ai bëintoca, bacuare re'oye yo'oye se'ga ba'ijë'ën.
28 Yequëcuabi mësacuani gu'aye catoca, bacuani re'oye cani jo'caye se'ga ba'ijë'ën.
Yequëcuabi mësacuani ai hui'ya yo'otoca, bacuani oire bajën, Riusuni senni achajën, bacua
ba'iyete ujajën ba'ijë'ën.
29 Yequëbi më'ë huayohuana huaitoca, më'ë yequë huayohuare'ga baguëni huai
güesejë'ën. Yequëbi më'ë guayoni se canre tëteni batoca, më'ë ëntë sara canre'ga baguëna
ro insijë'ën.
30 Yequëbi më'ë ba ma'carëanre sentoca, ënseye beoye baguëna ro insijë'ën. Më'ë bayete
ro tëteni batoca, baguë se'e go'yayete senma'ijë'ën.
31 Yequëcuani re'oye yo'oye ro'tato, mësacuani re'oye yo'oye, mësacua yëyete ro'tajën,
yequëcuare'ga güina'ru te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën.
32 Mësacuare ai yëcua se'gani ai yëjën ba'itoca, mësacuabi re'oye yo'oye ti'anma'icua ba'iyë.
Gu'a bainbi güina'ru re'oye yo'oye masiyë.
33 Mësacuare re'oye yo'ocua se'gani re'oye yo'ojën ba'itoca, mësacuabi re'oye yo'oye
ti'anma'icua ba'iyë. Gu'a bainbi güina'ru re'oye yo'oye masiyë.
34 Mësacua bonse go'yajaicua se'gani bonse prestajën ba'itoca, mësacuabi re'oye yo'oye
ti'anma'icua baesacua yëyete ro'tajën, yequëcuare'ga güina'ru te'e ruiñe 'iyë. Gu'a bainbi
bacua gu'a gajecuani bacua bonsere prestajën, Bacuabi ja'anre go'yaja'bë cajën ba'iyë.
35 Mësacuaca mësacuani je'o bacuani ai yëjën ba'ijë'ën. Bacuani re'oye yo'oye se'ga ba'ijë'ën.
Mësacua bonsere prestaye sentoca, ja'anre se'e coni baye ro'tamajën, bacuana insijën
ba'ijë'ën. Ja'nca yo'ojën ba'itoca, Riusu ta'yejeiye insija'yete ai coni baja'cua'ë mësacua.
Riusu ta'yejeiyereba ba'iguë sëani, mësacuani caraye beoye ai conreba conguë ba'iji. Baguë
yua ro gu'a bain, baguëni surupa gare cama'icua, ja'ancuare ai re'oye conguë sëani,
mësacuare'ga quë'rë ta'yejeiye conreba conguë'bi ba'iji.
36 Ja'nca sëani, mësacua yua Taita Riusu oiguë bani coñete ro'tajën, mësacua güina'ru bainre
oijën conjën ba'ijë'ën.

No juzgar a otros

37 Mësacua yua yequëcua gu'aye yo'oyete bëinjën cama'ijë'ën. Bacuare bënni senjo cocare
caye beoye ba'ijë'ën. Ja'nca ba'itoca, Riusu'ga mësacuare bënni senjoma'ija'guë'bi. Bacuabi
gu'aye yo'ojënna, Më'ë gu'aye yo'oni tonse'ere huanë yeye se'ga ba'iyë yë'ë, bacuani cajë'ën.
Ja'nca catoca, Riusubi mësacua gu'aye yo'ojën ba'ise'ere ëñani, mësacua gu'aye yo'ojën
ba'ise'ere huanë yeye se'gare caja'guë'bi Riusu.
38 Mësacua bonsere ëñajën, yequëcuana ro insijën ba'ijë'ën. Ja'nca ro insijën ba'itoca,
Riusu'ga mësacuana ai insireba insija'guë'bi. Gare ënseye beoye insiguë, mësacua jai turubëna
ayani, ña'goni guioni, turubë bu'iye tëca ai ayaye'ru mësacuana ta'yejeiye ai insireba
insija'guë'bi Riusu. Mësacua yua, Bonsere bendieza cajën, bonsere cuencueni insijënna,
Riusubi ëñani, mësacua cuencuese'e'ru güina'ru cuencueni mësacuana insija'guë'bi.
39 Mësacua yua ën cocare'ga ro'tani ye'yejë'ën. Ñaco ëñama'iguëbi baguë ñaco ëñama'i
gajeguëni caguë: Raijë'ën. Saiñu. Ma'are më'ëni ëñoza caguë, ja'nrëbi saitoca, ¿queaca ma'are
ëñoñe poreguë'ne? Porema'iji. Si'a samucuabi saijën, yorobëna te'e gurujani tonni huesëyë.
40 Masiye ye'yoguëna, baguë coca ye'yeguëbi ye'yoguë'ru quë'rë ta'yejeiye masiye
ti'anma'iji. Ti'anma'iguë, baguë uti ye'yeni tëjini, baguë ye'yoguë ba'iye'ru te'e ba'ija'guë'bi.
41 Yureca, më'ë gaje hua'guëbi gu'aye yo'oguëna, baguëni bënni senjo cocare cama'ijë'ën.
Baguë ñacogana ëñani, Hui'ya zin'garëte rutaza caguë, yua jai hui'ya maca më'ë ñacogate
ba'iguëna, ja'anre ro ro'taguë rutama'itoca,
42 ¿queaca më'ë gajeguë ñaco ba'i zi'ngarëte rutaguë'ne? Më'ë ñacoga ba'i macare rutaye
ro'tama'itoca, ro coqueguë yihuoyë më'ë. Ru'ru, më'ë ñacoga ba'i maca, ja'an jai hui'ya
macare rutani, ja'nrëbi ai re'oye ëñañe poreguëbi sani, më'ë gajeguë ñacogana re'oye ëñani,
ja'an hui'ya zi'ngarëte guaja beoye rutaye poreyë më'ë. Më'ë gajeguëni gu'a jucha yo'ose'ere
senjojë'ën yihuoye ro'tatoca, ru'ru më'ë gu'a juchare jo'cani senjojë'ën.

El árbol se conoce por su fruto

43 Bain coca cayete achani, bacua recoyo ba'iyete masijë'ën. Re'o sunquiñë ba'itoca, gu'a
uncue gare quëinma'iji. Gu'a sunquiñë ba'itoca, re'o uncue gare quëinma'iji.
44 Mësacua yua si'a sunquire ëñajën, ba uncue quëinse'ere ëñajën, ja'an sunquiñë ba'iyete
masijë'ën. Miu sunquiñë ba'itoca, higo uncuere ja'añëna tëaye porema'iñë. Susihuë
ba'itoca, ëyere tëaye gare porema'iñë.
45 Güina'ru, re'o bainguëbi coca catoca, re'oye se'gare caji, re'o recoyo baguë sëani. Gu'a
bainguëbi coca catoca, gu'aye se'gare caji, gu'a recoyo baguë sëani. Ja'nca sëani, bain recoyo
ba'iyete masiye yëtoca, bacua coca cayete achani masijë'ën.

Las dos bases

46 Mësacua jubë ba'icua yequëcuabi yë'ëre cajën, Ëjaguë, Ëjaguë, cajën ba'icuata'an, yë'ë
cayete gare yo'oye beoye ba'iyë.
47 Yë'ëna ti'an rani, yë'ë cocare te'e ruiñe achani, gare güeye beoye yo'otoca,
48 re'o huë'e yo'oguë'ru ba'iyë. Ja'an huë'ere yo'oguë, ai rëiye no'ani, gata yija tëca no'ani,
huë'e ture gata naconi guioni, re'oye pë'npëni, re'o huë'ere nëcoji. Nëcoguëna, ja'nrëbi,
ziayabi ai co'jeya rëoni, ai saoya ti'anguëna, baguë huë'e gurujaima'iji, gata naconi guiose'e
sëani.
49 Yequëbi yë'ëna ti'an rani, yë'ë cocare ro achani, ro yo'oye beoye saitoca, gu'a huë'e
yo'oguë'ru ba'iji. Ja'an huë'ere yo'oguë, bean goje no'aguë, huë'e ture re'oye guioma'iguë,
huë'ere te'e ruiñe nëcoma'iji. Ja'nrëbi, ziayabi ai co'jeya rëoni, ai saoya ti'anguëna, baguë
huë'e yua te'e jëana gurujani meaji, yihuoguë cabi Jesús.

7

Jesús sana al criado de un oficial romano

1 Cani, bainre yihuoni tëjini, ja'nrëbi Capernaum huë'e jobona sani baji'i Jesús.
2 Ba'iguëna, romano bainguë soldado jubë ëjaguëbi baguë yo'o conguëbi rau neni ju'inguë
ba'iguëna, baguëte ai oire baguë,
3 Jesús ba'iyete achani, Yë'ë yo'o con huaguëni huacho raija'guë caguë, judío ëja bainni
caguë guansebi: Jesusni quëajaijë'ën: Yë'ë yo'o con hua'guëbi rau neni ju'inguëna, huacho
raija'guë caguë guanseni saobi.
4 Saoguëna, bacuabi Jesusna sani, baguëni si'a jëja senni achahuë:
—Romano ëjaguëbi ai re'oye yo'oguëre sëani, baguëte conjë'ën.
5 Yëquëna jubë judío bainni ai re'oye conguë, yëquëna ñë'ca huë'ere yo'oye guanseni, si'aye
roji'i. Ja'nca sëani, baguë yo'o conguëte huacho raijë'ën, senni achajën cahuë.
6 Ja'nca cajënna, bacua naconi saji'i. Sani, ti'an bi'rani, yuta so'orë ba'iguëna, romano
ëjaguëbi baguë gaje hua'na naconi Jesusna coca raobi:

—Ëjaguë, më'ëni ro guaja choë'ë yë'ë. Më'ë yua ai ta'yejeiye ëjaguërebare sëani, yë'ë huë'ena cacayete më'ëni choiye ti'anma'iguë'ë yë'ë.
7 Yë'ë'ga sani, më'ëni choiye ti'anma'iguë'ë yë'ë. Ja'nca ti'anma'iguëre sëani, yë'ë huë'e ti'anma'ijë'ën. Më'ë guanse coca se'gare caguëna, yë'ë yo'o con hua'guëbi huajë raija'guë'bi. Ja'an se'gare yo'ojë'ën caguë saoyë yë'ë.
8 Ja'nca caguë saoguëbi yequëcua yë'ë ëjacuani sehuoye bayë yë'ë. Yequëcua soldado hua'nare guanseye bayë yë'ë. Yequëni, Saijë'ën catoca, baguë saiji. Yequëni, Raijë'ën catoca, baguë raiji. Yë'ë yo'o con hua'guëre'ga, Yë'ë case'e'ru yo'ojë'ën catoca, te'e ruiñe yo'oji baguë. Yë'ë case'e'ru te'e yo'ocua sëani, më'ë raima'iguë huacho coca guanseye se'ga cajë'ën, caguë raobi.
9 Caguë raoguëna, Jesusbi achani, romano ëjaguë case'ere ai bojoguë, bain be'tejën raicuana bonëni cabi:
—Ja'an soldado ëjaguëbi yë'ëni ai recoyo ro'taji. Si'a Israel bain recoyo ro'tayete ëñato, baguë recoyo ro'taye'ru ro'taye ti'anma'iñë si'acua, cabi Jesús.
10 Caguëna, judío ëja bainbi romano ëjaguë huë'ena go'ini ëñato, baguë yo'o con hua'guëbi gare huajë raisi'quë baji'i.

Jesús resucita al hijo de una viuda

11 Ja'nca ba'iguëna, ja'nrëbi, Jesús yua yequë huë'e jobo, Naín huë'e jobona saji'i, baguëre yo'o conjën ye'yecua naconi. Ai bain jubë be'tejën saë'ë.
12 Sani, huë'e jobo caca sa'rona ti'anni ëñato, bain hua'nabi ju'insi'quëni tanza cajën, etajën baë'ë. Ju'insi'quë pë'cago hua'jeni ba'igobi gaña hua'guëni hueansi'co baco'ë. Ai bain jubëbi bagore conjën saë'ë.
13 Ja'nca saijënna, Jesusbi ai oiguë, bagoni cabi:
—Oima'ijë'ën cabi Jesús.
14 Cani ja'nrëbi, baguëre tan ganjoguna ti'anni pa'roguëna, bagu sacuabi nëcajaë'ë. Nëcajaijënna, ja'ansi'quëbi ju'insi'quëni coca cabi:
—Huëijë'ën, mami, yë'ëbi cayë më'ëre, cabi Jesús.
15 Caguëna, ja'nrëbi ba bonsëguë junni uinguëbi huëni bëani, coca ca bi'rabi. Coca ca bi'raguëna, baguëte ba pë'cagoni ëñobi.
16 Ëñoguëna, si'a bainbi ai ëñajën rëinjën, Taita Riusuni ai bojojën cahuë:
—Riusu Raosi'quë ai ta'yejeiye ëjaguëbi maina ti'an raji'i. Baguë bainna rani, maini ai oiguë conji. Baguë bainrebare re'huani, maire tëani baza caguë raisi'quë'bi, cajën bojohuë bacua.
17 Cajën bojojënna, ja'nrëbi yequëcuabi achani, baguë yo'ose'ere si'a Judea huë'e joboñana quëani achojaë'ë.

Los enviados de Juan el Bautista

18 Quëani achojaijënna, Juanre concuabi achani, Juanna sani, si'aye quëahuë. Quëarena, Juan yua baguëre yo'o concuare samucuare choini, bacuani guanseguë cabi:
19 Mësacua yua Jesusni senni achajaijë'ën. ¿Më'ë yua Riusu Raoja'guëreba cani jo'casi'quë ba'iguë'guë? Ba'ima'itoca, ¿Riusubi yequëre raoja'guë'guë? Ja'an cocare baguëni senni achani rani quëajë'ën caguë, bacuare saobi.
20 Saoguëna, bacuabi Jesusna sani ti'anni, baguëre senni achahuë:
—Yëquëna yua Juan Bautizaguë raosi'cua'ë. Më'ëni coca senni achaye guansebi: ¿Më'ë yua Riusu Raoja'guëreba cani jo'casi'quë ba'iguë'guë? Ba'ima'itoca, ¿Riusubi yequëre raoja'guë'guë? Jesusni senni achahuë.
21 Ja'nca senni achajën ëñato, Jesusbi ai bain hua'nani huachoguë baji'i. Yequëcuabi rauna ju'injënna, yequëcuabi huati hua'ire bajënna, yequëcuabi ñaco ëñama'ijënna, Jesusbi si'acuare huachoguë baji'i.
22 Ja'nca huachoguë, bacuani sehuobi:
—Mësacua yua Juanna go'ini, mësacua ëñase'e, mësacua achase'e, ja'an si'ayete baguëni quëajaijë'ën. Ñaco ëñama'icuabi ñaco huajëyë. Ira ca'mi rau bacuabi huajë raiyë. Ganjo achama'icuabi ganjo huajëyë. Guëon garasi'cuabi se'e ganiñë. Junni huesësi'cuabi go'ya raiyë. Bonse beo hua'na'ga Riusu bojo güese cocare te'e ruiñe achaye poreyë.
23 Ja'nca sëani, yë'ëni jo'caye beoye recoyo ro'tajën ba'itoca, ai bojoreba bojojën ba'ija'cua'ë. Ja'anre Juanna quëajaijë'ën caguë, bacuare Juanna saobi.
24 Saoni, gotena, Jesusbi bain jubëni Juan ba'iyete quëa bi'rabi:
—Mësacuabi beo re'otona sani, Juanre ëñañu cajën, ¿neni ëñañe ro'tare'ne? “Ro jëja beo hua'guë, jë'je sahua tutu taonse'e'ru ba'iguëte ëñajaiñu” cacuata'an, ai jëja recoyo babi Juan.

25 ¿Mësacua neni ëñañe ro'tare'ne? “Ëjaguë cañа ju'iguëte ëñajaiñu” cacuata'an, ja'nca
ju'imaji'i. Ëjaguë cañа ju'icua yua me'najeiñe ba'icua, ja'ancua yua ta'yejeiye ëja bain
huë'eña se'gare ba'iyë.
26 ¿Mësacua neni ëñañe ro'tare'ne? “Riusu coca quëani achoguëte ëñajaiñu” catoca, mësacua
te'e ruiñe ro'tahuë. Aito. Riusu coca quëani achocua si'acua'ru quë'rë ta'yejeiye ëjaguë
ba'iguëni mësacua ëñahuë.
27 Riusu ira coca toyani jo'case'ere ëñato, yua Juanre ñaca toyani jo'case'e ba'iji:
Bain ëjaguë rai ma'are re'huacaija'guë caguë, yë'ë coca quëani achoguëte bainna ru'ru
saohuë yë'ë, cani jo'cabi Riusu.
28 Ja'nca cani jo'caguëna, mësacuani ganreba quëayë yë'ë. Juanbi yua Riusu coca quëaye
raosi'cua si'acua'ru quë'rë ta'yejeiye ëjaguë ba'iji baguë. Ja'nca ba'iguëta'an, Riusu ba'i
jobona ëñato, baru ba'iguë quë'rë yo'je ba'i hua'guëbi Juanre quë'rë ta'yejeiye ëjaguëbi ba'iji,
caguë quëabi Jesús.
29 Ja'nca quëaguëna, bain hua'na, impuesto curi cocua ja'ancua yua Juanna sani bautiza
güesesi'cua ba'ijën, ja'ancuabi achani, Riusubi te'e ruiñe yo'oji cajën baë'ë.
30 Ja'nca cajën ba'ijënna, fariseo bain, ira coca ye'yocua naconi, bacuabi yua Juan
bautizayete güejën, Riusu insini jo'caja'ye, baguë coñete gare gu'a güejën senjohuë.
31 Güejën senjojënna, Mai Ëjaguë Jesusbi bacuani quëabi:
—Yureña bain ba'iyete ¿queaca quëaye'ne yë'ë?
32 Zin hua'na sa'ñeña huere yo'ocua'ru ba'iyë. Ja'nca ba'ijën, bacua gajecuani güijën cayë:
“Yëquënabi jurihuëte juijënna, ¿mësacua guere yo'ojën pairamate'ne? Yëquënabi sa'ntiye
gantajënna, ¿mësacua guere yo'ojën oimate'ne?” güijën cayë zin hua'na.
33 Ja'nca güijën cajënna, yureña bainbi güina'ru yo'ojën ba'iyë. Juan Bautizaguëbi rani,
baguë aon aiñe jo'caguë, bisi ëye jo'cha uncuye beoye ba'iguëna, mësacuabi Ro hue'nhue
huati hua'guë'bi baguëte cajën baë'ë.
34 Ja'nrëbi yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi rani, aonre anni, gonore uncuguëna,
mësacuabi yeque coca yë'ëre cajën, “Aon ain huati'bi. Jo'cha güebe huati'bi. Gu'a bain,
impuesto curi cocua, ro bacua gajeguë'ru ba'i'te” yë'ëre ja'nca cajën ye'ere gu'a güeyë
mësacua.
35 Ja'nca cacuata'an, Riusu masiyete ye'yeye yënica, Riusu bain baguë ba'iyete masicuare
ëñani masijë'ën quëabi Jesús.

Jesús en casa de Simón el fariseo

36 Ja'nrëbi, fariseo bainguë Simón hue'eguëbi Jesusre choiguëna, Jesusbi baguë huë'ena
sani, baguë naconi bëani aon anji'i.
37 Aon ainguëna, yeco gu'a romigo ba'igobi ja'ansi huë'e jobore ba'igo yua Jesús ba'iye,
fariseo huë'ere aon ainguë ba'iye, ja'anre achani, bago yua ma'ña sën re'core inni, alabastro
gata ro'rohuëna bu'iye tëca queoni ayani,
38 fariseo huë'ena saco'ë. Sani ti'anni, Jesús yo'je, baguë guëoña ba'iruna rëanni, ai oco'ë.
Oni, bago oise'ebi baguë guëoñana ai meoni tonni zoago. Zoani, bago rañababi cuenani,
baguë guëoña ai muchani, bago ma'ña re'core baguë guëoñana jañuni zoani tongo.
39 Ja'nca yo'ogona, ja'an fariseo bainguë Simonbi bago yo'ose'ere ëñani ro'tabi: “Ënquë
yua Riusureba Raosi'quë banica, bago gu'aye yo'ogo ba'iyete masire'abi. Bagoni ëñani, gu'a
romigo ba'iyete masini ënsere'abi” ro'taguë ëñaguë ñuji'i.
40 Ro'taguë ñu'iguëna, Jesusbi cabi:
—Simón, më'ëni coca quëaye yëyë yë'ë cabi.
Caguëna,
—Cajë'ën, Ëjaguë sehuobi.
41 Sehuoguëna, ye'yo cocare baguëni quëabi Jesús:
—Curi presta ëjaguëbi curi prestaguëna, samucuabi baguëni ro'ija'cua baë'ë. Yequëbi
quinientos denario so'coña ro'ija'ye baji'i. Yequëbi cincuenta denario so'coña ro'ija'ye baji'i.
42 Si'a jubëbi baguëni ro'iye porema'icua ba'ijënna, ba ëjaguëbi bacua ro'iyete se'e sen-
maji'i. Mësacua yua gare yë'ëre ro'iye beoye ba'ijë'ën caguë, bacuani huanë ye cocare cani
tonbi. Ja'nca huanë yeye caguëna, ¿jaroguëbi ba ëjaguëni quë'rë ta'yejeiye ai yëguë'ne? senni
achabi Jesús.
43 Senni achaguëna, Simón sehuobi:
—Baguëni quë'rë ro'ija'ye ba'isi'quëma'iguë sehuobi.
Sehuoguëna, Jesusbi
—Te'e ruiñe sehuohuë më'ë cabi.
44 Cani, ja'nrëbi ba romigona bonëni ëñani, Simonni se'e cabi:

—Ënconi ëñani ro'tajë'ën. Yë'ëbi më'ë huë'ena caca rani ba'iguëna, më'ëbi yë'ëni bojoguë conmaë'ë. Yë'ë güëoñare zoaye ocore gare guansemaë'ë më'ë. Ënco'ga bago oise'e se'gabi yë'ë güëoña jo'caye beoye zoani tongo, bago rañababi cuenago, ja'an se'ga yo'ogo.
45 Më'ëbi yë'ëni gare oiye beoye ëñani saludaguëna, ënco'ga yë'ë ti'ansirënbi yë'ëni ai bojogo, yë'ë güëoñare muchago gare jo'caye beoye yo'ogo.
46 Më'ëbi hui'yabe re'core guansemaë'ë, yë'ë sinjobëna queoni jañuñete. Ënco'ga ma'ña re'core rani, yë'ë güëoñana queoni jañuni tongo.
47 Ja'nca yo'ogobi yë'ëni ai ta'yejeiye ai yëreba yëgo sëani, bago ai gu'a jucha huanë yese'ere bainni masi güesego. Yequëcua'ga choa ma'carë se'ga gu'aye yo'oni huanë ye güesejën, yë'ëni ta'yejeiye yëma'icua ba'iyë cabi Jesús.
48 Cani ja'nrëbi, ba romigona bonëni cabi:
—Mami, më'ë gu'a jucha yo'ogo ba'ise'e si'ayete huanë yeyë yë'ë cabi.
49 Caguëna, yequëcua ba aon aiñete choisi'cuabi yua sa'ñeña bëin coca ca bi'rahuë:
—¿Ënquë, bain juchare huanë yeye caguë, gueguëguë'ne? sa'ñeña senni achajën cahuë.
50 Cajënna, Jesusbi bagoni cabi:
—Yë'ëni si'a recoyo ro'tani bojogo sëani, Riusu ba'i jobona ti'anni ba'ija'go'ë më'ë. Yureca jucha beogo, bojogo saijë'ën cabi.

8

Mujeres que ayudaban a Jesús

1 Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi sani, ai huë'e joboña, bain ba'iruanna ti'anni, Riusu bojo güese coca, Riusu bainreba re'huani baja'yete quëani achoguëna, baguëre ta'yejeiye yo'o concua si'a sara samucuabi baguëni te'e conjën saë'ë.
2 Conjën saijënna, yequë romi hua'na'ga baguëni conjën saë'ë. Romi hua'na ba'iyete ëñato, yequë romi hua'naca yua huati cacasi'cua baë'ë. Yequë romi hua'naca rauna ju'incua baë'ë. Ja'nca ba'isi'cua ba'ijënna, Jesusbi si'acuani huachoni gare huajë rai güesebi. María hue'ego'ga, Magdalena mami bago, yua te'e ëntë sara samu huati hua'i cacasi'co ba'igona, Jesusbi si'a huati hua'ire etoni saoni senjoguëna, querë huajë raco'ë bago.
3 Juana hue'ego'ga baco'ë. Bago ënjë Cuzabi Herodes meñe yo'je ëjaguë baji'i. Yeco Susana, yequëcua romi hua'na naconi ba'ijënna, Jesusbi si'acuani bacua rau base'ere huachobi. Huachoguëna, ba hua'na yua bacua porese'e Jesusni conjën, insijën baë'ë.

La parábola del sembrador

4 Ja'nrëbi, ai jai jubëan bainbi si'a huë'e joboñabi etani, Jesusna ti'anni ba'ijënna, bacuani ye'yo coca cani acho bi'rabi:
5 —Bainguëbi Aonre tanza caguë saji'i. Sani, yijare re'oye re'huani tëjini, aonra'carëanre re'oye mo'gasi yijana senjoguë, yequëra'carëanre ma'ana tonguëna, bain za'nguye, bi'an uncueye, ja'anna huesëbi.
6 Yequëra'carëanre senjoguë, gata yijana tonguëna, ticubi irani, ja'nrëbi yija yaquima'iguëna, ro güeanbi.
7 Yequëra'carëanre senjoguë, miubëna tonguëna, miubi irani huenni huesobi.
8 Yequëra'carëanre senjoguë, re'oye re'huasi yijana tonguëna, aon sahuabi irani, aonre quënji'i. Aonra'carëan quëinse'ere cuencueto, cien viaje ba'iye tëca quë'rë ta'yejeiye quënji'i, cabi Jesús. Ja'an ye'yo cocare cani, bainni si'a jëja cabi:
—Mësacua yua ganjo banica, te'e ruiñe achani ro'tajën ye'yejë'ën cabi.

El porqué de las parábolas

9 Ja'nca caguëna, baguëre yo'o concuabi huesë ëaye achajën baguëni senni achahuë:
—¿Gue cocare ye'yoguë caguë'ne, Ëjaguë? senni achahuë.
10 Senni achajënna, baguë sehuobi:
—Riusubi baguë ba'i jobo ba'ija'yete cani achoza caguë, mësacuani si'aye te'e ruiñe masi güeseji. Yequëcuareta'an banji. Bacuani cani achoto, ye'yo coca se'gare bacuani quëaji Riusu. Te'e ruiñe ye'yeye yëma'icua sëani, yë'ë cocare achani, ro huesë ëaye ba'icua'ë. Yë'ë ëñoñere'ga ëñani, ro huesë ëaye ëñajën ba'iyë bacua, caguë sehuobi Jesús.

Jesús explica la parábola del sembrador

11 Caguë sehuoni, ja'nrëbi zio tanguë cocare bacuani te'e ruiñe quëabi:
—Baguë yua aonra'carëan senjoguëna, yua Riusu coca cani achoye'ru ba'iji.
12 Ma'ana tonsira'carëanre cato, bain hua'nabi Riusu cocare achani, ja'nrëbi ro ro'tajën saiyë. Zupai huatibi rani, Riusu bënni senjoja'ñete jëama'ija'bë caguë, bacua coca achase'ere ro tëteni saoni senjoji. Bacuabi ro recoyo ro'tamajën saiyë.

13 Gata yijana tonse'ere cato, Riusu coca achacua yequëcua ba'iyë. Riusu cocare
achasi'cuata'an, ai bojoye achani, ja'nrëbi sani, zoe beoye ba'ijën, ba cocare gare huanë yeni
jo'cani senjoñë. Be'su sita ba'iye'ru ba'iyë bacua.
14 Miubëna tonsira'carëanre cato, Riusu cocare achacua yequëcua ba'iyë. Riusu cocare
achacuata'an, ën yija bonsere ba ëaye ba'ijën, ja'an se'gare ro'tani, Riusu yëyete gare se'e
ro'tamajën, baguëte gare jo'cani senjoñë. Gare aon quëiñe beoye ba'iye'ru ba'iyë bacua.
15 Re'oye re'huasi yijana tonse'ere cato, Riusu cocare achacua yequëcua ba'iyë. Bacuabi
achani, bacua recoyona re'oye re'huani, Riusu case'ere te'e ruiñe yo'oyë. Aon tëarën ti'añe
tëca re'oye yo'o conjën, Riusu yëyete gare caraye beoye yo'ojën ba'iyë.

La parábola de la lámpara

16 Bainbi majahuëte zëontoca, guënarobi ro meñe jaoni ta'pima'iñë. Cama yijacuana ro
yahuema'iñë. Bañë. Huë'ena ti'ancuabi re'oye ëñaja'bë cajën, majahuëte zëonni, ëmëna
reoyë.
17 Ja'nca cani jo'caguëna, ëñere ro'tani ye'yejë'ën. Bain hua'nabi gu'aye yo'oni gatiza cajën
yo'ocuareta'an, Riusubi si'aye ëñani, bacua yo'ose'ere si'acuani masi güeseja'guë'bi.
18 Ja'nca sëani, mësacua yua yë'ë cocare achani, te'e ruiñe ro'tajën ba'ijë'ën. Riusu
insise'ere ai coni batoca, quë'rë se'e ai coni baja'cua'ë. Riusu insise'ere choa ma'carë se'gare
coni batoca, Riusubi ja'anre gare tëani, ro beo hua'guëre saoni senjoja'guë'bi, quëabi Jesús.

La madre y los hermanos de Jesús

19 Caguë quëaguëna, Jesús pë'cago, baguë yo'je hua'na naconi, bacuabi ti'an rani, ai jai jubë
bain ba'ijënna, baguëna ti'añe poremaë'ë.
20 Porema'ijënna, yequëbi Jesusni cabi:
—Më'ë pë'cago, më'ë yo'jecua, bacua yua hue'se ca'ncore nëcajën, më'ëni cu'eyë cabi.
21 Caguëna, Jesusbi sehuoguë, si'acuani cabi:
—Bacuabi yë'ëre cu'ecuata'an, yë'ë cocare achani te'e ruiñe yo'ojën ba'icua, ja'ancua
se'gabi yë'ë bainreba ba'iyë. Yë'ë mamá, yë'ë yo'jecua, ja'anre cayë bacuare, cabi Jesús.

Jesús calma el viento y las olas

22 Ja'nrëbi, yequë umuguse, Jesús yua baguëre yo'o concua naconi ba'iguë, yua yoguna
cacani, Que të'huina saiñu caguëna, bacuabi conjën saë'ë.
23 Sani, jobo zitara ba'ijënna, Jesusbi umeni canji'i. Canni ba'iguëna, ai jëja tutu raiguëna,
yogu yua oco bu'i bi'rabi. Bu'i bi'raguëna, Rucani huesëma'iñe cajën, ai huaji yëjën,
24 Jesusni sëtoni cahuë:
—Ëjaguë, conjë'ën. Maibi rucani huesëyë cahuë.
Cajënna, Jesusbi huëni, gue tutu, gue zitara të'a, ja'anre bëinguë cani, cuauye guanseguëna,
si'aye beoru ja'anse'ebi cuauni carajaji'i.
25 Carajaiguëna, Jesús yua baguëre yo'o concuani bëin coca cabi:
—¿Mësacua guere yo'ojën, yë'ëni recoyo ro'tama'iñe'ne? cabi.
Caguëna, bacuabi ai quëquëjën, sa'ñeña senni achahuë:
—¿Ba hua'guë gue bainguëguë'ne? Baguë coca guanseye se'ga caguëna, tutu'ga, zitara
të'a'ga ja'anse'ebi achani Jaë'ë cani cuaubi, cahuë.

El endemoniado de Gerasa

26 Cajënna, ja'nrëbi que të'huina ti'anni ëñato, Gerasa yija baji'i, Galilea je'eñera.
27 Ti'anjënna, Jesusbi mëji'i. Mëiguëna, baru bainguë huati zemosi'quëbi baguëna tëhuo
raji'i. Tëhuo raiguëbi yua huë'e ba'iye jo'cani senjosi'quë baji'i. Can beohuë ba'iguë, bain
tanru se'gare baji'i.
28 Ja'nca ba'iguëbi yua Jesusni ëñani, baguëna ti'anni, gugurini rëanni, baguëni ai jëja huaji
yaye achoyereba güiguë cabi:
—Më'ë yua Ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusu Zin sëani, ¿më'ë queaca ro'taguë raquë'ne, Jesús?
Më'ëni senreba señë. Yë'ëni bënni senjoñe beoye ba'ijë'ën, güiguë cabi baguë.
29 Jesusbi baguë huati etaye guanseguë sëani, ja'nca güiguë cabi baguë. Baguë huatibi
yua baguëni ai hue'nhue yo'oguë baji'i. Ba'iguëna, baru bainbi guënameanbi inni, baguëni
gueonza cani yo'ojënna, baguë ëntë sara gueonse'e, baguë guëon gueonse'e, ja'anre ro tëteni
si'aguëna, huati hua'ibi ba bainguëre beo re'otona sani bahuë.
30 Ja'nca ba'isi'quë ba'iguëna, Jesús yua baguëni senni achabi:
—¿Më'ë gue mami hue'eguë'ne? senni achabi.
Senni achaguëna:
—Yë'ë ai jai jubë hue'eyë sehuobi, ai jai jubë huati hua'i zemosi'quë sëani.
31 Sehuoguëna, ja'nrëbi, huati jubë yua Jesusni senreba senni achahuë:
—Ja'an rëi gojena saoni senjoma'ijë'ën yëquënare, cajën sen'ë.

32 Senjënna, ja'nrëbi cubë jabare ëñato, ai jai jubë cuchi hua'na aon ainjën baë'ë. Ba'ijënna,
huati hua'ibi, Yëquënare cuchi jubëna saojë'ën, baguëni senni achajën cahuë.
33 Cani, Jesusbi bacuare saoguëna, huati hua'ibi ba bainguëte jo'cani sani, cuchi hua'nana
cacahuë. Cacajënna, cuchi hua'na, si'a jubëbi ro ro'tajën, huë'huëjën sani, të'ntëbana tonni,
zitarana chani runi huesëhuë.
34 Runi huesëjënna, cuchi cuiracuabi ëñani, ja'nrëbi huaji yëjën, besa huë'huëni sani,
si'aruan huë'e jobo ti'añe tëca sani, cuchi runi huesëse'ere quëani achojaë'ë.
35 Quëani achojaijënna, bainbi ëñajën raë'ë. Jesusna rani, ëñato, huati etoni saosi'quëbi
yua Jesús guëon na'mi ca'ncore ñuji'i. Cañа yua ju'iguëbi, yua te'e ruiñereba ro'taguë ñuji'i.
Ja'nca ñu'iguëna, si'a bainbi ai huaji yëjën ëñahuë.
36 Ëñajënna, baguë huajë raise'ere ëñasi'cuabi yua bacuani quëahuë.
37 Quëajënna, si'acua Gerasa yija ba'icuabi ai huaji yëjën, Jesusna ti'anni, Ënjo'onbi gare
go'ijë'ën, cajën cahuë. Ja'nca cajënna, Jesús yua yoguna cacani go'i bi'rabi.
38 Go'i bi'raguëna, huati hua'ire saosi'quëbi yua Jesusni, Më'ë naconi saza senni achaguë
cabi. Caguëna, Jesusbi baguëte sehuoguë cabi:
39 —Ënjo'ona bëani ba'ijë'ën, mami. Më'ë huë'ena go'ini, Riusu conse'e, më'ëni ai re'oye
yo'ose'e, ja'anre coca quëaguë go'ijë'ën, caguë guansebi Jesús.
Caguë guanseguëna, baguë sani, Jesús conni yo'ose'ere si'a bainni quëani achojaji'i.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús

40 Ja'nrëbi, Jesús yua go'ini, Galileana ti'anguëna, bain jubëbi baguëni zoe ëjocua sëani,
baguëni ai bojojën, baguëni saludahuë.
41 Saludajënna, ñë'ca huë'e ëjaguë Jairo hue'eguëbi raji'i. Rani, Jesusna gugurini rëanni,
baguëni caguë senni achabi:
—Yë'ë huë'ena sani, yë'ë zin hua'gore ëñajaijë'ën cabi.
42 Baguë zin hua'go gañа hua'go ba'igo, si'a sara samu tëcahuëan bagobi, ai ju'in hua'go
baco'ë. Ja'nca caguëna, Jesusbi conguë saji'i. Ma'abi saiguëna, ai bain be'tejën baë'ë. Si'a
ca'ncoñabi baguëni jë'jejën saë'ë.
43 Ja'nca saijënna, yecobi u'chu rauna si'a sara samu tëcahuëan ju'ingo baco'ë. Ëco
yo'ocuana ëñogo ba'igobi bago curire bacuana insini si'agota'an, gare huajë raima'igo
baco'ë.
44 Ja'nca ba'igobi bain jubë naconi saigo, Jesús yo'jena ti'anni, baguë can na'mire
pa'rogona, u'chu rau te'e jëana tëcabi.
45 Tëcaguëna, Jesús cabi:
—¿Nebi yë'ë can pa'rore'ne? senni achabi.
Senni achaguëna, si'acua, Banhuë cajënna, Pedro, baguë gajecua naconi, bacua cahuë:
—Ëjaguë, bain hua'nabi si'a ca'ncoñabi më'ëna jë'jejënna, ¿queaca ro'taguë, Nebi pa'rore'ne
senni achaguë'ne? cahuë.
46 Cajënna, Jesús sehuobi:
—Yë'ë huachose'e huanoguëna, yë'ëni pa'rosi'core cu'eyë yë'ë, cabi.
47 Caguëna, huajë raisi'cobi yua se'e gatiye porema'igo, yua ai huaji yëgo to'ntogo, Jesús
guëon na'mina gugurini rëanni, baguëni pa'rose'e, bago te'e jëana huajë raise'e, ja'anre beoru
quëago, si'acua ëñajënna.
48 Quëagona, Jesús cabi:
—Yë'ëni si'a recoyo ro'tago sëani, huajë raë'ë më'ë, mami. Ja'nca ba'igo sëani, bojogo
saijë'ën, cabi.
49 Caguë, yuta cani tëjima'iguëna, ëjaguë Jairo bainguëbi coca quëaguë raji'i. Rani, Jaironi
cabi:
—Më'ë zin hua'gobi yua junni huesëgo. Ja'nca sëani, yua mai Ëjaguëre se'e cama'ijë'ën, cabi.
50 Caguëna, Jesusbi achani, Jaironi cabi:
—Oima'ijë'ën. Më'ë recoyo ro'taye se'ga ba'ijë'ën. Bagobi huajë raija'go'co, cabi.
51 Ja'nca cani, baguë huë'ena sani ti'anni, yequëcuare cacaye ënsebi. Pedro, Santiago, Juan,
ba romi zingo pë'caguë sanhuë, bacua se'gare baguë naconi sa'nahuëna guaobi.
52 Guaoni, si'a bainbi ba romi zingote aireba oijën sa'ntiye gantajën yo'ojënna, Jesusbi
cabi:
—Mësacua oima'ijë'ën. Romi zingo ju'inmaco'ë. Ro cainsi'cobi uingo bago, cabi.
53 Caguëna, si'acuabi baguëni ai jayajën ai chohuë, bago junni huesëse'ere masicua sëani.
54 Ja'nca jayajënna, ja'nrëbi, Jesús yua romi zingo ëntë sarana zeanni, bagoni jëja cabi:
—Huëijë'ën, mami, cabi.
55 Caguëna, go'ya rani, te'e jëana huëco'ë. Huëigona, Jesusbi bago bainni, Aon aonjë'ën
bagore, caguë guansebi.

56 Ja'nca ba'iguëna, bago pë'caguë sanhuëbi ai ëñajën rëinjënna, Jesusbi Bago go'ya raise'ere
yequëcuani quëama'ijë'ën, caguë cabi.

9

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

1 Ja'nrëbi, Jesús yua baguëre yo'o concua si'a sara samucuare choini, huatire etoni
saocuare, rau huachocuare, bacuare re'huabi.
2 Ja'nca re'huani, bacuani yihuoguë cabi:
—Mësacua yua Riusu ba'i jobona ti'anni ba'ija'yete quëani achojaijë'ën. Rauna ju'incuare
huachojë'ën.
3 Mësacua sani, bonse, aon, ja'anre sama'ijë'ën. Ro'ojën sai tubë, turubë, curi, yequë ëntë
sara can, ja'anre gare saye ro'tama'ijë'ën.
4 Ja'nca sani, mësacuani bojojën ba'icua, bacua huë'ena cacani, ba huë'e jobobi saiye tëca,
ba huë'ena bëani ba'ijë'ën.
5 Yequëcuabi bacua huë'ena cacaye ënsetoca, mësacuabi ba huë'e jobobi saijën, ja'anru
bainbi ëñajënna, mësacua guëon ba'i ya'ore cue'nconi tonjë'ën. Bacua gu'aye yo'ose'ere
masija'bë cajën, ja'nca yo'ojë'ën, cabi Jesús.
6 Cani tëjini, bacuare saoguëna, bacua saë'ë. Si'a huë'e joboñabi saijën, Riusu bojo güese
cocare quëani achojën, si'a bain rau bacuare huachojën baë'ë.

Incertidumbre de Herodes

7 Ja'nca yo'ojënna, Galilea ëjaguë Herodes hue'eguëbi yua Jesús yo'ose'e si'aye achani, ai
ro'taguë ëñabi. Bain hua'nabi Jesusre cajën, yequëcuabi, Juan Bautizaguë'bi junni go'ya
raisi'quëma'iguë, cahuë.
8 Yequëcuabi, Riusu ira raosi'quë Elíasbi maina se'e gaje meni ba'ima'iguë, cahuë.
Yequëcuabi, Mai ira bain ba'isi'cua Riusu coca casi'cua, ja'ancua'ru ba'ima'iguë. Maina gaje
meni ba'ima'iguë, cahuë.
9 Cajënna, Herodes'ga cabi:
—Juanni huani senjo güesehuë yë'ë. Baguë sinjobëte tëyoye guansesi'quëta'an, ënquë ¿gue
bainguëguë'ne? Bain hua'nabi baguë ta'yejeiye yo'ore cani achojënna, yë'ëbi achaguë, ¿guere
yo'oye'ne yë'ë? senni achaguë cabi.
Cani, baguë yua quë'rë se'e Jesusna ti'an ëaye yo'oguë, Baguëni ëñaja'ma caguëta'an,
poremaji'i baguë.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

10 Ja'nrëbi, Jesusre yo'o concua saisi'cuabi raë'ë. Rani, bacua yo'ose'e beoru baguëni
quëahuë. Quëajënna, bacuani cabi:
—Re'oji, mami sanhuë. Raijë'ën. Bain beoruna bëani huajëjaiñu, caguë, bacuare Betsaida
huë'e jobo cueñe ba'iruna huëoni sabi.
11 Sani ti'anjënna, bain hua'nabi bacua sairute masini, Jesusna be'tejën saë'ë. Sani
ti'anjënna, Jesusbi bacuani bojoguë ëñaguë, Riusu ba'i jobona ti'anni ba'ija'yete bacuani
quëani achoni, bacua jubë ba'icua rau bacuare huachobi.
12 Ja'nca yo'oguëna, ënsëguëbi ruajaiguëna, baguëre ta'yejeiye concua si'a sara samucuabi
baguëni cueonni cahuë:
—Ëjaguë, bain hua'nare go'i güesejë'ën. Bacua aon, bacua cainru, ja'anre bain ba'iruanna
sani cu'eni cainja'bë caguë, bacuare cani go'i güesejë'ën. Beo re'oto'ë ënjo'on, cahuë.
13 Cajënna, Jesús yua bacuani sehuobi:
—Mësacua se'ga aon aonjë'ën bacuare, sehuobi.
Sehuoguëna, bacua sehuojën quëahuë:
—Te'e ëntë sara jo'jo aonbëan, samu ziaya hua'i, ja'an se'gare bayë yëquëna. Bacua yua
ai jai jubë bain ba'ijënna, ¿yëquënabi bacuare cuiraye aon cojani raye yëguë më'ë? senni
achahuë.
14 Bain jubëre cuencueto, cinco mil ëmëcua ba'iye'ru baë'ë. Ja'nca senni achajënna, Jesús
yua baguëre yo'o concuani cabi:
—Bain hua'nani jurëan bëa güesejë'ën, cincuenta ba'i jurëan'ru, cabi.
15 Caguëna, ja'nca yo'oni tëjijënna, bainbi jurëan bëahuë.
16 Bëajënna, Jesusbi ba cinco jo'jo aonbëan, samu ziaya hua'i hua'nare, ja'anre inni,
guënamëna mëiñe ëñaguë, Riusuni senni surupa cani, aonre jë'yeni, baguëre concuana
insibi, Bainni cuirajë'ën caguë.
17 Ja'nrëbi, si'a hua'nabi yajiye tëca aën'ë. Anni tëjijënna, Jesusre concuabi aon ainjën
jëhuase'ere chiani, si'a sara samu jë'eña bu'iye ayahuë.

Pedro declara que Jesús es el Mesías

18 Ja'nrëbi, Jesús yua te'eguë ba'iguë, Riusuni ujaguëna, baguëre yo'o concuabi baguëna
raë'ë. Raijënna, bacuani senni achabi:
—Bainbi yë'ëre cajën, ¿gueguëguë'ne yë'ëre, cajën ro'taye'ne bacua? senni achabi.
19 Senni achaguëna, bacua sehuohuë:
—Yequëcuabi cajën, Juan Bautizaguë'ë më'ë cayë. Yequëcuabi, Elías ba'iguë'ë më'ë cayë.
Yequëcuabi, Mai ira bain ba'isi'cua Riusu raosi'cua, ja'ancua ba'iye'ru ba'iyë më'ë cayë.
Junni tonni go'ya raisi'quë'ë më'ë cayë, sehuohuë bacua.
20 Sehuojënna, bacuani se'e senni achabi:
—Mësacua'ga yë'ëre cajën, ¿gueguëguë'ne yë'ëre, cajën ro'taye'ne mësacua? senni achaguë
cabi Jesús.
Senni achaguëna, Pedro sehuobi:
—Riusu Raosi'quëreba'ë më'ë. Baguë Cristo'ë më'ë, sehuobi.

Jesús anuncia su muerte

21 Ja'nca sehuoguëna, Jesús yua bacuani yihuoreba yihuoguë guanseguë, Yequëcuani yë'ë
ba'iyete quëaye beoye ba'ijë'ën caguë,
22 yua yeque cocare bacuani quëabi:
—Yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguë, ai ja'si huanoñe ba'ija'guë'ë yë'ë. Ira bain, pairi ëjacua,
ira ba'isi coca ye'yocua, bacuabi yë'ëre ai gu'a güejën, yë'ëni huani senjo güeseja'cua'ë. Huani
senjo güesejënna, samute umuguseña ba'iguëna, yë'ëbi go'ya raija'guë'ë, bacuani cabi Jesús.
23 Cani ja'nrëbi, si'a bainni cabi:
—Bainbi yë'ë naconi te'e zi'inni ba'iye yënica, bacua ba'iyete huanë yeni, jo'cani senjoñe
bayë. Si'a umuguseña bacuabi crusu sa'cahuëna ju'iñe'ru ba'iye ro'tajën, bacua yëyete gare
jo'cani, yë'ë yëye se'gare güeye beoye yo'ojën, te'e coñe bayë.
24 Ro bacua ba'iye se'gare ro'tatoca, bacuabi ro huesëni si'ayë. Yë'ë ba'iye se'gare
ro'tatoca, bacuabi huajëreba huajëjën ba'iyë.
25 Bacuabi te'e jëana carajeitoca, ¿queaca ro'tajën, si'a ën yija bayete coni baye ro'taye'ne?
26 Yë'ëre gu'a güeguë senjoñe ro'tatoca, yë'ë coca ye'yose'ere gu'a güeguë senjoñe ro'tatoca,
yë'ë'ga Riusu Raosi'quëreba ba'iguë, yë'ë Taita naconi, Riusu guënamë re'oto yo'o concua
naconi, ba in rai umugusebi ënsëguë ma'ñoñe'ru quë'rë ta'yejeiye rani, bacuare'ga güeguë
senjoja'guë'ë yë'ë.
27 Ganreba yihuoguë, mësacuani quëani achoyë. Ënjo'on ba'icuare ëñato, yequëcuabi Riusu
ba'i jobore ëñañe tëca, bacua junni huesëma'iñë, cabi Jesús.

La transfiguración de Jesús

28 Ja'nrëbi, te'e ëntë sara samute umuguseña ba'ini, Jesús yua Pedro, Santiago, Juan,
bacuare choini, Riusu naconi coca ujañu caguë, bacuare ëmë cubë na'miñona mëabi.
29 Mëani, baguë yua ujaguëna, baguë zia yua tin zia ëñoguëna, baguë cañare ëñato, ai
pojeiyereba go'sijei cañare ëñobi.
30 Ëñoguëna, ja'ansirën samucua ëmëcuabi gaje meni eta rani, Jesús naconi coca cajën
baë'ë. Moisés, Elías, ja'ancua baë'ë.
31 Riusu ta'yejeiye go'sijeiyereba ba'ijën, bacuabi gaje meni, Jesús naconi coca cajën,
baguë junni tonja'ñete cahuë. Riusu re'huase'e sëani, Jerusalén huë'e jobore ba'iguë junni
tonja'ñete sa'ñeña cahuë.
32 Ja'nca cajënna, Pedro sanhuëbi ai ëo caincuata'an, cainmajën, Jesús go'sijeiyete ëñajën,
baguë naconi ba'icuare'ga ëñajën baë'ë.
33 Ja'nca ëñajën, ja'an raisi'cuabi go'ijënna, Pedro yua Jesusni cabi:
—Ëjaguë, maibi ënjo'on ba'ijënna, ai re'oye ba'iji. Ja'nca sëani, samute huë'erëanre yo'oñu.
Më'ëna te'e huë'erë yo'ocaiyë. Moisesna yequë huë'erë yo'ocaiyë. Elíasna yequë huë'erë
yo'ocaiyë, cabi Pedro.
Ro ro'taguë cabi Pedro.
34 Yuta cani tëjima'iguëna, oco picobi nëca meni, si'acuare na'oguëna, Jesusre concuabi ai
quëquëhuë.
35 Quëquëjënna, picobë sa'nahuëbi bain coca achoni raobi:
—Ënquë yua yë'ë Zin ai yësi'quëreba'bi. Yë'ë cuencueni raosi'quëre sëani, baguëbi coca
caguëna, mësacua achajë'ën, cani achobi.
36 Cani tëjiguëna, bacuabi ëñato, Jesús yua te'e hua'guë baji'i. Ja'nca ba'iguëna, bacua yua
gare caye beoye ëñahuë. Bacua ëñase'ere ro'tato, yequëcuani gare quëaye beoye baë'ë.

Jesús sana a un muchacho que tenía un espíritu impuro

37 Ja'nrëbi, yequë umuguse ñataguëna, bacua ba'i cubëbi gajehuë. Gajejënna, ai jai jubë
bainbi Jesusni tëhuojën raë'ë.
38 Tëhuojën raijënna, ba jubë ba'iguë te'eguëbi Jesusni güiguë cabi:

—Ëjaguë, më'ëni senreba señë yë'ë. Yë'ë zin hua'guë gaña hua'guëre ëña raijë'ën.
39 Gu'a huatibi baguëni hue'nhue yo'oguë, baguëte yijana taonni, yi'obobi chiri mëañe
tëca yo'oguë, baguëte ai ja'si güeseye gare jo'cama'iguë ba'iji.
40 Ja'nca ba'iguëna, yë'ëbi yua më'ëre yo'o concuana rani, baguë huati etoni saoyete
bacuani senni achahuë. Senni achato'ga bacua poremaë'ë, cabi baguë.
41 Caguëna, Jesusbi bacuani cabi:
—Mësacua yua ro ro'tajën, recoyo gu'aye ro'tajën ba'iyë. ¿Quejei zoe ro ye'yemajën
ba'iye'ne mësacua? Ro guaja ye'yo coca mësacuani caguë ba'iyë yë'ë, cani, ja'nrëbi, ba
bainguëni: Më'ë zin hua'guëre yë'ëna rajë'ën cabi.
42 Caguëna, zin hua'guëbi rai bi'raguëna, gu'a huatibi se'e baguëni hue'nhue yo'oni,
baguëte yijana jëjoni taonbi. Taonguëna, Jesusbi ja'an huatini bëinguë cabi:
—Zin hua'guëre etani gare saijë'ën caguëna, ja'ansirën etani gare saji'i.
Ja'nca saiguëna, Jesús yua zin hua'guëre huachoni, baguë pë'caguëna sani, huajë hua'guëre
baguëna ëñobi.
43 Ja'nca ëñoguëna, bain hua'nabi ai bojoreba bojojën, Riusu ta'yejeiyereba ba'iyete ai cani
achojën baë'ë.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

Ja'nca ai bojoreba bojojën cajënna, Jesusbi baguëre yo'o concuani coca quëabi:
44 —Mësacua yua yë'ë cocare achajë'ën. Gare huanë yeye beoye achajë'ën. Yë'ë, Riusu
Raosi'quëreba ba'iguëna, yequëcuabi yë'ëre gu'a jucha baguëre'ru zeanni, yë'ëre gu'a bainna
insini senjojën ba'ija'cua'ë, cabi.
45 Caguëna, baguë case'ere ro huesë ëaye achahuë. Riusu coca yuta masi ëama'iñere sëani,
achani masiye ti'anmaë'ë bacua. Ja'nca huesë ëaye achacuabi Jesusni Te'e ruiñe quëajë'ën
caye huaji yëhuë bacua.

¿Quién es el más importante?

46 Ja'nrëbi, Jesusre yo'o concuabi sa'ñeña cajën, Mai jubë ba'icua ¿gueguëbi quë'rë
ta'yejeiye ëjaguë ba'iguë'ne? cajënna,
47 Jesusbi bacuani ëñani, bacua cayete masibi. Masini ja'nrëbi zin hua'guëre choini rani,
baguë ca'ncona nëcobi.
48 Nëconi, bacuani yihuoguë cabi Jesús:
—Yë'ë ba'iyete ro'tajën, ënquë zin hua'guëni conjën ba'itoca, yë'ëre'ga güina'ru conjën
ba'iyë. Yë'ëre conjën ba'itoca, Ja'quë Riusu yë'ëre raosi'quë, baguëre'ga güina'ru conjën
ba'iyë. Mësacua jubë ba'icua, quë'rë yo'jereba ba'i hua'guë, ja'anguëbi mësacua jubë quë'rë
ta'yejeiye ëjaguë ba'ija'guë'bi, cabi Jesús.

El que no está contra nosotros, está a nuestro favor

49 Caguëna, Juanbi baguëni cabi:
—Ëjaguë, yequë bainguëni tëhuohuë yëquëna. Më'ë ta'yejeiye ba'iyete caguë, gu'a huati
hua'ire etoni saoguë baji'i. Ja'nca yo'oguëna, mai jubë ba'ima'iguëre sëani, baguëre ënsehuë
yëquëna, cabi.
50 Caguëna, Jesús cabi:
—Baguëre ënsema'ijë'ën. Maini je'o bama'itoca, maini te'e yo'o conji, cabi Jesús.

Jesús reprende a Santiago y a Juan

51 Ja'nrëbi, Jesús guënamë re'otona go'irën ti'anja'ñeta'an ba'iguëna, baguë yua, Yurera
Jerusalén huë'e jobona te'e ruiñe saiza caguë, yo'o bi'rabi.
52 Ja'nca yo'oguë, baguë bainre ru'ru saobi. Saoguë, bacuani cabi:
—Yë'ë yure ñami cain huë'ere cu'eni, ja'an bain naconi re'hua coca cajë'ën caguë, bacuare
ru'ru saobi.
Saoguëna, bacuabi yua Samaria huë'e jo'borëna sani, cainrute senni achajënna,
53 Samaria bainbi ënsehuë. Jerusalenna te'e ruiñe saija'guëre sëani, bacua huë'e jobona
choiye yëmaë'ë.
54 Yëmajënna, Santiago, Juan, bacuabi masini, Samaria bainre bëiñe ro'tajën, Jesusni
cahuë:
—Ëjaguë, yëquëna hua'nabi guënamë re'otona guanseni, toare gachoni, ja'an Samaria
bainni ëoni si'añu. Riusu ira bainguë raosi'quë yo'ose'e'ru güina'ru yo'oñu cajënna, ¿më'ë
queaca ro'taguë'ne? senni achajën cahuë bacua.
55 Senni achajënna, Jesusbi bacuani ëñani, bëin coca sehuobi:
—Bañë. Ja'nca yo'oma'ijë'ën. Riusu Espíritubi mësacua naconi ba'iguë, ja'anre yo'oye gare
güeji. Ja'nca sëani, mësacua ¿queaca ro'tajën bainre ñu'ñujei güeseye caye'ne?
56 Yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi yua bainre ñu'ñujei güeseye gare ro'tama'iguë'ë.
Bainre mame recoyo re'huaye, ja'an se'gare yo'oye ro'taguë ba'iguë'ë yë'ë cabi Jesús.

Cani ja'nrëbi, bacuabi conjën, yequë huë'e jobona saë'ë.

Los que querían seguir a Jesús

57 Ja'nca sani, ma'aja'an saijën, yequë bainguëni tëhuojënna, baguë yua Jesusni cabi:
—Ëjaguë, si'a më'ë sairuanna te'e conguë saiza cabi.
58 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Yë'ë ën yijare ba'iye'ru ba'iye yënica, raijë'ën. Airu hua'i hua'nabi yija gojeñana caincua'ë. Ca hua'i hua'nabi bacua ziaroanre tuijën caincua'ë. Ja'nca caincuata'an, yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguë yua umeni cainru gare beo hua'guë'ë yë'ë, sehuoguë cabi.
59 Cani ja'nrëbi, yequë bainguëni choiguë:
—Yë'ëre te'e conguë raijë'ën, cabi.
Caguëna, baguë sehuobi:
—Ëjaguë, yë'ë taita ju'insi'quëni tanjaza ru'ru, sehuobi.
60 Sehuoguëna, Jesús yua baguëni cabi:
—Yë'ëni recoyo bojoye güecua, recoyo ju'insi'cua'ru ba'icua, ja'ancua se'gabi bacua bain junni huesësi'cuare tanja'bë. Më'ëca Riusu bojo güese cocare quëani achoguë raijë'ën, cabi Jesús.
61 Caguëna, ja'nrëbi yequëbi Jesusni cabi:
—Ëjaguë, më'ëre te'e conguë saiza caguë, ru'ru yë'ë bainna sani gare sai cocare bacuani quëajani raiyë cabi.
62 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Riusu yo'ore coñe porema'iñë më'ë. Yë'ë yo'ore conza cani, ja'nrëbi yequë yo'ore yo'oye ro'tatoca, gu'aji, sehuobi Jesús.

10

Jesús envía a los setenta

1 Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi yequë bain setentacuare cuencueni, baguë coca quëani achocuare re'huani, samucua ba'i jurëanre quë'ñeni, si'a huë'e jo'borëan baguë ëñaguë saijai joboñana bacuare sao bi'rabi Jesús. Sao bi'raguë, bacuani yihuoguë
2 cabi:
—Mësacua yua saijën, ën cocare ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'quë Riusubi ai aonre tëani baye'ru tëani baye ro'taguëta'an, aon tëaja'cua yua choa jubë se'ga ba'iyë. Ja'nca sëani, Riusuni ujajën, Ja'quë, më'ë cocareba quëani achojaicua quë'rë jai jubëre huëoni re'huani raojë'ën. Më'ë aon tëani baja'cua ba'iye'ru më'ë bain ba'ija'cuare ñë'coni re'huaja'bë cajën, Ja'quë Riusuni jo'caye beoye ujajën ba'ijë'ën.
3 Mësacua yua yë'ë cocare quëani achojën, ëñere'ga ro'tajën ba'ijë'ën. Mësacua yua jo'ya hua'na ba'iye'ru ba'icuareta'an, airu yai jobona saoye'ru mësacuare saoyë yë'ë.
4 Mësacua yua turubë, curi ayabë, güeon jui coro, ja'anre gare sama'ijë'ën. Te'e ruiñe se'ga saijën, ma'ana tëhuocuare gare saludamajën, te'e ruiñera saijë'ën.
5 Sani, ja'nrëbi bain huë'ena ti'anni, bainre saludajën, "Ën huë'e ba'icua yua bojojën ba'ijë'ën" cajë'ën.
6 Cajënna, mësacuani bojojën sehuotoca, bacuani bojojën ba'ijë'ën. Bojojën sehuoma'itoca, bacuani bojoma'iñe cani, ja'nrëbi jo'cani se'e saijë'ën.
7 Bojojën sehuocua huë'ena ti'anni, ja'an huë'ena bëani ba'ijë'ën. Bacuabi cuirajënna, bacua aon, bacua gono, Riusu insise'ere sëani, coni ainjën, bacuani bojojë'ën. Ja'an huë'e jobore ba'ijën, ja'an huë'e se'gare ba'ijë'ën. Yequë huë'eñana cainjën saima'ijë'ën.
8 Ja'nca sëani, mësacuabi bain ba'iruna ti'anni, mësacuana bojojën ba'icuana cacani ba'ijën, bacua aonre ainjën,
9 bacua rau ju'incuare huachojën, bacuani quëani achojë'ën: Riusu bainrebare re'huani baja'yete cato, yua te'e jëana ti'anja'ñeta'an ba'iji, quëani achojën ba'ijë'ën.
10 Ja'nrëbi, yequë huë'e jobona ti'anni, mësacuani bojoma'itoca, bacua huë'e joboreba ba'iruna sani, si'acuani bëin coca cajë'ën:
11 Mësacuabi yequënani bojoma'icuare sëani, mësacua huë'e jobo ya'o së'ase'ere yëquëna güëoñabi cue'nconi tonni gare jo'cayë ënjo'on. Ja'nca yo'ojënna, mësacua yua ën cocare ro'tajë'ën: Riusu bainrebare re'huani baja'yete cato, yua te'e jëana ti'anja'ñeta'an ba'iji. Ja'anre cajën, bacua bënni senjoja'ñete bacuani masi güesejë'ën.
12 Ja'an umuguse, Riusu cuencuesi umuguse ti'anguëna, Sodoma bainni bënni senjose'e'ru quë'rë ta'yejeiye bënni senjosi'cua ba'ija'cua'ë bacua, cabi Jesús.

Los pueblos desobedientes

13 Cani ja'nrëbi, yequë huë'e joboña bainni bënni senjoja'ñete quëa bi'rabi Jesús:

—Corazin huë'e jobo bain, Betsaida huë'e jobo bain, mësacua yua ai yo'ojën ba'ija'cua'ë.
Riusu ta'yejeiye yo'ose'e, mësacuani ëñose'e, ja'anre Tiro bain, Sidón bain, ja'ancuani ëñoguë
ba'itoca, bacua yua ai zoe ba'irën bacua gu'a juchare gare jo'cani senjore'ahuë. Bacua yua
ai sa'ntiye ai oijën, costal cañare sayani, yë'tëbi inni, bacua sinjobëna yu'yujën ba'ire'ahuë.
14 Ja'nca sëani, Riusu cuencuesi umuguse ti'anguëna, Riusubi mësacuani ëñani, Tiro, Sidón,
ja'an huë'e jobo bainni bënni senjoja'ñe'ru mësacuani quë'rë ta'yejeiye ai bënni senjoguë
ba'ija'guë'bi.
15 Mësacua Capernaum bainre'ga ai bënni senjoja'ñete quëayë yë'ë. Mësacuabi ro'tajën,
Riusu ba'i re'otona ti'anja'cua'ë mai, cajën ba'icuareta'an, ja'an jai toa se'gana ti'anja'cua'ë
mësacua, cani jo'cabi Jesús.
16 Ja'nrëbi baguëre concuani se'e caguë quëabi Jesús:
—Si'a hua'na mësacua cocare te'e ruiñe achacuabi yë'ë cocare'ga te'e ruiñe achayë. Si'a
hua'na, mësacuare gu'a güeni senjocuabi yë'ëre'ga gu'a güeni senjoñë. Si'a hua'na, yë'ëre gu'a
güeni senjocua'ga Ja'quë Riusu yë'ëre cuencueni raosi'quëre'ga gu'a güeni senjoñë, cabi.

Regreso de los setenta

17 Ja'nca cani tonni, baguë bain setentacuare saobi. Saoguëna bacuabi sani, baguë
case'ere yo'oni, ai bojo hua'na rani, Jesusni quëahuë:
—Ëjaguë, yëquënabi më'ë ta'yejeiye ba'iyete cani achojën, si'a yo'ore ta'yejeiye yo'oye
porehuë. Gu'a huati hua'i'ga yëquëna cocare achajën, yëquëna case'ere achani yo'ohuë,
cajën bojohuë.
18 Cajën bojojënna, Jesusbi quëabi:
—Ja'nca raë'ë. Zupai huati'ga guënamë re'otore ba'iguë, mëjo jue'neñe'ru te'e jëana tonni
huesëguëna, ëñahuë yë'ë.
19 Ja'nca sëani, mësacua achajë'ën. Yë'ëbi mësacuare sao bi'raguë, ai ta'yejeiye ba'icuare
mësacuare re'huahuë. Aña hua'na, buni hua'na, ja'an hua'nana za'nguto, gare ja'si
yo'oma'iñë bacua. Zupai huatibi ta'yejeiye je'o baguëna, mësacuabi, baguëni quë'rë
ta'yejeiyereba yo'oni, baguëre saoni senjoñe poreyë. Ja'nca porejënna, gare ja'si yo'oye
beoye ba'iji mësacuare.
20 Ja'nca porecua ba'ijën, zupaire concuabi mësacuare achani yo'ojënna, ja'anre ro'tajën
bojomajën ba'ijë'ën. Mësacua mami yua Riusu uti pëbëna toyani jo'case'e ba'iguëna, ja'an
se'gare ro'tajën, ja'an se'gare bojojën ba'ijë'ën, cabi Jesús.

Jesús se alegra

21 Ja'nca cani, Riusu Espíritu naconi bojo recoyo re'huani, ai bojoreba bojoguë, Riusuni
ujaguë cabi:
—Taita Riusu, më'ëbi guënamë re'oto, yija re'oto, si'aye re'huani baguëna, më'ëni ai bo-
joreba bojoguë cayë yë'ë. Ro bain cocare ta'yejeiye ye'yeni masicuabi më'ë masi güeseyete
masiye yëcuareta'an, bacuani masi güesemaë'ë më'ë. Zin hua'na ro'taye'ru ro'tacua, bacua
se'gani më'ë ba'iyete masi güesehuë më'ë. Aito, Taita. Më'ë yëse'e sëani, ja'nca bacuani masi
güesehuë më'ë, ujaguë cabi Jesús.
22 Ja'nca ujani, baguëre concuare quëabi:
—Yë'ë Taita Riusubi si'aye yë'ëna insini jo'cabi. Yë'ë Taita se'gabi yë'ëre, baguë Zinre
masiji. Yequëcuabi yë'ëre gare huesëyë. Yë'ë se'gabi yë'ë Taita Riusuni masiyë. Yequëcuabi
baguëte gare huesëyë. Yë'ë, baguë Zin sëani, yë'ë yëye'ru yo'oguë, yequëcuani yë'ë Taita
ba'iyete masi güeseye poreyë. Ja'nca masi güeseguëna, bacua se'gabi baguëni masiyë, cabi
Jesús.
23 Ja'nrëbi baguëre yo'o concuare ëñani, bacua se'gani ñaca quëabi Jesús:
—Mësacua yua yë'ëni ëñajën, yë'ë yo'o yo'oyete ëñajën, bojoreba bojojën ba'ijë'ën.
24 Riusu ira bain raosi'cua, bain ta'yejeiye ëjacua, bacua yua yë'ë, Riusu Raoja'guëreba
ba'iguëte ëñani masiye yëcuata'an, yë'ëre ëñamaë'ë. Yë'ë cocare achaye yëcuata'an, yë'ëre
achamaë'ë. Mësacuaca yë'ëre ëñani, yë'ëre achani, yë'ëni masicua sëani, ai bojoreba bojojën
ba'ijë'ën, cabi Jesús.

Parábola del buen samaritano

25 Caguëna, ja'nrëbi ira coca toyani jo'case'ere ye'yoguëbi ti'anni, Jesusni huacha sehuo
güeseza caguë, baguëni coqueguë senni achabi:
—Ëjaguë, Riusu naconi carajeiye beoye si'arën ba'iye yëyë yë'ë. Ja'an ba'ija'yete baza
caguë, ¿gue yo'o yo'oye baye'ne yë'ë? senni achabi.
26 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—Riusu ira coca toyani jo'case'ere ëñaguë, ¿guere ye'yeguë'ne më'ë? ¿Gue coca cani
jo'case'e ba'iguë'ne? senni achaguë sehuobi.
27 Sehuoguëna, ba hua'guëbi cabi:

—Ja'an cocare ëñato, ñaca caji: “Më'ë Ëjaguë Riusuni si'a recoyo bojoguë, baguëni ai yëreba yëguë ba'ijë'ën. Më'ë ba'iye, më'ë ro'taye, ja'an naconi si'a jëja ta'yejeiye baguëni yëreba yëjën ba'ijë'ën. Më'ë ba'iyete te'e ro'taguë ba'iye'ru më'ë te'e bain hua'nani re'oye ro'taguë, bacuare yëreba yëguë ba'ijë'ën.” Ja'anre caji Riusu ira coca toyani jo'case'e, caguë sehuobi baguë.

28 Sehuoguëna, Jesús cabi:

—Te'e ruiñera sehuohuë më'ë. Ja'an cani jo'case'e'ru yo'otoca, Riusu naconi carajeiye beoye ba'ija'guë'ë më'ë, cabi Jesús.

29 Caguëna, ira coca ye'yoguëbi ja'ansi'quë ro'taguë, Bain hua'nabi yë'ë cocare achani, yë'ë masiye ro'tayete masija'bë caguë, Jesusni se'e senni achabi:

—Më'ëbi te'e bainre caguëna, ¿jarocua'ne? senni achabi baguë.

30 Senni achaguëna, Jesusbi ye'yo cocare quëaguë, baguëni sehuobi:

—Yequë bainguëbi Jericó huë'e jobona saza caguë, Jerusalenbi saiguëna, ja'nrëbi bonse jiancuabi baguëni tëhuo rani, baguëni zeanni, baguë bonse, baguë caña, si'ayete tëteni, baguëni ai ja'si yo'oni, baguëni huani ya'tu güeseni, baguëte ju'in hua'guëre jo'cani senjoni saë'ë.

31 Senjoni satena, ja'nrëbi pairi hua'guëbi ja'ansi ma'abi saiguë, ju'in hua'guëna ti'anni ëñaguë, ca'nco quëhuijani saji'i.

32 Saquëna, ja'nrëbi Riusu huë'e yo'o conguë Levita bainguë'ga ti'anni ëñaguë, baguë'ga ro ca'nco quëhuijani saji'i.

33 Saquëna, ja'nrëbi Samaria bainguë tin jobo bainguëbi ti'anni ëñaguë, baguëca Chao hua'guë caguë, ju'in hua'guëni ai oire baguë, baguëre coñe se'ga ro'tabi.

34 Ja'nca ro'taguë, Baguë ja'si nesiruanre re'huaza caguë, hui'yabe, jo'cha, ja'anbi ja'ñeni, canbi re'oye huenbi. Huenni, baguë burro hua'guëna tëoni, bain cain huë'ena sani, baguëre cuira bi'rabi.

35 Cuirani ñatani, ja'nrëbi samu curi so'corëanre inni, ba huë'e ëjaguëna insini cabi: “Ënquëre re'oye ëñaguë cuirajë'ën. Quë'rë se'e ro'iye banica, yë'ëbi se'e rani, më'ë ro'ise'ere go'yayë” cabi baguë, caguë quëabi Jesús.

36 Quëani, Jesús yua baguëni senni achabi:

—Më'ë yua ëñere ro'tani quëajë'ën. Ya'tu güesesi'quëbi ma'are uinguëna, ¿jaroguëbi baguëni ëñaguë, baguë te'e bainre yo'oye'ru yo'oguë'ne? ¿Queaca ro'taguë'ne më'ë? senni achabi Jesús.

37 Senni achaguëna, ira coca ye'yoguëbi sehuobi:

—Baguëni ai oire baguë consi'quë, ja'anguë baji'i. sehuobi.

Sehuoguëna, Jesús cabi:

—Ja'anguë baji'i. Ja'nca ba'iguëna, më'ë'ga güina'ru sani, bainre güina'ru oire baguë conguë ba'ijë'ën, cabi.

Jesús en la casa de Marta y María

38 Ja'nrëbi, Jesusbi se'e sani, baguëre concua naconi yequë huë'e jobona ti'anguëna, Marta hue'egobi baguëte choigona, bago huë'ena cacani ëñabi.

39 Cacani ëñaguëna, yeco, María hue'ego, Marta yo'jego ba'igobi Jesús cocare achani ye'yeza cago, baguë guëon na'mi ca'ncona bëani achago baco'ë.

40 Achago ba'igona, Martabi bago yo'o ma'carëanre zoe yo'oni ya'jani, Jesusna bonëni cago:

—Ëjaguë, yë'ë yo'jegobi ro cue'yoni, huë'e yo'o ma'carëanre conma'igona, yë'ë se'gabi yo'oye porema'iñë. Ja'nca sëani, ¿yë'ëre coñe bagoni guanseye ro'tama'iguë më'ë? cago.

41 Cagona, Jesús sehuobi:

—Marta, Marta, ai sa'nti hua'go cayë më'ë.

42 Yë'ë cocarebare achani ye'yetoca, re'oye ba'iji. Maríaca yë'ë cocare ja'nca te'e ruiñe achani ye'yegona, bagore gare ënsema'iguë ba'iyë yë'ë. Ja'an cocare bojogona, yequëcuabi bagoni gare sa'nti güeseye beoye ba'ija'cua'ë, caguë sehuobi Jesús.

11

Jesús y la oración

1 Ja'nrëbi, yequë umuguseña ba'iguëna, Jesusbi sani, Riusuni ujaguë, coca senni tëjiguëna, baguëre yo'o con hua'guëbi baguëni senni achabi:

—Ëjaguë, yëquënani ujaye ye'yojë'ën. Juanbi baguëre yo'o concuani ujaye ye'yoguëna, yëquënare'ga güina'ru ujaye ye'yojë'ën senni achabi.

2 Senni achaguëna, Jesús cabi:

—Mësacuabi Taita Riusuni ujanica ñaca ba'iye cajë'ën:

Yëquëna Taita, quënamë re'otore ba'iguëna, si'a bainbi më'ë ta'yejeiyereba ba'iyete te'e ruiñe ro'tajën ba'ija'bë.
Më'ë bainreba jobore re'huaguë, yëquënare te'e jëana ëño raijë'ën.
Më'ë guënamë re'oto ba'icuabi më'ë yëye'ru yo'ojënna, ën yija bain'ga më'ë yëye'ru güina'ru yo'ojën ba'ija'bë.
3 Yëquëna aon aiñe, yure umuguse aiñe se'gare insijë'ën.
4 Yëquëna gu'aye yo'ojën ba'ise'ere huanë yeni ro'tama'ijë'ën.
Yequëcuabi yëquënani gu'aye yo'ojënna, bacua gu'aye yo'ose'ere huanë yeye cani se'e ro'tamaë'ë yëquëna.
Ja'nca ro'tamajënna, më'ë'ga yëquënani güina'ru yëquëna gu'aye yo'ose'ere ro'tama'iguë ba'ijë'ën.
Yëquënani gu'aye yo'oye ro'ta güesema'ijë'ën.
Ja'anre yëquënare etojei güesejë'ën, cabi.
5 Cani, bacuani se'e yeque cocare ye'yo bi'rabi Jesús:
—Yequë bainguë yo'ose'ere ro'tajë'ën. Ñami jobo ba'iguëna, baguë gajeguëbi ëñaguë raiguëna, aon beoguëña, baguëte cuirayete. Ja'nca beoguëbi yequë baguë gajeguë huë'ena sani, baguëni senni achaguëña: "Besa, samute jo'jo aonbëanre prestajë'ën.
6 So'o bainguëbi yë'ë huë'ena ti'anguëna, baguëni aon cuiraye beoyë yë'ë" caguë quëaguëña.
7 Caguë quëaguëna, baguë gajeguë huë'e sa'nahuë ba'iguëbi sehuoguëña: "Porema'iñë. Anto sa'rore ta'pini tëjihuë yë'ë. Zin hua'na naconi yua cain umesi'cua sëani, huëni insiye porema'iñë yë'ë" sehuoguëña.
8 Ja'nca sehuoguëna, hue'se ëcaguëbi jo'caye beoye se'e senni achaguëna, baguë gajeguëbi, Yë'ëre se'e hui'ya senma'ija'guë caguë, baguë yua huëni, baguë yëse'e insiguëña.
9 Ja'nca insisi'quë sëani, mësacuare güina'ru quëayë yë'ë. Mësacua yëyete senreba sentoca, Riusubi insija'guë'bi. Jo'caye beoye ujajënna, Riusubi ai masiye sehuoja'guë'bi. Riusuni re-coyo te'e zi'inni baza catoca, Riusubi baguë ba'iyete mësacuani masireba masi güeseja'guë'bi.
10 Ën yija bain senreba señe'ru Riusuni senni achajën ba'ijë'ën. Ën yija bainbi si'a jëja sentoca, bacua bainbi insiyë. Si'a jëja cu'etoca, bacuabi tinjañë. Si'a jëja je'njuni achotoca, bacua bainbi anconi caca güeseyë.
11 Mësacua'ga ën cocare achani ye'yejë'ën. Mësacua zin hua'nabi ziaya hua'ire sentoca, ¿añare insiye mësacua? Bañë. ¿Jo'jo aonbëte sentoca, gatabëte insiye mësacua? Bañë.
12 ¿Cura ziare sentoca, bunire insiye mësacua? Bañë.
13 Mësacua yua gu'aye yo'oye ye'yesi'cua ba'ijën, mësacua zin hua'nani re'oye insini cuiraye masijënna, mai Taita Riusu guënamë re'otore ba'iguëbi quë'rë ta'yejeiye maini conni cuirareba cuiraye masiji. Maibi baguë Espíritu raoyete sentoca, gare ënseye beoye maina raoji Riusu, cabi Jesús.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

14 Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi yi'o ma'tëbë bainguëni tëhuoni, baguë gu'a huatire etoni saoguë baji'i. Etoni tëjiguëna, ja'an bainguëbi coca ca bi'rabi. Coca caguëna, bain hua'nabi ai bojoreba bojojën ëñahuë.
15 Ëñajënna, yequëcua'ga ai jayajën cahuë:
—Huati hua'i ëjaguë Beelzebú hue'eguë, ja'anguëbi conguëna, Jesusbi huati hua'ire etobi'te, jayajën cahuë.
16 Cajënna, yequëcua'ga Jesusni huacha sehuo güeseñu cajën, baguëni ñaca senni achahuë:
—Ta'yejeiyereba yo'ore yo'ojë'ën. Ëñaza, senni achajën cahuë.
17 Ja'nca gu'aye cajënna, Jesusbi bacua ro'tayete masiguë, bacuani sehuobi:
—Te'e yija bainbi si'a jurëanre re'huani sa'ñeña guerra huatoca, si'a jubë gare ñu'ñujeiñë. Te'e huë'e bainbi sa'ñeña je'o batoca, si'acua gare ñu'ñujeiñë.
18 Ja'nca sëani, zupai jobobi güina'ru sa'ñeña huatoca, güina'ru jëja beoguë carajeiji. Mësacuabi jaya coca cajënna, ja'nca sehuoyë yë'ë. Yureca Beelzebubi ¿queaca yë'ëre conguë'ne?
19 Mësacua bain'ga huati hua'ire etoni saojënna, ¿jaro ëjaguëbi ta'yejeiye conguë'ne? Bañë. Mësacuabi yë'ëre jayajën cajën, mësacua ro huacha cayete si'acuani masi güeseyë.
20 Riusu se'gabi yë'ëre conguëna, huati hua'ire etoni saoyë yë'ë. Ja'nca conguëna, baguë bainrebare re'huani baja'yete ro'tajë'ën. Te'e jëana ti'anja'ñeta'an ba'iji.
21 Ën cocare'ga ro'tani, Riusu ta'yejeiye ba'iyete masijë'ën. Yequë bainguë ai jëja baguëbi baguë hua guëna naconi baguë huë'ere re'oye ëñaguëna, yequëcuabi tëani saye porema'iñë.
22 Yequë'ga baguë'ru quë'rë jëja baguëbi baguë huë'ena ti'anni, baguëni quë'rë ta'yejeiye huani saoni senjotoca, baguë huë'ena cacani, baguë hua guëna, baguë bonse beoru tëteni sani, baguë bainna huo'hueni insiji.

23 Yureca, yë'ëre re'oye ëñama'icua ba'itoca, yë'ëni gu'aye ro'taye se'ga ba'iyë. Yë'ëre yo'o
conma'icua ba'itoca, yë'ë re'huase'ere ro ñu'ñu güesejani senjoñë.

El espíritu impuro que regresa

24 Ën cocare'ga ro'tani, bain gu'ajeiyete ye'yejë'ën. Gu'a huatibi bainguëte etani saiguë,
beo re'otona ganiguë, ¿Jarona bëani huajëye'ne yë'ë? caguë, cu'eni jëhuani, se'e ro'tani, Yë'ë
etasi huë'ena goza cabi.
25 Ja'nca cani, baruna go'ini ëñato, yua re'oye re'huasi huë'e, yua re'oye yuase'e baji'i,
bainguë recoyo.
26 Ja'nca ba'iguëna, baguë yua se'e sani, baguë gu'a gajecua te'e ëntë sara samucuare
tëhuoni choji'i. Baguë'ru quë'rë ta'yejeiye gu'aye ba'icuani choini, rani, si'a jubëbi ba etasi
huë'ena cacani bëahuë, bainguë recoyona. Ja'nca bëani ba'ijënna, ja'an bainguë yua quë'rë
ta'yejeiye ai gu'ajeiguë baji'i. Ru'rureba ba'ise'e'ru quë'rë ta'yejeiye gu'aguë baji'i, ye'yoguë
cabi Jesús.

La felicidad verdadera

27 Ye'yoguë caguëna, romi hua'go bain jubë naconi ba'igobi baguëni coca güigo cago:
—¡Më'ë pë'cagobi më'ëni të'ya rani, më'ëni chuchasi'co sëani, ai bojoreba bojogo ba'ija'go!
güigo cago.
28 Güigo cagona, Jesús sehuobi:
—Riusu cocare achani te'e ruiñe yo'ocua'ga bago bojoye'ru quë'rë ta'yejeiye ai bojoreba
bojojën ba'ija'cua'ë, caguë sehuobi.

La gente mala pide una señal milagrosa

29 Ja'nca sehuoni, bain hua'nabi quë'rë jai jubë ñë'cajënna, bacuani coca quëa bi'rabi:
—Yureña bainbi ai gu'aye ro'tajën, yë'ëni senni achajën, Ta'yejeiyereba yo'ore yo'ojë'ën.
Ëñaza, senni achajën cajënna, Riusu ira raosi'quë Jonás hue'eguë, baguë ba'ise'e se'gare
yureña bainni masi güeseyë yë'ë.
30 Jonás yua Nínive huë'e jobo bainna raosi'quë ba'ise'e'ru yë'ë'ga, Riusu Raosi'quëreba
ba'iguë, yureña bainna raosi'quë'ë yë'ë.
31 Yecore'ga, ira baingo ba'isi'co, sëribë ca'nco bain ta'yejeiye ëjago ba'isi'core ro'tani,
Riusu bënni senjoja'ñete masijë'ën. Bain ta'yejeiye ëjaguë Salomonbi ai masiguë yi-
huoguëna, bagobi Salomón masiguë yihuo cocare achani masijaza cago, ai so'o sani
baguëna ti'anni achagoña. Ja'nca achani masisi'core sëani, mësacua yua bago yo'ogo
ba'ise'ere ro'tani, yë'ë cocareba yureña quëani achose'ere quë'rë te'e ruiñe achani ye'yejën
ba'ijë'ën. Achaye güetoca, yë'ë yua Salomon'ru quë'rë ta'yejeiyereba masiguë sëani, Riusubi
mësacuani quë'rë ta'yejeiye bënni senjoguë ba'ija'guë'bi.
32 Riusu cuencuesi umuguse ti'anguëna, Nínive huë'e jobo bainre'ga ëñaja'cua'ë mësacua.
Bacua yua Jonás coca quëani achose'ere achani, bacua gu'a juchare jo'cani senjoreña.
Yureña'ga yë'ëbi ti'an rani, Riusu cocarebare quëani achoguëna, mësacua yua achaye güetoca,
ai ta'yejeiyereba bënni senjosi'cua ba'ija'cua'ë mësacua, yë'ë yua Jonas'ru quë'rë ta'yejeiye
ba'iguë sëani.

La lámpara del cuerpo

33 Mësacua yua te'e ruiñe yo'ocua ba'iye yënica, ën cocare achani ye'yejë'ën. Bainbi
majahuëte zëonni, ro'rohuëbi meñe jaoni ta'pima'icua ba'iyë. Majahuëte gare yahueye
beoye ba'iyë. Bain ti'ancuabi, re'oye ëñaja'bë cajën, majahuëte zëonni ëmëna reoyë.
34 Mësacua ñaco yua mësacua recoyo majahuë'ru ba'iji. Mësacua ñacobi ëñajën, te'e ruiñe
yo'oye ro'tatoca, si'a recoyo miañereba miaji. Gu'aye yo'oye ro'tatoca, si'a recoyo yua zijei
recoyo'ru ruinji.
35 Ja'nca sëani, mësacua ëñare bajën, te'e ruiñe ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'nca ro'tama'itoca, gu'a
ëase'e se'gare ro'tatoca, zijeiye se'ga ba'iji mësacua recoyore.
36 Si'a recoyoreba te'e ruiñe ro'tajën ba'itoca, gare zijeiye beoye ba'itoca, mësacua yua gare
jo'caye beoye te'e ruiñereba masini re'oye yo'oye se'ga ba'iyë. Majahuë re'oye miañe'ru te'e
ruiñe ëñani, te'e ruiñe masini yo'oye porecua'ru ruiñë mësacua, yihuoguë cabi Jesús.

Jesús acusa a los fariseos y a los maestros de la ley

37 Cani tëjiguëna, fariseo bainguëbi baguëni choiguë, Yë'ë huë'ena sani, yë'ëre aon aiñe
conjë'ën caguë choiguëna, Jesusbi te'e conguë saji'i.
38 Sani ti'anni, fariseo bain yo'oye'ru yo'oma'iguë, baguë ëntë sarañare bacua zoaye'ru
zoamaquëna, baguëre choisi'quëbi gu'aye ro'taguë ëñabi.
39 Ja'nca ëñaguëna, Ëjaguë Jesusbi baguëni cabi:

—Mësacua fariseo bainbi guëna ro'rohuëanre zoajën, guërëbë ca'nco se'gare zoacua ba'iyë.
Sa'nahuë ca'ncore zoaye ro'tama'icua ba'iyë. Güina'ru, mësacua recoyo gu'a recoyoreba
se'ga ba'iyë. Ro gu'aye ro'tajën, bain bayete ro tëteni bajën,
40 mësacua ¿queaca ro'tajën, ro huesë ëaye yo'ojën ba'iye'ne? Mësacuabi ëmëje'en ca'nco
se'gare ëñajën, Yë'ë ga'nihuë Riusu re'huani jo'case'ere sëani, re'oye zoani re'huaza cajën,
mësacua ¿queaca ro'tajën, mësacua recoyo re'oye re'huani, Riusu yëyete yo'oma'iñe'ne?
41 Mësacua yua bonse beo hua'nana insijën, Riusu yëye'ru bacuana ro insiñu cajën, ro
yo'omajën ba'ijë'ën. Mësacua recoyo oire bajën, Bacuana te'e ruiñe conñu cajën, Riusu yëyete
yo'ojën, bacuani te'e ruiñe conjën ba'ijë'ën.
42 Mësacua fariseo bain gu'aye yo'ojënna, Riusubi mësacuani ai bënni senjoja'guëbi. Mësacua
yua Riusu coca cani jo'case'ere te'e ruiñe yo'oñu cajën, mësacua ma'ña sëñete inni, décima
parte ba'iyete cuencueni, Riusu cani jo'case'e'ru cuencueni, baguëna insiyë mësacua. Ja'nca
insicuata'an, Riusu yëye'ru te'e ruiñe yo'omajën, Riusuni gare yëye beoye ba'icua'ë mësacua.
Ja'anre què'rë ta'yejeiye ro'tajën, mësacua cuencueni insiye'ru yo'ojën, què'rë ta'yejeiye
yo'ojën, Riusuni si'a recoyo yëjën ba'ijë'ën.
43 Mësacua fariseo bain gu'aye yo'ojënna, Riusubi mësacuani ai bënni senjoja'guë'bi.
Mësacua yua bain ñë'ca huë'ena sani, ëja bain ñu'i seihuë se'gana bëaye yëyë. Mësacua yua
huë'e joborebana sani, bain saludayete ëjojën, Ëja bainre saludaye'ru yë'ëre saludaja'bë
cajën, ëjoyë mësacua.
44 Mësacua ira coca cani jo'case'ere ye'yocua, mësacua fariseo bain, si'acuabi re'o bain
ba'iye'ru ro coquejën ëñojënna, Riusu bënni senjoñe se'ga ba'ija'guë'bi mësacuare. Bain
tansiruan se'ga'ru ba'iyë mësacua. Ro ëmëje'en ca'nco se'gare re'oye ëñocuata'an, ai ënto
sëñe se'ga ba'iyë, sa'nahuë ca'ncore. Bain hua'nabi ëmëje'en ca'nco se'gare ëñajën, Bain
tansiruan ai re'oye ëñoji cajën, mësacua gu'a recoñoa ba'iyete ro huesë ëaye ëñañë, bëinguë
cabi Jesús.
45 Caguëna, ira coca cani jo'case'ere te'e ruiñe masiguëbi Jesusni cabi:
—Ëjaguë, më'ëbi ja'an cocare caguë, yë'ë, yë'ëre conjën ba'icuare'ga caguë, yëquënare
gu'aye achoye cayë më'ë, cabi.
46 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Aito. Mësacua, ira coca cani jo'case'ere te'e ruiñe masicuare'ga ai bënni senjoja'guë'bi
Riusu. Mësacua yua bain hua'nani ai guaja yo'o güesecuata'an, mësacuabi güina'ru yo'oye
beoye ba'ijën, bacuani gare conmajën ba'icua'ë.
47 Mësacuabi ai gu'aye ro'tajën ba'ijënna, Riusubi mësacuani ai bënni senjoñe ba'ija'guë'bi.
Riusu ira bain cuencueni raosi'cua tansiruanre re'oye re'huajën, re'oruan ëñoja'guë cajën,
bojojën yo'ojënna, Riusubi bëinji. Mësacua ira bain ba'isi'cuabi Riusu bain raosi'cuani huani
senjosi'cuare sëani, mësacua yua bacua ro'tajën ba'ise'e'ru güina'ru gu'aye ro'tajën ba'iyë.
48 Mësacua yua ja'an bain tansiruanre re'oye re'huajën, mësacua ira bain ba'isi'cua
huani senjose'ere re'oye ro'tajën, bacua ro'tajën ba'ise'e'ru te'e ro'tacua'ru ëñoñë mësacua.
Bacuabi Riusu bainni huani senjosi'cua ba'ijënna, mësacua yua Riusu bain tansiruanre
re'oye re'huajën, güina'ru gu'aye yo'ocua'ru ëñoñë mësacua.
49 Riusubi mësacua yo'ojën ba'ija'yete te'e ruiñe masiguë sëani, ñaca cani jo'cabi: "Yë'ëbi
yë'ë coca cani achocua, yë'ë ta'yejeiye yo'ore concua, ja'ancuare re'huani, bainna saoguëna,
bain hua'nabi ro cue'yoni, bacuani ro je'o bajën, yequëcuare ja'si yo'ojën, yequëcuare huani
senjoja'cua'ë" cani jo'cabi Riusu.
50 Ja'nca cani jo'casi'quë sëani, baguë bain cuencueni raosi'cuare ro'taguë, baguë ën yija
re'huani jo'casirënbi raosi'cua huani senjosi'cua ba'ijënna, yureña bain gu'aye yo'ose'e ba'iji
caguë, mësacuani sehuoye senja'guë'bi Riusu.
51 Baguë ira bainguë raosi'quë Abel hue'eguë, baguë huani senjose'ere ro'taguë, si'a
jë'te raosi'cua huani senjose'ere ro'taguë, baguë bainguë Zacarías ba'isirën tëca raosi'cua,
si'acuare huani senjojënna, mësacuani sehuoye senja'guë'bi Riusu. Zacarías hue'eguë
ba'isi'quëre cato, baguë yua misabë ca'ncorëte nëcaguëna, mësacua ira bain ba'isi'cuabi
baguëni huani senjohuë. Ja'nca sëani, mësacuani ganreba caguë quëayë yë'ë. Riusu bain
raosi'cua huani senjosi'cua si'acuare ro'taguë, yureña bainni sehuoye senji Riusu.
52 Mësacua, ira coca te'e ruiñe masicua, ai bënni senjosi'cua ba'ija'cua'ë. Riusubi baguë
masiye ye'yose'ere bainna jo'caguëna, mësacua se'gabi ro yahue re'huani, bainni gare
ye'yomaë'ë. Ye'yomajën, bain hua'nabi ye'yeye yëcuareta'an, gare ënsehuë mësacua. Ja'nca
sëani, Riusubi mësacuani ai bënni senjoja'guë'bi, caguë quëabi Jesús.
53 Ja'nca caguë quëaguëna, ira coca te'e ruiñe masicua, fariseo bain, bacuabi ai bëinreba
bëinjën, baguëni ai hui'ya senni achajën baë'ë.
54 Baguëni huacha sehuo güeseñu cajën, baguëni coque ëaye ro'tajën, baguëni hui'ya
senjën, baguë sehuoyete ai achajën baë'ë.

12

Jesús enseña contra la hipocresía

1 Ja'nca ba'icuata'an, quë'rë jai jubëan bainbi Jesús cocare achañu cajën, sa'ñeña jë'jejën
quëonjën, baguëna ti'anhuë. Ja'nca ti'anjënna, Jesusbi baguëre yo'o concuani ru'ru yihuoguë
cabi:
—Mësacua yua ëñare bajën, fariseo bain aon huo'coye, bacua yo'ojën ba'iye ja'anre ëñani,
gare yo'oye beoye ba'ijë'ën. Bacua yua ëmëje'en ca'nco se'gare re'huajën, Re'o bain ba'iyë
yëquëna cajën, ro coquejën, ro gu'aye yo'ojën ba'iyë.
2 Bacuabi ro yahue gu'aye yo'ojënna, Riusubi si'aye ëñani masiji. Si'a bain yahue gu'aye
yo'ojënna, Riusubi si'ayereba masini, si'ayete si'a bainni masi güeseja'guë'bi.
3 Ja'nca sëani, mësacua yahue case'e, zijei re'oto cani jo'case'e ba'iguëna, Riusubi si'a bainni
te'e ruiñera masi güeseja'guëbi. Si'a bainbi te'e ruiñe achajën ba'ija'cua'ë. Mësacua huë'ena
yahue quëajën ba'ise'e ba'itoca, si'a huë'e jobona quëani achose'e ba'ija'guë'bi.

A quién se debe tener miedo

4 Mësacua yua yë'ë gaje hua'na ba'ijënna, mësacuani yihuoguë quëayë yë'ë. Yequëcuabi
mësacuani huani senjo ëaye yo'otoca, bacuani gue huaji yëye beoye ba'ijë'ën. Bain ga'nihuë
se'gare huani senjoñe porecuabi mësacua recoyo carajei güeseye gare porema'iñë.
5 Riusu bënni senjoja'ñe se'gare huaji yëjën ro'tajën ba'ijë'ën. Gu'a jucha yo'otoca,
mësacuabi junni huesëjënna, Riusu yua ja'an toana mësacuare senjoni saoye poreji. Ja'nca
sëani, Gu'aye yo'oma'iñe cajën, Riusuni bëin güesemajën ba'ijë'ën.
6 Ën cocare ro'tani, Riusu ta'yejeiye conreba coñete masijë'ën. Bi'an hua'na te'e ëntë
sara ba'i hua'nare coni misabëna ëoye yëtoca, samu curi so'corëan se'gare ro'iye bayë mai.
Ta'yejeiye ro'ima'iñe ba'iguëna, Riusu'ga bi'an ba'iyete gare huanë yema'iji.
7 Bi'an hua'na ba'iyete ai ro'taguë, mësacua ba'iyere'ga quë'rë ta'yejeiye ai ro'taguë ba'iji
Riusu. Mësacua sinjobë rañare'ga cuencueni, ga rañañë ba'iye masiji Riusu. Ja'nca sëani,
mësacua yua gare huaji yëye beoye Riusu conreba coñete masijë'ën.

Los que reconocen a Jesucristo delante de los hombres

8 Ën cocare'ga mësacuani yihuoguë quëayë yë'ë. Bain hua'nabi achajënna, mësacua yua yë'ë
ba'iyete quëani achojën ba'ijë'ën. Yë'ë yua Cristo bainguë'ë. Riusu Raosi'quëreba bainguë'ë
yë'ë, quëani achojën ba'itoca, yë'ë'ga mësacua ba'iyete ëñaguë, Riusu guënamë re'oto yo'o con
hua'nabi achajënna, Yë'ë bainreba yo'o concua ai re'o hua'na'ë, cani achoja'guë'ë yë'ë.
9 Yequëcua yë'ë ba'iyete ro'tajën, bain hua'nabi achajënna, Cristo bain ba'iyete cani achoye
yëma'iñë yë'ë, catoca, yë'ë'ga, Riusu Raosi'quëreba ba'iguë, Riusu guënamë re'oto yo'o con
hua'nabi achajënna, bacua ba'iyete güeni senjoñe caja'guë'ë yë'ë.
10 Yë'ë ba'iyete gu'aye catoca, ja'nrëbi ja'an gu'aye case'ere huanë yeye senreba sentoca,
Riusubi huanë yeni ro'tama'iguë ba'ija'guë'bi. Riusu Espíritu ba'iyete gu'aye catoca, ja'an
gu'aye case'ere huanë yeye senreba sento'ga, Riusubi gare huanë yeye beoye ba'ija'guë'bi.
11 Yequëcuabi mësacuare preso zeanni, huë'e jobo ëjacua, bain ta'yejeiye ëjacua, bacua
ba'iruanna nëconi gu'aye cajënna, mësacua sehuo coca caja'yete ru'ru ro'tamajën ba'ijë'ën.
12 Mësacua sehuorën ti'anguëna, Riusu Espíritubi masi güeseguëna, ja'an cocare ëja bainni
sehuojë'ën, cabi Jesús.

El peligro de las riquezas

13 Caguëna, yequë, bain jubë naconi ba'iguëbi Jesusni cabi:
—Ëjaguë, yë'ë ja'yëbi yëquëna taita bonse jo'case'ere yë'ëna huo'hueni insiye yëma'iguëna,
baguëni huo'hueye guansejë'ën, cabi.
14 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Bañë. Mësacua bonse huo'hueye cama'iguë'ë yë'ë, cabi.
15 Ja'nca cani, si'a hua'nani ñaca yihuoguë cabi:
—Mësacua ëñare bajën, bonse ba ëayete ro'tamajën ba'ijë'ën. Bonse se'gare batoca, quë'rë
re'oye ba'iye gare porema'iñë mësacua, cabi.
16 Ja'nca cani, ye'yo cocare ñaca quëabi:
—Ai ta'yejeiye bonse ëjaguë baquëña. Baguë aon tanse'ere ëñaguë, ai aon tëa güeseguëña.
17 Ja'nca tëa güeseguë, ja'ansi'quë ro'taguëña: "¿Queaca yo'oye'ne yë'ë? Ai aon tëase'e
ba'iguëna, ¿jarona ayani baye'ne yë'ë? Aon aya huë'eñana ayaye ti'anma'iñe sëani,
18 yë'ë rëño huë'eñare ñañoni taonni, senjoni, quë'rë jai huë'eñare yo'oza, ro'taguë ba'iyë
yë'ë. Ja'nca yo'oni tëjini, yë'ë aonre ayani bani,
19 ja'nrëbi yë'ë se'ga bojoguë caja'guë'ë: Yë'ëre ai re'oye ba'iji. Surupa. Gare se'e aon
carajeiye beoye ba'ija'guë'ë yë'ë. Gare se'e gono uncuye carajeiye beoye ba'ija'guë'ë yë'ë.
Ja'anna ta'yejeiye bojoguë, re'o recoyo huanoñe se'ga ba'ija'guë'ë yë'ë" ro'taguëña baguë.

20 Ja'nca ro'taguë ba'iguëna Riusubi baguëni caguëña: “Ro huesë ëaye ba'i hua'guë'ë më'ë.
Yure ñami junni huesëja'guëta'an ba'iyë më'ë. Junni huesëguëna, më'ë re'o bonse ¿jarocuabi
bëani baja'cua'ne?” caguëña Riusu.
21 Mësacua yua ja'an ye'yo cocare achajën, ñaca ro'tajën ba'ijë'ën. A'ta bonsere bëyoni
ta'yejeiye bonse ëjacua'ru ruñu cajën yo'otoca, carajeiye se'ga ba'ija'cua'ë. Riusuni yo'o
conmajën, Riusu insija'yete gare coye beoye ba'ija'cua'ë, yihuoguë cabi Jesús.

Dios cuida a sus hijos

22 Ja'nca cani tonni, ja'nrëbi jë'te, baguëre yo'o con hua'nani yihuoguë quëabi:
—Mësacua aon ainja'ñe, mësacua caña ju'ija'ye, ja'anre ta'yejeiye ro'tamajën ba'ijë'ën.
23 Riusubi mësacuare ro aon aincuare re'huamaji'i. Riusubi mësacua ga'nihuëanre
re'huaguë, ro caña ju'iye se'gare caguë jo'camaji'i.
24 Mësacua yua bi'an hua'na ba'iyete ëñani ye'yejë'ën. Ba hua'nabi gare aon
tanma'icuata'an ba'iyë. Aon tëani re'huama'icuata'an ba'iyë. Bain hua'na re'huani baye'ru
ba'ima'icuareta'an, Riusubi bacua aon ainjën ba'iye insiji. Ja'nca insiguë, mësacua ba'iyete
quë'rë ta'yejeiye ro'taguë, mësacuani quë'rë re'oye conreba conni insiye masiji Riusu.
25 Mësacuabi ro'tajën, Quë'rë jëja yo'oni quë'rë zoa hua'guë'ru runza ro'tajën ba'icuata'an,
gare porema'iñë mësacua.
26 Ja'anre yo'oye poremajën, mësacua ¿queaca ro'tajën mësacua baja'yete ta'yejeiye
cu'eye'ne?
27 Jo'ya coro irayete ëñani ye'yejë'ën. Jo'ya coro se'gabi re'o canre tëonni ta'nëñe
porema'iguëna, Riusu se'gabi jo'ya corore re'oye ëñoñe re'huaye masiji. Bain ta'yejeiye
ëjaguë Salomón hue'eguë ba'isi'quëbi ai re'o caña me'najei cañare ju'ini ai re'oye
ëñoguëreta'an, Riusu jo'ya coroña yua quë'rë ta'yejeiyereba ai re'oye ëñoji.
28 Jo'ya coroña yua rëño ñësebë se'ga ba'iguë, ja'nrëbi te'e jëana junni huesëguëna,
Riusubi ja'an coroñare ai re'oye re'huani jo'caji. Ja'nca re'oye re'huani jo'caye masiguëbi
mësacuare'ga quë'rë ta'yejeiyereba ai re'oye conreba coñe masiji.
29 Ja'nca masiguë sëani, mësacua yua ¿Queaca aon coni aiñe'ne? ¿Queaca gonore coni
uncuye'ne? ja'anre ta'yejeiye ro'tamajën ba'ijë'ën.
30 Ro ën yija bainbi ja'an se'gare ai ro'tajën ba'icuata'an, mësacua Taita Riusu insiyete si'a
recoyoreba ro'tajën ba'ijë'ën, mësacua carayete ai masiguë sëani.
31 Riusu ba'i jobore ru'ru ro'tajën, Riusu yo'o coñe se'gare ro'tajënna, Riusubi si'a ën yija
carayete mësacuana insija'guë'bi.

Riqueza en el cielo

32 Mësacua yua yë'ë bainreba ai yësi'cua sëani, gare huaji yëye beoye ba'ijë'ën. Mai Taita
Riusubi mësacuani ai bojoguë, baguë ba'i jobo ba'ija'yete mësacuana ai insireba insija'guë'bi.
33 Ja'nca sëani, mësacua bonsere bendieni, bonse beo hua'nana ro insijë'ën. Ja'nca
yo'onica, mësacua yua gare carajeiye beoye quë'rë ta'yejeiye coni baja'cua'ë. Riusu naconi
guënamë re'otore ba'ijën, baguë insija'yete gare caraye beoye coni baja'cua sëani, ja'an
se'gare ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'anre bajënna, gare huesëni si'aye beoye ba'ija'guë'bi. Gare
pu'ncaye beoye ba'ija'guë'bi. Gare jian güeseye beoye ba'ija'guë'bi.
34 Riusu insija'yete coni baja'cua sëani, recoyo bojoreba bojojën ba'ijë'ën. Ro ën yija
bonse se'gare ba ëaye ro'tatoca, rëño ñësebë se'ga bojojën, Riusu insija'yete gare coye beoye
ba'ija'cua'ë mësacua.

Hay que estar preparados

35 Riusu cuencuesi umuguse yua te'e jëana ti'anja'ñeta'an ba'iguë sëani, mësacua te'e jëana
sani ba'ija'yete re'oye ëñajën ëjojën ba'ijë'ën. Guëon ju'i corore sa'yeni, Majahuëre zëonni
saiñu cajën ba'iye'ru ëñajën ëjojën ba'ijë'ën.
36 Ëja bainguë yo'o concua ëñajën ëjojën ba'iye'ru ba'ijë'ën. Bacua ëjaguëbi hueja fies-
tana saisi'quë ba'iguëna, Baguë yua joë ba'irën ti'anma'ija'guë cajën, baguë anto sa'rore
ancoja'yete ëjojën bateña.
37 Ja'nca ëjojën ba'icuana ti'anni, bacuani ai bojoguë, bacuani ai re'oye conreba conguëña.
Ja'an ëjaguëbi bacuani bëa güeseni, bacuani re'o aon cuiraguëña.
38 Quë'rë ñami jobo ba'iye'ru ti'anni, baguëre yo'o concua ëjojën ba'icuare ëñani, bacuani
ai ta'yejeiye ai insireba insiguë bojoguëña.
39 Mësacua yua ën cocare'ga achani te'e ruiñe ro'taye ye'yejë'ën. Huë'e ëjaguëbi bonse
jianguë rairën masinica, baguë ti'anja'ñete ëñaguë ëjoguë, baguë huë'ere jian güesema'ire'abi.
40 Mësacua'ga yë'ë in rai umugusere ëñajën ëjojën ba'ijë'ën. Yë'ë ti'anja'ñete ta'yejeiye
ro'tama'ijënna, yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi te'e jëana ti'anja'guëta'an ba'iyë yë'ë, cabi
Jesús.

El criado fiel y el criado infiel

41 Caguëna, ja'nrëbi Pedrobi baguëni senni achabi:

—Ëjaguë, ën cocare ye'yoguë caguë, ¿yëquëna hua'na se'gani yihuoguë, o si'a bainni yihuoguë caguë më'ë? senni achabi.

42 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:

—Ëja bainguëre yo'o concua yo'ose'ere ro'tani masijë'ën. Baguëre yo'o conguë te'eguëbi te'e ruiñe recoyo ro'taguëna, baguë ëjaguëbi so'o sai bi'raguë, baguë huë'ere baguëna jo'caguë guanseguëña: "Yë'ëre yo'o con hua'nare bacua yo'o yo'oye guanseguë ba'ijë'ën. Bacuare aon cuiraye guanseguë ba'ijë'ën" cani tonni saquëña.

43 Sani, ja'nrëbi zoe ba'irën se'e rani ëñato, baguëre yo'o con hua'guëbi baguë huë'e ba'iyete ai re'oye cuiraguë baquëña. Ja'nca ba'iguëna, baguëni ai bojoguë, baguëni ai re'oye conguë ëñaguëña.

44 Baguë huë'e, baguë yija, baguë bonse, si'ayete baguëna jo'cani, baguë bain ëjaguëre baguëre re'huani, baguëni ai bojoreba bojoguë baquëña.

45 Yequë yo'o con hua'guë'ga baquëña. Baguë ëjaguëbi so'o saisi'quë ba'iguëna, yo'o con hua'guëbi ro'taguë, Yë'ë ëjaguëbi zoe raima'iji caguë, baguë gaje yo'o concuani ai je'o baguë, baguë ëjaguë aonre a'ta ainguë, baguë jo'chare uncuni güebeguë,

46 Yë'ë ëjaguëbi raima'iji caguëna, baguë ëjaguëbi te'e jëana ti'an rani, baguë gu'aye yo'ose'ere ëñani, baguëni zeanni, baguëni ai ta'yejeiye bënni senjoni, achaye güecua ba'iruna senjoni saoguëña.

47 Ja'nca ba'ise'e sëani, mësacua ro'tani masijë'ën. Ëjaguëre yo'o conguëbi baguë ëjaguë guansese'ere achani, baguë yo'o yo'oye masiguë, ja'nrëbi baguë guansese'ere yo'oma'itoca, ëjaguëbi baguëni ai ta'yejeiye bënni senjoja'guë'bi.

48 Yequë yo'o conguëbi baguë ëjaguë guansese'ere huesëguë, ja'nrëbi baguë yo'o guansese'ere re'oye yo'oma'itoca, ëjaguëbi baguëni ta'yejeiye bëinma'ija'guë'bi. Güina'ru, mësacuani ai ta'yejeiye insini, ai ta'yejeiye masi güesetoca, mësacua yua quë'rë ta'yejeiye te'e ruiñe yo'o coñe bayë.

Jesús es causa de división

49 Yë'ëbi ën yijana raiguë, bainni ai yo'o güeseguë raë'ë, jai toa zëonse'e ba'iye'ru. Yuta toa zëoñe'ru yo'oma'iguë, te'e jëana zëonni, jai toa re'huaye'ru yo'oye ro'taguë'ë yë'ë.

50 Taita Riusubi ja'an toabi yë'ëni bautizaye ro'taguëna, ja'an bautizaja'ye tëca ai recoyo ja'siyereba ja'siguë ba'ija'guë'ë yë'ë.

51 Mësacua yua yë'ë ba'iyete ro'tajën, ¿Bainni bojo güeseguë raisi'quë'bi ro'tajën ba'ima'iñe mësacua? Gare banhuë. Bainni sa'ñeña hua güeseguë raisi'quë'ë yë'ë. Sa'ñeña bëin güeseguë raisi'quë'ë yë'ë.

52 Yureñabi te'e huë'e bain ba'icua, te'e ëntë sara ba'icua ba'ijën, si'a jubëbi sa'ñeña je'o bajën, sa'ñeña huaye se'ga ba'ija'cua'ë.

53 Pë'caguëbi baguë mamaquëni je'o baguëna, mamaquëbi baguë pë'caguëni je'o baja'guë'bi. Pë'cago'ga bago mamaconi je'o bagona, mamacobi bago pë'cagoni je'o baja'go'go. Romi huacua banica, sa'ñeña ai je'o bajën ba'ija'cua'ë. Ja'nca sa'ñeña hua güeseguë raisi'quë'ë yë'ë, cabi Jesús.

Las señales de los tiempos

54 Ja'nca cani tonni, ja'nrëbi, si'a bainni quëani achoguë cabi:

—Mësacua yua ënsëguë ruajai ca'ncona ëñani, oco pico ba'itoca, Oco ca'niji cayë mësacua. Ja'nca cajënna, mësacua case'e'ru oco raji.

55 Ja'nrëbi, sëribë ca'ncobi tutu ratoca, mësacuabi, Ja'su umuguse ba'ija'guë'bi cayë. Cajënna, mësacua case'e'ru ja'su umuguse ruinji.

56 Mësacua yua oco raja'ye, ja'su umuguse ruinja'ñe. ja'anre ai masiye quëacuata'an, ¿mësacua queaca ro'tajën, Riusu yureña yo'oja'yete ro huesë ëaye ba'iye'ne? Mësacua yua re'o bain ëñocuata'an, ro coquejën ba'iyë mësacua.

Procura ponerte en paz con tu enemigo

57 ¿Mësacua queaca ro'tajën, te'e ruiñe yo'oyete cani yo'oma'iñe'ne?

58 Yequëbi më'ëni preso zeanni ëja bain guanse huë'ena sa bi'ratoca, ru'ru më'ë porese'e'ru baguë naconi ro'i cocare cani tonjë'ën. Ëjaguë ba'iruna yë'ëre rërëni sama'iguë caguë, ja'nca baguëni cani tonjë'ën. Ja'anruna satoca, ëjaguëbi më'ëre ëñani, soldado hua'nana insiguëna, ya'o huë'ena guaoni baja'cua'ë.

59 Më'ëre ja'nca guaoni batoca, më'ë curi beoru ro'iye tëca, ya'o huë'ebi gare etaye porema'ija'guë'ë më'ë, cabi Jesús.

13

Importancia de la conversión

1 Caguëna, bain jubë ba'icuabi Jesusni coca quëahuë:
—Ëjaguë, Galilea bainbi Jerusalén huë'e jobona ti'anni, Riusuni bojoñu cajën, bacua jo'ya
hua'nare huani, misabëna tëoni ëo bi'rahuë. Ëo bi'rajënna, bain ëjaguë Pilatobi bacuare
zeanni, bacuani huani senjoni, bacua zie yua bacua jo'ya hua'na zie naconi ja'meni jo'cabi
quëahuë bacua.
2 Quëajënna, Jesús sehuobi:
—Ja'nca huani senjosi'cua ba'ijënna, ¿Mësacua queaca ro'taye'ne? Mësacua yequërë
ro'tajën, Ja'an Galilea bain yua bacua yija ba'icua'ru quë'rë gu'aye yo'ojën ba'isi'cua
ba'imate, ro'tama'iñe mësacua?
3 Bañë. Te'e ruiñe ro'tama'iñë mësacua. Mësacua'ga mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere
gare jo'cani senjoma'itoca, mësacua'ga güina'ru carajeija'cuata'an ba'iyë.
4 Yequëcua ëmë huë'e quëonsi'cuare'ga ro'tajë'ën. Ëmë huë'e Siloere ba'iguë, ñañani
taonni, ja'an dieciocho bain hua'nana quëonguëna, huajë junni huesëhuë. Ja'nca quëonni
huesësi'cua ba'ijënna, mësacua ¿queaca ro'taye'ne? Si'a Jerusalén bain ba'iye'ru quë'rë gu'aye
yo'ojën ba'isi'cua ba'imate, ro'tama'iñe mësacua?
5 Gare banhuë. Mësacua'ga mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani sen-
joma'itoca, mësacua'ga güina'ru carajeija'cuata'an ba'iyë, cabi.

La parábola de la higuera sin fruto

6 Ja'nca cani, ja'nrëbi ye'yo cocare caguë, bainni quëani achobi:
—Ën cocare achani, mësacua gu'a jucha jo'cani senjoñete te'e ruiñe ro'tajë'ën. Yequë
ëjaguëbi higo sunquiñëte baguë ziona tanni, samute tëcahuëan ëjoni ëñato, higo uncuere gare
quëinma'iñe baquëña.
7 Ja'nca quëinma'iguëna, ëjaguëbi baguë zio cuiraguëni cabi: "Ja'an sunquiñë gu'a sun-
quiñë'ë. Higo uncuere tëani uncueja'ma caguë, ro cu'eni jëhuahuë yë'ë. Cueni taonni
senjojë'ën, ro irani ba'iñëre sëani" cabi baguë.
8 Caguëna, zio cuiraguëbi sehuobi: "Banji. Cueni senjoma'iñu. Se'e yequë tëcahuë ëjona'a,
ëjaguë. Bañë yijare re'oye mo'gani, re'o yijare pë'npëni uanni, re'oye re'huazaniñë yë'ë.
9 Ja'nca re'huani ëjoguëna, ja'nrëbi yequë tëcahuë uncuere quëinma'itoca, cueni senjoñu"
cabi baguë.

Jesús sana en día de reposo a una mujer jorobada

10 Ja'nrëbi, yequë umuguse yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna, Jesús yua bain ñë'ca huë'ena
cacani, bainre coca ye'yoguëna,
11 romi hua'gobi me gurubë garani ju'ingo baco'ë. Dieciocho tëcahuëan gu'a huati
cacasi'cobi te'e ruiñe nëcaye porema'i hua'go baco'ë.
12 Ja'nca ba'igona, Jesusbi ëñani, bagoni choini, ja'nrëbi bagoni quëabi:
—Yë'ë baingo, më'ë rau beo hua'go ba'ijë'ën. Huati beogo, huajë hua'go ba'ijë'ën, caguë
quëabi.
13 Ja'nca quëani, baguë ëntë sarañabi bagona pa'roguëna, ja'ansirën te'e ruiñe nëcani,
Riusuni ai bojoreba bojogo ca bi'rago.
14 Ja'nca huajëni bojogona, ñë'ca huë'e ëjaguëbi baguë yo'o yo'oma'i umuguse hua-
chose'ere ëñani, ai bëinreba bëinguë, bainni cabi:
—Te'e ëntë sara te'e umuguseña yo'o yo'o umuguseña ba'iguëna, ja'an umuguseña se'gare
rani huacho güesejë'ën. Yo'o yo'oma'i umuguse ba'itoca, huacho güeseye beoye ba'ijë'ën,
bëinguë cabi.
15 Caguëna, Jesusbi sehuobi:
—Mësacua judío ëja bainbi Riusu cocare te'e ruiñe yo'oñu cajën ro coqueyë. Mësacua
jo'ya hua'na, toro, burro, ja'an hua'na ba'iyete ëñajë'ën. ¿Yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna,
mësacua yua bacuare jo'chini, oco uncuruna sani, ocore uncu güesema'iñe? Aito.
16 Ja'nca yo'ojën ba'icua sëani, ¿mësacua guere yo'ojën, bago huachoyete ënseye caye'ne?
Ira taita Abraham baingorebare sëani, dieciocho tëcahuëan zupai huati cacani ba'iguëna,
bagore yo'o yo'oma'i umugusebi huachoye ënsema'ijë'ën, cabi Jesús.
17 Ja'nca caguëna, Jesusni se'e je'o ëñamajën, ro gati ëaye yo'o bi'rahuë. Bain hua'naca Jesús
ta'yejeiye yo'o conse'ere ëñani, ai bojoreba bojojën baë'ë.

La parábola de la semilla de mostaza

18 Ja'nrëbi, Jesús yua ye'yo cocare cabi:
—Mësacua yua Riusu bainreba ba'i jubë re'huani baja'ye, ja'anre ye'yejë'ën caguë, ¿queaca
mësacuani quëaye'ne yë'ë?
19 Mostazara'carë ba'iyete ro'tani ye'yejë'ën. Ai zinra'carë ba'iguëna, yijana tantoca, ai jai
sunquiñë runni, jai cabëan quënquëna, ca hua'i hua'nabi ja'añëna ti'anni, bacua ziaroanre
suayë.

La parábola de la levadura

20 Mësacua yua ën cocare'ga achani, Riusu bain re'huani baja'yete ye'yejë'ën.
21 Romi hua'gobi bago jo'jo aonbëanre yo'ogo, aon huo'coyete inni, harinabë naconi ja'mego. Ja'nca ja'megona, si'a harinabëbi ta'yejeiye huo'coni, ai jaibë'ru ruinji, cabi Jesús.

La puerta angosta

22 Cani tonni, ja'nrëbi se'e sani, Jerusalén huë'e jobona ti'añe tëca si'a bain huë'e jo'borëanna bonëni, bainre ye'yoguë baji'i.
23 Ye'yoguë ba'iguëna, yequëbi baguëni coca senni achabi:
—Ëjaguë, ¿më'ë bain ba'ija'cua, Riusu bënni senjoñe jëaja'cua, rëño jubë se'ga ba'ija'cua'ne? caguë senni achabi.
24 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—Mësacua yua Riusu ba'i jobona ti'añe ro'tanica, ja'an rëño sa'ro se'gabi cacani ba'ijë'ën. Ai jai jubë bainbi ja'an sa'robi cacaye güejën, Riusu ba'i jobona ti'añe gare porema'ija'cua'ë.
25 Riusu cuencuesirën ti'anguëna, Riusubi ja'an sa'rore gare ta'piguëna, ai bain hua'nabi hue'se ca'ncore nëcajën, ja'an sa'rona je'njuni achojën caja'cua'ë: "Ëjaguë, yëquëna hua'nare ancojë'ën. Cacaye yëyë yëquëna" cajënna, baguëbi senni achaja'guë'bi: "Mësacua ¿jaro bain'ne?" senni achaguëna,
26 bacua sehuoja'cua'ë: "Më'ë bain'ë yëquëna. Më'ëbi yëquëna huë'e jobona ye'yo raiguëna, më'ë naconi te'e aon ainjën, gono uncujën baë'ë yëquëna" sehuoja'cua'ë bacua.
27 Ja'nca sehuojënna, yë'ëbi bacuani quëaja'guë'ë: "Bañë. Mësacua yua yë'ë bain beojën, ro tin hua'na ba'icua'ë. Yë'ëni gu'aye yo'ojën ba'isi'cua sëani, gare saijë'ën" quëaja'guë'ë yë'ë.
28 Quëaguëna, ba hua'nabi ai oijën, recoyo ai ta'yejeiye sa'ntijën, ai yo'ojën, bacua zemeñoan cuncujën nëcaja'cua'ë. Ja'nca nëcajën, Riusu bainreba jubëte ëñajën, mësacua ira bain ba'isi'cuare ëñajënna, Abraham, Isaac, Jacob, si'a Riusu bain zoe re'huani raosi'cua ba'ijënna, mësacua yua ro hue'se ca'ncona jo'cani senjosi'cua ba'ija'cua'ë.
29 Ja'nrëbi mësacuabi se'e ëñato, judío bain jubë ba'ima'icua'ga si'a ca'ncoñabi ti'an rani, Riusu ba'i jobona cacani ba'ija'cua'ë. Cacani, Riusu naconi te'e bëani, baguë guënamë re'oto aonre ainjën bojoja'cua'ë. Ja'nca ba'ijënna, hue'se ca'ncore nëcacuabi ai oireba oijën ëñaja'cua'ë.
30 Ja'nca ëñaja'cua ba'ijënna, ën yija ba'icua quë'rë ta'yejeiye beoye ba'icua ba'ijënna, Riusubi bacuare ëñani, baguë bainre quë'rë ta'yejeiye ëjacuare re'huani baja'guë'bi. Yequëcua ën yijare ba'icua'ga quë'rë ta'yejeiye ba'icua ba'ijënna, Riusubi bacuare ëñani, quë'rë ta'yejeiye beoye ba'i hua'nare bacuare re'huani jo'caja'guë'bi, caguë quëabi Jesús.

Jesús llora por Jerusalén

31 Quëaguëna, ja'ansi umuguse fariseo bainbi ti'an rani, Jesusni quëahuë:
—Achajë'ën. Herodesbi më'ëni huani senjojaza caguëna, besa gatini saijë'ën, quëahuë.
32 Quëajënna, Jesús sehuobi:
—Bañë. Mësacua yua ja'an ro ca huatina go'ini quëajaijë'ën: "Yë'ëbi yure umuguse, miato, ja'an umuguseñabi huati hua'ire etoni saoguë, bain hua'nare huachoguë ba'ija'guë'ë yë'ë. Ja'nrëbi que miato yë'ë yo'ore yo'oni tëjija'guë'ë yë'ë" ja'an cocare baguëni quëajaijë'ën.
33 Ja'nca quëajaijë'ën caguë, ja'an samute umuguseña yë'ë yo'ore yo'oguë, Jerusalenna ti'anja'guë'ë yë'ë. Ja'nca ti'anni, Riusu bain raosi'cua yua Jerusalén huë'e jobo se'gare ba'ijën, huani senjosi'cua ba'ijënna, yë'ë'ga ja'an huë'e jobona sani, güina'ru junni tonja'guë'ë yë'ë.
34 Ja'an ba'ija'yete ro'taguë, Jerusalén huë'e jobo bain gu'aye yo'oyete ro'taguë, ai oireba oiyë yë'ë. Riusubi baguë bainre re'huani baguë coca quëani achocuare re'huani raoguëna, Jerusalén bainbi ro cue'yoni, bacuani huani senjoñu cajën, bacua gatabëanre inni, bacuani huani senjojën ba'icua'ë. Ja'nca yo'ojënna, bacuani ai zoe choini jëhuahuë yë'ë. Cura hua'gobi bago zin hua'nare choini, bago ganhua cabëan yijacuana jëoni guëoye'ru, yë'ë'ga ja'an bainni güina'ru cuirani baza caguë choiguëna, bacuabi ro cue'yoni yë'ëre gu'a güejën senjohuë.
35 Ja'nca senjojënna, bacuani ai bëinguë cani jo'cayë yë'ë. "Mësacua jubë si'acuare jo'cani senjoguëna, yë'ë bain ba'iye gare porema'ija'cua'ë. Yë'ë cuencuesi umuguse ti'añe tëca mësacua gare se'e yë'ëni ëñama'ija'cua'ë. Ja'an umuguse ti'anguëna, mësacuabi yë'ëre se'e ëñajën, yë'ë ta'yejeiye ba'iyete te'e ruiñe masijën, yë'ëre caja'cua'ë: Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi ti'an raiguëna, baguëni bojoreba bojojën cani achoja'ma, yë'ëre cajën ëñaja'cua'ë" caguë quëabi Jesús.

14

Jesús sana a un enfermo de hidropesía

1 Quëani ja'nrëbi, yequë umuguse yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna, fariseo ëja bainguëbi
baguëni aon choiguëna, baguë huë'ena sani ëñato, fariseo bain hua'nabi baguë yo'oja'yete
ro yahue ëñañu cajën baë'ë.
2 Yequë'ga baji'i. Rauna ju'inguë, ëntë sara ai ri'risi'quë baji'i.
3 Ja'nca ba'iguëna, Jesusbi ja'an fariseo bain, ira coca cani jo'case'ere te'e ruiñe masicua,
ja'an si'acuani senni achabi:
—Mësacua ¿queaca ro'taye'ne? ¿Mai ira coca cani jo'case'e'ru yo'otoca, yo'o yo'oma'i
umugusebi bainre huachoye poreye mai? senni achabi Jesús.
4 Senni achaguëna, ba hua'na yua ro sehuoye beoye achahuë. Ja'nca sehuomajënna, Jesús
yua ju'in hua'guëna bonëni, baguëte huachoni saobi.
5 Saoni ja'nrëbi, fariseo bainni cabi:
—¡Mësacuabi yë'ë yure yo'ose'ere bëinjën ëñajën, ro gu'aye ro'tayë! Mësacua jo'ya hua'na,
burro, toro, ja'an hua'na ba'iyete ro'tani, yë'ë re'oye yo'ose'ere masiye ro'tajën ba'ijë'ën.
Mësacua jo'ya hua'guëbi yo'o yo'oma'i umugusebi gojena gurujani to'intoca, mësacua yua
ja'ansirën baguëte conjën rutayë, cabi Jesús.
6 Caguëna, ba hua'nabi achani, ro sehuoye poremajën, baguëni ro ëñajën nëcahuë.

Los invitados a la fiesta de bodas

7 Ja'nrëbi ja'an bain hua'nabi ti'anni, aon ainruna bëa bi'rajën, ëja bain ñu'i seihuëan
se'gare ëñani bëahuë. Ja'nca ëñani bëajënna, Jesusbi bacuani yihuoguë quëabi:
8 —Mësacua yua huejaja'cua aon ainruna choisi'cua banica, quë'rë jëja bain ñu'i seihuëanre
cu'ema'ijë'ën. Ja'anruna bëatoca, yequërë më'ë'ru quë'rë ta'yejeiye ëjaguëbi ti'anguëna,
9 huejaja'guëbi më'ëna ti'anni, më'ëni coca cama'iguë: "Ën ñu'i seihuë, ën ëjaguë ñu'i
seihuë'ë" caguë ënsetoca, më'ë yua ro huaji yaye ba'iguëbi quë'rë yo'je ñu'i seihuëna bëaye
bayë më'ë.
10 Ja'anre ro'tajë'ën. Huejaja'cua aon aiñe choisi'quë ba'itoca, quë'rë ta'yejeiye beo
hua'na ñu'i seihuëna bëajë'ën. Ja'nca bëasi'quëreta'an, yequërë huejaja'guëbi rani, më'ëni
cama'iguë: "Raijë'ën, ja'yë. Quë'rë ta'yejeiye ëja bainguë ñu'i seihuëna bëajë'ën." Ja'anre
catoca, yequëcua baruna choisi'cuabi më'ëni ai re'oye ëñañë.
11 Më'ëbi yua quë'rë ta'yejeiye ëja bainguë runza caguë yo'otoca, ta'yejeiye beo hua'guëre
re'huasi'quë ba'ija'guë'ë më'ë. Më'ëbi yua ta'yejeiye beo hua'guë runza caguë yo'otoca, ai
ta'yejeiye ëjaguëre re'huasi'quë ba'ija'guë'ë më'ë, cabi Jesús.
12 Cani ja'nrëbi, ja'an aon choisi'quëna bonëni cabi:
—Më'ëbi aon re'huani bainre choi bi'raguë, më'ë bain hua'na, më'ë gaje hua'na, yequëcua
bonse ëjacua, ja'ancuare choima'ijë'ën. Choiguëna, bacua'ga aon re'huani, më'ëre'ga güina'ru
aon choija'cua'ë. Ja'nca më'ëre choijën, më'ë aon re'huani choise'ere güina'ru go'yaja'cua'ë.
13 Ja'nca sëani, më'ëbi aon re'huani bainre choi bi'raguë, bonse beocua, guëon garasi'cua,
ca'jacua, ñaco ëñama'icua, ja'ancuare aon choijë'ën.
14 Ja'nca choitoca, Riusubi më'ëna ta'yejeiye ai insireba insija'guë'bi. Bacuabi më'ëni
sa'ñejën choiye porema'icua sëani, Riusu bainreba go'ya rai umuguse ti'anguëna, më'ëbi
bacua naconi Riusu ba'i jobona sani ba'iguëna, Riusubi baguë ba'iyete më'ëna ta'yejeiye
ai insireba insija'guë'bi, cabi Jesús.

La parábola de la gran cena

15 Caguëna, yequëbi mesa ca'ncore ñu'iguëbi Jesusni cabi: Riusu bainreba baguë naconi
te'e zi'inni aon ainjën ba'icua, ja'ancuabi ai bojoreba bojojën ba'ija'cua'ë, cabi.
16 Caguëna, Jesusbi baguëni cabi:
—Yë'ëbi ye'yo cocare caguëna, achajë'ën. Yequë ëja bainguë baquëña. Ai re'o aonre
re'huani, ai jai jubë bainni choquëña.
17 Choni ja'nrëbi, aonre re'huani tëjini, baguëre yo'o con hua'guëni guanseguëña: "Yë'ë
bain choisi'cuana sani quëajaijë'ën. Yua'ë. Mësacua raijë'ën. Aonre re'huani tëjihuë
quëajaijë'ën" caguë guanseni saoguëña.
18 Saoguëna, yo'o con hua'guëbi sani quëaguëna, si'a hua'na te'ena, te'ena, "Aon ainguë
saiye porema'iñë yë'ë. Yequë umuguse conja'guë'ë yë'ë" ca bi'rareña. Yequëbi "Mame zio
yijare yure cohuë yë'ë. Ja'an yijana sani ëñañe bayë. Aon aiñe conguë saiye porema'iñë
yë'ë" caguëña.
19 Yequë'ga "Toro hua'na si'a saracuare yure cohuë yë'ë. Bacua rërëye poreyete masiye
bayë yë'ë. Ja'an yo'oja'guë sëani, conguë saiye porema'iñë yë'ë" sehuoguëña.
20 Yequë'ga "Yureta'an romi hua'goni huejani bayë yë'ë. Më'ë ëjaguëre aon aiñe coñe
porema'iñë" sehuoguëña.
21 Ja'nca sehuojënna, yo'o con hua'guëbi go'ini, baguë ëjaguëni quëaguëña. Quëaguëna,
ëjaguëbi ai bëinreba bëinguë, baguëre yo'o con hua'guëni caguëña: "Ja'nca raiye güesi'cua

sëani, si'a huë'e jobona sani, bonse beo hua'na, güëon garasi hua'na, ca'ja hua'na, ñaco
ëñama'i hua'na, ja'an hua'nani choijani rajë'ën" guanseguë caguëña.
22 Caguëna, yo'o con hua'güëbi choijani rani, baguë ëjaguëni quëaguëña: "Bainre choni
rahuë, ëjaguë. Bacuare rani bëa güeseguëna, yequëcua raitoca, bëani aon aiñe ti'anji"
quëaguëña.
23 Quëaguëna, ëjaguëbi caguëña: "Ja'nca ba'itoca, huë'e jobo ca'ncoña ma'añaja'an saiguë,
si'a hua'na so'o ba'icuani choijani rajë'ën. Yë'ë aon ain huë'e bu'iye tëca ja'an bainni bëa
güesejë'ën.
24 Yë'ë bain ru'ru choisi'cuabi cue'yoni saisi'cua sëani, yë'ë aonre conni aiñe gare
porema'ija'cua'ë" bëinguë caguëña, cabi Jesús.

Lo que cuesta seguir a Cristo

25 Yureca quë'rë jai jubëan bainbi Jesusni conñu cajën, baguëni be'tejaijënna, Jesusbi
bacuana bonëni quëabi:
26 —Mësacua yua yë'ëre yo'o concua ba'iye yënica, mësacua yo'ojën ba'iye si'aye gare
jo'cajë'ën. Pë'caguë, pë'cago, rënjo hua'go, zin hua'na, ma'yë hua'na, yo'je hua'na, mësacua
bain si'acuare ta'yejeiye ëñamajën, yë'ëre con raijë'ën. Mësacua yëse'e'ga gare se'e yo'oye
ro'tamajën, yë'ë yëye se'gare yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'oma'itoca, yë'ëre yo'o con hua'na
ba'iye gare porema'iñë mësacua.
27 Yë'ë ai yo'oguë ba'iye'ru güina'ru ai yo'oye yëmanica, yë'ëni con raima'ijë'ën.
28 Jai huë'ere yo'oja'güëni ro'tani ye'yejë'ën. Jai huë'ere yo'oza caguëbi ru'ru ¿Guebi
ro'ija'guë'ne yë'ë? caguë, ja'an ro'ija'yete si'aye cuencueni masini, ja'nrëbi huë'ere yo'o
bi'raguëña.
29 Ja'an ro'ija'yete cuencuemani'ga huë'ere ro ro'taguë yo'o bi'rani, ja'nrëbi se'nquehuë
se'gare yo'oni, curi carajeiguëna, baguë bainbi ti'anni, ja'an huë'e tëjima'ise'ere ëñani,
baguëre ai jayajën caja'cuayeña:
30 "Ja'anguëbi jai huë'ere yo'oza casi'quëta'an, yo'oni tëjiye ti'anmaji'i" jayajën
caja'cuayeña.
31 Bain ta'yejeiye ëjaguë guerra huaja'yete ro'taguëna, mësacua achani ye'yejë'ën. Yequë
ëjaguëbi je'o baguë, veinte mil soldado hua'na naconi ti'an rai bi'raguëna, baguë jëja bayete
cuencueni ro'taguëña baguë. Baguë soldado hua'na naconi, diez mil ba'icua naconi quë'rë
ta'yejeiye guerra huani, je'o baguëni saoni senjoñe porema'itoca,
32 je'o baguëbi yuta so'o ba'iguëna, baguëni coca saoguë, Huaye beoye ba'ina'a. ¿Guere
më'ëna insiye'ne yë'ë? senni achaguë saoja'güëguëña baguë.
33 Mësacua yua ja'anre ro'tajën, mësacua yo'o conja'ñete re'oye ro'tajë'ën. Yë'ëni yo'o coñe
yëtoca, ru'ru mësacua baye si'ayete gare jo'cani, yë'ë yëyete yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'oye
yëma'itoca, yë'ëni yo'o coñe gare porema'iñë.

Cuando la sal deja de estar salada

34 Mësacua yua yë'ë bain ba'iye yënica, mësacua onhua ba'iye'ru ëñani ye'yejë'ën. Re'o
onhua ba'iguëna, ai re'o huanoji maire. Re'o huanoñe carajeitoca, re'o onhua ba'iye gare
se'e re'huaye porema'iñë mai.
35 Gu'a onhua ba'itoca, yija tanse'ena pë'npëni, ja'anruna tanni, re'oye iroye porema'iñë.
Abono pëbë naconi ja'metoca, gu'aji. Ja'an gu'a onhuare senjoñe se'ga ba'iji. Mësacua yua
ganjo banica, achani ye'yejë'ën, cabi Jesús.

15

La parábola del pastor que encuentra su oveja

1 Caguëna, ja'nrëbi impuesto curi cocua, gu'a bain, ja'an si'acuabi Jesusna ti'anni, Baguë
coca caguëna achani masiñu cajënna,
2 fariseo bain, ira coca cani jo'case'ere masicuabi Jesusre ai bëinjën cahuë:
—Gu'a bainbi raijënna, baguë yua ro bacuani bojoguë, bacua naconi te'e aon ain'te,
bëinjën cahuë.
3 Ja'nca cajënna, Jesusbi ye'yo cocare bacuani quëabi:
4 —Mësacua yua oveja jo'ya hua'na cuiraguë yo'ose'ere achani ye'yejë'ën. Cien oveja
hua'nare baguëna, te'eguëbi quëñëni sani huesëtoca, ¿guere yo'oja'guë'ne baguë? Mësacua
yua masiyë. Baguë jubë ba'icua, noventa y nueve ba'icuare bacua aon ain yijana jo'cani,
huesësi'quëni oiguë, baguëni cu'ejaquëña.
5 Cu'ejani, tinjani ëñani, ai ëama'iñereba bojoguëña. Ja'nca bojoguëbi baguë oveja
hua'guëre zeanni, baguë tanta cubëna tëoni, hue'oni,
6 baguë huë'ena ti'anni, baguë gaje bainre choini quëaguëña: "Yë'ë naconi te'e bojojën
ba'ijë'ën. Yë'ë oveja hua'guëbi sani huesësi'quëreta'an ba'iguëna, baguëre tinjani rahuë yë'ë"
caguëña.

7 Ja'nca bojoguë caguëna, Riusu guënamë re'oto ba'icuabi gu'a jucha yo'osi'quë mame
recoyo re'huase'ere ëñani, güina'ru ai bojojën ba'iyë. Te'e gu'aye yo'osi'quë se'gabi mame
recoyo re'huaguëna, bacuabi ja'an hua'guëre ëñani, noventa y nueve re'o bainni bojoye'ru
baguëni quë'rë ta'yejeiye ai bojoreba bojojën ba'iyë. Ja'an re'o bain cacuabi "Gu'a jucha
yo'oma'isi'quë'ë yë'ë. ¿Queaca yo'oguë, mame recoyo re'huaye'ne yë'ë?" ja'an cacua
ba'ijënna, bacuare ta'yejeiye bojoma'iñë Riusu guënamë re'oto ba'icua.

La parábola de la mujer que encuentra su moneda

8 Romi hua'go curi so'corë huesosi'core'ga achani ye'yejë'ën. Ba hua'gobi si'a sara
so'corëanre bani, te'e so'corëte huesogoña. ¿Ja'nca huesoni, guere yo'ogo'ne? Mësacua yua
masiyë. Majahuëte zëonni, bago huë'ere yuago, ba so'corë tinjañe tëca si'a ca'ncoña ëñago
cu'ego yuagoña.
9 Ja'nca yuani tinjani, ai bojo hua'gobi si'a bago gaje bainre choini quëagoña: "Yë'ë naconi
te'e bojojën ba'ijë'ën. Yë'ë curi so'corë huesësi'quëreta'an ba'iguëna, tinjani bayë yë'ë" cago
bojogoña.
10 Ja'nca bojogo cagona, Riusu guënamë re'oto yo'o con hua'na'ga gu'a jucha yo'osi'quë
mame recoyo re'huase'ere ëñani, güina'ru ai bojojën ba'iyë. Te'e gu'aye yo'osi'quë se'gabi
mame recoyo re'huaguëna, bacuabi ai ta'yejeiye bojoreba bojojën ba'iyë, caguë quëabi
Jesús.

La parábola del padre que perdona a su hijo

11 Ja'an ye'yo cocare cani, ën cocare'ga ye'yoguë cabi Jesús:
—Yequë bainguëbi samu mamacuare baguëña.
12 Ja'nca baguëna, ba yo'jeguëbi caguëña: "Taita, yë'ëre insija'yete si'aye cuencueni
te'e jëana yë'ëna insijë'ën" caguëña. Caguëna, pë'caguëbi si'aye cuencueni, baguë samu
mamacua si'acuana huo'hueni insiguëña.
13 Insiguëna, yequë umuguseña ba'iguëna, ba yo'jeguëbi baguë baye si'ayete re'huani,
ja'nrëbi so'o yijana saquëña. Sani ba'iguëbi baguë curi carajeiye tëca ro a'ta gu'aye yo'oguë
baquëña.
14 Ja'nca curi si'aguëna, ja'an yija aon carajei bi'raguëna, ba hua'guë yua aon gu'ana ju'in
bi'raguëña.
15 Ju'in bi'raguëbi ja'an yija ëjaguëna sani, baguëni yo'o yo'oye senquëña. Senguëna, baguë
cuchi hua'nare cuiraye saoguëña.
16 Saoguëna, cuiraguë ba'iguëbi cuchi aon, aon hui'ya ga'ni, ja'anre ainja'ma caguëreta'an,
ja'anru bainbi baguëna gare insimateña.
17 Insimatena, ba hua'guë ja'ansi'quë ro'taguëña: "Ai yo'oyë yë'ë hua'guë. Yë'ë taita yo'o
con hua'nabi ai aonre anni jëhuajënna, yë'ë hua'guë ro aon gu'ana ju'iñë.
18 Ja'nca ju'inguë, yë'ë taitana go'ini, baguëni caja'guë'ë yë'ë: Taita, Riusure, më'ëre ai
gu'aye yo'ohuë yë'ë.
19 Më'ë zin beoguë'ru huë'ena ti'anhuë yë'ë. Ro më'ë yo'o con hua'guëre re'huani yë'ëni
bajë'ën, taitani caja'guë'ë yë'ë" ro'taguë ñuquëña.
20 Ja'nca ro'tani, baguë yua huëni, pë'caguë huë'ena go'i bi'raguëña.
Go'i bi'rani, yuta so'orë raiguëna, pë'caguëbi baguëni ëñaguëña. Ëñani, baguëni recoyo ai
oire baguë, yua baguëna huë'huëni tëhuojaquëña. Tëhuojani, baguëre su'ncareba su'ncani
muchaguë bojoguëña.
21 Ja'nca bojoguëna, mamaquëbi caguëña: "Taita, Riusure, më'ëre, ai gu'aye yo'ohuë yë'ë.
Më'ë zin beoguë'ru huë'ena ti'anhuë yë'ë" caguëña.
22 Caguëna, pë'caguëbi baguëre yo'o con hua'nare choini, bacuani guanseguë caguëña:
"Besa, re'o canre inni, baguëni sa'yejë'ën. Sutijei ga'huare inni, baguë mëoñona jëojë'ën.
Guëon ju'i corore inni, baguëni sa'yejë'ën.
23 Ja'nrëbi ja'an toro bonsëguë jujusi'quëre zeanni huaijë'ën. Ai re'o aonre re'huani te'e
ainjën bojoñuni.
24 Yë'ë mamaquë junni senjose'e'ru ba'iguëbi go'ya raji'i. Sani huesësi'quëbi maina ti'an
raji'i" caguë bojoguëña. Ja'nrëbi si'a hua'nabi aonre re'huani, sa'ñeña bojo bi'rareña.
25 Ja'nca bojojënna, yequë mamaquë ma'yë ba'iguëbi ziona saisi'quëbi huë'ena goquëña.
Go'ini, huë'ena ti'anni achato, bain hua'nabi música huaijën, pairajën bojoreña.
26 Ja'nca yo'ojënna, ba hua'guë yua yo'o con hua'guëre choini, "¿Guere bojoye'ne raijeiye?"
senni achaguëña.
27 Senni achaguëna, "Më'ë yo'jeguëbi ti'anguëna, ëjaguëbi toro bonsëguëre huani ainguë
bojo güeseguëña, huajëguë ti'anse'ere bojoguë sëani" sehuoguëña.
28 Sehuoguëna, ba ma'yëbi bëinreba bënquëña. Huë'e cacaye güeguëña. Güeguëna,
pë'caguëbi etani, baguëni "Cacani bojoguë rani te'e conjë'ën" caguë, baguëni senreba
senquëña.

29 Senguëna, sehuoguëña baguë: “Bañë. Ai zoe ba'irën më'ë naconi ai jëja yo'o yo'oguë
ba'iguë, më'ë yo'ore guanseguëna, gare go'iye sehuoma'iguë baë'ë yë'ë. Ja'nca ba'iguë, yë'ë
gaje hua'na naconi ñë'cani te'e bojoza caguëreta'an, ro chivo bonsëguë se'gare yë'ëna gue
insiye beoye baë'ë më'ë.
30 Ja'an hua'guë'ga, më'ë mamaquë caguë, më'ë baye beoru ro coni sani, ro a'ta yo'oni,
gu'a romi hua'nana ro insini senjosi'quë'bi. Ja'nca yo'oni se'e raquëna, më'ë yua ja'an toro
bonsëguë jujusi'quëre ro huaicaë'ë baguëre” bëinguë caguëña.
31 Caguëna, pë'caguëbi sehuoguëña: “Mami, yë'ë naconi si'arën ba'iyë më'ë. Yë'ë bayere'ga
më'ë'ga te'e bayë.
32 Ja'nca masiguëta'an, yureña re'o aonre re'huani sa'ñeña te'e bojoñu cajën, tin yo'oye
porema'iñë mai. Më'ë yo'jeguë junni senjose'e'ru ba'iguëbi go'ya raji'i. Huesësi'quë
ba'iguëbi yua huajë hua'guë maina ti'an raji'i” caguë sehuoguëña. Ja'an ye'yo cocare fariseo
bainni quëabi Jesús.

16

La parábola del mayordomo que abusó de la confianza

1 Ja'nrëbi, Jesús yua baguëre yo'o con hua'nani ye'yo cocare yihuoguë cabi:
—Yequë ëjaguë ta'yejeiye bonse ëjaguë baquëña. Ja'nca ba'iguëbi yequëre baguë bonse
re'huaguëte cuencueni baguëña. Baguëna, baguë bainbi baguëna ti'an rani quëareña: “Më'ë
bonse re'huaguëbi më'ë curi carajeiye tëca ro insini senjoji” quëareña.
2 Quëarena, ba hua'guëre choini, baguëni bëinguë senni achaguëña: “Më'ë ¿guere yo'oguë,
yë'ë bonsere te'e ruiñe re'huama'iguë'ne? Yureca yë'ë bonse re'huase'e, më'ë yo'ose'e beoru
cuencueni toyani, yë'ëna rani ëñojë'ën. Yë'ë bonsere quë'rë se'e re'huaye porema'iñë më'ë.
Më'ëre gare etoza caguë yo'oyë yë'ë” caguëña.
3 Ja'nca caguëna, ba hua'guëbi ja'ansi'quë ro'taguëña: “Yë'ë ëjaguëbi yë'ëre gare etotoca,
¿yë'ë guere yo'oye'ne? Yijana no'añe, ja'an yo'o yo'oye jëja beoyë yë'ë. Yequëcuani curi señe
huaji yaye'ë yë'ëre.
4 Yua yë'ë yo'oja'yete ro'tahuë. Yë'ë ëjaguëni ro'ija'cuare yë'ë gaje hua'nare re'huaza cayë
yë'ë. Ja'nca re'huani, ëjaguëbi yë'ëre etoguëna, yë'ë yua bacua huë'ena ti'anguëna, yë'ëre bëa
güeseja'cua'ë” ro'taguëña baguë.
5 Ja'nca ro'tani, ja'nrëbi baguë ëjaguëni ro'ija'cuare te'enate, te'enate choi bi'raguëña.
Choni, ru'ru ba'iguëbi ti'anguëna, “¿Yë'ë ëjaguëni quejeiye ro'iye baguë'ne më'ë?” senni
achaguëña.
6 Senni achaguëna, sehuoguëña: “Olivo hui'yabe cien ro'rohuëanre ro'iye bayë yë'ë”
sehuoguëña. Sehuoguëna, “Më'ë ro'iye cuencuesi ja'ohuare inni, besa cincuenta ro'rohuëan
ro'iye toyajë'ën” caguëña.
7 Cani tonni, ja'nrëbi yequëbi ti'anguëna, “Yë'ë ëjaguëni ¿quejeiye ro'iye baguë'ne më'ë?”
senni achaguëña. Senni achaguëna, “Trigo aon cien ro'rohuëan ro'iye bayë yë'ë” se-
huoguëña. Sehuoguëna, “Më'ë ro'iye cuencuesi ja'ohuare inni, ochenta ro'rohuëan ro'iye
toyajë'ën” caguëña. Bacua ro'ija'yete gachoguëña.
8 Gachoguëna, ja'nrëbi baguë ëjaguëbi ja'an cuencuesi ja'orëanre ëñani ro'tani, ja'ansi'quë
caguëña: “Ai masiye coquebi yë'ëre” caguëña. Aito. Ën yijare ba'iye ye'yesi'cuabi yua Riusu
bainreba ba'iye'ru quë'rë ta'yejeiye masiye ro'tani yo'ocua'ë.
9 Ja'nca masiye yo'ocua ba'ijënna, bacua ba'iyete ro'tajën, mësacua'ga ën yija bonsere bajën,
ën yija gaje bainre re'huañu cajën, ja'an bonsere bacuana huo'huejën ro insijën ba'ijë'ën.
Ja'nca ro insijën ba'icuabi ën yija bonse carajeiyete ëñani, Riusu guënamë re'totona ti'anni
ëñato, ai bain gajecuabi mësacuani bojojën ba'ija'cua'ë.
10 Mësacua'ga rëño bonse ma'carëan se'ga bajën te'e ruiñe yo'ojën banica, ai bonsere
bani'ga, güina'ru te'e ruiñe yo'oja'cua'ë. Rëño bonse ma'carëan bajën, coquejën yo'ojën
banica, ai bonse bani'ga güina'ru coquejën yo'oja'cua'ë.
11 Mësacua'ga ën yija bonsere bajën, te'e ruiñe yo'oma'itoca, Riusubi baguë guënamë baye
¿queaca mësacuana jo'caja'guëguë'ne?
12 Yequëcua bonsere re'huacaijën, te'e ruiñe yo'oma'itoca, Riusubi baguë guënamë bayete
mësacuana gare jo'caye beoye ba'ija'guë'bi.
13 Yo'o con hua'guëbi samu ëjacuani bani, bacuani te'e coñe gare porema'iji. Ja'nca contoca,
yequëni je'o baguë, yequëni ai yëreba yëji. Yequëni te'e ruiñe yo'o conguë, yequëni yo'o coñe
güeji. Güina'ru, Riusuni yëreba yëjën coñe yënica, mësacua bonsere te'e yëye gare porema'iñë,
cabi Jesús.
14 Caguëna, fariseo bainbi Jesús quëase'e si'aye achani, bonsere baye ai yëcua sëani,
baguëni ai jayajën cahuë.
15 Jayajën cajënna, Jesús sehuobi:

—Mësacua yua ëmëje'en ca'nco se'gare re'o bain ba'iye ro coquejën ëñojënna, bain hua'nabi
mësacuare re'oye ëñajën bojoyë. Riusu'ga mësacuare re'oye ëñama'iji. Mësacua gu'a recoyore
ëñani, mësacua gu'aye yo'ojën ba'iyete masiji. Bain hua'nabi yequëcua ta'yejeiye ba'iye'ru
ba'iyete re'oye ëñani bojojënna, Riusu'ga tin ro'taguë, ja'an bojoma'iji. Gu'aye se'ga ba'iji
caji Riusu.

La ley y el reino de Dios

16 Ru'ru, Moisesbi Riusu ira coca cani jo'case'ere bainna toyani jo'caguëna, ja'nrëbi jë'te,
Riusu ira bain raosi'cuabi coca toyani jo'cajënna, bain hua'nabi si'aye achani ye'yesi'cua
baë'ë. Juan Bautizaguë ba'irën tëca achani ye'yesi'cua ba'ijënna, ja'nrëbi Riusubi baguë bojo
güese coca, mame recoyo re'huani baguëna zi'inni bojojën ba'i coca ja'an cocare cani acho
bi'raguëna, si'a bainbi Riusuna ti'anni recoyo zi'inni ba'iñu cajën, baguë cocare si'a recoyo
achani yo'o bi'rahuë.
17 Ja'nca ba'icuata'an, Riusu ira coca cani jo'case'ere gare carajei güeseye beoye jo'cabi
Riusu. Guënamë re'oto, yija re'oto, ja'anbi ru'ru carajeija'guë'bi.

Jesús enseña sobre el divorcio

18 Bainguëbi baguë rënjo hua'gore jo'cani senjoni, ja'nrëbi yeconi huejani batoca, ro
gu'aye yo'oye se'ga rëinji baguëre. Romigo jo'cani senjosi'coni huejani batoca, güina'ru ro
gu'aye yo'oye se'ga rëinji.

El rico y Lázaro

19 Mësacua yua ën cocare achani, Riusu yo'oguë ba'ija'yete masijë'ën. Yequë bonse ëjaguë
baquëña. Si'a umuguseña ai re'o caña me'najei cañare sa'yeguë, ai re'o aon se'gare caraye
beoye ainguë bojoguë baquëña.
20 Yequë'ga Lázaro hue'eguëbi bonse beo hua'guë si'a ga'nihuë ca'mi bu'isi'quë ba'iguë,
yequëcuabi cuanni rajënna, bonse ëjaguë caca sa'ro ca'ncona bëani ëjoguë baquëña.
21 Ëja bainguë aon zi'nga mesabi to'inguëna, porenica ja'anre coni anza caguë ro'taguë
ñu'iguëna, yai hua'na'ga rani, baguë ca'mire ne'nejën bateña.
22 Ja'nca ba'iguëbi ai yo'oguë, yequë umuguse junni huesëguëna, Riusu guënamë re'oto
yo'o con hua'nabi gaje meni, baguëte cuanni, Riusu guënamë re'otona mëani, Riusu
aon choisiruna bëa güesereña, Taita Abraham ca'ncona. Ja'nrëbi bonse ëjaguë'ga junni
huesëguëna, baguë bainbi baguëte tanreña.
23 Tanrena, ba hua'guë yua ja'an gu'aruna ti'anni, ai ja'sireba uguë baguëña. Ja'nca
ba'iguëbi mëiñe ëñato, Taita Abraham baquëña. Lázaro'ga baguë ca'ncore ñuquëña.
24 Ja'nca ñu'ijën ba'ijënna, bonse ëjaguëbi güiguë caguëña: "Taita Abraham, yë'ë hua'guëre
oire bajë'ën. Ën toare ai ja'sireba uguëna, Lázarote yë'ëna raojë'ën. Baguë mëoñobi yua ocona
tanni, yë'ë zemeñona ti'ntini sësaye se'ga yo'oja'guë" güiguë caguëña.
25 Caguëna, Abrahambi sehuoguëña: "Më'ë yija ba'iguë ba'ise'ere ro'tajë'ën, mami. Më'ëbi
ai re'oye ba'isi'quëbi me'najeiñe se'ga ba'iguëna, Lázarobi ai yo'oguë ba'isi hua'guëbi baji'i.
Yureca, Riusubi baguëni oire bani conni bojo güeseguëna, më'ëreca uye se'ga ba'iji.
26 Mai sa'ñeña ëñañe ai rëi yorobë ba'iguëna, më'ë ba'iruna saiye beoji ënjo'onbi. Güina'ru,
më'ë ba'irubi etani ënjo'ona raiye gare porema'iñë" sehuoguëña Abraham.
27 Sehuoguëna, bonse ëjaguë ba'isi'quëbi caguëña: "Ja'nca porema'itoca, ën cocare më'ëni
senreba señë yë'ë. Lázarote cuencueni, yë'ë bain huë'ena saojë'ën.
28 Yë'ë yo'je hua'na te'e ëntë sara hua'na ba'ijënna, bacuana sani, bacua gu'a juchare
jo'cani senjojë'ën caguë quëaja'guë. Yë'ë ai yo'oguë ba'i re'otona raima'ija'bë caguë, bacuani
coca yihuoguëte saojë'ën, taita" caguë senquëña.
29 Senguëna, Abraham sehuoguëña: "Saoye porema'iñë. Më'ë bainbi Riusu coca, Moisés
toyani jo'case'e, Riusu ira raosi'cua toyani jo'case'e, ja'an cocare bacua sëani, ja'an cocare
ëñajën ye'yeja'bë. Ye'yetoca, bacua gu'a juchare jo'cani senjoma'iñe yequërë" caguë
sehuoguëña Abraham.
30 Sehuoguëna, baguë caguëña: "Bañë. Ira coca case'ere achama'iñë, taita. Ju'insi'quëbi
etani sani, bacuani quëatoca, bacuabi achani mame recoyo re'huaja'cua'ë" caguëña.
31 Caguëna, Abraham sehuoguëña: "Bañë. Moisés coca toyani jo'case'e, Riusu ira
raosi'cua toyani jo'case'e, ja'anre ro achajën, te'e ruiñe yo'oye güetoca, ju'insi'quë etani sani
quëaye'ga güina'ru ro achajën te'e ruiñe yo'oye güeja'cua'ë bacua" sehuoguë, baguëni coca
cani tonguëña Abraham, quëabi Jesús.

17

El peligro de caer en pecado

1 Ja'nca cani, ja'nrëbi baguëre yo'o con hua'nani yihuoguë cabi:

—Bain hua'nabi yequëcuani gu'a jucha yo'o güesejën, gare carajeiye beoye gu'aye yo'ojën ba'icua'ë. Ja'nca ba'icuabi bënni senjoja'ñe se'ga ba'iji bacuare.

2 Ëncua zin hua'nani iracuabi te'eguë se'gani gu'aye yo'oye ye'yoto, bacuare quë'rë ta'yejeiye bënni senjose'e ba'ija'guë'bi. Jai to'obëbi bacua ñaje tëcana gueonni, jai ziayana senjoni rëoto'ga, bacuare bënni senjoñe ti'anma'ija'guë'bi.

3 Ja'nca sëani, mësacua'ga ëñare bajën, gare gu'aye yo'oye beoye ba'ijë'ën.

Yureca më'ë yo'je hua'guëbi më'ëni gu'aye yo'otoca, baguëni bojora'rë bëin coca yihuoguë cajë'ën. Ja'nca caguëna, baguëbi mame recoyo re'huani, baguë gu'a jucha yo'ose'ere jo'cani, më'ë huanë yeni ro'tama'iñete sentoca, baguë gu'a juchare huanë yeni baguëni te'e bojoguë ba'ijë'ën.

4 Ja'ansi umuguse te'e ëntë sara samu ba'iye më'ëni gu'aye yo'oni, ja'nrëbi më'ëni senni achaguë, Gu'aye yo'ohuë yë'ë. Se'e ro'tama'ijë'ën quëani sentoca, baguë gu'a jucha yo'ose'ere caraye beoye huanë yeyete sehuoni re'huani, baguëni bojoguë ba'ijë'ën, yihuoguë cabi Jesús.

El poder de la fe

5 Caguëna, ja'nrëbi baguëre ta'yejeiye yo'o concuabi baguëna ti'an rani, baguëni senni achahuë:

—Yëquënani quë'rë ta'yejeiye recoyo ro'taye conjë'ën, sen'ë.

6 Senjënna, sehuobi:

—Recoyo ta'yejeiye ro'taye yëtoca, mostazara'carëte ro'tani masijë'ën. Ai zinra'carëte sëani, ta'yejeiye irani, jai sunquiñë ruinji. Mësacua'ga güina'ru ta'yejeiye recoyo ro'tajën ba'itoca, ai ta'yejeiye yo'oye porëyë mësacua. Ën sunquiñë sicómoroñëna coca cani guanseye poreyë: "Ja'ansi sunquiñë si'a seihuë tëtëni, huëni, jai ziayana sani tonni ruijë'ën" ja'an cocare cani guansetoca, bañë se'gabi achani ja'anse'e yo'oji.

El deber del que sirve

7 Mësacua yua yo'o con hua'na yo'oye bayete ro'tani masijë'ën. Ëja bainguëre yo'o con hua'guëbi baguë yo'ore yo'oguë, zio yijare re'huani, oveja jo'yare cuirani, ja'an yo'ore yo'oni na'ijani, ja'nrëbi huë'ena go'ini ba'iguëna, ba ëjaguë ¿gue coca baguëre caguë'ne? "¿Besa rani, më'ë aonre ainjë'ën" caguë?

8 Banji. "Besa, yë'ë aonre re'huani, yë'ëre aonjë'ën. Yë'ë aonre ainguë, yë'ë gonore uncuguë ba'iguëna, më'ë yua yë'ë yëyete injani rani insijë'ën. Yë'ë aon anni tëjiguëna, ja'nrëbi yo'je, më'ëbi aiñe poreyë" ja'anre guanseguë caji ëja bainguë.

9 Ëja bainguëbi guanseguëna, yo'o con hua'guëbi si'aye te'e ruiñe yo'oni tëjiguëna, ëjaguëbi ¿guere caguë'ne? "Surupa. Ai re'oye yo'ohuë më'ë" gare caye beoye ba'iji bain ëjaguë.

10 Ja'nca ba'iguëna, mësacua'ga Riusu yo'ore yo'o conjën, si'aye yo'oni tëjini, ñaca cajën ba'ijë'ën: "Yëquëna hua'nare yua Riusu yo'o con hua'na se'ga ba'ijën, gare ta'yejeiye beoye ba'icua'ë" cajën ba'ijë'ën, cabi Jesús.

Jesús sana a diez leprosos

11 Ja'nrëbi Jesusbi se'e sai bi'raguë, Samaria, Galilea, ja'an yijañabi saji'i.

12 Sani, yequë huë'e jo'borëna ti'anni ëñato, ira ca'mi rauna ju'incua si'a saracuabi baguëna tëhuo raë'ë. Tëhuo rani, so'orëbi ëñajën,

13 baguëni si'a jëja güijën cahuë:

—Ëjaguë Jesús, yëquënani oireba oiguë conjë'ën güijën cahuë.

14 Ja'nca cajënna, Jesusbi sehuobi:

—Mësacua yua pairi hua'na quë'rona sani, pairini ëñojë'ën, caguë sehuobi Jesús.

Sehuoguëna, bacuabi sai bi'rajën, ma'aja'an saijën, ëñatoca, yua ja'si tënosi'cua baë'ë.

15 Tënosi'cua ba'ijënna, bacua jubë te'eguëbi Jesusna bonëni raiguë, Riusuni ta'yejeiyereba bojoguë güiguë quëaguë baji'i.

16 Ja'nca quëaguë ba'iguë, Jesús ba'iruna ti'anni, baguë guëon na'mi ca'ncona gugurini, meñe rëanni Jesusni bojoguë, Surupa caguë baji'i. Ja'an ba'iguëbi Samaria yija bainguë baji'i.

17 Ja'nca bojoguë caguëna, Jesús yua bain jubëni cabi:

—Ira ca'mi rauna ju'incua si'a saracua ba'icuani huachohuë yë'ë. ¿Yequëcua nuevecua guere yo'ojën surupa cajën raimate'ne?

18 Ën hua'guë se'ga, tin yija bainguë ba'iguëbi Riusuni surupa caguë, Riusuni bojoguë raji'i. Yequëcua'ga raimaë'ë cabi Jesús.

19 Cani, ja'nrëbi huachosi'quëni cabi:

—Yua huëni saijë'ën. Më'ëbi yë'ëni si'a recoyo ro'tasi'quë sëani, huajë raisi'quë'ë më'ë, cabi Jesús.

Cómo llegará el reino de Dios

20 Caguëna, fariseo bainbi baguëna ti'anni, baguëni senni achahuë:
—Riusu bainreba mame re'huani baja'ye ¿quejeito ti'anguë'ne? senni achahuë.
Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Ja'anrën ti'anguëna, bain hua'nabi ëñañe porema'ija'cua'ë.
21 Ja'anrën ti'anguëna, bain hua'nabi Riusu ba'iyete recoyo huanoñe ba'ija'cua'ë. Ja'nca sëani, yequëcuabi ro ro'tajën, "Ënjo'ona ti'anni ba'iji Riusu" cajën, o "Ja'anruna ti'anni ba'iji Riusu" cajën, ja'an cocare caja'cuabi ro huacha caja'cua'ë sehuobi Jesús.
22 Ja'nca sehuoni ja'nrëbi, baguëre yo'o concuani yihuoguë quëabi:
—Mësacua yua yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguë, yë'ë gaje rairënre ëñajën ëjojën, ja'an umuguse raija'yete ai cu'e ëaye ba'ija'cuareta'an, yë'ë ti'an raiye yuta caraguë ba'ija'guë'bi mësacuare.
23 Ja'nca ba'iguëna, yequëcuabi rani, mësacuani coquejën caja'cua'ë: "Riusu Raosi'quëbi ti'anbi. Ënjo'on ba'iji" catoca, o "Ja'anruna sani ëñañu" catoca, mësacua yua gare achamajën, bacua cayete yo'omajën ba'ijë'ën.
24 Yë'ë yua Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi ti'an rai bi'raguë, te'e jëana gaje raiguëna, si'a bainbi ëñañe poreja'cua'ë. Mëjo jue'neni si'a guënamë re'oto miañete ro'tani, yë'ë ti'an raija'yete masijë'ën.
25 Ja'nca ti'an raija'guë'ga yureca ta'yejeiye ai yo'oguë ba'ija'guë'ë yë'ë. Yureña bainbi yë'ëre gu'a güejën senjojënna, ai yo'oguë ba'ija'guë'ë yë'ë.
26 Yureca, yë'ë ti'an rai umuguse yua Noé ba'isi umuguseña'ru güina'ru ba'ija'guë'bi.
27 Bain hua'nabi bacua aonre ainjën, bacua gonore uncujën, romi huejajën, ro bacua yëse'e yo'ojënna, ja'nrëbi Noé yoguna cacajën ba'i umuguse te'e jëana ti'anbi. Cacani ba'iguëna, ja'nrëbi ziaya co'je raguëna, ja'an bain hua'na si'a hua'nabi rucani carajaë'ë.
28 Yë'ë ti'an rai umuguse ba'ija'yete masiye yënica, Lot ba'isi umuguseñare'ga ro'tajë'ën. Ja'anrën bain'ga bacua aonre ainjën, bacua gonore uncujën, bonsere coni bajën, bonsere bendiejën, bacua zioñare tanjën, bacua huë'eñare yo'ojën, ro bacua yëse'e yo'ojën baë'ë.
29 Yo'ojën ba'ijënna, Lotbi Sodoma huë'e jobobi gare saiguëna, ja'ansi umuguse Riusu toabi bacuana joë ba'irënbi tonni ëobi. Toa zi'nga, toa gata, ju'ju sëñe ba'iguë guënamë re'otobi ai ja'suye tonni, si'a bainre joë ba'irën gare carajei güesebi Riusu.
30 Ja'nca ba'iguëna, yë'ë'ga bainna ti'an rai bi'raguë, güina'ru joë ba'irën ti'anja'guë'ë yë'ë.
31 Ja'nca ti'an raiguëna, huë'e hue'se ca'ncore ñu'ijën ba'icua'ga bacua bonsere cacani inma'ija'bë. Ziore ba'icua'ga güina'ru huë'ena go'ima'ija'bë.
32 Lot rënjo yo'ogo ba'ise'ere ro'tani, bago yo'ose'ere yo'oma'ijë'ën.
33 Mësacua se'gabi re'oye baza cajën ro'tajën ba'icua'ga ro huesëni carajeija'cua'ë. Mësacua ba'iyete ro'tamajën, Riusuni coñe se'gare yo'oza cajën ro'tajën ba'icuabi gare carajeiye beoye ba'ija'cua'ë mësacua.
34 Yë'ë ti'an rai umugusere cato, ja'ansi ñami samucuabi te'e camana cainjën ba'ijënna, te'eguëte in rani saja'guë'ë yë'ë. Yequëre jo'caja'guë'ë.
35 Romi hua'na samucuabi te'erute ba'ijën hueare toajënna, te'egore in rani saja'guë'ë. Yecore jo'caja'guë'ë.
36 Ëmëcua samucuabi ziore ba'ijën te'e yo'ore yo'ojënna, te'eguëre in rani saja'guë'ë. Yequëre jo'caja'guë'ë yë'ë, quëabi Jesús.
37 Quëaguëna, bacuabi achani, baguëni senni achahuë:
—¿Ja'an ba'ija'yete cato jarona ti'anja'guë'ne më'ë, Ëjaguë? senni achahuë.
Senni achajënna, sehuobi:
—Huayo hua'na ñë'ca raiye'ru ba'ija'guë'bi. Ga'nihuëbi pu'ncaguë uinguëna, ba hua'nabi ñë'ca raiyë. Güina'ru, gu'a jucha jo'caye beoye yo'ojën ba'icua ba'ijënna, Riusubi yua te'e jëana bënni senjoguë raija'guë'bi, sehuobi Jesús.

18

La parábola de la viuda y el juez

1 Sehuoni ja'nrëbi bacuani ye'yo cocare quëabi:
—Mësacua yua Taita Riusuni ujajën, gare jo'caye beoye baguëni senreba senni achajën ba'ijë'ën. Ja'anre te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën caguë, ën cocare quëani achoguëna, achani yo'ojën ba'ijë'ën.
2 Yequë huë'e jobo ëjaguë baquëña. Ja'nca ba'iguëbi Riusuni re'oye ëñama'iguë baquëña. Bain hua'nare'ga re'oye ëñama'iguë baquëña.
3 Hua'je hua'go'ga ja'an jobore ba'igobi, yequëbi bagoni ai je'o baguëna, ja'an ëjaguëna sani, baguë coñete senreba senni achago bacoña.

4 Jo'caye beoye si'a umuguseña senni achago ba'igona, ëjaguëbi coñe güeguë ba'isi'quëbi
bago señete ya'jani, ja'ansi'quë ro'taguëña: “Yë'ë yua Riusuni re'oye ro'tama'iguë, bainre'ga
re'oye ëñama'iguëta'an,
5 ja'an hua'je hua'gobi yë'ëni ai raijera senni achago raigona, ai ya'jahuë yë'ë. Bago yua
se'e hui'ya senni achago raima'ija'go caguë, bago sense'e'ru conja'guë'ë yë'ë” cani conguëña.
6 Gu'a ëjaguëbi ja'nca bagoni conguëna, mësacua'ga Riusu coñete ro'tajën ba'ijë'ën.
7 Mësacua yua Riusu bainreba cuencuesi'cua ba'ijën, baguëni na'ijani ñatajani senreba
senni achajën ba'ijënna, mësacuani gare ëjoye beoye conreba conguë ba'ija'guë'bi.
8 Aito. Mësacuani te'e jëana conja'guë'bi Riusu. Ja'nca conguë ba'ija'guëta'an, yë'ë,
Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi se'e raiguëna, ¿jarocuabi Riusuni si'a recoyo ro'tajën, baguëni
jo'caye beoye coca senni achajën ba'ija'cua'ne? ¿Yequërë yë'ëni recoyo ro'tajën ujacuabi
carajeima'ija'cua'ne? cabi.

La parábola del fariseo y el cobrador de impuestos

9 Caguëna, ja'nrëbi yequëcua re'o bain ba'iye cacuabi ti'anhuë. Ti'ancuabi yequëcua
ba'iyete gu'aye cacua baë'ë. Ja'nca ba'icuabi ti'anjënna, Jesusbi ye'yo cocare bacuani cani
achobi:
10 —Samu bain hua'na ëmëcuabi Riusu huë'ena cacani, Riusuni ujareña. Te'eguë yua
fariseo ba'iguëna, yequë yua impuesto curi ro'iye coguë baquëña.
11 Ja'an fariseo hua'guëbi cacani nëcaguë, ñaca ujaguëña: “Ah, Taita Riusu, më'ëni ai
bojoguë, më'ëni surupa cayë yë'ë. Yequëcua gu'a bain, bonse jiancua, ro coquecua, romicua
ëmëcua sa'ñeña ro a'ta yo'o ëaye ba'icua, bacua yo'ojën ba'iye'ru yo'oma'iguë'ë yë'ë. Ënquë'ga
impuesto curi ro'iye co hua'guë, baguë gu'aye yo'oguë ba'iye'ru gare gu'aye yo'oma'iguë'ë
yë'ë, re'o bainguë sëani.
12 Yë'ë re'oye yo'oguë ba'iyete cato, ga semana ba'iye samu umuguseña aon aiñe jo'caguë,
si'a yë'ë curi coni base'ere ëñani, décima parte ñë'serë ba'iyete cuencueni më'ëna ro insiguë
yo'oyë yë'ë” ujaguë caguëña fariseo hua'guë.
13 Caguëna, impuesto curi ro'iye coguëbi ca'nco se'gare ba'iguë, Riusu ta'yejeiyereba
ba'iyete te'e ruiñereba ro'taguë, yija se'gare ëñaguë, baguë coribana ai sa'ntiguë huaiguë,
Riusuni ujaguë caguëña: “Ja'quë Riusu, yë'ë hua'guë ro gu'a hua'guë se'ga ba'iguëreta'an,
yë'ëni oire baguë conjë'ën” ujaguë caguëña.
14 Ja'nca ujajën cajënna, mësacuani yihuoguë quëayë yë'ë. Ba samucua si'a jubëbi huëni
huë'ena go'ijënna, Riusubi ja'an impuesto curi ro'iye coguë se'gani re'oye ëñaguë bojo
güesebi. Fariseo hua'guëca banbi. Si'a bain re'o bain ba'iye ta'yejeiye cacua ba'ijënna,
Riusubi bacuare ëñani, ta'yejeiye beo hua'nare bacuare re'huani jo'caji. Si'a bain Ro
ta'yejeiye beo hua'guë'ë yë'ë cajën ba'ijënna, Riusubi bacuare ëñani, baguë ta'yejeiye re'o
bainre bacuare re'huani baji, quëabi Jesús.

Jesús bendice a los niños

15 Ja'nrëbi bain hua'nabi bacua zin hua'nare Jesusna sani, Bacuani re'oye pa'roja'guë
cajën, ti'an bi'rajënna, Jesusre yo'o con hua'nabi bainni bëin coca cajën, bacuani ënsehuë.
16 Ënsejënna, Jesusbi bain hua'na raiye choiguë, baguëre yo'o con hua'nani cabi:
—Zin hua'nabi yë'ëna raijënna, ënseye beoye ba'ijë'ën. Riusu ba'i jobo ba'ija'yete ëñato,
ëncua zin hua'na ba'iye'ru si'a jubë ba'ija'cua'ë.
17 Ja'nca sëani, mësacua re'oye ro'tajën yë'ë bainreba ba'ija'yete masijë'ën. Riusu bainreba
ba'iye yëcuabi zin hua'na ro'tajën ti'anja'ñe'ru güina'ru te'e ruiñe ro'tajën ti'anma'itoca, Riusu
ba'i jobona ti'añe gare porema'ija'cua'ë, cabi Jesús.

Un hombre rico habla con Jesús

18 Ja'nrëbi judío ëja bainguëbi ti'anni, Jesusni senni achabi:
—Ëjaguë, më'ëbi re'o bainguë sëani, yë'ë senni achayete quëajë'ën. Yë'ë'ga Riusu bainguë
runni baguë naconi carajeiye beoye ba'ijaza caguë, ¿gue yo'ore yo'oye baye'ne yë'ë? senni
achabi.
19 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—¿Më'ë queaca ro'taguë, yë'ëre re'o bainguë ba'iye caguë'ne? Riusu se'gabi re'oguë
ba'iguë'bi. Yequëcua bañë.
20 Ja'nca sëani, Riusu coca guanseni jo'case'ere ro'taguë, ja'anre te'e ruiñe yo'oguë
ba'ijë'ën: “Romini yahue bani a'ta yo'oma'iñe, bainni huani senjoma'iñe, bonsere
jianma'iñe, bain ba'iyete ro coquejën cama'iñe, pë'caguë sanhuëni te'e ruiñe ëñañe” ja'anre
te'e ruiñe yo'oguë ba'ijë'ën më'ë'ga, cabi Jesús.
21 Caguëna, ba hua'guë sehuobi:
—Ja'anre yë'ë zinrënna caraye beoye yo'oguë ba'iyë yë'ë sehuobi.
22 Sehuoguëna, Jesusbi achani, baguëni cabi:

—Ja'nca yo'oguëta'an, yeque yo'o yo'oye se'ga caraji më'ëre. Më'ë bonse beoru insini, curi
coni, bonse beo hua'nana ro insijë'ën. Ro insiguëna, Riusubi baguë guënamë re'oto bayete
më'ëna ai insireba insija'guë'bi. Më'ë ën yija bonsere ja'nca gare insini jo'cani, ja'nrëbi yë'ëni
te'e conguë raijë'ën, cabi Jesús.
23 Caguëna, baguëbi achani, ai bonse baguë sëani, ro sa'nti hua'guë runji'i.
24 Ja'nca ruinguëna, Jesusbi cabi:
—Yua ai bonse bacuabi Riusu ba'i jobona ti'anni ba'i ëaye yo'ojën, ai guaja yo'ojën ba'iyë.
25 Camello hua'nabi guëna miu gojena cacani etajei ëaye yo'oto, ai guaja yo'oyë. Bonse
bacua'ga Riusu ba'i jobona ti'anni ba'i ëaye yo'oto, quë'rë ta'yejeiye guaja yo'oyë bacua, cabi.
26 Caguëna, ja'anre achacuabi baguëni cajën senni achahuë:
—Ja'nca ba'itoca, ¿jarocuabi Riusu ba'i jobona ti'añe poreye'ne? cajën senni achahuë.
27 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Bain hua'nabi ro yo'ojën, ta'yejeiye yo'oye porema'icuata'an, Riusubi si'aye ai
ta'yejeiyereba yo'oye poreji, sehuobi.
28 Caguë sehuoguëna, ja'nrëbi Pedrobi cabi:
—Ëjaguë, yëquënabi si'aye gare jo'cani, më'ëni yo'o conjën, recoyo te'e zi'inhuë cabi.
29 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Mësacuani ganreba caguë quëayë yë'ë. Bain hua'nabi Riusu yo'o case'e se'gare yo'oza
cajën, bacua baye si'aye gare jo'cajën, bacua huë'e, pë'caguë sanhuë, ma'yë sanhuë, yo'je
hua'na, rënjo hua'go, zin hua'na, ja'an si'ayete gare cu'e ëaye beoye jo'catoca,
30 Riusubi quë'rë ta'yejeiye ai insireba insija'guë'bi. Ën yija baye, guënamë re'oto baja'ye,
ja'anre quë'rë ta'yejeiye ai insireba insiguë, bacuani baguë naconi gare carajeiye beoye ba'i
güeseja'guë'bi Riusu, cabi Jesús.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte

31 Ja'nca cani, ja'nrëbi baguëre yo'o concuare ca'ncona sani, bacuani quëabi:
—Yureca mai hua'nabi Jerusalén huë'e jobona saiyë. Ja'nca sani, ti'anni ba'ijënna, ja'an
bain hua'nabi yë'ëni ai yo'o güeseja'cua'ë. Riusu ira bain raosi'cua toyani jo'case'e si'aye cani
jo'case'e'ru güina'ru yo'ojën, yë'ëre Riusu Raosi'quëreba ba'iguëre ai yo'o güeseja'cua'ë.
32 Yë'ëre zeanni, judío bain jubë ba'ima'icuana insini senjojënna, bacuabi yë'ëni jayajën,
yë'ëre ai gu'aye yo'ojën, yë'ëre go tutujën yo'oja'cua'ë.
33 Ja'nca yo'oni, ja'nrëbi ga'ni za'zabobi inni, yë'ëre si'nseni tëjini, ja'nrëbi yë'ëre huani
senjoja'cua'ë. Huani senjojënna, samute umuguseña ba'ini, ja'nrëbi go'ya raija'guë'ë yë'ë,
cabi.
34 Caguëna, ba hua'nabi ro huesë ëaye achahuë. Tin acho coca caguëre sëani, gare masiye
porema'iñë mai, sa'ñeña cahuë.

Jesús sana a un ciego en Jericó

35 Ja'nca cajën, Jericó huë'e jobona ti'an bi'rajënna, ñaco ëñama'iguëbi bacua ma'a yëruhuare
ba'iguë, bain hua'nani curi so'corëanre senni achaguë ñuji'i.
36 Ja'nca ñu'iguëbi achaguë, ai jai jubë bain saijënna, bacuani ¿Mësacua guere ëñajën
saiye'ne? senni achaguëna,
37 Jesús Nazarenobi raiji sehuojënna,
38 ba hua'guë yua, ai jëja güiguë cabi:
—Yë'ë bainguë Jesús, David yo'je raisi'quë, yë'ë hua'guëre oireba oiguë conjë'ën ai jëja
güiguë cabi.
39 Ja'nca güiguëna, Jesús ru'ru saicuabi baguëni bëinjën, Güiye beoye ba'ijë'ën cahuë.
Cacuata'an, ba hua'guë yua quë'rë ta'yejeiye güiguë cabi:
—David bainguë yo'je raisi'quë, yë'ë hua'guëre oireba oiguë conjë'ën, güiguë cabi.
40 Ja'nca güiguë caguëna, Jesusbi nëcajani, Ja'an hua'guëre yë'ëna rajë'ën caguëna, baguëre
cuanni rahuë. Rajënna, Jesusbi baguëni senni achabi:
41 —¿Guere yë'ëre senni achaguë'ne më'ë? senni achabi.
Senni achaguëna, sehuobi:
—Ëjaguë, yë'ëre ñaco ëña ëaji, sehuobi.
42 Sehuoguëna, Jesús cabi:
—Më'ë ñaco ëñaguë ba'ijë'ën. Yë'ëni si'a recoyo ro'taguë sëani, huajë raë'ë më'ë, cabi.
43 Caguëna, ja'ansirën ñaco sëtani ëñabi. Riusuni ai bojoguë, surupa caguë, Jesusni te'e
conguë saji'i. Ja'nca bojoguëna, bain hua'na'ga baguë ñaco sëtase'ere ëñani, Riusuni ai
ta'yejeiye bojohuë.

19

Jesús y Zaqueo

1 Ja'nrëbi, Jesusbi se'e sani, Jericó huë'e jobona ti'anni, yequë ca'ncobi etani sai bi'raguëna,
2 ai bonse ëja bainguë Zaqueo hue'eguëbi baji'i. Impuesto curi ro'iye cocua, bacua ëjaguë baji'i.
3 Ja'nca ba'iguëbi Jesusni ëñani masiza caguë, bë'je hua'guë sëani, bain ñë'casi jubë ba'ijënna, ti'anni ëñañe gare poremaquë baji'i.
4 Ja'nca ëñañe porema'iguëbi quë'rë ru'ru huë'huëni, sicómoro sunquiñë Jesús rai ma'a yëruhua ba'iguëna, tinja mëni ëjobi.
5 Ëjoguë tuiguëna, Jesusbi ti'anni, ñaco mëñe, Zaqueoni ëñani cabi:
—Zaqueo, besa gajeni, yë'ë naconi raijë'ën. Yure umuguse më'ë huë'ena bëaye bayë yë'ë, caguë choji'i.
6 Caguë choiguëna, Zaqueobi querë gajeni, Jesusni ai bojoguë, baguë huë'ena sabi.
7 Ja'nca saguëna, bain hua'nabi ai bëinjën ëñajën, sa'ñeña cahuë:
—Ro gu'a bainguë huë'ena cacani bëaza caguë yo'oji baguë, cahuë.
8 Ja'nrëbi, Zaqueobi baguë huë'ere ba'iguë, Jesusni te'e ruiñe ro'taguë cabi:
—Ëjaguë, yë'ë bonse, jobo ba'iye quëñoni, bonse beo hua'nana ro insija'guë'ë yë'ë. Yequëcuare'ga, yë'ë coqueguë tëtesi'cua ba'icuare'ga, gajese'ga ba'iye bacua curire quë'rë se'e ba'iye go'yaja'guë'ë yë'ë, cabi.
9 Caguëna, Jesusbi quëabi:
—Ënquë yua Taita Abraham bainguërebare sëani, Riusubi baguë recoyo ro'tayete ëñani, baguë bainguëre re'huani babi yure umuguse.
10 Yë'ë yua Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi bain hua'na so'ona sani huesësi'cuani cu'eza caguë, bacuare tëani baye ro'taguë raisi'quë'ë yë'ë, cabi.

La parábola del dinero

11 Ja'nrëbi, Jesusbi se'e sani, Jerusalén huë'e jobo tëca sani ti'an bi'raguëna, baguë naconi saicua, Zaqueoni coca case'ere achasi'cuabi ro'tajën, "Riusu ba'i jobo yua te'e jëana ëñaja'ñeta'an ba'iji maire" ro'tajën ba'ijënna, Jesusbi bacuani ye'yo cocare
12 quëa bi'rabi:
—Yequë bainguë, ta'yejeiye ëja bain jubë ba'iguëbi baquëña. Ja'nca ba'iguëbi ja'ansi'quë ro'taguë, "Quë'rë ta'yejeiye ëja bain huë'e jobona sani, ënjo'on bain ta'yejeiye ëjaguë runni, ja'nrëbi rani bainni guanse bi'raja'guë'ë yë'ë" caguëña.
13 Ja'nca cani, sai bi'raguë, baguëre yo'o concua si'a saracuare choiguëna, rateña. Ratena, ga bainguëna curi so'cohua ai ro'i so'cohuare insini, bacuani yihuoguë caguëña: "Mësacua curi so'cohuare sani, bonsere coni bendiejën, Curi so'cohua quë'rë jaijeija'guë cajën, yë'ë se'e raiye tëca quë'rë beyojën ba'ijë'ën" cani tonni, ja'nrëbi bacuare jo'cani saquëña.
14 Saquëna, baguë yija bain ai jai jubëbi baguëni gu'a güejën, bacua bain hua'na rëño jurëte cuencueni, ëjaguë saijai jobona saojën, ta'yejeiye ëja bainni quëa güesereña: "Ja'an saiguëni gu'a güecua sëani, yëquëna ta'yejeiye ëjaguëte baguëre re'huama'ijë'ën" cajën saoreña.
15 Ja'nca cajën saocuareta'an, bacua ta'yejeiye ëjaguëre re'huasi'quë ba'iguëna, baguë yijana goquëña. Go'ini, ti'anni, ja'nrëbi baguëre yo'o concuare, baguë curi so'coñare insisi'cuare choiguë, bacua curi jaijeise'ere achani masiza caguë choquëña bacuare.
16 Choiguëna, ru'ru ba'iguëbi ti'anni quëaguëña: "Ëjaguë, më'ë curi so'cohua naconi bonse cojani bendieni, si'a sara so'coñare se'e coni bahuë yë'ë" quëaguëña.
17 Quëaguëna, ëjaguëbi sehuoguëña: "Ai re'oye yo'oguë, curi jaijei güesehuë më'ë. Yë'ë choa so'cohua se'ga naconi ai jaijei güesesi'quëre sëani, si'a sara huë'e joboñare më'ëna jo'caja'guë'ë yë'ë. Jo'caguëna, ja'an bainni ëñaguë guanseguë ba'ijë'ën" cani, baguëre saoguëña.
18 Saoguëna, samu ba'iguëbi ti'anni quëaguëña: "Ëjaguë, më'ë curi so'cohua naconi bonse cojani bendieni, te'e ëntë sara so'coñare se'e jaijeini coni bahuë yë'ë" quëaguëña.
19 Quëaguëna, ëjaguëbi sehuoguëña: "Re'oji. Ja'nca jaijei güesesi'quëre sëani, te'e ëntë sara huë'e joboñare më'ëna jo'caja'guë'ë yë'ë. Ja'an bainni ëñaguë guanseguë ba'ijë'ën" caguë, baguëre saoguëña.
20 Saoguëna, ja'nrëbi yequë yo'o con hua'guëbi ti'an rani quëaguëña: "Ëjaguë, më'ë curi so'cohua insise'e, ja'ansi so'cohuare coni bajë'ën. Can të'tërëna reani gueonni re'huani bacaë'ë yë'ë. Ja'ansi so'cohuare më'ëna go'yayë yë'ë.
21 Më'ë yua ai huaji yaguë ëjaguëre sëani, më'ë curi insise'ere jaijei güeseye ai huaji yëguë baë'ë yë'ë. Më'ëbi ai jëja guanseguë sëani, yequëcua yo'o yo'ose'ere tëani bayë më'ë. Yequëcua tanse'ere'ga tëani bayë më'ë" caguëña.
22 Caguëna, ëjaguëbi ai bëinguë sehuoguëña: "Ai gu'aye yo'oguë, yë'ëre re'oye conmaë'ë më'ë. Më'ë coca case'e se'gare achani, më'ëre bënni senjoñe bayë yë'ë. Më'ë yua yë'ë ba'iyete ja'nca masiguë, Ai jëja guanseguë yequëcua yo'o yo'ose'ere tëani bayë yë'ë caguë,

23 më'ë ¿queaca yo'oguë, yë'ë curi insise'ere curi re'hua huë'ena jo'camaquë'ne? Jo'catoca,
yë'ëbi raiguëna, ja'an curi quë'rë jaijeiguëna, coni bare'ahuë yë'ë" bëinguë caguëña.
24 Cani, ja'nrëbi baguë bain ja'anrute nëcacuani guanseguëña: "Baguë curi so'cohuate
tëani, si'a sara so'coña baguëna insijë'ën" caguë guanseguëña.
25 Guanseguëna, ba hua'nabi sehuojën senni achareña: "Ëjaguë, më'ë ¿queaca ro'taguë, si'a
sara so'coña baguëna quë'rë ta'yejeiye insiye ro'taguë'ne?" senreña.
26 Senjënna, sehuoguëña: "Mësacuani ganreba quëayë yë'ë. Ai jaijeiye re'huani baguëna
quë'rë se'e ai insise'e ba'ija'guë'bi. Choa ma'carë se'gare baguëna, baguë baye si'ayete tëase'e
ba'ija'guë'bi.
27 Yureca yë'ëni gu'a güesi'cuare te'e jëana zeanjani rajë'ën. Bacuabi yë'ëre gu'a güejën,
bacua ta'yejeiye ëjaguë ba'ima'ija'guë casi'cuare yë'ë ba'iruna rani, bacuani huani sen-
jojë'ën" caguë guanseguëña, quëabi Jesús.

Jesús entra en Jerusalén

28 Ja'nca quëani, Jerusalén ma'aja'an se'e sani ti'an bi'rabi.
29 Ti'an bi'raguëbi baru so'o ca'ncoñare ëñato, Betfagé, Betania, ja'an huë'e jo'borëan baji'i.
Olivo cubë casirute ba'iguëna, baguëre yo'o concua samucuare choini,
30 bacuani quëabi:
—Mësacua yua ja'an huë'e jo'borëna saijë'ën. Sani ti'anni, burro hua'guë bonsëguë yoni
rëonsi'quëni ëñaja'cua'ë. Yuta bain tuama'iguë, ja'anguëni ëñani jo'chini rajë'ën.
31 Ja'nca jo'chi bi'rajënna, yequëcuabi "¿Mësacua guere yo'ojën, baguëte jo'chini saye'ne?"
Ja'nca senni achatoca, "Mai Ëjaguëbi baguëte yëji" cajën sehuojë'ën, cabi Jesús.
32 Caguëna, bacuabi sani ëñato, Jesús quëase'e'ru güina'ru baji'i.
33 Ja'nca ba'iguëna, burro hua'guëre jo'chijënna, ba burro bacuabi senni achahuë:
—¿Mësacua guere yo'ojën, burro hua'guëre jo'chiye'ne? senni achahuë.
34 Senni achajënna:
—Mai Ëjaguëbi baguëte yëji, sehuohuë.
35 Ja'nca sehuoni, burro hua'guëre sani, Jesusna ti'anni insihuë. Insini, bacua guayoni se
canre burro guërëbëna tëoni, ja'nrëbi Jesusni tua güesehuë.
36 Tua güeseni, Jesús yua Jerusalén ti'añe cueñe saiguëna, bacua guayoni se cañare baguë
ru'ru sai ma'ana jaoni uan bi'rahuë.
37 Uan bi'rajënna, ja'nrëbi Jerusalenna ti'anni, Olivo cubë jaba ba'irute ba'iguëna, baguëre
yo'o con hua'na te'e ai jai jubë ba'icua baguëre concuabi Taita Riusuni ai bojoreba bojojën,
Cristo ta'yejeiye yo'oguë ba'ise'ere quëajën,
38 si'a jëja güini achohuë:
—Riusubi bojoguë raoguëna, mai ta'yejeiyereba ëjaguëbi maina ti'an raji'i. Ja'nca sëani,
guënamë re'oto ba'icua si'acua ai bojoreba bojojën bañuni. Mai ta'yejeiyereba ëjaguë
Riusuni ai ëama'iñereba bojojën cañuni, güireba güijën cahuë bacua.
39 Cajënna, fariseo hua'na, bain jubë naconi saicuabi Jesusni bëinjën cahuë:
—Ëjaguë, më'ëre concuani bëinguë cani, bacua cayete ënsejë'ën cahuë.
40 Cajënna, sehuobi:
—Bañë. Ba hua'nabi caye beoye ba'itoca, ën gatabëan ja'anse'ebi huëni güina'ru te'e
güire'abi, sehuobi.
41 Cani, Jerusalén huë'e jobona ti'an bi'rani, si'a jobore ro'tani oji'i.
42 Oiguë, ja'an huë'e jobo bainre ro'taguë cabi:
—Yure umuguse yë'ë yua mësacuani ta'yejeiye bojo güeseguë raisi'quëreta'an, mësacua
achaye güehuë. Riusubi yë'ëre raoguëna, mësacua ñacobi ëñani masiye gare porema'icua
baë'ë.
43 Ja'nca porema'icuare sëani, ai yo'ojën ba'ija'cua'ë mësacua. Mësacuare je'o bacuabi
ti'an rani si'a huë'e jobo të'ijeiye nëcajën, etaye yëcuare ënsejën, mësacuare si'a ca'ncoñabi ai
ta'yejeiye huajën ba'ija'cua'ë.
44 Ja'nca ba'icuabi mësacuani gare carajei güesejën, mësacua huë'e jobo tu'ahuëte gare
ñañoni taonni, si'ayerebare gare ñu'ñujei güesejën, mësacuani ai ta'yejeiye huaja'cua'ë.
Mësacua yua Riusu ëñaguë raisi umugusere gare ro'tamajën huesëcuare sëani, je'o bacuabi
ja'nca carajei güeseja'cua'ë, cani tonbi Jesús.

Jesús purifica el templo

45 Cani tonni, ja'nrëbi Riusu uja huë'ena cacani, bonse bendiecuare gare etoni saobi.
46 Saoguë, bacuani cabi:
—Mësacua yua Riusu coca toyani jo'case'e ën cocare ro'tajë'ën: "Yë'ë huë'e yua bain uja
huë'e'ë" toyani jo'case'eta'an, mësacuabi ti'anni, ro gu'a huë'e, jian hua'na gati huë'ere ro
re'huani jo'cahuë mësacua, caguë, bacuare etoni saobi.

47 Ja'nrëbi, Jesús yua si'a umuguseña Riusu uja huë'ena cacani, bainni ye'yoguë baji'i.
Ye'yoguë ba'iguëna, pairi ëjacua, ira coca ye'yocua, bain ëjacua, bacuabi Jesusni ai je'o bajën,
sa'ñeña senni achajën, "¿Queaca baguëni huani senjoñe'ne mai?" cajën ba'icuata'an,
48 bain hua'nabi baguë cocare ai re'oye achajën ba'ijënna, baguëni huani senjoñe pore-
maë'ë.

20

La autoridad de Jesús

1 Ja'nrëbi, yequë umuguse ba'iguëna, Jesús yua Riusu huë'ere ba'iguë, bainbi achajënna,
bacuani ye'yoguë, Riusu bainreba mame recoyo re'huani baja'yete quëani achoguëna, pairi
ëjacua, ira coca ye'yocua, ira bain ëjacua, bacuabi ti'anni,
2 baguëni senni achahuë:
—¿Më'ë queaca ro'taguë, ënjo'ona rani, ëjaguë yo'oye'ru yo'oguë'ne? ¿Jaro ëjaguëbi më'ëre
ta'yejeiye caye guanseni raoguë'ne? senni achahuë.
3 Senni achajënna, sehuobi:
—Ru'ru, mësacuani senni achaza. Quëajë'ën yë'ëre.
4 ¿Jaro ëjaguëbi Juanre bain bautizaguëre re'huani raoguë'ne? ¿Riusu re'huani raosi'quë, o
bain re'huani raosi'quë baquë baguë? senni achabi.
5 Senni achaguëna, bacua jubë se'ga sa'ñeña senni achajën, coca cajën baë'ë:
—¿Queaca sehuoye'ne mai? "Riusu raosi'quë baji'i" catoca, baguë yua "¿Mësacua queaca
ro'tajën, Juan cani jo'case'ere recoyo ro'tamate'ne?" cama'iguë.
6 "Bain raosi'quë baji'i" catoca, si'a bain jubëbi huëni, maini gatabi senjojën huaiyë, bacua
yua Riusu raosi'quë ba'iye ro'tacua sëani, sa'ñeña cahuë.
7 Ja'nca cani, ja'nrëbi Jesusna bonëni sehuohuë:
—Juan re'huani raosi'quëre huesëyë yëquëna, sehuohuë.
8 Sehuojënna, Jesús cabi:
—Mësacua ja'nca sehuocuare sëani, yë'ëre re'huani raosi'quëre mësacuani gare quëama'iñë
yë'ë cabi.

La parábola de los labradores malvados

9 Cani ja'nrëbi se'e yeque ye'yo cocare ja'an bainni quëabi:
—Zio ëjaguë baquëña. Bisi ëye ziore tanni, ja'nrëbi yequëcua zio cuiracuana jo'cani, yequë
so'o yijana sani zoe baquëña.
10 Sani ba'iguëbi, bisi ëye tëarën ti'anguëna, baguëre yo'o conguëte choini, zio cuiracuana
saoguëña, ëye tëase'ere coni raja'guëte. Saoguëna, ti'anguëna, zio cuiracuabi ba yo'o conguë
raosi'quëre zeanni ro ja'si yo'oni ëye beo hua'guëre go'yareña.
11 Go'yarena, baguë ëjaguëna ti'anguëna, zio ëjaguëbi se'e yequë yo'o con hua'guëre
saoguëña. Saoguëna, baguëre'ga güina'ru, gu'aye yo'oni, ro ja'si yo'oni, ëye beo hua'guëre'ga
go'yareña.
12 Go'yarena, se'e yequë yo'o con hua'guëre saoguëna, bacua'ga güina'ru ja'si yo'oni,
baguëte ro senjoni go'yareña.
13 Ja'nca yo'orena, ëjaguëbi ro'tani, ja'ansi'quë caguëña: "¿Queaca yo'oye'ne yë'ë? Yë'ë zin
hua'guë ai yësi'quëre bacuana saotoca, yequërë baguëni te'e ruiñe ëñani re'oye yo'oma'iñe
bacua" ro'taguëña baguë.
14 Ja'nca ro'tani, baguë zin hua'guëre saoguëña. Saoguëna, zio cuiracuabi baguëni ëñani,
sa'ñeña careña: "Ëñajë'ën. Zio ëjaguë bayete coni baja'guë'bi rai'te. Ja'nca sëani, baguëni
huani senjoñu. Junni huesësi'quë ba'iguëna, mai hua'nabi zio ëjacua ruinja'cua'ë" cahuë.
15 Ja'nca cani, baguëni zeanni bani, zio ca'ncona sani, huani senjoreña, cabi.
Ja'nca cani, bain achacuani senni achabi Jesús:
—¿Mësacua queaca ro'taye'ne? ¿Zio ëjaguë queaca yo'oja'guëguë'ne?
16 Ba hua'guë yua te'e jëana sani, zio cuiracuani huani senjoni, ja'nrëbi yequëcuare baguë
zio cuiracuare re'huani jo'caja'guë'bi, quëabi Jesús.
Quëaguëna, bain hua'nabi achani cahuë:
—Ai Riusume. Ja'nca yo'oma'ija'guë cahuë.
17 Cajënna, Jesús yua bacuani ëñani cabi:
—Mësacua ja'nca cajën, Riusu coca toyani jo'case'e ën ca'nco toyani jo'case'ere ëñani
ye'yejë'ën:
Judío bain ëjacua Riusu bainre ye'yojën ba'icuabi Riusu cuencueni raoja'guëre gu'a güejën
senjoja'cuata'an, Riusubi baguë bain quë'rë ta'yejeiye ëjaguëre re'huaja'guë'bi, toyani
jo'case'e ba'iji.

18 Ja'nca sëani, Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi ti'an raiguëna, yë'ëre gu'a güeye beoye
ëñajë'ën. Yë'ëre gu'a güeni senjotoca, carajeiye se'ga ba'iji mësacuare. Ja'nrëbi, yë'ëbi se'e
ti'an raiguë, yë'ë güeni senjosi'cuare gare bënni senjo güeseja'guë'ë yë'ë, quëabi.

El asunto de los impuestos

19 Quëaguëna, pairi ëjacua, ira coca masiye ye'yocua, bacuabi achani, sa'ñeña cahuë:
—Maire gu'aye caguëre te'e jëana zeanni bañu cajën ba'icuata'an, bain jubëni huaji yëjën,
Jesusre zeanmaë'ë.
20 Ja'nca yo'omajën, Baguëre zeañe ti'anguëna, ëñajën ëjojën ba'ina'a cajën, bacua gu'a
gajecuare choini, bacuani cahuë:
—Mësacua yua baguëni te'e ruiñe coca senni achaye'ru cajën, baguëni huacha sehuo
güesejë'ën bacuani cani saohuë. Huacha sehuotoca, baguëni zeanni, bain ta'yejeiye
ëjaguëna insiye ro'tahuë.
21 Ja'nca ro'tajën, bacua gu'a gajecuare saojënna, Jesusna ti'anni ñaca senni achahuë:
—Ëjaguë, më'ëbi te'e ruiñe masiye ye'yoguëna, achani bojoyë yëquëna. Më'ë yua bain
hua'na ro ëmëje'en yo'oni ëñoñete ro'tama'iguë, yua Riusu te'e ruiñe yo'oye yëyete ye'yoguë
ba'iyë më'ë.
22 Ja'nca ba'iguë, yua yëquënabi coca senni achajënna, te'e ruiñe sehuojë'ën. ¿Romano bain
ta'yejeiye ëjaguëni impuesto curi ro'iye baye yëquëna? ¿Baguëni ro'iye, o ro'ima'iñe yëquëna?
senni achahuë.
23 Senni achajënna, Jesús yua bacua coquejën senni achase'ere masini, bacuani sehuobi:
—Mësacua ¿queaca ro'tajën, ro coquejën yë'ëre senni achaye'ne?
24 Curi so'corëte inni, yë'ëni ëñojë'ën cabi.
Caguëna, so'corëte inni rani ëñohuë. Ëñojënna, Jesusbi senni achabi:
—Ën so'co bainguë, baguë mami toyase'e ¿gue bainguëbi së'iguë'ne? senni achabi.
Senni achaguëna:
—Bain ta'yejeiye ëjaguë'bi së'iji, sehuohuë.
25 Sehuojënna, Jesús cabi:
—Ja'nca ba'iguëna, bain ëjaguë re'huani jo'case'ere bain ëjaguëna insijë'ën. Ëjaguë Riusu
re'huani jo'cose'ere Riusuna insijë'ën, caguë sehuobi.
26 Ja'nca sehuoguëna, bain hua'nabi achajënna, baguëni huacha sehuo güeseye poremaë'ë.
Ja'nca porema'icuabi baguë coca sehuose'ere ai ta'yejeiye ro'tajën, gare caye beoye baë'ë.

La pregunta sobre la resurrección

27 Ja'nrëbi, yequëcua, saduceo bainbi Jesusni ëñajën saë'ë. Bacua yua ju'insi'cua se'e go'ya
raima'iñë cajën ba'icua'ë. Baguëna sani ti'anni, baguëni senni achahuë:
28 —Ëjaguë, Moisés coca toyani jo'case'ere ro'tajë'ën. Ñaca caji: Bainguëbi zin beo
hua'guë junni huesëtoca, baguë yo'jeguëbi baguë jo'casi rënjoni huejani bani, baguë ma'yë
ju'insi'quëre zin cu'ecaija'guë, toyani jo'case'e ba'iji.
29 Ja'nca ba'iguëna, yequëbi baguë yo'je hua'na naconi te'e ëntë sara samu hua'na bateña.
Ma'yëbi huejani yuta zin beoguë junni huesëguëña.
30 Junni huesëguëna, samu ba'iguëbi baguë jo'casi rënjoni huejani, baguë'ga zin beoguë
junni huesëguëña.
31 Junni huesëguëna, yequëcua'ga, te'ena, te'ena, güina'ru bagoni huejani, si'acuabi zin
beojën junni huesëreña.
32 Junni huesëjënna, ja'nrëbi yo'je, ba hua'go'ga junni huesëgoña.
33 Ja'nca ba'ini tonjënna, yua go'ya rai umuguse ti'anguëna, ¿jaroguë rënjo ba'ija'gogo'ne?
¿Si'acua, te'e ëntë sara samucuabi bagoni basi'cua sëani, queaca sehuoguë'ne më'ë? senni
achahuë.
34 Senni achajënna, Jesusbi sehuobi:
—Ën yija bain, ëmëcua, romicua, bacuabi huejani bajën ba'icuata'an, ju'insi'cua go'ya
raija'cua, yë'ë bainreba ba'ija'cua,
35 ja'ancuabi Riusu guënamë re'otona ti'anni, gare huejaye beoye ba'ija'cua'ë.
36 Riusu guënamë re'oto yo'o con hua'na ba'iye'ru ba'ija'cua sëani, gare huejama'icua
ba'ija'cua'ë. Ju'insi'cua go'ya raisi'cua sëani, Riusu mamacuareba ba'ija'cua'ë.
37 Ja'an Moises'ga yequë ca'ncore maina toyani jo'cabi. Zëinsi sahua quë'rona toyani
jo'caguëna, Mai Ëjaguëreba Riusu, gaña Riusu ba'iguëna, Abraham, Isaac, Jacob, bacuabi
baguëni te'e zi'inni ujajën ba'icua baë'ë, toyani jo'cabi.
38 Ja'nca toyani jo'caguëna, mai Ëjaguë Riusubi baguë bain huajëcua se'gare conji. Gare
junni huesësi'cuare ro'tama'iji. Riusubi ro'taguëna, baguë bainreba si'acuabi huajë hua'na
se'ga ba'iyë, caguë sehuobi Jesús.
39 Ja'nca caguë sehuoguëna, yequëcua, ira coca te'e ruiñe masicuabi cahuë:

—Ai re'oye sehuohuë më'ë, Ëjaguë, cahuë.
40 Cani, Jesusni se'e senni achaye huaji yëjën baë'ë.

¿De quién desciende el Mesías?
41 Ja'nrëbi, Jesús yua bain hua'nani senni achaguë, ro'ta güesebi:
—¿Mësacua queaca ro'tajën, Cristo raosi'quë yua ira ëjaguë ba'isi'quë David mamaquë ba'iji cajën, huacha ro'taye'ne?
42 Mësacua yua Salmo quë'rona ëñajë'ën. Ira ëjaguë ba'isi'quë David'ga ñaca toyani jo'cabi:
Riusubi yë'ë Ëjaguë raija'güeni cabi:
"Yë'ë jëja ca'ncona bëani, quë'rë ta'yejeiye ëjaguë ba'ijë'ën,
43 Më'ë je'o bacua carajei ñësebë tëca" cabi.
44 Ja'nca toyani jo'caguë Cristo raosi'quëre baguë mamaquë ba'iye caye gare poremaji'i David, baguëre Ëjaguë casi'quë sëani, cabi Jesús.

Jesús acusa a los maestros de la ley
45 Cani, si'a bain hua'nabi achajënna, baguëre yo'o concuana bonëni, yihuoguë quëabi:
46 —Ira coca toyani jo'case'ere ai masicua, bacua yo'ojën ba'iyete ëñare bajën, bacua ye'yoni yo'oye'ru yo'omajën ba'ijë'ën. Ro ëja bain ba'iye se'ga ëñoñe yëyë bacua. Zoa can re'o canre sayani, huë'e jobo si'a ca'ncoña ganini, ba huë'e joborebana ti'añë. Ti'anni, ta'yejeiye ëja bain ba'iye ëñojën, bain re'oye ëñajën saludayete ëjojën, ja'nrëbi bain ñë'ca huë'ena cacani, ëja bain ñu'i seihuëanre cu'eni bëayë. Aon choisi'cua ba'ito, quë'rë re'oruan se'gare cu'eni bëayë bacua.
47 Ja'nca yo'ocua sëani, hua'je hua'nani ro coquejën, bacua huë'ere ro tëteni bacua'ë. Riusuni ujato, ai zoe ujajën, bain ëñajën achaja'bë cajën, Riusuni ro ujacua'ë. Ja'nca yo'ojën ba'ijënna, Riusubi ja'ancuani ëñani, bacuani quë'rë ta'yejeiye bënni senjoguë ba'ija'guë'bi, quëabi Jesús.

21

La ofrenda de la viuda pobre
1 Quëani ja'nrëbi, bonëni ëñato, curi ëjacuabi bacua curire Riusu huë'e curi gajonguna ayajën, Riusuna insijën baë'ë.
2 Insijën ba'ijënna, hua'je hua'go bonse beoreba beogo ba'i hua'gobi ti'anni, samu curi so'corëanre ayago.
3 Ayagona, Jesús cabi:
—Mësacuani ganreba caguë quëayë yë'ë. Ja'an hua'go, hua'je hua'go bonse beo hua'gota'an, yequëcua ayani insise'e'ru quë'rë ta'yejeiye Riusuna insigo bago.
4 Ja'ancua yua bacua curi bani jëhuase'e se'gare rani ayani insijënna, bago chao hua'gobi bago aon co curire rani, beoru ayani insigo, Riusure bojogo sëani, cabi.

Jesús anuncia que el templo será destruido
5 Caguëna, yequëcuabi Riusu huë'e ba'iyete cajën, Ai re'o gatabi yo'ose'e sëani, ai re'o huë'e bëaji cajën, Riusuna ro insise'ere bojojën cahuë. Cajënna, ja'nrëbi Jesusbi bacuani cabi:
6 —Mësacua yua ën huë'e jai huë'ere ëñajën, re'oye cajënna, yequë umuguseñabi si'aye gare taonni senjose'e ba'ija'guë'bi. Gare te'e gatabë tuiye beoye ba'ija'guë'bi, cabi Jesús.

Señales antes del fin
7 Caguëna, Bacuabi baguëni senni achahuë:
—Ëjaguë, ¿quejeito ja'an ba'ija'güeguë'ne? ¿Ja'an ba'ija'ye queaca masija'cua'ne yëquëna? senni achahuë.
8 Senni achajënna, Jesús yihuoguë cabi:
—Mësacua ëñare bajën, coquejën cacuare achamajën ba'ijë'ën. Ai bainbi yë'ë ba'iyete coquejën, "Yë'ë yua Riusu raosi'quë'ë" cajënna, yequëcuabi "Carajei umuguse ti'anbi. Yua'ë" cajënna, bacua coquejën case'ere achama'ijë'ën. Bacua naconi te'e saima'ijë'ën.
9 Yequëcua'ga guerra huayete cato, ëja bainre etoni senjoñe cato, mësacua yua ja'anre achajën, gare huaji yëye beoye ba'ijë'ën. Ja'an si'aye ru'ru ba'iguëna, carajei umuguseña jë'te ti'anja'guë'bi cabi.
10 Ja'nca cani, ja'nrëbi bacuani se'e yihuoguë quëabi:
—Te'e yijaña bainbi yequë yijaña bainni guerra huajën, ai yo'o güesejën ba'ija'cua'ë.
11 Yija ñu'cueye'ga ai raijeija'guë'bi. Bain hua'nabi ja'an ro'ina ai yo'ojën, aon gu'ana ju'injën, si'a rau neni ju'injën, ja'an ba'ija'cua'ë si'a ën yija bain. Ja'nrëbi, guënamë re'otona bain gare ëñama'ise'ere ëñajën, ai quëquëjën, ai huaji yëjën, ro rënni ganocua se'ga ba'ija'cua'ë.

12 Ja'nca ba'iguëna, ru'ru, mësacuani preso zeanni, mësacuani je'o bajën, bain ñë'caruanna
sani, mësacuare si'nseye cajën, ya'o huë'ena guaojën ba'ija'cua'ë. Mësacuabi yë'ë bainrebare
sëani, mësacuare zeanni, bain ta'yejeiye ëjacuana nëconi, mësacuani coca sehuo güeseja'cua'ë.
13 Ja'nca yo'ojënna, mësacuabi yë'ë ba'iyete te'e ruiñe cani achoye poreja'cua'ë.
14 Ja'nca cani achoye porejën, mësacua jëa coca sehuoye, ru'ru gare ro'taye beoye ba'ijë'ën.
15 Yë'ë se'gabi mësacuani te'e ruiñe masi güeseguëna, mësacuabi ja'anre sehuojënna, mësacua
je'o bacuabi achani, ro sehuoye beoye ba'icuareba ba'ija'cua'ë.
16 Ja'nrëbi mësacua te'e bainbi mësacuani gu'aye yo'oja'cua'ë. Mësacua pë'caguë sanhuë,
yo'je sanhuë, bain hua'na, gaje hua'na, bacuabi mësacuare preso zeanni, yequë bainna
insini senjojënna, mësacua jubëre ba'icuani, te'ecuani huani senjoja'cua'ë.
17 Mësacua yë'ë yo'ore yo'ocuare sëani, si'a bainbi mësacuani je'o bajën mësacuani ai gu'a
güejën ba'ija'cua'ë.
18 Ja'nca ba'ija'yeta'an, mësacua yua gare ja'si neñe beoye ba'ija'cua'ë. Huajë hua'na se'gabi
etajeijën, gare te'e rañarëte huesoye beoye ba'ija'cua'ë mësacua.
19 Ja'nca sëani, mësacuabi gare jo'caye beoye si'a jëja recoyo ro'tajën ba'itoca, yë'ë naconi
te'e bojojën gare carajeiye beoye ba'ija'cua'ë.
20 Ja'nrëbi jai soldado jubëan guerra huajën raisi'cuabi Jerusalén huë'e jobo të'ijeiye
ëcajënna, mësacuabi ëñani, ja'an huë'e jobo taonni carajeija'yeta'an ba'iyete masija'cua'ë.
21 Ja'nca carajei güese bi'rajënna, Judea yija ba'icuabi cu re'otona te'e jëana sani gatija'bë.
Jerusalén huë'e jobo ba'icua'ga te'e jëana etani saija'bë. Zio re'otore ba'icuabi Jerusalenna
go'iye beoye ba'ija'bë.
22 Ja'an umuguseña ti'anguëna, Riusu bënni senjo umuguseña ba'ija'guë'bi. Baguë coca
toyani jo'case'e'ru ba'iye, güina'ru ba'ija'guë'bi.
23 Ja'anrën ti'anguëna, romi hua'na zinbë ba'icua, yequëcua zin chuchacua, ja'ancuabi jëja
beocua sëani, ai yo'ojën ba'ija'cua'ë. Riusubi bainre ai bënni senjo bi'raguëna, si'a ën yija
bainbi ai ja'sireba ja'siye ba'ijën, ai yo'oreba yo'oja'cua'ë.
24 Ai yo'ojën ba'ijënna, je'o bacuabi ti'anni, te'ecuani guerra hua hua'tiñabi huani sen-
joja'cua'ë. Yequëcuani zeanni, tin yijañana sajënna, tin yijaña gu'a bain'ga ti'anni, Jerusalén
huë'e jobore taonni senjojën, si'a bonsere za'nguni si'ajën, ai gu'aye yo'ojën, Riusu etoni
saoye ba'irën tëca yo'ojën ba'ija'cua'ë.

El regreso del Hijo del hombre

25 Ja'nrëbi, ënsëguë, ñañaguë, ma'choco hua'i, ja'anre ëñato, ai ba'iye ai huaji yaye yo'ose'e
ba'ija'guë'bi. Si'a yijaña bainbi ta'yejeiye ai huaji yëjën, jai ziaya ai achoreba achoye, ziaya
të'a ai jai të'a huëiguëna, ba hua'nabi ai quëquëreba quëquëjën ba'ija'cua'ë.
26 Ja'nrëbi ën yijare ai huaji yaye ba'ija'yete ro'tajën, bacuabi ai ta'yejeiye ai huaji yëjën,
guënamë re'oto'ga ai ta'yejeiye ñu'cueguëna, ai huaji yëjën, quëquëreba quëquëjën ba'ija'cua'ë.
27 Ja'nca ba'irënbi guënamë pico re'otona ëñato, yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi ai
ta'yejeiyereba ñatani saoye'ru gaje meni raija'guë'ë yë'ë.
28 Ja'nca sëani, ën yija bainbi ta'yejeiye ai yo'o bi'rajënna, yë'ë yure case'e si'aye ba'iguëna,
ja'anrën ti'anguëna, mësacua yua bojoreba bojojën, Mai ëjaguë yuara ti'an raija'guëta'an ba'iji
cajën, mësacua etajeiyete ëñajën ëjojën ba'ijë'ën, quëabi Jesús.
29 Ja'nca quëani, bacuani se'e ye'yo cocare yihuoguë quëabi:
—Mësacua yureca higo sunquiñë, yequë sunqui'ga ëñani Riusu ba'i jobo ti'anja'ñete
masijë'ën.
30 Sunquiñëbi ja'o sari bi'raguëna, mësacuabi ëñani ënsërën ba'iyete masiyë.
31 Güina'ru, yë'ë yure case'e, ai huaji yaye yo'oja'ye, ja'an ba'iguëna, Riusu ba'i jobo te'e
jëana ti'anja'ñete masija'cua'ë.
32 Mësacuani ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Yureña bainbi yuta junni huesëma'ijënna,
yë'ë yure quëase'e si'aye yua ru'ru ba'ija'guë'bi.
33 Guënamë re'oto, yija re'oto, ja'an si'aye gare carajeija'guëta'an, yë'ë coca cani jo'case'e
gare carajeiye beoye ba'ija'guë'bi.
34 Yë'ë ti'anjai umugusere gare huanë yema'iñe cajën, mësacua ëñare bajën, gu'aye
yo'omajën ba'ijë'ën. Riusuni gu'a güeni senjoma'iñe cajën, ro a'ta yo'oye, jo'chana güebeye,
ën yija ba'iye, ja'anre recoyo huacha ro'tamajën ba'ijë'ën. Ja'an se'gare ro'tatoca, yë'ëbi
te'e jëana ti'an raiguëna, bain hua'nabi gue ro'taye beoye ba'ijën, ro gati ëaye ba'ijën
quëquëja'cua'ë.
35 Taongu quëoñe'ru ba'ija'guë'bi bacuare, si'a ën yija re'oto bainre.
36 Ja'nca ba'ija'guë sëani, mësacua'ga ëñare bajën, gare jo'caye beoye ujajën ba'ijën, yë'ë in
raiye tëca ëñajën ëjojën ba'ijë'ën. Ja'an ba'ija'ye, Riusu bënni senjoja'ñe, ja'anre jëani, yë'ë,
Riusu Raosi'quëreba ba'iguëni bojojën tëhuojaiñu cajën, gare jo'caye beoye ujajën ba'ijë'ën,
quëabi.

37 Ja'nca quëaguë, si'a umuguse bain hua'nabi ñë'ca raijënna, bacuani ye'yoguë na'ijani,
ja'nrëbi Olivo cubëna sani bëani ñatajaji'i. Ñatajani, yequë umuguse güina'ru Riusu huë'ena
ti'an raiguëna,
38 si'a bain hua'nabi baguëre achajaiñu cajën, zijeirën ti'an bi'rahuë.

22

Conspiración para arrestar a Jesús

1 Yureca, judío bain pascua umuguse, bacua aonbëan huo'coma'ise'ere anni Riusuni
bojoñu cajënna, ja'an umuguse ti'añe choa ma'carë se'ga carabi.
2 Ja'nca ba'iguëna, pairi ëjacua, ira coca re'oye masicua, bacuabi Jesusni huani senjoja'ma
cajën, bain hua'nani huaji yëjën, yuta yo'omaë'ë.
3 Ja'nrëbi, zupai huatibi Judas Iscariote hue'eguë, Jesús bainreba jubë, si'a sara samucua
ba'i jubë ba'iguëna ti'an rani, baguë recoyona cacani bëani baji'i.
4 Ja'nca bëani ba'iguëbi Judasni ta'nhue güeseguëna, ba hua'guëbi pairi ëjacua, Riusu huë'e
ëjacua, bacuana sani, bacua naconi Jesusre insijai cocare cani achobi.
5 Ja'nca cani achoguëna, bacuabi ai bojojën, baguëni curi ro'ija'yete cahuë.
6 Cajënna, Judasbi Re'oji sehuoni, ja'nrëbi Jesusre yahue insini senjoñe ro'ta bi'rabi.

La Cena del Señor

7 Ja'nrëbi judío bain ta'yejeiye ba'i umuguse ti'anguëna, Aon huo'coma'ise'ere anni
Riusuni bojoñu cajën yo'o bi'rahuë. Ja'nca yo'o bi'rajën, ru'ru bacua oveja bonsëguëre huani
Riusuna boniëoñe, ja'anre yo'o bi'rahuë.
8 Ja'nca yo'o bi'rajënna, Jesusbi Pedro, Juan, bacuare choini, guanseguë cabi:
—Mësacua sani, mai pascua aon ainja'ñete re'hua bi'rajë'ën cabi.
9 Caguëna, bacuabi senni achahuë:
—¿Jarona sani re'huaja'ye'ne yëquëna? senni achahuë.
10 Senni achajënna, sehuobi Jesús:
—Mësacua yua jai huë'e jobona saijë'ën. Sani ti'anni, ja'nrëbi ocobë tuiguë saiguëni
tëhuoja'cua'ë. Tëhuoni, ja'an hua'guëna be'teni, baguë cacajai huë'ena cacajë'ën.
11 Cacani, ja'an huë'e ëjaguëni senni achajë'ën: "Mai ëjaguëbi më'ëni senni achaguë raobi:
¿Yë'ëre concua naconi pascua aon ainru, jaro sonohuë'ne?" ja'anre ja'an huë'e ëjaguëni
senni achajë'ën.
12 Senni achajënna, ba hua'guëbi mësacuare ëmëje'en ba'iruna mëani, jai sonohuë re'oye
re'huase'ere ëñoja'guë'bi. Ja'nca ëñoguëna, ja'anruna cacani, mai pascua aon ainja'ñete
re'huajë'ën cabi Jesús.
13 Caguëna, ba hua'nabi sani, Jesús case'e'ru güinareba'ru ba'iguëna, bacua pascua aon
ainja'ñete re'huahuë.
14 Re'huajënna, ja'nrëbi pascua aon ainrën ti'anguëna, Jesusbi baguëre yo'o concua naconi
sani, ja'an ñu'i seihuëanna bëani,
15 ja'nrëbi ba hua'guë yua si'a jubëni quëabi:
—Yë'ë junni tonja'ñe yuara ti'an bi'raguëna, mësacua naconi pascua aon aiñete ai ro'taguë
ba'isi'quëbi mësacua naconi aon anni tëjiza caguë quëayë yë'ë.
16 Ja'nca quëaguëbi Riusu ba'i jobona ti'anni ja'anru aon aiñe tëca, pascua aonre gare se'e
ainma'ija'guë'ë yë'ë ënjo'on, cabi.
17 Cani ja'nrëbi, baguë uncu ro'rohuëre inni, Riusuni Surupa cani, baguëre concuani ëñani
cabi:
—Mësacua yua ën ro'rohuëre coni, sa'ñeña huo'hueni uncujë'ën.
18 Mësacua achareba achajë'ën. Riusu ba'i jobo ti'añe tëca, ën jo'cha, bisi ëye su'rise'ere se'e
uncuye beoye ba'ija'guë'ë yë'ë, cabi.
19 Cani ja'nrëbi, jo'jo aonbëte inni, Riusuni Surupa cani, aonbëte jë'yeni, bacuana insini
cabi:
—Yë'ë ga'nihuë'ë. Mësacua gu'a jucha senjoja'ñe ro'ire Riusuna insija'ye'ë. Ja'an aonre
jo'caye beoye ainjën, yë'ëre ro'tajën ba'ijë'ën cabi.
20 Cani, aon anni tëjijënna, uncu ro'rohuëte inni, bacuana güina'ru insini cabi:
—Mësacua yua ën ro'rohuëte ëñani, Riusu mame cani jo'case'ere ro'tajën ba'ijë'ën. Yë'ë zie,
mësacua gu'a jucha senjoja'ñe ro'ire jañuni tonguëna, Riusubi mame cocare cani, mësacuana
jo'caja'guë'bi.
21 Ja'nca jo'caguëna, yë'ëre insini senjoja'guëbi yurera'rë mai naconi ënjo'onre ñu'iji.
22 Yureca yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi Riusu cuencuese'e'ru junni tonguë saiyë
yë'ë. Saiguëta'an, yë'ëre insini senjoja'guëte ai bënni senjoguë ba'ija'guë'bi Riusu, cabi.
23 Caguëna, ba hua'nabi sa'ñeña senni acha bi'rahuë: "¿Mai jubë ba'icua, jaroguëbi insini
senjoja'guëguë'ne?" quëquëni, sa'ñeña senni achajën baë'ë.

Quién es el más importante

24 Ja'nrëbi yo'je ba hua'nabi sa'ñeña coca cajën, “Mai jubë ba'iguë ¿jaroguëbi quë'rë
ta'yejeiye ëjaguë ba'iguë'ne?” sa'ñeña senni achajënna,
25 Jesusbi bacuani cabi:
—Ën yija bain ta'yejeiye ëjacuabi bacua bainni ai jëja guansejënna, bain hua'nabi bacuani
ëñajën, “Maini conreba concua'ë” bacuare cajën ba'iyë.
26 Ja'nca ba'iyeta'an, mësacuabi bacua jëja guanseye'ru guansemajën ba'ijë'ën. Mësacua
jubë quë'rë ta'yejeiye ëjaguë ba'iguëbi quë'rë ta'yejeiye beo hua'guë'ru ba'ijë'ën. Quë'rë
ta'yejeiye guanseguë ba'iguëbi bain hua'nani quë'rë ta'yejeiye conreba conguë ba'ijë'ën.
27 Te'eguëbi aon ainguë ñu'iguëna, yequëbi baguë aonre aonguëna, ja'anre ro'tani,
¿jaroguëbi quë'rë ta'yejeiye ëjaguëguë'ne? Aon ainguë ñu'iguëbi quë'rë ta'yejeiye ëjaguë ba'iji,
cayë yë'ë. Ja'nca caguëta'an, yë'ë yua mësacua naconi ba'iguë, mësacuani yo'o conguë ba'iyë
yë'ë.
28 Yureca, mësacua yua yë'ë naconi jo'caye beoye te'e ba'ijën, yë'ë naconi te'e oijën, ai
yo'ojënna,
29 mësacuare ta'yejeiye ëjacuare re'huaja'guë'ë yë'ë. Yë'ë Taita Riusubi yë'ëre ëjaguëre
re'huani jo'caguëna, mësacuare'ga güina'ru ëjacuare re'huani jo'caja'guë'ë yë'ë.
30 Ja'nca re'huani jo'caguëna, mësacuabi Riusu ba'i jobona ti'anni, yë'ë naconi te'e ñu'ijën,
aon ainjën, gono uncujën ba'ija'cua'ë. Ja'nca ba'ijën, mësacua yua ëja bain ñu'i seihuëan
guëna seihuëan si'a sara samuhuëanre ñu'ijën, Israel bain jubëan si'a sara samubëan bainni
guansejën ba'ija'cua'ë, cabi Jesús.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

31 Ja'nca cani, ja'nrëbi Pedroni quëabi:
—Simón, Simón, zupai huatibi Riusuni ai senji: Mësacua si'acuani tëani baza caguë,
mësacuani ai yo'o güeseye yëji. Trigo aon jë'jebë suni toñe'ru mësacuare senjo güeseza caji.
32 Ja'nca caguëta'an, yë'ë yua më'ë ba'iyete ai senreba senni achaguë ba'iyë yë'ë. Më'ë
gare caraye beoye si'a recoyo ro'taguë ba'ija'guë caguë, më'ë ba'iyete Riusuni senni
achaguë ba'iyë yë'ë. Ja'nca senni achaguëna, më'ë yua gu'a jucha yo'oja'yete senjoni,
ja'nrëbi më'ë bain concuare oiguë conguë, bacuani jëja recoyo bacuare re'huajë'ën, cabi
Jesús.
33 Caguëna, Simón cabi:
—Ëjaguë, je'o bacuabi më'ëni zeanni, ya'o huë'ena guaoni, më'ëni huani senjotoca, yë'ë'ga
më'ë naconi te'e sani, më'ëre te'e conguë junni tonjaza caguë quëabi.
34 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Pedro, më'ëni ganreba quëayë yë'ë. Yure ñami, cura yu'ima'i ñësebë, më'ëbi yua yë'ëre
huesëye samute ba'iye caja'guë'ë më'ë, quëabi Jesús.

Se acerca la hora de prueba

35 Quëani, ja'nrëbi si'a hua'nani senni achabi:
—Mësacuare cuencueni bainna saosirënre ro'tajë'ën. Turubëan beo hua'na, curi ayahuë
beo hua'na, guëon ju'i coro beo hua'na, ja'nca ba'ijën saisi'cuabi ¿guere carajën bate'ne
mësacua? senni achabi.
Senni achaguëna:
—Banhuë. Bonse caraye beoye gare baë'ë yëquëna, sehuohuë.
36 Sehuojënna, baguë cabi:
—Ja'nca ba'isi'cuata'an, yureca tin yo'ojën ba'ijë'ën. Mësacua yua turubë, curi ayahuë,
ja'anre batoca, inni sajë'ën. Guerra hua hua'ti beotoca, mësacua guayoni se canre bendieni,
hua'tire coni sajë'ën.
37 Riusu coca toyani jo'case'ere ëñani, yë'ë ba'ija'yete masijë'ën. “Gu'a bain naconi
huani senjosi'quë ba'ija'guë'bi” caguë, yë'ë ba'ija'yete cani jo'case'e sëani, güina'ru huani
senjosi'quë ba'ija'guë'ë yë'ë, quëabi.
38 Quëaguëna, bacuabi cahuë:
—Ëñajë'ën, Ëjaguë. Samu hua'tiña ba'iji cahuë.
Cajënna,
—Yua'ë, sehuobi Jesús.

Jesús ora en Getsemaní

39 Sehuoni ja'nrëbi, ja'an huë'ebi etani sani, baguë yo'oguë ba'ise'e'ru yo'oguë, Olivo
cubëna mëni bëabi, baguëre yo'o concuabi conjënna.
40 Ja'nca ti'anni, bacuani yihuoguë quëabi:
—Mësacuabi gu'aye yo'o ëaye beoye ba'ijë'ën caguë, Riusuni ujajën ba'ijë'ën quëabi.
41 Quëani, ja'nrëbi bacuare jo'cani, so'orë ba'iye sani, gugurini rëanni, Riusuni ujaguë cabi:

42 —Taita, më'ëbi yëtoca, yë'ëni ai yo'o güesema'ijë'ën caguëta'an, ro yë'ë yëse'e se'gare
yo'oma'ijë'ën. Më'ë yëye se'gare yo'ojë'ën cabi.
43 Caguëna, Riusu guënamë re'oto yo'o con hua'guëbi Jesusna gaje meni, baguëni jëja
recoyo re'hua güesebi.
44 Re'hua güeseguëna, Jesús yua ai ta'yejeiye ai yo'oguë, quë'rë si'a jëja ujabi. Ja'nca
ujaguëna, baguë të'ribë ja'su yajiye yua zie co'yohuëan jai co'yohuëan'ru ba'iye yijana meni
tonji'i.
45 Ja'nrëbi, ujani tëjini, baguë yua huëni, baguëre yo'o concua ba'iruna go'ini ëñato, yua
cainsi hua'na uën'ë, ai sa'ntijën oijën ba'isi'cua sëani.
46 Ja'nca ba'ijënna, bacuani cabi Jesús:
—¿Mësacua guere yo'ojën, cainsi hua'na uiñe'ne? Huëni, gu'aye yo'o ëaye beoye ba'ijë'ën
caguë, Riusuni ujajën ba'ijë'ën cabi.

Arrestan a Jesús

47 Ja'nca caguë, yuta cani tëjima'iguëna, ai jai jubë bainbi raë'ë. Raijënna, Judas, Jesús
bainguë cuencueni re'huasi'quë, baguë bain si'a sara samucua naconi te'e ba'isi'quëbi
bacua rai ma'are ëñoguë raji'i. Rani, Jesusni muchaguë saludaza casi'quë ba'iguëbi Jesusna
ti'anbi.
48 Ti'anguëna, Jesús cabi:
—Judas, yë'ëre, Riusu Raosi'quërebare ro coqueguë muchaguë, yë'ëre ro insini senjoza
caguë ro'taguë raquë më'ë? senni achabi.
49 Senni achaguëna, Jesusre concua baru ba'icuabi baguëni zeanja'ñete ëñani, Jesusni
cahuë:
—Ëjaguë, guerra hua hua'tiñabi zeanni, bacuani huani saoñu cahuë.
50 Cajënna, te'eguëbi hua'tibi inni huani, pairi ta'yejeiye ëjaguëre yo'o con hua'guëni, baguë
jëja ganjorote te'ntoni tonbi.
51 Te'ntoni tonguëna, Jesús cabi:
—Se'e yo'oma'ijë'ën, cabi.
Cani, baguë ganjorote pa'roni, baguëni huachobi.
52 Huachoni ja'nrëbi, pairi ëjacua, Riusu huë'e ëjacua, bain iracua, ja'ancua, baguëni preso
zeanjën raisi'cuani cabi Jesús:
—¿Mësacua queaca ro'tajën, guerra hua hua'tiña, huai cabëan, ja'an naconi rani, jian
hua'guëre'ru yë'ëni zeanjën rate'ne?
53 Si'a umuguseña mësacua naconi Riusu huë'ere ba'iguëna, yë'ëre gare zeanmaë'ë
mësacua. Ja'nca yo'oma'isi'cuata'an, yure'ga mësacua yua zijei re'otore ba'ijën zemosi'cua
sëani, mësacua gu'aye yo'o yo'oye porecua'ë cabi.

Pedro niega conocer a Jesús

54 Caguëna, ja'nrëbi Jesusre zeanni, pairi ta'yejeiye ëjaguë huë'ena sahuë. Sajënna, Pedro
yua bacuani so'orëbi be'tebi.
55 Be'teni ti'anni, ja'an huë'e quë'ro ba'iruna toa suase'e ba'iguëna, ja'anru bain hua'nabi
toa të'ijeiye ñu'ijënna, Pedrobi bacua naconi te'e bëani toare cunji'i.
56 Cu'inguëna, ja'anru romi zingo yo'o con hua'gobi baguëni ëñareba ëñani, bago gaje
bainni cago:
—Ja'anguë'ga Jesús naconi te'e ba'isi'quë'bi cago.
57 Cagona, Pedro sehuobi:
—Bañë. Baguëre huesëguë'ë yë'ë, sehuobi.
58 Sehuoguëna, ja'nrëbi jë'te, yequëbi baguëni ëñani cabi:
—Më'ë'ga bacua jubë te'e ba'iguë'ë cabi.
Caguëna, Pedro sehuobi:
—Bañë. Bacua jubë ba'ima'iguë'ë yë'ë, cabi.
59 Caguëna, ja'nrëbi, te'e hora ba'iye ba'iguëna, yequëbi ti'anni, ai jëja caguë quëabi:
—Aito. Ën hua'guëbi Jesús naconi te'e ba'isi'quë'bi, Galilea bainguë sëani, cabi.
60 Caguëna, Pedro cabi:
—Më'ë coca caye, yë'ë gare huesëguë'ë, cabi.
Caguëna, ja'ansirën, Pedrobi coca cani tëjima'iguëna, cura hua'guëbi yuji'i.
61 Yu'iguëna, mai ëjaguëbi bonëni, Pedroni ëñaguëna, Pedrobi baguë coca case'ere ro'tabi.
“Yure ñami, cura hua'guëbi yuta yu'ima'iguëna, më'ëbi yua yë'ëre huesëyete samute ba'iye
caja'guë'ë” ja'an coca quëase'ere ro'tani,
62 ba hua'guëbi etani sani, ai sa'ntiguë oji'i.

Se burlan de Jesús

63 Ja'nrëbi, Jesusre zeanni bajën, baguëni ëñajën bacuabi baguëni jayajën hua bi'rahuë.

64 Huani, baguë ñacore can të'ntëbi ta'pini gueonni, ja'nrëbi baguë ziana huaijën, baguëni
senni achahuë:
—¿Nebi më'ëre huate'ne? Më'ë ñacobi ëñani masini quëajë'ën cahuë.
65 Ja'nca cajën, baguëni ai hui'ya jayajën, baguëni ai gu'aye yo'ohuë.

Jesús ante la Junta Suprema

66 Ja'nca yo'ojënna, ja'nrëbi ñataguëna, judío bain iracua, pairi ëjacua, ira coca ai masicua,
si'a jubëbi ñë'ca raijën, Jesusre zeanni, bacua ta'yejeiye ëja bain jobona nëconi, baguëni coca
senni achahuë:
67 —¿Më'ë yua Riusu Raosi'quë'guë? Quëajë'ën yëquënani, cahuë.
Cajënna, baguë sehuobi:
—Yë'ëbi quëatoca, yë'ëre te'e ruiñe achama'iñë mësacua.
68 Yë'ë yua mësacuare'ga coca senni achatoca, yë'ëre sehuoma'iñë. Ja'nca sehuomajën,
yë'ëre etoni saoma'iñë mësacua.
69 Ja'nca yo'oma'ijënna, yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi yua Ta'yejeiye Ëjaguë Riusuna
go'ini, baguë jëja ca'ncona bëani ta'yejeiguë ba'ija'guë'ë yë'ë, quëabi Jesús.
70 Caguë quëaguëna, ba hua'nabi baguëni senni achahuë:
—Ja'nca ba'ija'guë ba'itoca, ¿më'ë yua Riusu Zin ba'iguë? senni achahuë.
Senni achajënna:
—Ja'nca ba'iguë'ë yë'ë. Mësacua caye'ru ba'iguë'ë yë'ë, sehuobi.
71 Sehuoguëna, bacuabi bëinjën cahuë:
—Achajë'ën. Baguë se'gabi Riusure gu'aye caguëna, achahuë mai. Ja'nca casi'quëre sëani,
baguë gu'aye case'ere achasi'cuani se'e ëjoma'ina'a, cahuë.

23

Jesús ante Pilato

1 Ja'nca cani, ja'nrëbi Jesusre se'e zeanni, romano ëjaguë Pilatona sani nëcohuë.
2 Nëconi, baguëre gu'aye cahuë:
—Ënquëni ëñajë'ën, ëjaguë. Yëquëna bainni ai hui'ya coqueguë ye'yoguë, yëquëna bainre
gu'aye yo'ocuare re'hua bi'rabi. Bain ta'yejeiye ëjaguëni impuesto curire ro'ima'ijë'ën
quëabi baguë. Riusu Raosi'quëreba ba'iguë'ë yë'ë caguë, Ta'yejeiye ëjaguë runza caguë,
maire ai hui'ya ye'yoguë caguëna, yëquënabi baguëni zeanni, më'ëna rahuë, ëjaguë, cahuë
bacua.
3 Ja'nca cajënna, Pilatobi Jesusni senni achabi:
—¿Më'ë yua judío bain ta'yejeiye ëjaguë'guë? senni achabi.
Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—Ja'nca ba'iguë'ë yë'ë, sehuobi.
4 Ja'nca sehuoguëna, Pilato yua pairi ëjacua, si'a bain hua'na, bacuani cabi:
—Ënquëbi gare gu'aye yo'oma'iguë ba'iji. Si'nseye beoye ba'iji baguëre, cabi.
5 Ja'nca caguëna, bacua yua quë'rë jëja achoni quëahuë:
—Banji. Bain hua'nani coqueguë ye'yoguë, bainre gu'aye yo'ocuare re'hua bi'rabi.
Galilea yijare ru'ru ye'yoni, si'a Judea yijana ye'yoguë, ja'nrëbi ënjo'ona ti'anni, ai hui'ya
caji, cahuë.

Jesús ante Herodes

6 Cajënna, Pilatobi ¿Galilea bainguë'guë? senni achaguëna,
7 Ba'iji sehuohuë bacua. Sehuojënna, Herodes hue'eguë, Galilea yija ëjaguë Jerusalenre
yure ba'iguëna, Pilatobi Jesusre baguëna saobi.
8 Saoguëna, Herodesbi baguëni ëñani, ai bojoguë ro'tabi. Yequëcuabi Jesús ba'iyete ai
quëajënna, ai ba'irën baguëni ëña ëaguëna, bojoguë ëñabi. Ja'nca ëñaguë, Ta'yejeiye yo'ore
yo'oni ëñojë'ën. Ëñaza cabi.
9 Ja'nca caguë baguëni ai zoe senni achaguëreta'an, gare sehuoye beoye nëcabi Jesús.
10 Nëcaguëna, pairi ëjacua, ira coca ai masicua, bacuabi huëni, Jesusre ai gu'aye cajën, si'a
jëja quëahuë.
11 Quëajënna, Herodes, baguë soldado hua'na naconi, bacuabi Jesusni ai hui'ya jayajën,
baguëni ai gu'aye cahuë. Cani ja'nrëbi, ai re'o caña ëja bain cañare inni baguëni jayaye'ru
sa'yeni, baguëte Pilatona se'e go'yahuë.
12 Ja'nca go'yajënna, Pilato, Herodes, bacua yua sa'ñeña ai je'o basi'cua ba'ijën, ja'ansi
umuguse sa'ñeña bojojën, te'e gaje hua'na ruën'ë.

Jesús es sentenciado a muerte

13 Ja'nrëbi, Pilatona go'yasi'quëbi ti'anguëna, Pilatobi pairi ëjacua, bain ëjacua, si'a bain
hua'nare ñë'coni,

14 bacuani cabi:
—Mësacua yua ënquëre yë'ëna rani, Bainre gu'aye ye'yoguë ba'iji cahuë. Cajënna, yë'ëbi
baguëni senni achaguë, baguë ba'iyete masiguë, mësacua gu'aye case'e'ru ba'iye gare
yo'oma'isi'quë'bi cayë yë'ë.
15 Herodes'ga baguëni senni achani baguë ba'iyete masiguë, baguëte go'ya raoguë sëani,
gu'aye yo'oma'iguë'bi ba'iji cabi baguë. Ja'nca gu'aye yo'oma'isi'quëre sëani, baguëni huani
senjo güeseye gare porema'iñë mai.
16 Ja'nca porema'icua sëani, ga'ni za'zabobi baguëni si'nse güeseni, baguëni etoja'guë'ë yë'ë,
cabi.
17 Yureca pascua umuguseña ba'irën ba'iguëna, Pilato yo'oguë ba'ise'e'ru si'a tëcahuëan
preso zeanni basi'quë te'eguëte etoni bainna go'yaguë ba'ise'e'ru yo'oguë baji'i Pilato.
Ja'nca yo'oguë ba'isi'quëbi Jesusre etoye caguëna,
18 si'a jubë bainbi ai güireba güijën, te'e cahuë:
—Baguëni huani senjojë'ën. Barrabás hue'eguëte etoni yëquënani jo'cajë'ën güijën cahuë.
19 Güijën cacuabi Barrabasre senni achajënna, ai gu'a bainguë baji'i. Bain hua'nare
huëoguë, Ëja bainni huani senjoñu caguë yo'oguëna, baguëni zeanni, ya'o huë'ena guaoni
bahuë.
20 Guaoni bajënna, Pilatobi Jesusre etojaza caguë, baguë etojaiyete bain jubëni caguëna,
21 ba hua'nabi quë'rë si'a jëja güireba güijën cahuë:
—Crusu sa'cahuëna quenni reojë'ën. Crusu sa'cahuëna quenni reojë'ën cajën, si'a jëja te'e
güijën baë'ë.
22 Güijën ba'ijënna, Pilatobi samute ba'iye bacuani se'e cabi:
—Gare gu'aye yo'oma'isi'quëre sëani, mësacua ¿guere güiye'ne? Baguëni huani senjoñe
porema'iñë mai. Ga'ni za'zabobi huai güeseni, baguëni etoja'guë'ë yë'ë, cabi.
23 Caguëna, bacua yua quë'rë si'a jëja jo'caye beoye güijën, Crusu sa'cahuëna quenni
reojë'ën cajënna,
24 Pilatobi se'e caye jo'caguë, bacua sense'e, pairi ëjacuabi sen güesejënna, ja'anre achani
yo'o bi'rabi.
25 Ja'an gu'a bainguë preso zeansi'quëre senni achajënna, Pilatobi baguëte etoni saobi.
Etoni saoni ja'nrëbi, Jesusre bacuana jo'cani, Mësacua yua ënquëni bajën, mësacua yëse'e'ru
baguëre bain be'rujën ba'ijë'ën cabi.

Jesús es crucificado

26 Caguëna, ba hua'nabi Jesusre zeanni, Crusu sa'cahuëna quenni reojaiñu cajën, baguëre
sahuë. Sani ëñato, Simón hue'eguë, Cirene bainguë, zio re'otona saisi'quëbi huë'e jobona
raiguë baji'i. Raiguëna, baguëni tëhuoni zeanni, Jesús crusu sa'cahuëte baguë tanta cubëna
tëoni, Jesús yo'je hue'eguë sajë'ën cajënna, ja'nca yo'obi.
27 Ja'nca hue'eguëna, ai jai jubë bainbi Jesusni be'tejën saë'ë. Yequëcua romi hua'nabi
baguëte ai jëja ota oijën be'tejën saë'ë.
28 Be'tejën saijënna, Jesusbi bacuana bonëni cabi:
—Mësacua Jerusalén romicua, yë'ëre oimajën ba'ijë'ën. Mësacua ba'iye, mësacua zin hua'na
ba'iye, ja'an se'gare ro'tani oijën ba'ijë'ën.
29 Mësacua ai yo'ojën ba'ija'yete ro'tajë'ën. Ja'an umuguseña ti'anguëna, bain hua'nabi
mësacua ai yo'ojën ba'ija'yete ëñajën, ñaca caja'cua'ë: "Romi hua'na zin beo hua'na, zin të'ya
raima'isi hua'na, zin chuchama'i hua'na, ja'an hua'na ba'itoca, ai bojojën ba'ija'bë" cajën
ba'ija'cua'ë bain hua'na.
30 Ja'anrën ti'anguëna, bain hua'nabi cu re'otona gati ëaye yo'ojën saijën, ai yo'ojën,
cubëanna caja'cua'ë: "Cubëan ñañani, yëquënani te'e jëana ta'pini pë'npëja'guë" caja'cua'ë.
31 Yureñabi juinja sunqui ba'irënbi ai gu'aye yo'ojën ba'itoca, ju'insi sunqui ba'irën
ti'anguëna, quë'rë ta'yejeiye gu'aye yo'ojën ba'ija'cua'ë bain hua'na. Gu'aye yo'oma'isi'quëni
yure gu'aye yo'otoca, yequëcua gu'aye yo'osi'cuani quë'rë ta'yejeiye gu'aye yo'ojën
ba'ija'cua'ë, cabi Jesús.
32 Caguëna, yequëcua samucua gu'aye yo'osi hua'nare zeanni, Jesús naconi huani senjojën
sahuë.
33 Sani, sinjo gu'anbë casi cubëna ti'anni, Jesusre crusu sa'cahuëna quenni reohuë. Gu'aye
yo'osi hua'nare'ga bacua crusu sa'cahuëanre reojën, te'eguëte Jesús jëja ca'ncona reohuë.
Yequëre Jesús ari ca'ncona reohuë.
34 Jesusre quenni reojënna. Jesusbi ujaguë cabi:
—Taita, bacua gu'a juchare huanë yeni ro'tama'ijë'ën, bacua gu'aye yo'ose'ere huesëcuare
sëani, ujaguë cabi.
Caguëna, soldado hua'nabi, Baguë cañare tëani huo'hueni bañu cajën, gata toy-
asira'carëanre sa'ñeña senjajën ëñahuë.

35 Ëñajënna, bain hua'nabi baguëni ëñajën nëcajënna, judío bain ëjacuabi baguëte ai jayajën
cahuë:
—Yequëcuani jëa güesesi'quëta'an, ja'ansi'quë jëaye porema'iji. Riusu cuencueni
Raosi'quëreba banica, ja'nca yo'oja'guë, sa'ñeña cahuë.
36 Cajënna, soldado hua'na'ga baguëni jayajën, sënje jo'chare baguëni uncuani,
37 baguëni cahuë:
—Më'ëbi judío bain ta'yejeiye ëjaguë banica, ja'ansi'quë jëajë'ën cahuë.
38 Ja'nrëbi yequëcuabi cocare toyani, baguë sinjobë ëmëje'en ca'ncona sëohuë. Griego coca,
romano coca, hebreo coca, ja'anbi toyahuë: "Ënquëbi judío bain ta'yejeiye ëjaguë ba'iji"
toyani sëohuë.
39 Yequë, gu'aye yo'osi'quë cueñe reosi'quëbi baguëni hui'ya cabi:
—Më'ë yua Riusu Raosi'quë, ja'an Cristo banica, ja'ansi'quë jëani, yëquënare'ga tëani
sajë'ën, güiguë reji'i.
40 Güiguë reguëna, yequë reosi'quëbi baguë gajeguëni bëinguë sehuobi:
—¿Më'ë guere yo'oguë, Riusu bënni senjoñete huaji yëma'iguë'ne? Mai samutecuabi te'e
reoni senjosi'cua ba'icuata'an,
41 mai samucua se'gare mai gu'aye yo'ose'ere masini, maire reoni senjoñë. Ja'anguë'ga,
gare gu'aye yo'oma'isi'quë ba'iji cabi.
42 Cani, yua Jesusni ëñani, baguëni senni achabi:
—Jesús, më'ë ba'i jobona ti'anni, yë'ë ba'iyete re'oye ro'taguë ba'ijë'ën, cabi.
43 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Ganreba më'ëni quëayë yë'ë. Yure umugusebi yë'ë naconi Riusu bojo güese re'oto, Riusu
jo'ya re'ohuë, ja'anruna ti'anja'guë'ë më'ë, cabi.

Muerte de Jesús

44 Ja'nrëbi, mëñereba ba'iguëna, si'a re'oto zijei re'oto'ru runji'i, samute hora ba'i ñësebë
tëca.
45 Ruinguëna, ënsëguë na'ini huesëguëna, Riusu huë'e tëhuosi can yua jobora ye'reni saise'e
baji'i.
46 Ja'nrëbi, Jesusbi ai jëja güiguë cabi:
—Taita, yë'ë recoyore coni bajë'ën, cabi.
Ja'nca cani, ja'nrëbi junni reabi Jesús.
47 Junni reaguëna, romano bainguë soldado ëjaguëbi si'aye ëñani, Riusuni bojoguë cabi:
—Aito. Ja'anguëbi te'e ruiñereba yo'oguë ba'isi'quë'bi, cabi.
48 Caguëna, bain hua'nabi Jesús junni tonse'ere ëñajën raisi'cuabi ai oijën, bacua coribare
je'njujën, Ai gu'aye yo'ohuë cajën, bacua huë'eñana sa'ntijën goë'ë.
49 Go'ijënna, si'acua, Jesusni masijën ba'icua, romi hua'na Galileabi be'tejën raisi'cua
naconi, bacuabi so'orëbi ëñajën nëcahuë.

Jesús sepultado

50 Ja'nrëbi, yequë, re'o bainguë, José hue'eguë, Arimatea huë'e jobo bainguë, baguëbi te'e
ruiñe yo'oguë ba'iguëna, bainbi baguëni te'e ruiñe ëñajën baë'ë. Judío bain ta'yejeiye ëjacua
jubë bainguë baji'i.
51 Ja'nca ba'iguëbi Riusu bainrebare mame re'huaja'yete ëñaguë ëjoguë baji'i. Judío ëja
bain gajecua ro'tajën ba'iye'ru te'e ro'tama'iguë baji'i.
52 Ja'nca ba'iguëbi yua Pilatona ti'anni, Jesús ga'nihuëre senji'i.
53 Ja'nca senni, Pilatobi insi güeseguëna, Jesús ga'nihuëre gachoni, pojei canbi ga'nebi.
Ga'neni ja'nrëbi, mame tan goje, gata të'ntëbana te'ntosi goje ba'iguëna, ja'anruna sani,
re'oye uanni, jai gatabëre bonani, ja'an gojere ta'pibi.
54 Ja'an umuguse sábado ja'anrë umuguse ba'iguëna, yo'o yo'oma'i umuguse yuara
ti'anguë baji'i.
55 Ja'nca uanni ta'piguëna, romi hua'na, Galilea yijabi Jesús naconi raisi'cuabi yua Josena
be'teni, ëñahuë.
56 Ëñani ja'nrëbi, huë'ena go'ini, ma'ña sëñete baguë ga'nihuëre so'onja'ñete re'huahuë.
Ja'nca re'huani, yequë umuguse yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna, ira coca toyani
jo'case'e'ru ba'iye bëani huajëhuë.

24

La resurrección de Jesús

1 Ja'nrëbi, semana ja'anrë umuguse ñataguëna, zijeirën ba'iye cato, romi hua'nabi huëni,
ma'ña sëñe re'huase'ere inni, Jesusre tansi gojena saë'ë.
2 Sani ti'anni, gatabë goje ta'pisibëbi quëñose'e ba'iguëna,

3 bacua yua ja'an gojena cacani ëñato, Ëjaguë Jesús ga'nihuë beobi.
4 Beoguëna, bacua yua huaji yëjën, gue ro'taye beoye ba'ijënna, samucua go'sijei cañare
ju'icuabi te'e jëana bacua ca'ncona eta rani nëcahuë.
5 Nëcajënna, bacuabi ai quëquëjën, yijana ëñañe se'ga baë'ë. Ba'ijënna, bacuabi cahuë:
—Jesucristobi go'ya raisi'quë ba'iguëna, ¿mësacua guere yo'ojën ju'insi'cua ba'iruna
baguëte cu'eye'ne?
6 Ënjo'onre beoji. Go'ya rani yua saisi'quë'bi. Baguë Galilea yija ba'isirën quëase'ere
ro'tajë'ën:
7 "Yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguëte zeanni, gu'a bainna insijënna, yë'ëre crusu
sa'cahuëna quenni reoni, huani senjojënna, samute ba'i umuguse go'ya raija'guë'ë yë'ë"
quëabi baguë, cahuë.
8 Cajënna, bacuabi Jesús coca case'ere ro'tahuë.
9 Ro'tani, baguëre tansi gojebi etani, Jesusre conjën ba'isi'cua, ja'an oncecua, bacua
ba'iruna go'ini, yequëcua'ga ba'ijënna, bacuani si'aye beoru quëani achohuë.
10 Ja'an quëacua romi hua'nabi bacua mami hue'ecua yua María Magdalena, Juana, María
Santiago pë'cago baë'ë. Yequë romi hua'na'ga bacua naconi baë'ë.
11 Ja'nca quëajënna, Jesusre conjën ba'isi'cuabi ro achajën, bacua quëase'ere ro'taye
güehuë. "Ro cayë bacua" ro'tahuë.
12 Ja'nca ro'tacuata'an, Pedrobi huëni, Jesusre tansiruna huë'huëguë saji'i. Sani ti'anni,
rëanni, cacani ëñato, baguë ga'nihuë ga'nesi caña se'gabi ca'ncorëte unji'i. Ja'nca ëñani, gue
ro'taye beoye huëni, baguë ba'i huë'ena bonëni goji'i.

En el camino a Emaús

13 Ja'nrëbi, ja'ansi umuguse, Jesusre conjën ba'isi jubë ba'icua samucuabi Emaús huë'e
jobo tëca ganijën saë'ë. Jerusalenbi sani, once kilómetro ba'iye ganiñe baë'ë.
14 Ja'nca sani, sa'ñeña cajën, yure umuguseña ba'ise'e si'aye senni achajën cahuë.
15 Ja'nca cajënna, Jesusbi ti'anni, bacua naconi achaguë, te'e gani bi'rabi.
16 Achaguë conguë ganiguëna, baguëte ëñacuata'an, baguëni masimaë'ë.
17 Masimajënna, baguë yua bacuani senni achabi:
—¿Mësacua gue cocare sa'ñeña cajën ganiñe'ne? ¿Mësacua guere sa'ntiye'ne? senni achabi.
18 Senni achaguëna, te'eguë Cleofas hue'eguëbi sehuobi:
—Yure umuguseña ba'ise'ere achamaquë më'ë? Si'a ënjo'on bainbi ja'anre masiyë, cabi.
19 Caguëna:
—¿Gue ba'ise'ere caguë'ne më'ë? senni achabi Jesús.
Senni achaguëna, sehuobi:
—Jesús Nazarenoni gu'aye yo'ojën ba'ise'ere cayë. Riusu coca quëaguë raosi'quë
ba'iguëna, Riusubi baguëni ai bojoguë ëñabi. Bain hua'na'ga baguëni ai bojojën ëñajënna,
baguë yua ai ta'yejeiyereba yo'oni, bain gare ëñama'ise'ere yo'oni ëñoni, te'e ruiñereba quëani
achoguëna,
20 yëquëna ëja bainbi pairi ëjacua naconi baguëte preso zeanni, baguëni huani senjo
güesehuë. Baguëni crusu sa'cahuëna quenni reoni senjohuë.
21 Yëquëna hua'nabi ro'tajën, "Israel bain zemosi'cuare etojani ëja bainre re'huaja'guë"
cajën, baguë ja'an yo'oja'yete ëñajën ëjojën baë'ë. Ëjojën ba'ijënna, yure umuguse samute
umuguseña junni tonse'e ba'iguëna,
22 yëquëna jubë ba'icua romi hua'nabi coca quëajënna, gue ro'taye beoye achahuë yëquëna.
Yure zijeirën bacua yua Jesusre tansiruna sani ëñato,
23 Jesús ga'nihuë beoguëña. Ja'nca ëñani, se'e rani, Riusu guënamë re'oto yo'o concuabi
toyare ëñojënna, bacuabi ëñani rani quëahuë: "Go'ya raji'i baguë. Riusu toyare ëñani
masihuë yëquëna" quëajën raë'ë.
24 Quëajën raijënna, yequëcua yëquëna jubë ba'icuabi baguëre tansiruna sani ëñato, romi
hua'na quëase'e'ru güina'ru baquëña. Ba'iguëna, Jesusni gare ëñamateña, baguëni sehuojën
quëahuë.
25 Quëajënna, ja'nrëbi, Jesusbi baguë te'e conni ganicuani sehuobi:
—Jesucristo ba'iyete ye'yeye ai caraji mësacuare. Riusu ira bain raosi'cua toyani
jo'case'ere ëñajën, mësacua ¿guere yo'ojën, si'a recoyo ro'tama'iñe'ne?
26 Riusu raosi'quëbi yua ai ja'siye ai yo'oye babi. Baguëna, ja'nrëbi jë'te, go'ya raija'guë
baji'i. ¿Ja'an coca toyani jo'case'ere, guere ye'yemate'ne mësacua? cabi Jesús.
27 Cani ja'nrëbi, Riusu coca toyani jo'case'ere bacuani ëñoni, si'a ca'ncoñare ëñoni, baguë
ba'ija'ye toyani jo'case'ere te'e ruiñe bacuani masi güesebi. Ru'ru, Moisés coca toyani
jo'case'ere ëñoni, ja'nrëbi Riusu ira bain raosi'cua si'acua bacua toyani jo'case'ere ëñoni,
baguë ba'ija'yete bacuani te'e ruiñe masi güesebi.

28 Ja'an cocare masi güeseguëna, ja'nrëbi bacua sai jobona ti'anjënna, Jesusbi se'e saiye ëñobi.
29 Ja'nca ëñoguëna, bacuabi ënsejën, baguëni choë'ë:
—Yëquëna naconi te'e bëani ba'ijë'ën. Ai na'iji cahuë.
Cajënna, bacua naconi cacani te'e bëabi.
30 Bëani ba'iguëbi bacua naconi bëani aonre ain bi'raguë, bacua jo'jo aonbëanre inni, Riusuni bojoguë cani, aonbëanre jë'yeni, bacuana huo'hueni insibi.
31 Insiguëna, ja'ansirën baguëni ëñani masihuë. Masini, ja'nrëbi baguëni se'e ëña bi'rato, gare beobi. Querë huesëbi.
32 Huesëguëna, sa'ñeña coca cahuë:
—Ëñajë'ën, maire Riusu yo'ose'e, maibi baguë naconi te'e ganijën, baguë yua Riusu cocare quëani achoguëna, maibi achajënna, bojo recoyora ai re'o huanobi maire. Ja'anre ro'tana'a, cahuë bacua.
33 Cani, bacua yua ja'ansirën huëni, besa sani, Jerusalenna goë'ë. Go'ini ti'anni, Jesusre yo'o conjën ba'isi'cua, baguë bain si'a sara te'ecua naconi ba'icua, ja'ancuare tëhuohuë.
34 Tëhuojënna, bacua ja'ansirën quëani achohuë:
—Mësacua achare bajë'ën. Mai Ëjaguëbi go'ya raji'i. Simonbi baguëni ëñabi, si'a jëja quëani achohuë.
35 Quëani achojënna, ja'nrëbi bacua ma'a ganijën tëhuose'ere quëahuë. Ja'nrëbi baguë yua jo'jo aonbëan jë'yeni huo'hueguëna, ja'nrëbi bacua masise'ere quëahuë.

Jesús se aparece a los discípulos

36 Ba hua'na yuta sa'ñeña cani tëjima'ijënna, Jesusbi te'e jëana bacua joborana gaje meni ëñobi. Ëñoni, bacuani saludaguë cabi:
—Mësacua bojo recoyo huanoñe ba'ijë'ën cabi.
37 Caguëna, bacuabi na'oñe tëca quëquëjën, Huatibi raiji cajën ro'tahuë.
38 Ro'tajënna, baguë cabi:
—¿Mësacua guere yo'ojën quëquëye'ne? Ro huacha ro'taye beoye ba'ijë'ën.
39 Yë'ë ëntë saraña, yë'ë guëoña, ja'anre ëñani, yë'ëreba ba'iyete masijë'ën. Yë'ëni pa'roni, yë'ë ba'iyete masijë'ën. Hua'i, gu'an, ja'an bayë yë'ë. Huati banica, ja'anre beore'ahuë, cabi Jesús.
40 Cani ja'nrëbi, baguë ëntë saraña, baguë guëoña, ja'anre bacuani ëñobi.
41 Ëñoguëna, ru'ru bojojën, ja'nrëbi huaji yëjën, yuta baguë ba'iyete recoyo ro'taye poremaë'ë. Poremajënna, baguë yua coca senni achabi:
—¿Mësacua gue aon baye'ne? caguë, senni achabi.
42 Senni achaguëna, ziaya hua'i bosi ma'carë, o'a baya, ja'anre inni, rani, baguëna insini ëñato,
43 baguë yua coni, si'aye anji'i.
44 Anni ja'nrëbi bacuani cabi:
—Mësacua naconi ba'isirënbi mësacuani coca quëaguë ba'nhuë yë'ë. Quëaguë ba'iguëna, si'aye güinareba'ru yë'ëre yo'ose'e baji'i. Riusu coca, Moisés toyani jo'case'e, Riusu ira bain raosi'cua toyani jo'case'e, ja'anre ëñato, yë'ë ba'ija'yete cani jo'case'e ba'iji. Ja'nca cani jo'case'e ba'iguëna, si'aye güina'ru baji'i yë'ëre. Salmo coca cani jo'case'ere'ga güina'ru baji'i yë'ëre, Riusu cuencueni jo'case'e sëani, cabi Jesús.
45 Ja'nca cani ja'nrëbi, Riusu coca toyani ja'case'ere bacuani te'e ruiñe masi güeseza caguë yo'oguë,
46 bacuani quëani achobi:
—Ñaca toyani jo'cabi Riusu: Baguë Raosi'quë, Cristo hue'eguëbi ai ja'siye ai yo'oguëna, ja'nrëbi samute umuguseña ba'ini, junni tonsi'quëbi go'ya raija'guë'bi, cani jo'case'e ba'iji.
47 Go'ya raiguëna, ja'nrëbi, baguë bainreba ba'icuabi ru'ru Jerusalén bainna sani, ja'nrëbi si'a yijaña bainna sani, Riusu cocareba, gu'a jucha jo'cani senjoñe, mame recoyo re'huaye, ja'anre si'a bainni quëani achoja'cua'ë mësacua, cani jo'case'e ba'iji.
48 Mësacua yua yë'ë yo'oguë ba'ise'ere ëñani masicua sëani, si'a bainni quëani achocuare mësacuare re'huahuë yë'ë.
49 Yë'ë Taita cani jo'case'ere ro'tani, baguë Espíritu raoja'yete cato, yë'ë se'gabi Espíritute mësacuana ti'an güeseni jo'caja'guë'ë yë'ë. Ru'ru, guënamëbi raoni jo'cani, mësacuani ai ta'yejeiye yo'ore yo'o güeseja'guë'bi. Ja'anrën ti'añe tëca ënjo'on ba'i huë'e jobore ba'ijën ëjojë'ën, quëabi Jesús.

Jesús sube al cielo

50 Quëani ja'nrëbi, baguë bain cuencuesi'cuare sani, huë'e jobo ca'ncona sabi, Betaniana ti'añe tëca. Ti'anni, baguë ëntë sarañare mëiñe huëani, bacuani re'o coca cani jo'cabi.

51 Ja'nca cani jo'caguë, guënamë re'otona huahua mëni saji'i.
52 Mëni saiguëna, ba hua'nabi baguëni ai bojojën, baguëni gugurini rëanni, baguëni
ai ta'yejeiye coca cani achohuë. Ja'anre yo'oni, ja'nrëbi ai bojo recoyo re'huasi'cuabi
Jerusalenna goë'ë.
53 Go'ini ti'anni, ba hua'na yua Riusu huë'ena cacani ba'ijën, Riusuni bojoreba bojojën,
Riusuni gugurini rëanjën, baguëni surupa cajën, jo'caye beoye ja'nca yo'ojën baë'ë. Ja'nca
raë'ë. Amén.

Riusu cocareba
SAN JUAN
Toyani jo'case'e

La Palabra de Dios hecha hombre

1 Ru'rureba ba'ijën ba'isirën Riusu cocareba quëani achoguëbi baji'i. Riusu naconi baji'i.
Ja'an cocareba quëani achoguë, Jesucristo hue'eguë, ja'ansi'quë yua Riusureba baji'i.
2 Ru'rureba ba'isirën, ja'anguëbi yua Riusuni te'ereba conguë baji'i.
3 Ja'nca ba'iguëbi, Riusubi ro'tani ëñoguëna, si'aye beoru re'huani jo'cabi. Yequëcuabi
re'huaye beoye baë'ë. Baguë se'gabi si'aye re'huani jo'cabi.
4 Re'huani jo'caguë, ta'yejeiyereba huajë güeseguebi, si'a hua'nare huajë hua'nare jo'cabi.
Ja'nca jo'caguëbi yua mia re'oto ñatani saoye'ru baguë te'e ruiñe ba'iyete bainni masi güeseni
jo'cabi.
5 Masi güeseni jo'caguëna, zijei re'oto ba'iguëna, zijei re'oto ba'iguë, zupai huati caguëbi
yua baguë te'e ruiñe ba'iyete quëñoni senjoñe porema'iji. Mia re'oto ñatani saoye'ru
ba'iguëna, zijei re'oto ëjaguëbi gare yayoye porema'iji.
6 Yequë bainguë, Juan hue'eguë, Riusu raosi'quë, baguë yua bainna ti'anbi.
7 Ti'anni, mia re'oto ñatani saoye ba'iguëte bainni quëani acho bi'rabi. Ja'an cocarebare
quëani achoye raosi'quë baji'i. Bainbi achani, Ja'an ba'iguëni si'a recoyo ro'taja'bë caguë,
mia re'oto ñatani saoyebi ba'iguë, baguë cocarebare quëani achoguë raji'i.
8 Ja'nca raiguë, ja'ansi'quë yua mia porema'iji. Mia re'oto ñatani saoye'ru ba'iguëna, zijei
re'oto ëjaguëbi gare yayoye porema re'oto ñatani saoye poreguëbi beobi. Baguë ba'iye quëani
achoguë se'ga baji'i.
9 Ba'iguëna, mia re'oto ñatani saoye poreguë, te'e ruiñereba ba'iguë, ja'anguëbi yuara
bainna ti'an rani, baguë ba'iye, baguë cocareba, ja'anre si'acuani te'e ruiñe masi güeseguë
raiguë baji'i.
10 Ja'nca raiguë yua si'a re'oto re'huani jo'caguëbi ti'anni baji'i. Ba'iguëreta'an, bainbi
baguë ba'iyete ëñani, baguëte ro huesëjën baë'ë.
11 Ja'nca ba'ijënna, baguë te'e bain ba'iruna sani ba'iguëna, baguë te'e bainbi baguëte te'e
ruiñe ëñamajën, baguëte bojomaë'ë.
12 Bojomajënna, si'a bain baguëni te'e ruiñe ëñani bojojën ba'icua, baguë ba'iyete si'a
recoyo ro'tajën ba'icua, ja'ancuani: Yë'ëna rani, yë'ë naconi te'e ba'ijë'ën caguë, Riusu
mamacuare bacuare re'huani babi.
13 Ro bain mamacua ba'iye'ru bacuare re'huamaji'i. Ro bain mamacua bayete cato,
pë'caguë sanhuëbi, Zinre bañu cajën, zinre cu'ejënna, pë'cagobi zinre nëcani, zinre të'ya raigo.
Riusu mamacua bayete cato, ja'nca ba'iye'ru baguë mamacuare re'huama'iji. Baguë se'gabi
mame re'huaguëna, baguë mamacua ruiñë.
14 Yureca, Riusu cocareba quëani achoguë, baguë ba'iyete cato, baingobi të'ya raigona,
bainguë runji'i baguë. Ja'nca ruinguëbi mai naconi ba'iguë, maini ai yëreba yëguë, te'e
ruiñe ba'i coca se'gare maini quëani achoreba achoguë baji'i. Ja'nca ba'iguëna, baguë
ta'yejeiye ba'iyete ëñani masihuë yëquëna. Ëñani masijën, Taita Riusu te'eguë Zin sëani, ai
ta'yejeiyereba Ëjaguë ba'iji. Ba'iguëna, baguëni ëñajën bojohuë.
15 Ja'nca ba'iguëna, Juan'ga baguëni ëñani, baguë ba'iyete jëja quëani achobi:
—Ja'anguëbi ba'iji. Yë'ëbi coca quëani achoguë, baguë ba'iyete yua quëahuë yë'ë: Yë'ë jë'te
raiguëbi yë'ë ba'iye'ru quë'rë ta'yejeiye Ëjaguëbi ba'iji, yë'ë'ru quë'rë ru'ru ba'isi'quë sëani,
quëani achobi Juan.
16 Ja'an Ëjaguë yua maini ai ba'iye ai yëguë ba'iji. Baguë baye si'aye carajeiye beoyete
maina insireba insiji.
17 Riusubi baguë ira coca guansese'ere Moisesni toya güeseni, maina jo'caguë ba'nji.
Yureca, Riusubi baguë te'e ruiñe ba'i cocare maina jo'caye yëguë, Jesucristo hue'eguë
naconi maina raoni, baguë yëguë ba'iyete maini masi güesebi.
18 Bainbi Riusuni ëñañe yëcuata'an, gare ëñañe porema'iñë. Porema'ijënna, baguë te'eguë
Zin, baguë naconi te'e recoyo ba'iguë, ja'anguëbi Riusu ba'iyete maini ye'yoni masi guesebi.

Juan el Bautista da testimonio de Jesucristo

19 Yureca, Juanbi Riusu cocarebare quëani achoguëna, judío bain Jerusalén huë'e jobo
ba'icuabi Juan ba'iyete senni achaye saoñu cajën, bacua pairi bain, levita bain pairite
concua, bacuare Juan ba'iruna guanse saohuë. Saojënna, bacuabi sani, baguë ba'iyete
senni achajënna,

20 sehuoni, coca bacuani te'e ruiñe quëabi Juan:
—Ba Cristo raija'guë, ja'anguë beoyë yë'ë, caguë sehuobi.
21 Sehuoguëna, bacua yua se'e baguëni senni achahuë:
—Ja'nca ba'itoca, ¿gueguëguë'ne më'ë? ¿Riusu ira bainguë raosi'quë Elías hue'eguëma'iguë? senni achahuë.
Senni achajënna, Juanbi:
—Bañë, sehuobi.
Sehuoguëna:
—Ja'nca ba'itoca, Riusu coca quëani achocaija'guë, ¿ja'anguë ba'ima'iguë më'ë? senni achahuë.
Senni achajënna,
—Bañë, sehuobi.
22 Ja'nca sehuoguëna, bacuabi senreba senni achahuë:
—Yureca më'ë ba'iyete yëquënani te'e ruiñereba quëajë'ën. Yëquëna ëja bainbi raojënna, bacuana go'ini më'ë ba'iyete quëaye bayë yëquëna. Ja'nca sëani, më'ë ba'iyete quëato, ¿gue coca yëquënani quëaguë'ne? senni achahuë.
23 Senni achajënna, sehuobi:
—Yë'ë yua bain beo re'otona rani, cocare jëja quëani achoguë, ja'an ba'iguë'ë yë'ë. Riusu ira bainguë raosi'quë, Isaías hue'eguë, baguë coca cani jo'case'e'ru ba'iguë'ë yë'ë. "Mai Ëjaguë raija'guë sëani, mësacua recoyo ro'tayete mame re'huajë'ën" cani jo'caguë ba'iguëna, ja'an ba'iguë'ë yë'ë, sehuobi Juan.
24 Sehuoguëna, bacuabi, fariseo bain raosi'cua ba'ijën,
25 se'e Juanni senni achahuë:
—Yureca, Cristo, Elías, Riusu coca quëani achocaija'guë, ja'ancua beoyë më'ë. Ja'nca beotoca, ¿më'ë queaca ro'taguë, bainni bautizaguë'ne? senni achahuë.
26 Senni achajënna, Juanbi sehuobi:
—Yë'ëbi oco se'gabi bainni bautizayë. Bautizaguëna, yequëbi mësacua jubë naconi ba'iguëna, baguëni huesëyë mësacua.
27 Yë'ë jë'te raiguëbi yë'ë'ru quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë ba'iji. Ro yë'ë hua'guëbi gugurini rëanni, baguë guëon ju'iyete ti'jeye ti'añe porema'iñë, caguë sehuobi Juan.
28 Juanbi Betania casirute bautizaguë ba'iguëna, baguëni senni achajën raë'ë. Jordán ziaya que ca'nco, ënsëguë eta rai ca'nco, ja'anru baji'i ba huë'e jobo.

Jesús, el Cordero de Dios

29 Ba'iguëna, ja'nrëbi, yequë umugusebi Juanbi Jesusni ti'an raiguëna, ëñani quëabi:
—Mësacua ja'anguëni ëñajë'ën. Riusu Raosi'quë'bi. Si'a bain gu'a jucha quëñoni senjoñe ro'ire, oveja huani insiye'ru huani senjosi'quë ba'ija'guë'bi baguë.
30 Yë'ëbi baguë ba'iyete ru'ru quëahuë. "Yë'ë'ru quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë, yë'ë'ru quë'rë ru'ru ba'iguëbi yë'ë yo'je raiji" quëahuë yë'ë.
31 Yë'ë se'gabi baguë ba'iyete huesëguë ba'iguëta'an, Israel bainbi baguëni ye'yeni masija'bë caguë, oco bautizaguë raë'ë yë'ë, quëabi Juan.
32 Quëaguë, ja'nrëbi, se'e yeque coca quëabi:
—Yureca, Riusu Espíritubi ju'ncubo'ru gaje meni, baguëna tua raiguëna, ëñahuë yë'ë.
33 Yuta baguë ba'iyete huesëguë, Riusu coca quëase'ere ro'tahuë yë'ë. Yë'ëre oco bautizaye raoguë, ñaca yë'ëni quëabi Riusu: "Yë'ë bainguëte më'ëna saoguëna, yë'ë Espíritubi baguëna gaje meni, baguëna tuani ba'ija'guë'bi. Ja'anre ëñani, yë'ë Espíritu naconi bautizaja'guëte masijë'ën" yë'ëni quëabi Riusu.
34 Quëaguëna, Riusu quëase'e'ru güina'ru ba'iguëna, ëñahuë yë'ë. Ja'nca ëñaguë, yua ñaca te'e ruiñe quëani achoyë yë'ë: Ja'anguëbi Riusu Zin ba'iji caguë quëayë yë'ë, cabi Juan.

Los primeros discípulos de Jesús

35 Ja'nca caguëbi, yua se'e yequë umuguse ba'iguëna, baguë bain concua samucua naconi ba'iguë,
36 yua se'e Jesusni ëñabi Juan. Jesús yua baru cueñe ganiguëna, Juanbi ëñani quëani achobi:
—Ëñajë'ën. Riusu Raosi'quëbi ba'iji. Bain jucha ro'ire oveja misabëna huani boye'ru ba'iye ba'ija'guë'bi, quëani achobi.
37 Ja'nca quëani achoguëna, Juanre concua ba samucuabi achani, Jesusna be'tehuë.
38 Be'tejënna, Jesusbi go'iye bonëni ëñani, bacuani senni achabi:
—¿Mësacua guere cu'eye'ne? senni achabi.
Senni achaguëna, bacuabi sehuoni senni achahuë:
—Ëjaguë, ¿më'ë jaro huë'ere ba'iguë'ne? senni achahuë.

39 Senni achajënna,
—Rani ëñajë'ën, sehuobi.
Sehuoguëna, bacuabi baguë naconi sani, baguë ba'i huë'ere ëñani, a las cuatro ba'iye'ru
ba'iguëna, baguë naconi bëani ba'ijën na'ijaë'ë.
40 Ja'ancua samucua, Juan quëani achose'ere achani Jesusni be'tesi'cuare cato, te'eguë
yua Andrés hue'eguë baji'i. Simón Pedro yo'jeguë baji'i.
41 Ja'nca ba'iguëbi Jesusni ëñani tëjini, besa huëni baguë ma'yë Simonni cu'ejaji'i. Cu'ejani,
tinjani, baguëni quëabi:
—Cristo hue'eguëte tinjahuë yëquëna, cabi. Bain cocabi cato, Riusu Raosi'quërebare quëabi.
42 Quëani ja'nrëbi, Simonre Jesusna sani ëñobi Andrés. Sani ëñoguëna, Jesusbi baguëni
ëñani, baguëni coca cabi:
—Më'ë yua Simón hue'eguë, Juan mamaquë ba'iguëna, më'ëni yua Cefas hue'yoyë yë'ë,
cabi. Judío bainbi ja'anre cajënna, yequëcuabi Pedro cayë.

Jesús llama a Felipe y a Natanael

43 Ja'nrëbi, yequë umuguse ñataguëna, Jesusbi Galilea yijana sani, Felipeni tinjani, cabi:
—Yë'ëni te'e conguë raijë'ën, caguë choji'i.
44 Felipe yua Betsaida huë'e jobo bainguë baji'i, Andrés, Pedro, bacua ba'i jobo.
45 Ja'nca ba'iguëbi Jesusni conguë saji'i. Ja'nca saiguëbi yua Natanaelni tëhuobi. Tëhuoni,
baguëni coca quëabi:
—Riusu Raosi'quërebare tinjahuë yëquëna. Moisés, Riusu ira bain raosi'cua, bacuabi
baguë ba'iyete toyani jo'cajënna, baguëte tinjahuë yëquëna. Jesús Nazareno hue'eji. José
mamaquë'bi baguë, quëabi Felipe.
46 Quëaguëna, Natanaelbi sehuoguë cabi:
—Ro huere coca cayë më'ë. Nazaret huë'e jobona cu'eto, re'o bain beoyë, cabi.
Caguëna, Felipe sehuoguë cabi:
—Rani ëñajë'ën, cabi.
47 Caguëna, sani ti'anjënna, Natanaelbi ti'an raiguëna, Jesusbi baguëte quëabi:
—Ëñajë'ën. Israel bainguë te'e ruin recoyo baguëbi raiji. Gare coca coqueye beoye ba'iji,
cabi Jesús.
48 Caguëna, Natanaelbi:
—¿Queaca masiguë'ne më'ë, yë'ë ba'iyete? senni achabi.
Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—Më'ëbi higo sunquiñëte ñu'iguëna, Felipe yuta më'ëre choimaquëna, më'ë recoyona ëñani
masihuë yë'ë, sehuobi.
49 Sehuoguëna, Natanaelbi baguëni quëabi:
—Ëjaguë, më'ë yua Riusu Mamaquë ba'iguë'ë. Më'ëbi quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë ba'iguë sëani,
si'a Israel bainbi më'ëni sehuoye bayë, quëabi.
50 Quëaguëna, Jesusbi baguëni quëabi:
—Yë'ëbi më'ëni coca quëaguë: Higo sunquiñë ñu'iguëna, më'ëni ëñahuë yë'ë, ja'an cocare
më'ëni quëaguëna, ¿yë'ëni si'a recoyo ro'taguë më'ë? Yë'ë ta'yejeiye masise'ere ëñoguëta'an,
më'ëbi yuta quë'rë se'e ta'yejeiye yo'ore ëñaja'guë'ë, quëabi.
51 Quëani, ja'nrëbi, se'e baguëni coca yihuoguë quëabi:
—Mësacuani ganreba yihuoyë yë'ë: Guënamë re'oto anconi saose'e ba'iguëna, Riusu
guënamë re'oto yo'o concuabi yë'ëna gajejën, guënamëna mëijën yo'ojënna, ja'anre mësacuabi
ëñajën ba'ija'cua'ë, Bainguë'ru Raosi'quërebare sëani, yihuoguë cabi Jesús.

2

Una boda en Caná de Galilea

1 Ja'nrëbi, samute umuguseña ba'iguëna, yequëcuabi huejajënna, Galilea yija bain Caná
huë'e jobo ba'icuabi fiestare yo'ojën, Jesús pë'cagote choë'ë.
2 Choni, Jesús, baguëre conjën ba'icua naconi, bacuare'ga choë'ë.
3 Choisi'cuabi ti'anni ba'ijënna, bisi ëye jo'cha carajeijaquëna, Jesús pë'cagobi baguëni
quëago:
—Jo'cha si'abi, quëago.
4 Quëagona, Jesusbi sehuobi:
—Mamá, ¿queaca ro'tago, yë'ëre ja'an cago'ne? Bainre yë'ë masiye ëñojaiñe yuta yë'ëre
ti'anma'iji, caguë sehuobi.
5 Sehuoguëna, bago yua fiesta aon tëocuani guansego:
—Mësacua yua Jesús guanseyete achani yo'ojë'ën, cago.

6 Cagona, ca'ncorë ëñato, gata ocobëan, te'e ëntë sarabëan, yequë sara te'ebë baji'i. Judío
bainbi mame tëno güesejën, ja'anbëanbi oco rutani zoacua'ë. Ochenta litro, cien litro, ja'an
ba'ibëan baji'i.
7 Ba'iguëna, Jesusbi fiesta aon tëocuani guanseguë cabi:
—Que ocobëanna oco buni jo'cajë'ën, cabi.
Caguëna, ai bu'iye queoni jo'cahuë.
8 Jo'cajënna, Jesusbi se'e bacuani guanseguë cabi:
—Yua ocobëan re'core eani, fiesta ëjaguëna sani insijë'ën, cabi.
Caguëna, ja'nca eani sani insijënna,
9 fiesta ëjaguëbi coni na'guni masibi. Bisi ëye jo'cha baji'i. Oco se'gabi jo'cha'ru runquëna,
huesëbi. Fiesta aon tëocua oco easi'cua sëani, bacua se'gabi masihuë. Ja'nrëbi, fiesta ëjaguëbi
ba huejaguëni choini
10 baguëni cabi:
—¿Më'ë queaca ro'taguë, quë'rë re'o jo'chare yo'je uncua güeseguë'ne? Fiesta yo'ocuabi
ru'ru quë'rë re'o jo'chare uncuayë. Ja'nrëbi, yo'je, bainbi ai jo'chare uncurena, gue gu'a
jo'chare uncuayë, cabi.
11 Yureca, Jesusbi ai ta'yejeiye masiye yo'oni ru'ru ëñoguë, Caná huë'e jobo Galilea yija
ba'i jobo ba'iguë ëñoguëna, baguëre conjën ba'icuabi baguë ta'yejeiye ba'iyete ëñani, baguëni
si'a recoyoreba ro'tahuë.
12 Ro'tajënna, ja'nrëbi, Jesús yua Capernaum huë'e jobona saji'i. Baguë pë'cago, baguë
yo'jecua, baguëre conjën ba'icua, bacuabi conjënna, saji'i. Sani, bëani, rëño ba'i umuguseña
barute baë'ë.

Jesús purifica el templo

13 Ja'nrëbi, judío bain pascua umuguseña ba'iguëna, Jesusbi Jerusalén huë'e jobona saji'i.
14 Sani, Riusu huë'ena cacani ëñato, bainbi bonsere negociajën baë'ë. Huaca, oveja,
ju'ncubo, ja'anre insijën, curi cojën baë'ë. Curi sa'ñejën cocua'ga baë'ë.
15 Ja'nca ba'ijënna, Jesusbi bisi za'zabobi re'huani, si'a jubëte si'nseni, Riusu huë'e
hue'sena etobi. Etoni, curi sa'ñecua curi so'coñare senjoni saoni, bacua mesañare bo'neni
tonbi.
16 Tonni ja'nrëbi, ju'ncubo insicuani bëinguë cabi:
—Ëñe beoru chiani quë'ñejë'ën. Yë'ë Taita huë'ere ro bonse insi huë'ere re'huaye beoye
ba'ijë'ën, cabi.
17 Ja'nca caguëna, baguë conjën ba'icuabi Riusu coca toyani jo'case'ere ro'tato, ñaca
baji'i: "Riusu ba'i huë'ere yua re'o uja huë'ere te'e ruiñe ëñaja'bë caguëna, bacuabi yë'ëni
ai bëinja'cua'ë." Ja'an cocare ro'tahuë, Jesusbi gu'ayete etoguëna.
18 Ja'nrëbi, judío ëja bainbi Jesusna rani, baguëni ai bëinjën, senni achahuë:
—¿Më'ë queaca ro'taguë, jo'ya hua'na insicuare etoni saoguë'ne? ¿Nebi më'ëre guanse
raore'ne? Riusubi guanseni raotoca, gue yo'o, më'ë ta'yejeiye yo'ore yo'oni yëquënani
ëñojë'ën. Ëñotoca, më'ë raosi'quë ba'iyete masiyë yëquëna, cahuë.
19 Cajënna, Jesús sehuobi:
—Mësacuabi ën huë'e Riusu huë'ere taonni senjotoca, samute umuguseñabi mame huë'ere
ëncoyë yë'ë, sehuoguë cabi.
20 Caguëna, judío bainbi bëinjën cahuë:
—Ën huë'e Riusu jai huë'e yo'ose'ere ro'tato, cuarenta y seis tëcahuëan ba'iguëna, bainbi
yo'oni tëjihuë. Ja'nca yo'orena, ¿më'ë queaca samute umuguseña se'gabi ëncoye ro'taguë'ne?
cajën sehuohuë.
21 Sehuojënna, Jesusbi ba gata huë'ere ro'tamaji'i. Baguë ga'nihuëte ro'taguë, Riusu huë'e
ba'iye'ru ro'taguë, bacuani coca cabi.
22 Ja'nca casi'quë sëani, baguë junni tonse'ebi go'ya raiguëna, ja'anrën ti'anguëna, baguëre
conjën ba'icuabi baguë yure case'ere ro'tani, Riusu cocareba, Jesús coca cani jo'case'e, si'a
recoyo ro'tahuë.

Jesús conoce a todos

23 Yureca, Jesusbi Jerusalén huë'e jobore ba'iguë, judío bain naconi pascua umuguseña
ro'tani fiesta yo'oguëna, ai jai jubë bainbi baguë ta'yejeiye yo'oni ëñose'ere ëñani, baguëni
si'a recoyo ro'tahuë.
24 Ja'nca ro'tacuareta'an, Jesusbi baguë recoyo ro'tayete bacuani masi güesemaji'i, si'a
bainni te'e ruiñe masiguë sëani.
25 Yequëcua bain ba'iye masini quëacuani senni achama'iguë baji'i Jesús. Baguë se'gabi
baguë ñacobi ëñani, bain recoyoreba ro'tajën ba'iyete te'e ruiñe masiguë baji'i.

3

Jesús y Nicodemo

1 Ja'nrëbi, fariseo bainguë Nicodemo hue'eguë, judío bain ëjaguë ba'iguë,
2 ja'anguëbi huëni, ñamibi Jesusna sani, coca cabi:
—Ëjaguë, Riusubi raoguëna, më'ëbi maini ye'yoguë raisi'quë'ë. Raisi'quëbi yua ai ta'yejeiye yo'oni ëñoñë më'ë. Riusubi conma'itoca, ja'anre yo'oni ëñoñe gare porema'ire'ahuë më'ë. Ja'anre ruiñe masiyë yë'ë, cabi.
3 Caguëna, Jesusbi sehuobi:
—Më'ëni ën cocare ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Bainbi zin hua'na mame të'ya raisi hua'na ba'iye'ru ba'ima'itoca, Riusuni te'e zi'inni ba'iye gare porema'iñë, cabi.
4 Caguëna, Nicodemobi coca senni achabi:
—Ira hua'guë ba'itoca, ¿queaca se'e mame të'ya raisi hua'guë ruinguë'ne? Baguë mamá guëtabëna se'e cacani, mame të'ya raisi'quë'ru etaye gare porema'iji, cabi.
5 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Më'ëni ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Bainbi zin hua'na mame të'ya raisi hua'na ba'iye'ru ba'iye yëtoca, oco zoaye'ru Espíritu gaje meñe, ja'anbi mame re'huasi'cua ba'iye bayë. Ja'nca ba'ima'itoca, Riusuni te'e zi'inni ba'iye porema'iñë.
6 Bain se'gabi të'ya raitoca, ro bain recoyo ro'taye'ru ro'tajën ba'iyë. Riusu Espíritu gaje meñebi mame të'ya raisi'cua ba'iye'ru ba'itoca, Riusu recoyo ro'taye'ru ro'tajën ba'iyë.
7 Ja'nca sëani, yë'ë coca yihuose'e: "Zin hua'na mame të'ya raisi hua'na ba'iye'ru mame të'ya raisi'quë ba'ijë'ën" yihuoguë caguëna, ro huesë ëaye beoye ba'ijë'ën.
8 Tutubi raiguë, ja'anse'ebi tutuguëna, më'ëbi ba tutu jubëte achayë. Ja'nca achaguëta'an, ba tutu raisirute huesëyë. Ba tutu saisirure'ga huesëyë më'ë. Ja'nca ba'iguëna, Riusu Espíritu gaje meñebi mame të'ya raisi'cua yua tutu ba'iye'ru güina'ru ba'iyë, Nicodemoni yihuoguë cabi Jesús.
9 Caguëna, Nicodemobi se'e senni achabi:
—¿Queaca ja'an ba'iye'ne? senni achabi.
10 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—Më'ë yua Israel bain ta'yejeiye ye'yoguë ba'iguëta'an, yë'ë yure yihuose'ere yua ¿guere ye'yemaquë'ne më'ë?
11 Më'ëni ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Yëquëna achani ye'yese'ere bainni güina'ru quëajën ba'iyë. Yëquëna ëñase'ere bainni güina'ru quëani achoyë. Quëani achojënna, mësacuabi achaye güejën ba'iyë.
12 Yë'ëbi ën yija re'huani jo'case'e, ja'an ba'iyete mësacuani quëaguëna, mësacuabi yë'ëre ro'tamaë'ë. Ja'nca ro'tama'icuabi, mësacuani Riusu ba'i jobo ba'iyete quëatoca, quë'rë se'e yë'ëni ro'taye beoye ba'iyë.
13 Bainbi yua Riusu ba'i jobore huesëcua'ë. Baruna sani ëñacuare cu'eto, gare beoyë. Yë'ë se'ga masiyë, ba jobore. Bainguë'ru Raosi'quëbi Riusu ba'i jobobi gaje rani, baru ba'iyete quëaye poreyë yë'ë, yë'ë ba'i jobo sëani.
14 Ira bainguë ba'isi'quë Moisés hue'eguëbi yua beo re'otore ba'iguë, baguë aña yo'oni te'ntose'ere ëmë tubëna reoni ëñoguë ba'nji. Ja'nca ëñoguëna, yë'ë'ga Bainguë'ru Raosi'quë yua güina'ru ëmëna reosi'quë ba'ija'guë'ë.
15 Ja'nca ba'ija'guëna, si'a bain yë'ëni si'a recoyo ro'tacuabi yua si'arën ba'ijën, gare ju'iñe beoye ba'ija'cua'ë, caguë sehuobi Jesús.

El amor de Dios para el mundo

16 Yureca, Riusubi si'a bainni ai ba'iye ai yëguë ba'iji. Ja'nca yëguë ba'iguëbi baguë Zin gaña hua'guëre maina raoni jo'cabi. Si'a bain baguë Zinni recoyo ro'tacua, ja'ancuabi huesëni si'ama'iñe caguë, si'arën ba'ijën ju'iñe beoye ba'ija'bë caguë, baguë Zinre ja'nca maina ro'taguë raobi.
17 Raoni, bainre si'nseguëte baguë Zinre re'huamaji'i Riusu. Baguë bainre tëani baja'guë caguë, baguëte re'huani, maina raobi Riusu.
18 Riusu Zinni si'a recoyo ro'tatoca, maire bënni senjoñe beoye ba'iji. Ro'tama'itoca, bënni senjoñe se'ga ba'iji, Riusu Zin gaña hua'guëni si'a recoyo ro'tama'icuare sëani.
19 Yureca, Riusu cocarebare quëani achoguëbi mia re'oto ñatani saoye'ru bainna ti'anbi. Ti'anguëna, bainbi mia re'otore ba'iye yëma'iñë. Te'e ruiñe ba'i cocare achaye yëma'iñë. Zijei re'otore ba'iye quë'rë cu'eyë, gu'aye yo'ojën ba'icua sëani. Ja'nca miañe ëñotoca, gu'a recoyo ro'tajën ba'icuare masiye poreyë.
20 Gu'aye yo'ocuabi yua mia re'otona ti'añe güeyë. Bacua yo'ojën ba'ise'ere ëñoñe güejën, gati ëaye se'ga ba'iyë.
21 Te'e ruiñe ba'i cocare achani yo'ojën ba'icua'ga yua Riusu conguë yo'ose'e se'ga ba'iji cajën, mia re'otona ti'anni bacua yo'ojën ba'ise'ere masi güeseye yëyë.

Juan el Bautista vuelve a hablar de Jesús

22 Ja'nrëbi, ba'iguë ba'iguëna, Jesusbi baguëre conjën ba'icua naconi sani, Judea yijana
ti'anni bëahuë. Ja'nca bëajën, bainre bautizajën baë'ë.
23 Ba'ijënna, Juan'ga Enón casirute ba'iguë, bainbi raijënna, bacuare bautizaguë baji'i, ai
oco ba'iru, Salim cueñe ba'irute.
24 Yuta Juanni preso guaomatena, ja'nca bautizaguë baji'i.
25 Ja'nca ba'iguëna, baguëre conjën ba'icuabi judío bain naconi bain tëno cocare bëiñe
cani,
26 yua Juanna sani, baguëni coca bëiñe cahuë:
—Më'ë naconi Jordaña que ca'nco ba'isi'quë, ja'an Jesús hue'eguëte ro'tajë'ën. Më'ëbi
baguë ba'iyete te'e ruiñe quëani achoguëna, baguë yua bainre bautizaguë ba'iji. Si'a bainbi
bonëni baguëna sani, bautiza güesejën ba'iyë, cahuë.
27 Cajënna, Juanbi sehuobi:
—Riusubi insima'itoca, bainbi coni baye porema'iñë.
28 Yë'ë quëani achose'ere achani masiyë mësacua. "Ba Cristo raija'guë, ja'anguë beoyë
yë'ë" quëani achoguë baë'ë yë'ë. Ja'nca ba'iguëbi baguë ru'ru raosi'quë'ë yë'ë.
29 Mësacua yua huejaja'guë ba'iyete ro'tani ye'yejë'ën. Baguë se'gabi ba huejaja'coni baji.
Baguë gajeguë consi'quëbi banji. Gajeguëbi yua ca'nco nëcani, huejaja'guë coca bagoni
cayete ai bojoguë achaji. Ja'nca ba'iguëna, yë'ë'ga güina'ru ba'iguë, bainbi Jesús naconi
saijënna, ai bojoreba bojoyë yë'ë.
30 Baguë se'gabi quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë'ru te'e ruiñe baji. Yë'ëca re'hue ba'iguë'ru ruiñe
bayë, sehuoguë cabi Juan.

El que viene de arriba

31 Yureca guënamë re'otobi raisi'quëbi quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë ba'iji. Yija ba'icuaca yija
ba'iye se'gare masijën, ja'an se'gare coca cajën ba'iyë. Guënamë re'oto ba'iguëca quë'rë
ta'yejeiyereba Ëjaguë ba'iji.
32 Ja'nca ba'iguëbi baguë ñacobi ëñase'e, baguë ganjobi achase'e, ja'anre te'e ruiñereba
quëani achoji. Quëani achoguëna, si'a bainbi baguë cocare ro achajën ba'iyë.
33 Baguë cocarebare achani recoyo ro'tatoca, Riusu yua te'e ruiñe ba'iguë'bi ba'iji cajën,
bainni masi güesejën ba'iyë.
34 Yureca, Riusu Raosi'quëreba ba'iguë, Jesús hue'eguë, baguëbi Riusu cocarebare quëani
achoji. Riusu Espíritu ta'yejeiye ba'iyete baguë naconi caraye beoye ba'iguë ba'iji.
35 Taita Riusubi baguë Mamaquëni ai yëguë ba'iguë, baguë baye si'ayete baguë Ma-
maquëna ro insini jo'cabi.
36 Ja'nca sëani, Riusu Zinni recoyo ro'tacuabi si'arën ba'ijën, gare ju'iñe beoye ba'icua'ë.
Riusu Zinni achaye güecuabi Riusu naconi si'arën ba'iye gare porema'iñë. Riusu bënni
senjose'e se'ga ba'iji bacuare.

4

Jesús y la mujer de Samaria

1 Ja'nrëbi re'hue, fariseo bainbi achato, Jesusre concua yua Juanre concua'ru quë'rë jai
jubëte re'huani babi. Jesusbi yua Juan bautizaye'ru quë'rë jai jubë concuani bautizabi.
Ja'anre case'e ba'iguëna, fariseo bainbi achahuë.
2 Jesusbi bainre bautizamaji'i. Baguëre concua se'gabi bainre bautizajën baë'ë.
3 Fariseo bainbi ja'an case'ere achajënna, Jesusbi masibi. Masini, Judea yijabi sani,
Galilea yija sai ma'aja'an ganijaji'i.
4 Ja'nca ganijani, Samaria yijabi saiye babi.
5 Ja'nca saiguë, ja'nrëbi, Samaria yija huë'e jobo, Sicar casi jobona ti'anbi. Mai ira bainguë
ba'isi'quë Jacob hue'esi'quë, baguë yija baguë zin Josena insise'e, ja'an ba'isi yija yua cueñe
baji'i.
6 Ti'anni ëñato, ba oco uncu goje Jacob no'ani jo'casi goje baji'i. Ba'iguëna, Jesusbi ganiguë
guajabi. Ënsëguë mëñera së'irën ba'iguëna, ba goje yëruhuana bëabi.
7-8 Bëaguëna, baguëre concuabi huë'e jobona aon cojën saisi'cua ba'ijënna, joë ba'irënbi
Samaria baingobi oco eago raco'ë. Raigona, Jesusbi:
—Oco uncuajë'ën yë'ëre, senji'i.
9 Senguëna, sehuogo senni achago:
—Më'ë judío bainguë sëani, ¿queaca ro'taguë, yë'ë, Samaria baingote oco senguë'ne? cago
sehuogo.
Judío bainbi Samaria bainni güecuare sëani, ja'nca senni achago bago.
10 Senni achagona, Jesús sehuobi:

—Më'ëbi Riusu re'huani raosi'quërebare masitoca, yë'ëre, oco senguëte masitoca, më'ëbi güina'ru yë'ëni senre'ahuë. Sentoca, bain huajë ocore më'ëna uncuare'ahuë yë'ë, caguë sehuobi.
11 Sehuoguëna, bago cago:
—Më'ëbi oco ea maca beoyë. Ai rëi goje sëani, ¿më'ë bain huajë ocore jarona eaguë'ne?
12 Mai ira bainguë ba'isi'quë Jacobi ën gojere no'ani, yëquënana jo'caguë ba'nquëña. Baguë, baguë mamacua, baguë jo'ya hua'na, si'acuabi ën gojebi eani uncujën ba'ñeña. ¿Ja'nca ba'iguë'ru quë'rë ta'yejeiguë ba'iguë më'ë? cago sehuogo bago.
13 Cagona, Jesús sehuobi:
—Ën gojena eani uncucuabi se'e oco ëaye ba'iyë.
14 Yë'ë oco uncuayete coni uncucuabi gare se'e oco ëaye beoye ba'iyë. Yë'ë oco uncuayete coni uncutoca, bacua sanjeiñe yacahuë ba'iye re'huaji bacuare. Bain huajë oco sëani, oco carajeiye beoye ba'iye'ru ba'iguëna, si'arën ba'ijën, ju'iñe beoye ba'iyë bacua, caguë sehuobi.
15 Sehuoguëna, bagobi cago:
—Ja'nca ba'itoca, më'ë oco cayere yë'ëna uncuajë'ën. Uncuza. Se'e oco ëama'iñe cago, se'e ën gojena ea raimaco ba'iye, cago.
16 Cagona, Jesusbi:
—Ru'ru, më'ë ënjëre choijani raigo rajë'ën, cabi.
17 Caguëna:
—Ëmë beogo'ë yë'ë, sehuogo.
Ja'nca sehuogona, Jesús cabi:
—Te'e ruiñe quëahuë më'ë, Ëmë beogo'ë casi'co sëani.
18 Më'ë yua te'e ëntë sara ënjë sanhuëni basi'co ba'igona, më'ë yure ëmëguë baguë yua më'ë ënjëre'ru ro'tama'ijë'ën. Ja'nca sëani, te'e ruiñe quëahuë më'ë, cabi.
19 Caguëna, bagobi quëquëni achago rëingo sehuogo:
—Më'ëbi Riusu coca masini quëacaiye'ru ba'iye yë'ëre ëñoñë.
20 Yëquëna ira bain ba'isi'cuabi yua ën cubëna mëni, Riusuni gugurini rëanjën ba'nhuë. Më'ë bainbi, Riusuni gugurini rëañe yëtoca, Jerusalén huë'e jobo se'gana saiye poreyë, cayë, cago bago.
21 Cagona, Jesús yua bagoni yihuoguë cabi:
—Yë'ëbi coca yihuoguëna, ro'tago ba'ijë'ën. Yurera, bainbi Taita Riusuni gugurini rëañe yëjën, ën cubëna mëima'iñë. Jerusalenna saima'iñë.
22 Më'ë bainbi gugurini rëanjën, bacuabi Riusuni ro'taye huesëyë. Yë'ë bainca Riusuni ro'taye masiyë. Riusubi judío bainre cuencueni, baguë tëani baja'guëre bacua jubë ba'iguëte cuencueni re'huabi. Ja'nca sëani, judío bainbi Riusuni te'e ruiñe ro'taye masiyë.
23 Ja'nca ba'iyeta'an, yurera, bainbi Taita Riusuni gugurini rëañe yëtoca, gugurini rëanrute cu'ema'iñë. Baguëni si'a recoyo ro'tajën, baguëni te'e ruiñe recoyo bojojën ba'iye bayë. Ja'nca baguëni ro'tajën bojocuare cu'eji Riusu.
24 Riusubi yua ro bain ga'nihuë beoguëna, baguëni ëñañe porema'iñë mai. Ja'nca sëani, baguëni bojojën catoca, baguëni si'a recoyo ro'tajën, baguëni te'e ruiñe recoyo bojojën ba'iye bayë, caguë yihuobi Jesús.
25 Yihuoguëna, bagobi cago:
—Riusu Raosi'quëreba, Cristo hue'eguë, ja'anguëbi maina raiye ba'iji. Ja'anre masiyë yë'ë. Ja'nca rani, maini si'ayete masi güeseja'guë'bi, cago sehuogo.
26 Sehuogona, Jesusbi quëabi:
—Yë'ë yua ba Cristo ba'iguë'ë. Më'ë naconi coca caguëbi ja'nca hue'eyë yë'ë, quëabi Jesús.
27 Quëaguëna, ja'ansirën Jesusre concuabi raë'ë. Rani, romigo naconi coca caguëna, bacuabi ëñajën rën'ë. Ëñajën rëincuabi bacuani coca senni achaye huaji yëhuë. Bagoni, ¿më'ë gue raco'ne? senmaë'ë. Baguëni, ¿gue coca bago naconi caguë'ne më'ë? senmaë'ë.
28 Ja'nca cama'ijënna, bago yua bago ocobëte ro jo'cani senjoni ñoni, huë'e jobona goco'ë. Go'ini, baru bainni quëago:
29 —Raijë'ën. Saiñu. Masi Ëjaguëte ëñajaiñu. Yë'ë yo'ogo ba'ise'e si'ayete masini, yë'ëni te'e ruiñe quëabi. Ja'nca ba'iguëbi ¿Riusu Raosi'quëma'iguë yequërë? cago quëago.
30 Cago quëagona, huë'e jobo bainbi Jesusni ëñajën sai bi'rahuë.
31 Ja'nrëbi, Jesusre concuabi baguëni coca guansejën baë'ë:
—Aonre inni ainjë'ën, Ëjaguë, cahuë.
32 Cajënna, baguëbi sehuobi:
—Yeque aon bayë yë'ë. Mësacuabi ja'an aonre huesëyë, caguë sehuobi.
33 Sehuoguëna, sa'ñeña senni acha bi'rahuë:
—¿Queaca? ¿Yequëcuabi rani, aon insimate baguëna? sa'ñeña senni achahuë.
34 Senni achajënna, Jesusbi coca quëabi:

—Banhuë. Riusu aonre cayë. Baguë yëye'ru yo'oye yë'ëre raobi. Raoguëna, baguë yo'o guansese'ere beoru yo'oguë, ai ba'iye ai recoyo bojoyë yë'ë. Ja'nca sëani, aon anni yajiye'ru ba'iji yë'ë recoyote.

35 Yureca, mësacua bain coca cani jo'case'ere ro'tato, ñaca cajën ba'iyë: "Gajese'ga ñañaguëan bani, aon tëarënbi ti'anji" cajën ba'iyë. Cajën ba'ijënna, yë'ëca yeque cocare yihuoguë quëayë: Mësacua yua querure ëñajë'ën. Queru aon tanse'ebi yuara ya'jise'e sëani, yua tëaye ba'iji. Riusu ba'i jobo cu'ecuare tëani bayë cayë.

36 Zio ëjaguëte tëacaicuabi baguë ro'ise'ere coni bayë. Güina'ru, yë'ëre concuabi, bainbi si'arën ba'ijën, ju'iñe beoye ba'ija'bë cajën, bainni yë'ë ba'i jobore cu'e güesejënna, yë'ëre concuani premiote ro'iyë yë'ë. Ja'nca si'arën ba'ijënna, yë'ë aon tansi'cua, yë'ë aon tëasi'cua, yë'ëre conjën ba'icua caguë, si'acuabi ñë'cani, yë'ë ba'i jobona ti'ansi'cuare ëñani, te'e bojojën ba'ija'cua'ë.

37 Ja'nca sëani, te'e ruiñe cani jo'case'e ba'iji: "Yequëbi aonre tanguëna, yequëbi tëaji" cani jo'case'e ba'iji.

38 Mësacuabi bainni ru'ru ye'yoma'isi'cuata'an, bain recoyo ro'tayete ru'ru conjën ba'iyë mësacua, caguë yihuobi Jesús.

39 Ja'nrëbi, Samaria baingobi bago bainni coca quëani achogo: "Yë'ë yo'ogo ba'ise'e si'ayete masini yë'ëni te'e ruiñe quëabi" ja'anre quëani achogona, ai jai jubë bain ba Samaria huë'e jobo ba'icuabi Jesusni si'a recoyo ro'tahuë.

40 Ja'nca ro'tajën, baguëna sani, Yëquëna naconi bëani ba'ijë'ën, cajën choë'ë. Choijënna, samu umuguseña bacua naconi bëani baji'i Jesús.

41 Ja'nca ba'iguëbi baguë cocarebare quëani achoguëna, yequëcua'ga ai jai jubëbi achani baguëni si'a recoyo ro'tahuë.

42 Ja'nca ro'tajën, ba romigoni cahuë:

—Yua baguëni si'a recoyo ro'tajën bojoyë yëquëna. Më'ë cocare achani baguëni si'a recoyo ro'tasi'cuata'an, yureca ja'ansi'quëbi baguë cocarebare quëani achoguëna, yëquënabi achajën, baguëni si'a recoyo ro'tajën, quë'rë ai ta'yejeiye bojojën ba'iyë. Baguë ba'iyete ai bojojën ba'iyë. Baguë ba'iyete masini, Bain tëani baguëreba ba'iji cajën, bojojën ba'iyë yëquëna, cahuë.

Jesús sana al hijo de un oficial del rey

43 Ja'nrëbi, samu umuguseña ba'ini, Jesusbi Galilea yijana saji'i.

44 Riusu raosi'cuabi bacua bain quë'rona saitoca, bacua bainbi bacuani te'e ruiñe ëñama'iñë, case'e baji'i. Jesús yua ja'ansi'quëbi ja'an cocare caguë baji'i. Ja'nca sëani, Galilea yijana saji'i.

45 Sani ti'anguëna, Galilea bainbi baguëni ai bojohuë, Jerusalén huë'e jobo fiesta yo'ojën saisi'cua sëani, Jesús yo'oguë ba'ise'ere, ja'anrute ba'ijën, ëñani bojohuë.

46 Ja'nrëbi, se'e sani, Caná huë'e jobona ti'anbi, Galilea yija huë'e jobo. Oco se'gabi bisi ëye jo'chare re'huabi ja'anru. Ti'anni ba'iguëna, yequë huë'e jobo bainguë, Capernaum casiru, baru ba'i ëjaguëbi baji'i. Ja'nca ba'iguëbi, baguë mamaquëbi rau neni ju'inguëna,

47 Jesús ti'anni ba'iyete achabi. Judea yijabi rani, Galileana ti'anni ba'iyete achani, yua Jesusni ëñaguë saji'i. Sani, baguë zinre rani huachoye senji'i, ai ju'in hua'guëre sëani.

48 Senguëna, Jesusbi baguëni sehuobi:

—Yë'ëbi ta'yejeiye yo'oni ëñoma'itoca, mësacuabi yë'ëni te'e ruiñe recoyo ro'tama'iñë, sehuobi.

49 Sehuoguëna, ba ëjaguëbi jëja senji'i:

—Besa rani conjë'ën, Ëjaguë. Yë'ë zinbi yuara junni huesëguë ba'iji, caguë senji'i.

50 Senguëna, Jesús yua baguëni quëabi:

—Yua më'ë huë'ena go'ijë'ën. Më'ë zinbi huajëji, caguë quëabi.

Quëaguëna, baguëbi achani, Jesús coca quëase'ere recoyo ro'tani goji'i.

51 Go'ini ti'anguëna, baguëre yo'o concuabi baguëni tëhuojën raë'ë. Rani:

—Më'ë zinbi huajë raji'i, cajën quëahuë.

52 Quëajënna, baguë hora huajë bi'rase'ere senni achabi. Senni achaguëna, sehuohuë:

—Na'itë, mëñera ënsëguë së'irën ba'iguë, se'e te'e hora cuencuejënna, baguë rau jayoye tëji'i, sehuohuë.

53 Ja'nca sehuojënna, ëjaguëbi ba horate ro'tani, Jesús quëase'e: "Më'ë zinbi huajëji" ja'an coca ja'ansi hora Jesús quëase'e sëani, ai ro'tani bojobi baguë. Ja'nca ba'iguëna, baguë, baguë huë'e bain, si'acuabi Jesusni si'a recoyo ro'tajën baë'ë.

54 Ja'nca baguëte huachobi Jesús. Judeabi sani Galileana rani ba'iguëbi ta'yejeiye yo'ore yo'oni ëñoguë, ba huachose'e yua baguë samu ba'i yo'o baji'i.

5

Jesús sana al paralítico de Betzata

1 Ja'nrëbi, jë'te, judío bainbi se'e fiesta yo'ojënna, Jesusbi Jerusalenna saji'i.
2 Yua Jerusalén huë'e jobo anto sa'ro, Oveja casi sa'arobi cacani ëñato, oco goje, bain abu
goje ba'iji. Hebreo cocabi cato, Betzata casiru ba'iji. Te'e ëntë sara huë'erëan ba goje yëruhua
të'ijeiye nëcosi huë'erëan ba'iji.
3 Ja'nca ba'iguëna, ai jai jubë bain rauna ju'incuabi ba huë'erëanre uinjën baë'ë.
Yequëcuabi ñaco ëñama'icua baë'ë. Yequëcuabi ca'jacua baë'ë. Yequëcuabi guë'nguë rauna
ju'injën baë'ë. Ja'nca ba'icuabi oco somoja'ñete ëñajën ëjohuë.
4 Riusu anjebi somo güeseguëña. Anje yësirënbi gajeni, oco somo güeseguëña. Somo
güeseguëna, oco gojena ru'rureba cacaguëbi yua baguë gue gu'a rau tëcani huajë raiguëña.
5 Ja'nca ba'iguëna, yequë bainguë treinta y ocho tëcahuëan ju'inguë ba'i hua'guëbi barute
ëjobi.
6 Ëjoguëna, Jesusbi ti'anni, baguëte ëñabi. Ëñani, Chao hua'guë ai zoe ju'inguëbi uinji caguë,
baguëni coca senni achabi:
—¿Huajëguë ruiñe yëguë më'ë? senni achabi.
7 Senni achaguëna, ju'inguëbi sehuobi:
—Oco gojena besa cacaye porema'iñë yë'ë hua'guë. Ocobi somoguëna, yë'ëre cacaye
conguëbi beoji. Beoguëna, caca ëaye ba'iguëta'an, yequëbi ru'ru ti'anni cacaji, sehuobi.
8 Sehuoguëna, Jesusbi coca guansebi:
—Yua huëni nëcajë'ën. Më'ë camabëte inni saijë'ën, guanseguë cabi.
9 Caguëna, ja'ansirën huajë raji'i baguë. Huajë rani, baguë camabëte inni huëni saji'i.
Judío bain yo'o yo'oma'i umuguse baji'i.
10 Saiguëna, judío ëja bainbi huajë raisi'quëni tëhuoni, baguëni bëin coca cahuë:
—Yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna, më'ë camabëte cuanma'ijë'ën, ira coca ënseye case'e
sëani, cahuë.
11 Cajënna, sehuobi:
—Yequë bainguëbi yë'ëre huachoni, "Më'ë camabëte inni saijë'ën" caguë guanseguëna,
raiyë yë'ë, sehuobi baguë.
12 Sehuoguëna, baguëni senni achahuë:
—¿Jaro bainguëbi më'ëni ja'nca guanseguë'ne? senni achahuë.
13 Senni achajënna, sehuoye poremaji'i. Baguë rau huachosi'quëre huesëbi. Ai jai jubë
bain ba'ijënna, Jesusbi yequëruna quëñëni saisi'quë baji'i.
14 Saisi'quëbi jë'te rani, Riusu huë'ena cacani, ba huajë raisi'quëni tëhuobi. Tëhuoni,
baguëni coca yihuoguë cabi:
—Yua huajë raisi'quë ba'iyë më'ë. Ja'nca ba'iguë, yua se'e gu'aye yo'oye beoye ba'ijë'ën.
Gu'aye yo'otoca, yequërë ru'ru ba'ise'e'ru quë'rë ai ja'si yo'oguë'ru ruinma'iñe, cabi Jesús.
15 Caguëna, baguë yua judío ëja bainna sani quëajaji'i. Jesús hue'eji baguë, yë'ëre
huachosi'quë, quëabi.
16 Ja'nca quëaguëna, judío ëja bainbi bëinjën, Yo'o yo'oma'i umugusebi baguë yo'o
yo'oguëna, baguëni je'o ba bi'rahuë.
17 Je'o ba bi'rajënna, Jesusbi bacuani coca quëabi:
—Yë'ë Taitabi yurerën tëca baguë yo'ore yo'oguë ba'iji. Güina'ru yë'ë'ga yë'ë yo'ore yo'oguë
ba'iyë, quëabi.
18 Ja'nca quëaguëna, judío ëja bainbi quë'rë bëinjën, baguëni huani senjo ëayete quë'rë
yëhuë. Bacua yo'o yo'oma'i umugusebi yo'oye porema'iñete tin yo'oguëna, baguëni ai je'o
bahuë. Baguë coca case'ere'ga achani, quë'rë se'e baguëni je'o bahuë. Baguë yua Riusubi
yë'ë Taita ba'iji caguëna, bacuabi bëinjën, Riusu ba'iye'ru te'e ba'iyë catoca, ai gu'aye caji
baguë, ro'tajën achani bën'ë.

La autoridad del Hijo de Dios

19 Bëinjënna, Jesusbi bacuani sehuoguë quëabi:
—Mësacuani ganreba quëayë yë'ë. Yë'ë yua Riusu Zin ba'iguëbi ro yë'ë yëse'e yo'oma'iguë'ë.
Yë'ë Taitabi yo'o yo'oguëna, ja'anre ëñani, ja'an yo'o se'gare yo'oyë yë'ë. Baguë Zin sëani,
baguë yo'o yo'oye güina'ru yo'oguë ba'iyë yë'ë.
20 Baguë Zinre sëani, yë'ë Taitabi yë'ëni ai yëguë, yë'ëni bojoguë, baguë yo'o yo'oye si'ayete
yë'ëni ëñoji. Ja'nca ëñoni, yë'ëbi ta'yejeiye yo'ore yo'oni ëñoguëna, baguë yua quë'rë se'e
quë'rë ta'yejeiye yo'ore yë'ëni ëñoji. Mësacuabi jai ñacobi ëñajën rëinjën ba'ijë'ën caguë, ja'nca
yë'ëni ëñoji baguë.
21 Yë'ë Taitabi bain junni huesësi'cuare huajëcuare mame re'huaguë sëani, yë'ë'ga yë'ë
yëye'ru bainre güina'ru huajëcuare mame re'huaye poreyë yë'ë.

22 Yë'ë Taita se'gabi bain gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere bacuani sehuo güesema'iji. Ja'an
sehuo güeseye si'aye yë'ëna jo'cabi, yë'ë yua baguë Zinre sëani.
23 Si'a bainbi yë'ë Zinni te'e ruiñe ëñajën ba'ija'bë caguë jo'cabi baguë. Taitani te'e
ruiñe ëñajën ba'iye'ru, yë'ë Zinni güina'ru te'e ruiñe ëñajën ba'ija'bë caji. Yë'ëni te'e ruiñe
ëñama'itoca, yë'ë Taitani güina'ru te'e ruiñe ëñamajën ba'iyë.
24 Mësacuani ganreba caguë quëayë yë'ë. Yë'ë cocarebare achani yë'ëre raosi'quë ba'iyete
ro'tacua, ja'ancuabi si'arën ba'ijën, gare ju'iñe beoye ba'iyë. Gare bënni senjoñe beoye ba'iji
bacuare. Riusu naconi ba'ijën, carajeiye beoye huajëcua se'ga ba'ija'cua'ë.
25 Mësacuani ganreba quëayë yë'ë. Yë'ë bain choirënbi yuara ti'anja'ñeta'an ba'iji. Ja'nca
choiguë, Bainguë'ru Raosi'quëre sëani, bainbi recoyo ju'inse'e'ru ba'icuata'an, yë'ë choiyete
achayë. Achatoca, recoyo mame huajë rani ba'iyë.
26 Yë'ë Taita ja'ansi'quëbi si'arën ba'iguë, bain si'arën ba'iye re'huaye masiji. Yë'ë'ga baguë
Zin sëani, si'arën ba'iguë, bain si'arën ba'iye re'huaye masiyë yë'ë.
27 Ja'nca ba'iguë yë'ë Taitabi cuencueni raoguëna, yë'ë, Bainguë'ru Raosi'quëbi bain
juchare ëñani, bacuani sehuoye senja'guë'ë yë'ë.
28 Ja'nca ba'iguëna, mësacua yua yë'ë cocare achajën rëinma'ijë'ën. Yurera bain ju'insi'cua
tan gojeñana tansi'cua, ja'ancuani choiguëna, bacuabi rani, yë'ëni achajën ba'ija'cua'ë.
29 Achani, yë'ëna rani nëcaja'cua'ë. Re'oye yo'ojën ba'isi'cuabi go'ya rani, se'e ju'iñe beoye
ba'ijën, Riusu naconi si'arën ba'ija'cua'ë. Gu'aye yo'ojën ba'isi'cuabi go'ya rani, Riusu bënni
senjoruna sani, ai yo'ojën, ja'anrute si'arën ba'ija'cua'ë.

Pruebas de la autoridad de Jesús

30 Yë'ë se'gabi guanseza catoca, guanseye gare porema'iñë yë'ë. Yë'ë Taitabi guanseguëna,
baguë cocare achani baguë cuencuese'e'ru güina'ru bainni masi güeseyë. Ja'nca masi
güeseguë, bain juchare te'e ruiñe masini bacuare bënni senjoja'ñete te'e ruiñe cayë yë'ë. Yë'ë
yëye se'ga yo'oye ro'tama'iñë. Yë'ë Taitabi yë'ëre raosi'quë sëani, baguë yëye se'gare yo'oye
ro'tayë yë'ë. Ja'nca sëani, bainre bënni senjoja'ñete te'e ruiñe cayë yë'ë.
31 Yë'ë se'gabi yë'ë ba'iyete quëani achotoca, yë'ë guanseye poreyete te'e ruiñe masi
güesema'iñë.
32 Yequë'ga yë'ë ba'iyete quëani achoji. Ja'an quëani achoguëbi, yë'ë guanseye poreyete
yë'ëre te'e ruiñe masi güeseji. Ja'anguëbi yua yë'ë Taita ba'iji.
33 Mësacua yua Juanna coca saoni senni achajënna, baguë yua te'e ruin cocare masini, te'e
ruiñe quëani achoguë sehuobi.
34 Ja'nca sehuoguëna, ro bain quëani achose'e se'gare ro'tama'iñë yë'ë. Ro'tama'iguëta'an,
mësacua mame recoyo re'huasi'cua ba'ijë'ën caguë, Juan quëani achose'ere mësacuani
yihuoguë quëayë yë'ë.
35 Juan yua majahuë re'oye miañe'ru, mësacua te'e ruiñe sai ma'are ëñoguëna, baguë
ëñose'ere ëñajën, rëño ba'irën bojojën achahuë mësacua.
36 Bojojën achajënna, yë'ë ta'yejeiye yo'oni ëñoguë, Juan coca case'ebi ëñoñe'ru yë'ë
ba'iyete quë'rë te'e ruiñe ëñoni, yë'ë guanseye poreyete masi güeseyë yë'ë. Yë'ë ta'yejeiye
yo'oni ëñoguë, yë'ë Taitabi yo'o güeseguëna, ja'nca yo'oni ëñoñë yë'ë. Ja'nca yo'oni ëñoguëna,
bainbi yë'ë Taita Raosi'quërebare yë'ëre masiye poreyë.
37 Yë'ë Taita'ga yë'ëre raoni, yë'ë ba'iyete te'e ruiñereba ëñoguë baji'i. Baguëbi coca quëani
achoguëna, mësacuabi baguëte gare achama'icua'ë. Baguë ba'iyete gare ëñama'icua'ë.
38 Yë'ë yua Riusu Raosi'quë ba'iguëna, yë'ë cocare recoyo ro'tamajën ba'icua'ë mësacua.
Ja'nca sëani, baguë cocarebare yua mësacua recoñoa re'huaye beoye ba'icua'ë.
39 Baguë cocareba toyani jo'case'ere bojora'rë ëñajën, Riusu naconi si'arën ba'iñu cajën,
ba coca se'gare ai ba'iye ai ye'yeyë mësacua. Ye'yecuata'an, yë'ë ba'iyete baru te'e ruiñe
ëñose'ere gare ye'yema'iñë mësacua.
40 Yë'ë ba'iyete ye'yeye porecuata'an, yë'ëna rani recoyo ro'taye gu'a güeyë mësacua. Rani
recoyo ro'tatoca, Riusu naconi si'arën ba'ire'ahuë.
41 Re'o coca yë'ëre quëani achocua, ja'ancuani yëma'iñë yë'ë.
42 Mësacua recoyo ro'tayete masiyë yë'ë. Masiguëna, mësacua se'gabi Riusuni ai yëmajën
ba'iyë.
43 Yë'ë Taitabi yë'ëre cuencueni raoguëna, yë'ëni te'e ruiñe ëñamajën, bojomajën ba'iyë
mësacua. Ro yequë se'gabi rani, mësacua ta'yejeiye ëjaguë'ë yë'ë catoca, ja'anguëni te'e ruiñe
ëñajën bojojën ba'iyë mësacua.
44 Mësacua sa'ñeña se'ga te'e ruiñe ëñajën bojocuabi Riusu ta'yejeiye ba'iyete cu'eye beoye
ba'iyë. Ja'nca sëani, yë'ëni recoyo ro'taye beoye ba'iyë.
45 ¿Mësacua guere ro'taye'ne? ¿Yë'ëbi Taita Riusu naconi coca caguë, mësacua gu'aye
yo'oyete quëani, mësacuare bënni senjoja'ñe, Riusuni señe, ja'anre ro'taye mësacua? Bañë.
Mësacuabi ñaca cacua'ë, Ira taita ba'isi'quë Moisés, baguë coca toyani jo'case'ere te'e ruiñe

yo'ocua sëani, Riusu naconi si'arën ba'ija'cua'ë cayë mësacua. Ja'nca cacuata'an, Moisés se'gabi mësacua gu'aye yo'oyete Riusuni quëani, mësacuare bënni senjoja'ñe senji.
46 Mësacua yua Moisés coca toyani jo'case'ere ëñajën, te'e ruiñe ye'yemaë'ë. Te'e ruiñe ye'yeni, baguë quëani jo'case'ere recoyo ro'tanica, yë'ë coca te'e ruiñe quëani achose'ere ro'tajën ba'ire'ahuë, yë'ë ba'iyete quëasi'quë sëani.
47 Moisés coca toyani jo'case'ere ro achani recoyo ro'tama'icua sëani, yë'ë coca yure quëani achoguëna, ja'an cocare quë'rë ai ba'iye recoyo ro'tama'iñë mësacua, bacuani yihuoguë quëabi Jesús.

6

Jesús da de comer a cinco mil hombres

1 Ja'nrëbi, Galilea zitara, Tiberias zitara'ga hue'eguëna, ja'anruna saisi'quë ba'iguë, yua que të'huina jenni saji'i Jesús.
2 Saiguëna, ai jai jubë bainbi, Jesús ta'yejeiye yo'oni ëñose'e, rau ju'incuare huachose'e, ja'anre ëñasi'cua sëani, Jesusni be'tejaë'ë.
3 Be'tejaijënna, Jesús yua baguëre conjën ba'icua naconi cu re'otona saisi'quëbi bacua naconi baruna bëani baji'i.
4 Judío bain pascua umuguseña fiesta yo'oye baji'i.
5 Bëani ba'iguë, so'ona ëñato, bain jubëbi raë'ë. Raijënna, Jesús yua Felipeni coca senni achabi:
—¿Queaca aon coni, ja'an bain jubëni aon aoñe'ne mai? senni achabi.
6 Senni achaguë, ¿Felipe queaca sehuoja'guë'ne baguë? caguë, ja'an cocare senni achabi Jesús. Baguë yo'oja'yete yua ro'tasi'quë baji'i.
7 Senni achaguëna, Felipe sehuobi:
—Aon coni aoñe ti'anma'iji maire. Curi so'co samu cien ro'iye coni huo'huetoca, ga bainguëbi choa zi'nga se'gare coji, sehuobi.
8 Sehuoguëna, ja'nrëbi, Andrés hue'eguëbi baji'i. Jesusni conguë ba'iguë yua Simón Pedro yo'jeguë baji'i. Ja'anguëbi coca quëabi:
9 —Ënjo'on ba'iji zin hua'guë. Te'e ëntë sara jo'jo aonbëan cebadabëan, samu ziaya hua'i, ja'anre baji baguë. Ja'nca ba'iguëta'an, ¿queaca ja'an se'gabi si'a jai jubëre aon aoñe'ne? senji'i.
10 Senguëna, Jesusbi:
—Bainni bëa güesejë'ën, cabi.

Caguëna, taya re'oto ai ba'iye sëani, bëa güesejënna, si'acuabi bëahuë. Ëmëcua se'gare cuencueto, cinco mil ba'icua'ru baë'ë.
11 Bëajënna, ja'nrëbi, Jesús yua ba cebadabëanre inni, Riusuni surupa cani, baguëre concuana insiguëna, bainna huo'huehuë. Ziaya hua'ire'ga inni güina'ru huo'hue güeseguëna, bacua yëse'e aën'ë.
12 Anni yajijënna, Jesús yua baguëre concuani coca guansebi:
—Aon anni jëhuase'ere chiani re'huajë'ën. Jo'cani senjoñe beoye ba'ijë'ën, guanseguë cabi.
13 Caguëna, cebada aon anni jëhuasi mi'chirëanre chiani, doce jë'eña bu'iye ayahuë.
14 Ja'nca ayajënna, bainbi Jesús ta'yejeiye yo'oni ëñose'ere ai ëñajën rëinjën, sa'ñeña cahuë:
—Riusu bainguë maina raoja'ye cani jo'case'e ba'iguëna, yureca maina ti'ansi'quë ba'iji, cajën ëñajën rën'ë.
15 Ëñajën rëinjën, sa'ñeña coca cajën, baguëni zeanni sani, mai ta'yejeiye ëjaguëre baguëte re'huani bañu cajënna, Jesusbi masini, cu re'otona quëñëni, te'e hua'guë ba'iguëbi ganini saji'i.

Jesús camina sobre el agua

16 Saiguëna, ja'nrëbi, ënsëguë ruajairën ba'iguëna, Jesusre concuabi zitara yëruhuana gajehuë.
17 Gajeni, Jesús yuta raimaquëna, Capernaum huë'e jobona go'iñu cajën, yoguna cacani, zitara je'en bi'rahuë, ñamibi.
18 Je'en bi'rajënna, ja'nrëbi, ai jëja tutuni, të'a huëji'i.
19 Huëiguëna, cinco o seis kilómetro ba'iye ro'ani ëñato, Jesusbi zitara canja'an ganiguë raji'i. Ja'nca raiguëna, ai quëquëni huesëni ëñahuë.
20 Huesëni ëñajënna, baguë cabi:
—Mësacua quëquëma'ijë'ën. Yë'ë yua Jesus'ë, cabi.
21 Caguëna, ja'nrëbi, bacuabi ai bojojën, baguëni yua yoguna guaoni bahuë. Guaoni bajënna, ja'ansirën bacua yija sairuna ti'ansi'cua baë'ë.

La gente busca a Jesús

22-23 Ja'nca ba'ijënna, yequë umuguse ñataguëna, bain jubëbi yuta que të'hui baë'ë. Jesús
aon aonsiru, surupa cani aon huo'huesiru, ja'anrute baë'ë. Ba'ijën, zitara yëruhuana gajeni
ëñato, Jesusre concua yua bacua yogubi saisi'cua baë'ë. Bacua se'gabi saijënna, Jesusbi
bacua naconi saimaji'i cajën, gue ro'taye beoye baë'ë. Ba'ijënna, yequë bain Tiberias huë'e
jobobi rani ba'ijënna,
24 Jesús, baguëre concua, bacua yua beoyë cajën, ba bain naconi yobi saë'ë. Capernaum
huë'e jobona jenni, Jesusre cu'ejaë'ë.

Jesús, el pan de la vida

25 Cu'ejani, je'ensi'quëre tinjahuë. Tinjani, baguëni senni achahuë:
—Ëjaguë, ¿quejeito më'ë raquë'ne? senni achahuë.
26 Senni achajënna, sehuobi:
—Mësacuani ganreba quëayë. Yë'ë ta'yejeiye yo'oni ëñose'ere ro'taye beoye ba'iyë mësacua.
Ro mësacua aon anni yajise'e se'gare ro'tani, yë'ëre cu'ehuë.
27 Mësacua aon coye ro'ire jëja yo'o yo'oye beoye ba'ijë'ën, besa carajeiye sëani. Yë'ë aon
insiye, ja'anre ro'tani, yo'o yo'oni cojë'ën. Coni aintoca, si'arën ba'ijën, huajëreba huajëjën
ba'iyë mësacua. Yë'ë yua Bainguë'ru Raosi'quërebare sëani, Taita Riusubi yë'ë ta'yejeiye
yo'oye conji, caguë sehuobi Jesús.
28 Sehuoguëna, baguëni senni achahuë:
—Riusu yo'o guansese'ere yo'oye yëtoca, ¿queaca yo'oye'ne yëquëna? senni achahuë.
29 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Riusu yo'o guansese'e yua ëñe ba'iji. Yë'ë yua baguë raosi'quërebare sëani, yë'ëni si'a
recoyo ro'tajën ba'ijë'ën, sehuobi.
30 Sehuoguëna, baguëni senni achahuë:
—Ja'nca ba'itoca, më'ë ta'yejeiye yo'ore yo'oni, yëquënani ëñojë'ën. Më'ë poreyete ëñañu
cayë. Ëñani, ja'nrëbi, më'ëni recoyo ro'tayë yëquëna. ¿Gue yo'ore yo'oni ëñoguë'ne?
31 Mai ira bain ba'isi'cuabi beo re'otore ba'ijën, ba maná aonre ainjën ba'ñeña. Riusu coca
toyani jo'case'e'ru ba'iye: Guënamë re'otobi aon tonni, bacuani aon aonguë baji'i Riusu,
case'e sëani, më'ë'ga ¿gue yo'ore yo'oni ëñoguë'ne? senni achahuë.
32 Senni achajënna, Jesusbi bacuani yihuoguë quëabi:
—Mësacuani ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Moisés aon guënamëbi to'inse'ere aintoca,
bainbi huajëreba huajëmaë'ë. Yë'ë Taita se'gabi te'e ruiñe ba'i aonre insiji.
33 Yë'ë Taitabi baguë aonre guënamë re'otobi raoni jo'cabi. Raoni jo'caguëna, bainbi coni
aintoca, huajëreba huajëyë bacua, yihuoguë quëabi.
34 Quëaguëna, bacua senni achahuë:
—Ëjaguë, ja'an aonre yëquënana jo'caye beoye insireba insijë'ën, senni achahuë.
35 Senni achajënna, sehuobi:
—Yë'ëbi yua ja'an aon ba'iyë. Yë'ëna rani aintoca, aon gu'aye beoye ba'iye'ru ba'iyë. Yë'ëni
si'a recoyo ro'tatoca, oco ëaye beoye ba'iye'ru ba'iyë.
36 Yureca, mësacuani ëñere quëahuë. Yë'ëni ëñasi'cuata'an, yë'ëni recoyo ro'tama'iñë
mësacua.
37 Yë'ë Taita bain cuencuesi'cuare si'acuare yë'ëna raoguëna, si'acuabi yë'ëna raiyë.
Raijënna, yë'ëbi bacuani bani, bacuare gare senjoñe beoye ba'iyë.
38 Yë'ë yua guënamë re'otobi raiguë, yë'ë yëye se'ga yo'oza camaë'ë. Yë'ëre raosi'quë, baguë
yëye se'gare yo'oza caguë raë'ë yë'ë.
39 Yë'ëre raosi'quë, baguë yëyete cato, ëñe ba'iji: Baguë bain cuencuesi'cuare yë'ëna
raoguëna, te'e bain hua'guëreta'an gare huesoye beoye ba'iyë. Ja'nca ba'iguëbi, ën yija
carajei umuguseña ti'anguëna, si'acua ju'insi'cuare mame go'ya rai güeseja'guë'ë yë'ë.
40 Yë'ë Taita yëyete cato, ëñe ba'iji: Yë'ëbi baguë Zin sëani, si'a bain yë'ëni recoyo ro'tajën
ba'icuabi si'arën ba'ijën, ai huajëreba huajëjën ba'ija'cua'ë. Ën yija carajei umuguseña
ti'anguëna, bacuare mame go'ya rai güeseja'guë'ë yë'ë, caguë sehuobi Jesús.
41 Caguë sehuoguëna, judío ëja bainbi baguë coca case'e: "Yë'ë yua guënamë re'otobi
raisi'quë'ë. Si'a bain aon ba'iyë yë'ë" ja'an case'ere achani, baguëte sa'ñeña ai
42 bëinjën cahuë:
—¿Queaca ro'taguë caguë'ne baguë? Ba hua'guë Jesús hue'eguë yua José mamaquë se'ga
ba'iji. Baguë taita, baguë mamá, bacuare masiyë mai. Ja'nca sëani, ¿queaca ro'taguë,
Guënamë re'otobi raisi'quë'ë yë'ë caguë'ne? bëinjën cahuë.
43 Cajënna, Jesusbi cabi:
—Mësacua sa'ñeña cajën, yë'ëre bëin coca caye jo'cajë'ën.
44 Ro bain se'gabi yë'ëna rani recoyo ro'taye porema'iñë. Yë'ë Taitabi yë'ë ba'iyete
ëñoguëna, bainbi yë'ëna raiye poreyë. Raijënna, yua ën yija carajei umuguseña ti'anguëna,
yë'ëbi yë'ë bainrebare mame go'ya rai güeseja'guë'ë.

45 Riusu ira bain raosi'cua toyani jo'case'ere ro'tajë'ën. “Riusubi si'a bainni cocare
ye'yoji.” Ja'nca toyani jo'case'e sëani, si'acua Riusu ye'yose'ere achani ye'yecuabi yë'ëna
raiyë. Raijënna, yë'ë bainrebare re'huani ba'iyë.
46 Bainbi Taita Riusure gare ëñama'isi'cua ba'iyë. Yë'ë se'ga baguë ba'irubi raisi'quëbi yë'ë
Taitare ëñasi'quë'ë.
47 Ganreba caguë, mësacuare quëayë yë'ë. Yë'ëni recoyo ro'tacua, ja'ancuabi yë'ë naconi
si'arën ba'ijën, huajëreba huajëjën ba'ija'cua'ë.
48 Yë'ë yua bain aon ba'iguëbi bacuani huajëreba huajë güeseyë.
49 Mësacua ira bain ba'isi'cuabi beo re'otore ba'ijën, maná aonre ainjën baë'ë. Ba'icuabi
ja'an aonre ainsi'cuata'an, yurera junni huesësi'cua ba'iyë.
50 Yequë aonre cayë yë'ë. Ja'an aonre guënamë re'oto raose'e ba'iguëna, bainbi aintoca,
ju'iñe beoye ba'iyë.
51 Yë'ë yua ja'an aon ba'iyë. Huajëreba huajë güeseyë yë'ë. Bainbi ja'an aonre aintoca,
si'arën ba'ijën, huajëreba huajëjën ba'ija'bë caguë, yë'ë ga'nihuëte insini jo'cayë yë'ë, yi-
huoguë cabi Jesús.
52 Caguëna, judío ëja bainbi bëinjën, sa'ñeña coca senni achahuë:
—¿Baguë ga'nihuë mai aon aoñe caguë, queaca maina insiye poreguë'ne? senni achahuë.
53 Senni achajënna, Jesús yua se'e bacuani quëabi:
—Ganreba mësacuani yihuoguë quëayë yë'ë. Yë'ë yua Bainguë'ru Raosi'quë ba'iguëna, yë'ë
ga'nihuëte ainjën ba'ijë'ën. Yë'ë ziere uncujën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'oma'itoca, mësacua recoyo
huajëye beoye ba'iyë.
54 Yë'ë ga'nihuë aiñe, yë'ë zie uncuye, ja'anre yo'ocuabi si'arën ba'ijën, huajëreba huajëjën
ba'iyë. Ba'ijënna, ën yija carajei umuguseña ti'anguëna, bacuare go'ya rai güeseja'guë'ë yë'ë.
55 Yë'ë ga'nihuë yua bain aonreba re'huase'e ba'iji. Yë'ë zie yua bain gonoreba re'huase'e
ba'iji.
56 Yë'ë ga'nihuë aiñe, yë'ë zie uncuye, ja'anre yo'ocuabi yë'ë naconi te'e recoyo ba'icua'ru
bojojën ba'iyë. Yë'ë'ga bacua naconi te'e recoyo ba'iguë'ru bojoguë ba'iyë.
57 Yë'ë Taita huajëreba huajëguëbi yë'ëre raosi'quë sëani, yë'ë'ga güina'ru huajëreba huajëyë.
Ja'nca ba'iguë, yë'ëna aincuani huajëreba huajë güeseyë.
58 Riusu aon guënamë re'otobi raose'e, ja'an aonre cayë yë'ë. Ira bain ba'isi'cua ainse'ere
cama'iñë, ju'insi'cuare sëani. Yë'ëna aincuabi si'arën ba'ijën, huajëreba huajëjën ba'iyë,
yihuoguë quëabi.
59 Ja'nca coca yihuoguë, judío bain ñë'ca huë'e Capernaum huë'e jobore ye'yoguë baji'i
Jesús.

Palabras de vida eterna

60 Ja'an cocare quëani achoguëna, baguëre concuabi achani, yequëcuabi gue ro'taye beoye
ba'ijënna, bacuabi ja'anre sa'ñeña cahuë:
—Ja'an coca ro'taye ai jëjaji. Achaye porema'iñë, cahuë.
61 Cajënna, Jesusbi baguëre concua cayete masini, bacuani yihuoguë cabi:
—¿Mësacua queaca ro'tajën, yë'ë coca case'ere bëinjën achaye'ne?
62 Yë'ë yua Bainguë'ru Raosi'quë ba'iguëbi yë'ë quë'ro raisiruna se'e mëiguë go'iguëna,
ja'anre ëñatoca, ¿mësacua queaca ro'tajën ba'ija'cua'ne?
63 Riusu Espíritu se'gabi bainni huajë güeseji. Recoyo beotoca, bain ga'nihuë se'gabi
huajëye porema'iji. Yë'ë coca mësacuani quëani achoguë, bain recoyo huajë coca, ja'anre
quëani achoguë, te'e ruiñereba ba'i coca'ë, caguë quëayë yë'ë.
64 Ja'nca quëani achoguëna, yequëcua mësacua naconi ba'icuabi yë'ëni recoyo ro'tama'iñë,
cabi Jesús.
Jesús yua baguëni recoyo ro'tama'icuare si'arën masiguë baji'i. Baguëni insini sen-
joja'guëre'ga masiguë baji'i. Ja'nca masiguëbi baguë yure case'ere quëabi.
65 Quëani ja'nrëbi, se'e coca cabi:
—Ja'nca ro'tama'icua ba'ijënna, yë'ë coca quëase'e: Yë'ë Taitabi yë'ë ba'iyete ëñoma'itoca,
bainbi yë'ëna ti'añe porema'iñe mësacuani quëahuë yë'ë, cabi.
66 Ja'nca caguëna, baguëte conjën ba'icua ai jai jubëbi baguëni coñe jo'cani quëñëhuë.
Baguë naconi se'e saimaë'ë.
67 Saima'ijënna, baguëre concua, si'a sara samucua ba'icuani senni achabi:
—¿Mësacua'ga yë'ëre jo'cani saiye ro'taye? senni achabi.
68 Senni achaguëna, Simón Pedrobi sehuobi:
—Bañë. Yëquënabi sani, yequëni ye'yetoca, bain huajë cocare ye'yoguëbi beoji. Më'ë
se'gabi ja'an cocare ye'yoguëna, yëquënabi ye'yeni si'arën ba'ijën, huajëreba huajëjën
ba'ija'cua'ë.

69 Ja'nca sëani, më'ëni si'a recoyo ro'tahuë yëquëna. Më'ë yua mai Ta'yejeiyereba Ëjaguë
Riusu Zin, ba Cristo ba'iguëna, yëquënabi më'ë ba'iyete ye'yeni masihuë, sehuoguë cabi.
70 Caguëna, Jesusbi bacuani quëabi:
—Mësacua si'a sara samucuare cuencueni yë'ëre conjën ba'icuare re'huahuë. Ja'nca
re'huaguëta'an, mësacua jubë ba'iguë, te'eguë yua huati bainguë ba'iji, quëabi.
71 Judas Iscariote, Simón mamaquë, ja'anguëte quëabi Jesús. Baguëte conjën ba'icua, si'a
sara samu ba'icua, bacua naconi cuencuesi'quëta'an, Jesusre insini senjoja'guëta'an ba'iji.

7

Los hermanos de Jesús no creían en él

1 Ja'nca ba'iguëna, Jesús yua Galilea yija se'gare baji'i. Judío ëja bainbi baguëte huani
senjoñe yëjënna, Judea yijana saimaji'i.
2 Saima'iguëna, ja'nrëbi judío bain aon tëase'ere bojojën, fiesta yo'oye baë'ë.
3 Ja'nca ba'ijënna, baguë yo'jecuabi baguëni coca yihuo bi'rahuë:
—Ënjo'onbi sani, Judeana saijë'ën. Sani, më'ë ta'yejeiye yo'oni ëñoguëna, më'ëre concua
baru ba'icuabi ëñañe poreyë.
4 Më'ë yua ënjo'onre ba'iguë, më'ë yo'ore ro yahuera'rë yo'oguë ba'iyë. Ta'yejeiye yo'oni
ëñocuabi ja'nca yo'oma'iñë. Si'a bainbi ëñani masija'bë cajën, bain jubëan ba'iruanna sani,
bacua yo'o yo'oni ëñoñë. Ja'nca sëani, më'ë'ga më'ë ta'yejeiye yo'oyete si'a bainni ëñojaijë'ën,
yihuojën cahuë.
5 Ja'nca cajën, bacua'ga baguëni recoyo ro'tamajën baë'ë.
6 Ba'ijënna, Jesusbi bacuani sehuoguë cabi:
—Yë'ë fiesta sairën yuta ti'anma'iji. Mësacua fiestana saiye yëjën, mësacua yësirën saiye
poreyë.
7 Bainbi mësacuani je'o baye beoye ba'iyë. Yë'ëca bain gu'a juchare masi güeseguë sëani,
yë'ëni je'o bajën ba'iyë.
8 Mësacua se'ga yua fiestana sani ba'ijë'ën. Yë'ëca bañë. Yë'ë fiesta sairën yuta ti'anma'iji,
cabi Jesús.
9 Ja'nca caguë, yua Galilea yijana bëani baji'i.

Jesús en la fiesta de Enramadas

10 Ba'iguëna, baguë yo'jecuabi fiestana saë'ë. Satena, Jesus'ga yahuera'rë saji'i. Bainni
ëñoma'iguë saji'i.
11 Sani ti'anguëna, judío ëja bainbi baguëni cu'eni ganojën, sa'ñeña senni achajën baë'ë:
—¿Jarote ba'iguë'ne baguë? senni achahuë.
12 Bain hua'na'ga baguë ba'iyete sa'ñeña coca cajën baë'ë. Yequëcuabi: "Re'o bainguë'bi"
cajënna, yequëcuabi: "Banji. Bainni ro coqueguë yihuo'te" cajën baë'ë.
13 Yahue caye se'ga baë'ë. Judío ëja bainni huaji yëhuë.
14 Fiesta yo'ojënna, jobo ba'i umuguseña ba'iguëna, Jesusbi Riusu huë'ena cacani, bainni
ye'yo bi'rabi.
15 Ye'yo bi'raguëna, judío bainbi achajën rëinjën, sa'ñeña coca cahuë:
—Aiguë yua uti ye'yema'isi'quëta'an, ¿queaca baguë masiyera masiguë'ne? senni achahuë.
16 Senni achajënna, bacuani sehuobi Jesús:
—Yë'ë masiye se'gare ye'yoma'iñë yë'ë. Yë'ë Taitabi yë'ëre raoguëna, baguë masiye se'gare
ye'yoguë ba'iyë yë'ë.
17 Yë'ë Taita yëye'ru yo'oye ro'tacuabi yë'ë ye'yoyete achani masiyë. Yë'ë Taita coca
ba'itoca, masiyë. Yë'ë coca se'ga ba'itoca, masiyë bacua.
18 Yequëcuabi ro bacua coca se'gare quëani achotoca, ro bacua ta'yejeiye ba'iyete yëyë.
Yë'ëca bañë. Yë'ë Taitabi yë'ëre raoguëna, baguë ta'yejeiye ba'iye se'gare yëyë yë'ë. Ja'nca
yëguëbi te'e ruiñe ye'yoguë ba'iyë. Yë'ë Taitabi coqueye beoye ba'iji.
19 Moisesbi Riusu ira coca guansese'ere toyani, mësacuana jo'caguë ba'nji. Ja'anre mësacua
masiyë. Masicuata'an, ba coca guanseni jo'case'ere yo'oye ro gu'a güeyë mësacua. Ja'nca
yo'oye güecuabi ¿queaca ro'tajën, yë'ëni huani senjoñe ro'taye'ne? cabi Jesús.
20 Caguëna, bainbi sehuohuë:
—Bañë. Më'ëni huani senjoñe ro'tama'icua'ë yëquëna. Gu'a huati baguë sëani, güebe
nesi'quë'ru caguë cayë më'ë, sehuohuë.
21 Sehuojënna, Jesús cabi:
—Yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna, yë'ëbi ta'yejeiye yo'o, te'e yo'o se'gare yo'oni ëñoguëna,
mësacua si'acuabi ëñajën rën'ë.
22 Moisés yua bain go neño ga'nihuë tëyoye, ja'anre ye'yoni jo'caguë ba'nji, Moisesbi
ye'yoni jo'caguëta'an, baguë ira bain ba'isi'cua, bacuabi ru'ru bacua zin hua'nani go neño

ga'nihuëte tëyojën ba'nhuë. Ja'nca ye'yoni jo'caguëna, yureñabi mësacuabi yo'o yo'oma'i
umuguse ba'iguëta'an, zin hua'guëni go neño ga'nire tëyoyë.
23 Moisés coca guanseni jo'case'ere'ru güina'ru yo'oñu cajën, baguë go neño ga'nire tëyoyë.
Ja'nca ba'iyeta'an, yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna, yë'ë yua bain raure huachoye ro'taguë,
si'a ga'nihuë huajë ga'nihuëte mame re'huaguëna, ¿mësacua queaca ro'tajën yë'ëni bëiñe'ne?
24 Mësacuabi bain gu'aye yo'ose'ere caye ro'tatoca, ru'ru bacua gu'aye yo'ose'ere te'e ruiñe
masini, te'e ruiñe cuencueni gu'aye cajë'ën. Bain yo'ose'ere ro besa ëñani, gu'aye yo'ose'e'ë
catoca, ro gu'aye cayë mësacua, cabi Jesús.

Jesús habla de su origen

25 Ja'nca caguëna, yequëcua Jerusalén ba'icuabi sa'ñeña ca bi'rahuë:
—¿Judío ëja bain yua aiguëni huani senjoñe ro'taye?
26 Ja'nca ro'tacuata'an, si'a bain naconi ba'iguë, bacuani caraye beoye ye'yoguë ba'iji.
Ba'iguëna, judío ëja bainbi ënsema'iñë. ¿Yequërë ëja bainbi baguë Cristo ba'iyete masima'iñe?
¿Riusu Raosi'quë'bi cama'iñe?
27 Ja'nca ba'iyeta'an, baguë quë'ro raisirute masiyë mai. Ba Cristo Raosi'quëbi maini
ëñoguëna, baguë quë'ro raisirute masiye porema'iñë mai, sa'ñeña cahuë.
28 Cajënna, Jesusbi Riusu huë'ere ba'iguë, bainre ye'yoguë, si'a jëja ñaca quëani achobi:
—¿Yë'ë ba'iye, yë'ë quë'ro raisirute ja'anre masiye ro'taye mësacua? Yë'ë se'gabi ro
ro'taguë raimaë'ë. Yequë, te'e ruiñe ba'iguëbi yë'ëre raobi. Ja'anguëni huesëyë mësacua.
29 Yë'ë'ga baguëre masiyë, baguë naconi te'e ba'iguë sëani. Baguëbi yë'ëre raoguëna, yë'ë
raisi'quë'ë, quëani achobi.
30 Quëani achoguëna, baguëni preso zean ëaye baë'ë. Ba'icuata'an, baguëte zeanjai
umuguse ti'anma'iñe sëani, baguëte zeanmaë'ë.
31 Yequëcuaca ai jai jubëbi baguëni si'a recoyo ro'tani, sa'ñeña cahuë:
—Baguë se'gabi ba Cristo, ba Riusu Raosi'quëreba ba'iji. Baguë ta'yejeiye yo'oni ëñose'ere
ro'tato, quë'rë ta'yejeiye yo'oni ëñoguëte cu'eto, yequëbi beoji, sa'ñeña cahuë.

Los fariseos intentan arrestar a Jesús

32 Ja'nca sa'ñeña cajënna, fariseo bainbi achani, pairi ëjacua naconi ñë'cani, Jesusre preso
zeanjaijë'ën, soldado ëjacuani guanseni saomate.
33 Saojënna, Jesusna ti'anjënna, Jesusbi bacuani quëabi:
—Mësacua naconi yuta rëño ñësebë se'ga ba'iyë. Ba'ini, ja'nrëbi, yë'ëre raosi'quëna
go'ija'guë'ë.
34 Go'iguëna, mësacuabi yë'ëre cu'eja'cua'ë. Cu'eja'cuata'an, yë'ëre tinjañe porema'ija'cua'ë.
Yë'ë quë'ro ba'ija'runa ti'añe porema'ija'cua'ë mësacua, quëabi.
35 Quëaguëna, judío ëja bainbi sa'ñeña ca bi'rahuë:
—¿Jarona saiye ro'taguë'ne baguë? Baguëni tinjañe porema'iñe caguë, ¿gue quë'rore
caguë'ne? Yequërë mai te'e jubë bain saoni senjosiruan, ja'anruan griego bain ba'iruanna
sani, ba griego bainni ye'yoye ro'taguë cama'iguë baguë.
36 Baguë coca case'ere achama'iñë mai. "Mësacuabi yë'ëre cu'ecuata'an, yë'ëre tinjañe
porema'ija'cua'ë. Yë'ë quë'rona go'iguëna, më'ë sacuabi ti'añe porema'ija'cua'ë" caguëna,
maibi achama'iñë, cahuë.

Ríos de agua viva

37 Ja'nrëbi, fiesta umuguseña si'a bi'raguëna, quë'rë ta'yejei umuguse ba'iguëna, Jesusbi
nëcani, bainni si'a jëja quëani achoguë cabi:
—Mësacua yua huajë oco ëaye ba'itoca, yë'ëna rani, yë'ëna coni uncuye'ru yë'ë ba'iyete
ye'yejë'ën.
38 Yë'ëni recoyo ro'tatoca, Riusu coca toyani jo'case'e'ru ba'iye mësacuare güina'ru mame
re'huaja'guë'ë yë'ë. Mësacua recoñoa ai bojo huanoñe'ru ba'iguëna, bain huajë oco yua
carajeiye beoye ba'iye'ru mësacuare re'huaja'guë'ë yë'ë. Re'huaguëna, mësacuabi ai jai jubë
bainni huajë güeseyete ëñoja'cua'ë, yë'ëni si'a recoyo ro'tajën ba'itoca, quëani achobi Jesús.
39 Ja'nca quëani achoguë, Riusu Espíritu huanoñete cabi. Baguëni recoyo ro'tacuani
Espíritu gaje meni ba'ija'ye, ja'anre quëabi. Jesús yuta junni tonni go'ya raima'iguë sëani,
Espíritu gaje meni, baguë bainni baja'ye carabi.

División entre la gente

40 Ja'nca quëani achoguëna, bainbi baguë cocare achani, yequëcuabi cahuë:
—Riusu coca quëani achocaiguë, Moisés quëasi'quë, ja'anguë ba'iji baguë. Riusubi baguë
raija'yete zoe quëaguëna, yua maina ti'anni ba'iji baguë, cahuë.
41 Cajënna, yequëcuabi:
—Riusu Raosi'quëreba, ba Cristo hue'eguë ba'iji, cahuë.
Cajënna, yequëcuabi sehuohuë:

—Banji. Ba Cristo hue'eguëbi Galilea yijabi raima'iguë ba'iji.
42 Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, ba Cristo yua ira ëjaguë ba'isi'quë David bainguë,
Belén huë'e jobo bainguë, ja'an ba'iji, David huë'e jobo sëani. Ja'anre quëaji Riusu coca,
cahuë.
43 Ja'nca cacua sëani, Jesús ba'iyete ro'tato, bainbi te'e ro'tamaë'ë.
44 Yequëcuabi baguëni preso zeañe yëcuata'an, baguëni zeanmaë'ë.

Las autoridades no creían en Jesús

45 Ja'nrëbi, soldado ëjacuabi baguëni preso zeanmajën, pairi ëjacua, fariseo bain,
ja'ancuana goë'ë. Go'ijënna, bacuabi bëinjën, coca senni achahuë:
—¿Mësacua guere yo'ojën, baguëte zeanni ramate'ne? senni achahuë.
46 Senni achajënna, soldado ëjacuabi sehuohuë:
—Baguë ta'yejeiye ye'yose'ere quëani achoto, yequëcua coca ye'yocuabi ja'ncara'ru
masiye ye'yoye beocua ba'iyë, sehuohuë.
47 Sehuojënna, fariseo bainbi bëinjën cahuë:
—Mësacua'ga ro coque güesehuë.
48 Ëja bain, fariseo bain, ja'ancuare cu'etoca, baguëni recoyo ro'tacua gare beoyë.
49 Bain jubëca Riusu coca huesëcuabi yua baguë cocare achajënna, Riusu bënni senjosi'cua
ba'ija'cua se'ga ba'iyë, bëinjën cahuë.
50 Cajënna, Nicodemo hue'eguë, bacua jubë ba'iguë, Jesusni ja'anrë ñamibi ëñaguë
saisi'quë, baguë yua bacuani cabi:
51 —Riusu coca maina jo'case'ere ëñato, bainguë gu'aye yo'ose'ere case'e bani'ga, Baguëni
te'e jëana si'nsema'ijë'ën caji. Ru'ru, baguë coca sehuoni quëayete te'e ruiñe achani masiye
bayë caji, cabi baguë.
52 Caguëna, fariseo bainbi sehuohuë:
—Më'ë'ga ro Galilea bainguë'ru huesëguë cayë. Riusu coca toyani jo'case'ere ëñani
masijë'ën. Riusu bain raoja'cua yua Galilea yijabi raicua beoyë caji. Ja'anre ëñani masijë'ën,
sehuohuë.

La mujer adúltera

53 Ja'nca cajënna, ja'nrëbi, si'acuabi bacua huë'ena go'imate.

8

1 Go'ijënna, Jesusbi Olivo casi cubëna sani mëji'i.
2 Mëni, ja'nrëbi ñataguëna, Riusu huë'ena goji'i. Goni, si'a bainbi baguëna raijënna, baguë
yua bëani, bacuani coca ye'yoguë yihuobi.
3 Yihuoguëna, ja'nrëbi, Riusu ira coca ye'yocua, fariseo bain bacuabi romigote rani bacua
jobona nëconi, Jesusni ëñohuë. Gu'a romigo yequëni yahue bago ba'igoni, zeanni rahuë.
4 Ja'nca rani, Jesusni quëahuë:
—Ëjaguë, ëncobi yequë naconi yahue ba'igo, gu'aye yo'ogo ba'igona, bagote preso zeanni
rahuë.
5 Moisés coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca guanseguë ba'nji: Ja'nca gu'aye yo'otoca,
gatabi inni huani senjojë'ën, guanseguë ba'nji. Ja'nca guanseguë ba'iguëna, ¿më'ë'ga guere
bagote caguë'ne? senni achahuë.
6 Baguë sehuoyete masiñu cajën, ja'nca Jesusni senni achahuë. Gu'aye sehuotoca, baguëni
preso zeañu cajën, ja'nca baguëni senni achahuë. Senni achajënna, Jesús yua rëanni, baguë
mëoñobi yijana coca toyabi.
7 Toyaguëna, bacuabi yua quë'rë se'e ja'an cocare baguëni senni jëhuahuë. Senni
jëhuajënna, baguë yua nëcani, bacuani cabi:
—Mësacua jubë ba'iguë, gu'a jucha yo'oye beoye ba'iguë ba'itoca, ja'anguëbi bagoni gata
ru'ru senjoja'guë. Ja'nrëbi, yequëcuabi gata senjoñe poreyë, cabi.
8 Cani ja'nrëbi, se'e rëanni, yijana toyabi.
9 Toyaguëna, bacuabi baguë cocare achani, gu'a recoyo huanoñe'ru baë'ë. Ja'nca
ba'icuabi, te'ena, te'ena quë'ñeni saë'ë. Quë'rë iracuabi ru'ru saë'ë. Saijënna, Jesusbi nëcani
ëñato, ba romigo se'gabi te'e hua'go nëcago baco'ë.
10 Ba'igona, yequëcuabi quë'ñesi'cua ba'ijënna, Jesusbi bagoni ëñani bagoni senni achabi:
—¿Më'ërе gu'aye cacua jarona sate'ne? ¿Më'ëni bënni senjoja'cua beoye? senni achabi.
11 Senni achaguëna, sehuogo:
—Beoyë, Ëjaguë, sehuogo.
Sehuogona, Jesús cabi:
—Yë'ë'ga më'ëni si'nseye beoye ba'iyë. Se'e gu'aye yo'oma'igo saijë'ën, cabi.

Jesús, la luz del mundo

12 Ja'anrëbi, jë'te, Jesús yua bain ñëcasi'cuani se'e coca quëani achobi:
—Yë'ë yua si'a bain recoñoa miaguë, yë'ë cocare ye'yoguë masi güeseyë. Ja'nca masi
güeseguëna, yë'ëni recoyo ro'tacuabi yë'ë ba'iyete te'e ruiñe ye'yeni, mia re'oto ñatani saoye
ba'iruna ganijën ba'iyë. Gu'aye yo'oye gare jo'cajën, zijei re'otona gare se'e ganiñe beoye
ba'iyë, quëani achoguë cabi.
13 Caguëna, fariseo bainbi cahuë:
—Ro më'ë ba'iye se'gare quëani achoyë më'ë. Ja'nca sëani, te'e ruiñe quëama'iguë, ro
coqueguë ba'iyë më'ë, cahuë.
14 Cajënna, sehuobi:
—Bañë. Te'e ruiñe quëayë yë'ë. Yë'ë ba'iyete quëani achoguëta'an, te'e ruiñe caye se'ga
ba'iyë yë'ë. Yë'ë quë'ro raise'ere masiyë. Baruna go'iye'ga masiyë yë'ë. Mësacuaca ja'anre
huesëcua'ë.
15 Mësacua yua ro bain ro'taye'ru ro'tajën, bainre gu'aye cajën ba'iyë. Yë'ëca bainre ja'nca
cama'iñë.
16 Bain ba'iyete masini caguë, te'e ruiñe se'ga cayë yë'ë. Yë'ë se'gabi bain ba'iyete masini
cama'iñë. Yë'ë Taitabi yë'ëre raoguë, ja'an masini cayete yë'ëni ëñoji.
17 Mësacua ira coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca caji: Samucuabi te'e quëatoca, te'e ruiñe
quëayë bacua, caji.
18 Ja'nca caguëna, yë'ë ba'iyete quëacua yua samucua ba'iyë. Yë'ëbi yë'ë ba'iyete quëani
achoyë. Yë'ë Taita yë'ëre raosi'quë, baguë'ga yë'ë ba'iyete quëani achoji. Ja'nca sëani, te'e
ruiñe quëase'e ba'iji, sehuoguë cabi.
19 Caguëna, bacuabi baguëni senni achahuë:
—¿Më'ë Taita jarote ba'iguë'ne? senni achahuë.
Senni achajënna, sehuobi:
—Mësacua yua yë'ëre huesëcua'ë. Yë'ë Taitare'ga huesëcua'ë. Yë'ëre masinica, yë'ë
Taitare'ga masijën ba'ire'ahuë, sehuobi.
20 Ja'an sehuoguë, Riusu huë'e curi gajongu ba'irute ba'iguë, bainni ye'yoguë baji'i. Ja'nca
ye'yoguëna, baguëni preso zeañe beoye baë'ë, baguëte zeanjairën yuta ti'anma'ise'e sëani.

"A donde yo voy, ustedes no pueden ir"

21 Ja'nrëbi, Jesús yua se'e bacuani quëabi:
—Ënjo'onbi gare saiyë yë'ë. Saiguëna, mësacuabi yë'ëre cu'eni, yë'ëre tinjama'ija'cua'ë. Ro
gu'a jucha tënoma'isi'cuabi junni huesëye se'ga ba'iyë. Yë'ë go'ija'runa go'iguëna, mësacuabi
be'teni saiye porema'iñë, quëabi.
22 Quëaguëna, judío bainbi sa'ñeña cahuë:
—Ja'ansi'quëre huani huesë ëaye caji. Ja'nca sëani, baguë go'ija'runa saiye porema'iñë mai
caji, jayaye'ru cahuë bacua.
23 Cajënna, bacuani quëabi:
—Mësacuabi ro bain ro'taye'ru ro ro'tajën ba'iyë. Yë'ëca Riusu ro'taye'ru ro'taguë ba'iyë.
Mësacuabi ën re'oto ba'icua se'ga ba'iyë. Yë'ëca bañë.
24 Mësacua ro gu'a jucha tënoma'isi'cuabi junni huesëye se'ga ba'iyë, quëani achohuë yë'ë.
Yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguë, ja'an ba'iyete recoyo ro'tama'itoca, ja'nca junni huesëyë
mësacua, quëabi.
25 Quëaguëna, bacuabi baguëni senni achahuë:
—¿Gueguëguë'ne më'ë? senni achahuë.
Senni achajënna, sehuobi:
—Yua yë'ë ba'iyete mësacuani ai quëani jëhuahuë yë'ë.
26 Mësacua ba'ijën yo'ose'ere quëaguë, mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere masijë'ën
caguë, ja'anre caye ai ba'iye caraji yë'ëre. Yë'ë raosi'quë yua te'e ruiñe ba'iguëbi yë'ëni te'e
ruiñe quëaguëna, yë'ëbi si'ayete bainni quëani achoguë ba'iyë yë'ë, caguë sehuobi.
27 Taita Riusure cabi Jesús. Ja'nca caguëna, bacuabi ro huesë ëaye achahuë.
28 Ja'nca huesëjënna, bacuani quëabi:
—Mësacuabi yë'ë, Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëte ëmëna reoni senjoja'cua'ë. Senjoni,
ja'nrëbi, yë'ë ba'iyete te'e ruiñe masija'cua'ë. Yë'ë case'e'ru ba'iye masija'cua'ë. Yë'ë se'gabi
ro yë'ë cocare quëani achoye beoye ba'iguë, yë'ë Taita ye'yoni ëñose'e se'gare quëani achoyë.
Ja'anre ëñani masija'cua'ë mësacua.
29 Yë'ë Taitabi yë'ëre raoguë, yua yë'ë naconi te'e ba'iji. Yë'ëre te'e hua'guëre jo'cama'iji.
Jo'cama'iguëna, yë'ëbi baguë yëyete jo'caye beoye yo'oguëna, yë'ëni bojoji baguë, caguë
quëabi Jesús.
30 Ja'nca quëaguëna, ai jai jubë bainbi achani, baguëni si'a recoyo ro'tahuë.

Los hijos de Dios y los esclavos del pecado

31 Ja'nca recoyo ro'tajënna, Jesusbi bacua, judío bain ba'icuani yihuoguë cabi:

—Yë'ë cocarebare achani, jo'caye beoye si'a recoyo ro'tajën ba'itoca, yë'ë bainreba ruiñë mësacua.
32 Ja'nca ruinjën, si'ayete te'e ruiñe masiyereba masiyë. Ja'nca masijën, mësacua yua gu'a juchana zemoni basi'cua ba'ijënna, mësacuani etoyë yë'ë, cabi.
33 Caguëna, bacuabi sehuohuë:
—Yëquëna yua ira taita ba'isi'quë Abraham, baguë mamacua sëani, yequëcuabi yëquënani zemomaë'ë. ¿Më'ë guere ro'taguë, yëquënare etoyete caguë'ne? sehuohuë.
34 Sehuojënna, Jesús cabi:
—Mësacuani ganreba quëayë yë'ë. Gu'a jucha yo'ocuabi yua gu'a juchana zemosi'cua'ru ba'iyë.
35 Gu'a jucha zemosi'cuabi si'arën ba'ima'iñë. Riusu bainreba se'gabi si'arën ba'iyë.
36 Yë'ë yua Riusu Zin sëani, mësacua zemosi'cuare etoye poreyë. Ja'nca etotoca, gare se'e zemosi'cua ruiñe beoye ba'iyë.
37 Mësacua yua Abraham mamacua ba'iyete masiyë yë'ë. Ja'nca ba'icuata'an, yë'ë cocarebare achaye gu'a güecua sëani, yë'ëni huani senjoñe yëyë mësacua.
38 Yë'ë Taita naconi ba'iguë, baguë ëñoñete quëani achoguë ba'iyë yë'ë. Mësacua taita zupai huatibi guanseguëna, mësacuabi achajën yo'ojën ba'iyë, cabi.
39 Caguëna, baguëni sehuohuë:
—Abraham yua yëquëna taita ba'iji. Yëquëna yua Israel bain sëani, re'o bain ba'iyë, cahuë.
Cajënna, Jesús cabi:
—Mësacua yua Abraham mamacuareba ba'itoca, Abraham yo'oguë ba'ise'e'ru güina'ru yo'ojën ba'ire'ahuë.
40 Yureca yë'ëni huani senjo ëaye ba'iji mësacuare. Yë'ëbi Riusu te'e ruiñe ba'i cocarebare achani, mësacuani güina'ru quëani achoguëna, yë'ëni huani senjoñe yëyë. ¡Ja'nca yo'oma'iguë baji'i Abraham!
41 Ro mësacua taita yo'oye'ru yo'ojën ba'iyë, cabi.
Caguëna, bacua yua baguëni bëinjën cahuë:
—Yëquëna yua huacha zinma'icua'ë. Riusu se'gabi yëquëna Taita ba'iji, cahuë.
42 Cajënna, Jesús cabi:
—Riusubi mësacua Taita banica, yë'ëni ai yëjën ba'ire'ahuë mësacua. Yë'ë yua Riusu ba'irute ba'iguëbi raë'ë. Yë'ë se'gabi raiye ro'tamaë'ë. Baguëbi yë'ëre raoguëna, raisi'quë'ë yë'ë.
43 ¿Mësacua queaca ro'tajën, yë'ë coca quëayete achama'iñe'ne? Yë'ëbi coca quëani achoguëna, mësacuabi achaye gu'a güejën ba'iyë.
44 Mësacua taita yua zupai huati se'ga ba'iji. Ja'nca sëani, zupai yëye se'gare yo'oye ro'tajën ba'iyë mësacua. Ru'rureba ba'isirënbi bainni huani senjoñe yo'oguë ba'iji. Te'e ruiñe ba'i cocare achaye beoye ba'iji, te'e ruiñe ba'iyete ro'tama'iguë sëani. Baguë ro'tayete cato, coqueye se'ga ba'iji. Coque huati sëani, si'acuani coque güeseji baguë.
45 Yureca, yë'ëbi mësacuani te'e ruiñe quëaguëna, yë'ëni achaye gu'a güeyë mësacua.
46 Mësacua jubë ba'icua, ¿gueguëbi yë'ë juchare ëñoñe poreguë'ne? Beoji. Mësacuani te'e ruiñete quëaguëna, ¿queaca ro'tajën, yë'ë cocare ro'tama'iñe'ne?
47 Riusu bainbi Riusu naconi te'e ba'ijën, baguë cocarebare achayë. Mësacua yua Riusu bain beocua sëani, baguë cocarebare achaye gu'a güejën ba'iyë, cabi.

Cristo existe desde antes de Abraham

48 Caguëna, judío bainbi sehuohuë:
—Yua më'ë ba'iyete masini, te'e ruiñe quëayë yëquëna. Ro gu'a bainguë, Samaria yija bainguë'ë më'ë. Gu'a huati re'osi'quë'ë më'ë, sehuojën cahuë.
49 Cajënna, Jesús cabi:
—Bañë. Huati re'oma'isi'quë'ë yë'ë. Yë'ëbi yë'ë Taitani te'e ruiñe ëñaguëna, mësacua yua yë'ëni te'e ruiñe ëñamajën, yë'ëni gu'aye cayë.
50 Ja'nca ba'icuata'an, bain te'e ruiñe ëñañete cu'ema'iñë yë'ë. Bain recoyo ro'tayete masiguë, ja'anguëbi Taita Riusu sëani, yë'ëre te'e ruiñe ëñañete cu'eji. Ja'anguëbi bain juchare masini ëñoji.
51 Mësacuani ganreba quëayë yë'ë. Yë'ë cocarebare achani yo'ocua, ja'ancuabi gare junni huesëye beoye ba'iyë, cabi.
52 Caguëna, judío bainbi sehuohuë:
—Yua më'ë gu'a huati re'osi'quë ba'iyete te'e ruiñe masiyë yëquëna. Abraham yua junni huesësi'quë ba'iji. Riusu ira bain raosi'cua si'acuabi junni huesësi'cua ba'iyë. Ja'nca ba'icua sëani, më'ë coca achani yo'ocuabi gare junni huesëye beoye ba'iyë caguë, ro huacha ro'taguë cayë më'ë.

53 Yëquëna taita Abraham ba'iye'ru quë'rë ta'yejeiye ëjaguë ba'iye catoca, ro coqueyë më'ë.
Baguë yua ju'insi'quë ba'iji. Riusu ira bain raosi'cua'ga ju'insi'cua ba'iyë. Më'ë ba'iyete
caguë, ¿queacara ro'taguë quëaguë'ne? jayaye'ru senni achahuë.
54 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Yë'ë se'gabi yë'ë ta'yejeiye ba'iyete ëñotoca, ta'yejeiye beoye ba'ire'ahuë yë'ë. Yë'ë Taita
se'gabi yë'ë ta'yejeiyete ëñoguë ba'iji. Mësacuaca baguëte cajën, yëquëna Riusu ba'iji quëayë.
55 Ja'nca quëacuata'an, mësacua yua baguëni huesëcua'ë. Yë'ëca baguëni masiyë. Yë'ëbi
baguëni huesëye catoca, mësacua ro coqueye'ru, coqueguë ba'ire'ahuë yë'ë. Yë'ëbi baguëni
masiguë, baguë cocarebare achani yo'oguë ba'iyë yë'ë.
56 Mësacua taita Abrahambi yë'ë raija'yete masini, yë'ëni ai bojoreba bojoguë baji'i,
sehuobi Jesús.
57 Sehuoguëna, judío bainbi cahuë:
—Më'ë yuta cincuenta tëcahuëan beoyë. ¿Queaca Abrahamni ëñañe poreguë'ne më'ë?
senni achahuë.
58 Senni achajënna, Jesusbi sehuobi:
—Mësacuani ganreba quëaguë'ë yë'ë. Abraham ba'ise'e'ru quë'rë ru'ru ba'iyë yë'ë, se-
huoguë cabi.
59 Caguëna, bacuabi yua gatare chiani, baguëni senjoni huai ëaye yo'ohuë. Yo'ojënna,
Jesusbi gatini, Riusu huë'ebi etani, bain jubëna huesoni saji'i.

9

Jesús da la vista a un hombre que nació ciego

1 Ja'nca sani, ja'nrëbi, ñaco ëñama'iguëni ëñabi Jesús. Baguë zinrënna ñaco beora'bërë të'ya
raisi'quë baji'i.
2 Ja'nca ba'iguëna, Jesusre conjën ba'icuabi Jesusni senni achahuë:
—Ëjaguë, ¿baguë gue jucha ro'ire ñaco ëñama'iguë të'ya raisi'quë ba'iguë'ne? ¿Baguë jucha
ro'ire o baguë pë'caguë sanhuë jucha ro'ire ñaco beoguë'ne? senni achahuë.
3 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Banbi. Baguë jucha, baguë pë'caguë sanhuë jucha, ja'an ro'ire beobi. Riusu ta'yejeiye
yo'oni ëñoñe, ja'anna ñaco ëñama'iguë ba'iji baguë.
4 Umuguse carajeiye tëca bainbi bacua yo'o yo'oye poreyë. Ñami ti'anguëna, yo'o yo'oye
gare porema'iñë. Yë'ë Taitabi yë'ëre raoguëna, baguë yo'o guansese'e yureña yo'oye bayë
mai. Yë'ë yo'o yo'oye poreye ba'irënbi carajeiguëna, yë'ë Taita yo'o guansese'ere yo'oye
porema'iñë.
5 Ja'anrën carajeiye tëca, yë'ë yua umuguse ñatani saoye'ru bain recoñoa miañe ëñoguë'ë,
sehuoguë cabi.
6 Cani ja'nrëbi, gore raoni, yijana tonni, ya'ora'bërëte re'huani, ñaco ëñama'iguëna sani,
ja'an ya'obi baguë ñacona së'quëbi.
7 Së'quëni ja'nrëbi, baguëni guanseguë cabi:
—Më'ë yua Siloé casiru, ba oco goje ba'iruna sani, më'ë ñacore zoajë'ën, cani saobi. Bain
cocabi cato, Oco Raose'e hue'eji.
Ja'nca cani saoguëna, ñaco ëñama'iguëbi sani, ñacore zoani, ñaco ëñaguëbi raji'i.
8 Raiguëna, baru bain baguëni ja'anrë masicuabi yua baguëni ëñani, sa'ñeña coca senhuë.
Yequëcuabi:
—¿Aiguë yua curi senguë ñu'iguë ba'isi'quëma'iguë? senni achahuë.
9 Yequëcuabi:
—Baguë'bi, sehuohuë.
Yequëcuaca:
—Banji. Tinguëta'an, baguëra'ru ëñoji, sehuohuë.
Sehuojënna, baguëca:
—Baguë'ë yë'ë, sehuobi.
10 Quëaguëna, bacuabi baguëni senni achahuë:
—Ja'nca ba'itoca, ¿queaca më'ë ñaco sëtani ëñaguë'ne? senni achahuë.
11 Senni achajënna, sehuobi:
—Ba bainguë Jesús hue'eguëbi ya'obi re'huani, yë'ë ñacona së'queni, yë'ëni coca guansebi:
“Siloena sani, ñaco zoajë'ën” caguë saobi. Ja'nca cani saoguëna, yë'ëbi sani, ñaco zoani, ñaco
sëtani ëñahuë, sehuoguë quëabi.
12 Quëaguëna, bacuabi senni achahuë:
—¿Ja'an bainguë jarona saquë'ne? senni achahuë.
Senni achajënna:
—Huesëyë, sehuobi.

Los fariseos interrogan al ciego que fue sanado

13 Sehuoguëna, bacuabi baguëte sani, fariseo bainni nëconi ëñohuë.
14 Ja'an umuguse, Jesusbi ya'o së'queni ñaco ëñama'iguëte huachoguëna, judío bain yo'o
yo'oma'i umuguse baji'i.
15 Ja'nca ba'iguëna, fariseo bainbi ñaco sëtasi'quëni baguë ñaco ëñase'ere senni achahuë.
Senni achajënna, baguë sehuobi:
—Baguë yua ya'obi re'huani, yë'ë ñacona së'queguëna, zoajani ñaco ëñahuë yë'ë, sehuoguë
quëabi.
16 Quëaguëna, fariseo jubë ba'icua yequëcuabi cahuë:
—Ba bainguë Jesús hue'eguë, baguë ba'iyete cato, Riusubi baguëte raomaji'i. Yo'o yo'oma'i
umugusebi yo'o yo'oguë, mai ira coca guanseni jo'case'e'ru tin yo'oji baguë, bëinjën cahuë.
Cajënna, yequëcuabi sehuohuë:
—Banji. Gu'a bainguë beoji. Gu'a bainguë ba'itoca, baguë ta'yejeiye yo'oni ëñoñe
porema'ire'abi, sehuohuë.
Sa'ñeña bëiñe cajën sehuojën baë'ë.
17 Ja'nca cajën, ñaco beosi'quëni se'e senni achahuë:
—Më'ë'ga baguë ba'iyete ro'taguë, ¿guere caguë'ne? senni achahuë.
Senni achajënna:
—Riusubi baguë coca quëacaiguëte re'huani baguëte raobi, sehuobi.
18 Ja'nca ba'iguëna, judío bainbi ba ñaco sëtasi'quëni ëñani, baguë ñaco ëñama'ise'e, baguë
ñaco huachose'e, ja'anre ro'taye güehuë. Ja'nca ro'taye güecuabi baguë pë'caguë sanhuëni
choë'ë.
19 Choni, bacuani senni achahuë:
—¿Ënquë yua mësacua zin'guë? ¿Baguë të'ya raisirënbi ñaco beoguë baquë? Ja'nca ba'itoca,
¿queaca yo'oguë ñaco ëñaguë ba'iguë'ne? senni achahuë.
20 Senni achajënna, pë'caguë sanhuëbi sehuohuë:
—Yëquëna zin hua'guë'bi ba'iji. Baguë të'ya raisirënbi ñaco ëñama'iguë'bi baji'i. Ja'anre
masiyë yëquëna.
21 Ja'nca masicuata'an, baguë ñaco yure ëñaguë ba'iyete huesëyë. Baguëni ñaco hua-
chosi'quëre'ga huesëyë yëquëna. Yëquëna zinni senni achajë'ën. Ira hua'guë sëani, baguë
se'gabi sehuoye masiji, sehuohuë.
22 Judío ëja bainni huaji yëcua sëani, ja'nca bacuani sehuohuë. Judío ëja bain yua ën cocare
te'e cajën baë'ë: Jesús yua Riusu Raosi'quëreba ba'iyete quëacua, ja'anre quëacua ba'itoca,
bacuare mai ba'i jubëbi quëñoni senjoñu cajën baë'ë.
23 Ja'nca sëani, baguë pë'caguë sanhuëbi, "Yëquëna zinni senni achajë'ën, ira hua'guë sëani"
sehuohuë.
24 Sehuojënna, ja'nrëbi, judío ëja bainbi ñaco ëñama'iguë ba'isi'quëre se'e choni, se'e cahuë:
—Riusuni te'e ruiñe ëñani, coqueye beoye quëajë'ën. Baguë gu'a jucha yo'oguë ba'iyete
masiyë yëquëna, cahuë.
25 Cajënna, baguë sehuobi:
—Gu'a jucha yo'oyete huesëyë yë'ë. Ëñe se'gare masiyë yë'ë. Yë'ëbi ja'anrë ñaco ëñama'iguë
ba'isi'quëta'an, yure ñaco ëñañe poreyë yë'ë, sehuobi.
26 Sehuoguëna, baguëni se'e senni achahuë:
—¿Guere më'ëni yo'oguë'ne baguë? ¿Queaca më'ë ñacore sëtoguë'ne baguë? Quëajë'ën
yëquënani, senreba sen'ë.
27 Senjënna, sehuobi:
—Mësacuani yuara quëahuë yë'ë. Quëaguëna, mësacuabi achaye güehuë. ¿Mësacua queaca
ro'tajën, ba cocare se'e achaye yëye'ne? ¿Mësacua'ga baguëre conjën ba'icua ruiñe yëye? senni
achabi.
28 Ja'nca senni achaguëna, baguëni ai bëinreba bëinjën sehuohuë:
—Bañë. Më'ë se'gabi baguëre conguë ba'iguë ruën'ë. Yëquënabi Moisesni conjën ba'iyë.
29 Riusubi Moisesni coca guanseni jo'caguëna, yëquënabi masiyë. Ja'anguëta'an, gu'aye
se'ga ba'iji. Baguë raosi'quëre huesëyë yëquëna, sehuohuë.
30 Sehuojënna, ñaco sëtasi'quëbi cabi:
—¿Mësacua yua baguë raosi'quëre huesëye caye? ¿Mësacua ro huesë ëaye caye? Ja'anre
huesëcuata'an, baguëbi yë'ë ñacore huachoni sëtobi.
31 Riusubi gu'a bain ujayete achama'iji. Ja'an coca yua te'e ruin coca ba'iyete masiyë mai.
Riusuni recoyo te'e ruiñe bojocua, bacua ujayete achaji. Baguëni te'e ruiñe ro'tajën, baguëni
gugurini rëinjën, baguë yëye'ru yo'ojën ba'icua sëani, bacua ujayete achani conji Riusu.

32 Ñaco ëñama'iguë, baguë të'ya raisirën ñaco beoguë ba'itoca, ¿jarocuabi baguëni hua-
chore'ne? Ja'an yo'oye porecua gare beocua ba'iyë. Ja'anguë se'gabi porebi, Riusu raosi'quë
sëani.
33 Riusubi raoma'itoca, huachoye beoye ba'ire'abi, cabi.
34 Caguëna, baguëni bëinjën sehuohuë:
—¿Më'ë queaca ro'taguë, yëquënani coca ye'yoguë'ne? Më'ë zinrënna gu'a juchana gare
zemosi'quë'ë më'ë, cahuë. Cani, bacua ba'i jubëbi baguëte quëñoni senjohuë.

Ciegos espirituales

35 Quëñoni senjorena, Jesusbi achani, baguëte cu'ejani, baguëte tinjani, baguëni coca
senni achabi:
—¿Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëni si'a recoyo ro'taguë më'ë? senni achabi.
36 Senni achaguëna, sehuoye senji'i baguë:
—¿Jaroguë'ne baguë? Yë'ëni quëajë'ën. Baguëni si'a recoyo ro'taza, cabi.
37 Caguëna, Jesusbi quëabi:
—Më'ë yua baguëni ëñahuë. Yë'ëbi yua Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguë'ë. Më'ë naconi
coca caguëbi yua ba Cristo ba'iguë'ë yë'ë, quëabi Jesús.
38 Quëaguëna, cabi:
—Ëjaguë, më'ëni si'a recoyo ro'tayë yë'ë, caguë, Jesusni gugurini rëanbi.
39 Gugurini rëanguëna, ja'nrëbi Jesusbi quëabi:
—Gu'a bain ba'iye, re'o bain ba'iye, ja'anre masiza caguë, ën yijana raë'ë yë'ë. Bainbi,
Riusuni ye'yeye caraji yë'ëre, catoca, ja'anre cacua, ñaco beocua ba'icua sëani, bacua ñaco
sëtoni huachoye'ru yo'oguë, bacua ye'yeyete coñë yë'ë. Yequëcua, Riusuni ye'yesi'quë'ë yë'ë
cajënna, yë'ëbi, ja'ancua yua yë'ë ba'iyete ye'yema'ija'bë caguë, ñaco ëñama'icuare'ru bacuare
re'huayë yë'ë, caguë quëabi Jesús.
40 Quëaguëna, yequëcua fariseo bain jubë ba'icuabi ca'ncore achajën nëcajën, Jesusni senni
achahuë:
—Yëquëna'ga ¿ñaco ëñama'icua ba'iye caguë më'ë? senni achahuë.
41 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Mësacuabi: ñaco beocua'ë catoca, jucha beoye ba'ire'ahuë. Ñaco ëñañe poreyë cacua
sëani, gu'a jucha yuta bayë mësacua, sehuobi Jesús.

10

El pastor y sus ovejas

1 Ja'nca sehuoni, ja'nrëbi, bacuani ye'yo coca quëabi:
—Ganreba mësacuani quëayë yë'ë. Oveja jiancuare ro'tani ye'yejë'ën. Bacuabi oveja
guaosiruna cacaye yëtoca, anto sa'robi cacama'iñë. Yo'je ca'ncobi yahue mëni cacayë, bacua
yua oveja hua'nare jian ëaye ro'tacua sëani.
2 Ovejani ba ëjaguëca banji. Ja'anguëbi anto sa'arobi cacaji.
3 Anto sa'rona choiguëna, oveja cuiracaiguëbi baguëna ancoji. Ancoguëna, jo'ya ba
ëjaguëbi baguë oveja jo'ya hua'nare, ga mami hue'eguëte choiguëna, oveja hua'nabi achani,
baguë naconi hue'se ca'ncona saiyë.
4 Bacua ëjaguë cayete achani masicuabi baguëna së'ajën, baguëni te'e conjën saiyë.
Saijënna, bacua ru'runa saiguë, baguë jo'ya jubë si'acuare etoni saji.
5 Yequëbi choitoca, ja'anguë cayete huesë ëaye achajën, baguëna së'ama'iñë. Baguë
choiyete achani, quëñëni gatiyë, quëabi Jesús.
6 Ye'yo cocabi quëaguëna, bacuabi ro huesë ëaye se'ga achahuë.

Jesús, el buen pastor

7 Huesë ëaye achajënna, Jesusbi bacuani se'e yihuoguë quëabi:
—Ganreba mësacuani quëayë yë'ë. Yë'ë yua oveja guaosiru anto sa'ro ba'iye'ru ba'iyë yë'ë.
Oveja hua'nabi ba anto sa'ro se'gabi etani cacayë. Güina'ru, bainbi Riusu ba'i jobona ti'añe
yëtoca, yë'ë se'gani si'a recoyo ro'taye bayë.
8 Yequëcua, yë'ë ja'anrë raisi'cua, bainni coquejën ye'yocua ba'ijën, oveja jiancua'ru baë'ë.
Bacuabi coqueye ye'yojënna, yë'ë bainbi bacua choise'ere huesëjën, bacuana së'amaë'ë.
9 Oveja guaosiru anto sa'ro ba'iye'ru ba'iyë yë'ë. Bainbi yë'ëni si'a recoyo ro'tatoca,
bacuani tëani bayë yë'ë. Tëani baguëna, bacuabi bojojën, huaji yëye beoye ba'ijën, yë'ë
bayete ai coreba cojën ba'iyë.
10 Oveja jiancuabi oveja hua'nare jianni, huani si'aye, ja'an se'gare ro'tajën raiyë.
Ye'yo cocare coquejën quëacuabi güina'ru ro'tajën ba'iyë. Yë'ëca huajëreba huajë güeseguë
raisi'quë'ë. Huajë güeseguëna, bainbi bojo huanoñe se'ga huajëreba huajëjën ba'iyë.

11 Jo'ya ëjaguë bani cuiraye'ru, yë'ë bainrebare bani, bacuani conreba coñë yë'ë. Bacuabi
carajeima'iñe caguë, bacua ro'ire junni tonza ro'taguë raisi'quë'ë yë'ë.
12-13 Jo'ya ëjaguëbi yo'o conguë naconi jo'yare jo'catoca, ja'nca'ru bacuani conni
cuirama'iji. Airu yaibi zeanguë raiguëna, yo'o conguë yua baguë ëjaguë oiye'ru jo'yani oiye
beoguëbi ro huaji yëguë gatini saiji. Gatini saiguëna, airu yaibi oveja jubëna ti'anni, bacuani
zeanni saoni senjoji.
14 Jo'ya ëjaguë oiguë baye'ru, yë'ë bainrebani oiye bayë yë'ë. Bacuani te'e ruiñe masiyë
yë'ë. Masiguëna, bacuabi yë'ëre te'e ruiñe masiyë.
15 Güina'ru, yë'ë Taitabi yë'ëni te'e ruiñe masiguëna, yë'ëbi baguëni te'e ruiñe masiyë yë'ë.
Ja'nca masiguëbi yë'ë bainrebani oiguë bani, bacua ro'ire junni tonza caguë raisi'quë'ë yë'ë.
16 Yequë jubë bain, Israel bain jubë ba'ima'icua, ja'ancuare'ga bayë yë'ë. Bacuare'ga
choiguëna, bacuabi yë'ë cocare achani, ñë'cajën raija'cua'ë. Ñë'cajën raijënna, si'acuani te'e
jubëni baja'guë'ë yë'ë. Bacua ëjaguë te'e ëjaguë ba'ija'guë'ë yë'ë.
17 Yë'ë bain ro'ire junni tonni, ja'nrëbi se'e go'ya raija'guë'ë yë'ë. Ja'nca sëani, yë'ë Taitabi
yë'ëni ai yëguë ba'iji.
18 Yë'ëbi Jaë'ë cama'itoca, yequëcuabi yë'ëni huani senjoñe porema'iñë. Yë'ë se'gabi bain
ro'ire junni toñe poreguë'ë. Junni tonni, yë'ë se'gabi se'e go'ya raiye poreguë'ë. Yë'ë Taitabi
yë'ëre cuencueni raoguëna, ja'anre yo'oye poreguë'ë yë'ë, yihuoguë quëabi Jesús.
19 Yihuoguë quëaguëna, judío bainbi achani, sa'ñeña coca bëinjën cajën, te'e ro'tamaë'ë.
20 Yequëcuabi ñaca cajën baë'ë:
—Huati re'osi'quëbi ba'iji baguë. Ja'nca sëani, güebe nesi'quë'ru ro caguëna, baguë cocare
achaye beoye bañu, cajën bën'ë.
21 Bëinjënna, yequëcuabi ñaca sehuojën baë'ë:
—Banji. Huati re'osi'quë ba'itoca, baguë cocareba case'e'ru ro'tani caye porema'ire'abi.
Huati hua'ibi ñaco ëñama'icuani huachoni sëtoye gare porema'icua'ë, sehuohuë.

Los judíos rechazan a Jesús

22 Ja'nrëbi jë'te, judío bain fiesta umuguseña, Riusu huë'e mame re'huase'ere ro'tañu
cajën, fiestare yo'ojënna, Jesusbi Riusu huë'ere baji'i.
23 Sësë ocoye ba'irën ba'iguëna, Jesusbi huë'e tubëan ba'iru Salomón casirute ganiguë
baji'i.
24 Ba'iguëna, judío bainbi baguëna tëhuoni, baguë bonëjeiñe ñë'cani, baguëni senni
achahuë:
—¿Më'ë quejeito më'ë ba'iyete yëquënani te'e ruiñe masi güeseye ro'taguë'ne? Më'ëbi Riusu
Raosi'quëreba, ba Cristo hue'eguë ba'itoca, yurera'rë yëquënani te'e ruiñe quëajë'ën. Ja'anre
achaye ai ëjoni jëhuahuë yëquëna, senni achahuë.
25 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Mësacuani yë'ë ba'iyete yua ai quëani jëhuahuë yë'ë. Quëani jëhuaguëna, mësacuabi yë'ëni
recoyo ro'tamaë'ë. Yë'ë Taitabi yë'ëre cuencueni raoguëna, baguë ta'yejeiye yo'oni ëñoguë
ba'iyë yë'ë. Ja'nca yo'oni ëñoguëna, yë'ë ba'iyete masiye poreyë mësacua.
26 Ja'nca masiye porecuata'an, mësacuabi yë'ë bainreba beocua sëani, yë'ëni recoyo
ro'tama'icua ba'iyë.
27 Yë'ë bainreba ba'icuabi yua yë'ë cocare achani, yë'ëna te'e conni zi'iñë. Bacuani te'e
ruiñe masiguë sëani,
28 bacuani huajëreba huajë güeseyë yë'ë. Huajë güeseguëna, bacuabi carajeiye beoye
ba'ijën, yë'ë naconi si'arën ba'ijën, gare junni huesëye beoye ba'iyë. Ja'nca ba'ijënna,
bacuani senjoñe beoye ba'iguë, bacuani bayë yë'ë. Baguëna, yequëcuabi bacuani tëani baye
porema'iñë.
29 Yë'ë Taita yua quë'rë Ta'yejeiyereba Ëjaguë ba'iguëbi bacuare yë'ëna insini jo'cabi.
Insini jo'caguëna, yequëcuabi baguë bainrebare tëani baye gare porema'iñë.
30 Yë'ë Taita ba'iye'ru, yë'ë'ga güina'ru te'e ba'iyë, sehuoguë cabi Jesús.
31 Sehuoguë caguëna, judío bainbi bëinjën, se'e gatare chiani, Jesusni senjoni huai ëaye
ro'tahuë.
32 Ja'nca ro'tajënna, Jesusbi bacuani coca senni achabi:
—Yë'ë Taitabi cuencueni raoguëna, baguë ta'yejeiye yo'o, re'o yo'ore ai ta'yejeiye yo'oni
ëñohuë yë'ë. Ja'nca ëñoguëna, ¿mësacua gue re'o yo'o yo'ose'ere ro'tajën, yë'ëni gata senjoni
huaiye'ne? senni achabi.
33 Senni achaguëna, bacuabi sehuohuë:
—Më'ë re'o yo'o yo'ose'e ro'ire më'ëni gata senjoma'iñë yëquëna. Riusuni ai gu'aye
casi'quëre sëani, më'ëni gata senjoni huaiyë. Ro bainguë ba'iguëbi Riusu ba'iye'ru te'e ba'iyë,
cahuë më'ë. Ja'nca casi'quë sëani, ai gu'aye yo'oyë më'ë, sehuohuë.
34 Sehuojënna, Jesusbi bacuani quëabi:

—Mësacuabi ira coca toyani jo'case'e, mësacua ai yëse'e, ja'anre ëñatoca, ñaca caji: “Mësacua
yua riusu sanhuë'ru te'e ba'iyë” cani jo'case'e ba'iji.
35 Riusureba coca sëani, yequëcuabi quëñoni senjoñe porema'iñë. Baguë bain cuen-
cuesi'cua, baguë cocarebare achani re'huasi'cua, ja'ancuare ja'nca quëani jo'casi'quë sëani,
36 ¿mësacua guere ro'tajën, yë'ë, Riusu cuencueni raosi'quë ba'iguëte Riusuni gu'aye caguë
ba'iyete caye'ne? Yë'ëbi yua Riusu Zin ba'iyë caguëna, yë'ëre gu'aye cahuë mësacua.
37 Mësacuabi yë'ë Taita yo'ore yo'oma'iñë yë'ë, ro'tatoca, yua yë'ë cocarebare
ro'tama'ijë'ën.
38 Ja'nca ro'tama'icuabi yë'ë yo'o yo'oni ëñose'e se'gare ro'tani, ñaca ye'yejë'ën: Yë'ë Taita
yua yë'ë naconi te'e ba'iguëna, baguë naconi te'e ba'iyë yë'ë. Ja'anre ye'yeni masijë'ën,
quëabi Jesús.
39 Quëaguëna, bacuabi se'e baguëni preso zean ëaye yo'ojënna, baguëbi ro quëñëni saji'i.
40 Sani ja'nrëbi, Jordaña que ca'nco, ënsëguë etajei ca'ncona sani bëabi. Juan ru'ru
bautizaguë ba'isiru ba'iguëna, bëani baji'i.
41 Ba'iguëna, ai jai jubë bainbi baguëni ëñajën saë'ë. Sani, ëñani, sa'ñeña coca cahuë:
—Juan yua ta'yejeiye yo'oni ëñoma'iguëbi te'e ruiñe quëani achoguë baji'i. Ënquë ba'iye,
ja'anre quëani achoguëna, te'e ruiñe se'ga baji'i baguë coca, sa'ñeña cahuë.
42 Ja'nrëbi, bainbi ja'anrute ba'ijën, ai jai jubëbi Jesusni si'a recoyo ro'tahuë.

11

Muerte de Lázaro

1 Ja'nrëbi, yequë bainguë Lázaro hue'eguë, Betania huë'e jobo ba'iguëbi yua rau neni
ju'inguë baji'i. María, Marta, bacua ma'yë ba'iguëbi bacua naconi te'e baji'i.
2 Ja'an María hue'egobi ma'ña re'cobi jañuni, mai Ëjaguë guëonna tonni zoani, bago
rañababi cuenago ba'ija'go baco'ë. Ja'nca ba'igo, yurera bago ma'yë Lázarobi rau neni
ju'inguë baji'i.
3 Ja'nca ba'iguëna, baguë romi yo'jecuabi cocare Jesusna saoni quëahuë:
—Ëjaguë, më'ë gajeguë ai yësi'quëbi ju'inji, cocare cani saohuë.
4 Saojënna, Jesusbi bacua cocare achani, baguë naconi ba'icuani cabi:
—Ja'nca ju'inguë ba'iguëta'an, gare junni huesëma'iji. Go'ya raija'guëta'an ba'iji baguë.
Go'ya raiguëna, bainbi Riusu ta'yejeiye ba'iyete ëñani masija'cua'ë. Yë'ë, Riusu Zin ba'iguëbi,
Lázarobi go'ya raija'guëna, yë'ë ta'yejeiye ba'iyete bainni masi güeseyë yë'ë, cabi Jesús.
5 Ja'nca caguëbi yua Marta, María, Lázaro, ja'ancuani ai yëguë baji'i.
6 Ja'nca ba'iguëbi baguë ju'iñete achani, yuta se'e samu umuguseña baguë ba'irute ba'iguë
ëjobi.
7 Ja'nca ëjoni ja'nrëbi, baguëre concuani cabi:
—Raijë'ën. Judea yijana go'iñu, cabi.
8 Caguëna, bacuabi sehuohuë:
—Ëjaguë, ¿më'ë queaca ro'taguë, ja'anruna go'iguë'ne? Yurera judío bain ja'anru ba'icuabi
më'ëni gatabi huani senjo ëaye yo'ohuë, sehuohuë.
9 Sehuojënna, bacuani ye'yo cocabi yihuoguë quëabi:
—Huaji yëma'ijë'ën. Umugusebi ënsëguë yua si'a sara samu hora miaji. Mia re'oto
ba'iguëna, maibi ma'aja'an ganijën, gurujaiye beoye ba'iyë, re'oye ëñañe porecua sëani.
10 Ñamibi ganito'ga, gurujani taiñe se'ga ba'iyë, mia re'oto carajeise'e sëani, yihuoguë
quëabi.
11 Jesús junni tonjairën yuta ti'anma'iguë sëani, ja'an cocare bacuani quëani achobi.
Ja'nrëbi, se'e bacuani quëabi:
—Mai gajeguë Lázaro yua cainsi'quë ba'iguëna, baguëni sëtojaza, caguë quëabi.
12 Quëaguëna, baguëre concuabi cahuë:
—Ëjaguë, cainsi'quë ba'itoca, re'oji. Huajë raiye ba'iji, cahuë.
13 Ja'nca cajën, huacha achasi'cua baë'ë. Jesusbi Lázaro junni huesëse'ere quëaguëna,
baguë canni huajëye ro'tahuë.
14 Ja'nca ro'tajënna, Jesusbi bacuani te'e ruiñe quëabi:
—Lázaro yua ju'insi'quë ba'iji.
15 Mësacua yua yë'ëni si'a recoyo ro'taja'bë caguë, Lázaro ba'iruna yuta saimaë'ë. Ja'nca
saima'iguëbi mësacua recoyo ro'taja'yete bojoguë, yuara baguëna saiñu, cabi Jesús.
16 Caguëna, Tomás hue'eguëbi yequë baguëre concuani cabi:
—Mai'ga saiñu. Mai Ëjaguë naconi te'e junni huesëjaiñu, cabi. Ja'nca caguëbi yequë mami
Te'e Të'ya Raisi Hua'na hue'eguë baji'i, yequë naconi te'e të'ya raisi'quë sëani.

Jesús, la resurrección y la vida

17 Ja'nrëbi, Jesús yua Lázaro ba'iruna sani ti'anni ëñato, gajese'ga umuguseña yua
ju'insi'quëni tansi'quë baji'i,
18 Betania huë'e jobore, Jerusalén cueñe jai jobore. Samu kilómetro jobo ba'iye saito,
ti'añë.
19 Cueñe ba'iguëna, judío bain ai jai jubëbi Marta, María, bacua ma'yë junni huesëse'ere
oijën, bacuani conjën raisi'cua baë'ë.
20 Ja'nrëbi, Martabi yua Jesús ti'anse'ere achani, baguëna tëhuojaco'ë, Maríabi huë'ere
ba'igona.
21 Tëhuojani, baguëni cago:
—Ëjaguë, më'ëbi ënjo'onre ba'isi'quë ba'itoca, yë'ë ja'yëbi junni huesëma'ire'abi.
22 Ja'nca ba'iguëta'an, yurera ëñere masiyë yë'ë. Më'ëbi Riusuni sentoca, Riusubi më'ëna
si'aye insini conji, cago.
23 Cagona, Jesús quëabi:
—Më'ë ja'yëbi go'ya raija'guëta'an ba'iji, cabi.
24 Caguëna, bago sehuogo:
—Aito. Ja'nca go'ya raija'guë'bi. Carajei umuguse ti'anguëna, ju'insi'cuabi go'ya rani
huajëja'cua'ë, sehuogo.
25 Ja'nca sehuogona, Jesusbi bagoni quëabi:
—Yë'ëbi yua bain ju'insi'cuare mame go'ya rai güeseye poreguë ba'iguë'ë. Huajëreba huajë
güeseguë ba'iguë'ë yë'ë. Yë'ëni si'a recoyo ro'tacua, junni huesëye ba'icuata'an, ja'ancuabi
huajëreba huajëjën ba'ija'cua'ë.
26 Yë'ëni si'a recoyo ro'tajën ba'icuabi yua yë'ë naconi si'arën ba'ijën, gare junni huesëye
beoye ba'ija'cua'ë. ¿Më'ë yua ja'anre si'a recoyo ro'tago? caguë senni achabi.
27 Senni achaguëna, sehuogo:
—Aito. Ro'tani, Ëjaguë. Më'ë yua Riusu Raosi'quëreba ba'iguë'ë. Riusu Zin ba'iguë'ë më'ë.
Më'ë raija'yete ai zoe quëani achose'e ba'iguëna, yurera bainna raë'ë më'ë, sehuogo.

Jesús llora junto al sepulcro de Lázaro

28 Ja'nca sehuogo, ja'nrëbi, bago yo'jego Maríana go'ini, bagote choini, yahue quëago:
—Mai Ëjaguëbi ti'anbi. Më'ëni choiji, quëago.
29 Quëagona, ja'ansirën huëni, etani, Jesús ëjoguë ba'iruna besa ëñago saco'ë.
30 Jesús yuta huë'e jobona ti'anmaji'i. Marta tëhuogo ba'isiru se'gare ëjoguë baji'i.
31 Ja'nca etani saigona, judío bainbi bagote oijën conjën, bago etase'ere ëñani, Yequërë
tansiruna oigo saigo cajën, bagoni yo'je be'tehuë.
32 Ja'nrëbi, María yua Jesusna sani ti'anni, baguë güëon na'mina gugurini, baguëni cago:
—Ëjaguë, më'ëbi ënjo'onre ba'isi'quë ba'itoca yë'ë ja'yëbi junni huesëma'ire'abi, cago oco'ë.
33 Ja'nca oigona, judío bain concua'ga be'teni oijënna, Jesusbi ëñani, baguë recoyo oiguë,
ai sa'ntiguë baji'i.
34 Ja'nca ba'iguë, bacuani senni achabi:
—¿Mësacua jarona baguëte tanre'ne? senni achabi.
Senni achaguëna:
—Ëjaguë, rani ëñajë'ën, sehuohuë.
35 Sehuojënna, Jesusbi oji'i.
36 Ja'nca oiguëna, judío bainbi ëñani cahuë:
—Lázaroni ai ba'iye ai oiguë, ai yëguë ba'iji, cahuë.
37 Cajënna, yequëcua bacua jubë ba'icuabi cahuë:
—Baguë yua ñaco ëñama'icuare huachosi'quë sëani, ¿queaca ro'taguë, Lázaroni hua-
chomaquë'ne baguë? cahuë.

Resurrección de Lázaro

38 Cajënna, Jesusbi se'e recoyo ai sa'ntiguë oji'i. Oiguë, Lázaro tansiruna saji'i. Gata të'ntëba
te'ntosi goje ba'iguë, gatabëbi ta'pini quëonse'e baji'i.
39 Ba'iguëna, Jesusbi:
—Gatabëte otani quëñojë'ën, cabi.
Caguëna, ja'nrëbi, Marta, ba ju'insi'quë yo'jegobi Jesusni cago:
—Ëjaguë, gajese'ga umuguseña ju'insi'quë sëani, otatoca, ai ëto sëñe ba'iji, cago.
40 Cagona, Jesusbi sehuobi:
—Marta, yë'ë quëase'ere ro'tajë'ën. Më'ëbi yë'ëni si'a recoyo ro'tatoca, Riusu ta'yejeiyereba
ba'iyete ëñañë më'ë, quëahuë yë'ë, sehuobi.
41 Sehuoguëna, gatabëte otani quëñohuë. Quëñojënna, Jesusbi mëiñe ëñani, Riusuni coca
cani achobi:
—Taita, më'ëbi yë'ë cocare achaguëna, më'ëni ai bojoguë, surupa cayë yë'ë.

42 Më'ëbi yë'ë cocare jo'caye beoye achaguëna, yë'ëbi masini bojoyë. Yureca, ënjo'on
bain nëcacuare ro'taguë, yë'ë cocare më'ëni caguë ba'iyë yë'ë. Më'ëbi yua yë'ëre cuencueni
raose'e, ja'anre si'a recoyo ro'taja'bë caguë, më'ëni ën cocare caguë ba'iyë yë'ë, cani achobi
Jesús.
43 Cani achoni ja'nrëbi, ai jëja güiguë cabi:
—¡Lázaro, huëni raijë'ën! caguë choji'i.
44 Choiguëna, ju'insi'quëbi huajëni, huëni raji'i. Ja'nca raiguë, baguë ëntë sara, baguë
guëon, baguë zia yua canbi re'o jobë huensi'quë baji'i. Ba'iguëna, Jesusbi guanseguë cabi:
—Baguë canre jo'chijë'ën, cabi.

Conspiración para arrestar a Jesús

45 Ja'nca yo'oguëna, judío bain María naconi rani baguë yo'ose'ere ëñasi'cua, ai jai jubëbi
baguëni si'a recoyo ro'tahuë.
46 Yequëcuata'an, Jesusni recoyo ro'tamaë'ë. Ro'tama'icuabi yua fariseo bainna sani Jesús
yo'ose'ere quëahuë.
47 Ja'nca quëajënna, pairi ëja bain, fariseo bain, bacuabi ñë'cani sa'ñeña coca cahuë:
—Baguë yua ai ta'yejeiye yo'oni ëñoguëna, ¿queaca baguëni ënseye'ne mai?
48 Ënsema'itoca, quë'rë ai jai jubë bainbi baguëni recoyo ro'tayë. Ja'nca ro'tani bacua
ëjaguëre baguëte re'huajënna, romano ëja bainbi rani, mai uja huë'e, Riusu huë'ere taonni
senjoñë. Maini ai huajënna, maibi carajeiyë, sa'ñeña cahuë.
49 Cajënna, yequë bacua jubë ba'iguë, Caifás hue'eguë, yua ja'an tëcahuë pairi ta'yejeiye
ëjaguë baji'i. Ja'nca ba'iguëbi bacuani coca cabi:
—Mësacua yua ro huesë ëaye cayë.
50 Si'a jubë bainbi carajeima'iñe cajën, te'eguë se'gabi junni huesëja'guë cayë mai. Ja'an
ba'ija'ye yua quë'rë re'oye ba'iye ba'iji maire. Ja'anre caguë mësacua huesë ëaye cacuare
quëani achoyë yë'ë, cabi.
51 Caifás se'gabi ja'an cocare ro'tamaji'i. Ja'an tëcahuë pairi ta'yejeiye ëjaguëte sëani,
Riusubi ja'an cocare baguëni ro'ta güeseguëna, Riusu ëñose'e yuta ti'anma'iguëna, quëani
achobi baguë. Jesús junni huesëja'ye, Israel bain ro'ire junni huesëja'ye baji'i, quëani achobi
baguë.
52 Israel bain ro'i se'gare Jesusni cuencuemaji'i Riusu. Si'a re'oto bain saoni senjosi'cua,
Riusu mamacua ba'icuare cu'eni, te'e jai jubëna choini ñë'coye ro'tabi Riusu. Ja'nca sëani,
si'a bain ro'ire Jesús junni huesëja'yete cuencueni, Caifasni ro'ta güesebi Riusu,
53 Ja'nca sëani, judío ëja bainbi ja'an umugusebi Jesusni huani senjoñe ro'tajën, sa'ñeña
coca cajën baë'ë.
54 Ja'nca cajën ba'ijënna, Jesusbi judío bain jubëan naconi se'e ganimaji'i. Yequëru, beo
re'oto ba'iguëna, ja'anruna sani, Efraín casi jobona ti'anni, baguëre concua naconi bëani
baji'i.
55 Ja'nrëbi, judío bain pascua umuguseñabi ti'añe ba'iguëna, ai jai jubë bainbi Jerusalenna
sai bi'rahuë. Riusubi maini te'e ruiñe ëñani bojoja'guë cajën, Riusu huë'ena cacani, bacua
ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru tëno güesehuë. Ja'nrëbi, pascuabi ti'anguëna, fiestare
yo'oye ro'tahuë.
56 Riusu huë'ere ba'icuabi yua Jesusni cu'ejën, sa'ñeña senni acha bi'rahuë:
—¿Mësacua guere ro'taye'ne? ¿Fiestana raima'iguë baguë? senni achahuë.
57 Fariseo bain, pairi ëja bain, bacuabi yua guanse cocare toyani jo'cajën cahuë: Jesús
ba'iyete masitoca, yëquënani quëani achojë'ën. Quëani achojënna, baguëni preso zeañë
yëquëna, guansejën cahuë bacua.

12

Una mujer derrama perfume sobre Jesús

1 Ja'nrëbi, pascua umuguseña ti'añe, te'e ëntë sara te'e umuguseña caraguëna, Jesusbi
Betania huë'e jobona saji'i. Lázaro yua junni huesëni go'ya raisi'quë ba'iguëna, baguëna
ëñaguë saji'i Jesús.
2 Sani ti'anguëna, baru bainbi baguëni bojojën, aonre re'huacaë'ë. Martabi aon cuirag-
ona, Lázarobi baguë naconi aon ainguë ñuji'i, yequëcuabi conjënna.
3 Ja'nca aon ainjënna, Maríabi ma'ña re'co jobo litro ba'iyete inni rago. Nardo casi ma'ña
se'gabi re'huase'e sëani, ai ba'iye ai roji'i. Ja'an re'core rani, Jesús güeonna jañuni tonni
zoago. Zoani, bago rañababi cuenagona, si'a huë'e ca'ncona ma'ña sën re'otora runji'i.
4 Ja'nca ruinguëna, ja'nrëbi, Judas Iscariote hue'eguë, Jesusre concua jubë ba'iguë, Jesusre
insini senjoja'guë, ja'anguëbi bëin coca cabi:
5 —¿Queaca ro'tago, ma'ñare jañuni senjogo'ne? Bonse cocuana insitoca, samute cien
denario so'core coni, bonse beo hua'nana insiye porere'ahuë mai, bëinguë cabi.

6 Bonse beo hua'nani gare oiye beoye baji'i baguë. Jian huati sëani, ja'nca cabi. Bacua curi
re'huacai ëjaguë ba'iguë, ba curire yua yahue insi'quë baji'i.
7 Caguëna, ja'nrëbi, Jesusbi sehuobi:
—Bagote ënsema'ijë'ën. Yë'ëre tanjai umugusere ro'tago yo'ogo.
8 Bonse beo hua'nabi si'arën mësacua naconi ba'icuata'an, yë'ëca banguë'ë, caguë sehuobi.

Conspiración contra Lázaro

9 Ja'nrëbi, judío bain ai jai jubëbi, Jesusbi Betania ba'iguëna, achani, ëñajën saë'ë. Jesús
se'gare ëñañe ro'tamaë'ë. Lázarore'ga ëñañe ro'tahuë, junni huesëni go'ya raisi'quëre sëani.
10-11 Ja'nca ëñañe ro'tajën, ai jai jubë judío bainbi Lázaroni ëñani, Jesusni si'a recoyo
ro'tajën, bacua pairi coca ye'yose'ere jo'cani senjo bi'rahuë. Ja'nca sëani, pairi ëja bainbi
Lázarore'ga huani senjoñe ro'tahuë.

Jesús entra en Jerusalén

12 Ja'nrëbi, yequë umuguse ñataguëna, ai jai jubë bainbi Jerusalenna fiesta yo'ojën ti'anjën,
Jesús raiyete achahuë.
13 Ja'nca achani, ju'care tëyoni, Jesusni tëhuojaë'ë. Tëhuojaijën, baguëni bojojën, ai jëja cani
achohuë:
—¡Riusubi ai Ta'yejeiye Ëjaguërebabi ba'iji! ¡Baguë cuencueni raosi'quëbi maina ti'anguëna,
baguëni bojoreba bojojën bañuni! ¡Israel bain ta'yejeiye ëjaguëre sëani, baguëni bojojën
bañuni! jëja cajën baë'ë bain jubë.
14 Ja'nrëbi, Jesús yua burro hua'guë bonsëguëte tinjani tuabi. Riusu ira coca toyani
jo'case'e'ru güina'ru yo'obi, ën coca jo'case'ere'ru:
15 Mësacua Jerusalén huë'e jobore ba'icua yua huaji yëye beoye ba'ijë'ën.
Mësacua Ëjaguë raiyete ëñani, baguëni masijë'ën.
Burro hua'guë bonsëguëte tuiguë raiji, cani jo'case'e ba'iji.
16 Ja'nca ba'iguëna, Jesusre concuabi ja'an cocare ru'ru achaye huesëhuë. Ja'nrëbi yo'je,
Jesús ta'yejeiye ëño umugusebi ti'anguëna, bacuabi yua Riusu coca toyani jo'case'ere
ro'tani, ja'an cocabi Jesús yo'oja'yete quëani jo'case'e ba'iguëna, ro'tani masihuë.
17 Ja'nrëbi, yequëcua Lázaro go'ya raise'ere ëñasi'cua baë'ë. Jesusbi Lázaroni raiye choni,
baguëni go'ya raiye huëaguëna, bacuabi ëñani, yurera si'a bainni quëani achojën baë'ë.
18 Ja'nca quëani achojënna, bainbi achani, si'a jubëbi baguë ta'yejeiye yo'oni ëñose'ere
masini, ja'anre ro'tani, baguëna tëhuojën saë'ë.
19 Tëhuojën saijënna, fariseo bainbi sa'ñeña cahuë:
—Yua si'a bainbi baguëni conjën saiyë. Ja'nca sëani, mësacuabi ënseye beoye ba'iyë, cahuë.

Unos griegos buscan a Jesús

20 Yureca, yequëru bain, Jerusalenna fiesta yo'ojën saisi'cua, griego bain baë'ë. Riusuni
gugurini rëañu cajën saisi'cua baë'ë.
21 Ja'nca ba'icuabi Felipe hue'eguë, Betsaida huë'e jobo bainguë, Galilea yijabi raisi'quë,
ja'anguëna sani, baguëni coca senni achahuë:
—Jesús naconi coca caye yëyë yëquëna, cahuë.
22 Cajënna, Felipebi Andresna sani quëabi. Quëaguëna, ba samucuabi jubë sani Jesusni
quëahuë.
23 Quëajënna, Jesusbi sehuobi:
—Yë'ë yua si'a bainna Raosi'quëreba sëani, yë'ë ta'yejeiye ba'iyete ëñojairën yuara ti'añe
ba'iji.
24 Ganreba mësacuani yihuoguë quëayë yë'ë. Aonra'carëte yijana tanni pu'ncani
si'ara'carëte jo'cama'itoca, aon sahuabi irama'iji. Ai ba'iye ai aon quëinma'iji.
25 Ja'nca ba'iguëna, bain ba'iyete ro'tato, güina'ru ba'iyë. Ro bacua ba'iye se'gare'ru
huanotoca, ro huesëni carajeiyë. Bacua yure ba'iyete jo'cani senjotoca, Riusu ba'i jobona
ti'anni, huajëreba huajëjën, gare carajeiye beoye ba'ija'cua'ë.
26 Yë'ë yo'ore coñe yëtoca, yë'ë cocarebare te'e ruiñe achani caraye beoye yo'ojën ba'ijë'ën.
Yë'ë yo'ore te'e contoca, yë'ë naconi Riusu ba'i jobore te'ereba ba'ija'cua'ë. Yë'ë yo'ore te'e
ruiñe concua, ja'ancuare te'e ruiñe ëñani bojoji yë'ë Taitabi, sehuoguë cabi Jesús.

Jesús anuncia su muerte

27 Cani ja'nrëbi, baguë junni huesëja'yete quëabi:
—Yureca, si'a recoyo ai sa'ntiguë ba'iyë yë'ë. Ja'nca ba'iguë, ¿gue cocare caye'ne yë'ë?
"¿Taita, yë'ë ai yo'oguë junni huesëyete yë'ëre jo'cama'ijë'ën" caguë? Bañë. Junni huesëguë
raisi'quë'ë yë'ë, ën yijana.
28 Taita, më'ë ta'yejeiye ba'iyete yurera ëñojë'ën, ujaguë cabi.
Caguëna, ja'nrëbi, guënamë re'otobi coca cani achobi:

—Yë'ë ta'yejeiye ba'iyete yuareba bainre masi güesehuë yë'ë. Ja'nca masi güeseni, se'e masi
güeseja'guë'ë yë'ë, cani achobi.
29 Cani achoguëna, bain jubëbi barute nëcajën achahuë. Achani, yequëcuabi mëjo gu-
ruye'ru achoye quëahuë. Yequëcuabi:
—Anje hua'guëbi baguëni coca cabi, cahuë.
30 Cajënna, Jesusbi quëabi:
—Riusubi yuara mësacua achaye se'gare ba'ijë'ën caguë, guënamë re'otobi coca cani
achobi. Yë'ë se'ga achaye ro'tamaji'i.
31 Yureca Riusu bënni senjorën yua ti'anja'ñeta'an ba'iji. Gu'a bainni bënni senjoñe ba'iji.
Zupai huati'ga bain recoyo ëjaguë ba'iguëna, Riusubi ja'anguëte saoni senjoñe ba'iji.
32 Ja'nrëbi, gu'a bainbi yë'ëni crusu sa'cahuëna reojënna, yë'ëbi yua yë'ë bainreba si'acuani
choni ñë'coni bayë, caguë quëabi.
33 Ja'nca quëaguë, baguë crusu sa'cahuë junni tonja'ñete masi güesebi.
34 Masi güeseguëna, bain jubë ba'icuabi sehuohuë:
—Yëquënabi Riusu coca toyani jo'case'ere ëñajën, Cristo carajeiye beoye ba'iye ye'yehuë.
Ja'nca sëani, huacha cahuë më'ë. ¿Queaca ro'taguë më'ë, bainna Raosi'quërebabi crusu
sa'cahuëna junni toñe ba'iji caguë'ne? ¿Bainna Raosi'quëreba hue'eguë, jaroguëguë'ne?
sehuojën senni achahuë.
35 Senni achajënna, Jesusbi quëabi:
—Mësacua recoñoana miaguë, yuta rëño ñësebë ba'irënbi yë'ë cocare mësacuani ye'yoguë
masi güeseye ba'iyë yë'ë. Ja'nca ye'yoguë masi güeseguëna, mësacua te'e ruiñe ye'yejën, re'o
ma'ana ganijën ba'ijë'ën. Zijei re'otona ganima'iñe cajën, re'o ma'aja'an ganijën ba'ijë'ën.
Zijei re'otona ganicuabi ro huesëjën, bacua carajeiyete ëñama'iñë.
36 Ja'nca sëani, mësacuabi yë'ëni si'a recoyo ro'tajën ba'ijë'ën. Yë'ë yua bain recoñoana
miañe ëño cocare recoñoa re'huani bajën, yë'ë bainreba ruinjë'ën, yihuoguë quëabi Jesús.
Quëani tëjini, ja'nrëbi, bain jubë ba'irubi quëñëni gatibi.

Por qué los judíos no creían en Jesús

37 Yuara Jesusbi ai ba'iye ai ta'yejeiye yo'oni, bainni ëñoguëta'an, baguëni recoyo ro'taye
gu'a güehuë bacua.
38 Riusu ira bainguë raosi'quë Isaías hue'eguë, baguë coca cani jo'case'e'ru güina'ru
yo'ohuë. Riusu zoe ba'irën quëani jo'case'e'ru güina'ru yo'ohuë bacua:
Ëjaguë, mai cocareba te'e ruiñe
quëani achose'eta'an, recoyo quëani achose'eta'an, recoyo ro'tacuabi beoyë.
Riusu ta'yejeiye yo'oni ëñose'eta'an, ëñañe güecua se'ga ba'iyë, cani jo'cabi Isaías.
39 Ja'nca cani jo'case'e sëani, yureña bain'ga recoyo ro'taye beoye ba'iyë. Ja'nrëbi, Isaías
yua se'e yeque cocare cani jo'caguë ba'nji:
40 Riusubi coca caguëna, recoyo ro'taye gu'a güecua'ru saë'ë bacua.
Ñaco ëñama'icua ba'iye'ru ye'yeye beocua saë'ë bacua.
Bacua ñacobi ëñañe güejën, bacua recoñoabi ro'tani yë'ëni ye'yeye gu'a güecua, ja'an'ru
ba'icua sëani, yë'ëna bonëni huajë raiye beoyë bacua, cani jo'cabi Riusu.
41 Isaíasbi yua Riusu Raoja'guëreba ba'iguë, baguë ta'yejeiye ba'iyete ëñasi'quë sëani, ja'an
coca Jesús ba'ija'yete cani, maina jo'caguë ba'nji.
42 Ja'an bainbi Jesusni recoyo ro'taye güecuata'an, yequëcuabi Jesusni si'a recoyo ro'tahuë.
Ëja bain'ga choa jurë baguëni recoyo ro'tahuë. Recoyo ro'tacuata'an, fariseo bainni huaji
yëjën, bacua recoyo ro'tayete quëani achomaë'ë. Fariseo bainbi bacuani bacua jubë ñë'caye
ënsema'iñe cajën, bacuabi huaji yëjën, bainre quëani achomaë'ë.
43 Ja'nca quëani achoma'icuabi Riusu te'e ruiñe ëñañete cu'eye ro'tajën ba'icuata'an, ro
bain ruiñe ëñañete quë'rë cu'ehuë.

Las palabras de Jesús juzgarán a la gente

44 Ja'nrëbi, Jesusbi bainni si'a jëja cani achobi:
—Yë'ë yua yë'ë Taita cuencueni raosi'quëre si'a recoyo ro'tacuabi yua yë'ë Taitare'ga si'a
recoyo ro'tayë.
45 Yë'ëni ëñani masicuabi yua yë'ë Taitare'ga, yë'ëre cuencueni raosi'quëre ëñani masiyë.
46 Ja'nca yë'ëre raoguëna, si'a bainna yë'ëre cuencueni raosi'quëre ëñoguë raisi'quë'ë
yë'ë. Mia re'oto ñatani saoye'ru bain recoñoana ëñoguë raisi'quë'ë yë'ë. Yë'ëni si'a recoyo
ro'tacuabi zijei re'otona ro huesë hua'na'ru ganima'ija'bë caguë, bainni ëñoguë raisi'quë'ë
yë'ë.
47 Bainbi yë'ë cocarebare ro achani, yë'ëni recoyo ro'taye güetoca, yë'ëbi bacua bënni
senjoja'ñete cani jo'cama'iñë. Bainre bënni senjoja'ñete cani jo'caguë raimaë'ë yë'ë. Bain
zemosi'cuare tëani baza caguë raisi'quë'ë.

48 Bainbi yë'ë cocarebare ro achani, yë'ëni recoyo ro'taye güetoca, yequëbi bacuare bënni
senjoja'ñete bacuani masi güeseji. Ja'nca masi güeseguëbi yë'ë cocarebare cani jo'case'ere
bacuani ro'ta güeseguëna, bacua bënni senjoja'ñete masiyë bacua, carajei umugusebi
ti'anguëna.
49 Yë'ë se'gabi ja'an cocare ro'tani quëama'iñë yë'ë. Yë'ë Taita, yë'ëre cuencueni raosi'quë,
ja'ansi'quëbi yë'ë coca te'e ruiñe caye, ja'anre guanseni, yë'ëna jo'cabi.
50 Yë'ë Taitabi coca guanseguëna, te'e ruiñe achani yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'otoca, baguë
naconi te'e ba'ijën, gare junni huesëye beoye ba'iyë. Ja'nca sëani, yë'ë Taitabi guanseguëna,
baguë coca se'gare'ru güina'ru quëani achoguë ba'iyë yë'ë, cabi Jesús.

13

Jesús lava los pies de sus discípulos

1 Ja'nrëbi, pascua aon fiesta ja'anrë ba'i umuguse ti'anguëna, Jesusbi baguë Taitana
yuara go'iye ro'taguë, ën yijare gare jo'cani go'iye, ja'anre masibi. Ja'nca masiguëbi baguë
bainreba ën yijare ba'icuani ai oiguë bani, bacuani caraye beoye quë'rë ai yëguë baji'i.
2 Ja'nrëbi, pascua aon fiesta ba'iguëna, Jesús yua baguëre concua naconi, bacuabi aon
ainjën ñuë'ë. Ñu'ijënna, zupai huatibi Judas Iscariote hue'eguë, Simón mamaquë casi'quë,
ja'anguëni yuara gu'aye yo'oye ro'ta güesebi. Jesusre insini senjoñe baguëni ro'ta güesebi
zupai.
3 Ja'nca ba'iguëna, Jesusbi baguë Taita baye si'aye baguë Taitana cosi'quë baji'i. Baguë
Taita cuencueni raosi'quëbi yua baguë Taitana go'iye baji'i. Ja'anre masibi Jesús.
4 Ja'nca masiguëbi yua huëni nëcani, baguë ju'i canre rutani, toallare inni tëanbi.
5 Tëanni ja'nrëbi, ocobi guëna ro'rohuëna queoni, baguëre concua guëonre zoani, baguë
toalla tëinbëbi cuenabi.
6 Ja'nca zoaguëbi yua Simón Pedro ba'iruna ti'anguëna, baguëbi yua coca senni achabi:
—Ëjaguë, ¿Yë'ë guëoñare zoaye ro'taguë më'ë? senni achabi.
7 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—Më'ë guëoñare zoaguëna, më'ëbi yureña ro huesë ëaye ëñañë. Jë'te, më'ëbi ro'tani masiyë,
sehuoguë quëabi.
8 Quëaguëna, Pedro yua ënseye cabi:
—Yë'ë guëoñare gare zoama'ijë'ën, cabi.
Caguëna, Jesús cabi:
—Më'ë guëoñare zoama'itoca, yë'ë naconi te'e ba'iye gare porema'iñë më'ë, cabi.
9 Caguëna, Simón Pedrobi sehuobi:
—Ëjaguë, ja'nca ba'itoca, yë'ë guëoña, yë'ë ëntë saraña, yë'ë sinjobë, si'aye zoajë'ën,
sehuoguë cabi.
10 Caguëna, Jesusbi yihuoguë quëabi:
—Abusi'cuabi yua si'a ga'nihuë tënosi'cua sëani, se'e zoaye bañë. Guëoña se'gare zoaye
bayë. Mësacua yua recoyo tënosi'cua ba'iyë. Te'eguë se'ga gu'a recoyo baguëbi ba'iji, quëabi.
11 Baguë insini senjoja'guëte masiguë sëani, "Te'eguë se'ga gu'a recoyo baguëbi ba'iji" cabi.
12 Ja'nrëbi, bacua guëoñare zoani tëjini, baguë ju'i canre se'e sayani, se'e ñu'i seihuëna
bëani, bacuani yihuoguë cabi:
—Yureca, mësacua guëoña zoase'ere ro'tani ye'yejë'ën.
13 Mësacuabi Masiguë, Ëjaguë, ja'anre yë'ëni cajën, te'e ruiñe cayë, mësacua Ëjaguëte sëani.
14 Mësacua Ëjaguë ba'iguëbi mësacua guëoñare zoasi'quë sëani, mësacua'ga sa'ñeña guëoña
zoajën ba'ijë'ën.
15 Yë'ë zoase'ere ro'tani ye'yejë'ën. Ro yo'o concua yo'oye'ru mësacuani güina'ru yo'ohuë
yë'ë. Mësacua'ga güina'ru sa'ñeña yo'ojën ba'ijë'ën.
16 Mësacuani ganreba quëani achoyë yë'ë. Yo'o concuabi bacua ëjacua'ru quë'rë ta'yejeiye
beoyë. Güina'ru, mësacua yua yë'ë yo'o coñe raosi'cua sëani, yë'ë'ru quë'rë ta'yejeiye beoyë
mësacua.
17 Mësacuabi ja'anre ye'yeni masitoca, ja'anre te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'itoca,
ai bojoreba bojojën ba'iyë mësacua.
18 Mësacuani yihuoguë, mësacua jubë ba'iguë te'eguëni ja'nca yihuoma'iñë yë'ë. Ja'anguëte
masiye cuencueni re'huahuë yë'ë. Riusu coca toyani jo'case'e'ru: "Yë'ë naconi te'e aon
ainguëbi yë'ëni je'o eñabi" ja'an coca toyani jo'case'e'ru, güina'ru ba'ija'guë caguë, baguëte
cuencuehuë yë'ë.
19 Ja'an ba'iye yuta ti'anma'iguëna, mësacuani quëahuë yë'ë. Ja'an ba'iye ti'anguëna,
mësacuabi ëñani, yë'ë yua Riusu Raosi'quëreba ba'iguëte te'e ruiñe masiyë. Ja'nca sëani,
yureña mësacuani quëahuë yë'ë.

20 Mësacuani ganreba quëani achoyë yë'ë. Yë'ë cuencueni raosi'cuani te'e ruiñe ëñacuabi
yë'ëre'ga te'e ruiñe ëñacua ba'iyë. Yë'ëni te'e ruiñe ëñacuabi güina'ru yë'ëre raosi'quëni te'e
ruiñe ëñacua ba'iyë, yihuoguë quëabi Jesús.

Jesús anuncia que Judas lo traicionará

21 Ja'nca quëani ja'nrëbi, Jesús yua recoyo ai sa'ntiguë, ai oiguë quëabi:
—Mësacuani ganreba quëayë yë'ë. Mësacua jubë ba'iguë, te'eguëbi yë'ëre coqueguë, yë'ëre
insini senjoja'guë'bi, caguë cabi.
22 Caguëna, ja'nrëbi, bacuabi sa'ñeña ëñajën, baguë casi'quëre huesë ëaye cu'ehuë.
23 Ja'nca cu'ejënna, yequë bacua jubë ba'iguë Jesús ai yësi'quë, ja'anguëbi Jesús ca'ncore
cueñe ñu'iguëna,
24 Simón Pedrobi baguë ëntë sarabi ña'queni, Baguë casi'quëre senni achani, yëquënani
quëajë'ën, senni achabi.
25 Senni achaguëna, Jesús ai yësi'quëbi yua Jesús ca'ncore cueñe ñu'iguë, Jesusni senni
achabi:
—Ëjaguë, ¿jaroguëbi më'ëre insini senjoja'guëguë'ne? senni achabi.
26 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—Yureca ën aon ma'carëte yë'ë aon ro'rohuëna tanni, yequëna insiyë yë'ë. Insiguëna, ja'an
coguëbi yë'ëre insini senjoja'guë'bi ba'iji, quëabi.
Quëani, ba aon ma'carëte baguë ro'rohuëna tanni, ja'nrëbi Judas, Simón Iscariote ma-
maquë, ja'anguëna insibi Jesús.
27 Insiguëna, Judasbi coguëna, ja'nrëbi, zupai huatibi baguë recoyona cacani bëasi'quë
baji'i. Ba'iguëna, Jesús yua Judasni cabi:
—Më'ë yo'o cuencuese'e yua besa sani yo'ojaijë'ën, cabi.
28 Caguëna, yequëcua aon ainjën ñu'icuabi baguë cocare ro huesë ëaye achahuë.
29 Judas yua bacua curi re'huacaiguë sëani, yequëcuabi Jesús case'ere ro'tajën, Fiesta yo'o
ma'carëanre cojaijë'ën cabi baguë, ro'tajën achahuë. Yequëcuabi, Bonse beo hua'nana curi
insijë'ën cabi baguë, ro'tajën achahuë.
30 Ja'nrëbi, Judas yua Jesús aon ma'carëte cosi'quëbi ja'ansirën, ñami ba'iguëna, etani saji'i.

El nuevo mandamiento

31 Ja'nca saquëna, Jesusbi coca yihuo bi'rabi:
—Yureca, yë'ë, Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguë, yë'ë ta'yejeiyereba ba'iyete yurera
bainni ëñoja'ñe ba'iji. Ja'nca ba'iguë, Riusu ta'yejeiyereba ba'iyere'ga bainni ëñoñë yë'ë.
32 Yë'ë yua Riusu ta'yejeiyereba ba'iyete bainni ëñoguëna, Riusu'ga güina'ru yë'ë
ta'yejeiyereba ba'iyete bainni ëñoji. Yurera ja'ansirën ja'nca ëñoji Riusu.
33 Yureca, mami sanhuë, yuta rëño ñësebë se'ga mësacua naconi ba'iguë, ja'nrëbi, gare
saiyë yë'ë. Saiguëna, mësacuabi yë'ëre cu'ejën ba'ija'cua'ë. Judío bainni quëase'e'ru mësacuani
güina'ru quëayë yë'ë: Yë'ë saija'runa ti'añe porema'iñë mësacua, quëayë.
34 Ja'nca sëani, mame guanse cocare mësacuani cani jo'cayë yë'ë. Sa'ñeña ai yëjën ba'ijë'ën.
Yë'ë yua mësacuani ai yëguë ba'ise'e'ru, güina'ru sa'ñeña ai yëjën ba'ijë'ën.
35 Ja'nca sa'ñeña ai yëjën ba'itoca, si'a bainbi ëñani, yë'ë bainreba concua ba'iyete masiyë,
yihuoguë quëabi Jesús.

Jesús anuncia que Pedro le negará

36 Quëaguëna, ja'nrëbi, Simón Pedrobi baguëni cabi:
—Ëjaguë, ¿jarona saiye ro'taguë'ne? caguë senni achabi.
Senni achaguëna, sehuobi:
—Yë'ë saija'runa yure conguë saiye porema'iñë më'ë. Jë'te, më'ëbi conguë saiye poreyë,
sehuoguë cabi.
37 Caguëna, Pedrobi baguëni senni achabi:
—Ëjaguë, ¿më'ë queaca ro'taguë, yure më'ëre conguë saiye porema'iñe caguë'ne? Më'ëbi
junni huesëye ba'itoca, yë'ë'ga më'ë naconi te'e ju'injaza, caguë cayë yë'ë, cabi.
38 Caguëna, Jesús sehuobi:
—¿Yë'ë ro'ire ju'iñe ro'taguë më'ë? Më'ëni ganreba caguë quëayë yë'ë. Cura yu'irën yuta
ti'anma'iguëna, më'ëbi samute ba'iye yë'ëre ëñama'iñe caguë coqueja'guë'ë më'ë, sehuobi
Jesús.

14

Jesús, el camino al Padre

1 Sehuoni, ja'nrëbi, se'e bacuani coca yihuobi:
—Mësacua recoyo sa'ntiye beoye ba'ijë'ën. Riusuni si'a recoyo ro'tajën ba'ijë'ën. Güina'ru,
yë'ëni si'a recoyo ro'tajën ba'ijë'ën.

2 Yë'ë Taita ba'i jobore quëato, ai jai jobo ba'iji. Ja'nca ba'iguëna, mësacuani te'e ruiñe
quëahuë. Coqueye beoye quëaguë, mësacua ba'ija'rute re'huacaiguë saiye quëahuë yë'ë.
3 Mësacua ba'ija'rute re'huacani, ja'nrëbi, mësacuare se'e inguë raiyë yë'ë. Mësacua'ga yë'ë
naconi te'e ba'ijë'ën caguë, mësacuare inguë raiyë yë'ë.
4 Yë'ë sai ma'are yuareba masiyë mësacua, yihuoguë quëabi.
5 Quëaguëna, Tomasbi baguëni senni achabi:
—Ëjaguë, më'ë saija'rute huesëyë yëquëna. Ja'nca huesëcua sëani, ¿queaca ba ma'are masiye
poreye'ne? senni achabi.
6 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—Riusu ba'i jobona saiye yëtoca, yë'ë ba'iye se'gare ye'yeni, ba ma'a masijë'ën. Te'e ruiñe
ba'iyete masiye yëtoca, yë'ë ba'iye se'gare ye'yejë'ën. Huajëreba huajëye yëtoca, yë'ë se'gabi
bainni huajë güeseyë. Riusuna ti'añe yëjënna, yë'ë se'gabi ba ma'are ëñoñë. Yequëcua ba
ma'a ëñocua beoyë.
7 Mësacuabi yë'ëni masijën ba'isi'cua ba'ijënna, mësacua yua yë'ë Taitare'ga masijën ba'iyë.
Yë'ë Taitare yure ëñani masihuë mësacua, sehuoguë quëabi Jesús.
8 Quëaguëna, Felipebi baguëni cabi:
—Ëjaguë, Taita Riusure yëquënani ëñojë'ën. Ëñoguëna, yëquënabi ëñani, bojoye se'ga ba'iyë,
cabi.
9 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Felipe, yë'ë yua më'ë naconi zoe ba'iguëna, ¿më'ë queaca ro'taguë, yë'ëni
masima'iguë'ne? Yë'ëni ëñani masicuabi Taita Riusure'ga ëñani masicua ba'iyë. Ja'nca
sëani, ¿më'ë queaca ro'taguë, Taita Riusure yëquënani ëñojë'ën caguë'ne?
10 Yë'ë yua Taita Riusu naconi te'e ba'iyë. Taita Riusu'ga yë'ë naconi te'e ba'iji. ¿Ja'anre re-
coyo ro'tama'iñe mësacua? Yë'ëbi coca yihuoguë, ro yë'ë se'gabi ba yihuo cocare ro'tama'iñë.
Yë'ë Taita yë'ë naconi te'e ba'iguë, baguëbi yë'ëni yihuo cocare ro'ta güeseji. Baguëbi baguë
yo'ore yë'ëni yo'o güeseji.
11 Yë'ë yua Taita Riusu naconi te'e ba'iguë, ja'anre quëaguëna, mësacua yua ja'anre si'a
recoyo ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'anre ro'tama'itoca, yë'ë Taita yo'o yo'oni ëñose'e se'gare ëñani,
si'a recoyo ro'tajën ba'ijë'ën.
12 Mësacuani ganreba caguë quëayë yë'ë. Yë'ëni recoyo te'e ruiñe ro'tajën ba'icuabi yë'ë
yo'o yo'oye poreye'ru güina'ru yo'oye poreyë. Ja'nrëbi, yë'ëbi Taita Riusuna go'iguë sëani,
quë'rë ta'yejeiye yo'o yo'oye poreja'cua'ë mësacua.
13 Yë'ëni si'a recoyo ro'tajën, yë'ë yo'oyete yë'ëni senni achajën ba'ijë'ën. Ja'nca senni
achatoca, mësacua señete si'aye yo'oyë yë'ë. Ja'nca yo'oguë, Taita Riusu ta'yejeiyereba
ba'iyete bainni ëñoñë yë'ë.
14 Yë'ëni si'a recoyo ro'tajën sentoca, si'aye yo'oguë ba'iyë yë'ë.

Jesús promete enviar el Espíritu Santo

15 Mësacuabi yë'ëni ai yëjën ba'itoca, yë'ë coca guanseni jo'case'ere yo'ojën ba'iyë mësacua.
16 Ja'nca yo'ojën ba'itoca, yë'ëbi yë'ë Taitani ujaguë, yequë yihuoguë conguëte mësacuana
raoye señë, mësacua naconi jo'caye beoye conguëte.
17 Ja'anguëbi yua Riusu Espíritu sëani, Riusu te'e ruiñe ba'iyete mësacuani masi güeseji.
Ro bain hua'nabi baguëte huesëjën, baguëni baye porema'iñë. Baguëni ëñani masiye gare
porema'iñë. Mësacua recoñoare ba'ija'guë sëani, mësacuabi baguëni masijënna, mësacuare
jo'caye beoye conreba conji baguë.
18 Mësacuare yëhui hua'nare'ru ro jo'cani senjoñe beoye ba'iyë yë'ë. Jë'te, mësacuare conguë
raiyë yë'ë.
19 Yua rëño ñësebë ba'iguëna, ro bain hua'na yë'ëni recoyo ro'tama'icuabi yë'ëni se'e
ëñama'iñë. Mësacuaca yë'ëni ëñaja'cua'ë. Yë'ëbi huajëguë ba'ija'guë sëani, mësacua'ga
huajëreba huajëjën ba'ija'cua'ë.
20 Riusu Espíritu rai umuguse ti'anguëna, yë'ë yua yë'ë Taita naconi te'e ba'ija'guë'ë.
Güina'ru mësacuabi yë'ë naconi te'e ba'ijënna, yë'ë yua mësacua naconi te'e ba'ija'guë'ë.
Ja'anre te'e ruiñe masija'cua'ë mësacua.
21 Yë'ë coca guanseni jo'case'ere achani yo'ocua, ja'ancuabi yë'ëni ai yëjën ba'iyë. Yë'ëni ai
yëcua, ja'ancuani yë'ë Taitabi ai yëguë ba'iji. Yë'ë'ga ja'ancuani ai yëguë ba'iguë, yë'ë ba'iyete
bacua recoñoa huanoñe'ru bacuani ëñoñë yë'ë, yihuoguë quëabi Jesús.
22 Quëaguëna, yequë Judas, Iscariote hue'ema'iguë, baguëbi coca senni achabi:
—Ëjaguë, më'ëbi yëquënani ëñoguë, ro bain më'ëni recoyo ro'tama'icuani ëñoma'iñe cahuë
më'ë. ¿Më'ë guere ja'an yo'oguë'ne? senni achabi.
23 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:

—Yë'ëni ai yëjën ba'icua, yë'ë cocarebare achani yo'ojën ba'icua, ja'ancuani ëñoja'guë'ë yë'ë. Yë'ë Taitabi bacuani ai yëguë ba'iji. Ja'nrëbi, yëquëna samucuabi bacuana ti'anni, bacua recoñoare te'e ba'ijën, bacuare gare jo'caye beoye ba'ija'cua'ë yëquëna.
24 Yequëcua yë'ëni yëma'icua, ja'ancuabi yë'ë cocarebare ro achajën, ro yo'omajën ba'iyë. Ro yë'ë se'gabi ba cocarebare ro'tama'iñë. Yë'ë Taita yë'ë cuencueni raosi'quëbi yë'ëni ro'ta güeseguëna, ba cocarebare mësacuani quëani achoyë yë'ë.
25 Yë'ëbi mësacua naconi yuta ba'iguë, yua ja'an cocare mësacuani yihuoguë quëahuë.
26 Riusu Espírituca yua mësacuana ti'anni, si'aye mësacuani ye'yoni masi güeseji. Yë'ëbi caguëna, Taita Riusubi baguë Espíritute mësacuana raoji. Raoguëna, Espíritubi yua mësacuani jo'caye beoye yihuoguë, te'e conguë ba'iji. Ba'iguë, yua yë'ë cocareba quëase'e si'ayete mësacuani ro'ta güeseji.
27 Yureca, mësacuare jo'cani saiguë, mësacua recoñoa bojo huano güeseyë yë'ë. Yë'ë se'gabi ja'nca bojo güeseye poreyë. Ro bain se'gabi bojo güeseye porema'iñë. Ja'nca sëani, recoyo sa'ntiye beoye ba'ijë'ën. Recoyo huaji yëye beoye ba'ijë'ën.
28 Yua yë'ë coca ja'anrë quëase'ere achahuë mësacua: Yë'ëbi gare go'iyë. Go'ini, ja'nrëbi jë'te, mësacuani ëñaguë raija'guë'ë. Ja'nca quëaguëna, achahuë mësacua. Mësacuabi yë'ëni ai yëjën ba'itoca, mësacua yua yë'ë Taitana go'iyete achani, ai bojojën ba'ire'ahuë, yë'ë Taita yua yë'ë'ru quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë sëani.
29 Yureca, yë'ë go'irën yuta ti'anma'iguëna, mësacuani quëahuë. Mësacuabi yë'ë coca quëase'ere ro'tani, yë'ëbi goquëna, yë'ëni si'a recoyo ro'tajën ba'ijë'ën caguë, ja'nca yure quëahuë yë'ë.
30 Gu'a bain ëjaguë, zupai huati, ja'anguëbi raiguëna, yua rëño ñësebë se'ga mësacua naconi coca caguë ba'iyë yë'ë. Zupaibi yua yë'ëni ënseye porema'iguë ba'iji.
31 Yë'ë Taita guansese'e se'ga'ru güina'ru yo'oguë ba'iyë. Yë'ë Taitani ai yëguë ba'iguëna, si'a bainbi ëñani yë'ë Taita ai yëguë ba'iyete masija'bë caguë, baguë guansese'e'ru yo'oguë ba'iyë yë'ë. Yureca raijë'ën. Saiñu, cabi Jesús.

15

La vid verdadera

1 Cani ja'nrëbi, ye'yo cocare yihuoguë quëabi:
—Bisi ëye sahua, te'e ruiñe ba'i sahua'ru ba'iyë yë'ë. Ba'iguëna, yë'ë Taitabi, ëye zio ëjaguë'ru ba'iguë, yë'ëre conni cuiraguë ba'iji.
2 Yë'ë bain cuencuesi'cua yua ëye sahua cabëan'ru ba'iyë. Gue cabëbi ëyere quëinma'iguëna, yë'ë Taitabi ëñani, Gu'aji caguë, ba cabëte të'ntani senjoji. Gue cabëbi ëyere quëinguëna, yë'ë Taitabi ëñani, Quë'rë se'e quëinja'guë caguë, ba cabëte re'oye të'cani cuiraji. Zio ëjaguëbi baguë ëye sahuaña të'cani cuiraye'ru, yë'ë'ga yë'ë bainrebare conni cuiraguë, quë'rë re'oye yo'o yo'oye concuare bacuare re'huayë yë'ë.
3 Mësacuaca yua yë'ë cocareba quëani achose'ere ye'yeni, si'a recoñoa tënosi'cua ba'iyë.
4 Ja'nca sëani, yë'ëre zi'inni ba'ijën, yë'ë naconi recoyo te'e ba'ijë'ën. Yë'ë'ga mësacua naconi recoyo te'e ba'iyë. Ja'nca ba'ima'itoca, mësacuabi yë'ë Taita yëye'ru yo'oye gare porema'iñë. Ëye cabëbi ëye sahuate zi'inni ba'ima'itoca, ja'anse'ebi ëyere quëiñe porema'iji. Ja'nca quëiñe porema'iguëna, güina'ru mësacuabi yë'ëre zi'inni ba'ima'itoca, mësacua ja'ansi'cuabi yë'ë Taita yëye'ru yo'oye gare porema'iñë.
5 Bisi ëye sahua ba'iye'ru ba'iyë yë'ë. Mësacua yua ëye cabëan'ru ba'iyë. Ëye cabëanbi ëye sahuate zi'iñe'ru güina'ru yë'ëre zi'injën, yë'ë naconi recoyo te'e ba'ijë'ën. Ja'nca ba'ijën, yë'ë'ga mësacua naconi recoyo te'e ba'iguëna, mësacuabi yë'ë Taita yëye'ru ai ba'iye yo'oye poreyë. Ai ba'iye ai ëye quëiñe'ru ba'iji mësacuare.
6 Bainbi yë'ëna zi'inma'itoca, quëñoni senjoñe se'ga ba'iji bacuare. Ëye cabëan quëinma'iñe'ru ba'iyë. Ba cabëan yua gu'a cabëan sëani, zio ëjaguëbi tën'toni senjoji. Senjoni, ja'nrëbi cueneguëna, chiani toana senjoni ëoji.
7 Ja'nca sëani, yë'ëna zi'inni ba'ijë'ën. Yë'ë naconi recoyo te'e ba'ijë'ën. Ja'nca ba'ijën, yë'ë cocareba quëani achose'ere ro'tani, recoñoa re'huani batoca, mësacua yëye'ru senni achajën ujajën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'ijënna, mësacua señe si'aye mësacuare re'huacaise'e ba'ija'guë'bi.
8 Ja'nca ba'iguëna, mësacua yua ai ba'iye ëye quëiñe'ru Taita Riusu yo'ore yo'oreba yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'ijënna, si'acuabi Taita Riusu ta'yejeiye ba'iyete ëñani masiye poreyë. Ja'nca ëñajën, Cristoni te'e ruiñe conjën ba'iyë, mësacuare cayë.
9 Yë'ë Taita yua yë'ëni ai yëguë ba'iye'ru, güina'ru mësacuani ai yëguë ba'iyë yë'ë. Yëguë ba'iguëna, yë'ë naconi recoyo te'e bojojën ba'ijë'ën.
10 Yë'ë'ga yë'ë Taita guanse cocare yo'oguë, baguë yëguë ba'iyete masiguë bojoguë ba'iyë. Güina'ru mësacuabi yë'ë guanse coca cani jo'case'ere yo'ojën ba'itoca, yë'ë yëguë ba'iyete masijën bojojën ba'iyë.

11 Yë'ëbi bojo güeseguëna, mësacua yua ai ba'iye ai bojojën ba'ijë'ën caguë, ja'an cocare
mësacuani ja'nca yihuoguë quëahuë yë'ë.
12 Yë'ë guanse cocare cato, yua ñaca ba'iji: Mësacua yua sa'ñeña ai yëjën ba'ijë'ën. Yë'ëbi
mësacuani yëse'e'ru güina'ru sa'ñeña ai yëjën ba'ijë'ën.
13 Bainguëbi baguë gajecua ro'ire junni tontoca, bacuani ai ba'iye ai yëguë ba'iji. Quë'rë
ta'yejeiye yëguë ba'iye beoji.
14 Mësacua yua yë'ë guanse cocare te'e ruiñe yo'otoca, yë'ë gajecua'ë cayë.
15 Yë'ëre yo'o conjën ba'icua mësacuare se'e cama'iñë. Yo'o conguëbi baguë ëjaguë yo'o
yo'oyete huesëji. Yë'ëca yë'ë Taita cocareba masi güesese'e si'aye mësacuani quëahuë. Ja'nca
sëani, mësacua yë'ë gajecua'ë cayë.
16 Mësacua yua yë'ëna zi'inni ba'iye ro'tamaë'ë. Yë'ëbi mësacuani cu'ejani cuencueni, yë'ë
bainrebare re'huani bahuë. Mësacua yua yë'ë re'o yo'ore te'e ruiñe yo'oreba yo'ojë'ën caguë,
yua mësacuare cuencueni jo'cahuë. Ai ba'iye ëye quëiñe'ru mësacuabi yë'ë re'o yo'o yo'oreba
yo'otoca, mësacuabi guajaye beoye yo'ojën ba'iyë. Ja'nca ba'ijën, yë'ëni si'a recoyo ro'tajën,
mësacua yëyete yë'ë Taitani senjë'ën. Senjënna, si'aye mësacuana ënseye beoye insiji.
17 Yë'ë coca guansese'e: mësacua yua sa'ñeña ai yëjën ba'ijë'ën, ja'anre ro'tani yo'ojën
ba'ijë'ën.

El mundo odia a Jesús y a los suyos

18 Ro bainbi yua mësacuani je'o batoca, sa'ntiye beoye ba'ijë'ën. Yë'ëni ru'ru je'o base'ere
ro'tajë'ën.
19 Mësacua yua ro bain jubë ba'icua ba'itoca, ro bainbi mësacuani ai yëjën ba'ire'ahuë. Ro
bain jubë beocua, yë'ë bainreba cuencuesi'cua, ja'an ba'icuare sëani, ro bainbi mësacuani
je'o bayë.
20 Yë'ë coca quëase'e: "Yo'o concuabi bacua ëjacua'ru quë'rë ta'yejeiye beoyë" ja'an cocare
ro'tajë'ën. Ro bainbi yë'ëni ai gu'aye huaitoca, güina'ru mësacuare'ga ai gu'aye huaiyë.
Yë'ë coca quëani achose'ere achani yo'otoca, güina'ru mësacua coca quëani achoyete achani
yo'oyë.
21 Mësacua yua yë'ë bainrebare sëani, bacuabi yë'ë Taita yë'ëre cuencueni raosi'quëre ro
huesëjën, mësacuani gu'aye yo'ojën ba'iyë.
22 Yë'ëbi bacuani coca quëani achoguë raima'itoca, bacua gu'a juchare huesëjën
ba'ire'ahuë. Yua bacuani quëani achoguë raisi'quë sëani, bacua gu'a juchare masijën, yua
sehuo cocare caye porema'iñë.
23 Yë'ëni je'o bacuabi yë'ë Taitare'ga je'o bayë.
24 Yë'ëbi yua ta'yejeiye yo'o, yequëcua yo'oye porema'iñe yo'o, ja'anre yo'oni bacuani
ëñoma'itoca, bacua gu'a juchare sehuoye senma'ire'ahuë yë'ë. Ja'an yo'ore ëñasi'cuata'an,
bacuabi yua yë'ë, yë'ë Taita, yëquëna samucuani je'o bahuë.
25 Bacua ira coca toyani jo'case'e: "Ro ro'tajën, yë'ëni ro je'o bahuë" ja'an coca toyani
jo'case'e'ru güinareba'ru yure yo'ohuë bacua.
26 Yureca, yë'ë Taitana go'iguë, baguë Espíritu, ba te'e ruiñe quëani masi güeseguë,
ja'anguëte mësacuani yihuoguë conreba conguë, yë'ë ba'iyete te'e ruiñe quëani masi güeseji.
27 Mësacua'ga yë'ë naconi si'arën ba'isi'cuabi yë'ë ba'iyete te'e ruiñe quëani achojën
ba'ijë'ën.

16

1 Mësacuabi yë'ëre jo'cani senjoma'iñe caguë, ja'an cocare mësacuani yihuoguë quëahuë.
2 Mësacua yua yë'ë bainreba sëani, yua bacua jubëanna ñë'cajënna, mësacuani saoni sen-
joñë. Yurera bacua gu'aye yo'ojairënbi ti'anji. Riusu yo'ore conjën ba'iñu cajën, mësacuani
huani senjo ëaye yo'oyë.
3 Yë'ë, yë'ë Taita, yëquënani gare huesëcua sëani, ja'nca yo'oni jëhuajën ba'iyë bacua.
4 Yureca, ja'nca mësacuani quëani achohuë yë'ë. Bacua gu'aye yo'ojairënbi ti'anguëna,
bacua gu'aye yo'oyete ëñani, yë'ë güina'ru quëase'ere ro'tajë'ën.

Lo que hace el Espíritu Santo

Yurera, ja'an cocare mësacuani quëahuë yë'ë. Mësacua yë'ë naconi ba'icuare sëani, ja'anrë
mësacuani quëamaë'ë yë'ë.
5 Yurera, yë'ë raosi'quëna go'iguëbi ja'an cocare mësacuani quëahuë yë'ë. Go'iguëna,
mësacuabi ¿Jarona saiguë'ne më'ë? yë'ëni senma'iñë.
6 Ja'an cocare mësacuani quëaguëna, mësacua yua recoñoa ai sa'ntijën ai oiyë.
7 Oicuareta'an, yë'ë yua mësacuani te'e ruiñe coca quëaguëbi gare saiguëna, ai re'oye ba'iji
mësacuare. Saima'itoca, Riusu Espíritubi mësacuani yihuoguë conguë raima'iji. Saiguëca
baguëte mësacuana raoyë yë'ë.

8 Raoguëna, baguëbi rani si'a bain gu'a jucha, bacua re'oye yo'oye caraye, Riusu bënni
senjoja'ñe, ja'anre bainni ëñoni masi güeseji.
9 Yë'ëni recoyo ro'taye güecua sëani, bacua gu'a juchare ëñoni masi güeseji.
10 Yë'ë yua se'e ëñoma'iguëbi yë'ë Taitana go'iguë sëani, re'oye ba'iyete bainni ëñoni masi
güeseji baguë.
11 Zupai huati ro gu'a bain ëjaguë bënni senjosi'quë ba'ija'guë sëani, Riusu bënni sen-
joja'ñete bainni ëñoni masi güeseji Riusu Espíritu.
12 Yuta mësacuani coca yihuoguë quëaye ai caraguëna, yë'ëbi mësacuani yure quëama'iñë,
mësacua te'e ruiñe achajairën yuta ti'anma'iguë sëani.
13 Riusu Espíritu rairën ti'anguëna, baguëbi yua Riusu te'e ruiñe ba'i cocare mësacuani
caraye beoye ëñoni masi güeseji.
14 Ja'nca quëani achoguë, yë'ë ta'yejeiye ba'iyete ai ba'iye ai ëñoji baguë. Bainbi yë'ëni
gugurini rëanni bojoja'bë caguë ëñoji. Yë'ë te'e ruiñe ba'iyete mësacuani ëñoni masi güeseji
baguë.
15 Yë'ë Taita ba'iye'ru güinareba'ru ba'iyë yë'ë'ga. Ja'nca sëani, Riusu Espíritubi yë'ë te'e
ruiñe ba'iyete mësacuani ëñoni masi güeseye, ja'anre mësacuani quëahuë yë'ë.

La tristeza se cambiará en alegría

16 Yureca, rëño ñëserë ba'iguëna, mësacuabi yë'ëre ëñañe beoye ba'iyë. Ja'nca ba'ini,
ja'nrëbi se'e rëño ñëserë ba'iguëna, yë'ëre se'e ëñañë, quëabi Jesús.
17 Quëaguëna, baguëre conjën ba'icua yequëcuabi sa'ñeña coca senni achahuë:
—¿Baguë queaca ro'taguë, ja'an cocare quëaguë'ne? Rëño ñëserë ba'iguëna, yë'ëre ëñañe
beoye ba'iyë. Ja'nrëbi se'e rëño ñëserë ba'iguëna, yë'ëre se'e ëñañë, caji baguë. Cani, Yë'ë
Taitana go'iguë sëani, ja'an case'ere'ga quëabi.
18 Rëño ñëserë caguëna, maibi baguë cocare ro huesë ëaye achayë, sa'ñeña senni achahuë.
19 Senni achajënna, Jesusbi bacua cocare masiguë, baguëni senni achaye yëyete masiguë
baji'i. Ja'nca sëani, Jesusbi bacuani coca senni achabi:
—Yë'ëbi coca caguë: Rëño ñëserë ba'iguëna, yë'ëre ëñañe beoye ba'iyë. Ja'nrëbi, se'e rëño
ñëserë ba'iguëna yë'ëre se'e ëñañe, ja'an cocare caguëna, mësacuabi ro huesë ëaye achajën,
¿ja'anre sa'ñeña senni achaye mësacua?
20 Yureca, mësacuani ganreba yihuoguë quëayë yë'ë: Mësacuabi ai oijën ai sa'ntireba
sa'ntijënna, gu'a bain si'acuabi bojora bojojën ba'ija'cua'ë. Ja'nca ba'iyeta'an, mësacua yua
sa'nti hua'na ba'icuabi yuara ai bojoreba bojojën ba'ija'cua'ë.
21 Romigobi zinre të'ya rai bi'ragona, ai ba'iye ai ja'sina ju'ingobi sa'nti hua'go se'ga ba'igo,
bago të'ya rairën ti'anse'e sëani. Ja'nrëbi të'ya rani tëjini, bago zinni ëñani ai bojoreba bojogo.
Bago sa'ntise'ere ro'tama'igo bojogo.
22 Güina'ru, mësacuabi yureña ai sa'nti hua'na ba'iyë. Ja'nca ba'icuata'an, yë'ëbi se'e
mësacuani ëñaguë raiguëna, mësacuabi recoñoa ai bojoreba bojoja'cua'ë. Ja'nca bojojënna,
yequëcuabi mësacuani se'e sa'nti güeseye gare porema'iñë.
23 Ja'anrën ti'anguëna, mësacua si'aye te'e ruiñe masijën, yua yë'ëni coca senni achaye
beoye ba'ija'cua'ë. Ganreba mësacuani yihuoguë quëayë yë'ë. Mësacuabi yë'ëni si'a recoyo
ro'tajën, Taita Riusuni baguë bayete sentoca, mësacuani caraye beoye insireba insise'e
ba'ija'guë'bi.
24 Yure ëca mësacuabi yë'ëni si'a recoyo ro'tajën, yë'ë bayete gare señe beoye ba'icua'ë.
Yureca, yë'ë bayete Taita Riusuni senjë'ën. Ja'nca sentoca, mësacuabi ai ta'yejeiye coreba
cojën, ai recoyo bojojën ba'ija'cua'ë.

Jesucristo, vencedor del mundo

25 Yureca, mësacuani coca yihuoguë, ye'yo coca se'gabi quëahuë yë'ë. Ja'nca quëaguë,
mësacuani Taita Riusu ba'iyete ai ruiñe quëajairën ti'anji. Mësacuani ye'yo cocabi se'e quëaye
beoye ba'iyë.
26 Ja'anrën ti'anguëna, mësacua yëye'ru senni achaguëna, yë'ëbi Taita Riusuni mësacuare
sencaiye beoye ba'iyë.
27 Taita Riusubi mësacuani, yë'ëni ai yëjën ba'icua sëani, mësacuani ai yëguë ba'iji. Mësacuabi
yua yë'ë Taita raosi'quë ba'iyete si'a recoyo ro'tajën, yë'ëni ai yëjën ba'iyë.
28 Yë'ë Taitabi yë'ëre raoguëna, bainna ëñaguë raisi'quë'ë yë'ë. Ja'nca raisi'quëbi yuara
bainre jo'cani, yë'ë Taitana go'iyë, yihuoguë quëabi Jesús.
29 Quëaguëna, baguëre concuabi cahuë:
—Yurera më'ëbi yëquënani ro ye'yo cocabi quëama'iñë. Te'e ruiñe ba'i cocabi quëaguëna,
achayë yëquëna.
30 Më'ëbi yua si'aye te'e ruiñe masiguëna, yëquënabi ro huesë ëaye beoye achayë. Ja'nca
masiguëna, yëquënabi më'ëre, Riusu Raosi'quë ba'iyete si'a recoyo ro'tayë, cahuë.
31 Cajënna, Jesusbi sehuobi:

—¿Mësacuabi yë'ë ba'iyete si'a recoyo ro'taye caye?
32 Yurera ba'iguëna, yequëcuabi saoni senjojënna, mësacua si'a jubëbi yë'ëre jo'cani senjoni,
mësacua huë'eñana gare go'iyë. Ja'nca go'ijën, yë'ëre te'e hua'guëre jo'cani senjoñë mësacua.
Ja'nca jo'cani senjocuata'an, yë'ë yua te'e hua'guë beoyë, yë'ë Taitabi coñe sëani.
33 Yureca, mësacuabi yë'ëni si'a recoyo ro'tajën, recoyo bojo huanoñe ba'ijë'ën caguë, ja'an
cocare mësacuani quëahuë yë'ë. Mësacuabi ën yijare ba'ijënna, zupaire concuabi mësacuani
ai je'o baja'cua'ë. Ja'nca bacuata'an, mësacua yua recoñoa bojoye se'gare re'huani ba'ijë'ën.
Yë'ëbi zupaire concuare ënseye poreguë sëani, recoyo bojoye se'ga ba'ijë'ën, yihuoguë quëabi
Jesús.

17

Jesús ora por sus discípulos

1 Ja'nca yihuoguë quëani tëjini, Jesusbi mëiñe ëñani, Riusuni ujaguë ca bi'rabi:
—Taita, yureca më'ë casirën ti'anbi. Ja'nca ti'anguëna, yë'ë ta'yejeiye ba'iyete bainni
ëñojë'ën. Ëñoguëna, yë'ë'ga më'ë ta'yejeiye ba'iyete bainni ëñoñë.
2 Më'ëbi yë'ëre si'a bain Ëjaguëre re'huaguëna, yë'ëbi më'ë cuencueni raosi'cuare bani,
bacuare si'arën huajëreba huajëcuare re'huayë yë'ë.
3 Më'ëbi te'e ruiñereba ba'iguë'ë. Yequë riusu beoji. Yë'ë'ga Jesucristo hue'eguëbi më'ë
raosi'quëreba ba'iguë'ë. Ja'nca ba'iyë mai. Ja'nca ba'ijënna, maini si'a recoyo ro'tacuani
si'arën huajëreba huajëcua ba'iyë.
4 Yë'ëbi ën yijana rani, më'ë yo'o case'ere yo'oni tëjihuë. Ja'nca yo'oguë, më'ë ta'yejeiye
ba'iyete bainni ëñohuë yë'ë.
5 Ja'nca ëñosi'quëbi më'ëna go'iyë yë'ë. Go'iguëna, yë'ëre më'ë naconi ta'yejeiye Ëjaguëre
se'e re'huani, yë'ëre bajë'ën. Ën yija re'huani jo'casirën, quë'rë ja'anrë ëjaguë ba'ise'e'ru se'e
yë'ëre re'huani bajë'ën, Taita.
6 Yua më'ë ta'yejeiye ba'iyete më'ë bainreba cuencueni raosi'cuani ëñohuë yë'ë. Më'ëbi
si'a bainre ëñani, më'ë bainreba se'gani tëani bani, yë'ëna raoni jo'caguëna, më'ë bainreba
sëani, yë'ëbi bacuani bani, më'ë cocarebare bacuani te'e ruiñe quëani achohuë yë'ë. Quëani
achoguëna, bacuabi achani si'a recoyo ro'tahuë.
7 Ja'nca recoyo ro'tajën, yë'ë cocarebare achajën, si'aye më'ë cocareba ba'iye masijën, Te'e
ruiñe caji Riusu cajën ba'iyë.
8 Yë'ëbi më'ë coca quëani achose'ere bacuani te'e ruiñe cani achoguëna, bacuabi te'e ruiñe
achani, yë'ë yua më'ë raosi'quë ba'iyete te'e ruiñe masini, ja'anre te'e ruiñe recoyo ro'tahuë.
9 Ja'nca sëani, bacua ba'iyete ro'taguë, më'ëni ujaguë ba'iyë yë'ë. Si'a bainre ro'tama'iñë
yë'ë. Bacua se'gare më'ë bainreba ba'ijënna, yë'ëna raosi'cuare sëani, bacuare ro'taguë,
më'ëni ujayë, Taita.
10 Më'ë bainrebare yë'ëna raoguëna, yë'ëbi bacuani bani bojoguëna, yë'ëni si'a recoyo
ro'tahuë. Ja'nca ro'tajënna, bainbi bacua ba'iyete ëñani, yë'ë ta'yejeiye ba'iyete re'oye cajën
ba'ija'cua'ë.
11 Yureca, yë'ëbi ën yijana se'e bëama'iñë. Bacua se'ga bëayë. Bëajënna, yë'ëbi më'ëna go'iyë.
Go'iguëna, më'ë yua jucha beoguë, më'ë ta'yejeiye yo'oni ëñoguë, bacuani conguë ba'ijë'ën,
Taita. Bacuare yë'ëna raoni jo'caguë, yua mai recoyo te'e zi'inni ba'iye'ru bacua, bacuare'ga
recoyo te'e zi'inni ba'icuare re'huajë'ën.
12 Yë'ëbi bacua naconi ba'iguë, më'ë raosi'cuare sëani, më'ëbi ta'yejeiye yo'oni conguëna,
bacuare conni re'huani bahuë yë'ë. Ja'nca conni baguëna, gu'a juchana bonëñe beoye
baë'ë. Te'eguë se'ga, gu'a juchana bonëni huesëja'guë, ja'anguë se'gabi gu'a juchana tonni
huesëjaji'i. Më'ë cocareba toyani jo'case'e'ru güina'ru ba'ija'ye caguë, më'ë cuencueni
jo'case'e'ru güina'ru baji'i baguëre.
13 Yureca, më'ëna go'iyë yë'ë. Ja'nca go'iye ro'taguë, bacua yua yë'ë recoyo bojoye'ru
güina'ru caraye beoye bojoreba bojoja'bë caguë, yë'ë coca yure ujaguë cayë yë'ë.
14 Yua më'ë cocarebare bacuani quëani achoni jo'cahuë yë'ë. Ro bain ba'iye'ru tin ba'icua
sëani, ro bain ba'icuabi bacuani je'o bayë. Yë'ë yua ro bain ba'iye'ru tin ba'iguëna, bacua'ga
güina'ru ba'iyë.
15 Bacua ba'iyete ro'taguë, më'ëni ujayë yë'ë. Ro bain ba'irubi quëñoni bajë'ën senma'iñë
yë'ë. Zupai huatibi bacuani coquema'ija'guë caguë, bacuani ëñaguë conguë ba'ijë'ën.
Ja'anre ujaguë señë yë'ë, Taita.
16 Bacuabi yua ro bain ba'iye'ru tin ba'iyë. Yë'ë yua ro bain ba'iye'ru tin ba'iguëna,
bacua'ga güina'ru ba'iyë.
17 Te'e ruiñe ba'i recoñoa bacuare re'huani bajë'ën. Më'ë cocareba yua te'e ruiñe ba'i coca
sëani, ja'anbi bacuare te'e ruiñe ba'i recoñoa bacuare re'huani bajë'ën.
18 Më'ë yua yë'ëre bainna raoguëna, yë'ëbi güina'ru bacuare bainna saohuë yë'ë.

19 Bacua yua më'ë cuencueni ëñose'e'ru më'ë yo'ore sani te'e ruiñe yo'ojën ba'ija'bë caguë,
yë'ë'ga më'ë cuencuese'e'ru junni tonguë saiyë, Taita.
20 Yureca, bacuare ujaguëna, yequëcuabi bacua cocare achani yë'ëni si'a recoyo ro'tajënna,
ja'ancuare'ga ujaguë ba'iyë yë'ë.
21 Si'a jubëbi recoyo te'e ro'tajën ba'ija'bë caguë ujayë yë'ë. Më'ë yua yë'ë naconi te'e
recoyo ba'iguëna, yë'ë'ga më'ë naconi te'e recoyo ba'iyë. Bacua'ga güina'ru mai naconi te'e
recoyo ba'ija'bë caguë ujayë, Taita. Ja'nca te'e recoyo ba'ijënna, si'a bainbi ëñani, yë'ë yua
më'ë raosi'quë ba'iyete si'a recoyo ro'taja'bë caguë ujayë yë'ë.
22 Më'ëbi yua më'ë ta'yejeiye ba'iyete yë'ëna jo'caguëna, yë'ë'ga më'ë ta'yejeiye ba'iyete
bacuana jo'cahuë. Mai ba'iye'ru recoyo te'e ba'ija'bë caguë, ja'nca jo'cahuë yë'ë.
23 Yë'ë yua bacua naconi recoyo te'e ba'iguëna, më'ëbi yë'ë naconi recoyo te'e ba'iyë. Ja'nca
ba'ijënna, bacua yua mai te'e ruiñe ba'iye'ru recoyo te'e ba'ija'bë cayë. Ja'nca ba'ijënna, si'a
bainbi bacua ba'iyete ëñani, yë'ë yua më'ë raosi'quë ba'iye, ja'anre masija'bë cayë. Më'ë yua
yë'ëni ai yëguë, bacuare'ga güina'ru ai yëguë ba'iyë më'ë. Si'a bainbi bacua ba'iyete ëñani,
ja'anre masija'bë cayë.
24 Taita, ru'rureba ba'isirën, ën yijare yuta re'huama'irën, më'ë ta'yejeiye ba'iyete yë'ëna
jo'cahuë më'ë. Ja'nca jo'caguëna, yë'ëbi më'ëni ëñere señë: Bacua'ga yë'ë go'ija'runa saiye
señë. Sani, yë'ë ta'yejeiye ba'iye, më'ë jo'case'ere ëñani masija'bë cayë.
25 Yë'ë Taita, më'ë se'gabi recoyo re'oye ro'tani conguëna, më'ë ba'iyete masini bojoyë
yë'ë. Bacua'ga yë'ë ba'iye, më'ë raosi'quë ba'iye, ja'anre masini bojoyë. Ro ba'icuaca më'ë
ba'iyete huesëcua'ë.
26 Më'ëbi yë'ëni ai yëguëna, më'ë bain cuencuesi'cuabi güina'ru yequëcuani ai yëjën
ba'ija'bë caguë, më'ë ta'yejeiye ba'iyete bacuani ëñohuë yë'ë. Ja'nca ëñoguë, bacuani quë'rë
se'e eñoguë ba'ija'guë'ë yë'ë, ujaguë cani tonbi Jesús.

18

Arrestan a Jesús

1 Ja'nca ujani tonni, baguëre conjën ba'icua naconi huëni, Cedrón casi yorobëte je'enni,
jo'ya re'ohuëna ti'anni, baguëre concua naconi bëahuë.
2 Ja'an bëani ba'irute masibi Judas, Jesusre insini senjosi'quë hue'eguë. Jesús yua baguëre
concua naconi bëani coca caguë ba'isiru sëani,
3 Judasbi masini, pairi ëjacua, fariseo bain, ja'ancuana sani, soldado jubë, bacua coñete
senji'i. Senguëna, baguëni coñe saohuë. Saojënna, majahuëan, sunqui cabëan toa zëinse'e,
guerra hua cabëan, ja'anre inni, Judas naconi sani, Jesús ba'iruna ti'anhuë.
4 Ti'anjënna, Jesusbi bacua preso zeanja'ñete masiguë, bacuana tëhuoni senni achabi:
—¿Mësacua gueguëni cu'ejën rate'ne? senni achabi.
5 Senni achaguëna, bacuabi sehuohuë:
—Jesús Nazarenoni cu'ejën raë'ë, sehuohuë.
Senhuojënna:
—Yë'ë'ë, quëabi.
Quëaguëna, Judas hue'eguë, Jesusre insini senjoguëbi bacua naconi tinja nëcaguë ëñabi.
6 Nëcaguë ëñaguëna, Jesusbi, "Yë'ë'ë" caguëna, bacuabi yo'jena go'iye taën'ë.
7 Tantena, Jesús yua bacuani se'e senni achabi:
—¿Mësacua gueguëni cu'ejën rate'ne? senni achabi.
Senni achaguëna,
—Jesús Nazarenoni cu'ejën raë'ë, sehuohuë.
8 Sehuojënna, Jesusbi cabi:
—Yë'ë'ë. Mësacua cu'eguë'ë, cahuë yë'ë. Yë'ëni cu'ejën raitoca, yë'ë bain concuare
zeanma'ijë'ën. Bacuabi quëñëja'bë cayë, cabi.
9 Jesús coca ja'anrë case'e: "Më'ë bain yë'ëna raosi'cua, bacua gare huesoye beoye
re'huani bahuë" ja'an coca case'e'ru güina'ru ba'ija'guë caguë, Bacuabi quëñëja'bë cabi.
10 Caguëna, ja'nrëbi, Simón Pedro yua guerra hua hua'tire baguëbi yua ja'an hua'tibi
rutani, pairi ta'yejeiye ëjaguëre yo'o conguëni huani, baguë jëja ganjorote cue'reni tonbi.
Malco hue'ebi ba yo'o conguë.
11 Cue'reni tonguëna, Jesusbi Pedroni cabi:
—Yo'oma'ijë'ën. Më'ë hua'tire hua'ti aya corohuëna jëojë'ën. Yë'ë Taitabi cuencueni
guanseguëna, baguë yo'ore ai yo'oguë saiye bayë yë'ë, cabi.

Jesús ante Anás

12 Ja'nrëbi, soldado jubë, bacua ëjaguë, judío ëja bain naconi, bacuabi Jesusre preso
zeanni, guënameanbi huenhuë.

13 Huenni, ru'ru baguëte Anás hue'eguëna sani ëñohuë. Anás yua Caifás huaguë ba'iguëna,
Caifás yua ja'an tëcahuë pairi quë'rë ta'yejeiye ëjaguë baji'i.
14 Caifás yua judío ëjacuani yihuoguë: "Te'eguë se'gabi bain ro'ire junni huesëtoca, quë'rë
re'oye ba'iye ba'iji" ja'anre ja'anrë yihuosi'quë baji'i baguë.

Pedro niega conocer a Jesús

15 Ja'nrëbi, Simón Pedrobi, yua yequë Jesusre conguë naconi, Jesusre be'tebi. Be'teguëna,
ba yequë conguë yua pairi quë'rë ta'yejeiye ëjaguë Caifasre masiguëbi, Caifás huë'ena
cacabi. Jesusre be'teguë cacaguë,
16 Pedrote, hue'se ca'nco nëcaguëna, jo'cabi. Ja'nca jo'cani, Caifasbi ba yequë conguëte
masiguë sëani, ba yequë conguëbi anto sa'ro cuirago naconi coca cani, anto sa'rore anconi,
Pedroni caca güesebi.
17 Caca güeseguëna, anto sa'ro cuirago, ba huë'e yo'o congobi Pedroni cago:
—¿Më'ë yua ba bainguë Jesús, baguëte consi'quëma'iguë? senni achago.
Senni achagona, Pedrobi:
—Bañë, sehuobi.
18 Yureca, ai sësëguëna, ba huë'e yo'o concua, soldado ëjacua naconi, bacuabi neo tëcabi
toare zëonni, të'ijeiye nëcajën cuin'ë. Pedro'ga bacua naconi te'e toa cunji'i.

El sumo sacerdote interroga a Jesús

19 Ja'nrëbi, Jesusre pairi quë'rë ta'yejeiye ëjaguë ba'iruna nëcojënna, pairi quë'rë ta'yejeiye
ëjaguëbi baguëni coca senni achabi. Baguëre concua ba'iye, baguë coca ye'yoye, ja'anre
senni achaguëna,
20 Jesús sehuobi:
—Si'a bainbi yë'ë coca ye'yoyete achani masija'bë caguë, bain ñë'ca huë'eña, Riusu huë'e
judío bain ñë'cani ye'yo coca achajën ba'iruan, ja'anruanna sani, yë'ë cocare ye'yoguë baë'ë
yë'ë. Gare yahueye beoye te'e ruiñe ye'yoguë baë'ë yë'ë.
21 Ja'nca sëani, ¿mësacua queaca ro'tajën, yë'ëni ja'an coca senni achaye'ne? Yë'ë
achasi'cuana sani, bacuani senni achajë'ën. Bacuabi yë'ë coca ye'yose'ere masiyë, se-
huoguë cabi.
22 Ja'nca caguëna, soldado ëjaguë Jesús ca'ncore nëcaguëbi yua baguë ëntë abëbi Jesús ziana
cueni, baguëni bëinguë cabi:
—¿Më'ë queaca ro'taguë, pairi quë'rë ta'yejeiye ëjaguëni ja'an cocabi sehuoguë'ne? cabi.
23 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Yë'ë yua gu'a cocabi sehuotoca, ¿gue gu'a cocare caye'ne yë'ë? Re'o cocabi sehuotoca,
¿më'ë queaca ro'taguë, yë'ëni cueguë'ne? sehuoguë cabi.
24 Caguëna, Anasbi Jesusre preso huensi'quëre ta'yejeiye ëjaguë Caifasna saobi.

Pedro niega otra vez a Jesús

25 Ja'ansirënbi, Pedro yua hue'se ca'ncore cuinguë nëcaguëna, yequëcuabi baguëni senni
achahuë:
—¿Më'ë yua ba bainguë consi'quëma'iguë? senni achahuë.
Senni achajënna, Pedrobi ëñama'iñe caguë:
—Bañë, sehuobi.
26 Sehuoguëna, yequë pairi ta'yejeiye ëjaguëre yo'o conguëbi coca cabi. Pedro yua yequë
bainguë ganjoro cue'reni tonsi'quë, ja'anguë yua ënquë te'e ba'isi'quë baji'i. Ja'nca ba'iguëbi
Pedroni coca cabi:
—Më'ë yua Jesús naconi jo'ya re'ohuëte baë'ë. Ja'nca ba'iguëna, më'ëni ëñahuë yë'ë, cabi.
27 Caguëna, Pedrobi se'e Bañë sehuobi. Ja'nca sehuoguëna, ja'ansirën curabi yuji'i.

Jesús ante Pilato

28 Ja'nrëbi, Jesusre zeanni, zijeirën ba'iguëna, Caifás huë'ebi bain ta'yejeiye ëjaguë huë'ena
sahuë. Bacua yua judío bain sëani, Gu'ana pa'roma'iñu cajën, bain ta'yejeiye ëjaguëna
cacamaë'ë. Bacua pascua aonre aiñe yëcuabi gu'ana pa'roye poremaë'ë.
29 Ja'nca sëani, bain ta'yejeiye ëjaguë, Pilato hue'eguëbi bacuana etani, coca senni achabi:
—¿Ënquë gue juchare yo'oguëna, mësacua caye'ne? senni achabi.
30 Senni achaguëna, sehuohuë:
—Gu'aye yo'osi'quë ba'ima'itoca, baguëte më'ëna insima'ire'ahuë yëquëna, sehuohuë.
31 Sehuojënna, Pilato cabi:
—Mësacua se'gabi baguëte sani, mësacua ira bain coca toyani jo'case'e caye'ru, baguëni
si'nsejë'ën, cabi.
Caguëna, judío bainbi cahuë:
—Yëquëna ira bain coca toyani jo'case'ere ëñato, yua Bainni huani senjoma'ijë'ën caguëna,
baguëni te'e ruiñe si'nseñe porema'iñë yëquëna, cahuë.

32 Ja'nca cahuë. Jesús coca ja'anrë caguë ba'ise'e, baguë crusu sa'cahuëna junni huesëja'ye,
ja'an coca case'e'ru güina'ru ba'ija'guë caguëna, ja'nca cahuë bacua.
33 Cajënna, Pilatobi baguë huë'ena go'iye cacani, Jesusre choni, baguëni coca senni achabi:
—¿Më'ë yua judío bain ta'yejeiye ëjaguë'guë? senni achabi.
34 Senni achaguëna, Jesusbi sehuobi:
—¿Më'ë se'gabi ja'anre ro'tani yë'ëni senni achaguë? ¿yequëcuabi ja'anre më'ëni quëare?
sehuoguë senni achabi.
35 Senni achaguëna, Pilatobi sehuobi:
—¿Më'ë queaca ro'taguë, ja'an senni achaguë'ne? Yë'ë yua judío bainguë ba'ima'iñë. Më'ë
bain, judío bain pairi ëjacuabi më'ëre preso zeanni, yë'ëna rani nëcohuë. ¿Më'ë gue gu'aye
yo'osi'quëguë'ne? senni achabi.
36 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—Yë'ë yua ta'yejeiye ëjaguëta'an, ën yija bainre guansema'iñë yë'ë. Ja'nca guanseguë
ba'itoca, yë'ëre concuabi yure guerra huajën, judío bain yë'ëre preso zeañe ënsejën
ba'ire'ahuë. Yequë jobo Ëjaguë sëani, yë'ëre concuabi guerra huama'iñë, sehuoguë quëabi.
37 Quëaguëna, Pilatobi senni achabi:
—Ja'nca ba'itoca, ¿më'ë yua bain ta'yejeiye ëjaguë'guë? senni achabi.
Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—Ja'nca ba'iyë yë'ë. Ja'anna të'ya raisi'quë baë'ë yë'ë. Te'e ruiñe ba'i cocare quëani
achoguë raisi'quë'ë ën yijana. Te'e ruiñe ba'iye ye'yeye yëcua, si'acuabi yë'ë cocare achayë,
sehuoguë quëabi.
38 Quëaguëna, Pilatobi:
—¿Te'e ruiñe ba'iyete queaca masiye'ne? senni achabi.

Jesús es sentenciado a muerte

Ja'nca senni achani ja'nrëbi, se'e judío bainna etani, bacuani cabi:
—Baguë yua gu'aye yo'osi'quë ba'iye huanoma'iji yë'ëre.
39 Ja'nca ba'iguëna, mësacua ira bain senni achajën ba'ise'e'ru yure tëcahuë'ga güina'ru
yo'oye ro'tayë yë'ë. Mësacua pascua umuguseña sëani, ¿mësacua jaro bainguë preso
zeansi'quëre etoye señe'ne? ¿Ënquë, mësacua ta'yejeiye ëjaguëte etoye yëye? senni achaguë
cabi.
40 Caguëna, bacuabi yua si'a jëja cani achojën baë'ë:
—¡Bañë! ¡Yequë, Barrabás hue'eguë, ja'anguëni etojë'ën! güijën cahuë.
Ja'an Barrabás hue'eguë yua bainre huani jian huati baji'i.

19

1 Ja'nca cajënna, Pilatobi Jesusre sani, baguëte ga'ni za'zabobi si'nseye guansebi.
2 Ja'nrëbi, soldado hua'nabi miu ma ga'huare baguëte tëonni, baguë sinjobëna tëohuë.
Ja'nrëbi, bajacu can ëjaguë canre inni, baguëna sayani,
3 ja'nrëbi, baguëna ñë'ca rani jayajën cahuë:
—¡Ai zoe ba'irën huajëni ba'ijë'ën, judío bain ta'yejeiye ëjaguë! cahuë.
Ja'nca cajën, bacua ëntë abëanbi baguëna cuehuë.
4 Ja'nrëbi, Pilato yua se'e etani, judío bainni cabi:
—Ëñajë'ën. Baguëte mësacuani ëñoguë rahuë. Gu'aye yo'osi'quë ba'iye huanoma'iji yë'ëre.
Ja'anre achani masijë'ën, cabi.
5 Caguëna, Jesús yua miu ma ga'hua, bajacu can, ja'anre sayasi'quëbi etani nëcabi. Etani
nëcaguëna, Pilatobi bacuani quëabi:
—Yureca ëñajë'ën. Bainguëbi nëcaji, quëabi.
6 Quëaguëna, pairi ëjacua, soldado ëjacua, bacuabi ëñani, si'a jëja achoye cahuë:
—¡Crusu sa'cahuëna quenni reojë'ën! ¡Crusu sa'cahuëna quenni reojë'ën! güijën cahuë.
Cajënna, Pilatobi cabi:
—Mësacua se'gabi baguëte crusu sa'cahuëna quenni reojë'ën. Gu'aye yo'osi'quë ba'iye gare
huanoma'iji yë'ëre, cabi.
7 Caguëna, judío bainbi sehuohuë:
—Riusu guanseni jo'case'ere ëñato, Riusuni jayajën cacuare huani senjojë'ën guanseni
jo'cabi Riusu. Ja'nca sëani, baguë yua Riusu Zin ba'iye caguëna, baguëni huani senjoñe bayë,
sehuohuë.
8 Ja'nca sehuojënna, Pilatobi achani, quë'rë ai huaji yëguë baji'i.
9 Ja'nrëbi, baguë huë'ena go'iye cacani, Jesusni se'e senni achabi:
—¿Më'ë jarobi raquë'ne? senni achabi.
Senni achaguëna, Jesusbi ro caye beoye nëcabi.
10 Nëcaguëna, Pilato cabi:

—¿Më'ë guere yo'oguë sehuoma'iguë'ne? Yë'ë yua bain ëjaguë sëani, më'ëni etoye poreyë yë'ë. Më'ëni crusu sa'cahuëna quenni reoye'ga poreyë yë'ë. ¿Ja'anre masima'iguë më'ë? cabi.
11 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Taita Riusu, guënamë re'oto ba'iguëbi më'ëre bain ëjaguëre re'huama'itoca, yë'ëre guanseye gare porema'ire'ahuë më'ë. Ja'nca sëani, yë'ëre preso zeanni më'ëna insisi'quë, ja'anguëbi quë'rë ai ba'iye jucha baji, sehuobi.
12 Ja'nca sehuoguëna, Pilatobi Jesusre etoye coca caguë baji'i. Ba'iguëna, judío bainbi si'a jëja güihuë:
—¡Baguëte etotoca, më'ë ta'yejeiye ëjaguëbi bëinji! ¡Bain ta'yejeiye ëjaguë casi'quë sëani, romano bain ta'yejeiye ëjaguëni gu'aye casi'quë ba'iji! güijën cahuë.
13 Ja'nca cajënna, Pilatobi achani, Jesusre huë'ebi etoni, bainni baguëte ëñobi. Ëñoni ja'nrëbi, baguë jëja ñu'i seihuë, gata pë'npësiru, hebreo cocabi Gabata casiru, ja'anruna bëani, Justicia yo'oza caguë baji'i.
14 Ja'an umuguse yua judío bain pascua aon ain umuguse ja'anrë ba'i umuguse ba'iguëna, ja'an aonre re'huaye bahuë. Mëñera së'irën ba'iguëna, Pilatobi judío bainni cabi:
—¡Yureca, mësacua ta'yejeiye ëjaguëte ëñajë'ën! cabi.
15 Caguëna, bacuabi si'a jëja güihuë:
—¡Baguëni huani senjojë'ën! ¡Baguëni huani senjojë'ën! ¡Baguëte crusu sa'cahuëna quenni reoni senjojë'ën! güijën cahuë.
Cajënna, Pilatobi coca senni achabi:
—Mësacua ta'yejeiye ëjaguëte sëani, ¿baguëni crusu sa'cahuëna reoye caye? senni achabi.
Senni achaguëna, pairi ëjacuabi sehuohuë:
—Yëquëna ta'yejeiye ëjaguë beoji baguë. Romano bain ta'yejeiye ëjaguë se'gabi yëquëna ëjaguëreba ba'iji, sehuohuë.
16 Ja'nca sehuojënna, Pilatobi baguëte crusu sa'cahuëna quenni reoye soldado hua'nana insibi. Insiguëna, Jesusre sahuë.

Jesús es crucificado

17 Ja'nca sajën, crusu sa'cahuëna reoru, sinjo gu'an casiru, hebreo cocabi Gólgota casiru, ja'anruna Jesusre sahuë. Baguë crusu sa'cahuëte baguëni cuan güesehuë.
18 Sani ti'anni, baguëte crusu sa'cahuëna reohuë. Yequëcuare'ga, samucuare baguë naconi te'e reohuë. Te'eguëte baguë jëja ca'ncona reohuë. Te'eguëte baguë ari ca'ncona reohuë. Baguëte yua bacua joborana reohuë.
19 Reojënna, Pilatobi baguë gu'aye yo'ose'ere ro'tani, "Jesús Nazareno, judío bain ta'yejeiye ëjaguë'bi baji'i" ja'anre toyani, Jesús crusuna sëoye guansebi.
20 Sëoye guanseguëna, judío bain ai ba'i jubëbi ja'an coca toyani sëose'ere ëñahuë, huë'e jobo cueñe ba'iruna reosi'quëre sëani. Hebreo coca, latín coca, griego coca, ja'an cocabi toyani sëose'e baji'i.
21 Ba'iguëna, ja'nrëbi, judío bain pairi ëjacuabi Pilatona sani, baguëni coca cahuë:
—¿Më'ë queaca ro'taguë, "Judío bain ta'yejeiye ëjaguë'bi ba'iji" toyaguë'ne? Ja'anre tënoni, "Judío bain ta'yejeiye ëjaguëguëña" ja'anre toyani sëojë'ën, cahuë.
22 Cajënna, Pilatobi sehuobi:
—Bañë. Yë'ë coca toyani sëose'ere gare tënoñe beoye ba'iyë yë'ë, sehuobi.
23 Ja'nrëbi, soldado hua'nabi baguëte quenni reojën, baguë cañare inni bahuë. Gajese'gacua sëani, ga soldado hua'guëbi te'e canre babi. Jesús ju'i can se'gabi jëhuabi. Ta'nësiruan beoguë, ëmëje'en ca'ncobi yijacua ca'nco tëca, si'a can yua te'e jai can ganosi can baji'i.
24 Ja'nca ba'iguëna, soldado hua'nabi sa'ñeña cahuë:
—Ën canre ye'rema'iñu. Te'eguë se'gabi baja'guë cajën, Gata toyasira'carëanre senjoni ëñani, can coja'guëte masiñu, cahuë.
Ja'nca yo'ojënna, Riusu coca toyani jo'case'e: "Yë'ë cañate sa'ñeña huo'huejën, gata toyasira'carëanre senjoni ëñajën cohuë" ja'an coca toyani jo'case'e'ru güina'ru baji'i. Ja'nca yo'ohuë ba soldado hua'na.
25 Yureca, romi hua'nabi Jesús reosirute ëñajën nëcahuë. Jesús pë'cago, yeco bago yo'jego, yeco María'ga hue'ego Cleofas rënjo, yeco María Magdalena, ja'an hue'ecuabi ëñajën nëcahuë.
26 Ja'nca nëcajënna, Jesusbi baguë pë'cagoni ëñani, ja'nrëbi baguëre conguë ai yësi'quëre'ga ëñani, baguë yua baguë pë'cagoni cabi:
—Mamá, yë'ë conguëte sani, më'ë zinrebare baguëte re'huani bajë'ën, cabi.
27 Cani ja'nrëbi, baguëre conguëni cabi:
—Yë'ë pë'cagote sani, më'ë pë'cagore bagote re'huani bajë'ën, cabi.

Ja'nca caguëna, ja'nrëbi, ba conguëbi Jesús pë'cagote baguë huë'ena sani, baguë pë'cagore re'huani bani cuiraguë baji'i.

Muerte de Jesús

28 Ja'nrëbi, Jesús yua baguë yo'o yo'oni tëjise'ere masiguë, Riusu coca toyani jo'case'e'ru güina'ru ba'ija'guë caguë, ñaca cani achobi:

—Oco ëaji, cani achobi.

29 Cani achoguëna, vino jo'cha sënje jo'cha ba'iguëna, baru ba'icuabi sayabëbi inni, tëcabëna jëoni, sënje jo'cha ro'rohuëna ayani, baguë yi'obona mëani rurahuë.

30 Rurajënna, Jesusbi uncuni, ja'nrëbi ñaca cani achobi:

—Yua yë'ë yo'o yo'oni tëjise'e ba'iji.

Cani achoni, ja'nrëbi, baguë sinjobëte meñe reani junni tonbi.

Un soldado abre con su lanza el costado de Jesús

31 Junni tonguëna, judío bain yo'o yo'oma'i umuguse ja'anrë ba'i umuguse ba'iguëna, judío bainbi ju'insi'cua ga'nihuëanre crusu sa'cahuëanna jo'caye güehuë. Yo'o yo'oma'i umuguse yua ai ta'yejeiye ba'i umuguse sëani, ja'nca jo'caye güejën, Pilatona sani, ba reosi'cua guëoñare hua'huani, bacuare sani tañe sen'ë.

32 Ja'nca senni achajënna, soldado hua'nabi sani, Jesús naconi reosi'cua, bacua guëoñare ru'ru cueni jë'yehuë.

33 Cueni jë'yeni ja'nrëbi, Jesusre ëñani, yua ju'insi'quëre sëani, baguë guëoñare cueni jë'yemaë'ë.

34 Cueni je'yema'ijënna, te'e soldado hua'guëbi Jesús coribana baguë cuain perebëbi totabi. Totaguëna, ja'ansirën zie, oco, ja'anbi etabi.

35 Etaguëna, yë'ë yua ën cocare toyaguëbi ja'anre ëñahuë. Ja'anre ëñasi'quëbi masini, yua te'e ruiñe quëaye se'ga ba'iyë. Mësacuabi achani, Jesusni si'a recoyo ro'tajë'ën caguë, ja'anre ëñani, te'e ruiñe toyani jo'cahuë yë'ë.

36 Riusu coca toyani jo'case'e: "Baguë gu'anre gare cueni jë'yeye beoye ba'ija'cua'ë" ja'an coca toyani jo'case'e'ru güina'ru ba'ija'guë caguë, ja'nca baji'i.

37 Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, yequë quë'ro'ga ñaca caji: "Bacua totasi'quëni ëñaja'cua'ë" toyani jo'case'e ba'iji.

Jesús es sepultado

38 Ja'nrëbi, Jesusbi junni huesëguëna, yequë Jesusre conguë, José hue'eguë, Arimatea huë'e jobo bainguë, ja'anguë yua judío ëja bainni huaji yëguë, Jesusni yahue conguë se'ga baji'i. Ja'nca ba'iguëbi Pilatona sani, Jesús ga'nihuëte sani tañe senji'i. Senguëna, Pilatobi Jaë'ë cabi. Caguëna, Jesús ga'nihuëte inni sabi.

39 Saguëna, Nicodemo hue'eguë, ñamibi Jesusni ëñaguë saisi'quë, ja'anguëbi Joséni conbi. Ja'nca conguë, ma'ña, mirra, áloes, ja'an ma'ña ja'mese'e, treinta kilo ba'iyete inni rabi.

40 Raguëna, bacuabi Jesús ga'nihuëte ba ma'ña naconi yu'yujën, canbi ganoni tunahuë. Judío bainbi ja'nca bainre re'huani tañë.

41 Ja'nrëbi, jo'ya re'ohuë yua baguë crusu reosiru cueñe baji'i. Ja'anruna ëñato, bain tan goje yurera gata të'ntëbana te'ntose'e baji'i. Yuta bain tanma'i goje baji'i.

42 Ja'nca cueñe ba'iguëna, judío bain yo'o yo'oma'i umuguse yuara ti'añe sëani, ja'an gojena ayani ta'pini tanhuë.

20

La resurrección de Jesús

1 Ja'nrëbi, semana ja'anrë ba'i umuguse ti'anguëna, María Magdalenabi ñata ñamibi huëni, Jesús tansiruna saco'ë. Yuta zijei re'oto se'ga baji'i. Sani ëñato, yua gata ta'pisibë yua tansi gojebi otani saose'e baji'i.

2 Ja'nca ba'iguëna, bagobi huë'huëni saco'ë. Simón Pedro, yequë Jesusre conguë ai yësi'quë, bacua ba'iruna huë'huëni quëajaco'ë:

—Yequëcuabi mai Ëjaguë tansi gojere otani baguëte samate. Sarena, bacua sasirute huesëyë mai, quëago.

3 Quëagona, Pedro yua ba yequë conguë naconi, bacuabi ba tansi goje tëca ëñajën saë'ë.

4 Jëja huë'huëjën saë'ë. Ja'nca saijënna, ba yequë conguëbi Pedro'ru quë'rë jëja huë'huëni, tan gojena ru'ru ti'anbi.

5 Ti'anni ja'nrëbi, rëanni, sa'nahuëna ëñato, Jesús can ganoni tunase'ebi unji'i. Ja'anre ëñaguë, sa'nahuëna cacamaji'i.

6 Ja'nrëbi, Simón Pedrobi baguë yo'jena ti'an rani, tansi gojena cacabi. Cacani ëñato, Jesús can ganoni tunase'ebi unji'i.

7 Baguë sinjo ba'isi can'ga yequë can naconi baji'i. Ja'an can se'gabi re'oye re'huase'e
ba'iguë, yua ca'ncorëte unji'i.
8 Ja'nca ba'iguëna, ba yequë conguë ru'ru ti'ansi'quëbi tan gojena cacani, ja'anre ëñani,
Jesús go'ya raise'ere si'a recoyo ro'tabi.
9 Riusu coca toyani jo'case'e, Jesús go'ya raija'ye, ja'an cocare yuta huesëjën, yurera Jesús
go'ya raise'ere si'a recoyo ro'tahuë.
10 Ja'nrëbi, ja'anre ëñani tëjini, bacua huë'ena goë'ë.

Jesús se aparece a María Magdalena

11 Go'ijënna, María Magdalenabi tansi goje hue'se ca'ncore nëcago oco'ë. Ja'nca oigobi
rëanni, tansi goje sa'nahuëna ëñato,
12 anje sanhuë samucua, pojei caña ju'icuabi yua Jesús ga'nihuë uinsirute ñuë'ë. Yequëbi
guëoña ba'isirute ñuji'i. Yequëbi sinjobë ba'isirute ñuji'i.
13 Ja'nca ñu'icuabi Maríani:
—¿Më'ë guere oigo'ne? senni achahuë.
Senni achajënna, sehuogo:
—Yequëcuabi yë'ë Ëjaguëte sarena, baguë sasirute huesëyë yë'ë, sehuogo.
14 Sehuoni, ja'nrëbi bonëni ëñato, Jesusbi nëcabi. Nëcaguëna, baguëte huesëgo.
15 Huesëgona, Jesús yua bagoni senni achabi:
—¿Më'ë guere oigo'ne? ¿Neni cu'ego'ne? senni achabi.
Senni achaguëna, bago yua jo'ya re'ohuë cuiraguë ba'iyete ro'tago, baguëni sehuogo:
—Më'ëbi baguë ga'nihuëte yequëruna sani jo'catoca, baguë jo'casirute quëajë'ën. Baguëte
injaza, cago sehuogo.
16 Sehuogona, ja'nrëbi, Jesusbi:
—¡María! cabi.
Caguëna, bago yua bonëni, hebreo cocabi baguëni:
—¡Rabuni! cago. Bain cocabi, Ye'yoguë, cago.
17 Cagona, Jesús cabi:
—Yë'ëre su'ncama'ijë'ën. Yuta yë'ë Taitare mëni go'imaë'ë yë'ë. Yë'ë bainrebana sani,
ñaca quëajë'ën: Yë'ë Taita Riusu yua mësacua Taita Riusu ba'iguëna, baguëna se'e go'iye bayë.
Ja'anre bacuani quëajaijë'ën, cabi.
18 Caguëna, María Magdalenabi Jesusre conjën ba'icuana sani, "Mai Ëjaguëni ëñahuë yë'ë"
cago quëago. Baguë coca case'ere bacuani quëago.

Jesús se aparece a los discípulos

19 Ja'nrëbi, ja'an umuguse semana ja'anrë umugusebi na'iguëna, Jesusre concuabi, judío
ëja bainni huaji yëcua sëani, bacua huë'ere ñë'cani, anto sa'roña ta'pini baë'ë. Ba'ijënna,
Jesusbi bacua jobona joë ba'irubi eta rani nëcabi. Nëcani cabi:
—Mësacua bojo recoyo huanoñe ba'ijë'ën, saludaguë cabi.
20 Ja'nca saludani ja'nrëbi, baguë ëntë saraña, baguë coriba, ja'anre bacuani ëñobi.
Ëñoguëna, bacua Ëjaguë ba'iyete ëñani, ai bojohuë.
21 Bojojënna, Jesusbi se'e cabi:
—Mësacua bojo recoyo huanoñe ba'ijë'ën. Yë'ë Taitabi yë'ëre cuencueni raoguëna, güina'ru
mësacuare cuencueni, bainna saoyë yë'ë, cabi.
22 Ja'nca cani ja'nrëbi, bacuani sëconi saoguë cabi:
—Mësacua yua Riusu Espíritute coni bajë'ën.
23 Yequëcuabi bacua gu'a juchare jo'cani senjotoca, mësacua yua bacua juchare huanë
yeye cajë'ën. Catoca, ja'ancuabi yua gu'a jucha beoyë. Yequëcuabi bacua gu'a juchare
jo'cani senjoma'itoca, mësacuabi yua bacua juchare huanë yema'iñe cajë'ën. Catoca,
ja'ancuabi yua gu'a jucha bayë, caguë quëani saji'i.

Tomás ve al Señor resucitado

24 Yureca, Jesusre conguë Tomás hue'eguë, yequë mami Te'e Jubë Hua'guë casi'quë baji'i,
yequë naconi jubë të'ya raisi'quë sëani. Ja'anguëbi, Jesús eta raisirën, bacua naconi beobi.
25 Beoguëna, Jesusre concuabi jë'te baguëni:
—Mai Ëjaguëni yua ëñahuë yëquëna, quëahuë.
Quëajënna, baguë sehuobi:
—Baguë go'ya raise'ere ro'tama'iñë yë'ë. Ru'ru baguë ëntë saraña quensiruanre ëñaza.
Baguë ëntë saraña quensiruan, baguë coriba totasiru, ja'anre pa'roye porenica, baguë go'ya
raise'ere ro'tayë yë'ë. Pa'roye poremanica, ro'tama'iñë yë'ë, caguë sehuobi.
26 Ja'nrëbi, ocho umuguseña ba'iguëna, Jesusre concua yua Tomás naconi ba huë'ere
ñë'casi'cua ba'ijënna, anto sa'roña yua ta'pise'e baji'i. Ja'nrëbi, Jesús yua bacua jobona eta
rani nëcani:

—Mësacua bojo recoyo huanoñe ba'ijë'ën, saludaguë cabi.
27 Cani ja'nrëbi, Tomasni cabi:
—Yë'ë ëntë sarañare ëñajë'ën. Më'ë ëntë sara mëoñoare mi'nani, më'ë mëoñobi yë'ë ëntë sarañare pa'rojë'ën. Ja'nrëbi, më'ë ëntë sara mëoñoare mi'nani, yë'ë coriba totasi gojena sa'nsuni ëñajë'ën. Se'e ro'tama'iñe beoye ba'ijë'ën. Yë'ëni si'a recoyo ro'tajë'ën.
28 Caguëna, Tomasbi baguëni ëñani cabi:
—Yë'ë Ëjaguë, yë'ë Riusureba ba'iyë më'ë, caguë quëabi.
29 Quëaguëna, Jesús cabi:
—Më'ë yua yë'ëni ëñani, yë'ëni si'a recoyo ro'tahuë. Yequëcua yë'ëre ëñama'icuata'an, yë'ëni si'a recoyo ro'tajën, yua ai ta'yejeiye recoyo bojojën ba'ija'cua'ë, cabi.

El porqué de este libro

30 Yureca, Jesús yua baguëre concua naconi ba'iguë, ai ba'iye ai ta'yejeiye yo'oni ëñobi. Si'aye ën pëbëna toyani jo'caye carabi.
31 Ën pëbë toyase'e se'gare mësacuana jo'cahuë yë'ë. Mësacua yua Jesús, ba Cristo ba'iye, Riusu Zin Raosi'quëreba ba'iye, ja'anre recoyo ro'tajë'ën caguë, ën pëbëte toyani jo'cahuë. Baguëbi conguëna, huajëreba huajëjën ba'ijën ba'ijë'ën cajën, Jesusni si'a recoyo ro'tajë'ën.

21

Jesús se aparece a siete de sus discípulos

1 Ja'nrëbi jë'te, Jesusre concuabi Tiberio zitara yëruhuate ba'ijënna, Jesusbi bacuani ñaca'ru ëñobi.
2 Simón Pedro, yequë Tomás, Te'e Ju Hua'guë casi'quë, yequë Nataniel, Caná huë'e jobo Galilea yija huë'e jobo bainguë, yequëcua Zebedeo mamacua, yequëcua samucua, ja'ancua yua ñë'cani baë'ë.
3 Ba'ijënna, Simón Pedrobi:
—Hua'ire yojaza, cabi.
Caguëna, ba yequëcuabi:
—Yëquëna'ga më'ë naconi te'e saiyë, cahuë.
Ja'nrëbi, yogubi cacani sani, hua'ire yojën ñatajaicuata'an, hua'i tinjama'icua baë'ë.
4 Ja'nrëbi, ñata bi'raguëna, Jesusbi zitara yëruhuate nëcaguëna, baguëre concuabi baguëte huesëhuë.
5 Huesëjënna, bacuani caguë senni achabi:
—Mami sanhuë, ¿mësacua hua'i yore? senni achabi.
Senni achaguëna:
—Banhuë, sehuohuë.
6 Sehuojënna, bacuani cabi:
—Mësacua huanterëte jëja ca'ncona senjojë'ën. Ja'nca senjotoca, hua'i yoyë, cabi.
Caguëna, ja'nca senjohuë. Senjoni ja'nrëbi, ai ba'iye ai hua'i yojën, huanterë rëquëguëna mëañe poremaë'ë.
7 Ja'nrëbi, Jesusre conguë ai yësi'quëbi Pedroni:
—Mai Ëjaguëbi querë ba'iji, cabi.
Ja'nca caguëna, Simón Pedrobi achani, baguë cañna yo'o yo'oguë rutase'ere besa sayani, zitarana chani, yëruhuana yi'huaguë saji'i.
8 Saiguëna, ba yequë concuabi yogute ba'ijën, ba huanterë hua'i bu'isirëte rërëni sani je'ë. Zitara yëruhua yua so'o ba'imaji'i. Cien metro ba'iye cueñe'ru baji'i.
9 Jeni, ja'nrëbi ëñato, toa yua neo tëca zëinse'e baji'i. Zëinse'e ba'iguëna, ziaya hua'i hua'guë te'eguë, aonbëan naconi, ja'anbi boguëna, ëñahuë.
10 Ëñajënna, Jesús cabi:
—Ba hua'i yose'e, samu hua'nare injaijë'ën. Boni aiñu, cabi.
11 Caguëna, Simón Pedrobi yoguna cacani, huanterëte zeanni, yëruhuana rërëni mëabi. Mëani, ai ba'iye ai ziaya hua'i, jaina ba'ijënna, huanterëte ai bu'iguëna, cuencueni ëñato, ciento cincuenta y tres baë'ë. Ai ba'iye ai ba'icuata'an, huanterëbi ye'remaji'i.
12 Ja'nrëbi, Jesusbi:
—Raijë'ën. Desayunote aiñu, cabi.
Caguëna, bacuabi yua baguë ba'iyete senni achaye huaji yëhuë. Mai Ëjaguë ba'iyete masihuë.
13 Ja'nrëbi, Jesús yua ba aonbëan bose'ere inni, bacuana huo'hueni insibi. Ziaya hua'ire'ga güina'ru inni insibi.
14 Ja'nca bacuani ëñobi Jesús. Baguë go'ya raisirënbi bacuani ëñoguë, yureca baguë samute viaje eta rani ëñobi.

Jesús habla con Simón Pedro

15 Ja'nrëbi, desayunote anni tëjihuë. Tëjini, Jesús yua Simón Pedroni senni achabi:
—Simón, Juan mamaquë, më'ëbi ëñere ai yëguë, ¿yë'ëni quë'rë yëguë? senni achabi.
Senni achaguëna, sehuobi:
—Aito, Ëjaguë. Më'ëni ai yëguë ba'iyë yë'ë. Ja'anre masiyë më'ë, sehuobi.
Sehuoguëna, Jesusbi baguëni cabi:
—Ja'nca ba'itoca, oveja zin hua'nani aon cuiraye'ru, yë'ë bainni yë'ë cocarebare ye'yoguë ba'ijë'ën, cabi.
16 Cani ja'nrëbi, baguëni samu ba'iye senni achabi:
—Simón, Juan mamaquë, ¿yë'ëni ai yëguë më'ë? senni achabi.
Senni achaguëna, sehuobi:
—Aito, Ëjaguë, Më'ëni ai yëguë ba'iyë yë'ë. Ja'anre masiyë më'ë, sehuobi.
Sehuoguëna, Jesusbi baguëni cabi:
—Ja'nca ba'itoca, jo'ya baguëbi baguë oveja hua'nani cuiraye'ru, më'ë yua yë'ë bainre cuirani conguë ba'ijë'ën, cabi.
17 Cani ja'nrëbi, baguëni samute ba'iye senni achabi:
—Simón, Juan mamaquë, ¿yë'ëni ai yëguë më'ë? senni achabi.
Ja'nca samute ba'iye senni achaguë, "¿yë'ëni ai yëguë më'ë?" senni achaguëna, Pedrobi sa'nti hua'guë runni, baguëni sehuobi:
—Ëjaguë, më'ëbi si'aye masiguë sëani, yë'ë yëguë ba'iyete masiyë më'ë, sehuobi.
Sehuoguëna, Jesusbi baguëni cabi:
—Ja'nca ba'itoca, jo'ya baguëbi baguë oveja hua'nani cuiraye'ru, më'ë yua yë'ë bainre cuirani conguë ba'ijë'ën.
18 Më'ëni ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Më'ë bonsëguë ba'isirënbi më'ëbi më'ë cañate sayani, më'ë yësiruanna saiguë ba'nhuë. Ja'nca ba'iguëta'an, më'ëbi ira hua'guë ruinguëna, yequëbi më'ë ëntë saraña mi'nañe guanseni, më'ë cañate më'ëna sayani, më'ë yëma'iruna më'ëre saja'guë'bi, cabi.
19 Ja'nca caguë, Pedro junni huesëja'yete quëani achobi Cristo. Riusu ta'yejeiye ba'iyete bainni masi güeseguë, ja'nca junni huesëja'guë'bi. Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi Pedroni:
—Më'ë yua yë'ëni te'e conguë raijë'ën, cabi.

El discípulo a quien Jesús quería mucho

20 Caguëna, Pedrobi bonëni ëñato, ba conguë Jesús ai yësi'quëbi be'teguë raji'i. Ja'an raiguëbi yua pascua aon ainsirënbi Jesús ca'ncore te'e ñu'isi'quë baji'i. "Ëjaguë, ¿gueguëbi më'ëre insini senjoja'guë'ne?" ja'anre senni achasi'quë baji'i.
21 Ja'an ba'iguëbi raiguëna, Pedrobi baguëte ëñani, Jesusni senni achabi:
—Ëjaguë, ¿ja'anguë ba'iyete më'ë guere caguë'ne? senni achabi:
22 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—Yë'ë in rai umuguse tëca ba'ija'guë catoca, ja'anre ro'ta ëaye beoye ba'ijë'ën. Më'ë yua yë'ëni te'e conguë raiye ro'taguë yo'ojë'ën, cabi.
23 Ja'nca caguëna, ja'nrëbi, Jesusre conjën ba'i jubëbi, Ja'an conguëbi junni huesëma'ija'guë'bi, sa'ñeña cani achohuë. Jesús yua baguë junni huesëma'ija'ñete camaji'i. "Yë'ë in rai umuguse tëca ba'ija'guë catoca, ja'anre ro'ta ëaye beoye ba'ijë'ën" ja'an se'gare cani jo'cabi Jesús.
24 Ja'an conguë yua yë'ë'ë. Yë'ë yua ën pëbë toyase'ere ëñasi'quë sëani, mësacuani toyani jo'cahuë yë'ë. Te'e ruiñe ba'i coca se'gare toyani jo'cahuë yë'ë. Ja'anre masiyë mai.
25 Jesusbi yeque yo'o ai ba'iye yo'oni ëñoguëna, ën pëbëna toyaye carabi. Si'ayete toyani jo'catoca, ja'an uti pëbëan toyani jo'case'e ai ba'iye sëani, ën yijana jo'caye ti'anma'iji, ro'tayë yë'ë.

Riusu ta'yejeiye yo'o conjën ba'isi'cua, Bacua yo'ojën ba'ise'e

La promesa del Espíritu Santo

1 Yë'ë bainguë Teófilo, yë'ë ja'anrë toyani saose'e, Jesucristo ën yija ba'iguë yo'ose'e beoru
toyani jo'caguë, më'ëni quëahuë yë'ë. Baguë yo'oguë ba'ise'e, baguë coca ye'yoni jo'case'e,
si'aye,
2 baguë guënamë re'oto go'isirën tëca yo'oni jo'case'e më'ëre quëani jo'cahuë yë'ë, ëjaguë.
Ja'nca yo'oni jo'casi'quëbi yuta go'ima'iguë, ru'ru baguëre ta'yejeiye yo'ore concuani cuen-
cueni jo'caguëña. Cuencueni jo'caguë, Riusu Espíritubi masi güeseguëna, bacuani yihuo coca
quëani jo'caguëña, bacua yo'ojën ba'ija'ye'te.
3 Quëani jo'cani, ja'nrëbi junni tonni, go'ya rani, bacuani se'e ëñoguëña. Ëñoni, cuarenta
umuguseña bacua naconi te'e ba'iguë, baguë huajë rani ba'iyete bacuani te'e ruiñe masi
güeseguë, Riusu ta'yejeiye ba'i jobore bacuani quëaguë baquëña.
4 Ja'nca ba'iguëbi baguëre ta'yejeiye yo'o concuani si'a jëja yihuoguë quëani jo'caguë
baquëña:
—Mësacua yua Jerusalén huë'e jobona bëani ba'ijë'ën. Yë'ë Taita Riusu cani jo'case'e'ru
ba'ija'ye tëca ëjojën ba'ijë'ën. Yë'ë'ga mësacuani cani jo'cahuë.
5 Juanbi bainre oco naconi bautizaguë ba'isi'quëta'an, Riusu mame bautizaja'yeta'an te'e
jëana ba'ija'guë'bi mësacuare. Yureña ba'i umuguseñabi Riusu Espíritubi mësacuana gaje meni
baja'guë'bi, quëani jo'caguëña Jesucristo.

Jesús asciende al cielo

6 Cani jo'caguëna, ja'nrëbi ba hua'nabi baguë naconi te'e ba'ijën, baguëni senni achareña:
—Ëjaguë, Israel bain ba'i yija tëani quëñose'e, ¿ja'an yijare bacuana go'ya güeseye ro'taguë
më'ë, yureña? senni achareña.
7 Senni achajënna, sehuoguëña baguë:
—Mai Taita Riusu yo'oja'yete mësacuani gare masi güesema'iji. Baguë se'gabi baguë
yo'oja'rënre masiji.
8 Baguë Espírituca mësacuana gaje meni baguëna, mësacuabi ai ta'yejeiyereba yo'oye
poreja'cua'ë. Ja'nca porecuabi yë'ë ba'iyete si'a bainni te'e ruiñe quëani achoja'cua'ë. Ru'ru,
Jerusalén bain, ja'nrëbi Judea yija bain, Samaria yija bain, ja'nrëbi si'a ën yija re'oto bain
so'o ba'icuani yë'ë junni tonni go'ya raise'ere te'e ruiñe quëani achojën ba'ija'cua'ë mësacua,
sehuoguëña Jesucristo.
9 Sehuoni tëjini, bacuabi ëñajënna, guënamë re'otona huahua mëiguë, pico re'otona
huesëguëna, ba hua'nabi gue ro'taye beoye ëñareña.
10 Ja'nca mëiñe ëñajën nëcajënna, yequëcua, samucua, pojei canre ju'icuabi bacuana ti'an
rani,
11 bacuani senni achareña:
—Mësacua Galilea yija bain, ¿guere ro'tajën guënamë re'otona ro mëiñe ëñajën nëcaye'ne?
Ja'an mëni saisi'quë, Jesús hue'eguëbi baguë sani huesëse'e'ru güina'ru se'e gaje meni
raija'guë'bi. Mësacua yure ëñase'e'ru baguëni se'e ëñaja'cua'ë, quëani, ja'nrëbi sateña.

Se escoge a Matías para reemplazar a Judas

12 Satena, ja'nrëbi, Cristore concuabi yua Olivo casi cubëte ba'ijën, Jerusalén huë'e jobona
te'e jëana goteña. Cueñe ba'iruna go'ijën, yo'o yo'oma'i umuguse ganiñe poreye'ru, te'e
kilómetro ba'iye ganini ti'anreña.
13 Ti'anni, bacua ba'i huë'ena cacani, ëmëje'en ba'i sonohuëna mëni bateña. Ja'nca
ba'icuabi ñaca hue'ecua bateña: Pedro, Santiago, Juan, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé,
Mateo, Alfeo mamaquë Santiago, Simón hue'eguë cananista jubë ba'iguë, Santiago bainguë
Judas hue'eguë, ja'an hue'ecua bateña.
14 Ja'ancua si'a jubëbi Riusuni ujañu cajën, Jesús yo'jecua, Jesús pë'cago María, yequëcua
romi hua'na, bacua naconi ñë'cani, si'a umuguseña Riusuni ujajën bateña.
15 Ja'nca ujajën ñë'cajën, ja'an umuguseñabi Pedrobi baguë bainre coca cani achoza caguë,
ja'an jubë ciento veinte ba'icua, bacua jobona nëcani, coca ca bi'raguëña:
16 —Yo'je sanhuë, Riusu Espíritubi cani jo'ca güeseguëna, mai ira bainguë ba'isi'quë David
hue'eguë ba'isi'quëbi toyani jo'caguëna, yureña Riusu cocarebana toyani jo'case'e ba'iji.
Ja'an coca toyani jo'case'ere ro'tato, Riusubi yureñabi mai jobona te'e ruiñe yo'o güesebi.
Davidbi cani jo'caguëna,

17 mai jubë bainguë ba'isi'quë Judas hue'eguëbi güina'ru yureña yo'obi. Yequëcuabi Jesusre
preso zeanni bañu cajënna, Judasbi Jesús ba'irute bacuare ëñoni conbi. Mai jubëre ba'iguë,
Jesusre yo'o conguë ba'isi'quëta'an, Jesusre je'o bacuani ro yahue conbi.
18 Conguëna, ba hua'nabi baguëni ro'ijënna, baguë gu'a curi naconi inni, yijare coni babi.
Ja'nca coni baguëbi huajë junni, baguë sinjobëna tonquëna, baguë guëtabëbi juejueguëna,
baguë guëta tu'u beoru runi tonni saji'i.
19 Ja'nca huajë junquëna, si'a Jerusalén bainbi achani, ba yijare bacua cocabi Acéldama
hue'yohuë. Zie yija hue'yosiru baji'i.
20 Judas gu'aye yo'ose'ere quë'rë te'e ruiñe masiye yëtoca, Salmo casi uti pëbëna ëñani
masijë'ën. Ñaca caji:
Baguë huë'e yua bain senjosi huë'e'ru ruinja'guë.
Bain beo huë'e ba'ija'guë.
Se'e yequë quë'rona ëñani, ën cocare masijë'ën:
Yequëbi baguë yo'ore yo'oye cuencuesi'quë ba'ija'guë.
21 Ja'nca toyani jo'case'e sëani, Riusu coca toyani jo'case'e'ru güina'ru yo'ona'a. Mai jubë
ba'icuare cu'eto, si'a Jesucristo ën yija ba'iguë ba'ise'ere ëñasi'cua ba'iyë.
22 Juan bautiza güesesirënbi guënamë re'otona mëni saisirën tëca baguë naconi te'e conjën
ba'isi'cuare sëani, te'eguëte cuencueni, mai naconi te'e yo'o con güeseñu. Jesucristo go'ya
rani huahua mëise'ere ëñasi'quëre cuencueni, ja'an ëñase'ere quëani achoja'guë cajën, mai
jubë naconi te'e ba'i güeseñu, cani tonguëña Pedro.
23 Cani tonguëna, ja'nrëbi si'a jubëre ëñani, samucuare cuencueni nëcoreña. Te'eguë,
José hue'eguë, yequë mami Barsabás hue'eguë, Justo'ga hue'eguë, ja'anguëte cuencueni
nëcoreña. Yequëre'ga Matías hue'eguëre cuencueni nëcoreña.
24 Ja'nca cuencueni nëconi, Riusuni senni achareña:
—Ëjaguë Riusu, më'ëbi si'a bain recoyo ro'tayete masiguë sëani, ëncua samucua, yëquëna
cuencueni nëcosi'cuare ëñani, ¿Jaroguëni më'ë ta'yejeiye yo'ore yo'oye re'huani jo'caguë'ne?
25 Judas yo'ore jo'cani senjose'ere ro'taguë, ¿jaroguëni mame re'huani jo'caja'guë'ne? Ju-
dasbi gu'aye yo'oni, baguë gu'a jucha ro'ire junni tonni, baguë bënni senjoja'runa saosi'quë
sëani, yëquëna bain cuencueni nëcosi'cuare ëñani, te'eguëni ja'an yo'ore yo'o güesejë'ën,
Ëjaguë, cajën, Riusuni senni achareña bacua.
26 Senni achani tëjini, ja'nrëbi yahueni toyasi gatagate uanreña. Uanni ëñato, Matías
yua Riusu ta'yejeiye yo'o cuencuesi'quë baquëña. Yequëcua oncecua naconi te'e zi'inni
baquëña.

2

La venida del Espíritu Santo

1 Ja'nrëbi Riusu jëja umuguse Pentecostés casi umuguse, judío bain ru'ru tëasi aon
umugusebi ti'anguëna, Riusu bain si'acuabi te'eruna ñë'cani bateña.
2 Ba'ijënna, te'e jëana guënamë re'otobi ai jëja achoguëña. Ai jëja tutu raye'ru achoni, bacua
ñu'ijën ba'i huë'e beoru ai achoreba achoguëña.
3 Ja'nca achoguëna, ba hua'nabi mëiñe ëñato, toa zemeñoa ba'iye'ru huahua meni ton-
quëña. Ga bainguëna huo'hueni te'e toa zemeño tuaguëña.
4 Tua mequëna, Riusu bain si'acua yua Riusu Espírituni si'a recoyoreba bani, bojo hua'na
re'huani, ja'nrëbi Riusu Espíritubi ca güeseguëna, tin bain cocare ca bi'rareña.
5 Ja'ansi umuguseñabi judío bain, Riusuni ai yëjën bojocua, si'a ën yija re'otobi raisi'cuabi
yua Jerusalén huë'e jobona ti'an raisi'cua bateña.
6 Ja'nca ba'icuabi Riusu bain tin coca cayete achani, ai jai jubë bainbi ñë'cani, gue ro'taye
beoye achareña. Ga bainguëbi baguë cocare achani, Yë'ë cocare queaca masiye caye'ne
cajën, ai bojojën achareña.
7 Gue ro'taye beoye achajën, sa'ñeña bojojën, sa'ñeña ca bi'rareña:
—Ja'an hua'na si'a hua'na ro Galilea bain ye'yema'isi'cua sëani, ¿queaca yë'ë cocare caye
poreye'ne?
8 Yë'ë yija bain coca ¿queaca caye masiye'ne bacua? sa'ñeña senni achajën, gue ro'taye
beoye nëcareña si'acua.
9 Ja'an bain achacuare ëñato, si'a hua'nabi tin yijañabi raisi'cua bateña. Partia, Media,
Elam, Mesopotamia, Judea, Capadocia, Ponto, Asia,
10 Frigia, Panfilia, Egipto, Cirene que ca'ncoña yijaruan, Africa ba'iruan, ja'anruan
bainbi raisi'cua bateña. Romabi rani ba'icua'ga bateña. Yequëcuabi judío bainreba bateña.
Yequëcuabi tin yijañabi rani, judío bain ujayete ye'yesi'cua bateña.
11 Yequëcua'ga Creta, Arabia, ja'an yijañabi raisi'cua ba'ijën, ga bainguë baguë yija cocare
achato, Riusu bainbi Riusu ta'yejeiye ba'iyete cani achojën bateña.

12 Ja'nca cani achojënna, ja'an bain ñë'casi'cuabi gue ro'taye beoye achajën, sa'ñeña senni
achajën bateña:
—¿Gue'ne yureca? ¿Queaca maire yo'oguë'ne Riusu? senni achareña.
13 Senni achajënna, yequëcua'ga Jesucristore yo'o concuani ëñajën, bacuare ro jayajën
careña:
—Ro güebe neni, ro coca cayë bacua, careña.

Discurso de Pedro

14 Cajënna, Pedro yua Riusu ta'yejeiye yo'o concua oncecua naconi ba'iguëbi nëcani,
bainni si'a jëja coca ca bi'raguëña:
—Mësacua judío bain, si'a Jerusalén huë'e jobo ba'icua, yë'ëbi coca caguëna, te'e ruiñe
achajë'ën.
15 Ëncua yë'ë bain concuabi güebema'iñë. Ënsëguë yuta zijeirën së'iguë sëani, mësacua yua
huacha ro'tahuë.
16 Riusu yo'oja'yete cani jo'case'e'ru yureña maini yo'oni jo'caji baguë. Riusu ira bainguë
cuencuesi'quë Joel hue'eguëbi toyani jo'caguëna, mësacua achani masijë'ën:
17 Ën yija carajei umuguseña ti'anguëna, ën yo'ore yo'oja'guë'ë yë'ë, caji Riusu.
Yë'ë Espíritute si'a bainna gacho meni tonguëna, ai recoyo bojojën ba'ija'cua'ë bacua.
Ja'nca bojojën, mësacua mamacua, ëmëcua, romi zincua, si'acuabi yë'ë cocare masini cani
achoja'cua'ë.
Mësacua bain bonsëcuabi Riusu guënamë toyare ëñani masija'cua'ë.
Mësacua bain iracuabi Riusu ëo cainruna ëñani masija'cua'ë.
18 Ja'an umuguseñabi ti'anguëna, yë'ë Espíritute gacho meni, yë'ë bain yë'ëre yo'o concuani
tonni baja'guë'ë yë'ë.
Ja'nca tonni baguëna, yë'ë ba'iyete bainna quëani achoja'cua'ë bacua.
19 Ja'ansi umuguseñabi yë'ë yua ai ta'yejeiye yo'oni, guënamë re'otona ëñoja'guë'ë.
Yija re'oto'ga ëñoja'guë'ë yë'ë.
Zie, toa, ai rëiye toa pico, ja'anre ëñoja'guë'ë yë'ë.
20 Ja'an umuguse Riusu ta'yejeiye ba'i umuguse, Jesucristo ti'an rai umuguse yuta
ti'anma'iguëna, ënsëguëbi zijei re'oto na'ini huesëja'guë'bi.
Ñañaguë'ga yua zie'ru majequë ruinja'guë'bi.
21 Ja'nca ba'iguëna, bain hua'nabi Riusu ba'i jobona ti'anni si'arën ba'iye yënica, Jesucristo
ta'yejeiye coñete te'e ruiñe senreba senjë'ën, cani jo'cabi Riusu.
22 Ja'nca toyani jo'case'e sëani, mësacua Israel bain, yë'ëbi yëhuo cocare mësacuani
quëani achoguëna, te'e ruiñe achani masijë'ën: Riusubi baguë Zin Jesucristore cuencueni,
mësacuana raoguëna, ai ta'yejeiyereba yo'oni mësacuani ëñoguëna, mësacuabi ëñani, baguë
ta'yejeiye ba'iyete masihuë.
23 Ja'nca masicuata'an, mësacua yua Riusu cuencueni jo'case'e'ru yo'ojën, Jesucristore
preso zeanni, gu'a bain naconi crusu sa'cahuëna te'e reoni, baguëni ro huani senjohuë.
24 Huani senjosi'quëreta'an, Riusubi ai ta'yejeiye Ëjaguë sëani, baguëte go'ya rai güesebi.
Mai ta'yejeiye Ëjaguëre sëani, ju'insi'quëre gare jo'cani senjoñe poremaji'i.
25 Mai ira Ëjaguë ba'isi'quë David'ga Jesús ba'ija'yete toyani jo'caguëña. Ën cocare toyani
maina jo'caguëña:
Yë'ë ëjaguëbi yë'ë naconi te'e ba'iguëna, gare jo'caye beoye baguëni ëñañe poreyë yë'ë.
Yë'ë yua ñañaja'runa to'inma'iñe caguë, yë'ë jëja ca'ncona nëcani, yë'ëre baji.
26 Ja'nca sëani, yë'ë yua ai bojo recoyo re'huani baguëni ai bojoreba bojoguë cani achoyë
yë'ë.
Baguëbi yë'ëni masi güeseguëna, yë'ë junni tonja'rën ti'anguëna, yë'ë ga'nihuëbi gare
pu'ncaye beoye ba'ija'guë'bi.
27 Yë'ë recoyote gare jo'cani senjoma'ija'guë sëani, yë'ë yua më'ëre yo'o con hua'guë
ba'iguëna, yë'ë ga'nihuëte gare pu'nca güeseye beoye ba'ija'guë'ë më'ë.
28 Yë'ë yua se'e go'ya raija'guëre sëani, më'ëbi yë'ëni ja'anre masi güeseguëna, yë'ëbi më'ëni
ëñani, ai ta'yejeiyereba bojoguë ba'ija'guë'ë yë'ë, toyani jo'caguëña David.
29 Ja'nca sëani, yo'je sanhuë, David coca toyani jo'case'ere ro'tani ye'yejë'ën. Mai ira ëjaguë
ba'isi'quë Davidbi ja'an cocare toyani jo'cani, ja'nrëbi junni tonguëna, baguë bainbi baguëte
tanni jo'careña. Jo'carena, baguë ga'nihuëbi pu'ncani carajaquëña. Baguë tansiru yuta mai
naconi ba'iguëna, ëñani masijë'ën.
30 Ja'nca pu'ncani huesësi'quëta'an, Riusu ta'yejeiye yo'oja'yete quëaguë ba'nquëña.
Riusubi ën cocare quëani jo'caguëna, te'e ruiñe ro'taguëña baguë: Te'e ruiñereba quëani
jo'cayë yë'ë. Më'ë bainguë jë'te raija'guëre cuencueni raoguëna, më'ë ta'yejeiye Ëjaguë
ba'iye'ru ai ta'yejeiye Ëjaguë ba'ija'guë'bi, quëani jo'caguëña Riusu, baguë Zin Jesucristore.

31 Ja'nca quëani jo'caguëna, mai ira ëjaguë ba'isi'quë Davidbi achani, te'e ruiñe recoyo
ro'tani, Cristo raija'yete masiguëña. Masini, Cristo junni tonni go'ya raija'yete toyani
jo'caguëña. Yë'ë recoyote gare jo'cani senjoma'ija'guë caguë, Yë'ë ga'nihuëte gare pu'nca
güeseye beoye ba'ija'guë caguë, Jesucristo ba'ija'yete toyani jo'caguëña.
32 Ja'nca toyani jo'case'e ba'iguëna, Riusubi baguë Zin raosi'quëre, ja'ansi'quëre go'ya rai
güesebi. Go'ya rai güeseguëna, yëquëna hua'nabi ëñasi'cua ba'iyë.
33 Ja'nca go'ya rai güeseni, baguë jëja ca'ncona mëani baji. Ja'nca bani, baguë Espíritute
baguëna jo'cani, baguë ta'yejeiyereba conguëte re'huani baji. Riusu ru'ruña quëani
jo'case'e'ru te'e ruiñe yo'obi. Ja'nca yo'oguëna, mësacua'ga yure umuguse Riusu ta'yejeiye
yo'ose'ere achani ëñahuë.
34 Ja'nca sëani, Davidbi guënamë re'otona go'ya rani mëimaquëña. Baguëbi ën coca se'gare
toyani jo'caguëña:
Riusubi yë'ë Ëjaguëni cabi:
"Yë'ë jëja ca'ncona bëani ba'ijë'ën,
35 më'ë je'o bacuani më'ë guëon na'mina ti'anni carajei güeseye tëca" toyani jo'caguëña
David.
36 Ja'nca toyani jo'case'e sëani, Israel bain si'acuabi te'e ruiñereba achani masijë'ën:
Mësacuabi ja'an Jesucristorebare crusu sa'cahuëna reoni, huani senjosi'cuata'an, Riusubi
ta'yejeiyereba yo'oni, baguëni go'ya rai güeseni, baguë ta'yejeiyereba conguëte re'huani,
mai Ëjaguërebare maire ëñobi, cani achoguëña Pedro.
37 Cani achoguëna, bain hua'nabi achani, ai recoyo oijën, Pedroni, yequëcua Riusure
ta'yejeiye yo'o concua, si'acuani senni achareña:
—Ja'yë sanhuë, ¿queaca yo'oja'cua'ne yëquëna? senni achareña.
38 Senni acharena, Pedrobi sehuoguëña:
—Mësacua yua Riusuna ti'anni quëajë'ën. Mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'e beoru gare
jo'cani, Yë'ë gu'a juchare gare se'e ro'tama'ijë'ën cajën, Jesucristo ta'yejeiye ba'iyete si'a
recoyo ro'tajën, ocona bautiza güesejën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'onica, Riusubi baguë Espíritute
mësacuana gacho meni ton güeseja'guë'bi.
39 Ja'nca cani jo'casi'quë sëani, mësacua, mësacua mamacua raija'cua, so'o yijañare ba'icua,
si'acua baguë bain cuencuesi'cuani baguë Espíritute insini, si'acuani baguë bainre re'huani
baja'guë'bi Riusu, sehuoguë quëaguëña Pedro.
40 Ja'nca quëani, se'e yeque cocare yihuoguë cani achoguëña:
—Ën yija bain gu'ayereba yo'ojën ba'icuabi gare huesëni carajeija'cua sëani, bacua jobobi
gare quëñëni, Riusuni recoyo te'e zi'nzini, baguë bainreba ba'ijë'ën, cani achoguëña.
41 Ja'nca cani achoguëna, bain hua'nabi te'e ruiñe achani, baguë case'e'ru yo'o bi'rareña.
Jesucristoni recoyo te'e zi'nzini ocona bautiza güesereña. Ja'nca yo'ojën, ja'ansi umuguse
samute mil bainbi Jesucristoni si'a recoyo ro'tareña.
42 Ja'nca ro'tani, Riusure ta'yejeiye yo'o concuabi ye'yojënna, te'e ruiñe achani, gare
jo'caye beoye Riusu yëye'ru yo'ojën bateña. Si'a jubëbi sa'ñeña recoyo te'e zi'nzini, sa'ñeña
bojojën, Riusuni te'e ujajën, Riusu naconi te'e zi'nzini aon huo'huejën, te'e ainjën bateña.

La vida de los primeros cristianos

43 Ja'nca ba'ijën, Riusure ta'yejeiye yo'o concuabi ai ta'yejeiye yo'ore yo'oni jo'cajënna,
bain hua'nabi te'e ruiñe ëñajën, ai ro'tajën, Riusu yëye'ru te'e ruiñe yo'oñu cajën yo'o
bi'rareña.
44 Si'acua, Jesucristo naconi recoyo te'e zi'nzini ba'icuabi bacua bonsere inni, sa'ñeña
huo'huejën, ro insijën bateña.
45 Bacua jubë ba'icua yequëcuabi ai bonsere bajën, bacua bonsere insini curi coni, Cristo
bain bonse carajën ba'icuana ro insijën bateña.
46 Si'a umuguseña bacuabi Riusu uja huë'ena ñë'cani ujani, ja'nrëbi jurëanbi bain
huë'eñana ñë'cani, Riusu naconi te'e aonre ainjën, Riusuni Surupa cajën, recoyo te'e
bojoreba bojojën bateña.
47 Riusuni cajën, Ai ta'yejeiyereba Ëjaguë ba'iguë'ë më'ë, cajënna, si'a bainbi bacuani te'e
ruiñe ëñajën bateña. Riusu bainbi ja'nca ai bojojën ba'ijënna, Riusubi se'e yequë bainre si'a
umuguseña cuencueni, bacuani mame recoyo re'huani, baguë bain jubëna ñë'ca güeseguë
baquëña.

3

Un cojo es sanado

1 Ja'nrëbi, yequë umuguse, ënsëguëbi a las tres ba'iye'ru së'iguëna, Riusu bain ujajën
ñë'cajairën sëani, Pedro, Juan, bacuabi Riusu uja huë'ena mëi bi'rareña.

2 Mëi bi'rani ëñato, garasi güëoña baguëbi caca sarote tinja ñuquëña. Ganiñe porema'i
hua'güëre sëani, baguë bainbi si'a umuguseña baguëre cuanni sani, Re'oyereba caca sa'rona
jo'careña. Jo'cajënna, ba hua'güëbi ga bain hua'na ti'anja'cuani curi ma'carëte senguë
ñuquëña.
3 Ja'nca ñu'i hua'güëbi Pedro, Juan, bacuani curi ma'carëte senquëña.
4 Senguëna, bacuabi baguëni ëñareña. Ëñani, Pedrobi baguëni caguëña:
—Yëquënani ëñajë'ën, caguëña.
5 Caguëna, ba hua'güëbi Curi ma'carëte coni baza caguë ëñaguëña.
6 Ëñaguëna, Pedrobi caguëña:
—Yë'ë yua curi ma'carëte gare beo hua'güëta'an, yë'ë bayete më'ëna insini jo'caye yëyë
yë'ë. Mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Jesucristo, Nazareno bainguë ba'isi'quëbi yo'o güeseguëna,
nëca mëni ganijë'ën, caguë cayë yë'ë, caguëña.
7 Cani ja'nrëbi, baguë jëja ëntë sarare zeanni huëaguëna, ba hua'güëbi jëja ba güëoñare
re'huani, jëja jëo betogañare'ga re'huani, nëca mëquëña.
8 Ja'nca nëca mëni, jëja cha'cani, ja'nrëbi te'e ruiñe gani bi'raguëña. Gani bi'rani, bacua
naconi Riusu uja huë'ena cacani, Riusuni ai bojoreba bojoguë, baguë se'gabi cha'caguë
ganiguë baquëña.
9 Ja'nca ba'iguëna, si'a bain hua'nabi ëñani, Riusuni bojoreba bojojën careña.
10 Ja'nca cajën, gue ro'taye beoye ëñajën, ¿Gue'ne yureca? sa'ñeña cajën, ba bainguëre
masicuabi sañeña careña:
—Güëon garaguë ba'isi hua'güëbi Re'oyereba caca sa'rore ñu'iguë, curi so'corëanre senguë
ba'isi'quëta'an, ¿queaca huajë raquë'ne? sa'ñeña senni achajën, quëquëjën ëñareña.

Discurso de Pedro en el Pórtico de Salomón

11 Yureca güëon garaguë ba'isi'quëbi huajë rani bojoguë, Pedro, Juan, bacuani su'ncaguë
zeanguë ba'iguëna, si'a jubë bainbi bacua ba'iruna huë'huëjën rateña, huë'e tubëan ba'iru,
Salomón casiru.
12 Ja'nca huë'huë raijënna, Pedrobi bainni ëñani, bacuani coca cani acho bi'raguëña:
—Mësacua Israel bain ¿queaca ro'tajën, ai yo'ojën ëñañe'ne? Yëquëna hua'na se'gabi güëon
garasi'quëni huachomaë'ë. Yequërë mësacuabi ro'tajën, Riusu bainbi ta'yejeiye yo'oye
masini huachomate, o Riusu bainbi Riusuni recoyo zi'nzini ba'ijën baguëni huachomate
cajën, mëscua ai huacha ro'tacua'ë. Yëquëna hua'nabi ro bain sëani, yëquëna se'gabi
ta'yejeiye yo'oye gare porema'icua'ë.
13 Riusu se'gabi ënquëni ta'yeyeiye yo'oni te'e ruiñe huachobi. Ja'an Riusu yua mai
ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusureba'bi ba'iji. Mai ira bain ba'isi'cua, Abraham, Isaac, Jacob,
bacuabi mai Ëjaguë Riusuni ai recoyo bojojën bateña. Ja'an Riusubi baguë Zin Jesucristoni
ai bojoguë, baguë ta'yejeiye ba'iyete bainni masi güeseguëna, mësacuabi baguëre ro preso
zean güeseni, ëja bainna insihuë. Insini, Pilatobi etoye yëguëna, mësacuabi ai ënseye cahuë.
14 Gu'a bain hua'guëre etojë'ën cahuë. Ja'nca cani, Riusu raosi'quëre, maire re'oye
yo'osi'quëre, Riusu ta'yejeiyereba cuencuesi'quëre, ja'anguëre roreba huani senjo güesehuë
mësacua.
15 Maire huajëreba huajë güeseguëni ro jo'cani, baguëni huani senjo güesesi'cuata'an,
Riusubi ai ta'yejeiye yo'oni, baguëni go'ya rai güeseni babi. Ja'nca go'ya rai güeseguëna,
yëquënabi ëñani masihuë.
16 Ja'nca ëñani masini, baguë ta'yejeiye ba'iyete si'a recoyo ro'tani, ënquë güëoña
garasi'quë'ga si'a recoyo ro'tani Cristoni recoyo zi'inguëna, Cristobi baguëni huachoni,
huajë güëoña baguëre re'huabi, mësacua te'e bainguëre. Ja'nca sëani, mësacua ëñajë'ën.
Ënquëbi Jesucristoni si'a recoyo ro'taguëna, Jesucristobi baguëni huachoreba huachobi.
17 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacua, mësacua ëja bain gu'aye yo'ose'ere cato, ro huesë
ëaye yo'ojën, Jesucristoni huani senjo güesehuë mësacua. Ja'nca ro huesë ëaye yo'osi'cuata'an,
18 Riusu ru'rureba ro'taguë yo'oja'yete ro'tani masijë'ën. Baguë ira bain raosi'cuabi
baguë cocare toyani jo'cajënna, mësacua ëñani masijë'ën: Riusu Raoja'guërebabi ai yo'oguë
ba'ija'guë'bi, toyani jo'cajënna, mësacua ëñani masijë'ën.
19 Ja'anre te'e ruiñe masinica, mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani senjoni,
Riusuni si'a recoyo te'e zi'nzini bajë'ën. Ja'nca banica, Riusubi mësacua gu'a juchare gare
se'e ro'tama'iguë ba'ija'guë'bi. Ja'nca ba'iguëbi mësacuare mame recoyo ba'icuare re'huani,
mësacuani bojoreba bojo güeseja'guë'bi.
20 Baguë Zin Jesucristo, baguë ru'rureba raoja'ye ro'tasi'quë, baguëre cuencueni,
mësacuana raoguëna, mësacua yua ai bojoreba bojocua ruinja'cua'ë.

21 Ja'nca bojo hua'na ruinja'cua ba'ijënna, yureca Riusu cuencueja'rën ti'añe tëca Jesu-
cristobi guënamë re'otore ba'iguë ëjoji. Riusu ira bain raosi'cuabi ja'nca maina toyani
jo'careña.
22 Moises'ga mai ira bain ba'isi'cuani toyani jo'caguëna, mësacua ëñani masijë'ën: "Mai
Ëjaguë Riusubi mësacua bain jë'te ba'ija'cuare ëñani, baguë cocare quëaguëte yo'je cuencueni
raoja'guë'bi. Yë'ëre cuencueni raose'e'ru baguëte cuencueni raoja'guë'bi. Ja'nca raoguëna,
baguëbi coca cani achoguëna, mësacua te'e ruiñe achani, yo'ojën ba'ijë'ën.
23 Te'e ruiñe achani yo'omanica, Riusu bain ba'iye gare porema'ija'cua'ë. Riusubi
mësacuani gare carajei güeseja'guë'bi" toyani jo'cabi Moisés.
24 Si'a Riusu ira bain raosi'cua, Samuel, yequëcua jë'te raisi'cua'ga güina'ru toyani jo'cajën,
Riusu cuencuesi'quërebabi ti'an raija'guë'bi cajënna, yure umuguseña ti'an raisi'quë baji'i.
25 Riusubi ja'nca toyani jo'ca güeseguë, mësacua, baguë bain ba'ija'cuana baguë cani
jo'case'e'ru yo'oni jo'ca güeseye ro'tabi. Mësacua ba'ija'yete ro'taguë, mai ira bain ba'isi'cua
naconi cani jo'caguë, Taita Abrahamni te'e ruiñe cani jo'caguëña: "Më'ë yua yë'ë cocare si'a
recoyo ro'taguëna, si'a re'oto bain jubëanni bojo güeseja'guë'ë yë'ë" cani jo'caguëña Riusu.
26 Ja'nca cani jo'casi'quëbi yureña baguë Zinni go'ya rai güeseni, mësacuana ru'ru raoni
ëño güesebi. Mësacuani re'oye yo'oni bojo güeseza caguë, baguë Zinre mësacuani ëñoguëna,
mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani senjoni, baguëna ti'anni, recoyo te'e
zi'nzini ba'ijë'ën, caguë yihuoguëña Pedro.

4

Pedro y Juan ante las autoridades

1 Pedro, Juan, bacuabi yuta bain hua'na naconi ja'nca cajën yihuojënna, pairi ëja bain,
Riusu huë'e ëjaguë, Saduceo bain, ja'ancuabi ti'an rateña.
2 Jesucristo go'ya raise'ere quëani achojën ba'icuare sëani, ja'ancuabi ti'an rani, bacuani
bëinjën,
3 bacuani preso zeanni, na'i si'aye sëani, bacuare ya'o huë'ena guaoni ta'pini, Miato tëca
ba'ija'bë cajën goteña.
4 Ja'nca preso guaosi'cua ba'ijënna, bacua coca achasi'cua ai jai jubëbi Jesucristoni si'a
recoyo ro'tareña. Ja'nca recoyo ro'tajën, ëmëcua se'gare cuencueto, cinco mil bain ba'iye'ru
bateña.
5 Ja'nrëbi yequë umuguse ñataguëna, si'a judío ëja bain, Jerusalén huë'e jobo ba'icua, bain
iracua, ira coca masiye ye'yocua, ja'an si'acuabi ñë'ca rani, Pedro, Juan, bacuare coca senni
achañu cajën, bacua ñë'caruna ti'anreña.
6 Bacua pairi ta'yejeiye ëjaguë Anás hue'eguë, baguë te'e bain hua'na Caifás, Juan,
Alejandro, bacua'ga ti'anni bateña.
7 Ti'anni ba'icuabi guansejën, Pedro, Juan, ja'ancuare rani mai joborana nëcojë'ën cani,
ja'nrëbi rani nëcojënna, bacuani coca senni achareña:
—¿Mësacua guere yo'ojën, ëjacua yo'oye'ru coca cani achojën rate'ne? ¿Gue ëjaguëbi mësacua
yo'oyete guanseguë'ne? cajën, bacuani bëinjën senni achareña.
8 Senni acharena, Pedrobi, Riusu Espíritubi te'e ruiñe ca güeseguëna, bacuani sehuo
bi'raguëña:
—Mësacua Israel ëja bain, judío ira ëja bain, mësacua si'acua achajë'ën.
9 Guëoña garasi'quë huajë raise'e, ja'an re'oye yo'ose'ere yëquënani senni achatoca,
mësacuani te'e ruiñe quëayë yëquëna.
10 Ja'nca quëajënna, mësacua Israel bain si'acuabi achani masijë'ën. Mësacua yua ënquë,
guëoña garasi'quë huajë raisi'quëre ëñajë'ën. Baguëbi Jesucristo ja'an Nazareno bainguëni
si'a recoyo ro'taguëna, Jesucristobi baguëni te'e ruiñe huajë rai güesebi. Ja'an Jesucristore
ro'tajë'ën. Mësacuabi baguëni huani senjo güesejënna, Riusubi ta'yejeiye yo'oni, baguëni
go'ya rai güesebi.
11 Ja'an Jesucristo yua mai ta'yejeiyereba Ëjaguë cuencuesi'quëreta'an, mësacua Israel ëja
bain, Riusu cocare te'e ruiñe ye'yoye cuencuesi'cuabi baguëte ro gu'a güeni senjohuë. Güeni
senjosi'cuata'an, Riusu quë'rë ta'yejeiye Ëja bainguë re'huasi'quë baji'i baguë.
12 Ja'nca re'huasi'quë sëani, baguë se'gabi bainre mame re'huani bacua gu'a jucha yo'ojën
ba'ise'ere senjoni, bain recoyo tënoñe poreji baguë. Yequëcua ja'nca tënoñe porecuare
cu'eto, gare beoyë. Jesucristo se'gabi maire mame recoyo re'huani Riusu bainre re'huaye
poreji, sehuoguë quëaguëña Pedro.
13 Ja'nca quëaguë, gare huaji yëye beoye quëaguëna, judío ëja bainbi gue ro'taye beoye
achajën, Ja'an hua'nabi ai masiye sehuoye poreyë careña. Ro uti ye'yema'isi'cuata'an,
¿queaca ta'yejeiye masiye'ne bacua? sa'ñeña senni achareña. Jesucristo bainreba cuen-
cuesi'cua gare ba'iyë bacua careña.

14 Ja'nca cajën, gue ro'taye beoye ëñajën, güëoña garasi'quë huajë raise'ere te'e ruiñe
masijën, bacuani gu'aye caye gare poremateña.
15 Ja'nrëbi sa'ñeña se'ga coca senni achajën ba'iñu cajën, ba hua'nare hue'se ca'ncona eto
güeseni,
16 bacua ba'ija'yete sa'ñeña coca senni acha bi'rareña:
—¿Mai hua'na queaca bacuani si'nseye'ne? Güëoña garasi'quë huajë raise'ere gu'aye caye
porema'iñë mai, Riusu ta'yejeiguë huachose'e sëani.
17 Si'nseye porema'icuata'an, bacua coca yua si'a bain naconi jaijeima'ija'ñe cajën,
ëncuani si'a jëja yihuoñu careña. Mësacua yua Jesucristo ta'yejeiye ba'iyete gare se'e quëani
achoma'ijë'ën guanseñu careña. Mësacuabi quëani achotoca, ai jëja si'nseyë yëquëna cañu
careña, sa'ñeña.
18 Ja'nca sa'ñeña senni achani tëjini, ba huana etosi'cuare se'e choni, bacuani si'a jëja
guansereña:
—Mësacua yua Jesucristo ba'iyete gare se'e quëani achoye beoye ba'ijë'ën careña.
19 Carena, Pedro, Juan, bacuabi sehuoreña:
—Riusubi yëquënani ta'yejeiye guanseni jo'casi'quë ba'iguëna, ¿queaca mësacua guanse
cocare achani yo'oye poreye'ne yëquëna? Mësacua se'ga ja'anre ro'tajë'ën.
20 Riusu ta'yejeiye yo'oni jo'case'e, yëquëna te'e ruiñe ëñani masise'e, ja'anre gare jo'caye
beoye quëani achoye bayë yëquëna, sehuoreña bacua.
21 Ja'nca sehuorena, judío ëja bainbi ro si'nsejei cocare cajën, bacuare etoni saoreña. Si'a
bain hua'nabi ba bainguë huajë raise'ere ëñani, Riusuni ai bojoreba bojojën cajënna, ëja
bainbi si'nse güeseye gare poremateña.
22 Güëoña garasi'quëni ëñani, quë'rë cuarenta tëcahuëan baguëte masini, Pedro sanhuëni
ro etoni saoreña.

Los creyentes piden confianza y valor

23 Etoni saorena, bacuabi ja'ansirën sani, bacua gaje concuana ti'anni, ëja bain case'ere
bacuani quëareña.
24 Quëani tëjijënna, si'a jubëbi te'e ujajën, Riusuni careña:
—Mai Ëjaguë Riusu, më'ëbi si'a ën yija re'oto, si'a guënamë re'oto, si'ayete re'huani jo'cahuë
më'ë.
25 Më'ë coca cani jo'case'e'ru güina'ru yo'ojën ba'iyë bain hua'na. Më'ë Espíritubi mai ira
bainguë ba'isi'quë Davidni cani jo'ca güeseguëna, Davidbi maini toyani jo'caguëña:
Riusuni ro'tama'icuabi ¿guere yo'ojën, ro bëin coca cajën, ro gu'aye yo'oye se'ga sa'ñeña
ro'tajën ba'iye'ne?
26 Ën yija bain ta'yejeiye ëjacuabi huëni, je'o bajën, si'acuabi ñë'cani, Riusuni gu'a güejën,
baguë Cristo raosi'quërebani gu'a güejën, baguë bainreba cuencuesi'cuani gu'a
güejën, ro yo'oyë bacua, toyani jo'caguëña David.
27 Ja'nca toyani jo'case'e ba'iguëna, më'ëbi yureña güina'ru yo'o güesehuë, Ëjaguë. Herodes,
Poncio Pilato, romano bain hua'na, Israel bain hua'nabi ën huë'e jobore ñë'casi'cua ba'ijën,
më'ë Zin Jesucristo te'e ruiñe cuencueni raosi'quë, ja'anguëni ai gu'aye yo'ohuë bacua.
28 Ja'nca gu'aye yo'ocuabi më'ë ru'rureba ro'tani yo'o güesese'e se'gare yo'ohuë bacua.
29 Ja'nca yo'osi'cuabi yëquënani yureña gu'aye cajënna, Ëjaguë achajë'ën. Achani, yëquëna
hua'nani conjë'ën. Më'ëre yo'o concuare sëani, gare huaji yëye beoye ba'i hua'nare re'huani,
më'ë cocareba te'e ruiñe quëani achocuare si'a jëja re'huani yo'o güesejë'ën.
30 Më'ë Zin Jesucristoni te'e ruiñe masija'bë caguë, më'ë ta'yejeiye yo'ore yo'oni, rau
bacuare huachoni bainre ëñojë'ën. Ja'an cocare Riusuni ujajën, te'e careña.
31 Cani tëjirena, bacua ñë'cani ba'i yijare ëñato, ai jëja ñu'cueguë baquëña. Ñu'cueguë
ba'iguëna, Riusu Espíritubi ja'ansirën gaje meni, si'a baguë bain baru ba'icuani baguëña.
Ja'nca baguëna, bacuabi ai bojo recoyo re'huani, gare huaji yëye beoye Riusu cocarebare
quëani acho bi'rareña.

Todas las cosas eran de todos

32 Ja'nca quëani acho bi'rajënna, ai jai jubë bainbi Jesucristoni si'a recoyo ro'tani, si'a
jubëbi recoyo te'e zi'nzini, sañeña te'e oireba oijën bojojën, bacua bonsere ëñajën, Yë'ë bonse
se'ga beoji cajën, sa'ñeña huo'huejën conjën bateña.
33 Ja'nca ba'ijënna, Riusure ta'yejeiye yo'o concuabi bainni ai ta'yejeiye ye'yojën yihuojën
bateña. Jesucristobi go'ya raiguëna, te'e ruiñe ëñahuë yëquëna quëani achojënna, Riusubi
baguë bainrebani ai re'oye yo'oguë baquëña.
34 Ja'nca sa'ñeña bojojën, bonse carajën ba'icua gare beoreña. Bacua jubë ba'icua yijañare
bacua, huë'eñare bacua, ja'ancuabi yequëcuana insini, curire coni,

35 Riusure ta'yejeiye yo'o concuana ro insireña. Ro insijënna, bacuabi si'a ba jubë bain
carajën ba'icuana huo'hueni insireña.
36 Bacua jubë bainguë José hue'eguëbi ja'nca yo'oguëña. Ja'an hua'guë yua levita bainguë
ba'iguëbi Chipre jubobi raisi'quë ba'iguëna, Riusu ta'yejeiye yo'o concuabi baguë oireba
oiguë conse'ere ëñani, baguëni Bernabé hue'yoreña, te'e ruiñe oiguë, bainre conguëre sëani.
37 Ja'anguëbi yijare bani, yequëcuana insini, curire coni, Riusure ta'yejeiye yo'o concuana
ro insiguëña.

5

El pecado de Ananías y Safira

1 Yequëca Ananías hue'eguëbi, baguë rënjo Safira naconi yijare bani, ja'an yijare insini
curi coreña.
2 Ja'nca coni, Jobo se'gare yahue re'huani bañu caguë, jobo ba'iyete Riusure ta'yejeiye yo'o
concuana sani, Mai yija insisi curi si'ayete Riusuna ro insiyë yëquëna caguë jo'caguëna,
3 Pedrobi sehuoguëña:
—Ai gu'aye ro'taguë yo'ohuë më'ë, Ananías. Zupai huatibi më'ëni ro coquesi'quë sëani,
Riusu Espírituni ai coqueguë cahuë më'ë. ¿Më'ë queaca ro'taguë, më'ë yijare insini, curire
coni, jobo ba'iyete yahue re'huani bani, ja'nrëbi jobo ba'iyete Riusuna ro insini, Yë'ë curi
cose'e si'ayete ro insiyë yë'ë coqueguë quëaguë'ne më'ë?
4 Më'ë yija sëani, më'ë se'gabi insini curi coni, më'ë yëse'e insiye porere'ahuë. Ja'nca
poreguëbi ¿guere yo'oguë, ro coqueguë raguë'ne? Bainni ro coqueye ro'taguëta'an, Riusure-
bani ro coquehuë më'ë, caguë quëaguëña Pedro.
5 Quëaguëna, Ananíasbi achani, ja'ansirën huajë junni tanquëña. Junni tanni, yijana
tanquëna, bain hua'nabi achani masini, ai huaji yëjën bateña.
6 Ja'nca junni tainguëna, bonsë hua'nabi ti'an rani, baguë ga'nihuëte canbi reani re'huani
sani tanreña.
7 Ja'nrëbi samute hora ba'ini, Safirabi ti'anni, bago ënjë junni tanse'ere huesëgona,
8 Pedrobi bagoni senni achaguëña:
—Më'ë, më'ë ënjë, mësacua yija insini curi cose'e, ën curi ro insise'e ¿mësacua si'aye cose'e
ba'iguë? Quëajë'ën yë'ëre, senni achaguëña Pedro.
Senni achaguëna, bagobi sehuogoña:
—Ja'an curi'ë. Si'aye'ë, sehuogoña.
9 Sehuogona, Pedrobi bagoni bëinguë caguëña:
—¿Mësacua guere yo'ojën, Riusu Espíritute ro coquejën care'ne? Yureca achajë'ën. Më'ë
ënjëre tanjën saisi'cuabi yuara raiyë. Ja'nca raijën, më'ëre'ga tanja'cua'ë, caguëña Pedro.
10 Caguëna, ja'ansirën huajë junni, Pedro ca'ncona tancoña. Tancona, bonsë hua'nabi
cacani, ju'insi'coni ëñani, bagote inni, sani, bago ënjë ca'ncona tanreña.
11 Ja'nca ju'insi'cua ba'ijënna, si'a Riusu bainbi masini, ai huaji yëjën bateña.

Muchos milagros y señales

12 Ja'nrëbi, Riusubi conguëna, baguëre ta'yejeiye yo'o concuabi ai ta'yejeiye yo'oni ëñojën,
bain gare ëñama'ise'ere yo'oni ëñojën bateña. Ja'nca ba'icuabi, Bain hua'nani coca ye'yoñu
cajën, bacuani Riusu huë'ena ti'an güeseni, Salomón casi tubëan ba'iruna ñë'coni Riusu
cocare ye'yojën bateña.
13 Ba'ijënna, yequë bainbi so'orëbi ëñajën, bacua jubëna zi'nziye huaji yëjën ba'icuata'an,
Riusu bainni ai ruiñe ëñajën bateña.
14 Yequëcua'ga ai jai jubëbi mai Ëjaguëni si'a recoyo ro'tajën, ëmëcua'ga, romicua'ga, Cristo
bain runteña.
15 Yequëcua'ga bacua ju'in hua'nare cuanni sani, Pedrobi ti'anni huachoja'guë cajën,
bacua camana uanni, huë'e jobo sai ma'ana jo'cani ëjoreña. Yequërë Pedrobi bacua
uinruanbi ro saitoca, baguë hue'eguë se'gabi bacuana pa'rotoca, huajëja'bë cajën ëjoreña.
16 Yequëcua'ga tin huë'e joboña cueñe ba'iruanbi ti'an raijën, bacua bain ju'incuare
cuanjën, gu'a huatire bacuare rajën, Riusu bainni bacuare ëñoñu cajën, Jerusalén huë'e
jobona ti'anjënna, si'a hua'nare huachoreña.

Pedro y Juan perseguidos

17 Ja'nrëbi pairi ta'yejeiye ëjaguë, Saduceo bain'ga baguë naconi ba'icua, ja'ancuabi Riusu
bain ta'yejeiye yo'o conse'ere ai ëa ëñani bënteña.
18 Ja'nca bëinjën, Riusure ta'yejeiye yo'o concuani preso zeanni, jai ya'o huë'ena guaoreña.
19 Guaorena, ja'nrëbi Riusu guënamë re'oto yo'o conguëbi ñamibi gaje meni ti'anni, ya'o
huë'e anto sa'rore a'nqueni, bacuare hue'se ca'ncona sani, bacuani quëaguëña:

20 —Mësacua yua Riusu huë'ena sani cacani, Riusu cocareba, bain recoyo mame re'hua
cocare bain hua'nana gare jo'caye beoye quëani achojën ba'ijë'ën, quëaguëña.
21 Quëaguëna, Riusu bainbi baguë cocare achani, ñatani, Riusu huë'ena cacani, bainni
ye'yo bi'rareña.
Ye'yo bi'rajënna, pairi ta'yejeiye ëjaguëbi baguë gaje ëjacua, Israel bain ira ëjacua,
ja'ancuare ñë'coni tëjini, ja'nrëbi ya'o huë'ena saoni, Ja'ancuare rani nëcojë'ën guanseguë
caguëña.
22 Guanseguë caguëna, soldado ëjacuabi sani ëñato, preso zeansi'cuabi yua ya'o huë'e
beoreña. Beojënna, pairi ta'yejeiye ëjaguëna go'ini
23 quëareña:
—Ya'o huë'e yua re'oye guaosi huë'e ba'iguëta'an, mai ëñajën cuiracuabi re'oye ëñajën
nëcajën ba'icuata'an, yëquënabi anconi ëñato, preso zeansi'cua gare beohuë, quëareña.
24 Quëajënna, pairi ta'yejeiye ëjaguë, baguë gaje ëjacua naconi, Riusu huë'e ëjaguë'ga,
si'acuabi ja'an cocare achani, gue ro'taye beoye ba'ijën, sa'ñeña senni acha bi'rareña:
—¿Gue'ne yureca? ¿Quejeito ta'yejeiye yo'oni tëjiye'ne bacua? sa'ñeña senni achareña.
25 Ja'nrëbi yequë bainguëbi ti'anni quëaguëña:
—Mësacua preso guaosi'cuabi yua Riusu huë'ere ba'ijën, bain hua'nani ye'yojën ba'iyë,
quëaguëña.
26 Quëaguëna, soldado ëjaguëbi baguë soldado hua'nare choini, Riusu huë'ena sani,
Bacuani preso zeañu cajën, bain hua'nani ai huaji yëjën se'e zeanreña. Bain hua'nabi
yequërë gatare inni, maire senjoni huaima'iñe cajën, soldado hua'nabi ëñajën, bacuare
zeanni rareña.
27 Zeanni rani, ëja bain jubëna nëcojënna, pairi ta'yejeiye ëjaguëbi caguëña:
28 —¿Mësacua queaca ro'tajën, yëquëna ënsesi cocare ro achajën tin yo'ore'ne? Yëquënabi
ënseye cajënna, mësacuabi Jesucristo ba'iyete gare jo'caye beoye quëani achojën, yëquëna
ro'ina junni tonsi'quë'bi cajën, si'a Jerusalén bain masiye tëca quëani achojën ba'iyë mësacua,
caguë bënquëña baguë.
29 Caguë bëinguëna, Pedrobi, baguë gaje concua naconi, baguëni sehuoreña:
—Riusu guansese'e se'gare achani yo'ocua'ë yëquëna. Bainbi tin guansetoca, yo'omajën
ba'icua'ë yëquëna.
30 Mai Taita Riusu, mai ira bain ba'isi'cuani consi'quë, ja'an Riusubi Jesusre maina
raoguëna, mësacuabi gu'a bainre huani senjoñe'ru baguëni crusu sa'cahuëna reoni, huani
senjohuë. Huani senjorena, Riusubi baguëni go'ya rai güesebi.
31 Go'ya rai güeseni, baguë quë'rë ta'yejeiyereba conguëte re'huani, baguë jëja ca'ncona
bëa güesebi. Ja'nca re'huasi'quë ba'iguëna, si'a Israel bainbi baguëna ti'anni, Riusu bainreba
re'huasi'cua ba'iye poreyë. Si'a hua'nabi bacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani,
baguë ta'yejeiye tënoñete te'e ruiñe sentoca, bacua gu'a juchare gare se'e ro'tama'iguë,
bacuare mame recoyo tënoni ba'icuare re'huani baja'guë'bi baguë.
32 Ja'an si'ayete te'e ruiñe quëayë yëquëna, baguë ta'yejeiye yo'ose'ere ëñajën ba'isi'cua
sëani. Riusu Espíritu'ga ja'an si'ayete masiguë, baguë cocare te'e ruiñe achani yo'ocuani gaje
meni baji, sehuojën quëareña Pedro sanhuë.
33 Quëajënna, judío ëja bainbi ai bëinreba bëinjën, Bacuani huani senjoñu cajën ëñareña.
34 Cajën ëñajënna, yequë, bacua jubë ba'iguë, Gamaliel hue'eguëbi baquëña. Fariseo
bainguë, Riusu coca toyani jo'case'ere te'e ruiñe masiguë ba'iguëna, bain hua'nabi baguëni
ai te'e ruiñe ëñajën bateña. Ja'anguëbi nëcani, Riusure concuare hue'sena etoni bayete
guanseguëña. Guanseni, soldado hua'nabi etorena,
35 ba hua'guëbi si'a ëja bainni quëaguëña:
—Mësacua Israel bain, achajë'ën. Mësacuabi ëncuani huani senjoñe ro'tajën, mësacua gu'aye
yo'oma'iñe cajën, mësacua ëñajën ro'tajën ba'ijë'ën.
36 Ja'an bainguë ba'isi'quë Teudas yo'oguë ba'ise'ere ro'tajë'ën. Yë'ë yua ëja bainguë runza
caguë, cuatro cientos gajecuare huëoni, ta'yejeiye yo'o bi'raguëna, ëja bainbi baguëni preso
zeanni huani senjojën ba'nhuë. Huani senjorena, baguë gajecuabi ro gatini sani carajeijën
ba'nhuë.
37 Ja'nrëbi jë'te, bainre cuencueni toya umuguseña ba'iguëna, yequë, Galilea bainguë
Judas hue'eguëbi ta'yejeiye yo'oni, ai jai jubë gajecuare huëoguëna, baguëre'ga huani
senjojën ba'nhuë. Huani senjorena, baguë gajecua'ga gatini sani huesëjën ba'nhuë.
38 Ja'nca carajeisi'cua ba'ijënna, mësacua yua ëncuare gu'aye yo'oma'ijë'ën. Ba hua'nabi ro
bain yo'oye'ru yo'ojën ba'itoca, ja'ansi'cuabi gare carajeija'cua'ë.
39 Riusubi yo'o güesetoca, mësacuabi bacua yo'ore carajei güeseye gare porema'icua'ë.
Ja'nca sëani, mësacua ëñare bajën, bacuani je'o bama'ijë'ën. Je'o batoca, yequërë Riusu
cuencuese'ere gu'aye yo'oma'iñe mësacua, caguë yihuoguëña Gamaliel.

40 Caguë yihuoguëna, si'a jubëbi achani, Jaë'ë cani yo'o bi'rareña. Riusure yo'o concuani
choini, bacuani ga'ni za'zabobi si'nse güeseni, ja'nrëbi bacuani guansejën careña:
—Mësacua gare se'e Jesucristo ba'iyete cani achoma'ijë'ën, cani, bacuare etoreña.
41 Etorena, Riusure ta'yejeiye yo'o concuabi sani, bacua je'o bacuani ai yo'ojën ba'ise'ere
ro'tani bojojën, Riusu ai yo'o güesese'e sëani, ai jëja recoyo re'huani ba'iñu cajën sateña.
42 Sani, Jesucristo ba'iyete quë'rë ta'yejeiye bainni quëani acho bi'rareña. Riusu huë'ena
cacani, bain huë'eñana cacani, si'a umuguseña gare jo'caye beoye Jesucristo cocare quëani
achojën bateña.

6

Se nombra a siete ayudantes

1 Ja'nca quëani achojën ba'ijënna, Cristo bain jubëbi quë'rë se'e ai jaijeijateña. Jaijeijënna,
ja'nrëbi bacua jubë ba'icua griego cocare cacuabi yequë Cristo bain judío cocare cacuani
gu'aye ca bi'rareña:
—Yëquëna romi hua'na ira hua'je hua'nabi si'a umuguseña curi insiruna ti'anni, ëja bainbi
huo'huejënna, choa ma'carë se'ga coyë. Mësacua hua'je hua'naca quë'rë ta'yejeiye coyë, ca
bi'rareña.
2 Ca bi'rajënna, Riusure ta'yejeiye yo'o concua, ba docecuabi si'a jubë Cristo bainre
ñë'coni, bacuani quëani achoreña:
—Bainni aon huo'hueye se'gare yo'otoca, ai gu'aye ba'iji yëquënare. Riusu cocarebare
quëani achoye jo'cani, ja'an yo'ore yo'otoca, gu'aji.
3 Ja'nca sëani, yo'je sanhuë, mësacua te'e ruiñe ro'tani, mësacua bainre te'e ëntë sara
samucuare cuencueni rani ëñojë'ën, bonse caracuana huo'hueja'cuare. Ja'ancuare cuen-
cueto, re'o bain te'e ruiñe ro'tajën yo'ocua se'ga ba'ija'bë. Riusu Espírituni re'oye zi'nzisi'cua
ba'ija'bë. Te'e ruiñe masiye concua ba'ija'bë. Ja'nca ba'ijënna, mësacuabi cuencueni rani
ëñojë'ën. Ja'an yo'o yo'oja'cuare re'huani jo'caja'cua'ë yëquëna.
4 Ja'nca re'huani jo'cajënna, yëquënabi Riusuni ujajën, Riusu cocarebare quëani achojën,
ja'an se'gare te'e ruiñe yo'ojën ba'ija'cua'ë yëquëna, quëani achoreña.
5 Quëani tëjijënna, si'a hua'nabi achani, Jaë'ë, ja'nca yo'oñu cajën sehuoreña. Cajën
sehuoni, ja'nrëbi bacua jubë bainre ëñani, te'e ëntë sara samucuani cuencueni rareña.
Ru'ru, Estebanre cuencuereña. Riusu Espírituni re'oye zi'insi'quëbi Cristoni si'a recoyoreba
ro'taguëña. Ja'nrëbi Felipe, ja'nrëbi Prócoro, ja'nrëbi Nicanor, ja'nrëbi Timón, ja'nrëbi
Parmenas, ja'nrëbi Nicolás Antioquía bainguë judío bain ujayete ye'yesi'quë,
6 ja'ancuare cuencueni, Riusure ta'yejeiye yo'o concuana sani ëñoreña. Ëñorena, Riusure
concuabi Riusuni ujani tëjini, bacua ëntë sarañare ja'an cuencuesi'cuana pa'roni, Mësacua
yua Riusure yo'o concua cuencuesi'cua'ë, cani jo'careña.
7 Cani jo'carena, si'a hua'na Cristo bainbi baguë cocarebare si'a Jerusalén bainna quëani
achojënna, quë'rë ai jai jubë bainbi achani, Cristona recoyo te'e zi'nzini, quë'rë se'e
jaijeijateña. Judío bain pairi hua'na'ga te'e hua'nabi Cristo cocare achani, Cristo bain
runteña.

Arrestan a Esteban

8 Ja'nca jaijeijënna, bacua cuencuesi'quë Esteban hue'eguëbi Riusu Espírituna te'e ruiñe
zi'insi'quë yua ai ta'yejeiyereba yo'oni ëñoni, bain hua'nani ai re'oye conreba conguë
baquëña.
9 Ja'nca yo'oni, bainre conguëna, yequëcua judío bain ujaye ye'yesi'cuabi ai je'o bareña.
Bacua uja huë'ere cato, Mai yëse'e se'gare yo'ocua'ë, ja'an hue'ecua bateña. Yequëcua'ga
Cirene bain, yequëcua Alejandría bain, yequëcua Cilicia bain Asia yija ba'icua, ja'ancuabi
Estebanna ti'anni, baguëni bëin coca cajën, Ai huacha cayë më'ë, ca bi'rareña.
10 Ja'nca ca bi'racuareta'an, Estebanbi Riusu Espíritubi masiye sehuo güeseguëna, bacua
caye'ru quë'rë ta'yejeiye ai masiye sehuoguëña. Ja'nca sehuoguëna, bacuabi se'e caye beoye
achacua bateña.
11 Ja'nca ba'icuabi ro bonëni sani, bacua gu'a gajecuana ti'anni, bacuani yahue ro'ijën
careña. Carena, bacuabi Esteban ba'iyete coquejën quëareña:
—Baguëbi coca cato, Moisés coca toyani jo'case'ere ai gu'aye caji. Riusure'ga ai gu'aye caji,
coquejën quëareña.
12 Ja'nca coquejën quëajën, bain hua'na, judío bain ëjacua, ja'ancuani gue'rireña.
Gue'rirena, bacuabi Estebanni ai bëinjën, baguëni preso zeanni, bacua ëja bain jubëna
rërëni sani ëcoreña.
13 Ëcorena, ja'an coquejën cacuabi ëcani quëareña:
—Ba hua'guëbi Riusu huë'e, Riusu coca toyani jo'case'e, ja'anre gare jo'caye beoye gu'aye
cani achoguë ba'i'te.

14 Baguë ñaca cani achoguëna, yëquënabi achahuë: Ba Nazareno bainguë Jesusbi te'e
jëana ti'anja'ñeta'an ba'iji. Ti'anni, Riusu huë'ere gare carajei güeseni, Moisés coca ye'yoguë
ba'ise'ere senjoni huesoja'guë'bi, cani achoguë ba'i'te baguë, quëareña bacua.
15 Quëajënna, si'a jubë ëja bainbi achani, Estebanni jëja zia ëñañe'ru ëñato, baguë zia yua
guënamë re'oto yo'o conguë zia'ru baquëña. Bojo recoyo baguë'ru ëñoguëña.

7

Defensa de Esteban

1 Ja'nrëbi pairi ta'yejeiye ëjaguëbi Estebanni senni achaguëña:
—Më'ëbi bacua quëase'ere achaguëna, ¿te'e ruiñe caye bacua? senni achaguëña.
2 Senni achaguëna, Estebanbi sehuoguëña:
—Yë'ë bain hua'na, yë'ë ja'yë sanhuë, si'a hua'na achajë'ën. Mai ira bain ba'isi'cua yo'ojën
ba'ise'ere quëaguë, mësacuani sehuoyë yë'ë. Mai ta'yejeiyereba Riusubi mai ira bainguë
ba'isi'quë Abraham Harán yijana yuta saima'iguë Mesopotamia yijare ba'iguëna,
3 baguëni ëñoni, guanseguë caguëña Riusu: "Yua huëijë'ën. Më'ë yijare, më'ë bain ba'irute
gare jo'cani raijë'ën. Yequë yijare, më'ë ba'ijai yijare më'ëni ëñoja'guë'ë yë'ë. Ja'an yijana
bëani gare ba'ijë'ën" caguëña Riusu.
4 Caguëna, baguë yija, Caldea bain ba'i yijare gare jo'cani, Siria yijana ti'anni, Harán
huë'e jobona bëani, baguë taita junni toñe tëca baquëña. Ba'iguëna, Riusubi baguëni se'e
choiguëna, ën yija Israel bain yijana ti'anni baquëña.
5 Ja'nca bëani ba'iguëreta'an, Riusubi baguëni quëaguëña: "Ën yijare më'ëna insija'guë'ë
yë'ëbi. Më'ë yija ba'ija'guë'bi. Më'ë bain yo'je ba'ija'cua'ga ën yijare baja'cua'ë. Yureña
gare insiye beoguëbi jë'te insini jo'caja'guë'ë yë'ë" quëaguëña Riusu. Abraham yuta zin beo
hua'guë ba'iguëreta'an, Riusubi ja'nca cani jo'caguëña.
6 Cani jo'cani, ja'nrëbi Abrahamni se'e yeque coca quëaguëña: "Më'ë bain yo'je ba'ija'cuabi
tin yijana sani, tin bain naconi bëani ba'ijënna, ja'an bainbi bacuani preso zeanni bacua
yo'ore ai jëja yo'o güesejën ba'ija'cua'ë, cuatro cientos tëcahuëan ba'iye tëca.
7 Ja'nca ba'ijënna, ja'an tin bainni ai jëja si'nseguë ba'ija'guë'ë yë'ë. Si'nseni, ja'nrëbi
më'ë bain ba'ija'cuabi bacua yijabi etani, yë'ëbi raguëna, ën yijana ti'anni, yë'ëni te'e ruiñe
yo'o conjën ba'ija'cua'ë ënjo'onre" quëaguë, Abrahamni cani jo'caguëña Riusu, quëaguëña
Esteban.
8 Cani jo'cani, Riusubi guanseni, Abraham bain go neño ga'nire tëyoni senjoñe guanseni
jo'caguëña. "Yë'ë bainbi yë'ë yo'oni insija'yete gare jo'caye beoye ro'tajën ba'ija'bë" caguë,
ja'an yo'oyete guanseni jo'caguëña Riusu. Ja'nca guanseni jo'caguëna, Abrahambi baguë
zin Isaac hue'eguëni bani, te'e ëntë sara samute umuguseña baguëna, baguë go neño ga'nire
tëyoni senjoguëña. Ja'nrëbi jë'te, Isaacbi irani baguë zin Jacobni bani, baguëre'ga baguë go
neño ga'nire tëyoni senjoguëña. Jacob'ga güina'ru baguë zincua si'a sara samucua, mai ira
taita ba'isi'cua, bacua go neño ga'nire tëyoni senjoguëña.
9 Ja'an si'a sara samucua, Israel bain jubëan quë'rë ta'yejeiye ëjacua, ja'ancuabi bacua
yo'jeguë José re'oye ba'iyete ëa ëñani gu'a güejën, baguëni ai bëinjën, baguëni zeanni
tin bainna insini curi coni, baguëre senjorena, Egipto yijana sani yequëcuana insireña.
Insirena, Riusubi ai ta'yejeiye conguë,
10 José ai zoe ai yo'oguëna, Riusubi baguëte etoni, baguëte ëjaguë Faraonni ëñoni, baguëni
José ba'iyete bojo güeseguëña Riusu. Bojo güeseguëna, Faraonbi José masiye yo'oyete ëñani,
baguë yija Egipto yija, baguë baye, si'ayete Josena jo'cani, Si'aye bani guansecaijë'ën cani
jo'caguëña.
11 Jo'caguëna, ja'nrëbi jë'te, si'a Egipto yija, si'a Israel bain yija Canaan hue'e yija, si'a
re'otore cato, ai aon gu'ana ju'in bi'rareña bain hua'na. Ju'in bi'rajënna, mai ira taita
ba'isi'cuabi ai yo'ojën, aon beo hua'na bateña.
12 Aon beo hua'na ba'ijënna, so'o bainbi ti'an rani, Trigo aon ba'iji Egipto yijare, quëajënna,
taita Jacobi baguë mamacuare guanseni, Aon cojaijë'ën caguë saoguëña.
13 Saoguëna, bacuabi sani coni rani ba'ijënna, ja'nrëbi jë'te, se'e bacuare saoguëña.
Saoguëna, Egipto yijana se'e ti'anni aon senni achajënna, Josebi baguë ma'yë hua'nani
"Yë'ëbi Jose'ë. Mësacua yo'jeguë'ë yë'ë" quëaguë ëñoguëña. Quëaguë ëñoni, bacuare Faraonna
sani ëñoguëña.
14 Ëñoni, ja'nrëbi baguë taita Jacobni coca saoni choquëña: "Më'ë, më'ë bain si'acua
naconi gare raijë'ën. Ën yijana gare bëani ba'ijë'ën" caguë choquëña. Choquëna, si'a jubë
Israel bain setenta y cinco ba'icuabi
15 Egipto yijana ti'anni, gare bëani bateña. Bëani ba'ini, Jacobi junni tonguëna,

16 baguëre sani, Abraham tansi yijana tanreña. Abraham yija, Hamor bainna cosi yija,
Siquiem casi yija, ja'anruna sani baguëre tanreña. Jë'te, mai ira bain ba'isi'cua'ga, ja'an si'a
sara samucuabi junni tonjënna, bacuare güina'ru sani tanreña.

17 Ja'nrëbi, mai ira bain ba'isi'cuabi Egipto yijare ba'icuabi quë'rë se'e jaijeijënna, Riusu
cani jo'case'e'ru yo'oja'ye yuara ti'anja'ñeta'an baquëña, Abrahamni cani jo'case'e'ru.

18 Ba'ijënna, ja'nrëbi yequë ëjaguë Faraón, Joseni ëñama'isi'quëbi Egipto yijare guanse
bi'raguëña.

19 Guanse bi'rani, mai ira bain ba'isi'cuani je'o bani, bacuani ai coqueguë gu'aye yo'oguë
baquëña. Se'e jaijeima'ija'bë caguë, bacua ëmë zin hua'na chuchu hua'nare hue'sena jo'cani
senjo güeseguëña.

20 Ja'nca senjo güeseguëna, ja'an umuguseñabi mai ira bainguë ba'isi'quë Moisés
hue'eguëbi të'ya raisi'quë baquëña. Riusubi ëñaguëna, ai zin re'o hua'guë baquëña.
Ba'iguëna, baguë pë'caguë sanhuëbi samute ñañaguë hua'i bacua huë'ere baguëni bani
cuirani,

21 ja'nrëbi se'e yahue baye poremajën, baguëre hue'sena jo'cajënna, Faraón romi zingobi
baguëte inni bani, bago zinre'ru cuirago irogoña.

22 Ja'nca irogona, Egipto bain masiye yo'oye'ru ai masiye ye'yeni, ai ta'yejeiye yo'oni coca
caguë runquëña Moisés.

23 Ja'nca runni ba'iguëbi cuarenta tëcahuëanre baguë, Yë'ë bain Israel jubë hue'ecuani
ëñajaza caguë saquëña.

24 Sani ëñato, Egipto bainguëbi baguë bainguë te'eguëni ro hui'ya huaiguë baquëña.
Huaiguë ba'iguëna, Moisesbi baguë bainguëni oiguë, Egipto bainguëni zeanni ja'ansirën
baguëni huani senjoguëña.

25 Huani senjoguë, ja'ansi'quë ro'taguëña: "Yë'ë bain hua'na Israel jubë hue'ecuabi yë'ë
huani senjoguë conse'ere ëñani, Riusu cuencueni raosi'quëbi maire tëani etoguë raisi'quë
ba'iji, yë'ëre cama'iñe bacua" ro'taguëña. Ja'nca ro'taguëreta'an, baguë bainbi baguë
cuencueni raose'ere ro'tamateña.

26 Ja'nrëbi, yequë umuguse ñataguëna, Moisesbi se'e ëñaguë saiguë, Israel bain samucuabi
sa'ñeña huajën bateña. Huajën ba'ijënna, bacuana ti'anni caguëña: "Mësacua ¿guere yo'ojën,
sa'ñeña huaye'ne? Te'e bain sëani, huamajën ba'ijë'ën" caguëña.

27 Caguëna, gu'aye yo'oguëbi yua Moisesre ca'ncona jëjoni saoni, baguëni bëinguë caguëña:
"Më'ë ¿guere yo'oguë, yëquëna jubë Israel bainni guanseguë'ne? ¿Nebi më'ëre raoni, yëquëna
ëjaguëte re'huare'ne?

28 Më'ë yua Egipto bainguëte na'itë huani senjose'e'ru yë'ëre'ga güina'ru huani senjoñe
ro'taguë më'ë?" bëinguë senquëña.

29 Ja'nca senquëna, Moisesbi huaji yëguë, yua Egipto yijabi etani, Madián yijana gatini
saquëña. Baru bain naconi tinguë'ru baquëña. Bacua quë'ro bain romi zingoni huejani,
samu zin hua'na ëmëcuani baguëña.

30 Ja'nca ba'iguëbi se'e cuarenta tëcahuëan barure ba'ini, beo re'oto cueñe ba'iruna
saisi'quëbi Sinai cubëna ti'anni ëñato, ja'anru ba'i sahua yua toa zëinse'e baquëña.

31 Ba'iguëna, Moisesbi gue ro'taye beoye ëñaguë, Quë'rë se'e cueonni ëñaza caguë
cueonguëna, Riusu guënamë re'otobi raosi'quëbi Riusu cocare cani achoguëña:

32 "Yë'ë yua Riusureba ba'iyë. Më'ë ira bain ba'isi'cua Abraham, Isaac, Jacob, bacuabi
yë'ëre yo'o concua ba'iyë" cani achoguëña. Cani achoguëna, Moisesbi ai quëquëguë
to'ntoguë, Riusuni ëñañe ti'anma'iguë'ë yë'ë caguë, baguë ñacore ta'piguëña.

33 Ta'pini ëñama'iguëna, Riusubi baguëni guanseguë caguëña: "Më'ë nëcaru yua yë'ë
ba'irureba sëani, më'ë guëon ju'i co'rore ru'tejë'ën" caguëña.

34 "Yureca achajë'ën, Yë'ë bain Israel hue'ecua yua Egipto yijare ba'ijën, ai yo'ojën, ai oijën
yë'ëni senni achajënna, achahuë yë'ë. Yurera bacuare etoni sani baza caguë, më'ëni ëñaguë
raë'ë. Yureca raijë'ën. Egipto yijana saiñu. Yë'ë bainre etoja'guëre më'ëre re'huayë yë'ë"
caguëña Riusu, Estebanbi quëaguëña, judío ëja bain jubëni.

35 —Yureca, mësacua yua Israel bain bëinjën case'ere ro'tajë'ën. Moisesni bëinjën, baguëni
je'o bajën, baguëni careña: "¿Më'ë guere yo'oguë, yëquëna jubë Israel bainni guanseguë'ne?
¿Nebi më'ëre raoni, yëquëna ëjaguëte re'huare'ne?" careña. Casi'cuareta'an, Riusubi bacua
etoja'guëre baguëte re'huani raoguëña. Baguë guënamë re'otobi raosi'quë naconi zëinsi
sahua cocare cani jo'caguëna, Israel bain ta'yejeiye ëjaguë runquëña Moisés.

36 Ja'nca ruinsi'quëbi Israel bainre tëani, Egipto yijabi etoni, bacuare Riusuni ëñoguëña.
Riusubi ta'yejeiye conguëna, Moisesbi ai ta'yejeiye yo'oni Egipto bainni ëñoni, Ma Zitara
je'encuani ëñoni, beo re'oto ba'i tëcahuëan cuarenta tëcahuëan ba'icuani ta'yejeiye yo'oni
ëñoguëña. Ja'nca yo'oni ëñosi'quë sëani, Riusu ta'yejeiye cuencueni raosi'quëreba baguëña.

37 Ja'anguëbi Riusu coca cani jo'case'ere Israel bainni quëaguëña: “Riusubi mësacua te'e
bain jubë ba'iguë te'eguëte cuencueni, yë'ëre cuencueni raose'e'ru mësacuana raoja'guë'bi.
Ja'nca raoguëna, baguë cocare te'e ruiñe achani, yo'ojën ba'ijë'ën” quëaguëña Moisés.
38 Ja'nca coca quëani jo'casi'quëbi yua Israel bain naconi ba'iguë, beo re'otore conguë
ba'isi'quë baquëña. Riusu guënamë re'otobi raosi'quëbi Sinai cubëna gaje rani, mai ira
bain ba'isi'cua beo re'otore ba'icuana gaje rani, Riusu cocare cani jo'caguëna, ja'an Moisés
hue'eguëbi Riusu coca, bain recoyo huajë güese cocare achani, maina toyani jo'caguëña.
39 Ja'nca ba'iguëreta'an, mai ira bain ba'isi'cuabi baguëni achaye güereña. “Egipto yijana
goñu” cajën, baguëte gu'a güejën senjoreña.
40 Ja'nca gu'a güejën senjoni, Aaronni careña: “Ja'an Moisés hue'eguë, maire Egipto yijabi
etosi'quë, ja'anguëbi ro sani huesësi'quëre ro ëjoni jëhuahuë yëquëna. Ja'nca sëani, yequë
riusu hua'na mai ma'are ëño hua'nare re'huacaijë'ën. Ja'an riusu hua'nabi maire sajënna,
Egipto yijana goñu” careña.
41 Cani ja'nrëbi, zoa curi riusu huacha riusure re'huareña. Toro bonsëguë ba'iye'ru
re'huani rëonni, bacua jo'ya hua'nare huani, Mai toro riusuna ëoni insiñu cajën, sa'ñeña
bojojën yo'o bi'rareña.
42 Yo'o bi'rarena, Riusubi ëñani, bacuare gare jo'cani senjoguëña. Ro bacua huacha riusu
hua'i, ma'choco hua'ire'ga ujajën ba'ija'bë caguë, bacuare gare jo'cani senjoguëña Riusu.
Bacua gu'aye yo'ose'ere ro'tato, Riusu coca cani achocua uti pëbëre'ga ëñani masijë'ën. Ñaca
toyani jo'case'e ba'iji:
Mësacua, Israel bain, yë'ëre ai gu'aye yo'ohuë.
Mësacua yua cuarenta tëcahuëan beo re'otore ba'ijën, jo'ya hua'nare huaijën, picore mëojën,
Riusuni bojojën conñu cajën ba'icuata'an, yë'ëre coñe gare ro'taye beoye baë'ë
mësacua.
43 Tin riusu hua'i se'gare coñe ro'tahuë mësacua.
Moloc hue'eguë, ja'an huacha riusuni zi'nzini, baguë yo'o se'gare ro yo'o conjën baë'ë
mësacua.
Ro baguë uja huë'ere beo re'otobi sacaë'ë mësacua.
Mësacua huacha riusu Renfán hue'eguëre'ga conjën baë'ë mësacua.
Baguë ma'choco te'ntose'e se'gare baguëte ro sacaë'ë mësacua.
Ja'an huacha riusu hua'i ro mësacua te'ntoni nëcose'e se'ga ba'iguëna, mësacuabi ro bani
ujajën baë'ë.
Ja'nca ujajën concuare sëani, mësacua yijare etoni, mësacuare so'o yijana, Babilonia que
ca'ncona saoni senjoja'guë'ë yë'ë, toyani jo'case'e ba'iji.
44 Riusu uja huë'e, beo re'oto ba'icuani re'hua güesese'ere cato, mai ira bain ba'isi'cuabi
bajën, Riusuni ujajën bateña. Riusubi baguë guanse cocare gata tontoñana toyani
jo'caguëna, bacuabi ba uja huë'ena re'huani bareña. Ja'an huë'ere yo'o bi'rajën, Riusu
guanseni jo'case'e'ru, Moisesna guanseni jo'case'e'ru, ja'an ba'iye masi güesese'e'ru Israel
bain hua'nabi güinareba'ru Riusu uja huë'ere yo'oreña.
45 Ja'an huë'e yua Riusu insini jo'casi huë'ere sëani, mai ira bain ba'isi'cuabi rë'rëni sajën,
Riusu insijai yijana ti'anjën, Josué naconi tin bain jubëanni guerra huajën, Riusubi ja'an tin
bainre etoni senjoguëna, mai ira bain ba'isi'cuabi ja'an yijana ti'anni bëani bateña. Bëani
ba'ijën, Riusu uja huë'ere bajën, mai ira taita David guanserën tëca bateña.
46 Ja'nca ba'ijënna, Davidbi ai re'oye yo'oguë, Riusubi bojoguë ëñaguëna, Riusu ba'i huë'e
quë'rë re'o huë'ere yo'ocaza caguëreta'an, Riusubi ënseguëña.
47 Ënseguëna, David mamaquë Salomón guanserën ti'anguëna, Salomonbi Riusu huë'ere
yo'ocaquëña, caguëña Esteban.
48 —Ja'nca yo'ocaisi'quëta'an, mësacua ën cocare achani ro'tajën ba'ijë'ën. Mai
ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusubi ¿queaca bain yo'osi huë'e se'gare ba'iguë'ne? Riusu ira
bainguë raosi'quëbi Riusu cocare toyani jo'caguëna, mësacua ro'tajë'ën:
49-50 Yë'ëbi yua guënamë re'oto, yija re'oto, si'ayete re'huani jo'casi'quë sëani, mësacua yo'osi
huë'e se'gare ¿queaca bëani ba'iye'ne yë'ë?
Si'a guënamë re'oto, si'a yija re'oto, si'aruanre caraye beoye ba'iguëre sëani, yë'ë ba'i huë'ere
¿queaca re'huacaiye ro'taye'ne mësacua? toyani jo'caguëña.
Ja'nca cani achoguë sehuoguëña Esteban, judío ëja bainni.
51 Ja'nca sehuoni tëjini, si'a jubëni bëinguë caguëña:
—Mësacua yua ja'an cocare achani ro'tajën ba'ijë'ën. Mësacua ira bain ba'isi'cuabi Riusuni
achaye gu'a güejënna, mësacua'ga yua güina'ru achaye gu'a güejën ba'icua'ë. Mësacuabi ro
ro'tajën, Riusu cocare ro achajën, Riusuni gare jo'caye beoye gu'a güejën, Riusu Espíritu masi
güeseyete ro jo'cani senjojën, ro tin yo'ojën ba'icua'ë mësacua.

52 Mësacua ira bain ba'isi'cuabi Riusu ira bain cuencuesi'cua cocare ro achajën, cue'yojën,
bacuani jo'caye beoye huani senjoreña. Riusu bainbi Riusu ta'yejeiye cuencueni raoja'guë
ti'anja'ñete quëani achojënna, mësacua ira bain ba'isi'cuabi ro bëinjën, bacuani ro je'o bajën
bateña. Yureñabi Riusu Raosi'quëbi ti'an raiguëna, mësacuabi ro cue'yoni, baguëni ro huani
senjohuë.
53 Ja'nca sëani, Riusu guënamë re'oto yo'o concuabi baguë cocare mësacuana masi güeseni
jo'cajënna, mësacuabi ro achajën, ro jo'cani senjohuë, bëinguë caguëña Esteban.

Muerte de Esteban

54 Bëinguë caguëna, judío ëja bainbi baguëni ai ëama'iñereba bëinjën, ai je'o bajën ëñareña.
55 Ëñajënna, Estebanbi Riusu Espíritu naconi ai bojoreba bojoguë, guënamë re'otona
mëiñe ëñato, Riusu ta'yejeiye ba'iguëbi baquëña. Jesucristo yua Riusu ëja ca'ncore nëcaguë
baquëña.
56 Ja'nca ba'iguëna, baguëbi ai bojoguë cani achoguëña:
—Mësacua ëñajë'ën. Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi Riusu jëja ca'ncore nëcaguë, guënamë
re'otore ba'iji, cani achoguëña.
57 Cani achoguëna, ba hua'nabi baguë cocare achaye gu'a güejën, bacua ganjore guioni,
ai jëja güijën, si'a jubëbi Estebanni zeanni bareña.
58 Zeanni bani, baguëre rërëni, huë'e jobo ca'ncona sani, gatabi inni, Baguëni huani
senjoñu cajën, yo'o bi'rareña. Ru'ru, bacua guayoni se canre rutani, bonsë hua'guë Saulo
hue'eguë, baguëna jo'cani, Estebanni huani senjo bi'rareña.
59 Ja'nca huani senjo bi'rajënna, Estebanbi Riusuni ujaguë caguëña:
—Ëjaguë Jesús, yë'ëbi junni tonguëna, yë'ë recoyore coni bajë'ën, caguëña.
60 Ja'nca cani, ja'nrëbi gugurini rëanni, si'a jëja güiguë caguëña:
—Ëjaguë, bacuabi gu'aye yo'ojën, yë'ëre huani senjojënna, bacuare bënni senjoma'ijë'ën.
Ja'anre gare huanë yeni ro'tama'ijë'ën, senni achaguë caguëña.
Senni tëjini, junni huesësi'quëta'an, cainsi'quë'ru unquëña.

8

Saulo persigue a la iglesia

1 Junni huesëguëna, Saulobi baguëre huani senjocua naconi te'e conguëña.
Ja'nca te'e conguë, Si'a Cristo bainni je'o baza caguë, baguë gaje jubë jai jubëre ñë'coguëna,
Cristo bainbi ai yo'o bi'rareña. Si'a hua'nabi Judea yija, Samaria yija, si'a yija ca'ncoñana
gatini sani bateña. Riusure ta'yejeiye yo'o concua se'gabi Jerusalenna bëareña.
2 Ja'nrëbi Cristo bain, baguëni ai yëcuabi Estebanni ai ota oijën, baguëre sani tanreña.
3 Tanrena, Saulobi Cristo bain jubëni ai je'o bani, Bacuare zeanni ya'o huë'ena guaoza
caguë, bacua huë'eñana cacani, ëmëcua, romicua, si'acuare zeanni rërëni guao güeseguë
baquëña.

Anuncio del evangelio en Samaria

4 Ja'nca ba'iguëna, Cristo bain gatini saisi'cuabi Cristo zi'nzini ba'iyete si'a bainni quëani
achojën sateña.
5 Ja'nca saijën, Felipe'ga Samaria huë'e jobona ti'anni, ja'an bain si'acuani Cristo ba'iyete
quëani achoguëña.
6 Quëani achoguëna, si'a bain hua'nabi Te'e ruiñe achañu cajën ñë'cajënna, Felipebi ai
ta'yejeiye yo'oni bacuani conguëña.
7 Conguëna, ai bain gu'a huati basi'cuabi ti'anni huajë rateña. Felipebi ta'yejeiye
yo'oguëna, gu'a huati hua'ibi ai ëama'iñereba güijën etani sateña. Yequëcua ga'nihuë
garasi'cua, guëon ca'jacua, ja'ancua'ga ti'anni, huajë rateña si'a hua'na.
8 Ja'nca ta'yejeiye yo'oni huachoguëna, ja'an huë'e jobo bain si'acuabi ai bojoreba bojojën
bateña.
9 Yequë bainguë Simón hue'eguëbi ja'an jobore baquëña. Yai bainguë yo'oye'ru yo'oguëbi
ja'an bain Samaria yijare ba'icuani ta'yejeiye ai gue'riguë, ai gu'aye ro'taguë coqueguë, Ai
ta'yejeiye pore ëjaguë'ë yë'ë caguë quëaguë baquëña.
10 Quëaguë ba'iguëna, si'a hua'na ëja bain, ta'yejeiye beo hua'na'ga baguëni te'e ruiñe
achani, Jaë'ë cani yo'oni, sa'ñeña cajën bateña:
—Riusu ta'yejeiye yo'ore ai masiyereba yo'oye poreji baguë, cajën bateña.
11 Ja'nca cajën ba'ijënna, ba hua'guëbi yai bainguë yo'oye'ru si'a bainni gue'riguë, ai zoe
coqueguëna, bain hua'nabi baguëni te'e ruiñe achani yo'ojën bateña.
12 Ja'nca yo'ojën ba'icuabi Felipe coca quëani achose'e, Riusu bain jubë re'huaja'ye,
Jesucristo ta'yejeiye ba'iye, ja'anre achani, si'a hua'na, ëmë hua'na, romi hua'na, ja'an huë'e
jobo bainbi te'e ruiñe achani recoyo bojojën, bautiza güesereña.

13 Simon'ga Felipe cocare achani, si'a recoyo ro'tani, bautiza güeseni, Felipeni zi'inni
conni, Felipebi ai ta'yejeiye yo'ore yo'oni ëñoguëna, Simonbi gue ro'taye beoye ëñaguë
baguëña.
14 Yureca, Samaria bainbi Riusu cocarebare te'e ruiñe achani yo'o bi'rajënna, Riusu
ta'yejeiye yo'ore concua Jerusalenre ba'icuabi achani, Pedro, Juan, bacuare cuencueni,
Samariana saoreña.
15 Saorena, bacuabi sani ti'anni, bacuani careña: Mësacua yua Riusu Espíritute coni
bajë'ën cajën, Riusuni senreña.
16 Espíritute yuta coni bama'isi'cuare sëani, ja'nca senreña. Jesucristoni si'a recoyo ro'tani,
bautiza güeseye se'ga bateña.
17 Pedro, Juan, bacuabi bacua ëntë sarañare ja'an bainna pa'roni, Riusuni senni
achajënna, bain hua'nabi ja'ansirën Riusu Espíritute coni, recoyona re'huani bareña.
18 Coni bajënna, Simonbi Riusu bain ta'yejeiye yo'o concua pa'roni sense'ere ëñani,
Espíritu gaje meni base'ere ëñani, Riusure concuana ti'anni, curire ro'iguë
19 caguëña:
—Yë'ë'ga yë'ë ëntë sarañare bain hua'nana pa'roni, Riusu Espíritute gaje me güeseza caguë,
Riusu ta'yejeiye yo'oye poreguëte yë'ëre re'huajë'ën. Curire ro'iyë yë'ë, caguëña.
20 Caguëna, Pedrobi sehuoguëña:
—Bañë. Më'ë curi yua më'ë naconi gare huesëni carajeija'guë. Më'ëbi Riusu insise'ere curi
naconi coni baye ro'taguë, ai gu'aye ro'tahuë më'ë.
21 Riusubi ëñaguëna, më'ë recoyo yua gu'a recoyore baguëbi yëquëna yo'ore coñe gare
porema'iñë më'ë.
22 Ja'nca sëani, më'ë gu'a recoyo ro'tayete gare jo'cani senjoni, Riusu mame re'huayete
senjë'ën. Te'e ruiñe sentoca, yequërë Riusubi më'ë gu'a recoyote mame tënoni, më'ë gu'a
juchare gare se'e ro'tama'ija'guë.
23 Më'ë yua gu'a recoyote baye ëñoguëna, ëñani masihuë yë'ë. Më'ëbi ai gu'a juchareba
zemosi'quë ba'iguëna, më'ë gu'aye ro'taguë ba'iyete ëñani masihuë yë'ë. Ja'nca sëani, yë'ë
yure yihuose'ere yo'oguë ba'ijë'ën, caguë sehuoguëña Pedro.
24 Caguë sehuoguëna, Simonbi bacuani senni achaguë caguëña:
—Mësacua yure case'e yë'ëna gare ti'añe beoye ba'ija'guë cajën, yë'ë ba'iyete Riusuni
sencaijë'ën, senni achaguë caguëña.
25 Ja'nrëbi, Riusu ta'yejeiye yo'ore concuabi Jesucristo naconi ba'ijën ëñase'ere quëajën,
Riusu cocarebare quëani achojën, Jerusalenna go'iñu cajën sai bi'rareña. Ja'nca go'ijën,
yequë huë'e jo'borëanna ti'anni, ja'an bainre'ga Riusu bain mame recoyo re'huayete quëani
achojën goteña.

Felipe y el funcionario etiope

26 Gotena, ja'nrëbi Felipebi yuta Samariate ba'iguëna, Riusu guënamë re'oto yo'o conguëbi
gaje meni baguëni guanseguëña:
—Achajë'ën. Yurera'rë huëni, sëribë ca'nco ba'i ma'abi saijë'ën. Jerusalenbi saiguë, Gaza
ma'a, beo re'oto ba'i ma'a, ja'an ma'abi saijë'ën, guanseguëña.
27 Guanseguëna, Felipebi ja'ansirën huëni saguëña. Sani beo re'otona ti'anni ëñato,
Etiopía ëja bainguëbi baguë yijana go'iguë baquëña. Baguë yija yogute ñu'iguë, caballo
hua'nabi rërëni sajënna, go'iguë baquëña. Baguë ta'yejeiye ëjago Candace hue'egobi baguëte
cuencueni re'huagona, si'a bago curi re'hua ëjaguë baquëña. Ja'nca ba'iguëbi Riusuni
bojoguë ujaza caguë,
28 Jerusalenna saisi'quëbi baguë yijana go'iguë, yua Riusu ira coca, Isaías toyani jo'casi
pëbëte ëñaguë, baguë yija yogute go'iguë ñuquëña.
29 Ja'nca ñu'iguëna, Riusu Espíritubi Felipeni guanseguë caguëña:
—Ja'an bainguë yija yoguna ti'anjaijë'ën, caguëña.
30 Caguëna, Felipebi ja'ansirën huë'huëni ti'anjani achato, ëjaguëbi Isaías uti pëbëte ëñani,
cani achoguë ñuquëña. Ja'nca ñu'iguëna, Felipebi baguëni senni achaguëña:
—Më'ë cocare cani achoguë, ¿te'e ruiñe ro'taguë achaguë më'ë? senni achaguëña.
31 Senni achaguëna, ëjaguëbi sehuoguëña:
—Te'e ruiñe achama'iguë'ë yë'ë. Yequëbi ye'yoma'itoca, ¿queaca achani masiye'ne yë'ë?
sehuoni, ja'nrëbi Felipeni baguë ca'ncona mëni bëaye choquëña. Choiguëna, mëni bëaguëña.
32 Mëni bëani, baguë coca cani achoyete achani, ën cocare masiguëña:
Riusu Raoja'guërebare huani senjoñu cajën, oveja bonsëguëni huaiye'ru baguëni huani
senjojën saja'cua'ë.
Oveja bonsëguëni raña të'cajën sajënna, oveja bonsëguëbi gare oiye beoye ba'iji. Baguë'ga
junni tonguë saiguëbi gare caye beoye nëcaja'guë'bi.

33 Ta'yejeiye ëjaguë ba'iguëreta'an, bain hua'nabi baguëni te'e ruiñe ëñamajën, baguëni gu'aye
yo'oja'cua'ë.
Baguëni ro coquejën huani senjo güeseja'cua'ë.
Junni tonja'guëre sëani, baguë bain yo'je ba'ija'cuare cu'eto, gare beoja'cua'ë.
34 Ja'an cocare cani achoni, Felipeni senni achaguëña baguë:
—Riusu ira bainguë cuencueni raosi'quë yua ¿jaroguëni caguë'ne? ¿Ja'ansi'quëni caguë, o
yequëni caguë? senni achaguëña.
35 Senni achaguëna, Felipe yua ja'ansi coca toyani jo'case'ere baguëni ye'yo bi'rani, si'a
Jeruscristo ba'iyete masi güeseguëña.
36 Ja'nrëbi oco ba'iruna ti'anni, ba ëjaguëbi caguëña:
—Oco ba'irute ëñajë'ën. ¿Yurera'rë bautiza güeseye poreye yë'ë? senni achaguë caguëña.
37 Caguëna, Felipebi sehuoguëña:
—Më'ë yua Jesucristoni si'a recoyo ro'tatoca, bautiza güeseye poreyë më'ë, sehuoguëña.
Sehuoguëna,
—Jesucristo yua Riusu Zinreba'bi ba'iji ro'tayë yë'ë, sehuoguëña ëja bainguë.
38 Sehuoni, ja'nrëbi yija yogu nëcajaiye guanseguëna, bacuabi gajeni, oco ba'iruna cacani
ba'ijënna, Felipebi baguëni bautizaguëña.
39 Bautizani tëjiguëna, oco ba'irubi etani mëijënna, Riusu Espíritubi Felipete in rani,
Espíritu se'gabi baguëni na'oni saguëña. Saguëna, ëja bainguëbi baguëte gare se'e
ëñamaquëña. Ja'nca ëñama'iguëbi baguë yija yoguna cacani, se'e baguë go'i ma'aja'an baguë
yijana goquëña. Go'iguë, Riusu Espíritu naconi te'e zi'inni ba'iguëbi ai bojoreba bojoguëña.
40 Ja'nca bojoguëna, Felipe yua ja'ansirën Azoto yijare nëcaguë ëñoguëña. Si'a ba yija ba'i
huë'e joboñana sani, Riusu cocarebare quëani achoguë, Cesarea huë'e jobona ti'añe tëca
Riusu cocare caguëña.

9

Conversión de Saulo

1 Yureca Saulobi Cristo bainni yuta je'o baguë, Bacuare huani senjoza caguë, ai gu'aye
ro'taguë baquëña. Ja'nca ba'iguëbi pairi ta'yejeiye ëjaguëna sani,
2 Damasco huë'e jobo pairi bainna utire toyacaijë'ën yë'ëre, caguë senquëña. Jesucristo
cocare ye'yesi'cuare, ëmëcuare, romicuare, si'acuare cu'ejani rani, ya'o huë'ena guaojaza
caguë senquëña. Ja'nca senni, pairi ta'yejeiye ëjaguëbi toyacani insiguëna, Saulobi coni
saquëña.
3 Sani, Damasco huë'e jobona yuta ti'anmaquëna, mia re'oto ñatani saoye'ru guënamë
re'otobi ai ma'ñoñereba miaguë, Saulona gaje meguëña,
4 Ja'nca gaje meguëna, ba hua'guëbi yua yijana tanni umeguëña. Tanni umeguëna,
guënamë re'otobi baguëni coca cani achoguëña:
—Saulo, Saulo, ¿Më'ë queaca ro'taguë je'o baguë yë'ëre be'teguë'ne? guënamë re'otobi cani
achoguëña.
5 Achoguëna, Saulobi:
—¿Queguëbi yë'ëni caguë'ne më'ë, Ëjaguë? senni achaguëña.
Senni achaguëna:
—Yë'ëbi Jesus'ë. Më'ëbi ai je'o baguë, yë'ëre ai hui'ya yo'oguë be'teyë më'ë, sehuoguëña.
6 Sehuoguëna, Saulobi ai huaji yëguë to'ntoguë, baguëni caguëña:
—Yë'ë Ëjaguë, ja'nca ba'ito, ¿queaca yo'oja'guë'ne yë'ë? senni achaguëña.
Senni achaguëna, Ëjaguëbi caguëña:
—Yua huëijë'ën. Ba huë'e jobona saijë'ën. Sani ti'anguëna, më'ë yo'oja'yete quëa
güeseja'guë'ë yë'ë, caguëña.
7 Caguëna, yequëcua Saulo naconi raicuabi ro caye beoye achani quëquëjën bateña. Coca
cayete achacuata'an, ba coca caguëte ëñañe gare poremateña.
8 Ja'nrëbi, Saulobi huëni, baguë sai ma'are ëña ëaye ba'iguëreta'an ñaco gare ëñomaquëña.
Gare ëñoma'iguëna, baguë gaje bainbi baguë ëntë sarana zeanni, Damasco huë'e jobona
sareña.
9 Sani ti'anrena, yua samute umuguseña ba'iguë, gare ñaco ëñama'iguë, gare aon ain-
maquë, gare oco re'corë'ga uncumaquë baquëña.
10 Ja'nca ba'iguëna, yequë bainguë Ananías hue'eguëbi Damasco huë'e jobore baquëña.
Jesucristoni recoyo te'e zi'inni ba'iguë baquëña. Ja'nca ba'iguëna, Ëjaguë Jesucristo yua
guënamë toyare baguëna ëñoni, baguëni caguëña:
—¡Ananías! caguë choquëña.
Choiguëna:
—Yë'ëbi ba'iyë, Ëjaguë, sehuoguëña.

11 Sehuoguëna, Ëjaguë Jesucristobi caguëña:
—Achajë'ën. Yurera'rë ja'an Te'e Ruiñe hue'e ma'ana sani, Judas hue'eguë, baguë huë'ena
cacajë'ën. Cacani, Tarso bainguë Saulo hue'eguëte senjë'ën. Baguë yua yë'ë naconi coca
ujaguë senji.
12 Ja'nca senni achaguëbi më'ëre, Ananías hue'eguëte guënamë toyana ëñaji baguë.
Më'ëbi baguëna cacajani, baguë ñaco ëñaja'guë caguë, më'ë ëntë sarañare baguëna pa'roni
ujaja'guë'ë më'ë. Ja'anre yua guëname toyana ëñaji baguë, caguëña Jesucristo.
13 Caguëna, Ananíasbi sehuoguëña:
—Ëjaguë, ai bainbi Saulote quëajënna, baguë ba'iyete masiyë yë'ë. Më'ë bain Jerusalenre
ba'icuani ai gu'aye yo'oguë ba'isi'quë'bi.
14 Yureña pairi ëjacuabi baguëre ën huë'e jobona raojënna, Jesucristoni si'a recoyo
ro'tacuare preso zeanni, Jerusalenna rërëni sani, ya'o huë'ena guaoye ro'taguë ba'iji. Bacua
uti ja'o toyani guansese'e'ru yo'oguë raisi'quë ba'iji baguë, caguë sehuoguëña Ananías.
15 Caguë sehuoguëna, Ëjaguë Jesucristobi caguëña:
—Yë'ë quëase'ere sani yo'ojë'ën. Baguë yua yë'ë bainguë cuencuesi'quë'bi ba'iji. Baguë yua
si'a ën yija bain, yequë bain jubëan yë'ëre ye'yema'isi'cuana sani, bain ëjacuana sani, Israel
bainre'ga, si'acuani yë'ë ta'yejeiye ba'iyete quëani achoja'guë'bi baguë.
16 Ja'nca ba'ija'guëbi yë'ë guansese'ere yo'oguë, ai ja'siyereba ai yo'oguë ba'ija'guë'bi. Ja'an
ba'ija'yete baguëni masi güeseja'guë'ë yë'ë, caguëña.
17 Caguëna, Ananíasbi huëni, Saulo ba'i huë'ena ti'anni, cacani, baguë ëntë sarañare
Saulona pa'roni, baguëni caguëña:
—Yë'ë yo'jeguë Saulo, mai Ëjaguë Jesucristobi yë'ëre raoguëna, më'ëna ti'an rani, baguë
cocare më'ëni quëayë yë'ë. Më'ëbi ënjo'ona ti'an raiguëna, Jesucristobi guënamë re'otobi
ëñoguëña. Ja'nca ëñoguëbi yë'ëni coca guanseguëna, baguë case'e'ru yo'oguë raë'ë yë'ë.
Më'ë yua ñaco se'e ëñani, Riusu Espírituni recoyo te'e zi'inreba zi'inni ba'ijë'ën caguë, Cristo
case'ere yo'oguë raë'ë yë'ë, caguëña Ananías.
18 Caguëna, ja'ansirën hua'i so'co ba'iye'ru yua baguë ñacobi otoni to'inguëna, Saulo yua
ñaco ëñaguëña. Ñaco ëñani, ja'nrëbi huëni, bautiza güeseguëña.
19 Ja'nrëbi aon anni, huajë rani baquëña. Ja'nca ba'iguëbi se'e yequë umuguseña Cristo
bain Damascore ba'icua naconi baquëña.

Saulo predica en Damasco

20 Ja'nca ba'iguë, judío bain ñë'ca huë'eñana cacani, ja'anru bainni ye'yoguë, Jesucristo
ba'iyete te'e ruiñe quëani acho bi'raguëña. Riusu Zinreba ba'iji quëani achoguëna,
21 ja'an bain si'acuabi achani, gue ro'taye beoye achajën, sa'ñeña ca bi'rareña:
—¿Gue'ne yureca? ¿Cristo bainni je'o baguë ba'ima'iguë baguë? ¿Cristo bain Jerusalenre
ba'icuani je'o bani, ja'nrëbi ënjo'on ba'icua Cristo bainre preso zeanguë raisi'quëma'iguë
baguë? Bacuare preso zeanni pairi ëjacuana rërëni saza caguë ba'isi'quëta'an, ¿yureca queaca
ro'taguë Cristo cocare si'a jëja quëani achoguë'ne? sa'ñeña careña bacua.
22 Ja'nca cacuareta'an, Saulobi quë'rë se'e jëja recoyo re'huani, quë'rë se'e Cristo ba'iyete
quëani achoguë baquëña. Riusu Raosi'quëreba maina ti'an raji'i baguë, caguëna, judío bain
Damascore ba'icuabi gue ro'taye beoye ba'ijën, baguëni sehuoye beoye bateña.

Saulo escapa de los judíos

23 Ja'nca ba'icuabi se'e yequë umuguseña ba'ijën achajën, Sauloni bëinjën, Baguëni huani
senjoñu cajën yo'o bi'rajënna,
24 Saulobi masini gatiguëña. Ja'nrëbi bacuabi ja'an huë'e jobo anto sa'roñare jo'caye beoye
ëjojën nëcajën, Eta bi'ratoca, baguëni huani senjoñu cajën ëjocuareta'an, Saulobi ëñomaquëña.
25 ¿Queaca yahue saiye'ne yë'ë? caguëna, Riusu bainbi jai jë'ebi inni, Saulote ayani ta'pini,
ñamibi huë'e jobo tu'ahuë hue'se ca'ncona gachoreña. Ja'nca gachorena, gatini saquëña
baguë.

Saulo en Jerusalén

26 Ja'nca sani, ja'nrëbi Jerusalenna ti'anni, Cristo bain ënjo'on ba'icua naconi te'e zi'inni
baza caguë yo'o bi'raguëreta'an, baguëni ai huaji yëjën, baguëte coye yëmateña. Gu'a
bainguë'bi cajën, baguëni güereña.
27 Ja'nca güejënna, Bernabebi baguëte tëhuoni, Riusure ta'yejeiye yo'o concuana sani,
baguëte ëñoguë quëaguëña:
—Ënquë yua Jesucristo bainguë ruinsi'quë ba'iji. Baguë yua ma'abi saiguëna, Jesucristobi
baguëni tëhuo rani, baguëni ta'yejeiye coca caguëna, mame recoyo re'huasi'quë baquëña.
Re'huasi'quë ba'iguëna, baguë yua Damascona ti'anni, jëja recoyo re'huani, Jesucristo
ba'iyete si'a Damasco bainni quëani achoguë baquëña, quëaguëña Bernabé.

28 Quëaguëna, bacuabi se'e ro'tani, baguëte bojoni, bacua jobona coreña. Corena, bacua
naconi te'e ba'iguë, Riusu yo'ore conguë,
29 Jesucristo ba'iyete jo'caye beoye si'a bainni quëani achoguë, judío bain griego coca
cacua naconi ai ta'yejeiye cani achoguë baquëña. Ja'nca ba'iguëna, bacuabi ai bëinjën,
baguëni huani senjo ëaye bateña.
30 Ja'nca ba'ijënna, Cristo bainbi masini, Saulote inni, baguëte yahue sareña. Sani, Cesarea
huë'e jobona ti'anni, baguëte Tarso huë'e jobona saoreña. Saorena, ja'anruna gatini sani
baquëña.
31 Ja'nrëbi Cristo bain jubëan si'a ca'ncoña ba'icuabi, judío bain je'o base'e beoguëna, gare
se'e ai yo'omajën bateña. Judea yijare ba'icua, Galilea yijare ba'icua, Samaria yijare ba'icua,
si'acuabi se'e jëja recoyo re'huani, Cristoni quë'rë se'e ye'yeñu cajën, Riusu Espíritubi
ta'yejeiye conguëna, bacua jubëan yua quë'rë se'e jaijeijateña.

Curación de Eneas

32 Ja'nrëbi, jaijeijën ba'ijënna, Pedrobi si'a huë'e joboña Cristo bainre ëñaguë saiguë
ganiguë, yua Lida huë'e jobo ba'icuana ti'anguëña.
33 Ti'anni ëñato, bacua jubë bainguë Eneas hue'eguëbi ju'in hua'guë unquëña. Guë'nguë
rauna ju'inguëbi te'e ëntë sara samute tëcahuëan cama se'gare uinguë baquëña.
34 Ja'nca ba'iguëna, Pedrobi caguëña:
—Eneas, Jesucristobi më'ëre yurera huachoja'guëbi. Huachoguëna, më'ë yua huëni, më'ë
camate re'huani jo'cajë'ën, caguëña.
Caguëna, Eneasbi ja'ansi'quë huajë rani huëquëña.
35 Ja'nca huëquëna, Lida huë'e jobo bain, Sarón huë'e jobo bain, si'acuabi baguëni
ëñani, Riusuni bojoreña. Ja'nca bojoni, bacua ja'anrë ro'tajën ba'ise'e beoru gare jo'cani,
Jesucristoni si'a recoyo te'e zi'nzini bateña.

Resurrección de Dorcas

36 Ja'nrëbi yequë huë'e jobo Jope huë'e jobore yeco Cristo baingo bacoña. Tabita hue'ego
yua bago mamire griego cocare cato, Dorcas hue'ego bacoña. Ai re'oye se'gare yo'ogo, bain
carajën ba'iyete jo'caye beoye congo bacoña.
37 Ja'nca ba'igobi ja'an umuguseña rau neni juncoña. Ju'insi'co ba'igona, bago bainbi bago
ga'nihuëte zoani, ëmëje'en ba'i sonohuëna uanreña.
38 Ja'nca uanni, Pedro yua Lida huë'e jobo cueñe ba'i jobore ba'iguëna, Baguëni choijañu
cajën, bacua bain ëmëcua samucuare cuencueni, bacua naconi Pedroni coca saoreña:
—Besa con raijë'ën, cajën saoreña.
39 Saorena, ja'nrëbi Pedrobi baguëna ti'ansi'cua naconi Jopena raquëña. Rani, bago
ga'nihuë uinruna mëani ëñojënna, ba hua'guëbi cacani ëñato, si'a hua'je hua'na bago consi
hua'nabi baguëna ti'an raijën oijën bateña. Bacua canrëan, Dorcas ta'nëcani ro insise'ere
ëñojën, Bago huajë ba'isi umuguseña yo'oni insise'e'ë cajën oteña.
40 Ja'nca oijënna, Pedro yua si'a hua'nani hue'sena etoni, ja'nrëbi Riusuna gugurini rëanni,
ujaguë senquëña. Senni tëjini, ju'insi hua'goni ëñani, bagoni caguëña:
—Tabita, huëijë'ën, caguëña.
Caguëna, bago yua ñaco sëtani, Pedroni ëñani, ja'nrëbi huëni bëagoña.
41 Bëagona, Pedro yua bago ëntë sarare zeanni, bagote huëani nëcoguëña. Huëani nëconi,
ja'nrëbi si'a Cristo bain, hua'je hua'nare'ga choini, huajë hua'gore bacuani ëñoguëña.
42 Ëñoguëna, si'a Jope huë'e jobo bainbi bago go'ya raise'ere masini, ai jai jubëbi Jesu-
cristoni si'a recoyo ro'tani, baguëni recoyo te'e zi'inni bateña.
43 Ba'ijënna, Pedro yua bacua naconi se'e yequë umuguseña bëani baquëña. Simón
hue'eguë ga'ni coro re'huaye masiguë, ja'anguë huë'ena bëani baquëña.

10

Pedro y Cornelio

1 Ja'nrëbi yequë bainguë Cornelio hue'eguëbi baquëña. Cesarea huë'e jobo, cueñe ba'i
jobore ba'iguëbi soldado jubë ëjaguë baquëña. Italiano casi jubë, romano ta'yejeiye ëjaguë
ba'i jubë, ja'an jubëre guanseguë baguëña baguë.
2 Ja'nca ba'iguëbi baguë te'e huë'e bain naconi Riusuni ai yëguë, Riusu yo'ore te'e ruiñe
conguë baza caguë, Riusuni jo'caye beoye conguë baquëña. Judío bain bonse carajën
ba'icuani ai curi insini conguë, Riusuni jo'caye beoye ujaguë baquëña.
3 Ja'nca ba'iguëbi yequë umuguse, ënsëguëbi a las tres ba'iye'ru së'iguëna, baguë yua
Riusuni ujaguë ba'iguë, Riusu guënamë toyare te'e ruiñe ëñaguëña. Riusu guënamë re'oto
yo'o conguëbi baguëna gaje meni caguëña:
—¡Cornelio! caguë choquëña.

4 Choiguëna, Corneliobi gue ro'taye beoye quëquëni ëñaguëña. Ja'nca ëñaguë, baguëni senni achaguëña:

—¿Më'ë guere yë'ëni caguë'ne, Ëjaguë? senni achaguëña.

Senni achaguëna, Riusure yo'o conguëbi sehuoguëña:

—Më'ëbi Riusuni jo'caye beoye ujaguë, bonse carajën ba'icuana ro insini conguë ba'iguëna, Riusubi më'ëni bojoguë ëñaji.

5 Ja'nca sëani, më'ëni re'oye yo'oye ro'taji. Yureca më'ë bainre cuencueni, Jope huë'e jobona saoni, yë'ë bainguë Simón Pedroni choijë'ën.

6 Yequë Simón hue'eguë naconi, jai ziaya ca'ncoreba, baguë huë'ere ba'iji. Ja'nca ba'iguëbi rani, më'ë yo'oja'yete quëaja'guë'bi, Cornelioni sehuoguë quëaguëña.

7 Quëani tëjini saquëña. Saquëna, Cornelio yua baguë huë'ere ba'ijën baguëre yo'o concuani choquëña. Yequëre'ga, soldado hua'guë Riusuni te'e ruiñe ro'taguë re'oye yo'oguë, ja'anguëre'ga choni,

8 Riusu masi güesese'e si'ayete bacuana quëani, ja'nrëbi bacuare Jope huë'e jobona saoguëña, Simón Pedroni choija'yete.

9 Saoguëna, bacuabi sani, ja'nrëbi yequë umuguse Jopena ti'an bi'rajënna, mëñera së'irën ba'iguëna, Pedro yua baguë ba'i huë'e ëmëje'en ca'nco bëani huajëruna mëni, Riusuni uja bi'raguëña.

10 Ujaguë ba'iguëna, ai ta'yejeiye ai aon gu'aguëña. Ja'nrëbi aonre guanseni, baguëre cua'cucaijënna, baguë yua se'e ujaguë, Riusu guënamë toyare ëñaguëña.

11 Guënamë re'otona ëñato, Riusu can jai can yua yijana gachose'e baquëña. Ba can gajese'ga na'miñoa ta'nëni ziunsi can ba'iguë, guënamë re'otobi Pedro ba'iruna gaje mequëña.

12 Gaje meguëna, can sa'nahuëna ëñato, si'a airu hua'i hua'na, aña hua'na, ca hua'i hua'na, ja'an bateña.

13 Ba'ijënna, guënamë re'otobi coca cani achoguëña:

—Pedro, huëijë'ën. Hua'ire huani ainjë'ën, cani achoguëña.

14 Cani achoguëna, Pedro sehuoguëña:

—Bañë, Ëjaguë. Si'si hua'i hua'na banica, gu'a hua'i sëani, ro chiani aiñe beoye ba'iguë'ë yë'ë, sehuoguëña.

15 Sehuoguëna, guënamëbi se'e cani achoguëña:

—Yureca Riusubi ja'an hua'ire tënoni, Aiñe re'oye'ë canica, ja'an hua'ire gu'aye cama'ijë'ën, cani achoguëña.

16 Cani achoguë, samute ba'iye gachoni, ja'an cocare cani achoni, ja'nrëbi ja'an canre se'e guënamë re'otona mëoguëna, Pedro yua toyare ëñani tëjiguëña.

17 Ëñani tëjini, ¿Riusu guere yë'ëni quëaguë'ne? caguë ro'taguëna, Cornelio bainbi ti'an rani, Simón huë'e ba'irute senni achajën rateña.

18 Rani, ja'nrëbi Simón huë'ena ti'anni, Simón Pedro ba'iyete senni achajën, baguëte choteña.

19 Choijënna, Pedro yua Riusu toya ëñase'ere yuta ro'taguë ñu'iguëna, Riusu Espíritubi Pedroni quëaguëña:

—Ëñajë'ën. Samutecuabi më'ëni choijën raë'ë.

20 Yë'ë raosi'cuare sëani, bacuana gajeni, gue huaji yëye beoye bacua naconi saijë'ën, quëaguëña.

21 Quëaguëna, Pedro yua bacuana gajeni tëhuoni caguëña:

—Mësacuabi yë'ëni cu'eto, ba'iyë yë'ë. ¿Mësacua gue rate'ne? caguëña.

22 Caguëna, bacua sehuoreña:

—Yëquëna hua'na yua ëjaguë Cornelio bain raosi'cua'ë. Baguë yua soldado ëjaguë te'e ruiñe re'oye yo'oguë ba'iguë'bi. Riusuni ai yëguë, baguë yo'ore jo'caye beoye yo'oguëna, si'a judío bainbi baguëte ai te'e ruiñe ëñajën, baguëni ai yëjën ba'iyë. Yureca baguë yua baguë huë'ere ba'iguëna, Riusu guënamë re'oto yo'o conguëbi baguëna gaje meni quëaguëña: Pedroni choijani rajë'ën. Baguë coca cani achoguëna, achajë'ën, quëaguëña baguë. Ja'nca quëaguëna, Corneliobi yëquënare cuencueni, më'ëre choijaijë'ën caguë raobi, quëareña bacua.

23 Quëajënna, Pedrobi bacuani: Cacani, bëani huajëjë'ën cani, ja'nrëbi yequë umuguse ñatani, bacua naconi Corneliona saquëña. Cristo bain Jope ba'icua'ga rëño jubëbi baguëni te'e conjën sateña.

24 Sani, ganijën ba'ijën, yequë umuguse Cesarea huë'e jobona ti'anreña. Ti'anni ëñato, Cornelio yua baguë te'e bain, baguë gaje hua'na choni ñë'cosi'quë baquëña.

25 Pedroni ëjojën ba'icuabi baguë ti'an raise'ere ëñani bojoreña. Bojojënna, Corneliobi baguëni tëhuojani, baguëni ai ta'yejeiye ai te'e ruiñe ëñaguë, baguëna gugurini rëanguëña.

26 Gugurini rëanguëna, Pedro yua baguëni huëani caguëña:

—Huëni nëcajë'ën. Riusu beoguë'ë yë'ë. Më'ë'ru te'e bainguë'ë yë'ë, caguëña.
27 Cani, baguëre saludani tëjini, baguë huë'ena cacani ëñato, ai jai jubë bain ñë'casi'cua
bateña.
28 Ba'ijënna, Pedrobi bacuani caguëña:
—Yë'ëbi judío bainguë sëani, tin bainna ti'anni, bacua naconi te'e ñë'cani ba'iye gare
porema'iguë'ë yë'ë, judío ira bain guanseni jo'case'e'ru yo'otoca. Mësacuabi ja'anre re'oye
masiyë. Ja'nca yo'oye ënsese'e ba'iguëna, Riusubi yureña yë'ëni tin masi güesebi. Si'a jubëan
bainre te'e ëñani, bacuare gu'a coca caye beoye ba'ijë'ën, yë'ëre cani jo'cabi Riusu.
29 Ja'nca cani jo'caguëna, mësacuabi choijënna, gare güeye beoye raë'ë yë'ë. Ja'nca
raisi'quëbi mësacuani ëñaguë, ¿Queacara ro'tajën, yë'ëre chote'ne? mësacuani senni achaguë
ba'iyë yë'ë, caguëña Pedro.
30 Caguëna, Corneliobi sehuoguëña:
—Yua gajese'ga umuguseña ba'iguë, yë'ëbi, na'ito ujarën ba'iguëna, yë'ë huë'ere ñu'iguë,
Riusuni ujaguë baë'ë yë'ë. Aonre aiñe jo'cani, Riusuni ujaguë, ja'nrëbi mëiñe ëñato, ai
go'sijei caña ju'iguëbi yë'ëna gaje meni nëcabi.
31 Nëcani, yë'ëni coca cabi: "Cornelio, më'ëbi jo'caye beoye ujani, bonse caracuani
conguëna, Riusubi ai bojoguë ëñaji.
32 Ja'nca sëani, më'ë bainre cuencueni, Jope huë'e jobona saoni, Pedroni choijaijë'ën.
Yequë Simón hue'eguë, jai ziaya ca'ncoreba ba'iguë, ja'anguë huë'ere ba'iji Pedro. Ja'nca
ba'iguëbi më'ëna ti'an rani, yë'ë cocare quëaja'guë'bi" cabi baguë.
33 Caguëna, yë'ë yua ja'ansirën më'ëni choijaiguëna, më'ëbi ai re'oye yo'oguë ti'anhuë.
Ti'anguëna, Riusubi mai naconi te'e ba'iguëna, yëquëna hua'na si'acuabi Baguë cani
jo'case'ere achañu cajën, më'ë coca Riusu cocare achaye ëjojën ba'iyë, caguë sehuoguëña
Cornelio.

Discurso de Pedro en casa de Cornelio

34 Ja'nca sehuoguëna, Pedrobi bacuani coca ca bi'raguëña:
—Yureca ro'tani yo'oyete se'e ye'yehuë yë'ë. Si'a bain jubëanre ëñaguë, Si'acua yua te'e
ba'icua'ë caji Riusu. Quë'rë ta'yejeiye jubëan beoyë caji.
35 Si'a jubëan bainre ëñaguë, baguëni ai yëjën te'e ruiñe yo'ojën ba'icua ba'itoca, ja'ancuare
baguë bainrebare re'huani baji Riusu.
36 Baguë ira bain cuencueni raosi'cuani coca cani jo'caguë, Jesucristo mame recoñoa
re'huaja'yete ru'ru quëaguëna, baguë bainbi toyani, Israel bainna jo'careña. Ja'an Jesu-
cristobi yua bainna ti'an rani ëñoguë, si'a bain ta'yejeiyereba Ëjaguë ba'iji.
37 Mësacua yua Jesucristo ën yijana rani ba'ise'ere masiyë. Ja'anguëbi Galilea yijana ti'an
rani, Juan yua Riusu cocare quëani achoni, bainre bautizasi'quë ba'iguëna,
38 Riusu yua baguë Espíritute raoni, Jesús Nazarenoni zi'in güeseguëna, baguë yua si'a
judío bain ba'iruanna sani, bainre re'oye yo'oni, zupai huati zemosi'cuare huachoni,
ta'yejeiye yo'oguë baji'i, Riusubi conguëna.
39 Ja'nca yo'oguëna, yëquëna hua'na baguëre yo'o concuabi ëñahuë. Baguë naconi te'e
saijën, Judea yija ca'ncoña, Jerusalén huë'e jobo, ja'anruanna ti'anni bainre conguëna,
yëquënabi ëñahuë. Ja'nrëbi judío bainbi baguëni preso zeanni, crusu sa'cahuëna quenni reo
güeseni, baguëni huani senjohuë.
40 Huani senjojënna, samute umuguseña ba'ini, Riusubi baguëni go'ya rai güesebi. Go'ya
rai güeseni, baguëte yëquënani ëñobi.
41 Yëquëna jubë se'gani ëñoguëna, si'a bainbi baguëni ëñamaë'ë. Baguë cocare quëani
achoye cuencuesi'cuare sëani, baguëte yëquënani ëñobi Riusu. Ëñoguëna, yëquënabi baguë
naconi te'e ba'ijën, baguë naconi aon ainjën, gono uncujën baë'ë, go'ya rani ëñosi'quëre.
42 Ja'nca ba'ijënna, baguëbi yëquënani guanseni jo'cabi: Yë'ë ba'iyete ëñasi'cua sëani, si'a
bainna sani, yë'ë ta'yejeiye Ëjaguë ba'iyete quëani achojën ba'ijë'ën. Si'a bain huajëjën
ba'icua, junni tonsi'cua si'acua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere masini, bacua si'arën ba'ija'yete
caja'guë'bi ba'iyë yë'ë. Riusubi yë'ëre ja'anna cuencueni re'huabi. Ja'an cocare bainna
quëani achojën ba'ijë'ën, guanseni jo'cabi yëquënani.
43 Riusu ira bain cuencueni raosi'cuabi güina'ru toyani jo'cajënna, mësacua ëñani
masijë'ën. Riusu Raoja'guërebabi ti'an raiguëna, baguëni si'a recoyo ro'tajë'ën.
Ja'nca ro'tatoca, Riusubi mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare tënoni, gare se'e
ro'tama'ija'guë'bi, cani jo'careña Riusu ira bain raosi'cua, caguëña Pedro.

Los no judíos reciben el Espíritu Santo

44 Yuta coca cani tëjima'iguëna, Riusu Espíritubi gaje meni, si'acua Pedro cocare achacuani
recoyo te'e zi'nzini baguëña.

45 Ja'nca ba'iguëna, judío bain Cristoni ro'tacua, Pedro naconi raisi'cua, bacuabi yua
gue ro'taye beoye ëñareña. ¿Riusu Espíritu queaca tin bainna ti'anni bacua recoyona
zi'nziguë'ne? cajën, ro huesë ëaye ëñareña.
46 Espíritubi gaje meni, ja'an bainni baguëna, bacuabi tin bain coca gare ye'yema'isi
cocare cani achojën, Riusu ta'yejeiye ba'iyete ai bojojën cajënna, ja'an judío bainbi gue
ro'taye beoye achareña.
47 Ja'nrëbi Pedro se'e ca bi'raguëña:
—Ëncuabi, yëquëna Espíritu zi'nzise'e'ru güina'ru zi'nzisi'cuare sëani, ocona bautiza
güesenica, ¿jarocuabi ënseye'ne? caguëña.
48 Ja'nca cani, Cristo bain mame re'huasi'cuare ëñani, Cristo ta'yejeiye ba'iyete te'e ruiñe
masi güeseni, bacuani bautiza güeseguëña. Ja'nrëbi, ja'anru bain hua'nabi Pedroni se'e
choni, Quë'rë se'e yequë umuguseña yëquëna naconi bëani ba'ijë'ën cajën choijënna, ba
hua'guë bëani baquëña.

11

Informe de Pedro a la iglesia de Jerusalén

1 Ja'nrëbi, Riusure ta'yejeiye yo'o concua, si'a Cristo bain Jerusalén huë'e jobore ba'icuabi
Cesarea cocare achani, Judío bain jubë ba'ima'icuabi Riusu cocare achani Cristoni recoyo
te'e zi'nzini ba'iyë, ja'an cocare achani masini, Pedro raiyete ëjoreña.
2 Ëjoni, Pedrobi ti'an raiguëna, judío bain Cristoni recoyo ro'tacuabi baguëni tëhuoni,
3 baguëni si'a jëja ca bi'rareña:
—¿Më'ë guere yo'oguë, judío bain ba'ima'icua naconi te'e ñë'cani bacua naconi te'e aon
anquë'ne? senni achajën bënteña.
4 Senni achajënna, Pedrobi Riusu yo'ose'e si'ayete bacuani te'e ruiñe quëani achoguëña:
5 —Yë'ëbi Jope huë'e jobore ba'iguë, Riusuni ujaguë, Riusu guënamë toyare ëñahuë yë'ë.
Riusu can jai canbi yë'ëna gaje raji'i. Gajese'ga na'miñoabi ta'nëni ziunsi can ba'iguëna,
6 ja'an can sa'nahuëna ëñato, si'a airu hua'i hua'na, aña hua'na, ca hua'i hua'na, ja'an baë'ë.
7 Ba'ijënna, ja'nrëbi yë'ëni guënamë re'otobi coca cani achobi: "Pedro, huëni, hua'ire huani
ainjë'ën" cani achobi.
8 Cani achoguëna, sehuohuë yë'ë: "Bañë, Ëjaguë. Si'si hua'i hua'na banica, gu'a hua'i sëani,
ro chiani aiñe beoye ba'iguë'ë yë'ë" sehuohuë.
9 Sehuoguëna, guënamë re'otobi yë'ëni se'e cani achobi: "Yureca Riusubi ja'an hua'ire
tënoni, aiñe re'oye'ë canica, ja'an hua'ire gu'aye cama'ijë'ën" cani,
10 samute ba'iye gachoni, ja'an cocare cani achoni, ja'nrëbi si'a can yua guënamë re'otona
mëase'e baji'i.
11 Ja'an toyare ëñani ro'taguëna, ja'ansirën samute baincua ëmëcua Cesarea huë'e jobobi
raosi'cuabi yë'ë ba'i huë'ena ti'an rani, yë'ëre choë'ë.
12 Choijënna, Riusu Espíritubi yë'ëni caguë: "Bacua naconi gare huaji yëye beoye saijë'ën"
caguë guanseguëna, saë'ë. Ëncua'ga Cristo bain te'e ëntë sara te'e ba'icua yë'ë naconi saë'ë.
Sani, ja'an bainguë huë'ena ti'anni, baguë cocare achahuë.
13 "Riusu guënamë re'oto yo'o conguëbi yë'ë huë'ena gaje meni, yë'ëni ëñoguë nëcaguë cabi:
Më'ë bainre Jope huë'e jobona saoni, Simón Pedroni choijaijë'ën.
14 Baguëbi rani, më'ëni Riusu mame recoyo re'huani bayete quëani, më'ë te'e huë'e
bainre'ga ja'an cocare quëani achoja'guë'bi, nëcaguë cabi baguë" quëaguëna, achahuë yë'ë.
15 Ja'nca achani, baguë bain ñë'casi'cuani cocare quëani acho bi'raguëna, Riusu Espíritubi
gaje meni, maini ru'rureba yo'ose'e'ru bacuani güina'ru te'e zi'nzini babi.
16 Ja'nca baguëna, ja'nrëbi mai Ëjaguë Jesús cani jo'casi cocare ro'tahuë yë'ë: "Juan yua
oco se'ga naconi bainre bautizasi'quë ba'iguëna, Riusubi baguë Espíritu naconi mësacuani
recoyo tënoni baja'guë'bi" ja'an cocare ro'tahuë yë'ë.
17 Ja'nca ro'taguë, Riusu Espíritu gaje meni bacuani zi'nzini base'ere ëñaguë, ja'ansi'quë
ro'tahuë yë'ë: Mai hua'na Jesucristoni si'a recoyo ro'tacuani zi'nzini, ja'nrëbi bacuani
güina'ru zi'nziguëna, ¿yë'ë hua'guë queaca Riusuni ënseye'ne? bacuani quëaguë sehuoguëña
Pedro.
18 Ja'nca sehuoguëna, Cristo bain Jerusalén huë'e jobore ba'icuabi gare se'e caye beoye
nëcajën, Riusuni bojojën careña:
—Riusubi ai ta'yejeiye masiye yo'obi. Tin bain jubëanre'ga choni, baguë bainre re'huani
baji. Bacua gu'a juchare gare jo'cani, Cristoni recoyo te'e zi'inni ba'itoca, gare carajeiye
beoye Riusu naconi te'e ba'ija'cua'ë, cajën bojohuë bacua.

La iglesia de Antioquía

19 Yureca Estebanni huani senjorën ba'iguëna, Cristo bainni je'o bani gu'aye yo'ojënna,
Cristo bain Jerusalén ba'icuabi so'o yijaña tin yijañana gatini sateña. Sani, yequëcuabi
Fenicia, yequëcuabi Chipre, yequëcuabi Antioquía, ja'an yijañana gatini sateña. Ja'nca gatini
sani, ja'anruan bain judío bain se'gani Riusu cocarebare quëani achojën bateña. Tin bainni
quëani achomateña.
20 Ja'nrëbi, yequëcua Cristoni recoyo zi'nzini ba'icua, Chipre, Cirene, ja'an yijaña ba'icuabi
Antioquía huë'e jobona ti'anni, si'a bain, judío bain jubë ba'ima'icuare'ga Cristo cocare-
bare quëani achoreña: Jesucristoni si'a recoyo ro'tani, mësacua gu'a juchare mame tëno
güesejë'ën, cani achojënna,
21 Cristobi ai ta'yejeiyereba conguëna, ai bainbi bacua ira coca ye'yese'ere gare jo'cani,
Cristoni recoyo te'e zi'nzini bateña.
22 Ja'nca ba'ijënna, Cristo bain jubë Jerusalén huë'e jobo ba'icuabi bacua yo'ose'ere masini,
Bernabere cuencueni, baguëte Antioquíana saoreña.
23 Saorena, baguëbi ti'anni ëñato, Riusubi ai ta'yejeiye bacuani bojo güesesi'quë baguëña.
Ja'nca ëñani, ai bojoguëbi ja'an bainni re'oye yihuoguë bëaguëña. "Mësacua yua quë'rë jëja
recoyo re'huani, Cristoni gare jo'caye beoye yo'o conjën ba'ijë'ën" caguë, bacuani bojora'rë
yihuoguë baquëña.
24 Ja'an Bernabé ba'iyete cato, ai re'o hua'guë, Riusu Espírituni ai ta'yejeiye zi'inni
ba'iguëbi Riusu yo'oja'yete si'a recoyoreba ro'taguë baquëña. Ja'nca ba'iguëna, bain
hua'nabi baguëni ëñajën, baguë cocare achajën, ai jai jubëbi Cristo bain runteña.
25 Ja'nrëbi jë'te, Bernabebi Tarso huë'e jobona sani, Sauloni cu'ejani, tinjani, Antioquíana
raguëña.
26 Raguëna, baguë naconi ye'yoguë conguëna, ja'an huë'e jobo bain ai jai jubë ba'ijënna,
ba hua'nabi te'e tëcahuë bacuare ye'yoni yihuojën bateña. Ja'nca ba'ijënna, Antioquía jubë
ba'icua yua Cristo bain ru'rureba hue'ecua bateña.
27 Ja'nrëbi, Riusu yo'oja'ye masiye quëacua, Riusu cocare masiye quëacua, Jerusalenre
ba'icuabi Antioquía huë'e jobona sani, coca quëajën bateña.
28 Ja'an quëacua jubë ba'iguë te'eguë, Agabo hue'eguëbi Antioquíana ti'anni ba'iguë,
Riusu Espíritubi coca masi güeseguëna, Cristo bain jobona nëcani, Riusu yo'oja'yete quëani
achoguëña: Si'a yija bainbi ai aon gu'ana ju'inja'cua'ë, quëani achoguëna, yequë tëcahuëan
ba'ini, bain ta'yejeiye ëjaguë Claudio guanseguë ba'irën ti'anguëna, Agabo coca quëani
achose'e'ru baquëña.
29 Ja'nca quëani achoguëna, Cristo bain Antioquía jubë ba'icuabi bacua gaje concua Judea
yijare ba'icuani oijën, Bacuare coñu cajën, ga bainguëbi baguë porese'e'ru curire insini si'a
curire re'huani Judea bainna saoreña.
30 Bernabé, Saulo, bacuare cuencueni, bacua curi sacaicuare re'huani, Judea yija Cristo
bain jubëan bainna saojën, ba samucua naconi ja'an curire ro insini saoreña.

12

Muerte de Santiago y encarcelamiento de Pedro

1 Ja'nrëbi, ja'an umuguseña ba'iguëna, bain ta'yejeiye ëjaguë Herodes hue'eguëbi Cristo
bain jubë ba'icua te'ecuani je'o ba bi'raguëña.
2 Ru'ru Santiago hue'eguë, Juan ma'yë ba'iguëni guerra hua hua'ti naconi huani sen-
joguëña.
3 Ja'nca huani senjoni, judío bainbi ai bojojënna, Pedrore'ga preso zeanni, ya'o huë'ena
guaoguëña. Judío bain aon huo'coma'ise'e ain umuguseña sëani,
4 Herodesbi ro'taguë, Ja'an umuguseña pascua umuguseña si'aguëna, Pedrote judío ëja
bain ba'iruna nëcoza caguë ëjoguëña. Ja'nca ëjoguëbi Pedrote guaoni, soldado jurëan
gajese'ga jurëan baguëre sa'ñejën ëñacuare re'huani, baguë guaosiruna jo'caguëña.
5 Jo'caguëna, soldado hua'nabi baguëte re'oye ëñajën, gare etaye beoye ba'ija'guë cajën
bateña. Ja'nca guaosi'quë ba'iguëna, Cristo bain jubë ba'icuabi Riusuni si'a jëja ujajën,
Riusuni jo'caye beoye senni achajën bateña.

Dios libra de la carcel a Pedro

6 Ja'nrëbi, Herodes nëcojai umuguse ja'anrë ba'i umuguse si'ani, ñami ba'iguëna, Pedro
yua ya'o huë'ere ba'iguë, samu soldado hua'na baguëre cuiracua joborare cainguë unquëña.
Samu guënameñabi, cadenameñabi preso tayosi'quë baquëña. Ja'nca ba'iguëna, ya'o huë'e
cuiracuabi yua anto sa'rore ba'ijën, hue'se ca'ncona ëñajën nëcareña.
7 Ëñajën nëcajënna, Riusu guënamë re'oto yo'o conguëbi te'e jëana gaje meni, preso
zeansi'quëna ti'anni, ya'o huë'e sa'nahuë yua ai go'sijeiguëra miaguë ëñoguëña. Ëñoni,
ja'nrëbi Pedroni baguë ca'ncona puni sëtoni caguëña:
—Besa huëijë'ën, caguëña.

Caguëna, guënameña'ga ja'anse'ebi ro tijini, baguë ëntë sarañabi tonquëña.
8 To'inguëna, Riusure yo'o conguëbi Pedroni guanseguëña:
—Më'ë tëinmete tëanni, më'ë guëon ju'iyete sa'yeni gueonjë'ën, caguëña.
Caguëna, Pedrobi ja'nca yo'oguëña. Yo'oguëna, Riusu yo'o conguëbi:
—Më'ë canre seoni, yë'ë naconi raijë'ën. Saiñu, caguëña.
9 Caguëna, Pedro yua baguëni be'teguë saquëña. Sani, etani, ro huesëguë ganiguë, ja'ansi'quë ro'taguëña: "Ëoru ëñañe se'ga huanoji yë'ëre" ro'taguëña.
10 Ja'nrëbi, soldado nëcaruan samuruanre tayojeiye sani, soldado hua'nabi ënsema'ijënna, ja'nrëbi guëna anto sa'ro ta'pisiru, huë'e jobona etaru, ja'anruna ti'anreña. Ti'anni ëñato, guëna anto sa'ro yua ja'anse'e anconi saoguëña. Anconi saoguëna, hue'sena etareña. Etani ja'nrëbi, huë'e jobo ma'a te'e ma'abi saijënna, Riusu yo'o con hua'guëbi Pedrote jo'cani, huesëni saquëña.
11 Huesëni saquëna, Pedro yua sëta rani, ja'ansi'quë caguëña:
—Aito, Riusubi ai ta'yejeiyereba yo'obi. Baguë yo'o con hua'guëre raoni, yë'ëre, ya'o huë'ena guaosi'quëre eto güesebi. Yë'ë hua'guë yua Herodes preso zeansi'quëreta'an, judío ëja bain huani senjoja'guëreta'an, Riusubi ta'yejeiye yo'oni, yë'ëre tëani etobi, caguë ro'taguëña.
12 Ja'nca ro'tani, ja'nrëbi, María hue'ego, Juan Marcos pë'cago, bago huë'ena saquëña. Sani ti'anni ëñato, ai jai jubë bain sa'nahuëre ba'ijën, Riusuni ujajën bateña.
13 Ujajën ba'icuani je'njuni achoguëna, romi zingo Rode hue'egobi anto sa'rona rani, ¿Gueguëguë'ne më'ë? senni achani, Pedrobi sehuoguëna, baguëni masigoña.
14 Masigo, yua ai bojo hua'goreba huë'huëni, anto sa'rore ancoma'igo, bago bain sa'nahuë ba'icuana huë'huëni quëagoña:
—Pedro'bi. Anto sa'rona rani nëcaji baguë, quëagoña.
15 Quëagona, bain hua'nabi careña:
—Banji. Më'ëbi ro hue'nhue hua'go'ru ro ro'tago cayë, careña.
Cajënna, bagoca:
—Aito. Baguëreba'bi, sehuogoña.
Sehuogona:
—Baguë recoyo se'ga raimaquë, careña.
16 Ja'nca cajënna, Pedro yuta anto sa'rore je'njuguë nëcaguëña. Je'njuguë nëcaguëna, ba hua'nabi anconi, Pedroni gue ro'taye beoye ëñareña.
17 Ja'nca ëñajënna, Pedro yua baguë ëntë sarabi huëani rëonni, Caye beoye ba'ijë'ën caguë, ja'nrëbi baguë ya'o huë'ebi etoni raose'e, Riusu ta'yejeiye yo'oni conse'e, si'aye quëani achoguëña. Quëani achoni tëjini, bacuani caguëña:
—Ja'an coca si'ayete mai jubë bain hua'na, Santiago sanhuë, ja'ancuani quëajaijë'ën, caguëña.
Cani ja'nrëbi bacuare jo'cani, yequëruna gatini saquëña.
18 Ja'nrëbi ñataguëna, soldado hua'nabi gue ro'taye beoye ba'ijën, sa'ñeña senni achajën, ¿Jarona saquë'ne baguë? cajën, si'aruan huë'huëni ganojën, baguëni cu'e ganojën, ai yo'ojën bateña.
19 Herodes'ga bacuani ai bëinguë, Yureca baguëni cu'ejaijë'ën guanseni, baguëte tinja-majënna, ja'nrëbi ya'o huë'e cuiracuare choini, bacuani si'a jëja senni achaguëña. Senni achani, re'oye sehuomajënna, bacuare huani senjoñe guanseguëña. Ja'nca guanseni tëjini, ja'nrëbi Judea yijabi sani, Cesarea huë'e jobona ti'anni baquëña Herodes.

La muerte de Herodes

20 Ti'anni ba'iguë, yua Tiro bain, Sidón bain, bacuani ai bëinguë, bacuani te'e ruiñe ëñama'iguë baquëña. Ja'nca ba'iguëna, bacuabi sa'ñeña senni achajën, Maire je'o bama'ija'guë cajën, baguë huë'e ëjaguë Blasto hue'eguëni re'oye senni achani, baguëni bojo güesereña. Bojo güeseni, Herodesna ti'anni, Je'o beoye ba'ina'a, baguëni senni achareña. Herodes yija aonre coni aincua sëani, ja'nca senni achareña.
21 Senni achani, Herodesbi bain ñë'cajai umuguse caguëna, bacuabi baguë ëja guëna seihuëna ti'anreña. Ti'anjënna, Herodes yua baguë ëjaguë cañare sayani, bacuana etani bëani, Ja'an bainni bojo güeseza caguë, bacuani zoe coca ca bi'raguëña.
22 Caguë ba'iguëna, si'a jubë bainbi ai bojojën güireña:
—Ai ta'yejeiyereba cayë më'ë, Riusureba'ru ba'iguë sëani. Ro bain ëjaguë caye'ru quë'rë ta'yejeiyereba cayë më'ë, te'e cajën güireña.
23 Cajën güijënna, ja'nrëbi pecobi baguëni anni hueanjënna, pecosi'quëbi junquëña baguë, Riusuni te'e ruiñe yëma'isi'quëre sëani.
24 Ja'nrëbi, Riusu bainbi baguë cocarebare quë'rë ta'yejeiye quëani achojënna, si'aruan bainbi achani ro'ta bi'rareña.

25 Ja'nrëbi, Bernabé, Saulo, bacuabi Jerusalén huë'e jobore ba'ijën, bacua curire insini
tëjini, yua Antioquíana go'ijën, Juan Marcos hue'eguëte sani goteña.

13

Bernabé y Saulo comienzan su trabajo misionero

1 Yureca Cristo bain jubë Antioquía huë'e jobore ba'icuare ëñato, Riusu coca masiye
quëacua, bainre ye'yocua bateña. Bacua mami hue'ejën ba'ise'ere cato, yequë Bernabé,
yequë Simón Zijequë. yequë Cirene bainguë Lucio, yequë Manaén baguë zinrënbi Galilea
ëjaguë Herodes naconi te'e irasi'quë, yequë Saulo, ja'ancuabi bain ye'yocua bateña.
2 Ja'nca ba'icuabi yequë umuguse te'e jubë zi'nzini, Riusu yo'ore te'e conjën, aon aiñe jo'ca
umuguseña ba'iguëna, Riusu Espíritubi bacuani guanseguëña:
—Yureca Bernabé, Saulo, bacuare choini, yë'ë yo'o cani jo'case'ere yo'oja'cuare saojë'ën,
guanseguë caguëña.
3 Caguëna, ja'nrëbi si'a jubëbi ñë'cani, Riusuni ujajën, aonre aiñe jo'cajën ba'ijën, ja'nrëbi
bacua ëntë sarañare ba samucuana pa'roni, Riusu yo'o yo'oja'cuare cuencueni, bacuare
saoreña.

Los apóstoles en Chipre

4 Ja'nca saojënna, Riusu Espíritubi bacuare cuencueni saguëna, ba hua'nabi Seleucia huë'e
jobona sani, jai yoguna cacani, Chipre jubona je'enni ti'anreña.
5 Ti'anni, Salamina huë'e jobona ti'anni, ja'nrëbi judío bain ñë'ca huë'eñana cacani, Riusu
cocarebare quëani acho bi'rareña. Ja'nca quëani achojën, Juan Marcos'ga bacuare te'e yo'o
conguë baquëña.
6 Ja'nca quëani achojën, si'a jubo yija ca'ncoñana ganini, ja'nrëbi Pafos huë'e jobona
ti'anreña. Ti'anni, judío yai bainguë Barjesús hue'eguëte tëhuoreña. Ba hua'guë yua ro
coqueguë, Riusu coca masi güesese'ere quëani achoguë'ë yë'ë, caguëña baguë.
7 Ja'nca caguëbi yua yequë bainguë, ja'an yija bain ëjaguë, baguë naconi baquëña, Sergio
Paulo hue'eguë naconi. Ja'an Sergio Paulobi ai masi ëjaguë ba'iguëbi, Riusu cocarebare
achaza caguë, Bernabé, Saulo, bacuare choquëña.
8 Choiguëna, ba samucuabi Sergio Paulona ti'anjënna, ja'an yai bainguë, Elimas'ga
hue'eguëbi, Ëjaguëbi ja'an cocare achani ro'tama'ija'guë caguë, bacua quëani achoyete ënse
ëaye yo'oguëña.
9 Ja'nca ënse ëaye yo'oguëna, Saulo, Pablo'ga hue'eguëbi Riusu Espírituni ai ta'yejeiye zi'inni
ba'iguë, yai bainguëni si'a jëja ëñaguë,
10 baguëni bëinguë caguëña:
—Më'ë yua ro coque huati sëani, ai gu'aye yo'oguë, si'a re'oye yo'ocuani je'o bayë më'ë.
Riusu coca ye'yoni jo'case'ere gare caraye beoye huacha ca güeseguë'ë më'ë.
11 Ja'nca yo'oguëre sëani, yureca Riusubi më'ëbi ai yo'o güeseza caguë, më'ë ñacore pa'roji.
Pa'roguëna, zoe ba'irënbi ñaco ëñama'iguë, ënsëguë miañete ëñañe beoye ba'iyë më'ë, cani
jo'caguëña Pablo.
Cani jo'caguëna, ja'ansirën yua zijei picobi baguë ñacona na'oguëna, ba hua'guë yua ro
rënni ganoguë, baguë ëntë sarare zeanni saguëte cu'eguëña.
12 Ja'nca cu'eguëna, bain ëjaguëbi si'aye ëñani, Jesucristo ba'iye ye'yose'ere ai bojoguë
achani, Jesucristoni si'a recoyo ro'taguëña.

Pablo y Bernabé en Antioquía de Pisidia

13 Ja'nrëbi Pablo sanhuëbi Panfilia yija huë'e jobo Perge huë'e jobona saiñu cajën, Pafos yo
sa'rona gajeni, jai yoguna cacani sateña. Sani ti'anni, Juan Marcosbi Pablo sanhuë naconi
se'e conguë saimaquëña. Bacuare jo'cani, Jerusalén huë'e jobona goquëña.
14 Go'iguëna, ja'nrëbi Pablo, Bernabé, bacuabi Perge huë'e jobobi saijën, Antioquía huë'e
jobo Pisidia yijare ba'iguëna, ja'anruna sani ti'anreña. Ti'anni, judío bain yo'o yo'oma'i
umuguse ba'iguëna, bacua ñë'ca huë'ena cacani bëareña.
15 Bëani achajënna, ñë'ca huë'e bainbi Riusu coca Moisés toyani jo'case'e, Riusu ira bain
raosi'cua toyani jo'case'e, ja'an cocare ëñani cani achoreña. Cani achoni tëjini, ñë'ca huë'e
ëjacuabi Pablo sanhuëna quëani saoni choteña:
—Mësacua yua yihuo cocare bain hua'nani quëani achoye ro'tanica, rani quëani achojë'ën,
cajën choteña.
16 Choijënna, Pablobi nëcani, baguë ëntë sarabi huëani rëonni, bain achayete ëjoni, bacuani
coca quëa bi'raguëña:
—Mësacua Israel bain, Israel bain coca ye'yeni Riusuni yo'o concua, mësacua si'acua yë'ë
cocare achajë'ën.

17 Mai ta'yejeiye Riusubi baguë bain Israel bainre conni cuirase'ere achajë'ën. Mai ira
bain ba'isi'cuabi Egipto yijare ba'ijën, tin yijabi rani ba'isi'cua ba'ijën, Riusubi conguëna, ai
jai jubë jaijeijateña. Jaijeijatena, ja'nrëbi Riusubi ai ta'yejeiye yo'oguë, bacuare Egipto yijabi
etoni sani baguëña.
18 Ja'nca sani baguëbi cuarenta tëcahuëan beo re'otore bacuare cuiraguë, bacua cue'yoni
gu'aye yo'ojën ba'ise'ere oiguë ëñaguë, bacuani conguë saguëña.
19 Sani, Canaan yijare ba'icua te'e ëntë sara samu jubëan bain, ja'an gu'aye yo'ojën
ba'icuani saoni senjoni, bacua yijare mai ira bain ba'isi'cuana insini jo'caguëña Riusu.
20 Insini jo'cani, ja'nrëbi se'e cuatro cientos cincuenta tëcahuëan bacuani conni cuiraguë,
bacua ëja bainre cuencueni bainre guanse güeseguëna, baguë cuencueni jo'casi'quë Samuel
hue'eguë ba'irën tëca ja'an bain ëjacuabi guansejën bateña.
21 Ja'nrëbi bain hua'nabi Riusuni senni achajën, Bain ta'yejeiye ëjaguëte re'huani,
yëquënani guanseni cuira güesejë'ën cajën cue'yojën senni achajënna, Riusubi Benjamín
jubë bainre ëñani, Cis mamaquë Saúl hue'eguëte cuencueni, Israel bain ta'yejeiye ëjaguëre
re'huani jo'caguëna, cuarenta tëcahuëan bainre guanseguë baquëña baguë.
22 Ja'nca guanseguë ba'iguëna, Riusubi baguëte quëñoni saoni, ja'nrëbi yequë bainguë
David hue'eguëte cuencueni, Israel bain ta'yejeiye ëjaguëte re'huani jo'caguë caguëña:
"Ënquë, David hue'eguë, Isaí mamaquë, baguëni ai te'e ruiñe ëñaguë ba'iyë yë'ë. Baguë yua
si'aye yë'ë yëyete jo'caye beoye yo'oguë ba'ija'guë'bi" cani jo'caguëña Riusu.
23 Ja'nca cani jo'casi'quëbi yua zoe ba'irën ëjoni, yua David bainguë yo'je ba'irën ba'isi'quë,
Jesucristo hue'eguë, ja'anguëte cuencueni, maina raoni, Israel bain gu'a jucha yo'ojën
ba'ise'e beoru gare tënoni, Yë'ë bainre mame re'huani baza caguë, mai ta'yejeiye ëjaguëte
re'huani jo'caguëña Riusu. Aito. Riusu zoe cani jo'case'e'ru güina'ru yo'obi yure.
24 Jesucristobi yuta raimaquëna, Juan Bautizaguëbi ti'an rani, si'a Israel bainni quëani
acho bi'raguëña: "Mësacua ja'anrë yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani, mame recoyo re'huani,
ocona bautiza güesejë'ën" quëani achoguë baquëña.
25 Ja'nca ba'iguëbi, baguë junni ton umuguseña ti'an bi'raguëna, bain hua'nani caguëña:
"Mësacuabi yë'ë ba'iyete ro'tajën, Riusu ta'yejeiye conni cuiraguëte yë'ëre ro'tajënna,
ja'anguë beoyë yë'ë. Yequë raoja'guë, yë'ë'ru quë'rë ai ta'yejeiye ëjaguë, ja'anguëbi yuara
ti'an raija'guëta'an ba'iji. Baguëni yo'o coñe gare ti'anma'iguë'ë yë'ë, ta'yejeiye beo hua'guë
sëani" caguëña Juan.
26 Yureca, yë'ë bain sanhuë, Juan yua Riusu ta'yejeiye raoja'guëre quëaguëna, ja'an
ta'yejeiyereba raosi'quëbi maina ti'anbi. Mai gu'a juchare tënoni, baguë bainrebare maire
re'huani baza caguë, junni tonguë raji'i. Ja'nca raisi'quëre si'a recoyo ro'tajë'ën, yë'ë bain
sanhuë. Mësacua yua judío bainreba, taita Abraham bain yo'je raisi'cua, yequëcua, judío
bain ujayete ye'yesi'cua, mësacua si'acua Jesucristo conguë raise'ere ro'tajën ba'ijë'ën.
27 Ja'nca raisi'quë ba'iguëreta'an, si'a judío bain Jerusalén ba'icua, bacua ëja bain naconi,
bacuabi baguëte ëñani, Riusu raosi'quë ba'iguëte gare huesëhuë. Riusu cocare achajën, si'a
yo'o yo'oma'i umuguseña bacua ñë'ca huë'eñana sani, Riusu ira coca cani jo'case'ere achajën
ba'icuata'an, Jesucristobi ti'an raiguëna, baguëni ro huesëjën ëñahuë. Ja'nca ba'icuabi
Jesusni huani senjo güeseni, Riusu ira bain raosi'cua cani jo'case'e'ru güinareba'ru yo'ohuë.
28 Gare gu'aye yo'oye beoye ba'isi'quëreta'an, baguë gu'aye yo'ose'ere ro tinja quëani,
romano ëjaguë Pilatona sani, baguëre huani senjoñete sen'ë.
29 Ja'nca senni achajënna, Pilatobi baguëni huani senjo güeseguëna, Riusu coca cani
jo'case'e, Jesús ba'ija'yete toyani jo'case'e si'aye'ru güina'ru yo'ose'e baji'i. Ja'nca ba'iguëna,
crusu sa'cahuëna junni tonguëna, baguë ga'nihuëte gachoni, baguëre tanhuë.
30 Ja'nca junni tonsi'quëreta'an, Riusubi baguëte se'e go'ya rai güesebi.
31 Go'ya rai güeseguëna, Jesusbi se'e baguë bain concuani ëñoni, zoe ba'i umuguseña bacua
naconi baji'i. Baguë bain concua yua baguë naconi Galileabi raijën, Jerusalenna ti'anjën,
ja'an ba'isi'cua baë'ë. Ja'nca ba'icuabi yureca Jesús ta'yejeiye ba'iyete si'a bainni quëani
achojën ganiñë.
32 Yëquëna hua'na'ga güina'ru mësacuani baguë ba'iyete quëani achojën ba'iyë. Riusubi mai
ira bain ba'isi'cuani cani jo'caguë, baguë raoja'guë maina ti'an raija'yete cani jo'caguëna,
yëquëna hua'nabi ja'an cocare, baguë ti'an raisi cocare mësacuani quëani achojën ba'iyë.
33 Baguë ira bain ba'isi'cuani ja'nca cani jo'caguë, mai hua'nare'ga, bacua bain yo'je
ba'icuare güina'ru cani jo'cani, güina'ru yo'obi Riusu. Jesucristo go'ya raisi cocare zoe toyani
jo'cabi Riusu. Salmo coca, samu ba'i coca, ja'an cocare ëñani masijë'ën: "Më'ë yua yë'ë
zinreba ba'iyë. Yure umuguse më'ëre yë'ë zin ba'iguëte re'huani, më'ëni ai te'e ruiñe ëñañë
yë'ë" cani jo'caguëña Riusu.
34 Ja'nrëbi Riusubi se'e baguë cani jo'case'ere te'e ruiñe yo'oye ro'taguë, Jesús ga'nihuëbi
pu'ncaye beoye ba'ija'guë caguë, baguëni go'ya rai güeseja'yete cani jo'caguëña. Ën cocare

ëñani masijë'ën: “Yë'ë bainguë Davidni cani jo'case'e'ru mësacuani güina'ru yo'oja'guë'ë” cani
jo'caguëña Riusu.
35 Ja'nrëbi yequë quë'ro Salmo cocare ëñajë'ën: “Më'ë bainguë ai yësi'quëni oiguë, baguë
ga'nihuëte gare pu'nca güeseye beoye ba'ija'guë'ë më'ë” cani jo'caguëña Riusu.
36 Ja'nca cani jo'casi'quëbi David ba'ise'ere camaquëña. Ja'an bainguë Davidbi baguë
junni huesëye tëca, Riusu case'e'ru güina'ru yo'oni, ja'nrëbi junni tonni, baguë ira bain
ba'isi'cua naconi tanrena, baguë ga'nihuëbi pu'ncani si'aguëña.
37 Ja'nca pu'ncani si'aguëna, Riusu Raosi'quërebabi maina ti'an rani, junni tonguëna,
baguë ga'nihuë yua gare pu'ncaye beoye baji'i, Riusu go'ya rai güesesi'quë sëani.
38 Ja'nca ta'yejeiye yo'ose'e sëani, mësacua te'e ruiñe achani ro'tajën ba'ijë'ën. Jesús
junni tonni go'ya raisi'quëre sëani, mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere baguëni gare
quëajë'ën. Quëani, baguëni sentoca, mësacua recoyore gare tënoni, baguë bainrebare
mësacuare re'huaja'guë'bi Jesús.
39 Ja'anguëni si'a recoyo ro'tajënna, mësacua gu'a juchare gare se'e ro'tama'ija'guë'bi.
Moisés ira coca toyani jo'case'ere te'e ruiñe yo'oni Riusu bain ruiñu cacuata'an, Riusu bain
ruiñe gare ti'anma'icua ba'iyë mësacua.
40 Mësacua yua ëñare bajën, Riusu ira bain raosi'cua toyani jo'case'ere te'e ruiñe ro'tajën,
Riusu bënni senjoja'ñe cani jo'case'ere jëañu cajën, baguë yo'oja'yete gare güeye beoye
ba'ijë'ën. Ën coca toyani jo'case'ere ëñajë'ën:
41 Mësacua yua yë'ëni ro jayani gu'a güecua ba'ijën, yë'ë cocare achani ro'tajën ba'ijë'ën.
Yë'ëbi mësacuani bënni senjoguëna, mësacuabi gare carajeijën ba'ija'cua'ë.
Yë'ë yua Riusu sëani, mësacua ën yija ba'i umuguseñabi ai ta'yejeiyereba yo'ore yo'oni
mësacuani ëñoja'guë'ë.
Ëñoguëna, mësacuabi ai ëama'iñereba ëñacuata'an yë'ë yo'oja'yete gare ro'tama'ija'cua'ë.
Yequëcuabi ru'ru quëani achocuareta'an, yë'ë yo'oja'yete gare ro'tama'ija'cua'ë mësacua.
Ja'an cocare mai ira bain ba'isi'cuani cani jo'caguëña Riusu, judío bain ñë'ca huë'e ba'icuani
quëani achoguëña Pablo.
42 Quëani achoni tëjini, bacua naconi etani sai bi'raguëna, judío bain jubë ba'ima'icua
ja'anru ñë'casi'cuabi Pablo sanhuëni senni achareña:
—Mësacua yua se'e yequë yo'o yo'oma'i umuguse se'e rani, ja'an cocare maini se'e yihuoni
ye'yojë'ën, senni achajën choteña.
43 Choijënna, Pablo sanhuëbi sai bi'rajënna, ai jai jubë bain judío bain, yequëcua judío
bain jubë ba'ima'icua, judío ujaye ye'yesi'cua, ai bainbi bacuani te'e conjën, te'e zi'nzini
ba'ijënna, Pablo, Bernabé, bacuabi bacuani si'a jëja yihuojën, Riusubi mësacuani ai yëguëre
sëani, baguëni gare jo'caye beoye recoyo te'e zi'nzini ba'ijë'ën yihuojën careña.
44 Ja'nrëbi yequë yo'o yo'oma'i umuguse ti'anguëna, si'a huë'e jobo bainbi Riusu cocare-
bare achañu cajën, bacua ñë'ca huë'ena ti'an rateña.
45 Ti'an raijënna, judío bainbi ëñani, Mai ye'yoye'ru quë'rë ta'yejeiye ye'yoji baguë cajën,
Pabloni bëinjën, baguëni jayajën, baguë coca quëani achose'ere gu'aye ca bi'rareña.
46 Ja'nca gu'aye cajënna, Pablo, Bernabé, bacuabi jëja recoyo re'huani, bacuani si'a jëja
careña:
—Mësacua yua judío bain Riusu cuencuesi'cuare sëani, mësacuani baguë cocarebare
ru'ru quëani achohuë. Quëani achocuareta'an, mësacuabi ro gu'a güejën senjoni, Riusu
naconi carajeiye beoye si'arën ba'iye gare yëma'icua ba'iyë mësacua. Ja'nca yëma'icuare
sëani, mësacuare jo'cani senjoni, judío bain jubë ba'ima'icua se'gani Riusu cocare quëani
achoja'cua'ë yëquëna.
47 Riusu guanseni jo'case'ere sëani, ja'nca yo'oja'cua'ë yëquëna. Baguë coca toyani
jo'case'ere achajë'ën:
Më'ëre cuecueni raoguëna, si'a ën yijaña bainna sani, yë'ë tëani baja'yete te'e ruiñe quëani,
mia re'oto ëñoñe'ru bacuani masi güesejë'ën.
Si'a bain, judío jubë ba'ima'icuana quëani achoguë, si'a ën yija ca'ncoñana saijë'ën.
Ja'an coca toyani jo'case'ere achani ro'tajë'ën, careña Pablo sanhuë.
48 Cajënna, judío bain jubë ba'ima'icuabi achani, ai bojo recoyo re'huani, Riusu cocareba
ai re'oye achoye cayë mësacua cajën, Riusu cuencuesi'cua ja'an jubë ba'icuabi Cristoni si'a
recoyo ro'tani, Cristo naconi gare carajeiye beoye ba'ija'cuabi ai bojoreba bojoreña.
49 Ja'nca bojojën, Riusu coca Jesucristo go'ya raisi cocare yequëcuani quëani achojaiñu
cajën, ja'nca yo'o bi'rajënna, ja'an yija bain si'acuabi achareña.
50 Ja'nca yo'ose'e ba'iguëna, judío bainbi quë'rë se'e bëinjën, bacua ëja romi hua'na Riusu
bain casi'cua, yequëcua ja'an huë'e jobo ëjacua, bacuana sani, Pablo sanhuëni saoni senjoñu
cajën, si'a jubëbi Pablo, Bernabé, bacuani ai je'o bajën, bacua yijabi etoni saoreña.

51 Etoni saojënna, Pablo sanhuëbi Bacua gu'a juchare bacuani masi güeseñu cajën, bacua
güëoña ba'i ya'ore bacuana cue'nconi tonreña. Cue'nconi tonni, ja'nrëbi bacua huë'e jobore
jo'cani, Iconio huë'e jobona sateña.
52 Saijënna, Antioquía huë'e jobo bain Cristo bainbi bëani, Riusu Espírituni recoyo te'e
zi'nzicua sëani, ai bojoreba bojojën bateña.

14

Pablo y Bernabé en Iconio

1 Iconio huë'e jobona sani ti'anni, ja'nrëbi judío bain ñë'ca huë'ena cacani, Riusu cocare-
bare bain hua'nani ai ta'yejeiye quëani achojënna, ai jai jubë bain judío bain, tin bain'ga
Jesucristoni si'a recoyo ro'tareña.
2 Ja'nca ro'tajënna, yequëcua judío bain Cristoni ro'tama'icuabi bëinjën, yequë bain tin
bainna sani, Ja'an raisi'cuabi ai gu'aye cacua'ë cajën, je'o ba güesereña.
3 Je'o ba güesejënna, Pablo sanhuëbi ja'anruna quë'rë zoe bëani ba'ijën, quë'rë jëja recoyo
re'huani, Cristobi maire jo'caye beoye conre baji cajën, Cristo ba'iyete jo'caye beoye quëani
achojën bateña. Ja'nca ba'ijën, Riusu oiguë coñete bainni masi güesejënna, Riusubi ai
ta'yejeiye yo'oni, bacuani conguë, bacua cocare te'e ruiñe ba'i cocare ba'iye bainni masi
güeseguëña. Ja'nca masi güeseguëbi Pablo sanhuëni conguëna, bacuabi yua ai ta'yejeiye yo'o
yo'ojën bainni ëama'iñereba ëñojën bateña.
4 Ja'nca ba'ijën yihuocuareta'an, ja'an huë'e jobo bainbi te'e ro'tamateña. Jobo ba'icuabi
judío bain naconi te'e ro'tajën, Riusu cocare achaye güereña. Jobo ba'icua'ga yua Riusure
ta'yejeiye yo'o concua naconi te'e ro'tajën, bacua cocare achajën, Riusu cocareba'ë cajën
bojojën bateña.
5 Ja'nca ba'ijënna, ja'an ro'taye güecua judío bain, tin bain naconi, ja'ancuabi huë'e jobo
ëja bainna sani, Pablo sanhuëre zeanjani, gatabi inni, Bacuani huani senjoñu cajënna, ëja
bainbi bacuare conjën yo'o bi'rareña.
6 Ja'nca yo'o bi'rajënna, Pablo, Bernabé, bacuabi bacua yo'oja'yete masini, Licaonia yija
ba'i joboñana gatini sateña. Ru'ru Listra, ja'nrëbi Derbe, ja'an huë'e joboñana gatini sateña.
7 Gatini sani, ja'an bainre'ga Cristo tëani ba cocare quëani achoreña.

Apedrean a Pablo en Listra

8 Listra huë'e jobona ti'anni ëñato, ja'anru bainguë guëon guë'nguësi'quë baquëña. Baguë
të'ya raisi umugusebi guëon guë'nguësi'quëbi gare ganiñe beoye ba'isi'quëbi yua ja'anrute
ñuquëña.
9 Ja'nca ñu'iguëbi Pablo cocare te'e ruiñe achaguëna, Pablobi baguëni ëñani, baguë recoyo
ro'tayete masini, Cristobi baguëni huachoja'guë caguë,
10 ja'an bainguëni si'a jëja guanseguëña:
—Yua huëni nëcajë'ën, guanseguëña.
Ja'nca guanseguëna, ba bainguëbi ja'ansirën nëca mëni, cha'cani, ja'ansi'quë gani
bi'raguëña.
11 Gani bi'raguëna, bain hua'nabi Pablo huachose'ere ëñajën, bacua coca Licaonia coca
cajën, si'a jëja güi bi'rareña:
—Mai riusu hua'nabi bain hua'na runni, maina gaje meni ëñohuë, cajën güi bi'rareña.
12 Ja'nca cajën, Bernabeni ëñajën, bacua riusu Júpiter baguë mamire hue'yoreña. Ja'nrëbi
Pabloni ëñani, coca quëani achoguëre sëani, bacua riusu mami Mercurio hue'yoreña.
13 Ja'nca hue'yoni, bacua pairi hua'guë, Júpiter uja huë'e ëjaguëbi Mai riusu hua'nani
ro'tajën, jo'ya hua'nare huani hua'ire ëojaiñu caguëña. Baguë uja huë'e yua huë'e jobo anto
sa'ro ca'ncore ba'iguëna, baguë yua toro hua'na jo'ya coro ga'huaña, ja'anre inni rani, si'a
bain naconi Pablo sanhuëna gugurini rëanni, bacua toro jo'ya hua'nani huai bi'rareña.
14 Ja'nca yo'o bi'rarena, Riusure ta'yejeiye yo'o concua, Pablo, Bernabé, bacuabi ëñani,
Ja'nca gu'aye yo'oma'ija'bë cajën, bacua cañare ye'rejën oijën, bain jobona güijën careña:
15 —Mësacua ja'anre yo'oye beoye ba'ijë'ën. Yëquënabi bain hua'na mësacua ba'iye'ru ba'i
hua'na se'ga ba'ijën, yëquënani ja'nca yo'omajën ba'ijë'ën. Riusu cocarebare quëani achocua
se'ga ba'iyë yëquëna. Mësacuana ti'anni, Mësacua huacha riusu hua'ire ro'tajën yo'oyete
gare jo'cani senjojë'ën cajën, mai ta'yejeiyereba Riusu ba'iyete, baguë cocarebare, ja'anre
mësacuani quëani achojën raë'ë yëquëna. Ja'an ta'yejeiye Ëjaguë Riusubi guënamë re'oto,
yija re'oto, jai ziaya re'oto, si'aye ja'anruan ba'iyete re'huani jo'casi'quëre sëani, ja'anguëni
recoyo te'e zi'nzini ba'ijë'ën.
16 Ja'an Riusubi si'a bainre ëñani, bacuabi cue'yojënna, Ro bacua yëse'e se'ga yo'ojën
ba'ija'bë caguë, bacuani oiguë ëñaguëta'an,
17 Yë'ë re'oye ba'iyete masija'bë caguë, bacuani gare jo'caye beoye re'oye yo'oni, bainna
jo'caguë ba'iji Riusu. Ba hua'guëbi maina oco güeseni, mai aonre ira güeseni, mai aonre

caraye beoye maina ro insini jo'caguëna, bojo recoyo re'huani ba'iyë mai, bain hua'nani si'a jëja careña Pablo sanhuë.
18 Ja'nca cajën, bain hua'nabi jo'ya hua'nare huani, bacuana insini bojoñu cajën ba'icuareta'an, Pablo sanhuëbi ai yo'ojën, bacuani ai ënse cocare zoe cajënna, bacua yo'oja'yete jo'cama'ire'ahuë.
19 Ja'nrëbi, bacua huacha yo'oja'yete jo'cajënna, judío bainbi ti'an rateña. Antioquía huë'e jobo, Iconio huë'e jobo, ja'anruanbi rani, Listra bainni gue'rini, Pablo sanhuëni huani senjoñu cajënna, ba hua'nabi gatabi inni, Pablona senjoni, Yua junji'i baguë cajën, baguëte rërëni, huë'e jobo ca'ncona sani jo'cani uanreña.
20 Uanrena, ja'an huë'e jobo bain Cristoni zi'nzini ba'icuabi Pablona ti'anni, baguëre të'ijeiye nëcani, baguë ba'iyete ujajënna, baguë yua huajë hua'guë nëcani, ja'nrëbi se'e ba huë'e jobona cacani baquëña. Ba'iguë, yequë umuguse ñataguëna, Bernabé naconi Dérbena saquëña.
21 Sani, Dérbena ti'anni, ja'anru bainni Cristo tëani ba cocare quëani achojënna, ai bainbi Cristoni si'a recoyo ro'tani te'e zi'nzini ba'ijënna, Pablo sanhuëbi se'e Listra huë'e jobona goteña. Goni, ja'nrëbi Iconio, ja'nrëbi Antioquía, ja'anruanna se'e saijën,
22 Cristoni recoyo zi'nzini ba'icuani se'e yihuojën, bacuani si'a jëja quëareña:
—Cristo yëye se'gare si'a recoyo ro'tajën yo'ojën ba'ijë'ën. Gare jo'caye beoye baguë yo'ore conjën ba'ijë'ën. Riusu guënamë re'oto bain ba'iye yënica, gare caraye beoye ai yo'ojën ba'iyë mai, quëareña.
23 Quëani, ja'nrëbi bacua jubëan ëja bainre cuencueni re'huani jo'careña. Ja'nca yo'oni tëjini, bacua naconi aonre aiñe jo'cajën Riusuni ujajën, Mësacua yua Cristoni te'e zi'nzisi'cua sëani, baguë cocare te'e ruiñe achani yo'ojën ba'ijë'ën cani, bacuare jo'cani goteña.

Pablo y Bernabé vuelven a Antioquía de Siria

24 Ja'nca go'ijën, Pisidia yijabi saijën, ja'nrëbi Panfilia yijana ti'anreña.
25 Ti'anni, Perge huë'e jobona cacani, Riusu cocarebare quëani achoni, ja'nrëbi Ataliana sateña.
26 Sani, ja'an huë'e jobo yo sa'rona gajeni, yoguna cacani, bacua huë'e jobo Antioquía huë'e jobona go'ini ti'anreña. Bacua cuencuesi yo'ore yo'oni tëjini, Riusubi oiguë conguë cuiraguëna, bacua bain saosi'cuana ti'anni,
27 si'a Riusu bain jubëre ñë'coni, Riusu conni cuiraguë ta'yejeiye yo'oguë ba'ise'e beorure bacuani quëani achoreña: Riusubi baguë bain ba'ija'cua judío bain jubë ba'ima'icua, bacuare yëquënani ëñoni, Cristoni si'a recoyo ro'tani baguëni zi'nzini ba'ija'bë caguë, yëquënani conguë, bacuani baguë cocare quëani acho güesebi.
28 Ja'nca quëani, ja'nrëbi ja'an jubë bain Cristo bain naconi ai zoe bateña.

15

La reunión en Jerusalén

1 Ja'nrëbi yequëcua Riusu bain cacua, judío bainbi Judea yijabi sani, Antioquía huë'e jobona ti'anni, Cristo bain ja'anru ba'icuani coca ye'yoni yihuo bi'rareña:
—Mësacua go neño ga'nire tëyoni senjoma'itoca, Riusu guënamë re'otona ti'añe gare porema'iñë. Ja'nca sëani, Moisés guanseni jo'case'e'ru yo'ojën ba'ijë'ën, yihuojën bateña bacua.
2 Ja'nca yihuojënna, Pablo, Bernabé, bacuabi si'a jëja cajën, Mësacuabi huacha cacua'ë cajën, ënse cocare ai zoe cani jëhuareña. Cani jëhuarena, Cristo bain Antioquía ba'icuabi, Jerusalén ëja bain naconi ja'an cocare cani acho güeseñu cajën, Pablo, Bernabé, ja'an bainre cuencueni, Jerusalenna saoreña.
3 Ja'nca saojënna, bacuabi Fenicia, Samaria, ja'an yijañabi sani, ja'an bainre quëareña:
—Judío bain jubë ba'ima'icuabi bacua ja'anrë ro'tajën ba'ise'ere gare jo'cani, Riusuni recoyo te'e zi'nzini ba'iyë, quëajënna, si'a Cristo bainbi achani, ai bojo recoyo re'huareña.
4 Ja'nrëbi, Pablo, Bernabé, bacuabi Jerusalenna ti'anni, si'a Cristo bain jubë, Riusure ta'yejeiye yo'o concua, Cristo bain ira ëjacua, ja'ancuana ti'anni saludajënna, bacuabi ai bojojën saludareña. Saludajënna, ja'nrëbi Riusu yo'o yo'ose'e, Riusure conjën ba'ise'e beoru bacuani quëareña.
5 Quëajënna, ja'anru ba'icua fariseo bain ba'isi'cua Jesucristoni si'a recoyo ro'tani te'e zi'nzisi'cua, bacuabi nëcani, si'a jëja careña:
—Judío bain jubë ba'ima'icuabi Cristoni si'a recoyo ro'tajënna, bacua go neño ga'nire tëyo güeseni, Moisés coca cani jo'case'e'ru bacuani yo'o güeseye bayë mai, careña.
6 Carena, ja'nrëbi Riusure ta'yejeiye yo'o concuabi Cristo bain jubë ira ëjacua naconi ñë'cani, Ja'an case'ere ëñani ro'tani masiñu cajën,

7 sa'ñeña ai zoe senni achajën, si'a jëja cajën bateña. Ja'nca cani, ja'nrëbi Pedrobi huëni,
bacuani caguëña:
—Yo'je sanhuë, Riusubi yë'ëre cuencueni, judío bain jubë ba'ima'icuana saoguëna, yë'ëbi
ja'an cocare quëaguëna, achajë'ën. Judío bain jubë ba'ima'icuabi Cristoni si'a recoyo ro'tani
baguëni zi'nzini ba'ija'bë caguë, yë'ëre cuencueni, bacuana saoguëna, baguë cocare quëani
achohuë yë'ë.
8 Quëani achoguëna, bacuabi Cristoni si'a recoyo ro'tani zi'nzijënna, Riusubi bacuani ai
bojoguë ëñani, baguë Espíritute bacuana gaje meni ba güesebi, si'a bain recoyote te'e ruiñe
masiguë sëani. Maini ru'ru gaje meni base'e'ru bacuani güina'ru zi'nzini babi.
9 Riusubi mai hua'nare ëñaguë, ba hua'nare'ga ëñaguë, Si'a jubë yua te'e bain ba'icua'ë
caguë, bacuabi si'a recoyo ro'tajënna, bacuani ënseye beoye bacua recoyore mame re'huani
tënoni, bacuani babi.
10 Ja'nca sëani, Riusu yo'ose'e sëani, ¿mësacua queaca ro'tajën, Riusu ta'yejeiye yo'ose'ere
ro'tama'iñe'ne? Mësacua yua ja'an Cristo bainni ai yo'o güesema'ijë'ën. Mai ira bain
ba'isi'cua'ga Moisés guanseni jo'case'ere yo'oye poremajën, mai hua'na'ga güina'ru yo'oye
porema'icua'ë.
11 Ja'nca porema'icuabi Jesucristona ti'anni, baguëni recoyo zi'nzini banica, 12 ai yo'o
güeseye beoye baguë bainreba re'huasi'cua ba'iyë mai. Ja'nca ba'ijënna, Riusubi bacuare'ga
güina'ru baguë bain mame re'huasi'cuare baji, Pedrobi caguëña.
12 Caguëna, si'a jubëbi caye beoye ba'ijën, Bernabé, Pablo, bacua cocare'ga achareña.
Ba hua'nabi quëajën, Riusu ta'yejeiyereba yo'oni judío bain jubë ba'ima'icuana saose'ere
quëareña.
13 Quëani tëjijënna, Santiagobi caguëña:
—Yë'ë bain sanhuë, achajë'ën.
14 Mësacua yua Simón Pedro coca quëase'ere achahuë. Riusubi judío jubë bain
ba'ima'icuani bojoguë ëñani, baguë bainreba ru'ru ba'icuare bacua jubë ba'icuare cuen-
cueni re'huani babi quëabi Pedro.
15 Ja'nca quëaguëna, Riusu ira bain raosi'cua toyani jo'case'ere ëñato, güina'ru cani
jo'careña bacua:
16 Yë'ë cani jo'case'e'ru ba'iye yo'oja'guë'ë yë'ë.
Yë'ë ira bainguë ba'isi'quë Davidre cuencueni, yë'ë bain ta'yeje ëjaguëre re'huani jo'caguëna,
baguë bain yo'je raisi'cuabi yë'ë bainre guanse bi'rajënna, zoe ba'irën carajei
bi'rahuë.
Ja'nca carajei bi'rajënna, yë'ë bainre se'e mame re'huani baja'guë'ë yë'ë.
17 Si'a bainbi yë'ëre cu'eni, yë'ëni recoyo zi'nzini ba'ija'bë caguë, bacua jubëre se'e mame
re'huaja'guë'ë.
Ja'nca re'huani, si'a bain, judío bain jubë ba'ima'icua'ga yë'ë ta'yejeiye ba'iyete masini,
yë'ëni cu'eni baja'bë.
18 Ja'nca cani jo'cabi mai Ëjaguë Riusu.
Baguë yo'oja'yete ru'rureba ba'isirën ro'tani, gare tin yo'oma'iguë ba'iji.
Ja'nca ba'iguëbi baguë yo'oja'yete maini masi güeseji.
Ja'an cocare toyani jo'ca güesebi Riusu.
19 Ja'nca toyani jo'case'e sëani, judío bain jubë ba'ima'icuani ai yo'o güeseye beoye Cristoni
zi'nzini ba'iyete yihuojën bañuni. Bacua ja'anrë ro'tajën ba'ise'ere gare jo'cani senjoni,
Cristoni si'a recoyo ro'tajën ba'icuare sëani,
20 ën yihuo coca se'gare bacuani toyani saoñu: "Mësacua bainbi jo'ya hua'nare huani
huacha riusu hua'ina insini jo'catoca, ja'an hua'ire aiñe beoye ba'ijë'ën. Mësacua bain
yo'ojën ba'iye'ru tin romigoni, tin ëmëguëni gare yahue bama'ijë'ën. Huejasi'cua se'gabi
te'e ba'ijë'ën. Mësacua bainbi jo'ya hua'nare ñajemona guioni huaitoca, ba hua'ire ainmajën
ba'ijë'ën. Ba zie'ga uncumajën ba'ijë'ën." Ja'an coca se'gare bacuani yihuoni saoñu.
21 Si'a bain huë'e joboñana cu'eto, judío bain ñë'ca huë'eña ba'iji. Si'a yo'o yo'oma'i umu-
guseña ja'an huë'eñana cacani achato, Moisés guanseni jo'casi cocare ëñani cani achoyë.
Ja'nca ai zoe cani achose'e ba'iguëna, Cristo bain si'aruan ba'icuabi cacani achaye poreyë.
Ja'nca sëani, yë'ë casi coca se'gare bacuani yihuoni saoñu, Santiagobi cani yihuoguëña.

La carta a los no judíos

22 Ja'nca yihuoguëna, Riusure ta'yejeiye yo'o concua, Cristo jubë ëjacua, si'a jubë naconi,
sa'ñeña senni achani, mai jubë bain samucuare cuencueni, Pablo, Bernabé, bacua naconi,
Antioquíana saoñu. Saojënna, mai cocare ja'an bainna quëaja'cua'ë, sa'ñeña careña. Ja'nca
cani, bacua bainguë Judas Barsabás, yequëre'ga Silas, bacuare cuencueni, Cristo bain jubë
ai yësi'cuare sëani, Antioquíana saoreña.
23 Saojën, ën cocare toyani, bacua naconi saoreña:

"Yëquëna hua'na Riusu ta'yejeiye yo'ore concua, Cristo bain jubë ira ëjacua, si'a Cristo bain naconi, mësacuani bojojën saludayë yëquëna. Mësacua yua judío bain jubë ba'ima'icua, Antioquía, Siria, Cilicia, ja'anruanre ba'ijënna, mësacuani yihuo cocare toyani saoyë yëquëna.
24 Yequëcua ënjo'on ba'icuabi, yëquënabi cuencuema'ijënna, mësacuana sani, mësacuani ai yo'o güesejën, yihuoni ye'yojën, tin ro'ta güesejënna, yëquënabi achahuë. Moisés guanseni jo'casi cocare jo'caye beoye yo'ojën, Mësacua go neño ga'nire tëyo güesejë'ën cajën yihuojënna, yëquënabi bacuare saomaë'ë.
25 Ja'nca saoma'icuabi yureña sa'ñeña senni achani, te'e ro'tajën, mësacuani te'e ruiñe quëani saoñu cajën, yëquëna bain cuencuesi'cua naconi coca saoyë yëquëna. Mai gajecua ai yësi'cua Bernabé, Pablo, bacua naconi saija'bë cajën,
26-27 yëquëna bain hua'na Judas, Silas, ja'an hue'ecuare mësacuana saoyë yëquëna. Ja'ancuabi mai Ëjaguë Jesucristoni ai re'oye yo'o conjën ba'icuabi huajë ju'inre'ahuë. Ja'nca ba'icuabi mësacuana sani, yëquëna coca yihuoni saoyete si'ayete mësacuani re'oye quëaja'cua'ë.
28 Yureca Riusu Espíritubi yëquënani ro'ta güeseguëna, yëquënabi te'e ruiñe ro'tajën, mësacuani ai yo'o güeseye beoye guansejën, ën coca se'gare mësacuani guanseni jo'cayë yëquëna:
29 Mësacua bainbi jo'ya hua'nare huani huacha riusu hua'ini insini jo'catoca, ja'an hua'ire aiñe beoye ba'ijë'ën. Mësacuabi jo'ya hua'ire huani ainto, ba ziere gare uncumajën ba'ijë'ën. Mësacua bainbi jo'ya hua'nare ñajemona guioni huaitoca, ja'an hua'ire ainma'ijë'ën. Mësacua bain yo'ojën ba'iye'ru tin romigoni, tin ëmëguëni gare yahue bamajën ba'ijë'ën. Huejasi'cua se'gabi te'e zi'inni ba'ijë'ën. Ja'an coca guanseni jo'case'ere te'e ruiñe yo'ojën banica, ai re'oye ba'ija'guë'bi mësacuare. Riusubi mësacuani conja'guë. Gañañe'ë." Ja'an cocare yihuojën, Antioquía jubë bainna saoreña.
30 Ja'nca saojënna, si'a jubë bain cuencuesi'cuabi Antioquíana sateña. Sani, ti'anni, si'a Cristo bain jubëre ñë'coni, ëja bain yihuoni toyasi cocare bacuana insireña.
31 Insijënna, bacuabi ëñani cani achoni tëjini, Riusubi maire ai re'oye recoyo huano güesebi cajën, ai bojoreba bojoreña.
32 Bojojënna, Judas, Silas, bacuabi Riusu cocare ai masiye quëani achoye cuencuesi'cua ba'ijën, ja'anru Cristo bainni Riusu cocare quëani achojën, bacua recoyo ai re'o huano güesejënna, quë'rë se'e jëja recoyo re'huani bateña.
33 Ja'nca ba'ijënna, Riusu bain raosi'cuabi bacua naconi zoe ba'irën bëani ba'ijën, ja'nrëbi, Jerusalenna goñu cajën, Antioquía jubë bainni ai bojo güese cocare cani jo'cani goteña.
34-35 Go'ijënna, Pablo, Bernabé bacuabi Antioquía huë'e jobona bëani, yequëcua naconi bainre ye'yojën, Riusu cocarebare quëani achojën bateña.

Pablo comienza su segundo viaje misionero

36 Riusu yo'ore ja'nca yo'ojën ba'ijën, jë'te, Pablobi Bernabeni caguëña:
—Mai ru'ru bain ëñasi hua'nani ëñajaiñu. Bacuani Riusu cocarebare quëani achoni rani, yureca se'e sani, bacua yo'ojën ba'iyete ëñajaiñu, caguëña.
37 Caguëna, Bernabebi sehuoguëña:
—Ja'nca ba'ito, ja'nca ëñajaiñu. Juan Marcosre'ga sañu. Maire conja'guë, sehuoguëña.
38 Ja'nca sehuoguëna, Pablobi ro'tani, Maire jo'cani senjosi'quë, Panfilia huë'e jobobi saisi'quë, maire se'e yo'o conma'isi'quëre sëani, baguëte se'e choima'ina'a caguëña.
39 Ja'nca sa'ñeña coca cajën, te'e ro'tamajën, sa'ñeña conjën saimateña. Bernabé se'gabi Juan Marcosre cuencueni, Chipre jubona saiñu cajën, jai ziaya yoguna cacani sateña.
40 Saijënna, Pablo'ga Silas hue'eguëte choini, Siria, Cilicia, ja'an yijañana saiñu caguëna, si'a Cristo bain jubëbi bacuare saojën, Riusubi mësacuani ta'yejeiye oiguë conguë ba'ija'guë cajën, bacuani bojojën saoreña.
41 Saorena, ba hua'nabi ja'an yijañana saijën, ja'anruan bain Cristo bain jubëanna ti'anni, bacuani quë'rë bojo recoyo ba hua'nare re'huajën, yihuojën bateña.

16

Timoteo acompaña a Pablo y a Silas

1 Ja'nca ba'icuabi Derbe, Listra, ja'an huë'e joboñana ti'anreña. Ti'anni, ja'anru bainguë Timoteo hue'eguëni tëhuoreña. Cristo bainguë ba'iguëna, baguë pë'cago yua judía baingo Cristoni te'e zi'inni ba'igo bacoña. Baguë pë'caguëca griego bainguë baquëña.
2 Ja'an Timoteo hue'eguëte tëhuoni, baguë ba'iyete achato, Listra, Iconio, ja'an huë'e jobo bain Cristoni ro'tacuabi baguëte ai re'oye cacua bateña.
3 Ja'nca ba'ijënna, Pablobi baguëni ai re'oye ëñaguë, Yëquënani te'e conni raijë'ën. Saiñu caguë choquëña. Choni, ja'nrëbi baguë go neño ga'nire tëyo güeseguëña. Ënjo'on bain

judío bainbi baguë taita griego hua'guëre masicua sëani, yë'ëni gu'aye ro'tama'ija'bë caguë,
Timoteoni go neño ga'nire tëyo güeseni, baguëte saguëña.
4 Sani, bacuabi yequë huë'e joboñana ti'anni, si'a bain Riusu cocareba achasi'cua,
ja'ancuare ñë'coni, Jerusalén ëja bain yihuo cocare guanseni toyani jo'case'ere bacuani cani
achoreña.
5 Cani achoguëna, Cristo bain jubëan, si'aruan ba'icuabi achani, quë'rë se'e jëja recoyo
re'huani, Cristoni quë'rë se'e jo'caye beoye si'a recoyo ro'tajën, si'a umuguseña quë'rë jai
jubë jaijeijën bateña.

La visíon que Pablo tuvo de un hombre de Macedonia

6 Ja'nrëbi, Pablo sanhuëbi se'e sani, Riusu Espíritubi ai ta'yejeiye conguëna, Asia yijabi
saijën, Riusu cocarebare quëani achoreña. Ja'nrëbi se'e saijën, Frigia, Galacia, ja'an yijañabi
je'ñajën ganini saijën,
7 Misia ca'ncona ti'anreña. Ja'anruna ti'anni, Bitinia yijana saiñu cacuareta'an, Je-
suscristo Espíritubi ënseguëña.
8 Ënseguëna, Misia yijabi te'e ruiñe saijën, Troas huë'e jobona ti'anreña.
9 Ti'anni, Pablobi ñamibi umeni cainguë, ëo cainruna ëñato, Macedonia yija bain-
guëbi coca güiguë nëcaguëña: “Macedonia yijana raijë'ën. Yëquënani con raijë'ën” güiguë
choquëña.
10 Ja'nca ëo cainruna ëñani sëtani, yëquëna hua'nani quëaguëna, si'a hua'nabi achani,
Riusubi maire ja'an yijana choiji. Baguë cocarebare ja'an bainni yurera'rë quëani achojën
saiñu te'e cahuë yëquëna. Cani, ja'ansirën huëni, re'huani saë'ë.

Pablo y Silas en Filipos

11 Sani, Troas yo sa'rona gajeni, jai yoguna cacani, Samotracia jobona je'enni saë'ë. Sani
ti'anni, yequë umuguse ñataguëna, Neápolis huë'e jobona ti'anhuë.
12 Ti'anni, ja'nrëbi Filipos huë'e jobona ti'anhuë. Romano bain huë'e jobo mame re'huasi
jobo yua ja'an Macedonia yija quë'rë ta'yejeiye huë'e jobo baji'i. Ja'anruna ti'anni, zoe baë'ë
yëquëna.
13 Ja'nca ba'icuabi yo'o yo'oma'i umugusebi Riusu bain naconi ujajaiñu cajën, huë'e jobo
ca'ncorëna sani, ziaya yëruhuana ti'anni, Riusu bain naconi bëahuë. Bëani, romi hua'nabi
ñë'cani ba'ijënna, Riusu cocarebare bacuani quëani achohuë.
14 Quëani achojënna, te'ego Lidia hue'egobi achago ñuco'ë. Tiatira huë'e jobo baingobi
bago re'o can bajacu canre insini curi cogo raisi'co baco'ë. Ja'an baingobi Riusuni ai
ro'tago, Ai ta'yejeiguë ba'iji cago ba'igobi Pablo cocare te'e ruiñe achago ñuco'ë. Achago
ñu'igona, Riusubi baguë ba'iyete bagoni quë'rë te'e ruiñe recoyo masi güeseguëna, Riusu
cocare achani te'e ruiñe yo'oza cago,
15 bago te'e huë'e bain si'acua naconi bautiza güesehuë. Bautiza güeseni tëjini, yëquëna
hua'nani si'a jëja choigo cago:
—Mësacua yua yë'ëre ëñajën, Cristo baingo ba'iyete te'e ruiñe ro'tanica, yë'ë huë'ena bëani
ba'ijë'ën cago, si'a jëja choigona, bago huë'ena bëani baë'ë yëquëna.
16 Ja'nrëbi, yequë umuguse, Riusuni ujaruna sai bi'rajën, yeco romi zingoni tëhuohuë
yëquëna. Huati bago sëani, bago ñacobi ëñani, bain yo'oja'yete masini quëaye porego. Ja'nca
poregona, bago bainbi bagoni preso zeanni bani, bago masini quëase'ere bainni ai ro'iye
senni achajën, ai curi coni bahuë.
17 Ja'nca coni bajënna, ba hua'gobi yëquëna yo'je be'tego, bainni ai jëja güigo raco'ë:
—Ja'ancuabi yua ta'yejeiye Ëjaguë Riusu bain baguëni yo'o conjën raisi'cua'ë. Riusuni
recoyo zi'nzini ba'iyete mësacuani quëani achojën raisi'cua'ë, güigo raco'ë.
18 Ja'nca güigo raigo, si'a umuguseña jo'caye beoye güigona, Pablobi achani ya'jani, bagona
bonëni, bago huatini cabi:
—Jesucristobi ta'yejeiye yo'oguëna, ba hua'gore gare jo'cani etani saijë'ën, huati,
guanseguë cayë yë'ë, si'a jëja cabi baguë.
Caguëna, huatibi ja'ansirën bagote gare jo'cani etani saji'i.
19 Etani saquëna, bago ëjacuabi ëñani, ¿Queaca se'e curi coni baye'ne mai? cajën, Pablo,
Silas, bacuare zeanni, rërëni, bacua huë'e jobo ëja bain ba'iruna sani nëconi,
20 ëja bainni cahuë:
—Ëncua, judío bainbi mai huë'e jobona ti'anni, ai hui'ya cajën ba'iyë.
21 Mai hua'na romano bain hua'na ba'ijën, mai ye'yese'ere yo'ojënna, ba hua'nabi tin
ye'yojën, ai gu'aye yo'oyë maire. Bacua ye'yoye'ru yo'oye porema'icua'ë mai, cahuë.
22 Cajënna, si'a huë'e jobo bainbi achani, Pablo sanhuëni je'o bajën gu'a güejënna, ëja
bainbi bacuana bonëni, bacua cañare rutani, ja'nrëbi soldado hua'nani, Mësacua si'nseñoabi
inni, bacuani si'nsejë'ën cajën guansejënna,

23 zoe si'nsehuë. Si'nseni tëjini, ya'o huë'ena guaoni, ya'o huë'e ëjaguëni, Bacuare ai re'oye
ëñaguë re'huani bajë'ën cani jo'cahuë.
24 Ja'nca jo'cani saijënna, ja'an ëjaguëbi bacuare zeanni, sa'nahuëreba ba'i sonohuëna sani,
sepu tontoñabi bacua guëoñare jëoni tayo güeseguëña.
25 Jëoni tayosi'cuabi yua ñami jobo ba'irënbi Riusuni ujajën, baguëni ta'yejeiye gantajënna,
yequëcua preso zeansi'cuabi achareña.
26 Achajënna, ja'nrëbi yijabi te'e jëana ñu'cue bi'raguëña. Si'a ya'o huë'e cato, ñu'cueye se'ga
ba'iguëna, ya'o huë'e anto sa'roña beoru a'nqueni saoguëña. Preso zeansi'cua guënameña
gueonse'e gare ti'jini tonquëña.
27 Riusubi ja'nca ta'yejeiye yo'oguëna, ya'o huë'e ëjaguë cainsi'quëbi sëtani rani, anto
sa'roña a'nquese'ere ëñani, Preso zeansi'cuabi yua'ne gatini saimate caguë, baguë hua'tibi
rutani, Yë'ë ja'ansi'quë juani junza caguë yo'o bi'raguëna,
28 Pablobi baguëni güiguë caguëña:
—Gare yo'oma'iguë ba'ijë'ën. Yëquëna hua'na si'a hua'na ënjo'onre ba'iyë, güiguë caguëña.
29 Caguëna, ba ëjaguëbi majahuë zëonni raye guanseni, Pablo, Silas, bacua ba'iruna
huë'huëni cacajani, ai huati guaonguë to'ntoguë, bacua guëon na'mina gugurini rëanguëña.
30 Ja'nrëbi, bacuare sani, hue'sena ti'anni, bacuani caguëña:
—Mësacua yua yë'ëni quëajë'ën. Yë'ë gu'aye ba'iyete jo'cani Riusu bainguë runza canica,
¿queaca yo'oye'ne yë'ë? senni achaguë caguëña.
31 Caguëna, bacuabi sehuoreña:
—Ëjaguë Jesucristoni si'a recoyo ro'tani zi'innica, më'ë, më'ë te'e huë'e bain naconi, si'a
jubëbi yua Riusu bain runni, gare carajeiye beoye bojojën ba'ija'cua'ë, sehuoreña.
32 Ja'nca sehuoni, Cristo cocarebare quëani achojënna, baguë, baguë te'e huë'e bain,
si'acuabi achareña.
33 Achani, bojo recoyo re'huani, yuta ñami ba'iguëna, ya'o huë'e ëjaguëbi bacua ja'si
nesiruanre zoani, si'a baguë bain naconi bautiza güesereña.
34 Ja'nrëbi bacuare sani, baguë huë'ena caca güeseni, bacuani aon aonguëña. Si'a baguë
bainbi yua baguë naconi Riusuni si'a recoyo ro'tasi'cua sëani, ai recoyo bojoreba bojojën
bateña.
35 Ja'nrëbi ñataguëna, huë'e jobo ëja bainbi soldado hua'na naconi Pablo sanhuëre etojë'ën
cajën raoreña.
36 Ja'nca raoni quëajënna, ya'o huë'e ëjaguëbi Pabloni quëaguëña:
—Ëja bainbi guanseni raojënna, mësacuare etoni saoye poreyë yë'ë. Ja'nca sëani, bojo
hua'na saijë'ën, quëaguëña.
37 Quëaguëna, Pablo yua ja'an soldado hua'nani choini, quëaguëña:
—Mësacua ¿queaca ro'tajën, yëquëna hua'nare ro yahue etoye'ne? Mësacua ëja bainbi
yëquënare zeanni, bacua si'nseñoabi si'nse güeseni, ja'nrëbi ya'o huë'ena guaohuë. Yëquëna
hua'na romano bain ba'ijënna, mësacua gu'aye yo'ojën, te'e ruiñe yo'omaë'ë. Ja'nca sëani, ëja
bain se'gabi rani, yëquënate etoja'yete quëaja'bë, quëaguëña Pablo.
38 Quëaguëna, soldado hua'nabi bacua ëja bainni quëajateña. Quëajatena, bacuabi ai
quëquëjën, Romano baincua'ne, cayë cajën,
39 ja'ansi'cua huëni, Pablo sanhuëna sani senreña: Yëquënabi ai gu'aye yo'ose'ere
ro'tama'ijë'ën senjën, bacuare etoni sani quëareña: Mësacua yua ën huë'e jobobi gare saijë'ën
cajën, huaji yëjën, bacuare saoreña.
40 Saojënna, bacuabi Lidia huë'ena sani, Cristo bain jubëte ëñani, Mësacua yua Cristoni gare
jo'caye beoye yo'o conjën ba'ijë'ën cajën, bacuare yihuoni tëjini, bacuare jo'cani sateña.

17

El alboroto en Tesalónica

1 Ja'nca sani, Pablo, Silas, bacuabi Anfípolis, Apolonia, ja'an huë'e joboña tayojani, ja'nrëbi
Tesalónica huë'e jobona ti'anreña. Judío bain ñë'ca huë'e yua ja'anrute ba'iguëna,
2 Pablo yo'oguë ba'ise'e'ru yo'oguë, ja'an huë'ena yo'o yo'oma'i umuguse cacani, ja'an bain
naconi coca cani, senni achaguë samute semana baquëña.
3 Ja'nca ba'iguëbi Riusu coca toyani jo'case'ere bacuani masi güeseguë, bacuani quëani
achoguë caguëña:
—Riusu Raosi'quë Cristo hue'eguëbi ai yo'oye babi. Ai yo'oni, junni tonni, ja'nrëbi samute
umuguseñabi go'ya raji'i. Riusu Raosi'quëre sëani, mësacuani te'e ruiñe quëani achohuë yë'ë.
Ja'an raosi'quë yua Jesús hue'eji baguë, caguëña Pablo.
4 Caguëna, ja'nrëbi judío bain hua'na rëño jubëbi Cristoni si'a recoyo ro'tani, Pablo
sanhuëni te'e zi'inni bateña. Griego hua'na'ga Riusuni ujaye ye'yesi'cuabi, romi hua'na'ga
ta'yeyeiye ba'icuabi, ja'ancuabi Cristoni si'a recoyo ro'tani te'e zi'nzireña.

5 Judío bain hua'na yequëcuaca Cristoni ro'tamateña. Ro'tama'icuabi Pablo sanhuë yo'o
güesese'ere ëa ëñani bëinjën, huë'e jobo ma'añña ba'icua gu'a bainre choteña. Choni, Mësacua
yua Pablo sanhuëni je'o bajën, bacuare gu'aye cajë'ën, cani saoreña. Saojënna, ja'an gu'a
bainbi si'a huë'e jobobi ganini, gu'a cocare güini, Pablo, Silas, bacuare zeanni ëja bain
ba'iruna nëcoñu cajën cu'ecuata'an, Pablo sahuëre tinjamateña.
6 Jasón huë'ena cacani, bacuare tinjamajën, Jasón, baguë Cristo bain, bacuare rërëni sani,
ëja bain ba'iruna nëconi, bacuani güijën careña:

—Ëñajë'ën. Ëncuabi si'a re'oto bainni je'o bani gu'aye ro'ta güeseni, ja'nrëbi ënjo'ona ro
gu'aye yo'ojën raë'ë.
7 Raijënna, Jasonbi bacuare choiguë, baguë huë'ena bëa güesebi. Ja'nca yo'ocuabi mai
ta'yejeiye Ëjaguë Cesarni je'o bajën, baguë coca guanseni jo'case'ere achamajën, tin ye'yojën
ba'iyë. Yequë ta'yejeiye ëjaguë Jesucristo hue'eguëbi maina ti'anbi cajën, mai hua'na
romano bainni ai je'o bayë bacua, cajën güireña bacua.
8 Ja'nca cajën güijënna, si'a huë'e jobo bain, bacua ëja bain naconi, ja'an cocare achani, ai
bëinreba bëinjën, ai hui'ya güi bi'rareña.
9 Ja'nrëbi ëja bainbi Jasón sanhuëni ai curi ro'iye senni, ja'nrëbi ro'ijënna, bacuare etoni
saoreña.

Pablo y Silas en Berea

10 Saorena, Cristo bain hua'na ja'anru ba'icuabi Pablo, Silas, bacuare tëhuoni, ja'ansirën,
ñami ba'iguëna, Berea huë'e jobona saoreña. Saorena, bacuabi sani ti'anni, judío bain ñë'ca
huë'ena te'e ruiñe sateña.
11 Sani, ja'an judío bain naconi ba'ijën yihuojënna, ai re'oye achareña. Yequë judío bain
Tesalónica ba'icua'ru quë'rë te'e ruiñe achani ye'ye bi'rareña. Si'a umuguseña Pablo coca
quëani achose'ere achani, Te'e ruiñe cama'iguë baguë cajën, Riusu coca toyani jo'casi pëbëna
cu'ejani, baguë coca case'ere tinjani, te'e ruiñe masireña.
12 Ja'nca cu'ejani masicua sëani, ai jai jubë bain, judío bain, griego bain, bacuabi Cristoni
si'a recoyo ro'tani te'e zi'nzireña. Ëmëcua se'gabi ba'imateña. Romi hua'na'ga ai ta'yejeiye
ba'i hua'na'ga Cristoni si'a recoyo ro'tani zi'nzireña.
13 Ro'tani zi'nzijënna, judío bain Tesalónica huë'e jobo ba'icuabi achani masini, Berea
huë'e jobona sani, ja'an bainre'ga Pablo sanhuëni je'o ba güesereña.
14 Ja'nca yo'ojënna, Cristo bain hua'na ja'anru ba'icuabi Pabloni tëhuoni, Yurera'rë jai
ziaya ca'ncona gatini saijë'ën cajën saojënna, Silas, Timoteo, bacuabi Bereana bëareña.
15 Bëajënna, Pablobi sani, baguëre concuabi baguë ma'are ëñojënna, Atenas huë'e jobona
ti'anguëña. Ti'anni ja'nrëbi, Silas, Timoteo, bacuani cocare saoguë, baguëre conjën raisi'cua
naconi coca cani saoguëña: Mësacua porese'e'ru besa raijë'ën guanseni saoguëna, ba
hua'nabi Bereana goteña.

Pablo en Atenas

16 Go'ijënna, Pablo yua baguë bainre ëjoguë, Atenas huë'e jobore ba'iguë, ganini ëñato,
huacha riusu hua'i te'ntoni nëcose'e ai ba'iye ai baquëña. Ja'nca ba'iguëna, Pablobi ai oiguë
ëñaguë baquëña.
17 Ja'nca oiguë ëñaguëbi ja'an huë'e jobo bain naconi Riusu cocarebare ai cani achoguë
baquëña. Judío bain ñë'ca huë'ena ti'anni, judío bain, yequëcua Riusuni ai yëcua, bacua
naconi coca cani, ja'nrëbi si'a umuguseña aon insiruna sani, baguëte tëhuocuani coca
caguëña.
18 Caguëna, ja'nrëbi yequëcua, epicúreo bain quëase'ere ye'yesi'cua, yequëcua estoico bain
quëase'ere ye'yesi'cua, bain ba'iyete ai ro'tajën ba'icua, ja'ancuabi Pablote tëhuoni, baguë
ye'yoyete ai senni achareña. Senni achani, te'ecuabi sa'ñeña cajën:

—¿Ba hua'guë yua gue cocare ro'tani, huesë hua'guë'ru ye'yoguë'ne? sa'ñeña senni achajën
careña.

Senni achajënna, yequëcuabi sehuojën:

—Tin riusu hua'i ba'iyete quëani acho'te baguë, ro'tayë mai, sehuoreña.

Pablo yua Jesucristo ba'iyete quëani achoguë, baguë go'ya raise'ere quëani achosi'quë
sëani, bacuabi ro ro'tajën, sa'ñeña senni achajën sehuoreña.
19 Ja'nca senni achajën ba'icuabi Pablote choijën, bacua ëja bain ñë'caru Areópago
casiruna sareña. Sani ti'anni, baguëni senni achareña:

—Më'ë coca ye'yoguë ba'iyete quë'rë te'e ruiñe quëani achojë'ën. Gare achama'isi'cua
sëani, më'ëbi quëaguëna, achaza cayë yëquëna.
20 Tin cocare caguëna, achani masiñu cayë, senni achareña.

21 Si'a Atenas bain, so'o yijabi raisi'cua'ga baru ba'icua naconi, si'acuabi yua gue gu'a
mame ye'yose'e se'gare senni achajën, ja'an se'gare caraye beoye quëajën, senni achajën
bateña.
22 Ja'nca baguëre senni achajënna, Pablo yua Areópago huë'ere ba'iguë, bacua jobona
nëcani, coca ca bi'raguëña:
—Mësacua Atenas baincua, mësacua riusu hua'nani ai ro'tacua ba'iye yë'ëre ëñoñë.
23 Yë'ë yua mësacua huë'e jobo ca'ncoñare ganiguë, mësacua riusu hua'na te'ntoni
nëcose'ere ëñaguë, te'e te'ntoni nëcosirute ëñato, ñaca toyani jo'case'e baji'i: "Ën riusuni gare
huesëcuata'an, baguë ba'iyete te'ntoni nëcohuë yëquëna" toyani jo'case'e ba'iguëna, ja'an
Riusu ba'iyete mësacuani quëani achoja'guë'ë yë'ë yureña.
24 Ja'an Riusu yua mai ta'yejeiyereba Riusu sëani, si'a ën yija re'otore, si'a ënjo'on ba'iyete
beoru re'huani jo'casi'quë'bi ba'iji. Ja'nca re'huani jo'casi'quëbi si'a guënamë re'oto, si'a
yija re'oto, ja'anre baji baguë. Ja'nca baguë sëani, ro bain re'huasi huë'erëanre bëani
ba'ima'iguë'bi baguë.
25 Bain hua'na bonse caraye'ru gare caraye beoye ba'iguë'bi. Bain hua'na carayete
si'ayete maina ro insini jo'cabi. Bain huajëjën ba'iyete, bain yi'ejën ba'iyete, ja'an si'ayete
maina ro insini jo'cabi Riusu.
26 Si'a ën re'oto bainre re'huani jo'casi'quëbi si'a jubëan bain tin ba'icua
re'huasi'cuareta'an, si'a hua'na yua te'e bain yo'je raisi'cua ba'iyë. Re'huani jo'cani,
ja'nrëbi, Si'a ën yija re'otona sani bëani jaijeijën ba'ijë'ën caguë, ga jubëte cuencueni saoni,
bacua ba'iruan, bacua umuguseña ba'iye, ja'an si'ayete cuencueni jo'cabi Riusu.
27 Ja'nca re'huani jo'caguë, Si'a bainbi yë'ë ba'iyete te'e ruiñe ye'yeni masijë'ën cani
jo'caguëna, baguëni gare guaja beoye cu'eni tinjani baye poreyë mai, maire te'e ba'iguëre
sëani.
28 Mai recoyorebana gaje meni baja'guë canica, maina ti'anni, mai recoyona te'e
zi'nzireba zi'nzini, si'a mai ba'iyete mame re'huani, maini bojoreba bojo güeseji Riusu.
Mësacua ira bain ba'isi'cuabi yihuo cocare masiye ro'tani toyani jo'cajën, te'eguëbi toyani
jo'caguë: "Mai hua'na yua Riusu te'e huë'e bainreba'ru ba'icua'ë" toyani jo'caguëña baguë.
29 Ja'nca toyani jo'caguëna, ja'an cocare ro'tajën ba'ijë'ën. Riusu te'e huë'e bainreba'ru
ba'icua sëani, Riusu ta'yejeiye ba'iyete huacha ro'taye beoye ba'ijë'ën, Mësacua yua zoa curi,
plata, gata, ja'anbi inni, ro mësacua ro'tase'ere cuencueni, te'ntoni, Yë'ë riusureba'ë cajën
nëconi banica, ai huacha yo'oyë mësacua.
30 Mai ta'yejeiyereba Riusubi bain cue'yoni yo'ose'e, ja'anrë yo'ojën ba'ise'ere ëñani,
Chao hua'nabi ro huesë ëaye yo'ojën, yë'ë ba'iyete yuta ye'yema'icuare sëani, bacuani
bënni senjoma'iñë yë'ë caguë ba'isi'quëta'an, yureñabi si'a ën yija bainni quëani acho bi'raji
Riusu: "Mësacua ja'anrë gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani mësacua mame recoyo tëno
güesejë'ën" cani acho bi'raji yureña.
31 Ja'nca cani acho bi'raguë, baguë cuencuesi umuguse yuara ti'anja'ñeta'an ba'iji. Baguë
bainguë cuencuesi'quërebabi yuara maina ti'an raija'guëta'an ba'iji. Ti'an raiguëna, si'a
bain yo'ojën ba'ise'ere ëñani, re'oye yo'ojën ba'isi'cuare tëani baja'guë'bi. Gu'aye yo'ojën
ba'isi'cuare gare bënni senjoja'guë'bi. Baguë bainguë cuencueni raoguëna, maina ti'anni,
mai ro'ire junni tonni, ja'nrëbi go'ya raji'i baguë. Ja'nca go'ya raisi'quëre sëani, baguë
umuguse ti'anja'ñete te'e ruiñe masiyë mai, Atenas bainni quëani achoguëña Pablo.
32 "Junni tonni go'ya raji'i baguë" caguëna, ja'an bain jubë jobo ba'icuabi ro jayareña.
Yequëcuaca baguëni careña:
—Më'ëbi se'e yequë umuguse ja'an cocare quëani achoguë raijë'ën. Achañu, careña.
33 Carena, Pablobi bacuare jo'ca bi'raguëna,
34 bacua jubë ba'icua te'ecuabi Cristoni si'a recoyo ro'tani, baguëni te'e zi'nzireña.
Dionisio hue'eguë, Areópago ñë'ca huë'e ëjaguë, romi hua'go Dámaris hue'ego, yequëcua,
ja'an ba'icuabi Pabloni te'e zi'nzini bateña.

18

Pablo en Corinto

1 Ba'ijënna, ja'nrëbi jë'te, Pablobi Atenas huë'e jobore jo'cani sani, Corinto huë'e jobona
ti'anni baquëña.
2 Ti'anni ba'iguëbi ja'an judío bain Riusu bainre tëhuoni, bacuani te'e zi'inni baquëña.
Ba judío bainguë Aquila hue'eguë, baguë rënjo Priscila naconi, ja'ancuare tëhuoni zi'inni
baquëña. Italia yijabi raisi'cua bateña. Bain ta'yejeiye ëjaguë Claudio hue'eguëbi si'a judío
bainre ëñaguë, Roma bain yijabi gare saijë'ën caguë guanseguëna, ba samucuabi Corinto
huë'e jobona ti'anni bateña. Ti'anni ba'ijënna,

3 Pablobi bacuani tëhuoni, bacua ba'iyete masini, bacua naconi te'e ba'iguë, te'e yo'o
conguë baquëña, si'acua yua jo'ya hua'na ga'nibi huë'eña yo'oye masicua sëani.
4 Ja'nca te'e yo'o conguë yo'o yo'oma'i umuguse ti'anguëna, judío bain ñë'ca huë'ena
cacani, Riusu cocarebare quëani achoguë ba'iguëna, judío bain, tin bain, ja'an ñë'casi'cua
jobo ba'icuabi te'e ruiñe achani, Cristoni si'a recoyo ro'tani recoyo te'e zi'inni bateña.
5 Ja'nca ba'ijënna, ja'nrëbi Silas, Timoteo, bacuabi Macedonia yijabi ti'anni Pablo yo'ore
con bi'rajënna, Pablobi se'e ro'taguë, Yë'ë yo'o, jo'ya hua'na ga'nibi huë'eñare yo'oye ja'anre
jo'cani, Riusu cocare quëani achoye se'gare yo'oza caguë, si'a judío bainni te'e ruiñe quëani
achoguë, "Jesucristo yua Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi maina ti'an raji'i. Baguëre zoe ëjojën
ba'icuani ti'an rani, maini coñe yëji baguë" quëani achoguëña.
6 Quëani achoguëna, judío bainbi cue'yoni, Pabloni je'o bani, ai gu'a coca ca bi'rareña.
Ja'nca ca bi'rajënna, Pablo yua baguë cañe ba'i ya'ore cue'nconi tonni, bacuani caguëña:
—Mësacuabi cue'yoni, Cristore ro gu'a güeni senjojënna, Riusubi mësacuani ai bënni sen-
joguë ba'ija'guë'bi. Bënni senjoguëna, mësacua carajeija'yete ro'tajë'ën. Ro mësacua cue'yoni
carajei güesese'e sëani, Riusuni jucha beo hua'guëbi te'e ruiñe baguëni sehuoguë ba'ija'guë'ë
yë'ë. Yureca judío bain jubë ba'ima'icuana bonëni, Riusu cocarebare ja'ancuani quëani
achoyë yë'ë, cani, bacuare jo'cani saquëña Pablo.
7 Sani, yequë bainguë Justo hue'eguë, Riusuni ai yëguë, ja'anguë huë'ena ti'anni, bainre
coca quëani acho bi'raguëña. Baguë huë'e yua judío bain ñë'ca huë'e ca'ncorë baquëña.
8 Quëani acho bi'raguëna, yequë bainguë Crispo hue'eguë, judío bain ñë'ca huë'e ëjaguëbi
achani, Cristoni si'a recoyo ro'tani te'e zi'inni baquëña, baguë te'e huë'e bain si'a jubë
naconi. Yequëcua'ga Corinto bain hua'na'ga Riusu cocarebare achani, si'a recoyo ro'tani,
Cristoni recoyo te'e zi'inni bateña. Ja'nca ba'icuabi ocona bautiza güesereña.
9 Ja'nca ba'ijënna, ja'nrëbi yequë umugusebi na'ijaquëna, Pablobi umeni cainguë, ëo canni
ëñaguëna, Cristobi baguëni ëñoni, baguëni bojo güeseguë quëaguëña:
—Gare huaji yëye beoye ba'ijë'ën. Yë'ë cocarebare gare jo'caye beoye quëani achoguë
ba'ijë'ën.
10 Më'ë naconi te'e zi'inni ba'iguëre sëani, yë'ë yo'ore yo'o conguë ba'ijë'ën. Ja'nca
ba'iguëna, je'o bacuabi më'ëni ënseye gare porema'ija'cua'ë. Ën huë'e jobo bain ai jai jubëbi
yë'ë bainreba ruinja'cuare sëani, yë'ë cocarebare te'e ruiñe quëani achoguë ba'ijë'ën, cani
jo'caguëña Cristo.
11 Ja'nca cani jo'caguëna, Pablobi ja'anre ëo canni ëñasi'quë, Corinto huë'e jobona bëani
ba'iguë, te'e tëcahuë jobo ba'iguë, Riusu cocarebare bain hua'nani quëani achoguë baquëña.
12 Ja'nca ba'iguëna, ja'nrëbi Galión hue'eguëbi Acaya bain ta'yejeiye ëjaguë runni ba'iguëna,
judío bainbi sa'ñeña cajën, Pabloni preso zeanjaiñu cajën, baguëre zeanreña. Ja'nca zeanni,
baguëte rërëni sani, bain ëjaguë ba'iruna nëconi,
13 baguëni careña:
—Ënquëbi Riusu ba'iyete ye'yoguë, yëquëna ira bain guanseni jo'case'e'ru tin ye'yoguëna,
baguë ye'yoye'ru yo'oye porema'iñë yëquëna, cajën, Pabloni bëinjën bateña.
14 Ja'nca cajënna, Pablobi bacuani sehuo ëaye yo'oguëta'an, ëjaguë Galionbi ja'an judío
bainni sehuoguë caguëña:
—¿Mësacua queaca ro'tajën, ro bëinjën caye'ne? Ënquëbi gu'aye yo'otoca, o bainni je'o
batoca, mësacua judío bainni te'e ruiñe achani conre'ahuë yë'ë.
15 Mësacua ira bain ba'isi'cua coca cani jo'case'e'ru tin yo'osi'quëre sëani, baguëni si'nseye
porema'iguë'ë yë'ë. Mësacua se'gabi baguëni senni achani, baguëni si'nseja'yete ro'tani
si'nsejë'ën, caguë sehuoguëña.
16 Ja'nca sehuoni, bacuare bi'rani saoguëña.
17 Ja'nrëbi yequëcua, griego bainbi judío bain ñë'ca huë'e ëjaguë Sóstenes hue'eguëni
zeanni, Galión ba'iruna ti'anni, Sóstenesni ai jëja huateña, bain ëjaguëbi ëñaguëna. Ja'nca
huaijënna, Galionbi bacua huaise'ere ro ëñama'iguë'ru baquëña.

Pablo vuelve a Antioquía y comienza su tercer viaje misionero

18 Ja'nrëbi Pablobi yuta zoe ba'i umuguseña Corinto huë'e jobona bëani baquëña. Ja'nrëbi
jë'te, Priscila, Aquila, bacuani choni, Yoguna cacani saiñu cani, ja'nrëbi Cristo bain jubëte
su'ncani jo'cani, ziayabi sani, Siria yija tëca sai bi'rareña. Sai bi'rani, ru'ru, Cencrea huë'e
jobore yuta ba'iguëbi baguë sinjo rañare quëroguë, Yë'ë yua Riusuni cani jo'case'e sëani,
baguë yëye'ru te'e ruiñe yo'oza caguë quëroguëña.
19 Quëroni sani, Efeso huë'e jobona ti'anni, Priscila, Aquila, bacuare ja'anruna jo'caza
caguë, ja'anru judío bain ñë'ca huë'ena cacani, bain ñë'casi'cuani Riusu cocare quëani
achoguëña.
20 Quëani achoguëna, ba hua'nabi achani bojojën, Yëquëna naconi quë'rë zoe bëani
ba'ijë'ën cajën choicuareta'an, bëamaquëña.

21 Ja'nca bëama'iguëbi bacuare jo'ca bi'raguë, bacuani sai cocare caguëña:
—Riusu bojo umuguseña yurera ti'anja'ñeta'an ba'iguëna, Jerusalenna ru'ru ti'anjaza cayë yë'ë. Jë'te, mësacuani se'e ëñaguë raiyë yë'ë, Riusubi contoca, cani, bacuare jo'cani saquëña.
Efeso yo sa'rona gajeni, jai ziaya yoguna cacani saquëña.
22 Sani, ja'nrëbi Cesarea huë'e jobona jeni, Jerusalén huë'e jobona sani, Cristo bain jubë ba'icuani saludaguëña. Saludani ba'ini, ja'nrëbi Antioquía huë'e jobona saquëña.
23 Sani ti'anni, ja'anru bain naconi zoe ba'ini, ja'nrëbi se'e sani, Galacia, Frigia, ja'an yijañana ti'anni, Cristo bainni yihuoguë, bacuani quë'rë se'e jëja recoyo ba hua'nare re'huani jo'caguëña.

Apolos predica en Efeso

24 Yureca ja'ansi umuguseña yequë judío bainguë Apolos hue'eguëbi Efesona ti'anni baquëña. Alejandría huë'e jobobi raisi'quë yua Riusu coca toyani jo'case'ere ai ta'yejeiye ye'yeni, bainni te'e ruiñe quëani achoye masiguë baquëña.
25 Jesucristo ye'yose'ere ai masiye yihuoguë, ai bojoreba bojoguë ye'yoguë, Jesús ba'ise'ere te'e ruiñe quëaguëca, Juan bautizaye, ocona bautizaye, ja'an se'gare masiguë, bainre ye'yoguë baquëña. Riusu Espíritu gaje meni bayete huesëguëña.
26 Ja'nca ba'iguëbi Efesona ti'anni, judío bain ñë'ca huë'ena cacani, jëja recoyo re'huani, bainni ye'yoguëna, Priscila, Aquila, bacuabi achani, Huacha ro'tama'ija'guë cajën, baguëte ca'ncona sani, Riusu ye'yoguë ba'ise'ere quë'rë te'e ruiñereba'ru baguëni cani achojën, yihuojën bateña.
27 Yihuoni tëjijënna, Apolosbi Acaya yijana saiza caguë sai bi'raguëna, Cristo bain ja'anru ba'icuabi baguëni bojojën, bacua bain Acaya yijare ba'icua, ja'ancuani utire toyani, Apolos te'e ruiñe conguë ba'iyete quëani, baguë naconi saoreña. Saojënna, baguëbi sani ti'anni, Riusubi ta'yejeiye yo'oni conguëna, ai jai jubëan bainbi Apolos cocare achani Cristoni si'a recoyo ro'tajënna, bacuani ai bojoguë conguëña baguë.
28 Judío bainbi huacha ye'yojënna, Apolosbi quë'rë ta'yejeiye masiye ye'yoguëna, judío bainbi ro sehuoye beoye achareña. Riusu coca toyani jo'case'ere ëñani ye'yejë'ën caguë, Riusu Raoja'guë ba'iyete te'e ruiñe bacuani masi güeseguë baquëña. Ja'anguëbi Jesús hue'eguë, mësacua zoe ëñajën ëjojën ba'ijënna, mësacuana ti'an raji'i baguë caguë, bacuani te'e ruiñe masi güeseguë baquëña.

19

Pablo en Efeso

1 Ja'nrëbi, Apolosbi Corinto huë'e jobona saisi'quë ba'iguëna, Pablobi yequë ca'ncobi raiguë, cu re'oto huë'e joboñabi raiguë, ja'nrëbi Efeso huë'e jobona ti'anguëña. Ti'anni ëñato, Cristo bain jubë ba'icua bateña.
2 Ja'nca ba'ijënna, bacuani senni achaguëña:
—Mësacua yua Cristoni si'a recoyo ro'tajën, ¿Riusu Espírituni recoyo te'e zi'inni bate? senni achaguëña.
Senni achaguëna, bacua sehuoreña:
—Banhuë. Riusu Espíritu ba'iyete gare huesëyë yëquëna, sehuoreña.
3 Sehuorena, Pablobi senni achaguëña:
—Ja'nca ba'ito, ¿mësacua bautiza güesejën, guena bautizare'ne?
Ja'nca senni achaguëna, bacuabi:
—Juan bautizani ye'yose'e se'ga'ru ocona bautiza güesehuë yëquëna, sehuoreña.
4 Ja'nca sehuorena, Pablobi bacuani yihuoguë quëaguëña:
—Juan Bautizaguëbi bainre bautiza bi'raguë, bacuani ñaca yihuoguë baquëña: "Mësacua yo'ojën ba'ise'e si'aye gare jo'cani, mame recoyo re'huani, ocona bautiza güesejë'ën. Ja'nca bautiza güesejën, Jesucristo ba'ija'yete si'a recoyo ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'anguëbi yuara yë'ë yo'je raija'guëta'an ba'iji, Riusu ta'yejeiye raoja'guëreba sëani" yihuoguë baquëña Juan, quëaguëña Pablo.
5 Quëaguëna, bacuabi te'e ruiñe achani, Jesucristoni si'a recoyo ro'tani zi'inni, te'e ruiñe bautiza güesereña.
6 Bautiza güesejënna, Pablobi baguë ëntë sarañare bacuana pa'roni ujaguëna, Riusu Espíritubi gaje meni bacuana zi'inni baguëna, bacuabi ta'yejeiye coca cajën, tin coca ye'yema'ise'ebi Riusu cocarebare quëani acho bi'rareña.
7 Ja'an quëani achocua yua si'a sara samucua ba'icua'ru bateña.
8 Ja'nrëbi Pablo yua Efeso huë'e jobona bëani, se'e samute ñañaguë hua'i ba'iguë, judío bain ñë'ca huë'ena cacani, Riusu cocarebare quëani achoguë, jëja recoyo re'huani, Riusu bainreba mame re'huani bayete si'a jëja yihuoguë quëani achoguë baquëña.

9 Ja'nca quëani achoguë ba'iguëna, judío bain jobo ba'icuabi cue'yoni, Riusu cocare achaye
güejën, ro gu'a cocare bain hua'nani careña. Ja'nca cajënna, Pablobi ja'anru Cristo bainre
choiguë, Gu'a bainre gare jo'cani saiñu caguë, bacuare saguëña. Sani Tirano hue'eguë,
baguë uti ye'ye huë'ena ti'anni, cacani, Cristo bainre ñë'coni, si'a umuguseña bacuare
ye'yoguë baquëña.
10 Ja'nca ba'iguë, samu tëcahuëan bainre ye'yoguë ba'iguëna, si'a Asia ca'ncoña bainbi
Riusu cocarebare achajën, Jesucristo ba'iyete ye'yereña. Judío bain, tin bain'ga, si'acuabi
Cristo ba'iyete ye'yereña.
11 Ye'yejënna, Pablobi ai ta'yejeiye yo'ore yo'oni ëñoguëna,
12 bain hua'nabi ai bojojën, baguë caña ja'su yajise'ere inni, bacua rauna ju'incuana
uanreña. Ja'nca uanrena, ja'ansirën huajë rateña. Gu'a huati hua'i'ga bacuare jo'cani gare
sateña.
13 Ja'nrëbi yequëcua, judío yai bain si'a ca'ncoña ganini, Gu'a huati hua'ire etoni saoza
cajën, Cristo bain ta'yejeiye yo'ojën ba'ise'ere ëñani, ja'nrëbi huati bacuana sani, Jesucristo
mamire juinja cajën, huati hua'ire etoni saoza cajën yo'o bi'rareña:
—Jesucristo mami, Pablobi quëani achoguëna, ja'an ro'ina cani tonguëna, mësacua huati
hua'i gare etani saijë'ën, juinja careña.
14 Ja'nca juinja cajën, bacua jubë ba'iguë Esceva hue'eguë'ga güina'ru juinja ca bi'raguëña.
Ja'an hua'guë yua judío bain ta'yejeiye yai bainguë casi'quëbi baguë mamacua te'e ëntë sara
samucua naconi sani, yequë bainguë huati basi'quëni ai juinja ca bi'rareña.
15 Juinja ca bi'rajënna, ja'an gu'a huatibi sehuoguëña:
—Mësacuabi juinja cajën, Jesucristo, Pablo, ja'ancuare juinja cajënna, bacuare masiyë yë'ë.
Mësacuaca ¿gue ta'yejeiye bain ba'icua'ne? huatibi senni achaguëña.
16 Senni achaguë, ja'an huatibi baguë bainguëni ta'yejeiye yo'o güeseguëna, ba hua'guë
yua chani huëni, ja'an judío yai bain si'a jubëre zeanni, ai jëja huaiguëna, bacua yua gatini
saiñu cajën, ai yo'ojën, ai ja'si nesi'cuabi ro can beohuëan etani hue'sena huë'huëreña.
17 Ja'nca ai yo'ojënna, si'a Efeso bain judío bain, tin bain, si'acuabi achani masini, ai
quëquëreba quëquëjën, mai ëjaguë Jesucristo ba'iyete ai ta'yejeiye cani achojën, Ai jaiguë'bi
ba'iji Jesucristo, cajën bateña.
18 Ja'nrëbi Cristo bain ba'iye cacua ai jai jubë juinja cajën ba'isi'cuabi ti'anni, bacua gu'aye
yo'ojën ba'ise'ere bainni quëajën, Riusuni oijën bateña.
19 Yequëcua'ga judío yai bain juinja cajën ba'isi'cuabi bacua uti pëbëan, bacua ëco uan
pëbëan, ja'an si'ayete huë'e joborebana sani bëyoni, si'a bainbi ëñajënna, toare zëonni, beoru
ëoni senjoreña. Ja'an uti pëbëan ro'ise'ere cuencueto, cincuenta mil so'coña ai ro'i so'coña
baquëña.
20-21 Ja'nca ëoni senjoni, mame recoyo tëno güeseni Riusu bain re'huasi'cua ba'ijënna,
Pablo yua Yequë huë'e joboña bainni ëñajaza caguë, baguë ma'a saija'yete ro'taguëña.
Macedonia, Acaya, ja'an yijaña bainre ëñani, ja'nrëbi Jerusalén huë'e jobona se'e saija'guë'ë
yë'ë. Sani, ja'anru bainre ëñani tëjini, ja'nrëbi Roma huë'e jobona saija'guë'ë yë'ë, ro'taguë
baquëña.
22 Ja'nca saiye ro'taguëbi baguëre concua samucua, Timoteo, Erasto, bacuare Macedonia
yijana ru'ru saoguëña. Ja'nca saoni, ja'nrëbi se'e rëño ñësebë Asia yijana yuta bëani baquëña.

Alboroto en Efeso

23 Bëani ba'iguëna, ja'an umuguseña ba'iguëna, yequëcuabi Cristo bainni ai bëinjën, ai je'o
bajën, si'a huë'e jobona cu'e ganojën güi bi'rareña.
24 Bacua ëjaguë Demetrio hue'eguëbi si'a jëja coca yihuoguëna, ai yo'ojën güi bi'rareña.
Ja'an bainguë yua plata guëna re'huaye masiguë, ja'an plata guënabi yo'oni, ja'an bain
huacha riusu hua'go Diana hue'ego, bago uja huë'erëanre re'huani, bainna insini, baguë,
baguë gaje concua naconi, yua ai a'ta curi coni bareña.
25 Ja'anguëbi baguë gaje concua si'acuare choini, bacuani quëaguëña:
—Yë'ë bain sanhuë, mësacuabi mai yo'o yo'ojën ba'iyete ro'tajë'ën. Ja'nca yo'ojën, bain
hua'nabi ai re'oye ro'ijënna, ai sanjeiñe ba'ijën, bonse gare caraye beoye ba'icua'ë mai.
26 Ja'nca ba'icuabi ja'an Pablo hue'eguë, baguë gu'a cocare achajë'ën. Si'a Efeso huë'e
jobobi ganini, quëani achoguë, mai Diana uja huë'erëan yo'ose'ere caguë, Ro bain riusu hua'i
te'ntoni nëcose'e yua huacha riusu hua'i se'ga ba'iyë caji baguë. Ja'nca caguëna, ai jai jubë
bainbi achani, si'a Asia bain'ga achani, mai riusu hua'go Dianani ro'taye gare jo'cani senjo
bi'rahuë.
27 Ba hua'gore ja'nca jo'cani senjotoca, mai curi ¿jarona coni baye'ne mai? Ba hua'go yua
ai ta'yejeiye ba'i hua'go sëani, gare carajeiye beoye ba'ija'go cajën, Pablo bainni ënseñu cayë
yë'ë. Ënsema'itoca, yequërë si'a Asia bain, si'a ën yija bain ta'yejeiye riusu hua'gore gare

gu'aye yo'oni, bagote ro jo'cani senjoma'iñe. Ja'nca sëani, Pablo bainni ënsejaiñu, caguëña
Demetrio.
28 Ja'nca caguëna, bain hua'na si'a jubëbi ai bëinreba bëinjën, ai jëja güi bi'rareña:
—Mai riusu hua'go Diana hue'egobi si'a Efeso bainni ai ta'yejeiye conreba congo ba'igo,
güi bi'rareña.
29 Ja'nca güi bi'rajën, si'a huë'e jobobi ganijën, quë'rë jai jubë bainre huëojën, Pablore yo'o
concua Cayo, Aristarco, ja'ancua Macedonia baincuare zeanni, rërëni sani, bacua huë'e
jobo ñë'ca huë'ena cacani bateña.
30 Ja'nca ba'ijënna, Pablobi masini, Ja'an bainni coca cajaza caguëreta'an, Cristo bainbi
ënsereña.
31 Pablo gajecua'ga, Asia yija ëja bainbi Pabloni coca yihuojën raoreña: Ja'an bain
ñë'caruna gare cacaye beoye ba'ijë'ën. Ai huaji yaru'ë cajën raoreña.
32 Ja'nrëbi bain hua'na ñë'casi'cuabi ai jëja güijën, te'e ro'tama'icuabi tin güijën, ro huesë
ëaye yo'ojën, ro ro'tajën, ro güijën bateña.
33 Ja'nca ba'ijënna, judío bainbi bacua bainguë Alejandro hue'eguëni cuencueni, bain
jobona nëcojënna, ba hua'guë yua nëcani, Bainre cuao güeseza caguë, baguë ëntë sarare
huëani rëonni ca ëaye yo'oguëna,
34 bain hua'nabi baguëni ëñajën, Gu'a judío bainguë'bi cajën, quë'rë se'e samu hora ba'iye
gare jo'caye beoye güijën bateña:
—Mai riusu hua'go Diana hue'egobi si'a Efeso bainni ai ta'yejeiye conreba congo ba'igo,
güijën bateña si'a jubë.
35 Güijën ba'ijënna, yequë, ja'an huë'e jobo ëjaguëbi nëcani, bain hua'nabi ja'an güiye
jo'cajënna, bacuani caguëña:
—Mësacua Efeso bain, mai ta'yejeiye riusu hua'go Diana, bago ba'i huë'e yua ënjo'on
Efeso bain cuirasi huë'e ba'iguëna, si'a ën yija bainbi masiyë. Bago ba'iye cuencuese'e yua
guënamë re'otobi gaje meni to'inse'ere sëani, si'a bainbi masiyë.
36 Ja'nca ba'iguëna, bain hua'nabi bagore gare gu'aye caye porema'icua sëani, mësacua yua
bëiñe beoye ba'ijë'ën. Gare hui'ya yo'omajën, te'e ruiñe ro'tajën ba'ijë'ën.
37 Ëncua, mësacua rërëni rasi'cua, bacuabi mai riusu hua'goni gare gu'aye yo'omateña.
Bago huë'ere gare gu'aye caye beoye bateña bacua.
38 Ja'nca sëani, Demetrio, baguë gaje yo'o concua, bacuabi gu'aye caye banica, ëja bainna
sani, te'e ruiñe ca güeseye bacuani senja'bë.
39 Senni, ja'nrëbi quë'rë se'e ta'yejeiye yo'oye señe yënica, ëja bain ñë'ca umuguse tëca ëjoni,
si'a jubëni senja'bë.
40 Yure umuguse mësacuabi ai hui'ya güijën ro rënni ganojën, ro guaja yo'ohuë. Ja'nca
yo'ojënna, romano ëja bainbi achatoca, mai si'acuani ai jëja senni achare'ahuë bacua. Senni
achatoca, ¿queaca sehuoye'ne mai? huë'e jobo ëjaguëbi caguëña.
41 Ja'nca cani tëjini, bain hua'na ñë'casi'cuare bacua huë'ena go'i güeseguëña.

20

Viaje de Pablo a Macedonia y a Grecia

1 Bain hua'nabi bacua güiyete jo'cani saijënna, Pablobi Cristo bain jubëte choini, bacuani
yihuo coca cani, ja'nrëbi Saiyë cani, ba hua'nani su'ncani, bacuare jo'cani, Macedonia
yijana saquëña.
2 Sani ti'anni, ja'an yija bain Cristo bain jubëanre ëñajani, bacuani yihuoni bojo güeseni,
bacuani jëja recoyo ba hua'nare re'huani, Grecia yijana ti'añe tëca bain jubëanre ëñaguë
saiguë baquëña.
3 Greciana ti'anni, samute ñañaguë hua'i ja'anru bain Cristo bain jubëan naconi ba'ini,
ja'nrëbi Siria yijana goza caguë, jai ziaya yoguna cacani go'iye ro'taguëna, judío bainbi
Pabloni huani senjoñu cajën, gatini ëjoreña. Gatini ëjojënna, Pablobi masini, se'e ro'tani, yija
ma'abi goza caguë, Macedonia yijabi go'i bi'raguëña.
4 Ja'nca saiguëna, baguëre concua rëño jubëbi ru'ru saë'ë. Sópater Berea bainguë, yequë
Aristarco, yequë Segundo, Tesalónica bain ba'icua, yequë Cayo Derbe bainguë, yequë
Timoteo, yequë Tíquico, yequë Trófimo, Asia bain ba'icua, ja'an ba'icuabi
5 ru'ru sani, Troas huë'e jobo tëca sani, bëani, yëquënare ëjojën baë'ë.
6 Ëjojën ba'ijënna, yëquëna hua'nabi judío bain ta'yejeiye umuguseña, bacua
huo'coma'ise'e aon ain umuguseña Riusuni bojojën, sa'ñeña conjën, Riusuni te'e ruiñe
yo'oni tëjini, Felipos huë'e jobo yo sa'rona gajeni, jai ziaya yoguna cacani, sani, ja'nrëbi te'e
ëntë sara ba'i umuguseña Troas huë'e jobona ti'anhuë. Ti'anni ja'nrëbi, se'e te'e ëntë sara
samu umuguseña ja'anrute baë'ë yëquëna.

Visita de Pablo a Troas

7 Ja'nca ba'icuabi semana ja'anrë umuguse, Cristo bain yo'o yo'oma'i umuguse si'a jubë
Cristo bainbi ñë'cani, Mai jo'jo aonre sa'ñeña huo'hueni aiñu cajën yo'o bi'rajën, sa'ñeña
recoyo te'e zi'nzini bojojënna, Pablobi Riusu cocarebare ye'yobi. Ja'nca ye'yoguë, ñatani
saiza caguë, yua ñami jobo ba'iye tëca, coca quëani achoguë baji'i.
8 Ai ëmë ba'i huë'ere ñë'casi'cuabi majahuëan ai ba'iye zë'nquese'e ba'ijën, Pablo cocare
achajën ñu'ijën,
9 bacua jubë bainguë Eutico hue'eguë bonsë hua'guëbi yua ati gojere achaguë ñuji'i.
Ja'nca ñu'iguë, Pablo yua quë'rë zoe cani achoguëna, bonsë hua'guëte ëo cainguëna, cainsi
hua'guëbi hue'se ca'ncona samute sonohuëan ba'irubi yijana bonëni tonji'i. To'inguëna,
bain hua'nabi gajeni ëñato, ju'insi'quë unji'i.
10 Ja'nrëbi Pablo'ga gajeni, baguëna rëanni su'ncani achani, ja'nrëbi bain hua'nani quëabi:
—Mësacua huaji yëye beoye ëñajë'ën. Huajëji baguë, quëabi.
11 Quëani, ja'nrëbi bacua sonohuëna se'e mëni, bacua jo'jo aonbëanre jë'yeni, bainna
huo'hueni, si'a hua'nabi sa'ñeña bojojën ainjënna, ja'nrëbi Pablobi se'e yihuo bi'rani, Riusu
cocare quëani achoguë ñatajaji'i.
12 Ja'nrëbi Euticobi se'e huajë raiguëna, si'a hua'nabi baguëni ëñani, ai bojoreba bojo
recoyo re'huani saë'ë.

Viaje desde Troas a Mileto

13 Saijënna, Pablo'ga te'e hua'guëbi yija ma'aja'an saji'i. Saiguëna, yëquëna hua'nabi jai
ziaya yoguna cacani saijën, Asón tëca saijën, Pablo case'e'ru baguëni tëhuoni guaoñu cajën
saijën,
14 ja'nrëbi Asón huë'e jobona ti'anni, Pabloni tëhuoni guaohuë. Guaoni, ja'nrëbi se'e sani,
ja'nrëbi Mitilene huë'e jobona ti'anhuë.
15 Ti'anni, se'e sani, yequë umuguse Quío je'eñerabi tayojeiye sani, yequë umuguse
Samosna ti'anni je'ë. Jeni, ja'nrëbi se'e sani, Trogiliona ti'anni, ja'anruna bëani huajëni,
ja'nrëbi yequë umuguse Mileto huë'e jobona sani ti'anhuë.
16 Pablo yua Asia yijana ro guaja jema'iñu caguë, Efeso huë'e jobore ro tayojeiye sani,
Mileto huë'e jobona je'ë. Pablo yua besa sani ti'añu. Porenica, Pentecostés umugusebi
Jerusalén huë'e jobona ti'anni ba'ija'guë'ë yë'ë caguëna, Efesona jemaë'ë yëquëna.

Discurso de Pablo a los ancianos de Efeso

17 Mileto huë'e jobona jeni, Pablo yua Cristo bain Efeso huë'e jobore ba'icua, bacua ira ëja
bainre choijani rajë'ën caguë, ma'aja'an saoguëna,
18 bacuabi ti'an raë'ë. Ti'an raijënna, Pablobi bacuani yihuoguë cabi:
—Mësacua yua yë'ë yo'oguë ba'ise'ere ëñajën, si'a yë'ë Asia yijare ba'iguë yo'ose'ere te'e
ruiñe masiyë mësacua.
19 Ja'nca masijënna, mësacua naconi ba'iguëbi yë'ë Ëjaguë Jesucristoni gare ya'jaye beoye
baguë yo'ore conguë baë'ë yë'ë. Ro yë'ë ba'iyete ro'tama'iguë, yë'ë yua ro ta'yejeiye beo
hua'guë'ë caguë, yë'ë Ëjaguëni yo'o conguë, judío bainbi ai je'o bajënna, ai yo'oguë, Bain
hua'nani conni cuiraza caguë, ai oiguë conguë baë'ë yë'ë.
20 Mësacua naconi te'e ba'iguë, Riusu cocarebare mësacuani gare jo'caye beoye quëani
achoni, Mësacua yua re'oye jaijeijën ba'ijë'ën caguë, mësacua si'a jubëni ye'yoguë, mësacua
huë'eñana ti'anni yihuoguë baë'ë yë'ë.
21 Si'a hua'nani yihuoguë, judío bain, tin bain, si'a hua'nani si'a jëja caguë, gare jo'caye
beoye quëani achoguë baë'ë yë'ë: Mësacua yua, Riusubi ëñaguëna, ro'tajën ba'ijë'ën. Mësacua
gu'aye yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani, mai Ëjaguë Jesucristoni si'a recoyo ro'tani recoyo te'e
zi'inni ba'ijë'ën, quëani achoguë baë'ë yë'ë.
22 Yureca, Riusu Espíritubi yë'ëre saguëna, Jerusalén huë'e jobona saiyë yë'ë. Ja'nca
saiguëbi ¿Ja'an huë'e jobo bainbi guere yë'ëni yo'oja'ye'ne? ro'taguë,
23 yë'ë ai yo'oguë ba'ija'ye se'gare masiyë. Yë'ëbi yureña si'a huë'e joboñabi saiguëna, Riusu
Espíritubi yë'ëni masi güeseji. Jerusalén bainbi yë'ëre preso zeanni, yë'ëni ai yo'o güeseja'cua'ë
caguë, yë'ëni masi güeseguëna,
24 gare huaji yëye beo hua'guëbi ja'an jobona saiyë yë'ë. Yë'ë Ëjaguë Jesucristobi yë'ëni
guanseguëna, yë'ë huajëguë ba'iyete gare ro'tama'iguë'ë yë'ë. Baguëni ai bojoreba bojoguë,
baguë yo'o guanseni jo'case'e se'gare te'e ruiñe yo'oni, Si'aye tëjiye tëca gare jo'caye beoye
baguëni re'oye yo'o conza caguë ba'iyë yë'ë. Si'a bainni quëani achoguë, Riusubi mësacuani
ai yëguë, baguë oiguë conse'ere mësacuani masi güesebi, caguë ba'iyë yë'ë.
25 Mësacuare'ga ja'an cocare quëani achoguëna, yureñabi yë'ëre gare se'e ëñama'ija'cua'ë.
Ja'nca te'e ruiñe caguë, mësacuani jo'cayë.
26 Riusu cocarebare mësacuana te'e ruiñe quëani achosi'quë sëani, mësacua yua Riusu yëye
beoru masiyë.

27 Riusu ta'yejeiye yo'oni jo'case'ere gare yahueye beoye mësacuani ye'yosi'quëre sëani,
Riusubi yë'ëni gare bënni senjoñe beoye ba'ija'guë'bi.
28 Ja'nca te'e ruiñe ye'yesi'cua sëani, mësacua yua ëñare bajën, mësacua ba'iyete ro'tajën,
gare huacha yo'oye beoye ba'ijë'ën. Riusu Espíritubi Cristo bain jubëanre mësacuana
jo'caguëna, mësacua yua ëñare bajën, bacuare re'oye yo'ore conni cuirajën, bacuani te'e
ruiñe ye'yojën yihuojën ba'ijë'ën. Jesucristobi ja'an bain ro'ire junni tonguëna, mësacua yua
bacua ëjacua ruinsi'cua sëani, bacuare re'oye ëñajën conjën ba'ijë'ën.
29 Yureca yë'ëbi gare saiguëna, yequëcua gu'aye yo'ocuabi mësacua jubëanna ti'anni, airu
yai hua'na saoni senjoñe'ru mësacua jubëan bainre saoni senjo ëaye yo'oja'cua'ë.
30 Mësacua jubëan bain'ga güina'ru yo'ojën, bainni ro coquejën, Yë'ë coca ye'yoyete te'e
ruiñe ro'tani yë'ëni conjë'ën cajën, te'e ruiñe camajën ba'ija'cua'ë.
31 Ja'nca ba'ija'cuare sëani, mësacua ëñare bajën, te'e ruiñe ro'tajën ba'ijë'ën. Yë'ëbi mësacua
naconi samute tëcahuëan ba'iguë, gare jo'caye beoye mësacuani ye'yoguë, mësacuani ai oire
baguë, Cristo ba'iyete te'e ruiñe quëani achoguë yihuoguë baë'ë yë'ë. Ja'nca ba'iguëna,
mësacua gare huanë yeye beoye ba'ijë'ën.
32 Yureca, yë'ë yo'je sanhuë, mësacuare ai ro'taguë, Riusuni senreba señë yë'ë. Mësacuare
ai oire baguë conjë'ën caguë señë yë'ë. Ja'nca senni achaguëna, mësacua'ga baguë cocareba
cani jo'case'ere gare jo'caye beoye te'e ruiñe ro'tajën, baguë oiguë coñete gare huanë yeye
beoye ba'ijë'ën. Mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusubi mësacuani ai jëja recoyo bacuare re'huani
baye masiji. Ja'nca masiguëbi mësacuare cuencueni sani, baguë bainreba jubë naconi,
baguë baye si'ayete mësacuana insini jo'caja'guë'bi.
33 Yë'ë'ga mësacua naconi ba'iguë, Riusu yo'ore conguë, mësacua curi, mësacua caña, ja'an
bonsere mësacuani gare senmaquë baë'ë yë'ë.
34 Yë'ëbi yo'ore yo'oni, curire coni, yë'ë bonse, yë'ë gaje concua bonse, ja'anre coni
huo'hueguë baë'ë yë'ë. Mësacuabi ja'anre ëñani, yë'ë ba'iyete ye'yehuë.
35 Ja'nca ye'yeni, mësacua'ga yo'o yo'oni, curi coni, bonse carajën ba'icuani jo'caye beoye
ro insini jo'ca bi'rahuë. Mai Ëjaguë Jesucristo'ga güina'ru ye'yoni jo'caguëna, baguë cocare
te'e ruiñe ro'tani yo'oye ye'yehuë mësacua: "Mësacuabi bonsere coni baye ro'tanica, ru'ru
yequëcuana ro insijë'ën. Ja'nca yo'ojën ba'itoca, quë'rë ta'yejeiye ai bojojën ba'ija'cua'ë
mësacua." Ja'an coca ye'yese'ere quë'rë se'e ro'tajën ba'ijë'ën, yihuoguë cabi Pablo.
36 Ja'nca yihuoni tëjini, si'a jubë naconi gugurini rëanni, Riusuni coca senni, bacua ba'iyete
ujaguë baji'i.
37 Ujani tëjiguëna, si'a hua'nabi Pabloni ai oijën, baguëni su'ncareba su'ncajën, baguëte
saohuë.
38 Yë'ëre gare se'e ëñama'ija'cua'ë casi'quëre sëani, bacuabi ai sa'ntijën oire bajën baë'ë.
Ja'nca ba'icuabi baguë naconi yo sa'ro tëca sani, baguëre gare ëñani tëjini saohuë.

21

Viaje de Pablo a Jerusalén

1 Ja'nca saojënna, yëquëna hua'nabi yoguna cacani, Cos huë'e jobona te'e ruiñe sani
ti'anhuë. Ti'anni, ja'nrëbi ñataguëna, se'e sani, Rodasna ti'anni, ja'nrëbi se'e sani, Pátarana
ti'anhuë.
2 Pátarana ti'anni, yequë yogubi Feniciana sai bi'raguëna, ja'anguna cacani saë'ë.
3 Sani, ja'nrëbi Chipre jubote ëñani, sëribë ca'ncoja'an tayojeiye sani, ja'nrëbi Siria yija
ca'ncona ti'anhuë. Ti'anni, ja'an yogu ayase'ere Tiro huë'e jobona jo'caja'ye sëani, ja'an
jobona jeni baë'ë yequëna.
4 Ja'nca ba'icuabi Cristo bain hua'nare tëhuoni, bacua naconi bëani, te'e ëntë sara samu
umuguseña baë'ë. Ja'nca ba'ijënna, Riusu Espíritubi masi güeseguëna, bacuabi Pabloni
quëahuë. Jerusalén huë'e jobona gare ti'anma'ijë'ën quëahuë.
5 Ja'nrëbi ja'an umuguseña si'aguëna, yëquënabi saë'ë. Ja'nca saijën, ja'anru Cristo bainbi
conjën, huë'e jobobi etani, romi hua'na, zin hua'na, si'acuabi conjën, yo sa'rona ti'anni, si'a
jubëbi gugurini rëanni, Riusuni senni achajën ujajën baë'ë.
6 Ujani tëjini, sa'ñeña oijën, su'ncajën sai bi'rahuë. Yëquëna hua'nabi yoguna cacajënna, ba
hua'na yua bacua huë'ena goë'ë.
7 Ja'nrëbi Tirote jo'cani, Tolemaida huë'e jobona ti'anni, ja'an jobo bain Cristo bainre
tëhuoni, bacuani bojojën saludani, te'e umuguse bëani ba'ijën ñatani saë'ë.
8 Ñatani sani, Pablo naconi Cesarea huë'e jobona ti'anhuë. Ti'anni, Felipe hue'eguë naconi
te'e bëani baë'ë. Ja'anguë yua ru'ru aon huo'hueni insisi'cua te'e ëntë sara samucua, bacua
naconi cuencuesi'quëbi yureca Riusu cocarebare quëani achoguë baji'i.
9 Ja'nca ba'iguëbi romi zincua gajese'gacuani baguëna, bacuabi Riusu yo'oja'yete te'e
ruiñe masini bainni quëacua baë'ë. Gare huejama'icua baë'ë.

10 Ja'an huë'ere ba'ijën, yequë umuguseña ba'ijënna, yequë bainguë Agabo hue'eguëbi
Judea yijabi ti'an raji'i. Riusu yo'oja'yete te'e ruiñe masini bainni quëaguë'bi baji'i.
11 Mësacuani ëñaguë raë'ë yë'ë caguë, ja'nrëbi Pablo tëinmebi jo'chini, ja'ansi'quëre huenni,
baguë guëoña, baguë ëntë saraña, ja'anre huenni, ja'nrëbi yëquënate quëabi:
—Riusu Espíritubi coca caguëna, mësacua achajë'ën. Judío bain Jerusalén ba'icuabi ën
tëinme baguëte zeanni, preso sani, ja'nrëbi yequë bainna baguëre insini jo'caja'cua'ë caji
Riusu, quëabi Agabo.
12 Quëaguëna, yëquëna hua'na, yua Cesarea jubë bain naconi Pabloni ai senreba senni
achajën, Jerusalenna gare saiye ro'tama'ijë'ën cajënna,
13 baguë sehuobi:
—¿Mësacua queaca ro'tajën, yë'ëre oijën, yë'ëni ro sa'nti güeseye'ne? Riusu cuencuese'e
sëani, yë'ëre ënsema'ijë'ën. Yë'ëre preso zeanni huenja'ñeta'an, Jerusalenna saiyë yë'ë. Yë'ëre
huani senjoja'ñeta'an, Jesucristoni te'e yo'o conguë saiyë yë'ë, caguë sehuobi baguë.
14 Ja'nca sehuoguëna, gare ënseye poremajën, sa'ñeña cahuë:
—Mai Ëjaguë Riusubi baguë yëye'ru yo'oja'guë, cani, se'e camaë'ë.
15 Ja'nrëbi, yëquëna bonsere re'huani, hue'oni, Jerusalén huë'e jobona saë'ë.
16 Ja'nca saijën Cristo bain Cesarea ba'icuabi conhuë. Bacua jubë ba'iguë, Mnasón
hue'eguë'ga conguë saji'i. Chipre bainguëbi ai zoe Cristoni recoyo te'e zi'inni baji'i. Ja'anguë
naconi baguë huë'ena bëani ba'ija'cua baë'ë yëquëna.

Pablo visita a Santiago

17 Ja'nca sani, Jerusalenna ti'anni, Cristo bainre tëhuojënna, yëquënani ai bojoreba bojojën,
bacua jubëna te'e zi'in güesehuë.
18 Ja'nca bojo hua'na ba'ijën, yequë umuguse ba'iguëna, Pablo yua Santiagoni ëñajaiñu
caguëna, si'a jubëbi conjën saë'ë. Sani ti'anni Santiagoni tëhuoni, si'a Cristo bain ira
ëjacuare'ga ëñani saludahuë.
19 Saludani tëjini, Pablobi Riusure ta'yejeiye yo'o conguë ba'ise'e si'aye bacuani quëabi.
Riusubi ai ta'yejeiyereba conguëna, judío bain jubë ba'ima'icuana sani, ai ta'yejeiye yo'o
conguëna, ai bainbi Cristoni si'a recoyo ro'tani te'e zi'inni baë'ë quëabi baguë.
20 Quëani tëjiguëna, bacuabi achani, Riusuni ai bojojën, baguëni ai ta'yejeiye cocare cajën
baë'ë. Ja'nrëbi Pabloni quëahuë:
—Ai re'oye quëahuë më'ë. Quëaguëna, yëquënabi bojoyë. Yureca ën cocare achani
ro'tajë'ën. Ai jai jubë judío bainbi Cristoni recoyo te'e zi'inni ba'ijën, bainni si'a jëja yihuojën,
Moisés coca toyani jo'case'ere te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën cayë bacua.
21 Ja'nca cacuabi më'ëni bëinjën, më'ë yo'oguë ba'ise'ere achani më'ë ba'iyete ñaca
quëayë bacua: Pablobi ai huacha ye'yoji cahuë. Judío bain hua'na yequë yijañare ba'icua,
ja'ancuani ye'yoguë, Moisés coca toyani jo'case'ere yo'omajën ba'ijë'ën cayë më'ë, quëahuë
bacua. Mësacua zin hua'na go neño ga'nire tëyo güesema'ijë'ën cayë më'ë, quëahuë. Mai ira
bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru yo'omajën ba'ijë'ën cayë më'ë, cajën quëahuë bacua.
22 Ja'nca quëacuabi më'ë ti'an raise'ere achani, si'a jubëbi më'ëni ai bëinjën, më'ëni
yo'oja'yete sa'ñeña senni achañu cajën ñë'caja'cua'ë.
23 Ja'nca sëani, yë'ëbi coca yihuoguëna, achani güina'ru yo'ojë'ën: Gajese'gacuabi Riusuni
cani jo'case'e'ru Riusuni te'e ruiñe yo'o bi'rajën, mai naconi ba'iyë yureña.
24 Ja'nca ba'ijënna, më'ë yua bacuare sani, bacua naconi Riusu huë'ena ti'anni, bacua
naconi te'e mame tëno güesejë'ën. Tëno güeseni tëjini, bacua ro'ija'yete ro'ijë'ën. Ja'nrëbi
bacuabi bacua rañare quëro güeseye poreyë. Ja'nca yo'oguëna, si'a bainbi masini, më'ëre
bëin coca case'ere ro'tama'ija'cua'ë. Gare huacha yo'oma'iji baguë, më'ëre cajën, më'ë te'e
ruiñe Riusuni yo'o conguë ba'iyete ro'tajën, më'ëni te'e ruiñe ëñajën ba'ija'cua'ë bain hua'na.
25 Yëquëna hua'nabi më'ë ro'taye'ru ro'tajën, judío bain jubë ba'ima'icua Cristoni recoyo
zi'inni ba'icuani yihuojën, Moisés cocare ta'yejeiye yo'oma'ijë'ën bacuani toyani saohuë
yëquëna. Ëñe se'gare te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën: Mësacua bainbi jo'ya hua'nare huani
huacha riusu hua'ina insini jo'catoca, ja'an hua'ire aiñe beoye ba'ijë'ën. Mësacuabi jo'ya
hua'nare huani ainto, ba ziere gare uncumajën ba'ijë'ën. Mësacua bainbi jo'ya hua'guëre
ñajemona guioni huaitoca, ba hua'ire ainma'ijë'ën. Mësacua bain yo'ojën ba'iye'ru tin
romigoni, tin ëmëguëni gare yahue bama'ijë'ën. Huejasi'cua se'gabi te'e ba'ijë'ën. Ja'an coca
se'gare yihuojën bacuana saohuë yëquëna, quëabi Santiago.

Arrestan a Pablo en el templo

26 Ja'nca quëaguëna, Pablobi Jaë'ë cani, ba gajese'gacuare sani, yequë umuguse bacua
naconi Riusu huë'ena ti'anni, Mame tënoñu cajën, ba huë'e ëjacuani bacua tënoni tëjijai
umugusere quëareña, bacua jo'ya hua'nare huani insijai umugusere.

27 Quëani ja'nrëbi, te'e ëntë sara samu umuguseña ba'ijën, mame tëno güeseni tëji
bi'rajënna, yequëcua judío bainbi ti'anni Pabloni ëñareña. Asia yijabi rani, Pabloni ëñani,
bain jubëte choini, Pabloni zeanni,
28 ai jëja güijën careña:
—Israel bain, yëquënani con raijë'ën. Ënquë ai gu'aye ye'yosi'quëre sëani, yureta zeanre
bañu. Si'a bain jubëanna saiguë, Moisés coca, ën huë'e Riusu uja huë'e, si'ayete ai gu'aye
ca ganosi'quë'bi. Griego bainre'ga ënjo'ona rani, ën huë'ena caca güeseni, gu'a huë'e re'hua
güesebi, Riusu ta'yejeiye ba'i huë'ere, güijën, ai bëinjën careña bacua.
29 Trófimo, ja'an Efeso bainguë yua Pablo naconi huë'e jobore ba'iguëna, bacuabi ëñani,
Pablote ro'tajën, Riusu uja huë'ena guaomaquë, baguëre cajën, yureca bacua bëin cocare
güireña.
30 Ja'nca ai hui'ya güijënna, si'a huë'e jobo bainbi rënni ganojën, Riusu huë'ena huë'huëjën
raë'ë. Ja'nrëbi Pabloni zeanni, hue'se ca'ncona rërëni sani, ja'nrëbi Riusu huë'e anto
sa'roñare ta'pini, Pabloni huai bi'rareña.
31 Baguëni huani senjoñu cajën huaijënna, soldado jubë ëjaguëbi achani, Ai yo'oye'ne bain
hua'na caguë,
32 baguë soldado hua'na jai jubëte choini, Riusu huë'ena huë'huëni ti'anjënna, judío bainbi
ëñani, Pabloni huaiye jo'careña.
33 Jo'cajënna, soldado ëjaguëbi ti'anni, Pabloni preso zeanni, Samu guënameñabi baguëte
huenjë'ën caguë, ja'nrëbi baguë ba'iyete, baguë gu'aye yo'ose'ere ja'anre bainni senni
achaguëña.
34 Senni achaguëna, bain hua'nabi baguëni te'e ro'tamajën sehuoreña. Yequëcuabi yeque
cocare quëareña. Yequëcuabi se'e yeque cocare baguëni quëareña. Ja'nca quëajën, ai jëja
güijën ba'ijënna, soldado ëjaguëbi baguë gu'aye yo'ose'e, bain güijën ba'iyete te'e ruiñe
masiye gare poremaquëña. Ja'nca porema'iguëbi Mai jai huë'ena sani baguëre guaoni
bajë'ën guanseguë caguëña.
35 Ja'nca caguëna, soldado hua'nabi baguëte sani, bacua jai huë'e mëi se'nquehuëna
ti'anni, bain hua'nabi baguëre ai je'o ëñajën güijën zean ëaye yo'ojënna, baguëre cuanni sani
mëa bi'rareña.
36 Ja'nca mëa bi'rajënna, bain jubëbi güireña:
—Ja'anguëte huani senjojë'ën cajën güireña.

Pablo se defiende delante de la gente

37 Ja'nrëbi Pablote mëani, bacua jai huë'ena guao bi'rajënna, Pablobi bacua ëjaguëni senni
achaguëña:
—¿Më'ëre coca caye poreye yë'ë? senni achaguëña.
Senni achaguëna, ëjaguëbi sehuoguëña:
—¿Më'ë yua griego cocare caye masiguë?
38 ¿Gue'ne yureca? ¿Më'ë yua ja'an egipcio bainguë gu'aye yo'osi'quë ba'iguëma'iguë? ¿Zoe
ba'irën ai je'o baguë coca casi'quë ba'iguëma'iguë? cuatro mil gu'a gaje concuare huëoni, beo
re'otona gatini sani, ëja bainre huani senjoñu cajën ëjojën bateña. ¿Ja'an yo'osi'quëma'iguë
më'ë? senni achaguëña.
39 Senni achaguëna, Pablobi quëaguëña:
—Bañë. Judío bainguë'ë yë'ë. Tarso huë'e jobo, ta'yejeiye ba'i jobobi raisi'quë'ë yë'ë.
Ja'nca ba'iguëre sëani, bain jubëni coca caye jo'cajë'ën yë'ëre, quëaguë, senni achaguëña.
40 Ja'nca senni achaguëna, soldado ëjaguëbi Jaë'ë caguëna, Pablobi bonëni, mëi se'nquehuë
ëmë ca'ncona nëcani, baguë ëntë sarare huëani rëonni coca caza caguë, bain cuaoyete
ëjoguëña. Ëjoni, ja'nrëbi güiye jo'cajënna, Pablobi hebreo coca, ja'an yua bacua cocare ca
bi'raguëña:

22

1 —Yë'ë bain hua'na, mësacuani ai te'e ruiñe ëñaguë, mësacuani coca sehuoye yëyë yë'ë,
caguëña.
2 Caguëna, bacua cocare achani, bacuabi caye beoye nëcani acha bi'rareña. Acha
bi'rajënna, Pablobi coca caguëña:
3 —Yë'ë yua judío bainguë'ë. Tarso huë'e jobo, Cilicia yija huë'e jobo, ja'an jobobi bonsëni
rani, ënjo'ona ti'anni, Gamalielbi ye'yoguëna, mai ira bain ba'isi'cua coca toyani jo'case'ere
te'e ruiñe ye'yeguë ba'nhuë yë'ë. Riusuni si'a recoyo ro'taguë, Baguë yëye se'gare yo'ojaza
caguë, mësacua yureña yo'ojën ba'iye'ru yë'ë'ga güina'ru yo'o bi'raguë ba'nhuë.
4 Ja'nca ba'iguëbi Cristo bainni ai je'o bani, Bacuani huani senjoza caguë yo'oni, bacua
bain ëmëcua, romicua, ai bainre preso zeanni, ya'o huë'ena guaoguë ba'nhuë yë'ë.

5 Ja'nca yo'oguëna, mai pairi ta'yejeiye ëjaguë, si'a judío bain ira ëjacua naconi, bacuabi
yë'ë yo'oguë ba'ise'ere ëñani, yureña tëca masiyë bacua. Ja'nca masicuabi utire toyani, Mai
jubë bain Damasco huë'e jobo ba'icuana saoñu cajën, yë'ë naconi saojën ba'nhuë bacua.
Ja'nca saojënna, yë'ëbi bacua uti toyase'ere sani, Ja'an jobo ba'icua Cristo bainre zeanni rani
si'nse güeseza caguë, Damasco ëja bainna sani bacua uti toyase'ere insiye ro'taguë ba'nhuë
yë'ë.

Pablo cuenta su conversión

6 Ja'nca ro'taguë, Damasco ma'aja'an saiguë, mëñera ba'iguëna, Damascona ti'an
bi'raguëna, joë ba'irënbi mia re'oto ñatani saoye'ru ai ma'ñoñereba miaguë, yë'ë të'ijeiye
ba'iruna gaje meguë ba'nji.
7 Ja'nca ba'iguëna, yijana tainguë ba'nhuë yë'ë. Tainguëna, guënamë re'otobi yë'ëni cani
achoguë ba'nji: "Saulo, Saulo, ¿më'ë queaca ro'taguë, yë'ëre je'o baguë be'teguë'ne?" cani
achoguë ba'nji.
8 Cani achoguëna, senni achaguë ba'nhuë yë'ë: "¿Gueguëbi yë'ëni senni achaguë'ne,
Ëjaguë?" senni achaguëna, "Yë'ë yua Jesucristo Nazareno hue'eguë'ë. Yë'ëni ai je'o bayë
më'ë" sehuoguë ba'nji.
9 Ja'nca sehuoguëna, yë'ë gaje concuabi miañe ëñose'ere ëñani quëquëcuata'an, yë'ëni coca
caguëte achamajën ba'nhuë.
10 Ja'nrëbi yë'ë Ëjaguëni se'e senni achaguë ba'nhuë yë'ë: "Ëjaguë, ¿guere yo'oja'guë'ne
yë'ë?" senni achaguëna, Ëjaguëbi sehuoguë ba'nji: "Huëni, Damasco huë'e jobona saijë'ën.
Sani ti'anni ba'iguëna, yequëcuabi më'ë yo'oja'yete quëaja'cua'ë" sehuoguë ba'nji baguë.
11 Sehuoguëna, ja'an ma'ñose'ebi ñaco ëñañe gare porema'iguë ba'nhuë yë'ë. Ja'nca
porema'iguëna, yë'ë gaje bainbi yë'ë ëntë sarare zeanni sajën, Damasco huë'e jobona
ti'anjën ba'nhuë.
12 Ti'anni ba'iguëna, yequë bainguë Ananías hue'eguëbi ba'iguë ba'nji. Moisés coca
guanseni jo'case'ere te'e ruiñe yo'oguëna, judío bain Damascore ba'icuabi baguëni ai te'e
ruiñe ëñajën, baguëte re'oye cajën ba'nhuë.
13 Ja'an Ananías hue'eguëbi yë'ëni ëñaguë rani, yë'ëni caguë ba'nji: "Yë'ë bainguë Saulo,
ñaco sëtani ëñajë'ën" caguë ba'nji baguë. Caguëna, ja'ansi'quë ñaco sëtani ëñaguë ba'nhuë
yë'ë.
14 Ja'nca ëñañe poreguëna, baguëbi yë'ëni se'e caguë ba'nji: "Mai ta'yejeiyereba Ëjaguë
Riusu, mai ira bain ba'isi'cuani conni cuiraguë ba'iguë, ja'anguëbi më'ëre cuencueni,
baguëre yo'o conguëte re'huabi. Baguë cuencueyete ai zoe ro'taguëbi yureña më'ëna coca
raoguëna, quëayë yë'ë. Më'ë yua Riusu yëyete te'e ruiñe masija'guë'ë. Baguë bainguë
cuencueni raosi'quëreba ba'iguëte ëñani masija'guë'ë më'ë. Baguëbi coca caguëna, më'ëbi
achaja'guë'ë.
15 Ja'nca baguëni masini, ja'nrëbi si'a bainna sani, baguë ëñose'e, baguë quëani achose'e,
si'ayete bainni quëani achoja'guë'ë më'ë.
16 Ja'nca ba'ija'guë sëani, yureca huëijë'ën. Besa hua'guë sani, bautiza güesejë'ën. Mai
Ëjaguëni si'a recoyo ro'tani te'e zi'inni ba'iguë sëani, më'ë gu'a jucha yo'oguë ba'ise'ere gare
jo'cani senjoni, më'ë recoyo mame tëno güesejë'ën" yë'ëre caguë ba'nji Ananías. Ja'nca
caguëna, güina'ru yo'oguë ba'nhuë yë'ë.

Pablo cuenta cómo fue enviado a los no judíos

17 Ja'nca yo'oni, ja'nrëbi Jerusalenna rani, Riusu uja huë'ena cacani uja bi'raguë, Riusu
guënamë toyare ëñaguë ba'nhuë yë'ë.
18 Ja'nca ëñaguëna, Ëjaguë Jesucristobi gaje meni, yë'ëni coca quëaguë ba'nji: "Yureca besa
hua'guë Jerusalén huë'e jobore gare jo'cani saijë'ën. Yë'ë ba'iyete ënjo'on bainni quëani
achoguëna, bacuabi ro cue'yoni, yë'ë cocare ro gu'a güeni senjoja'cua'ë" quëaguë ba'nji.
19 Quëaguëna, sehuoguë ba'nhuë yë'ë: "Ëjaguë, yë'ë yo'oguë ba'ise'e, më'ë bainni je'o
base'e, ja'anre masiyë bacua. Yë'ë yua si'a bain ñë'ca huë'eñana sani, ja'an bainre preso
zeanni, ya'o huë'ena guaoni, ai jëja huai güeseguë ba'nhuë yë'ë.
20 Më'ë bainguë Estebanre'ga ro'tajë'ën. Më'ëni yo'o conguëbi më'ë cocarebare te'e ruiñe
quëani achoguëna, judío ëja bainbi baguëni huani senjohuë. Huani senjojënna, yë'ë'ga bacua
naconi te'e ëñaguë nëcaguë ba'nhuë yë'ë. Bacua guayoni se canre rutani jo'cajënna, yë'ë'ga
ëñaguë cuiraguë ba'nhuë yë'ë. Ja'nca sëani, më'ë cocare bacuani quëani achoza" caguë
ba'nhuë yë'ë.
21 Caguëna, yë'ë Ëjaguëbi sehuoguë ba'nji: "Ja'nca quëani achoma'ijë'ën. Ën huë'e jobore
gare jo'cani saijë'ën. Më'ëre saoguëna, judío bain jubë ba'ima'icuana sani, yë'ë cocare
ye'yojë'ën" caguë sehuoguë ba'nji, quëaguëña, Pablo.

Pablo en manos del comandante

22 Quëaguëna, judío bain jubëbi ja'an coca caye tëca achareña. Achani, ja'an tin bainre
caguëna, bacuabi quë'rë se'e bëinjën coca güi bi'rareña:
—Ja'an hua'guëni huani senjojë'ën. Gu'a bainguëre sëani, ju'insi'quë ba'ija'guë, güi
bi'rareña.
23 Ja'nca güijën, bacua cañare ye'rejën, ya'o picore huëojën, ëmëna senjoni tonjën, ai
yo'oreña bacua.
24 Ja'nca yo'ojënna, soldado ëjaguëbi Pablote guaoni huenjë'ën caguë guanseguëña. Bain
hua'nabi baguëni je'o bajën güijënna, Baguë gu'aye yo'ose'ere masiza caguë, Baguëni ga'ni
za'zabobi si'nseye guanseguëña. Ja'nca si'nsetoca, yequërë maini quëama'iguë baguë,
ro'taguëña ëjaguë.
25 Ja'nca guanseguëna, bacuabi huenni, za'zabobi inni, Baguëni huañu cajënna, yequë
ëjaguëbi nëcaguë ëñaguëna, Pablobi baguëni caguëña:
—Yë'ë yua romano bainguëre sëani, ¿mësacua queaca ro'tajën, yë'ëni re'oye senni
achamajën, yë'ëre si'nseye'ne? caguëña.
26 Caguëna, ja'an ëjaguëbi gue ro'taye beoye achani, soldado ta'yejeiye ëjaguëna sani
quëaguëña:
—¿Më'ë queaca ro'taguë, ja'an bainguëni huenni si'nseguë'ne? Romano bainguëre sëani,
yo'oma'ijë'ën, quëaguëña.
27 Quëaguëna, ba hua'guë yua Pablona ti'anni, baguëni senni achaguëña:
—Te'e ruiñe quëajë'ën. ¿Më'ë yua romano bainguë'guë? senni achaguëña.
Senni achaguëna,
—Jaë'ë, sehuoguëña.
28 Sehuoguëna, baguë caguëña:
—Yë'ë'ga ai curire ro'ini, romano bainguë ruën'ë yë'ë, caguëña.
Caguëna, Pablobi:
—Yë'ë të'ya raisirënbi romano bainguë ba'iguë'ë yë'ë, caguëña.
29 Ja'nca caguëna, ga'ni za'zabobi si'nseye ro'tacuabi ai quëquëni, gatini sateña. Soldado
ta'yejeiye ëjaguë'ga ai huaji yëguë, baguëni huense'ere ro'taguë, Yë'ëre yequërë si'nse
güesema'ija'guë caguë, romano bainguëni ja'nca yo'omazani caguë ro'taguëña.

Pablo ante la Junta Suprema de los judíos

30 Ja'nrëbi, yequë umuguse ñataguëna, soldado ta'yejeiye ëjaguëbi Pablo gu'aye yo'ose'ere
te'e ruiñe masiza caguë, baguë guënameña huense'ere ti'jeni, Judío ëja bain jubëre ñë'ca
güesejë'ën caguë, ja'nrëbi Pablote bacua ñë'casiruna sani nëcoguëña.

23

1 Ti'anni ëñato, pairi ëjacua, si'a judío ëja bain jubë bateña. Ba'ijënna, Pablobi ba jubëni
ëñani, bacuani caguëña:
—Yë'ë bain sanhuë Riusubi ëñaguëna, yë'ëbi te'e ruiñereba ro'taguë, si'a yë'ë ba'i umu-
guseña re'oye yo'oguë ba'iyë yë'ë, caguëña.
2 Caguëna, pairi ta'yejeiye ëjaguë Ananías hue'eguëbi yua Pablo ca'ncore nëcacuani, Baguë
yi'obona ëntë abëbi huaijë'ën guanseguëña.
3 Guanseguëna, baguëni huaijënna, Pablobi sehuoguëña:
—Më'ë yua ro re'o bainguë'ru ëmëje'en ca'nco se'gare ëñoguëta'an, ro coqueguë, yë'ëni
huaiye guansehuë më'ë. Ja'nca sëani, Riusubi më'ëre huani tonja'guë'bi. Më'ë yua Moisés
coca toyani jo'case'ere ëñaguë, yë'ëre si'nseja'yete guanseza caguë ba'iyë më'ë. Ja'nca
ba'iguëna, Moisés coca yua ja'anre yo'oma'iñe caguëta'an, ¿më'ë queaca ro'taguë, yë'ëre
huaiye guanseguë'ne? caguëña.
4 Ja'nca caguëna, ja'anru nëcacuabi baguëni bëinjën, baguëni senni achareña:
—¿Më'ë queaca ro'taguë, Riusu pairi ëjaguëni gu'aye sehuoguë'ne? senni achareña.
5 Senni achajënna, Pablo sehuoguëña:
—Baguë pairi ëjaguë ba'iyete huesëhuë yë'ë. Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, Mësacua
ëja bainni gu'aye cama'ijë'ën toyani jo'case'e sëani, huacha yo'ohuë yë'ë, sehuoguëña.
6 Sehuoni, ja'nrëbi si'a ëja bain jubëre ëñato, jobo ba'icuabi saduceo bain bateña. Jobo
ba'icuabi fariseo bain bateña. Ja'nca ba'ijënna, Pablobi si'a jëja güiguë caguëña:
—Yë'ë bain sanhuë, yë'ëbi fariseo bainguë'ë. Yë'ë pë'caguë sanhuë'ga fariseo bain baë'ë.
Riusubi bain ju'insi'cuare ëñani, bacuare go'ya rai güeseja'guë'bi. Ja'nca yo'oja'yete si'a
recoyo ro'taguëna, mësacuabi yë'ëre gu'a bainguëre'ru ëñajën, yë'ëre ënjo'ona senni achajën
choë'ë, caguëña.
7 Ja'nca caguëna, fariseo bain, saduceo bain, ja'anru ba'icuabi sa'ñeña bëin coca cajën, te'e
ro'tamateña.

8 Saduceo bainbi cajën, ju'insi'cuabi go'ya raima'icua ba'iyë. Riusu guënamë re'oto yo'o
concua beoyë. Huati hua'i'ga beoyë. Ja'anre cacuata'an, fariseo bainbi tin cacua ba'iyeña.
9 Ja'nca bëin coca cajën, sa'ñeña güijën, bacua jubë ba'icua Riusu ira coca masiye ye'yocua,
bacuabi fariseo bain ro'taye'ru ro'tajën, bain jobona nëcani careña:
—Ënquë Pablo hue'eguë gare gu'aye yo'omaquë ba'iji. Yequërë Riusu Espíritubi baguëni
coca casi'quë ba'ima'iguë. Yequërë Riusu guënamë re'oto yo'o concuabi baguëna gaje meni
coca casi'cua ba'ima'iñe. Ja'nca ba'itoca, Riusu cani jo'case'e'ru tin cama'ina'a, careña
bacua.
10 Ja'nca sa'ñeña cajën, quë'rë ta'yejeiye bëinjën, Pabloni ai yo'o güesejënna, soldado
ëjaguëbi ëñani, Pablobi ja'si huahuoma'ija'guë caguë, baguë soldado hua'nana bonëni,
Baguëte zeanni, mai jai huë'ena sani guaoni bajë'ën caguë guanseguëna, bacuabi ja'nca
yo'oreña.
11 Yo'orena, ja'nrëbi na'i si'aguëna, Pablobi umeni cainguë, ëoruna ëñato, Ëjaguë Jesu-
cristobi baguëni coca caguë baquëña:
—Bojo recoyo re'huani ba'ijë'ën, Pablo. Yë'ë ta'yejeiye ba'iyete Jerusalén bainni te'e
ruiñe quëani achosi'quë sëani, më'ë'ga Roma huë'e jobona sani, yë'ë ba'iyete güina'ru quëani
achoja'guë'ë, caguëña.

Planes para matar a Pablo

12 Ja'nrëbi, yequë umuguse ñataguëna, yequëcua judío bainbi sa'ñeña cajën, Pabloni huani
senjoñu cajën, bacua coca cani jo'careña: "Maibi baguëni huani senjoñe tëca gare aon
ainmajën, oco re'co uncumajën ba'ina'a. Baguëni huani senjoma'itoca, Riusubi maire
huani senjoja'guë" sa'ñeña coca cani jo'careña.
13 Ja'nca cani jo'cajën, bacua jubë ba'icuare cuencueto, quë'rë cuarenta ëmëcua ba'iye'ru
bateña.
14 Ja'nca ba'icuabi pairi ëjacua, judío ira ëja bain, bacuana sani quëareña:
—Yëquëna hua'nabi sa'ñeña coca cani jo'cahuë. Yëquënabi Pabloni huani senjoma'itoca,
Riusubi güina'ru yëquënani huani senjoja'guë cani jo'cahuë yëquëna. Baguëni huani senjoñe
tëca, gare aon ainmajën ba'ija'cua'ë yëquëna.
15 Ja'nca yo'oja'cua sëani, mësacua ëja bainni coca señë yëquëna. Soldado ta'yejeiye ëjaguëni
coca saoni senjë'ën: "Baguë yo'oguë ba'ise'ere quë'rë se'e te'e ruiñe senni achani masiñu
cajën, më'ë yua miato baguëte sani, yëquëna jobona nëcojë'ën." Ja'an cocare ba ëjaguëna
saoni senjë'ën. Ja'nca saoni senjënna, baguëte ra bi'raguëna, yëquëna hua'nabi ma'a ca'ncore
gatini ëjojën ba'ija'cua'ë, quëareña bacua.
16 Ja'nca quëajënna, Pablo jontaguëbi achani masini, soldado jai huë'ena sani, Pabloni
quëajaquëña.
17 Quëani tëjiguëna, Pablo yua soldado ëjaguë ja'anrute ba'iguëni choini quëaguëña:
—Ën hua'guëre soldado ta'yejeiye ëjaguëna sani ëñojë'ën. Baguëni coca quëaja'guë'bi,
quëaguëña Pablo.
18 Quëaguëna, soldado ëjaguëbi baguëte sani, ta'yejeiye ëjaguëni quëaguëña:
—Ja'an preso zeansi'quë Pablo hue'eguëbi yë'ëni quëabi. Ën hua'guëre më'ëna sajë'ën,
më'ëni coca caja'guëre, quëaguëña.
19 Quëaguëna, ta'yejeiye ëjaguëbi bonsë hua'guëre ca'ncorëna sani, baguëni senni ach-
aguëña:
—¿Më'ë guere quëaguë'ne? caguë senni achaguëña.
20 Senni achaguëna, bonsë hua'guëbi sehuoguëña:
—Judío bainbi sa'ñeña coca cajën, Pabloni quë'rë se'e te'e ruiñe senni achani baguë
yo'ose'ere masiñu cajën, bacua jubëna miato sani nëcoyete më'ëni señë.
21 Ja'nca sencuareta'an baguëre saoma'ijë'ën. Bacua jubë ba'icua quë'rë cuarenta ëmëcua
ba'iye'ru ba'icuabi, Baguëni huani senjoñu cajën, baguë sai ma'a ca'ncona gatini ëjoja'cua'ë.
Ja'ancuabi sa'ñeña coca cani jo'careña. Pabloni huani senjoma'itoca, Riusubi güina'ru maini
huani senjoja'guë cani jo'careña. Baguëni huani senjoñe tëca gare aon ainmajën, gare
oco re'co uncumajën ba'ija'cua'ë mai, cani jo'careña. Ja'nca cani jo'cacuabi më'ëni coca
senjënna, më'ë sehuoja'yete ëjoyë bacua, bonsë hua'guëbi quëaguëña.
22 Quëaguëna, soldado ta'yejeiye ëjaguëbi bonsë hua'guëni caguë, Yë'ëni quëase'ere
yequëcuani gare quëaye beoye ba'ijë'ën caguë, baguëte yihuoni saoguëña.

Envían a Pablo ante Félix el gobernador

23 Ja'nca saoni, ja'nrëbi baguë yo'je ëjacua samucuani choini guanseguë caguëña:
—Soldado hua'na samu cien hua'na, caballona tuicua setentacua, hui pere sacua samu
cien hua'na, ja'an hua'nare re'huajë'ën. Yure ñami a las nueve ba'iye'ru Cesarea huë'e
jobona saija'cua'ë.

24 Yequë caballo hua'nare'ga Pablo tuaja'cuare re'huajë'ën. Baguëte Cesarea huë'e
jobona sani, re'oye ëñare bajën re'huajën, baguëte bain ta'yejeiye ëjaguë Félixna jo'cajaijë'ën,
guanseguë caguëña baguë.
25 Cani ja'nrëbi, Uti ja'ore toyani bacua naconi saoza caguë, ñaca toyaguëña:
26 "Yë'ë yua Claudio Lisias hue'eguëbi yë'ë ta'yejeiye ëjaguë Félixni uti ja'ore toyani, më'ëni
saoni saludayë yë'ë.
27 Judío bainbi ën hua'guëni preso zeanni, huani senjo bi'rajënna, yë'ëbi achani, baguë
romano bainguë ba'iyete masini, yë'ë soldado hua'na naconi sani tëhuoni, baguëte etohuë.
28 Etoni, Baguë ba'iyete ¿guere gu'aye caye'ne? caguë, bacua ëja bain jubëna sani ëncohuë
yë'ë.
29 Ëconi achato, ro bacua ira coca guanseni jo'case'e se'gare ëñajën, Riusuni ai gu'aye
yo'ohuë më'ë cajën, baguëni huani senjoñe ro'tahuë. Ja'nca ro'tacuareta'an, ja'nca baguëni
yo'o güeseye porema'iñë yë'ë. Baguëni preso zeanni baye'ga porema'iñë yë'ë.
30 Ja'nca porema'iguëbi judío bain yo'oja'yete achahuë. Ba hua'nabi gatini baguëni huani
senjoñe ëjojënna, yureña baguëte më'ëna saohuë yë'ë. Saoguë, baguë gu'aye yo'ose'e cacuani
quëahuë: Ëjaguë Félixna sani, Pablo ba'iyete quëajë'ën, bacuani quëahuë yë'ë. Gañañe
quëahuë yë'ë. Ëñaguë ba'ijë'ën." Ja'an utire toyani saoguëña.
31 Saoguëna, soldado hua'nabi bacua ëjaguë guansese'e'ru yo'oni, Pablote inni, ñamibi
etoni sani, Antípatris huë'e jobona ti'anni ñatajateña.
32 Ti'anni ñatani soldado hua'na guëoña ganicua se'gabi bacua jai huë'ena goteña.
Go'ijënna, caballore tuicuabi Pablote se'e sani, Cesareana ti'anreña.
33 Ti'anni, bacua uti ja'o toyani raose'ere bain ta'yejeiye ëjaguëna insini, Pablote baguëni
ëñoreña.
34 Ëñorena, ba ëjaguëbi uti ja'ore ëñani tëjini, ¿Jaro yija bainguëguë'ne baguë? senni
achaguëna, Cilicia yija bainguë'bi sehuoreña.
35 Sehuojënna, ëjaguëbi Pablona bonëni quëaguëña:
—Më'ëre gu'aye cacuabi ti'an raijënna, më'ë coca sehuoja'yete te'e ruiñe achani
masija'guë'ë yë'ë, quëaguëña.
Ja'nca quëani, Herodes ta'yejeiye ba'isi huë'ena sani, baguëte guaoni, baguëni ëñare bajën
re'huani bajë'ën guanseni jo'caguëña.

24

Defensa de Pablo ante Félix

1 Ja'nrëbi, te'e ëntë sara ba'i umuguseñabi judío ëja bainbi ti'an rateña. Ananías hue'eguë,
pairi ta'yejeiye ëjaguë, judío bain ira ëja bain hua'na naconi ti'an rateña. Yequëre'ga bacua
coca cani achocaiguë Tértulo hue'eguë, ja'anguëre'ga rani bareña. Ja'ancuabi bain ta'yejeiye
ëjaguëna ti'anni, Pablo gu'aye yo'ose'ere quëajën raë'ë careña.
2 Cani, ja'nrëbi Pablote rani ëncorena, Tértulobi Pablote gu'aye caguë, Félixni quëa
bi'raguëña:
—Më'ë yua ai ta'yejeiye ëjaguëreba ba'iguë, ai re'oye yo'o conguëna, guerra huaye beoye
ba'iji maire. Si'a gu'aye yo'oye yua gare carajeise'e ba'iji mai yijare.
3 Ja'nca sëani, yëquënabi si'a ca'ncoña ganini ëñato, ai bojojën ba'ijën, më'ëni recoyo
ro'tajën, Surupa cajën, më'ë ta'yejeiyereba ëjaguë ba'iyete bojojën ro'tajën ba'iyë yëquëna.
4 Yureca më'ëni zoe guaja güesema'iñe caguë, yë'ë samu coca ma'carëan se'gare caguëna,
re'oye ro'taguë achajë'ën.
5 Ënquë Pablo hue'eguë, baguë yo'ose'e, baguë ba'iyete cato, gare jo'caye beoye gu'ayereba
yo'oguë'bi ba'iji. Si'a judío bain ba'iruanna sani, je'o coca se'gare cani, bainni sa'ñeña bëin
güeseji baguë. Nazareno jubë ëjaguë ba'iguë, ja'an gu'a gajecuare ñë'coni, bacuani gu'aye
yo'oye guanseji baguë.
6 Ja'nca gu'aye yo'oguëbi Riusu uja huë'ena cacani, Gu'a huë'ere re'huaza caguë yo'o
bi'raguëna, yëquëna hua'nabi baguëte preso zeanni, yëquëna ira bain ba'isi'cua guanseni
jo'case'ere ëñani, baguë gu'aye yo'ose'ere masini, ja'an coca cani jo'case'e'ru baguëni
si'nseye ro'tahuë.
7 Si'nseye ro'tacuareta'an, ja'an soldado ta'yejeiye ëjaguë Lisias hue'eguëbi ti'anni, ro
jëjoni saoni, yëquëna preso zeansi'quëre ro tëani sabi.
8 Sani, baguëte më'ëna raoni, ja'nrëbi yëquënani quëabi: "Pabloni si'nseye señe yëtoca,
Félixna sani senjë'ën" cabi baguë. Yureca baguë gu'aye yo'ose'ere baguëni senni achani
ro'tajë'ën më'ë'ga. Yëquëna te'e ruiñe case'ere masija'guë'ë më'ë, caguë quëabi Tértulo.
9 Quëaguëna, judío bainbi achani, "Ja'nca raë'ë. Te'e ruiñera quëahuë më'ë" careña.
10 Cajënna, ja'nrëbi bain ëjaguë Félixbi Pablona bonëni, baguë ëntë sarabi baguëni
ba'boguë, Më'ë coca caguë sehuojë'ën caguëna, Pablobi coca ca bi'raguëña:

—Më'ëbi ën yija bainre zoe tëcahuëan guanseye masiguëre sëani, më'ëni bojoguë, yë'ë cocare më'ëni sehuoguë quëayë yë'ë, ëjaguë.
11 Yureca yë'ë Jerusalén huë'e jobona saise'e, Riusuni ujaguë saise'e ja'anre cato, si'a sara samu umuguseña se'ga baji'i yë'ë ja'an jobona ti'anni ba'ise'e. Ja'nca ba'iguëna, më'ëbi te'e ruiñe masiye poreyë.
12 Ja'nca sani, Riusu huë'ena ti'anni ba'iguë, judío bainbi ëñajënna, gu'a cocare gare camaquë baë'ë yë'ë. Gare je'o baye beoye baë'ë yë'ë. Yë'ë'ga bain ñë'ca huë'eñare ba'iguë, judío bainbi ëñajënna, bacua yure case'e'ru gare gu'aye yo'omaquë baë'ë yë'ë.
13 Yureca, ëncuabi yë'ë ba'iyete gu'aye cajën, më'ëni te'e ruiñe masi güeseye gare porema'iñë.
14 Yë'ë ba'iyete cato, ën cocare më'ëni te'e ruiñe quëayë yë'ë. Jesucristo bain zi'nzicua naconi te'e yo'o conguë ba'iyë yë'ë. Ëncuabi ja'an bain jubëte ëñajën, Gu'a jubë'ë cacuata'an, ja'an bain jubë naconi recoyo te'e zi'nzini, yë'ë ta'yejeiye Riusu, yë'ë ira bain ba'isi'cuani yo'o consi'quë, ja'an Riusuni gare jo'caye beoye yo'o conguë ba'iyë yë'ë. Yë'ë ira bain coca guanseni jo'case'e, Moisés coca, Riusu ira bain raosi'cua coca, ja'an cocare ëñaguë, si'aye güina'ru te'e ruiñe yo'oguë ba'iyë yë'ë.
15 Ja'nca ba'iguëbi Riusu ta'yejeiyeye yo'o conja'ñete jo'caye beoye ëñaguë ëjoguë ba'iguëna, ëncua'ga güina'ru ëñajën ëjojën ba'iyë. Riusu ta'yejeiye umugusebi ti'anguëna, bain junni tonsi'cua, re'oye yo'ojën ba'isi'cua, gu'aye yo'ojën ba'isi'cua, si'acuabi go'ya raija'cua'ë.
16 Ja'nca go'ya raija'cua sëani, yë'ë'ga yë'ë porese'e'ru yo'oguë, gare huacha yo'oye beoye ba'iguë, re'oye recoyo ro'taye se'ga ba'iye yëyë yë'ë. Riusubi ëñaguëna, bain'ga ëñajënna, gare gu'aye yo'oye beoye ba'iguë, gare jo'caye beoye re'oye yo'oye se'gare yëyë yë'ë.
17 Yureña ba'i tëcahuëan so'o yijañana saisi'quëbi yure umuguseña yë'ë yijana go'iguë, yë'ë bainre oiguë, yë'ë curi cose'ere bacuana ro insini jo'caza caguë, ja'nca yo'oguë baë'ë yë'ë. Ja'nca yo'oni, Riusu uja huë'ena cacani, Riusuni bojoguë insiye ro'tahuë yë'ë.
18 Ja'nca yo'oye ro'taguëna, yequëcua judío bainbi Asia yijabi ti'an rani, yë'ëre tëhuohuë. Ja'nca tëhuojënna, yë'ë ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru recoyo tëno güeseni tëjihuë yë'ë. Yë'ë gaje bain naconi rëño jubë se'ga ba'ijënna, ja'nca yo'ohuë yë'ë. Bain naconi gare je'o bamaë'ë yë'ë. Gue hui'ya güiye beoye baë'ë yë'ë.
19 Ja'an judío bainbi ënjo'ona rani, bacua ëñase'ere më'ëni quëare'ahuë. Yë'ë gu'aye yo'ose'ere ëñama'isi'cua sëani, raimaë'ë.
20 Ëncua'ga yë'ë yo'oguë ba'ise'ere ëñasi'cua ba'ijën, ¿gue gu'aye yo'ose'ere te'e ruiñe quëaye poreye'ne? Yë'ë yua judío ëja bain jubë naconi ba'iguë, gare gu'aye caye beoye baë'ë yë'ë.
21 Ën coca se'gare si'a jëja cani achohuë yë'ë: "Bain junni tonsi'cuabi go'ya raija'cua sëani, Riusu ta'yejeiye yo'oja'yete si'a recoyo ro'tayë yë'ë" cani achohuë yë'ë, quëaguëña Pablo.
22 Ja'nca quëaguëna, ëjaguë Félix yua Cristo bain yo'ojën ba'iyete te'e ruiñe masiguë sëani, Pablore gu'aye case'ere yuta sehuoye yëmaquëña. Ja'nca yëma'iguëbi si'a hua'na ñë'casi'cuani caguëña:
—Re'oji. Soldado ta'yejeiye ëjaguë Lisiasbi ti'an raiguëna, baguëni quë'rë se'e senni achani, ja'nrëbi mësacua sense'ere ro'tani sehuoja'guë'ë yë'ë, caguë sehuoguëña.
23 Ja'nca sehuoni, baguë soldado ëjaguëte choini guanseguëña:
—Baguëte se'e guaoni bani, baguëni ai yo'o güesemajën, baguë bain rani cuirato, ënsema'ijë'ën, guanseguë caguëña.
24 Ja'nca cani jo'cani, ja'nrëbi se'e yequë umuguseña ba'iguëna, Félix yua baguë rënjo Drusila naconi Pabloni ëñaguë saquëña. Judía baingo bacoña baguë rënjo. Ja'nca ëñaguë saiguë, Pabloni senni achaguë, Jesucristoni recoyo zi'inni ba'iyete quëajë'ën caguëna,
25 Pablobi sehuoguë, te'e ruiñe yo'oguë ba'iye, jëja ba recoyo re'huaye, Riusu bënni senjoja'ñe, ja'an cocare baguëni quëani achoguëña. Ja'nca quëani achoguëna, Félixbi achani, ai quëquëni, baguëni caguëña:
—Yua më'ë soldado hua'na ëñacuana go'ijë'ën. Jë'te, më'ëni se'e senni achaye yënica, më'ëni se'e choija'guë'ë yë'ë, cani saoguëña.
26 Ja'nca saoguëbi ja'ansi'quë ro'taguëña: "Baguëte eto curire yë'ëna insija'guë" ro'taguë, baguëni quë'rë se'e choni senni achaguë baquëña.
27 Ja'nrëbi, samu tëcahuëan ba'ini, Félixbi baguë ëjaguë ba'iyete gare jo'cani saiguëna, yequë Porcio Festo hue'eguëbi bëani guanse bi'raguëña. Félixbi ja'nca jo'cani saiguë, Judío bainni re'oye ro'ta güeseza caguë, Pablote preso zeansi'quëre jo'caguëña.

25

Pablo delante de Festo

1 Ja'nrëbi Festo hue'eguëbi bain ëjaguë runni, Cesareana ti'anni, bëani, ja'nrëbi samute umuguseña ba'ini, Jerusalén huë'e jobona saquëña.

2 Sani ti'anguëna, pairi ta'yejeiye ëjacua, si'a judío ëja bain naconi, baguëni tëhuoni, Pabloni
bënni senjoñe senreña:
3 —Baguëte ënjo'ona raoye guansejë'ën. Baguë yo'oguë ba'ise'ere te'e ruiñe senni achañu,
senreña.
Ja'nca senjën, ro coquereña. Ma'aja'an raija'guëni huani senjoñe ro'tareña.
4 Ja'nca senjënna, Festobi sehuoguëña:
—Yua Cesarea huë'e jobore guaosi'quëre sëani, ja'anruna sani, baguë gu'aye yo'ose'ere
quëajë'ën. Yë'ë'ga yure umuguseña saiguëna,
5 mësacua ëja bainbi yë'ëre conjën saijë'ën. Sani ti'anni, baguë gu'aye yo'oguë ba'ise'ere
ro'tani, ja'anruna quëajë'ën, caguë sehuoguëña.
6 Ja'nca sehuoni, ja'nrëbi se'e si'a sara ba'i umuguseñabi judío ëja bain naconi Cesarea
huë'e jobona sateña. Sani ti'anni, ñatani, Pablo rayete guanseguëña.
7 Guanseguëna, Pablobi caca raiguëna, ja'an judío bain Jerusalenbi raisi'cuabi Pablo
ba'iyete ai gu'aye cajën quëacuata'an, bacua quëase'ere te'e ruiñe masi güeseye gare pore-
mateña.
8 Ja'nca gu'aye cajënna, Pablobi nëcani bacuani sehuo bi'raguëña:
—Yë'ë ba'iyete gu'aye cajënna, gare te'e ruiñe se'ga yo'oguë ba'iyë yë'ë. Judío bain ira
coca toyani jo'case'e'ru gare tin yo'oma'iguë'ë yë'ë. Riusu uja huë'ere gare si'si yo'omaquë
ba'iguë'ë yë'ë. Romano bain ta'yejeiye ëjaguëni gare gu'aye yo'oma'iguë'ë yë'ë, sehuoguëña.
9 Sehuoguëna, Festobi ro'taguë, Judío bainni re'oye achoye caza caguë, Pabloni senni
achaguëña:
—¿Më'ë yure sehuoye'ru Jerusalenna sani güina'ru yë'ëni sehuoye yëguë më'ë? senni
achaguëña.
10 Senni achaguëna, Pablobi sehuoguëña:
—Bañë. Romano ëja bainbi yë'ë ba'ise'ere cani jo'caja'bë. Judío bainni gare gu'aye
yo'oma'isi'quëre masiyë më'ë. Ja'nca masiguë, yë'ë ba'ija'yete cajë'ën.
11 Bainni ai gu'aye yo'oguë ba'isi'quë banica, junni tonni jo'cama'ire'ahuë yë'ë. Ba
hua'na'ga yë'ëre gu'aye cajën, te'e ruiñe masi güeseye gare porema'iñë. Ja'nca sëani, si'a
ëja bainbi yë'ëre bacuana insiye porema'iñë. Ja'nca sëani, më'ëni yure señë. Romano bain
ta'yejeiye ëjaguëna yë'ëre saojë'ën. Baguë yua yë'ë yo'oguë ba'ise'ere masini caja'guë, caguë
sehuoguëña Pablo.
12 Ja'nca sehuoguëna, Festobi baguë gaje concuani yihuo cocare senni, yihuoni tëjijënna,
Pabloni quëaguëña:
—Më'ë yua romano bain ta'yejeiye ëjaguë masini caja'yete senguëna, më'ëre baguëna
saoja'guë'ë yë'ë, quëani jo'caguëña.

Pablo ante el rey Agripa

13 Ja'nrëbi yequë umuguseña ba'iguëna ja'an yija bain ta'yejeiye ëjaguë Agripa hue'eguëbi
Festoni bojoguë saludajaza caguë, baguë yo'jego Berenice naconi ti'anni bateña.
14 Ja'nca ba'ijënna, coca cajën ba'ijënna, Festobi quëaguëña:
—Félix preso guaoni jo'casi'quë Pablo hue'eguëbi ënjo'onre ba'iguëna, baguë ba'iyete
achajë'ën.
15 Yë'ëbi yureña Jerusalén huë'e jobore ba'iguëna, judío ëja bainbi yë'ëni tëhuo rani,
Pabloni huani senjoñe sen'ë.
16 Ja'nca senjënna, yë'ë'ga sehuohuë: "Romano ëja bainbi gu'aye casi'quëni huani senjoñe
senjënna, ro yo'oye beoye ba'icua'ë. Ru'ru, baguëni gu'aye cacuabi quëajënna, ja'nrëbi
baguëbi sehuoye poreji" sehuohuë yë'ë.
17 Ja'nca sehuoguëna, bacuabi ti'an raë'ë. Ti'an raijënna, te'e jëana yë'ë ëja guëna seihuëna
bëani, baguëte choini, nëconi, baguë sehuo cocare achahuë.
18 Si'a bacua gu'a cocare quëajën, yë'ë ro'taguë ba'ise'e'ru baguëni camaë'ë.
19 Ro bacua uja coca pëbëre ëñani, baguë huacha ye'yose'e se'gare baguëni gu'aye cahuë
bacua. Ja'an Jesucristo hue'eguëte cajën, Junni tonsi'quë'bi cajënna, Pablobi Banji. Go'ya
raji'i baguë, sehuobi.
20 Ja'an se'gare sa'ñeña cajënna, yë'ë'ga ¿queaca senni achani caye'ne yë'ë? caguë, ro huesë
ëaye ro'taguë ñuë'ë. Ja'nca ñu'iguë, yureca Pabloni coca senni achahuë yë'ë: "¿Jerusalenna
sani güina'ru yë'ëni sehuoye yëguë më'ë?" senni achahuë yë'ë.
21 Ja'nca senni achaguëna, baguë sehuobi: "Bañë. Romano bain ta'yejeiye ëjaguëbi yë'ë
yo'oguë ba'ise'ere masini caja'guë" sehuobi baguë. Sehuoguëna, mai ta'yejeiye ëjaguë
Augustona saoye tëca baguëni guaoni bahuë yë'ë, quëaguëña Festo.
22 Quëaguëna, Agripabi caguëña:
—Yë'ë'ga baguë sehuo cocare achaza caguëña.
Caguëna, Festobi:

—Miato baguëni achaye bayë më'ë, sehuoguëña.
23 Ja'nca sehuoni, soldado ëjacua, ja'an huë'e jobo ëja bain, jai jubëte choiguëna, yequë
umuguse ti'an rani ñë'careña. Ja'nca ñë'cajënna, bain ta'yejeiye ëjaguë Agripa, baguë yo'jego
Berenice naconi ai re'o mare tuijën, ai re'oye ëñojën, ja'an ëja bain huë'ena ti'anreña. Ti'anni
ba'ijënna, ja'nrëbi Festobi Pablote choini, nëconi,
24 ja'nrëbi coca ca bi'raguëña:
—Yë'ë ta'yejeiye ëjaguë Agripa, si'a ëja bain ñë'casi'cua, mësacua yua ënquëni ëñajë'ën. Judío
ëja bainbi Jerusalén huë'e jobore ba'ijën, ja'nrëbi ënjo'ona raijën, baguë ba'iyete yë'ëni ai
gu'aye cajën, Baguëni huani senjojë'ën cajën, gare jo'caye beoye yë'ëni senjën ba'iyë bacua.
25 Ja'nca sencuata'an, yë'ëbi achato, gu'aye yo'oma'iguë ëñoji baguë. Baguëni huani
senjoñe porema'iñë. Baguë gu'aye cacuani re'oye sehuoguë, mai ta'yejeiye ëjaguë Augusto
masini caja'yete sensi'quëre sëani, baguëte Augustona saoye ro'tayë yë'ë.
26 Ja'nca ro'taguë, yë'ë ta'yejeiye ëjaguëna saoto, ¿Pablo ba'iyete queaca coca quëani
saoye'ne yë'ë? caguë, ro huesë ëaye ba'iji yë'ëre. Ja'nca ba'iguëbi baguëte choini nëconi,
mësacuani ëñohuë yë'ë. Ëñoguëna, më'ëbi baguëni senni achani, yë'ë ëjaguëni toyajai cocare
masini yihuojë'ën, yë'ë ëjaguë Agripa.
27 Preso zeansi'quëre saoni, baguë gu'aye yo'ose'ere te'e ruiñe quëama'itoca, ai huacha
yo'ore'ahuë ro'tayë yë'ë, caguëña Festo.

26

Pablo presenta su caso ante el rey Agripa

1 Caguëna, ja'nrëbi ëjaguë Agripabi Pabloni coca caguëña:
—Yureca më'ë sehuo cocare caye poreyë më'ë, caguëña.
Caguëna, Pablobi nëcani, baguë ëntë sarabi huëani rëonni, bainbi acha bi'rajënna, sehuo
cocare ca bi'raguëña:
2 —Yë'ë ta'yejeiye ëjaguë Agripa, yë'ë sehuo cocare më'ëni bojoguë quëayë yë'ë. Judío
bainbi yë'ëre ai gu'aye cajënna, te'e ruiñe sehuoguë bojoyë yë'ë.
3 aMë'ëbi judío bain yo'ojën ba'iye, judío bain coca sa'ñeña cajën ba'iye, ja'an si'ayete te'e
ruiñe masiguëre sëani, më'ëni te'e ruiñe sehuoguëna, bojora'rë achani ro'taguë ba'ijë'ën.

La vida de Pablo antes de su conversión

4 Yë'ë yua judío bainguë sëani, si'a judío bain yijare ba'iguë, Jerusalén huë'e jobo
tëca saisi'quë ba'iguë, judío bain yo'ojën ba'iye'ru güina'ru yo'oguë ba'nhuë yë'ë. Ja'nca
ba'iguëna, judío bain si'acuabi yë'ë zinrënbi yë'ëni ëñani masijën ba'iyë.
5 Ja'nca ba'iguëbi bonsë hua'guë runni, fariseo bain yo'ojën ba'iyete ye'yeni, te'e yo'o
zi'inni ba'iguë ba'nhuë yë'ë. Fariseo bain ba'iyete cato, si'a judío bain jubëan yo'oye'ru
Riusu ira cocare quë'rë te'e ruiñereba ëñajën yo'ojën ba'icua'ë. Ja'nca ba'iguëna, si'a judío
bainbi yë'ë yo'oguë ba'ise'ere masini, yureña quëaye yënica, te'e ruiñe quëaye poreyë.
6 Yureca, fariseo bain ro'taye'ru ro'taguë, bain junni tonsi'cuabi go'ya rani Riusu naconi
ba'ija'cua'ë. Riusubi ja'an cocare yëquëna ira bain ba'isi'cuani cani jo'caguëna, yë'ë yua si'a
recoyo ro'tani, yë'ë go'ya raija'yete ëñaguë ëjoguë ba'iyë yë'ë. Ja'nca ro'taguë ba'iguëna, judío
bainbi yë'ëni bëinjën, yë'ëni preso zean güesehuë.
7 Si'a judío bain jubëan, si'a sara samu jubëanbi Riusu coca cani jo'case'ere ro'tajën, Junni
tonsi'cuabi go'ya raija'cua'ë mai cajën, Riusu yo'oja'yete ëñajën ëjojën, baguëni gare jo'caye
beoye yo'o conjën ba'iyë. Yë'ë'ga güina'ru ëñaguë ëjoguë ba'iguëna, judío bain hua'nabi yë'ëni
bëinjën, yë'ë ba'iyete gu'aye cajën ba'iyë, ëjaguë.
8 ¿Mësacua'ga guere recoyo ro'taye'ne? ¿Bain go'ya raija'yete si'a recoyo ro'taye mësacua?

Pablo cuenta cómo perseguía a los cristianos

9 Yë'ë yua fariseo bain yo'ojën ba'iye ye'yesi'quë sëani, Cristo bainni je'o baye ro'taguë
ba'nhuë. Jesús Nazareno bainguëni ai gu'a güeguë, baguë bain concuani ai yo'o güeseguë
ba'nhuë yë'ë.
10 Ja'nca yo'oguë, ja'an jubë bain Jerusalenre ba'ijënna, bacuani je'o bani, pairi ëja bainbi
conjënna, bacuare preso zeanni, ya'o huë'ena guaoni, yequëcuani huani senjo güeseguë
ba'nhuë yë'ë.
11 Yequëcuare'ga zeanni, Jesucristoni zi'inni ba'iye gare jo'cani senjojë'ën caguë, bacuani
ai jëja huaiguë ba'nhuë yë'ë. Ja'nca huaiguë, si'a judío bain ñë'ca huë'eñana cacani, bacuani
ai je'o bani, Cristo bainre zeanni rërëni ai yo'o güeseni, so'o huë'e joboña tëca Cristo bainni
be'teni tuni zeanjaë'ë yë'ë.

Pablo cuenta otra vez su conversión

12 Ja'nca tuni zeañe ro'taguë, pairi ëja bainbi utire toyani yë'ëna insijënna, Damasco huë'e
jobona sani, Cristo bainre zeanni guaoza caguë saiguë ba'nhuë yë'ë.

13 Ja'nca saiguë, mëñera së'irën ba'iguëna, ai ta'yejeiye ma'ñoñereba miaguëna, ëñaguë
ba'nhuë yë'ë. Ënsëguë miañe'ru quë'rë ta'yejeiye miani, yë'ë të'ijeiye ba'iruan si'aruanna
ma'ñoñe gaje meguë ba'nji.
14 Ja'nca ma'ñoguëna, yë'ë, yë'ë gaje concua naconi si'acuabi yijana tanni umejën ba'nhuë.
Ja'nca umejën ba'ijënna, guënamë re'otobi hebreo coca ai jëja cani achoguëna, achahuë yë'ë:
"Saulo, Saulo, ¿më'ë queaca ro'taguë yë'ëni je'o baguë be'teguë'ne? Yë'ë yëyete gare yo'oye
güeguë sëani, më'ëbi ai ja'siye ai yo'oguë ba'iyë më'ë cani achoguë ba'nji.
15 Cani achoguëna, sehuoguë senguë ba'nhuë yë'ë: "¿Gueguëbi yë'ëni caguë'ne më'ë,
Ëjaguë?" senni achaguëna, Ëjaguëbi: "Yë'ë yua Jesucristo'ë" sehuoguë ba'nji. "Yë'ëni ai je'o
baguë, ai yo'oyë më'ë.
16 Yureca huëni nëcajë'ën. Më'ëre yë'ë bainguë conguëte re'huani baza caguë, më'ëna gaje
meni ëñohuë yë'ë. Yë'ëre ja'nca yo'o conguë, yë'ë ba'iyete ëñani masini, si'a bainna sani
quëani achoguë ba'ijë'ën.
17 Judío bainbi më'ëni je'o bajënna, judío bain jubë ba'ima'icua'ga më'ëni je'o bajënna,
yë'ëbi më'ëni conguë, më'ëni etoni baja'guë'ë yë'ë. Ja'nca etoni baguëna, ja'ansi hua'nana
sani yë'ë cocarebare te'e ruiñe masi güesejë'ën.
18 Bacuana sani, ro huesë ëaye ba'i hua'nani yë'ë conguë ba'iyete masi güesejë'ën. Bacua
yua zijei re'oto ba'iye'ru ba'ijënna, yë'ë mia re'otore bacuani ëñojë'ën. Zupai huatibi
bacuani ai ta'yejeiye zeanni baguëna, bacuare etoni, Riusu ba'iyete ye'yoni, Riusuni recoyo
te'e zi'in güesejë'ën. Yë'ëni si'a recoyo ro'tayete masi güesejë'ën. Ja'nca si'a recoyo ro'tajën
banica, yë'ëbi bacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare se'e ro'tama'iguë, Riusu bainrebare
bacuare re'huani baguë, yë'ë bayete carajeiye beoye bacuana ro insini jo'caja'guë'ë yë'ë."
Ja'an cocare cani achoguëna, yë'ëbi achani, Jesucristo ba'iyete te'e ruiñe masiguë ba'nhuë
yë'ë.

Pablo obedece la visión

19 Yureca, yë'ë ëjaguë, guënamë re'otobi coca guanseni jo'caguëna, yë'ë yua gare güeye
beoye te'e ruiñe achani yo'ohuë.
20 Damasco huë'e jobona sani, ja'an bainni Cristo cocarebare ru'ru quëani achohuë
yë'ë. Ja'nrëbi Jerusalenna sani, ja'nrëbi si'a Judea yijana sani, ja'nrëbi judío bain jubë
ba'ima'icuana sani, Cristo cocarebare quëani achoguë baë'ë yë'ë. "Mësacua gu'a jucha
yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani, Riusuna bonëni, baguëni recoyo te'e zi'nzini ba'ijën, baguë
yëye se'gare te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën" quëani achoguë ganiguë baë'ë yë'ë.
21 Ja'nca yo'oguë ba'iguëna, judío bainbi yë'ëni bëinjën, Riusu uja huë'ena cacani yë'ëre
zeanni, yë'ëre huani senjo ëaye yo'ohuë.
22 Ja'nca yo'oye ro'tacuareta'an, Riusubi yë'ëre conni tëaguëna, yureña tëca huajë hua'guë
ba'iyë yë'ë. Ja'nca ba'iguëbi baguë cocarebare si'a bain, ta'yejeiye beo hua'na, ta'yejeiye
ëja hua'na, si'acuani quëani achoguë ba'iyë yë'ë. Moisés coca toyani jo'case'ere ëñaguë,
Riusu ira bain raosi'cua toyani jo'case'e'ga ëñaguë, ja'an coca cani jo'case'e'ru ba'iye, Riusu
yo'oja'yete masini quëani achoguë ba'iyë yë'ë.
23 Riusu Raosi'quëbi ai yo'oye ba'ija'guë'bi cani jo'caguëna, ja'an cocare quëani achoyë yë'ë.
Mai ro'ire ai yo'oni, ja'nrëbi junni tonni, go'ya rani, ru'rureba go'ya raisi'quë ba'ija'guë'bi.
Ja'nca ba'ija'guëbi si'a judío bain, si'a judío bain jubë ba'ima'icuare'ga baguë ba'iyete te'e
ruiñe masi güeseja'guë'bi baguë. Ja'an coca yua Riusu coca toyani jo'case'e sëani, si'a bainni
quëani achoguë ba'iyë yë'ë, sehuoguë caguëña Pablo.

Pablo trata de convencer a Agripa de que se haga cristiano

24 Ja'nca sehuo coca caguëna, Festobi ai jëja güiguë caguëña:
—Pablo, më'ë yua ai coca baguë ruën'ë. Ai ta'yejeiye uti ye'yeni, loco hua'guë ruën'ë më'ë,
güiguë caguëña.
25 Caguëna, Pablo sehuoguëña:
—Bañë. Loco hua'guë ruinmaë'ë yë'ë, ta'yejeiye ëjaguë Festo. Te'e ruiñe se'ga cayë yë'ë.
Bainni re'oye ye'yoni, te'e ruiñe masi güeseza caguë ba'iyë yë'ë.
26 Mai ta'yejeiye ëjaguë Agripabi ënjo'on ba'iguëbi ja'an si'ayete masiji. Ja'nca masiguëre
sëani, yë'ë recoyo ro'taguë ba'iyete gare huaji yëye beoye baguëni quëani achoyë yë'ë. Aito.
Baguëbi si'aye yë'ë case'ere achani, te'e ruiñe ro'taji, si'a bainbi Riusu ba'iyete masicua
sëani.
27 Ja'nca sëani, yë'ë ta'yejeiye ëjaguë, ¿Riusu ira bain raosi'cua toyani jo'case'ere si'a recoyo
ro'taguë më'ë? Aito. Më'ëbi si'ayete achani, si'a recoyo ro'tayë më'ë, caguë sehuoguëña
Pablo.
28 Sehuoguë caguëna, Agripabi sehuoguëña:
—Më'ëbi se'e choa ma'carë yë'ëni coca yihuoguë, ¿yë'ëre Cristo bainguëte re'huaye
ro'taguë më'ë? senni achaguëña.

29 Senni achaguëna, Pablo sehuoguëña:
—Choa ma'carë se'ga yihuoguë, o ai zoe coca yihuoguëna, më'ë, si'a hua'na ënjo'on ba'icua
naconi, si'a jubëbi yë'ë ba'iye'ru te'e ba'ija'bë cayë yë'ë. Yë'ë'ru guënamea huense'e'ru
beoja'bë. Ja'anre Riusuni senreba señë yë'ë, caguë sehuoguëña.
30 Ja'nca caguëna, ta'yejeiye ëjaguë Agripabi huëni nëcani etaguëña. Etaguëna, ëjaguë Festo,
Berenice, bacua conjën ñu'icua, si'acuabi etareña.
31 Etani, bacua se'gabi sa'ñeña coca senni achajën bateña:
—Gare gu'aye yo'oma'isi'quëre sëani, baguëni huani senjoñe porema'iñë mai, careña.
32 Cajënna, Agripabi yua Festoni caguëña:
—Baguë yua mai ta'yejeiye ëjaguë Augusto cani jo'caja'yete senma'itoca, baguëte etoni
saoye porere'ahuë mai, caguëña.

27

Pablo enviado a Roma

1 Ja'nrëbi, ëja bainbi ro'tani guanserena, Italia yijana sai bi'rahuë yëquëna. Soldado
hua'nabi Pablote, yequëcua preso zeansi'cuare, bacuare ñë'coni, soldado jubë ëjaguë Julio
hue'e hua'guëna sani te'e jai jubëre insihuë. Julio yua soldado jubë ëjaguë Augusto hue'e
jubë baji'i baguë.
2 Ja'nca insini jo'carena, Saiñu cajënna, jai ziaya yogu, Adramitio yijabi ti'anni jeguëna,
ja'an yoguna cacahuë. Yëquëna bain jubë ba'iguë Aristarco hue'eguë, Tesalónica huë'e jobo,
Macedonia yija huë'e jobobi raisi'quë yua yëquëna naconi te'e saiguë baji'i. Ja'nrëbi jo'chini
saijën, Asia ca'nco huë'e joboñana jejën saija'cua baë'ë.
3 Sani, ja'nrëbi ñatani, Sidón yo sa'rona ti'anhuë. Ti'anni, ëjaguë Juliobi Pabloni ai re'oye
yo'oguë cabi: "Më'ë gaje bain ënjo'on ba'icuana sani, bacua naconi bëani huajëni raijë'ën"
caguëna, Pablo ja'nca yo'obi.
4 Ja'nrëbi se'e sani, Chipre jubona ti'anni, tutu tëhuo ca'ncobi saë'ë, go'iye tutuye sëani.
5 Sani, jai ziayare je'enni, ja'nrëbi Cilicia, Panfilia, ja'an yijañare tayojeiye sani, ja'nrëbi
Mira huë'e jobo, Licia yija huë'e jobo, ja'anruna je'ë.
6 Jejënna, soldado ëjaguë Juliobi se'e yequë yogute cu'ejani tinjani, yëquënate sani guaobi.
Alejandría yogu yua Italia yijana saiguë baji'i.
7 Guaoguëna, ja'nrëbi se'e sani, zoe ba'i umuguseña bojora'rë ganini, yo'ojën ba'ijën Gnido
yija ca'ncona ti'anhuë. Go'iye tutuye sëani, ja'an ca'ncona se'e saiye poremajën, ari ca'ncona
bonëni, Creta jubo tëca saë'ë. Sani ti'anni, ja'nrëbi Salmón na'miñote tayojeiye sani, tutu
tëhuo ca'ncobi bojora'rë ganihuë.
8 Ja'nca ganijën ba'ijën, zoe ba'i umuguseña Re'o Yo Sa'ro hue'eruna saijën ba'ijën ti'anhuë.
Lasea huë'e jobo yua cueñe baji'i.
9 Besa ganima'isi'cua sëani, ocorën ti'anguëna, se'e ganiñe ai huaji yëjën baë'ë. Ja'nca
ba'iguëna, Pablobi ai jëja yihuoguë,
10 yogu ëja bainni quëabi:
—Se'e sanica, ai yo'ojën ba'ija'cua'ë mai. Aireba bonsere huesoni si'aja'cua'ë mai. Yogu
ayase'ere huesoni mai jubë ba'icua'ga te'e hua'nabi carajeija'cua'ë, yihuoguë cabi.
11 Caguëna, soldado ëjaguëbi ta'yejeiye ro'tamaji'i. Ro'tama'iguë, yogu ba ëjaguë, baguë
tayo ëjaguë, bacuabi Saiñu cajënna, bacua caye'ru yo'oñu caguë ro'tabi.
12 Ja'nrëbi, si'a jubëbi sa'ñeña cajën, jobo ba'icuabi cahuë: "Gu'a yo sa'ro sëani, quë'rë
se'e saiñu. Si'a ocorën ënjo'ona bëani banica, ai ya'jayë mai. Porenica, Fenice yo sa'rona
ti'añu. Creta jubo tutu tëhuo ca'ncoreba ba'iguëna, ocorën bëani ëjojën, re'oye ba'ija'cua'ë
mai" cahuë bacua.

La tempestad en el mar

13 Cajënna, ja'nrëbi re'o tutu raiguëna, yo'je ca'ncobi raiguëna, bain hua'nabi Saiñu cajën,
jo'chini saijën, jubo yëruhuaja'an sai bi'rahuë.
14 Saijën ba'ijënna, ja'nrëbi jubo ca'ncobi Noroeste hue'e tutubi ai jëja rani, yogute ai jëja
sa bi'rabi.
15 Ja'nca saguëna, yëquëna hua'nabi ai yo'ojën, tayoye'ga poremajën, ro guaja yo'ojënna,
tutu se'gabi yëquëna yogute jaiya ca'ncona ai jëja sabi.
16 Saguëna, yequë jubo, Clauda jubo, rëño jubo ba'iguëna, Ja'an jubo que ca'ncona gatiñu
cajën yo'ojënna, tutubi yëquënare ta'yejeiye seamaji'i. Ja'nrëbi si'a hua'nabi ai jëja yo'o
yo'ojën, yo'je reosi yora'curëte mëani ayahuë.
17 Ayani tëjini, ja'nrëbi guënameabi inni, jai yogu guërëbëna bonëjeiñe huenhuë. Ja'nrëbi,
Sirte yëruhuana tuama'iñe cajën, ëmëje'en ba'i tutu zean cañare gachohuë. Gachoni, ja'nrëbi
ro tutu saoruja'an saë'ë.
18 Sani ñatani, tutubi yuta ai jëja seaguëna, yogu ayase'e si'ayete ziayana senjohuë.

19 Senjoni, ja'nrëbi samute ba'i umugusebi tutubi quë'rë se'e jëja seaguëna, si'a yogu ba'i
ma'carëan guëna ma'carëan, tutu can huëa ma'carëan, si'ayete ziayana senjohuë.
20 Senjoni, zoe ba'i umuguseña ro huahuajën, ai jëja tutuguëna, zijei picobëbi ënsëguë,
ma'choco hua'i, ja'anre gare ëñamajën, huajë hua'na etaye, ja'anre ro'taye gare jo'cahuë.
21 Gare aon ainmajën ba'ijënna, Pablobi nëcani, cabi:
—¿Mësacua queaca ro'tajën, yë'ë yihuoguë case'ere achamate'ne? Creta jubobi
etama'itoca, yure ai yo'ojën ba'iye bonse carajeise'e, gare ëñama're'ahuë.
22 Ja'nca ai yo'ojën ba'icuareta'an, yë'ë yihuo cocare achajë'ën. Mësacua yua jëja recoyo
re'huani, huajë hua'na ba'ija'yete ro'tajë'ën. Yogu se'gabi carajeija'guëna, mësacua si'acuabi
huajë hua'na etaja'cua'ë.
23 Riusu masi güesese'e sëani, yure achani bojojën ba'ijë'ën. Yure ñami Riusu guënamë
re'oto yo'o conguëbi yë'ëna gaje meni quëaguëna, masihuë yë'ë. Yë'ë yua Riusure yo'o
conguëre sëani,
24 Riusubi yë'ëni ën cocare raobi: “Gare huaji yëye beoye ba'ijë'ën, Pablo. Më'ë yua
romano bain ta'yejeiye ëjaguëna sani sehuoja'guë sëani, më'ë gaje concua si'acuare huajë
hua'nare re'huaja'guë'ë yë'ë” caguë raobi Riusu.
25 Ja'nca caguëna, yë'ë gajecua, mësacua yua bojo recoyo re'huani jëja bajë'ën. Riusubi
cani jo'caguëna, baguë yo'oja'yete si'a recoyo ro'tareba ro'tayë yë'ë. Riusubi maini cani
jo'casi'quë sëani, güina'ru yo'oguë ba'ija'guë'bi baguë.
26 Ja'nca yo'oja'guëbi mai yogute tutu naconi saguëna, jubo yëruhuana tuaja'cua'ë mai, cabi
baguë.
27 Ja'nrëbi, catorce ba'i umuguse ti'anguëna, ja'an ñami Adria ziayare ba'ijën, tutubi ai jëja
ju'a raiguëna, ñami jobo ba'irënbi yogu yo'o concuabi “¿Gue yijana ti'anja'cua'ne mai?” cajën,
28 ziaya rëirure cu'ejënna, veinte abrazada rëji'i. Ja'nrëbi, se'e rëño zoe huahuajën, se'e
rëirure cu'ejënna, quince abrazada se'ga rëji'i.
29 Ja'nca rëiguëna, Gata yëruhuana tuama'iñe cajën, ancla guëna se'nquehuëan
gajese'gahuëanre sëri seihuëbi gachoni tonni, ja'nrëbi ñataye tëca ëjohuë.
30 Ja'nca ëjojën ñu'ijënna, yogu yo'o concuabi sa'ñeña yahue coca cajën, Mai hua'na se'gabi
etani saiñu cajën, yëquënani quëahuë:
—Se'e yequë ancla guëna se'nquehuëanre cohuëbi gachoni toñe bayë yëquëna, cani, yo'o
bi'rahuë.
31 Yo'o bi'rani, rëño yora'curëte paëhuabi gachoni ziayana ton bi'rahuë. Ton bi'rajënna,
Pablobi soldado ëjaguë Julio baguë soldado hua'na, bacuani quëabi:
—Yogu yo'o concuabi jai yoguna bëama'itoca, mësacuabi huajë hua'na etaye gare
porema'iñë quëabi.
32 Ja'nca quëaguëana, soldado hua'nabi yora'curë yëimea gueonni gachomeare tëyojënna,
yora'curëbi ziayana tonni meani huesëbi.
33 Ja'nrëbi ñata bi'raguëna, Pablobi si'a bainni yihuoguë cabi:
—Mësacua si'acua ainjë'ën. Catorce umuguseñabi mësacuabi gare cainmajën, gare aon
ainmajën ba'icua sëani,
34 yurera'rë mësacua aon inni ainjë'ën. Ainma'itoca, ¿queaca jëja bani huajë hua'na
etaye'ne? Mai hua'na si'a hua'nabi gare ja'si neñe beoye huajë hua'na etaja'cua'ë, yihuoguë
cabi Pablo.
35 Ja'nca cani, jo'jo aonra'përëte inni, Riusuni Surupa cani, si'acuabi ëñajënna, ja'nrëbi
aonbëte jë'yeni, anji'i baguë.
36 Ja'nca ainguëna, si'a hua'nabi bojo recoyo re'huani, güina'ru aonre inni aën'ë.
37 Si'a jubëre cuencueto, doscientos setenta y seis bain hua'na baë'ë yëquëna.
38 Ja'nrëbi aonre anni yajini, Yogubi quë'rë huëijeija'guë cajën, mai trigo aon, bultoña
ayase'e'ga hue'oni ziayana senjohuë.

Se hunde el barco

39 Ja'nrëbi ñatani tëjiguëna, yogu yo'o concuabi ¿Gue jubo'ne? cajën, huesë ëaye ëñajën, gue
meja yëruhua re'o huahuë ba'iguëna, Ja'anruna jeni tuajaiñu cajën yo'o bi'rahuë.
40 Ancla guëna se'nquehuëanre tijoni, ziayana tonni senjohuë. Ja'nrëbi, yogu tayo hua'tiña
gueonsimere tijoni, cohuë ba'i tutu zean canre huëani, yëruhua tëca sai bi'rahuë.
41 Sai bi'rajënna, ja'nrëbi sao ziaya ba'iruan samuruan ba'iguëna, beanruna tuajaë'ë.
Cohuë se'gabi jëja tuaguëna, sëri seihuëbi huahuabi. Ja'nca huahuani, ziaya të'a yua yo sëri
seihuë ai jëja cue raquëna, sëri seihuëbi hua'huani si'abi.
42 Hua'huani si'aguëna, soldado hua'nabi quëquëjën, Preso zeansi hua'nabi gatini
saima'iñe cajën, bacuare huani senjoñe ro'tahuë.
43 Ja'nca ro'tacuareta'an, bacua ëjaguë Juliobi ënsebi. Pabloni huajë hua'guëre re'huaye
yëbi. Ja'nca yëguëbi si'acuani cabi:

—Mësacuabi yi'huaye masitoca, ziayana chani yëruhuana ru'ru saijë'ën, caguëna, jobo
ba'icuabi ja'nca yo'ohuë.
44 Ja'nca yo'ojënna, yequëcuabi ba yogu tontoña hua'huase'ere zeanni, huahuajën saë'ë.
Ja'nca saijën, si'a hua'na yua huajë hua'nabi jubo yëruhuana ti'anhuë.

28

Pablo en la isla de Malta

1 Ja'nca ti'anni ba'ijën, ja'an jubo mami hue'eyete senni achato, Malta jubo baji'i.
2 Ba'iguëna, ja'anru bainbi yëquënani conjën, ai sësëye ocoguëna, toare suacaë'ë. Suacani,
Mësacua cuin raijë'ën choijënna, ja'nca yo'ohuë.
3 Ja'nca cuinjën ba'ijën, Pablo yua enca cuenese'ere chiani, toana uanguëna, aña
hua'guëbi, guëojeiguëna, huajëni, Pablo ëntë sarana cunni reabi.
4 Cunni reaguëna, ja'an jubo bain hua'nabi ëñani, sa'ñeña cahuë:
—Ëñajë'ën. Bainre huani senjoguëbi maina ti'anbi. Ziaya tutu sease'ebi huajëguë
etasi'quëreta'an, mai ëjago riusubi aña hua'guëre raoni, baguëni huani senjogo, sa'ñeña
cahuë.
5 Ja'nca cacuata'an, Pablobi aña hua'guëre cue'nconi, toana tonni, gare ja'si achaye beoye
baji'i.
6 Ba'iguëna, ja'an bainbi baguëni zoe ëñajën, ¿Queaca yo'oguë ri'rima'iguë'ne? ¿Queaca
yo'oguë huajë junni tainma'iguë'ne? cajën ëjojën ëñacuata'an, huajë hua'guë se'ga nëcaguë
baji'i. Ja'nca ba'iguëna, bacuabi se'e ro'tani, riusu hua'guë'bi ba'iji baguë, ca bi'rahuë.
7 Ja'nrëbi toana cuinjën, ja'an bainni senni achato, ja'an jubo ta'yejeiye ëjaguë, baguë yija
yua cueñe baji'i. Publio hue'eguëna, baguëni ëñajën saijënna, baguë yua yëquëna hua'nare
bojoguë, re'oye conni cuiraguë, samute umuguseña baguë huë'ena bëa güeseni babi.
8 Ja'nca yo'oguëna, Publio pë'caguëni ëñato, rau jayoguë, guëtaro neni ju'inguë baji'i.
Ja'nca ba'iguëna, Pablo yua baguëna cacani, Riusuni senni, ja'nrëbi baguëntë saraña ju'in
hua'guëna pa'anaroni, baguëre huachobi.
9 Huachoguëna, ja'an jubo bain rauna ju'incua si'acuabi Pablona ti'an rani, gare huajë
hua'na goë'ë.
10 Ja'nca huajë rani, yëquënani ai bojojën, re'oye ëñajën, ai re'oye yo'o conjën cuirahuë.
Bacua bonsere yëquënana ro insijën, yëquëna se'e saye yëse'e si'ayete yëquëna mame yoguna
ayacaë'ë.

Pablo llega a Roma

11 Samute ñañaguë hua'i ja'an jubote ëjojën baë'ë yëquëna. Ja'nca ba'ini, ja'nrëbi yequë
yoguna cacani sai bi'rahuë. Ja'an yogu yua Alejandría huë'e jobobi ti'an rani, oco ñañaguë
hua'i si'aye tëca jeni gueonni baji'i. Samu riusu hua'na, Cástor, Pólux hue'ecua, jubë të'ya
raisi'cua, bacua sinjobëanre yogu cohuëna te'ntoni bahuë ja'an yogu bain.
12 Ja'an yoguna cacani, sani, Siracusa yo sa'rona ru'ru ti'anhuë. Ti'anni, samute umu-
guseña ba'ini,
13 ja'nrëbi se'e sani, yequë yijana ti'anni, yëruhua ca'ncoja'an sani, ja'nrëbi Regio huë'e
jobona ti'anhuë. Ti'anni, ñatani, sëribë ca'ncobi ai re'oye tutuguëna, se'e sani, ja'nrëbi yequë
umuguse Puteoli huë'e jobona ti'anhuë.
14 Ti'anni ëñato, Cristo bain hua'na baë'ë. Ja'nca ba'icuabi yëquënare choijënna, bacua
naconi bëani, te'e ëntë sara samu umuguseña baë'ë. Ba'ini, ja'nrëbi se'e sani, Roma ma'abi
ganijën saë'ë.
15 Saijënna, Cristo bain hua'na Roma huë'e jobore ba'icuabi yëquëna ti'anja'ñete masini,
yëquënani tinja raë'ë. Te'e jubëbi Apio Foro tëca tinja raë'ë. Yequë jubëbi Samute Huë'eña
tëca tinja raë'ë. Ja'nca tinja raijënna, Pablobi bacuani ai bojoguë ëñani, ai bojo recoyo
re'huani, Riusuni ai Surupa caguë baji'i.
16 Ja'nrëbi, Roma huë'e jobona ti'anjënna, mai soldado ëjaguëbi preso zeansi'cua si'acuare
sani, ja'anru soldado ëjaguëna jo'cabi. Jo'caguëna, Pablo se'gare ca'ncona sani, yequë
huë'ena guaoni, te'e soldado hua'guëbi baguëni ëñaguë baguëna, te'e hua'guë bëani baji'i.

Pablo en Roma

17 Bëani ba'iguë, samute umuguseña bëani huajëni, ja'nrëbi judío ëja bain Romare
ba'ijënna, Bacuare choijë'ën caguëna, bacuabi ti'an raë'ë. Ti'an raijënna, Pablobi bacuani
coca quëabi:
—Yë'ë ënjo'ona raise'ere quëaguëna, achajë'ën. Mai ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru
te'e ruiñe yo'oguë ba'iyë yë'ë. Judío bain Jerusalén huë'e jobore ba'icuani gare gu'aye
yo'oma'isi'quëreta'an, yë'ëre preso zeanni, romano ëja bainna jo'cani, yë'ëni huani sen-
joja'ñete sen'ë.

18 Senjënna, romano ëja bainbi yë'ëni zoe senni achani, sa'ñeña cahuë: “Pablo yua gare
gu'aye yo'oma'isi'quëre sëani, baguëte gare huani senjomajën, baguëte etoni saoñu” cahuë.
19 Ja'nca cajënna, judío bainbi ai bëinjën, ai je'o bajën, yë'ëre huani senjo güese ëaye
yo'ojënna, yë'ë'ga ëjaguëni senhuë: “Romano bain ta'yejeiyereba ëjaguëna yë'ëre saojë'ën.
Baguë yua yë'ë yo'oguë ba'ise'ere te'e ruiñe masini, yë'ë ba'ija'yete coca quëani jo'caja'guë”
caguë sen'ë yë'ë. Yë'ë bain jubë judío bainni gare gu'aye caye beoguëta'an, ja'nca sen'ë yë'ë.
20 Ja'nca senguëna, romano ëja bainbi yë'ëre preso zeansi'quëre ënjo'ona raohuë. Ja'nca
raojënna, Rómana ti'anni ba'iyë yë'ë. Judío bain bënni senjose'e ro'ina ti'an raisi'quë sëani,
mësacuani ëñani coca caza caguë choë'ë yë'ë. Mai hua'na si'a Israel bainbi Riusu yo'oja'ye
cani jo'case'ere te'e ruiñe masini, baguë cuencueni raoja'guërebare ëñajën ëjojën ba'ijënna,
yë'ë'ga baguë ti'an rani ëñose'ere ëñasi'quëre sëani, yë'ëre preso huenni raohuë, quëabi Pablo.
21 Quëaguëna, bacuabi sehuohuë:
—Yëquënabi më'ë ti'an raija'yete gare huesëhuë. Judío bain Judea yijare ba'icuabi më'ë
ba'iyete gare toyani raomaë'ë. Yëquëna jubë judío bain ja'an yijabi raisi'cua'ga më'ë ba'iyete
gare gu'aye camaë'ë.
22 Si'a yijaña bainbi Cristo bain jubëte ai gu'aye cani achojënna, achahuë yëquëna. Ja'an
se'gare achajënna, më'ë'ga ja'an bain yo'ojën ba'iyete quëajë'ën. Achani masiye yëyë
yëquëna, sehuoni, baguëni senni achahuë.
23 Senni achajënna, baguë quëa umuguse cuencueni cajënna, ai jai jubë bainbi baguë ba'i
huë'ena ti'an raë'ë. Ti'an raijënna, Pablobi Riusu bainreba mame re'huani bayete quëani
achoguë na'ijaji'i. Moisés coca, Riusu ira bain raosi'cua coca, ja'an coca cani jo'case'ere
quëaguë, Riusu Raoja'guëreba ti'an raija'yete quëani achoguë, Jesucristo ti'an raise'ere
quëaguë, Ja'anguë yua mai gu'a juchare recoyo tënoguë raji'i baguë, caguë quëaguëna,
24 judío bain jubë jobo ba'icuabi si'a recoyo ro'tani Cristoni te'e zi'inhuë. Yequëcuaca
banhuë.
25 Pablo cocare achajën, sa'ñeña te'e ro'tamajën, te'e bëinjën bonëni saë'ë. Ja'nca sai
bi'rajënna, Pablobi bacuani si'a jëja cabi:
—Mai ira bainguë raosi'quë Isaías hue'eguëbi Riusu coca toyani jo'caguëna, achajë'ën.
Riusu Espíritubi Isaíasni coca ca güeseguëna, mai ira bain ba'isi'cuani re'oye quëaguë
ba'nquëña:
26 Ja'an bainna sani quëajaijë'ën:
Mësacua yua ganjo bacuata'an, yë'ë cocare achaye güeja'cua'ë.
Mësacua yua ñaco bacuata'an, yë'ë yo'oja'yete ëñajën ro'tama'ija'cua'ë.
27 Bacuabi yë'ë ro'taye'ru ro'taye güecua sëani, ja'an cocare bacuani quëajaijë'ën.
Yë'ë cocare te'e ruiñe achaye güecua sëani, bacua ganjo gui'ise'e'ru ba'iyë.
Yë'ë yo'oja'yete ëñani recoyo ro'taye güecua sëani, bacua ñaco ëñama'icua ruën'ë.
Ja'nca ruinsi'cuabi Riusu ba'iyete ëñani masiza cajën,
Riusu cocare achani ye'yeza cajën ba'icuata'an, bacua yua yë'ë ba'iyete masiye
porema'ija'cua'ë. Bacua gu'a juchare yë'ëni tëno güeseye gare porema'ija'cua'ë.
28 Riusubi ja'an cocare cani jo'casi'quëre sëani, mësacua yua te'e ruiñe achani ro'tani
masijë'ën. Mësacuabi Jesucristo recoyo tënoni mame re'huayete ro gu'a güeni senjojënna,
Riusubi yequë bain judío jubë ba'ima'icuana bonëni, bacuare baguë bainreba ba'iye choiji.
Choiguëna, bacuabi te'e ruiñe achani, baguëni recoyo te'e zi'inni ba'ija'cua'ë, cabi Pablo.
29 Ja'nca caguëna, si'a judío bainbi sa'ñeña senni achajën, Pablo coca case'ere cajën saë'ë.
30 Yureca Pablobi ja'nca quëani achoguë baji'i. Samu tëcahuëan baguë huë'ere ba'iguë
ro'iguëna, ai bain hua'nabi baguëni ëñajën raë'ë. Ëñajën raijënna, bacuani bojoguë,
31 Riusu cocarebare gare jo'caye beoye quëani achoguë baji'i. Bainbi baguëni gare
ënsema'ijënna, Riusu bainreba mame re'huani baye, mai Ëjaguë Jesucristo recoyo tënoñe,
ja'an si'ayete bainni te'e ruiñe ye'yoguë, Riusu cocarebare gare jo'caye beoye quëani
achoguë baji'i.

San Pablobi
ROMANO
Bainni utire toyani saobi

Saludo

1 Yë'ë, Pablo, Jesucristo ta'yejeiye yo'o conguë, Riusu cuencueni raosi'quë sëani, Riusu
cocarebare quëani achoguë ba'iyë yë'ë.
2 Riusu ira bain cuencueni ai ba'irëña raosi'cuabi baguë te'e ruiñe ba'i cocarebare toyani
jo'cajën,
3 Riusu Zin, mai Ëjaguë Jesucristo, baguë raija'yete quëani jo'cajën ba'nhuë. Baguë
bainguë'ru ba'iye cato, mai ira taita ba'isi'quë David hue'eguë, baguë bainguë yo'je raija'guë
baji'i.
4 Ja'nca ba'iguëta'an, Riusubi si'a jëja baguë ta'yejeiyete yo'oni ëñoguë, baguë Zinrebare
baguëte re'huani go'ya rai güeseni, maire ëñobi.
5 Ja'nca ëñoguë, maire conreba conguë, baguë cocareba quëani achocuare maire re'huani
raobi. Si'a bainbi achani, Cristoni si'a recoyo ro'taja'bë caguë, Cristo ba'iyete quëani
achocuare maire raobi.
6 Ja'nca raoguë, güina'ru mësacuare'ga Jesucristo bainre cuencueni re'huaye ro'taji Riusu.
7 Ja'nca sëani, mësacua Roma huë'e jobo ba'icua, Riusu yësi'cua, Cristo bain te'e ruiñe
ba'icua'ru cuencueni re'huasi'cua, mësacuani ën cocare toyani saoyë yë'ë. Mai Taita
Riusu, mai Ëjaguë Jesucristo naconi, bacuabi mësacuani ai ta'yejeiye conreba conja'bë,
cayë. Mësacuani bojo recoñoa huanoñe ba'icuare re'huaja'bë cayë. Mësacua recoyo bojojën
ba'ijë'ën, cayë.

Pablo quiere visitar Roma

8 Ru'ru, ëñere quëayë yë'ë. Si'a ën yija bainbi mësacua Jesucristoni recoyo ro'tayete
achajënna, mësacua si'acuare oiye ro'taguë, yë'ë Taita Riusuni ai bojoguë, mësacua ba'iyete
Riusuni Surupa cayë yë'ë, Jesucristobi yë'ëre quëaguëna.
9 Te'e ruiñe cayë yë'ë. Ja'nca caguëna, Riusubi ja'anre güina'ru masi güeseye poreji.
Ja'anguëni si'a recoyobi si'a jëja conguë ba'iyë yë'ë, baguë Espíritubi conguëna. Ja'nca
conguë, baguë Zin ba'iye, baguë cocareba ja'anre si'a bainni quëani achoyë yë'ë. Quëani
achoguë, mësacua ba'iyete Riusuni sencaiguëna, Riusubi yë'ë ujayete achaji.
10 Ja'nca ujaguë yurera mësacuana ëñaguë saiyete yë'ëre re'huacaijë'ën, Riusuni señë yë'ë.
Baguë yëye'ru yo'oja'guë cayë.
11 Mësacuani ai ba'iye ai cu'e ëaji. Mësacuani ëñani, Quë'rë jëja recoñoa re'huasi'cua'ru
ruinjë'ën caguë, Riusu Espíritu yë'ëna insise'ere mësacuana insireba insiye ro'tayë yë'ë.
12 Mai recoyo ro'tajën ba'iyete sa'ñeña bojojën, sa'ñeña quë'rë jëja recoñoa re'huajën
bañuni cayë yë'ë.
13 Yë'ë bain ai yësi'cua, ëñere mësacuani quëani achoye yëyë yë'ë. Ai ba'iye mësacuana
ëñaguë saza caguëta'an, poremai'huë yë'ë. Mësacua jubëna sani, si'a ën yija yo'oguë
ba'ise'e'ru, Riusu yo'ore yo'oni bojoza caguë, ba saiyete ëjoyë.
14 Riusu cuencuesi'quë sëani, si'a bain judío jubë ba'ima'icuana sani, Riusu cocarebare
quëani achoye bayë yë'ë. Uti ye'yesi'cua, yequëcua airu ye'yesi'cua, yequëcua masijën cacua,
yequëcua ro ro'tajën cacua, si'a bainna saiye bayë yë'ë.
15 Ja'nca sëani, mësacua Roma bainre'ga cu'e ëaguëna, Cristo cocarebare mësacuani quëani
achoye yëyë yë'ë.

El poder del evangelio

16 Yë'ë'ga yua gare huaji yëye beoye Riusu cocarebare quëani achoyë, Riusu ta'yejeiyereba
ba'i cocare sëani. Si'a bainbi ba cocare si'a recoyo ro'tajën ba'itoca, Riusubi ai ta'yejeiyereba
yo'oni, bacuare tëani re'huani baji. Ru'ru, judío bain, ja'nrëbi judío bain jubë ba'ima'icua,
si'acuani baguë tëani re'huani bayete masi güeseji.
17 Riusu cocarebare ëñato, Riusu re'oye ba'iyete masiye poreyë mai. Maibi Jesucristoni
si'a recoyo ro'tatoca, Riusubi maini ëñani, re'o bain ba'iye maire caji. Ja'nca caji Riusu
coca toyani jo'case'e: "Cristoni si'a recoyo ro'taguë, ja'anguë yua Riusu re'o bainguë case'e
ba'iguëbi te'e ruiñera huajë recoyore baguë, si'arën ba'ija'guë'bi" toyani jo'case'e ba'iji.

La culpa de la humanidad

18 Yureca, Riusubi bain gu'aye yo'oye, Riusuni gu'a güeye, ja'an si'ayete bëinguë ro'taguë
ëñaji. Baguë bënni senjoja'ñete guënamë re'otobi masi güeseji. Baguë te'e ruiñe ba'i cocare
cani achoguëna, bacuabi ba coca ye'yo'cuare ënsejën, gu'aye yo'ojën ba'iyë.

19 Gu'aye yo'ojën ba'ijënna, Riusubi bacuani bënni senjoji, baguë ba'iye yua te'e ruiñe masi
güesese'e sëani.
20 Bain ñacobi baguë ba'iyete ëñama'icuata'an, Riusu ën re'oto re'huani jo'case'ere ëñajën,
baguë ba'iye, baguë ta'yejeiye carajeima'iñe, ja'anre te'e ruiñe masiye poreyë. Ja'nca
masiye porecuabi baguë ën re'oto re'huani jo'case'ere ëñani, Riusu ba'iyete ye'yeye poreyë.
Ja'nca porecuabi Riusuni tin ro'taye porema'iñë.
21 Riusu ba'iyete masicuata'an, baguëni te'e ruiñe ëñamajën ba'iyë bacua. Baguëni Surupa
caye beoye ba'ijën, baguëni bojoma'iñë. Ja'nca yo'ojën, ro bacua ëase'e se'gare ro ro'tajën, ro
quë'rë gu'aye yo'ojën ro'tajën ba'iyë. Zijei re'otore ganijën ba'iye'ru ba'iyë.
22 "Te'e ruiñe ye'yesi'quë'ë yë'ë" cacuata'an, ro ro'tajën ba'icua ruën'ë.
23 Mai Riusu carajeima'iguëte ro jo'cani senjoni, bain carajeicua, ca hua'i hua'na, yequë
hua'i hua'na, aña hua'na, ja'ancua ba'iye'ru imageña ro te'ntoni nëconi, ja'anna ro gugurijën
bojohuë.
24 Te'e ruiñe ro'tamajën ba'icua ruinsi'cua sëani, Riusubi caji: "Ro mësacua gu'a ëase'e
se'gare ro'tani, ja'anna bonëni saijë'ën" caguë, bacuare jo'cani senjoji. Gu'aye se'ga yo'ojën,
sa'ñeña si'si ro'tajën, bacua gu'a ga'nihuëanbi sa'ñeña ro a'ta yo'ojën, sa'ñeña gue ëase'e
yo'ojën ba'iyë.
25 Ja'nca ba'icuabi Riusu cocarebare ëñani, Gu'a coca'ë cajën, ro coqueye se'gare ro'tajën
bojoyë. Riusu re'huani jo'case'ere ëñani, ja'an se'gare bojojën cuirajën, ja'an se'gana
gugurijën ba'iyë. Riusurebare ro'tamajën, baguëte senjoñë. Senjocuata'an, ja'anguëni
caraye beoye bojo cocare quëani achojën ba'ire'ahuë. Ja'nca raë'ë.
26 Riusure jo'cani senjocua sëani, Riusubi bacua a'ta yo'oyete ëñaguë, Siso gu'aji caguë, ro
bacua gue gu'a ëase'ena jo'cani senjoji. Romi hua'na'ga bacua gu'a ga'nihuëanbi sa'ñeña a'ta
yo'ojën, sa'ñeña gu'aye së'ajën, Riusu re'huani jo'case'ere ro'taye beoye ba'ijën, ro bacua si'si
ëase'e se'gare cu'ejën ba'iyë.
27 Güina'ru, ëmëcuabi Riusu re'huani jo'case'ere ro'taye beoye ba'ijën, romire cu'eyete
güejën, sa'ñeña ro gu'aye së'ajën, ja'ncara'ru ro bojojën ba'iyë. Ja'nca yo'ojënna, Riusure siso
gu'aguëna, bacua se'ga Riusu bënni senjosi'cua ba'ija'cua'ë.
28 Riusu te'e ruiñe ba'iyete ye'yeye güejënna, Riusubi ro gu'aye yo'ojën ba'ija'bë caguë,
bacuare si'si recoñoa ro'tacuare senjobi.
29 Bacua'ga si'a gu'ayete caraye beoye yo'oreba yo'oyë. Sa'ñeña ro a'ta së'ajën ba'iyë.
Bonse ba ëaye rëinji. Bacua se'ga ba'iye'ru huanoñe ba'iyë. Gue ëase'e se'gare cu'ereba
cu'ejën ba'iyë. Bainre huani senjoñë. Sa'ñeña huayë. Ro coqueyë. Gu'a coca cayë. Yequëcua
ba'iyete hui'ya achoyë.
30 Sa'ñeña gu'aye cayë. Riusuni je'o bayë. Yequëcuabi coca yihuojënna, achaye güeyë. Ro
bacua ba'iye se'gare re'oye cayë. Gu'aye yo'oyete caraye beoye ro'tayë. Pë'caguë sanhuëbi
guansejënna, ro achajën, tin yo'oyë.
31 Re'oye yo'oye gare huesëyë. Bacuani fiatoca, ro'ima'iñë. Recoyo re'o huanoñe beoyë.
Yequëcuani oijën conma'iñë.
32 Riusubi yihuoni jo'caguëna, bacuabi ba cocare masiyë. "Ja'ncara'ru yo'otoca, huesëni
si'aye ba'iji" yihuoni jo'caguëna, bacua gu'ayete yua gue jo'caye beoye yo'ojën ba'iyë.
Yequëcua güina'ru yo'ojën ba'icuare'ga te'e ruiñe ëñajën bojoyë.

2

Dios juzga conforme a la verdad

1 Yureca si'a bainni coca yihuoguëna, achajën ba'ijë'ën. Mësacuabi yequëcua yo'ojën
ba'iyete si'nse ëaye ëñatoca, Riusubi mësacuare'ga si'nseye caji. Mësacua güina'ru yo'ojën
ba'ise'ere mësacuani ro'ta güeseguëna, sehuoye beoye ba'iyë mësacua.
2 Riusubi ja'anrë gu'aye yo'ojën ba'icuare si'nseguë, te'e ruiñe ro'taguë yo'oji. Ja'anre
masiyë mai.
3 Ja'nca yo'oguëna, yë'ë bain ai yësi'cua, mësacua'ga güina'ru gu'aye yo'ojën ba'iyë. Yequëcua
yo'ojën ba'iyete si'nse ëaye ëñatoca, Riusu bënni senjoja'rën ti'anguëna, ¿mësacua jarona
jëaja'cua'ne?
4 Riusubi ai ta'yejeiye conguë ba'iguë, bain sehuoyete bojora'rë ëjoguë, baguë bënni
senjoja'ñete yuta cama'iguëna, ¿mësacua guere yo'ojën te'e ruiñe ro'tama'iñe'ne? Riusubi
mësacuare ai conguë, mësacua gu'a jucha senjoñete mësacuani masi güeseguë, baguë yëyete
masi güeseguëna, ¿guere yo'ojën te'e ruiñe ro'tama'iñe'ne mësacua?
5 Riusubi baguë yëyete masi güeseguëna, mësacuare acha ëama'iji, recoyo ro'tajën
ba'ima'icuare sëani. Ja'nca sëani, Riusu bënni senjo umuguse, baguë te'e ruiñe ba'iyete ëño
umuguse, ja'an umugusebi ti'anguëna, mësacua se'gabi mësacuare bënni senjoguë ba'ija'yete
quë'rë ai ta'yejeiye bënni senjosi'cua ba'ija'cua'ë mësacua.

6 Si'acuani bacua yo'ojën ba'ise'ere ëñani, bacua bënni senjoja'ñete re'huani insiji Riusu.
7 Yureca, yequëcuabi jo'caye beoye re'oye yo'ojën, Riusu ta'yejeiye ba'iyete baguë carajeiye beoye ba'iyete, ja'anre ai ta'yejeiye cu'e ëaye ba'ijënna, Riusubi bacuare tëani re'huani baguë, si'arën ba'ija'yete bacuana insireba insiji.
8 Yequëcuabi bacua se'ga ba'iye'ru huanoñe ba'ijën, Riusu te'e ruiñe ba'iyete gu'a güejën, gu'aye yo'oyete ro'tajënna, Riusubi bacuani ai bëinreba bëinguë, bacuani bënni senjoreba senjoji.
9 Gu'aye yo'ocuare cato, si'acuabi ai ja'siye ba'ijën, caraye beoye ai yo'oreba yo'oyë. Riusubi ru'ru judío bainni bënni senjoji. Ja'nrëbi yo'je, judío jubë ba'ima'icuare'ga bënni senjoji.
10 Ja'nca ba'iguëna, re'oye yo'ocuare cato, Riusu ta'yejeiye ba'iyete, bojo recoyo huanoñe, ja'anre coreba coyë, Riusubi insiguëna. Ru'ru, judío bainna insini, ja'nrëbi yo'je, judío bain jubë ba'ima'icuana insiji Riusu.
11 Riusubi si'a bainre te'e ëñaguë sëani, yequëcuare quë'rë re'oye ëñama'iji.
12 Moisés coca toyani jo'case'ere beocuabi gu'aye yo'ojënna, Riusubi bacua gu'aye yo'ose'ere ëñani, Moisés coca toyani jo'case'ere ëñoma'iguëbi baguë bënni senjoñete caji. Moisés coca toyani jo'case'ere bacuabi yua ba cocare ye'yejënna, Riusubi bacua tin yo'ojën ba'ise'ere bacuani masi güeseni, bacua bënni senjoja'ñete insiji.
13 Bainbi Moisés coca toyani jo'case'ere achani yo'oma'itoca, ba'icuabi te'e ruin recoyo ba'iye ti'anma'iñë. Ba cocare achani yo'ojën ba'icua ja'ancuani Riusubi ëñani, re'o bain ba'iyë caji.
14 Judío bain jubë ba'ima'icuabi yua Moisés coca toyani jo'case'ere beoyë. Ja'nca beojënna, Riusubi bacua recoyo ro'tajën yo'o yo'oyete ëñani, Moisés coca toyani jo'case'ere'ru güina'ru yo'ojën ba'iyë bacua, caji.
15 Ja'nca yo'ojën, Moisés coca cani jo'case'e'ru, güina'ru yo'ojën, bacua recoñoareba ja'nca ro'tajën ba'icuare ëñoñë. Riusu re'huani jo'case'e sëani, bacuabi gu'aye ro'tato, sa'nti recoyo huanoji. Re'oye ro'tato, recoyo re'o huanoji.
16 Ja'nca ba'ijën, Riusu bënni senjo umuguse ti'anguëna, güina'ru recoyo huanoñe ba'iyë. Ja'an umugusebi Riusubi yua Jesucristote ëñoni, si'a bain yahue ro'tajën ba'ise'ere ëñani, ja'anre cuencueni, bacua bënni senjoñete huo'hueni insiji. Yë'ëbi Riusu cani jo'casi cocare quëani achoguëna, güina'ru ba'ija'guë'bi.

Los judíos y la ley de Moisés

17 Mësacuabi ja'ansi'cua cajën, "Yë'ë yua judío bainguë sëani, re'o bainguë'ë yë'ë. Moisés coca toyani jo'case'ere ye'yesi'quëbi yua Riusu bainguë'ë yë'ë.
18 Moisés coca ye'yesi'quë sëani, Riusu yëyete masiguë, ai re'oye yo'oye masiguë ba'iyë yë'ë" cayë mësacua.
19 Ja'nca cajën, "Yequëcua ba coca huesëcuani ye'yoye masiyë yë'ë" cayë. "Ñaco ëñama'icua'ru ba'ijënna, bacua gani ma'are ëñoñe masiyë yë'ë" cayë. "Zijei re'oto'ru ba'ijënna, bacuani miañe ëñoñe masiyë yë'ë" cayë mësacua.
20 "Te'e ruiñe ro'tamajënna, te'e ruiñe ye'yoye masiyë yë'ë. Zin hua'na ba'icua'ru ba'ijënna, te'e ruiñe yihuoye masiyë yë'ë. Moisés coca ye'yesi'quë sëani, te'e ruiñe ba'iyete ai masireba masiyë yë'ë" ja'anre cajën ba'iyë mësacua.
21 Ja'nca cajën, ro huacha ro'tajën ba'iyë mësacua. Yequëcuani ye'yoye ro'tajën, ¿mësacua guere yo'ojën, mësacua ye'yojën ba'iye'ru yo'oma'iñe'ne? "Bonse jianma'ijë'ën" cajën, ¿mësacua guere yo'ojën, bonse jiañe'ne?
22 "Tin romigoni yahue bama'ijë'ën" cajën, ¿mësacua guere yo'ojën, tin romigoni yahue baye'ne? Huacha riusu hua'i te'ntoni ëcose'ere güeyereba güeye cacuata'an, ¿mësacua guere yo'ojën, ba uja huë'eñare jian cacaye'ne?
23 "Riusu coca ye'yesi'quë'ë yë'ë" cajën, ¿mësacua guere yo'ojën, baguë cani jo'case'ere yo'oma'iñe'ne? Ja'nca yo'omajën, baguëte ro jayaye'ru yo'oyë mësacua.
24 Riusu coca uti pëbëna ëñato, "Judío bain jubë ba'ima'icuabi mësacua judío bain ro'ina Riusu ba'iyete gu'aye cayë" caji. Ja'nca case'e sëani, mësacua ba'iyete ro'tajën ba'ijë'ën.
25 Mësacua go neño ga'nihuë tëyose'ere ro'tato, re'oye ba'iji, Moisés coca guanseni jo'case'e'ru yo'otoca. Yo'oma'itoca, ja'nca tëyosi'cua ba'ijën, ro ba'iyë. Riusubi ja'anre ëñama'iji.
26 Judío bain jubë ba'ima'iguë, go neño ga'nihuë tëyoma'isi'quë, ja'anguëbi Moisés coca guansese'e'ru yo'otoca, Riusubi re'oye yo'oguë ba'iguëre'ru baguëte ëñaji. "Go neño ga'nihuë tëyosi'quë'ru te'e ba'iji" caji Riusu.
27 Ja'nca ba'iguëna, judío bain jubë ba'ima'icuabi yua mësacua judío bain gu'aye yo'ojën ba'ise'ere ëñani, mësacuani gu'aye cani jo'cayë. Mësacuaca yua Moisés coca toyani jo'case'ere bajën, go neño ga'nihuëte tëyo güesesi'cuata'an, Riusu coca guansese'ere ro

ro'tajën, tin yo'ojën ba'iyë. Judío bain jubë ba'ima'icuaca yua go neño ga'nihuëte tëyo güesema'isi'cuata'an, Riusu coca guansese'e'ru yo'ojën ba'iyë. Ja'nca ba'ijënna, mësacuabi bacua re'oye yo'ojën ba'iyete ëñani, mësacua gu'a juchare masiyë.
28 Yureca, Riusu bainreba ba'icuare cu'eto ¿jarocua'ne? ¿Judío bain go neño ga'nihuë tëyosi'cua se'ga ba'iye'ne? Bañë.
29 Riusuni si'a recoyo ro'tajën ba'icua, ja'ancuabi yua Riusu bainreba ba'iyë. Riusu coca ye'yese'e se'gabi Riusuni recoyo ro'taye ti'anma'iñë. Riusu Espíritubi ro'ta güeseguëna, te'e ruiñe Riusuni si'a recoyo ro'tajën ba'iyë. Ja'nca ba'ijën, "Bainbi yë'ëre re'oye ëñajën ba'ija'bë" ro'taye beoye ba'iyë. Riusu re'oye ëñañe se'gare ëjojën ba'iyë bacua.

3

1 Ja'nca ba'iguëna, judío bain bacua bani'ga, ¿gue re'oye ba'iye'ne?
2 Ai ba'iye ai re'oye ba'iji. Ru'ru cato, Riusubi baguë coca cani jo'case'ere judío bainna insini jo'cabi.
3 Yequëcua bacua jubë ba'icuabi recoyo te'e ruiñe ro'tama'isi'cuata'an, Riusubi baguë cani jo'case'e'ru tin yo'oma'iji.
4 Gare banji. Riusu yua te'e ruiñereba yo'oguë ba'iji. Si'a bainbi ro coquejën ba'ito'ga, te'e ruiñe se'ga ba'iji Riusu. Baguë coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca caji:
Yequëcuabi më'ëre gu'aye cajënna, bacua justicia yo'oye carajën ba'ija'bë caguë, te'e ruin cocabi re'oye sehuoni, bacua'ru quë'rë ta'yejeiye caguë ba'ijë'ën.
5 Yureca gu'a bain hua'na yequëcuabi ñaca sehuojën cayë: "Maibi gu'aye yo'ojënna, bainbi Riusu re'oye yo'oyete quë'rë te'e ruiñe masiye poreyë. Ja'nca porejënna, Riusubi maini bënni senjotoca, ai gu'aye yo'oji" cajën ba'iyë bacua.
6 Ja'nca cajën, ai huacha cacua ba'iyë. Bacua caye yua te'e ruiñe ba'itoca, bain gu'a jucha yo'ocuani bënni senjoñe huacha yo'oguë ba'ire'abi Riusu.
7 Ja'nca sehuoguëta'an, ba gu'a bainbi achamajën, maini cayë: "Yureca, maibi ro coquejën ba'ijënna, bainbi Riusu te'e ruiñe ba'iyete quë'rë ai re'oye masini, baguëni ai ba'iye ai ta'yejeiye cocare cayë. Ja'nca yo'otoca, Riusubi mai gu'aye yo'oyete ëñani, maini bënni senjoñe beoye gare ba'ire'abi" cayë bacua.
8 Ja'nca cajën, maini jayaye yëjën, yequëcuabi ja'nca cajën ba'iyë. Yë'ë ye'yo cocare'ga cajën, Güina'ru ye'yoguë cayë yë'ë cajënna, ja'nca ye'yoye beoye gare ba'iyë yë'ë. Te'e ruiñe gare caye beoye ba'iyë bacua. Riusubi ai re'oye yo'oguë, bacuani bënni senjoñe caji.

Todos somos culpables

9 Yureca, mai hua'na judío bain ba'ijën, ¿yequëcua'ru quë'rë re'oye ba'iye? Gare bañë. Si'a bain, judío bain, tin bain, si'acuabi gu'a juchana zemosi'cua ba'iyë.
10 Yë'ë case'e'ru Riusu cocabi güina'ru quëaji:
Re'o bain te'e ruiñe ba'icuare cu'eto, gue tinjañe beoye ba'iji.
11 Riusu ba'iyete ye'yesi'cua, Riusure cu'ejën ba'icua, ja'ancuare cu'etoca, gare beoyë.
12 Si'a bain beoru yua tin ma'ana bonëni ganijaijën ba'iyë.
Riusure jo'cani senjojën, gu'aye se'ga yo'ojën ba'iyë.
Re'oye yo'oye beoye ba'iyë.
Re'oye yo'ocuare cu'eto, gue tinjañe beoye ba'iji.
13 Bacua yi'oboanre ancoto, bain tansi gojeña otase'e'ru ba'iyë.
Bacua yi'o case'e yua ro coqueye se'ga ba'iji.
Aña hua'na eo baye'ru ba'iyë.
14 Bacua yi'obobi ai gu'aye careba cani jo'cayë.
Si'si se'gare cayë.
15 Bainni je'o bajën, huani senjoñu cajën, ja'anre te'e jëana yo'o ëaye ba'iyë.
16 Ai gu'aye yo'ojën, huesoni si'ajën, ja'anre ai yo'oreba yo'ojën ganiñë.
17 Recoyo bojo huanoñete gare huesëjën ba'iyë.
18 Riusuni te'e ruiñe ëñañe, ja'anre ye'yeye aireba caraji bacuare.
19 Yureca, Riusu ira coca toyani jo'case'ere bacuabi yua Riusu guansese'e'ru güina'ru yo'oye bayë. Si'a bainbi bacua gu'a juchare ëñani masija'bë caguëna, bain gu'aye yo'ose'ere ro'tajën, Riusuni sehuoye beoye ba'iyë. Riusubi bënni senjoguëna, gare jëaye beoji.
20 Riusu ira coca toyani jo'case'ere ëñani, güina'ru yo'otoca, ja'an yo'oye se'gabi bain re'ojeiye ti'anma'iñë mai. Ja'an cocare ëñani, mai gu'a jucha ba'iyete te'e ruiñera masiyë mai.

La salvación es por medio de la fe

21 Bain hua'nabi Riusu re'o bain ba'iñu cajën, Moisés ira coca cani jo'case'e'ru güina'ru yo'o ëaye ba'isi'cuata'an, ja'an yo'oye ti'anmaë'ë. Ti'anmatena, yurereba Riusubi tin yo'oye

bainni masi güeseji. Moisés, Riusu ira bain raosi'cua, bacuabi ja'an yo'oye ru'ru quëani masi güesejënna, Riusubi yurereba bainni quëani masi güeseji.
22 Riusu re'o bain ba'iye yëtoca, Jesucristoni si'a recoyo ro'tajën ba'icua, si'acuare ëñani, Riusubi bacuare re'o bain ba'iyë caguë, baguë bainrebare re'huani baja'guë'bi. Ja'an yo'oye si'a bainni te'e masi güeseji Riusu.
23 Si'a bain yua gu'aye yo'ojën ba'icuare sëani, Riusu ta'yejei re'otona ti'añe caraji si'acuare.
24 Ja'nca carayeta'an, Cristo Jesusbi mai jucha ro'ire junni tonguëna, Riusubi maire conreba conguë, baguë re'o bainre maire re'huaji. Re'o bain ba'iye'ru maire ëñaji. Jesucristoni si'a recoyo ro'tatoca, Riusu bain ruiñë mai.
25 Riusubi bain gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere ëñaguë, Yuta bënni senjoma'iñë caguë, yure tëca ëjoguë baji'i. Ëjoni ja'nrëbi, yurereba, Si'a bain ëñaja'bë caguë, Cristote ëñoni, bainre junni tonja'guëte re'huani, maina jo'cabi. Ja'nca jo'cani, mai gu'a jucha ro'ire junni tonguëna, maibi Cristoni si'a recoyo ro'tatoca, mai gu'a juchare huanë yeni, maire mame recoyo re'huani baji.
26 Yurereba Riusubi baguë re'oye ba'iyete bainni masi güeseguë, baguë tëani re'huani bayete bacuani masi güeseji. Masi güeseguë, Jesusni si'a recoyo ro'tacua, si'acuani ëñani, Re'o bain'ë caguë, bacuare baguë bainre re'huani baji.
27 "Yë'ë yo'o yo'ose'e se'gabi re'ojani ba'iyë yë'ë" catoca, Riusuna ti'añe beoye ba'iyë. Bain yo'o yo'oyete ëñama'iji Riusu. Cristoni si'a recoyo ro'tatoca, Riusubi conreba conguë, maire re'o bainre re'huani baji.
28 Ja'nca sëani, Moisés coca toyani jo'case'e ye'yeye se'gabi Riusu bain ruiñe beoye ba'iyë. Jesucristoni si'a recoyo ro'tajën, ja'an se'ga yo'ojënna, Riusubi baguë bainrebare maire re'huani baji.
29 ¿Mësacua guere ro'taye'ne? ¿Judío bain se'gabi Riusu bain ba'iye ro'taye? Bañë. Tin bain'ga Riusu bain ba'iye poreyë,
30 gañaguë Riusu ba'iye sëani. Ja'nca sëani, judío bain go neño ga'nihuë tëyosi'cua ba'ijën, bacua ye'yese'ebi Jesucristoni si'a recoyo ro'tatoca, Riusubi baguë bainre bacuare re'huani baji. Tin bain'ga go neño ga'nihuë tëyoma'isi'cua ba'ijën, Jesucristoni si'a recoyo ro'tatoca, güina'ru baguë bainre bacuare re'huani baji Riusu.
31 Ja'nca si'a recoyo ro'tajënna, ¿Riusu ira cocabi carajeija'guëguë? Banji. Quë'rë ta'yejeiye te'e ruin coca'ru ba'iji.

4

El ejemplo de Abraham

1 Yureca, mai ira taita Abraham ba'iguë ba'ise'ere ro'tani, baguë re'oye ba'iguë ba'ise'ere ye'yejë'ën,
2 Baguë re'oye yo'o yo'ose'ebi judío bain ro'taye'ru re'ojeisi'quë ba'itoca, "Yë'ëta'an re'oye yo'oguë ba'iyë yë'ë" caye porere'abi. Ja'nca cato'ga, Riusubi, Guaye ro'taji, caguë ëñare'abi.
3 Abraham ba'iguë ba'ise'ere masiye yënica, Riusu ira coca toyani jo'case'ere ëñani masijë'ën. Ñaca caji: "Abrahambi Riusuni si'a recoyo ro'taguëna, Riusubi baguëni ëñani, Re'o bainguë ba'iji" caguë, baguë bainguëre baguëre re'huani babi. Ja'nca caji Riusu coca.
4 Yureca, mësacua ëñere'ga masiyë. Yo'o yo'oguëbi baguë yo'ore yo'oni tëjini, baguë sueldo curire coji. Ro insise'e beoji. Baguë yo'o yo'ose'ebi coni baji.
5 Ja'nca ba'iyeta'an, Riusubi bain ba'iyete ëñani, bacua re'oye yo'ose'e ro'ire bacua premiote insima'iguë ba'iji. Ro gu'a bain ba'icuareta'an, baguë premiote bacuana ro insiye yëji Riusu. Baguëni si'a recoyo ro'tatoca, Riusubi bacuani ëñani, baguë bainrebare bacuare re'huani, Re'o bain ba'iyë caguë, bacuare re'huani baji.
6 Mai ira taita David ba'isi'quë'ga güina'ru bain ba'iyete quëabi. Riusubi bacua yo'o yo'ojën ba'ise'ere ro'tama'iguë, baguë se'gabi bainre re'huaguëna, ai ta'yejeiye bojoreba bojoyë. Ja'anre ro'taguë,
7 ñaca cani jo'cabi David:
Riusubi bacua gu'a juchare huanë yeni, baguë bainre re'huatoca, ai bojojën ba'ija'bë.
8 Riusubi bacua gu'a juchare se'e ro'tama'itoca, ai bojojën ba'ija'bë.
Ja'an cocare cani jo'cabi David.
9 Ja'nca cani jo'caguëna, judío bainbi, "Yëquëna se'gabi, go neño ga'nihuë tëyosi'cua sëani, Riusu bain ba'iyë" cacuata'an, ai huacha cayë. Tin bain'ga, go neño ga'nihuë tëyoma'isi'cuareta'an, Riusubi baguë bainre re'huani, bacuani bojo güeseji. Mai case'e'ru ba'iji: "Abrahambi Riusuni si'a recoyo ro'taguëna, Riusubi baguëni ëñani, re'o bainguë ba'iji" caguë, baguë bainguëre baguëre re'huani babi.

10 Ja'anre yo'oguë, ¿queaca baguëre re'huani baguë'ne Riusu? Abrahambi go neño
ga'nihuë tëyoni tëjiguëna, ¿ja'nrëbi yo'je, baguë re'o bainguëte re'huani baguë? Banbi.
Riusubi ru'ru re'huani babi.
11 Ru'ru, Abrahambi Riusuni si'a recoyo ro'taguëna, Riusubi baguë re'o bainguëte
re'huani babi. Bani, ja'nrëbi yo'je, go neño gañihuë tëyoye guanseni jo'cabi, si'a recoyo
ro'tasi'quëre sëani. Ja'nca ba'iguëna, si'a bain, Riusuni si'a recoyo ro'tacua go neño ga'nihuë
tëyoma'isi'cuata'an, Riusu bainreba ruiñë, Abraham ba'ise'e'ru baguë re'o bainre bacuare
re'huani baji Riusu, baguëni si'a recoyo ro'tajën ba'icuare sëani.
12 Ja'nca ba'iguëna, Abraham mamacuare cuencueto, go neño ga'nihuë tëyosi'cua
ba'icuata'an, si'acua yua taita Abraham si'a recoyo ro'taguë ba'ise'e'ru güina'ru ro'tatoca,
bacuabi Riusu bainreba ruiñë. Abraham ba'ise'e'ru güina'ru ba'iyë bacua.

La promesa se cumple por medio de la fe

13 Riusubi yua Abraham, baguë bain ba'ija'cua, bacuare insijai cocare cani jo'caguë, "Si'a
ën yija re'otore baja'guë'ë më'ë" cabi. Ja'nca caguë, Moisés coca case'e'ru yo'ojë'ën camaji'i.
Abraham, baguë bain ba'ija'cua, bacuabi yë'ëni si'a recoyo ro'tajën ba'itoca, bacuare yë'ë
bainre re'huani, yë'ë bayete bacuana insija'guë'ë, cabi Riusu.
14 Moisés coca bacua se'gabi Riusu insija'yete cotoca, ¿guere si'a recoyo ro'taye'ne? Ja'nca
ba'itoca, Riusubi ro coqueji.
15 Banji. Moisés cocare ye'yetoca, Riusu bënni jo'caja'yete ye'yeyë. Ja'an coca beotoca,
¿gue gu'aye yo'oye ba'iye'ne?
16 Ja'nca sëani, Riusubi bain recoyo ro'taye se'gare ëñaguë, baguë insijai cocare cani
jo'cabi, ro insija'ye ro'taguëbi. Ja'nca cani jo'caguë, Moisés cocare bacua se'gana insiye
ro'tamaji'i. Si'a bain, yë'ëni si'a recoyo ro'tacua, Abraham ro'taye'ru ro'tajën ba'icua,
Abraham bain ba'ija'cua sëani, ja'ancuana ro insini jo'caye ro'tabi Riusu. Ja'nca sëani, mai
hua'na si'acuabi Abraham recoyo ro'taguë ba'ise'e'ru te'e ro'tajën bañuni.
17 Riusu ira cocare ëñato, "Më'ë'ga ai jai jubë, si'a yijaña bain ba'ija'cua, bacua taitare
më'ëre re'huahuë" Abrahamni cabi Riusu. Ja'nca re'huaguëna, Abraham'ga baguëni si'a
recoyo ro'tabi. Ja'an Riusu, ju'insi'cuare huajëcuare re'huaguë, coca guansese'e se'gabi si'a
ën yija re'otore re'huani jo'caguë, ja'anguëni si'a recoyo ro'tabi Abraham.
18 Ja'nca ro'taguëbi Riusu insija'yete ëñaguë ëjobi. Ro bain ñaco se'gabi ëñato, gare ëjoye
beoye ba'ire'abi. Riusu re'huaye poreyete recoyo ro'taguë sëani, "ai jai jubëan bain taita"
runji'i. Riusu coca cani jo'case'e'ru güinareba'ru baji'i. "Më'ë bain ba'ija'cuabi ai jai jubë
jaijeija'cua'ë" caguëna, ja'nca baë'ë.
19 Abraham yua cien tëcahuëan ba'iye'ru ba'iguë, Riusu insija'yete caraye beoye ëjoguë
baji'i. Baguë pa'npo ëaguëna, Sarabi zin të'ya raima'igo garasi'co ba'igona, ja'anre
ro'tamaji'i. Baguë ga'nihuë gare jëja beo ga'nihuë ba'iguëta'an,
20 jëja recoyo huajëguëbi Riusu case'ere jo'caye beoye ro'tabi. Si'a jëja recoyo ro'taguëbi
Riusuni ai ta'yejeiye cocare cani bojoguë ëjobi.
21 "Riusu cani jo'case'e sëani, caraye beoye te'e ruiñe yo'oreba yo'oja'guë'bi" ro'tabi
Abraham.
22 Ja'nca si'a recoyo ro'taguëna, Riusubi baguëni ëñani, Re'o bainguë ba'iji caguë, baguë
bainguëre baguëte re'huani babi.
23 Ja'nca re'huani baguë, Abraham se'gare ëñamaji'i.
24 Maire'ga ëñani, ja'an cocare toyani, maina jo'cabi. Riusubi mai Ëjaguë Jesús ju'insi'quëni
huajëguëre go'ya rai güesebi. Ja'anguëni si'a recoyo ro'tatoca, maire baguë re'o bainre
re'huani baji.
25 Ja'nca yo'obi Riusu. Baguë Zinre mai gu'a jucha ro'ina insibi. Jucha beo hua'na ba'ija'bë
caguë, mai ro'ire junni tonbi. Yë'ë re'o bain ba'ija'bë caguë, baguë go'ya raise'ebi maini masi
güesebi.

5

Libres de culpa

1 Yureca, Riusubi maire mame recoyo re'huaguëna, recoyo bojocua ba'ijën, Riusuni je'o
bamajën ba'iyë mai. Mai Ëjaguë Jesucristobi mai ro'ire junni tonguëna, ja'nca ba'iyë mai,
baguëni si'a recoyo ro'tajën ba'itoca.
2 Ja'nca junni tonguë, maire Riusu ba'iruna nëcoguëna, Riusubi maire ai conreba conji.
Ja'nca conguëna, aireba bojojën, Riusu naconi bojoñu cajën, Riusu ta'yejeiye ëño umugusere
ëñajën ëjoyë mai.
3 Ja'nca bojojën, ai yo'ojën ba'icuata'an, quë'rë ta'yejeiye ai bojoyë. Ai yo'ojën ba'itoca,
quë'rë jëja recoyo bacua ruiñë. Ja'anre masiyë mai.

4 Jëja recoyo batoca, Riusuni ye'yesi'cuareba, ja'nji recoyo beocuareba ruiñë mai. Ja'nca
ruintoca mai'ga quë'rë bojojën, Cristo ëñojai umuguse quë'rë ai ba'iye ëñajën ëjojën ba'iyë
mai.
5 Gare jo'caye beoye Cristo raiyete ëñajën ëjojën, baguëni si'a recoyo ro'tayete senjoñe
beoye ba'iyë mai, Riusu Espíritubi conguëna. Riusubi baguë ai yëguë ba'iyete maini masi
güeseye yëguë, baguë Espíritute mai recoyona ai insini jo'cabi.
6 Mai hua'nabi ro porema'icua ba'ijënna, Cristo cuencuesirën ti'anguëna, Cristobi gu'a
bainre oiguë, bacua ro'ina junni tonbi.
7 Mësacuaca, Re'o bainguëni tëaza cajën ¿baguë ro'ina junni tonja'cua'ye mësacua? Ai re'o
bainguë ba'itoca, yequëcua samucua se'gabi baguë ro'ina junni tonma'iñe.
8 Ja'nca ba'iyeta'an, Riusubi baguë ai ta'yejeiye yëguë ba'iyete maini masi güesebi. Yuta
maibi gu'a bain se'ga ba'ijënna, Cristobi mai ro'ina junni tonbi.
9 Ja'nca junni tonguëna, mai gu'a jucha yua tënoni senjose'e ba'iji. Riusubi Cristo zie
tonse'ebi baguë re'o bainre maire re'huani baji. Ja'nca re'huani baguëna, Riusu bënni senjo
umuguse ti'anguëna, quë'rë se'e Cristo ro'ina jëaye poreyë mai.
10 Maibi Riusuni je'o bajën ba'isi'cuareta'an, baguë Zin junni tonse'ebi ro'iguë, Riusu
bainrebare maire re'huani babi. Re'huani bani, ja'anrëbi go'ya raiguë, quë'rë se'e ai conni
cuiraji maire. Riusu bënni senjorën ti'anguëna, maire bënni senjoñe beoye ba'iguë'bi.
11 Ja'nca ba'iguëna, mai hua'na recoyo huanoñe cato, mai Ëjaguë Jesucristo yo'oni
conse'ere ro'tajën, quë'rë ta'yejeiye bojojën, Riusuni ai bojoreba bojojën ba'iyë mai.

Adán y Cristo

12 Yureca, Adanbi gu'a jucha yo'oguë, baguë gu'a juchare si'a bainna jo'cabi. Ja'nca
jo'cani, junni huesëguëna, si'a bainbi güina'ru junni huesëyë, bacua gu'a jucha yo'ose'e sëani.
13 Ru'ru, bain gu'a jucha ën re'otore ba'iguëna, ja'nrëbi, Moisés coca guanseni jo'case'e
baji'i. Ja'an coca beotoca, bain gu'a juchare maini masi güesema'ire'abi Riusu.
14 Ja'nca masi güesema'iguëta'an, Adán ba'isirënbi Moisés raisirën tëca, bain gu'a jucha
yo'ose'ebi junni huesëjën ba'nhuë. Adán se'gabi Riusu guansese'ere ro achani, tin
yo'oguëna, yequë bain yo'je raisi'cuabi güina'ru gu'aye yo'omajën, Adán ju'iñe'ru junni
huesëjën ba'nhuë. Adán ba'iyete ëñato, Riusu cuencueni raoja'guë, ba Cristo raija'ye baguë
ba'iyete ye'yeye poreyë mai.
15 Ye'yeye porecuata'an, ba samucuabi tincua ba'iyë. Adanbi gu'aye yo'oguëna, ai bainbi
Adán ro'ina junni huesëhuë. Junni huesëcuata'an, Riusubi ai bainre conguë, Jesucristote
raoguë, baguë go'ya raiyete quë'rë ta'yejeiye ba'iye'ru maina ro insireba insiji.
16 Ja'nca insini, gu'a jucha yo'oguë ba'isi'quë'ru yo'omaji'i. Adán se'gabi te'e gu'a jucha
se'gare yo'oguëna, si'a re'oto bainna junni huesëyete jo'cabi Riusu. Jo'caguëna, Riusubi si'a
bain gu'a jucha yo'ose'ere oiguë ëñani, Jesucristote raoni, junni ton güeseni, ja'an ro'ina
maire baguë re'o bainre re'huani baji.
17 Bainbi Adán gu'aye yo'ose'e ro'ina junni huesëtoca, güina'ru Jesucristo junni tonse'e
ro'ina yua Riusu re'o bain ruiñë. Riusubi mai gu'a juchare tënoni senjoguëna, Jesucristo
naconi Riusu ëja bain ba'ijën, baguë naconi si'arën ta'yejeiye ba'icua ba'ija'cua'ë mai.
18 Ja'nca sëani, Riusubi te'e bainguë Adán hue'eguë, baguë gu'a jucha yo'ose'e se'gare
ëñani, si'a bainna bënni senjoñe cani jo'catoca, güina'ru te'e bainguë Jesucristo hue'eguë,
baguë re'oye yo'ose'e se'gare ëñani, si'a bain jëayete masireba masi güeseji Riusu.
19 Adán se'gabi Riusu guansese'ere ro achani yo'oma'iguëna, ai bainbi gu'ajaë'ë. Güina'ru
Jesucristo se'gabi te'e ruiñe achani yo'oguëna, ai bain Riusu re'o bainre re'huasi'cua
ba'ija'cua'ë.
20 Riusubi baguë ira coca Moisés naconi jo'caguëna, bain gu'a jucha quë'rë masi güesese'e
baji'i. Ja'nca ba'iguëta'an, bainre quë'rë ta'yejeiye ai conji Riusu.
21 Bainbi gu'a jucha yo'oni gare junni huesëjënna, yureca, Riusubi maire conza caguë,
mai Ëjaguë Jesucristo junni tonse'e ro'ina baguë re'o bainre maire re'huani baguëna, gare
carajeiye beoye huajëjën ba'ija'cua'ë mai.

6

Muertos respecto al pecado pero vivos en Cristo

1 Ja'nca ba'ija'cua ba'itoca, yequëcuabi huacha cajën, Riusubi maire quë'rë conja'guë cajën,
mai gu'a juchare senjoñe beoye yo'oñuni cayë.
2 Ja'nca cajën, ai huacha cayë. Maibi gu'a jucha jo'cani senjosi'cua sëani, gare se'e gu'aye
yo'oye porema'icua ruën'ë mai.
3 Mësacuabi ëñere ye'yemanica, ye'yejë'ën. Jesucristoni si'a recoyo ro'tajën bautiza
güesejën, baguë ai yo'oni junni tonse'ere ro'tajën, mai ja'anrë yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cajën,
baguë yëye se'gare yo'ojën bañuni cayë.

4 Ja'nca sëani, mai ja'anrë yo'ojën ba'ise'e'ru gare se'e yo'omajën, Cristo junni tonse'ere
ro'tajën, ro mai yëyete gare se'e yo'omajën ba'iyë mai. Mai Taita Riusubi baguë ta'yejeiye
ba'iyete masi güeseguë, Cristo ju'insi'quëre huajëguëte go'ya rai güesebi. Go'ya rai
güeseguëna, mai'ga mame recoyo re'huasi'cua ba'ijën, Cristoni si'a recoyo ro'tajën ba'icuabi
mai ja'anrë yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani senjoni, Cristo naconi jucha beocua te'e zi'inni
ba'ijën, baguë yëye'ru te'e yo'ojën bañuni.
5 Ja'nca sëani baguë junni tonse'ere ro'tajën, mai ja'anrë ba'ise'ere gare jo'cani senjoñu
cajën ba'iyë mai. Ja'nca ba'ijën baguë go'ya raise'e'ru mame go'ya raijën, baguë naconi te'e
zi'inni ba'ijën, mame recoyo re'huasi'cua ba'iyë mai.
6 Baguë crusu sa'cahuëna ju'inguë, mai gu'aye yo'ojën ba'ise'ere'ga tonni senjobi. Mai
ja'anrë yo'ojën ba'ise'e'ru gare se'e yo'oye beoye bañuni cajën, Cristo naconi te'e zi'inni
ba'iyë. Mai gu'a jucha yo'o ëayete yua gare se'e huanoñe beoye ba'iyë mai.
7 Bainguëbi junni huesëtoca, baguë gu'a jucha yua se'e yo'oye beoye ba'iji.
8 Güina'ru maibi Cristo naconi te'e zi'inni ba'ijën, gu'a jucha beocua ba'itoca, te'e
ju'insi'cua'ru ba'itoca, baguë naconi te'e go'ya raija'cua'ë, ro'tayë mai.
9 Cristo go'ya raisi'quëbi yua gare se'e junni toñe beoye ba'iji. Huajëguë se'gabi gare
carajeiye beoye ba'iji.
10 Bain jucha ro'ire junni tonguë, gare se'e junni toñe beoye ba'iji. Go'ya raisi'quëbi
Riusuni cu'eguë, Riusu naconi si'arën huajëguë ba'iji.
11 Ja'nca yo'osi'quë sëani, mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'isi'cuabi gare se'e yo'oye beoye
ba'icua'ë. Gare se'e gu'aye yo'oye ro'tama'icua ba'iyë. Ja'nca ba'icuabi mai Ëjaguë Cristo
Jesusre ro'tajën, mame recoyo re'huasi'cua ba'ijën, Riusu ta'yejeiye ba'iyete senjën, baguë
yëye se'gare yo'ojën, gare huajë hua'na'ru ba'iyë mai.
12 Gu'a jucha zemoni yo'ojën ba'ise'ere se'e ro'taye beoye ba'ijë'ën. Gue ëase'ere yo'oye
beoye bañuni cajën, gu'aye yo'oye gare se'e ro'tama'ijë'ën.
13 Mësacua ga'nihuëan gu'a jucha yo'oye beoye cuencuesi'cua sëani, gu'aye yo'oye gare
se'e ro'taye beoye ba'ijë'ën. Mësacua yua si'a jëja Riusuni ro'tajën ba'ijë'ën, mame recoyo
re'huasi'cua sëani. Mësacua ba'iye si'aye beoru Riusuna cuencueni jo'cajë'ën. Mësacua
ga'nihuëanbi Riusu yo'o coñe se'ga yo'ojën ba'ijë'ën, re'oye ba'iye sëani.
14 Gu'a jucha zemomajën ba'icua sëani, ira coca guansese'ere sehuoma'icua ba'iyë
mësacua. Riusu coñete ye'yeni ba'iyë mësacua.

Un ejemplo tomado de la esclavitud

15 Ira coca guansese'ere sehuoma'icua, Riusu coñete ye'yecua, ja'an ba'icua sëani, ¿gu'a
juchare yo'oñu cacuaye mai? Gare bañë.
16 Ëjaguëni yo'o concua ruintoca, ba ëjaguë yëse'e se'gare yo'oye bayë mësacua. Baguëbi
guanseguëna, güina'ru yo'oye bayë mësacua. Gu'a jucha yo'o contoca, gu'a juchana junni
huesëyë. Te'e ruiñe achajën, Riusu yo'o contoca, Riusubi mësacuare re'oye ëñani, baguë re'o
bainre re'huani baji.
17 Riusuni bojojën, baguëni surupa cajën bañuni, cayë. Mësacua gu'a jucha yo'o conjën
ba'isi'cuata'an, yurera Riusu cocarebare achani, si'a recoyo ye'yejën, te'e ruiñe ba'i coca
case'e'ru güina'ru yo'ojën ba'iyë mësacua.
18 Riusubi mësacua gu'a jucha yo'o conjën ba'isi'cuare tëani, baguë yo'o conjën, yua te'e
ruiñe yo'ojën ba'icuare re'huabi.
19 Yureca, mësacua ro bain hua'nabi Riusu ba'iyete ye'yeye carajënna, ro bain ganjo
achaye, ja'an coca se'gabi mësacuani yihuoyë yë'ë. Mësacua gu'a jucha ba'ijën, si'si recoyobi
ro'tajën, ro yo'ojën ba'nhuë. Yureta'an, Riusu te'e ruiñe yo'o concua ruinjë'ën. Baguë yo'o
se'gare conjën, mame recoyo re'huasi'cua ba'ijën, re'oye yo'ojën ba'ijë'ën.
20 Mësacua gu'a jucha zemojën ba'isi'cua ba'ijën, Riusu re'oye ba'iye, baguë bain ba'iye,
ja'anre gare ro'taye beoye baë'ë.
21 Ja'nca ba'ijën, mësacua gu'aye yo'ojën, ¿guere core'ne? Gu'ana sëani, mai gati ëaye sëani,
junni huesëye se'ga core'ahuë mësacua.
22 Yureta'an, Riusubi mësacua gu'a jucha zemosi'cuare tëani, baguë bain concuare
mësacuare re'huani baji. Ja'nca baguëna, baguë yo'ore si'a jëja yo'ojën, si'a recoyo bojojën,
gare jucha beocuare re'huasi'cuabi Riusu naconi te'e zi'inni ba'ija'cua'ë. Ba'ijënna, Riusu
insi umuguse ti'anguëna, si'arën ba'iyete mësacuana ro insiji.
23 Gu'a jucha yo'o conjën ba'itoca, junni huesëye se'ga ba'iji. Riusu bain re'huasi'cua,
mai Ëjaguë Jesucristo naconi te'e zi'inni ba'itoca, Riusubi maire gare carajeiye beoye ba'i
hua'nare re'hua güeseji.

7

Un ejemplo tomado del matrimonio

1 Yureca, yë'ë bain ai yësi'cua ëñere quëaguëna, mësacuabi re'oye achayë, Riusu ira coca
ye'yesi'cua sëani. Ja'an coca guanseni jo'case'e yua ën yija ba'i umuguseña se'gabi achaye
bayë.
2 Güina'ru, romigobi bago ënjë ba'i umuguseña se'gabi yequëni huejaye porema'igo.
Baguëbi junni huesëtoca, yequëni huejaye porego.
3 Bago ënjë ba'iguëna, yequë naconi ba'itoca, gu'a romigo casi'co ba'igo. Bago ënjëbi
junni huesëguëna, ënjëni sehuoma'igobi yequëni huejatoca, gu'aye yo'oma'igo ba'igo. Ru'ru
basi'quëni hueansi'co sëani, yequëni huejaye porego.
4 Yë'ë bain ai yësi'cua, mësacua'ga güina'ru Cristo naconi te'e recoyo ba'iyë. Mësacua yua
ira coca ye'yesi'cuabi yua ja'an cocana se'e sehuoye beoye ba'iyë. Cristobi junni tonni
go'ya raiguëna, mësacuabi ira coca guansese'ere yo'oye gare jo'cani, baguëna ti'anhuë. Ja'nca
ti'anjën, Riusu bain ruinjën, baguë yo'o yo'ojën, baguëni te'e conjën ba'iyë.
5 Ru'ru, mai ba'iye se'gare ro'tajën, ira coca guansese'ere ëñajën, gu'a jucha yo'oyete
quë'rë se'e ro'tajën baë'ë, ba coca ëñose'e sëani. Ja'nca ro'tajën, gue ëase'ere yo'oñu cajën,
ga'nihuëan gu'ajani, recoyo ju'in hua'na ba'iye'ru ruën'ë.
6 Yureta'an, ba coca guansese'ena sehuoye beoye ba'iyë mai. Riusubi maire tëani baguë
sëani, ju'insi'cua sehuoma'iñe'ru ba coca guansese'ena se'e sehuoye beoye ba'iyë mai. Mai
ja'anrë ba'ise'ebi ba coca te'e ruiñe yo'oye se'ga yo'ocuata'an, yurera se'e yo'oma'iñë. Mame
re'huasi'cua sëani, Riusu Espíritubi conguëna, Espíritu naconi ganini, Riusuni bojojën conjën
ba'iyë mai.

El pecado que está en mí

7 Ja'nca sëani, ¿guere caye'ne mai? ¿Ira coca guansese'ebi gu'aji cacuaye mai? Gare bañë.
Ba coca guanseni toyase'ere ëñani, gu'a jucha ba'iyete masihuë yë'ë. Ba cocare ëñato,
"Yequëcua bonsere ba ëayete ro'tama'ijë'ën" caguëna, ba gu'ayete masihuë yë'ë. Ba ira
cocabi quëama'itoca, huesëre'ahuë yë'ë.
8 Ja'nca masiguëna, gu'a jucha yo'oye si'a recoyo huanobi yë'ëre. Yequëcua bonsere ëa
ëñañe bani ai ro'tahuë. Ira coca guansese'ere masimanica, gu'a jucha huanoñe beoye
ba'ire'ahuë.
9 Ira coca yuta ye'yema'iguëna, huajë recoyo huanoñe baji'i yë'ëre. Ba'iguëna, ja'nrëbi, ba
cocare ye'yeni, gu'a jucha yo'oguë ba'ise'ere masini, Ro baë'ë yë'ë, caguë ro'tahuë.
10 Riusu bënni senjoñe se'ga ba'iji yë'ëre. Ba cocabi re'o ma'a ganiñete ëñose'eta'an, yë'ë
huesësi recoyo baye huanoñe masihuë.
11 Ira coca guansese'ebi gu'a juchare ëñoguëna, masihuë yë'ë. Masini, gu'a juchare yo'oza
caguë, coque güeseguëna, Riusu bënni senjoñete jëama'ire'ahuë yë'ë.
12 Ira coca guansese'e se'gare ëñato, re'o coca ba'iji. Riusu jo'case'e sëani, gu'aye yo'oye
gare ënseguë, te'e ruiñe ba'iye se'gare ye'yoji.
13 Re'o coca ba'itoca, ¿queaca yë'ë bënni senjoja'ñete caguë'ne? Ba coca se'gabi yo'omaji'i.
Gu'a jucha se'gare ro'tani yo'oguë, yë'ë bënni senjoja'ñete ro'tahuë. Re'o cocare ëñani
masini, ba gu'a jucha yo'oye ro'ta bi'rahuë. Ja'nca ba'iguëbi bënni senjosi'quë ruën'ë yë'ë.
Ja'nca ruinguëbi, Riusuni gu'a güeyete ye'yeni, yë'ë ai gu'aye yo'oguë ba'ise'ere masihuë.
14 Ira coca guansese'e yua Riusu insise'e sëani, Riusu yëye'ru mai yo'ojën ba'iyete maini
ye'yoji. Ja'anre masiyë mai. Ja'nca ye'yoguë ba'iguëta'an, yë'ë yua ro bainguë ba'iguëbi gu'a
jucha yo'oye se'gare ye'yesi'quë ba'iyë.
15 Yë'ë yo'oguë ba'iye ¿queaca ba'iguë'ne? Huesë ëaji yë'ëre. Yë'ëbi re'oye yo'oye
ro'taguëta'an, ja'nca yo'oye yëma'iñe, gu'aye yo'oye caguë, ja'an se'ga yo'oguë ba'iyë yë'ë.
16 Yë'ë yo'oye yëma'iñete yo'oguë, ira coca guansese'e, yua ja'an re'oye ba'iyete ro'tani, ira
coca guansese'ere yo'oja'ma cayë.
17 Ja'nca sëani, yë'ë se'gabi gu'aye yo'oma'iñë. Gu'a jucha yë'ë recoyo ba'iye, ja'anbi yë'ëni
gu'aye yo'o güeseji.
18 Yë'ë recoyo ba'iyete ro'tato, re'o recoyo baye huanoma'iji yë'ëre, ro bain hua'guëre sëani.
Re'oye yo'oye ba'ija'ma ro'taguëta'an, re'oye yo'oye gare porema'iñë yë'ë.
19 Re'oye yo'oye yëguëta'an, re'oye yo'oma'iguë'ë yë'ë. Gu'aye yo'oye yëma'iguëta'an, ja'an
se'gare yo'oguë ba'iyë yë'ë.
20 Yë'ë yo'oye güeyete yo'otoca, yë'ë se'gabi yo'oma'iñë. Gu'a jucha yo'oye ye'yesi'quë sëani,
gu'aye yo'oye gare jo'caye porema'iñë.
21 Ja'nca ba'iguëna, gu'aye se'ga ba'iji yë'ëre. Re'oye yo'oye yëto'ga, gu'aye yo'oye se'ga ba'iji
yë'ëre.
22 Yë'ë recoyobi ro'tato, Riusu coca guanseni jo'case'ere achani bojoreba bojoyë yë'ë.
23 Bojoguëta'an, yë'ë ga'nihuëte huanoto, tin ba'iji. Gu'a jucha yo'o ëaye se'ga huanoguëna,
re'oye yo'oye yëguëta'an, gu'a jucha zemosi'quë'ru ba'iyë yë'ë.

24 Ja'nca ba'iguëna, ¡ai bënni senjose'e ba'iji yë'ëre! Yë'ë gu'a ga'nihuë junni huesëja'ye
ba'iguëna, ¿queaca jëaye'ne yë'ë?
25 Mai Ëjaguë Jesucristo se'gabi tëani re'huani baguëna, Riusuni surupa caguë bojoyë yë'ë.
Ja'nca ba'iguëna, yë'ëbi recoyo ro'taguë, Riusu coca guansese'ere yo'oza caguë ba'iyë. Ja'nca
caguëta'an, yë'ë se'gabi Riusu coca guansese'ere yo'oye gare porema'iñë. Gu'aye se'gare yo'o
ëaye ba'iji.

8

La vida conforme al Espíritu de Dios

1 Yureca Cristo Jesús naconi te'e zi'inni ba'icua, baguëni si'a recoyo ro'tajën ba'icua,
bacuare cato, Riusubi bacuani gare bënni senjoñe beoye ba'iji.
2 Yë'ë'ga Cristo Jesús naconi te'e zi'inni ba'iguë, Espíritu ba'iyete ye'yehuë. Ye'yeguë, gu'a
jucha ba'iye, junni huesëye ba'iye, ja'anre zi'iñe beoye gare jo'cani senjohuë, Espíritubi
conguëna.
3 Mai ga'nihuëbi jëja beoguëna, maibi ira coca guansese'e'ru yo'oye poremajën, mai
se'gabi Riusu bënni senjoja'ñete jëaye poremaë'ë. Porema'icuareta'an, Riusubi maire tëani
re'huani bayete masi güesebi. Baguë Zinreba ba'iguëte maina raoguëna, ro bain ga'nihuë
baguëbi maina ti'anni masi güesebi. Ja'nca masi güeseni, bain gu'a jucha senjoñete masi
güesebi.
4 "Ira coca cani jo'case'e'ru ba'iye, Riusu ba'iye'ru re'oye ba'ijë'ën" caguë, ja'nca maini
masi güesebi. Espíritu ba'iyete yëjën banica, gu'a ga'nihuë yo'o ëaye beoye banica, Riusu
re'o bainre re'huasi'cua ba'iyë mai.
5 Gu'a ga'nihuë yo'o ëaye se'gare ba'itoca, gu'a ga'nihuë ba'iye se'gare ro'tajën ba'iyë.
Espíritu yëye se'gare ba'itoca, Espíritu ba'iye se'gare ro'tajën ba'iyë.
6 Ro bain gu'a ga'nihuë yo'o ëayete ro'tatoca, junni huesëye se'ga ba'iyë. Espíritu yëyete
ro'tatoca, junni huesëye beoye ba'iyë. Bojo recoyo huanoñe, huajëjën ba'iye, ja'an se'ga ba'iji
maire.
7 Gu'a ga'nihuë yo'o ëayete ro'tatoca, Riusuni si'arën je'o baye'ru ba'iyë. Ja'nca ba'itoca,
yua Riusu guanseni jo'case'ere yo'oye yëma'iñë. Riusu yëye'ru yo'oye porema'iñë.
8 Gu'a ga'nihuë yo'o ëaye ba'icuabi Riusuni bojo güeseye yëcuata'an, ja'anre yo'oye gare
porema'iñë.
9 Mësacuaca gu'a ga'nihuë re'huani baye ro'tamajën ba'iyë. Espíritu yëye se'gare ro'tajën
ba'iyë, Riusu Espíritu recoyo bacua sëani. Ja'an Espíritu beocuabi Cristo bain beoyë.
10 Cristobi mësacua recoyote ba'itoca, mësacua gu'a ga'nihuëbi jucha ro'ina junni huesëye
ba'ija'yeta'an, mësacua yua Riusu re'o bain re'huasi'cua sëani, huajë recoyo ba'iyë mësacua.
11 Riusu Espíritubi Cristo Jesús junni tonsi'quëre huajëguëte go'ya rai güeseguë, ja'anguëbi
mësacua recoyote ba'iguëna, mësacua gu'a ga'nihuë ba'isi'cuareta'an, mësacuare huajë recoyo
ba'icuare re'huaji, baguë Espíritu yua mësacua recoyo ba'iguë sëani.
12 Yureca, yë'ë bain sanhuë, maibi Riusu Espíritu ba'iye'ru te'e zi'inni bañuni. Gu'a ëase'ere
cato, gue zi'iñe beoye bañuni.
13 Mësacua gu'a ëase'ere te'e zi'inni ba'itoca, junni huesëye se'ga ba'iyë. Mësacuabi Riusu
Espíritu naconi te'e zi'inni, gu'a ga'nihuë yo'o ëayete senjoni si'atoca, huajë recoyo se'ga
ba'iyë.
14 Ja'nca ba'ijën, Riusu Espíritu ye'yoyete achajën concua, si'acuabi Riusu mamacua'ru
ba'iyë.
15 Mësacuabi Riusu Espíritute coni bajën, ru'rureba ai huaji yëjën ba'isi'cuabi yureña gare
se'e huaji yëye beoye ba'iyë. Huaji yëyete jo'cani senjoni, Riusu mamacua runni, Riusuni
bojojën, "¡Taita, yë'ë Taita!" bojojën güiyë.
16 Ja'nca bojojën güijënna, Riusu Espíritu ja'ansi'quëbi mai recoyona ti'anni, Riusu ma-
macua ba'iyete maini te'e ruiñe quëani achoji.
17 Maibi baguë mamacua ba'itoca, baguë bainna insija'yete coni baja'cua'ë mai. Cristo
naconi te'e coni baja'cua'ë mai. Cristo ai ja'si yo'ose'e'ru ai yo'ojën, baguë naconi te'e jaya
güesesi'cua bani'ga, Cristo ta'yejeiyete baguë naconi te'e coni baja'cua'ë mai.

La gloria que ha de venir

18 Riusubi maini masi güeseguëna, carajeiye beoye ta'yejei re'otore ba'ija'cua'ë mai. Ja'nca
sëani, yurera ën yija re'oto ja'si yo'oyete cuencueto, rëño ñësebë se'ga ba'iye ba'iji maire
ënjo'on.
19 Ën yija re'oto Riusu re'huani jo'case'ere ba'ijën, maibi Riusu mamacua ba'icua'ga ai
guajajën, Baguë ti'an raiye besa ti'anja'guë cajën ëjojën ba'iyë mai. Ja'anrën ti'anguëna, mai
yua te'e ruiñe re'oye ba'icuare re'huasi'cua ba'ija'cua'ë mai.

20 Riusubi bënni jo'caguëna, ën re'otobi ai ja'siye yo'o güese re'oto'ë. Ja'anse'ebi ai
ja'siye yo'o güeseye beoji. Riusubi bënni jo'caguëna, ai ja'siye yo'o güeseji. Ai ja'siye yo'o
güeseguëta'an, Riusu mame re'huaja'yete yuta ëjojën ba'iyë.
21 Ro pu'ncani si'aye se'ga ba'iguëreta'an, Riusubi ën re'otore mame re'huaye ro'taji.
Mame re'huaguëna, ta'yejeiye re'oto ruinguë, Riusu baincuabi bojojënna, gare se'e ai ja'siye
yo'o güeseye beoye ba'ija'guë'ë.
22 Yure tëca si'a ën re'otobi zin të'ya raiye ai ja'si yo'oye'ru ja'anse'ebi ai ja'siye ai yo'o
güeseji maire.
23 Ai yo'o güeseguëna, mai hua'na'ga Espíritute ja'anrë coni bajën, Riusu ta'yejeiye ba'iye'ru
re'huasi'cua ba'ija'cuata'an, mai ga'nihuëanbi ai yo'oyë. Riusubi mai ga'nihuëanre mame
re'huaye ro'taguëna, yureta'an ai yo'ojën, baguë mame re'huaja'yete ro'tajën ëjoyë.
24 Ja'nca ro'tajën ëjojënna, Riusubi maire tëani re'huani baji. Mai ñacobi ëñani masitoca,
Riusu yo'oja'yete ro'tajën ëjoma'ire'ahuë. Ñacobi ëñatoca, ¿mai queaca ro'tajën ëjoye'ne?
25 Ro mai ñacobi ëñamajën ba'icuata'an, Riusu yo'oja'yete jo'caye beoye rotajën ëjojën
ba'iyë mai.
26 Ja'nca ba'ijënna, Riusu Espíritubi maire ai oiguë conji. Maire pa'npo ëaguëna, Espíritubi
conji. Maibi ro'tajën, "Riusuni ujaye huesëyë" cajënna, Riusu Espíritubi mai ujase'ere
achani, Riusuni ai oiguë, mai ro'taye porema'i ëayete Riusuni quëacaiji.
27 Quëacaiguëna, Riusubi bain recoñoa ro'tayete ëñaguë, Espíritu ro'tayete masiji.
Masiguëna, Espíritubi Riusu yëye se'ga'ru baguë bain ujayete Riusuni ai oiguë sencaiji.

Más que victoriosos

28 Yureca ëñere masiyë mai: Riusubi si'a ën re'oto ba'iyete cuencueguë, "Yë'ë bain
yësi'cuabi bojoja'bë" caguë, si'ayete re'oye re'huani jo'caguë ba'iji. Riusuni ai yëjën, maibi
Riusu naconi ta'yejeiye ba'icua te'e ba'iyë. Ja'an se'gare ro'taguë, ja'nca jo'caguë ba'iji
Riusu.
29 Riusu bain cuencuesi'cuare cato, Riusubi si'acuani ru'rureba ro'tani, baguë Zin
ba'iye'ru bacuare re'huani, bacuani baye ro'tabi. Yë'ë Zinbi si'a yë'ë bain cuencuesi'cua
bacua ma'yëreba ba'ija'guë caguë, ja'nca bacuare re'huabi Riusu.
30 Riusubi, Yë'ë re'o bainni baza caguë, maire choji'i. Ja'an choisi'cuare yua quë'rë ru'ru
masini cuencuebi. Baguë re'o bainrebare maire re'huani babi. Re'huani bani, baguë
ta'yejeiye ba'i jobona ñë'coni, baguë ëjacuare maire re'huani baja'guë'bi.
31 Ja'nca maire re'huaguëna, ¿guere caye'ne mai? Riusubi maini contoca, yequëcuabi
maini je'o baye gare porema'iñë.
32 Riusubi baguë Zin gañna hua'guëni junni toñete ënsemaji'i. Ro mai gu'a jucha ro'ire
baguëte insini jo'cabi. Ja'nca insiguë, maire'ga ro'tani, si'aye maina insireba insiyete ro'taji.
33 Yequëcuabi Riusu bain cuencuesi'cuare gu'aye catoca, Riusu re'o bain re'huasi'cuare
sëani, maini conguë, maini je'o bacuare gare ënseji.
34 Yequëcuabi maire si'nsejeiruna senjoñe yëtoca, bacuabi porema'iñë. Cristobi mai jucha
ro'ire junni tonguë, mai gu'a juchare senjobi. Senjoni, go'ya rani, Riusu jëja ca'ncore nëcaji.
Ja'nca nëcaguëbi mai ba'iyete Riusuni ujacaiguë ba'iji.
35 Ja'nca ba'iguë, maini ai yëreba yëguë ba'iji. Yëguë ba'iguëna, ¿guecuabi maire tëani
senjoñe poreye'ne? Maire tëani senjocua beoyë. Ai yo'ojën ba'icuareta'an, huaji yejën
ba'icuareta'an, je'o bajënna ai yo'ojën ba'icuareta'an, aon gu'a ju'iñe ba'icuareta'an, güëojei
caña beocuareta'an, carajeijën ba'icuareta'an, junni huesëjën ba'icuareta'an, Cristobi
maini gare jo'caye beoye ai yëguë, maini gare senjoñe beoye ba'iguë, baguë bainre re'huani
maini baji.
36 Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca quëaji:
Më'ëni yo'o conjën ba'icuare sëani, yequëcuabi jo'caye beoye maire huani senjo ëaye ba'iyë.
Maire ëñajën, "Oveja hua'na huaiye'ru huani senjoñu" maire ai ba'iye careba cayë,
toyani jo'case'e ba'iji.
37 Ja'nca maini yo'ocuata'an, maire tëani senjoñe gare porema'iñë. Cristobi maini ai
yëguë, maire senjo güesema'iji. Ja'nca sëani, jëja recoyo re'huasi'cuareba ba'ijën ba'iyë mai.
38 Aito. Cristobi maini ai yëguëna, maire tëani senjocua gare beoyë. Maibi junni
huesëcuata'an, huajëjën ba'icuata'an, Riusu anje sanhuë, huati hua'i, ja'ancuabi ënse ëaye
yo'ocuata'an, yureña ba'iye, yuta ti'anma'ija'ñe, ja'an ba'iyebi ai yo'oye jo'cacuata'an,
guënamë re'oto ba'icuabi jëja ënsecuata'an,
39 ëmëreba ba'icua, ruirureba ba'icua, ja'ancuabi ënsecuata'an, si'a ën re'oto re'huasiru
ba'icuabi maire tëani senjo ëaye yo'ocuata'an, Riusubi maini jo'caye beoye ai yëguë baji. Mai
Ëjaguë Cristo Jesusbi mai ro'ire junni tonsi'quë sëani, maini tëani senjoñe yëcuabi ro yo'ojën,
maini pa'roye gare porema'icua ba'iyë.

9

Dios ha escogido a Israel

1 Yureca, yë'ëbi Cristoni recoyo te'e ro'taguë, te'e ruiñe ba'i cocare quëaguë, ro co-
quema'iñë. Riusu Espíritubi masi güeseguëna, yë'ë bain jubë Israel jubë casi'cua, bacuare
ro'taguë,
2 bacuare recoyo ai ba'iye ai oiguë, ai sa'ntiguë, ai yo'oguë ba'iyë yë'ë.
3 Yë'ë bain yësi'cuare Riusuni ujaguë, bacuare ai oiguë señë yë'ë. Cristo bain runni
ba'ija'bë caguë, Riusuni señë. Poretoca, yë'ë'ga Cristo bainguë ba'iguëta'an, bacua mame
recoyo re'huani ba'ija'ye ro'ire bënni senjosi'quë runni ba'ija'ma, cayë yë'ë.
4 Yë'ë bain jubë, Israel jubë hue'ecuare ro'tato, Riusubi baguë bainrebare bacuare
cuencueguë ba'nji. Baguë ta'yejeiyereba ba'iyete bacuani masi güeseguë ba'nji. Baguë
ira jia'noni case'e, Moisés coca guansese'e, Riusu huë'e yo'o coñe, baguë cani jo'case'e're
yo'oja'ye, ja'anre bacuana jo'caguë ba'nji Riusu.
5 Riusubi bacua ira ëja taita sanhuëte cuencueguë, baguë bainrebare jaijeiye
re'huaguëna, yure ba'iyë. Ba'ijënna, Riusu Raosi'quëreba, Cristo hue'eguë'ga bacua bain
ru'rubi ti'anbi. Si'a re'oto Ëjaguëbi ti'anguëna, Riusuni ai bojojën, caraye beoye baguëte
re'oyereba cajën bañuni, cayë.
6 Ja'nca ba'iguëna, Israel bainbi Cristoni gu'a güecuata'an, Riusu ira coca cani jo'case'ebi
ñu'ñujeima'iji. Israel bainre ëñato, si'acuabi Riusu bainreba ruinmaë'ë.
7 Abraham mamacuare ëñato, Riusubi si'acuani cuencueni baguë bainre re'huama'iguë
ba'iji. "Isaac mamacua se'gare yë'ë bainre re'huahuë" caguëña Riusu.
8 Ja'nca caguëna, ro bain se'gabi Riusu mamacua ruiñe beoye ba'iyë. Riusu case'e'ru
cuencueni jo'casi'cua se'gabi baguë mamacua ruiñë.
9 Riusu case'ere ro'tato, Abrahamni ñaca cani jo'caguëña Riusu; "Yë'ë se'e raiye ti'anguëna,
Sarabi zin hua'guëre të'ya raija'go" caguë jo'caguëña.
10 Ja'nca jo'caguë, Rebeca mamacuare'ga coca cani jo'caguëña. Mai ira taita Isaac naconi
ba'igo, zin nëcago.
11-12 Yuta të'ya raima'igona, Riusubi ba samucua, ju ba'icuare ëñani, bagoni quëani
achoguëña: "Ba yo'jeguëbi baguë ma'yëni guanseni, quë'rë ta'yejeiye ëjaguë'ru ba'ija'guëbi"
caguë cuencueni jo'caguëña. Yuta re'oye yo'oye o gu'aye yo'oye beoye ba'icuareta'an,
Riusubi cuencueni jo'caguëña. Ja'nca jo'caguëbi baguë yëye se'ga'ru baguë bainrebare
cuencueni baji. Bacua yo'o yo'oni re'ojeiyete ëñama'iji. Baguë se'gabi cuencueni, baguë
bainrebare re'huani baji.
13 Riusu coca toyase'ere ëñani, yequë quë'rore'ga ëñato, ëñere toyani jo'case'e ba'iji:
"Jacobni ai yëreba yëguë, ja'nrëbi Esaúni güeguë senjohuë yë'ë" cani jo'cabi Riusu.
14 Ja'nca cani jo'caguëna, ¿mai queaca caye'ne? ¿Riusubi huacha ro'taguë, baguë bainre
re'oye cuencuema'iji cacuaye? Gare bañë.
15 Riusubi Moisés naconi coca cani jo'caguë, ñaca cani jo'caguëña: "Yë'ë bainni oiguë
conguë, yë'ë bainni yëreba yëguë, yë'ë se'gabi bacuani cuencueni bayë" cani jo'caguëña.
16 Ja'nca sëani, ro bain yo'o yo'oni re'ojeiyete ëñama'iji Riusu. Baguë bainrebare cuen-
cueguë, baguë se'gabi bacuare oiguë conni, bacuare re'huani baji.
17 Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, Faraonni ñaca quëaguëña: "Yë'ë ta'yejeiye ba'iyete
bainni masi güeseni, yë'ë ba'iyete si'a re'otona masi güeseza caguë, ja'an se'gare ro'taguë,
gu'a ta'yejeiye ëjaguëre më'ëre re'huahuë yë'ë" quëaguëña Riusu.
18 Ja'nca sëani, Riusubi yequëni oiguë bani coñe yënica, ja'nca conji. Yequëre recoyo
güeguëre re'huaye yënica, ja'nca baguëte re'huani jo'caji. Baguë yëye se'gare yo'oji.
19 Yureca, yequëbi yequërë ñaca senni achama'iguë: "Ja'nca ba'itoca, ¿Riusu queaca
ro'taguë, bain juchare cu'eni masi güeseguë'ne? Yë'ë yëye'ru yo'oza caguëna, bainbi gare
jëamajën ba'iyë" senni achama'iguë.
20 Ja'nca senni achatoca, yë'ëbi sehuoyë: Më'ëbi Riusuni ro gu'aye ro'taguë cayë. Ro
bainguë sëani, ja'anre caye beoye ba'ijë'ën. Soto re'huaguëbi sotoro re'huayete ro'tani
ye'yejë'ën. Sotorote re'huaguëna, ja'an sotoro ja'anse'ebi ba ëjaguëni: "Yë'ëre ai gu'aye
re'huahuë më'ë" gare cama'iji.
21 Soto re'huaguëbi yënica, te'e sotobëte inni, samu sotoroanre re'huaye poreji. Te'e
sotoro re'o ma'carëan ayayete re'huani, yequë sotoro si'si hui'ya ayayete re'huaji. Ja'nca
yo'oguëna, Riusuni gu'aye sehuoye beoye ba'ijë'ën.
22 Riusu ba'iyete ëñato, ¿guere caye'ne mai? Yequëcuabi gu'aye yo'ojënna, baguë ta'yejeiye
jëja bayete te'e jëana masi güeseni bënni senjoñe yëguëta'an, ja'anre yuta yo'omaji'i.
23 Ru'ru baguë bainreba ba'ija'cua zoe cuencuesi'cuare ro'taguë, baguë ta'yejeiye
ba'iyete, baguë yëguë ba'iyete bacuani masi güeseye tëca zoe ëjoji. Ja'nca masi güeseni tëjini,
gu'aye yo'ocuare bënni senjoni tonji.

24 Ja'nca ba'iguëbi maini cuencueni choji'i. Judío bain jubë ba'icuare, judío bain jubë
ba'ima'icuare, si'a bain ba'icuare choji'i.
25 Baguë ira bainguë raosi'quë Oseas hue'esi'quë, baguë toyani jo'case'e'ru ba'iji. Ñaca
toyani jo'caguëña:
Riusu coca case'e'ë.
Yequëcua yë'ë bainreba beocua case'eta'an, yë'ë bainrebare bacuare re'huaja'guë'ë yë'ë.
Yequëcua jo'cani senjosi'cua ba'icuareta'an, ja'ancuare tëani, yë'ë yësi'cuare re'huani
baja'guë'ë yë'ë, caguë ba'nji.
26 Mësacua yua Riusu bainreba beoyë case'eta'an, ja'ansiruna ti'anni, mësacuare yë'ë ma-
macuare re'huani baja'guë'ë yë'ë, gare carajeima'iguë sëani, toyani jo'caguëña Riusu.
27 Israel bainre cato, Riusu ira bainguë raosi'quë Isaías hue'eguë, baguëbi ñaca yihuoreba
yihuoni jo'caguëña: "Ziaya yëruhuana sani mejara'carëanre cuencueni masiye poretoca,
Israel bainbi quë'rë ai jai jubë bain jaijeija'cuareta'an, rëño jurë se'gare tëani baja'guë'bi
Riusu.
28 Riusubi yua baguë coca cani jo'case'e'ru güina'ru te'e jëana te'e ruiñe yo'oguë ba'ija'guë'bi."
29 Isaías'ga yequë quë'rore'ga ñaca toyani jo'caguëña:
Mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusubi mai hua'na ba'i jubëte huesoni si'aguë, mai zin hua'na
rëño jurëte jo'cama'itoca, Sodoma bain, Gomorra bain, ja'ancua'ru huesëni cara-
jeisi'cua ruinre'ahuë mai hua'na, toyani jo'caguëña.

Los judíos y el evangelio

30 Ja'nca ba'iguëna, ¿Mai guere caye'ne? Judío bain jubë ba'ima'icuabi Riusu bain ba'iye
ro'tama'icuareta'an, Riusubi bacuare baguë re'o bainre re'huabi, Cristoni si'a recoyo
ro'tacuare sëani.
31 Ja'nca re'huaguëta'an, Israel bainbi Riusu re'o bain bañuni cajën, Moisés ira coca cani
jo'case'e'ru güina'ru yo'o ëaye ba'icuata'an, Riusu bain ba'iye ti'anmaë'ë.
32 Ro bacua yo'o yo'oye se'gabi Riusu bain ba'iye ro'tacuata'an, poremaë'ë. Riusuni si'a
recoyo ro'tayete yëma'icua sëani, Riusu re'o bain ba'iye ti'anmaë'ë. Ja'nca ti'anmajën, Riusu
Raosi'quëreba, ba Cristo hue'eguëni ëñani, gatabëna gurujaiye'ru Cristoni recoyo ro'taye
yëma'icuabi ro tin ma'ana saë'ë.
33 Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca caji:
Yureca yë'ë cuencuesi'quëre re'huani, judío bain jobona saoja'guë'ë yë'ë.
Jesucristo hue'eji.
Ja'anguëte saoguëna, bainbi baguëni ëñani, ro tin ma'ana quëñëhuë.
Jesucristoni si'a recoyo ro'tatoca, jëja recoyo re'huajënna, baguë bënni senjorën ti'anguëna,
gare gati ëaye beoye huanoja'guë'bi maire.

10

1 Yureca, yë'ë bain ai yësi'cua, Israel bainre si'a recoyo oiguë, bacuare Riusuni ujaye se'ga
yo'oyë. Riusu bain re'huasi'cua ba'ija'bë caguë, bacuare si'a jëja Riusuni oiguë señë yë'ë.
2 Bacuabi Riusuni coñu cajën, ai re'oye yo'o yo'ojën bañuni cajën ba'icuata'an, Riusuni te'e
ruiñe ro'tama'icua ba'iyë bacua.
3 Riusu re'o bain ba'iye huesëjën, bacuabi ro ro'tajën, Mai se'gabi si'a jëja yo'o yo'ojën
re'ojeiñu cajën ba'iyë. Riusubi baguë Raosi'quëreba ba'iguëte bacuani ëñoguëna, baguëna
te'e zi'iñe gu'a güejën baë'ë bacua.
4 Yurera Riusubi Cristote maina raoni ëñobi. Ëñoguëna, Cristoni si'a recoyo ro'tatoca,
Riusu re'o bain re'huasi'cua ba'iyë mai. Moisés ira coca cani jo'case'ere yo'oni re'ojeiñu
gare se'e caye beoye ba'ijë'ën cabi Riusu.
5 Moisés coca toyani jo'case'ere eñato, ñaca caji: "Riusu coca toyani jo'case'e si'ayete te'e
ruiñe yo'ojën ba'itoca, Riusu naconi si'arën ba'ija'cua'ë" caji.
6 Ja'nca caguëna, yureña quë'rë ta'yejeiye ba'i cocare maina cani jo'cabi Riusu: "Riusuni
si'a recoyo ro'tatoca, baguë se'gabi maini re'oye yo'oye ro'taguë, mai gu'a juchare gare
tënoni senjoja'guë'bi" yureña cani jo'cabi Riusu. Bain hua'nabi yuta baguë quë'rë ta'yejeiye
ba'i cocare ye'yema'icua ba'ijën, ñaca cajën baë'ë: "Si'arën ba'iye gare ti'añe porema'iñë mai.
¿Jaroguëbi guënamë re'otona saiye poreguë'ne?
7 ¿Jaroguëbi bain junni huesësi'cua ba'iruna sani huajë raiye poreguë'ne? Saiye porecuabi
beoyë" cajën baë'ë. Ja'nca cajën ba'icuata'an, Cristobi ën yijana ëñaguë rani, bacua yo'oye
porema'iñe case'e'ru ta'yejeiye yo'oni güina'ru yo'obi baguë. Ja'nca ta'yejeiye yo'osi'quë
sëani, mësacua yua si'arën ba'iye porema'iñe gare caye beoye ba'ijë'ën.
8 Riusu coca toyani jo'case'e, yequë quë'rore'ga ëñani, ëñere ye'yeni masijë'ën: "Riusu
naconi si'arën ba'iye yënica, guaja beoye ti'añe poreyë mësacua. Te'e ruiñe recoyo ro'tajën,

mësacua yi'oboanbi Riusu Raosi'quërebani si'a recoyo ro'ta cocare cajë'ën.” Ja'an cocare
mësacuani quëani achoyë yëquëna.
9 Ja'nca ba'iguëna, mësacua yua ën cocare cajën, Jesusbi yë'ë Ëjaguëreba ba'iji cajën, si'a
bainni quëajën ba'ijë'ën. Jesús junni tonsi'quëre huajëguëte go'ya rai güesebi Riusu, ja'anre
si'a recoyo ro'tajë'ën. Ja'anre cani, si'a recoyo ro'tatoca, Riusubi mësacuare tëani, baguë
bainre mësacuare re'huani baji.
10 Maibi Jesucristoni si'a recoyo ro'tajën, Riusu re'o bainre re'huasi'cua ba'iyë. Mai
yi'obobi Jesucristo ba'iyete yequëcuani quëani achojënna, Riusubi maire tëani re'huani baji.
11 Riusu coca cani jo'case'ere ëñato, ñaca caji maire: “Riusu Raosi'quëni si'a recoyo
ro'tatoca, baguë bënni senjoñe ti'anguëna, gare gati ëaye beoye huanoji maire” caji.
12 Riusubi si'a bainre te'e ëñaguë ba'iji. Judío bainbi judío jubë ba'ima'icua'ru quë'rë re'o
bain beoyë. Si'a bain te'e Ëjaguë ba'iguë'bi Riusu. Baguë ta'yejeiye Ëjaguë ba'iyete ro'tacua,
si'acuani ënseye beoye baguë ba'iruna te'e choiji.
13 Riusu coca cani jo'case'ere ëñato, ñaca caji: “Cristo ta'yejeiye ba'iyete ro'tacua, baguëni
si'a recoyo ro'tajën ba'icua, ja'ancuare tëani, baguë bainre re'huani baji Riusu” caji Riusu
coca.
14 Ja'nca caguëna, Cristoni si'a recoyo ro'tama'icua ba'itoca, ¿Queaca baguë ba'iyete
ro'taye'ne? Baguë ba'iyete achama'icua ba'itoca, ¿Queaca baguëni si'a recoyo ro'taye'ne?
Riusu coca quëani achoguëbi bacuana saima'itoca, ¿Queaca baguë ba'iyete achaye'ne?
15 Riusubi baguë bain quëani achocuare cuencueni saoma'itoca, ¿queaca baguë cocare
quëani achoye'ne? Riusubi baguë bain quëani achocuare cuencueni saoye masiji. Riusu
coca cani jo'case'ere ëñato, ñaca caji: “Riusu re'o coca quëani achocuabi ti'anjënna, bainbi
bacuani ai bojojën saludayë” caji.
16 Ja'nca ba'iyeta'an, yequëcuabi Riusu bojo coca quëase'ere achaye yëmaë'ë. Riusu ira
bainguë raosi'quë Isaías hue'eguë, baguë cani jo'case'e'ru ba'iyë. Ñaca cani jo'caguëña:
“Ëjaguë, yë'ëbi më'ë cocare quëani achoguëna, ba bainbi ro achajën, më'ëre recoyo
ro'tama'iñë” cani jo'caguëña.
17 Ja'nca sëani, Cristo ba'iyete quëani achose'e ba'itoca, bainbi achaye poreyë. Achatoca,
Cristoni si'a recoyo ro'taye poreyë.
18 Ja'nca ba'iyeta'an, yeque cocare señe bayë yë'ë: ¿Israel bain yequërë Riusu coca
achama'imate? Aito. Achahuë. Riusu coca cani jo'case'e'ru ba'iji:
Riusu bainbi quëani achoreba achojënna, si'a re'oto bainbi achani masihuë, caji.
19 Ja'nca case'e ba'iyeta'an, se'e yeque cocare señe bayë yë'ë. ¿Israel bainbi Riusu cocare
achacuata'an, yequërë te'e ruiñe ye'yema'imate? Aito. Ye'yehuë. Ye'yecuata'an, recoyo
ro'taye yëmaë'ë. Ja'nca yëmajënna, Riusubi tin bainre cu'eni, Ja'ancuare yë'ë bainre re'huani
baza cabi. Moisés coca cani jo'case'ere ëñato, ñaca caji:
Yë'ëbi yequë bain, gu'a bain cacuare cu'eni, yë'ë bainrebare bacuare re'huayë.
Ro huesë hua'na ëñocuare cu'eni yë'ë bainre re'huaguëna, mësacua Israel bainbi bacuani
ëñani, bacuani bëinjën ba'iyë, caji.
20 Caguëna, Isaías'ga jëja recoyo re'huani, judío bain jubë ba'ima'icuare ro'taguë, Riusubi
quëaguëna, ñaca cani jo'caguëña:
Yequëcuabi yë'ëre cu'eye beoye ba'icuata'an, yë'ëna ti'anni masihuë.
Yë'ëre choima'icuareta'an, yë'ëbi yë'ë ba'iyete bacuani masi güesehuë cani jo'caguëña.
21 Ja'nca cani jo'caguëta'an, Israel bainre ro'taguë, Riusubi quëaguëna, Isaíasbi ñaca quëani
jo'caguëña: “Ja'an bainre oiguë, yë'ëna raijë'ën choireba choiguëna, bacuabi ro achajën, ro
gu'a coca cajën, yë'ëna raiye yëmaë'ë” quëani jo'caguëña Isaías.

11

El Israel escogido

1 Yureca, se'e yeque cocare señe bayë yë'ë: ¿Riusubi yequërë baguë bain Israel hue'ecuare
jo'cani senjoma'imaquë? Banbi. Yë'ë'ga Israel bainguë ba'iyë. Abrahamre cato, yë'ë ira
taita ba'isi'quë baji'i. Benjamín jubë bainguë'ë yë'ë.
2 Riusubi ai ba'irën ro'tani, Abrahamni quëaguë: Yë'ë bain Israel hue'ecuare yë'ë bainre-
bare re'huani baza caguë, yurera bacuare jo'cani senjomaji'i. Riusu coca cani jo'case'ere
ëñato, baguë ira raosi'quë Elías hue'eguë, baguë coca caguë ba'ise'ere ro'tajë'ën mësacua.
Riusuni ai oiguë ujaguë, Israel bainre gu'aye quëaguëña:
3 “Ëjaguë, më'ë coca quëani achocuare huani senjohuë bacua. Më'ë bain misabë
ba'iruanre taonni senjohuë bacua. Riusuni se'e ro'taye beoye bañu cajën, ja'nca yo'ohuë.
Ja'nca yo'ojënna, yë'ë se'gabi më'ëni yo'o conguë ba'iyë. Ba'iguëna, yë'ëre'ga huani senjo ëaye
huanoguëña bacuare” quëaguëña Elías.

4 Quëaguëna, Riusubi baguëni re'oye sehuoguëña: “Oiye beoye ba'ijë'ën. Yequëcua
yë'ë bain re'huasi'cuare cuencueto, yuta siete mil bainre bayë yë'ë. Ja'ancuabi huacha
riusu Baal caguë, ja'an huacha riusu te'ntoni nëcose'ere gare ro'taye beoye ba'iyë bacua”
sehuoguëña Riusu.
5 Ja'nca ba'iguëna, yure'ga Israel bain rëño jurëbi Riusuni si'a recoyo ro'tacua ba'iyë.
Riusubi oiguë ëñaguë, baguë yësi'cua se'gare cuencueni, baguë bainre re'huani baji.
6 Ja'nca re'huani baguëbi, bacua yo'o yo'ojën re'ojeiyete ëñamaji'i Riusu. Bainbi yo'o
yo'ojën re'ojeiñu cacuareta'an, Riusubi ëñamaji'i. Bacua yo'o yo'ojën re'ojeiyete ëñani
bojotoca, bacuare re'huani bama'ire'abi. Bacua yo'o yo'oye se'gabi re'ojeire'ahuë.
7 Ja'nca ba'iguëna, ëñere achajën ba'ijë'ën. Israel bain jubëbi yo'o yo'ojën re'ojeiñu
cacuata'an, Riusubi baguë bainre bacuare re'huamaji'i. Riusu cuencuesi'cua ja'ancua
se'gare baguë bainre re'huani babi. Yequëcuare banbi, baguë cocare achaye yëma'icuare
sëani.
8 Ja'nca yëmajënna, Riusu coca cani jo'case'e'ru güina'ru baë'ë. Ñaca caji: “Ja'nca achaye
yëmajën, Riusubi re'huaguëna, ëo caiñe huanoñe ba'icuabi saë'ë. Ja'nca saijën, bacua ñaco
bacuata'an, te'e ruiñe ëñañe yëma'icua baë'ë. Bacua ganjo bacuata'an, te'e ruiñe achaye
yëma'icua baë'ë. Yure tëca ja'nca ba'iyë bacua” caji Riusu coca.
9 Ira taita ba'isi'què David hue'eguë'ga ñaca cani jo'caguëña:

Bacuabi re'o aon re'huani Riusuni cuencuejën, Riusubi ëñani bojoja'guë cajën, ro yo'oyë
bacua.
Riusu bënni senjoñe se'gabi bacuana te'e jëana tonguëna, gare jëaye beoye ba'iji bacuare.
Airu hua'i hua'nabi yija gojena tonni zemo güeseye'ru, Riusubi ba bainni güina'ru te'e jëana
zeanni bënni senjoja'guëbi.
10 Bacua ñaco ëñamajën, zijei re'oto ba'icua ruinja'bë, te'e ruiñe ëñani masiye yëma'icua sëani.

Bacua gu'a juchare jo'cani senjoñe yëma'icua sëani, bacua guërëbë gan gu'rurë ba'icua
ruinjën, te'e ruiñe nëcani ganiñe beoye ba'ija'bë.
Riusubi bacua gu'a juchare gare huanë yema'ija'guë cayë yë'ë, cani jo'caguëña David.

La salvación de los no judíos

11 Yureca, se'e yequë cocare quëaye bayë yë'ë. Israel bainbi ba Cristoni recoyo ro'taye
yëma'icuareta'an, Riusubi gare jo'cani senjoñe beoji. Ja'nca ro'taye yëmajënna, Riusubi tin
bainre cu'eni, baguë bainre re'huani baguëna, yequërë Israel bainbi bacua bojoyete ëñani,
Riusuni se'e ro'tama'iñe.
12 Yureca, Israel bainbi Cristoni recoyo ro'taye yëmajënna, tin bainbi Cristo ba'iyete
ye'yeni, Riusu bainrebare re'huasi'cua baë'ë. Ja'nca re'huasi'cua ba'ijënna, judío bainbi
Riusuni se'e ro'tani, se'e baguë bainre re'huasi'cua banica, si'a re'oto bainbi bacuare aireba
bojojën ba'ija'cua'ë.
13 Yureca, mësacua judío bain jubë ba'ima'icua, mësacuani coca yihuoguë quëayë yë'ë.
Riusubi yë'ëre cuencueni, judío bain jubë ba'ima'icuana raosi'què sëani, mësacuana ti'anni,
Riusu cocarebare mësacuana quëani achoguë ai ta'yejeiye ba'i yo'ore yo'oguë, Riusuni
conguë ba'iyë yë'ë.
14 Ja'nca yo'oguë, yë'ë bain judío jubë ba'icua yua Riusuni se'e recoyo ro'taja'bë cayë. Tin
bainbi Riusu naconi te'e bojojën ba'ijënna, Israel bainbi Riusuni se'e ro'tani baguë bainre
re'huasi'cua ba'ija'bë, cayë yë'ë.
15 Yureca, Israel bain jo'cani senjosi'cua ba'ijënna, yequë bainbi Riusu yësi'cuare
re'huasi'cua ba'iyë. Ja'nca ba'iyeta'an, Riusubi se'e Israel bainre baguë bainre re'huaguë,
ja'anrën ti'anguëna, ju'insi'cua go'ya rani huajë hua'nare bacuare mame recoyo bacuare
re'huani baja'guë'bi Riusu.
16 Israel bain ira taita hua'na ba'isi'cua yua Riusu bainreba re'huasi'cua sëani, Israel
bain yo'je raicuabi Riusu bainreba ba'i jubë ba'iyë. Harinabë ba'iyete Riusuna insija'yete
ro'tani, ye'yeye poreyë mai. Ru'ru tëyoni insisi macabi re'o maca ba'itoca, si'abëbi re'oye
ba'iji, caji Riusu. Olivo sunquiñë ba'iyere'ga ro'tani Israel bain jubë ba'iyete ye'yeye poreyë
mai. Sunquiñë sitabi re'oye ba'itoca, si'a sunquiñë'ga re'oye ba'iji, caji Riusu.
17 Ja'nca ba'iyë Israel bain jubë. Bacua jubë ba'icua yequëcuabi gu'ajeijënna, Riusubi
quëñoni senjobi. Gu'a sunqui cabëan tëyoni senjosi'cua'ru baë'ë. Ba'ijënna, mësacua tin
bain ba'icua yua ro airu sunqui cabëan ba'iye'ru ba'ijën, Cristoni si'a recoyo ro'tajën,
ba tëyosi parobëanna sëoni mame sacasi'cua ruën'ë mësacua. Re'o sunqui cabëan mame
re'huase'e ba'iye'ru Riusubi mësacuare baguë bainre mame re'huani, baguë ba'i jobo
ba'iyete mësacuana insiguë baji'i.
18 Ja'nca ba'iguëna, mësacua yua ëñare bajën, Israel bain quëñoni senjosi'cua'ru què'rë re'o
bain'ë mai, caye beoye ba'ijë'ën. Yëquëna se'gabi re'o bain ba'iyë ca ëaye ba'itoca, ñaca ro'tani

ye'yejë'ën: Sunqui cabëan se'gabi huajë cabëan ba'iye porema'iñë. Sunqui sitabi huajë sita
ba'iguëna, sunqui cabëan'ga huajëji.
19 Ja'anre ro'tajën, mësacuabi yequërë ñaca yë'ëni sehuoma'iñe: "Më'ëbi te'e ruiñe
caguëta'an, Riusubi tin bainre baza caguë, Cristoni recoyo ro'taye yëma'icuare quë'ñeni
senjobi. Tin cabëanre mame sëoye ro'taguë, gu'a cabëanre tëyoni senjoñe'ru yo'obi Riusu.
Ja'nca yo'oguëna yëquëna se'gabi re'o bain ba'iyë."
20 Ja'anre catoca, mësacuabi te'e ruiñe quëahuë. Israel bainbi Cristoni recoyo ro'taye
yëma'icuare sëani, Riusubi bacuare quë'ñeni, gu'a cabëan tëyoni senjose'e'ru bacuare senjobi.
Quë'ñeni senjosi'cua ba'iyeta'an, mësacua yua Cristoni jo'caye beoye si'a recoyo ro'tajën,
ja'an se'ga'ru ba'ijë'ën. Riusu yo'ose'ere ro'tani, Yëquëna se'gabi re'o bain ba'iyë caye beoye
ba'ijën, ëñare bajë'ën.
21 Riusu bain ru'ru ba'isi'cuare quë'ñeni senjose'e sëani, mësacuabi Cristoni recoyo
ro'tama'itoca, mësacuare'ga quë'ñeni senjoji Riusu.
22 Yureca, Riusu ba'iyete ro'tani ye'yejë'ën. Yequëcuare ëñaguë, ai bojoguë coñe poreji.
Yequëcua Cristoni recoyo ro'taye yëma'icuare ai jëja bënni senjoñe poreji Riusu. Israel bainbi
Cristoni recoyo ro'taye yëmajënna, bacuare ai jëja bënni senjoji. Bënni senjoni, mësacuare
ëñaguë, mësacuare cuencueni consi'quë baji'i. Ja'nca ba'iguëna, mësacua'ga Cristoni recoyo
ro'taye gare jo'cama'ijë'ën. Ja'nca jo'catoca, Riusubi mësacuare'ga quë'ñeni senjoji. Gu'a
cabëan tëyoni senjose'e'ru, mësacuare'ga quë'ñeni senjoji.
23 Ja'nrëbi, Israel bain Cristoni recoyo ro'taye yëma'icuabi yequërë se'e bonëni, Cristoni si'a
recoyo ro'tatoca, Riusubi se'e baguë bainre bacuare mame re'huani baji. Gu'a cabëan tëyoni
senjose'ere inni, mame sëoni, mame saca güeseye'ru güina'ru baguë bain senjosi'cuare se'e
mame re'huani baye poreji, ai pore Ëjaguë sëani.
24 Ja'nca ba'iguëna, mësacua judío bain jubë ba'ima'icua yua ëñere ro'tani ye'yejë'ën.
Mësacua yua tin jubë bain ba'ijënna, Riusubi mësacuare baguë bainreba ba'icuare re'huani
baji. Ja'nca re'huani baye poreguëta'an, judío bain Riusu bain ru'ru ba'isi'cua quë'ñeni
senjosi'cua ba'ijën, ja'nrëbi Cristoni si'a recoyo ro'tatoca, bacuare'ga quë'rë ta'yejeiye'ru
baguë bainrebare se'e mame re'huani baye poreji Riusu. Airu sunqui cabëanre jo'ya sun-
quiñëna saca güesetoca, jo'ya sunqui cabëan tëyose'ere quë'rë ta'yejeiye ja'ansi sunquiñëna
saca güeseye masiji Riusu.

La salvación final de los de Israel

25 Mësacua Ai ye'yesi'cua'ë yëquëna, ro'tamajën ba'ijë'ën caguë, ëñere, bain ja'anrën
huesëse'ere, mësacuani yihuoni jo'cayë yë'ë. Israel bain jubë jobo ba'icuabi Cristoni recoyo
ro'taye yëmajën ba'iyë. Ja'nca ba'ijënna, Riusubi judío bain jubë ba'ima'icuani choini, baguë
jai jubë bainrebare bacuare re'huani baye ro'taji.
26 Ja'ancuare re'huani tëjiguëna, ja'nrëbi Israel bainbi Cristoni si'a recoyo ro'taja'cua'ë.
Ja'nca ro'tajënna, Riusubi baguë bainrebare bacuare tëani, mame re'huani baja'guë'bi. Ira
coca toyani jo'case'ere ëñani, ja'an ba'ija'yete masiye poreyë mai:

Judío bain jubë Israel hue'ejën ba'icuare ba'iguë, te'eguë, Riusu cuencueni raoja'guë,
ja'anguëbi ti'anni, bacuare tëani baja'guë'bi.

27 Riusu ru'ru ba'isirën cani jo'case'e'ru yo'oguë, bacua gu'a juchare gare senjoni, bacuare
tëani baja'guë'bi.

Ja'an cocare cani jo'cabi Riusu.

28 Ja'nca cani jo'caguëna, yureta'an, Israel bainbi Riusu cocarebare achaye yëmajën,
Cristoni je'o bajën ba'iyë. Ja'nca ba'icuare sëani, Riusubi bacuani ëñaguë, baguë bain ba'iye
ënseji. Ënseguëna, mësacua judío bain jubë ba'ima'icua yua Cristoni si'a recoyo ro'tani, Riusu
bain ba'iye poreyë. Israel bain yua Riusu bain ba'iye ënsesi'cuareta'an, Riusubi bacuare ai
yëji. Bacua ira bain ba'isi'cuani: Mësacua yua yë'ë bainreba ba'i jubë'ë cani jo'casi'quë sëani,
Riusubi baguë cuencuesi'cuare ai yëguë, bacuani tëani baja'ye gare huanë yema'iji.
29 Riusubi baguë bainre cuencueni choini, baguë naconi si'arën baye cani jo'casi'quëbi
gare tin yo'oye beoye ba'iji.
30 Quë'rë ru'ru ba'isirën ba'iguëna, Riusubi judío bainre cuencueni, baguë bainre bacuare
re'huani baguëna, mësacua tin bainbi Riusu coca quëani achose'ere ro huesëjën, baguëni
recoyo ro'tamaë'ë. Yureta'an, judío bainbi Riusu cocare ro'taye gu'a güecua sëani, Riusubi
mësacuani oiguë ëñani, baguë bainre mësacuare re'huabi.
31 Ja'nca re'huaguëna, judío bainbi ëñani, mësacuani oiguë coñete ëñani, bacuabi se'e
ro'tani, Riusu cocare si'a recoyo ro'taja'cua'ë. Ja'nca ro'tajënna, Riusubi baguë bainre
bacuare re'huani baja'guë'bi.
32 Yureca, Riusubi si'a bainni bacua ro achajën ba'iyete masi güeseji. Ja'nca masi
güeseguëna, bacuabi, "Ai gu'aye yo'ohuë yë'ë. Riusu coca guanseni jo'case'ere achani yo'oye

yëma'isi'quëbi yure yo'oza" catoca, Riusubi bacuani oiguë ëñani, baguë naconi te'e zi'inni bacuare baji.

33 Yureca, mai Taita Riusu yua maire ai ro'taguë, baguë bayete maina ai ba'iye ai insireba insiji. Ai ba'iye ai masireba masiguë'bi ba'iji baguë. Baguë ñacobi ëñani, si'aye beoru masiji. Yureca maibi baguë ro'tani cuencuese'ere, baguë yo'o yo'ose'ere, ja'anre ëñani, mai gare ro'taye porema'icuata'an, baguë se'gabi ta'yejeiye re'huani, re'oye ro'tani yo'obi cayë mai.

34 Baguë coca cani jo'case'e'ru ba'iye güina'ru ba'iji baguëre. Baguë recoyo ro'tayete masiye yëtoca, ro mai ñacobi ëñani masiye ai caraji maire. Baguëni yihuocuare cu'etoca, gare tinjama'iñë.

35 Bainbi bacua bayete Riusuna ro insini, ja'nrëbi coca cajën, "Riusuna ro insiguëna, baguë yua yë'ëna go'iye ro'iye baji" ja'anre catoca, ai huacha cajën ba'icua'ë bacua.

36 Yureca, ën re'oto si'a re'otore ëñato, Riusubi si'aye re'huani jo'cabi. Baguë se'gabi coca guanseguëna, si'a ën re'oto re'huani jo'case'e ba'iji. Baguë se'gabi si'ayete caraye beoye baji. Baguë yërën ti'anguëna, baguë se'gabi si'aye ñu'ñujei güeseye masiji. Ja'nca sëani, baguëni re'o coca cajën, "Riusu yua ai ta'yejeiyereba ba'iguë'bi ba'iji, maire" ja'anre jo'caye beoye cajën bañuni. Ja'nca raë'ë.

12

La vida consagrada a Dios

1 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacuani ñaca yihuoreba yihuoyë yë'ë. Riusubi mësacuani ai oiguë conni, baguë re'o bainre mësacuare re'huani baji. Ja'nca baguëna, mësacua'ga mësacua ba'iye si'ayete Riusuna insini jo'cajë'ën. Ja'nca insini jo'cajën, Riusu yëye'ru baguëni jo'caye beoye ai yëjën, baguëre yo'o concua gare ba'ijë'ën.

2 Ja'nca ba'ijën, ro ën yija bain yo'ojën ba'iye'ru gare yo'oye beoye ba'ijë'ën. Riusu bainre mame re'huasi'cua sëani, Riusu yëye se'gare ro'tani, ja'an se'gare te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'ijën, Riusu yëye yua re'oye se'ga ba'iguëna, Riusubi mësacua yo'o coñete re'oye ëñaguë, mësacuani bojoji.

3 Ja'nrëbi, Riusubi baguë yo'ore yë'ëna oiguë ëñoguëna, mësacuare yihuo cocare quëani achoyë yë'ë. Si'acuabi ro mësacua ba'iyete ro'tajën, Yë'ë se'gabi ai re'oye yo'ohuë yë'ë, ro'taye beoye ba'ijë'ën. Mësacua yo'o case'ere te'e ruiñe masini re'oye yo'ojën ba'ijë'ën. Riusubi mësacua recoyo ro'tayete masini, baguë yo'o yo'oyete ëñotoca, ja'anre te'e ruiñe ro'tani, Riusubi yë'ëni, re'oye guanseguë ba'iji cajën, Riusuni conjën ba'ijë'ën.

4 Yureca, mai ga'nihuëbi, mai ëntë sara, guëon, ñaco, ganjo, ja'anre bajën, ga bayebi tin yo'o yo'ojën ba'iyë.

5 Mai hua'na'ga ai jai jubë bain ba'ijën, Cristo naconi te'e ba'ijën, baguë yo'o yo'ojën, ga bainguëbi tin yo'o yo'ojën, Cristona zi'injën, si'a jubëbi sa'ñeña conjën, te'e yo'o yo'ojën ba'iyë mai.

6 Ja'nca ba'ijënna, Riusubi baguë bayete maina ro insiguë, ga bainguëte tin yo'o yo'oye porecuare re'huaguëna, baguë re'huase'e'ru ba'iye baguë yo'ore conjën bañuni. Baguë coca masi güesese'e quëacua'ru re'huasi'cua banica, mësacua Cristoni si'a recoyo ro'tajën ba'iye'ru baguë coca quëani achose'ere masini quëajën ba'ijë'ën.

7 Yequëcuani yo'o concua re'huasi'cua banica, bainre yo'o conjën, re'oye yo'ojën ba'ijë'ën. Bainre ye'yocua re'huasi'cua banica, te'e ruiñe yo'o yo'ojën, bainre ye'yojën ba'ijë'ën.

8 Bainre bojoye yihuocua re'huasi'cua banica, re'oye yihuojën, Cristoni quë'rë re'oye masijë'ën cajën, bacuani bojo güesejën ba'ijë'ën. Yequëcuani bonsere ro insicua re'huasi'cua banica, bonsere ëa ëñañe beoye ba'ijën, bainna ro insijën ba'ijë'ën. Bain ëjacua re'huasi'cua banica, te'e ruiñe ëñajën re'oye guansejën ba'ijë'ën. Bain ai yo'ojën ba'icuare concua re'huasi'cua banica, güeye beoye bojojën, bacuare conjën ba'ijë'ën.

Deberes de la vida cristiana

9 Si'a jubëbi te'e ruiñe ba'i recoyobi sa'ñeña ai yëreba yëjën ba'ijë'ën. Si'a gu'ayete güereba güejën ba'ijë'ën. Re'oye ba'iyete ro'tani, ja'anre jo'caye beoye bojojën ba'ijë'ën.

10 Mësacua te'e bainre yëreba yëye'ru sa'ñeña ai yëreba yëjën ba'ijë'ën. Ja'ansi'cua ba'iyete ro'tamajën, yequëcuani quë'rë ta'yejeiye te'e ruiñe ëñajën, re'oye cajën ba'ijë'ën.

11 Riusubi yo'o caguëna, si'a jëja yo'o yo'ojën, ñame ro'tamajën, mësacua yo'o conjën ba'ijë'ën. Riusu Espíritu bacua sëani, si'a recoyobi yo'o yo'ojën, Riusure conreba conjën ba'ijë'ën.

12 Cristo in rai umuguse ti'anja'ñete ro'tajën ëjojën, bojojën ba'ijë'ën. Ai yo'ojën ba'icuata'an, jo'caye beoye Cristoni si'a recoyo ro'tajën ba'ijë'ën. Riusu naconi coca cajën, caraye beoye baguëni ujajën ba'ijë'ën.

13 Cristo bain bonse carajën ba'itoca, bacuare conjën, mësacua bonsere ro insijën ba'ijë'ën.
Mësacua huë'ena ti'ancuare bojojën, re'oye saludajën, bacuare re'oye cuirareba cuirajën
ba'ijë'ën.
14 Yequëcuabi mësacuare gu'aye yo'otoca, bacuare re'oye cajën ba'ijë'ën. Bacuani gu'aye
caye beoye ba'ijën, bacuare re'oye coñe Riusuni ujajën ba'ijë'ën.
15 Bojojën ba'icua ba'itoca, bacua naconi te'e bojojën ba'ijë'ën. Ai yo'ojën oicua ba'itoca,
bacua naconi te'e oijën ba'ijë'ën.
16 Mësacua sa'ñeña bojojën, sa'ñeña coca cajën, te'e recoyo ro'tajën bojojën ba'ijë'ën. Yë'ë
se'gabi më'ë masiye'ru quë'rë masiyë, ja'anre caye beoye ba'ijë'ën. Ro yo'o con hua'na
naconi ba'ijën, bacuani bojojën, bacuani coñe gare güeye beoye ba'ijë'ën.
17 Yequëcuabi mësacuani gu'aye yo'otoca, bacua gu'aye yo'ose'ere'ru bacuana se'e gu'aye
yo'oma'ijë'ën. Si'a bainre te'e ruiñe conjën, sa'ñeña re'oye yo'ojën ba'ijë'ën.
18 Si'a bain naconi te'e bojojën bañuni cajën, mësacua porese'e'ru bacuani re'oye yo'ojën
ba'ijë'ën.
19 Yë'ë bain ai yësi'cua, yequëcuabi mësacuani gu'aye yo'ojënna, bacuare'ga güina'ru gu'aye
yo'omajën ba'ijë'ën. Riusu bënni senjoja'ñete ro'tajën bacuani gu'aye yo'oye beoye ba'ijë'ën.
Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca caji: "Yë'ë se'gabi bain gu'aye yo'ocuani bënni
senjoñë" caguë yihuobi Riusu.
20 Yequë quë'rore ëñato, ñaca caji: "Më'ë je'oguëte aon gu'ana ju'intoca, baguëni aon
cuiraguë ba'ijë'ën. Oco ëatoca baguëni ocore uncuajë'ën. Ja'nca re'oye yo'otoca, baguëbi ai
huaji yëguë, baguë gu'aye yo'ose'ere ro'tani, gati ëaye ro'taguë ba'iji" caguë yihuobi Riusu.
21 Ja'nca sëani, mësacuabi gu'aye yo'o ëaye ro'tatoca, gu'aye yo'oma'ijë'ën. Re'oye yo'oye
se'ga ba'ijë'ën. Ja'nca ta'yejeiye ba'ijënna, mësacua je'ocuabi ro jëja beojën quëñëni saiyë.

13

1 Bain ëjacuabi guansejënna, si'acuabi achani, Jaë'ë cajën, bacua case'e'ru yo'ojën ba'ijë'ën.
Riusu cuencueni re'huasi'cuare sëani, ja'nca yo'ojën ba'ijë'ën. Ëja bain si'acuare cato, Riusu
se'gabi bacuare cuencueni re'huani jo'cabi.
2 Ja'nca jo'caguëna, mësacuabi ëja bain guansese'ere yo'oye yëma'itoca, Riusu cuencueni
jo'case'ere gu'aye sehuoyë. Ja'nca yo'otoca, mësacuare bëiñe se'ga ba'iji.
3 Re'oye yo'ocuare si'nseyete ëja bainre re'huamaji'i Riusu. Gu'aye yo'ocuare si'nseyete
bacuare re'huani jo'cabi. Ja'nca sëani, mësacuabi re'oye yo'otoca, ëja bainbi mësacuare te'e
ruiñe ëñajën, mësacuare si'nsemajën ba'iyë.
4 Riusure concua sëani, mësacuare'ga coñe poreyë. Ja'nca ba'ijënna, mësacuabi gu'aye
yo'otoca, bacuare huaji yëjën ba'ijë'ën. Mësacuani si'nseye poreyë. Riusu cuencueni
re'huasi'cua sëani, gu'aye yo'ocua si'acuare si'nseye bayë.
5 Ja'nca re'huani jo'case'e sëani, ëja bain guansese'ere achani yo'ojën ba'ijë'ën. Riusubi
yë'ëre bënni senjoja'ñe ja'an se'gare ro'tama'ijë'ën. Mësacua quë'rë se'e recoyo te'e ruiñe
ro'tajën, re'oye yo'oye ro'tajën ba'ijë'ën
6 Güina'ru, ëja bainbi impuesto curire senni achajënna, mësacua ro'ijën ba'ijë'ën. Impuesto
ëjacuabi yua Riusuni conjën, impuesto curi ro'iyete guanseye bayë.
7 Ëja bain impuesto curire ro'iye guansejënna, mësacua ro'ijën ba'ijë'ën. Yequë ëjacuabi
yequë curire ro'iye guansejënna, mësacua ro'ijën ba'ijë'ën. Bacua guansese'e si'aye achani,
re'oye sehuojën ba'ijë'ën. Bacuani te'e ruiñe ëñajën, bacuani re'oye coca cajën ba'ijë'ën.
8 Yequëcuani gare debeye beoye ba'ijë'ën. Sa'ñeña ai yëjën, sa'ñeña ai conreba conjën
ba'ijë'ën. Mësacuabi yequëcuani ai yëreba yëjën ba'itoca, Riusu guanseni jo'case'e si'aye
yo'osi'cua ba'iyë mësacua.
9 Riusu guanseni jo'ca cocare ro'tato, ñaca ba'iji: "Yequëre, yecore yahue yëye beoye
ba'ijë'ën. Bainre huani senjoñe beoye ba'ijë'ën. Gue jiañe beoye ba'ijë'ën. Yequë bainguë
yo'ose'ere ro coqueguë camaquë ba'ijë'ën. Yequë bainguë bayete ro ëa ëñañe beoye
ba'ijë'ën." Ja'an coca guanseni jo'case'ere ro'tato, se'e yequë coca guanseni jo'case'e
"Ja'ansi'quë yëguë ba'iye'ru, yequë bainre güina'ru ai yëguë ai oire bajë'ën" ja'an cocare
achani yo'otoca, si'a guansesi coca yo'oye'ru quë'rë te'e ruiñe yo'ojën ba'iyë mësacua.
10 Mësacuabi yequë bainni ai yëjën, ai oijën ba'itoca, bacuani gu'aye yo'oye beoye ba'iyë.
Ja'nca sëani, mësacua bainni te'e ruiñe yëjën ba'icuabi Riusu coca guanseni jo'case'ere te'e
ruiñe achani yo'ojën ba'iyë.
11 Yureca, canni sëtaye'ru ëñani ro'tajën ba'ijë'ën. Ñame ëama'iñe bañuni. Riusu yo'o guans-
ese'ere quë'rë ta'yejeiye yo'ojën bañuni. Maire in rai umugusebi ai besa ti'anja'ñeta'an ba'iji.
Cristoni si'a recoyo ro'tasi umugusere ro'tato, baguë in raiyete ta'yejeiye ro'tamatena,
yureta'an zoe ëjoye beoye ba'iyë mai.

12 Baguë bain ëjojën ba'icuare yuara in raiji. Ja'nca sëani, mai ja'anrë ba'isi yo'o, gu'aye
yo'ose'e cato, ja'anre gare jo'cani senjojën bañuni. Baguë bainreba yo'ojën ba'iye'ru ba'ijën,
Cristo ba'iyete si'a bainni masi güesejën, re'oye yo'ojën bañuni.
13 Ja'nca ba'ijën, baguë ta'yejeiye ba'iye'ru ba'ijën, re'oye yo'ojën, gu'a juchare gare yo'oye
beoye bañuni. Ro a'ta fiesta yo'oni jo'chana güebeye, yequëni yeconi yahue yëni a'ta yo'oye,
sa'ñeña gu'aye yo'oye, sa'ñeña bëinjën huaiye, yequëcua ba'iyete ëa ëñani bacua'ru quë'rë
ta'yejeiye ba'iye yëye, ja'anre gare yo'oye beoye bañuni.
14 Mai Ëjaguë Jesucristo naconi te'e zi'inni, baguë ta'yejeiye ba'iyebi jëja recoyo re'huani
ba'ijë'ën. Maibi Riusu bainreba sëani, gu'a ëaye yo'oye'ru ro'taye beoye ba'ijën, ja'anna bojo
ëaye beoye bañuni, cayë yë'ë.

14

No critiques a tu hermano

1 Ja'nrëbi, yequëcua, Cristoni si'a recoyo ro'tajën ba'icuabi yua Cristo bainreba mame
re'huasi'cua ba'ijën, Cristo ye'yose'e'ru te'e ruiñe ye'yeye carajën banica, mësacuabi bacuare
bojojën, mësacua jubëna choijën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'ojën, bacua yo'ojën ba'iye, bacua ro'tajën
ba'iye, yua tin ba'itoca, mësacua yua bacuare hui'ya senni achaye beoye ba'ijë'ën.
2 Yequëcuabi ro'tajën, si'a aon, si'a hua'i, ja'anre aiñe poreyë cajënna, yequëcuabi, Ja'an
hua'ire gare ainma'iguë'ë yë'ë cayë. Yequëcua'ne huacha riusu hua'ina insini jo'casi'cua
sëani, yurera hua'ire güejën, hua'ire ainma'icua ba'iyë.
3 Ja'nca cajënna, si'a aon aincuabi yua ja'an ro'tacuare "Riusu bain ro'taye'ru tin ro'tayë
mësacua" catoca, ai huacha cayë mësacua. Hua'ire ainma'icua'ga yua si'a aon aincuani
gu'aye caye beoye ba'ijë'ën. Riusu mame re'huase'ere ro'tajë'ën. Si'acua Cristoni si'a recoyo
ro'tacua, ja'ancuare baguë bainrebare re'huani baji Riusu.
4 Ja'nca sëani, Cristo bainbi mësacua ro'tajën yo'oye'ru tin yo'ojënna, bacuani gu'aye caye
beoye ba'ijë'ën. Riusu se'gabi baguë bain bëiñete caye poreji. Baguëbi ga bainguëni ëñani,
Re'o bainguë ba'iji canica, ¿mësacua queaca tin caye masiye'ne? Mai Ëjaguëbi baguëte re'o
bainguëte re'huani baguë, baguëte gare senjoñe beoye ba'ija'guë'bi.
5 Ja'nrëbi, yequëcua Cristoni si'a recoyo ro'tacuabi "Yequë umuguseña Riusu quë'rë jëja
umuguseña'ë" cayë. Yequëcua tin ro'tacuabi "Si'a umuguseña te'e ba'iji" cayë. Cristo bain
jubë ba'icuabi tin ro'tajën, jëja umuguseña ba'iyete tin catoca, sa'ñeña gu'aye caye beoye
ba'ijë'ën. Ga bainguë se'gabi Riusu yëyete ro'tani, masini yo'ojën ba'ijë'ën.
6 Yequëcuabi, Te'e umuguseña Riusu jëja umuguseña'ë cajën, ja'an umuguseña ba'iyete
bojojën ro'tayë, Riusuni ai yëreba yëcua sëani. Yequëcuabi ja'nca ro'tamajën, Si'a umuguseña
yua te'e re'oye ba'iji ro'tayë. Bacua'ga Riusuni ai yëreba yëcua ba'iyë. Yequëcua si'a aon
aincuabi Riusuni te'e ruiñe ro'tajën, bacua hua'ire ainjën bojoyë, Riusuni Surupa cacua
sëani. Yequëcua hua'ire ainma'icuabi Riusuni ai yëreba yëjën, bacua aonre bojoyë, Riusuni
Surupa cacua sëani.
7 Yureca, si'a bain Cristoni si'a recoyo ro'tacua yua Riusu bain re'huasi'cuare sëani, yë'ë
yua mësacuani ja'nca yihuoguë cayë yë'ë. Mai ba'iyete ro'tato, Ro mai yëse'e se'gare yo'ojën
bañuni caye beoye ba'iyë. Mai junni huesëyete ro'tato, Ro mai yëse'e se'ga'ru junni huesëye
poreyë mai caye beoye ba'iyë.
8 Mai Ëjaguë cuencueni re'huase'e sëani, baguë se'gabi mai ba'iyete baji. Maibi huajëjën
ba'ijënna, mai Ëjaguë yëye yo'oyete maini baji. Mai junni tonrën ti'anguëna, mai Ëjaguë
cuencueni re'huase'e ba'iji. Ja'nca sëani, huajëjën ba'itoca, mai Ëjaguëbi maini baji. Junni
tontoca, mai Ëjaguëbi maini baji. Ja'nca sëani, ro mai yëse'ere gare yo'oye beoye bañuni.
9 Cristobi ja'an ro'ire junni tonni, ja'nrëbi go'ya raji'i. Huajëjën ba'icua, junni tonsi'cua,
si'acua Cristoni si'a recoyo ro'tacua, ja'ancuani baguë bainre re'huani baye ro'taguë, ja'nca
yo'obi.
10 Ja'nca ba'iguëna, mësacuabi mësacua bain Cristoni ro'tacuani gu'aye caye beoye ba'ijë'ën.
Mësacuabi ën cocare cajën, "Bacuabi tin yo'oye ro'tajën, re'oye yo'oye ti'anma'iñë. Yë'ë
se'gabi re'oye yo'oyë" ja'anre gare caye beoye ba'ijë'ën. Ën yija carajeirën ti'anguëna,
mai si'acuabi mai yo'ojën ba'ise'e, gu'aye yo'ose'e, re'oye yo'ose'e, si'ayete ro'tani, Riusuni
sehuoye bayë.
11 Riusu coca toyani jo'case'e, ñaca ro'tajën ba'ijë'ën:
Mësacuani te'e ruiñereba caguë quëayë, caji Riusu.
Si'a bainbi yë'ëna rani, yë'ëna gugurini rëañe bayë.
Si'a bainbi yë'ëni cajën, "Quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë ba'iyë më'ë" yë'ëni te'e caja'cua'ë.
12 Ja'nca toyani jo'case'e sëani, mai si'acuabi te'ena, te'ena, Riusuna ti'anni, mai ro'tajën
ba'ise'e, mai yo'ojën ba'ise'e, Riusubi ro'ta güeseguëna, si'ayete Riusuni sehuoye bayë.

No hagas tropezar a tu hermano

13 Ja'nca sëani, yureña, se'e sa'ñeña gu'aye caye beoye bañuni. Riusu bainrebani Cristote
jo'ca güesema'iñe cajën, "Ja'ancuabi re'oye yo'oye ti'anma'iñë" caye beoye bañuni.
14 Mai Ëjaguë Jesús masi güesese'e sëani, si'a aon aiñe re'oye ba'iji. Ja'nca masiguëta'an,
yequëbi "Huacha riusuna insisi hua'ire aiñe gu'aji" catoca, aiñe beoye ba'ija'guë.
15 Ja'nca caguëbi më'ë hua'i aiñete ëñani, recoyo gu'ajeitoca, më'ëbi baguëni oiye beoye
ba'iyë. Më'ë ai yëguë ba'iyete baguëni ëñoma'iñë më'ë. Cristobi baguë gu'a jucha ro'ire junni
tonsi'quë sëani, më'ë hua'i aiñete ro'tani, baguëbi ëñani gu'aye ro'tatoca, aiñe beoye ba'ijë'ën.
16 Yë'ë ta'yejeiye ba'iyete gu'aye cama'ija'guë cajën, mësacua ëñajën ba'ijën, re'oye yo'oye
se'ga ba'ijë'ën.
17 Riusubi baguë bain cuencuesi'cua naconi te'e ba'iguëna, maibi aon aiñe, gono uncuye,
ja'anre ta'yejeiye ro'tama'iñë. Te'e ruiñe ba'i recoyo ro'taye, sa'ñeña bojojën ba'iye, Riusu
Espíritu naconi te'e ba'iye, ja'anre ai ta'yejeiye ro'tajën ba'iyë mai.
18 Cristo yo'o guansese'ere ja'nca yo'ojën, Cristo bain mai naconi te'e ba'icuare ro'tajën
bañuni. Bacuabi mai ba'iyete ëñani, Cristoni quë'rë re'oye ye'yeja'bë cajën, ëñajën ba'ijën,
re'oye yo'ojën bañuni. Ja'nca ba'itoca, Riusubi maire bojoji. Bain'ga maire te'e ruiñe ëñajën
ba'iyë.
19 Sa'ñeña te'e bojojën bañuni cajën, Cristo ba'iyete quë'rë ye'yeni quë'rë jëja recoyo
re'huaye, ja'anre sa'ñeña conjën bañuni cayë.
20 Ja'nca sëani, mësacua yëse'ere yo'ojën, yequëcua mësacuare ëñacuani huacha yo'o
güesetoca, ai gu'aye yo'oyë mësacua. Si'a hua'i yua aiñe re'oye ba'iyeta'an, yequëcuabi
mësacua hua'i aiñete ëñani, Huacha riusu hua'ini insisi hua'ire aiñe re'oji ro'tatoca,
mësacuabi ro gu'aye yo'oyë.
21 Mësacua hua'i aiñe, jo'cha uncuye, ja'ncara'ru yo'oni, mësacua bainni Cristote recoyo
ro'taye jo'ca güesetoca, ja'anre ainmajën uncumajën ba'ijë'ën.
22 Mësacua Cristoni si'a recoyo ro'tacuabi yequëcua Cristo bainni cajën, "Si'a hua'ire
ainjë'ën" hui'ya caye beoye ba'ijë'ën. Mësacua hua'ire aiñe re'oji masijën ba'icuata'an,
mësacua ëñajën ba'ijën, Riusuni yo'o conjën, baguë naconi te'e bojojën ba'ijë'ën.
23 Yequëcuabi cajën, "Huacha riusuna insisi hua'ire aintoca gu'aji" cani, ja'nrëbi ja'an
hua'ire aintoca, gu'aye yo'ohuë bacua, caji Riusu. Mai hua'na, Cristo bainbi ja'ansi'cuabi
ro'tajën, "Ën hua'ire aintoca, gu'aye yo'oyë yë'ë" ro'tani, ja'anrëbi ja'an hua'ire aintoca,
Riusubi mai ba'iyete ëñani, Gu'aye yo'ohuë më'ë caji.

15

Agrada a tu prójimo, no a ti mismo

1 Yureca, maibi Cristo naconi ta'yejeiye ye'yesi'cuabi yua yequëcua Cristo naconi
ta'yejeiye ye'yema'icuani oijën, Cristoni quë'rë jëja recoyo ro'tayete bacuare conjën bañuni,
cayë. Ro mai yëse'e se'gare yo'oye beoye bañuni, cayë.
2 Ja'an ye'yema'icuare ro'tani, Cristoni quë'rë re'oye conjën ba'ija'bë cajën, Cristo naconi
ta'yejeiye yo'oye bacuani ye'yojën bañuni.
3 Cristote ro'tato, ro baguë yëse'e se'gare yo'oye beoye baji'i. Riusu yëse'e se'gare yo'oguë,
ai ja'siye ai yo'oye babi. Riusu coca toyani jo'case'e'ru ñaca baji'i: "Bainbi më'ëni je'o coca
cani jëhuajën, güina'ru yë'ëre'ga je'o cani jëhuahuë" toyani jo'case'e sëani, ja'nca baji'i.
4 Riusu ira coca toyani jo'case'ere masiye poreyë mai. Riusu bain ja'anrë ba'isi'cuabi ai
yo'ojënna, Riusubi bacuani ai conguë baji'i. Ja'nca conguë ba'iguëna, mai'ga ai yo'ocuata'an,
quë'rë jëja recoñoa re'huayë. Riusu conja'ñete jo'caye beoye ëjojën, baguë naconi si'arën
ba'ija'ye bojojën ro'tayë mai.
5 Aito. Mai Ëjaguë Riusubi maini ai ta'yejeiye coñe masiji. Ai jëja recoñoa bacuare maire
re'huaji. Ja'nca re'huaguëbi mësacuare'ga conguë, quë'rë jëja recoñoa bacuare mësacuare
re'huaja'guë. Sa'ñeña te'e recoyo ai bojo huanoñe ba'icuare mësacuare re'huaja'guë. Mai
Ëjaguë Cristo Jesús masi güeseguë ba'ise'e'ru güina'ru sa'ñeña recoyo te'e bojojën ba'ijë'ën.
6 Ja'nca ba'ijën, mai Taita Riusuni cajën, "Ai ta'yejeiguë'bi ba'iyë më'ë" jo'caye beoye jëja
cani achojën ba'ijë'ën. Mai ta'yejeiye Ëjaguë Jesucristo, baguë Taitare sëani, ja'nca cani
achojën ba'ijë'ën.

El evangelio es anunciado a los no judíos

7 Ja'nca ba'ijën, sa'ñeña te'e recoyo bojojën, mësacua si'a Cristo bain ba'i jubëna ñë'cani
ba'ijë'ën. Cristobi mësacuare ñë'coni baye'ru, mësacua güina'ru sa'ñeña ñë'cani ba'ijë'ën.
Ja'nca ñë'cani ba'ijën, Riusu ta'yejeiyete aireba masi güeseyë mësacua.

8 Cristo ba'iyete cato, ëñere mësacuani quëayë yë'ë. Judío bainna ti'anni, Riusu jia'noni
case'e bacua ira ëja taita sanhuë ba'isi'cuani cani jo'case'e, ja'an cani jo'case'e'ru güina'ru
ba'ija'guë caguë baji'i. Riusubi guanseguëna, Cristobi achani, judío bainni ai re'oye yo'obi.
9 Ja'nca yo'oguë, judío bain jubë ba'ima'icua'ga Riusu oiguë coñete ye'yeni Riusuni
bojojën, Riusu ta'yejeiyete masi güesejën ba'ija'bë caguë, judío bainna ti'anbi Jesucristo.
Riusu coca toyani jo'case'e'ru güina'ru baji'i Jesusre. Ëñere ëñani masijë'ën:
Yureca, më'ë ba'iyete judío bain jubë ba'ima'icuani masi güeseni, më'ë ta'yejeiyete bojoguë,
bacuani quëani achoguë gantayë yë'ë.
10 Ja'nca toyani jo'case'e ba'iguëna, yequë quë'rona ëñato, Riusubi ñaca cani jo'caguëña:
Mësacua judío bain jubë ba'ima'icua yua Riusu bainreba naconi ñë'cani, baguë ba'iyete te'e
bojojën ba'ijë'ën.
11 Ja'nca cani jo'caguë, se'e ñaca cani jo'case'e ba'iji:
Mësacua judío bain jubë ba'ima'icua yua mësacua Ëjaguërebare bojojën, baguë ta'yejeiyete
quëani achojën ba'ijë'ën.
Si'a bainbi baguëte güina'ru quëani achojën bojojën ba'ija'bë, cani jo'case'e ba'iji.
12 Ja'nrëbi, se'e Isaías toyasi pëbëna ëñato, ñaca caji:
Mai ta'yejeiye Ëjaguë ira taita ba'isi'quë Isaí hue'eguë baguë mamaquë yo'je raija'guëbi
maina ti'anja'guë'bi.
Ti'anni si'a re'otoña bain Ëjaguë ruinguëna, judío bain jubë ba'ima'icuabi baguëni si'a recoyo
ro'tani, baguë tëani bayete ëjojën ba'ija'cua'ë, caji Riusu coca.
13 Yureca mai Taita Riusuën.
Si'a bainbi baguëte güina'ru quëani achojën bojojëbi maire, se'e ju'iñe beoye ba'icuare,
baguë naconi te'e ba'icuare maire re'huaja'guëre sëani, jo'caye beoye ëjoye poreyë
mai. Mësacuabi Cristoni si'a recoyo ro'tajënna, Riusubi mësacuare güina'ru re'huaja'ye
caguë, caraye beoye recoyo bojojën ba'icuare mësacuare re'huani baja'guë. Ja'nca
re'huani baguëna, baguë Espíritu ta'yejeiye ba'iyete bajën, baguë re'oye yo'oja'ye cani
jo'case'ere bojojën ëjoye poreyë mësacua.
14 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacua jëja recoyo bayete ro'taguë, mësacua te'e ruiñe
ro'tajën ruinjaë'ë cayë. Ai masiye ye'yesi'cuabi yua sa'ñeña ye'yoni yihuoye poreyë.
15 Ja'nca ba'ijënna, yë'ëbi yua Mësacua huanë yeye beoye ba'ijë'ën caguë, yë'ë yihuo coca
ma'carëanre mësacuana te'e ruiñereba toyani saohuë. Riusubi yë'ëni ai ba'iye ai conguëna,
ja'nca yo'ohuë yë'ë.
16 Judío bain jubë ba'ima'icuana saiguëna, Jesucristobi yo'o caguë, bacuare conguë
ba'ijë'ën caguë, Yë'ë cocarebare bacuana quëani achoguë ba'ijë'ën caguë, yë'ëre cuencueni
re'huabi. Re'huaguëna, Riusu tëani bayete judío bain jubë ba'ima'icuani quëani achoguë
ba'iyë yë'ë. Riusubi, Bacuani bani bojoza caguë, baguë Espíritute bacuana meni tonni,
baguë bainrebare bacuare re'huaye ro'taji.
17 Riusubi yë'ëre cuencuesi'quë sëani, yë'ëbi Jesucristoni yo'ore conguë, Ai re'o yo'o ba'iji
caguë, baguë yo'ore yo'oguë bojoyë yë'ë.
18 Cristo se'gabi ai ta'yejeiye yo'oguëna, baguë yo'ore yo'oye porehuë yë'ë. Cristobi yo'o
caguëna, ja'anre yo'oni, judío bain jubë ba'ima'icuabi Riusuni achani, Cristoni si'a recoyo
ro'taja'bë caguë, baguë cocarebare quëani achoyë yë'ë. Ja'nca quëani achoguë, Cristo yo'ore
yo'oguë,
19 Riusu Espíritubi ta'yejeiye conguëna, Riusu ta'yejeiye yo'ore si'a jëja yo'oni, bainni masi
güesehuë yë'ë. Masi güeseguë, Te'e ruiñe ba'i coca'ë caguë, Jerusalenbi sani, Ilírico ba'i
re'otona ti'añe tëca, Cristo mame re'huani baja'ye, ja'an cocare quëani achoni tëjihuë yë'ë.
20 Ja'nca quëani achoguëna, Cristo ba'iyete achama'isi'cuabi Cristo mame re'huani bayete
achajën baë'ë. Yequëcua yua Riusu cocarebare ru'ru quëani achojën ba'itoca, yë'ëbi
ja'anruanna güina'ru quëani achoma'iñe caguë baë'ë.
21 Riusu coca toyani jo'case'e'ru güina'ru ba'ija'ye ba'iji. Tin bainbi baguë cocarebare
achani masija'cua'ë caji. Ja'nca sëani, ën cocare achani ro'tajë'ën:
Baguë ba'iyete huesëcuabi yurera achani, baguëte ye'yeni, baguëte te'e ruiñe masija'cua'ë,
toyani jo'cabi Riusu.

Pablo piensa ir a Roma

22 Ja'nca quëani achoguë ganiguë, yua mësacuani ëñaguë saza casi'quëta'an, porema'iguë
baë'ë. Saiye yësi'quëta'an, yurera tëca saiye poremaë'ë yë'ë.
23 Yureca, ënjo'on ba'i re'otona ganiguë, Riusu yo'ore yo'oni tëjihuë yë'ë. Ja'nca ba'iguëbi
mësacuare ëñajaza zoe tëcahuëan ba'iye casi'quë mësacuana yureca saiye ro'tayë yë'ë.
24 España yijana saiguë, ja'an ma'abi ganiguë, mësacuana yureca ti'anni ëñaguë bo-
joja'guë'ë. Ëñaguë bojoguëna, yequërë mësacuabi yë'ëre, Españana saiguëte bojojën, baruna
conjën saoma'iñe.

25 Ru'ru, yë'ëbi Cristo bain jubë Jerusalén ba'icuana bonsere sani insijaza caguë ba'iyë.
26 Macedonia, Acaya, ja'an Cristo bainbi judío bain jubë ba'ima'icua, Cristo bain bonse
beo hua'na Jerusalén ba'icuare coñu cajën, bacua bain bonsere bëyoni, ja'anruna saoye
ro'tahuë. Ja'an bonsere sani insija'guë'ë yë'ë.
27 Judío jubë bain ba'ima'icuabi bacuare coñe yëtoca, re'oye ba'iji ro'tahuë bacua. Judío
bain Cristoni si'a recoyo ro'tacuabi yua Cristo ta'yejeiye ba'iyete bacuani bojojën masi
güesejënna, bacuabi bacua bonsere bëyoni, bacuana go'iye insiye'ru ro insiye bayë.
28 Ja'an bonsere yuara inni, Jerusalenna sani, insicaiyë yë'ë. Ja'nca yo'oni tëjini, ja'nrëbi
Españana saiguëbi mësacua naconi choa ma'carë bëani huajëni bojoguë, se'e España yijana
ganiguë saiyë.
29 Ja'nca ti'anni bëaguë, Cristo cocarebare mësacuani quëani achoguëna, Cristobi ta'yejeiye
conguëna, maibi sa'ñeña te'e bojojën, sa'ñeña quë'rë jëja recoñoa re'huajën ba'ija'cua'ë.
30 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacua yua mai Ëjaguë Jesucristo bain re'huasi'cuabi sa'ñeña
ai yëreba yëjën ba'iyë. Riusu Espíritute bacua sëani, sa'ñeña recoyo te'e bojojën, yë'ëre Riusu
cocarebare si'aruanna quëani achoguë ganiguëte ro'tajën, mësacua si'a jëja Riusuni yë'ëre
ujajën ba'ijë'ën.
31 Judea bain Cristoni recoyo ro'tama'icuabi yë'ëre gu'aye yo'oma'ija'bë cajën, Riusuni
ujajën ba'ijë'ën. Ja'nrëbi, Jerusalén ba'icua Cristo bainreba, bacuare'ga ujajën ba'ijë'ën. Yë'ë
bonse sani insija'yete ai bojojën coja'bë cajën, Riusuni ujajën ba'ijë'ën.
32 Riusubi ja'nca contoca, mësacuana re'oye ti'anni bojoye poreyë yë'ë. Ja'nca ti'anni,
mësacua jubë naconi te'e recoyo ba'iguë, Huajë recoyo ba'iguë runza caguë ëjoyë yë'ë.
33 Yureca, mai Taita Riusubi mësacua naconi ba'iguë, yua mësacua recoyo re'o huanoñe
ba'icuare re'huani baja'guë, caguë ujayë yë'ë. Ja'nca yo'oja'guë.

16

Saludos personales

1 Yureca yëquëna jubë baingo Febe hue'egote mësacuana saoguëna, bagoni bojojën, bagote
conjën ba'ijë'ën. Cristo bain Cencrea huë'e jobo ba'icuare ai re'oye consi'core sëani,
2 bagoni bojojën, bagote re'oye cuirajën bajë'ën. Mësacua yua Riusu bainreba ba'ijën,
bagoni te'e bojojën te'e ruiñe conjën ba'ijë'ën. Ai jai jubë bainre congo, yë'ëre'ga congo
ba'isi'cobi yequërë bonse caratoca, bagore carayete bagona ro insijën, bagoni bojojën
ba'ijë'ën.
3 Prisca, Aquila, ja'an hua'nabi yë'ë naconi Cristo yo'o conjënna, bacuare saludajë'ën.
4 Ba samucuabi yë'ëre oijën ba'ijën, yequëcuabi yë'ëre huani senjoma'iñe cajën, yë'ë ro'ina
huani senjosi'cua'ru ba'ire'ahuë. Yë'ëbi bacuare ro'taguë, Riusuni Surupa caguëna, judío
jubë bain ba'ima'icua, si'a Cristo bain ba'i jubë ba'icua'ga ba samucuare ro'tajën, ai bojojën,
Riusuni Surupa cajën ba'iyë.
5 Ba samucua ba'i huë'e ñë'cajën ba'icua, Cristoni ujajën gantajën ñë'casi'cua, ja'ancuare'ga
saludajë'ën. Yë'ë bainguë ai yësi'quë Epeneto hue'eguëre'ga saludajë'ën. Asia yija bainguëbi
Cristoni si'a recoyo ru'rureba ro'taguë ba'isi'quëbi ba'iji.
6 María hue'egore'ga saludajë'ën. Mësacua naconi ba'igobi ai re'oye te'e yo'o consi'co
ba'igo.
7 Andrónico, Junias, bacuare'ga saludajë'ën. Yë'ë te'e jubë bain ba'ijën, yë'ë naconi te'e
ya'o huë'e ñu'isi'cua baë'ë. Cristo cuencueni raosi'cua ba'i jubëbi bacuare quëato, ai re'oye
yo'o conjën ba'iyë, quëayë. Yë'ëbi Cristoni recoyo ro'taguë ba'isirënre ro'tato, bacuabi ru'ru
Cristoni si'a recoyo ro'tahuë.
8 Ampliato hue'eguëre'ga saludajë'ën, yë'ë naconi mai Ëjaguëni te'e bojoguë ba'iguëre.
9 Urbano hue'eguëre'ga saludajë'ën. Mai naconi te'e jubë ba'iguë, Cristoni te'e conguë
ba'iji. Mai bainguë ai yësi'quë Estaquis hue'eguëre'ga saludajë'ën.
10 Apelesre'ga saludajë'ën. Si'acuabi baguëni ëñajën, Cristo yo'ore te'e ruiñereba conguë'bi
ba'iji cayë. Aristóbulo hue'eguë, baguë te'e huë'e bainre'ga saludajë'ën.
11 Yë'ë bainguë Herodión hue'eguëte saludajë'ën. Narciso hue'eguë, baguë te'e huë'e bain,
mai Ëjaguëni si'a recoyo ro'tajën ba'icua, bacuare saludajë'ën.
12 Mai Ëjaguëre yo'o concua, Trifena, Trifosa, ja'ancuare saludajë'ën. Mai baingo ai yësi'co
Pérsida hue'egore'ga saludajë'ën. Mai Ëjaguë yo'ore congobi ai jëja yo'o yo'ogo ba'igo.
13 Rufo hue'eguë, mai Ëjaguëni si'a recoyo te'e ruiñe ro'taguë, ja'anguëre'ga saludajë'ën.
Baguë pë'cagore'ga saludajë'ën. Yë'ë'ga bagote ro'taguë, bagoni Mamá cayë.
14 Asíncrito, Flegonte, Hermas, Patrobas, Hermes, bacuare saludani, mai jubë bain
Cristoni si'a recoyo ro'tacua, bacua naconi ba'icuare'ga saludajë'ën.
15 Filólogo, Julia, Nereo, Nereo yo'jego, Olimpas, bacua jubë Cristo bain ba'icuare'ga
saludajë'ën.

16 Mësacua yua sa'ñeña te'e bojojën, sa'ñeña su'ncajën saludajën ba'ijë'ën. Cristo bain jubëan si'a re'otoña ba'icuabi mësacuare saludaye cahuë.
17 Yureca, yë'ë bain sanhuë, yequëcuabi mësacua jubëna ti'anni, Bëin cocare bëyoñu cajën, Riusu ma'a ganiñete ënse bi'ratoca, bacuare masini, bacuare zi'iñe beoye ba'ijë'ën. Bacuabi mësacua Cristo coca te'e ruiñe ye'yese'ere yëma'ijën, tin ye'yojën ba'icua sëani, ja'nca te'e zi'inmajën ba'ijë'ën.
18 Mai Ëjaguë Jesucristo yo'ore coñe beoye ba'iyë bacua. Ro bacua gue ëaye yo'oye se'gare ro'tajën ba'iyë. Curire tëani bañu cajën, te'e ruiñe sehuoye huesëcuana sani, Bacuani re'oye achoye cañu cajën, bojora'rë coqueyë.
19 Yureca, mësacua ba'iyete cato, mësacuabi Riusu cocare te'e ruiñe achani yo'ojën ba'iyë. Si'a bainbi ja'anre masiyë. Ja'nca sëani, mësacuare ai bojoye ro'taguë, mësacuani ñaca yihuoyë yë'ë. Re'oye yo'oyete ai masiye ye'yejën ba'ijë'ën. Gu'aye yo'oyete ëñanica, gare coque güesema'ijë'ën. Gue gu'aye yo'oye beoye ba'ijë'ën.
20 Ja'nca ba'iguëna, zupai huatibi mësacua jobona yo'o yo'oguëna, mai ta'yejeiye Riusu bojo recoñoa re'huaguëbi zupai yo'ore ënseni quë'rë ta'yejeiye yo'oja'guë'bi. Baguë cocare añani cani jo'caguëna, ro'tani cayë yë'ë: "Eva mamaquë yo'je raija'guëbi ta'yejeiye yo'oni më'ë sinjobëna quëonni si'aja'guë'bi, baguë guëonbi" cani jo'caguëña Riusu.
21 Yureca, Timoteo hue'eguë, yë'ë naconi Cristo yo'ore conguë, baguëbi mësacuare saludaye saoji. Yequëcua yë'ë baincua, Lucio, Jasón, Sosípater, bacua'ga mësacuare saludajë'ën cahuë.
22 Yë'ë'ga Tercio hue'eguë Pablo cocare toyacaiguëbi mai Ëjaguëni si'a recoyo ro'taguë, mësacuare saludayë yë'ë.
23 Cayo hue'eguë'ga mësacuare saludaye cabi. Baguë huë'ere ba'iyë yë'ë, Cristo bain ñë'ca huë'ere. Bacuabi ënjo'ona rani, si'a jubëbi Riusuni ujajën gantajën bojoyë yëquëna. Erasto hue'eguë, ën huë'e jobo curi re'hua ëjaguë, baguë'ga mësacuare saludaye saoji. Cuarto hue'eguë, mai jubë bainguë yua mësacuare saludajë'ën cabi.
24 Mai Ëjaguë Jesucristobi mësacua jubë si'acuare ai ta'yejeiye conguë ba'ija'guë. Baguë bayete mësacuana caraye beoye ro insireba insiguë ba'ija'guë. Ja'nca ba'ija'guë, cayë.

Alabanza final

25 Yureca, mai Ta'yejeiye Ëjaguë Riusuni bojojën, ta'yejeiye baguëni caraye beoye cajën bañuni cayë. Baguë se'gabi mësacuare quë'rë jëja recoyo ro'tacuare re'huaye masiji. Bainre tëani re'huani baye, Jesucristo ba'iyete ye'yose'e, yë'ë coca quëani achose'e, ja'anre ro'tani, Riusu coñete mësacua masiyë. Riusubi ru'rureba ba'isirënbi ja'anre ro'tani, bainni zoe te'e ruiñe masi güesema'iguë baji'i.
26 Ja'nca ba'iguëbi baguë ira bain raosi'cuabi baguë cocare toyani jo'cajënna, baguë tëani re'huani bayete maini yurera quëani achoni jo'cabi. Carajeiye beoye ba'iguë sëani, mai Taita Riusubi ja'anre guanseguëna, maina jo'case'e baji'i. Baguëbi ru'ru ba cocare te'e ruiñe achoma'iguë, yurera si'a re'otoña bainni baguë cocarebare te'e ruiñereba quëani achobi. Yë'ë cocare te'e ruiñe achani, Cristoni si'a recoñoa ro'tajën ba'ijë'ën caguë, si'a jubë bainni masi güesebi.
27 Mai ta'yejeiye Ëjaguë Riusu se'gabi si'aye te'e ruiñe masiji. Jesucristobi baguë ba'iyete maini masi güeseguë raiguëna, baguëna bojojën, baguëni ta'yejeiye cocare caraye beoye careba cajën bañuni. Ja'nca ba'ija'guë.

San Pablobi
CORINTO
Bainni utire toyaguë, ru'ru ba'i cocare Toyani saobi

Saludo

1 Yë'ë, Pablo hue'eguëbi yua Riusu raoni jo'casi'quë'ë. Riusubi yë'ëni ëñani, Yë'ë coca
quëacaiguëre baguëte re'huani jo'caza caguë, Jesucristo ba'iyete quëani achoguëte yë'ëre
re'huani raobi. Ja'nca raoguëna, yë'ë yua mai te'e bainguë Sóstenes hue'eguë naconi
ba'iguëbi
2 utire toyani, mësacua, Riusu bainreba, Corinto huë'e jobore ba'ijënna, utire toyani saoyë
yë'ë. Mësacua yua Riusu bainreba ba'ijën, si'a Ruisu bain naconi te'e recoyo ba'ijën, si'a jubë
si'aruan ba'icuabi Jesucristoni bojojën, si'acuabi Ëjaguë baguëni cajën ba'iyë mai.
3 Ja'nca ba'ijënna, mai Taita Riusu, mai Ëjaguë Jesucristo naconi mësacuani caraye beoye
bojo recoñoa re'huajën, conreba conjën ba'ija'bë cayë yë'ë.

Bendiciones por medio de Cristo

4 Mësacuabi Cristo Jesús naconi te'e ba'ijënna, Riusubi caraye beoye mësacuani cuirani
conguë ba'iji. Ja'nca ba'iguëna, mësacua ba'iyete si'arën ro'taguë, Taita Riusuni caraye beoye
surupa caguë bojoguë ba'iyë yë'ë.
5 Riusubi mësacuani ja'nca cuirani conguë, baguë caye si'aye mësacuana insireba insiji.
Insiguëna, mësacuabi baguë cuirani conse'ere masireba masini, si'a bainni quëani achoye
poreyë.
6 Quëani achojënna, yequëcuabi Jesucristo te'e ruiñe yo'ose'ere achani masiyë. Jesucristo
cuirani consi'cuare sëani,
7 Riusubi baguë ta'yejeiye baye si'ayete mësacuana ro insini jo'cabi. Ja'nca jo'caguëna,
mësacuabi Riusu insise'ere gare caraye beoye ba'ijën, mai Ëjaguë Jesucristo ti'an raija'yete
ro'tajën ëjojën ba'iyë.
8 Ja'anrën ba'ija'ye tëca, Jesucristobi conguëna, mësacuabi gare jëja recoñoa bajën, gare
jucha beocua re'huasi'cua ba'ija'cua'ë.
9 Riusubi cuencueni jo'caguëna, mësacua yua baguë Zin Jesucristo naconi te'e re-
coyo re'huasi'cua ba'iyë. Ja'nca re'huasi'cua ba'ijënna, Riusubi tin re'huaye gare beoye
ba'ija'guë'bi.

Divisiones en la iglesia

10 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacuabi sa'ñeña je'o bajën ja'nca yo'oye beoye gare ba'ijë'ën.
Mai Ëjaguë Jesucristo caye'ru te'e caguë, mësacuani si'a jëja guanseyë yë'ë. Mësacua je'o baye
gare jo'cani, te'e recoyo ro'tajën, te'e recoyoreba bojojën ba'iye re'huani ba'ijë'ën. Mësacua
te'e ruin yo'o yo'ojën, te'e cajën ba'ijë'ën.
11 Cloé bainbi yë'ëni quëajënna, mësacua je'o bajën ba'iyete masihuë yë'ë.
12 Mësacua jubë ba'icua yequëcuabi, Pabloni yo'o conguë'ë yë'ë cayë. Yequëcuabi, Apolosni
yo'o conguë'ë yë'ë cayë. Yequëcuabi, Pedroni yo'o conguë'ë yë'ë cayë. Yequëcuabi, Cristoni
yo'o conguë'ë yë'ë caye.
13 Ja'nca cajën ba'itoca, ¿mësacua yua Cristo bain jubëan tin jubëan ba'iye ro'taye? ¿Pablo
hue'eguëbi mësacua jucha ro'ire crusu sa'cahuëna junni tonsi'quë ro'taye? ¿Yequërë Pabloni
si'a recoyo ro'tani bautiza güesere mësacua? ¡Banhuë!
14 Mësacua jubë ba'icuare cato, Crispo, Cayo, bacua se'gare bautizahuë yë'ë. Yequëcuani
gare bautizamaë'ë yë'ë. Ja'nca bautizama'isi'quë sëani, Riusuni surupa cayë yë'ë.
15 Mësacuabi Pabloni si'a recoyo ro'tahuë caye beoye ba'ija'bë caguë, mësacuani bautizaye
beoye baë'ë yë'ë.
16 Estéfanas te'e huë'e bain ja'ancuare'ga bautizahuë. Yequëcua yë'ë bautizasi'cuare
ro'taye porema'iñë.
17 Cristobi yë'ëre cuencueni raoguë, bain bautizaye yë'ëre guansemaji'i. Baguë cocare-
bare quëani achoye se'ga yë'ëre raobi. Ja'nca cuencueni raoguë ai masi ëja bain cani
achoye'ru yë'ë cocarebare cani achoma'ijë'ën caguë raobi. Ja'nca quëani achotoca, Cristo
junni tonsi cocare ta'yejeiye beoye quëani achotoca, ja'an cocare ro huesoni si'are'abi.

Cristo, poder y sabiduría de Dios

18 Cristo junni tonsi cocare cato, ro bain huesëni carajeicuabi achani, ro huesë ëaye
cayë cajën, ro jayajën sehuocua ba'iyë. Riusu bain cuencueni tëaja'cuaca achani, Riusu
ta'yejeiyereba coca'ë cajën ro'tajën ba'iyë mai.
19 Ën coca baguë toyani jo'casi coca ñaca caji.

Ro ën yija ba'iye ye'yesi'cua, bacua masini cayete ñu'ñu güeseni senjoja'guë'ë yë'ë.
Bacua masiye ye'yese'ere ëñani, Ro ye'yehuë bacua, caguë senjoja'guë'ë yë'ë, cani jo'cabi Riusu.
20 Yureca ën yija ba'iye masiye ye'yesi'cua, ira coca ye'yocua, masiye coca cajën se-
huocua, ja'ancuare cu'eto, gare tinjañe beoye ba'iyë. Ro ën yija bainbi masi coca caye
ro'tacuareta'an, Riusubi ro huesë ëaye case'e'ë caji, Riusubi ta'nhueji.
21 Riusubi si'aye masiye re'huani jo'caguëna, ro ën yija ba'iye ye'yesi'cuabi ëñani, ro bacua
masiye porejën, Riusu ba'iyete gare ye'yemaë'ë. Ja'nca ye'yemajënna, Riusubi mai hua'na
baguë bainrebare cuencueni raoguë, baguë quëani achoye guanseguëna, ro ën yija ba'iye
ye'yesi'cuabi achani, ro huesë ëaye caji cajën, ro jayaye sehuojën ba'iyë. Ja'nca ba'icuata'an,
yequëcuabi achani Jesucristoni si'a recoyo ro'tajënna, Riusubi bacuana bojoguë, bacuare
tëani re'huani baji.
22 Yureca judío bainbi Riusu ta'yejeiye yo'ore yo'oni ëñojë'ën cajën ëjoyë. Griego bain'ga
bain ba'iye si'a masiye ye'yeñu cajën ëjoyë.
23 Ja'nca ëjocuata'an, yëquënabi Cristo ba'iye se'gare, quëani achojën ba'iyë. Riusu
Raosi'quërebabi crusu sa'cahuëna junni tonbi cajën quëani achojën ba'iyë. Ja'nca quëani
achojënna, judío bainbi achani, Gu'a coca se'gare cayë cajën ro bëinjën carajeiyë. Judío bain
jubë ba'ima'icuabi achani, Ro huesë ëaye cayë cajën, yëquënani ro jayajën sehuoyë.
24 Ja'nca sehuocuata'an, Riusu bain choisi'cua judío bain ba'itoca judío bain beotoca,
bacuabi Cristo ba'iyete achani Riusu ta'yejeiyereba ba'i coca'ë cajën, Riusu coca masireba
case'e'ë cajën, bojojën ba'iyë.
25 Ro ën yija ba'iye ye'yesi'cuabi mai Ëjaguë Jesucristo junni tonsi cocare achani,
Jëja beocuabi ro huesë ëaye cayë cajën jayacuata'an, Riusubi ai ba'iye ai masiguëbi ai
ta'yejeiyereba yo'oni ëñoñe poreguëbi ba'iji.
26 Yureca yë'ë bain sanhuë, Riusubi mësacuare cuencueni re'huaguëna, ja'anre ro'tajë'ën.
Bainbi mësacuare ëñato, bain masiye'ru masicua, jëja bacua, quë'rë ta'yejeiye ëja bain
ba'icua, ja'ancua'ru beohuë mësacua. Choa jubë se'gabi ja'nca baë'ë.
27 Ja'nca ba'icuabi ro huesë ëaye ba'ijënna, Riusubi ëñani bain masicuani jayaza caguë,
mësacuare cuencueni re'huani baji. Jëja beocuani ëñani, bain jëja bacuani jayaza caguë,
mësacuare cuencueni re'huani baji.
28 Riusubi bonse beo hua'na, etoni senjosi hua'na ja'ancuare ëñani, ëja bain re'oye achoye
cacuani jayaza caguë, bacuare cuencueni re'huani baji.
29 Bainbi ën cocare cajënna, bacuare ënseji: "Yë'ë se'gabi yë'ë ba'iyete re'huaye poreyë"
Ja'an cocare cama'iñe caguë, baguë bain cuencuesi'cuare jëja ba hua'nare re'huani, bainni
ëñoji Riusu.
30 Yureca, mësacuabi Jesucristo naconi te'e recoyo ba'ijënna, Riusu se'gabi ja'an ba'iyete
re'huacaji'i. Riusubi re'huani jo'caguëna, Jesucristobi mai gu'a jucha ro'ire junni tonguë,
maire masicuare re'huabi. Baguë ba'iye'ru gu'aye beo hua'nare maire re'huabi. Gare
carajeima'icuare maire re'huabi baguë.
31 Ja'nca re'huaguëna, baguë coca cani jo'case'e'ru yo'ojën bañuni. Ën Coca: "Yo'oye pore
coca caye yëtoca, mai Ëjaguë Riusu se'gabi yë'ë ba'iyete re'huaye poreji, cajën bañuni" cani
jo'case'e ba'iji.

2

El mensaje de Cristo crucificado

1 Yë'ë'ga Riusu cocarebare quëani achoguëbi mësacua jubëna ti'anhuë, yo'je sanhuë. Ja'nca
ti'anguëbi ëja bain masi cocabi mësacuani yihuomaë'ë yë'ë.
2 Jesucristo ba'iye, baguë crusu sa'cahuëna junni tonse'e, ja'an se'gare quëani achoza
caguë, mësacuana ti'anhuë yë'ë.
3 Ja'nca ti'anni, mësacua naconi ba'iguë, yë'ë se'gabi ro ëja beo hua'guë baë'ë. Riusu yo'o
guansese'ere huacha yo'oma'iñe caguë, ai huaji yëhuë yë'ë.
4 Ja'nca ba'iguëbi ëja bain masi coca caye'ru mësacuani coca camaë'ë yë'ë. Riusu Espíritubi
ta'yejeiye yo'o güeseguëna, Riusu cocarebare mësacuani quëani achohuë yë'ë. Ja'nca quëani
achoguëna, mësacuabi Riusu ta'yejeiyereba ba'iyete masihuë.
5 Riusu cocarebare quëani achoguë, ën yija ba'iyete ye'yesi'cua masiye caye'ru catoca,
mësacuabi Cristoni si'a recoyo te'e ruiñe ro'tama'ire'ahuë. Ja'nca sëani, mësacua yua Cristoni
te'e ruiñe si'a recoyo ro'taja'bë caguë, Riusu ta'yejeiyereba ba'iye'ru baguë cocarebare
mësacuani quëani achohuë yë'ë.

Dios se da a conocer por medio de su Espíritu

6 Yureca masi cocare ye'yoye yëtoca, Cristo ba'iyete ye'yesi'cuani quëayë mai. Ro ën
yija ba'iyete ye'yesi'cua masiye caye'ru cama'iñë. Ëja bain masiye cayere'ga quëama'iñë.
Ja'ancuabi carajeija'cua ba'iyë.
7 Mai masi cocare cato, tin ba'iji. Riusubi ru'rureba ba'ija'yete ro'tani, yequëcuani zoe
quëama'iguë baji'i. Ja'nca ba'iguëbi yureña se'ga maini quëaji Riusu.
8 Yureña bain ëjacuaca ja'anre gare masimaë'ë. Masitoca, mai ta'yejeiyereba Ëjaguëte
crusu sa'cahuëna huani senjoma'ire'ahuë.
9 Ja'nca ba'iguëna, mai masi cocare cajën, Riusu coca toyani jo'case'e'ru cayë mai:
Riusubi baguë bain concua, baguëni ai yëjën bojocua, ja'ancuani ro'tani, ai ta'yejeiyereba
ba'ija'yete bacuare re'huacaji'i.
Baguë ai ta'yejeiyereba ba'ija'yete cato, masiye gare porema'iñë.
Bain ñacobi ëñato, bain ganjobi achato, bain recoyobi ro'tato, ja'anre masiye gare
porema'icua'ë bain hua'na, toyani jo'case'e ba'iji.
10 Ja'an cocare toyani jo'casi'quëbi mai ta'yejeiyereba ba'ija'ye re'huase'ere maini masi
güesebi. Baguë Espíritubi maina gaje meni bani, maini masi güesebi. Riusu Espíritute cato,
si'aye masiji. Riusu ta'yejeiyereba yahue masise'e si'aye masiji.
11 Bain hua'na'ga yahue ro'tajënna, yequëcuabi bacua yahue ro'tase'ere masiye gare
porema'iñë. Ba ro'tacua se'gabi masiyë. Güina'ru Riusubi yahue ro'taguëna, yequëcuabi
baguë yahue ro'tase'ere masiye gare porema'iñë. Riusu Espíritu se'gabi masiye poreji.
12 Ja'nca masiye poreguëbi maina gaje meni, maini baji. Ën yija ba'iyete ye'yesi'cuabi
masi güesese'ere ye'yemaë'ë mai. Riusu Espíritu masi güesese'ere ye'yehuë. Ja'nca ye'yejënna,
Riusubi baguë ta'yejeiye baye si'ayete maina ro insini jo'caji.
13 Insini jo'caguëna, maibi Riusu Espíritu masi cocare ye'yeni, bainre quëajën ye'yoyë. Ën
yija ba'iye ye'yesi'cua masi cocare ye'yeni quëama'iñë. Riusu Espíritu masi coca se'gare
ye'yeni quëajën, Riusu Espíritu bacua se'gani ye'yoyë mai, Riusu Espíritu se'ga masise'ere
sëani.
14 Riusu Espíritu beocuare cato, Riusu ta'yejeiye bayete coni baye gare porema'iñë. Riusu
Espíritu se'ga masise'ere sëani, Riusu Espíritu beocuabi ye'yeye gare porema'iñë. Bacuani
quëatoca, bacuabi ro achajën, ro jayaye sehuojën ba'iyë.
15 Riusu Espíritu bacuaca si'a bain ye'yose'ere te'e ruiñe masiye poreyë. Ja'nca porejënna,
yequëcuabi bacua ba'iyete masini, bacuani ye'yoye gare porema'iñë.
16 Riusu coca toyani jo'case'e'ru güina'ru ba'iji. Ën coca: "Riusu ro'tayete cato, yequëcuabi
masiye gare porema'iñë. Mai Ëjaguëni coca ye'yoye gare porema'iñë." Ja'an coca toyani
jo'case'e ba'iguëna, yëquëna hua'naca Jesucristo naconi te'e recoyo zi'inni ba'icuabi baguë
ro'taye'ru te'e ro'tajën ba'iyë.

3

Compañeros de trabajo al sirvicio de Dios

1 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacuani coca ye'yoto, Riusu Espíritu beocuani ye'yoye'ru
ye'yoye bahuë yë'ë. Ro bain ro'taye'ru ro'tajën baë'ë mësacua. Cristoni ye'yeye ai carabi
mësacuare.
2-3 Ja'nca ba'ijënna, mësacuani ta'yejeiye ye'yomaë'ë. Zin hua'na chuchucuabi jëja aonre
aiñe porema'iñe'ru mësacua baë'ë. Ja'nca porema'icua'ru ba'ijën, Riusu ta'yejeiye masi
cocare ye'yeye poremaë'ë mësacua. Yuta ye'yeye carabi mësacuare. Ja'nca ba'ijën, yure'ga ro
bain ro'taye'ru ro'tajënna, ye'yeye caraji mësacuare. Mësacuabi sa'ñeña ba'iyete ro ëa ëñañe
ba'ijën, sa'ñeña ro je'o bajën, ro bain ro'tajën yo'oye'ru ro yo'ojën ba'iyë mësacua.
4 Ja'nca yo'ojën, yequëcuabi Pabloni yo'o conguë'ë yë'ë cayë. Yequëcuabi Apolosni yo'o
conguë'ë yë'ë, cayë. Ja'nca cajën ba'icuabi ro bain ro'taye'ru ro'tajën, cue'yojën yo'oyë
mësacua.
5 Yureca, mësacuabi Apolos ba'iye, Pablo ba'iye, ja'anre te'e ruiñe ye'yemaë'ë. Mai
Ëjaguë guansesi yo'o concua se'ga ba'iyë yëquëna. Ja'nca ba'icuabi Riusu cocarebare quëani
achojënna, mësacuabi Jesucristoni si'a recoyo ro'tahuë. Riusubi baguë bainre ëñani, ga
bainguëni baguë yo'ore caguëna, yëquëna se'gabi ba yo'ore yo'oyë. Ja'nca yo'ojën, mësacuani
Riusu cocarebare quëani achojën yihuohuë.
6 Ja'nca yo'o yo'ojën, yë'ëbi aon tañe'ru Riusu cocarebare mësacua recoñoana jo'cahuë.
Apoloca oco jañuñe'ru mësacuani recoyo ro'taye conguë baji'i. Ja'nca yo'o yo'ocuata'an,
Riusu se'ga si'a aon iroye masiguëbi quë'rë jëja recoyo bacuare mësacuare re'huabi.
7 Ja'nca sëani, Riusu bain concua, aon tancua, oco jañucua, ja'ancuabi Riusu guansesi yo'o
se'ga yo'ojën ba'iyë. Ta'yejeiye masicua beoyë. Riusu se'ga aon iroye masiguëbi quë'rë jëja
recoyo bacuare baguë bainre re'huaye masiji.

8 Aon tancua, oco jañucua, ja'ancuabi te'e yo'o yo'ojën, Riusuni te'e yo'o conjën ba'iyë.
Ba'ijënna, Riusubi ëñani, maire ro'iji.
9 Yëquënabi ja'nca yo'o yo'ojën, Riusure yo'o concua se'ga ba'iyë. Riusubi guanseguëna,
baguë yo'ore te'e yo'ojën concua se'ga ba'ijën, baguë cocarebare mësacuani te'e ruiñe
ye'yojën ba'iyë.
Ja'nca ba'ijënna, Riusubi mësacua jubëni ëñaguë, "Yë'ë bainreba'ë" mësacuare caji. "Yë'ë
cocarebare te'e ruiñe ye'ye bi'rajën, yë'ë ba'iye'ru bojora'rë ruin bi'rayë" mësacuare caguë
bojoji Riusu.
10-11 Yureca, Riusubi yë'ëre guanseni conguëna, mësacua jubëna ru'ru ti'anni, baguë
cocarebare mësacuani te'e ruiñe ye'yoni masi güeseguë baë'ë yë'ë. "Jesucristo yua Riusu
Raosi'quërebare sëani, baguëni si'a recoyo ro'tani, Riusu bain ba'iye poreyë" caguë,
baguë cocarebare mësacuani ye'yoguë baë'ë yë'ë. Tin ye'yotoca, Riusu bain ba'iye gare
porema'iñë. Ja'nca te'e ruiñe ye'yoguëna, yequëcua'ga Riusu cocare mësacuani ye'yojën
ba'iyë. Ja'nca ba'ijënna, te'e ruiñe ëñajën ye'yoja'bë caguë yihuoyë yë'ë.
12 Te'e ruiñe ëñajën, Riusu cocarebare te'e ruiñe ye'yojën ba'itoca, bacua yo'o yo'ose'e yua
gare carajeiye beoye ba'iji. Te'e ruiñe ëñamajën, Riusu cocarebare huacha ye'yojën ba'itoca,
bacua yo'o yo'ose'e yua gare carajeiji.
13-14 Ën yija carajei umuguse ti'anguëna, Riusu toare zëonni, si'a ën yija ba'iyete ëoni
si'ani, ba ye'yocua yo'o yo'ose'ere ëñani, te'e ruiñe ye'yose'e ba'itoca, gare carajeiye beoye
ba'iguëna, Riusu bayete ba ye'yocuana re'oye insija'guë'bi. Jesucristo ba'iyete te'e ruiñe
ye'yoni jo'casi'cua sëani, Riusu insija'yete coni baja'cua'ë.
15 Yequëcua, Riusu cocarebare te'e ruiñe ëñamajën, huacha ye'yojën ba'itoca, bacua yo'o
yo'ose'e yua gare carajeiguëna, Riusubi baguë bayete bacuana ta'yejeiye insima'ija'guë'bi.
Baguë bainre bacuare re'huani baja'guëta'an, Riusu toabi jëaye cato, bacuabi jëaye
porema'ijënna, Riusubi bacuare bojora'rë tëani baja'guë'bi.
16 Yureca, yë'ëbi ye'yo coca caguëna, mësacua achajë'ën. Mësacua jubë yua Riusu ba'iru'ë
caguëna, Riusu Espíritubi mësacua jubërebare ba'iguë ba'iji. ¿Mësacua guere yo'ojën, ja'anre
ye'yemate'ne?
17 Riusu ba'iru cuencuesi'cuare sëani, yequëcuabi ti'anni, bacua si'si ye'yoyebi huesoni
si'ama'ija'bë. Huesoni si'atoca, Riusu'ga bacuare'ga huesoni si'aja'guë'bi. Riusu ba'irute
cato, mësacua recoñoa jucha beoye ba'iji.
18 Yureca, mësacua ba'iyete gare huacha ro'taye beoye ba'ijë'ën. Mësacua jubë ba'icua,
yequëcuabi, Bain masiye'ru quë'rë masi ëjaguë'ë yë'ë ro'tajën ba'itoca, ro ën yija ba'iyete
ye'yesi'cua masiyete jo'cani senjojë'ën. Ro huesë hua'nara'ru ruinjë'ën. Ja'nca ruintoca,
Riusubi mësacuare te'e ruiñe masi ëjacuare re'huaji.
19 Riusubi ro ën yija ba'iyete ye'yesi'cua masiyete cato, gare huesë hua'na se'ga ba'iyë.
Baguë coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca caji: "Ro ën yija ba'iyete ye'yesi'cua, masi ëjacuabi
ro coquejën, si'aye ba ëaye ro'tato'ga, Riusubi baguë ñacobi ëñani, bacuare ënseji" toyani
jo'case'e ba'iji.
20 Yeque coca'ga toyani jo'case'e ba'iji: "Ro ën yija ba'iyete ye'yesi'cua masi ëjacuabi ëa
ëñani ro'tajënna, Riusubi masini, Ro ro'tajën, ro yo'oyë bacua, caji."
21 Ja'nca toyani jo'case'e ba'iguëna, ro bain hua'na masi ëjacua ba'iye catoca, bacua
masiyete ta'yejeiye caye beoye ba'ijë'ën. Riusubi baguë coca ye'yocuare cuencueni,
mësacuana saoguëna, mësacuabi Riusu ba'iyete quë'rë ye'yejën ba'ijë'ën.
22 Yë'ë, Pablo hue'eguë, Apolos, Pedro, yëquënabi ëja bain ba'iye ëñocuata'an, mësacuani
yo'o conjën raisi'cua se'ga ba'iyë yëquëna. Ja'nca ba'ijënna, mësacua yua yëquënani coni
bajë'ën. Si'a ën yija re'otore'ga, mësacua ba'i umuguseña, mësacua junni tanjairën, yurera,
jë'te raija'rën, si'aye Riusubi re'huacani jo'caguëna, mësacua coni bajë'ën.
23 Coni bajënna, Cristobi mësacuani coni baji. Coni baguëna, Riusu'ga Cristoni coni baguë
sëani, mësacua yua gare carajeiye beoye ba'ija'cua'ë.

4

El trabajo de los apóstoles

1 Yureca, yëquëna hua'na ba'iyete cato, Cristore yo'o concua se'ga ba'iyë yëquëna. Riusubi
baguë cocarebare yëquënani masi güeseguëna, baguë bainrebani güina'ru masi güesejën,
Riusure conjën ba'iyë.
2 Riusure yo'o concua ba'ijën, baguë yëye'ru jo'caye beoye yo'ojën ba'iye bayë.
3 Yë'ë'ga ja'nca yo'oguë ba'iguëna, yequëcuabi yë'ë yo'oguë ba'iyete ëñani, Huacha yo'oji
catoca, ja'an cayete ta'yejeiye ro'tama'iñë yë'ë. Mësacua, yequëcua Justicia yo'oñu cacua,
si'a bainbi yë'ëre cajën, Huacha yo'oji cajën ba'ito'ga, ja'an case'ere gare ro'tama'iñë yë'ë.
Yë'ë'ga ja'ansi'quëre ro'taguë, ja'anre caye ro'tama'iñë.

4 Yë'ë ba'iyete ëñato, gare gu'aye caye porema'iñë yë'ë'ga. Ja'nca caye porema'iguëta'an,
re'o bainguë ba'iye caye porema'iñë. Yë'ë Ëjaguë Jesucristo se'gabi yë'ë ba'iyete ëñani masiji.
5 Ja'nca masiguëna, bain ba'iyete ëñani, te'e jëana gu'aye caye beoye ba'ijë'ën. Mai Ëjaguë
ëñojai umuguse ti'anguëna, si'a bain yahuereba ro'tajën ba'iyete ëñani, si'acuani masi
güeseja'guë'bi. Baguë ñacobi ëñani, si'acua ba'iyete masini ëñaguëna, ga bainguëbi ti'anni,
Riusu ro'ija'yete coni baja'guë'bi.
6 Yureca, yë'ë bain sanhuë, ja'an cocare yihuoguë, yë'ë ba'iyete, Apolos ba'iyete
quëaguëna, mësacua yua yequëcua, Riusu cocareba te'e ruiñe masicua, bacua ba'iyete
güina'ru ëñajën ba'ijë'ën. Riusu coca toyani jo'case'ere ëñani ye'yeni, yëquëna ba'iyete
ro'tani, Riusu coca case'ere ye'yeni, güina'ru yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'ojën ba'ijën, Ja'an
ëjaguë coca se'gare achani ye'yeza, caye beoye ba'ijën, sa'ñeña ro coca huëoye beoye
ba'ijë'ën.
7 Mësacua jubë ba'icua, ga bainguëni si'a jëja yihuoguë cayë yë'ë: ¿Më'ë guere ro'taguë,
ëja bainguë runza caguë'ne? Riusubi më'ëre ëja bainguëre re'huama'itoca, ro ro'taguë cayë
më'ë. Riusubi ja'nca re'huatoca, ro më'ë ëja bainguë ba'iyete ta'yejeiye beoye ba'ijë'ën.
8 Yureca, mësacuabi ro yo'ojën ba'iyë. Ai re'oye ye'yesi'cua'ë cajën, Riusu ba'iyete aireba
masicua'ë ro'tajën, ro yo'ojën ba'iyë. Ëja bain ruñu cajën, ro mësacua ba'iye se'gare ro
ro'tajën, yëquëna coñete roga bainguëni si'a jëja yihuoguë cayë yë'ë: ¿Më'ë guere ro'taguë,
ëja bainguë runza caguë'ne? Riusubi më'ëre ëja bainguëre re'huama'itoca, ro ro'taguë cayë
më'ë. Riusubi ja'nca re'huatoca, ro më'ë ëja bainguë ba'iyete ta'yejeiye jo'cani senjojën
ba'iyë. Mësacua yua ëja bain ba'itoca, ai bojojën ba'iyë yëquëna. Mësacua yua ëja bain
ba'itoca, yëquënabi mësacua naconi te'e conjën ba'ire'ahuë.
9 Ja'nca ba'imajën ba'ito'ga, Riusu yo'o coñe cuencuesi'cuareba ba'iyë yëquëna. Riusubi
yëquënate cuencueni jo'caguë, ën yija bainni yëquënate ëñoguë, yequërë quë'rë ta'yejeiye
beo hua'nare yëquënate re'huani jo'cabi, ro'tayë yë'ë. Ja'nca re'huani jo'caguëna, ro ën yija
ba'iyete ye'yesi'cuabi yëquënani ëñani, Gu'a bain sëani, bacuare huani senjo güeseñu cayë.
Si'a ën yija bain, si'a tin re'oto ba'icua, si'acuabi yëquënani ëñani, yëquënani ro jaya ëaye
ëñajën ba'iyë bacua.
10 Yëquënabi Cristo ba'iyete quëani achojënna, bacuabi yëquënani ëñani, Ro huesëjën cayë
bacua, cayë. Mësacuaca, Ai masi ëjacua ba'iyë yëquëna, cajënna, bainbi jaya coca mësacuare
cama'iñë. Ja'ancuabi yëquënani ëñani, Ro porema'i hua'na'ë, cajënna, mësacuaca, Ai re'oye
yo'oye porecua'ë yëquëna, cayë. Ja'nca cacua ba'ijënna, si'a bainbi re'oye achajën, mësacuani
bojojën, Ai masi ëjacua'ë mësacuare cajën, mësacuani gugurini rëanjën ba'iyë. Ja'nca ba'icuabi
yëquënani te'e ruiñe ëñamajën, Ro gu'a hua'na'ë, yëquënate cajën, yëquënani ro jayajën
senjoñë.
11 Ja'nca yo'ojënna, yëquënabi gare yure tëca aon gu'ana ju'incua ba'iyë. Oco ëana ai
yo'oyë. Caña carajeicua'ga ba'iyë. Bainbi yëquënani ëñani, ro gu'aye cani, yëquënate ro saoni
senjoñë. Huë'e beocua'ë yëquëna.
12 Ai jëja yo'o yo'oye'ru, ai guajaye tëca yo'o yo'ojën ba'iyë. Yequëcuabi yëquënani gu'aye
cajën jayatoca, yëquëna'ga bacuani güina'ru gu'aye cajën jayama'iñë. Bacuani re'oye
yo'oyë. Yequëcuabi yëquënani je'o batoca, yëquënabi bëiñe beoye ba'ijën, ai yo'ojën, gu'aye
sehuomajën ba'iyë.
13 Yequëcuabi yëquënani si'si coca gu'aye catoca, bacuani güina'ru si'si sehuoma'iñë. Bojo
coca se'ga cajën, bacuani re'oye sehuoyë yëquëna. Si'a ën yija bainbi yëquënani ëñani,
yëquënani ro hui'ya jayajën, yëquënani ro saoni senjojën, yure tëca ja'nca yo'ojën ba'iyë.
14 Yureca, yë'ë bain sanhuë, ën cocare mësacuani toyani saoguë, mësacuani ro bëiñe caye
ro'tama'iñë yë'ë. Yë'ë mami sanhuë ai yësi'cuare sëani, mësacuani si'a jëja yihuoguë caye
ro'tayë yë'ë.
15 Ai jai jubë bainbi mësacuani conjën, Cristo cocare bojora'rë yihuocuata'an, yë'ë se'gabi
mësacua taita'ru ba'iyë. Jesucristo cocarebare quëani achoguë ye'yoguëna, mësacuabi achani
Jesucristoni si'a recoyo ro'tahuë mësacua. Ja'nca ro'tajën, mame të'ya raisi'cua ruinjën,
Riusu recoyo ro'taye'ru te'e ro'tajën ba'iyë. Ja'nca ba'ijënna, mësacua taita ruën'ë yë'ë.
16 Ja'nca ruinsi'quëbi mësacuani si'a jëja yihuoguë cayë yë'ë. Yë'ë ba'iyete ëñani, güina'ru
ba'ijë'ën.
17 Mësacuabi ja'nca ba'ija'ye caguë, yë'ë te'e bainguë Timoteore mësacuana saohuë. Yë'ë
mami ai yësi'quë, mai Ëjaguëni si'a recoyo ro'taguë, ja'anguëte cuencueni, Yë'ë Cristo
bainguë ba'iyete mësacuani se'e quëajë'ën caguë, baguëte mësacuana saohuë yë'ë. Yë'ë
ye'yoye'ru ye'yoguë, si'a Cristo bain jubëanna ye'yoguë ganiñe'ru, güina'ru mësacuani
ye'yoguë ba'ija'guë caguë, baguëte mësacuana saohuë yë'ë.
18 Ja'nca saoguëna, mësacua jubë ba'icua, yequëcua, Ëja bain ruñu cajën ba'icuabi ro coca
huëojën, Pablobi raima'iji cajën ba'iyeña.

19 Cajën ba'icuareta'an, yurera mësacuana ëñaguë saiyë yë'ë, Riusubi yëtoca. Ja'nca
saiguëbi ba ëja bain cacuare masija'guë'ë yë'ë. Bacua coca cayete achani, ja'nrëbi quë'rë
se'e, Bacua caye'ru yo'oja'bë caguë ëñaja'guë'ë yë'ë.
20 Riusubi baguë bain naconi ba'iguë, coca caye se'ga yo'oma'iji. Baguë coca case'e'ru si'a
jëja poreguëbi güina'ru yo'oji, mai ta'yejeiyereba Ëjaguë sëani.
21 ¿Yureca, mësacua guere yëye'ne? Mësacuana ëñaguë saiguë, ¿mësacuani si'nseyete yëye? o
¿mësacuani si'a recoyo ai yëguë, bojora'rë coñete yëye?

5

Juicio sobre un caso de inmoralidad

1 Yequëcuabi te'e ruiñe quëajënna, mësacua gu'aye yo'oyete achani masihuë yë'ë. Ro gu'a
bain'ga ja'nca gu'aye yo'oma'ijënna, mësacua gu'aye yo'oyete jo'camajën ba'iyë. Mësacua jubë
ba'iguëbi baguë taita samu ba'i rënjoni ro yahue baguëna, mësacuabi ënsema'iñë.
2 Ja'nca ënsema'icuabi baguë gu'aye yo'oyete ëñamajën, Re'o bain ba'iyë mai cajën, ro
ro'tajën yo'ojën ba'iyë mësacua. ¡Ja'nca yo'oma'ijë'ën! ¡Mësacua jubë ba'iguëbi ja'nca gu'aye
yo'oguëna, etoni senjojë'ën! ¡Baguëte ota oijën, mësacua jubëbi etoni saojë'ën!
3 Yë'ë'ga mësacua naconi beoguëta'an, mësacua naconi ba'iye'ru ba'iguëbi ba gu'aye
yo'oguëte yuara justiciate ro'tahuë yë'ë.
4 Ja'nca sëani, mësacua yua jubë ñë'cajën, mai Ëjaguë Jesucristo ba'iyete ro'tajë'ën. Yë'ë'ga
mësacua jubë naconi ba'iye'ru ba'iguëna, yë'ë ro'taye'ru ro'tajën, mai ta'yejeiyereba Ëjaguë
Jesús coñete ro'tajën, ba gu'aye yo'oguëte baguë si'nseyete cajë'ën.
5 Mësacua jubëbi baguëte etoni saojë'ën. Ja'nca etoni saojënna, zupai huatibi baguëni
baja'guë. Ja'nca baguëbi ba bainguëni ai jëja ai yo'o güeseguëna, mai Ëjaguë Jesús rai umu-
gusebi ti'anguë, yequërë ba bainguë mame recoyo re'huaguëna, Riusubi baguë recoyote
tëani re'huani baja'guë'bi.
6 Mësacuabi Re'o bain ba'iyë yëquëna cajën, gu'aye ro'tajën ba'iyë. Te'e bainguë gu'aye
yo'oye se'gare ëñama'icua sëani, si'a jubëbi ro gu'ajeijën ba'iyë mësacua. ¿Mësacua guere
yo'ojën, ën coca, ira bain masi cocare ro'tamate'ne? "Aon huo'co maca choa ma'carë se'gare
harinabëna ayatoca, si'a harinabëte huo'coji."
7 Ja'an cocare ro'tama'icua sëani, mësacua ira yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani senjojë'ën. Si'a
jubëbi mame re'huani tënosi'cua'ru ba'ijën, gu'a jucha beocua gare ba'ijë'ën. Cristo yua oveja
huani insise'e'ru mai gu'a jucha ro'ire huani senjosi'quë sëani, mësacua gu'ayete gare jo'cani
senjojë'ën.
8 Ja'nca jo'cani senjocuabi Cristo yëye'ru jo'caye beoye yo'ojën, mai gu'aye ro'tajën jucha
yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani senjojën, gare recoyo tënosi hua'na ro'tajën bojojën bañuni.
Israel bain ira ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e, aon huo'co maca gare quëñoni senjose'e'ru mai
gu'a juchare gare jo'cani senjoñu. Gare coqueye beoye ba'ijën, te'e ruiñe coca cajën bañuni.
9 Yë'ë yequë utire toyani mësacuana saoguë, mësacuani ñaca yihuohuë yë'ë: Gu'a bain
naconi te'e coñe beoye ba'ijë'ën cahuë yë'ë.
10 Ro gu'a bain si'a ën yija ba'icuare camaë'ë yë'ë. Ja'ancua, bonse ëa ëñajën ba'icua, bonse
jiancua, huacha riusu hua'ina gugurini rëancua, si'a gu'aye yo'ocuare catoca, bacua ba'irute
quëñëñe gare porema'iñë.
11 Cristo bain ro coquejën cacua, ja'ancuare cahuë yë'ë. Cristo bainguë ba'iyë yë'ë, cani,
ja'nrëbi romigoni yahue baguë, bonsere ëa ëñaguë, huacha riusu hua'ina gugurini rëanguë,
yequëcuani gu'aye caguë, jo'chana güebeguë, bonsere jianguë, ja'anre yo'oguë ba'itoca,
baguëte quëñëni saijën, baguë naconi gare ba'ima'ijë'ën.
12 Cristo bain jubë ba'ima'icuare cato, bacua gu'aye yo'oyete gare cama'iñë yë'ë. Mësacua
jubë ba'icua, Cristo bain ba'iye cacua, ja'ancua gu'aye yo'oyete cani, mësacua jubëbi etoni
saojë'ën, cayë yë'ë.
13 Riusu se'gabi Cristo bain jubë ba'ima'icua, bacua gu'aye yo'oyete bëiñe ëñani caji. Ja'nca
sëani, yë'ë case'e'ru yo'ojë'ën: Mësacua jubë ba'iguë, gu'aye yo'oguë ba'iguë, ja'anguëte
mësacua jubëbi gare etoni saojë'ën, cayë yë'ë.

6

Pleitos ante jueces no creyentes

1 Yureca, mësacuani se'e gu'aye caye bayë yë'ë. Mësacua jubë bainguë gu'aye yo'ose'ere
bëinjën, ¿mësacua guere yo'ojën, baguëte sani, ëja bainguë Cristoni huesëguë, ja'anguëni
si'nseye caye señe'ne? Cristo bain jubë ba'icuani si'nseye caye senjë'ën.
2 Cristo bain jubë ba'icua, bacua si'nseye caja'yete ro'tajë'ën. Si'a ën yija bain si'nseyete
guansejën ba'ija'cua'ë. Ja'anre masiyë mësacua. Mësacuabi ja'nca guansejën ba'ija'cua sëani,
¿mësacua guere yo'ojën, mësacua bain masiye porema'iñe caye'ne?

3 Mësacua si'a ën yija bainni guansejën ba'ija'rënbi Riusu anje hua'nare'ga güina'ru
guansejën ba'ija'cua'ë. ¿Ja'nca ba'ija'cuabi guere yo'ojën, ro ën yija juma jucha se'gare
masiye porema'iñë caye'ne?
4 Mësacua bainbi choa ma'carë gu'aye yo'otoca, ¿mësacua guere yo'ojën mësacua jubë
ba'icua, ta'yejeiye beocua, ja'ancuani si'nseye caye señe'ne?
5 Mësacuani ai bëiñe cayë yë'ë. ¿Mësacua jubë ba'icuare cu'eto, masi ëjaguëbi mësacuani
justicia caja'guë, te'eguë se'gare tinjañe porema'iñe?
6 Mësacuabi beoyë cajën, ro bain justicia cacuare cu'ejën, Cristo bain ba'ima'icuabi
ëñajënna, mësacua bain gu'aye yo'ose'ere quëajën, baguë si'nseyete señë.
7 Mësacua bain gu'aye yo'ose'ere quëani, bacua si'nseye sentoca, ro guaja yo'ojën, ro
gu'ajeijën ba'iyë. Mësacua bain gu'aye yo'ose'ere ro'tama'itoca, quë'rë re'oye ba'iji. Gare
justicia yo'oma'ise'e ba'itoca, quë'rë re'oye ba'iji.
8 Mësacua te'e jubë bain Cristoni ro'tacua ba'icuata'an, bacuani go'iye gu'aye yo'ojën
bacua bonsere jianjën, ai gu'aye yo'ojën ba'iyë mësacua.
9 Gu'a bainbi Riusu ba'i jobona ti'añe gare porema'icua sëani, bacua gu'aye yo'oye'ru
gu'aye yo'oye beoye ba'ijë'ën. Gare huacha ro'taye beoye ba'ijë'ën. Romi hua'nani yahue
bajën gu'aye yo'ocua, huacha riusu hua'ina gugurini rëancua, yequëcua rënjo hua'nani
yahue bajën gu'aye yo'ocua, gaje ëmëcua sa'ñeña yahue ba'ijën gu'aye yo'ocua,
10 bonse jiancua, bonsere ba ëaye ëñacua, jo'chana güebecua, yequëcuani gu'aye cacua,
yequëcua bonsere ëtejën huaicua, ja'ancuabi Riusu ba'i jobona gare ti'añe beoye ba'iyë.
11 Mësacua jubë ba'icua yequëcua'ga ja'nca ba'isi'cuareta'an, Riusubi mësacua gu'a juchare
senjoni, mësacua recoñoa mame tënoni, baguë bainrebare re'huani, mësacuare re'o bain
ba'iye cabi. Mai Ëjaguë Jesús ba'iyete ro'tani, baguë Espíritute ta'yejeiyereba mësacuana
insini jo'cabi Riusu.

La santidad del cuerpo

12 Yureca, mësacuabi ën coca cajën: "Riusubi ënsema'itoca, huacha yo'oye beoye ba'iguëbi
si'aye yo'oye poreyë yë'ë" cajën, te'e ruiñe cayë mësacua. Te'e ruiñe cacuata'an, yequë yo'ore
yo'otoca, re'oye yo'oma'iñë. "Si'aye yo'oye poreyë yë'ë" cacuata'an, ro yë'ë ro'taguë yo'oyete
jo'caye porema'itoca, gu'aji. Riusu yëye se'gare yo'oguë baza cayë.
13 Yequëcuabi ën coca: "Aon aiñebi re'oji. Guëtabëte re'o huanoji" ja'an cocare
cacuareta'an, yë'ë'ga ñaca sehuoyë: Bain aon, bain guëtabë, ja'anbi si'arën ba'ima'iji.
Riusubi huesoni si'aja'guë'bi. Riusubi bain ga'nihuëte re'huani jo'caguë, ëmëcua, romicua,
sa'ñeña yahue baye beoye gare ba'ijë'ën cabi. Bainbi bacua ga'nihuëbi yo'o yo'ojën, Riusuni
coñe bayë. Riusu'ga mai ga'nihuëna gaje meni baguëna, mai recoyote re'o huanoji.
14 Riusu yua mai aon aiñe, mai guëtabë, ja'anre huesoni si'aja'guëta'an, mai Ëjaguë
junni tonsi'quëre huajëguëte go'ya rai güesebi. Ja'nca go'ya rai güesesi'quëbi maire'ga junni
tansi'cuareta'an, ai ta'yejeiyereba pore Ëjaguëbi maire huajëcuare go'ya rai güeseja'guë'bi.
15 ¿Yureca, mësacua guere ën cocare ye'yemate'ne? Mësacua yua Cristo bain te'e jubëreba
ba'icuabi mësacua ga'nihuëbi Cristoni si'a jëja yo'o conjën ba'iyë. Ja'nca ba'icuabi mësacua
ga'nihuëbi gu'a romigo naconi gu'aye yo'otoca, ai gu'aye yo'oyë. Ja'anre gare yo'oye beoye
ba'ijë'ën.
16 ¿Mësacua guere ën cocare ye'yemate'ne? Mësacua yua Cristo bain te'e jubëreba ba'icuabi
mëscare ye'yemate'ne? Gu'a romigona zi'intoca, bago naconi te'e ga'nihuë ba'iye'ru ba'iji.
Riusubi ën cocare toyani jo'caguë: "Ba samucuabi te'e bainguë ba'iye'ru ba'iyë" caguëna,
gu'a romigona zi'iñe beoye gare ba'ijë'ën.
17 Ja'nca ba'iguëbi mai Ëjaguë naconi te'e zi'inni, baguë naconi te'e recoyo ba'iye'ru ba'iji.
18 Yureca, mësacuabi romigoni yahue baye ro'tatoca, gare yo'oye beoye ba'ijë'ën. Ja'nca
ro'taye beoye gare ba'ijë'ën. Bain gu'a jucha yo'oye ro'tato, romigoni yahue baye, ja'anre
yo'otoca, baguë ga'nihuë Riusu re'huani jo'case'ere gu'aye yo'oji. Yequë gu'a jucha yo'otoca,
banji. Ro gu'aye yo'oji. Ja'nca sëani, romigoni yahue baye beoye gare ba'ijë'ën.
19 ¿Mësacua guere ën cocare ye'yemate'ne? ¿Mësacua ga'nihuë yua Riusu Espíritu ba'i huë'e
ba'iye ro'tamate? Riusu Espíritu yua mësacuana gaje meni baguëbi mësacua recoyote ba'iji.
Ro mësacua yëye se'gare yo'oye porema'iñëoye gare ba'ijë'ën. Bain gu'a jucha yo'oye ro'tato,
romigoni.
20 Jesucristobi mësacua ba'iyete baguë zie jañuni tonse'ebi ro'iguëna, mësacua yua Riusu
bainreba ruën'ë. Ja'nca sëani, mësacuabi yo'o yo'ojën, mësacua ga'nihuëbi gu'a jucha gare
yo'oye beoye ba'ijën, Riusuni bojojën, Riusu ba'iyete si'a bainni masi güesejën ba'ijë'ën.

7

Consejos sobre el matrimonio

1 Yureca, mësacuabi yë'ëni coca senni achajën toyajënna, mësacuani yihuoguë sehuoyë yë'ë.
Mësacuabi romigoni baza cajënna, ñaca yihuoguë cayë yë'ë. Romigoni zi'inma'iñe ba'itoca,
quë'rë re'oye ba'iji.
2 Ja'nca ba'iguëta'an, gu'a jucha yo'o ëaye ba'itoca, ga bainguëbi baguë rënjoni baja'guë. Ga
romigo'ga bago ënjëni baja'go.
3 Romigobi bago ënjë ga'nihuëte te'e zi'iñe yëgona, ënseye beoye ba'ija'guë. Ëmëguë'ga
baguë rënjo ga'nihuëte te'e zi'iñe yëguëna, ënseye beoye ba'ija'go.
4 Ënjë hua'na, rënjo hua'na, bacuabi cajën, "Yë'ë ga'nihuëte pa'roma'ijë'ën" bacua hue-
jasi'cuani caye beoye ba'ijë'ën.
5 Ja'nca ba'ijën, mësacuabi sa'ñeña cajën, "Zoe ba'i umuguseña Riusuni ujaye se'ga yo'oñu"
cajën ba'itoca, sa'ñeña cu'eye jo'cajë'ën. Ja'nca jo'cajën, ja'nrëbi ujani tëjini, se'e sa'ñeña te'e
cu'ejën ba'ijë'ën. Sa'ñeña zoe ënsetoca, mësacuabi sa'ñeña jo'caye jëja beojënna, yequërë zupai
huatibi mësacuani gu'a juchare yo'o güesema'iguë.
6 Mësacuani ja'an cocare yihuoguë, Mësacua huejajën ba'ijë'ën caguë, gare guanseye beoye
ba'iyë yë'ë. Mësacuabi yëtoca, huejaye poreyë. Ja'an se'ga cayë yë'ë.
7 Yë'ë yëyete cato, si'a bainbi yë'ë ba'iye'ru ba'iye poretoca, romi beocua ba'itoca, ai re'oye
ba'iji. Ja'nca yëto'ga, Riusubi bainre re'huani jo'caguë, ga bainguëte tin yo'oye poreguëte
re'huabi. Yequëcuabi yequë yo'o yo'oye porecua ba'iyë. Yequëcuabi yequë yo'o yo'oye
porecua ba'iyë.
8 Yureca, huejama'isi'cua, o hua'jecua ba'ijënna, ja'ancuani yihuoguë, yë'ë ba'iye'ru
ba'ijën gare huejama'itoca, ai re'oye ba'iji, cayë yë'ë.
9 Ja'nca caguëta'an, bacuabi romi huëiye, o ëmë huëiye, ja'anre jo'caye jëja beotoca,
huejajë'ën cayë, bacuani. Bacua ëase'ere jo'caye porema'itoca, huejajë'ën cayë. Bacua
ëase'ena zemosi'cua ba'itoca, gu'aji. Ja'ancuabi huejatoca, quë'rë re'oye ba'iji.
10-11 Yureca, Cristo bainrebabi huejasi'cua ba'ijënna, yë'ë yihuo coca se'gare cama'iñë.
Mai Ëjaguë Jesucristo guanseni jo'casi cocare quëayë. Romicuabi bacua ënjë sanhuëni
jo'cani senjoñe beoye ba'ijë'ën. Ëmëcua'ga bacua rënjo sanhuëni jo'cani senjoñe beoye
ba'ijë'ën, quëayë yë'ë. Ja'nca quëaguëta'an, jo'cani senjotoca, yequëni yeconi huejama'ijë'ën.
Senjosi'quë naconi se'e te'e ba'iye porema'itoca, yequëni gare huejaye beoye ba'ijë'ën.
12 Yureca, yequëcua huejasi'cua ba'ijënna, yë'ë se'gabi bacuare yihuoyë. Mai Ëjaguëbi
guansema'iguëna, bacuani ñaca yihuoyë yë'ë. Cristo bainguëbi yua Cristoni ro'tama'igoni
batoca, "Maibi bañuni" cagona, bagote jo'cani senjoñe beoye ba'ijë'ën.
13 Güina'ru, Cristo baingobi yua Cristoni ro'tama'iguëni batoca, "Maibi bañuni" caguëna,
baguëte jo'cani senjoñe beoye ba'ijë'ën.
14 Cristoni ro'tama'icuani huejasi'cua ba'itoca, Cristoni si'a recoyo ro'tacuabi bacua ënjë
sanhuë o bacua rënjo sanhuë ba'iyete ëñato, Cristo bainni huejasi'cua ba'ijën, Cristo bain
mame tënose'ebi mame tënosi'cua'ru ba'iyë. Ja'nca ba'ima'itoca, bacua zin hua'na yua jucha
bacua ba'ire'ahuë. Cristoni ro'tama'icuabi ja'nca tënosi'cua ba'ijënna, bacua zin hua'nabi
güina'ru tënosi'cua ba'iyë.
15 Yureca, Cristoni ro'tama'icuabi bacua ënjëre o bacua rënjore jo'cani senjoñe yëtoca,
Cristo bainbi bacua rënjore o bacua ënjëre ënsema'ijë'ën. Ja'nca jo'cani senjotoca, Cristo
bainbi bacua ënjë o bacua rënjo, Cristoni ro'tama'icua, bacua ba'iyete Riusuni se-
huoma'icua ba'iyë. Cristo bain ba'iyete cato, recoyo bojojën ba'ijën, jo'cani senjocuare ro
guaja sa'ntiye beoye ba'ijë'ën.
16 Ja'nca ba'ijën, mësacua ënjëbi, o mësacua rënjobi Cristoni recoyo ro'tama'iguëna,
mësacuabi bacuare Cristo bainre re'huaye concuata'an, bacua recoyo ro'taja'yete gare
huesëyë mësacua. Ja'nca sëani, bacua ba'iyete sa'ntiye beoye ba'ijën, Cristoni recoyo bojoye
se'ga ba'ijë'ën.
17 Cristo bain si'acuani ñaca yihuoguë cayë yë'ë. Cristobi mësacuare baguë bainre re'huani
baguëna, mësacua ba'iyete ro'tani, baguë re'huani cuencuese'e ba'iye'ru ba'ijë'ën. Tin
ba'iye'ru ro'taye beoye ba'ijë'ën. Cristo bain jubëan si'aruan ba'icuani ja'nca guanseguë
cayë yë'ë.
18 Yequëcuabi Go neño ga'nihuë tëyosi'cua ba'ijën, ja'nrëbi Cristo bainre re'huasi'cua
ba'ijën, go neño ga'nihuë tëyoma'isi'quë ba'ija'ma ro'taye beoye ba'ijë'ën. Yequëcuabi go neño
ga'nihuë tëyoma'isi'cua ba'ijën, Cristo bainre re'huasi'cua ba'ijën, mësacua go neño ga'nihuëte
tëyo güeseye ro'tamajën ba'ijë'ën.
19 Mësacua go neño ga'nihuë tëyoye o tëyoma'iñe, ja'anre ro'tama'ijë'ën. Riusubi baguë
bainni coca guanseni jo'caguëna, ja'an cocare ro'tajën, ja'an se'gare yo'ojën ba'ijë'ën.
20 Cristobi mësacuare baguë bainre cuencueguëna, ja'anrën ba'iye'ru ba'ijë'ën. Tin
ba'iye'ru ba'iye ro'tama'ijë'ën. Cristo re'huani cuencuese'e ba'iye'ru ro'tajën, mësacua tin
ba'iye'ru ba'iye ro'tama'ijë'ën.

21 Yequëcua, yo'o concua zeansi'cua banica, tin ba'iye ro'tama'ijë'ën. Mësacua ëjacuabi
etoye yëtoca, etani saijën, bacua yo'o yo'ocua zeansi'cua ba'iye jo'cajë'ën.
22 Yureca, yo'o concua zeansi'cuabi Cristo bainre re'huasi'cua ba'itoca, yequëcua yo'o
concua ba'icuata'an, Cristo naconi te'e ba'ijën, ro guaja beoye ba'ijën, bacua ëjacuani rëquëye
beoye yo'o conjën ba'iyë, Cristoni concua sëani. Yequëcua, yo'o concua zeanma'isi'cua
banica, mësacua ñaca ro'tajë'ën. Yureca, Cristo bain re'huasi'cua ba'ijën, baguëre yo'o
concua zeansi'cua mësacua ruën'ë. Ro mësacua yëye se'gare yo'oye porema'iñë.
23 Cristo yua mësacua ro'ire junni tonsi'quëbi baguë bainre mësacuare re'huani baji. Ja'nca
sëani, Cristona te'e zi'inni, bain ëjacua gu'aye guanseye'ru yo'oye gare ro'tamajën, gu'a
juchana gare zemo güesema'ijë'ën.
24 Ja'nca sëani, Riusu re'huani cuencuese'e ba'iye'ru ro'tajën, ja'an ba'iye'ru Riusu naconi
te'e zi'inni ba'ijën, Riusuni bojojën, baguëni conjën ba'ijë'ën.
25 Yureca, Cristo bain huejama'isi'cua ba'ijënna, Cristo guansesi coca beoguëbi mësacuabi
yë'ë ro'tasi cocare yihuoguë cayë yë'ë. Mai Ëjaguëbi conguëna, mësacuani re'oye yihuoguë
ro'tayë yë'ë.
26 Yureca, je'o bacuabi Cristo bainni ai gu'aye yo'ojënna, mësacua ja'anre ro'tajën, romi
huejaye ro'tama'ijë'ën.
27 Huejasi'cua banica, bagote jo'cani senjoñe ro'tama'ijë'ën. Romi beocua banica, romini
huejaye ro'tama'ijë'ën.
28 Ja'nca yihuoguëta'an, mësacuabi huejatoca, gu'aye yo'oma'iñë. Yureña huejato, ai guaja
yo'ojën, ai yo'ojën ba'ija'cua'ë. Ja'an mësacuare ba'ima'ija'guë cayë yë'ë.
29 Yë'ë bain sanhuë, mësacuani ñaca yihuoguë quëayë. Mai ën yija ba'i umuguseña te'e jëana
carajeija'yeta'an ba'iguëna, mësacua yure rënjo bacuabi rënjo beojën ba'ija'yete ro'tajë'ën.
30 Mësacua yure ota oicuabi ota oima'ija'ñete ro'tajë'ën. Mësacua yure bojojën ba'icuabi
bojoma'ija'ñete ro'tajë'ën. Mësacua yure bonse coni bacuabi bonse beoja'yete ro'tajë'ën.
31 Ja'nca ro'tajën, ën yija ba'iyebi gare carajeija'guë sëani, mësacua ën yija ba'i ma'carëan
yure bajën, ja'anre beoja'yete ro'tajë'ën. Riusu ba'i re'oto ba'ija'yete ro'tajën ba'ijë'ën.
32 Mësacua yua ën yija ba'iyete ai guaja ro'tamajën ba'ijë'ën caguë, ja'nca mësacuani
yihuoguë cayë yë'ë. Ja'nca caguëbi bain huejacua ba'iyete quëayë. Cristo bainbi hue-
jama'itoca, Cristo yo'o yo'ojën coñe se'gare ro'tajën, Cristo yëye'ru yo'oza cajën ba'iyë.
33 Romini huejatoca, ën yija ba'iyete ai ro'tajën, Yë'ë rënjo yëyete ro'taguë, bagote conza
cajën ba'iyë.
34 Romi hua'na'ga güina'ru ba'iyë. Romi zincua, ëmë beocua ba'ijën, Cristo yo'o yo'ojën
coñe se'gare yëjën, bacua ga'nihuëanre, bacua recoñoare ro'tajën, Cristo baingo sëani, Gare
jucha yo'oye beoye baza cajën, Cristote cu'ejën ba'iyë. Romi huejasi'cuaca ën yija ba'iyete
ai ro'tajën, Yë'ë ënjë yëyete ro'tago, baguëte conza cajën ba'iyë.
35 Mësacuani ja'nca yihuoguë, mësacuani huejaye ënseye yëma'iñë. Mësacua yua Cristo bain
cuencuesi'cua sëani, mai Ëjaguëni jo'caye beoye conjën, te'e ruiñe yo'ojën, re'oye ba'ijë'ën,
cayë yë'ë.
36 Yequëcua, taita sanhuëbi romi zingoni bajën, bago huejarën tayojeiguëna, bago huejaye
yëyete se'e ënsema'iñë catoca, bagoni gu'aye yo'oye yëma'iñë. Ja'nca huejaye yëtoca, mësacua
yëse'e yo'ojë'ën. Bago huejaja'guëna insinica, gu'aye yo'oma'iñë.
37 Yequëcua, romi zingoni bacuabi bagote yequëna insiye yëma'itoca, bacua'ga gu'aye
yo'oma'iñë. Te'e ruiñe ro'tajën, Bagote yequëna insima'iñë cajën ba'itoca, re'oye yo'oyë.
38 Ja'nca sëani, mësacua romi zingote huejaja'guëna insinica, re'oye yo'oyë. Insimanica,
quë'rë re'oye yo'oyë.
39 Yureca, romi huejasi'cuabi si'a bacua ënjë ba'i umuguseña baguëni yo'o coñe bayë.
Ënjëbi junni huesëguëna, ja'nrëbi yequëni, mai Ëjaguë bainguëreba se'gani bacua yëye'ru
huejaye poreyë.
40 Ja'nca porecua ba'ito'ga, yë'ëbi ro'taguë, romi hua'jecuani ñaca yihuoyë. Se'e hue-
jama'itoca, quë'rë bojocua ba'iyë. Ja'nca yihuoguë, Riusu Espírituni baguë sëani, yequëcuabi
tin ro'tacuata'an, mësacuani te'e ruiñe yihuoye masiyë yë'ë.

8

Los alimentos consagrados a los ídolos

1 Yureca, bainbi huacha riusuñana aonre insini jo'cajënna, mësacuabi ja'an gu'ayete
ro'tajën, yë'ëni senni achajënna, mësacuani yihuo cocare cayë yë'ë. Mësacua si'acuabi ja'an
aon ba'iyete ro'tajën, ga bainguëbi cajën, Yë'ë se'gabi ja'an aon ba'iyete bainni yihuoye
masiyë cayë. Ja'nca catoca, ro mësacua masiye huanoñe se'gare ro quëayë. Bainni te'e ruiñe
yëjën ba'itoca, bacuani re'oye yihuoye poreyë mësacua. Ja'nca yihuotoca, Cristo bainbi
recoyo jaijeiyë.

2 Ro mësacua masiyete ro'tatoca, mësacuabi ta'yejeiye masima'iñë. Ai caraji mësacuare.
3 Ru'ru, Riusuni te'e ruiñe yëjën ba'ijë'ën. Riusubi baguëni te'e ruiñe yëjën ba'icuani
ëñaguë, baguë bainreba ba'iyete bojoji.
4 Yureca, huacha riusuñana insisi aonre yë'ëni senni achayë mësacua. Ja'nca senni
achajën, Huacha riusu yua riusu beoji cajën, Mai Ëjaguë yua gaña Riusu'bi ba'iji cajën, te'e
ruiñe cayë mësacua.
5 Ro ën yija ba'iyete ye'yesi'cuabi guënamë re'oto, yija re'oto, si'aruanna ëñajën, ai ba'i jubë
riusu hua'na ba'iye ro ro'tajën cayë.
6 Ja'nca cacuata'an, maibi mai gañaguë Riusure ro'tajën, Taita baguëni cayë. Si'a ën re'oto
ba'iyete re'huaye guansesi'quëbi maini baji. Mai Ëjaguë Jesucristo'ga si'a ën re'oto ba'iyete
re'huani jo'casi'quëbi maire tëani mame re'huani baji. Yequë tëani baye poreguëte cu'eto,
gare beoji. Ja'anre te'e ruiñe masiyë mai.
7 Ja'nca masijënna, yequëcua, huacha riusuñare ye'yejën ba'isi'cuabi mai masiye'ru
ta'yejeiye masima'iñë. Cristo bainre re'huasi'cua ba'icuata'an, huacha riusuna insisi aonre
ëñani, Aintoca gu'aji, cajën ba'iyë. Ja'nca ba'icuabi mësacua aiñete ëñani, güina'ru anni,
ja'nrëbi, Gu'aye yo'ohuë yë'ë cajën, Cristo coñe'ru ta'yejeiye masimajën, recoyo gu'ajeiyë.
8 Maibi ja'an aonre aintoca, Riusubi maini quë'rë re'oye ëñama'iji. Ainma'itoca, maini
güina'ru ëñaji. Mai aon aiñebi Riusuni bojo güesema'iñë.
9 Ja'nca sëani, mësacua si'a aon aiñe porecuabi ro mësacua yëye'ru ëñajën ainjën ba'ijë'ën.
Cristo bain ta'yejeiye masima'icuabi mësacua aonre aiñete ëñani, yequërë Cristoni ro'taye
jo'cani gu'ajeima'iñe.
10 Mësacua yua Cristo bain ta'yejeiye masicuabi huacha riusu huë'ena cacani, ba aon
huacha riusuna insini jo'case'ere ainguëna, yequëbi mësacua aiñete ëñatoca, baguë yequërë,
Yë'ë'ga ja'an hua'ire anza cama'iguë.
11 Ja'nca ainguëbi Cristoni ta'yejeiye ye'yema'isi'quë ba'itoca, yequërë Cristoni recoyo
ro'taye jo'cani senjoma'iguë. Ja'nca senjotoca, mësacua Cristo te'e bainguëni ro gu'ajei
güeseyë. Cristobi baguë ro'ina junni tonguëna,
12 mësacuabi ro yo'ojën, ro mësacua yëye se'gare'ru aon ainjën, mësacua te'e bainni huacha
ro'ta güesejën, ai gu'aye yo'oyë. Cristoni ta'yejeiye masima'icuabi ja'nca Cristoni recoyo
ro'taye jo'cani senjotoca, mësacuabi Cristoni ai gu'aye yo'oyë.
13 Bainbi ja'nca jo'cani senjoni gu'ajeitoca, ja'an aon huacha riusuñana insini jo'case'ere
gare se'e aiñe beoye bañuni. Yë'ë te'e bain, Cristo bainbi yë'ë aon, huacha aonre ainguëna,
ëñani, Cristoni recoyo ro'taye jo'cani senjotoca, ja'an aonre gare se'e ainma'ija'guë'ë yë'ë.

9

Los derechos de un apóstol

1 Yureca, yë'ë yëye'ru yo'oye poreguëna, yequëcuabi yë'ë ba'iyete gu'aye cajën ba'iyë.
Cristobi yë'ëre cuencueni raomaji'i cacuata'an, mësacuabi yë'ë cuencueni raose'ere masiyë.
Mai Ëjaguë Jesucristoni ëñasi'quë sëani, baguë cuencueni raose'ere te'e ruiñereba masiyë
yë'ë. Ja'nca yë'ëre cuencueni raoguëna, mësacuani Cristo cocarebare quëani achoguë,
jo'caye beoye mësacuani yo'o conguëna, mësacuabi Cristoni si'a recoyo ro'tajën, Cristo bainre
re'huasi'cua baë'ë.
2 Yequëcuabi cajën, Cristobi yë'ëre cuencueni raomaji'i cacuata'an, mësacuabi yë'ëre
cuencueni raose'ere te'e ruiñe masijën, yë'ëni re'oye ëñajën ba'iyë. Mësacua yua Cristo
bainre re'huasi'cua ba'ijënna, yequëcuabi ëñani, yë'ëre cuencueni raose'ere masiye poreyë.
3 Yë'ë cuencueni raose'ere ro'tama'icua, ja'ancuabi gu'aye senni achajënna, ën cocare
sehuoyë yë'ë.
4 Cristo bain cuencueni raosi'cuabi Cristo bain jubëanna sani, bacua aon, bacua gono,
ja'anre señe poreyë yëquëna.
5 Yëquëna yua Cristo baingo, rënjo hua'goni batoca, bagore'ga sani, bago aonre güina'ru
señe poreyë yëquëna. Yequë Cristo bain cuencueni raosi'cuabi ja'nca yo'oyë. Mai Ëjaguë
Jesucristo yo'jecua, Pedro hue'eguë, bacua'ga ja'nca yo'oyë.
6 Cristo bain jubëanna ganijani, Riusu cocare bacuani ye'yojën, bacua aonre ainjënna,
mësacua yua yë'ë, yë'ë bainguë Bernabé, ¿yëquënate ro'tajën, yëquëna se'gana aonre ro insiye
beoye ro'taye? ¿Bacua yua yo'o yo'ojën, bacua curibi aon ro'ija'bë, yëquënate cama'iñe? Bañë.
Yëquënabi yëtoca, Cristo bain aonre ro coni aiñe poreyë.
7 Ën cocare'ga ro'tani ye'yejë'ën: Soldado hua'nabi servicio prestajën, bacua aonre
gare ro'ima'iñë. Zio ëjacuabi aonre tanjën, ba aon tëase'ere aiñe yëto, ¿jarocuabi ënseye'ne?
Yequëcuabi jo'ya hua'nare cuirajën, ba ojere uncuye yëto, ¿jarocuabi ënseye'ne? Yëquëna'ga
mësacuani Riusu cocare quëani achojën ye'yojën ba'icuabi mësacua aon cuirayete ro coye
poreyë.

8 Ro ën yija ba'iyete ye'yesi'cua ro'taye'ru gare ro'tani cama'iñë yë'ë. Riusu cocare ëñato,
yë'ë case'e'ru güina'ru cani jo'case'e ba'iji.
9 Moisés coca toyani jo'case'ere achani ye'yejë'ën: "Toro hua'guëni aon yo'ore yo'o
güesejën, baguë yi'obote gueonma'ijë'ën. Ja'an aonre ainja'guë" toyani jo'case'e ba'iji.
Riusubi ja'an cocare cani jo'caguë, toro hua'na se'gare oiye ro'tamaji'i.
10 Cristo bain cuencueni raosi'cuare oiye ro'taguë, yëquënani cuiraye, ja'anre ro'taguë,
ja'an cocare cani jo'cabi Riusu. Aito. Riusubi zio yo'ocua, aon tëaja'cua, ja'ancuare ëñaguë,
aon tëaja'yete ainjën bojojë'ën, cani jo'cabi. Ja'nca cani jo'caguëbi güina'ru baguëre yo'o
concua cuencuesi'cuare ëñaguë, Yë'ë cocareba quëani achocua, yë'ë bain ba'iye yihuojën
cacua, ja'ancua'ga bacua aon, bacua bonse, ba bainna coni bajë'ën cani jo'cabi Riusu.
11 Yëquëna'ga mësacuana ti'anni, Riusu cocarebare mësacuani quëani achojën, Riusure yo'o
conjën baë'ë. Ja'nca ba'icuabi yëquëna bonse, ja'anre mësacuani sentoca, mësacua yua bojo
recoyo re'huani, yëquënani cuirani conjën, Ta'yejeiye ro'ima'iji maire cajën, ya'jaye beoye
cuirani conjën ba'ire'ahuë mësacua.
12 Yequëcuabi mësacuana sani, ja'an insiyete sentoca, yëquëna'ga quë'rë ta'yejeiye
mësacuana señe poreyë.
Ja'nca porecuata'an, ja'an bonse carayete bainni gare senma'isi'cua baë'ë yëquëna. Riusu
cocarebare quëani achojën ganijën, Cristo bainre re'huayete quëñëni senjoma'iñe cajën,
yëquëna carayete ba bainni gare senma'isi'cua baë'ë.
13 Riusu uja huë'e yo'o concua ba'iyere'ga ro'tani ye'yejë'ën. Ja'an huë'e yo'o ma'carëanre
yo'o conjën, Riusuna insisi aonre coni aiñë. Misabëre cuiracua'ga Riusuna insisi aonre coni
aiñë.
14 Ja'nca coni ainjënna, mai Ëjaguëbi baguë coca quëani achocuare ëñani, ba coca achani
bojocuabi bacua bonse carayete bacuana insini cuiraja'bë, guanseguë cabi.
15 Ja'nca guanseguë caguëna, yë'ë yua yë'ë aon, yë'ë bonse, ja'anre carato'ga, Cristo bainni
gare señe beoye ba'iyë. Ën cocare toyani mësacuana saoguë, ja'an bonsere gare señe beoye
toyayë yë'ë. Yë'ë se'gabi yë'ë aon ro'iyete cani achoguëna, yequëcuabi yë'ëre gu'aye caye
porema'iñë. Mësacuani aon señe, bonse señe, ja'anre señe gare yëma'iguë'ë yë'ë. Aon gu'ana
ju'iñëa coca achani bojocuabi bacua bonse carayete bacuana insini cuiraja'bë, guanseguë
cabi, ru'ru.
16 Riusu cocarebare quëani achoguëbi "Ai re'oye yo'ohuë yë'ë" catoca, ro care'ahuë yë'ë.
Riusubi yë'ëre cuencueni raoguëna, ja'nca quëani achoye bayë yë'ë. Baguë cocarebare
quëani achoma'itoca, yë'ëre ai gu'aye cani jo'case'e ba'ire'abi.
17 Ja'an cocarebare quëani achojaijë'ën caguëna, yë'ë yua Jaë'ë. Bojoguë yo'oza sehuotoca,
Riusubi baguë bayete caraye beoye yë'ëna insija'guë'bi. Ja'nca bojoguë sehuoma'itoca,
Riusu guansese'ere jo'caye beoye yo'oye bayë yë'ë.
18 Yureca, Riusu insija'yete cato, ñaca ba'iji. Riusu cocarebare quëani achoguë, mësacua
ro'iyete gare señe beoye ba'iyë yë'ë. Yë'ë bonse carayete mësacuani señe poreguë, yë'ë
se'gabi ro'iguë, Riusu cocarebare mësacuani quëani achoguë bojoyë yë'ë.
19 Ja'nca senma'iguëbi Riusu cocarebare bain ro'ire quëani achoma'iñë. Si'a bainni te'e
ruiñe yo'o coñe poreyë. Quë'rë jai jubë bainbi Riusu bainre re'huasi'cua ba'ija'bë caguë,
si'a bainni ja'nca coñë yë'ë.
20 Judío bain jobona sani, judío bain yo'ojën ba'iye'ru te'e yo'oguë ba'iyë yë'ë. Riusu
bainreba re'huasi'cua ba'ija'bë caguë, ja'nca yo'oguë ba'iyë yë'ë. Bacua ira coca
guanseni jo'case'ere ëñaguë, bacua yo'ojën ba'iye'ru te'e yo'oguë ba'iyë yë'ë. Bacua ira
coca guanseni jo'case'e'ru Riusuni sehuoma'iguëbi bacuani ëñaguë, Riusu bainrebare
re'huasi'cua ba'ija'bë caguë, bacua ira coca guanseni jo'case'e'ru bacuani te'e oiguë coñë
yë'ë.
21 Judío bain jubë ba'ima'icua, ira coca guanseni jo'case'e beocuana sani, Jesucristo yo'o
conguëbi Riusu yëyete cu'eguë, ba bain yo'ojën ba'iye'ru te'e yo'oguë ba'iyë yë'ë. Ira coca
guanseni jo'case'e'ru tin yo'ocuabi Riusu bainrebare re'huasi'cua ba'ija'bë caguë, bacua
yo'ojën ba'iye'ru bacuani te'e oiguë coñë yë'ë.
22 Cristo bain Cristoni ta'yejeiye ye'yema'icua, bacua naconi ba'itoca, bacua ba'iyete
ëñaguë, bacuani oiguë coñë yë'ë. Cristoni quë'rë ta'yejeiye ye'yeni, quë'rë jëja ba recoñoa
re'huani ba'ija'bë caguë, bacuani oiguë, bacuani bojora'rë yihuoguë coñë yë'ë. Yë'ë
porese'e'ru yo'oguë, si'a bainni oiguë, bacuana sani, Cristo bain ruiñe coñë yë'ë. Ja'nca
yo'oguë, Riusubi ta'yejeiye conguëna, yequëcuabi Riusu bainre re'huasi'cua ba'iyë.
23 Ja'nca re'huasi'cua ba'ijënna, yë'ë yua ai bojoguëbi Riusu cocarebare quë'rë ta'yejeiye
quëani achoguë ba'iyë yë'ë.
24 Mësacua'ga Cristoni quë'rë ta'yejeiye ye'yejën, baguëni quë'rë ta'yejeiye yo'o conjën
ba'ijë'ën. Carrera huë'huëcua si'a jëja huë'huëye'ru Cristoni ye'yejën, baguëni conjën

ba'ijë'ën. Ai jai jubëbi huë'huëjën ba'ijënna, te'eguë se'gabi ba premiote coji. Mësacua'ga
Riusu insija'yete coza cajën, si'a jëja Cristoni ye'yejën, baguëni conjën ba'ijë'ën.
25 Ba carrera huë'huëcuabi ba premiote coza cajën, bacua porese'e'ru si'a jëja yo'ojën, ba
carrera huë'huëyete te'e ruiñereba ye'yeyë. Ja'nca ye'yecuabi ba premiote coto, premio yua
sunqui ja'obi re'huase'e ba'iguë, rëño ñëserë se'ga ba'ini, ja'nrëbi ro huenni si'aji. Riusu
premio insija'ye yua gare carajeiye beoye ba'iguëna, maibi bojojën coyë.
26-27 Yë'ë'ga Riusu premio insija'yete coni baza caguë, ro yë'ë gu'a ga'nihuë ëase'ere
gare jo'cani senjoñe ro'tayë yë'ë. Riusu yëye se'gare yo'oye ro'tayë yë'ë. Ja'nca sëani,
Cristo ba'iyete ta'yejeiyereba ye'yeye ro'tayë. Si'a jëja yo'o yo'oguë, Cristo yo'ore quë'rë
ta'yejeiyereba coñe yëyë yë'ë. Ro yo'oye beoye ba'iyë yë'ë. Ja'nca ba'iguëbi Riusu cocare-
bare bainni quëani achoguë, huacha yo'oma'iñe caguë, quëani achoyë. Huacha yo'otoca,
Riusu ba'i jobo insija'yete yequërë coma'iñë yë'ë.

10

Consejos contra la idolatría

1 Mësacua'ga huacha yo'oma'ijë'ën caguë, ira Israel bain ba'isi'cua ganijën ba'ise'ere
ro'tani ye'yejë'ën. Si'a jubëbi Riusu ba'i picobëte ëñajën be'tejënna, Riusubi Ma Ziayate
tëhuoni bacuare je'eñe sani, bacuani baguëña.
2 Riusu bainguë cuencuesi'quë Moisés hue'eguëbi guanseguëna, si'a jubë bainbi ba
picobëte, ba ziayate ba'ijën, bacua ëjaguë Moisés guanseye'ru te'e yo'oñu cajën, ba beo
re'otobi te'e ganijën sateña.
3 Ja'nca sani, Riusubi ta'yejeiye yo'oguëna, Riusu aon insini jo'case'ere te'e ainjën bateña.
4 Riusu oco insini jo'case'ere'ga te'e uncujën bateña. Riusubi ta'yejeiye yo'oni, gata
peñababi ziaya etoguëna, si'a jubëbi bain huajë ocore uncujën bateña. Ba gata peñabare cato,
mai ta'yejeiye Ëjaguë Jesucristo ba'iyete ro'tayë mai. Israel bain naconi te'e saiguëbi bain
recoyo huajëyete cacuani masi güeseguë baquëña.
5 Ja'nca ganijën ba'icuata'an, bacua jubë ba'icua, ai jai jubëbi cue'yoni gu'aye yo'ojënna,
Riusubi bënni, bacuani huani senjoni, bacua ga'nihuëanre beo re'otona ro jo'caguëña.
6 Ja'nca bënni senjoguë, Si'a bain raija'cuabi ye'yejë'ën caguë, gu'aye yo'oyete yëye beoye
ba'ijë'ën, maina cani jo'cabi Riusu.
7 Bacua yua huacha riusuña cu'ecua ba'ijënna, mësacua güina'ru yo'oye beoye ba'ijë'ën.
Riusu coca toyani jo'case'ere ëñani, bacua huacha riusu yëjën ba'ise'ere masijë'ën: "Riusu
bainbi fiestare yo'ojën, aonre ainjën, jo'chare uncujën, pairajën, bacua huacha riusuni gue
güihuara bojohuë" toyani jo'case'e ba'iji.
8 Bacuabi romini ro yahue bani a'ta yo'ojënna, ja'anre'ga ro'tani, bacua yo'ose'e'ru
mësacua yo'oma'ijë'ën. Ja'nca gu'aye yo'ojën, veintitres mil ba'icuabi ja'ansi umuguse rau
neni te'e junni huesëreña.
9 Bacua jubë ba'icua yequëcua'ga Riusu bëiñete ro ro'tamajën, Riusu cuirayete ro ëjoni
jëhuahuë yë'ë cajënna, aña hua'nabi si'a jubëni cuncujën rateña. Cuncujënna, junni
huesëreña. Ja'nca sëani, mësacua'ga Riusu ba'iyete gu'aye ro'taye beoye ba'ijë'ën.
10 Bacua jubë ba'icua yequëcua'ga bacua ëja bainre bëiñe cajënna, Riusubi baguë anje,
bain huani senjoguë, ja'an hue'eguëte raoguëna, bacuabi te'e junni huesëreña. Mësacua'ga
mësacua ëja bainre bëiñe caye beoye ba'ijë'ën.
11 Ja'nca gu'aye yo'ojënna, Riusubi baguë bënni senjoñete masi güesebi. Ja'nca masi
güeseguëbi bacua ba'ise'ere toyani jo'caguëna, maibi ëñani ye'yeye poreyë. Riusu ëñoja'rënbi
yurera ti'anja'ñeta'an ba'iguëna, maibi bacua yo'ojën ba'ise'e'ru yo'oye beoye bañuni cajën,
12 mësacua ba'iyete ëñajën ro'tajën, coque güesema'ijë'ën. "Gu'aye yo'oma'iguë'ë yë'ë"
cajën ba'itoca, Riusubi yequërë mësacua gu'a juchare mësacuani ëñoni, mësacuani si'nseni
senjoma'iguë.
13 Mësacuabi gue gu'a ëase'ere yo'oye yëmajën, "Ai jëjaji. Jo'caye porema'iñë" cajën ba'itoca,
Riusu coñete senjë'ën. Riusu cani jo'case'e'ru mësacuare te'e ruiñe conji. Bainre re'huani
jo'casi'quë sëani, bain gu'a ëayete jo'caye porema'iñete masiji. Mësacua poreye'ru quë'rë ai
yo'o güesema'iji. Quë'rë jëja recoyo bajë'ën caguë, gu'aye yo'oma'iñe porecuare mësacuare
re'huani, mësacua jëayete ëñoji.
14 Yureca, yë'ë bain sanhuë, yë'ë yua mësacuani ja'nca yihuoguëna, huacha riusuñani gare
yëye beoye ba'ijë'ën. Huacha riusuñani fiestate yo'ojënna, mësacua gare coñe beoye ba'ijë'ën.
15 Mësacua yua re'oye ro'taye masicua ba'ijën, yë'ë yihuo cocare achani, re'oye yo'oyete
masini, mësacua yo'ojën ba'ijë'ën.
16 Maibi Cristo junni tonse'ere ro'tajën, jubë ñë'cani, ba bisi ëye jo'chare te'e uncujën,
Riusuni surupa te'e cajën ba'iyë. Ja'nca te'e ba'ijën, Cristo zie jañuni tonse'ere te'e ro'tajën,
Cristo bain gu'a jucha senjosi'cuabi baguëni te'e ro'tajën, sa'ñeña bojojën ba'iyë. Mësacua

yua ja'anre te'e ruiñe masiyë. Ba jo'jo aonbëre'ga sa'ñeña huo'huejën, te'e ainjën, Cristo junni tonni go'ya raise'ere te'e ro'tajën, Cristo naconi te'e jubë ba'iyë cajën, sa'ñeña te'e bojojën ba'iyë mai.

17 Te'e jo'jo aonbë ba'iguëna, mai hua'na'ga ai ba'i jubë bain ba'icuabi Cristo naconi te'e jubë ñë'casi'cua ba'ijën, te'e jo'jo aonbëte ainjën, sa'ñeña te'e bojojën ba'iyë mai.

18 Israel bain jubë ba'iyere'ga ro'tani, bacua sa'ñeña te'e ba'iyete masijë'ën. Riusuni bojoñu cajën, bacua aonre misabëna sani, Riusuna insini, ja'nrëbi sa'ñeña te'e ainjën bojoyë.

19 Yureca, ja'nca yihuoguëbi huacha riusuña, huacha riusuñana aon insise'e, ¿ja'anre ai ta'yejeiye ro'tajë'ën caguë?

20 Bañë. Ëñe se'gare cayë yë'ë. Riusuni ro'tama'icuabi bacua aonre sani, Mai riusuna insini bojoñu cajën, ro ro'tajën yo'oyë. Huati hua'i se'gana bojojën yo'oyë bacua. Ja'nca yo'ojënna, mësacua yua huati hua'i naconi te'e bojoye beoye ba'ijë'ën.

21 Huati hua'i naconi te'e bojojën, bacua gonore uncutoca, mai Ëjaguë bainna ñë'cani ba ëye gonore uncuni, mai Ëjaguë jubë naconi te'e bojoye gare porema'iñë mësacua. Huati hua'i bain naconi bacua aonre anni te'e bojotoca, mai Ëjaguë bain jubë naconi ñë'cani ba jo'jo aonbëte anni, bacua naconi te'e bojoye gare porema'iñë mësacua. Mësacua yua Cristo bain ba'itoca, huati hua'ini recoyo ro'taye gare porema'iñë.

22 Ja'nca yo'otoca, Riusubi ai ba'iye ai bëinji. Ja'nca bëinguëna, maibi jëaye gare porema'iñë. Riusubi ta'yejeiye ba'iguëna, jëja beoyë mai.

La libertad y el amor cristiano

23 Cristo bainbi cajën, Riusubi ënsema'itoca, yë'ë yëye'ru yo'oye poreyë yë'ë cacuata'an, yequë yo'ore yo'ojën, bainni conma'iñë. Yequë yo'o yo'ojënna, bainbi quë'rë jëja ba recoyo re'huama'iñë.

24 Ja'nca sëani, mësacua Cristo bainbi yo'o yo'ojën, ro mësacua yëye se'gare ro'tama'ijë'ën. Yequë bainni conjën, re'oye yo'ojën ba'ijë'ën.

25 Mësacuabi aonre ain bi'rajën, si'a hua'i bendiese'ere ainjën, gare gu'aye ro'taye beoye ba'ijë'ën. Mësacua aon insisicuani huacha hua'i ba'iyete senni achama'ijë'ën.

26 Riusu coca cani jo'case'ere ro'tani masijë'ën: "Si'a ën yija re'oto, si'a ën yija ba'iye yua mai Ëjaguë Riusu re'huani jo'case'e'ë" ja'anre ro'tani masijë'ën.

27 Yureca, Cristoni recoyo ro'tama'iguëbi mësacuani aon aiñe choiguëna, mësacuabi saiye yëtoca, baguë aon aonse'e si'aye anni bojojë'ën. Huacha hua'i ba'iyete gare senni achaye beoye ainjë'ën. Senni achatoca, huacha hua'i ba'ise'ebi recoyo gu'a huanoji.

28 Ja'nca ain bi'raguëna, yequëbi cato, "Huacha riusuna insisi hua'i'ë" quëatoca, ba hua'ire ainma'ijë'ën. Ba coca quëasi'quëni oiye bani, baguë recoyo huanoñete ëñajën ba'ijën,

29 baguëni gu'aye yo'oma'ijë'ën.

Mësacua jubë ba'icua yequëcuabi ja'an hua'ire aiñe yëjën, baru bain recoyo gu'a huanoñete ro'tama'ijën, "Yë'ë yua Cristo bainguë sëani, yequëbi yë'ë hua'i aiñete bëiñe catoca, gu'aji" ja'anre ro'taye beoye ba'ijë'ën.

30 Yequëcuabi cajën, "Riusuni Surupa cani, ja'nrëbi ba hua'ire ainguë, gu'aye yo'oma'iñë yë'ë. Ja'nca sëani, yë'ëre bëiñe cacuabi ro gu'aye cayë" ja'anre ro'taye beoye ba'ijë'ën.

31 Mësacuabi aon ainjën, gonore uncujën, si'a mësacua yo'o yo'ojën ba'iye caguë, Riusu ta'yejeiye ba'iye se'gare bainni masi güesejën, mësacua yo'o yo'ojën ba'ijë'ën.

32 Judío bain, tin bain, ja'ancuabi mësacua yo'o yo'ojën ba'iyete ëñani, Cristona zi'iñe yëma'itoca, ai gu'aji. Cristo bain'ga mësacua yo'o yo'ojën ba'iyete ëñani, Cristona zi'iñe jo'cani senjotoca, ai gu'aji.

33 Si'a bainbi Cristona zi'inni ba'ija'bë cajën, ro mësacua yëye'ru yo'oye ro'taye beoye ba'ijë'ën. Yequëcua recoyo huanoñete ro'tajën, mësacua yo'o yo'ojën, bain recoyo re'o huanoñe conjën ba'ijë'ën. Yë'ë yo'o yo'oguë ba'iye'ru yo'o yo'ojën ba'ijë'ën.

11

1 Yë'ë yua Cristo ba'iye'ru ba'iye yëguëna, mësacua'ga güina'ru baguë ba'iyete yëjën ba'ijë'ën.

Las mujeres en el culto

2 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacuabi yë'ë ba'iyete ro'tajën, yë'ë coca cani jo'case'e'ru te'e ruiñe yo'ojënna, mësacuabi ai re'oye yo'ohuë, cayë yë'ë.

3 Ëñe se'gare mësacuani ro'ta güeseye bayë. Si'a ëmëcuabi Cristoni ëñajën, Ëjaguë, baguëni caye bayë. Romicua'ga bacua ënjë sanhuëni ëñajën, Ëjaguë, bacuani caye bayë. Taita Riusu'ga Cristo Ëjaguë'bi ba'iji. Ja'anre ro'tani, te'e ruiñe masijë'ën.

4 Ja'nca ba'iguëna, romicua se'gabi bacua sinjobëte canbi ta'piye bayë. Ëmëcuaca bañë.
Ëmëcuabi Riusuni ujato, Riusu cocare masini quëani achoto, bacua sinjobëte ta'piye beoye
ba'ijë'ën. Ëmëguëbi ta'pitoca, gu'aye yo'oji. Baguë rënjoni re'oye guansema'iñe ëñoji.
5 Romicua'ga Riusuni ujato, Riusu cocare masini quëani achoto, bacua sinjobëte canbi
ta'pijë'ën. Romigobi ta'pima'itoca, gu'aye yo'ogo. Bago ënjë ëjaguë ba'iyete güeye ëñogo.
Ja'nca yo'otoca, bago ënjëni re'oye sehuoma'igo sëani, bago raña gare beañe tëasi'co'ru
ba'ija'co.
6 Ja'nca tëasi'co'ru ba'itoca, ai gu'aye ëñogo. Gu'aye ëñogota'an, bago sinjobëte ta'piye
yëma'itoca, bago rañare beañe tëani si'ajë'ën. Ja'nca sëani, bago sinjobëte canbi ta'pija'go.
7 Ëmëcuabi Riusu ta'yejeiye ba'iye'ru re'huasi'cua ba'ijën, bacua sinjobëte gare ta'piye
beoye ba'iyë. Romicuaca bacua ënjë ta'yejeiye ba'iyete ëñocua ba'ijën, bacua sinjobëte canbi
ta'pini ba'iyë.
8 Ëñere'ga ro'tajë'ën. Riusubi bainre re'huani jo'ca bi'raguë, ëmëguëte quë'rë ta'yejeiguëte
re'huani, ja'nrëbi romigote re'huaguë, ëmëguë coriyobi re'huabi.
9 Ëmëguëbi guanseguëna, romigobi achani baguëni conni ba'ija'go cani jo'cabi Riusu.
Romigote quë'rë ta'yejeigote re'huamaji'i Riusu.
10 Ja'nca re'huasi'cobi Riusuni ujato, Riusu cocare masini quëani achoto, bago sinjobëte
canbi ta'pini, bago ënjë ta'yejeiye ba'iyete ëñoñe ba'igo. Ba'igona, Riusu anje sanhuëbi ëñani,
bago re'oye yo'oyete masiyë.
11-12 Ja'nca ba'iguëta'an, ëñere'ga ro'tani masijë'ën. Ëmëcuabi romicuani gu'aye ëñañe
beoye ba'ijë'ën. Romigo yua ëmëguë coriyo re'huasi'cobi ëmëguëni re'oye sehuoye
ba'igota'an, bago'ga ëmëguëni të'ya raigo ba'igo. Riusubi re'huani jo'caguëna, ëmëcua,
romicua, bacuabi te'e ba'ijën, mai Ëjaguë Cristoni te'e conjën ba'iyë.
13 Yureca, mësacua se'gabi masini, Riusu yëye'ru yo'ojë'ën. Romigobi Riusuni ujato, ¿bago
sinjobëte ta'pima'itoca, gu'aye ba'igo?
14 Riusu re'huani jo'case'ere ëñani masijë'ën. Ëmëguëbi zoa rañabate setoca, baguë
ta'yejeiye beoyete ëñoguë, gu'aye yo'oji.
15 Romigoca zoa rañabate setoca, bago ënjë ta'yejeiyete ëñogo, ai re'oye yo'ogo bojogo.
Bago zoa rañaba yua sinjo ta'pi can'ru ba'iji.
16 Mësacua jubë ba'icua, yequëcuabi yë'ë yure case'e'ru yo'oye yëma'itoca, ëñere achani
masijë'ën: Cristo bain jubë ba'icuabi tin yo'otoca, yë'ëbi bacuani ëñama'iguë ba'iyë. Cristo
bain jubëan si'aruan ba'icuabi güina'ru cayë.

Abusos en la Cena del Señor

17 Yureca, mësacuabi jubë ñë'cajën, re'oye yo'oma'iñë. Gu'aye se'ga ba'iji mësacuare, cayë
yë'ë.
18 Yequëcuabi quëajënna, mësacuabi jubë ñë'cajën, Cristoni bojojën ro'tayete ëñoñu cajën,
ro bëin cocare sa'ñeña cayë. Ja'nca quëajënna, choa ma'carë te'e ruiñe cayë, ro'tayë yë'ë.
19 ¿Cristoni te'e ruiñe ro'tacuabi quë'rë ta'yejeiye ba'iñu cajën, sa'ñeña bëiñe ro'taye
mësacua? Ja'nca ro'tatoca, gu'aye ba'iji mësacuare.
20 Ja'nca bëiñe cajën, mai Ëjaguëni ro'tajën, Ba aonre aiñu cajën ñë'cajën, mësacua yua mai
Ëjaguëni gare ro'tamajën ba'iyë.
21 Mësacua jubë ba'icua, yequëcuabi a'ta aonre inni aiñë. Ja'nca aincuabi yequëcua
ainja'cuare ro'tama'ijënna, yequëcuabi aonre comajën, ro aon gu'a hua'na ba'iyë.
Yequëcua'ga a'ta jo'chare uncuni güebeyë.
22 Ja'nca yo'ojën, ai gu'aye yo'oyë mësacua. Cristo bain jubëte ro gu'aye ro'tajën, aon
beocuani ro sa'nti güesejën, ro mësacua huanoñe se'gare ro'tajën, Cristo aonre gu'aye aiñë.
Mësacua huë'eñare ba'ijën, mësacua aonre anni, mësacua gonore uncuni, ja'nrëbi Cristo bain
ba'iruna ñë'cani, bacua naconi Cristo aonre te'e ainjë'ën. Mësacuabi ja'nca gu'aye yo'ojënna,
mësacuani ai bëinguë cayë yë'ë.

La Cena del Señor

23 Yureca, mai Ëjaguëbi yë'ëni quëaguëna, yë'ë'ga güina'ru mësacuani quëani achohuë. Mai
Ëjaguë Jesús insini senjorën ti'anguëna, ja'an ñami baguë yua baguë bainre ñë'coni, baguë
aonre huo'huebi.
24 Ba jo'jo aonbëte jë'yeni, baguë bainni cabi: “Mësacua coni ainjë'ën. Yë'ë ga'nihuë'ë.
Junni tonguëna, mësacua jucha senjose'e'ë. Yë'ëre ro'tajën, jo'caye beoye güina'ru ainjën
ba'ijë'ën” cabi.
25 Ja'nrëbi, bacua aonre anni tëjini, Jesús yua ba uncu ro'rohuëte inni, güina'ru yo'obi.
Ja'nca yo'oni, baguë bainni cabi: “Mësacua coni uncujë'ën. Yë'ë zie meoni tonse'e'ë. Bainni

mame cocare jia'noni jo'caza caguë, bain jucha zemosi'cuare tëani re'huani bayë yë'ë.
Mësacua yua yë'ëre ro'tajën, jo'caye beoye güina'ru uncujën ba'ijë'ën" cabi Jesucristo.
26 Ja'nca cani jo'caguëna, mësacua yua sa'ñeña te'e ba'ijën, ba aonre güina'ru ainjën, ba
gonore güina'ru uncujën ba'ijë'ën. Mai Ëjaguë in rairën ti'añe tëca ja'nca yo'ojën, mai Ëjaguë
junni tonse'ere si'a bainni masi güesejën ba'ijë'ën.

Cómo se debe tomar la Cena del Señor

27 Mai Ëjaguëbi ja'nca cani jo'caguëna, baguë aon, baguë gono, ja'anre gu'aye ro'taye
beoye ainjën ba'ijë'ën. Gu'aye aintoca, mai Ëjaguë junni tonse'e, baguë ga'nihuë, baguë zie,
ja'anre'ga gu'aye ro'tayë. Gu'aye ro'tajënna, Riusubi bënni senjoja'guë'bi.
28 Ja'nca ëani, mësacuabi Cristo bain naconi baguë aonre te'e aiñe ro'tato, ru'ru mësacua
ba'iye, mësacua recoyo ro'taye si'ayete ro'tani, si'si beoye banica, Cristo aonre te'e ainjën,
Cristo gonore te'e uncujën, baguëni te'e bojojën ba'ijë'ën.
29 Si'si banica, Cristo bain naconi anni uncuma'ijë'ën. Ja'nca aintoca, Riusubi baguë
bëiñete ëñoja'guë'bi.
30 Ja'nca ëñoja'guëbi mësacua jubë ba'icua yequëcuana pa'npo raure yuara jo'cabi.
Yequëcuani bëinguë yo'oguëna, yua junni huesëhuë.
31 Ja'nca ëani, mai ba'iye, mai recoyo ro'taye si'ayete ro'tani, si'si ba'iyete te'e ruiñe
masiñu. Ja'nca masitoca, mai Ëjaguë aonre te'e ainjën baguëni bojoyë. Maini bëinma'iji.
32 Maibi te'e ruiñe ro'tama'itoca, mai Ëjaguëbi mai ba'iyete ëñani, Yë'ë ba'iye'ru te'e
ba'ijë'ën caguë, maini si'nseji. Si'nsema'itoca, maibi ye'yema'ijën, gu'a bain naconi bënni
senjosi'cua ba'ija'cua'ë.
33 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacuabi Cristo aonre ainjën ñë'cato, si'a jubëbi ñë'caye tëca
ëjojën, si'a jubëbi te'e ainjë'ën.
34 Aon gu'aye beoye ba'iñu cajën, mësacua huë'eñana ru'ru guëta aonre ainjë'ën. Ro
guëta aonre ro'tacuabi ñë'ca raitoca, ro si'si ro'tajënna, Riusu si'nseye se'ga ba'iji mësacuare.
Yureca, mësacua yeque cocare senjënna, yë'ëbi mësacuana ti'anni, yihuo cocare caja'guë'ë.

12

Los dones espirituales

1 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacuani coca quëaguëna, achajë'ën. Riusu Espíritubi
ta'yejeiye conguëna, Cristo bainbi tin yo'o conjën, ta'yejeiye yo'oye poreyë.
2 Mësacua ja'anrë ba'ise'e, gu'a bain ba'ijën ba'ise'ere ro'tajë'ën. Ja'nca ba'ijën, zupai hu-
atibi coqueguë ëñoguëna, ro huacha riusuña bainre coñe porema'i riusuña, ja'an riusuñana
ro mësacua yëse'e'ru cu'e ganojën ba'nhuë.
3 Ja'an ba'ise'ere ro'tani, ën coca yihuoguëna, mësacua achani masijë'ën. Riusu Espíritu
bacuabi coca cajën, "Jesusbi gu'aguë'bi" gare caye beoye ba'iyë. Riusu Espíritu beocua'ga
coca cajën, "Jesusbi yë'ë ta'yejeiye Ëjaguë'bi ba'iji" ja'anre caye gare porema'iñë.
4 Yureca, Riusu Espíritubi ta'yejeiye conguë, Cristo bain jubë ba'icua, ga bainguë yua tin
yo'o coñe porecuare re'huani jo'caji. Si'a bainbi tin yo'o coñe porejënna, Espíritu se'gabi
si'acuani ja'nca re'huani jo'caji.
5 Ja'nca re'huani jo'caguëna, si'a bainbi Espíritu re'huase'e'ru sa'ñeña tin conjën ba'iyë.
Ja'nca ba'ijën, si'acuabi gaña Ëjaguëni yo'o coñë.
6 Si'a bainbi mai Ëjaguë yo'ore ta'yejeiye yo'ojën, tin conjënna, mai Ëjaguë se'gabi mai
si'acuani yo'o yo'o güeseji.
7 Ja'nca yo'o güeseguë, Yë'ë bainreba ba'i jubëbi quë'rë jëja recoyo re'huani, quë'rë
re'ojeija'bë caguë, si'acuana baguë Espíritute insini, ga bainguë yo'o coñe poreguëte
re'huaji.
8 Espíritubi ta'yejeiye conguëna, yequëbi Riusu yahue masiyete masini, bainni quëani
achoye poreji. Espíritubi güina'ru conguëna, yequëbi Riusu ta'yejeiye ba'iyete masini, bainni
quëani achoye poreji.
9 Ja'an Espíritubi güina'ru conguëna, yequëbi Riusu yo'oye poreyete te'e ruiñereba si'a
recoyo ro'taye poreji. Yequëbi bain raure huachoye poreji.
10 Yequëbi Riusu ta'yejeiye yo'o yo'oye poreji. Yequëbi Riusu cocare masiye quëaguëna,
bainbi Riusu mame re'huayete quë'rë te'e ruiñe masiyë. Yequëbi si'a bain ta'yejeiye
poreyete ëñani, huati coqueguë conse'e banica, o Riusu Espíritu re'oye conse'e banica,
ja'anre masiye poreyë. Espíritubi ca güeseguëna, yequëbi tin coca caye poreji. Yequëbi ba
tin coca case'ere masini quëaye poreji.
11 Ja'nca ta'yejeiye yo'oye porejënna, Riusu Espíritu se'gabi ga bainguëni ta'yejeiye conni,
baguë yëye'ru ga bainguëni ta'yejeiye yo'o güeseji.

Todos pertenecemos a un solo cuerpo

12 Ga bainguëbi tin yo'ore ta'yejeiye yo'oguëna, si'a jubë Cristo bainbi te'e conjën, te'e
zi'nzini ba'iyë. Mai ga'nihuëte ëñani, ja'anre masijë'ën. Maibi ñaco, ganjo, ëntë sara, mëoñoa,
ja'anre ai ba'iye bajën, ba ba'iyebi tin yo'o yo'ojën, si'a ga'nihuëna zi'inse'e ba'iguëna, te'e
ga'nihuëte bayë mai. Cristo bain jubë'ga güina'ru te'e zi'inni ba'iyë mai.
13 Mai ja'anrë ba'ise'ere cato, yequëcuabi judío bain baë'ë. Yequëcuabi judío bain jubë
ba'ima'icua baë'ë. Yequëcuabi yo'o yo'oye zemosi'cua baë'ë. Yequëcuabi mai yëse'e'ru yo'o
yo'ojën baë'ë. Ja'nca ba'ijën, Cristoni si'a recoyo ro'tajën, bautiza güesejënna, Riusu Espíritubi
mai recoyona gaje meni babi. Gaje meni baguëna, maibi sa'ñeña recoyo te'e zi'inni, te'e jubë
ba'ijën, bain huajë oco uncuye'ru te'e Espíritu huanoñete coni bayë mai.

14 Ja'nca sëani, mësacua yua sa'ñeña te'e jubë zi'inni ba'ijën, ga bainguëbi tin yo'ore
ta'yejeiye yo'oye poreguë, yua mësacua gaje bain yo'oye poreyete ëa ëñani, güina'ru yo'oye
poreye ro'tama'ijë'ën. Mësacua ta'yejeiye yo'oye poreyete ro'tajën, ja'an yo'ore ta'yejeiye
yo'oye ro'tajën, bain jubë ba'icuare conjën bojojën ba'ijë'ën. Mai ga'nihuë ba'iyete
ro'tajë'ën. Ñaco, ganjo, ëntë sara, guëon, ja'anre ai bajënna, te'e ga'nihuëna zi'inse'e ba'iji.
Ga bainguë'ga Cristo bain jubëna te'e zi'inni ba'iyë mai.
15 Guëon se'gabi bëin coca catoca, "Yë'ë yua ëntë sara ba'ima'iguë sëani, bain ga'nihuëna
zi'inma'iñë" catoca, ga'nihuëte jo'caye gare porema'iji.
16 Ganjoro se'gabi bëin coca catoca, "Yë'ë yua ñacoga ba'ima'iguë sëani, bain ga'nihuëna
zi'inma'iñë" catoca, ga'nihuëte jo'caye gare porema'iji.
17 Si'a ga'nihuë yua ñacoga se'ga ba'itoca, ¿queaca achaye poreguë'ne? Si'a ga'nihuë yua
ganjoro se'ga ba'itoca, ¿queaca yi'eye poreguë'ne?
18 Riusu se'gabi bain ga'nihuëte re'huani jo'caguë, ñaco, ganjo, ëntë sara, guëon, ga ba'iyete
re'huani, baguë yëse'e'ru bain ga'nihuëna zi'in güeseni jo'cabi.
19 Te'e ba'iye se'gare re'huani jo'catoca, si'a ga'nihuë gare beoguë ba'ire'abi.
20 Ja'nca ai ba'iye re'huasi'quëbi te'e ga'nihuëna zi'in güeseni jo'cabi Riusu. Güina'ru ai ba'i
jubë bainbi tin yo'o yo'oye porecuata'an, si'a jubëbi Cristona te'e zi'inni ba'iyë mai.

21 Mai gaje bainbi tin yo'o yo'oye porejënna, mësacuabi bacua yo'je poreyete gare
ëñama'iñe beoye ba'ijë'ën. Ñacoga se'gabi ëntë sarana bëiñe catoca, "Më'ë yo'o coñete
yëma'iñë yë'ë" catoca, ai huacha caguë ba'ire'abi. Sinjobë se'gabi guëoñana bëiñe catoca,
"Mësacua yo'o coñete yëma'iñë yë'ë" catoca, ai huacha caguë ba'ire'abi.
22 Bañë. Yo'je porecuabi ta'yejeiye ba'iye ëñoma'icuata'an, quë'rë yësi'cua ba'iye re'huani
jo'cabi Riusu.
23 Mai ga'nihuë zi'inse'e ba'iyete ëñato, Yequëruanre yahueye bañu cajën, canbi ta'piyë
mai. Ta'pima'itoca, gu'aye ëñoji ro'tayë mai. Yequëruanca re'oruan'ë cajën,
24 canbi ta'piye ro'tama'iñë. Ja'nca ro'tacuata'an, Riusubi baguë zi'inni, mai ga'nihuëna
jo'case'ere ëñani, ja'nca ro'tama'iji. Maibi yahueni ta'pitoca, Riusubi caguë, Quë'rë yo'je
ba'iru case'eta'an, quë'rë ta'yejeiye ba'iru'ë cayë yë'ë caji. Ja'nca caguëbi Cristo bain jubëte
ëñani, quë'rë yo'je ba'iguë casi'quë ba'itoca, quë'rë ta'yejeiye ba'iguëte ëñaji Riusu.
25 Ja'nca ëñaguëbi bain jubë ba'icua sa'ñeña je'o cayete yëma'iji. Si'acuabi sa'ñeña te'e
ëñajën, sa'ñeña te'e conjën ba'ijë'ën caji Riusu.
26 Mai ga'nihuëte ro'tato, te'e ja'si nesiru ba'itoca, si'a ga'nihuëbi ja'siji. Güina'ru, te'e
bainguë se'gabi ai yo'oguë ba'itoca, si'a jubë bainbi baguë naconi ai yo'ojën, baguëni te'e
conjë'ën. Yequëbi ta'yejeiye ëñoguë ba'itoca, si'a jubë bainbi baguë naconi te'e bojojën
ba'ijë'ën.

27 Yureca, mësacua si'a jubë yua Cristo jubë ba'ijën, ga bainguëbi Cristoni bajën, baguëni
te'e zi'inni ba'iyë mësacua.
28 Ja'nca zi'inni ba'ijënna, Riusubi baguë bainreba jubëte re'huani, ru'ru baguë cuen-
cueni raosi'cua quë'rë ta'yejeiye ba'icuare re'huani jo'cabi. Ja'nrëbi, baguë coca masini
quëacaicuare re'huabi. Ja'nrëbi, bainni yihuoni ye'yocua, ja'nrëbi, ta'yejeiye yo'o yo'oye
porecua, ja'nrëbi rau huachocua, ja'nrëbi bain carayete concua, ja'nrëbi bain jubë ëjacua,
ja'nrëbi tin coca caye porecua, si'acua tin yo'o yo'oye porecuare re'huani jo'cabi Riusu.
29 Te'e yo'o yo'oye porecuare gare re'huamaji'i. Si'acuare baguë quë'rë ta'yejeiye
yo'o yo'oye porecuare cuencueni raomaji'i. Si'acuare baguë coca masini quëacaicuare
re'huamaji'i. Si'acuabi bainni ye'yoma'iñë. Si'acuabi Riusu ta'yejeiye yo'o yo'oye
porema'iñë.
30 Si'acuabi bain raure huachoye porema'iñë. Si'acuabi tin coca caye porema'iñë.
Si'acuabi ba tin coca case'ere masini quëaye porema'iñë.
31 Ja'nca porema'icuata'an, mësacua yua si'a jëja yo'ojën, Cristo bain jubëte ta'yejeiye coñe,
ja'anre ro'tajën yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'ijënna, yë'ëbi yequë ma'a, quë'rë ta'yejeiye ba'i
ma'are mësacuani yurera yihuoguë, mësacuani masi güeseyë yë'ë.

13

El amor

1 Bainni ta'yejeiye ai yëjën ba'ijë'ën caguë, ja'an ma'are mësacuani masi güeseguë,
mësacuani yihuoyë yë'ë. Bain coca, Riusu anje sanhuë coca, ja'an tin coca quë'rë ta'yejeiye
caye poreguëbi bainni ta'yejeiye yëma'itoca, ro guëna macana huaiye'ru, ro hui'ya achoye
tin coca caguë ba'iyë yë'ë.
2 Ja'nrëbi, Riusu cocare ta'yejeiye masini quëaye poreguë, si'a Riusu yahue masiyete
ta'yejeiye masiye poreguë, Riusu yo'oye poreyete te'e ruiñereba si'a recoyo ro'tani
jai cubëanre quëñoñe'ru ta'yejeiye yo'oye poreguë, ja'an poreguëreba poreguëbi bainni
ta'yejeiye yëma'itoca, ro yo'oyë yë'ë.
3 Yë'ë bonse si'ayete carajën ba'icuani ro huo'hueni insiguë, Riusu yo'ore conza caguë,
yë'ë ga'nihuëre'ga ëoni si'a güeseguë, ja'an yo'oguëbi bainni ta'yejeiye yëma'itoca, yë'ëre re'oye
gare beoji.
4 Bainni ta'yejeiye yëjën ba'icuabi gu'aye yo'ocuani bëiñe beoye ba'ijën, bainni re'oye
conjën ba'iyë. Yequëcua ba'iyete ëa ëñañe beoye ba'iyë. Quë'rë ta'yejeiguë'ë, gare caye
beoye ba'iyë.
5 Bacua se'gare'ru huanoñe beoye ba'iyë. Yequëcuani hui'ya yo'oma'iñë. Yë'ë se'gabi
re'oye yo'oye poreyë cama'iñë. Yequëcuabi gu'aye yo'ojënna, bëinma'iñë. Yequëcua gu'aye
yo'ose'ere ro'tama'iñë.
6 Gu'aye yo'ose'ere ëñani bojoye beoye ba'iyë. Re'oye yo'ose'ere ëñani bojoyë.
7 Bainni ta'yejeiye yëjën, bacua porema'iñete ro'tamajën, quë'rë ta'yejeicua ruiñë cajën,
bacua re'ojeiyete jo'caye beoye ëñajën ëjojën ba'iyë. Ai yo'ojën ba'ito'ga, jëja recoyo
re'huajë'ën cajën, bacuani bojora'rë conjën ba'iyë.
8 Ën yija re'otobi carajeiguëta'an, bainni ta'yejeiye yëjën ba'icuabi bainni yëye gare
jo'cama'iñë. Riusu coca masini quëase'eta'an, bainbi huanë yeja'cua'ë. Tin coca case'eta'an,
bainbi jë'te cama'ija'cua'ë. Bain ta'yejeiye masise'eta'an, jë'te ro'taye beoye ba'ija'cua'ë.
9 Riusu coca masini quëayete cato, Riusu masiye'ru ta'yejeiye masiye porema'iñë mai.
Riusu quëaye'ru ta'yejeiye quëaye porema'iñë mai.
10 Ja'nca porema'icuata'an, Riusubi ta'yejeiye porecuare maire re'huaja'guë'bi. Ja'nca
re'huaguëna, mai yure masini quëayete gare jo'cani senjoja'cua'ë.
11 Zin hua'na ba'iye'ru yureña ba'iyë mai. Yë'ë zinrën ba'iguëbi zin caye'ru coca caguë
ba'nhuë. Zin ro'taye'ru ro'taguë ba'nhuë. Zin ta'yejeiye yo'oye ro'taye'ru ro'taguë ba'nhuë.
Ja'nrëbi, irani tëjini, ëmëguë ba'iguëbi yë'ë zin ba'ise'ere jo'cani senjohuë yë'ë.
12 Yureñabi, Riusu masiye'ru ta'yejeiye masija'ma cajën, te'e ruiñe masiye porema'iñë.
Si'si ëña re'ahuana ëñañe'ru ba'iyë mai. Riusu ba'iyete yureña te'e ruiñe ëñañe caraguëta'an,
baguë ëñorën ti'anguëna, Riusu ba'iyete te'e ruiñe masiye poreja'cua'ë. Yureña, Riusu
ba'iyete ta'yejeiye masima'iguëbi, ja'anrën ti'anguëna, baguë ba'iyete te'e ruiñerebara
masija'guë'ë yë'ë. Riusubi yë'ëre masiguë'ru güina'ru baguëni te'e ruiñe masija'guë'ë yë'ë.
13 Ja'nca ba'iguëna, maibi ën re'otore ba'ijën, Riusu ëñoja'ñete jo'caye beoye si'a recoyo
ro'tajën bañuni. Riusu naconi te'e ba'ija'yete jo'caye beoye ëñajën ëjojën bañuni. Bainni
ta'yejeiye ai yëjën bañuni. Ën yija gare carajeija'guëta'an, maibi si'arën ja'nca yo'ojën
ba'ija'cua'ë. Si'a yequë yo'o yo'ojën ba'iyete gare jo'cani senjoja'cua'ë. Ja'nrëbi, Riusu naconi
gare ju'iñe beoye ba'ijën, maibi quë'rë ta'yejeiye bainni ai yëreba yëjën ba'ija'cua'ë.

14

El hablar en lenguas

1 Ja'nca ba'ija'cua sëani, ru'ru bainni ta'yejeiye yëye ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'nrëbi yo'je, Riusu
Espíritubi ta'yejeiye conguëna, ën re'oto ta'yejeiye yo'o yo'oye poreyete ro'tajën ba'ijë'ën.
Riusu coca masini quëaye poreyete quë'rë senjën ba'ijë'ën. Ja'nca masini quëaye porecuabi
Cristo bain jubëte re'oye yihuojënna, bacuabi quë'rë jëja recoñoa re'huani quë'rë se'e
jaijeijën ba'iyë.
2 Tin coca caye porecuaca bainre yihuoma'iñë. Tin coca sëani, bainbi achama'iñë. Riusu
se'gabi achaguëna, Espíritu yahue masise'ere bojojën cayë.
3 Ja'nca sëani, Riusu coca masini quëaye quë'rë senjën ba'ijë'ën. Ja'nca quëajënna, Cristo
bain jubëbi achani Cristo ba'iyete quë'rë masini, ai yo'ojën ba'icuata'an, Cristo coñete
ro'tajën bojoyë.
4 Tin coca cacuabi Espíritu naconi cajën, bacua se'gabi quë'rë ta'yejeiye jëja recoyo
re'huayë. Riusu coca masini quëacuaca si'a Cristo jubë bainni yihuojënna, si'a jubëbi quë'rë
ta'yejeiye jëja recoyo re'huayë.
5 Yureca, mësacua si'acuabi tin coca caye poreyete sentoca, mësacuabi re'oye señë, cayë
yë'ë. Ja'nca caguëca Riusu coca masini quëaye poreyete quë'rë senjën ba'ijë'ën, cayë. Riusu

coca masini quëacuabi tin coca cacua'ru Cristo bainni quë'rë re'oye coñë. Tin cocabi Cristo
bainni catoca, Cristo bainbi quë'rë ta'yejeiye jëja recoyo re'huaja'bë cajën, ba tin coca
case'ere masini quëaguëte cu'ejë'ën.
6 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacua achani ye'yejë'ën. Yë'ë yua mësacuana ye'yoguë
saiguëbi tin cocabi catoca, mësacuabi ro achajën ñu'iñë. Riusubi yahue masiyete masini
quëani yihuotoca, ja'nrëbi mësacuabi achani, quë'rë re'oye ye'yeye poreyë.
7 Tin coca case'ere huesëtoca, ro gue gu'a achose'e se'ga ba'iji. Jurihuë, arpa, ja'an
músicabëanre te'e ruiñe huaima'itoca, ba achacuabi ba músicate huesëyë.
8 Soldado hua'na'ga guerra huaiye ëjojënna, trompeta juiguëbi huacha juitoca, soldado
hua'nabi ro achajën, jubëan ñë'cama'iñë.
9 Mësacua'ga güina'ru ba'iyë. Mësacuabi tin coca, bain huesë cocare quëani achotoca, ¿ba
achacuabi queaca achani ye'yeye poreye'ne? Ja'nca quëani achocuabi ro cajënna, bainbi ro
achajën ñu'iñë.
10 Si'a ën re'oto bainbi tin coca cacua ai ba'iye tin cajënna, mësacua masiyë. Ja'nca tin
cajënna, si'a coca achacuabi bacua coca case'ere masiyë.
11 Ja'nca masijënna, yë'ëca ba cocare huesëtoca, ba tin coca caguëte ro achayë yë'ë.
Baguë'ga yë'ëni ro caji.
12 Mësacua'ga güina'ru ba'iyë. Riusu Espíritu ta'yejeiye coñete senjën, Baguë ta'yejeiye yo'o
yo'oye porecua bañu cajën ba'iyë. Ja'nca ba'ijën, Cristo bain jubëte quë'rë ta'yejeiye recoyo
ro'tacuare re'huayë mësacua.
13 Ja'nca re'huaye yëjën, tin cocare caye porecuabi Riusuni senjën, ba cocare masiye
yë'ëre conjë'ën. Bainni quëani achoza cajën, ja'an poreyete senjën ba'ijë'ën.
14 Yë'ë'ga Riusuni tin cocabi ujaguë, yë'ë recoyobi bojoguë, Riusuni yë'ë yi'obobi
caguëta'an, ba cocare ro huesëguë, yë'ë case'ere ro'taye porema'iñë yë'ë.
15 Ja'nca porema'iguëbi ¿yë'ë guere yo'oguë'ne? Riusuni ujato, yë'ë tin cocare masini
ujazaniñë yë'ë. Riusuni gantato, yë'ë tin cocare masini gantazaniñë yë'ë. Mësacua'ga
güina'ru yo'oye senjën ba'ijë'ën. Yequëcuabi mësacua ujani gantayete achani bojoja'bë.
16 Mësacuabi tin coca cajën, Riusuni ta'yejei coca ujajën, Surupa cajën bojocuata'an,
yequëcua tin coca achaye huesëcuabi ti'anjën, mësacua tin cocare ro achajën, mësacuani ujaye
coñe gare porema'iñë.
17 Mësacuabi Riusuni tin cocabi te'e ruiñe ujacuata'an, yequë bainbi ro achajën, Huesë ëaji
cajën, quë'rë ta'yejeiye recoyo ro'tacua re'huama'iñë bacua.
18 Mësacua si'acuabi tin coca caye porejënna, yë'ëca tin cocare quë'rë ta'yejeiye caye
poreyë. Ja'nca poreguëbi Riusuni surupa caguë bojoyë.
19 Ja'nca ba'iguëta'an, Cristo bain jubëna ñë'cani, bacuani yihuoni, quë'rë ta'yejeiye
ye'yesi'cuare re'huaye ai yëyë yë'ë. Ja'nca sëani, tin cocare ro cani jëhuatoca, gu'aji. Choa
ma'carë se'gare te'e ruiñe achoye catoca, ai re'oye ba'iji.
20 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacuani tin coca cayete yihuoguë, ro mësacua
bojo huanoñete ro'taye beoye ba'ijë'ën, cayë yë'ë. Ja'nca ba'itoca, ro zin hua'na
ye'yema'isi'cua'ru ye'yema'isi'cua ba'iyë mësacua. Gu'aye yo'oye se'gare ye'yema'isi'cua
ba'ijë'ën. Mësacua tin coca cayete yihuoguë, te'e ruiñe ro'taye ye'yesi'cua ba'ijë'ën, cayë
yë'ë.
21 Riusu ira coca toyani jo'case'ere'ga ëñani, tin coca caye ba'iyete ye'yejë'ën: “Yureca, tin
bainre cuencueni, Israel bainna saoja'guë'ë yë'ë. Bacuabi tin cocare cani achojënna, Israel
bainbi yë'ë cocare achaye gare güeja'cua'ë, cabi mai Ëjaguë” toyani jo'case'e ba'iji.
22 Ja'nca cani jo'case'e ba'iguëna, Riusubi tin coca caye ba'iyete maini masi güeseji. Tin
coca cacuabi Riusu cocare quëani achojënna, Cristoni recoyo ro'taye yëma'icua se'gabi bëiñë.
Si'a recoyo ro'tacuaca bañë. Riusu cocare masini quëacuabi quëani achojënna, Cristoni si'a
recoyo ro'tacua se'gabi bojojën achayë. Ro'taye yëma'icuaca bañë. Riusu cocare masiye
porema'iñë.
23 Ja'nca sëani, Cristo bain jubëbi ñë'cani, si'acuabi tin cocare catoca, ja'nrëbi yequëcua
Cristoni recoyo ro'tama'icuabi ti'anni achato, Ro güebe neni cayë, mësacuare cayë bacua.
24 Pero Cristo bainbi ñë'cani, si'acuabi Riusu cocare masini quëatoca, yequë bainguë
Cristoni recoyo ro'tama'iguëbi ti'anni achato, Riusu cocareba ba'iye yë'ëre huanoji caguë,
baguë gu'a jucha yo'oguë ba'ise'e si'ayete ro'tani, Riusuni, Ai gu'aye yo'osi'quë'ë yë'ë caguë,
25 baguë recoyo yahue ro'taguë ba'ise'e si'ayete gare jo'cani, Riusu Ëjaguë ba'iyete te'e
ruiñe masini, ja'nrëbi Riusuni gugurini umeni, Riusu yua ta'yejeiyereba Ëjaguë'bi ba'iji
caguë, Riusuni ai ta'yejeiye yëguëbi ba'iji. Ja'nca ba'iguëbi mësacua jubëte caguë, Riusubi
mësacua naconi gare te'e ba'iguëreba ba'iji caguë ba'iji baguë.

Háganlo todo decentemente y con orden

26 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacuabi ñë'cajën, Riusu cocare quëani achoye yëjën, ñaca
quëani achojën ba'ijë'ën. Mësacua jubë ba'icuabi Riusu Espíritubi conguëna, Riusu cocare
masijën, yequëcuabi Riusu ta'yejeiye ba'iyete gantajën bojoñu cajën, yequëcuabi Riusu coca
ën cocare ye'yoñu cajën, yequëcuabi Riusubi guënamë toya ëñoguëna, quëani achoñu cajën,
yequëcuabi tin cocabi Riusu ba'iyete quëañu cajën, yequëcuabi Ba tin cocare masini quëaye
poreyë yëquëna cajën ba'iyë. Ja'nca caye yëcuabi ru'ru Cristo bain quë'rë ta'yejeiye recoyo
ro'taja'yete cu'ejën ba'ijë'ën.
27 Ja'nca cu'ejën ba'icuabi ñaca yo'ojën ba'ijë'ën. Tin coca cacua banica, samucuabi
caja'bë. Samutecuabi catoca, yequëcuabi se'e cama'ija'bë. Tin coca cacuabi te'ena, te'ena
bainni coca cajënna, yequëbi ba cocare masini te'e ruiñe quëani achoja'guë.
28 Tin coca masini quëaguëbi beotoca, tin coca cacuabi Riusu bain jubëni caye beoye
ba'ija'bë. Bacua se'gabi Riusu se'ga naconi te'e cajën ba'ija'bë.
29 Ja'nrëbi, Riusu coca masini quëacua, samucua o samutecuabi Riusu cocarebare quëani
achojënna, yequëcuabi achani, bacua coca te'e ruiñe ba'iyete, o huacha ba'iyete masini
caja'bë.
30 Te'eguë se'gabi Riusu cocarebare masini quëani achoguëna, Riusu Espíritubi baguë masi
cocare yequëni masi güesetoca, ru'ru quëaguëbi cani tëjija'guë. Cani tëjiguëna, yequëbi baguë
cocare quëani achoja'guë.
31 Yureca, mësacuabi Riusu Espíritu coca masi güesese'ere quëani achoye yëjën, si'acua yua
te'ena, te'ena, bainni quëani achojë'ën. Ja'nca quëani achojënna, si'a bainbi achani, re'oye
ye'yeni, quë'rë ta'yejeiye recoyo ro'tacua ruiñë.
32 Riusu Espíritubi baguë cocare masi güeseguëna, Riusu bain masini quëacuabi Espíritu
yëye'ru yo'ojën, ro bacua ca ëayete gare jo'cayë.
33 Riusubi ro huesë ëaye beoye yo'oguëbi baguë bain jubë coca quëani achoyete re'oye
cuencueye masiji.
Yureca, Cristo bain jubëan, si'aruan ba'icua yo'oye'ru mësacua'ga ëñere güina'ru yo'ojën
ba'ijë'ën.
34 Cristo bainbi ñë'cajënna, romicuabi nëcani masi coca caye yëtoca, bacuare ënsejë'ën.
Riusu ira coca cani jo'case'ere ëñani, güina'ru yo'ojën ba'ijë'ën. Bacua ënjëbi guanseguëna,
baguëni te'e ruiñe achani yo'oye ba'ijën, Cristo bain jubëni masi coca caye beoye ba'iyë.
35 Yequëcua casi cocare huesëtoca, bacua huë'ena ti'anni bacua ënjëni senni achaja'bë.
Cristo bain ñë'casi'cuani senni achama'ija'bë. Romicuabi nëcani Cristo bain ñë'casi'cuani
catoca, ai huacha yo'oyë.
36 Mësacuabi yequëcua Cristo bain jubëan yo'oye'ru güina'ru yo'oye yëma'itoca, mësacuani
ëñama'ija'guë'ë yë'ë. Mësacuabi cajën, Riusu cocarebare masicua gañacua'ë yëquëna cajënna,
mësacuani ai bëiñe cayë yë'ë.
37 Mësacua Riusu Espíritu cocare masini quëacua ba'iye, ja'anre ro'tajën, yë'ë coca yure
toyani guanseguëna, te'e ruiñe achani güina'ru yo'ojën ba'ijë'ën. Mai Ëjaguëbi guanseguëna,
mësacuani güina'ru toyani guansehuë yë'ë.
38 Te'e ruiñe achani yo'oye yëma'icua banica, bacuani ëñamajën ba'ijë'ën.
39 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacuani ñaca yihuoni tëjiyë yë'ë. Riusu cocare masini
quëaye ru'ru senjën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'icuabi tin coca caye yëcuare ënsema'ijë'ën.
40 Cristo bainbi ñë'cani, Riusu Espíritubi baguë cocare masi güeseguëna, ba masicuabi
te'ena, te'ena, quëani achojën ba'ijë'ën. Ro huesë ëaye beoye yo'ojën ba'ijë'ën.

15

La resurrección de Cristo

1 Yureca, yë'ë bain sanhuë, yë'ëbi Cristo cocarebare mësacuani quëani achoguë ba'iguëna,
mësacua ro'tajën ba'ijë'ën. Mësacuabi ja'an cocare achani, si'a recoyo ro'tahuë. Ja'nca ro'tani,
yureña ba coca caye'ru güina'ru yo'ojën, quë'rë ta'yejeiye ba'icua ruinjën,
2 Riusu ba'i jobona ti'anja'cuare re'huasi'cua ba'iyë mësacua. Ja'an cocare quë'rë se'e
achajën, gare jo'caye beoye yo'ojën ba'ijë'ën. Mësacuabi yequërë ba cocare ro achajën
ba'isi'cua ba'itoca, ba coca caye'ru te'e ruiñe yo'oye mësacuare huanoma'iji.
3 Yë'ë yua ba cocare mësacuani quëani achoguë, yë'ë ye'yese'e'ru güinareba'ru mësacuani
quëani achoni yihuoguë baë'ë. Ën coca yua quë'rë ta'yejeiye ba'i coca'ë: Riusu coca toyani
jo'case'e'ru ba'iguëna, Cristobi mai gu'a jucha ro'ina güina'ru junni tonbi.
4 Ja'nca junni tonguëna, baguë bainbi baguëte tanhuë. Tanjënna, ja'nrëbi samute ba'i
umugusebi go'ya raji'i. Riusu coca toyani jo'case'e'ru güinareba'ru go'ya raji'i baguë.
5 Ja'nca go'ya rani, ja'nrëbi, Pedroni ëñobi. Ja'anguëni ëñoni, ja'nrëbi baguë bain concua
si'a jubë docecuani ëñobi.

6 Ja'nca ëñoni, ja'nrëbi yequëcua baguë bainni ëñobi. Ëñoguëna, quë'rë quinientos ba'i
jubëbi te'erute ba'ijën, baguëni ëñahuë. Ja'anre ëñasi'cua yequëcuabi yureña junni tonsi'cua
ba'iyë. Yequëcua quë'rë jobo ba'icuabi yuta huajëyë.
7 Ja'nca ëñajënna, ja'nrëbi Cristobi Santiagoni ëñobi. Ëñoni, ja'nrëbi baguë ëja bain
cuencuesi'cua si'acuani ëñobi.
8 Ja'nrëbi, yo'jereba ba'irën ti'anguëna, yë'ëni ëñobi. Yequëcuabi yë'ëre cajën, Riusu
cue'yosi'quë'bi ba'iji, yë'ëre cahuë.
9 Yë'ë yua si'a Cristo ëja bain cuencuesi'cuare ëñato, yë'ë yua bacua'ru quë'rë yo'jereba
ba'iguë'bi ba'iyë, Riusu bain jubëni je'o basi'quë sëani.
10 Ja'nca ba'isi'quëreta'an, Riusubi yë'ëni re'oye ëñaguë, yë'ëni conguë, yë'ë yure ba'iye'ru
yë'ëre re'huani jo'cabi. Ja'nca re'huani jo'caguëbi ro guaja yo'omaji'i. Yë'ëre ja'nca re'huani
jo'caguëna, baguë ëja bain cuencuesi'cua yo'o conse'e'ru quë'rë si'a jëja Riusuni yo'o conguë
ba'iyë yë'ë. Ja'nca ba'iguëbi ro yë'ë se'gabi yo'omaë'ë. Riusubi yë'ëni re'oye ëñani, yë'ëni
conguëna, ja'nca si'a jëja baguëni yo'o coñe poreguë ba'iyë yë'ë.
11 Ja'nca sëani, Cristo cocarebare achani si'a recoyo ro'tahuë mësacua. Yë'ëbi quëani
achoguëna, yequëcua Riusu ëja bain cuencuesi'cuabi quëani achojën, te'e quëani achohuë
bacua. Quëani achojënna, mësacuabi achani si'a recoyo ro'tahuë.

La resurrección de los muertos

12 Ja'an cocare quëani achojënna, ¿guere caye'ne? Ën coca: Cristobi junni tonsi'quëbi
go'ya raji'i, cani achojën si'a jubë Riusu bainbi cayë. Ja'nca cajënna, mësacua jubë ba'icua
yequëcuabi cajën, Junni huesësi'cuabi gare go'ya raiye beoye ba'iyë cajën, ai huachareba
cayë bacua.
13 Mësacuabi te'e ruiñe cajën ba'itoca, yëquënabi Cristo go'ya raise'ere quëajën, ro coquejën
ba'ire'ahuë.
14 Cristobi go'ya raima'isi'quë ba'itoca, Riusu cocareba si'aye ro coquejën ro quëani
achojën ba'ire'ahuë. Mësacua'ga achajën, si'a recoyo ro'tajën, ro guaja yo'ojën ba'ire'ahuë.
15 Yëquënabi baguë cocare quëani achojën, Cristobi go'ya raji'i cajën, te'e ruiñe cayë cajën,
ro coquejën ba'ire'ahuë.
16 Bain junni huesësi'cuabi go'ya raiye beoye ba'itoca, Cristobi go'ya raisi'quë
ba'ima'ire'abi.
17 Ja'nca ba'ima'iguë ba'itoca, mësacuabi baguëni si'a recoyo ro'tajën, ro yo'ojën
ba'ire'ahuë. Mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'e gare jo'cani senjoma'ise'e ba'ire'ahuë.
18 Jesucristoni si'a recoyo ro'tani, ja'nrëbi junni huesëni, gare carajeisi'cua ba'ire'ahuë.
Ba toarona gare sani huesësi'cua ba'ire'ahuë.
19 Mësacuabi cajën, Cristoni recoyo ro'tacuabi yure ba'i umuguseña se'ga Riusu insiyete
coye poreyë cajën, mësacuabi te'e ruiñe cajën ba'itoca, mai jubë Cristo bainbi si'a ën yija
bain'ru quë'rë gu'ajani senjosi'cua ba'ire'ahuë.
20 Ja'nca ba'iyeta'an, mësacuabi ro huacha cajën ba'iyë. Cristobi junni tonsi'quëbi gare
go'ya raisi'quë ba'iji. Baguë yua ru'ru go'ya rani, ja'nrëbi si'a baguë bain junni huesësi'cuabi
baguë go'ya raise'e'ru güina'ru go'ya raijën ba'ija'cua'ë.
21-22 Adán ba'ise'ere ro'tani ye'yejë'ën. Riusu guanseni jo'case'e'ru te'e ruiñe
yo'oma'isi'quëbi junni huesëguëna, si'a bain yo'je raicuabi güina'ru junni huesëye bahuë.
Cristoca Riusu guanseni jo'case'e'ru te'e ruiñe yo'osi'quëbi yua junni tonni go'ya raji'i.
Ja'nca sëani, si'a bain Cristoni si'a recoyo ro'tajën ba'icua, ja'ancuabi junni huesëni, gare
go'ya rani, si'arën ba'ija'cua'ë.
23 Ja'ncareba go'ya raijën ba'ija'cua'ë. Riusu cuencuese'e'ru güina'ru ba'ija'cua'ë. Cristobi
ru'ru go'ya raji'i. Ja'nrëbi yo'je, maire in rai umuguse ti'anguëna, si'a baguë bain, baguëni
si'a recoyo ro'tajën ba'icuabi güina'ru go'ya rani, baguë naconi si'arën te'e ba'ijën ba'ija'cua'ë.
24 Ja'nrëbi, yo'jereba ba'irën, baguë cuencuese'e si'aye yo'oni tëjini, Cristo yua baguë Taita
Riusuni quëaja'guë'bi: "Taita, zupai huatini gare ñu'ñujei güesesi'quëbi më'ë ta'yejeiye ba'i
re'otore më'ëna jo'cayë yë'ë. Ja'nca jo'caguëna, si'aye coni bajë'ën" quëaja'guë'bi Jesucristo.
Ja'nca quëaja'guëta'an, baguë cuencuese'ere yuta yo'oye caraji. Ru'ru, baguëre je'o bacua
si'acuare huesoni si'aja'guë'bi. Bacuabi yuta cue'yoni ta'yejeiye guansejënna, bainbi Jaë'ë
cajën, bacua ta'yejeiye ëjacuare'ru ëñajën, bacuani sehuojën ba'iyë.
25 Ja'nca ba'ijënna, Cristore je'o bacua si'acuani gare huesoni si'aye tëca, Cristobi si'aye
guanseguë ba'ija'guë'bi.
26 Ja'nca huesoni si'ani, ja'nrëbi yo'je, zupai huatini gare huesoni si'aja'guë'bi. Ba huati
yua bainni junni huesë güeseguëbi gare huesoni si'asi'quë ba'ija'guëna, bainbi gare se'e
junni huesëye beoye ba'ija'cua'ë.

27 Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca caji: “Cristobi si'ayereba guanse Ëjaguë
ba'ija'guë'bi.” Ja'nca caguëta'an, Taita Riusuni guansema'ija'guë'bi, Riusu yua Cristoni
guanse güeseguë sëani.
28 Ja'nca toyani jo'case'e ba'iguëna, Riusu Zin Jesucristobi si'ayereba guanse Ëjaguë
ba'ija'guë ba'ini, ja'nrëbi baguë Taita Riusuna bonëni caja'guë'bi: “Taita, më'ëbi yë'ëre
si'ayereba guanse Ëjaguëre re'huaguëna, si'ayerebare më'ë guëon na'mina jo'cayë yë'ë.
Yë'ëre'ga bani guanseguë ba'ijë'ën” caja'guë'bi. Ja'nca caguëna, si'a re'oto bainbi Riusuni
ëñani, Baguë se'gabi si'ayereba ta'yejeiyereba Ëjaguë'bi ba'iji cajën ba'ija'cua'ë.
29 Yureca, bain junni huesësi'cuabi gare go'ya raiye beoye ba'itoca, Cristo bainbi ro huesë
ëaye yo'ojën ba'ire'ahuë. Yë'ë bain junni huesësi'cuani se'e ëñajaza cajën, bautiza güesejën, ro
huesë ëaye yo'ojën ba'ire'ahuë.
30 Yëquëna'ga Cristoni yo'o conjën, jo'caye beoye ai yo'ojën, yequërë junni huesëyena
ñañani tonjën, Cristoni yo'o conjën, ro huesë ëaye yo'ojën ba'ire'ahuë.
31 Mësacuani ai yëreba yëguë ba'iyë yë'ë. Mësacua naconi Cristoni te'e zi'inguëbi mësacuani
ai yëguë, yë'ë je'o bacua yë'ëre huani senjoñete gare ro'tama'iguëbi mësacuani conguë ba'iyë
yë'ë.
32 Ënjo'on, Efeso huë'e jobore ba'iguëbi yë'ë je'o bacuani ai huaji yaye ëñaguëna, airu hua'i
hua'na yë'ëre coca neni huani senjoñe'ru ba'iyë bacua. Ja'nca ba'ijënna, bainbi go'ya raiye
beoye ba'itoca, ro huesë ëaye yo'o conguë ba'ire'ahuë yë'ë. Ira bain coca cani jo'case'e'ru
güina'ru yo'oguë ba'ire'ahuë mai: “Miato junni huesëja'cua sëani, yure umuguse aon anni,
jo'cha uncuni, sa'ñeña bojojën bañuni” cani jo'cajënna, güina'ru yo'ojën ba'ire'ahuë mai.
33 Ja'nca yihuojën yo'ocuata'an, mësacuabi achaye beoye ba'ijën, ro coque güesema'ijë'ën.
Mësacuabi gu'a bain naconi te'e ganijën ba'itoca, mësacuabi re'oye yo'oyete jo'cani, gu'ajeijën,
ñañani toñë.
34 Ja'nca sëani, mësacua yua te'e ruiñe ëñajën ro'tajën ba'ijë'ën. Mësacua gu'aye yo'ojën
ba'iyete gare jo'cani, re'oye yo'ojën ba'ijë'ën. Mësacua jubë ba'icua yequëcuabi Riusuni gare
huesëjën, gu'aye yo'ojënna, ¿mësacua guere yo'ojën bacuani cuencueni etoni saoma'iñe'ne?
Mësacua yua huaji yëjën ba'ire'ahuë.

Cómo resucitarán los muertos

35 Yureca, yequëcuabi senni achajën, “¿Junni huesësi'cua queaca go'ya raiye'ne? ¿Queaca
ëñoñe'ne?” ja'an cocare cajën,
36 ro huesë ëaye ro'tajën, ja'anre senni achayë. Aito. Tin ga'nihuëanre bajën go'ya
raija'cua'ë. Aonra'carëan yijana tanse'ere ëñani ye'yejë'ën. Aon sahuabi ticuto, ru'ru
aonra'carëbi ju'inji.
37 Ju'inguëna, ba aon ticu'ga tinreba ëñoji. Aonra'carë'ru gare ba'ima'iji. Ro trigora'carë
ba'iguë, o yequëra'carë, ja'an se'ga ba'iji.
38 Ja'nca ba'iguëbi, Riusu cuencueni jo'case'e'ru ba'iye gue sahuabi ticuni iraji. Tinra'carë
ba'itoca, tin sahuabi ticuni iraji.
39 Huajë gani hua'na'ga Riusu re'huani jo'casi hua'na yua tin ëñocua ba'iyë. Bain hua'na,
airu hua'i hua'na, ca hua'i hua'na, ziaya hua'i hua'na, si'a hua'na yua tin ëñocua ba'iyë.
40 Ja'nrëbi, guënamë re'otona ëñato, Riusu re'huani jo'casi ma'carëanbi re'oye ëñoguë, tin
ëñoguë ba'iji.
41 Ënsëguë, ñañaguë, ma'choco hua'i, ja'anbi tin go'sijeiye ba'iye, ga ma'choco ba'iye yua
tin go'sijeiye ba'iji.
42 Ja'nca ba'iguëna, bain ju'insi'cua go'ya raiye ba'ija'yete ye'yejë'ën. Bacua ru'ru ba'i
ga'nihuë'ru tin ga'nihuë bayë. Bacua ru'ru ba'isi ga'nihuëbi junni huesëguë ba'iguëta'an,
bacua go'ya rairën ti'anguëna, tin ga'nihuë bacuabi gare ju'iñe beoye ba'ija'cua'ë.
43 Ru'ru ba'i ga'nihuë, carajei ga'nihuë ba'iguëna, go'ya raisi ga'nihuë aireba re'o ga'nihuë
ba'iji. Ru'ru ba'i ga'nihuë ro pa'npo ëaguëna, go'ya raisi ga'nihuë ai ta'yejeiyereba ba'i
ga'nihuë ba'ija'guë'bi.
44 Ro ën yija ga'nihuëbi si'aguëna, Riusu ba'i re'oto ga'nihuë tin ga'nihuëre baja'cua'ë mai.
Ja'an ga'nihuëre bajën, Riusu naconi si'arën ba'ijën, gare carajeiye beoye ba'ija'cua'ë mai.
45 Riusu coca toyani jo'case'ere ëñani, Adán ba'ise'ere masijë'ën: “Ru'rureba raisi'quë yua
bain ga'nihuëte baguëbi huajëguë nëcabi.” Ja'nca toyani jo'case'e ba'iguëna, Jesucristobi jë'te
raiguë, ai ta'yejeiyereba Ëjaguë, bain recoyo huajë güese Ëjaguë baji'i.
46 Ja'nca ba'iguëbi ru'rureba raimaji'i. Bain ga'nihuë baguëbi ru'ru raiguëna, bain recoyo
huajë güeseguëbi yo'je raji'i.
47 Ru'rureba raisi'quë ya'obi re'huasi'quëbi carajeija'guë se'ga baji'i. Yo'je raisi'quëca
Riusu ba'i jobobi raisi'quëbi gare carajeiye beoye ba'iji.

48-49 Ja'nca ba'iguëna, maibi yureca ën yijare ba'ijën, mai ga'nihuë yua Adán ga'nihuëre'ru
bajën, ya'obi re'huasi'cua ba'iyë. Ja'nca ba'icuata'an, maibi Riusu ba'i re'otona ti'anni
ba'ijën, tin ga'nihuëte baja'cua'ë. Jesucristo go'ya raisi ga'nihuëre'ru baja'cua'ë mai.
50 Ja'nca ba'ijënna, yë'ë bain sanhuë, mësacuani yihuoreba yihuoyë yë'ë. Riusu ba'i
re'otona ti'anto, ro ën yija ga'nihuë gare beocua ba'ija'cua'ë. Ja'an ga'nihuë carajeija'guë
sëani, ja'an ga'nihuë naconi Riusu ba'i jobo, si'arën ba'i jobona ti'añe gare porema'iñë.
51 Yë'ë yua mësacuani yihuoguë, mësacuani ñaca yahue quëayë yë'ë. Mai hua'na si'a jubëbi
junni huesëma'iñë. Mai jubë ba'icua yequëcuabi huajë mëni, Riusuna saija'cua'ë. Ja'nca
ba'ijënna, Riusubi mai si'acuani mai ga'nihuëte mame re'huaja'guë'bi.
52 Te'e jëana mame re'huaguë ba'ija'guë'bi. Mai ñacoga ma'niñe'ru quë'rë te'e jëana ja'nca
yo'oguë, coneta juiye quë'rë yo'jereba jui güeseguë, ba mame re'huayete masi güeseji. Ja'nca
jui güeseguëbi baguë bainreba junni huesësi'cuani go'ya raiye choija'guë'bi. Ja'nca choiguë,
mai hua'na si'acua, junni huesësi'cua o huajëjën ba'icua, si'acuani tin ga'nihuë bacuare
maire mame re'huaja'guë'bi.
53 Ja'nca mame re'huaguëna, mai yure ba'i ga'nihuë jëja beo ga'nihuë gare carajeise'e
ba'ija'cua'ë. Ba'ijën, tin ga'nihuë gare carajeiye beoye ba'i ga'nihuëte coni baja'cua'ë mai.
Ja'nca ba'icuabi gare se'e junni huesëye beoye ba'ija'cua'ë mai.
54 Ja'nca mame re'huasi'cua ba'ijënna, Riusu coca toyani jo'case'e'ru güina'ru ba'ija'guë'bi:
"Riusubi yua zupai huatini ñu'ñu güeseni si'aja'guë'bi. Ja'nca yo'oguëna, baguë bainbi gare
se'e ju'iñe beoye ba'ija'cua'ë.
55 Zupai huati ñu'ñujeisi'quë ba'iguëna, maibi gare se'e ju'iñe beoye ba'ija'cua'ë. Jai buni
hua'guë totayo rutase'e ba'iguë'ru ba'iji. Maini ja'si yo'oye gare porema'iji." Ja'nca caji Riusu
coca toyani jo'case'e.
56 Ja'an totayote cato, bain gu'a jucha yo'ojën ba'iyete caji. Bain hua'nabi Riusu coca
toyani jo'case'e'ru güina'ru yo'oye porema'icua sëani, bacuabi gu'a juchare bayë. Riusu coca
toyani jo'case'e'ru güina'ru yo'oza cacuata'an, bain hua'nabi yo'oye porema'icuabi Riusu
bënni senjoja'ñete ja'ansi'cua jëaye gare porema'icua ba'iyë.
57 Ja'nca yo'oye porema'icuata'an, mai Ëjaguë Jesucristoni si'a recoyo ro'tacua ja'ancuabi
Riusu bënni senjoja'ñete jëaye ba'iyë. Jëaye ba'ijën, si'arën huajë hua'na ba'ijën ba'ija'cua'ë
mai.
58 Ja'nca sëani, yë'ë bain sanhuë, jëja recoyo bacua ba'ijë'ën. Si'a coca bain tin yihuoni
ye'yoyete ro'taye beoye ba'ijë'ën. Riusu yihuoni ye'yoye se'gare ro'tajën ba'ijë'ën. Riusu
in rairën ti'anja'ñete jo'caye beoye ëñajën ëjojën ba'ijë'ën. Maire in raija'guëbi maini tin
ga'nihuë mame re'huani, maini baguë ba'i jobona bëa güeseja'guë'bi. Ja'nca sëani, mësacuabi
ja'an ba'ija'yete ëñajën ëjojën, si'a mai Ëjaguë yo'o cayete si'a jëja quë'rë re'oye yo'ojën
ba'ijë'ën. Riusu yo'o cayete yo'ojën banica, gare guaja yo'oye beoye ba'ija'cua'ë. Si'a baguë
yo'o guanseguëna, ai ta'yejeiye ba'iye baguëni yo'oye conjën ba'iyë mai.

16

La colecta para los hermanos

1 Yureca, mësacuabi Riusu bain bonse caracua, Jerusalén huë'e jobo ba'icuare ro'tajën,
Curire huëoni bacuana ro insini saoñu cajënna, mësacuani ñaca yihuoguë quëayë yë'ë. Riusu
bain jubëan Galacia yija ba'icuani guansese'e'ru güina'ru yo'ojë'ën mësacua.
2 Si'a semana, Riusu ta'yejeiye ba'i umuguse ba'iguëna, mësacua curi coni baye, Riusu
insise'e caguë, ja'anre cuencueni, mësacua insiye poreye'ru ca'ncona re'huani, yë'ë ti'añe
tëca bani ëjojë'ën. Ja'nca bani ëjotoca, mësacua curi insija'yete ja'ansirën saoye poreja'cua'ë.
Ja'an curire huëoni re'huama'itoca, yë'ëbi ti'anguëna, si'a curire te'e jëana huëoye ai jëjaji.
3 Ja'nca sëani, mësacuabi ba curire bojora'rë huëoni re'huajënna, yë'ëbi ti'anni, ba curire
mësacua bain cuencuesi'cuana jo'cani, Jerusalenna saocaija'guë'ë. Mësacuabi cajënna,
Jerusalén bainni utire toyani insiguëna, bacuare saocaija'guë'ë yë'ë.
4 Ja'an curire insini saojën, yë'ëre'ga saoye yëtoca, yë'ë'ga mësacua bain saija'cua naconi
te'e saija'guë'ë yë'ë.

Planes de viaje de Pablo

5 Yureca, mësacuani ëñaguë saija'yete cato, ru'ru Macedonia yijana ganijani, ja'nrëbi yo'je,
mësacuani ëñaguë saija'guë'ë yë'ë.
6 Ja'nca ëñaguë saiguëbi porenica mësacua naconi zoe ba'iye yëyë. Yequërë ocorën
carajeiye tëca mësacua naconi ba'ija'guë'ë yë'ë. Ba'ini, ja'nrëbi se'e sai bi'raguëna, mësacuabi
yë'ëre bojojën, yë'ëre re'oye despidiejën saojë'ën.
7 Yurera, choa umuguseña se'ga mësacua naconi ba'iye yëma'iguëbi yureña mësacuana
ëñaguë saima'iñë. Quë'rë zoe ba'iye yëguëbi jë'te saiyë, Riusubi ënsema'itoca.
8 Yureca, Efeso huë'e jobore ba'iguë, Pentecostés fiesta umuguseña tëca ba'ija'guë'ë yë'ë.

9 Riusu yo'ore ai re'oye yo'oye poreguëbi yureña yo'oni tëjiza caguë, ënjo'ona bëayë. Riusu
yo'ore yo'oguëna, ai bainbi yë'ëni je'o bani, yë'ëre ënse ëaye yo'ojën ba'iyë.
10 Ja'nca bëaguëna, yë'ë gajeguë Timoteobi mësacuana ti'antoca, baguëni bojojën, baguëni
re'oye cuirajën ba'ijë'ën. Baguë yua yë'ë yo'oye'ru Riusu yo'ore güina'ru yo'oguë ba'iji.
11 Ja'nca sëani, mësacua jubë ba'icuabi baguëni ëñama'iñe ëñotoca, bacuare bëiñe yi-
huojë'ën. Mësacua si'acuabi baguëte re'oye conjën, baguë ganija'ñete ro'ijën, baguëni
bojojën, yë'ëna go'yaye baguëte raojë'ën. Baguë, baguë gajecua naconi raiye ëjoguëbi
mësacuani ja'nca raoye señë yë'ë.
12 Mai te'e gajeguë Apolos hue'eguëte cato, baguëni coca cahuë yë'ë. Më'ë, më'ë gajecua
naconi Corinto bainni ëñaguë saijë'ën caguëta'an, mësacuani ëñaguë saiye yureña gare
poremaji'i. Riusubi yequë yo'ore guanseguëna, ja'an yo'ore yo'oye baji. Ja'nca baguëbi
baguë poreye'ru mësacuani jë'te ëñaguë saiyë, cabi baguë.

Saludos finales

13 Yureca, maini je'o baguë Satanás hue'eguëbi maini ai gu'aye yo'oye ro'taguëna, mësacua
ëñajën ba'ijë'ën. Cristoni quë'rë si'a jëja recoyo ro'tajën, baguë tëani baja'ye cani jo'case'ere
gare huanë yeye beoye ba'ijë'ën. Quë'rë jëja recoyo re'huajën, Cristo coñete ro'tajën, zupai
huati saoni senjoñe porecua ba'ijë'ën.
14 Si'a mësacua yo'o ma'carëan yo'oto, yequëcuani oijën coñe se'gare ro'tajën, mësacua yo'o
ma'carëanre yo'ojën ba'ijë'ën.
15 Yureca, yë'ë bain sanhuë, Estéfanas hue'eguëte cato, baguë, baguë te'e bain naconi
Jesucristoni si'a recoyo ro'tajën, si'a Acaya yija bain ro'taye'ru quë'rë ja'anrë ro'tajën baë'ë.
Ja'nca si'a recoyo ro'tajën, Cristo bainreba ba'icuani yo'o coñe se'gare baza cajën, ja'nca
jo'caye beoye yo'o conjën ba'iyë bacua.
16 Ja'nca ba'ijën, Estéfanas, yequëcua Jesucristoni yo'o coñe'ru ba'icua, ja'ancuabi yo'o
cajënna, mësacua'ga Jaë'ë cajën, bacua caye'ru güina'ru yo'o conjën ba'ijë'ën.
17 Yureca, Estéfanas, Fortunato, Acaico, bacuabi yë'ëni ëñajën raijënna, ai bojoguë ba'iyë
yë'ë. Yë'ë yua mësacuani zoe ëñama'iguëbi bacuani ëñani bojoguë, mësacuani cu'e ëayete se'e
oimaë'ë yë'ë.
18 Bacua yua mësacuani recoyo bojo güeseye'ru yë'ëre'ga ai recoyo bojo güesejën raë'ë.
Mësacua yua ja'ancuani, yequëcua güina'ru ba'icuani re'oye ëñajën ba'ijë'ën.
19 Yureca, Cristo bainreba jubëan Asia yijare ba'ijën, mësacuani saludaye cahuë. Aquila,
Prisca, ba Cristo bainreba jubë, bacua huë'ena ñë'cacua, si'acuabi mësacuani saludajën, mai
Ëjaguëni te'e bojojën ba'ijë'ën cani, mësacuana saoyë bacua.
20 Jesucristo bainreba ba'icua si'acuabi mësacuani te'e saludaye cahuë. Ja'nca sëani,
mësacua yua Jesucristoni te'e recoyo ro'tajën, sañeña su'ncajën saludajën ba'ijë'ën.
21 Yë'ë, Pablo hue'eguëbi mësacuani utire toyaguë, yë'ë saludayete te'e ruiñe toyani saoyë
yë'ë.
22 Bain hua'nabi mai Ëjaguëni yëye beoye ba'itoca, Riusu bënni senjosi'cua ba'ija'bë.
Yureca, mai Ëjaguë te'e jëana ti'anja'guë cayë.
23 Mai Ëjaguë Jesucristobi mësacuani re'oye ëñani, conreba conja'guë cayë.
24 Mësacua si'acuani bojoguë ro'taguë, mësacuani ai yëreba yëguë ba'iyë yë'ë caguë,
mësacuani coca cani saoyë yë'ë. Ja'nca raë'ë. Amén.

San Pablobi
CORINTO
Bainni utire toyaguë, samu ba'i cocare Toyani saobi

Saludo

1 Yë'ë, Pablo hue'eguëbi yua Riusu raoni jo'casi'quë'ë. Riusubi yë'ëni ëñani, Yë'ë coca
quëacaiguëte baguëte re'huani jo'caza caguë, Jesucristo ba'iyete quëani achoye yë'ëre
re'huani raobi. Ja'nca raoguëna, yë'ë yua mai te'e bainguë Timoteo hue'eguë naconi
ba'iguëbi utire toyani, mësacua Riusu bainreba Corinto huë'e jobore ba'ijënna, utire toyani
saoyë yë'ë. Ja'nca toyani saoguë, si'a Riusu bainreba baguë bain mame re'huasi'cua si'a
Acaya yijare ba'ijënna, ja'ancuare'ga utire toyani saoyë yë'ë.
2 Yë'ë bain sanhuë, Riusu conreba coñete mësacua naconi caraye beoye ba'ija'guë cayë.
Mai Taita Riusu, mai Ëjaguë Jesucristo, bacuabi mësacuani re'oye cuirajënna, recoyo re'o
huanoñe se'ga ba'ijë'ën.

Sufrimientos de Pablo

3 Yureca, mai Taita Riusure ro'tato, mai Ëjaguë Jesucristo Ja'quë ba'iguëna, baguë
ta'yejeiyereba ba'iyete bojoreba bojojën cañuni. Maini ai oireba oiye baji baguë. Maibi ai
yo'ojën ba'icuata'an, mai recoyo re'o huano güeseye masiji mai Taita Riusu.
4 Mai recoyo ai sa'ntijën ai yo'ojën ba'ijënna, mai Ëjaguëbi maini oire bani, sa'ntiye beoye
ba'icuare maire re'huaji. Ja'nca re'huaguë, maini bojora'rë yihuoguë caji: Mësacuabi yë'ë
oiguë coñete ye'yejën, recoyo re'o huanoñe ba'ijën, yequëcua, recoyo sa'nticuare'ga güina'ru
oire bani, bojo recoyo huano güesejën ba'ijë'ën. Ja'nca re'huaguëna, yequëcuani oire bani
coñe porecua ruiñë mai.
5 Ja'nca ba'iji maire. Cristo ai yo'oguë ba'ise'e'ru güina'ru ai yo'ojën ba'ijën, baguë oire bani
coñere'ga ye'yejën, recoyo jëja bajën, recoyo bojo huanoñe ba'icuare re'huasi'cua ba'iyë mai.
6 Yureca, yë'ë bain sanhuë, yëquënabi recoyo ai sa'ntiye ai yo'ojën ba'itoca, mësacuani
bojo recoyo huano güeseye poreyë yëquëna. Ja'nca bojo recoyo huanoñe ba'ijën, mësacua
yua Riusu tëani bani coñete ye'yeye poreyë. Yëquëna'ga Riusu oiyereba coñete ye'yejën,
mësacuare'ga oire bani, recoyo bojo huano güeseye poreyë. Mësacua'ga yëquëna ai yo'oye'ru
ai yo'ojënna, Riusubi mësacuare jëja recoyo bacuare re'huaji. Re'huaguëna, Riusu oiyereba
coñete ye'yereba ye'yejën recoyo bojo huanoñe ba'icua ruiñë mësacua.
7 Aito. Mësacua ja'nca ba'icua ruinja'cua'ë. Riusu re'huayete masiyë yëquëna. Mësacuabi
yëquëna recoyo ai rëquëye ai yo'ojën ba'iye'ru ai yo'ojën, Riusu oiyereba coñere'ga güina'ru
ye'yejën, güina'ru recoyo bojo huanoñe ba'icua ruiñë mësacua.
8 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacuabi ja'an cocare quë'rë re'oye ye'yejë'ën cajën, yëquëna
yure Asia yijare ba'ijën, yëquëna ai ba'iye ai yo'ojën ba'ise'ere mësacuani quëaye yëyë. Ai
ta'yejeiye ai yo'ojën, jëja beo hua'na ba'ijën, Junni huesëye se'ga ba'iji maire cajën baë'ë.
9 Preso zeansi'cuani huani senjoja'ñe huanoñe baji'i yëquënare. Ja'nca ba'icuareta'an,
Riusubi yëquënani conguë baji'i. Ro yëquëna jëja bani poreyete ro'tamaë'ë. Riusu coñe
se'gare ro'taye bahuë. Ju'insi'cua go'ya rai güeseye poreguë sëani, baguë coñe se'gare
ro'tajënna,
10 yëquënani ai re'oye conbi baguë. Junni huesëja'ye se'ga ba'ijën, ai huaji yëjën ba'ijënna,
Riusubi yëquënani tëani, huajë hua'nare babi. Yëquënani gare jo'cani senjoma'isi'quëbi gare
se'e yëquëna jo'cani senjoma'ija'guë'bi ba'iji. Ja'anre ai masiyë yëquëna.
11 Ja'nca ba'iguëna, mësacua'ga yëquëna ba'iyete ujajën, Riusu coñete jo'caye beoye senreba
senni achajën ba'ijë'ën. Ja'nca senni achajën, ai jai jubë Riusu bainbi senni achajënna,
Riusubi achani, yëquënani ai re'oye conreba conji. Ja'nca conguëna, ai jai jubë bainbi Riusu
ta'yejeiye ba'iyete careba cajën bojoja'cua'ë.

Por qué no fue Pablo a Corinto

12 Yureca, ëñere mësacuani quëajën, masiyereba masijën quëaye poreyë yëquëna. Yëquëna
re'oye yo'oyete cato, si'a bainbi ëñajën, mësacua'ga ëñajënna, ro yëquëna yëyete gare yo'oye
beoye baë'ë. Ro bain masiye ro'tayete gare ro'taye beoye baë'ë. Riusu yëye se'gare yo'oñu
cajën, Riusu coñe se'gare yo'oye ro'tajën ba'iyë yëquëna.
13 Ja'nca ba'ijën, mësacuani utire toyani saojën, Riusu cani jo'case'e'ru gare tin toyamaë'ë
yëquëna. Te'e ruiñe se'gare coca toyani, mësacuani saohuë yëquëna. Ja'nca sëani, yëquëna coca
toyani saoyete te'e ruiñe ye'yeni masijë'ën.

14 Yureca, mësacuabi yëquënani re'oye masima'ijënna, mësacuani ñaca masi güeseye yëyë
yë'ë: Mai Ëjaguë Jesucristo in rairën ti'anguëna, mësacuabi yëquënate ai bojojën ba'iye
poreja'cua'ë.
15 Ja'anre te'e ruiñe masiguë ba'iyë yë'ë. Ja'nca masiguëbi mësacuani samu viaje ëñaguë
saijaza caguë, mësacua naconi te'e bojoye ro'tahuë yë'ë.
16 Ja'nca ro'taguëbi Macedonia yijana saiguë, mësacua naconi bëaye ro'tahuë. Ja'nrëbi,
Macedoniana sani rani, se'e mësacua naconi bëaye ro'tahuë yë'ë. Ja'nca bëani, ja'nrëbi, Judea
yijana sai bi'raguëna, mësacuabi yë'ëre re'oye saoye poreye ro'tahuë yë'ë.
17 Ja'nca ro'taguëta'an, mësacuani ëñaguë saiye porema'iguëbi mësacuani quëahuë yë'ë.
Quëaguëna, yequërë mësacuabi yë'ëre ro'tajën, Ro cue'yoni raima'iji ro'tamate. Banhuë. Ro
bain ro'tani yo'oye'ru yo'omaë'ë yë'ë. Ro yë'ë ba'iyete ro'tama'iguë baë'ë yë'ë. Ro cue'yoni
yë'ë case'e'ru tin yo'oye beoye gare ba'iguë'ë yë'ë.
18 Riusubi cani jo'cani te'e ruiñe yo'oguëbi cue'yo cocare gare yëquënani ca güesema'iji.
19 Mai Ëjaguë Jesucristo, Riusu Zin ba'iguë, ja'anguë ba'iyete cato, Silvano, Timoteo, yë'ë,
yëquënabi mësacuani quëani achojënna, mësacuabi baguë ba'iyete masihuë. Gare cue'yoye
beoye ba'iguëbi baguë cani jo'case'e'ru te'e ruiñe yo'oye se'ga ba'iji baguëre.
20 Si'a Riusu coca cani jo'case'ere ëñato, Jesucristo yo'oja'ye se'ga ba'ija'guë'bi. Ja'nca sëani,
maibi Riusu ta'yejeiyereba ba'iyete ro'tajën, baguë cani jo'case'e'ru güina'ru ba'ija'guë cajën,
Amén cani achocua ba'iyë mai.
21 Mai Ëjaguë Riusubi yëquënate cuencueguë, baguë coca quëacuare re'huani, mësacuana
saobi. Ja'nca sëani, mësacua naconi Jesucristoni te'e zi'nzini, gare te'e ruiñe caye
re'huasi'cua'ë yëquëna.
22 Ja'nca re'huasi'cuabi Riusu Espíritute coni bajënna, yëquënabi baguë ba'iyete te'e ruiñe
quëani acho ëjacua ruën'ë.
23 Yureca, Riusubi yë'ë recoyo ro'tayete masiguëbi yë'ë te'e ruiñe cayete mësacuani masi
güeseja'guë. Mësacuani bëiñereba cama'ija'guë caguë, Corinto huë'e jobona saimaë'ë yë'ë.
24 Mësacuani bojo güeseye se'gare yo'oye ro'tayë. Mësacua yua Riusuni si'a recoyo ro'taye
ye'yesi'cuare sëani, mësacua recoyo ro'taye gare guanseye yëma'iñë yëquëna.

2

1 Ja'nca sëani, mësacuani bëin coca caye se'gare ro'tatoca, mësacuani ëñaguë saiye banguë
baë'ë yë'ë.
2 Bëin coca se'gare caguë saitoca, mësacua naconi ba'iguëbi bojo huanoñe beoye
ba'ire'ahuë yë'ë. Yë'ë bëin coca casi'quë'ga ai sa'ntiguëna, ¿queaca bojoye'ne yë'ë?
3 Bëin coca se'ga ba'iguë, mësacuani ëñaguë saiye yëmaë'ë yë'ë. Mësacuani ëñaguë saito,
mësacua naconi bojoye se'ga ba'iye yëyë yë'ë. Yë'ë yua recoyo ai bojoguëbi mësacuani güina'ru
bojo güeseye ro'tahuë yë'ë.
4 Ja'nca sëani, mësacuani ja'an utire toyani saoguë, recoyo ai yo'ohuë yë'ë. Mësacuani ai
bëiñe cama'ija'ma caguë, mësacuani ai jëja oiguë, mësacuani bëin coca toyani saohuë yë'ë.
Mësacuani sa'ntiye oi güeseye yëmaë'ë. Mësacuani ai yëreba yëyete masi güeseye ai ro'tahuë
yë'ë.

Perdón para el que había ofendido a Pablo

5 Yureca mësacua jubë ba'iguëbi gu'a jucha yo'oguëna, yë'ë se'gabi sa'ntiguë oimaë'ë.
Mësacua si'acuabi baguë gu'a juchare ro'tajën, ai sa'ntijën oë'ë. Ja'nca sëani, mësacua
si'acuani ai bëin coca caye yëma'iñë yë'ë.
6 Sa'ntijën oicuabi ñë'cani bainguë si'nseyete ro'tani yo'ojënna, se'e si'nsema'ijë'ën cayë
yë'ë.
7 Ai si'nsesi'quë ba'iguëna, yureca mësacua baguë gu'a jucha yo'oguë ba'ise'ere huanë yeye
cajë'ën. Baguë sa'ntise'ebi ai oireba oima'ija'guë cajën, baguëni oire bani conjën, baguëni
recoyo bojo huanoñe ba'i güesejë'ën.
8 Ja'nca sëani, mësacuani si'a jëja señë yë'ë. Baguëni bëin coca caye jo'cani, baguëni ai yëreba
yëyete se'e ëñojën ba'ijë'ën.
9 Mësacuani ja'anrë toyani saoguë, mësacua achani te'e ruiñe yo'oyete masiza caguë,
mësacuani coca guanseguë toyahuë yë'ë.
10 Mësacuabi bainguë gu'a jucha yo'oguë ba'ise'ere huanë yeye catoca, yë'ë'ga baguë
yo'oguë ba'ise'ere huanë yeye cayë. Mësacua masini cayete ro'tato, mësacua te'e ruiñe
masicua'ë cayë yë'ë. Ja'nca sëani, yë'ë yua bainguë gu'a jucha yo'oguë ba'ise'ere huanë yeye
caguë, Cristo huanë yeye cayere'ga señë. Cristobi huanë yeye caguë, mësacua jubë si'acuani
re'oye conguë ba'ija'guë cayë yë'ë.

11 Gu'a jucha yo'oguë ba'isi'quëni huanë yeye cama'itoca, baguë yua baguë sa'ntise'ebi
ai oireba oiguëna, zupai huatibi mësacua jubëni ta'yejeiye gu'aye yo'oye poreji. Zupai
coqueguë yo'oyete masicuabi baguë yo'oyete ëñare bajën bañuni.

Intranquilidad de Pablo en Troas

12 Yureca, Troas huë'e jobona sani, Cristo mame recoyo re'hua cocare quëani achoguëna,
mai Ëjaguëbi ai jai jubë achacuare yë'ëni ëñobi.
13 Ja'nca ëñoguëta'an, yë'ë bainguë Tito hue'eguëbi ti'anmaquëna, yë'ë recoyo ai gu'a
huanoñe baë'ë. Ja'nca ba'iguëbi baru bain achacuani despidieni, ja'ansirën Macedonia
yijana sani, Titoni cu'ejaë'ë yë'ë.

Victoriosos en Cristo

14 Ja'nca recoyo gu'a huanoñe ba'isi'quëta'an, mai Ëjaguë Riusubi caraye beoye ta'yejeiye
yo'ocuare maire re'huaji. Ja'nca sëani, baguëni bojojën, jo'caye beoye surupa cajën bañuni.
Cristobi conguëna, maire si'aruanna sani, si'a bainni mai ba'iyete ëñoji. Ëñoguëna, bainbi
maini ëñani, Cristoni masicuabi ai re'oye yo'ojën bojoyë cajën ba'iyë.
15 Maibi Cristo naconi te'e ba'ijën, baguë ba'iye'ru ba'ijënna, Riusubi ëñani maini bojoji.
Maibi ja'nca ba'ijënna, bainbi ëñajën,
16 yequëcuabi ai re'oye ro'tajën, bojojën, Cristo bainguë runza cajënna, Cristo yua baguë
bainre bacuare re'huani si'arën baji. Yequëcuabi gu'aye ro'tajën, maire gu'a güeni sen-
jojënna, Riusu bënni senjoja'ñe se'gare ba'iji bacuare. Ro mai hua'na se'gabi Cristo re'oye
ba'iyete ëñoñe gare porema'icua ba'iyë.
17 Riusubi maire cuencueni raoguëna, ja'an ba'iyete ëñoñe poreyë. Yequëcuabi bonsere
ganañu cajën, Riusu cocare quëani achocua'ru ro coquejën ëñojënna, ja'ancua'ru ba'ima'iñë
yëquëna. Yëquënabi te'e ruiñe cajën, Cristo mame recoyo re'huayete quëani achojën, Riusu
cuirani coñete ëñani masiyë yëquëna.

3

El mensaje del nuevo pacto

1 Yureca, yëquënabi mësacuana ti'anjën, yequëcua yo'oye'ru, yëquëna ëja bain ba'iye gare
ëñomajën ba'iyë. Yequëcuabi Riusu coca quëani achocua'ru ro coquejën ëñocuabi bain re'oye
cani toyasi cocare sani, mësacuani ëñoni, bacua re'oye ba'iyete mësacuani ro'ta güeseyë.
Ja'nrëbi, se'e sai bi'rajën, mësacua uti toyayete, bacua re'oye ba'iyete mësacuani señë. Ja'nca
yo'ojënna, yëquënabi ja'anre gare señe beoye ba'iyë.
2 Bain hua'nabi yëquëna re'oye ba'iyete masiye yëtoca, mësacua Cristo bain re'huasi'cuare
ëñani, yëquëna re'oye yo'ose'ere masiye poreyë si'a hua'na.
3 Cristobi conni raoguëna, yëquënabi mësacua jobona ti'anni, Cristo mame recoyo
re'huayete mësacuani quëani achojënna, mësacuabi Cristoni bojojën, baguëni si'a recoyo
ro'tahuë. Ja'nca ro'tajënna, Riusu Espíritubi mësacuana gaje meni bani, recoyo huajë
hua'nare mësacuare mame re'huabi. Ja'nca re'huaguëna, si'a bainbi mësacua re'oye ba'iyete
ëñani, yëquëna te'e ruiñe yo'oni conse'ere masiye poreyë. Ja'nca sëani, bain re'oye cani toyasi
cocare senma'iñë yëquëna.
4 Riusu se'gabi maire cuencueni raoguëna, Cristobi conguëna, baguë yo'o guansese'ere
te'e ruiñe yo'oye porecua ba'iyë yëquëna.
5 Yëquëna se'gabi ja'an yo'oye gare porema'iñë. Riusubi yo'oye porecuare yëquënate
re'huaguëna, yëquëna yo'oye poreyete quëayë.
6 Ja'nca re'huaguëbi baguë bainreba re'huaye concuare maire cuencueni re'huabi.
Cristoni si'a recoyo ro'tacuabi yë'ë bainreba re'huasi'cua ba'ija'cua'ë caguë, yëquënate
choini, baguë re'huaye concuare yëquënate re'huabi. Moisés coca cani jo'case'e'ru yo'oni,
yë'ë bain bajë'ën camaji'i Riusu. Ja'an cocare ëñani, bain bënni senjoñe se'gare masiyë.
Riusubi baguë Espíritute raoguëna, bainbi coni, recoyo huajëreba huajëcua ba'iyë.
7 Moisés coca toyani jo'case'ere cato, Riusubi Moisesni quëani achoguë, gata tontoñana
toyani jo'caguë, baguë ta'yejeiye ba'iyete Israel bainni ai ba'iye ai ëñoguëña. Ëñoguëna,
Moisés zia ai go'sijei zia ma'ñoguëna, Israel bainbi baguë ziare ëñañe gare poremateña.
8 Ja'nca poremajënna, baguë zia go'sijeiye carajeija'ye ba'iguëta'an, Riusu Espíritu raorën
yureña ti'anguëna, Riusu ta'yejeiye ba'iye yua quë'rë ai ba'iye maini ëñoguë ba'iji.
9 Moisés coca toyani jo'case'e, bainni bënni senjoñe cani achose'e, ja'anre ta'yejeiye
masi güesesi'quëbi baguë yureña bain recoyo mame re'huani baguë, quë'rë ai ba'iye maini
ta'yejeiye masi güeseji Riusu.
10-11 Ja'nca quë'rë ai ta'yejeiye masi güeseguëna, Moisés coca toyani jo'case'e yua ja'anrë ai
ta'yejeiye beoye ba'iji. Carajeija'ye ba'ise'e sëani, ta'yejeiye beoye ba'iguëna, Riusu yureña

mame ëñoni jo'case'e yua quë'rë ai ba'iye ai ta'yejeiye ëñoni, maini masi güeseni, gare
ñu'ñojeíñe beoye ba'iji.
12 Ja'nca masi güeseguëna, Riusu yo'oja'yete jo'caye beoye ëñajën ëjojën ba'iyë mai. Ja'nca
ëjojën ba'ijën, si'a jëja recoyo bani, Riusu yo'oja'yete quëani achojën ba'iyë.
13 Moisés yo'oguë ba'ise'e'ru gare yo'oma'icua ba'iyë. Israel bainbi yë'ë zia go'sijeiye
carajeiguëna, ëñani masima'ija'bë caguë, baguë ziare canbi reani yahueguë baji'i.
14 Mai hua'na yua Riusu ba'iyete yahueye beoye quëani achocuata'an, Israel bainbi Riusu
ba'iyete te'e ruiñe masiye beoye baë'ë. Ja'nca ba'icuabi yureña tëca Moisés coca toyani
jo'case'ere ëñajën, Riusu ba'iyete te'e ruiñe masiye gare porema'icua ba'iyë. Ja'nca ba'ijën,
Cristo yua Riusu Raosi'quëreba ba'iji cani si'a recoyo ro'tatoca, ja'nrëbi ba cocare ëñani,
Riusu ba'iyete te'e ruiñe masiye poreyë bacua.
15 Ja'nca porecuabi Cristoni si'a recoyo ro'tamajën ba'iyë. Moisés coca toyani jo'case'ere
achajën, te'e ruiñe masiye beoye ba'icuabi ro achajën ba'iyë.
16 Ja'nca ba'icuata'an, bainbi Jesucristoni si'a recoyo ro'tatoca, ba coca gare yahueye
beoye ba'iguëna, Riusu ba'iyete te'e ruiñe masiye poreyë.
17 Mai Ëjaguë ba'iyete cato, baguë Espíritute mai recoyo huanoñe ba'ijën, baguë ba'iyete
masiye poreyë mai.
18 Moisés yo'oguë ba'ise'e'ru mai ziare gare yahueye beoye ba'ijën, mai si'acuabi Riusu
ta'yejeiye ba'iyete te'e ruiñe ëñani masijën, mai Ëjaguë Espíritubi conguëna, Riusu ta'yejeiye
ba'iye'ru ai ba'iye ai ta'yejeiye ba'icua re'huasi'cua ba'iyë mai.

4

1 Yureca, Riusubi yëquënani oire bani ëñaguë, baguë yo'ore yëquënani guanseguëna,
baguëni te'e zi'inni bojocua sëani, baguë yo'ore jo'caye beoye si'a jëja yo'ojën ba'iyë yëquëna.
2 Ja'nca ba'icuabi bain ro coquejën yahue yo'oye'ru gare yo'oye beoye ba'ijën, gu'aye
yo'oye beoye bañuni cajën, ja'anre gare quë'ñeñë yëquëna. Yequëcuabi Riusu cocare
yahuera'rë sa'ñejën bañu cajënna, gare yo'oye beoye güejën sehuoyë yëquëna. Riusubi
yëquëna ba'iyete ëñaguëna, yëquënabi Riusu cocare te'e ruiñe se'ga quëani achojën, si'a bainni
te'e ruiñe yo'ojën ba'icua ëñojën ba'iyë yëquëna.
3 Ja'nca quëani achojënna, yequëcua Riusu bënni senjosi'cua ba'ija'cua se'gabi te'e ruiñe
achaye yëmajën, ro ñu'ñujeiñe se'ga ba'ija'cua'ë.
4 Zupai huatibi bain recoyo ro'tayete ënseza caguë, ën yija ba'iye se'gare bacuani ëñoji.
Ja'nca ëñoguëna, bacuabi ñaco beocua'ru ba'ijën, Riusu cocareba te'e ruiñe achaye pore-
majën, Cristo ta'yejeiyereba ba'iyete, Riusu ba'iye'ru ba'iyete gare masiye beoye ba'icua
ba'iyë.
5 Yëquëna hua'nabi Riusu cocarebare quëani achojën, ro yëquëna ba'iyete camajën,
Jesucristo ta'yejeiyereba Ëjaguë ba'iye se'gare quëani achojën ba'iyë. Yëquëna ba'iyete cato,
Jesusre yo'o concua se'ga ba'ijën mësacuani coñe se'ga yëyë yëquëna.
6 Mai Taita Riusubi ru'rureba ba'isirën ën yija zijei re'otore ëñani, guanse coca se'ga
caguë, Miaja'guë caguëna, mia re'oto runji'i. Ja'nca ruin güeseguëbi mai ba'iyete ëñani,
yë'ë ba'iyete te'e ruiñe masijë'ën caguë, maibi baguë ta'yejeiye ba'iye te'e ruiñe masihuë.
Ja'nrëbi Jesucristo ta'yejeiye ba'iyete ru'ru ëñani masini, ja'nrëbi Riusu ta'yejeiye ba'iyete
te'e ruiñe masiye porehuë mai.

El vivir por la fe

7 Ja'nca masiye porecuabi ro ya'o se'gabi re'huasi'cua ba'icuata'an, ai ta'yejeiye yo'o
yo'oni ëñoñe poreyë mai. Ja'nca porejënna, yequëcuabi ëñani, ¿queaca yo'oye poreye'ne?
cato, Riusu ta'yejeiyereba conguëna, yo'oye poreye masija'bë. Riusu se'gabi ta'yejeiye
yo'oye pore ëjaguë'bi ba'iji cajën, bainni quëani achojën ba'iyë mai.
8-10 Ja'nca quëani achojën ba'ijën, Jesucristo ai yo'oguë junni tonse'e'ru güina'ru maire
ba'iguëna, ba ai yo'oye jëayete ro'tama'iñu cayë. Maibi ai ba'iye ai yo'ojën ba'icuata'an, Riusu
yo'o yo'oye yuta poreyë. Gue yo'oye ro'taye beoye ba'icuata'an, gare huesë hua'na ruiñe
beoye ba'iyë. Yequëcuabi maini ai je'o bacuata'an, Riusubi maire gare jo'cani senjoñe beoye
ba'iji. Mai je'o bacuabi maire huani senjoni tëjiñu cacuareta'an, Riusubi ënseji. Jesucristoni
gu'aye yo'ose'e'ru maini güina'ru yo'ojënna, yequërë huani senjosi'cua ba'icuabi Cristo yure
huajëguë ba'iyete bainni ëñojënna, mai ba'iyete ëñani, ja'anre masiye poreyë bacua.
11 Yureca maibi ën yijare ba'ijën, Jesucristoni yo'o conjënna, maire je'o bacuabi Jesu-
cristoni huani senjoñe yëse'e'ru güina'ru maire huani senjoñe yëyë. Ja'nca yëjënna, maibi
ai yo'ojën, Jesucristo ta'yejeiye ba'iyete bacuani masi güeseyë.
12 Yureca yëquëna hua'nabi Riusu yo'o yo'oye ro'ire junni tónto'ga, mësacuabi Cristo
ba'iyete ye'yeni, recoyo huajëcua ruiñë.

13 Riusu Espíritubi conguëna, maibi Cristoni si'a recoyo ro'taye poreyë. Riusu ira bainguë
raosi'quë cani jo'case'e'ru güina'ru cayë mai. “Riusuni si'a recoyo ro'tasi'quë sëani, baguë
ba'iyete yequëcuani quëani achoye poreyë yë'ë” caguëna, mai'ga güina'ru recoyo ro'tani
quëani achoyë.
14 Ja'nca quëani achocuabi ëñere masiyë: Mai Ëjaguë Riusubi Jesucristo junni tonsi'quëni
go'ya rai güeseja'guë'bi. Güeseguëna, yëquënabi Jesucristo naconi te'e ba'ijën, mësacua naconi
te'e ñë'casi'cua ba'ija'cua'ë.
15 Ja'nca ba'ija'cuabi yureña ai yo'ojën ba'ito'ga, mësacua Cristo bain jubë quë'rë jaijeicua
ba'iyë. Ja'nca ba'ijën, quë'rë jai jubë bainbi Cristo oire bani coñete masijën, quë'rë ai jai jubë
bainbi Riusuni bojojën surupa cajën, baguë ta'yejeiyereba ba'iyete quë'rë se'e masi güeseye
poreyë.
16 Ja'nca ba'iguëna, maibi ai yo'ojën ba'ito'ga, Cristoni yo'o coñete gare jo'caye beoye
ba'iyë. Mai ën yija ba'i ga'nihuëbi ñu'ñujeiguëta'an, Riusubi mai recoyote mame re'huaguë,
si'a umuguseña quë'rë jëja ba recoyo ba'icuare maire re'huaji.
17 Maibi rëño ñësebë se'ga ai yo'ojënna, Riusubi baguë naconi si'arën ba'ija'yete maini
re'huani, baguë ta'yejeiyereba ba'iyete maini ai masi güeseye ro'taji.
18 Ja'nca sëani, ro ën yija ba'iyete gare ro'taye beoye ba'iyë mai. Ro ën yija ba'iyete
ro'tatoca, carajeiye se'ga ba'iji. Riusu jobo ba'iyete ro'tatoca, gare carajeiye beoye ba'iji.

5

1 Ja'nca sëani, Riusu naconi si'arën te'e ba'ija'cua ba'iye masiyë mai. Ro ën yija ba'i
ga'nihuëbi gare carajeiguëta'an, Riusubi baguë naconi ba'ija'rute maire re'huani baji.
Ja'anruna ti'anni, gare carajeiye beoye ba'ija'cua'ë mai.
2 Yureca, ën yijare ba'ijën, ai yo'ojën cuarujënna, mai ba'ija'runa ti'añe ai cu'e ëaji maire.
3 Ja'anruna ti'anto, Cristobi maire re'oye ëñaguëna, gare jucha beocua ba'ija'cua'ë mai.
4 Yureca, ën yija ga'nihuë gu'a huanoñe ba'ijën, Ai guaja'ë cajën, ya'jajën ba'iyë. Junni
huesëye ro'tama'iñë mai. Quë'rë ai ba'iye ai huajëjën ba'ija'ye, ja'anre ro'tajën ba'iyë mai.
Ja'nca ro'tacuabi Riusu re'huacaisiruna ti'anni ta'yejeiye si'arën ba'ijën, gare se'e ai yo'oye
beoye ba'ijën gare carajeiye beoye ba'ija'cua'ë mai.
5 Riusurebabi maire ja'nca re'huaja'ye ro'taguë, yua yë'ë cani jo'case'e'ru güina'ru
ba'ija'yete masijë'ën caguë, baguë Espíritute maina raoguëna, mai recoyote ba'iguë maire
conji.
6 Ja'nca sëani, maibi jëja recoyo re'huani, Riusuni jo'caye beoye bojojën ba'iyë. Ën
yija ga'nihuëte yuta bajën, Riusu naconi ba'ija'yete so'obi ëñajën, te'e ruiñereba masiye
porema'icuata'an, baruna ti'anja'ñete masiyë mai.
7 Ro mai ñaco se'gabi ëñato, barute ëñañe porema'iñë. Riusu cani jo'case'ere si'a recoyo
ro'tato, barute masiye poreyë.
8 Ja'nca sëani, maibi jëja recoyo re'huani, Riusu naconi jo'caye beoye bojojën ba'iyë. Ën
yija ga'nihuëte gare jo'cañu cajën, Riusu jobore ba'iye ro'tajën ba'iyë mai.
9 Ja'nca ro'tacuabi ën yijare yuta ba'ijën, mai Ëjaguë yëye'ru yo'oye yëyë mai. Baguë jobona
sani ba'ijën, baguë yëyere'ga yo'oye yëjën ba'ija'cua'ë mai.
10 Yureca mai jubë ba'icua si'acuabi Cristo jëja guëna seihuë ba'iruna ëcaye baja'cua'ë.
Ja'nca ëcajënna, Cristobi mai ën yija ba'ijën yo'ose'e si'ayete ëñani masiji. Re'oye yo'ose'e
ba'itoca, maire insija'yete coja'cua'ë. Gu'aye yo'ose'e ba'itoca, maire si'nseja'yete coja'cua'ë.

El mensaje de la paz

11 Ja'nca coja'cuabi mai Ëjaguë si'nseja'yete huaji yëjën, re'oye yo'oye se'gare ro'tajën, bain
hua'nare ai jëja yihuojën ganiñë yëquëna. Ja'nca ganijënna, Riusubi yëquëna ba'iyete ëñaguë,
yëquëna te'e ruiñe ganijën ba'iyete masiji. Yequëcuabi yëquënani gu'aye cacuata'an, mësacua
yua yëquëna te'e ruiñe ganijën ba'iyete masijë'ën.
12 Ro bain caye'ru yëquëna re'oye yo'ojën ba'iyete mësacuani quëani achoma'iñë yëquëna.
Yëquënabi Riusu yo'o coñe yëcua se'ga ba'iyë cajën, mësacuani quëani achoyë. Ja'nca quëani
achojënna, mësacuabi yëquëna ba'iyete bojoye ro'tajën, ro bain ro'taye'ru ro'tacuani masiye
sehuoye poreyë. Ja'an ro'tacuabi bain re'oye ëñañe se'gare yëyë. Recoyo mame re'huaye
gare güeye ba'iyë.
13 Yëquënabi Riusu cocarebare ai jëja quëani achojënna, yequëcuabi Ro güebe coca cajën
ba'iyë, yëquënate cayë. Ja'nca cacuata'an, Riusu ta'yejeiye ba'iyete masi güeseyë yëquëna.
Yëquënabi te'e ruiñe caye ëñojënna, mësacuabi Riusu ba'iyete quë'rë re'oye masiye poreyë.
14 Yëquëna yo'ojën ba'iye si'ayete cato, Cristo ai oire bani coñete ro'tani, yëquëna yo'ore
yo'oyë. Ëñere te'e ruiñe masiyë yëquëna. Cristobi si'a baguë bainni oire bani junni tonguëna,
si'acuabi ro bacua ba'iyete ro'taye beoye ba'ijën, baguë yëye yo'oye se'gare ro'taye bayë.

15 Cristo junni tonsi'quëbi mai ba'iyete ëñaguë, Mësacua yëye se'gare ro'taye beoye ba'ijën, yë'ë yëyete yo'oye ro'tajën ba'ijë'ën, maini caji. Ja'nca sëani, mai Ëjaguë Jesucristobi mai ro'ire junni tonni go'ya raiguëna, baguë ba'iyete jo'caye beoye ro'tajën bañuni.
16 Ja'nca sëani, si'a bainni ëñajën, ro bain ro'taye'ru bacua ba'iyete ro'taye beoye ba'ijë'ën. Ja'anrë maibi Cristote ja'nca ro'tajën ba'isi'cuata'an, gare se'e baguëte ja'nca ro'taye beoye ba'iyë mai. Riusu ro'taye'ru Cristo ba'iyete ro'tajën ba'iyë mai.
17 Ja'nca sëani, bainbi Cristoni te'e zi'inni batoca, mame recoyo re'huasi'cua ba'iyë. Bacua ja'anrë yo'ojën ba'ise'ere gare se'e yo'oma'icua ba'iyë. Tin ba'iye'ru ba'ijën, mame recoyo re'huasi'cua ba'iyë.
18 Riusubi maire ja'nca mame re'huaye ro'taguë, baguë Zin Jesucristo junni tonse'ebi mai gu'a juchare quë'ñeni, Yë'ëni gare se'e je'o bama'ijë'ën caguë, baguë bainreba be baguëte ja'nca ro'taye beoye ba'iyë mai. Riusu ro'taye'ru Cristo ba'iyete ro'tajëna'iye maire choiji. Ja'nca choiguë, maire cuencueni, baguë mame recoyo re'hua coca quëani achocuare maire re'huani, bainna saoji.
19 Baguë Zin Jesucristobi maina raiguëna, Riusubi baguë naconi te'e zi'insi'quë baji'i. Ja'nca ba'iguëbi si'a bain gu'a juchare gare se'e ro'tama'iñe yëguë, mësacua je'o bayete gare jo'cani, Yë'ëna te'e zi'injën raijë'ën caguë choiji. Ja'nca choiguëbi yëquënate cuencueni, ja'an cocare quëani achocuare yëquënate reye'ru Cristo ba'iyete ro'tajën'huabi.
20 Ja'nca re'huaguëna, yëquënabi Cristo coca quëacuabi mësacuana ti'añë. Ti'anni quëajën, Riusu case'e'ru güina'ru mësacuani Cristo cocare quëani achoyë. Riusuni je'o bayete gare jo'cani, baguëni te'e zi'iñe ro'tajën ba'ijë'ën cayë.
21 Riusubi baguë Zin jucha beoguëte cuencueni, mai gu'a jucha ro'ina baguëni junni ton güesebi. Ja'nca junni tonguëna, yureca maibi Riusuna ti'anni, baguë re'o bain ba'iye poreyë. Ja'nca ti'anni yo'otoca, Riusubi maini bani, mai gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare se'e ro'tama'iguë ba'iji.

6

1 Yureca, yëquënabi Riusu yo'ore baguë naconi te'e conjën ba'ijën, mësacuani si'a jëja yihuojën cayë: Riusubi mësacuani ai yëreba yëguë, baguë naconi te'e zi'iñete choiji. Ja'nca choiguëna, mësacua yua ro güeye beoye Riusuni jaë'ë cajën sehuojë'ën.
2 Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca caji Riusu:
Re'oye ba'irën ti'anguëna, më'ëni achayë yë'ë.
Yë'ë tëani ba umuguse ti'anguëna, më'ëni oire bani coñë yë'ë, cani jo'cabi Riusu.
Cani jo'caguëna, yurera baguë re'oye ba'irën ti'anbi.
Yure umuguse yua Riusu maire tëani ba umuguse ti'anse'e ba'iji.
3 Ja'nca ti'anse'e ba'iguëna, yëquëna hua'nabi Riusure yo'o concua ba'ijën, Riusuna ti'an ma'are bainni gare huacha ëñoñe beoye ba'iñu cajën, mësacuani Riusu bainreba ba'iye yurera choiyë. Huacha ëñoma'itoca, yequëcuabi yëquënate gu'aye caye gare porema'iñë.
4 Gu'aye cacuata'an, yëquënabi mësacuana ti'anjën, Riusure yo'o concua ba'iye mësacuani ëñoreba ëñojën, ñaca ba'icua ba'iyë: Ai jëja yo'o yo'oye bacuata'an, Riusuni yo'o coñe gare jo'cama'iñë. Ai ba'iye ai yo'ojën, yëquëna yo'oye porema'iñe tëca Riusuni conjën, huesëni si'aye'ru ba'ijën, Riusu yo'o conjën ba'iyë.
5 Yequëcuabi hui'ya huaijën, yëquënani preso zeanjën, ai je'o ëñajënna, Riusu coñete ai yëjën ba'iyë. Yëquëna aireba guajaye tëca yo'o yo'ojën, na'ijaijën ñatajeijën ba'ijën, aon gu'ana ju'in hua'na'ru ba'iyë.
6 Gu'a jucha yo'oye beoye ba'ijën, Riusu ba'iyete quë'rë ta'yejeiye ye'yejën, yequëcuani bëinma'iñe cajën, bacuani re'oye yo'o conjën, Riusu Espíritubi conguëna, si'a bainni ai oire bani ai yëjën ba'iyë.
7 Bainni te'e ruiñe se'ga cajën, Riusu ta'yejeiyereba ba'iyete ëñojën, yëquëna re'oye yo'ojën ba'iyebi zupai huatini te'e jëana senjoñe poreyë.
8 Yequëcuabi yëquënate re'oye ëñajënna, yequëcuabi yëquënate ai hui'ya jayayë. Yequëcuabi yëquënate ai re'oye cajënna, yequëcuabi yëquënate ai gu'aye cayë. Yequëcuabi yëquënate cajën, ro coqueye se'ga yo'ojën ba'iyë cajënna, te'e ruiñe yo'oye se'ga ba'iyë yëquëna.
9 Yequëcuabi yëquënani ëñani, Ro gu'a bain ba'ijënna, bacuare huesëyë mai cayë. Yequëcuaca yëquënani ëñani, Te'e ruiñe yo'ojënna, si'aruan bainbi bacuare masiyë cayë. Yequëcuabi yëquënani huani senjoñe yëcuata'an, yuta huajë hua'na ba'iyë yëquëna. Yëquënabi ai jëja si'nsesi'cua ba'icuata'an, huani senjosi'cua beoye ba'iyë yëquëna.
10 Ai oijën sa'nticua ba'icuata'an, Cristoni caraye beoye bojojën ba'iyë yëquëna. Bonse beocua se'ga ba'icuata'an, Riusu caraye beoye insija'yete ai jai jubë bainni ba güeseyë yëquëna. Gare bonse beo hua'na ba'icuata'an, Riusu insiyete gare caraye beoye coni bayë yëquëna.

11 Yë'ë bain sanhuë, Corinto huë'e jobo ba'icua, mësacuani coca cajën, gare yahueye beoye
te'e ruiñe cani tonhuë yëquëna. Mësacuani ai bojojën, mësacuani ai ta'yejeiye yëreba yëyë
yëquëna.
12 Mësacuani ai yëreba yëye jo'cama'iñë yëquëna. Mësacuaca yëquënani yëye jo'caye ëñoñë.
13 Yë'ëbi mësacuani yihuoguë caguë, taita hua'guë baguë zin hua'nani yihuoye'ru
mësacuani yihuoyë yë'ë. Yëquënare'ga ai ba'iye ai bojojën, ai yëreba yëjën ba'ijë'ën.

Somos templo del Dios viviente

14 Mësacua yua Cristoni recoyo ro'taye gu'a güecuani te'e zi'iñe beoye ba'ijë'ën. Riusu
re'o bain te'e ruiñe yo'ojën ba'icuabi gu'a bain naconi te'e bojoye gare porema'iñë. Riusu
miañete ganicuabi zijei re'oto ganicua naconi te'e ganiñe gare porema'iñë.
15 Cristo'ga zupai huati naconi gare te'e ro'taye beoye ba'iji. Tin ba'icua sëani, Cristoni si'a
recoyo ro'tacuabi baguëni ro'taye gu'a güecua naconi sa'ñeña te'e conni ba'iye gare beoyë.
16 Huacha riusu hua'ire Riusu huë'ena jo'catoca, ai gu'aye ba'ire'abi. Riusu huë'ere cato,
mai recoyore ba'iji mai ta'yejeiye huajëguë ba'i Riusu. Riusu coca cani jo'case'ere ëñato, ñaca
caji:
Yë'ë ba'i huë'ere cato, yë'ë bainreba recoyore ba'ija'guë'ë yë'ë.
Bacua naconi te'e ganiguëbi bacua Riusureba ba'iguëna, bacua yua yë'ë bainreba jubë
hue'eja'cua'ë.
17 Ja'nca sëani, mai Ëjaguëbi ëñere'ga caji: Gu'a bain ba'irute gare jo'cani, gare quëñëni
ba'ijë'ën.
Bacua si'si ma'carëanre gare pa'roye beoye ba'ijë'ën.
Ja'nca ba'ijënna, mësacuani yë'ë jobona coni bojoni, mësacua taita ba'ija'guë'ë yë'ë.
18 Ja'nca ba'iguëbi yë'ë ëmë zin hua'nare, yë'ë romi zin hua'nare mësacuare re'huani
baja'guë'ë yë'ë.
Ja'an cocare cani jo'cabi mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusu.

7

1 Yureca, yë'ë bain sanhuë, Riusubi maini ja'nca cani jo'caguëna, gu'a jucha beoye gare
ba'ijën bañuni. Mai ga'nihuë, mai yacahuë, mai recoyo, si'aye gare tënosi'cua ba'ijën bañuni.
Riusu tënoreba tënoñete senni achajën, Riusu yo'o guanseye se'gare te'e ruiñe yo'ojën bañuni.

La conversión de los corintios

2 Yureca, ¿mësacua guere yëquënani ai ba'iye ai bojomajën, yëquënani ai yëreba yëjën
ba'ima'iñe'ne? Yëquëna hua'nabi mësacuani gare gu'aye yo'omajën, gare si'si yo'omajën, gare
coqueye beoye baë'ë.
3 Yë'ëbi ja'an cocare mësacuani caguë, mësacuani gu'aye caye ro'tama'iñë. Yë'ë ja'anrë
case'e'ru güina'ru ñaca cayë: Mësacuani ai yëreba yëguë, mësacua naconi jo'caye beoye si'arën
bojoguë ba'iyë yë'ë.
4 Ja'nca bojoguë, mësacuani huaji yëye beoye si'a jëja coca caye poreyë yë'ë. Mësacua
ba'iyete yequëcuani bojoguë caye poreyë yë'ë. Ai sa'nti hua'guë ba'isi'quëbi ba'iguëna,
yureca Riusubi yë'ëni oire bani conguë, sa'ntiye beoye ba'iguëre yë'ëre re'huabi. Ai guajaye
ai yo'oguë ba'isi'quëta'an, yureca ai ba'iye mësacuare ai bojoreba bojoyë yë'ë.
5 Yëquëna hua'na Macedonia huë'e jobona saise'ere cato, ai guajasi hua'na ti'anjën, ai
yo'oye se'ga ba'ijën, bëani huajëye gare poremajën baë'ë. Yequëcuabi yë'ëni je'o bajën
yëquënare huaiye yëjënna, yequëcuabi Cristoni jo'cani senjoñe yëjënna, ai yo'ohuë yëquëna.
6 Ja'nca ai yo'ojënna, mai Ëjaguë Riusubi ai re'oye conbi. Si'a bain se'e yo'oye
porema'icuani ai coñe masiguëbi yëquënani conguë, Titote yëquënana raobi.
7 Ja'nca raoguëna, Titobi mësacua yë'ëre cu'e ëaye, mësacua oire baye, yë'ëre ai yëreba yëye,
ja'anre yë'ëni quëaguëna, yë'ëbi gare se'e recoyo sa'ntiye beoye ba'iguëbi mësacuani quë'rë ai
ba'iye bojo recoyo re'huahuë.
8 Yë'ë yua mësacuani bëin cocare toyani saosi'quëbi ai sa'ntiguë baë'ë. Ja'nca ba'isi'quëbi
yureca sa'ntima'iñë yë'ë. Mësacuabi yë'ë bëin cocare ëñani ro'tani, recoyo ai oijën, rëño
ñësebë se'ga sa'nti hua'na baë'ë.
9 Ja'nca ba'ijën, mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere ro'tani, mai gu'ayete jo'cani senjoñu
cajën, Riusu coñete senni achajën oijënna, yë'ëbi masini bojohuë. Mësacua quë'rë re'o recoyo
re'huajënna, ai bojohuë yë'ë.
10 Bainbi Riusu coñete senni achajën, ai yo'ojën ai oitoca, Riusubi bacua recoyote mame
re'huani, bacuani sa'ntiye beo hua'na ba'i güeseji. Bainbi Riusu coñete senmajën, ai yo'ojën
ai oitoca, quë'rë sa'nti hua'na ruinjën, recoyo gu'ajeiyë. Ja'nca gu'ajeijënna, Riusu bënni
senjoñe se'ga ba'ija'guë'bi bacuare.
11 Mësacua ai sa'ntijën ba'ise'ere cato, Riusubi conguëna, quë'rë ai ba'iye recoyo jëja ba
hua'na mësacua ruën'ë. Mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere ro'tajën, mai gu'ayete oijën,

te'e jëana jo'cani senjoñu cajën, Riusu coñete aireba ëjojën baë'ë mësacua. Riusuni gu'aye yo'ojën, Pablore'ga gu'aye yo'ojën baë'ë yëquëna cajën, ai oireba oijën, mësacua jubë ba'iguë gu'aye yo'osi'quëni si'nse coca cajën, gare jo'caye beoye re'oye yo'oye se'gare ro'tajën baë'ë mësacua.

12 Yureca, yë'ëbi mësacuani bëin cocare ja'anrë toyani saoguë, gu'aye yo'osi'quëni si'nseye ro'tamaë'ë. Yequë, gu'aye yo'ose'ere ai sa'ntiye ai yo'osi'quëni coñe ro'tamaë'ë. Mësacuani ro'tahuë yë'ë. Riusubi yo'o güeseguëna, yëquënani se'e ai bojojën, yëquënani ai yëreba yëja'bë caguë, mësacuani bëin cocare toyani saohuë yë'ë.

13 Ja'nca toyani saoguë, mësacua recoyo bojoyete achani, yureca yëquëna'ga ai ba'iye ai bojo recoyo re'huani, se'e sa'ntiye beoye ba'iyë.

Mësacua bojojën ba'iyete Titoni quëani achojënna, baguë'ga bojo recoyo re'huani, yëquënani quëaguëna, yëquëna'ga quë'rë se'e ai bojo recoyo re'huahuë.

14 Quë'rë ja'anrë mësacua ba'iyete Titoni re'oye cahuë yë'ë. Ja'nca caguëna, Titobi mësacua ba'iruna ti'anni, mësacua re'oye ba'iyete ëñani bojobi. Ja'nca sëani, mësacua ba'iyete Titoni gare huacha caye beoye baë'ë yë'ë. Te'e ruiñe caye se'ga baë'ë yë'ë. Mësacuani coca cajën, Titoni coca cajën ba'ijënna, Riusubi yë'ë ja'an case'ere te'e ruin coca ba'i güesebi.

15 Titobi mësacua ba'iyete ro'taguë, mësacuani ai bojoguë, mësacuani quë'rë ai ba'iye ai yëreba yëji. Mësacuabi te'e ruiñe yo'ojën, baguëni ai oire bani conjënna, baguëbi ja'anre ro'tani quëaguë, ai bojoji.

16 Bojoguëna, yë'ë'ga mësacua te'e ruiñereba yo'oyete ro'tani bojoyë.

8

Generosidad en las ofrendas

1 Yureca, yë'ë bain sanhuë, Riusubi baguë bainreba Macedonia yija ba'i jubëanni ai ba'iye ai conguëna, mësacuani quëaye yëyë yë'ë.

2 Bacuare ai bonse caraguëna, bacua porema'iñe tëca ai yo'ojën ba'icuata'an, Riusuni ai ba'iye ai bojoreba bojojën, Riusu bain bonse caracuani coñu cajën, bacua bonserëanre cuencuehuë.

3 Ja'nca cuencueni, bacua porese'e'ru insiye yëjën, quë'rë ai ba'iye ai insijënna, yë'ëbi ëñani masihuë.

4 Yëquënabi bacua curire tëaye yëmajënna, bacuabi yëquënani quë'rë ai ba'iye ai senni achajën, Riusu bainreba bonse caracuana ro insini coñe yëyë cajën,

5 yëquëna ro'tama'ise'e'ru ai ba'iye ai curire bëyoni ro insihuë. Ru'ru, Riusu bainguë'ë yë'ë cajën, Riusuna insini jo'cahuë. Ja'nrëbi, Riusu yëye'ru yo'ojën, yëquënana insini jo'cahuë.

6 Ja'nca insini jo'cajënna, Titoni cahuë yëquëna: Më'ëbi ën yo'o Riusu yo'o conse'ere ënjo'ona yo'o bi'rasi'quëbi yureca Corinto bainna sani, güina'ru Riusuni yo'o conguë ba'ijë'ën cahuë.

7 Ja'nca cajënna, baguë yua mësacua jobona saiguëna, mësacuani ñaca yihuoguë cayë yë'ë. Mësacuabi Cristoni si'a recoyo ro'tajën, baguë cocarebare ai re'oye masijën, yequëcuani ai re'oye quëani achojën, si'a jëja yo'o conjën, yëquënani ai ba'iye ai yëreba yëjën, ja'an ba'icua sëani, mësacua yua Riusu bainreba bonse caracuana ro insiyere'ga güina'ru ai ba'iye ai bojojën, Riusubi conguëna, ja'an yo'ore yo'ojën ba'ijë'ën.

8 Ja'an yo'ore yo'oye mësacuani guansema'iñë yë'ë. Mësacuani yihuoye se'ga ba'iyë. Mësacuabi coñe yëtoca, Riusu coñete ro'tajën, Macedonia bain bojojën yo'ose'e'ru güina'ru yo'o conjën ba'ijë'ën. Riusu bainreba caracuani ai yëreba yëjën ba'itoca, mësacua yo'oyete ëñani masiyë.

9 Mai Ëjaguë Jesucristo yo'o conguë ba'ise'ere ro'tani ye'yejë'ën. Taita Riusu naconi ba'iguë, ai ba'iye caraye beoye baguëta'an, mësacua ba'iyete ro'tani, mësacuani oireba oiguë, bonse beo hua'guë runji'i. Mësacuabi güina'ru Taita Riusu naconi ba'ijën, yë'ë caraye beoye base'e'ru coni bajë'ën caguë, ja'nca bonse beo hua'guë runji'i baguë.

10 Yureca, ën cocare mësacuani yihuoguë cayë yë'ë. Mësacua yequë tëcahuë yo'oye yëse'e, mësacua curi insiye ro'tase'ere caguë, ja'an yo'ore yureña yo'oni tëjitoca, mësacuare re'oye ba'iji.

11 Mësacua yo'o coñe yëse'e'ru güina'ru yo'ojën, mësacua bonse bayete cuencueni, ja'anbi inni, Riusu bainreba caracuana ro insini saojë'ën cayë yë'ë.

12 Riusubi baguë bain bonse insiye yëyete ëñaguë, ja'anre bojoji. Bacua insiye poreyete masiguë, bacua insiye porema'iñete senma'iji Riusu.

13 Ja'nca sëani, mësacua bonse carajeiye tëca insiye senma'iñë yë'ë. Yequëcuana insini jëhuani, ja'nrëbi mësacua carase'ebi ai yo'ojën ba'itoca, gu'aji.

14 Mësacua yureña ai bonsere bajën, bonse caracuana insiye bayë. Jë'te yequërë mësacuabi bonse caracua ba'ijënna, bacua'ga güina'ru mësacuana ro insiye poreyë. Ja'nca ba'iguëna, Riusu bainrebabi sa'ñeña te'e yo'o conjën ba'iyë.

15 Riusu coca toyani jo'case'ere ëñani ye'yejë'ën: “Riusu insini jo'case'e chiani bacuare
cato, ai ba'iye chiasi'cuabi huo'hueni tëjini, jëhuaye beoye bateña. Choa ma'carë chiasi'cuabi
yequëcua huo'huese'ere coni, gare caraye beoye bateña.” Ja'nca toyani jo'case'e ba'iguëna,
si'a Riusu bainbi bacua bonsere sa'ñeña huo'hueni insiye bayë.

Tito y sus compañeros

16 Yureca, Riusubi Titore choini, mësacuana saoguëna, ai bojoyë yë'ë. Yë'ë yua mësacuani
ai ba'iye ai oire bani conja'ma caguëna, Tito'ga yë'ë ro'taye'ru güina'ru mësacua ba'iyete
ro'taguëna,
17 yëquëna sense'e, mësacuani conguë saijë'ën cajën senni achajënna, baguë yua jaë'ë cani,
baguë sani coñe yëse'e'ru mësacuana te'e jëana sani conji.
18 Ja'nca saiguëna, yequë Cristo bainguë, Riusu cocarebare quëani achoye ai re'oye
masiguë, ja'anguëte Tito naconi mësacuana saoyë yëquëna. Baguë yua Cristo bain jubëan
ai jai jubëanna sani quëani achoguëna, si'a bainbi achani, baguë quëani achoye poreyete
bojojën,
19 Yëquëna naconi yo'o yo'oguë ganijë'ën baguëni cahuë. Cajënna, yëquëna naconi
ganiguëbi Riusu bain bonse caracuana insini conjë'ën, si'acuani quëani achoguë, yëquënani
re'oye conguë ganiji baguë. Riusu ta'yejeiyereba ba'iyete, yëquëna re'oye yo'oye yëyete
bainni masi güeseñu cajënna, baguë yua yëquënani conguë ganiji.
20 Conguë ganiguëna, yëquënabi ai ba'iye ai curire huëoni, Riusu bainreba caracuana
ro insijën, yequëcua yëquëna yo'oyete gu'aye cama'iñe cajën, Riusu ta'yejeiye ba'iye ëñoñe
se'gare ro'tajën yo'oyë.
21 Ja'nca yo'ojën, gare coqueye beoye re'oye se'gare yo'ojën ba'iyë. Riusubi ëñato, bain'ga
ëñato, re'oye se'ga yo'oye ro'tayë yëquëna.
22 Yureca, ba bainre mësacuana saoguë, yequë Cristo bainguëre'ga bacua naconi saoyë
yë'ë. Baguë yua ai te'e ruiñe yo'oye masiguë, mësacua te'e ruiñe yo'ojën ba'ise'ere ëñani,
mësacuani quë'rë ai ba'iye mësacuani coñe yëji.
23 Tito ba'iyete cato, yë'ë gajeguëreba'bi. Yë'ë naconi recoyo te'e zi'insi'quëbi yë'ë yo'o
coñe'ru mësacuani yo'o conguë saiji. Yequë Cristo bain mësacuani yo'o conja'cuare cato, si'a
Cristo bain jubëanbi bacuare cuencueni saojënna, bacuabi Cristo ta'yejeiyereba ba'iyete
bainni masi güeseye yëjën, mësacuani yo'o conjën saiyë.
24 Ja'nca sani ti'anjënna, bacuani ai bojoreba bojojën, mësacua jubëna coni, bacuani recoyo
te'e zi'injën ba'ijë'ën. Yëquënabi mësacua ja'nca yo'oja'yete Cristo bain jubëanni quëajënna,
bacua'ga mësacua bainni ai yëreba yëyete masiyë.

9

La colecta para los hermanos

1 Yure Riusu bain bonse caracuana curi insiyete toyato, mësacuani ai re'oye yihuoni
tëjihuë yë'ë.
2 Mësacua ja'an curire yuara huëoni tëjini, te'e jëana insiye poreyë ro'tayë yë'ë. Ja'nca
ro'taguëbi Cristo bain Macedonia yijare ba'ijënna, bacuana sani ñaca quëahuë: Acaya bainbi
bacua insi curire huëoni tëjini, te'e tëcahuë bani ëjoyë quëahuë. Ja'nca quëaguëna, bacuabi
cajën, Acaya bainbi re'oye yo'ojënna, mai'ga bacua yo'ose'e'ru quë'rë ai ba'iye Riusuni yo'o
conjën, mai porese'e'ru curire huëoni ro insiñu cahuë.
3 Yureca, mësacua case'e'ru güina'ru yo'ojë'ën cajën, Cristo bainre mësacuana saoyë.
Mësacua re'oye yo'ose'ere quëasi'cuabi mësacua curi huëose'ere masiñu cajën, Cristo bainni
mësacuana saoni ëñañe guansehuë. Mësacua curi huëose'ere ëñama'itoca, ro guaja re'oye
quëaguë ba'ire'ahuë yë'ë.
4 Yë'ë'ga Macedonia bain naconi yo'je sani, yequërë mësacua case'e'ru curire huëoma'itoca,
Macedonia bainbi mësacuare gu'aye ro'tama'iñe. Yëquëna, mësacua, si'a jubëbi gue ro'taye
beoye ro nëcajën sa'ñeña ëñajën ba'ire'ahuë.
5 Ja'anre ro'taguë sëani, Cristo bainre mësacuana ru'ru saoyë yë'ë. Ja'nca saoguë, bacuani
cahuë: Bacua curi insija'yete huëojënna, bacua yë'ëni case'e'ru huëoye conjën ba'ijë'ën
cahuë yë'ë. Ja'nca cani, ja'nrëbi mësacuana yo'je sani ëñato, mësacua curi insija'ye yua huëoni
bani ëjoyë. Ja'nca ëjojën, ro yë'ë guansese'e'ru huëoni bama'iñe caguë, mësacua bojojën,
caracuani coñe se'ga ro'tajën curire huëojë'ën cayë yë'ë.
6 Yureca, mësacuabi ja'an curire huëoni insiye ro'tajën, ën cocare ro'tani ye'yejë'ën:
Zio yo'oguëbi ai aonra'carëanre tanma'itoca, ai aonre tëaye porema'iji. Ai ba'iye ai
aonra'carëanre tantoca, ai ba'iye ai aonre tëani baja'guë'bi.
7 Ja'an cocare achani, mësacua curi huëoni insija'yete ro'tajë'ën. Si'a bain bacua curi
insiye ro'tase'e'ru güina'ru yo'oye bayë. Yequëcuabi ai jëja guansejënna, curi insiye ta'yejeiye

yëma'itoca, Riusubi bojoma'iji. Bainbi yë'ë curire bojoguë insiza cajën yo'ojënna, Riusubi ëñani, bacuani ai bojoji.
8 Ja'nca bojojën insijënna, Riusubi mësacuani quë'rë se'e ai conreba coñe masiji. Ja'nca conguëbi si'aye quë'rë ai ba'iye mësacuana go'yaguëna, mësacuabi bonsere bani jëhuajën, si'a Riusure re'o yo'o concuana ai ba'iye ro insiye poreyë.
9 Mësacuabi ja'nca yo'ojën ba'itoca, ñaca toyani jo'case'e'ru ba'iyë mësacua:
Bonse beo hua'nana jo'caye beoye ai ba'iye ai bonsere ro insiguë ganitoca, mësacua re'oye yo'ojën conse'ere gare huanë yeye beoye ba'iji Riusu.
10 Riusubi ja'nca cani jo'caguë, yua aon tanra'carëanre zio yo'ocuana insiye masiguë, bain aon aiñete caraye beoye jo'caye masiguë, ja'anguëbi quë'rë ai ta'yejeiye mësacuana insiguëna, mësacua ta'yejeiye bajën, quë'rë se'e bonse caracuana ai ta'yejeiye ro huo'hueni insijën, Riusuni re'oye yo'o coñe poreyë.
11 Ja'nca jo'caye beoye ai ta'yejeiye ro huo'hueni insijënna, Riusubi quë'rë ai ta'yejeiye ba ëjacuare mësacuare re'huaji. Ja'nca re'huaguëna, yëquënabi Riusu oire bani conse'ere ro'tajën, mësacua ta'yejeiye bojojën huo'hueni insiyete ëñajën, Riusuni quë'rë ai ba'iye ai bojojën, surupa cajën ba'iyë.
12 Mësacua yua Riusu bain bonse caracuana ro insini contoca, bacuabi bacua bonse carase'ere se'e bajënna, ai jai jubë Riusu bainbi Riusuni ai ba'iye ai ta'yejeiye bojojën, jo'caye beoye Riusuni surupa cajën ba'iyë.
13 Mësacuabi mësacua yo'oja'ye case'e'ru ai re'oye yo'ojën, mësacua curire huëoni, Riusu bain bonse caracuana ro insitoca, Riusu bainbi ëñani, Cristo cocarebare ai re'oye achani yo'oyë bacua cajën, mësacua ai curire ta'yejeiye huëojën, bacuana ai bojojën ro insijënna, bacuabi ja'anre ro'tajën, Riusuni ai ta'yejeiye ai bojoye cajën ba'iyë.
14 Ja'nca ba'icuabi mësacuani bojojën, mësacuare cu'e ëaye ba'ijën, mësacua ba'iyete Riusuni ujajën ba'iyë. Riusubi mësacuani ai ta'yejeiyereba conguëna, mësacuani ja'nca bojojën ba'iyë.
15 Yureca, Riusubi baguë Zin gañaguëte cuencueni maina ro insiguë raoguëna, Riusuni ai ba'iye ai bojojën surupa cajën bañuni.

10

La autoridad de Pablo como apóstol

1 Yureca, yë'ë, Pablo hue'eguëbi, mësacuani bëiñe beoye ba'iguë, mësacuani conza caguë, Cristo yihuoye'ru mësacuani coca yihuoreba yihuoyë. Yequëcua mësacua ba'iru ba'icuabi yë'ëre coca cajën, "Huaji yëguë sëani, mai naconi ba'iguëbi maini si'a jëja coca yihuoma'i'te baguë. Baguë uti toyani raoguë ba'irëan se'ga maini si'a jëja coca yihuoguë toya'te." Ja'an cocare cajënna,
2 mësacuani si'a jëja te'e ruiñe cayë yë'ë: Yë'ëbi mësacua jubëna ti'anguëna, ja'an coca caye'ru yë'ëre gare caye beoye ba'ijë'ën. Catoca, yë'ë si'a jëja coca yihuoye poreguëte mësacuani ëñoñë yë'ë. Mësacua jubë ba'icuabi yë'ëre cajën, "Ro ëja beoye ba'iguëbi ro ën yija bain caye'ru ca'te" cajënna,
3 mësacuani si'a jëja ñaca sehuoyë yë'ë: "Yëquënabi ën yija bain naconi ba'icuata'an, ro ën yija bain ro'tani sehuoye'ru yëquënare je'o bacuani sehuoma'iñë.
4 Ro ën yija bainbi ro bacua ba'iye se'gare ro'tajën, je'o bacuani sehuojën, ro bacua poreye'ru guerra huani jëhuajën ba'iyë. Yëquënabi ja'nca sehuomajën, Riusu ta'yejeiyereba poreyete ëjojën, Riusubi conguëna, bain ai ba'iye masiye ro'taye gu'aye ro'tayete ëñoni ñu'ñojeiñë.
5 Riusuni ujajën, Riusu masiyete senjën, Riusu ba'iyete ro'taye gu'a güecuani ta'yejeiye beoye ba'i güesejën, Cristo ta'yejeiyereba ba'iyete masi güesejën, Cristoni si'a recoyo ro'tajë'ën cayë yëquëna.
6 Mësacuabi Cristoni si'a recoyo ro'tani, jaë'ë cajën ba'ijënna, mësacua jubë ba'icua Cristoni te'e ruiñe achaye gu'a güecuani saoni senjoñe ro'tayë yë'ë.
7 Yëquënate gu'aye cacua ba'iyete re'oye ro'tani, re'oye masijë'ën. Bacuabi cajën, Cristo ëja bain re'huani raosi'cua'ë yëquëna cajënna, yë'ë yua bacuani ñaca yihuoguë cayë: Mësacua yua Cristo ëja bain re'huasi'cua ba'iyë cajënna, yëquënabi güina'ru Cristo ëja bain re'huasi'cua ba'iyë cayë yë'ë.
8 Ja'an ba'iyete ai cato'ga, mai Ëjaguëbi yë'ëre re'huani raoguëna, yë'ë caye'ru güina'ru yo'oye poreyë. Riusure yo'o conguë re'huasi'quëbi mësacuare ta'yejeiye jëja recoyo bacuare re'huaye coñë yë'ë. Mësacuare ta'yejeiye beocuare re'huama'iñë yë'ë. Ja'nca re'huaguë, yequëcuabi yë'ëre gu'aye cajënna, gare huaji yëye beoye ba'ija'guë'ë yë'ë.
9 Mësacuani si'a jëja coca toyani saoguëta'an, mësacua ba'iru ba'icua caye'ru mësacuani quëcoye ro'tama'iñë yë'ë.

10 Bacuabi yë'ëre ñaca cajën ba'iyë: “Pablobi utire toyani raoguë, si'a jëja coca ai bëiñe
caguë toyaji. Ja'nca toyaguëta'an, mai naconi ba'iguë, ro ta'yejeiye beoye ba'iguë, yihuo coca
te'e ruiñe caye porema'i'te baguë” yë'ëre cajën ba'iyë.
11 Ja'nca cacuani ñaca cayë yë'ë: Yëquënabi mësacua jubëna ti'anni cocare cato, yëquëna
utire toyani saoye'ru güina'ru yo'ojën ba'iyë yëquëna.
12 Mësacua jubë ba'icua ro coquecuabi ja'ancua ba'iyete re'oye cajën, Ja'ancua ba'iye'ru
quë'rë re'oye ba'iyë mai cajën, ro huesë hua'na cajën ba'iyë. Yëquënabi ja'nca caye'ru gare
caye beoye ba'ijën,
13 Riusu yo'o guanseni conguëna, ja'an yo'o re'oye yo'ose'e se'gare re'oye cajën ba'iyë
yëquëna. Riusubi baguë yo'ore guanseni conguëna, yëquënabi mësacuana sani, Riusu bainre
mësacuare re'huaye conjën, ja'an yo'o yo'ose'ere re'oye cajën ba'iyë yëquëna.
14 Mësacua jubëre ba'ijën ja'an yo'ore yo'ojën, Riusu yo'o guanseni jo'case'e se'gare
yo'ohuë. Yequëcua Riusu yo'o yo'oye concuare etoni saomaë'ë. Yëquënabi mësacuana ti'anni,
yequëcua Riusure yo'o concua beojënna, Cristo cocarebare mësacuani quëani achohuë.
15 Yequëcuabi ba'itoca, bacuare gare etoni saomajën ba'iyë. Yëquëna se'gabi ja'an yo'o
yo'ohuë camajën ba'iyë. Yëquëna se'gabi mësacua naconi ba'ijën, Cristo cocarebare quëani
achojënna, mësacuabi Cristoni si'a recoyo ro'tahuë. Ja'nca ro'tajënna, mësacua quë'rë
ta'yejeiye jëja recoyo re'huaja'yete conjën ëjoyë. Mësacua yua ta'yejeiye jëja recoyo re'oye
re'huani, ja'nrëbi yëquënani quë'rë re'oye conjënna,
16 yequë bain joboanna sani güina'ru quëani achoni conja'cua'ë. Yequëcua Riusure yo'o
yo'oye concua ba'itoca, bacua yo'o yo'ose'ere ëñani, Yëquëna se'gabi ja'an yo'ore yo'ohuë,
gare camajën ba'iyë.
17 Bainbi bacua yo'o yo'ose'ere re'oye caye yëtoca, Riusu coca toyani jo'case'e'ru güina'ru
cajën, mai Ëjaguë Riusu ta'yejeiye yo'ose'e'ë cajë'ën.
18 Ja'nca sëani, bainbi ja'ansi'cua yo'o yo'ose'ere re'oye cajënna, Riusubi bacua ba'iyete
re'oye ëñama'iji. Riusubi baguë bain ba'iyete re'oye ëñaguëna, ja'ancua se'gabi re'oye yo'o
yo'ocua ba'iyë.

11

Pablo y los falsos apóstoles

1 Mësacua jubë ba'icuabi yë'ëre cajën, Ro huesë ëaye se'ga coca yihuo'te baguë cajën, ja'nca
yë'ëre cacuata'an, yë'ëbi coca yihuoguëna, mësacua güeye beoye achajë'ën.
2 Mësacua huacha riusure recoyo ro'tama'iñe caguë, Riusu oire baye'ru mësacuani ai
oire bayë yë'ë. Yë'ë yua Cristo bainre mësacuare re'huaye conguë, mësacuare Cristoni te'e
zi'inhuë.
3 Ja'nca zi'inguëta'an, yureca mësacua ba'iyete ai oiguë, huacha riusu hua'ire recoyo
ro'tama'iñe caguë, mësacuani yureca coca yihuoyë yë'ë. Ira baingo ba'isi'co Eva hue'egobi
aña re'o coca case'ebi coque güesegona, yequërë mësacuabi coquejën cacuani achani, güina'ru
yo'oni, Cristoni te'e ruiñe recoyo ro'taye jo'cama'iñe.
4 Yëquënabi mësacuani Cristo cocarebare quëani achojën, Jesucristo ba'iyete mësacuani
masi güesejënna, mësacuabi Cristoni si'a recoyo ro'tani, Riusu Espíritute coni bahuë. Ja'nca
yo'ocuata'an, yequëcuabi yëquëna ye'yose'e'ru tin ye'yojën, Riusu yo'o yo'oye ta'yejeiye
concua ba'iye ro coquejën ëñojën, coqueye se'ga cajënna, mësacuabi te'e jëana achani bojojën,
yëquëna quëani achose'ere ro'taye jo'cahuë.
5 Ja'an ro coqueye ye'yocuabi mësacua jobona ti'anni, Riusu yo'o ta'yejequënabi mësacuani
Cristo cocarebare quëani achojën, Jesucristo ba'iyete mësacuani masi güesejënna, mësacuabi
Cristoni si'a recoyo ro'tani, Riusu Espíritute coni bahuë. Ja'nca yo'ocuata'an, yequëcuabi
yëquëna ye'yose'e'ru tin ye'yojën, Riuiye conjën ba'iye ro coquejën cajën, yë'ë ba'iyete gu'aye
cajënna, bacua ba'iye'ru quë'rë ta'yejeiye Riusuni yo'o conguë ba'iyë yë'ë.
6 Bacuabi yë'ëre cajën, Coca quëani achoye porema'iguëbi gu'aye achoye ca'te cajënna,
bacua yequërë te'e ruiñe cayë. Te'e ruiñe cato'ga, yë'ë yua Cristo ba'iyete ai masiguë, bacua
masiye'ru quë'rë ai ba'iye masiguë, mësacuani te'e ruiñe ye'yojën, si'a Cristo cocarebare
mësacuani ai re'oye masi güesehye'yose'e'ru tin ye'yojën, Riuuë yë'ë.
7 Ja'nca masi güeseguëbi Riusu cocarebare mësacuani quëani achoguë, mësacuani curi ro'iye
senma'iguë, ro bonse beo hua'guë'ru ëñoguëna, mësacua yua yë'ëre gu'aye yo'oguë ba'iye
ro'taye?
8 Banhuë. Mësacuani re'oye yo'o conza caguë, Cristo bain yequë jubëan ba'icua, bacua
curire coni, mësacua naconi baë'ë yë'ë.
9 Ja'nrëbi yo'je, mësacua naconi ba'iguë, bonse carajeiguëna, mësacuani curire gare sen-
maë'ë. Senma'iguëna, Cristo bain Macedoniabi raisi'cuabi yë'ë caraguë ba'ise'ere ëñani,

yë'ëna ro insini conhuë. Riusubi ja'nca yë'ëre conguëna, mësacuani curi señe gare ro'taye beoye ba'iyë yë'ë.
10 Mësacuani te'e ruiñereba coca caguë ba'iyë yë'ë. Jesucristo cocarebare quëani achoguë, yë'ëre achacuani curi ro'iye gare señe beoye ba'iyë yë'ë cayë. Ja'nca caguë, si'a Acaya yijare ganiguë caguëna, yequëcuabi yë'ëre ënseye gare porema'iñë.
11 Mësacuani yure caye'ru caguëna, ¿Mësacuabi yequërë yë'ëre ro'tajën, Maire gare yëma'iji baguë cajën ba'ima'iñe? Bañë. Mësacuani ai ba'iye ai yëreba yëguëna, Riusubi masiji.
12 Yureca, yë'ë yure yo'oguë ba'iye'ru gare jo'caye beoye yo'oguë ba'ija'guë'ë yë'ë. Ja'nca ba'iguëna, ba bain, Riusure yo'o concua ba'iye ro coquejën ëñocuabi mësacuana ti'anni, yë'ë curi coye'ru güina'ru cojën Riusu yo'ore yo'oyë cajën, ja'an caye gare porema'iñë.
13 Bacuabi mësacuana ti'anni, Riusubi yëquënate cuencueni raobi cajën, ro coquejën, ro bacua yëye'ru yo'o yo'ojën, Cristore yo'o concua ba'iye'ru ro coquejën ëñoñë.
14 Zupai huati yo'oye'ru yo'oye masiyë bacua. Zijei re'oto ba'iguëbi Riusu bainna ti'anni, mia re'otona masiye ganiguë ba'iye'ru ëñoni, Riusu bainre coqueye masiji.
15 Ja'nca masiguëna, zupaire concua'ga Riusu bain re'oye yo'ocua ba'iye'ru ëñojën, maina ti'añë. Ja'nca ti'anjënna, bacua yo'oye masiyete gue ro'taye beoye ëñama'ijë'ën. Riusu bënni senjojei umuguse ti'anguëna, Riusubi bacua ro ëmëje'en ba'iyete ëñama'iji. Bacua yo'o yo'ose'e se'gare ëñani, bacua bënni senjoja'ñete bacuana jo'caji.

Sufrimientos de Pablo como apóstol

16 Yureca mësacuani se'e coca yihuoguë cayë yë'ë. Yequëcuabi yë'ë ba'iyete cajën, Ro huesë ëaye se'ga coca yihuo'te baguë, cajënna, mësacua yua bacua ro'taye'ru ro'tama'ijë'ën. Mësacuabi bacua ro'taye'ru ro'taye yëcuata'an, yë'ë coca yihuoyete achajë'ën. Yë'ë ba'iyete choa ma'carë cani achoye yëyë yë'ë.
17 Ja'nca cani achoguëbi ro bain re'oye cayete ëjoma'iñë yë'ë. Mai Ëjaguë Riusubi ro bain re'oye cayete ëjoma'iguëna, yë'ë'ga ja'nca ëjoma'iñë yë'ë. Ja'nca sëani, yë'ë yua ro huesë ëaye se'ga coca yihuoye ëñoto'ga, yë'ë cocare achajë'ën.
18 Ba bain hua'na mësacuana coquejën ti'ansi'cuabi ro bacua gu'a ëayete ro'tajën, bacua ba'iyete re'oye cani achoyë. Ja'nca cani achojënna, yë'ë yua yë'ë ba'iyete re'oye cani achoguë, Riusu ta'yejeiye ba'iye se'gare ro'tayë yë'ë. Mësacuabi ja'anre re'oye masiyë.
19 Ba coquecuabi bacua re'oye ba'iyete cajën, ro huesë ëaye se'ga cani achojënna, mësacuabi Bacua cocare te'e ruiñe ye'yeñu cajën, bacua cocare bojojën achayë. Ja'nca achacuabi yë'ë coca yihuoyere'ga achajë'ën.
20 Bacuabi re'o coca cani achojënna, mësacuabi achani, Cristo ba'iyete jo'cani, zupai huati zemosi'cua te'e jëana ruiñë. Bacuabi re'o coca cani achoni, ja'nrëbi mësacua curire tëani bayë. Mësacuare'ga tëani bani, bacua gu'a concuare mësacuare re'huayë. Riusu coca quëani acho ëjacua ba'iyë yëquëna cajën, mësacuani huaijën si'nseyë. Ja'nca gu'aye yo'ojënna, mësacuabi gare ënsemajën, bacuare gare gu'aye caye beoye ba'iyë.
21 Mësacua coquejën ye'yocuabi ai re'oye guanseye masiyë, cayë mësacua. Ja'nca cacuata'an, yë'ëca bacua guanseye'ru guanseye porema'iñë. Bacua yo'oye'ru yo'oye ti'anma'iñë yë'ë, cayë bacua.
Ja'nca cacuata'an, bacua ba'iye'ru quë'rë re'o ëjaguë ba'iyë yë'ë. Yë'ëbi, Ja'ansi'cua ba'iyete caye'ru catoca, ñaca cani achoye poreyë yë'ë.
22 Bacuabi ja'ansi'cua ba'iyete cajën, Yë'ë yua hebreo bainguë sëani, Riusu bainguë'ë yë'ë. Yua Israel bainguë sëani, Riusu te'e bainguë'ë. Yë'ë yua Taita Abraham bainguë sëani, Riusu te'e bainguëreba'ë yë'ë, ja'anre cajënna, yë'ë'ga güina'ru ba'iguë, Riusu te'e bainguëreba ba'iguë'ë.
23 Bacua'ga cajën, Yë'ë yua Cristore yo'o conguë'ë cajënna, yë'ëbi Cristoni quë'rë re'oye conguë ba'iyë yë'ë. Ja'nca ba'iguëbi yë'ë ba'iyete cani achoguëna, bacuabi achani, yequërë yë'ëre cajën, Ro güebe coca ca'te baguë cajën ba'ima'iñe. Ja'nca cajën ba'icuata'an, yë'ë quë'rë jëja recoyo re'huani, ñaca cani achoyë yë'ë: Bacua yo'o coñe'ru quë'rë ai guajaye tëca ai yo'o conguë ba'iyë yë'ë. Ja'nca yo'o conguë ba'iguëna, yë'ë je'o bacuabi yë'ëni ai ba'iye preso zeanjën, yë'ëni tëcabëbi ai ba'iye huaijënna, junni huesë ëaye baji'i yë'ëre.
24 Judío ëja bain'ga yë'ëre cinco viaje zeanni, ga'ni za'zabobi treinta y nueve huaise'ebi yë'ëre si'nsehuë.
25 Romano ëja bain'ga samute viaje yë'ëre zeanni, bacua huaiñoabi yë'ëre huaë'ë. Yequëcua'ga te'e viaje gatabi yë'ëni senjojën huaë'ë. Samute viaje jai ziaya yogubi saiguë, yogubi rucaguëna, ai yo'ohuë yë'ë. Jai ziayate na'ijani ñatajani huahuaguëna, ruca ëaye baji'i yë'ëre.
26 Cristobi yo'ore caguëna, si'a re'otoñana ai ba'iye ganiguëbi ai huaji yëguë saë'ë yë'ë. Ziayañabi co'jeguëna, tonni rucare'ahuë yë'ë. Jiancua'ga yë'ëre zeanre'ahuë. Yë'ë bain jubë ba'icua judío bain cacua, ja'ancua'ga yë'ëni ai je'o bani, yë'ëni ai gu'aye yo'ohuë. Yë'ë yua

huë'e joboñabi ganiguëna, baru bainbi yë'ëni je'o bahuë. Bain beo re'otoñabi ganiguëna, airu
hua'i hua'nabi yë'ëre zeanni ainre'ahuë. Jai ziayabi ganiguëna, yë'ë ai huaji yëguë baë'ë.
27 Ja'nca ba'iguë baji'i yë'ëre. Cristo yo'ore yo'oguë, ai guajaye tëca ai yo'ohuë. Ja'an yo'ore
yo'oguë na'ijani ñatajaiguë, ai baë'ë. Aon gu'ana ju'inguë, oco ëana ju'inguë, caña caraguëbi
sësëna ju'inguë, aon aiñe jo'cani Riusuni ujaguë ai baë'ë yë'ë.
28 Ja'nca ai yo'oguëbi quë'rë se'e ai yo'oguë baë'ë yë'ë. Ja'nca ba'iguëna, Cristo bain
jubëan'ga yë'ë coñete ëjojën, si'a umuguseña yë'ë cuirayete ai senni achajënna, ai yo'oguë,
bacuani coñe bayë yë'ë.
29 Cristo bainbi recoyo jëja beojën gu'a juchana to'injënna, yë'ë'ga bacua jëja beoyete
ro'taguë, bacua ba'iyete ai oiyë yë'ë. Gu'a jucha yo'ocuabi coquejënna, Cristo bain gu'a
juchana to'injënna, yë'ëbi bacuani ai oire baguë, bacua gu'a juchare quë'ñeni senjoja'ma
caguë, bacua ba'iyete ai oiyë yë'ë.
30 Yureca, ja'an coquecuabi mësacua jubëna ti'anni, bacua ba'iyete re'o coca cani
achojënna, yë'ëca yë'ë ba'iyete cani achoto, yë'ë ai yo'oguë ba'iguë, yë'ë porema'iguë
ba'iguëna, Riusubi yë'ëre conguë baji'i. Ja'an se'gare cani achoyë yë'ë.
31 Ja'nca cani achoguëbi gare coqueye beoye ba'iyë. Mai Ëjaguë Riusu, mai Ëjaguë
Jesucristo Taita ba'iguëbi yë'ë ba'iyete ëñani, yë'ë te'e ruiñe cayete masiji.
32 Yë'ë'ga Damasco huë'e jobore ba'isirën ai yo'ohuë. Ba bain ëjaguë, Rey Aretas hue'eguëbi
ba huë'e jobo ëjaguëni guanseguëna, soldado hua'nabi yë'ëni preso zeañe ro'tajën, ba tu'ahuë
anto sa'roñare ëñajën, yë'ëre ëjohuë.
33 Ja'nca ëjocuata'an, yë'ë gajecuabi yë'ëre jai jë'ena ayani, tu'ahuë gojebi etoni, hue'se
ca'ncona gachohuë. Gachojënna, yë'ëni preso zeañe poremaë'ë.

12

Visiones y revelaciones

1 Yë'ë ba'iyete ja'nca cani achoguë, yequëcuabi yë'ëre re'oye ro'tama'icuata'an, se'e yeque
cocare mësacuani cani achoyë yë'ë. Mai Ëjaguëbi yë'ëni guënamë toya ëñoguë ba'ise'ere
quëayë.
2-3 Ja'an toya ëñosirënbi cuencueto, catorce tëcahuëan baë'ë. Yë'ë yua Cristoni te'e zi'inni
ba'iguëna, Riusu Espíritubi yë'ëre te'e jëana guënamë re'otona sani ëñobi. Yë'ë recoyo se'gabi
sani ëñato, huesëyë yë'ë. Yë'ë ga'nihuëre'ga sani ëñato, huesëyë yë'ë. Riusubi masiji. Ëñe
se'gare te'e ruiñe masiyë yë'ë. Riusu ba'i joborebana ti'anni baë'ë yë'ë. Ai re'orureba
ba'iguëbi baji'i.
4 Ja'nca ti'anni ba'iguëna, Riusubi baguë ta'yejeiye ba'iyete yahue quëani achoguëna,
achahuë yë'ë. Ja'nca achaguë, uëan baë'ë. Yë'ë yua Cristoni te'e zi'inni ba'iguëna, Riubainni
quëaye gare porema'iñë yë'ë.
5 Riusu toyare ja'nca ëñaguë, Riusu yahue cocare ja'nca achaguë ba'iguëna, mësacuabi yë'ë
ba'iyete ai re'oye cajën bojojën ba'iye poreyë. Yë'ëca Riusu ta'yejeiyereba yo'oguë ba'ise'e
se'gare cani achoguë, ro yë'ë re'oye ba'iyete gare cani achoma'iguë'ë yë'ë. Yë'ë ba'iyete cani
achoto, yë'ë jëja beoye ba'iye se'gare cani achoyë yë'ë.
6 Yureca yë'ëbi ba coquecua, bacua ba'iye cani achoye'ru yoni te'e zi'inni ba'iguëna,
Riuë'ë ba'iyete cani achoto'ga, bacuabi yë'ëre cajën, Ro güebe coca se'gare ca'te cajën, ai
huacha cayë. Te'e ruiñereba caye se'ga ba'iyë yë'ë. Ja'nca ba'iguëta'an, yë'ë ba'iyete se'e cani
achoma'iñë yë'ë. Bainbi yë'ëre ëñajën, Ai ta'yejeiye ëjaguë ba'iji camajën ba'ija'bë caguë, yë'ë
te'e ruiñe ganiñe, yë'ë te'e ruiñe coca quëani achoye, ja'an se'gare ro'tajën ba'ija'bë cayë.
7 Ja'nrëbi, Riusubi yë'ë ba'iyete ëñani, Yequërë baguë guënamë toya ëñase'ebi baguë
se'gare'ru ai huanoma'iguë caguë, zupai huatibi yë'ë ga'nihuëte ja'si yo'oguëna, Riusubi
ënsemaji'i. Ja'nca ja'si yo'oguëna, gare cuaoma'iji.
8 Ja'nca cuaoma'iguëna, samute viaje Riusuni senni achaguë, ba ja'si yo'oyete cuaojë'ën
caguë sen'ë.
9 Senguëna, yë'ëni caguë sehuobi Riusu: "Bañë. Yë'ë Espíritu coñe se'ga ba'iji më'ëre.
Bainbi yë'ëni cajën, Gare jëja beoyë yë'ë cajënna, yë'ë ta'yejeiyereba yo'oye poreyete masi
güeseguë, jëja beo hua'nani re'oye coñë yë'ë" yë'ëni sehuoni jo'cabi Riusu. Ja'nca sehuoni
jo'caguëna, yë'ë jëja beoyete quë'rë se'e cani achoguë, bojoyë yë'ë. Ja'nca caguëna, Cristobi
yë'ëni caraye beoye ta'yejeiye yo'o güeseji.
10 Ja'nca sëani, yë'ë hua'guëbi ro jëja beoguë ba'itoca, ai bojoyë yë'ë. Yequëcuabi yë'ë,
Cristore yo'o conguëte ëñajën, yë'ëre jayajën, je'o bajënna, quë'rë bojo recoyo re'huaguë
ba'iyë. Yë'ë guajaye tëca ai jëja yo'oguë, gare porema'iñe tëca Cristoni conguë bojoyë yë'ë.
Ro jëja beo hua'guë ba'itoca, Cristobi yë'ëni jëja ba güeseji.

Preocupación de Pablo por la iglesia de Corinto

11 Yureca, yë'ëbi ja'an cocare cani achoguëna, yequëcuabi yë'ëre cajën, Ro güebe coca
se'gare ca'te caye poreyë. Mësacuabi yë'ë ba'iyete re'oye cama'ijënna, ja'an cocare cani
achoye bahuë yë'ë. Mësacuabi yë'ë ba'iyete re'oye casi'cua ba'itoca, ja'an cocare cani achoye
banre'ahuë yë'ë. Ja'nca sama'ijënna, ba coquecuabi mësacuana ti'anni, bacua ba'iyete re'oye
cani achojën, Cristo bain cuencuesi'cua'ë yëquëna. Baguëre quë'rë ta'yejeiye concua'ë
cajënna, yë'ë yua ro jëja beo hua'guë ba'iguëta'an, ba coquecua yo'o coñe'ru quë'rë ta'yejeiye
Cristoni conguë'ë yë'ë.
12 Yë'ë yua mësacua naconi ba'iguë, mësacuani jo'caye beoye yo'o conguëna, Riusubi baguë
ta'yejeiye yo'ore yo'oni ëñoguë, yë'ëni ta'yejeiye yo'ore yo'o güeseni, yë'ë yua Riusure yo'o
conguë ba'iyete mësacuani masi güesebi.
13 Riusubi yë'ëre ja'nca conguë, si'a Cristo bain jubëan coñe'ru mësacuani quë'rë ai re'oye
conguë baji'i. Ëñe se'gare mësacuani re'oye yo'o güesemaë'ë yë'ë. Yë'ë bonse carase'ere
mësacuani ro'i güesemaë'ë. Ja'nca ro'i güesema'isi'quëbi mësacuani gu'aye yo'otoca, yë'ë gu'aye
yo'ose'ere se'e ro'tama'ijë'ën.
14 Yureca mësacuani ëñaguë sai bi'raguë, samute ëñaguë saiye ba'iyë. Mësacuana sani
ti'anni, yë'ë carayete ro'iye mësacuani gare senma'iñë yë'ë. Mësacua bonsere cu'ema'iñë.
Mësacua yua Cristoni si'a recoyo ro'tani bojoye, ja'an se'gare cu'eyë yë'ë. Yë'ë yua mësacua
taita'ru ba'iguëbi yë'ë mamacua bonsere ro tëani baye beoye ba'iguë'ë yë'ë. Zin hua'nabi
bacua taita sanhuëni cuirani iroma'iñë. Taita sanhuëbi bacua zin hua'nani cuirani iroye
bayë.
15 Ja'nca sëani, mësacuani Cristona recoyo te'e zi'in güeseye ro'taguë, yë'ë baye si'ayete
ro'iguë, yë'ë poreye'ru si'a jëja yo'o yo'oguë, mësacuani cuirani conni bojoza caguë ba'iyë
yë'ë. Ja'nca ba'iguëbi mësacuani quë'rë recoyo ai yëreba yëto'ga, mësacuabi yë'ëni ta'yejeiye
yëma'iñë.
16 Yë'ë carayete ro'iye mësacuani gare senma'iguëna, ¿mësacuabi yequërë yë'ë ba'iyete
ro'tajën, Coque huati sëani, mai bayete yahuera'rë ro coqueguë tëabi'te cama'iñe?
17 Gare banhuë. Yë'ë gaje bain mësacuana saosi'cuabi mësacua bayete gare tëamaë'ë.
Ja'anre yë'ëna gare raomaë'ë.
18 Yë'ë gaje bainguë Titoni guanseni mësacuana saoguë, yequë yë'ë bainguëte baguë
naconi saohuë. Saoguëna, bacuabi mësacuana ti'anni, mësacua bayete gare tëaye beoye baë'ë.
Tito yua yë'ë naconi recoyo te'e zi'insi'quëbi yë'ë yo'o coñe'ru mësacuani güina'ru yo'o conguë
baji'i.
19 Yureca mësacuabi yë'ë toyani saosi cocare ëñajën, yëquëna ba'iyete ro'tajën, ¿Gu'aye
yo'osi'cuabi bacua ba'iyete cani achojën, maini ro re'o cocare cayë cama'iñe mësacua?
Banhuë. Riusubi achaguëna, yëquënabi mësacuani coñe se'ga ro'tajën, yure toyasi cocare
mësacuana saoyë. Yë'ë bain sanhuë ai yësi'cua, mësacua recoyo jëja baye se'gare ro'tajën,
mësacuani yure yihuojën coca toyani saoyë yëquëna.
20 Ja'nca toyani saoguëta'an, yequërë mësacuana sani ëñato, mësacuabi gu'aye yo'ojën
ba'ima'iñe. Ja'nca ba'itoca, yë'ëbi mësacuani ai bëiñe ëñaguëna, ¿mësacuabi bojoma'iñe?
¿Yequërë mësacuabi sa'ñeña bëinjën cajën ba'ima'iñe? ¿Sa'ñeña coca cu'ejën ba'ima'iñe?
¿Mësacua ba'iye se'gare'ru huanoma'iguë? ¿Sa'ñeña ro yi'o coca cajën ba'ima'iñe? ¿Sa'ñeña
gu'a coca cajën ba'ima'iñe? ¿Ro mësacua ba'iye se'gare re'oye cani achojën ba'ima'iñe?
¿Yequërë mësacua jubë yua sa'ñeña huajën gu'ajeijën ba'ima'iñe?
21 Yë'ë yua mësacuana se'e sani ëñaguë, yequërë mësacuabi yë'ë re'oye ro'tase'e'ru te'e ruiñe
yo'oma'ijënna, mësacua ba'iyete sa'ntiguë ruinguë, mësacua jubë ba'icua jobo ba'icuabi gu'a
jucha yo'ojënna, ¿mësacuare ai ba'iye ai oiguë ba'ima'iñe yë'ë? Ja'nca sëani, mësacua ai ba'irën
cue'yoni, sa'ñeña ro a'ta yo'ojën, sa'ñeña ro yahue bajën, si'si yo'ojën ba'itoca, te'e jëana
mësacua gu'a juchare gare jo'cani gare se'e yo'omajën, Cristo ba'iyete cu'ejën ba'ijë'ën.

13

Advertencias y saludos finales

1 Yureca, mësacuani ëñaguë sai bi'raguë, samute ëñaguë saiye ba'iyë yë'ë. Ja'nca ba'iguëbi
si'nse cocare caye batoca, ba si'nseja'guëte yë'ëna rani, samutecua baguë gu'aye yo'ose'ere
ëñasi'cuare'ga rajë'ën. Bacuabi ba bainguë gu'aye yo'ose'ere te'e catoca, si'nse güeseyë. Te'e
cama'itoca, bañë. Riusu cani jo'case'e'ru güina'ru yo'oyë.
2 Yë'ë samu ëñaguë saise'e ba'iguëna, mësacua jubë ba'icua yequëcuabi gu'a jucha yo'ojënna,
bacuani ënse cocare ganreba caguë yihuohuë yë'ë. Yureña'ga, mësacua naconi beoguëbi
si'acuani güina'ru yihuoyë yë'ë. Mësacuana se'e ëñaguë saiguë, bacua gu'a juchare gare
jo'cajën ba'ima'itoca, bacuani ai jëja si'nse güeseyë yë'ë. Gare jëaye beoye ba'iji bacuare,
cayë.

3 Mësacuabi yua Cristo coca quëacaiguë ba'iyete yë'ëre ro'taye güejënna, mësacuani ai jëja
si'nse güeseyë yë'ë. Cristo ba'iyete cato, ro jëja beoji catoca, ai huacha cayë mësacua.
Ta'yejeiyereba ba'iguëbi mësacuani si'nseye masiji. Baguë ta'yejeiyereba yo'oguë ba'ise'e,
mësacua jobo yo'oguë ba'ise'ere ro'tani, baguë poreyete masijë'ën.
4 Baguë crusu sa'cahuëna quense'ere ro'tato, ro jëja beo hua'guë'ru ëñoni, ja'anrën junni
tonbi baguë. Ja'nca junni tonguëna, Riusubi ta'yejeiyereba jëja yo'oni, baguëte huajëguëte
re'huaguëna, yureca ai jëja baguëbi huajëguë ba'iji. Yëquëna'ga Cristoni te'e zi'inni ba'ijën,
ro jëja beo hua'na'ru ëñocuata'an, mësacuana ti'anni, Riusu caye'ru mësacua naconi yo'ojën,
Riusubi ta'yejeiyereba yëquënani te'e conguëna, ai jëja ba hua'na'ru ëñoñë yëquëna.
5 Yureca, mësacua ja'ansi'cua ba'iyete te'e ruiñe ëñani, Cristoni si'a recoyo ro'taye yë'ëre
carama'iguë cajën, mësacua ba'iyete te'e ruiñe ro'tani masijë'ën. Yequërë Cristo te'e zi'iñete
huesëma'iñe mësacua. Baguë ta'yejeiye yo'oni coñete jo'cani senjotoca, yureca Cristo recoyo
zi'iñete huesëcua'ë mësacua.
6 Yureca, mësacua ba'iyete te'e ruiñe masijën ba'itoca, yëquëna Cristo ëja bain ba'iyere'ga
masija'cua'ë. Ja'an masija'yete yëyë yë'ë.
7 Yëquëna hua'nabi Riusuni ujajën, mësacua ba'iyete senni achajën, ñaca cayë: Gu'aye
yo'oye beoye gare ba'ija'bë mësacuare cajën, Riusuni señë yëquëna. Yëquënabi Cristo ëja bain
ba'iyete te'e ruiñe ëñoñe ro'tama'iñë. Yequëcuabi yëquëna ba'iyete ro gu'aye ëñacuata'an,
mësacua te'e ruiñe yo'ojën ba'iyete yëyë yëquëna.
8 Riusu te'e ruiñe ba'i cocare'ru tin yo'oye gare porema'iñë yëquëna. Yequëcuabi te'e ruiñe
yo'oma'itoca, Riusu te'e ruiñe ba'i cocare re'oye masi güeseye bayë yëquëna.
9 Mësacuabi te'e ruiñe yo'ojën, jëja ba recoyo re'huajën ba'itoca, bojoyë yëquëna. Yëquënabi
jëja bani mësacuani si'nse cocare caye porema'iñë. Yëquënabi Riusuni ujajën, mësacua quë'rë
te'e ruiñe re'huani ba'iyete senni achajën ba'iyë.
10 Yureca, mësacuana yuta saima'iguëbi mësacuani si'a jëja yihuoguë toyahuë yë'ë. Yë'ëbi
mësacuana ti'anni, mësacuani bënni si'nseye yëma'iguë ëani, mësaujajën, mësacua ba'iyete
sennicuani ja'nca toyani ru'ru saoyë. Mai Ëjaguë Jesucristobi baguë coca quëani acho
ëjaguëre yë'ëre re'huani, mësacuana saoguëna, mësacuani si'nseye caye poreyë yë'ë. Ja'nca
caye poreguëta'an, mësacuani carajei güeseye yëma'iñë. Quë'rë te'e ruiñe ba'icuare mësacuare
re'huaye yëyë yë'ë.
11 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacuani coca toyani tëjini, mësacuani despidieyë yë'ë. Te'e
ruiñe yo'oye se'ga bajë'ën. Yë'ë yihuoreba yihuoni toyase'ere te'e ruiñe ro'tani yo'ojën
ba'ijë'ën. Sa'ñeña te'e recoyo ro'tajën ba'ijë'ën. Sa'ñeña huamajën, bojoye se'ga ba'ijë'ën.
Ja'nca ba'itoca, mai Ëjaguë Riusubi maini sa'ñeña oire bani bojo güeseguë, ja'anguëbi
mësacua naconi recoyo te'e ba'iji.
12 Mësacuabi sa'ñeña ñë'cato, sa'ñeña su'ncajën saludajë'ën.
13 Si'a Cristo bainreba ënjo'on ba'icua'ga mësacuani saludaye guansehuë.
14 Yureca, mësacuani despidieguë, mai Ejaguë Jesucristo ta'yejeiyereba coñe, mai Taita
Riusu oire bani yëye, Riusu Espíritu recoyo te'e ba'iye, ja'an yua mësacua si'acua naconi
ba'ija'guë cayë yë'ë.

San Pablobi
GALACIA
Bainni utire toyani saobi

Saludo

1 Yë'ë, Pablo hue'eguëbi Riusu ta'yejeiye yo'o conguë ba'iguë'ë. Ja'nca ba'iguëna, bainbi
yë'ëre gare cuencueni raomaë'ë. Bainbi yë'ëni coca gare ye'yomaë'ë. Mai Ëjaguë Jesucristo,
mai Taita Riusu, bacuabi yë'ëre cuencueni raoni, yë'ëni coca ye'yohuë. Jesucristobi junni
tonguëna, Taita Riusubi baguëte huajëguëte re'huabi. Ja'nca re'huaguëbi yë'ëre cuencueni
raoni, baguë ta'yejeiye yo'o conguëre yë'ëre re'huabi.
2 Yureca, yë'ë, yë'ë gaje bain Cristo bain naconi, yëquënabi ënjo'onre ba'ijën, mësacua Cristo
bain Galacia yijare ba'i jubëan si'acuani utire toyani saoyë yëquëna.
3 Mai Taita Riusu, mai Ëjaguë Jesucristobi mësacuani ai oire bani conjën, mësacuani ai
recoyo bojo güeseye masiyë.
4 Mai Taita Riusubi cuencueni raoguëna, Jesucristobi mai gu'a jucha zemosi'ajëguëte
re'huabi. Ja'nca re'huaguëbi yë'ëre cuencueni raocuana ti'anni, Riusubi si'nsema'ija'guë
caguë, mai jëayete ëñobi. Mai gu'a jucha ro'ire junni tonguëna, Riusu bainreba si'arën ba'iye
poreyë mai.
5 Ja'an ta'yejeiye Ëjaguë Riusu ba'iyete gare caraye beoye bojo cocare cajën bañuni.

No hay otro mensaje de salvación

6 Riusubi mësacuani ai oire baguë conza caguë, Cristo ba'iyete mësacuani ëñoni, Cristo bain
ba'iye mësacuare choiguëna, mësacuabi achahuë. Ja'nca achani ba'icuabi yureca teuaguëbi
yë'ëre cuencueni rao'e jëana baguëte jo'cani senjojënna, gue ro'taye beoye sa'ntiyë yë'ë.
Yequëcuabi tin ma'are ro coquejën ëñojënna, mësacuabi ja'an ma'aja'an ganini, Riusu bain
ruiñu cajën, bacua coca quëani achose'ere te'e jëana achani yo'ohuë.
7 Riusu bain ba'iye yëtoca, tin ma'abi sani ti'añe gare porema'iñë. Cristoni si'a recoyo
ro'taye se'gabi Riusu bain ba'iye poreyë mai. Yequëcuabi mësacuana ti'anni, tin cocare ro
hui'ya yihuojën, tin ma'are ëñojën, ro coqueye se'ga ba'iyë bacua.
8 Yëquënabi mësacuana ti'anni, Riusu cocarebare mësacuani quëani achojën, Riusu bain
ba'iye te'e ruiñe cani achohuë. Yequëcuabi mësacuana ti'anni, Yëquëna jubë bain ba'iye
cajën, o Riusu coca cacua ba'iye cajën, tin quëani achotoca, Riusu bënni senjoñe se'ga ba'iji
bacuare.
9 Ganreba caguë, ai bëiñe si'a jëja yihuoguë, mësacuani se'e quëayë yë'ë. Yequëcuabi
mësacuana ti'anni, yëquëna quëani achose'e'ru tin cocare quëani achotoca, Riusu bënni
senjoñe se'ga ba'ija'guë bacuare, cayë yë'ë.
10 Ja'nca caguëbi yequëcua case'e'ru yo'oma'iguë, ro bain re'oye ëñañe gare ro'taye beoye
ba'iyë yë'ë. Riusu re'oye ëñañe se'gare ëjoguë, baguë yo'o case'ere yo'oguë ba'iyë yë'ë. Ro
bain re'oye ëñañete ro'tatoca, Cristoni yo'o conguë gare beore'ahuë yë'ë.

Cómo llegó Pablo a ser apóstol

11 Yureca, yë'ë bain sanhuë, ën cocare mësacuani quëani achoguëna, mësacua achani
ye'yejë'ën. Yë'ë yua Riusu cocarebare quëani acho bi'raguëna, ro bain ye'yose'e gare beobi.
12 Ja'an cocare ye'yeto, ro bain yihuoni ye'yoyete gare senmaë'ë yë'ë. Riusu ye'yoye
se'gare senguëna, Jesucristobi baguë cocarebare yë'ëni masi güeseguë, guënamëbi na'oni
yë'ëni cuencueni ëñobi.
13 Yë'ë ja'anrë yo'oguë ba'ise'e, judío bain naconi bacua Riusu cocare ye'yeguë ba'iguëna,
mësacua masiyë. Cristo bain jubëanre gare huesoni si'aza caguë, bacua ñë'casiruanna ti'anni,
ai coca neni, bacuani ai je'o baguë ba'nhuë yë'ë.
14 Judío ira bain ba'isi cocare ye'yeni masito, yë'ë gaje bain ye'yeye'ru quë'rë ai ba'iye
ye'yeni masiguë ba'nhuë yë'ë. Yë'ë ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru te'e ruiñereba yo'oza
caguë, ba cocare ai ye'yeni masiguë ba'nhuë yë'ë.
15 Ja'nca ba'iguëreta'an, Riusubi yë'ë të'ya raisirën quë'rë ja'anrën yë'ëre cuencueni, yë'ëni
ai yëreba yëguë, baguë yo'o conguë ba'ija'guëre yë'ëre re'huabi.
16 Ja'nca re'huani, ba'iguë ba'iguë, baguë Zin Jesucristote yë'ëni bojoguë ëñobi. Judío bain
jubë ba'ima'icuana sani, Cristo ba'iyete bacuana quëani achojë'ën caguë, Jesucristote yë'ëni
ëñobi. Ja'nca ëñoguëna, bain masicuani yihuo cocare senmaë'ë yë'ë.
17 Cristo ta'yejeiye yo'ore concua, yë'ë re'huase'e'ru quë'rë ja'anrë re'huasi'cua, Jerusalén
huë'e jobo ba'icua, ja'ancuana yihuo cocare senni achaguë saimaë'ë yë'ë. Ja'nca

saima'iguëbi Arabia yija re'otona sani, ja'anruna bëani, Riusu naconi te'e caguë baë'ë yë'ë.
Ja'nca ba'iguë, ja'nrëbi jë'te, Damasco huë'e jobona se'e goë'ë yë'ë.
18 Goni, ja'nrëbi samute tëcahuëan bani, Jerusalenna sani, Pedroni ëñajaë'ë. Ëñajani, baguë
naconi quince umuguseña se'ga bëani baë'ë.
19 Ja'nca ba'iguë, Pedro, yequë Santiago, mai Ëjaguë Jesucristo yo'jeguë, ja'an samucua
se'gani ëñahuë yë'ë. Yequëcua Cristore ta'yejeiye yo'o concuani ëñamaë'ë yë'ë.
20 Riusubi yë'ë recoyote ëñaguëna, mësacuani gare coquema'iñë yë'ë. Te'e ruiñe se'gare
mësacuani toyani saoyë.
21 Bacuare ëñani tëjini, ja'nrëbi Siria, Cilicia, ja'an yija re'otoñana saë'ë yë'ë.
22 Cristo bain Judea yijare ba'ijën, yuta yë'ëre huesëjën baë'ë. Yë'ë ba'iyete achaye se'ga
ba'ijën baë'ë.
23 Yequëcuabi yë'ëre quëajën: "Ja'anguëbi maini ai je'o bani, Cristoni recoyo ro'taye gare
jo'cani senjojë'ën casi'quë, ja'anguëbi yureña Cristoni si'a recoyo ro'ta cocare bainni quëani
achoguë ganiji" ja'anre quëajënna,
24 Cristo bain Judea yija ba'icuabi yë'ë ba'iye mame re'huase'ere ro'tajën, Riusu ta'yejeiye
ba'iguëni ai bojojën cahuë.

2

Los otros apóstoles aceptan a Pablo

1 Cristore ta'yejeiye yo'o concuani ëñani tëjini, ja'nrëbi catorce tëcahuëan bani, Jerusalén
huë'e jobona se'e saë'ë. Bernabé naconi saiguë, Titore'ga sahuë yë'ë.
2 Riusubi yë'ëre saiye guanseguëna, Jerusalenna saë'ë yë'ë. Sani ti'anni, ru'ru Cristo bain
ëjacua naconi yahuera'rë ñë'cani, Riusu cocareba quëani achoye, ja'anre bacuani te'e ruiñe
quëahuë yë'ë. Yequërë bacuabi yë'ë quëani achoguë ganise'ere gu'aye ro'tatoca, yë'ëbi judío
bain jubë ba'ima'icuani Riusu cocarebare quëani achoguëna, yë'ëni ënsema'iñe caguë, ja'an
ganiguë quëani achoguë ba'iyete ëja bainni te'e ruiñe quëahuë yë'ë.
3 Ja'nca quëaguëna, bacuabi yë'ë yo'o yo'oguë ganiñete re'oye ëñani bojohuë. Bacuabi
Titore ëñajën, baguë griego bainguë ba'iyete masicuata'an, baguëni go neño ga'nire tëyoye
guansemaë'ë.
4 Ja'an se'gare guansetoca, gare güeye beoye yo'ore'ahuë. Yequëcuaca yëquëna ñë'casirute
ba'ijën, go neño ga'nire tëyoye guansejën, si'a Moisés coca toyani jo'case'ere'ga bacua
yo'oye'ru güina'ru yo'oye guansehuë. Ja'nca guansejënna, Titoni go neño ga'ni tëyoye gare
yo'omaë'ë yëquëna. Ja'an guansecuabi ro coquejën ro yahue cacasi'cua baë'ë. Mësacua
ro'taye'ru Cristoni si'a recoyo ro'tayë yëquëna cajën, yëquëna jubëna ti'anhuë. Ti'anni,
maibi Cristoni recoyo te'e zi'inni bojojënna, bacuabi ro ëña rani, ¿Queaca Moisés coca toyani
jo'case'ere bacuani yo'o güeseye'ne? cajën, maini ai rëquëye yo'o güeseyete ro'tahuë.
5 Ja'nca ro'tajënna, bacua guansese'ere gare yo'oye beoye baë'ë yëquëna. Yo'otoca,
mësacua'ga ba coca guanseye'ru güina'ru yo'oye ba'ire'ahuë. Yëquënabi mësacuana sani,
Cristo ba'iyete quëani achojën, Cristoni si'a recoyo ro'tani Cristo bain ba'ijë'ën quëani
achojën ba'isi'cuabi mësacua tin yo'oye gare yëmaë'ë yëquëna.
6 Bacua guansese'ere yo'omajënna, Cristo bain ëjacua cuencuesi'cuabi achani, yëquëna
yo'oye yëse'e'ru tin yo'oye guansemaë'ë. Guansetoca, bainbi bacuani re'oye ëñani
yo'ore'ahuë, Cristo bain ëjacua sëani. Cristo bain ëjacuabi Riusu yëye'ru tin guansetoca,
yë'ë'ga re'oye ëñama'ire'ahuë, Riusubi ro bain ta'yejeiye ba'iyete ëñama'iguë sëani.
7 Bacua yua yëquëna case'ere achajën, yëquënani tin yo'oye guansemaë'ë. Bacuabi yë'ë
ba'iyete ëñajën, yë'ë yo'o yo'oyete re'oye cahuë: "Riusubi më'ëni cuencueni re'huaguëna,
judío bain jubëna sani Cristo ba'iyete quëani achoye guanseni saobi" cahuë.
8 Ja'nca saoguë, mai ta'yejeiyereba Riusubi Pedroni ta'yejeiye yo'o güeseye masiguë,
yë'ëre'ga re'huani, judío bain jubë ba'ima'icuana saoni, yë'ëre'ga güina'ru ta'yejeiye yo'o
güeseye masiji.
9 Ja'nca masiguëbi yë'ëni ai ta'yejeiye conni, yë'ëni ai re'oye yo'o güeseguëna, Cristo bain
ëjacua casi'cua, Santiago, Pedro, Juan hue'ecua, ja'ancuabi yë'ëre ëñani, Riusu cuencuese'ere
masini, yë'ëni recoyo te'e bojojën, yë'ëni re'oye cahuë: "Maibi yua Cristoni te'e conjën
ba'icua'ë. Më'ëbi judío bain jubë ba'ima'icuana sani conguëna, yëquënabi judío bainna
sani conjënna, maibi Cristoni te'e conjën ba'icua'ë" cajën, yë'ëre, Bernabëre re'oye ëñajën,
yëquënani recoyo te'e bojohuë.
10 Ja'nca cani tonni, ñaca'ga yihuohuë: "Si'a Cristo bain bonse beo hua'na ba'ijënna,
bacuani conreba conjën ba'ijë'ën" cahuë bacua. Ja'nca cajën yihuojënna, yë'ëbi Jaë'ë. Ja'nca
jo'caye beoye yo'ojën bañuni caguë sehuohuë yë'ë.

Pablo reprende a Pedro en Antioquía

11 Ja'nca te'e bojojën ba'icuata'an, jë'te, Pedrobi Antioquía huë'e jobona ti'an rani gu'aye
yo'oguëna, baguëni ëin coca caye bahuë yë'ë.
12 Judío bain jubë ba'ima'icuana ti'an rani, bacua naconi te'e ainguë ñu'iguë baji'i baguë.
Ja'nca ba'iguëbi, ja'nrëbi Santiagore concuabi Jerusalenbi raijënna, Pedro yua judío bain
jubë ba'ima'icua naconi aon aiñe jo'cani, bacua ainruna se'e ñë'camaji'i. Judío bain ëñani
yë'ëni ëinma'iñe caguë, ja'nca yo'obi Pedro.
13 Ja'nca yo'oguëna, yequëcua judío bain baru ba'icuabi Pedro yo'ose'ere ëñani, güina'ru
Santiagore concuani huaji yëjën, Pedro yo'ose'e'ru güina'ru quëñëhuë. Ja'nca huaji yëjën
yo'ojënna, Bernabe'ga güina'ru huaji yë ëaye baji'i.
14 Ja'nca yo'ojënna, yë'ëbi ti'an rani ëñato, Cristo cocareba ye'yese'e'ru te'e ruiñe yo'omajën
baë'ë bacua. Ja'nca ba'ijënna, yë'ë yua Pedrona bonëni, si'acua achajënna, ëin coca baguëni
cahuë yë'ë: "Më'ë yua judío bainguë ba'iguëbi judío bain yo'ojën ba'ise'ere jo'cani, tin
bain yo'ojën ba'iye'ru yo'oni, ja'nrëbi te'e jëana bonëni bacua yo'oye'ru yo'oye jo'cani, judío
bain yo'oye'ru se'e yo'o bi'rahuë më'ë. Ja'nca bonëni yo'oguë, gu'aye yo'ohuë më'ë. Ja'nca
yo'oguëna, judío bain jubë ba'ima'icuabi më'ë yo'ose'ere ëñani, judío bain yo'oye'ru yo'o
bi'ratoca, coque güeseyë bacua" Pedroni caguë bën'ë yë'ë.

Los judíos y los no judíos alcanzan la salvación por la fe

15 Yureca, mai jubë bain judío bainreba cacuabi Riusu bain ba'iye yëjën, tin bainre ëñani,
Gu'a bain'ë bacuare cajën ba'iyë.
16 Ja'nca cajën ba'icuabi ëñere masiyë: Moisés ira coca toyani jo'case'e'ru te'e ruiñe
yo'ojën, Riusu bain ruiñe gare porema'iñë mai. Jesucristoni si'a recoyo ro'taye, ja'an se'gabi
Riusu bainre re'huasi'cua ba'iye poreyë mai. Mai'ga Jesucristoni si'a recoyo ro'tajënna,
Riusubi mai ba'iyete ëñani, mai gu'a juchare saoni senjoni, mai recoyo mame re'huani,
baguë re'o bainrebare maire re'huani baji. Mai hua'na se'gabi Moisés ira coca toyani
jo'case'e'ru yo'oni Riusu bain ruiñe gare porema'icua ba'iyë. Si'a bainre cato, bacuabi si'a
Moisés guansesi cocare te'e ruiñe yo'oni, Riusu bain ba'iye yëtoca, ai caraji bacuare.
17 Yureca, mai hua'nabi yua Jesucristoni si'a recoyo ro'tani, Riusu bain re'huasi'cua
ba'iye yëjën, ¿yequërë judío bain jubë ba'ima'icua ba'iye'ru gu'a bain ba'ima'iñe mai? Ja'nca
ba'itoca, yequëcuabi mai ba'iyete ëñani, Cristobi bacuare gu'aye yo'o güesemaquë cama'iñe
bacua. Ja'nca cacuata'an, gare gu'aye yo'o güesema'iji baguë.
18 Yureca, yë'ë yua judío bain yo'ojën ba'ise'ere jo'cani senjosi'quëbi se'e yo'oye ro'tatoca,
si'a bainbi yë'ëre ëñani, yë'ë gu'aye yo'oguë ba'ise'ere masiyë.
19 Ja'an yo'oguë ba'ise'ere gare jo'cani senjohuë yë'ë. Moisés ira coca toyani jo'case'e'ru
yo'oni, Riusu naconi si'arën ba'iye ro'taguë ba'isi'quëbi ja'nca'ru gare se'e ro'tama'iguë
ba'iyë yë'ë. Riusu yëyete te'e ruiñe yo'oza caguë, Moisés ira coca toyani jo'case'ere te'e ruiñe
yo'oye gare jo'cani senjohuë yë'ë.
20 Yë'ë yua Cristo ba'iyete ëñato, baguë yëyete gare jo'caguëbi mai jucha ro'ire junni
tonguë raji'i. Yë'ë'ga yë'ë yëye se'gare gare jo'cani senjoni, Cristo yëye'ru yo'oye se'gare
yo'oza caguë ba'iyë yë'ë. Ja'nca ba'iguëna, Cristobi yë'ë naconi te'e ba'iguë, yë'ëre ta'yejeiye
conguë ba'iji. Ja'nca ba'iguëna, yë'ë yua si'a ën yija ba'i umuguseña Riusu Zin Jesucristoni
si'a recoyo ro'taguë, baguë yo'o se'gare yo'oyë yë'ë. Yë'ëre ai yëguëbi yë'ë gu'a jucha ro'ire
junni tonguëna, ta'yejeiye ai recoyo huajëguë, baguëni te'e conguë ba'iyë yë'ë cayë.
21 Ja'nca ba'iguëbi Moisés ira coca toyani jo'case'ere yo'oni Riusu bainguë runza caye gare
yëma'iñë yë'ë. Ja'nca cani yo'otoca, Riusu caraye beoye coñete jo'cani senjoñë. Moisés ira
coca toyani jo'case'ere yo'oni Riusu bain ruiñe poretoca, Cristo junni tonse'ebi mai gu'a
jucha ro'iye beoye ba'iji.

3

La ley o la fe

1 Yureca, yë'ë bain sanhuë, Galacia huë'e jobore ba'icua, ai huesë ëaye ba'icuareba
ba'iyë mësacua. Yëquënabi mësacuana sani Riusu cocarebare quëani achojën, Jesucristo junni
tonse'ere te'e ruiñereba mësacuani ye'yojënna, mësacuabi achani, re'oye ye'yehuë. Ja'nca
ye'yesi'cua ba'ijën, ¿queaca coque güesere'ne? Yequëcuabi mësacuana ti'anni, zupai huatibi
coqueguëna, ¿mësacuani tin ro'ta güesere?
2 Mësacua yua Riusu Espíritute coni basi'cuabi ¿mësacua Cristoni si'a recoyo ro'taye gare
huanë yere? Huanë yema'itoca, ¿queaca ro'tajën, Moisés ira coca toyani jo'case'ere yo'oni
Riusu bain ruiñu cajën ro'tare'ne?
3 ¡Aireba huesë ëaye ba'icua ba'iyë mësacua! Riusu Espíritubi mësacuana gaje meni baguëna,
mësacuabi Riusu coñete te'e ruiñe masihuë. Ja'nca masicuata'an, ¿Mësacua queaca ro'tajën,
ro ën yija ba'iyete ye'yeye se'e bonëni zi'inre'ne?

4 Riusu Espíritu conguë ba'ise'ere ro'tajë'ën. Mësacuabi ai yo'ojën, Riusu Espíritubi
mësacuani ai ta'yejeiye coñereba conguëna, ¿mësacua guere yo'ojën baguë coñete ro jo'cani
senjoni, tin ye'yose'ere zi'inre'ne? ¿Riusu Espíritu conse'ere ro ye'yere? Ja'anre ro'taye
yëma'iñë yë'ë.
5 Mai Ëjaguë Riusubi mësacua jubëna ti'anni, baguë Espíritute mësacuana jo'cani, mësacuani
ai ta'yejeiyereba yo'oni ëñobi. Ja'nca ëñosi'quëbi, mësacua ira coca toyani jo'case'ere te'e
ruiñe yo'ojënna, ¿mësacuani bojoguë conguë baquë baguë? Banbi. Mësacuabi Jesucristoni
si'a recoyo ro'tajënna, Riusubi mësacuani bojoguë conguë baji'i.
6 Riusuni si'a recoyo ro'taye masiye yëtoca, ira taita ba'isi'quë Abraham ro'taguë
ba'ise'ere ro'tani ye'yejë'ën. Riusubi baguëni coca cani jo'caguëna, Riusu te'e ruiñe
yo'oja'yete si'a recoyo ro'taguëña. Ja'nca ro'taguëna, Riusubi baguë ba'iyete ëñani, baguë
re'o bainguëte re'huani baguëña.
7 Ja'nca baguëna, si'a bainbi Riusu re'o bain ba'iye poreyë. Riusubi coca cani jo'caguëna,
Riusu te'e ruiñe yo'oja'yete si'a recoyo ro'tatoca, Riusubi baguë re'o bainre bacuare
re'huani baguëna, Abraham ba'iye'ru güina'ru ba'iye poreyë.
8 Riusubi Abraham naconi coca caguë, baguë yureña yo'oja'yete ro'tani, Abrahamni
quëaguëña: "Më'ë yua yë'ë cocare si'a recoyo ro'taguëna, si'a ën yija bain jubëanni bojo
güeseja'guë'ë yë'ë" caguë quëaguëña.
9 Ja'nca quëani jo'caguëna, yureña bain Jesucristoni si'a recoyo ro'tajën ba'icua, ja'ancuabi
Riusu re'o bain ba'iyë. Riusubi taita Abrahamni re'oye yo'oni bojo güeseguë, yureña
bainre'ga güina'ru re'oye yo'oni, bacuani bojo güeseji.
10 Yureca Moisés ira coca toyani jo'case'ere te'e ruiñe yo'oni Riusu re'o bain ruiñe
ro'tatoca, Riusubi maini bojoguë coñe beoye gare ba'iji. Maini bënni senjoñe se'ga ba'iji.
Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca caji: "Moisés ira coca toyani jo'case'ere te'e ruiñe
yo'oza catoca, ba coca guansese'e si'ayereba te'e ruiñe achani yo'oye bayë bain hua'na. Te'e
ruiñe yo'oma'itoca, Riusubi bacuani bënni senjoji."
11 Ja'nca cani jo'case'e ba'iguëna, bainbi ba ira cocare te'e ruiñe yo'oni Riusu re'o bain
ruiñe ro'tatoca, Riusubi bacuani re'oye ëñañe beoye ba'iji. Riusubi ñaca'ga cani jo'cabi: "Yë'ë
case'e'ru te'e ruiñe yo'oja'yete si'a recoyo ro'tajën ba'itoca, yë'ëbi mësacuare yë'ë re'o bainre
re'huani bani, mësacuani si'arën ba'i güeseyë." Ja'nca cani jo'casi'quëbi güina'ru yo'oja'guë'bi.
12 Yequëcuabi Moisés ira coca toyani jo'case'ere te'e ruiñe yo'oza cajënna, yequëcuabi Riusu
yua baguë case'e'ru te'e ruiñe yo'oja'guë'bi cajënna, gare te'e caye beoye ba'iyë bacua.
Moisés coca toyani jo'case'e, ja'ansi cocare ëñato, ñaca caji: "Bainbi Moisés coca toyani
jo'case'ere te'e ruiñe yo'oni Riusu re'o bain ruiñe ro'tatoca, ba coca guansese'e si'ayereba
te'e ruiñe yo'oye bayë bacua" caji.
13 Ja'nca toyani jo'case'e ba'iguëna, maibi ja'an cocare ëñani, Riusu bënni senjoja'ñete
masiye poreyë. Ja'nca masiye porecuabi Cristo junni tonse'ere ro'tani, mai gu'a jucha
yo'ojën ba'ise'e ro'ire junni tonguëna, mai jëayete masiye poreyë. Ja'nca junni tonsi'quëbi
mai gu'a jucha ro'ire bënni senjosi'cua ba'ima'ija'bë caguë, mai jëayete re'huabi. Moisés
ira coca toyani jo'case'e'ru güina'ru yo'obi Jesús: "Si'acua gu'a jucha ro'ire crusu sa'cahuëna
reoni senjosi'cua, ja'ancua yua Riusu bënni senjosi'cua ba'iyë" toyani jo'case'e ba'iji.
14 Ja'nca toyani jo'case'e ba'iguëna, Riusu yua bain jucha ro'ire bacuani bënni senjoñe
ro'taguëbi si'a bain jëayete masi güesebi. Judío bain, judío bain jubë ba'ima'icua, si'acuabi
Cristo junni tonse'ere ro'tani, yë'ë bënni senjoja'ñete jëani, yë'ë naconi gare ju'iñe beoye
ba'ija'bë caguë, Cristoni junni toñe maina raobi. Baguë re'oye yo'ojai coca Abrahamni cani
jo'case'e'ru, Riusu Espíritute coni baye poreyë mai.

La ley y la promesa

15 Yureca, yë'ë bain sanhuë, Riusu coca Abrahamni cani jo'case'ere te'e ruiñe masiye
yëtoca, bonse ëja bain yo'ojën ba'iyete ro'tani ye'yejë'ën. "Yë'ëbi junni huesëja'yete ro'taguë,
yë'ë bonsere coni baja'cuare cani jo'caza" caguë, ba cocare te'e ruiñe toyani, bain ëjaguëna
jo'cayë bacua. Ja'nca cani jo'cani, ja'nrëbi junni huesëguëna, bain ëjaguëbi baguë coca toyani
jo'case'ere'ru güina'ru yo'o güeseji. Tin yo'oye yëcua ba'itoca, bacuare ënseji. Ba ëjaguë toyani
jo'case'e'ru tin yo'oye gare porema'iñë caguë ënseji.
16 Riusu yua Abrahamni re'oye yo'ojai cocare cani jo'caguëna, yequëcuabi tin yo'oye
gare porema'iñë. "Më'ë bainguë zoe raija'guëbi si'a ën yija bain jubëanre choini, yë'ë
bainre bacuare re'huaja'yete masi güeseja'guë'bi" Abrahamni cani jo'cabi Riusu. Ja'nca
cani jo'casi'quëbi "Më'ë bain zoe raija'cua" camaji'i. "Më'ë bainguë zoe raija'guë" cabi.
Ja'nca cato, te'eguë se'gare cabi Riusu. Ja'nca cani jo'caguëbi baguë Raoja'guëreba Cristo
hue'eguëte cabi.
17 Ja'nca cani jo'caguëna, ahamni re'oye yo'ojai cocare cani jo'caguëna, yequëcuabi tin
yo'oye gare porema'iñë. "Më'ë bainguë zoe raija'guëbi si'a ën yija bain jubëanre choini,

yë'ë bainre bacuare re'hua Moisés ira coca toyani jo'case'e cuatrocientos treinta tëcahuëan jë'te toyani jo'case'e ba'iguëna, yequëcuabi ja'an cocare ëñani, Riusu cani jo'case'e'ru tin cocare re'huaye gare poremaë'ë. Riusu yua baguë coca yo'oja'yete cani jo'casi'quëbi gare tin yo'oma'iguë, baguë cani jo'case'ere'ru güinareba'ru te'e ruiñe yo'oja'ye baji'i.

18 Ja'nca ba'iguëna, yequëcuabi bainre yihuojën, "Moisés coca ira toyani jo'case'ere te'e ruiñe yo'ojën ba'itoca, Riusu re'o bain ruiñe poreyë mai" cajën, yua Riusu coca cani jo'case'ere'ru tin yihuocua ba'iyë. Ja'nca yihuocuabi "Riusu coca yo'oja'ye cani jo'casi'quëbi gare yo'oma'iji" cajën ba'iyë. Ja'nca cajën ba'icuata'an, te'e ruiñe cama'iñë bacua. Riusubi baguë bain re'huaja'yete Abrahamni cani jo'casi'quë sëani, maibi Riusu re'o bain re'huasi'cua ba'iye ti'añë mai.

19 Yureca, yë'ëbi Moisés ira coca toyani jo'case'ere mësacuani yihuoguë, gu'a coca ba'iye gare cama'iñë yë'ë. Re'o coca ba'iji. Riusubi ja'an cocare Moisesni cani jo'caguë, bain gu'a jucha yo'ojën ba'iyete bacuani masi güeseza caguë, ja'an cocare Moisesni cani jo'cabi Riusu. "Yë'ë Raoja'guëreba ba'iguëte Abrahamni cani jo'casi'quë, ja'an bainguë zoe raija'guëbi ti'añe tëca, Moisés ira coca toyani jo'case'ere te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën" cani, ba cocare Moisesna jo'cabi. Ja'nca jo'caguë, bainni quëani achomaji'i. Ru'ru, baguë anje concuani quëani achoguëna, ja'nrëbi bacua yua Moisesni quëani achoni jo'cahuë. Ja'nca jo'cajënna, Moisés yua Riusu bainguë cuencuesi'quëbi bainre ñë'coni, Riusu coca guanseni jo'case'ere bacuani quëani achoguë baji'i.

20 Ja'nca ba'iguëna, Riusubi baguë guanse cocare cani jo'cato, ai jai jubë concuabi quëani achohuë. Ja'nca quëani achorena, Riusu coca yo'oja'yete ja'nca'ru jo'camaji'i. Baguë se'gabi baguë bainguë Abrahamni cani jo'cabi.

El próposito de la ley

21 Yureca, yë'ëbi Moisés ira coca toyani jo'case'ere mësacuani quëaguë, Riusu coca yo'oja'ye cani jo'case'e'ru tin guansema'iji cayë yë'ë. Riusubi yëtoca, yeque cocare maini guanseye poreji. Guanseguëna, maibi achani te'e ruiñe yo'oni, gare junni huesëye beoye ba'ire'ahuë. Ja'nca ba'itoca, Riusubi mai te'e ruiñe yo'ojën ba'iyete ëñani, maini bojoni, maire baguë re'o bainre re'huani baye poreji.

22 Ja'nca ro'taguëta'an, Riusubi maire ja'nca ëñama'iji. Baguë coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca caji: "Si'a bainbi gu'a jucha yo'ojënna, bacuani bënni senjoñe bayë yë'ë" cabi. Ja'nca cani jo'casi'quëbi baguë coca yo'oja'yere'ga ro'tani, güina'ru yo'oza caguë ëjoji. Si'a bain Jesucristoni si'a recoyo ro'tacua, ja'ancuare baguë re'o bainre re'huani baji.

23 Ja'nca re'huani baye ro'taguëbi Jesucristote yuta maina raoma'iguë ba'isi'quëbi maini ëñaguë, Moisés ira coca toyani jo'case'e'ru te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën guanseguë baji'i. Yë'ë Raoja'guë ti'añe tëca ba guanse cocare yo'ojën ba'ija'bë caguë, maire ja'nca guanseguë baji'i.

24 Ja'nca guanseguë ba'iguëna, maibi ba cocare achani te'e ruiñe yo'ojën, Riusu yëye'ru yo'oye ye'yejën baë'ë. Ja'nca ba'ijënna, ja'nrëbi baguë Raoja'guë Cristo hue'eguëbi maina ti'anni, yequë ma'are maini ëñobi. Yë'ë Cristo hue'eguëni si'a recoyo ro'tatoca, mësacua gu'a juchare saoni senjoni, Riusu re'o bainre mësacuare re'huani bayë caguë, maini mame coca masi güesebi.

25 Ja'nca masi güeseguëbi yuara maina ti'ansi'quë ba'iguëna, baguëni si'a recoyo ro'taye poreyë mai. Ja'nca ro'tatoca, ba guanse coca Moisesna jo'caguëna, maibi ja'an cocare gare se'e guaja yo'oye beoye ba'iyë.

26 Yureca, Jesucristoni si'a recoyo ro'tajën ba'itoca, Jesucristoni te'e zi'inni ba'ijën, Riusu mamacuareba re'huasi'cua ba'iyë mësacua.

27 Jesucristoni recoyo te'e zi'inni, bautiza güeseni, baguë yëye se'gare yo'ojën ba'itoca, baguë ba'iye'ru te'e ba'ijën, Riusu bainreba re'huasi'cua ba'iyë mai.

28 Ja'nca ba'ijën, tin yija bain ba'iyete, ëmëcua, romicua ba'iyete, ta'yejeiye ëja bain, ta'yejeiye beoye ba'icua ba'iyete, ja'an ba'iyete gare ëñañe beoye ba'icua'ë mai. Si'a jubë bain Jesucristoni si'a recoyo ro'tani Jesucristoni te'e zi'inni ba'ijënna, Riusubi maini ëñani, si'acuabi te'e ba'iyë caji.

29 Mësacuabi Cristoni ja'nca te'e zi'inni ba'ijën, Abraham bain raija'cua cani jo'case'e'ru ba'ijën, Riusu mamacua re'huasi'cua ba'iyë. Riusu coca yo'oja'ye cani jo'case'e'ru mësacua yua Jesucristo naconi te'e zi'inni Riusu bainreba ba'iyë.

4

1-2 Yureca, Riusu ye'yoyete quë'rë se'e ye'yeni masijë'ën caguë, ën cocare'ga mësacuani quëayë yë'ë. Bonse ëjaguëbi baguë junni huesëja'yete ro'tani, Yë'ë bonse si'ayete yë'ë zinna jo'caza caguë, ba jo'cajai cocare toyani, ba uti toyase'ere baguë bainna insibi. Insini, ja'nrëbi jë'te junni huesëguëna, baguë mamaquë yuta irani tëjima'iguëbi baguë taita bonsere coni baye porema'iji. Baguë irani tëjiye tëca ëjoguëna, yequëcuabi ba bonsere re'huacaijën,

taita guanseni jo'case'e'ru yo'ojën, ba zin hua'güeni guansejën yo'o con hua'güe'ru baguëte
ëñajën cuirajën ba'iyë. Ja'nca ba'ijënna, ja'nrëbi irani tëjini, baguë taita bonse si'ayete coni
baye poreji.
3 Riusu'ga maire güina'ru ëñaguë baji'i. Ru'ru, Moisés ira cocare maina jo'cani, Te'e ruiñe
yo'ojën ba'ijë'ën guanseni, ën yija bain ëjacuare cuencueni, maini guansecaicuare re'huani
jo'cabi. Zin hua'na te'e ruiñe yo'oye carajën ba'icuare maire ëñani, maire ja'nca guanse
güesebi Riusu.
4 Ja'nca guanse güeseguë, ja'nrëbi baguë cuencuesirën ti'anguëna, baguë Zin Jesucristote
maina raobi. Mai ba'iye'ru ba'ija'guë caguë raoguëna, ën yija baingobi baguëte të'ya
raigona, baguë yua mai yo'ojën ba'ise'e'ru Moisés ira coca guanseni jo'case'ere achani
yo'oguë baji'i.
5 Ja'nca yo'oguë ba'iguëbi maire ëñabi. Ba guanse cocare gare se'e guaja yo'oye
beoye ba'ija'bë caguë, mai gu'a jucha yo'ojën ba'ise'e ro'ina junni tonbi. Ja'nca junni
tonguëna, yureca maibi baguë naconi te'e zi'inni ba'ijën, baguë naconi Riusu mamacuareba
re'huasi'cua ba'iyë.
6 Ja'nca re'huasi'cua ba'ijënna, Riusubi baguë Espíritute maina raobi. Raoguëna, baguë Zin
Espíritubi mai recoñoa gaje meni baguë, yua maire bojo recoyo huanoñe re'huani, maini
bojoreba güi güeseji: "Taita, yë'ë Taita" güijën bojoyë mai.
7 Riusu Espíritu bacuabi ja'nca bojojën ba'ijënna, Riusubi ba guanse cocare maini gare
se'e guaja yo'oye guansema'iji. Baguë mamacuare maire re'huani bani, si'a baguë bayete
maina ro insini jo'caji.

Pablo se preocupa por los creyentes

8 Yureca, mësacua ja'anrë yo'ojën ba'ise'ere ro'tajë'ën. Mësacua yuta Riusu ba'iyete
huesëcua ba'ijën, mësacua huacha riusuñana gugurini rëinjën, mësacua ira bain ba'isi'cua
yo'ojën ba'ise'e'ru ba huacha riusuñana ro guaja yo'o conjën ba'nhuë.
9 Ja'nca ba'isi'cuabi yureña Riusu ba'iyete te'e ruiñe ye'yeni masihuë. Riusubi baguë
ba'iyete mësacuani ëñoguëna, mësacuabi baguë ba'iyete masihuë. Ja'nca masicuabi ¿guere
yo'ojën, mai Taita Riusure ro jo'cani senjoni, mësacua huacha riusuñani se'e gugurini rëiñe
ro'taye'ne? Mësacua ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru se'e guaja yo'oye yëjën, mësacuabi
ro yo'oyë. Ja'nca yo'otoca, ba huacha riusuñabi mësacuani cuirani coñe gare porema'iji.
Mësacuabi quë'rë se'e ai guaja yo'ocua ruiñë.
10 Ja'nca ruinjën, mësacua ira bain ba'isi'cua fiesta umuguseña yo'ojën ba'ise'e'ru ba ti'an
umuguseña, si'a tëcahuëan jo'caye beoye yo'oñu cayë mësacua. Ja'nca yo'oma'itoca, mësacua
yequërë huaji yëjën, Riusubi conma'iji cajën, ai guaja yo'ojën ba'iyë.
11 Ja'nca ba'ijënna, mësacuare ai oiguë ro'tayë yë'ë. Mësacuani Cristo ba'iyete quëani achoni
consi'quëbi yequërë ro guaja yo'ohuë yë'ë.
12 Yë'ë bain sanhuë, mësacuani senreba señë yë'ë. Yë'ë ba'iyete ëñani, yë'ë ba'iye'ru
güina'ru ba'ijë'ën. Bojo recoyo re'huani, guaja yo'oye beoye ba'ijën, Cristoni te'e zi'inni
ba'ijë'ën. Yë'ë yua Moisés ira coca guansese'ere guaja yo'oye gare jo'cani, mësacua naconi
te'e ba'iguë ti'ansi'quë sëani, yë'ë ba'iye'ru güina'ru ba'ijë'ën. Ja'nca mësacuana ti'anni
ba'iguëna, mësacuabi yë'ëni bojoni, gare güeye beoye baë'ë.
13 Yë'ë mësacuana ru'ru ti'anni ba'ise'ere ro'tajë'ën. Rau neni ju'in hua'guë ba'isi'quëbi
mësacuana ti'añe bahuë yë'ë. Ti'anni ba'iguë, mësacuani Cristo cocarebare quëani achoguëna,
14 mësacuabi yë'ë rau base'ere ëñañe porema'icua'ru ba'isi'cuata'an, mësacuabi yë'ëre
gu'aye ëñamaë'ë. Yë'ëre saoni senjomaë'ë. Banhuë. Mësacuabi yë'ëre bojojën ëñani, mësacua
ba'iruna ti'an güeseni, Riusu anjeni re'oye ëñañe'ru yë'ëni re'oye ëñani bojojën, yë'ëre
cuirahuë mësacua. Cristo ba'iye'ru ba'iye yë'ëre ëñani, yë'ëni bojojën cuirahuë mësacua.
15 Yë'ëre ja'nca re'oye yo'osi'cuata'an, yureña mësacuabi yë'ëre re'oye yo'oye
ro'tama'ijënna, ai oiyë yë'ë. Yë'ë ru'ru ti'anni ba'ise'ere ro'tato, mësacuabi yë'ëni ai bojojën
baë'ë. Yë'ëbi sentoca, mësacua baye si'ayete yë'ëna ro insire'ahuë. Poretoca, mësacuabi
mësacua ñacore rutani, yë'ëna ro insire'ahuë.
16 Ja'nca ba'isi'cuareta'an, yureña mësacuani ëñato, yë'ëni je'o bacua'ru ëñoñë mësacua.
Mësacuani te'e ruiñe ba'i cocare quëani achoguëna, yë'ëni gare se'e yëma'icua'ru ëñoñë
mësacua.
17 Ja'nca ëñojënna, mësacuani coqueye ye'yocuare caye bayë yë'ë. Bacuabi mësacua jubëna
ti'anni, mësacuani ro re'o cocare cani achojën, mësacuani re'oye yo'oye gare ro'tama'iñë. Ro
re'o cocare mësacuani cani achojën, mësacua re'o cocare bacuani sa'ñeña caye ro'tajën, yë'ëre
gu'aye cajën, yë'ëre jo'cani senjojë'ën, mësacuani yihuoyë bacua.
18 Mësacuani re'oye yo'oye ro'tacuabi mësacuani re'o coca catoca, bojoyë yë'ë. Yë'ëbi
mësacua naconi beoguëbi ja'anre achatoca, bojoyë yë'ë.

19 Ja'nca bojoguë ba'ito, yureña yë'ë bain sanhuë, ja'ancua, mësacuani coquejën cajënna,
mësacua ba'iyete ai oiguë ëñañë yë'ë. Cristoni si'a recoyoreba ro'tajën, baguë yëye se'gare
te'e ruiñe yo'oye ro'tajën, Cristo ba'iye'ru güina'ru ba'iye ëjojën ba'ijë'ën caguë, mësacua
ba'iyete ai oireba oiguë ëñañë yë'ë.
20 Mësacuabi yë'ë ye'yose'e'ru tin yo'ojënna, yë'ë yua mësacuani cocare toyaguëbi mësacua
naconi ba'ija'ma caguë, yë'ë yua gue ro'taye beoye cagu ë ba'iyë yë'ë. Mësacua naconi ba'iye
poretoca, mësacuani quë'rë te'e ruiñe yihuoguë care'ahuë yë'ë.

El ejemplo de Agar y Sara

21 Yureca, mësacuabi Moisés ira coca toyani jo'case'ere te'e ruiñe yo'oni Riusu bain ruiñe
yëjënna, mësacuani ñaca senreba senni achayë yë'ë: ¿Ba ira coca toyani jo'case'ere te'e ruiñe
achani masiye mësacua?
22 Ja'an cocare ëñajën, Abraham yo'oguë ba'ise'ere masiyë mësacua. Samu zin hua'nani
baguëña baguë. Ja'nca baguëbi ru'ru ba'iguëni ba yo'o con hua'go Agar hue'ego naconi
baguëña. Yo'je raisi'quëni baguë rënjoreba Sara hue'ego naconi baguëña.
23 Ja'nca baguë, ru'ru raisi'quë, Ismael hue'eguëte cu'eto, Abraham se'gabi yo'oguë,
Riusu coca cani jo'case'ere ro'tama'iguë, Zinni baza caguë, ba yo'o con hua'go naconi
zin cu'ejaquëña. Yo'je raisi'quëca, Isaac hue'eguëte cu'eto, Riusu coca yo'oja'yete cani
jo'case'ere ro'taguë, baguë rënjoreba naconi zin cu'ejaquëna, Riusu coca cani jo'case'e'ru
ti'an raquëña baguë.
24 Ja'an cocare achani ro'tato, Riusubi maini ñaca ye'yoye yëji: Ja'an romi hua'na tin
ba'ijënna, Riusubi güina'ru samu coca tin cocare baguë bainni cani jo'cabi. Yeque cocare
cani jo'cato, Sinai casi cubëte ba'iguë, ba ira cocare Moisesna cani, maina si'a jëja guanseye
jo'cabi. Ja'an cocare ro'tato, Agar hue'ego ba'isi'co'ru ba'iji. Ai guaja yo'o consi'co ba'igona,
bain hua'nabi ba ira guanse cocare te'e ruiñe yo'oye yëtoca, ro guaja yo'oye bayë.
25 Bago mami Agare ro'tato, Arabe bain cocabi Sinai cubëte ro'tayë. Ai guaja yo'o consi'co
ba'igona, judío bain yureña Jerusalén huë'e jobona sani, Riusuna gugurini rëinjën, bago
ba'ise'e'ru güina'ru ba'iyë. Bago ro guaja yo'o congo ba'ise'e'ru ro guaja yo'ojën, Moisés ira
guanseni jo'casi cocare yo'oye yëyë.
26 Yeque coca cani jo'case'ere ro'tato, Riusu coca yo'oja'yete Abrahamni cani jo'case'e
ba'iji. Ja'an cocare si'a recoyo ro'tacuabi yua Abraham rënjoreba Sara hue'ego ba'isi'co'ru
güina'ru ba'iyë. Bainni ro guaja yo'o coñe beoye bacoña. Riusu bainreba casi'cua güina'ru
ba'iyë. Baguë coca yo'oja'yete cani jo'case'ere si'a recoyo ro'tajën ba'icua sëani, Riusuni
te'e zi'inni ba'ijën, baguë naconi baguë guënamë re'oto ba'i jobote si'arën ba'ijën, baguë
mamacua casi'cua ba'ijën, gare carajeiye beoye ba'ija'cua ba'iyë mai.
27 Riusu cocare ëñajën, yeque quë'rore'ga ñaca masini, yë'ë yure case'ere ro'tajë'ën:
Yë'ë baingo garasi'co, zinre të'ya raiye porema'igo, gare ja'siye ai yo'oma'isi'co ba'igona,
më'ëni ai ta'yejeiye bojo güeseja'guë'ë yë'ë.
Ja'nca bojogo ba'ija'co sëani, si'a bainni quëani achogo bojogo ba'ijë'ën.
Më'ë të'ya raiye porema'ise'ebi yureña jo'cani senjosi'co ba'igota'an, jë'te ai jai jubë zin
hua'nani bani ba'ija'go'co.
Ënjëni bojogo ba'igo'ru quë'rë jai jubëni bani ba'ija'go'co, cani jo'case'e ba'iji.
28 Ja'an cocare ro'tajën ba'ijë'ën, yë'ë bain sanhuë. Mai hua'na yua Riusu bainreba
ba'icuabi baguë coca yo'oja'yete si'a recoyo ba'ijën, Riusu mamacua re'huasi'cua ba'iyë
mai. Maire ja'nca re'huaguë, baguë coca yo'oja'yete cani jo'case'e'ru güinareba'ru yo'oji
baguë. Abrahamni cocare cani jo'caguë, Më'ë yua zin hua'guëni baja'guë'ë cani jo'caguë,
baguë coca case'e'ru güina'ru yo'oguë, Isaac hue'eguëte baguëna, insini jo'cabi. Ja'nca insini
jo'caguë, maire'ga güina'ru baguë bayete insini jo'caji Riusu.
29 Yureca yeque cocare ro'tani ye'yejë'ën. Abraham se'gabi zinni baza caguë, Ismael
hue'eguëni baguëna, ja'nrëbi yo'je, Isaacbi ti'anguëna, Ismaelbi yua Isaacni ai je'o baguëña.
Riusu Espíritu conguë jo'casi'quëni ai hui'ya yo'oguëña. Ja'nca yo'oguëna, yureña bain
Moisés ira coca yo'oye ro'tacua, ja'ancua'ga maini güina'ru je'o bayë.
30 Ja'nca bajënna, Riusu coca Abrahamni cani jo'case'ere ro'tani ye'yejë'ën. Ñaca cani
jo'cabi: "Ba hua'go Agar hue'ego, bago mamaquë Ismael, bacuare gare saoni senjojë'ën.
Yo'o congo sëani, bago mamaquëbi më'ë bayete coni baye gare porema'iji. Më'ë rënjoreba
mamaquë ba'iguë, yë'ë insija'ye ba'iguë, Isaac hue'eguë, ja'anguë se'gabi më'ë bayete coni
baja'guë'bi." Ja'an coca toyani jo'case'ere ro'tani, coquejën ye'yocuabi mësacuana ti'anjën,
Moisés ira guanse cocare te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën cajënna, mësacua yua gare coque güeseye
beoye ba'ijë'ën.
31 Yureca, yë'ë bain sanhuë, ja'an cocare mësacuani yihuohuë yë'ë. Ja'nca yihuoguëna,
ñaca te'e ruiñe ye'yejën ba'ijë'ën: Riusu re'o bain ba'iye yëtoca, Moisés ira coca guanseni
jo'case'ere yo'oye beoye gare ba'iyë mai. Riusu Raosi'quëreba Jesucristo hue'eguëni si'a

recoyo ro'tasi'cuare sëani, Riusubi yua baguë re'o bainrebare maire re'huani maini baji.
Ja'nca sëani, Cristo yëyete jo'caye beoye yo'ojën, bojojën ba'ijë'ën.

5

Firmes en la libertad

1 Ja'nca baguëni si'a recoyo ro'tajënna, Cristobi gare se'e maini ro guaja yo'o güesema'iji.
Baguë yëyete jo'caye beoye yo'ojën bojocua se'ga ba'iyë mai. Ja'nca ba'icua sëani, yequëcuabi
ba cocare yo'oye guansetoca, gare se'e ro guaja yo'omajën ba'ijë'ën.
2 Yureca, ñaca te'e ruiñereba achani ye'yejë'ën. Yequëcuabi mësacuani cajën, Moisés ira coca
cani jo'case'ere yo'oñu cajën, mësacua go neño ga'nire tëyoye guansetoca, gare tëyo güeseye
beoye ba'ijë'ën. Ja'nca tëyo güesetoca, Cristobi mësacuani gare coñe beoye ba'iji.
3 Yë'ëbi yihuoguëna, te'e ruiñe achani ye'yejë'ën. Mësacuabi mësacua go neño ga'nire tëyo
güesetoca, ja'nrëbi Moisés ira coca guanseni jo'case'e si'ayerebare te'e ruiñe yo'oye bayë.
4 Riusu re'o bain ruiñu cajën, ba ira cocare yo'o bi'ratoca, Cristo junni tonse'ebi mame
re'huasi'cua ba'iye gare porema'iñë. Riusubi mësacuani ëñani, baguë re'o bainre mësacuare
gare re'huama'iji.
5 Ja'nca ba'iyeta'an, maibi Riusu Espíritute bacua sëani, Riusu re'o bain re'huasi'cua ba'iyë
mai. Ja'nca re'huasi'cuabi Riusu coca yo'oja'yete cani jo'case'ere si'a recoyo ro'tajën, Riusu
in rai umuguse ti'añete jo'caye beoye ëjojën ba'iyë. Aito. Baguë naconi si'arën ba'ijën
ba'ija'cua'ë mai, cajën ëjoyë.
6 Cristobi maire mame re'huani baguëna, Riusubi maire ëñani, baguë re'o bainre maire
re'huani, maini baji. Ja'nca sëani, bain go neño ga'ni tëyose'ere ëñama'iji Riusu. Jesucristoni
si'a recoyo ro'tajën, baguë naconi sa'ñeña te'e yëreba yëjën ba'ijë'ën. Riusubi ja'anre ëñani,
maini ai bojoji.
7 Yureca, mësacuani si'a jëja senni achaye bayë yë'ë. Mësacuabi Cristo naconi te'e zi'inni
ba'icuabi re'oye yo'ojën ba'isi'cuata'an, mësacua ¿queaca ro'tajën, tin cocare achajën, ba te'e
ruiñe ba'i cocare ro jo'cani senjore'ne?
8 Riusu yua mësacuani cuencueni, Cristo bain ba'iye choisi'quëbi tin cocare achani yo'oye
gare guanseye beoye baji'i.
9 Ën cocare achani gare huanë yeye beoye ba'ijë'ën. Riusu cocareba case'e'ru choa
ma'carë se'ga tin yo'o bi'ratoca, si'a jubëbi te'e jëana Cristoni ro'taye gare jo'cani senjoñë.
10 Mësacuabi ja'nca jo'cani senjoñe ro'tacuareta'an, mësacua te'e ruiñe yo'ojën ba'ija'yete
Riusuni señë yë'ë. Senguëna, mësacua tin coca yo'oyete mësacuani jo'cani senjo güeseji. Yë'ë
yua baguë cocarebare mësacuani te'e ruiñe quëani achosi'quëbi mësacua te'e ruiñe achani
yo'oyete jo'caye beoye ëjoyë yë'ë. Yequëcuabi mësacuani tin ye'yojënna, Riusubi bacuani
ëñani, ëja bain ba'icuareta'an, bacuani bënni senjoñe se'ga ba'ija'guë'bi.
11 Yureca, yequëcuabi yë'ë ye'yoyete cajën, mësacua go neño ga'nire tëyo güesejë'ën caji,
yë'ëre cajën ba'iyë. Ja'nca cajën ba'icuabi ro coqueyë. Bacua cayete gare achaye beoye
ba'ijë'ën. Yë'ë yua ja'nca ye'yotoca, judío bainbi yë'ëni je'o bama'ire'ahuë. Ja'nca ye'yotoca,
Cristo junni tonsi coca ye'yoye'ru tin ye'yore'ahuë yë'ë. Ja'nca tin ye'yotoca, judío bainbi
yë'ëni bëinjën ëñama'ire'ahuë.
12 Ja'nca coquejën, mësacuani tin ye'yojën ti'ansi'cuabi cajën, mësacua go neño ga'nire tëyo
güesema'itoca, Riusubi bëinji, ja'anre hui'ya cajën ba'ijënna, Riusubi te'e jëana bacuani bënni
senjoja'guë cayë yë'ë.
13 Ja'nca ye'yocuareta'an, gare achaye beoye ba'ijë'ën, yë'ë bain sanhuë. Riusubi
mësacuani choiguëna, mësacuabi baguë bainreba ba'iye porejën, Cristo cocareba case'e'ru
ro guaja yo'oye beoye te'e ruiñe yo'ojën, baguë naconi te'e ba'ijën bojoyë. Ja'nca ba'icuabi
mësacua ëñare bajën, yë'ë yëye'ru si'aye yo'oza caye beoye ba'ijë'ën. Mësacua gu'a ëase'ere
yo'oye yëtoca, gu'aji. Mësacua yëyete yo'oto, ru'ru sa'ñeña oire bajën, sa'ñeña yo'o conjën
ba'ijë'ën.
14 Moisés ira coca toyani jo'case'ere ro'ta beoye ba'ijë'ën, yë'ë bainni ye'yejë'ën. Riusubi
ja'an cocare baguë bainna jo'caguë, ñaca se'gare ro'taguë jo'cabi: “Mësacua ba'iyete ro'tajën
ba'iye'ru sa'ñeña oire bani ro'tajën ba'ijë'ën” cani jo'cabi.
15 Baguë cani jo'case'e'ru güina'ru yo'oma'itoca, ro mësacua yëse'e se'gare yo'oye ro'tajën,
airu hua'i hua'na yo'oye'ru, sa'ñeña huajën ba'iyë. Ja'nca sëani, mësacua ëñare bajën, sa'ñeña
oire bani conjën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'ima'itoca, mësacua yua Cristo beoye ba'ijë'ën, yë'ë bain
naconi te'e zi'inni ba'iyete gare jo'cajën carajeiyë.

Los deseos humanos y la vida por el Espíritu

16 Mësacuani ja'nca yihuo cocare caguë, ën cocare quë'rë ta'yejeiye yihuoguë ba'iyë yë'ë.
Mësacua yo'ojën ba'iyete cato, Riusu Espíritu caye se'gare yo'ojën ba'ijë'ën. Ro mësacua
ro'tayete yo'oye beoye ba'ijë'ën.

17 Ro mësacua yëse'ere yo'oye ro'tajën, Riusu Espíritu caye'ru gare tin ro'tacua ba'iyë
mësacua. Ën yija bain ro'tayete cato, Riusu Espíritu ro'taye'ru gare te'e ro'taye beoye ba'iyë.
Ja'nca sëani, mësacua ba'iyete ro'tajën, ro yë'ë yëse'ere yo'oye beoye ba'iye cajën, Riusu
Espíritu caye se'gare'ru yo'oye ro'tajën ba'ijë'ën.
18 Ja'nca yo'oye ro'tajën, Riusu Espíritubi mësacuani yo'o güesetoca, Moisés ira coca cani
jo'case'e'ru güina'ru yo'oyete gare se'e ro'tani yo'oye yëma'iñë mësacua.
19 Ën yija bain yo'oye ro'tayete cato, mësacuabi ja'anre re'oye masiyë. Ñaca yo'oye ro'tajën
ba'iyë: Huejama'icuata'an, sa'ñeña yahue bajën a'ta yo'oyë. Bacua gu'a ga'nihuëbi ja'nca
yo'ojën, Riusu cuencueni jo'case'e'ru tin yo'oye ro'tajën, Riusuni gu'aye yo'oyë. Ja'nca
yo'ocuabi bacua gu'a ëase'ere yo'oye jo'caye gare porema'iñë.
20 Riusu ba'iyete güejën, huacha riusu, ro bacua yëse'e se'ga, ja'anre yëjën ba'iyë. Te'e
ruiñe masiza cajën, huati hua'i naconi coca senni achaye yëjën ba'iyë. Ën yija bain'ga
sa'ñeña je'o baye yëjën, bëin cocare sa'ñeña cajën, Yë'ë yua quë'rë ta'yejeiguë ba'iyë cajën,
bacua bainre quë'rë yo'je ba'icuare re'huani saoyë. Bacua huanoñe se'gare'ru yo'oye
ro'tajën, sa'ñeña yo'o coñete gare jo'ca güeseyë.
21 Yequëcua ba'iyete ai gu'aye cajën, bainre huani senjojën ba'iyë. Jo'cha ëaji cajën,
jo'chana güebejën, gue güihuara bojojën, bacua güebe gajecua naconi ganijën, ro bacua
yëse'e'ru ja'nca yo'ojën gu'ajeiyë. Mësacuani ja'nca yo'oma'iñe yihuosi'quëbi yure mësacuani
se'e yihuoguë ba'iyë yë'ë. Ja'nca gu'aye yo'ojën ba'itoca, Riusu ta'yejeiye ba'iyete baguë
bain naconi te'e baza cacuareta'an, Riusubi gare ënseji.
22 Mësacua yua ja'nca yo'oye beoye ba'ijën, Riusu Espíritu yo'o güeseyete yo'oye ro'tajën
ba'ijë'ën. Ja'nca yo'ojën ba'itoca, yequëcua ba'iyete quë'rë ro'tajën, bacuani oire bani coñe
yëjën, Riusu yo'ore conjën ta'yejeiye bojojën, recoyo re'o huanoñe te'e ruiñe masijën ba'iyë.
Mësacua yo'oye yëyete ro'tamajën, yequëcua ba'iyete quë'rë ro'tajën, bacuani re'oye yo'oye
conjën, mësacua bayete bacuana ro insijën, mësacua yo'oja'ye case'ere te'e ruiñe yo'ojën
ba'iyë.
23 Yequëcuabi mësacuani gu'aye yo'ocuareta'an, bacuani re'oye yo'ojën, ro mësacua yëse'ere
yo'oye jo'cajën ba'iyë. Riusu Espíritubi yo'o güeseguëna, mësacuabi ja'nca yo'ojën, Moisés ira
coca toyani jo'case'e yo'oye'ru quë'rë te'e ruiñe yo'ojën ba'iyë mësacua.
24 Jesucristoni si'a recoyo ro'tani baguë yo'ore te'e ruiñe coñe ro'tatoca, ro ën yija ba'iyete
gare se'e ro'taye beoye ba'ijën, ro mësacua yëse'ere yo'oye gare se'e yëye beoye ba'iyë.
25 Yureca, mai yua Riusu Espíritu cayete te'e ruiñe yo'ojën, Espíritu yo'o güeseyete si'a
bainni masi güeseñu cayë.
26 Ro mai yëse'ere gare ro'taye beoye ba'ijën, ro mai ba'iyete ta'yejeiye ëñoñe beoye ba'ijën,
sa'ñeña gu'aye caye beoye ba'ijën, yequëcua quë'rë re'oye ba'iyete ro ëa ëñañe beoye bañuni.

6

Ayúdense unos a otros

1 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacua bain jubë ba'icuare ba'iguëbi Riusuni gu'aye yo'otoca,
mësacua Riusu Espírituni ye'yesi'cua yua ja'an bainguëni bojora'rë yihuojën, re'oye yo'oye
baguëni bëiñe beoye masi güesejë'ën. Ja'nca masi güesejën, mësacua'ga ëñare bajën, güina'ru
gu'aye yo'oma'iñe cajën ba'ijë'ën.
2 Sa'ñeña ba'iyete jo'caye beoye ro'tajën, sa'ñeña conjën, gu'aye yo'oma'iñete si'a jëja
yihuojën ba'ijë'ën. Ja'nca conjën ba'itoca, Cristo yëye'ru te'e ruiñe yo'ojën ba'iyë.
3 Yequëcuabi ja'ansi'cua ba'iyete ro'tajën, Riusuni gare gu'aye yo'oma'iguë'ë yë'ë cajënna,
mësacua yua ja'nca ta'yejeiye camajën ba'ijë'ën. Ja'nca catoca, te'e ruiñe cama'iñë.
4 Mësacua yo'ojën ba'iyete ëñajën, Riusu cocareba cani jo'case'ere te'e ruiñe ro'tajën, Riusu
ëñañe'ru mësacua ba'iyete ëñajën ba'ijë'ën. Ja'nca ëñajën, mësacuabi re'oye yo'ojën ba'itoca,
Riusuni surupa cajën bojojën ba'ijë'ën. Mësacua bain yo'oye'ru quë'rë re'oye yo'ojën ba'itoca,
ta'yejeiye camajën ba'ijë'ën.
5 Riusu se'gabi mësacua yo'ojën ba'ise'ere ëñani bojotoca, re'oye ro'tajën bojojë'ën. Riusubi
ëñani bojoma'itoca, mësacua se'gabi mësacua recoyo yo'oyete baguëni te'e ruiñe senni
achajën, baguë coñe se'gare ro'tajë'ën.
6 Mësacuabi Riusu cocarebare ye'yejën, yequëbi masiye ye'yoguëna, ba ye'yoguëni re'oye
ro'ijën, baguëni re'oye bojo güesejë'ën.
7 Yureca, gare coque güeseye beoye ba'ijë'ën. Riusu yëye'ru tin yo'otoca, baguë bënni
senjoja'ñete jëaye gare porema'iñë. Riusubi si'a bain yo'ojën ba'iyete ëñani, ga bainguëni
yo'oja'yete cuencueni re'huacaiji.
8 Mësacuabi yua ro mësacua yëse'e se'gare yo'ojën ba'itoca, mësacuabi ro sa'ntijën, bënni
senjosi'cua ba'ija'cua'ë. Mësacuabi Riusu Espíritu yëye se'gare yo'ojën ba'itoca, mësacua ai

bojoreba bojo recoyo huanoñe ba'ijën, Riusu naconi si'arën ba'ijën, gare junni huesëye beoye ba'ija'cua'ë.
9 Ja'nca ba'ija'cua sëani, ai yo'ojën ba'ito'ga, Riusu Espíritu yo'o caye se'gare jo'caye beoye te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'an yo'ore jo'caye beoye yo'ojën ba'itoca, Riusu cuencuesirën ti'anguëna, Riusubi maini ai ta'yejeiyereba bojo güeseja'guë'bi.
10 Ja'nca sëani, mai porese'e'ru si'a bainni re'oye yo'ojën bañuni. Cristo bainreba, mai jubëre concua, ja'ancuare quë'rë ta'yejeiye re'oye yo'ojën bañuni cayë yë'ë.

Advertencias y saludos finales

11 Yureca, mësacuani despidie bi'raguë, yë'ë se'gabi mësacuani cocare yihuoguë toyayë. Yë'ë jai letra toyase'ere ëñani, yë'ë toyase'ere masijë'ën.
12 Ba coquejën ye'yocuabi mësacuana ti'anjën, bainbi maire re'oye ëñajën ba'ija'bë cajën, mësacuani go neño ga'nire tëyo güeseye ro'tayë. Cristo junni tonse'ebi tëani baja'yete quëani achocuareta'an, judío ëja bainbi bacuani je'o bama'iñe cajën, mësacua go neño ga'nire tëyo güeseye ro'tayë.
13 Bainni ja'nca tëyo güeseye ro'tacuabi Moisés ira coca toyani jo'case'ere yo'oye ro'tama'iñë. Mësacua tëyo güeseja'yete ëñajën, Mësacuani ai re'oye yo'o conhuë cajën, ja'anre ai ta'yejeiye cani achoye ro'tajën ba'iyë bacua.
14 Ja'nca ta'yejeiye cani achocuata'an, yë'ëca Jesucristo yo'oguë ba'ise'e se'gare ta'yejeiye cani achoye ro'taguë ba'iyë yë'ë. Baguëbi crusu sa'cahuëna junni tonguëna, Riusu bainreba ba'iye poreyë mai. Ja'nca cani achoye ro'taguë sëani, ën yija ba'iyete ye'yesi'cua yo'ojën ba'iye'ru gare yo'oye yëma'iguë ba'iyë yë'ë. Bacua yëse'e'ru yo'oye, bacua se'gare'ru huanoñe ba'iye, ja'anre gare yëma'iguë ba'iyë yë'ë.
15 Ja'nca ba'iguëbi bain go neño ga'ni tëyose'ere cato, ëmëje'en yo'ose'e se'ga ba'iguëna, ta'yejeiye ro'tama'iñë yë'ë. Bain recoyo mame re'huase'ere cato, sa'nahuë yo'ose'e ba'iguëna, ai ta'yejeiye ro'tayë yë'ë.
16 Riusubi mame recoyo re'huaguëna, bacua ja'anrë yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani, Espíritu yëye'ru te'e ruiñe yo'ojën ba'icuare cu'eguë, baguë bainre bacuare re'huani baguë, bacuare ai re'oye conguë, bacuani ai bojo güeseji. Yequëcua, Espíritu yëye'ru yo'oye güecuabi, Israel bainguë sëani Riusu re'o bainguë'ë yë'ë cajën ba'icua, ja'ancuare cu'ema'iji Riusu.
17 Yureca, yë'ë yihuo cocare cani tëjihuë yë'ë. Yequëcuabi yë'ëre cajën, Cristo cuencuesi'quë beoji baguë, yë'ëre cajënna, bacuabi rani, yë'ë ja'si nesiruanre ëñaja'bë. Jesucristo yo'ore conguëna, yequëcuabi yë'ëni huaë'ë. Ja'nca sëani, Jesucristoni te'e ruiñe yo'o conguë ba'iyë yë'ë.
18 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mai Ëjaguë Jesucristoni mësacuare senni achaguë, mësacuani recoyo te'e zi'inni ba'iguë, mësacuani bojo güeseja'guë cayë yë'ë. Ja'nca raë'ë. Amén.

San Pablobi
EFESO
Bainni utire toyani saobi

Saludo

1 Yë'ë, Pablo hue'eguëbi, Riusubi yë'ëre cuencueni re'huaguëna, baguëre ta'yejeiye yo'o
conguë ba'iguë'ë. Jesucristobi yë'ëre choini re'huaguëna, baguë yo'ore yo'oguë ba'iyë.
Ja'nca ba'iguëbi, mësacua Cristo bain baguëni si'a recoyo ro'tajën ba'ijënna, mësacua Cristo
bainreba Efeso huë'e jobore ba'icua, ja'ancuani utire toyani saoyë yë'ë.
2 Mai Taita Riusu, mai Ëjaguë Jesucristobi mësacuani ai oijën conjën, mësacuani ai recoyo
bojo güeseja'bë cayë yë'ë.

Bendiciones espirituales en Cristo

3 Yureca, mai Taita Riusure ro'tato, mai Ëjaguë Jesucristo Ja'quë ba'iguëna, baguë
ta'yejeiyereba ba'iyete bojoreba bojojën cañuni. Baguëbi maire ëñani, Yë'ë bain Cristoni si'a
recoyo ro'tajën ba'icuare ta'yejeiyereba re'oye conza caguë, baguë guënamë re'oto bayete
caraye beoye maina jo'cabi.
4 Ën yijare re'huani jo'casirën quë'rë ja'anrë mai ba'ija'yete ro'tani, baguë bainreba
ba'ija'yete cuencueni, Jesucristo tëani baja'yete re'huani tonbi. "Yë'ë bainreba ba'ija'cuabi
gare recoyo tënoreba tënosi'cua ba'ijën, gu'a jucha gare senjosi'cua ba'ija'bë" caguë,
5 mai ba'ija'yete ro'tani, maini ai yëreba yëguë baji'i. Ja'nca yëguë sëani, Jesucristobi
mai gu'a jucha ro'ire junni tonja'ñete ro'tani, mai ba'ija'ye, baguë bainreba ba'ija'yete
cuencueni, Yë'ë re'o zin hua'nare bacuare re'huani baza caguë, baguë yo'oguë ba'ija'yete
bojoguë ro'tani, cuencueni tonbi Riusu.
6 Ja'nca cuencueni tonguëna, maibi yureca baguë ta'yejeiyereba ba'iyete jo'caye beoye
bojoreba bojojën cañuni. Baguë guënamë re'oto bayete maini ai ba'iye ai re'oye jo'caguë
ba'iji. Baguë Zin ai yësi'quë naconi te'e zi'inni ba'icuabi baguë bayete ai coreba cojën, ai
bojoyë mai cajën, baguë ta'yejeiye ba'iyete jo'caye beoye cajën bañuni.
7 Riusubi maini, gu'a jucha yo'ojën ba'isi'cuani ai oiguë basi'quë sëani, baguë Zin Je-
sucristobi crusu sa'cahuëna junni tonguëna, baguë zie jañuni tonse'ebi Riusu bainrebare
re'huasi'cua ba'iyë mai. Mai gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare se'e ro'tama'iguë ba'iji Riusu.
8 Maini ja'nca ai yëreba ai yëguëbi baguë ba'iyete ta'yejeiyereba maini masi güeseji.
9 Baguë ai ba'irën cuencueni re'huase'ere, baguë yurerën tëca yahue masise'ere yurera
maini te'e ruiñe masi güeseji. Baguë Zin Jesucristo raoja'yete zoe ro'tani, maini yureña masi
güesebi.
10 "Baguë raoja'rën ti'anguëna, si'aye yë'ë re'huani jo'case'e, yija re'oto, guënamë re'oto
re'huani jo'case'e beoru ñë'coni baguëna jo'caza" caguë yo'obi Riusu.
11 Ja'nca yo'oguëbi maire'ga cuencueguëna, maibi baguë naconi te'e zi'inni baë'ë. Baguë
ai ba'irën ba'ise'e'ru yurera maire ja'nca zi'inni ba'iji. Ai ta'yejeiye yo'oye pore Ëjaguë sëani,
maire choini baguëna, baguë bayete te'e coni bayë mai.
12 Ja'nca sëani, mai hua'nabi Cristoni si'a recoyo ro'tajën, yequëcua'ru quë'rë ja'anrë
ro'tajën ba'icuabi baguë ta'yejeiyereba ba'iyete bojojën cañuni. Baguë ba'iyete ai ba'iye
quëani achoñuni.
13 Mësacua'ga baguë te'e ruiñe ba'i cocarebare achani, Cristo tëani bayete masini,
mësacuabi ai bojojën, Cristoni si'a recoyo ro'tajënna, Riusubi baguë coca cani jo'case'e'ru
güina'ru yo'oguë, baguë Espíritute mësacuana raoni jo'cani, baguë bainrebare mësacuare
re'huani babi.
14 Ja'nca re'huani baguëna, mësacuabi baguë Espíritute bajën, baguë guënamë re'oto bayete
coja'rën ti'añe tëca bajën, mësacua coni baja'yete te'e ruiñe masiyë. Ja'nca masijën, baguëni
bojojën, baguë ta'yejeiyereba pore Ëjaguë ba'iyete ai ba'iye quëani achojën, si'a bainni masi
güesejën bañuni.

Pablo pide a Dios que dé sabiduría a los creyentes

15 Riusubi maina ja'nca insini jo'caguëna, yë'ë'ga mësacua si'a recoyo ro'tase'ere achani, ai
bojohuë. Mësacuabi mai Ëjaguë Jesusni si'a recoyo ro'tani, si'a baguë bainni ai recoyo oijën
conjënna, yë'ë'ga ja'anre achani,
16 ai bojo recoyo re'huani, Riusuni jo'caye beoye mësacuare surupa caguë, mësacua
ba'iyete Riusuni si'arën senni achaguë ba'iyë yë'ë.

17 Mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusu, mai Ëjaguë Jesucristo Ja'quë, ja'anguëni senni achaguë,
baguë ta'yejeiye masiyete mësacuani te'e ruiñe masi güesejë'ën señë. Baguë ba'iyete re'oye
ye'yeni, baguëni quë'rë se'e ai re'oye masi güesejë'ën, señë yë'ë.
18 Ja'nca masi güeseguëna, mësacuabi Riusu ba'iyete gare huesësi'cua ba'ijën, mësacua yua
baguë ta'yejeiye ba'iyete ai ëama'iñereba masija'cua'ë. Baguë guënamë re'oto bayete mësacua
gare carajeiye beoye coni baja'yete masini, yë'ëre choisi'quë sëani, baguë naconi si'arën
ba'ija'yete conni bazaniñë cajën, si'a baguë bain naconi ai ta'yejeiye bojojën ñë'caja'yete
gare jo'caye beoye ëjojën ba'ija'cua'ë.
19 Baguë ta'yejeiyereba pore Ëjaguë ba'iyere'ga masija'cua'ë mësacua. Mai gare ëñama'ise'e
ba'iye'ru quë'rë ai ta'yejeiye yo'oye poreguëbi baguë bainre, Cristoni si'a recoyo ro'tacuare
sëani, maire ai ta'yejeiye ai re'oye conni cuiraji. Ja'nca ai ta'yejeiye yo'oye poreguëna, maibi
yuara masiyë,
20 Cristo junni tonsi'quëni huajë güesesi'quë sëani. Maina Raosi'quëreba ba'iguëbi junni
tonguëna, mai pore Ëjaguë Riusubi baguëni huajëreba huajë güeseni, si'a guënamë re'oto
ba'icua'ru quë'rë ta'yejeiye Ëjaguëre baguëte re'huani, baguë jëja ca'ncona bëa güesebi.
21 Ja'nca bëa güeseguë, si'a guënamë re'oto ëjacua, si'a ën yija re'oto ëjacua, si'a ëjacua ba'ijën
ba'isi'cua, si'acua'ru quë'rë ai ta'yejeiye Ëjaguëre ba Cristore re'huani baguëni guanse
güesebi Riusu.
22 Ja'nca guanse güeseguëbi ba je'ocua si'acuare ta'yejeiye ënseni, bacua, baguë bayere'ga
si'ayete yë'ë bayete jo'cani, Yë'ë bayete si'aye bajë'ën më'ë'ga, caji. Yë'ë bainreba jubë si'a
jubëte ñë'coni, bacua quë'rë ta'yejeiyereba Ëjaguë ba'ijë'ën, caji.
23 Ja'nca cani jo'caguëna, mai yua Cristo bain jubëreba ba'ijën, Cristoni te'e zi'inni ba'icua
ba'ijën, baguëre yo'o concua re'huasi'cua ba'iyë mai. Ja'nca re'huasi'cua ba'ijënna, baguë
bayete cato, gare carajeiye beoye maina si'arënreba ro insireba insini jo'caguë, maina ai
re'oyereba ai re'oye cuiraji Cristo.

2

Salvos por el amor de Dios

1 Yureca, mësacua ja'anrë ba'ijën ba'ise'ere ro'tato, mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'e
ro'ire gare bënni senjoja'cua se'ga ba'ijën ba'nhuë. Riusuni gare huesëcua ba'ijën,
2 ro ën yija bain yo'ojën ba'iye'ru gu'aye yo'ojën, zupai huati ëñoñe se'gare'ru yo'ojën
ba'ijën ba'nhuë mësacua. Ai gu'a huati sëani, si'a bainni coqueza caguë, Riusu yëye'ru maini
tin yo'o güeseji. Riusu guanseni jo'case'e'ru si'a bainni gare tin yo'o güeseji baguë.
3 Ja'nca yo'o güeseguëna, mai si'acua'ga zupai huati yëye'ru yequërëña yo'ojën ba'ijën
ba'nhuë. Ro mai gu'a ëase'e se'gare ro'tajën, gu'aye yo'oye se'gare ro'tajën, yo'o bi'rajën
ba'nhuë mai. Si'a ën yija bain yo'oye'ru güina'ru yo'ojën, Riusu yëye'ru gare yo'oye güejën,
Riusu bënni senjoja'cua se'ga ba'ijën ba'nhuë mai.
4 Ja'nca ba'isi'cuareta'an, Mai Ëjaguë Riusu, yua si'a bainni oire bani caraye beoye coñe
yëguëbi maire ai ta'yejeiye ai yëguë, maini bënni senjoñe ro'tama'iguë baji'i.
5 Maire bënni senjoja'ñe ba'ise'ere ro'tato, ro gu'aye yo'ojën ba'isi'cua, mai se'gabi mame
recoyo re'huaye gare porema'icua ba'ijën ba'nhuë. Ja'nca ba'isi'cua ba'ijënna, Riusubi
maire ai ba'iye ai yëguëbi mame recoyo ba'icuare maire re'huani, baguë re'o bainre
re'huani, Cristo naconi maire babi. Ja'nca sëani, Riusu se'gabi re'oye yo'oye yëguë, mësacuare
tëani, mësacuani baji.
6 Ja'nca tëani baguëbi, baguë ba'i re'otore maire masi güeseni, Cristo Jesús huajë güesesi'quë
naconi maini te'e bëa güeseji. Baguë naconi carajeiye beoye si'arën ba'i güeseji maire.
7 Ja'nca güeseguëbi bacuani ai ba'iye ai oire baguë, baguë ba'i re'oto ba'ija'rën ba'ijënna, si'a
baru ba'icuani maire ëñoñe ro'taji. "Ëñajë'ën. Ro gu'a jucha yo'ojën ba'isi'cuabi yë'ë yëye'ru
yo'oye gare poremajënna, bacuani ai ba'iye ai oire baguë, mame recoyo bacuare re'huani,
yë'ë ba'i re'otona tëani bahuë. Cristo Jesús naconi yë'ë bayete te'e coni bacua ba'iyë bacua"
maire caja'guë'bi Riusu.
8 Ja'nca sëani, Riusu tëani base'ere cato, baguë se'gabi mësacuani oire bani, mësacuare tëani
babi. Ro mësacua yo'ojën ba'ise'ebi baguë ba'iruna ti'añe gare porema'icua baë'ë. Mësacuabi
Cristoni si'a recoyo ro'tajënna, baguë se'gabi mësacuare tëani babi baguë.
9 Mësacua se'gabi baruna ti'añe ro'tajën, Re'oye yo'oni ti'anza cajën ba'icuata'an, ti'añe
gare porema'iñë. Yë'ë se'gabi re'oguë sëani, Riusu bainguë ruën'ë yë'ë catoca, Riusubi
yëma'iji. Ja'nca sëani, Riusu se'gabi maini oire bani, maire tëani baji.
10 Riusubi maire re'huani jo'ca bi'raguë, re'oye yo'oye se'gare ro'taja'bë caguë, maire
Cristo Jesusna te'e zi'in güeseye ro'tani, maire tëani re'huani jo'cabi baguë.

La paz que tenemos por medio de Cristo

11 Ja'nca sëani, mësacua ja'anrë yo'ojën ba'ise'ere ro'tani, mësacua Cristo naconi yure
mame re'huase'ere bojojën ba'ijë'ën. Mësacua yua judío bain jubë ba'ima'icua ba'ijënna,
judío bainbi mësacuani ëñani, mësacuare cajën, Gu'ana'ë. Si'si yo'o bain'ë. Go neño ga'ni
tëyoma'isi'cua'ë, mësacuare cajën baë'ë. Ja'nca ba'icuabi Riusu re'o bain, go neño tëyosi'cua
cajën ba'icuata'an, mësacua ba'ise'e'ru quë'rë re'o bain beohuë, ro ën yija bain ro'tajën
yo'osi'cua sëani.
12 Mësacuare ja'nca gu'aye cajën ba'icuata'an, mësacua yua Cristoni gare huesëcua ba'ijën
ba'nhuë. Ja'nca ba'ijën, judío bain jubë naconi te'e ba'iye poremajën ba'nhuë. Judío bainbi
Riusu ira coca toyani jo'case'e, baguë yo'oja'yete ro'tajënna, mësacuabi bacua naconi te'e
ro'taye yëjën ba'icuata'an, Riusu bain mame re'huasi'cua ba'iye poremai'huë. Riusu coñete
cato, mësacuare gare beoguë ba'nji.
13 Ja'nca ba'ise'eta'an, yureca Riusu te'e jubë bainreba re'huasi'cua ba'iyë mësacua. Cristo
Jesusni huesëcua ba'isi'cuareta'an, yureca Cristobi mësacua gu'a jucha ro'ire junni tonguëna,
baguë naconi Riusu te'e bain re'huasi'cua ba'iyë.
14 Ja'nca junni tonni, mai si'acuare te'e zi'in güeseni, maini sa'ñeña bojo güeseni, maini baji.
Yëquëna hua'na judío bainbi yua mësacua judío bain jubë ba'ima'icua naconi sa'ñeña ai je'o
bajën ba'isi'cua ba'ijënna, yureca maire sa'ñeña bojocuare re'huabi.
15 Cristo yua crusu sa'cahuëna junni tonguëna, judío bain ira coca guanseni jo'case'ere
ro guaja yo'oye gare se'e ro'tamajën ba'iyë. Ja'nca ba'ijënna, Riusubi ba samu bain jubëan
sa'ñeña je'o basi'cuare ëñaguë, ba samu jubëan ba'icua yequëcuare choini, baguë te'e jubë
bainrebare re'huani, sa'ñeña bojojën ba'i güesebi Riusu.
16 Gare se'e je'o bama'ija'bë caguë, baguë Zin Jesucristote ën yijana raoni crusu
sa'cahuëna junni ton güesebi Riusu. Ja'nca junni tonguëna, mai si'acuabi te'e jubëna zi'inni,
sa'ñeña recoyo te'e bojojën ba'iye poreyë. Riusu bainreba te'e ba'iye poreyë mai.
17 Cristobi ën yijana rani, si'a jubëan bainni baguë bojo güese cocare quëani achoguë,
mësacua judío bain jubë ba'ima'icua, Riusuni huesëcuani, yëquënare'ga Riusuni masicuani,
si'acuani te'e cocare quëani achoguë raji'i. Riusu coca zoe cani jo'case'e'ru yo'oguë raji'i.
18 Ja'nca raisi'quëbi quëani achoguë, Si'a bain jubëan ba'icua, judío bain, judío bain jubë
ba'ima'icua, si'acuabi Riusu Raosi'quëreba ba'iguëni si'a recoyo ro'tatoca, Riusubi baguë
Espíritute maina raoguëna, mai si'acuabi Taita Riusuna te'e ti'añe poreyë.
19 Ja'nca quëani achosi'quë sëani, yua tin bain gu'aye yo'ocua mësacuare gare se'e caye
beoye ba'iji. Riusubi mësacuare choini, baguë te'e jubë bainreba ba'icuare re'huani baji.
Ja'nca re'huani baguë, baguë naconi te'e zi'in güeseni, baguë re'o bain jubëre mësacuare
re'huani baji.
20 Riusure ta'yejeiye yo'o concua, baguë cocareba quëani achocua, ja'ancuabi cajën
ye'yojënna, güina'ru ba'iji mësacuare. Jesucristoni si'a recoyo ro'tareba ro'tajën, baguë
naconi te'e zi'inni ba'ijën, Riusu bain jubëre carajeiye beoye re'huasi'cua ba'iyë.
21 Ja'nca re'huasi'cua ba'ijën, Cristona recoyo te'e zi'inni ba'ijën, baguë yo'o se'gare re'oye
yo'o conjën, ën yija gu'a ëase'ere gare se'e ro'taye beoye ba'ijënna, Cristobi baguë re'o
bainrebare mësacuare quë'rë re'oye re'huani baji.
22 Re'huani baguëna, mësacuabi baguë yo'o cuencuese'e se'gare yo'ojën, Riusu Espíritubi
mësacua naconi te'e ba'iguëna, mësacua yua Riusu naconi quë'rë te'e ruiñe'ru recoyo zi'inni
ba'ija'cua'ë.

3

Pablo encargado de llevar el evangelio a los no judíos

1 Yureca yë'ë yua Cristo Jesusni yo'o conguë ba'iguëbi baguë cocarebare mësacua judío
bain jubë ba'ima'icuani quëani achoguëna, yequëcuabi yë'ëre preso zeanni, yë'ëni bayë
ënjo'on. Ja'nca preso zeansi'quëbi mësacua ba'iyete Riusuni senguë ba'iyë yë'ë.
2 Riusubi mësacuani ta'yejeiye re'oye coñe ro'taguëna, mësacua yua achahuë. Mësacua yua
judío bain jubë ba'ima'icuareta'an, Riusubi yë'ëre cuencueni, mësacuani ta'yejeiye yo'o coñe
guanseni saobi.
3 Ja'nca guanseni saoguëna, yë'ë'ga mësacuana coca toyani saoguë, baguë guansese'ere
quëahuë. Baguë se'gabi mësacuani ta'yejeiye conza caguëna, mësacuana sani, baguë coñete
mësacuana yo'oye ro'tayë yë'ë.
4 Ja'nca yo'oye ro'taguëna, mësacuabi yë'ë uti toyase'ere coni, ëñani, ja'nrëbi, Riusu
ta'yejeiye coñe, Cristo raose'ere caguë, ja'anre te'e ruiñe masija'cua'ë.
5 Baguëre ta'yejeiye coñete cato, ja'anrë ba'isi'cuani gare quëani achoma'iguë baji'i.
Baguë se'gabi yahue masini, yurera baguëre ta'yejeiye yo'o concua, baguë cocarebare
quëani achocua, ja'ancuani yurera masi güesebi Riusu. Baguë Espíritute raoni, baguë
cuencuesi'cua se'gani masi güesebi.

6 Ja'nca masi güeseguëna, yurera baguë ta'yejeiye yo'o coñete masiyë mai. Judío bain se'ga
baguë bainreba cuencuesi'cua ba'ijënna, yurera si'a bain, judío bain jubë ba'ima'icuare'ga
cuencueni baza caguë yo'o bi'raji Riusu. Si'a bain baguë Zin Jesucristoni si'a recoyo
ro'tacua, ja'ancuabi baguë te'e jubë bainreba re'huasi'cua ba'ija'cua'ë. Ja'nca re'huasi'cua
ba'ijën, si'a Riusu bayete judío bain naconi te'e coni baja'cua'ë. Bacua naconi te'e bojojën,
Jesucristoni te'e zi'inni ba'ija'cua'ë. Riusu yua ja'anrë cani jo'casi'quëbi yurera ja'nca yo'oji.
7 Ja'an cocarebare mësacuani quëani achoguë ba'iyë yë'ë. Riusubi yë'ëre cuencueni,
baguë ta'yejeiye coñete yë'ëni masi güeseguë, yë'ëre ai re'oye yo'obi. Ja'nca yo'oguë, baguë
ta'yejeiyereba yo'oye poreguëbi baguëre ta'yejeiye yo'o conguëre yë'ëre re'huani, mësacuana
yë'ëre saobi.
8 Riusu bain jubë ba'icua'ru quë'rë yo'jereba ba'iguëreta'an, Riusubi yë'ëre cuencueni,
mësacua judío bain jubë ba'ima'icuana yë'ëre saobi. Ja'nca saoguëna, baguë cocarebare
mësacuana quëani achoguë ba'iyë yë'ë. Cristoni si'a recoyo ro'tajën ba'itoca, baguë ta'yejeiye
bayete ai ëama'iñereba carajeiye beoye mësacuana ro insini jo'caguë ba'ija'guë'bi.
9 Yeque cocare'ga si'a bainni masi güeseye yë'ëre guansebi Riusu. Si'aye re'huani
jo'casi'quëbi yë'ëre guanseguëna, baguë yurera yo'oja'yete si'a bainni masi güeseyë yë'ë.
Baguë yua ai ba'irën yo'oye ro'taguë, yurerën tëca bainni masi güeseye beoguëbi yurera
baguë cuencueni ro'tase'ere yo'o bi'raji Riusu.
10-11 Ja'anre si'a ën yija bain, si'a guënamë re'oto quë'rë ta'yejeiye ëjacuare'ga, si'acuani
masi güesejë'ën cabi. Yë'ë bainreba jubëni ëñani, yë'ë masireba masini yo'ose'ere ye'yejë'ën
caji. Si'a bain, judío bain jubë ba'icua, judío bain jubë ba'ima'icua, si'acuabi Cristo Jesusni
si'a recoyo ro'tani baguë yëye se'ga yo'ojën ba'icua, ja'ancuare yë'ë bainreba jubëre re'huani
bayë yë'ë, caji. Ja'nca re'huani baguëna, mësacua ëñani, yë'ë masireba masiye re'huani
jo'case'ere ye'yejë'ën. Ja'anre si'arën yo'oye ro'tahuë yë'ë, caji.
12 Ja'nca caguë, baguë bainre maire re'huaguëna, yureca baguëni gare huaji yëye beoye
ba'iye poreyë mai, baguëni si'a recoyo ro'tajën ba'icua sëani. Mai yëye ba'irën baguëna
ti'anni coca senni achajënna, bëinma'iji. Maire gare etoni saoye beoye ba'iji Riusu.
13 Ja'nca sëani, yë'ëbi mësacuani oire bani conza caguë, ai yo'oguëna, ja'nji recoyo bacuare
re'huaye beoye ba'ijë'ën. Quë'rë jëja recoyo re'huani ba'ijë'ën. Yë'ëbi ai yo'oguë ba'iguëta'an,
mësacua yua quë'rë ta'yejeiye ba'icua ba'ija'cua'ë.

El amor de Cristo

14 Ja'nca sëani, mai Taita Riusuni si'a recoyobi senreba senguë ba'iyë yë'ë.
15 Si'a ën yija bain, si'a guënamë re'oto ba'icuare'ga, si'acua baguë bainrebare re'huani
basi'cua, ja'ancuare senreba senguë ba'iyë yë'ë.
16 Si'ayete baguëre sëani, baguëni senreba senguë, baguë Espíritu bacuare mësacuare
re'huajë'ën, cayë yë'ë. Ja'nca re'huani, mësacua huaji yëye beoye ba'icuare re'huaji. Jëja
recoyoreba bacuare re'huaji mësacuare.
17 Mësacuabi Cristoni si'a recoyo ro'tani ba'ijën, Cristo yua mësacua naconi te'e ba'iguë,
yua baguë ba'iyete quë'rë ai ba'iye mësacuani masi güeseji. Baguë yua mësacuani ai yëreba
yëguëna, mësacua yua baguë ba'iyete quë'rë te'e ruiñe masini, baguëni quë'rë se'e recoyo
zi'inni ba'iyë.
18 Ja'anre Riusuni senreba senguë, mësacua Cristoni zi'inni ba'iye, ja'anre mësacuani
quë'rë ai ba'iye masi güesejë'ën señë. Si'a Riusu bainreba jubë naconi Cristoni te'e zi'inni
ba'iye cato, ai ta'yejeiyereba ai re'oye ba'iji maire. Ai ëama'iñereba ro'tajën ba'icuareta'an,
Riusubi ja'an re'oye ba'iyete mësacuani masi güeseye poreji. Ja'an yo'oyete Riusuni senguë
ba'iyë yë'ë.
19 Riusubi mësacuani ai ba'iye ai carajeiye beoye ai yëreba yëguë, ja'an ai yëyete mësacuani
masi güesejë'ën señë yë'ë. Baguë ta'yejeiyereba ba'iyete mësacuani te'e ruiñe masi güesejë'ën
señë yë'ë.
20-21 Mai Taita Riusu yua ai ta'yejeiyereba pore Ëjaguëte sëani, baguëni ai bojoreba
bojojën cañuni. Baguë yo'oye poreyete cato, re'oye masiye caraji maire. Baguë cuencueni
ro'tase'ere yo'oto, baguë bainreba jubë Jesucristo naconi te'e ba'ijënna, baguë yëye'ru ai
ta'yejeiyereba mai jubë si'acuani yo'o güeseye poreji Riusu. Ja'nca yo'o güeseye poreguëna,
baguëni gare jo'caye beoye ai ba'iye ai ta'yejeiye bojojën cañuni. Amén.

4

Unidos por el Espíritu

1 Riusubi mësacuani ja'nca ta'yejeiye yo'o güeseye yëguë sëani, yë'ë yua preso
zeansi'quëta'an, Riusu yo'o coñe ba'iguëbi mësacuani si'a jëja yihuoguë ba'iyë. Mësacua
yua Riusu te'e bainreba re'huasi'cua sëani, baguë yëye se'gare te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën.

2 Yequëcua naconi ba'ijën, bacua ba'iye'ru quë'rë yo'je hua'na'ru ëñojën, bacuani re'oye
yo'ojën ba'ijë'ën. Bacuabi huacha yo'otoca, bacuani bëinmajën, bacua yëyete ro'tajën,
bacuani oire bajën conjë'ën.
3 Riusu bainreba jubë ba'icua, si'acuani conjën, bojo güeseye ro'tajën ba'ijë'ën. Mësacua
si'acua yua Riusu Espírituna te'e zi'inni ba'icua sëani, Riusubi ja'nca yëji.
4 Riusu bainreba ba'i jubë yua te'e jubë ba'icua'ë mai. Ba'ijënna, Riusu Espíritubi mai
si'acuani gaje meni baji. Mai si'acua Jesucristo choisi'cua ba'ijën, baguëni recoyo te'e zi'inni
ba'icuabi baguë naconi carajeiye beoye ba'ija'cua ba'ijën, te'e ëñajën ëjojën ba'iyë mai.
5 Mai si'acuabi mai Ëjaguëreba se'gani recoyo te'e ro'tajënna, baguë Espíritubi maina gaje
meni baguë, mai recoyore tënoto, gare te'e tënosi'cua ba'iyë mai.
6 Ja'nca te'e tënosi'cua ba'ijënna, mai Taita Riusubi baguë mamacuare maire te'e re'huani
baji. Ja'nca baguëbi mai ta'yejeiyereba Ëjaguë ba'iji. Si'aruan ba'iguëbi mai si'acua naconi
gare jo'caye beoye te'e ba'iji.
7 Mai naconi ja'nca te'e ba'iguëbi baguë bainreba jubë ba'icua, ga bainguëni tin yo'o
coñe, maini ta'yejeiye yo'o güeseji. Cristobi yo'o güeseguëna, ga bainguëbi tin yo'ore yo'oye
poreguëna, si'a jubëbi sa'ñeña te'e conjën ta'yejeiye yo'ojën ba'iyë.
8 Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca caji:
Baguë yua guënamë re'otona mëiguë saiguë, ai ta'yejeiye yo'oguë, baguëre je'o bacuani
ñu'ñojeija'guëbi.
Ja'nca yo'oguëbi baguë bainni ta'yejeiye yo'o yo'oye porecuare re'huaguëna, ga bainguëbi
tin yo'o yo'oye poreja'guë'bi, toyani jo'case'e ba'iji.
9 Yureca mëiguë saija'guë'bi caguëna, mësacua yua ja'an cocare ro'tani ye'yejë'ën. Ru'ru, ën
yijareba tëca gajeye babi baguë.
10 Ja'nca gajeni ba'ini, ja'nrëbi se'e guënamë re'otona mëji'i. Ja'nca mëisi'quëbi yua guënamë
re'oto si'a re'otoreba quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë re'huasi'quë baji'i. Ja'nca ba'iguëbi, baguë cani
jo'case'e'ru yo'oguë, si'a baguë bainre ta'yejeiye yo'o yo'oye porecuare re'huabi.
11 Ja'nca re'huaguëna, yequëcuabi baguëre ta'yejeiye yo'o conjën, baguë bainreba jubë si'a
jubëte ëñajën cuirajën ba'iyë. Yequëcuabi baguë cocarebare bainni masi güesejën ba'iyë.
Yequëcuabi si'a huë'e joboñana ganijën baguë cocarebare quëani achojën ba'iyë. Yequëcuabi
te'e huë'e jobo bain jubëte ëñajën, Riusu cocarebare ye'yojën ba'iyë.
12 Ja'nca ta'yejeiye yo'o güesebi Cristo. Yë'ë bainreba ba'icuabi yë'ë ba'iyete re'oye ye'yejën,
sa'ñeña re'oye conni cuiraye masijën, si'a jubëbi quë'rë jëja recoyo re'huani jaijeija'bë caguë,
baguë bainni ta'yejeiye yo'o güesebi.
13 Ja'nca sa'ñeña conni cuirajën, si'a jubëbi Riusu Zin Cristoni si'a recoyoreba te'e ruiñe
ro'tajën ba'ija'cua'ë. Cristobi ru'ru maini re'oye yo'o conguëna, mai si'a jubëbi güina'ru
yo'ojën, baguë yo'ore ta'yejeiyereba yo'o conjën ba'ija'cua'ë.
14 Ja'nca ba'ijën, baguë ba'iyete ye'yema'isi'cua'ru gare se'e ba'ima'iñe cajën ba'iyë. Baguë
ba'iyete huesëjën ba'itoca, yequëcuabi tin yihuojënna, ro huesë ëaye recoyo te'e ruiñe
ro'taye porema'iñë. Yogu tayoye huesëjën ba'itoca, sao ziayabi bacuare ro memoji. Ja'nca
huesëcua'ru huesëjën, si'a bain ro re'o coca cacuani achajën, ro coque güesejën ba'iyë. Ja'nca
ba'ijënna, ba coquecuabi bacua bayete ro tëani bayë. Ja'nca coque güesejën ba'itoca, Riusubi
yëma'iji.
15 Mai yo'o yo'oye cato, ñaca yëji Cristo. Baguë cocareba cani jo'case'ere te'e ruiñe cajën,
sa'ñeña oijën conjën, baguë masiye'ru re'oye masijën, baguë ba'iye'ru güina'ru ba'ijë'ën, caji
Cristo. Baguëbi caguëna, te'e ruiñe achani, Jaë'ë cajën, güina'ru yo'ojën ba'ijë'ën. Baguë yua
mai ta'yejeiyereba Ëjaguëre sëani, baguë ba'iye'ru te'e ba'ijë'ën.
16 Ja'nca ba'itoca, baguë bainreba jubë si'a jubëbi baguë naconi quë'rë se'e te'e zi'inni ba'ijën,
quë'rë jëja recoyo bacua re'huajën ba'ija'cua'ë. Baguë yëye'ru te'e yo'ojën, baguë ta'yejeiye
yo'o conjën, sa'ñeña oire bajën cuirajën, recoyo quë'rë re'oye te'e zi'inni ba'ija'cua'ë mai.

La nueva vida en Cristo

17 Yureca, mai Ëjaguë yihuoye'ru, mësacuani si'a jëjareba yihuoguë ba'iyë yë'ë. Gu'a bain,
Riusure huesëcua, ja'ancua yo'ojën ba'iye'ru gare se'e yo'oye beoye ba'ijë'ën. Bacua yo'o
yo'oye ro'tayete cato, ro ro'tajën, ro yo'ojën ba'iyë.
18 Riusu yëyete gare ro'taye beoye ba'ijën, baguëre yo'o coñe gare yo'omajën ba'iyë. Ja'nca
sëani, baguë ba'iyete huesëjën, baguëni te'e zi'iñe beoye ba'ijën, zijei re'oto se'gare ro rënni
ganojën ba'iyë.
19 Re'oye yo'oyete cato, bacua yua yo'oye gare huesëcua'ru ruincua se'ga ba'ijën, si'a bacua
gu'a ëase'e se'gare yo'oñu cajën, gare jo'caye beoye gu'ajeijën ba'iyë bacua.
20 Mësacuaca Cristo ba'iyete ja'nca ye'yemaë'ë.
21 Mësacua yua Cristo cocarebare te'e ruiñe achajën, baguë ba'iyete te'e ruiñe ye'yejën
ba'itoca, gu'a bain yo'oye'ru gare yo'oye beoye ba'iyë mësacua.

22 Ja'nca sëani, mësacua ja'anrë yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani senjojë'ën. Ja'nca yo'ojën
ba'isi'cuabi Riusu bënni senjoja'cua se'ga ba'ijën ba'nhuë. Mësacua yua ro ro'tajën, gu'aye
yo'oye se'gare yo'ojën ba'nhuë.
23 Ja'nca yo'ojën ba'isi'cuabi yureca mame recoyo re'hua güesejë'ën. Mame re'hua güeseni,
ja'nrëbi mësacua ba'iye si'aye Riusu ba'iye'ru te'ereba ba'iyë.
24 Ja'nca ba'icuabi Riusu cuencueni re'huani jo'case'ere ye'yejën, baguë ru'rureba yëse'ere
ye'yejën, baguë yëye'ru re'oye yo'ojën, baguë bainreba yo'oye cuencuese'ere te'e ruiñe
yo'oye se'ga ro'tajën ba'ijë'ën.
25 Ja'nca ba'icua sëani, gare se'e coquemajën ba'ijën, si'a bainni te'e ruiñe se'ga cajën
ba'ijë'ën. Mai jubë si'acua yua Cristoni recoyo te'e zi'inni ba'icua sëani, ja'nca yo'ojën
ba'ijë'ën.
26 Yequëni bëintoca, baguëni gu'aye yo'oye beoye gare ba'ijë'ën. Baguëni bëiñe ja'ansi
umuguse jo'cani se'e ro'tama'ijë'ën.
27 Ja'nca yo'oma'itoca, zupai huatibi mësacuani zeanni toñe poreji. Ja'nca sëani, baguë
coqueyete jëani, mësacua bëinjën ba'iyete jo'cani se'e rotama'ijë'ën.
28 Bonsere jianjën ba'isi'cua banica, gare se'e jiañe beoye ba'ijë'ën. Re'o yo'o yua si'a jëja
te'e ruiñe yo'ojën, mësacua curi te'e ruiñe cojën ba'ijë'ën. Coni, ja'nrëbi bonse caracuana ro
insiye poreja'cua'ë.
29 Gu'a coca caye beoye ba'ijë'ën. Yequëcuani cocare cato, re'o coca se'gare cajën ba'ijë'ën.
Bacuani bojo güeseza cajën, bacuani re'oreba coca se'gare cajën ba'ijë'ën. Ja'nca cajën
ba'itoca, Riusubi bacuani quë'rë re'ojei güeseni, bacuani quë'rë re'oye coñe poreji.
30 Ja'nca sëani, gu'a cocare caye beoye ba'ijën, Riusu Espírituni sa'nti güeseye beoye
ba'ijë'ën. Mësacua yua Riusu Espírituni te'e zi'inni ba'icuabi Riusu bain tëani baja'yete te'e
ruiñe masijën ba'iyë. Ja'nca sëani, Espírituni sa'nti güeseye beoye ba'ijë'ën.
31 Gare gu'aye yo'oye senjoni ba'ijë'ën. Yequëcuani gu'aye yo'omajën ba'ijë'ën. Yequëcuani
sa'nti güeseye beoye ba'ijë'ën. Yequëcuani bëiñe beoye ba'ijë'ën. Yequëcuani gu'aye caye
beoye ba'ijë'ën. Yequëcuani je'o cocare caye beoye ba'ijën, bacua gu'aye yo'ose'ere je'o caye
beoye ba'ijë'ën.
32 Ja'nca caye beoye ba'icuabi re'o coca se'gare cajën ba'ijë'ën. Yequëcuani oire bajën
bojo güeseye cajë'ën. Bacua gu'aye yo'ose'ere gare se'e ro'tama'iguë'ë yë'ë, bacuani cajë'ën.
Mësacua gu'aye yo'ojën ba'ise'ere cato, Cristobi ja'an ro'ire junni tonguëna, Riusubi gare se'e
ro'tama'iguë ba'iji.

5

Cómo deben vivir los hijos de Dios

1 Mësacua yua Riusu mamacua ai yësi'cua sëani, Riusu ba'iye'ru ba'iye ro'tajën ba'ijë'ën.
2 Ja'nca ba'ijën, yequëcuani jo'caye beoye oire bajën conjën, bacuani ai yëjën ba'ijë'ën.
Cristobi maini oire baguë conse'e'ru yequëcuani güina'ru yo'ojën ba'ijë'ën. Baguë yëyete
yo'oza cama'iguëta'an, mai ro'ire crusu sa'cahuëna junni senjosi'quë baji'i. Ja'nca ba'iguëna,
Riusubi ëñani, Cristo ai yëguë yo'ose'ere re'oye ro'tani, baguë ai bojobi.
3 Mësacua yua Riusu bainreba re'huasi'cua sëani, ëmëcua romicua sa'ñeña yahue bani
a'ta yo'oye, ja'anre yëni yo'oye, si'a gu'a ëase'ere cato, gare ro'taye beoye ba'ijë'ën. Riusu
bainreba ba'icuabi ja'anre sa'ñeña coca caye beoye gare ba'ijë'ën, gu'ana sëani.
4 Güina'ru sa'ñeña gu'a coca caye beoye ba'ijën, ro caye beoye ba'ijën, ro huere cocabi
yequëcuani sa'nti güeseye beoye ba'ijë'ën. Yequëcua ba'iyete coca cato, re'o coca se'gare
cajën, bacuare Riusuni surupa cajën ba'ijë'ën.
5 Ën coca yua te'e ruiñe ba'i cocare sëani, gare huanë yeye beoye ba'ijë'ën. Ëmëcua romicua
sa'ñeña yahue bani a'ta yo'ojën ba'icua, ja'an yo'oye ro'tacua, bacua ro gu'a ëase'e se'gare
ro'tajën ba'icua, ja'an si'acuabi Riusu ba'i jobona gare ti'añe beoye ba'ija'cua'ë. Bonse ba
ëaye ba'icua'ga gare ti'añe beoye ba'ija'cua'ë. Ja'ancua yua Riusuni gu'a güecua ba'iyë. Ja'nca
ba'icuabi Riusu bainreba jubë, Cristo naconi te'e ba'icua, gare carajeiye beoye ba'icua,
ja'ancuana gare ñë'caye porema'iñë.
6 Ja'nca sëani, mësacua yua ëñare bajën, bain coquecuani achamajën ba'ijë'ën. Re'oye
achoye cacuata'an, ro coqueye se'gare yo'ojën ba'iyë. Ja'nca gu'aye yo'ojën, Riusuni ro
achajën, zupai huatire concua se'ga ba'iyë. Ja'nca ba'ijënna, Riusubi bacua si'acuani ai bënni
senjoja'guë'bi.
7 Ja'nca bënni senjoja'guë ba'iguëna, mësacua ëñare bajën, bacuana gare zi'iñe beoye
ba'ijë'ën.
8 Mësacua ja'anrë yo'ojën ba'ise'ere cato, bacua yo'ojën ba'iye'ru güina'ru yo'ojën ba'nhuë.
Ro zijei re'otore rënni ganojën ba'nhuë. Riusure gare huesëcua ba'ijën ba'nhuë. Ja'nca
ba'isi'cuabi yureta'an Cristoni si'a recoyo ro'tajën ba'icuabi Riusuni masini si'ani, mia

re'oto se'gare ganijën ba'iyë mësacua. Ja'nca ba'icuabi yequëcuani ja'an mia re'oto ganiñete masi güeseza cajën, Riusu yo'oguë ba'iye'ru re'oye yo'ojën ba'ijë'ën.
9 Ja'nca yo'ojën ba'ijën, Riusu bainreba ba'iyete masi güesejënna, si'acuabi ëñani, mësacua te'e ruiñe yo'ojën ba'iye, mësacua re'oye yo'ojën ba'iye, Riusu yëye'ru yo'ojën ba'iye, ja'anre ëñani masiyë.
10 Ja'nca sëani, mësacua yo'ojën ba'iyete cato, mai Ëjaguë yëyete ro'tajën, jo'caye beoye te'e ruiñe yo'ojën ba'ijënna, baguë yua mësacuani ëñani bojoji.
11 Gu'a bain zijei re'otona ro rënni ganoñete cato, bacua ro yo'ojën ba'iye'ru gare yo'oye beoye ba'ijë'ën. Ja'nca ba'icuabi bacua ro gu'aye yo'ojën ba'iyete bacuani masi güesejën ba'ijë'ën.
12 Bacua gu'aye yo'ojën, bacua yahue yo'ojën ba'iyete ro'tato, sa'ñeña cani achoye beoye ba'ijë'ën, gu'ana sëani.
13 Yureca, mai hua'na Riusu bainreba ba'icuabi baguë yëyete yo'ojën, Riusu ba'iyete yequëcuani ai miañe ëñojën, bacua zijei re'oto rënni ganojën gu'aye yo'oyete bacuani masi güeseyë mai.
14 Mësacua yua ën coca cani jo'case'ere ro'tajën, ja'anre te'e ruiñe masijë'ën:
Cainsi hua'guë sëta raiye'ru, ju'insi hua'guë go'ya raiye'ru, ja'an'ru ba'iguëbi zijei re'otobi sani, mia re'otona eta raijë'ën.
Ja'nca raiguëna, Cristobi mia re'otore më'ëni te'e ruiñe gani güeseji.
Baguë ba'iyete më'ëni te'e ruiñe masi güeseji.
Ja'nca cani jo'case'e ba'iguëna, mësacua yua Riusu ba'iyete yequëcuani ai miañe ëñojën, bacuani masi güesejën ba'ijë'ën.
15 Ja'nca sëani, mësacua ëñare bajën, Riusuni masicua yo'ojën ba'iye'ru caraye beoye yo'ojën ba'ijë'ën. Riusuni huesëcua yo'ojën ba'iye'ru gare yo'oye beoye ba'ijë'ën.
16 Ën yija bainbi jo'caye beoye gu'aye yo'ojën ba'icua sëani, mësacua porese'e'ru si'arën re'oye yo'ojën ba'ijë'ën.
17 Ja'nca sëani, mësacua yua ro ro'tani yo'oye beoye ba'ijë'ën. Riusu yëyete jo'caye beoye masiye ro'tajën, baguë yo'o se'gare yo'ojën ba'ijë'ën.
18 Mësacua yua jo'chana gare güebeye beoye ba'ijë'ën. Ja'nca güebetoca, si'arën gu'aye se'gare yo'o bi'rayë. Riusu Espíritu gaje meni bañu cajën, ja'an se'gare ro'tajën ba'ijën, baguë bojo güeseye'ru bojojën ba'ijë'ën.
19 Ja'nca bojojën, yequëcuani bojo güesejën ba'ijë'ën. Mai Ëjaguë ba'iyete bacuani bojoye yihuojën, si'a ganta cocabi baguë ta'yejeiye ba'iyete bojoreba bojojën cani achojën, bojo recoñoa sa'ñeña te'ereba re'huani ba'ijë'ën.
20 Ja'nca bojojën ba'ijën, mësacua yua si'aye mai Taita Riusu ro insini jo'case'ere ro'tajën, gare jo'caye beoye baguëni surupa cajën ba'ijë'ën. Mai Ëjaguë Jesucristo maire oireba oiguë conguë ba'ise'ere ro'tajën, ja'nca bojojën, Riusuni surupa cajën ba'ijë'ën.

La vida familiar del cristiano

21 Yureca mësacua yua Cristo ta'yejeiyereba ba'iyete ro'tajën, baguëni caraye beoye achani baguë yo'ore yo'ojën, güina'ru sa'ñeña ba'iyete ro'tajën, mësacua bain'ru quë'rë yo'je ba'icua'ru bacuani ëñojën, bacuani re'oye ëñajën ba'ijë'ën.
22 Romicua, mësacua yua Cristo ta'yejeiyereba ba'iyete ëñajën, baguë cayete achani Jaë'ë cajën, güina'ru mësacua ënjë ta'yejeiye ba'iyete ëñajën, baguë cayete achajën Jaë'ë cajën, baguëni yo'o conjën ba'ijë'ën.
23 Mësacua ënjë yua mësacua ëjaguëre sëani, baguëni ja'nca yo'o conjën ba'ijë'ën. Cristo ba'iyete cato, baguë yua güina'ru si'a baguë bainreba jubë Ëjaguëbi ba'iji, bacuani tëani baguë sëani.
24 Riusu bainreba jubë si'acuabi Cristo ta'yejeiyereba ba'iyete ëñajën, baguë cayete achajën, te'e ruiñe yo'ojënna, güina'ru mësacua romicua yua mësacua ënjë ta'yejeiye ba'iyete ëñajën, baguë cayete achajën, te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën.
25 Ëmëcua, mësacua yua mësacua rënjoni ai oire bajën conjën, bagoni ai yëreba yëjën ba'ijë'ën. Cristobi baguë bainreba jubëte ai oire baguë, Bacuare tëani baza caguë, bacua ro'ire junni toñe tëca bacuani ai yëreba yëguë baji'i. Ja'nca ai yëreba yëguëna, mësacua rënjore'ga güina'ru ai yëreba yëjën ba'ijë'ën.
26 Cristobi baguë bainrebare ëñaguë, Gare gu'a jucha beocuare bacuare re'huani baza caguë, baguë cocarebare maini masi güeseguë, mai recoñoare tënoreba tënoguë baji'i.
27 Ja'nca maire tënoguë, Yë'ë bainreba jubë yua ai re'oye ba'icuare re'huani, gare si'si recoñoa beocuare bacuare ta'yejeiyereba re'huani baza caguë, maini ai oireba oiguë, maini ai yëreba yëguë, mai ro'ire junni tonbi baguë.

28 Cristobi ja'nca maini ai yëreba yëguëna, mësacua ëmëcua'ga güina'ru mësacua rënjoni ai
yëreba yëjën ba'ijë'ën. Mësacua carajën ba'iyete ro'tani, mësacua ja'ansi'cua ja'an ba'iyete
baye ro'tajën, mësacua rënjo carago ba'iyete güina'ru ro'tani, bagoni cuirajën ba'ijë'ën. Bago
yua mësacua naconi te'e zi'inni ba'igore sëani, bago carago ba'iyete re'oye ro'tani, bagoni
cuirajën ba'ijë'ën.
29 Bago yua mësacua naconi te'e zi'inni ba'igona, bago aon, bago caña, si'aye bag-
oni cuirajën ba'ijë'ën. Mësacua ja'ansi'cua aon, caña, ja'anre carato, mësacuabi cu'eye
güema'icua'ë. Güina'ru mësacua rënjo carago ba'iyete te'e ruiñe cu'ejën ba'ijë'ën. Cristobi
baguë bainreba carajën ba'iyete te'e ruiñe cuiraye'ru, mësacua güina'ru yo'ojën ba'ijë'ën.
30 Si'a jubë yua Cristoni te'ereba zi'inni ba'icua sëani, maini ai re'oye cuirani conji.
31-32 Ja'an te'e zi'inni ba'iyete cato, mësacua yua ja'anre re'oye ye'yeye ti'anma'itoca,
Riusubi si'a bainni ja'anre masi güesema'iji. Baguë coca cani jo'case'ere achani ro'tajë'ën:
"Yureca, ëmëcuabi bacua pë'caguëte pë'cagote gare jo'cani, bacua rënjoni te'e zi'inni ba'ijë'ën.
Ja'nca ba'ijënna, ba samucuabi te'e bainguë ba'iye'ru ba'iyë." Ja'an coca cani jo'case'ere
ro'tani, Cristo re'huase'ere ye'yejë'ën. Cristobi baguë bainreba jubëte maire re'huani,
maini te'e zi'inni, baguëre yo'o concuare maire re'huani baji.
33 Mësacuani ja'nca cani achoguë, ñaca'ga mësacuani yihuoguë cayë yë'ë. Mësacua ëmëcua
yua ja'ansi'cua ba'iyete ro'tani cuiraye'ru mësacua rënjoni güina'ru ro'tani, bagoni ai ba'iye
ai yëreba yëjën ba'ijë'ën. Mësacua romicua yua mësacua ënjë ta'yejeiye ba'iyete ëñajën, baguë
cayete achajën, Jaë'ë cajën, yo'ojën ba'ijë'ën.

6

1 Mësacua zin hua'na yua Cristo ta'yejeiye ba'iyete ëñajën, baguë cayete achajën, te'e
ruiñe yo'ojën, güina'ru mësacua pë'caguë sanhuë cayete achajën, te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën.
Riusubi ja'an yo'oyete mësacuani guanseni jo'cabi.
2-3 Ën cocare ro'tani masijë'ën: "Mësacua pë'caguëni pë'cagoni te'e ruiñe ëñajën ba'ijë'ën.
Ja'nca ëñajën ba'itoca, mësacua ën yija ba'i umuguseña yua ai zoe ba'ijën, ai bojojën ba'iyë"
guanseni jo'cabi Riusu. Ja'nca cani jo'caguë, ai ta'yejeiye ba'i coca sëani, baguë bainni
guanseni, baguë bojo güeseja'yere'ga quëabi. Ja'nca sëani, ja'an coca guanseni jo'case'ere
ro'tajën, mësacua pë'caguë sanhuëni re'oye achajën ba'ijë'ën.
4 Mësacua ëmëcua yua mësacua zin hua'nani hui'ya yo'omajën, bacuani bëin güeseye beoye
ba'ijë'ën. Mai Ëjaguë yëye se'gare yo'ojën, bacuani ai oire bajën ye'yoni yihuojën, bacuani
bojora'rë si'nsejën irojën ba'ijë'ën.
5 Yureca, mësacua ëja bainni yo'o conjën, bacuabi yo'o cajënna, mësacua ëñare bajën, bacua
cayete achajën, te'e ruiñereba re'oye yo'ojën ba'ijë'ën. Cristo cayete achani yo'oye'ru güina'ru
mësacua ëja bain cayete te'e ruiñe achani, re'oye yo'ojën ba'ijë'ën.
6 Mësacua ëjaguëbi ëñaguëna, ja'anrën se'gabi baguë yo'ore re'oye yo'otoca, mësacua yua
gu'aye yo'oyë, bainguë ëñani bojoye se'gare ro'tacua sëani. Mësacua ëjaguë yo'ore conjën,
gare jo'caye beoye si'a recoyobi re'oye yo'o yo'ojën ba'ijë'ën. Cristo yo'o coñe'ru güina'ru bain
ëjaguë yo'o conjën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'ojën ba'itoca, Riusubi mësacuani ëñani bojoji.
7 Mësacua ëjaguëni re'oye yo'o conjën, Cristoni bojojën ba'ijë'ën. Bain ëñani bojoyete gare
ro'taye beoye ba'ijën, Cristo ëñani bojoye se'gare ro'tajën ba'ijë'ën.
8 Mai Ëjaguë Riusubi si'a bainni ëñani, bacua ta'yejeiye ba'iyete ro'tama'iguë, bacua re'oye
yo'o yo'ose'ere masini, ga bainguëni re'oye ro'ija'guë'bi, bacua re'oye yo'ose'e'ru ba'iye.
9 Mësacua yua ëja bain ba'ijën, yo'o concuare bajën, bacuani re'oye yo'ojën ba'ijë'ën. Yua
mai ta'yejeiye Ëjaguë Cristo guënamë re'otore ba'iguë, baguë yua mësacua ba'iyete ëñaguë,
mësacua yo'o concua'ru quë'rë ta'yejeiye beoyë mësacua caji. Ja'nca sëani, mësacua yo'o
concuare guanseto, bacuani gu'aye caye beoye bajën, bacuani je'o coca caye beoye ba'ijë'ën.

Las armas espirituales del cristiano

10-11 Yureca, mësacuani ñaca yihuoni tëjiyë yë'ë. Riusubi zupai huatini guerra huaguëna,
mësacua yua Riusure yo'o concua cuencuesi'cua ba'iyë. Ja'nca sëani, jëja recoyo re'huaye
re'oye ye'yejë'ën. Riusubi ta'yejeiye yo'oye porecuare mësacuare re'huaye poreguëna, Riusu
yo'oye pore güeseyete si'a jëja ro'tajën ba'ijë'ën. Zupai huatibi ai masiye coqueguëna,
mësacua yua Riusu ta'yejeiye poreyete ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'nca ro'tama'itoca, zupaini
ta'yejeiye ënseye gare porema'iñë mësacua.
12 Ñaca'ga ro'tani masijë'ën. Gu'a bain hua'na ga'nihuëan bacuani huama'iñë mai. Zupai
huati, baguëre yo'o concua si'acua, ja'ancuani, guerra huajën ba'iyë mai. Bacua yua
si'aruanre ganijën, maini coque ëaye yo'ojën ba'iyë. Ën yijare ba'ijën, ma'tëmë re'otore
ba'ijën, bain recoñoare'ga ba'ijën, gu'aye guansejën ba'iyë si'a huati jubëan.
13 Zupaire concua yua ai jai jubë ba'ijënna, zupaibi bacuani ta'yejeiye guanseguë ba'iji.
Ja'nca ba'iguëbi Riusu bainni huani tëjiza caguë, baguë yua Riusu, Riusu bainreba ba'icua,

si'a jubëni ai ta'yejeiye je'o bani huaja'guë'bi. Ja'nca huaguëna, Riusubi mësacuani ta'yejeiye yo'o güeseguëna, mësacua yua jëja recoñoa re'huaye te'e ruiñe ye'yejë'ën. Ja'nca ye'yetoca, zupai huatibi mësacuani tëani senjoñe porema'iji. Mësacua yua Riusu yo'oye porecua'ru re'huasi'cuabi si'a jëja huajën, zupai concua'ru quë'rë ta'yejeiye ba'ija'cua'ë.

14 Ja'nca jëja bajën, zupai jubëni guerra hua bi'rajën, Riusu cocareba case'e'ru te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'ojën ba'itoca, mësacua yua si'a jëja yo'oye porejën, zupai jubëni huaji yëye beoye ba'iyë. Riusu yëye'ru te'e ruiñe yo'ojën ba'ijënna, zupaibi mësacuare gu'a coca caye gare porema'iji.

15 Riusu cocarebare si'a bainna jo'caye beoye quëani achojën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'ojën ba'itoca, ai jai jubë bainbi Riusuni huaye jo'cajën, Riusuni te'e zi'inni ba'iyë.

16 Ja'nca re'oye yo'ojën, Cristoni si'a recoyo ro'taye gare jo'caye beoye ba'ijë'ën. Zupai huesoni senjoñete jëaye ba'icua sëani, baguë toa ya'rire mësacuana cha'coni saoye gare porema'iji. Mësacuare ai gu'a coca caguëta'an, mësacuani huesoni senjoñe gare porema'iji.

17 Mësacua yua Riusu bain tëani bacua sëani, Riusu tëani base'ere huanë yeye beoye ba'ijë'ën. Ja'nca ba'itoca, zupai huatibi mësacuani tëani baye gare porema'iji. Riusu cocarebare'ga quë'rë ai ba'iye ye'yejën, Riusu Espíritubi conguëna, quë'rë se'e ba cocarebare quëani achojën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'itoca, zupaibi mësacuani tëani baza caguëta'an, gare jëja baguë yo'oye porema'iji.

18 Mësacuabi ja'nca jëja bajën, Riusu Espíritubi mësacuani sen güeseye'ru Riusuni si'a jëja jo'caye beoye senjën ujajën ba'ijë'ën. Riusu bain jubë si'a jubëbi sa'ñeña ujajën, Riusuni senreba senjën, zupai jubëni huajën ba'iyë. Ja'nca ba'icua sëani, mësacua yua gare jo'caye beoye Riusuni senjën ba'ijë'ën.

19 Yë'ëre'ga si'a jëja senreba senjën ba'ijë'ën. Yequëcuani Riusu cocarebare quëani achoye poreto, huaji yëye beoye quëani achoguë, Riusu cocare masiye caye te'e ruiñe poreye yëyë yë'ë. Ja'anre ro'tajën, Espíritu coñete senjën, Riusuni yë'ë ba'iyete ujajën ba'ijë'ën.

20 Yë'ë yua ya'o huë'ena preso zeansi'quë ba'iguëta'an, Riusure yo'o conguëbi ba'iyë yë'ë. Ja'nca ba'iguëbi si'a ën yija bain ta'yejeiye ëjacuani Riusu cocarebare quëani achoye bayë yë'ë. Ja'nca sëani, Riusu cuencuese'e'ru ba'iye, baguë cocare si'a jëja te'e ruiñe cani achoye yëyë yë'ë.

Saludos finales

21 Yureca, yë'ë ba'iyete, yë'ë yo'o yo'oyete, ja'anre mësacuani quëaye yëguëbi mai te'e bainguë ai yësi'quë Tíquico hue'eguëte mësacuana saoyë. Cristo yo'ore te'e ruiñe conguë'bi ba'iji baguë. Ja'nca ba'iguëbi yë'ë ba'iye si'ayete mësacuani quëaja'guë'bi.

22 Ja'nca quëaguëna, mësacua yua baguë cocare achani, yëquëna ba'iyete te'e ruiñe masini, jëja recoyo re'huaye poreja'cua'ë mësacua.

23 Yureca, mai Taita Riusu, mai Ëjaguë Jesucristo, bacua recoyo re'o huano güeseyete señë yë'ë. Mësacuani ja'nca re'o huano güesejën, mësacuani ai ba'iye ai carajeiye beoye re'oye yo'ojën ba'ija'bë. Mësacua yua Riusu bain ai yësi'cuabi baguëni si'a recoyo ro'tajën, baguëni ai yëreba yëjën ba'ijë'ën.

24 Mai Ëjaguë Jesucristoni jo'caye beoye ai yëreba yëjën ba'icua, si'acuabi Riusu bayete carajeiye beoye ro coni bajën ba'ijë'ën. Ja'nca raë'ë. Amén.

San Pablobi
FILIPOS
Bainni utire toyani saobi

Saludo

1 Yureca, yë'ë, Pablo hue'eguë, yë'ë te'e bainguë Timoteo naconi, Jesucristore yo'o conjën
ba'icuabi utire toyani, mësacua Riusu bainreba Cristoni recoyo zi'inni ba'icua si'acua,
Filipos huë'e jobore ba'icuana saojën, mësacua ëja bain, bacua concuare'ga utire toyani
saojën ba'iyë yëquëna.
2 Ja'nca toyani saojën, mai Ja'quë Riusu, mai Ëjaguë Jesucristo, bacua yua mësacuani oireba
oijën conja'bë. Mësacuani ai recoyo bojo güeseja'bë, senjën ba'iyë mësacuare.

Oración de Pablo por los creyentes

3 Yureca, mësacua ba'iyete ro'tato, gare jo'caye beoye mësacuare ujaguë, Riusuni surupa
caguë ba'iyë yë'ë.
4 Mësacua si'acuare Riusuni ujaguë, ai bojoreba bojoguë, Riusuni senguë ba'iyë yë'ë.
5 Mësacua yua ru'rureba tëhuojën, yureña tëca yë'ëni jo'caye beoye conjën, Riusu cocare-
bare quëani achoye te'e yo'o conjënna, yë'ë yua mësacua ba'iyete Riusuni ai ba'iye ai surupa
caguë ba'iyë yë'ë.
6 Ëñere te'e ruiñe ro'taguë ba'iyë yë'ë. Riusubi mësacuani cuencueguë, baguë re'o yo'o
cuencuese'ere mësacuani yo'o güese bi'raguë, baguë yua gare jo'caye beoye quë'rë re'o yo'ore
mësacuani yo'o güeseguë ba'iji. Jesucristo in raiye tëca, baguë ba'iye'ru te'e ba'ija'ye tëca
ja'nca mësacuani re'oye yo'o güeseguë ba'iji.
7 Yë'ë yua mësacuani ai recoyo bojoguë sëani, mësacuare ja'nca te'e ruiñe ro'taguë ba'iyë
yë'ë. Riusubi yë'ëre cuencueni, baguëre ta'yejeiye yo'o conguëre yë'ëre re'huaguëna,
mësacua yua ja'an yo'ona yë'ëre te'e conjën bojojën ba'iyë. Yë'ë yua preso zeansi'quë
ba'iguëna, mësacua yurera yë'ëre conjën ba'iyë. Jë'te, yë'ë yua ëja bainna coca sehuoni, Riusu
cocarebare te'e ruiñe masi güeseguëna, mësacua'ga yë'ëre te'e conjën ba'ija'cua'ë.
8 Ja'nca sëani, Riusubi achaguëna, mësacuani si'a recoyo bojoguë, mësacuani ñaca caguë
quëayë yë'ë. Jesucristo oire bani coñe'ru mësacuani ai oire baguë, mësacuani ai cu'e ëaye ba'iji
yë'ëre.
9 Ja'nca ba'iguëna, mësacuare ujaguë, Riusuni ñaca señë yë'ë: "Sa'ñeña quë'rë ai ba'iye ai
yëreba yëye conjë'ën. Yequëcua carayete quë'rë re'oye masiye con güesejë'ën" Riusuni señë
yë'ë.
10 Ja'nca te'e ruiñe masicua ba'ijën, Riusu yo'o cuencuese'ere quë'rë re'oye masini
yo'oja'cua'ë mësacua. Ja'nca masiye yo'ojën, quë'rë re'oye concua ba'ijënna, Jesucristobi
mësacuare in rani ëñato, mësacua yua gare jucha beoreba beo hua'na ba'ija'cua'ë.
11 Ja'nca re'oye yo'ojën, Jesucristo yo'ore caraye beoye conjën ba'ijënna, yequëcuabi
mësacua ba'iyete ëñani, Riusuni ai ta'yejeiye ai bojojën, baguëni coca cajën: Jesucristobi
yo'o güeseguëna, baguëni ai re'oye yo'o conjën ba'iyë bacua, mësacuare cajën, Riusu ta'yejeiye
ba'iyete ai cani achojën ba'ija'cua'ë.

Para mí la vida es Cristo

12 Yureca, yë'ë bain sanhuë, yë'ëbi coca quëaguëna, achajë'ën. Ëja bainbi yë'ëni preso
zeanni, ya'o huë'ena guaorena, Riusu cocarebare yequëcuani quë'rë ta'yejeiye ai masi
güeseye poreyë yë'ë.
13 Ja'nca poreguëna, yureca Romano bain ta'yejeiye ëjaguë, baguë soldado hua'na
si'acuabi yë'ëre preso zeanse'ere masiyë. Yë'ë yua Cristo yo'o yo'oye ro'ire yë'ëre preso
zeanni guaojënna, ja'anre masihuë bacua.
14 Ja'nca preso zeansi'quë ba'iguëna, Riusu bain ai jai jubëbi yë'ë ba'iyete ëñani, Riusubi
yë'ëre'ga ai conguë ba'ija'guë'bi cajën, quë'rë jëja recoyo re'huani, gare huaji yëye beoye
Riusu cocarebare quë'rë ta'yejeiye quëani achojën ba'iyë.
15-17 Ënjo'on bainbi ja'nca quëani achojën, yequëcuabi yë'ë ai re'oye quëani achoyete
ro'tajën, yë'ëre bëinjën, Pablo quëani achoye'ru quë'rë re'oye quëani achoza cajën, yë'ëni
gu'aye yo'o ëaye ro'tayë. Bainbi yë'ë cocare achajën, Mai quëani achocua'ru quë'rë masiye
quëani achoji cajënna, bacua yua yë'ëre gu'aye ro'tajën, yë'ëre sa'nti güesejën, yë'ëre ya'o
huë'e guaosi'quëni quë'rë ai yo'o güeseyë bacua. Ja'nca ai yo'o güesejënna, yequëcuabi yë'ëre
te'e ruiñe conjën, Cristo cocarebare quëani achojën ba'iyë. Yë'ëre re'oye ëñajën, yë'ëni ai
oijën conjën, yë'ëre cajën, Cristo yo'o cuencuese'ere yo'o conguë yua preso zeansi'quë ba'iji
cajën, yë'ëre ai re'oye conjën, Cristo cocarebare quëani achojën ba'iyë.

18 Yequëcua'ga yë'ëre gu'aye ro'tajën, Riusu cocarebare quëani achocuareta'an, bëinma'iñë
yë'ë. Huacha ro'tajën yo'ocuata'an, bain hua'nabi Cristo ba'iyete quë'rë ta'yejeiye
ye'yejënna, ai bojoyë yë'ë. Yequëcua'ga re'oye ro'tajën, Cristo cocare quëani achojënna, ai
bojoyë yë'ë.
19 Mësacua'ga yua yë'ë ba'iyete Riusuni senjënna, yua Jesucristo Espíritubi yë'ëni ai re'oye
conguëna, yë'ëre quë'rë ai re'oye ba'ija'guë'bi. Ja'nca ba'iguëna, quë'rë se'e ai bojo recoyo
re'huani bayë yë'ë.
20 Ëñere te'e ruiñe masiyë yë'ë. Riusu yo'ore yo'oguë, gare huacha yo'oye yëma'iguë
ba'ija'guë'ë yë'ë. Baguë yëyete te'e ruiñe quëani achoguë, gare huaji yëye beoye jëja recoyo
re'huani, Cristo ba'iyete re'oye cani achoguë ba'ija'guë'ë yë'ë. Ja'nca ba'iguëna, bainbi
yë'ë ba'iyete masini, bain ja'anrë masijën ba'ise'e'ru yure'ga Cristo ta'yejeiyereba ba'iyete
te'e ruiñe masijën ba'ija'cua'ë. Yë'ëre huajëguëte etotoca, o yë'ëre huani senjotoca, ja'nca
masijën ba'ija'cua'ë.
21 Yë'ë yua huajëguë ba'itoca, Cristo ba'iyete quë'rë ta'yejeiye bainni masi güeseza caguë
ba'iyë yë'ë. Yë'ë yua junni huesëtoca, yua quë'rë ai re'oye ba'ija'guë'bi yë'ëre.
22-23 Ja'nca sëani, junni huesëni Cristo naconi si'arën ba'iyete ro'tato, yë'ëre ai re'oye
ba'ire'abi. Ën yijana bëani huajëguë ba'iyete ro'tato, Cristo cocarebare quë'rë se'e bainni
masi güeseye poreyë yë'ë. Yë'ë se'gabi cato, junni huesëye, o ën yijana bëaye, yë'ë se'gabi
caye porema'iñë.
24 Ja'nca ro'taguëta'an, ën yijana bëaza caguë ba'iyë yë'ë. Mësacuani yuta coñe bayë yë'ë.
Riusubi ja'anre yë'ëni masi güesebi.
25 Ja'nca sëani, mësacua naconi bëani, mësacua quë'rë jëja recoñoa bacuare re'huaye
conguë, mësacuani quë'rë se'e ai bojo güeseye poreja'guë'ë yë'ë, Cristo naconi quë'rë se'e te'e
zi'inni ba'ija'cuare sëani.
26 Ja'nca mësacuani coñe ro'taguëbi mësacuana ti'anni ëñaguëna, mësacua'ga yua Cristo
yë'ëre conni cuirase'ere masijën, yë'ëre bojoreba bojojën, Cristo ta'yejeiyete ai cani achojën
ba'ija'cua'ë mësacua.
27 Yureca, yë'ëre ëjojën, Riusu cocareba cani jo'case'e'ru Cristo yëyete te'e ruiñe yo'o
yo'ojën ba'ijë'ën. Yë'ë yua mësacuana ëñaguë saitoca, o saima'itoca, mësacua yo'ojën ba'iyete
masiye yëyë yë'ë. Quë'rë jëja recoñoa re'huani, Cristoni recoyo quë'rë si'a jëja ro'tajën, si'a
jubëbi te'e zi'inni ba'ijën, Riusu Espíritubi si'acuani te'e yo'o güeseguëna, mësacua yua si'a jëja
yo'ojën, Cristo ba'iyete si'aruan bainni masi güesejën ba'ijë'ën.
28 Ja'nca yo'ojënna, mësacuani tëhuoni, mësacuani huaji yë güeseye gare porema'ija'cua'ë.
Mësacuabi ja'nca huaji yëye beoye ba'ijënna, Riusubi yua bacua carajeirën ba'ija'yete
bacuani te'e ruiñe masi güeseji. Mësacua tëani baja'yete mësacuani masi güeseji.
29 Ja'nca masi güeseguëna, baguëre yo'o concuare mësacuare re'huaguëna, baguëni si'a
recoyo ro'taye se'ga yo'otoca, aireba caraji mësacuare. Baguë yo'ore yo'ojën, ai yo'oye ba'iji
mësacuare.
30 Yë'ë ai yo'oguë ba'iye'ru ai yo'ojën ba'iye ba'iji mësacuare. Mësacua yua yë'ë ai yo'oguë
ba'ise'ere ëñani, yë'ë yure ai yo'oguë ba'iyete achahuë mësacua.

2

La humillación y la grandeza de Cristo

1 Yureca, Cristobi baguë bainrebani ai oiguë conguë, maini sa'ñeña ai yëreba yë güeseguë,
Riusu Espíritu naconi maini te'e zi'inni, maini sa'ñeña ai oijën con güeseguë ba'iji.
2 Ja'nca con güeseguë ba'iguëna, mësacua si'acua sa'ñeña ai yëreba yëjën, sa'ñeña gare
recoyo te'e ro'tajën, sa'ñeña te'e yo'o conjën, bojojën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'itoca, mësacuare ai
bojo recoyo re'huayë yë'ë.
3 Gare coca huaye beoye bajën, Yë'ë ro'taye se'gare'ru yo'o yo'oñu caye beoye ba'ijë'ën.
Yequëcua ba'iyete ro'tato, yë'ë'ru quë'rë ta'yejeiye ba'iyë cajën, mësacua yo'jereba ba'iyete
ro'tajën ba'ijë'ën.
4 Ro mësacua bojoye se'gare ro'taye beoye ba'ijën, yequëcuani bojo güesejën ba'ijë'ën.
5 Cristo Jesusbi ja'nca ro'taguë ba'isi'quë sëani, mësacua yua yequëcuani güina'ru ro'tajën
ba'ijë'ën.
6 Baguë yua ai ta'yejeiyereba pore Ëjaguë, Riusu naconi te'e ba'iguë, Gare jo'caye beoye
ta'yejeiye ëjaguë ba'iza cama'iguë baji'i baguë.
7 Ja'nca cama'iguëbi baguë ta'yejeiye ba'iyete jo'cani, gare ta'yejeiye beoyereba ba'i
hua'guë runji'i. Bainguë runni, baingobi baguëte të'ya raigona,
8 Yequëcua'ru quë'rë ta'yejeiye beoyë yë'ë caguë, Riusubi guanseguëna, junni tonbi Cristo.
Gu'a bain junni huesëye'ru crusu sa'cahuëna junni tonbi.

9 Ja'nca junni tonni, gare ta'yejeiye beoyereba ba'i hua'guë ruinguëna, Riusubi baguëni
go'ya rai güeseni, quë'rë ta'yejeiyereba ba'iguëre baguëte re'huabi. Quë'rë ta'yejeiye Ëjaguëre
baguëte re'huabi.
10 Ja'nca re'huani, si'a guënamë re'oto ba'icua, si'a ën yija re'oto ba'icua, si'aruan ba'icuani
bacua ta'yejeiye Ëjaguë ba'iyete ëñoja'guë'bi.
11 Ëñoguëna, si'a jubëbi Cristona gugurini rëanni, baguëni caja'cua'ë: "Më'ë yua yëquëna
ta'yejeiye Ëjaguëreba ba'iguë'ë. Më'ë yua Jesucristo, Riusu Raosi'quëreba ba'iguë'ë" cajën,
Mai Ja'quë Riusu ai ba'iye ai jaiguë'bi ba'iji cayë.

Los cristianos son como luces en el mundo

12 Yureca, yë'ë bain sanhuë ai yësi'cua, yë'ë yua mësacua naconi te'e ba'isi'quëbi
mësacuani yihuoguëna, mësacua yua jo'caye beoye Riusu cocare achani güina'ru yo'ojën
baë'ë. Ba'ijënna, yurera yë'ë yua mësacua naconi beoguëna, mësacua yua Riusu ba'iyete
te'e ruiñe ëñajën, Riusu cocare quë'rë ai re'oye achani yo'ojën, baguë yëyete quë'rë si'a jëja
yo'ojën, jo'caye beoye baguëni bojo güesejën ba'ijë'ën.
13 Riusubi mësacua jubëni ja'nca yo'o güeseguë ba'iguëna, mësacua yua si'a jëja yo'ojën,
baguëni bojo güeseye se'ga yo'oye ro'tajën ba'ijë'ën.
14 Riusuni ja'nca yo'o conjën, gu'a coca gare caye beoye ba'ijën, sa'ñeña coca huaye beoye
ba'ijë'ën.
15 Mësacua yo'o cuencuese'e si'aye re'oye yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'ojën ba'ijënna, ën yija
bain gu'aye ba'icuabi mësacuani ëñani, mësacua gare gu'aye yo'oye beoye ba'icuare masini,
mësacuare gu'aye caye gare porema'iñë. Mësacuabi te'e ruiñe yo'ojën, bacua gu'aye yo'oyete
bacuani ro'ta güeseni, Riusu yëye'ru yo'oye bacuani masi güeseyë.
16 Ja'nca masi güesejën, Riusu te'e ruiñe ba'i cocare bacuani jo'caye beoye quëani
achojënna, Riusu yëye'ru yo'oye masiyë bacua. Ja'nca masi güesejënna, ja'nrëbi Cristo ëña
rai umuguse ti'anguëna, yë'ë yua mësacua ba'iyete ëñani, yë'ë yua mësacua naconi ai jëja yo'o
yo'oguë ba'ise'ere ro'tani, gare guaja yo'oye beoye baë'ë yë'ë caguë, mësacuare ai bojoreba
bojoguë ba'ija'guë'ë yë'ë.
17 Mësacua yua Cristoni si'a recoyo ro'tajën, Riusu yëye'ru te'e ruiñe yo'ojën ba'ijënna,
Riusubi mësacuani ëñani, ai bojoji. Ja'nca sëani, yë'ë'ga mësacuare bojoguë, mësacuani Riusu
coca quëani achose'e ro'ire junni tónto'ga, mësacuare ai ta'yejeiye ai bojoguë ba'iyë yë'ë.
Riusu'ga ja'an junni toñete ëñani, ai bojoji.
18 Ja'nca sëani, mësacua'ga yë'ë yure ba'iyete ro'tani, yë'ë naconi te'ereba bojojën ba'ijë'ën.

Timoteo y Epafrodito

19 Yureca, mai Ëjaguë Jesusbi yëtoca, Timoteore mësacuana saoyë yë'ë. Ja'nca saoguëna,
baguë yua mësacuana sani, ëñani, rani, ja'nrëbi mësacua re'oye ba'iyete quëatoca, mësacuare
ai bojoguë ba'ija'guë'ë yë'ë.
20 Yë'ëre concua jubë ënjo'on ba'icuare ëñaguë, Jaroguëte mësacuana saoye'ne caguë,
Timoteo se'gare mësacuana saoye poreyë yë'ë. Baguë se'gabi yë'ë oiguë coñe'ru mësacuani
ai oiguë coñe yëji.
21 Yequëcuaca ro bacua ba'iye se'gare ro'tajën, Cristo yëyete yo'oye ro'tamajën ba'iyë
bacua.
22 Ja'nca ba'ijënna, Timoteo'ga banji. Baguë te'e ruiñe yo'oni coñete masiyë mësacua. Yë'ë
naconi te'e ganijani, Riusu cocarebare quëani achoguë, yë'ëre ai re'oye conji baguë. Zin
hua'guë yua baguë taitani te'e ruiñe coñe'ru yë'ëni ai re'oye conguë ba'iji baguë.
23 Ja'nca sëani, Romano bain ëjacua yë'ëni yo'oja'yete masiza caguë ëjoni, ja'nrëbi Timote-
ore mësacuana saoyë yë'ë.
24 Ja'nca saoye ro'taguë, ñaca'ga ro'taguë ba'iyë yë'ë. Mai Ëjaguëbi yë'ëre conni etotoca,
yë'ë'ga mësacuana sani ëñaja'guë'ë yë'ë.
25 Ja'nca yo'oye ro'taguë, yurera'rë Epafrodito hue'eguëte yihuoguë, Mësacuana go'ijë'ën
caguë ba'iyë yë'ë. Ja'anguë yua mësacua insise'ere yë'ëna rani jo'cani, ja'nrëbi yë'ëni ai re'oye
conguë baji'i. Yë'ëni ai oiguë conguë, yëquëna naconi si'a jëja yo'oguë, Riusu cocarebare ai
quëani achoguë conji baguë.
26 Conguëna, mësacuani ai cu'e ëaguëña baguëre. Mësacuabi baguë ju'inguë ba'ise'ere
achajënna, baguë yua mësacua achase'ere masini, ai sa'ntiguë baji'i.
27 Aito. Ai ju'in hua'guë baji'i baguë. Junni huesëre'abi. Riusubi baguëni oiguë conguëna,
re'huerë go'ya raji'i baguë. Junni huesëtoca, yë'ë'ga quë'rë se'e ai oiguë ba'ire'ahuë yë'ë.
28 Ja'nca sëani, baguëte mësacuana go'ijë'ën caguë saoyë yë'ë. Saoguëna, baguëbi mësacuana
ti'anguëna, mësacuabi ai bojo hua'na ba'iyë, ro'tayë yë'ë. Ja'nca ro'taguë, yë'ë yua baguëte
sa'ntiye beoye mësacuana saoyë.

29 Saoguëna, ja'nrëbi ti'anguëna, mësacua jubëna baguëni re'oye bojojën cojë'ën. Cristo bainguërebare sëani, baguëte te'e ruiñe ëñajën ba'ijë'ën. Yequëcua'ga baguë ba'iye'ru
ba'ijënna, bacuare'ga güina'ru te'e ruiñe ëñajën ba'ijë'ën.
30 Baguë yua Cristo yëye se'gare yo'oza caguë, yë'ëni conguë raji'i. Mësacua ja'ansi'cuabi
rani yë'ëre coñe poremajënna, baguëte raohuë. Raojënna, mësacua case'e'ru yë'ëni con-
caiguëbi yua ai yo'oguë junni huesëre'abi baguë.

3

Lo verdaderamente valioso

1 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacuani ñaca yihuoreba yihuoguë ba'iyë yë'ë. Mësacua
yua mai Ëjaguëni recoyo te'e zi'inni ba'icua sëani, jo'caye beoye bojoreba bojojën ba'ijë'ën.
Ja'anre yihuoguë, gare ya'jaye beoye quë'rë se'e cani achoguë ba'iyë yë'ë. Ja'nca cani
achoguë, mësacuani re'oye yo'oguë ba'iyë yë'ë.
2 Ja'an judío bain gu'aye yo'ocuare cato, bacuare ëñare bajë'ën. Bacuabi gare jo'caye
beoye gu'aye yo'ojën, mësacuana ti'anni, Riusu coca caye'ru tin ye'yojën, mësacua go neño
ga'nire tëyo güeseni, Riusu bain ruinjë'ën cajën, Riusu bain gare beocua'ë bacua.
3 Mai se'gabi Riusu bainreba jubë ba'icua'ë. Mai se'gabi Riusuni te'e ruiñe ro'tajën,
baguëni te'e ruiñe bojo güeseyë mai. Jesucristoni si'a recoyo ro'tajën, baguë ta'yejeiyereba
ba'iyete cani achojën, Riusu Espíritute coni bayë mai. Ro ën yija bain ro'tajën maire cajën,
Riusuni bojo güese ëayete gare yo'oye yëma'icua'ë, maire cajën ba'iyë, bacua ro cuencueni
guansese'e se'ga sëani.
4 Bacua yo'ojën ba'iyete cato, ro ëmëje'en se'gare yo'ojën ba'iyë. Bacua re'oye yo'oye
poreye'ru quë'rë re'oye yo'oye poreyë yë'ë. Yë'ë yua judío bainguë ai re'oye yo'oguë
ba'isi'quë ba'nhuë yë'ë.
5 Yë'ë zinrënna Israel bainguëreba të'ya raisi'quë ba'iguë ba'nhuë yë'ë. Israel bain jubëan
ba'iye'ru ai re'o jubë bainguë, Benjamín casi jubë ba'iguë ba'nhuë yë'ë. Yë'ëre të'ya rani,
ja'nrëbi ocho umuguseña ba'ini, yë'ë go neño ga'nire tëyomate. Tëyorena, hebreo bainguëreba
re'huasi'quë ba'iguë ba'nhuë yë'ë, yë'ë ira bain ba'isi'cua si'acua yua hebreo bain sëani.
Ja'nrëbi irani, Riusu coca guanseni jo'case'e si'ayete te'e ruiñe yo'oye ye'yeguë, fariseo
bainguë re'huasi'quë ba'iguë ba'nhuë yë'ë.
6 Judío bain yo'ojën ba'iye'ru Riusuni güinareba'ru gugurini rëanguë baza caguë, Cristo
bainbi tin yo'ojënna, bacuani je'o ëñaguë be'teguë, bacuani ja'si yo'oguë ba'nhuë yë'ë.
Riusubi yë'ëni re'oye ëñaja'guë caguë, baguë guanse coca Moisesna jo'case'e si'ayereba
jo'caye beoye yo'oguë ba'nhuë yë'ë.
7-8 Ja'an si'aye yo'otoca, re'oye ba'iji yë'ëre ro'taguë ba'nhuë yë'ë. Ja'nca ro'tasi'quëbi
yureta'an yë'ë Ëjaguë Jesucristoni masini, baguëni te'e yo'o conguë ba'iyë yë'ë. Yë'ë ja'anrë
yo'oguë ba'ise'ere cato, ro yo'oguë ba'nhuë yë'ë. Cristoni recoyo te'e zi'inni baza caguë, yë'ë
ja'anrë yo'oguë ba'ise'e gare jo'cani senjoreba senjohuë.
9 Riusu guansesi coca Moisesna jo'case'ere'ru güina'ru yo'oni, Riusu bainguë quë'rë
re'ojeiguë baza ro'tasi'quëta'an, ja'an ro'taye gare jo'cani senjosi'quë'ë yë'ë. Jo'cani sen-
joni, Jesucristoni si'a recoyo ro'tahuë yë'ë. Ja'nca ro'taguëbi yureca Riusu re'o bainguë
ba'iye ti'anhuë yë'ë. Aito. Baguë bainguërebare yë'ëre re'huaguëna, ba ira coca guanseni
jo'case'ere gare se'e yo'o ëaye beoye ba'iyë yë'ë. Ai guaja sëani, te'e ruiñe yo'oye gare
porema'iguë ba'nhuë yë'ë.
10 Yureca, Jesucristoni si'a recoyo ro'taguë sëani, baguëni te'e ruiñereba masiye poreyë
yë'ë. Baguëbi junni tonni, ta'yejeiye yo'oni, go'ya raiguëna, ja'an ta'yejeiye poreyete masiye
poreyë yë'ë. Ro yë'ë yëye se'gare jo'cani, baguë ai yo'oguë ba'ise'e'ru ai yo'oto'ga, baguë
yëye se'gare yo'oye poreyë yë'ë. Ja'nca yo'oye yëguëna, baguë yua yë'ë ba'iyete gare mame
re'huaji.
11 Baguë yo'oye poreyete ro'taguë, yë'ë poreye'ru yo'oguë, baguë yure ba'iye'ru go'ya
rani, guënamë re'otona ti'anni, baguë naconi carajeiye beoye huajëguë ba'ija'guë'ë yë'ë.

La lucha por llegar a la meta

12 Ja'nca ba'ija'guë ba'iye ro'taguëta'an, yuta ai caraji yë'ëre. Gu'a jucha ro'ina Cristo
ba'iye'ru ba'iye caraji yë'ëre. Caraguëna, baguë ba'iye'ru te'e ba'iye ai yëyë yë'ë. Cristobi
baguë bainguërebare yë'ëre re'huani baguëna, baguë ba'iye'ru ba'iye ai yëyë yë'ë.
13 Yë'ë bain sanhuë, yë'ëbi coca yihuoguëna, achajë'ën. Riusubi yë'ë ba'iyete ëñani, yuta ai
ba'iye yë'ëre re'huaye ro'taguëna, baguë yo'o cuencuese'e se'gare ro'taguë ba'iyë yë'ë. Yë'ë
ja'anrë re'oye yo'oguë ba'ise'ere gare ro'tama'iguëbi Riusu yua yë'ëre re'huaye ba'ija'yete
jo'caye beoye ro'taza caguë, baguë yo'o cuencuese'e se'gare yo'oye ro'taguë ba'iyë yë'ë.

14 Riusubi yë'ë ba'iyete te'e ruiñe mame re'huaguëna, baguë yëye se'gare te'e ruiñereba
yo'oguë baza caguë, ja'nrëbi guënamë re'otona ti'anni, Cristo naconi te'e ba'iguë, baguë
insija'yete coni baja'guë'ë yë'ë. Mai si'acuani ja'anna yure choiguë ba'iji Riusu.
15 Cristoni baguë yo'ore coñe yënica, baguëni ja'nca te'e ruiñe yo'o conjën ba'ijë'ën.
Cristoni ja'nca yo'o coñe yëmanica, Riusubi mësacua carayete mësacuani masi güeseji.
16 Masi güeseguëna, Cristo ye'yose'ere te'e ruiñe yo'ojën, Cristo yo'o cuencueni jo'case'ere
jo'caye beoye yo'ojën ba'ijë'ën.
17 Yë'ë bain sanhuë, yë'ëbi Cristo ba'iye'ru ba'iye yëguëna, mësacua'ga yë'ë naconi te'e
zi'inni ba'ijën, güina'ru yo'ojën ba'ijë'ën. Yequëcuabi ja'nca yo'ojën ba'ijënna, mësacua yua
bacua yo'ojën ba'iye'ru te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën.
18 Yequëcua yo'ojën ba'iyere'ga masiyë mësacua. Bacua yo'ojën ba'iyete quëaguë, ai
sa'ntiguë ba'iyë yë'ë. Bacua yua Cristo bain ba'iyë yëquëna, cajën ba'icuata'an, baguë yo'o
cuencuese'ere'ru ro tin yo'ojën ba'iyë. Cristo junni tonse'ere yequëcuani quëani achoye
güeyë.
19 Gu'a bain, carajeija'cua ba'iye'ru güina'ru yo'ojën ba'iyë. Riusuni yëye beoye ba'iyë. Ro
bacua gu'a ëase'e se'gare yëyë. Bacuabi gu'aye yo'oni, ja'nrëbi yequëcuani quëajën bojoyë.
Ro ën yija bain yo'o ëaye ba'iyete, ja'an si'ayete ai yëyë bacua.
20 Ja'nca yëjënna, maica bañë. Riusu naconi guënamë re'otona si'arën ba'ija'cua sëani,
baguë yëye se'gare yo'oye ro'tacua'ë. Mai Ëjaguë Jesucristo in raija'yete te'e ruiñe masicuabi
baguë tëani baja'yete ëñajën ëjojën ba'iyë.
21 Maire in rani, mai pa'npo ëaye ba'i ga'nihuëte mame ga'nihuë re'huaja'guë'bi. Ën yijare
ba'ijën ai yo'ojën ba'icuareta'an, baguë jëja ba ga'nihuëre'ru mai ga'nihuë re'huaguëna, ai
re'oyereba ba'ija'guë'bi maire. Baguë yua si'aye ba Ëjaguë sëani, maini ja'nca mame re'huaye
ai ta'yejeiyereba poreguë'bi ba'iji.

4

Alégrense siempre en el Señor

1 Ja'nca ba'ija'cua sëani, yë'ë bain hua'na, mësacua si'a jëja yo'ojën, mai Ëjaguëni jo'caye
beoye te'e zi'inni ba'ijë'ën. Riusubi mësacuare choini, baguë te'e bainre mësacuare re'huani
baguëna, mësacuani ai bojoreba bojoguë ba'iyë yë'ë, yë'ë bain hua'na. Mësacuare ai cu'e ëaji
yë'ëre.
2 Mësacua bain jubë ba'icua Evodia, Síntique, ja'an romi hua'nani si'a jëja yihuoguë cayë
yë'ë. Sa'ñeña coca huaye beoye ba'ijën, recoyo te'e ruiñe ro'tajën ba'ijë'ën, mai Ëjaguëni te'e
zi'inni ba'icua sëani.
3 Ja'nrëbi, yë'ëre yo'o conguë, mai Ëjaguë naconi yë'ëre te'e ruiñe yo'o conguë, më'ëre'ga
yihuoguë quëayë yë'ë. Ja'an romi hua'nani re'oye conguë ba'ijë'ën. Bacua yua Clemente
naconi, yequëcua, yë'ë naconi te'e yo'o conjën baë'ë. Si'a jubëte cato, Riusu bainreba
ba'ijënna, Riusubi ga bainguë mamire masini, baguë carajeima'icua naconi te'e uti pëbëna
toyani baji.
4 Mai si'acua yua mai Ëjaguë naconi recoyo te'e zi'inni ba'icua sëani, ai bojoreba bojojën
ba'ijë'ën. Ja'nca mësacuani si'a jëja yihuoguëbi mësacuani se'e cayë: Ai bojoreba bojojën
ba'ijë'ën.
5 Cristo yua joë ba'irën ti'anja'guëta'an ba'iji cajën, jo'caye beoye re'oye yo'ojën, baguë
bainrebare te'e yo'o conjën ba'ijë'ën.
6 Mësacua yequërë ai yo'ojën, bonsere carajën ba'itoca, gare oiye beoye ba'ijë'ën. Mësacua
carayete, mësacua ai yo'oyete Riusu se'gani cajën, baguë coñete senreba senjën, baguë yo'ore
yo'oye se'ga yëyete ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'nca senjën, baguë sehuoni conja'ñete surupa cajën
ba'ijë'ën.
7 Riusuni ja'nca cajënna, mësacuani recoyo ai ëama'iñereba re'o huano güeseja'guë'bi.
Mësacua yua Cristo Jesús naconi recoyo te'e zi'inni ba'ijën, mësacua ba'iyete gare se'e oiye
beoye ro'tajën, baguë cuirani coñete te'e ruiñe masijën ba'ija'cua'ë.

Piensen en todo lo que es bueno

8 Yureca, yë'ë bain hua'na, yë'ëbi coca yihuoguëna, achajë'ën. Riusuni bojo güeseye, Riusu
ta'yejeiye ba'iyete cani achoye, ja'anre gare jo'caye beoye ro'tajën ba'ijë'ën. Te'e ruiñe
yo'ojën, bainni te'e ruiñe ëñajën, re'oye yo'ojën, gare gu'a jucha yo'oye beoye ba'ijën, bainni
bojo güesejën, re'oye yo'oye se'gare ro'tajën, ja'an yo'oye jo'caye beoye ro'tajën, bainni yo'o
conjën ba'ijë'ën.
9 Yë'ë yo'oye'ru güina'ru yo'ojën ba'ijë'ën. Mësacuabi yë'ë ba'iyete ëñani, yë'ë yo'oyete
achani, yë'ë ye'yose'ere ye'yeni, güina'ru yo'ojën ba'ijë'ën. Gare jo'caye beoye ja'nca yo'ojën
ba'itoca, Riusubi mësacua naconi te'e ba'iguë, mësacuani ai bojo recoyo huano güeseji.

Ofrendas de los filipenses para Pablo

10 Yureca, mësacuabi yë'ëni ta'yejeiye ai oijën conjën, mësacua bayete yë'ëna ai re'oye ro
insini raojënna, yë'ëbi ai bojoreba bojoguë, Riusuni ai ba'iye ai surupa caguë ba'iyë yë'ë.
Mësacua quë'rë ja'anrë raoye porema'isi'cua ba'ijën, sa'ntiye beoye ba'ijë'ën.
11 Ja'an bonsere gare cu'e ëaye beoye baë'ë yë'ë. Ja'nca ba'iguëbi ai yo'oguë ba'iguëta'an,
yë'ë caraguë ba'ise'ere ro'tamaë'ë. Riusubi ye'yoguëna, si'arën bojoguë ba'iye poreyë yë'ë.
12 Ai ba'iye ai bonse caraguë ba'itoca, bojo recoyo re'huaye masiyë yë'ë. Ai ba'iye ai bonse
bani jëhuatoca, Riusu se'gani bojoye yua ye'yeni ba'iyë yë'ë. Ja'nca sëani, aon gu'ana junni'ga,
Riusuni bojoyë yë'ë. Aon anni yajini'ga, Riusuni bojoyë yë'ë. Riusu se'gani jo'caye beoye
bojoguë ba'iyë yë'ë.
13 Cristo yua yë'ë naconi te'e ba'iguëbi yë'ëni jëja recoyo ba güeseguëna, si'ayete te'e
ruiñereba yo'oye poreyë yë'ë.
14 Ja'nca poreguëna, mësacua yua yë'ëre ai yo'oguë ba'iyete ro'tani, yë'ëni recoyo oijën,
yë'ëre ai re'oye conni cuirahuë. Surupa.
15 Yureca, mësacuani ru'rureba ëñaguë saise'ere ro'tayë yë'ë. Mësacuani Riusu cocarebare
quëani achoni, ja'nrëbi jë'te, Macedonia yijabi saë'ë yë'ë. Ja'nca saiguëna, mësacuabi yë'ë
bonse carase'ere ro'tani, mësacua bayete yë'ëna ro insini raohuë. Yequëcuabi raomajënna,
mësacua se'gabi mësacua mame re'huase'ere ro'tajën, yë'ëna bonsere raojën, Riusu yo'o
cuencuese'ere yë'ë naconi te'e yo'o conjën baë'ë.
16 Yë'ë yua Tesalónica huë'e jobore yuta ba'iguëna, mësacuabi yë'ëre caraguë ba'ise'ere
ro'tani, mësacua bayete yë'ëna te'e jëana quë'rë se'e raohuë.
17 Mësacuabi ja'nca raojënna, mësacua bonse se'gare baye gare ro'taye beoye ba'iyë yë'ë.
Mësacuabi ai re'oye cuirani coñe yëjënna, Riusu bojo güeseyete mësacuana jo'caye beoye
ba'ija'guë caguë ujayë yë'ë.
18 Mësacua bonse yure ro insini raose'e, Epafrodito naconi raose'ere coni, si'a yë'ë caraguë
ba'ise'ere roë'ë yë'ë. Ro'iguëna, yuta bonse ba'iji yë'ëre. Mësacuabi yë'ëni ai yëreba yëjën,
Riusu yëyete yo'oñu cajën, baguë yo'ore coñe yëjën, mësacuabi yë'ëna ro insini raohuë. Ja'nca
raojënna, Riusubi mësacua re'o recoñoare ëñani, ai ta'yejeiye bojoji.
19 Ja'nca bojoguëbi mësacuani ro insi güesesi'quë'ga yua mësacua carajën ba'iyere'ga ai
masiguë, mësacuana ro insireba insiye poreji. Baguë bayete cato, ai ta'yejeiye ai baji. Baguë
bainreba Cristo Jesús naconi te'e zi'inni ba'icuana ro insini huo'hueye ai yëji Riusu.
20 Ja'nca sëani, mai Taita Riusuni ai bojojën, baguë ta'yejeiye conni cuiraguë ba'iyete ai
ta'yejeiye ai jo'caye beoye cani achojën bañuni.

Saludos finales

21 Yureca, Jesucristo bainreba ba'icua si'a jubëni yë'ë saludayete quëajë'ën. Cristo bain
ënjo'on ba'icua'ga mësacuani güina'ru saludayë.
22 Riusu bainreba ba'icua ënjo'on ba'icua, Romano bain ëjaguëre concua, baguë ta'yejei
huë'e ba'icua'ga, si'acuabi mësacuani saluda coca saoyë.
23 Yureca, mësacua jubë ba'icua, ga bainguë ba'iyete ro'taguë, Riusu re'oye yo'oni coñete
mësacuare senguë ba'iyë yë'ë. Ja'nca raë'ë. Amén.

San Pablobi
COLOSAS
Bainni utire toyani saobi

Saludo

1 Yë'ë, Pablo hue'eguëbi, Riusubi yë'ëre cuencueni re'huaguëna, baguë ta'yejeiye yo'ore
conguë ba'iguë'ë. Jesucristobi yë'ëre choini re'huaguëna, baguë yo'ore yo'oguë ba'iyë.
Timoteo, Jesucristo bainguë, ja'anguë naconi te'e ba'iguëbi
2 mësacuani utire toyani saoyë yë'ë. Mësacua yua Riusu bainreba jubë Colosas huë'e jobore
ba'icuani utire toyani saoyë yë'ë. Mësacuabi Jesucristoni si'a recoyo ro'tajënna, Riusubi
mësacuare tëani, baguë bainrebare mësacuare re'huani baji. Ja'nca sëani, mai Taita Riusubi
mësacuani ai re'oye conni cuirani, mësacuani ai recoyo bojo güeseja'guë, cayë yë'ë.

La oración de Pablo por los creyentes

3 Yureca, yëquënabi mësacua ba'iyete Riusuni senjën, mësacuani oireba oiguë consi'quë
sëani, mai Ëjaguë Jesucristo Ja'quëni surupa cajën, baguëni jo'caye beoye bojojën ba'iyë.
4 Mësacuabi Jesucristoni si'a recoyo ro'tani, si'a Riusu bainni oijën conjënna, yëquënabi
achani, Riusuni ai bojojën ba'iyë.
5-6 Baguë bainbi Riusu cocarebare quëani achojënna, si'a re'otoña achani, mame recoyo
re'huani ba'iyë. Ja'nca ba'icuabi yequëcuani quëani achojën, ba coca caye'ru te'e ruiñe yo'o
bi'rayë. Mësacua'ga güina'ru achani yo'o bi'rahuë. Achani, Riusu yo'oye yëyete te'e ruiñe
masihuë mësacua. Si'a bain Jesucristoni si'a recoyo ro'tacua, ja'ancuani baguë naconi gare
carajeiye beoye ba'i güeseji Riusu. Ja'anre masini, yurera mësacua yua guënamë re'otona
sani, Jesucristo naconi si'arën bañuni cajën, jëja ba recoyo re'huani, te'e ruiñe ro'tajën ba'iyë.
7 Epafras hue'eguëbi Riusu cocarebare mësacuani quëani achoguëna, mësacuabi achani,
ja'nca yo'ohuë. Epafras ba'iyete cato, yëquëna naconi te'e ba'iguëbi Cristoni ai re'oye yo'o
conguë ba'iji. Ja'nca ba'iguëna, baguëte cuencueni guansehuë: "Colosas bainna sani, Cristo
cocarebare bacuani quëani achojë'ën" cajën, mësacuana saohuë yëquëna.
8 Ja'nca saojënna, baguë yua sani, rani, quëabi: "Colosas bainbi Cristo cocarebare achani,
si'a recoyo ro'tahuë. Ja'nca ro'tani, Riusu Espíritubi ye'yoguëna, bacuabi yua si'a Riusu
bainni ai oijën conjën, re'oye yo'o bi'rahuë" mësacua ba'iyete yë'ëni quëabi baguë.
9 Ja'nca quëaguëna, yëquënabi yua ja'an umugusebi mësacuare ai bojojën, Riusuni jo'caye
beoye mësacuare ujajën ba'iyë. Ja'nca ujajën, Riusuni ñaca senjën ba'iyë: "Colosas bainni
conjë'ën, Taita. Më'ë yëye'ru te'e ruiñe yo'ojën ba'iye, ja'anre bacuani masi güesejë'ën. Masi
güeseguëna, bacuabi masini, më'ë Espíritu yihuoyete te'e ruiñe masini, më'ë yëye se'gare
jo'caye beoye yo'ojën ba'ija'bë" mësacuare senjën ba'iyë yëquëna.
10 Ja'nca ujajën, Riusuni senjënna, Riusu bainreba yo'ojën ba'iye'ru te'e ruiñereba yo'ojën
ba'ijë'ën. Ja'nca yo'ojën, Riusuni ai re'oye yo'o conjën, baguë cocarebare yequëcuani quëani
achojën, Riusu ba'iyete quë'rë se'e te'e ruiñe ye'yeni masijën, ja'nca yo'ojën ba'itoca, Riusubi
mësacuani ëñani, mësacuani ai bojoguë ba'iji.
11 Ja'nca mësacuare ro'tajën, Riusuni ñaca senreba senjën ba'iyë yëquëna: "Taita, më'ë
ta'yejeiye yo'oye poreguë sëani, Colosas bainre ta'yejeiye yo'oye porecuare re'huajë'ën.
Re'huani, më'ë yo'o cuencuese'ere te'e ruiñe yo'ojën, bojoreba bojojën ba'icuare
re'huajë'ën." Re'huaguëna, mësacua yua ai yo'ojën ba'ito'ga, gare ya'jaye beoye ba'ijën,
Riusu yo'o coñe gare jo'caye beoye bojojën, yo'o yo'ojën ba'ijë'ën.
12 Ja'nca ba'ijën, ëñere'ga ro'tajën, mai Taita Riusuni ujajën, baguëni surupa cajën ba'ijë'ën.
Maina ñaca cani jo'cabi Riusu: "Yë'ë bainreba jubë naconi recoyo te'e zi'inni ba'ijën, yë'ë
naconi gare carajeiye beoye ba'ijën, yë'ë guënamë re'oto mia re'otoreba ja'anruna ti'anni,
si'arën ba'ijë'ën" cani jo'cabi.
13-14 Ja'nca cani jo'caguëbi, zupai huatibi maini zemoni bani, ba zijei re'otona re'huani,
gu'a juchare yo'o güeseguëna, Riusubi maini ëñani, maini ai oireba oiguë conbi. Gare
ñu'ñuñe beoye ba'ija'bë caguë, baguë Zin ai yësi'quë Jesucristore raoni, baguëni junni ton
güeseguëna, maibi baguë naconi gare carajeiye beoye ba'iye poreyë. Riusubi maire tëani
bani, mai gu'a juchare gare se'e ro'taye beoye ba'iji.

La paz con Dios por medio de la muerte de Cristo

15 Mai Ëjaguë Jesucristo, Riusu Zin Raosi'quëreba, baguë ba'iyete cato, Taita Riusu
ba'iye'ru te'e ba'iji. Maibi Taita Riusuni ëñañe porema'icuata'an, baguë Zin ba'iyete masiye
poreyë mai. Baguë ba'iyete cato, si'a Riusu re'huani jo'case'e beorure baji baguë, Riusu
naconi ru'rureba ba'isi'quë sëani.

16 Riusubi si'ayete re'huani jo'ca bi'raguë, baguë Zin baja'yete ro'taguë, si'aye re'huani, baguëna jo'cabi. Yija re'oto ba'iye, guënamë re'oto ba'iye, si'ayete re'huani, baguëna jo'cabi. Mai ëñañe poreye, mai ëñañe porema'iñere'ga, si'ayete re'huani jo'cabi. Si'a re'otoña ba'i hua'nare'ga re'huani jo'cabi. Guënamë re'oto ba'i hua'na, yequëcua, ma'tëmë re'oto ba'i hua'na, yequëcua, baguë guënamë re'oto yo'ore con hua'na, yequëcua, zupai huati, baguë huati concua naconi, si'a hua'nare re'huani, Yë'ë Zinbi bacuare bani guanseja'guë caguë, si'a hua'nare re'huani jo'cabi Riusu.

17 Riusubi yuta re'huani jo'cama'iguëna, baguë Zinbi baguë naconi si'arën ba'iguë baji'i. Ja'nca ba'iguëbi baguë Taita re'huani jo'case'e si'aye beorure bani, ba yo'o yo'oja'ye si'aye cuencuebi.

18 Ja'nca cuencueguë, yua si'a Riusu bainreba jubë, baguë yo'ore conjën ba'icua, si'acuare bani, bacua quë'rë ta'yejeiyereba Ëjaguë'bi ba'iji. Ru'rureba junni go'ya raisi'quëre sëani, si'a bain baguëni si'a recoyo ro'tacuabi, ja'nrëbi junni huesëjënna, bacuani go'ya rai güeseji baguë. Ja'nca go'ya raisi'quëbi si'a re'otoña ba'iyete bani, quë'rë ta'yejeiyereba Ëjaguë'bi ba'iji.

19 Ja'nca ba'iguë sëani, Riusu ta'yejeiyereba ba'iye'ru te'ereba ba'iguëna, Riusubi baguë ba'iyete ëñani, baguë naconi te'e ba'iguë bojoji.

20 Ja'nca ba'iguë, ja'ansi'quëbi cabi: "Si'a re'oto bain, yija re'oto guënamë re'oto ba'icua, si'acuabi yë'ëni je'o bama'iñe" caguë, baguë Zinre maina raoni, crusu sa'cahuëna junni ton güesebi. Mai gu'a jucha ro'ire junni tonguëna, si'acua baguëni si'a recoyo ro'tacua, ja'ancuare baguë bainrebare re'huani baji. Ja'nca baguëna, bacua yua gare se'e je'o baye beoye ba'icua'ë.

21 Mësacua ja'anrë yo'ojën ba'ise'ere ro'tajë'ën. Gu'aye yo'ojën ba'isi'cua sëani, Riusu bain ba'iye gare poremajën ba'nhuë. Riusure je'o bajën senjoja'cua se'ga ba'ijën ba'nhuë. Ja'nca ba'isi'cuata'an, yurera Riusu bain ba'iye poreyë mësacua.

22 Yë'ë se'gabi si'a gu'a bain je'o bajën senjoja'ñete coza caguë, mësacua gu'a jucha ro'ire rani, bainguë runni, ja'nrëbi crusu sa'cahuëna junni tonbi baguë. Junni tonni, ja'nrëbi mësacua ba'iyete Riusuni ëñoni, Riusuni caji: "Ëñajë'ën. Ëncua yua gu'a jucha tënosi'cua ba'iyë. Ja'nca sëani, bacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare se'e ro'taye beoye bañuni. Mai bainrebare re'huasi'cua ba'ijënna, yequëcuabi bacuare gu'aye caye gare porema'iñë" Riusuni caji mai Ëjaguë.

23 Ja'nca mame re'huasi'cua ba'iye yëtoca, Jesucristoni jo'caye beoye si'a recoyo ro'tajën, baguë yëyete yo'oye gare ya'jaye beoye ba'ijë'ën. Mësacua si'arën ba'ija'yete si'a jëja recoyo ro'tajën, Riusu masi güesese'ere te'e ruiñe masini, gare huanë yeye beoye ba'ijë'ën. Mësacua yua Riusu cocarebare achani, ja'an si'aye masiyë. Ja'nca achani masijënna, ën yija bain si'acuarebabi ja'an cocare achahuë. Riusubi yë'ëre cuencueguëna, ja'an cocarebare quëani achoguë ba'iyë yë'ë.

Pablo encargado de servir a la iglesia

24 Ja'nca ba'iguëbi, mësacuabi Jesucristoni si'a recoyo ro'tani, Riusu bainrebare re'huasi'cua ba'ijënna, ai bojoreba bojoguë ba'iyë yë'ë. Riusu cocarebare quëani achoguëna, quë'rë jai jubë bainbi achani, Riusu bain ruinjënna, yë'ë ai yo'oyete ro'tama'iguëbi ai bojoreba bojoyë yë'ë. Cristobi baguë bainre tëani baza caguë, ai yo'oguë baji'i. Ja'nca ba'iguëna, yë'ë'ga baguë cocarebare quëani achoguë, Cristoni si'a recoyo ro'tani quë'rë jai jubë ba'ija'bë caguë, yë'ë'ga baguë bainreba jubë ro'ire ai yo'oyë.

25 Ja'nca sëani, Riusubi yë'ëre cuencueni, baguë yo'ore guanseguëna, baguë cocarebare si'a bainni quëani achoguë ba'iyë yë'ë.

26 Yure tëca Cristo raoja'yete gare quëamaji'i Riusu. Ja'nca quëama'iguë, yurera baguë bain Jesucristoni si'a recoyo ro'taja'cua, ja'ancuani Cristo tëani baja'yete masi güeseji Riusu.

27 Judío bain, judío bain jubë ba'ima'icuare'ga, si'acuani Cristo tëani baja'yete masi güeseji Riusu. Si'a bainni ñaca quëani acho güeseji. Jesucristoni si'a recoyo ro'tatoca, baguë bainrebare mësacuare re'huani, baguë naconi guënamë re'otore ba'ijën, gare carajeiye beoye ba'iyë. Ja'an ba'ija'yete mësacuabi masijën, Cristobi mësacuani recoyo te'e zi'inni ba'iguë sëani, baguë guënamë re'oto insija'yete coni bañu cajën, gare jo'caye beoye ëñajën, ja'anre ëjojën ba'iyë.

28 Ja'nca sëani, yëquënabi si'a bainni Cristo ba'iyete quëani achojën ba'iyë. Si'acuani yëquëna masiyete ye'yojën, te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën cajën, si'acuani yihuojën ba'iyë. Ja'nca ye'yoni yihuojën, Cristo bainreba ba'iye, te'e ruiñereba yo'ojën ba'iye, ja'anre masi güesejën ba'iyë yëquëna.

29 Ja'anna si'a jëja yo'o yo'oguë, Cristobi ta'yejeiyereba yë'ëni yo'o güeseguëna, gare jo'caye beoye Cristo yo'ore conguë ba'iyë yë'ë.

2

1 Yureca, yë'ëbi ñaca caguëna, mësacua achajë'ën. Mësacua, Colosas bain, Cristo bain
Laodicea huë'e jobo ba'icua'ga si'a bain yë'ëre ëñama'isi'cua'ga si'a jubëre oijën ro'tajën,
Riusuni senreba senjën ba'iyë yëquëna.
2 Riusubi mësacuani quë'rë ai ba'iye sa'ñeña recoyo te'e zi'inni ba'i güeseja'guë caguë,
sa'ñeña ai yëreba yë güeseja'guë caguëna, mësacua yua quë'rë jëja ba recoñoa re'huani
ba'ijë'ën. Riusubi mësacuani quë'rë ta'yejeiye ai re'oye yo'o güeseguëna, bojoreba bojojën
ba'ijë'ën. Mai Ëjaguë Jesucristo, baguë raosi'quëre mësacuani quë'rë ai ba'iye masi güeseji
Riusu. Ja'anrë baguë bainni ja'nca masi güesemaji'i.
3 Cristoni ja'nca masitoca, mësacua yo'ojën ba'iyete cato, te'e ruiñereba yo'ojën ba'iye
masiyë. Se'e masiye yëma'iñë mësacua.
4 Ja'anre mësacuani yihuoguë cayë yë'ë. Yequëcuabi mësacuani re'oye achoye cajën, ro
coquema'iñe caguë, mësacuani ja'an cocare yihuoyë yë'ë.
5 Yë'ë yua mësacua naconi ba'ija'ma caguëta'an, mësacua naconi ba'iye porema'iñë yë'ë.
Ja'nca porema'iguëna, mësacua yua yë'ë coca yure toyase'ere te'e ruiñe ro'tani, yë'ë te'e
ba'iguë yihuoyere'ru achani, te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën. Mësacua naconi te'e ba'itoca,
mësacua yo'ojën ba'iyete ëñani, ai bojoguë ba'ire'ahuë yë'ë. Mësacua yua Cristoni ta'yejeiye
ai recoyo ro'tajën, baguëni ai re'oye yo'o conjën bañuni cajënna, mësacuani ëñani, ai bojoguë
ba'iye yëyë yë'ë.

La nueva vida en Cristo

6 Ja'nca si'a recoyo ro'tajën ba'icua sëani, mai Ëjaguë Jesucristo yëye'ru gare jo'caye beoye
yo'ojën ba'ijë'ën.
7 Baguë naconi recoyo te'e zi'inreba zi'inni ba'ijë'ën. Baguë yo'o cuencuese'ere gare
ya'jaye beoye yo'o conjën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'icuabi baguë ba'iyete quë'rë se'e masijën,
baguë ba'iye'ru quë'rë re'oye ba'iyë mësacua. Baguëni ja'nca si'a recoyo ro'tajën, mësacua
yua quë'rë se'e jëja recoyo re'huani ba'ijën, quë'rë se'e Riusuni surupa cajën, baguëni
bojojën, Epafras yihuose'e'ru güina'ru jo'caye beoye yo'ojën ba'ijë'ën.
8 Yureca, yequëcuabi huacha yihuojënna, mësacua ëñare bajën, bacua cocare achamajën,
gare ro'tamajën ba'ijë'ën. Ro'tatoca, Cristoni recoyo ro'taye jo'cani senjoñë mësacua.
Bacuabi ai re'o cocare ye'yeni masijë'ën cajën, ro coqueye se'gare cayë. Zupai huatibi
bacuani yihuoguëna, ën yija bain ro'tajën yo'ojën ba'iye'ru güina'ru yo'ojën, mai ro'taye'ru
Riusuni gugurini rëanni bañuni cajën, ro bacua yëye se'gare yo'ojën, Cristoni coñe beoye
ba'iyë bacua.
9 Cristo ba'iyete cato, Riusu ta'yejeiyereba ba'iye'ru te'e ba'iguëna, baguë ba'iyete te'e
ruiñe masiye poreyë mai.
10 Mësacua yua baguë naconi te'e zi'inni ba'icua sëani, baguë masi güeseye'ru te'e ruiñe
masini, baguë ba'iye se'ga'ru ba'iye ro'tajë'ën. Baguë yua si'a re'otoña quë'rë ta'yejeiyereba
Ëjaguë sëani, yequëcua ye'yoni yihuoyete achamajën ba'ijë'ën.
11 Mësacua yua Riusu bainreba re'huase'ere cato, judío bain go neño ga'nire tëyose'ebi
Riusu bain gare ruinmaë'ë mësacua. Mësacua ja'anrë yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani, mësacua
gu'aye yo'ojën ba'ise'ere jo'cani senjoni, Cristoni si'a recoyo ro'tajënna, ja'anre yo'ojënna,
Cristobi mësacuare tëani, mame recoyo re'huani, mësacuani bani, baguë ba'iye'ru mësacuani
te'e ba'i güeseji.
12 Ja'nrëbi, mësacuabi bautiza güesejën, mësacua Cristo ba'iye'ru ba'iye bainni masi
güesehuë. Cristobi yë'ë gu'a jucha ro'ina junni tonni, yë'ë juchare gare senjoguëna, yë'ë
ja'anrë yo'oguë ba'ise'e'ru gare se'e yo'oma'iguë ba'iyë yë'ë cajën, mësacua ba'iyete bainni
masi güesehuë. Riusubi Jesucristo junni tonsi'quëni go'ya rai güeseguëna, mësacuabi baguë
ta'yejeiye yo'oye poreyete si'a recoyo ro'tahuë. Ja'nca ro'tani, mësacua mame re'huani
ba'iye, baguë ba'iye'ru ba'i güeseyere'ga si'a recoyo ro'tahuë.
13 Mësacuabi Cristoni yuta huesëjën ba'ijënna, Riusubi mësacuani gare ëñama'iguë ba'iguë
ba'nji. Ro mësacua gu'a ëase'e se'gare yo'ojën ba'nhuë. Judío bainbi mësacua ye'yeye
ënsecua sëani, Riusu guanseni jo'case'ere achani yo'oye gare poremajën ba'nhuë. Ja'nrëbi
jë'te, Cristoni si'a recoyo ro'tajënna, Riusubi mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare se'e
ro'tama'iguë baji'i. Ja'nca ba'iguëbi mësacuare baguë naconi te'e zi'inni ba'i güeseni, baguë
bainrebare mësacuare re'huani babi.
14 Mësacua yua Riusu ira guanseni jo'casi cocare, Moisesna jo'casi cocare gare achamajën,
te'e ruiñe yo'oye beoye ba'ijënna, yurera Riusubi mësacuani si'nsema'iji. Yurera Jesucristobi
junni tonni, mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare se'e ro'tama'iguëna, ja'anre si'a
recoyo ro'tani, Riusu bainre re'huasi'cua ba'iyë mësacua.
15 Yureca, Cristobi mësacua jucha ro'ina junni tonni, ja'nrëbi go'ya rani, ai ba'iye ai
ta'yejeiyereba pore Ëjaguë'bi ba'iji. Ja'nca ba'iguëna, Zupai huati yequëcua huati ëjacua

naconi, bacuabi mësacua ba'iyete ëñani, gu'aye ca ëaye ba'icuareta'an, Cristobi bacuare ënsebi. Yë'ë bainrebani baye gare porema'iñë mësacua caguë, bacuare ënseni, bacuare saoni senjobi, si'a re'oto ba'icuabi ëñajënna.

Busquen las cosas del cielo

16 Mësacua yua Cristoni ja'nca te'e zi'inni ba'icua sëani, ba judío bain guanseyete gare achaye beoye ba'ijë'ën. Bacua aon ainma'i coca, bacua gono uncuma'i coca, ja'an cocare achamajën ba'ijë'ën. Bacua fiesta yo'oni Riusuni bojoñu cajënna, bacua yo'oye'ru yo'omajën ba'ijë'ën. Si'a tëcahuëan fiesta yo'ojënna, carajeisi ñañaguë ba'iguëna, yo'o yo'oma'i umuguse sábado umuguse ba'iguëna, ja'anna choijënna, bacuani coñe beoye ba'ijë'ën.

17 Judío bain yo'ojën ba'iyete mësacuani yo'oye guansejënna, mësacua yo'omajën ba'ijë'ën. Ro yo'ojën ba'iyë bacua. Riusubi ba ira guanse cocare bacuana jo'caguë, Cristo raiye tëca yo'ojën ba'ijë'ën caguë jo'cabi Riusu. Ja'nca jo'caguëna, yurera Cristobi raiguëna, baguë masi güeseye se'gare ro'tani yo'ojën ba'ijë'ën caji.

18 Yequëcuabi bacua yo'jereba ba'iye'ru ba'iye guansejënna, mësacua achamajën ba'ijë'ën. Bacua yua ro gugurini rëanjën, anje hua'nani ujañu cajënna, mësacua achamajën ba'ijë'ën. Mësacua yua Riusu naconi te'e ba'ija'cua sëani, bacuare achamajën, mësacua baja'yete jo'cani senjomajën ba'ijë'ën. Bacuabi yihuojën, Guënamë toyana ëñasi'cua sëani, te'e ruiñe cayë yë'ë cacuata'an, bacuare achamajën ba'ijë'ën. Yëquëna se'gabi masiyë cacuata'an, ro ro'tajën, ro ën yija bain ro'tani yihuoye'ru yihuojën ba'iyë bacua.

19 Mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Jesucristoni gare zi'iñe beoye ba'iyë. Mai Ëjaguë coñete cato, yëquëna hua'na, baguë bainreba ba'icuani sa'ñeña ai yëreba yë güeseji. Maini sa'ñeña yo'o con güeseji. Baguë yo'ore quë'rë re'oye yo'o concuare maire re'huani baji. Ja'nca baguëbi ba Cristo ba'iye'ru ba'icua quë'rë re'oye ba'icuare maire re'huaji Riusu.

20 Yureca, Cristobi mësacua jucha ro'ire junni tonni, mësacua ja'anrë yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani senjo güeseguëna, ro ën yija bain Cristoni huesëcua, bacua cani achoyete yo'omajën ba'ijë'ën. Ja'nca mame recoyo re'huasi'cua ba'ijën, ¿mësacua guere yo'ojën, bacua cani achoyete yo'oye'ne? Ro yo'ojën ba'iyë.

21 Bacuabi cani achojën: "Gu'ana sëani, ja'an aonre ainma'ijë'ën. Ja'an gonore uncuma'ijë'ën. Ja'an macare pa'roma'ijë'ën" cajën,

22 ro ën yija bain ro'tani guanseye se'ga ba'iyë. Ja'an macañare cato, bainbi bajënna, carajeiji.

23 Ro ën yija bain Cristoni huesëcuabi ro'tato, "Ja'an guanse cocare te'e ruiñe yo'otoca, re'oye ba'iji maire. Maibi ja'nca yo'otoca, quë'rë masiye ye'yeyë mai. Riusuni quë'rë re'oye gugurini rëañe poreyë mai. Quë'rë re'oye yo'oye ye'yeyë mai. Quë'rë yo'jereba ba'i hua'na ruiñë mai. Mai ga'nihuë quë'rë jëja ba hua'na ruiñë mai." Ja'anre ro'tani yo'ojën, ro yo'ojën ba'iyë bacua. Ja'nca yo'ocuata'an, bacua gu'a ga'nihuë ëase'ere jo'caye porema'iñë bacua.

3

1 Yureca, mësacua yua Cristoni recoyo te'e zi'inni ba'ijën, baguë yëyete te'e ruiñe yo'ojën, Cristo bainreba mame re'huasi'cua ba'iyë. Ja'nca ba'ijën, baguë guënamë re'oto insija'yete ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'anruna ti'anni, Cristo naconi si'arën ba'iyë. Cristo ba'iyete cato, Riusu jëja ca'ncore ñu'iguë, baguë naconi ta'yejeiyereba Ëjaguë te'e ba'iji.

2 Cristo insija'ye se'gare ro'tajën ba'ijë'ën. Ro ën yija gu'ayete ëa ëñañe beoye ba'ijë'ën.

3 Mësacua ja'anrë yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani senjosi'cua sëani, Jesucristo naconi gare te'e zi'inni, baguë bain re'huasi'cua ba'iyë. Baguë'ga yua Taita Riusuni te'e zi'inni ba'iguëna, Riusu yua maire huajë hua'nare re'huani baji.

4 Ja'nca te'e zi'inni ba'ijënna, maire in raija'guë'bi baguë. In raiguëna, baguë naconi gare carajeiye beoye ba'ijën, baguë ba'iye'ru ba'ijën, baguë ta'yejeiyereba ba'iyete ëñajën bojojën ba'ija'cua'ë mai.

La vida antigua y la vida nueva

5 Ja'nca ba'ija'cua sëani, ro ën yija bain Cristoni huesëcua, bacua ëa ëñañe'ru gare ëa ëñañe beoye ba'ijë'ën. Ëmëcua romicua sa'ñeña yahue bani a'ta yo'ojën ba'iye gare jo'cani ba'ijë'ën. Sa'ñeña gu'a ëayete gare ro'taye beoye ba'ijën, si'a gu'a jucha yo'oyete gare jo'cajë'ën. Bonsere ba ëaye gare jo'cajë'ën. Ja'an bonsere ba ëaye ro'tato, Riusubi, Gu'aye yo'oyë më'ë caji. Huacha riusuña, imageña, ja'anna gugurini rëañe'ru yo'oyë caji Riusu.

6 Ja'nca yo'ojën ba'icuabi Riusu cocare ro achajën, baguë yëyete yo'oma'ijënna, Riusubi bacuani ai bënni senjoja'guë'bi.

7 Cristobi yuta mësacuani mame re'huama'iguëna, mësacua'ga ja'nca gu'aye yo'ojën ba'nhuë.

8 Ja'nca ba'isi'cuaca yureca, ja'an yo'oyete gare jo'cani senjojën ba'ijë'ën. Yequëcuani je'o
baye beoye ba'ijë'ën. Je'o ba cocare huëoye beoye ba'ijë'ën. Yequëcua ba'iyete ro gu'a coca
gare bëyoni caye beoye ba'ijën, si'a gu'a cocare caye gare jo'cajë'ën.
9 Sa'ñeña gare coquemajën ba'ijë'ën. Mësacua yua mësacua ja'anrë yo'ojën ba'ise'ere gare
jo'cani senjosi'cua sëani, te'e ruiñe se'gare sa'ñeña cajën ba'ijë'ën.
10 Mësacua yureca mame recoyo re'huasi'cuabi Cristo yëye se'gare yo'ojën ba'ijën, baguë
ba'iye'ru ba'iye ti'an bi'rajën, baguëte masiyereba masijën ba'iyë, baguëni recoyo te'e zi'inni
ba'icua sëani.
11 Ja'nca ba'icuabi bain ba'iyete ëñajën, Cristoni huesëcua ëñañe'ru bain ba'iyete ëñañe
beoye ba'iyë mai. Cristo ëñañe'ru bain ba'iyete ëñañë mai. Si'a jubëanre ëñani, judío bain,
griego bain, yua te'e ba'iyë. Cuya bain, airu bain, ja'ancuare gare gu'aye caye beoye
ba'iyë. Yo'o concua, bacua ëjacua, bacua ba'iyete cato, te'e ba'iyë. Si'a jubëan bain ba'icuabi
Cristoni recoyo te'e zi'inni ba'ijën, baguëni te'e yo'o conjën ba'ijënna, mai ta'yejeiyereba
Ëjaguë Cristobi si'a jubëte ëñani, si'a jubëbi te'e ba'iyë caji.
12 Ja'nca sëani, Riusubi mësacuare cuencueni, mësacuani ai yëreba yëguë, mësacua gu'a
juchare senjoni mame re'huani, baguë bainrebare mësacuare re'huani baji. Ja'nca baguëna,
baguë yëye se'gare yo'ojën ba'ijë'ën. Sa'ñeña ai oijën conjën ba'ijë'ën. Sa'ñeña re'oye
yo'ojën ba'ijë'ën. Yequëcuani ëñajën, yë'ë'ru quë'rë ta'yejeiye ba'iyë cajën, bacua ba'iyete,
bacua carayete ru'ru ro'tani cuirajën ba'ijë'ën. Yequëcuabi gu'aye yo'o bi'ratoca, bacuani
bëinma'ijë'ën.
13 Bëinmajën, bacuani bojoye se'ga ba'ijë'ën. Yequëbi mësacuani gu'aye yo'otoca, baguë
gu'aye yo'ose'ere huanë yeye cajë'ën. Mai Ëjaguëbi mësacua gu'a juchare gare se'e
ro'tama'iguë sëani, mësacua'ga yequë bainni bacua gu'aye yo'ose'ere huanë yeye cajë'ën.
14 Yequëcuani ja'nca re'oye yo'ojën, ëñere'ga quë'rë ai ba'iye yo'ojën ba'ijë'ën. Sa'ñeña ai
yëreba yëjën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'ijën, mësacua si'acuabi recoyoreba te'e zi'inni ba'ijën, sa'ñeña
bojojënna, Riusu'ga mësacuani ëñani bojoji.
15 Baguë bainreba jubë te'e zi'inni ba'icua sëani, Cristobi bojoreba bojo recoyo bacuare
mësacuare re'huaye masiji. Ja'nca masiguëna, ja'an mame re'huayete baguëni senjë'ën.
Senni, re'hua güeseni, gare se'e sa'ntiye beoye ba'ijë'ën. Yequëcuare gare se'e je'o baye beoye
ba'ijë'ën. Bojoye se'ga ba'ijën, Riusu mame re'huase'ere ro'tajën, baguëni surupa cajën
ba'ijë'ën.
16 Ja'nca ba'ijën, Cristo cocarebare jo'caye beoye achani, si'a recoyo ro'tani, Cristo cani
jo'case'ere te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën. Riusubi ja'an cocare mësacuani quë'rë re'oye masi
güeseguëna, mësacua yua yequëcuare'ga ba cocare güina'ru ye'yojën yihuojën ba'ijë'ën. Gare
gu'aye yo'oye beoye ba'ijë'ën, bacuani cajën ba'ijë'ën. Ja'nca cajën, bacuani bojo recoyo
re'hua güesejë'ën. Sa'ñeña ganta cocare cajën, si'aye bojojën gantajën, Riusu ta'yejeiyereba
ba'iyete si'a jëja cani achojën, baguëni caraye beoye surupa cajën ba'ijë'ën.
17 Mësacua yo'ojën ba'iye, mësacua coca cajën ba'iye, ja'anre yo'oto, mai Ëjaguë Jesucristo
yëye se'gare yo'ojën ba'ijë'ën. Mësacua yua baguë bainreba sëani, ja'nca yo'ojën ba'ijë'ën.
Mësacua yua Riusu insise'ere ro'tani, baguëni surupa cato, ñaca ro'tajën ba'ijë'ën. Jesu-
cristobi mësacua naconi te'e ba'iguë sëani, mësacua yua Riusuna ti'anni, baguë naconi coca
caye poreyë.

Deberes sociales del cristiano

18 Yureca, mësacua romicua, ën cocare achajë'ën. Mësacua ënjë ta'yejeiye ba'iyete ëñajën,
baguë coca cayete achani Jaë'ë cajën, güina'ru yo'ojën ba'ijë'ën. Mësacua yua mai Ëjaguë
bainreba sëani, ja'nca yo'ojën ba'ijë'ën.
19 Mësacua ëmëcua, ën cocare achajë'ën. Mësacua rënjoni ai oijën conjën, bagoni ai yëyereba
yëjën ba'ijë'ën. Bagoni bëiñe caye beoye ba'ijë'ën.
20 Mësacua zin hua'na, ën cocare achajë'ën. Mësacua pë'caguë sanhuëbi coca cajënna,
mësacua achani, te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'otoca, mai Ëjaguëbi ëñani, mësacuani
ai bojoji.
21 Mësacua pë'caguë sanhuë, ën cocare achajë'ën. Mësacua zin hua'nani hui'ya bëinjën
bama'ijë'ën. Ja'nca bëintoca, zin hua'nabi ai sa'nti recoyo re'huani, ro achani yo'oma'icua
ruiñë.
22 Mësacua yua bain ëjacuani yo'o contoca, bacuabi yo'o guansejënna, si'aye te'e ruiñe
yo'ojën ba'ijë'ën. Bacuabi ëñajënna, ja'anrën se'ga re'oye yo'otoca, gu'aye yo'oyë mësacua.
Bainni re'oye ro'ta güeseye se'gare coquejën ro'tayë mësacua. Cristoni yo'o coñe'ru ba'iye
ro'tajën, gare jo'caye beoye te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën, baguëbi ëñani masiguë sëani.
23 Mësacua yua si'a yo'o yo'ojën, mësacua porese'e'ru si'a jëja te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën.
Bain ëjacuabi yë'ëni ëñani, yë'ëre re'oye ro'taja'bë caye beoye ba'ijë'ën. Mësacua yua mai

Ëjaguëre yo'o concua cuencuesi'cua sëani, baguë ëñani bojoye se'gare ro'tajën, baguëni re'oye yo'o conjën ba'ijë'ën.
24 Baguë guënamë re'oto bayete ro'tajë'ën. Mësacuana si'aye ro insireba insiye ro'taguëna, mai Ëjaguë Jesucristo cuencuesi yo'ore te'e ruiñe yo'o conjën, bain ëjacua guanseyete re'oye yo'ojën ba'ijë'ën.
25 Mai Ëjaguë yëye'ru re'oye yo'oma'itoca, Riusubi mësacuani si'nseja'guë'bi. Mësacuabi gu'aye yo'ojën, Yë'ëre si'nsema'iji Riusu, ro'tatoca, gare jëaye beoye ba'ija'guë'bi mësacuare. Riusubi si'a bainre ëñani, te'e ba'iyë caji.

4

1 Mësacua ëja bain, ën cocare achajë'ën. Mësacua yo'o concuani re'oye yo'ojën, bacuani te'ereba cuirajën ba'ijë'ën. Ëñare bajën, mësacua Ëjaguë guënamë re'oto ba'iguëte ro'tajë'ën. Mësacua yo'oye si'ayete ëñani masiji baguë.
2 Mësacua si'acua gare ñame ëaye beoye ba'ijën, Riusuni jo'caye beoye ujajën ba'ijë'ën. Mësacua ujajën ba'iyete achani yo'oguëna, baguëni surupa cajën bojojën ba'ijë'ën.
3 Yëquënare'ga ënjo'on ba'icuare'ga ro'tajën, Riusuni senjën ba'ijë'ën. Baguë cocareba, Cristo junni tonsi cocare, ja'anre si'aruan bainni quëani achoñu cajënna, ja'an yo'oye poreyete Riusuni senjën ba'ijë'ën. Ja'an cocarebare te'e ruiñe quëani achoguëna, ëja bainbi yë'ëre preso zeanni, ya'o huë'ena guaohuë.
4 Ja'an cocare bainni te'e ruiñe masi güeseye poreyete Riusuni senjën ba'ijë'ën. Ja'an se'gare yo'oye yëyë yë'ë.
5 Cristoni recoyo ro'tama'icua ba'itoca, mësacua ëñare bajën, ai masiye re'oye yo'ojën ba'ijë'ën. Mësacua porese'e'ru Cristo ba'iyete jo'caye beoye bacuani masi güesejën ba'ijë'ën.
6 Bacuani coca cajën, re'oye ro'tani, bacuani re'oye achoye te'e ruiñe cajën ba'ijë'ën. Bacuabi coca senni achajënna, bacuani ai masiye sehuojën ba'ijë'ën.

Saludos finales

7 Yureca, yë'ë te'e bainguë Tíquico hue'eguëte mësacuana saoguëna, yë'ë yo'oguë ba'iyete mësacuani quëaja'guë'bi. Cristo bainguëbi yëquënani ai re'oye yo'o conguë ba'iji. Cristo yo'o cuencuese'e sëani, baguë yua si'a jëja yo'o conguë ba'iji.
8 Yëquëna yo'ojën ba'iyete mësacuani quëani, mësacuani bojo recoyo ba güeseye ro'taji. Ja'anna baguëte saoyë yë'ë.
9 Onésimo'ga, mësacua jubë bainguë, baguë'ga conguë saiji. Cristoni si'a recoyo ro'taguëbi ai re'oguë'bi ba'iji. Ba sanhuëbi si'a ënjo'on ba'iyete mësacuani quëaja'cua'ë.
10 Aristarco hue'eguë, yë'ë naconi ya'o huë'ena guaosi'quë, yë'ëre te'e conni ñu'iguëbi, ja'anguëbi mësacuani saludaji. Marcos hue'eguë, Bernabé ba bainguë, ja'anguë'ga mësacuani saludaye caji. Yequëcuabi baguë ba'iyete mësacuani yuara quëamate. Mësacua jubëna ti'anguëna, baguëni mësacua huë'ena guaoni, re'oye bojojën cojë'ën.
11 Jesús Justo hue'eguë'ga mësacuani saludaji. Ja'an samutecua yë'ë naconi ba'ijën, Riusu yo'ore te'e conjën, judío bain ënjo'on ba'icua Cristoni si'a recoyo ro'tajën ba'icua, gañacua'ë. Bacuabi yë'ë naconi yo'o conjënna, ai bojo recoyo re'huani ba'iyë yë'ë.
12 Epafras hue'eguë'ga mësacuani saludaji. Mësacua jubëbi raisi'quëbi Cristo yo'ore ai re'oye yo'o conguë ba'iji. Baguë yua mësacua ba'iyete ro'taguë, gare jo'caye beoye si'a jëja Riusuni senguë ba'iji: "Riusu, më'ë yëyete te'e ruiñe masiye yo'ojën ba'ija'bë. Më'ë ba'iye'ru ba'iye quë'rë re'oye ti'anni ba'ija'bë." Ja'anre ujaguë, mësacuare senguë ba'iji baguë.
13 Yë'ë'ga baguë yo'o yo'oyete mësacuani te'e ruiñe quëayë. Mësacua ba'iye, Cristo bain Laodicea huë'e jobo ba'icua, Hierápolis huë'e jobo ba'icua, ja'an jubëan Cristo bainre ro'taguë, mësacuani conza caguë, si'a jëja yo'o yo'oguë ba'iji baguë.
14 Lucas hue'eguë, ëco uañe masiguë, mai ai yësi'quë, ja'anguë, Demas hue'eguë naconi mësacuani saludaye cahuë.
15 Cristo bainreba Laodicea huë'e jobo ba'icuare saludacaijë'ën. Ninfas hue'eguëre'ga saludacaijë'ën. Baguë huë'ena ti'anjën Cristoni ujacua, ja'ancuare'ga te'e saludajë'ën.
16 Ja'nrëbi, mësacuabi ën coca toyase'ere ëñani, achani tëjini, ja'nrëbi Cristo bain Laodicea ba'icuani ñë'coni, ën cocare acho güesejë'ën. Yeque yë'ë coca, Laodicea bainna toyani saose'ere'ga mësacua ëñani achani masijë'ën.
17 Arquipo caguëni ñaca quëajë'ën: "Riusubi më'ëni ja'anru yo'o caguëna, si'aye te'e ruiñereba yo'oguë, baru bainni re'oye conni cuiraguë ba'ijë'ën." Ja'an cocare baguëni quëajë'ën.
18 Yureca, yë'ë, Pablo hue'eguëbi ja'ansi'quë yua mësacuani saluda cocare toyani saoyë yë'ë. Yë'ë yua preso zeansi'quë, guënameñabi huensi'quë ba'iguëna, yë'ëre ro'tajën, Riusuni senjën ba'ijë'ën. Yureca, Riusubi mësacuani ai ta'yejeiye re'oye conni cuiraja'guë, cayë yë'ë. Ja'nca raë'ë. Amén.

San Pablobi
TESALONICA
Bainni utire toyaguë, ru'ru ba'i cocare Toyani saobi

Saludo

1 Yë'ë, Pablo, yë'ë gajecua Silvano, Timoteo, bacua naconi, yëquënabi utire toyani saoyë
mësacuare, Riusu bainreba Tesalónica huë'e jobo ba'icuare. Taita Riusu, mai Ëjaguë Jesu-
cristo, bacuabi mësacuani bajën, mësacuare ëñajën cuirajënna, mësacua recoyo bojo huanoñe
ba'ijë'ën, cayë.

El ejemplo de fe que daban los de Tesalónica

2 Yëquënabi Riusu naconi ujajën, mësacua ba'iyete bojojën, Riusuni mësacuare senni
achajën, jo'caye beoye cayë yëquëna.
3 Mai Taita Riusu naconi coca cajën, mësacua yo'oyete ro'tajën ba'iyë. Mësacuabi Riusu
cocarebare achani, recoyo ro'tajën, si'aye yo'oyë. Yequëcuani ai oire bajën, bacuani bojo
güesejën, mësacuabi ai jëja yo'o yo'ojën ba'iyë. Mai Ëjaguë Jesucristo se'e raija'yete jo'caye
beoye ëñajën ëjoyë mësacua.
4 Yo'je sanhuë, Riusubi mësacuani ai bojoguë, baguë bainrebare mësacuare re'huaguëna,
yëquënabi masiyë.
5 Yëquënabi Riusu cocarebare mësacuana quëajën saë'ë. Quëajën saisi'cuabi ro yëquëna
coca se'gare ro'tamajën quëahuë. Riusu cocareba sëani, Riusubi ai ta'yejeiye yo'oguë,
baguë, baguë Espíritubi yëquëna jëja recoyo re'huaguëna, te'e ruiñereba cajën, coqueye beoye
mësacuani quëahuë yëquëna. Ja'nca quëajën, mësacua naconi re'oye yo'ojën, mësacua ba'iye
se'gare ro'tajën, mësacuare conjën ba'ijënna, mësacua masiyë.
6 Yëquëna hua'nabi ja'nca ba'ijënna, mësacuabi yëquëna yo'ojën ba'ise'e, Ëjaguë Jesucristo
yo'oguë ba'ise'e, ja'anre ëñajën, mësacuabi güina'ru yo'ojën baë'ë. Riusu cocarebare bojojën
achajën, mësacua recoyona ro'tajënna, yequëcuabi mësacuani ai gu'aye yo'ohuë. Gu'aye
yo'ocuareta'an, mësacuabi bojoye se'ga baë'ë, Riusu Espíritubi bojo güeseguë sëani.
7 Ja'nca bojojënna, Macedonia yija bain, Acaya yija bain Jesucristoni recoyo ro'tacua
si'acuabi mësacua yo'oye'ru güina'ru yo'oye yëjën baë'ë.
8 Ba'ijënna, mësacuabi baruan bain hua'nani mai Ëjaguë cocarebare caraye beoye quëani
achojënna, quë'rë so'oña ba'i re'oto bain'ga mësacua recoyo ro'tayete achahuë. Ja'nca
achajënna, yëquëna hua'nabi se'e quëaye gare beoyë.
9 Mësacua ba'iyete ëñacuabi yëquënana rani, mësacua yo'o yo'ojën ba'iyete yëquënani
quëayë. Yëquënabi mësacuana ëñajën saijënna, mësacua jobona bojojën cohuë, cayë ba hua'na.
Mësacua ro imageña te'ntose'ena gugurini rëansi'cuabi ja'an yo'oye gare jo'cani senjohuë,
cayë. Riusurebare ro'tajën, te'e ruiñe ba'i Riusuni bojojën conñu cajën, mësacua ja'nca
yo'ohuë cayë.
10 Riusu Zinbi guënamë re'otobi raiyete mësacua ëjojën ba'iyë cayë. Riusubi yua Jesucristo
hue'eguë, ju'insi'quëre go'ya rai güeseguëna, maini oiguë, bënni senjoñe beoye ba'ija'bë
caguë, maire tëani saji, Riusu bënni senjoja'rën ti'anguëna.

2

El trabajo de Pablo en Tesalónica

1 Yo'je hua'na, yëquënabi mësacuana ëñajën saijën, ro guaja saimajën baë'ë. Mësacuabi
ja'anre masiyë.
2 Ru'ru, Filipos huë'e jobore ba'ijënna, baru ba'icuabi yëquënani ai gu'aye yo'ojën, ro
je'o bajënna, mësacua masiyë. Yëquënani ai je'o bacuata'an, mai Riusubi ai re'oye conni,
jëja recoñoa re'hua güeseguëna, mësacuana sani, huaji yëye beoye Riusu cocarebare quëani
achohuë, yequëcuabi ro ënse ëaye yo'ojënna.
3 Mësacuani quëani achojën, ro huacha ye'yoma'iñë yëquëna. Ro yëquëna yëse'e se'ga
mësacuani ye'yoma'iñë. Ro coqueye beoye ba'ijën,
4 Riusu yëye se'gare'ru güinareba'ru baguë cocarebare quëani achoyë yëquëna. Riusubi
yëquënate te'e ruiñe ëñaguë sëani, baguë cocareba bainre quëani achocuare maire re'huabi
Riusu. Ja'nca sëani, ro bain yëye'ru quëani achoma'iñë. Riusu ro'taye'ru quëani achoyë
yëquëna. Baguë ñacobi ëñani, yëquëna recoyo ro'tayete masiji.
5 Ja'nca sëani, yëquëna hua'nabi mësacuana sani, mësacuani re'o coca coqueye beoye cahuë.
Mësacua bonse bayete tëani bañu, caye beoye baë'ë yëquëna. Riusubi ja'anre masiji.

6 Yëquëna re'oye yo'o yo'ojën, ro bainbi yëquëna yo'ore re'oye caja'bë, gare caye beoye
baë'ë yëquëna. Mësacua te'e ruiñe ëñañe, yequëcua te'e ruiñe ëñañe, ja'anre ro'taye beoye
baë'ë yëquëna. Cristo raosi'cua ba'ijën, mësacuani jëja guanseye porecuata'an, ja'anre
yo'omaë'ë.
7 Mësacua jubëte ba'ijën, mësacuani jëja guanseye beoye baë'ë. Më'cagobi bago zin hua'nani
bojora'rë ëñago cuiraye'ru mësacuani bojora'rë ëñajën cuirajën baë'ë yëquëna.
8 Mësacuani ai bojojën, Riusu cocarebare quëani jo'cajën, yëquëna si'a jëja mësacuani oijën,
mësacuani conjën baë'ë. Yua yëquëna ai yësi'cua ruën'ë mësacua.
9 Yëquëna ai jëja yo'o yo'ojën ba'ise'ere ro'tayë mësacua, yo'je sanhuë. Yëquënani cuiraye
mësacuani senma'iñe cajën, yëquënabi yo'o yo'ojën na'ijaë'ë. Ja'nca yo'ojën, Riusu bojo
cocarebare mësacuani cani achojën baë'ë.
10 Mësacuabi Riusu naconi ëñajënna, yëquëna recoyo ro'tase'e, mësacua naconi ganijën
ba'ise'e, ja'anre cato, gare jucha beo hua'nabi gare te'e ruiñe yo'o hua'na se'ga baë'ë.
Yequëcuabi yëquënate gu'aye caye poremaë'ë.
11 Yëquëna yihuojën case'ere mësacua masiyë. Pë'caguë yua baguë zin hua'nani bojora'rë
yihuoye'ru mësacuani bojora'rë yihuojën baë'ë yëquëna.
12 Jëja recoyo re'huaye, huaji yëye beoye ba'iye, ja'anre cajën, mësacuani bojora'rë
yihuojën baë'ë yëquëna. Gu'aye yo'oye beoye ba'ijën, Riusu yëye'ru jo'caye beoye yo'ojë'ën,
cajën yihuojën baë'ë yëquëna. Riusu cuencuesi'cua sëani, Riusu ba'i jobo, baguë go'sijei
re'otona sani ba'ija'cua'ë mësacua.
13 Yëquëna hua'nabi mësacua jubëna sani, Riusu cocarebare quëani achojënna, mësacuabi
te'e ruiñe achajën, mësacua recoyona re'huahuë. Ro bain ro'taye se'ga banbi. Riusu
cocareba ba'iji cajën, mësacuabi achajën, recoyona re'huahuë. Ja'nca re'huajënna, Riusubi
baguë yo'ore mësacua jubëna yo'oni ëñoji. Ja'nca sëani, yëquënabi ai bojojën, Riusuni surupa
cajën, si'arën ba'iyë.
14 Mësacua yua Riusu bainreba re'huasi'cua ba'ijënna, mësacua yija bainbi mësacuani je'o
bajën, ro huaijën, gu'aye yo'ohuë, yo'je sanhuë. Riusu bain jubëan Jesucristoni recoyo
ro'tacua Judea yijare ba'icua, bacua'ga judío bain si'nsesi'cua ba'ijënna, yurera güina'ru
baji'i mësacuare.
15 Judío bain yua Riusu ira bain raosi'cua, Ëjaguë Jesús, ja'ancuare huani senjosi'cua
ba'ijën, yëquënare'ga je'o bajën, ro gu'aye huaë'ë. Ja'nca huaijën, Riusuni bojo güeseye beoye
ba'ijën, si'a bainni gu'a güejën ba'iyë bacua.
16 Yëquënabi judío bain jubë ba'ima'icuana sani, Riusu ba'i jobona tëani sayete, ja'an
cocarebare bacuani quëani achojënna, judío bainbi yëquënate ënse ëaye yo'ohuë. Ja'nca
yo'ojën, bacua gu'a jucha si'arën yo'oni re'huase'e, ja'an naconi yua ai jucha bëyoni quë'rë
ta'yejeiye jucha yo'ohuë. Yo'ojënna, Riusubi bacuani bëinguë, baguë bënni senjoja'ñete
yurera bacuana quëñoñe beoye jo'cabi.

Pablo desea visitar otra vez a los de Tesalónica

17 Ja'nrëbi, yo'je sanhuë, yëquënabi mësacuare jo'cani, zoe saima'iñe cajën, jo'cani saë'ë.
Sani, ai recoyo oijën, ai cu'e ëabi. Mësacuana se'e go'ija'ma cajën, jo'caye beoye mësacuare
ro'tahuë yëquëna.
18 Mësacuana goñu cajënna, yë'ë'ga, Pablo hue'eguë, ai se'e go'iye yëhuë. Go'iye yëcuareta'an,
zupai huatibi yëquënate tëhuobi.
19 Mësacuani ai ba'iye ai bojoye huanoji yëquënare. Mai Ëjaguë Jesús in rairën ti'anguëna,
mësacua naconi te'e ñë'cani bojoyë. Aito. Mësacuare mai Ëjaguëni ëñoni, mësacuare aireba
bojojën ba'iyë. Ja'anrën yo'oja'ye ai ëjoyë yëquëna.
20 Mësacua ba'iyete ro'tajën, Riusuni ëñajën, baguë naconi te'e bojojën ba'ija'cua'ë mai,
ro'tajën, ai bojoyë yëquëna, Riusubi maire te'e ruiñereba ëñaja'guëre sëani.

3

1 Ja'nrëbi, mësacuana go'iye porema'icuabi yua Atenas huë'e jobona te'e hua'na bëaye
ro'tajën, Guere yo'oye'ne mai cajën,
2 Timoteore mësacuana saohuë. Yëquëna naconi Riusu yo'o conguëreba ba'iji baguë.
Riusu cocareba Cristo ba'iyete quëani achoye masiji. Ja'nca masiguëna, baguëte mësacuana
saohuë. Mësacua quë'rë ai ba'iye Jesucristoni recoyo ro'tajë'ën cajën, mësacua quë'rë jëja
recoñoa re'huajë'ën cajën, quë'rë bojo hua'na ruinjë'ën cajën, Timoteore mësacuare yihuoni
re'huaguëte saohuë.
3 Yequëcuabi mësacuare ai gu'aye yo'ojënna, mësacua jubë ba'icua te'ecuabi yequërë
jëja beojën, gu'a ma'ana go'ima'iñe cajën, baguëte saohuë. Yequëcuabi yëquënani gu'aye
yo'ocuata'an, Riusubi ja'anna ai yo'o güeseji maire.

4 Yëquënabi mësacua naconi yuta ba'ijën, yëquëna ai yo'ojën ba'ija'yete quëajën ba'nhuë.
Quëajënna, ja'nrëbi, yequëcuabi yëquëna quëase'e'ru yëquënani gu'aye yo'ojën ba'nhuë.
Ja'anre mësacua masiyë.
5 Ja'nrëbi, mësacua yuta Jesucristoni recoyo ro'taye'ne caguë, Timoteore mësacuana
saohuë. Yequërë zupai huatibi mësacuare coqueni tëama'iguë caguë, yë'ë'ga huaji yëguë,
mësacuana saoni senni achahuë. Coqueni tëatoca, yëquëna quëani achose'ere mësacuani ro
guaja yo'ore'ahuë, ro'tahuë yëquëna.
6 Ja'nca ro'tani, Timoteore saojënna, mësacuana saisi'quëbi yua raji'i. Rani, mësacua bojojën
ba'iyete quëaguëna, bojohuë yëquëna. Mësacua yua Jesucristoni te'e ruiñe recoyo ro'taye,
mësacua yequëcuani ai oire baye, ja'anre quëabi. Yëquënani jo'caye beoye ro'tani, yëquënani
cu'e ëaye ba'ijënna, baguëbi yëquënare quëabi. Yëquëna yua mësacuani cu'e ëaye ba'iye'ru
mësacuare güina'ru cu'e ëaji, cabi.
7 Ja'nca rani quëaguëna, yëquënabi mësacuare bojojën ba'iyë, yo'je sanhuë. Yëquëna
hua'nabi yequëcua je'o base'e ro'ire ai yo'ojën, mësacuare ro'tani, jëja recoñoa re'huayë,
Jesucristoni jo'caye beoye ro'tacuare sëani.
8 Mësacuabi mai Ëjaguëni ai ba'iye bojojën, baguë yo'o coñe se'ga yo'ojënna, yëquënabi yua
mësacuani bojojën ro'tayë.
9 Riusuni ujajën, mësacuare quëajën, mësacuani aireba bojojën ba'iyete cajën, yëquëna
recoyo bojo huanoñe ba'iye beorure quëaye ti'añe porema'iñë.
10 Mësacua yua quë'rë se'e ai jëja recoñoa baja'bë cajën, Riusuni jo'caye beoye ujajën,
yequërë mësacua yua Cristoni recoyo ro'taye carajën ba'itoca, mësacua recoyo ro'tayete coñu
cajën, mësacuana sani ëñaja'ñete Riusuni señë yëquëna.
11 Mai Taita Riusu, yua baguë Zin, mai Ëjaguë Jesús naconi, bacuabi yëquëna saiyete
re'huaja'bë cayë, mësacuani ëñaja'ñete.
12 Yurera mësacuare coñete Riusuni senni achayë yëquëna. Yequëcuare oire bani si'a
bainni yëreba yëye, mësacuani yo'o güesejë'ën señë. Mësacua recoyo ro'taye quë'rë jëja bayete
re'huajë'ën señë.
13 Ja'nca re'huaguëna, mai Ëjaguë Jesús inguë raija'rën ti'anguëna, mësacua yua jucha gare
tënosi hua'nabi jëja recoyo te'e ruiñereba re'huani tëjisi'cuabi yua mai Taita Riusu ba'iruna
nëcaye poreyë mësacua. Baguë bainreba si'acua naconi raiguëna, ja'nca ba'iyë.

4

La vida que agrada a Dios

1 Yureca, mësacuani jëja yihuoni, mai Ëjaguë Jesús guansese'e'ru te'e quëajën, mësacuani
coca yihuoyë yëquëna, yo'je sanhuë. Yëquëna ye'yose'e'ru güina'ru re'o ma'ana ganijën
ba'ijë'ën. Riusubi ëñani bojoja'guë cajën, quë'rë se'e re'oye yo'ojën, re'oye ganijën ba'ijë'ën.
2 Yëquëna hua'nabi mësacuare yihuo cocare cajën, mai Ëjaguë Jesús caye'ru yihuojënna,
mësacua masiyë.
3 Jëja recoyo te'e ruiñereba re'huasi'cua ba'ijë'ën cajën, gare gu'aye yo'oye beoye ba'ijë'ën,
Riusu yëye'ru ba'iye. Yequëcua naconi ro a'ta yo'oyete gare senjoni huanë yeni bajën, ja'anre
gare yo'oye beoye ba'ijë'ën.
4 Ëmëcua si'acua, romi cu'ecuabi te'e ruiñe yo'ojën, Riusu yëye'ru bagoni re'oye huejani
bajë'ën.
5 Bagoni ro ëa ëñañe beoye ba'ijë'ën. Gu'a bain yo'oye'ru romigoni baye yo'oma'ijë'ën.
6 Ja'nca gu'aye yo'otoca, mësacua bain ba'icuare gu'aye yo'oyë. Ja'anre yo'oye beoye
ba'ijë'ën. Riusubi ja'anre yo'ocuani ai jëja bënni senjoñe ba'iji. Yëquëna ja'anrë yihuose'ere
ro'tajën, ëñajën ba'ijën, re'oye yo'ojë'ën.
7 Riusubi maire cuencueguë, a'ta yo'oyete jo'caye, gare ro'taye beoye baji'i. Gu'aye yo'oye
beoye ba'icuare maire cuencueni re'huabi Riusu.
8 Ja'nca sëani, bainbi yëquëna ye'yose'ere ro achajën, Ro bain ye'yose'e sëani güeyë yë'ë
catoca, Riusu coca ye'yose'ere ro achani senjoñë.
9 Riusu bain jubë ba'icuare ai yëreba yëjën ba'ijë'ën. Bacuare conjën ba'ijë'ën, caye
ro'taguëta'an, ja'an cocare mësacuani yihuoye banre'ahuë yëquëna. Mësacua yua Riusu
ye'yosi'cuarebare sëani, mësacua jubë ba'icuare ai yëreba yëjën ba'ijënna, ja'anre masiyë.
10 Si'a Riusu bain Macedonia yija ba'icuare'ga ai yëreba yëjën ba'ijën, bacuare ai ba'iye
jo'caye beoye coñë mësacua. Ja'nca yo'ojënna, yëquëna hua'nabi mësacuani se'e yihuoyë.
Quë'rë ai ba'iye si'a hua'nani quë'rë ta'yejeiye ai yëjën ba'ijën, bacuare conjën ba'ijë'ën cayë.
11 Yequëcua yo'o yo'oyete ëñajën, ro'taye beoye ba'ijën, mësacua yo'o se'gare yo'ojën,
bojojën ba'ijë'ën. Yëquëna yihuojën ba'ise'e'ru mësacua yo'o ma'carëanre jo'caye beoye
yo'ojën ba'ijë'ën.

12 Ja'nca yo'otoca, yequëcua Cristoni ro'tamajën ba'icuabi mësacuani te'e ruiñe ëñajënna,
yequëcua ro insiyete coye ro'tama'iñë mësacua.

El regreso del Señor

13 Yo'je sanhuë, bain ju'insi'cua, gare cainsi'cua'ru ba'iye, bacua ba'iyete te'e ruiñe quëayë
yëquëna. Yequëcua Cristoni huesëjën ba'icua, bacua ota oijën ba'iye'ru mësacua oima'ijë'ën.
Bacua yua Cristo ba'iyete huesëcua, se'e go'ya raiye ro'tama'icuabi bacua ju'insi'cuare ai
sa'ntijën ai ota oiyë.
14 Mai hua'nata'an, Jesús junni tonni se'e go'ya raiguëna, maibi ja'anre recoyo ro'tajën,
Jesusni bojoyë. Ja'nca sëani, Jesusni recoyo ro'tajën gare cainsi'cua'ru ba'ijënna, Riusubi
bacuare Jesús naconi huajë hua'nare go'ya rai güeseja'guë'bi.
15 Ja'nca sëani, yëquënabi mai Ëjaguë ñaca yihuoye'ru mësacuani yihuojën quëayë. Mai
Ëjaguë in rai umuguse ti'anguëna, mai hua'na huajë hua'na ba'icuabi yua ju'insi'cuabi
Cristona mëni ti'añe, ru'ru ti'anma'iñë.
16 Ru'ru, guënamë re'otobi guanseye ai jëja achoguëna, anje jubë ëjaguëbi caguëna, Riusu
coneta juiye achoguëna, mai Ëjaguëbi te'e jëana gaje meguëna, maibi ëñañë. Ru'ru, Cristoni
recoyo ro'tajën gare cainsi'cuare huajëcuare mëani baji baguë.
17 Ja'nrëbi yo'je, mai hua'na huajëjën ba'icuabi guënamë re'otona mëijën saiyë. Bacua
naconi ñë'cani, mai Ëjaguëni pico re'otona tëhuoni, baguëni bojojën, pico re'otore huahuajën,
baguë naconi si'arën ba'iyë.
18 Ja'nca sëani, mësacua ja'an coca yihuose'ere ro'tajën, sa'ñeña ñaca cajën ba'ijë'ën: Jëja
recoñoa re'huani ba'ijë'ën, cajën ba'ijë'ën.

5

1 Yua mai Ëjaguë in raiye, baguë tëcahuë raiye, baguë umuguse raiye, ¿quejeito raiguë'ne?
catoca, ja'anre si'a hua'nabi huesëcua sëani, mësacuani yihuoni toyaye se'e yo'oma'iñë
yëquëna, yo'je sanhuë.
2 Mai Ëjaguë rai umuguse, yua bain ro'ta ëama'iñe ba'iguëna, yuareba te'e jëana
ti'anja'ñeta'an ba'iji. Jiancua ñamibi ti'añe'ru te'e jëanareba ëñoñe ba'iji.
3 Bain hua'nabi sa'ñeña: "Re'oye ba'iji maire. Huaji yëye beoye ba'ina'a" cajënna, yua
ja'ansirën Riusubi bacuare huesoni si'ayete bacuana jo'caye ba'iji. Romigo zin të'ya rairën
guëtabë ja'si ju'iñe'ru ba'iguëna, gare jëaye beoye ba'iji bacuare.
4 Ja'nca ba'icuareta'an, mësacua yua zijei re'oto ganima'icua'ë, yo'je sanhuë. Mai Ëjaguë
in rai umugusere ëñajën ëjocuabi ba umuguse ti'añete quëquëye beoye ba'iyë. Jiancua ñami
ti'añe'ru mësacuana te'e jëana ti'anma'iji ba umuguse, yo'je sanhuë.
5 Mësacua si'acuabi mia re'otona ganijën, Cristo ba'iye insise'ere ye'yeni bayë. Mai
hua'nabi zijei re'otona ganiñe beoye ba'iyë. Cristo ba'iyete huesëye beoye ba'iyë mai.
6 Yequëcua ro cainsi hua'na'ru ba'iye, ro ro'tajën ba'icua'ru ba'iye, mai hua'nabi
ja'ancua'ru ba'iye beoye, te'e ruiñe ëñajën ëjojën ba'iñu, cayë.
7 Bainbi yua ñami se'ga caiñë. Bainbi jo'chana güebeye yëtoca, ñami se'ga güebeyë.
8 Ja'nca ba'icuata'an, mai hua'nabi ñatani saoye'ru ye'yesi'cua sëani, te'e ruiñe yo'ojën,
Cristoni si'a recoyo ro'tajën bañuni. Ja'nca sëani, Jesucristoni recoyo ro'tajën, yequëcuani
yëreba yëjën, gare caraye beoye te'e ruiñe yo'ojën, bañuni. Jesucristo naconi carajeiye beoye
ba'ijën, baguëni bojojën ba'ija'cua sëani, baguë in raija'yete jo'caye beoye ëjojën bañuni.
9 Riusubi maire cuencueni, maini bënni senjoñe ro'tama'iji. Mai Ëjaguë Jesucristobi maire
cuencueguëna, Riusu ba'i jobona tëani saji maire.
10 Jesucristobi yë'ë bainrebare tëani baza caguë, maire ro'taguë, yua junni tonbi. Ja'nca
junni tonguëna, maibi baguë naconi huajë hua'na ba'ija'cua'ë. Baguë in rai umuguse
ti'anguëna, mai hua'nabi ju'insi hua'na ba'itoca, o huajë hua'na ba'itoca, huajë rani,
baguëna ñë'cani ba'ija'cua'ë mai.
11 Ja'nca sëani, mësacuabi sa'ñeña yihuojën, sa'ñeña jëja recoñoa re'hua güesejën ba'ijë'ën.
Mësacua yure yo'oye'ru sa'ñeña yo'ojën ba'ijë'ën.

Pablo aconseja a los hermanos

12 Ja'nrëbi, mësacuani yeque cocare yihuojën cayë yëquëna. Mësacua naconi ba'icua, mai
Ëjaguë yo'o case'ere yo'ocua, mësacuani yihuojën concua, bacuare te'e ruinreba ëñajën
ba'ijë'ën, yo'je sanhuë.
13 Bacuare re'oye conjën, bacuani bojojën, te'e ruiñe sehuojën ba'ijë'ën, mësacua yihuojën
concuare sëani. Ja'nca ba'ijën, mësacua'ga sa'ñeña bojojën ba'ijë'ën.
14 Ja'nrëbi, yo'o yo'oye güecuabi mësacua jubëre ba'itoca, bacuani jëja cani achojë'ën.
Yequëcuabi ñame ëaye ba'icua ba'itoca, bacuani te'e ruiñe cani achojë'ën. Ja'nji recoyo ba

hua'na ba'itoca, bacuare jëja recoyo ba güesejë'ën. Si'acua mësacua jubë ba'icuare bojora'rë yihuojën, bacua jëja recoñoa re'huaye tëca jo'caye beoye conjën ba'ijë'ën.
15 Yequëbi mësacua jubë ba'icua te'eguëni gu'aye yo'otoca, baguë yo'ose'e'ru se'e go'yaye beoye gu'aye yo'oma'ijë'ën. Re'oye yo'oye se'ga ro'tajën, ja'an se'gare mësacua naconi ba'icuani, si'a bainni jo'caye beoye yo'ojën ba'ijë'ën.
16 Si'arën bojo hua'na se'ga ba'ijë'ën.
17 Riusuni senni achajën, jo'caye beoye ujajën ba'ijë'ën.
18 Mësacua ba'iye, mësacua ma'a ganiñebi yua guaja ganiñe ba'ito'ga, Riusuni bojojën, Surupa cajën ba'ijë'ën. Riusu yëse'e sëani, mësacua Jesucristo bainreba ba'icuabi ja'nca bojojën ba'ijë'ën.
19 Riusu Espíritubi yo'o yo'oye raotoca, güeye beoye ba'ijë'ën.
20 Riusu cocareba raose'e ba'itoca, ja'anre gu'aye cama'ijë'ën.
21 Si'a coca case'ere achajën, te'e ruiñe ba'iyete masiñu cajën, re'oye ro'tajën ba'ijë'ën. Re'oye case'e ba'itoca, bojojën ba'ijën, recoñoa re'huani bajë'ën.
22 Gu'aye ba'itoca, beoru quëñoni senjojën, achaye beoye ba'ijë'ën.
23 Riusu yua si'a baguë bain bojocuare re'huaguë, mësacua ba'iye, si'a yacahuëte, si'a recoyote, si'a ga'nihuëte, si'aye beoru baguë yëse'e'ru mame re'huaja'guë. Mësacua jucha si'aye quëñoni senjoguë, mai Ëjaguë Jesucristo se'e raiye tëca, mësacuani bojoguë, jucha beo hua'nare re'huani baja'guë, cayë yequëna.
24 Mësacuare choisi'quëbi yua baguë cani jo'case'e'ru güina'ru yo'oja'guë'bi, tin yo'oye ro'tama'iguë sëani.

Saludos y benedición final

25 Yëquëna hua'nare'ga ujajën, Riusuni senni achajën ba'ijë'ën, yo'je sanhuë.
26 Si'a jubë bainre'ga saludacaijë'ën. Riusuni bojojën, bacuare su'ncajën ba'ijë'ën.
27 Si'a jubë bainre ñë'coni, yëquëna coca yure toyani saose'ere ëñani, bacuare quëani achojë'ën. Mai Ëjaguë masi güesesi coca sëani, ja'nca mësacuani guanseni jo'cayë yëquëna.
28 Mai Ëjaguë Jesucristobi mësacuani bojoguë, baguë ba'iyete mësacuani caraye beoye ëñoñereba ëñoja'guë, cayë yëquëna. Ja'nca raë'ë.

San Pablobi
TESALONICA
Bainni utire toyaguë, samu ba'i cocare Toyani saobi

Saludo

1 Yë'ë, Pablo, yë'ë gajecua Silvano, Timoteo, bacua naconi, yëquënabi utire toyani saoyë
mësacuare, Riusu bainreba Tesalónica huë'e jobo ba'icuare. Mai Taita Riusu, mai Ëjaguë
Jesucristo, bacuabi mësacuani bajën,
2 mësacuare ëñajën cuirajënna, mësacua recoyo bojo huanoñe ba'ijë'ën, cayë.

Dios juzgará a los pecadores cuando Cristo vuelva

3 Yo'je sanhuë, mësacuare ro'tajën, Riusuni jo'caye beoye surupa cajën bojoñuni, cayë
yëquëna. Mësacuabi Riusu bain quë'rë te'e ruiñe ruincuare sëani, ja'nca cayë yëquëna.
Mësacuabi Jesucristoni quë'rë ai ba'iye recoyo ro'tajën, sa'ñeña quë'rë ai yëreba yëyë mësacua.
4 Yëquënabi ja'anre ro'tajën, yequëcua Cristo bain jubëan ba'icuana sani, mësacua ba'iyete
ai bojojën quëayë yëquëna. Mësacuabi Jesucristoni recoyo ai ro'tajën, jëja recoñoa si'arën
bayë, quëayë yëquëna. Yequëcuabi je'o bajën, mësacuani ai si'a jëja huacuata'an, mësacuabi
yua quë'rë jëja recoñoa re'huajën, Jesucristoni jo'caye beoye si'a recoyo ro'tayë.
5 Mësacuabi ja'nca yo'ojën ba'ijënna, gu'a bainbi mësacua ba'iyete ëñani, Riusu bënni
senjoñete te'e ruiñe masiyë. Ai gu'aye yo'ojënna, Riusubi mësacuani te'e ruiñe ëñani, baguë
ta'yejeiye jëja ba'iyete mësacuani ëñoji.
6 Aito. Riusubi ai re'oye yo'oye ro'taji. Mësacuare gu'aye yo'ocuani ai yo'o güeseye ro'taji.
7 Ja'nca ro'taguëbi yua mësacua gu'aye huasi'cuare sëani, mësacua ai yo'oyete quëñoni,
mësacua bojo huanoñete re'huaji. Yëquënare'ga güina'ru re'huaye ro'taji Riusu. Mai Ëjaguë
Jesús in rai umuguse ti'anguëna, ja'anre yo'oji maire. Jesucristobi si'a baguë anje jubë
ta'yejeiye ba'icua naconi guënamë re'otobi toa re'otobi gaje raija'guë'bi.
8 Rani, Riusure huesëcua, Jesucristo bojo güese coca quëani achose'ere gu'a güecua,
ja'ancuani ai ba'iye ai bënni senjoni jo'caji.
9 Ja'nca jo'caguëna, bacuabi si'arën ai yo'ojën carajeiyë. Mai Ëjaguë ta'yejeiye ba'iye,
baguë go'sijeiyete ëñajën, ba Ëjaguë naconi ba'ija'ma cajën ro'tajënna, Riusubi bacuare saoni
senjoji.
10 Mai Ëjaguëbi ja'an umugusera rani, baguë bainrebani ëñoguëna, bacuabi, yua baguëni
si'a recoyo ro'tacua sëani, baguëni ai ruiñe ëñajën, baguë ta'yejeiye ba'iyete bojoreba
bojojën ro'tayë. Mësacua'ga bacua naconi ba'ija'cua'ë, yëquëna cocareba quëase'ere si'a
recoyo ro'tasi'cua sëani.
11 Ba'ijënna, yëquënabi Riusuni ujajën, mësacuare caraye beoye senni achayë. Mësacuare
te'e ruiñe ba'icuare re'huajë'ën, mësacua cuencuesi ma'a ganicuare, Riusuni ujayë.
Mësacua'ga, Ai re'oye yo'oñu cajën, Cristoni te'e ruiñereba recoyo ro'tajën, Mai yo'o yo'oñu
cajën ba'ijënna, Riusubi mësacuare ai ta'yejeiye conreba conguë ba'ija'guë, cayë yëquëna.
12 Ja'nca ba'iguëna, mësacuabi Ëjaguë Jesucristo ba'iyete, baguë go'sijeiyete yequëcuani te'e
ruiñe masi güeseyë. Masi güesejënna, baguë'ga mësacuare te'e ruiñe ba'icuare yequëcuani
ëñoji. Ëñoguëna, mai Taita Riusu, mai Ëjaguë Jesucristo, bacuabi ja'nca maire aireba conjën,
maire bojo recoyo re'huajën, bacua ba'iyete ai insireba insijën ba'iyë.

2

Aclaraciones sobre el regreso del Señor

1 Yureca, yo'je sanhuë, mai Ëjaguë Jesucristo gaje rai umuguse, maire baguë naconi ñë'ca
umuguse, ja'anre mësacuani yihuoguë, quëani achoyë yë'ë.
2 Yequëcuabi mësacuani huacha quëajën, Mai Ëjaguë in rai umuguse ti'anbi cajën, Baguë
bainre ñë'coni tëjibi, cayë. Yequërë bacuabi Riusu ëñose'e'ë. Pablo sanhuëbi utire toyani
quëahuë cajën, Riusu cocareba ba'iye'ru ro coquejën quëani achojënna, mësacua huaji yëye
beoye ba'ijë'ën. Bacua quëayete te'e jëana ro'tama'ijë'ën.
3 Yequëcua coquejën cacua banica, gare achaye beoye ba'ijë'ën bacuare. Jesús in rai
umuguse yuta ti'anma'iji. Ru'ru, gu'aye yo'ocuabi Riusuni ai je'o bajën ba'ija'cua'ë. Ba
gu'aguëreba ba'i ëjaguë'ga, rëi toa gojena huesëni si'aja'guë, ja'anguëbi rani,
4 Riusu ba'iyete, si'a bain bojojën guguriyete, ja'anre beoru ai gu'ayereba gu'aye caji. Si'a
bain ta'yejeiye ëjaguë'ë yë'ë caguë, Riusu huë'ena cacani, Riusu jëja guëna seihuëna bëaye'ru
bëani, Riusureba'ë yë'ë caguë, si'a jëja quëaguë ba'ija'guë'bi baguë.
5 Yë'ëbi mësacua naconi ba'iguë, ja'anre quëahuë yë'ë. ¿Ja'anre ro'tama'iñe mësacua?

6 Gu'a ëjaguë yuta rani ëñoñe porema'iji. Riusu cuencuesirën ti'anguëna, ja'nrëbi, gu'a
ëjaguëbi ëñoñe poreji. Mësacua yua baguëte yure ënsese'ere masiyë.
7 Gu'ayebi yua yahuera'rë ai ta'yejeiye ai huëiji yureña. Ja'nca huëiguëna, ba gu'aguëreba
ënseni quëñorën ti'añe tëca ta'yejeiye gu'aye yo'oye porema'ija'guë'bi.
8 Gu'aye ënseguëte quëñorena, ja'nrëbi, ba gu'a ëjaguëbi ëñoji. Ëñoguëna, mai Ëjaguë
Jesucristobi rani, baguë saiye sëcoyebi gu'a ëjaguëna huani senjoji. Baguë go'sijeiyebi
huesoni si'aji.
9 Gu'a ëjaguëbi ti'anni, zupai huatibi conguëna, ai ba'iye ai ta'yejeiye yo'oni ëñoguë, bain
gare ëñama'ise'ere ëñoguë, ai ba'iye ai coque ëayete yo'oji.
10 Yo'oni, ba huesëni carajeicuani ai coqueyereba ai gu'aye coqueji. Coqueguëna, bacuabi
huesëni carajeiyë. Te'e ruiñe ba'i cocare achani bojoye gu'a güecua sëani, jëaye beoye ba'iji
bacuare.
11 Riusubi yua coqueye se'gare ro'tajën ba'ija'bë caguë, coque huatina jo'caji bacuare.
12 Si'a hua'na'ga Riusu te'e ruiñereba ba'i cocare achaye güeni, gu'aye se'gana bojo ëaye
ba'ijënna, Riusubi bacuani bënni senjoguë ba'ija'guë'bi.

Escogidos para ser salvados

13 Mësacuare cato, Riusuni surupa cajën, mësacuare jo'caye beoye bojoye bayë yëquëna,
yo'je sanhuë. Mai Ëjaguëbi mësacuani ai yëreba yëguë, ru'rureba ba'isirënbi mësacuare tëani
baye ro'tabi. Baguë Espíritute raoni, mësacua carajeima'iñe caguë, mësacuare tëani baji,
mësacuabi baguë te'e ruiñereba ba'i cocare si'a recoyo ro'tajënna.
14 Yëquëna hua'nabi Riusu cocarebare mësacuani quëani achojënna, Riusubi baguë ba'iyete
mësacuani ëñoni, mësacuani choini, mai Ëjaguë Jesucristo go'sijeiyete mësacuana insireba
insiji.
15 Ja'nca sëani, yo'je sanhuë, yëquëna te'e ruiñe ye'yose'e, mësacua naconi ba'ijën yihuose'e,
yëquëna uti toyani saose'e, ja'anre ro'tajën, jëja recoñoa re'huani, jo'caye beoye yo'ojën
ba'ijë'ën.
16 Mai Ëjaguëreba Jesucristo, mai Taita Riusu, ja'ancuabi maini ai yëjën, maire ai conreba
conjën, maini si'arën jëja ba recoñoare re'huajënna, maibi Cristoni si'a recoyo ro'tajën, ro
guaja yo'oye beoye ba'iyë, maini te'e ruiñe yihuoni achosi'cua sëani.
17 Mësacuare'ga güina'ru jëja recoñoa re'huani jo'caye beoye ba'ijë'ën. Ja'nca jëja recoñoa
bani, mësacua yo'o yo'oye, mësacua coca caye, re'oye se'ga ba'ijë'ën.

3

Oren por nosotros

1 Yureca, yo'je sanhuë, yëquënate ujajën ba'ijë'ën. Mai Ëjaguë cocarebare besa quëani
achoñu cayë. Mësacua achani bojose'e'ru, Riusu ba'iyete te'e ruiñe ëñose'e'ru, yequëcua
joboanbi achani güina'ru ba'ija'bë cayë. Ja'anre ujajën ba'ijë'ën.
2 Gu'a bain si'si yo'ocua'ga yëquënani je'o bajënna, yëquëna jëayete Riusuni ujajën ba'ijë'ën,
ai jai jubë bainbi Riusu cocarebare ro'tama'icua sëani.
3 Ja'nca ba'icuata'an, mai Ëjaguëbi te'e ruiñe yo'oye masiji. Mësacuani yua jëja recoñoare
re'huani, gu'a ëjaguë hui'ya huaiyete mësacua jëaye conre baji.
4 Conni, yëquënabi mësacua ba'iyete ro'tajënna, mai Ëjaguëbi yëquënani huaji yëye beoye
ro'ta güeseji. Aito. Mësacuabi yëquëna yihuoni jo'case'e'ru güinareba'ru jo'caye beoye yo'oyë.
5 Ja'nca yo'ojënna, Riusubi baguë yëreba yëyete quë'rë ta'yejeiye mësacuani masi güeseguë
ba'ija'guë, caguë ujayë yë'ë. Cristo jëja baye'ru bañu cajën, jëja recoñoa re'huani ba'ijë'ën,
cayë.

El deber de trabajar

6 Ja'nrëbi, yëquënabi se'e mai Ëjaguë Jesucristo yihuoye'ru mësacuani yihuojën ba'iyë,
yo'je sanhuë. Yequëcua Cristo bain cacuabi ñame hua'na ba'itoca, bacua naconi zi'inni
ba'ima'ijë'ën. Yëquëna yihuojën case'ere yo'oma'iñë bacua.
7 Yëquëna hua'na'ga mësacua naconi ba'isirënbi yua yo'o yo'oye güemaë'ë. Ja'anre
mësacuabi masiyë. Ja'nca masijën, yëquëna yo'ojën ba'ise'e'ru güina'ru yo'ojën ba'ijë'ën.
8 Mësacuabi yëquëna aon insijënna, yëquënabi ro'ijën ba'nhuë. Mësacuani ai guaja yo'o
güesema'iñe cajën, yëquënabi yo'o yo'ojën na'ijaijën ba'nhuë.
9 Mësacuani aon señe poresi'cuata'an, mësacuani senmaë'ë yëquëna. Mësacua yua yëquëna
yo'oye'ru güina'ru yo'ojën ba'ijë'ën cajën, yëquëna hua'nabi yo'o yo'ojën baë'ë.
10 Mësacua naconi ba'isirënbi yeque cocare'ga mësacuani cahuë yëquëna: Ñame hua'na
ba'itoca, aon insiye beoye ba'ijë'ën, cahuë.

11 Mësacua jubë ba'icua te'ecuabi ñame hua'na'ë yëquënani quëase'e baji'i. Bacuabi yo'o
yo'omajën, yequëcua ba'iyete ro hui'ya senni achani ganoñë. Ja'nca quëase'e sëani, mësacuani
coca yihuoni saoyë yëquëna.
12 Mai Ëjaguë Jesucristo yihuoye'ru yihuojën, yo'o yo'oye güecua banica, bacuani ai jëja
yihuoni guanseyë yëquëna. Mësacua caye beoye ba'ijën, mësacua yo'o yo'ojën, aon ro'iyete
coni bajë'ën, cayë yëquëna.
13 Re'oye yo'oye cato, mësacua ya'jaye beoye, re'oye yo'ojën ba'ijë'ën, yo'je sanhuë.
14 Mësacua jubë ba'icuabi yëquëna yure yihuoni saoyete achaye güecua ba'itoca, bacuare
masini, bacuare quë'ñeni jo'cajë'ën. Quë'ñeni jo'catoca, yequërë bacua gu'a juchare ro'tani,
Se'e yo'oma'ina'a cayë.
15 Je'o ëñañe'ru bacuani ëñama'ijë'ën. Mësacua te'e bain ba'icua'ru ëñajën, bacuani ai oire
bajën, coca yihuojën ba'ijë'ën.

Bendición final

16 Yureca, mai Ëjaguëreba ja'ansi'quëbi bojo recoñoa huanoñete mësacuani si'arën jo'caye
beoye insireba insija'guë, si'a bainni bojo güeseye masiguë sëani. Mai Ëjaguëbi mësacua si'a
jubë naconi ba'ija'guë.
17 Yë'ë, Pablo, yua yë'ë se'gabi mësacuani uti toyani, saludaguë saoyë. Si'a utire ja'nca
cuencueni toyani jo'cayë yë'ë.
18 Mai Ëjaguë Jesucristobi mësacua si'acuani ai conreba conja'guë, caguë toyahuë yë'ë.
Ja'nca raë'ë.

San Pablobi
TIMOTEONI
Ru'ru ba'i cocare toyani saobi

Saludo

1 Yë'ë, Pablo, Jesucristo raoni jo'casi'quë'ë yë'ë. Mai Taita Riusu maire tëani baguëbi, mai
Ëjaguë Jesucristo maire recoyo bojo güeseguëbi, bacuabi yua yë'ëre cuencueni, yë'ëre raoni
jo'cahuë.
2 Raoni jo'cajënna, më'ë, Timoteo hue'eguëna, utire toyani saoyë yë'ë. Më'ëbi Jesucristoni
si'a recoyo ro'taguëna, Riusubi baguë Espíritute më'ëna insini, yë'ë mamaquëre më'ëre
re'huabi. Mai Taita Riusu, mai Ëjaguë Cristo Jesús, bacuabi më'ëni caraye beoye conreba
conja'bë. Më'ëni ai ba'iye ai yëreba yëjën ba'ija'bë. Më'ëni recoyo re'o huanoñete jo'caja'bë
cayë yë'ë.

Advertencia contra enseñanzas falsas

3 Yurera Efeso huë'e jobona bëani ba'ijë'ën. Yë'ëbi Macedonia yijana saiguë ba'isirën
yihuose'e'ru, yure'ga güina'ru më'ëni yihuoyë. Yequëcua baru ba'icuabi Riusu coca quëani
jo'case'e'ru tin ye'yojënna, bacuare ënsejë'ën.
4 Bacuabi yua bacua ira bain ba'isi'cua coca quëani jo'case'ere ëñajën, bacua ira taita
huati sanhuë ai jai jubë ba'isi'cua bacua mamiñare cuencueni re'huajën, ja'anre quëani
achojënna, ja'anre yo'oma'iñe guansejë'ën. Ja'nca quëani achojën, ro guaja ye'yojën ba'iyë
bacua. Bainni sa'ñeña bëiñe senni acha güeseyë. Riusu quëani jo'case'ere, Riusuni si'a
recoyo ro'tayete, ja'anre ye'yojën ba'ija'bë.
5 Bacuani ja'an cocare guansejë'ën. Guanseguëna, te'e ruiñe recoyo ro'tajën, sa'ñeña ai
yëreba yëjën ba'ija'bë cayë yë'ë. Gu'aye ro'taye beoye ba'ijën, te'e ruiñe Jesucristoni si'a
recoyo ro'tajën bojoja'bë cayë.
6 Yequëcuabi tin ro'tajën, bain naconi ro guaja senni achajën, ro ro'tajën, yi'o coca se'ga
cani achojën ba'iyë.
7 Bacuabi Riusu ira coca jo'case'ere ye'yoye yëcuata'an, bacua coca ye'yoyete huesë hua'na
ba'iyë. Bacuabi ro jëja quëani achojën, ro huesëjën cayë.
8 Bainbi Riusu ira coca jo'case'ere te'e ruiñe quëani achonica, re'oye ba'iji ba coca. Ja'anre
masiyë mai.
9 Ja'nca ba'iyeta'an, si'a coca guanseni jo'case'ebi re'o bainni ënseye beoye ba'iji. Gu'a bain
se'gani ënseye caji. Ëja bainbi guansejënna, gu'a bainbi tin yo'ocua'ë. Ro bacua yëse'e'ru ai
hui'ya huaiyë. Riusu yëye'ru yo'oye güejën, baguë ba'iyete senjojën ba'iyë bacua. Bacuabi
bacua pë'caguë sanhuëni, yequë bacua bainni huani senjoñë bacua.
10 Romi huëani, ëmë huëani, sa'ñeña yahue bacua ba'iyë. Gaje ëmëcuabi sa'ñeña ro a'ta
yo'ojën ba'iyë. Bainre zeanni, jianni sajën ba'iyë. Ro coquejën cacua ba'iyë. Yequëcua
yo'ose'ere ëñajën, ro coquejën yi'o coca cayë. Te'e ruiñe ye'yoni jo'case'e'ru, ai ba'iye ai tin
yo'ocua ba'iyë bacua. Ja'an yo'oye ba'iguëna, Riusu ira coca jo'case'ebi ënseye ba'iji.
11 Te'e ruiñe ye'yoni jo'case'ere cato, Riusu cocareba quëani jo'case'e ba'iji. Ja'an coca,
mai Ta'yejeiye Ëjaguë bojo güese coca, ja'an cocarebare yë'ëna jo'cabi Riusu, bainni quëani
achoyete.

Gratitud por la misericordia de Dios

12 Yë'ë'ga mai Ëjaguë Jesucristoni ai bojoguë, baguëni surupa cayë yë'ë. Yë'ëre re'oye ëñani,
baguë caye'ru te'e ruiñe yo'oguëte yë'ëre yua baguë yo'o conguëre cuencueni re'huaguëna,
ai bojoyë yë'ë.
13 Yë'ë hua'guë ja'anrë ba'isi'quëbi Cristoni gu'aye cani, baguëni je'o basi'quëreta'an,
Riusubi yë'ëni ai yëreba yëguë baji'i, Cristoni ro'tama'iguë ro huesëguë yo'osi'quëre.
14 Ja'nca ba'isi'quëreta'an, Riusubi yë'ëni ai ta'yejeiye ai caraye beoye conreba conbi.
Ja'nca conguëbi yë'ëni Jesucristote si'a recoyo ro'ta güesebi. Bainni ai yëguëte yë'ëre
re'huabi. Jesucristona ñë'cani zi'intoca, ja'nca maire yo'oji Riusu.
15 Ën coca te'e ruiñe ba'i coca'ë. Si'a bainbi ro'tani ba'ire'ahuë: Cristo Jesusbi ën yijana
raiguë, gu'a bain si'si recoñoa bacuare mame re'huani baye ro'tabi. Si'a gu'a bainre ëñato,
yë'ëbi quë'rë gu'aguëreba ba'iyë.
16 Ja'nca ba'iguëreta'an, Riusubi yë'ëni ai oiguë conreba conbi. Ro gu'a recoyo
basi'quëreta'an, yë'ëre mame recoyo re'huani, baguë bojora'rë ëjoni re'huayete masi güesebi.
Yequëcua baguë naconi si'arën ba'ija'cua, ja'ancuabi yë'ë ba'iyete ëñani, baguë te'e ruiñe

yo'ose'ere masini, Jesucristoni si'a recoyo ro'taja'bë caguë, ja'nca yë'ëre mame re'huabi Riusu.
17 Yureca mai Ta'yejeiyereba Ëjaguë carajeima'iguë, bain ñacobi gare ëñama'iñe ba'iguë, gaña hua'guë, ja'an Riusuni si'arën jo'caye beoye te'e ruiñe ëñajën bañuni. Si'a bainbi baguë ta'yejeiye ba'iyete masija'bë. Ja'nca raë'ë.
18 Yë'ë mami Timoteo, yë'ëbi coca guanseni, më'ëna jo'cayë. Cristo bainbi më'ëre ëñajën, Riusuni conja'ñete masijën, më'ëre quëani jo'cahuë. Bacua quëani jo'case'e'ru güina'ru më'ëni yure quëani jo'cayë yë'ë. Ja'an coca quëani jo'case'ere ro'tani, jëja recoyo re'huani, Cristoni jo'caye beoye te'e ruiñe conguë ba'ijë'ën. Jesucristobi më'ë recoyo mame re'huaguëna, më'ë recoyo ro'tayete gare jo'cama'ijë'ën. Te'e ruiñe yo'oguë, huacha yo'oye beoguë ba'ijë'ën, më'ëni cani yihuoyë yë'ë.
19 Yequëcuabi Jesucristoni recoyo ro'tani, ja'nrëbi, Riusu ba'iyete güejën, ro huacha yo'ojën, Riusu ba'iye go'iye ro'tani ro jo'cani senjohuë.
20 Ja'ancuare cato, Himeneo, Alejandro, ja'an hue'ecuabi ja'nca yo'ojën, Riusu ba'iyete ro jo'cani senjohuë. Riusu ba'iyete gu'aye cama'iñe ye'yeja'bë caguë, bacuare zupai huatina jo'cahuë yë'ë.

2

Instrucciones sobre la oración

1 Yureca, ru'ru, Riusuni senni achaye, Riusuni ujaye cato, si'a bainre ro'taguë, jo'caye beoye ujaguë, bacuare Riusuni surupa cajë'ën.
2 Bain ta'yejeiye ëja hua'nare'ga, si'a ëja bainre ro'taguë, si'a jëja Riusuni ujajën ba'ijë'ën. Ja'nca ujajën, caraye beoye bojojën, recoyo re'o huanoñe ba'iyë mai. Riusu guanseni jo'case'e'ru te'e ruiñereba yo'ojën ba'iyë mai, ja'nca ujajën ba'itoca.
3 Mai Riusu maire tëani baguëbi mai te'e ruiñe yo'oyete ëñani, maini bojoji.
4 Baguë yua si'a bainre ro'taguë, bacuani tëani baye ai yëji. Te'e ruiñe ba'i cocare recoyo masija'bë caji.
5 Mai Taita Riusu yua gañaguë'bi Riusu ba'iji. Maibi gu'aye yo'ojënna, Jesucristo Raosi'quë se'gabi Taita Riusuna ti'anni, baguëni senni achacaiye poreji maire.
6 Si'a bain gu'a jucha zemosi'cua yua guënamë re'otona tëani ba'ija'bë caguë, mai jucha ro'ire junni tonbi. Ja'nca junni tonguëna, Riusu yësirën ti'anguëna, Riusubi si'a bainre guënamë re'otona tëani baza caguë, Jesucristote maini ëñobi.
7 Ja'nca ëñoguë, Riusubi yë'ëre cuencueni, baguë cocareba quëani achoguëte yë'ëre re'huabi. "Judío bain jubë ba'ima'icuana sani, yë'ë te'e ruiñe ba'i cocare ye'yojaijë'ën" caguë, yë'ëre bacuana raobi Riusu, bacua recoñoa ro'taye masi güeseguëte. Ro coquema'iñë yë'ë. Te'e ruiñe cayë.
8 Ja'nca sëani, Riusuni te'e ruiñe recoñoa ro'tacua, si'aruan ba'icua yua sa'ñeña bëiñe beoye Riusuni ujajën ba'ija'bë cayë yë'ë.
9 Romi hua'nare'ga yihuoguë cayë yë'ë. Bacua cañare re'oye ëñoñe ju'ijën, ai ro'i cañare ju'imajën ba'ija'bë cayë. Raña ye'ani, ai ro'i pë'npëbëan yo'oma'ija'bë. Me'najei sinjobëan ye'ani tonja'bë. Ganjo reye, guëna yi'yo ñejën ba'iye, ja'anre ai ro'iye beoye zoa curibi perlara'carëan, ja'anbi re'huaye beoye ba'ija'bë. Ai ro'iye ba'i cañare ju'imajën ba'ija'bë.
10 Re'oye yo'oye, bainre coñe, ja'an se'gare ro'tajën ba'ija'bë, Riusu bain casi'cua ba'itoca.
11 Romi hua'na'ga ye'yo cocare achani Jaë'ë cajën ba'ija'bë. Gue caye beoye ye'yeni ba'ija'bë cayë.
12 Romi hua'nabi bainni ye'yoye yëtoca, ëmëcuani guanseye yëtoca, bacuare ënsejë'ën. Caye beoye ba'ija'bë cayë.
13 Riusubi bainre re'huani jo'caguë, ru'ru Adanre re'huaguëña. Ja'nrëbi yo'je, Evate re'huaguëña.
14 Zupai huatibi coqueguëna, Adanbi gu'aye yo'omaquëna, Eva se'gabi coque güesego bacoña. Riusu guanseni jo'case'ere achama'igobi gu'a juchana zemosi'co bacoña.
15 Ba'isi'coreta'an, romigobi zin hua'nare të'ya rani, Riusuni congo ba'igona, Riusubi bagoni tëani baja'guë'bi. Jesucristoni si'a recoyo ro'taye, bainni ai yëye, te'e ruiñe ro'taye, gu'aye yo'oye beoye ba'iye, ja'ncara'ru jëja recoyo caraye beoye yo'otoca, Riusubi bagoni tëani baja'guë'bi.

3

Cómo deben ser los dirigentes

1 Ën coca te'e ruin coca ba'iji: Bainguëbi Cristo bainreba jubë ëjaguë ba'iye yëtoca, ai re'oye ro'taguë ba'iji baguë.

2 Cristo bainreba jubë ëjaguëbi yua gu'aye yo'oye beoye ba'ija'guë. Te'e rënjo hua'goni huejasi'quë ba'ija'guë. Te'e ruiñe ba'i ma'a se'gana ganija'guë. Te'e ruiñe ro'taguëbi gu'anare pa'roma'ija'guë. Te'e ruiñereba yo'ore yo'oguë ba'ija'guë. Baguë huë'ena raicuani ai bojoguë saludani, ai re'oye cuiraguë ba'ija'guë. Yihuo coca ye'yoye poreguë ba'ija'guë.
3 Jo'cha güebemaquë ba'ija'guë. Bain be'rumaquë ba'ija'guë. Bojora'rë yihuoguë, bainni bojo güeseguë se'ga ba'ija'guë. Curi ba ëayete ro'tamaquë ba'ija'guë.
4 Baguë te'e bainre te'e ruiñe cuiraguë ba'ija'guë. Baguë zin hua'nani guanseto, Jaë'ë cani te'e ruiñe yo'o yo'ojën ba'ija'bë.
5 Baguë te'e bainre te'e ruiñe cuiraye huesëguë ba'itoca, ¿queaca Riusu bain cuiraye poreguë'ne?
6 Rëño ñë'serë se'ga mame recoyo re'huasi'quë ba'ima'ija'guë. Yequërë baguë se'gare'ru huanoguëna, zupai huati bënni senjoja'ñe'ru baguëni bënni senjoji Riusu. Ja'nca sëani, zoe ba'iye mame recoyo re'huasi'quë ba'ija'guë.
7 Yequëcua Cristo bain jubë ba'ima'icuabi baguëni re'o bainguëre'ru ëñajën ba'itoca, re'oji. Ja'nca ba'itoca, baguëte Gu'a bainguë ba'iye cama'iñë. Zupai huatibi coqueguëna, baguëte gu'a bainguë'bi caye porema'iñë.

Cómo deben ser los diáconos

8 Cristo bain jubë concuare cato, te'e ruiñe yo'ocua ba'ijën, coqueye beoye ba'ija'bë. Jo'cha güebemajën ba'ija'bë. Yequëcua bayete ëa ëñañe beoye ba'ija'bë.
9 Riusu te'e ruiñe ba'i cocare quëani achojën, jo'caye beoye te'e ruiñe recoyo ro'tajën ba'ija'bë.
10 Ru'ru, bacua yo'o yo'oyete bojora'rë ëñani masijë'ën. Re'oye yo'otoca, re'oji. Cristo bain jubëre concua ba'ija'bë.
11 Bacua rënjo sanhuëre cato, te'e ruiñe recoyo ro'tajën ba'ija'bë. Ro yi'o cocare quëani achomajën ba'ija'bë. Re'oye sehuoni te'e ruiñe yo'ojën ba'ija'bë. Te'e ruiñe yo'ocua si'arën ba'ija'bë bacua rënjo sanhuë.
12 Cristo bain jubëre conguëbi te'e rënjo se'gani huejasi'quë ba'ija'guë. Baguë te'e bainre te'e ruiñe ro'taguë cuiraja'guë. Baguë zin hua'nani guanseto, Jaë'ë cani te'e ruiñe yo'ojën ba'ija'bë.
13 Re'oye yo'o yo'ocuabi quë'rë ëja bain ruinjënna, yequëcuabi bacuare ai ruiñe ëñañë. Ëñajënna, si'a jëja Jesucristoni si'a recoyo ro'tayete yua huaji yëye beoye caye poreyë.

La verdad revelada de nuestra religión

14 Yureca, mami, më'ëni utire toyani saoguëta'an, besa më'ëni ëñaguë saiye ro'tayë yë'ë.
15 Ja'nca ro'taguëbi yua besa saima'itoca, yure yihuoni toyase'ere ëñani, mai ba'iye, Riusu bainreba jubë naconi yo'ojën ba'iye, ja'anre masini yo'ojë'ën. Mai Taita Riusu te'e bain, ba jubëte cayë yë'ë. Riusubi bacuare re'huani jo'caguë, baguë te'e ruiñe ba'i coca quëani achoja'cuare cuencueni re'huabi. Gare huacha cocare sa'ñeñe caye beoye ba'ija'bë caguë, baguë bainreba ba'i jubëte re'huani jo'cabi.
16 Mai hua'nabi Riusu te'e bain ba'ijën, baguë ta'yejeiyereba yo'oni jo'case'ere si'a recoyo ro'tajënna, yequëcuabi gu'aye caye porema'iñë. Ja'an yo'oni jo'case'e ñaca ba'iji:
Riusubi yua bain ga'nihuë baguëbi maini ëñobi.
Ëñoguëna, Riusu Espíritubi baguë te'e ruiñe ba'iyete quëani achobi.
Quëani achoguëna, guënamë re'oto yo'o concuabi baguë, Cristo hue'eguëni ëñahuë.
Ëñajënna, Riusu cuencueni raosi'cuabi si'a bain joboanna sani, baguë ba'iyete quëani achohuë.
Quëani achojënna, si'a yija ba'icuabi baguëni si'a recoyo ro'tajënna, Riusubi yua guënamë re'otona baguëte mëani baji.

4

Los que se apartarán de la fe

1 Riusu Espíritubi ën cocarebare maini te'e ruiñe yihuoni jo'cabi. Jë'te, yequëcua Cristoni si'a recoyo ro'tasi'cuabi yua zupai huatini yo'o conjën ba'ija'cua'ë. Coquecua, gu'a huati hua'i, ja'ancuabi rani, coqueye ye'yojënna, bacuabi achani, bacuani be'teni conjën saiyë.
2 Coque huati sëani, bain coquecuabi ye'yoyë. Bacua yua re'oye yo'oye gare huesëcua'ë. Gu'a jucha yo'oye gare huanoñe beoye ba'iyë bacua recoñoare.
3 Ja'nca ba'ijën, bainbi huejaye yëjënna, ënseyë. Te'e aon macaña aiñe gu'aji cayë. Cacuata'an, Riusubi si'a aon aiñete re'huani jo'cabi. Baguë bain Jesucristoni si'a recoyo ro'tacua te'e ruiñe ba'i coca ye'yesi'cua, bacuabi ru'ru surupa cajën bojojën, ja'nrëbi, aon re'huani jo'case'ere aiñe bayë.

4-5 Si'aye Riusu re'huani jo'case'e sëani, aiñe re'oye ba'iji. Gu'aye cama'iñe ba'iji. Riusu
coca cani jo'case'ere ëñato, aiñe re'oji caji. Ja'nca sëani, Riusu bainbi Riusuni surupa cajënna,
aiñe re'oye ba'iji.

Un buen siervo de Jesucristo

6 Më'ë yua te'e ruiñe ba'i coca se'gare ro'taguë ba'iyë. Riusu coca cani jo'case'ere ëñaguë,
te'e ruiñe ye'yesi'quë ba'iyë më'ë. Ja'nca ye'yesi'quëbi yua Cristo bain ba'icua, mai yo'je
sanhuë caguë, ja'ancuani yë'ë coca yihuose'ere quëani achotoca, mai Ëjaguë Cristo Jesusni
ai ruiñe conguë ba'iyë më'ë.
7 Ja'nca yo'oni, ro bain ira cocare quëani achojënna, achaye beoye ba'ijë'ën. Riusu ba'iye'ru
ba'iguë, si'a jëja jo'caye beoye Riusu yihuoguë ba'ise'ere yo'ojën ba'ijë'ën.
8 Mai yo'o yo'oyebi jëja ga'nihuë re'huajënna, re'oye ba'iji. Ba'iguëta'an, Riusu naconi
jo'caye beoye coñe, ja'an yo'oyebi jëja recoyo re'huajënna, quë'rë ai ba'iye ai re'oye ba'iji
maire. Ja'nca ba'itoca, yurera ba'iye, Riusu ba'i jobo insija'ye, ja'anbi yua maire caraye
beoye ba'iji.
9 Te'e ruiñera case'e ba'iji. Si'acuabi achani, si'a recoyo ro'tajën ba'ija'bë.
10 Te'e ruiñe case'e ba'iguëna, jo'caye beoye jëja yo'o yo'ojën, Riusuni conjën ba'iyë. Mai
Taita Riusubi huajëguë ba'iguëna, baguëni si'a jëja recoyo ro'tajën, baguë naconi si'arën
ba'ija'yete jo'caye beoye ëjojën ba'iyë mai. Si'a bainbi gu'a juchana zemosi'cua ba'ijënna,
Riusubi baguë ba'i jobona tëani baye yëji. Baguëni si'a recoyo ro'tatoca, bainre ai bojoguë,
bacuare tëani baji.
11 Ja'an coca yihuose'ere yequëcuani ye'yoye guansejë'ën.
12 Më'ë yua bonsëguë se'gabi yihuoguëna, yequëcuabi më'ëni te'e ruiñe ro'tajën ëñama'iñë.
Ja'nca ëñama'ijënna, bacuani ëja bainguë sehuoye'ru re'oye sehuojë'ën. Më'ë coca caye, më'ë
re'o ma'a ganiñe, yequëcuani ai yëreba yëye, më'ë recoyo ro'taye, më'ë te'e ruiñe ba'iye,
ja'anre si'a Cristo bainni ëñoguë ba'ijë'ën. Bacuabi ëñani, më'ë ba'iye'ru güina'ru ba'ija'bë
cayë yë'ë.
13 Riusu cocareba toyase'ere ëñani, bain jubëanni cani achoguë ba'ijë'ën. Riusu cocare-
bare bainni yihuoni, bainni ye'yoguë ba'ijë'ën. Yë'ë ti'añe tëca ja'nca yo'oguë ba'ijë'ën.
14 Më'ë yo'o yo'oye, Cristo bain ëjaguë ba'iye, ja'anna Riusubi më'ë masiye yo'oguëte te'e
ruiñe re'huabi. Baguëte coca quëacuabi ja'anre më'ëni quëani masi güesejënna, Cristo bain
ira ëjacuabi bacua ëntë sarañate më'ëna pa'roni ujajënna, Riusubi më'ëre cuencueni re'huabi.
Ja'nca re'huasi'quë sëani, gare te'e ruiñe yo'oye se'ga ba'ijë'ën.
15 Më'ë cuencuesi yo'ore yua si'a jëja jo'caye beoye yo'oguë ba'ijë'ën. Ja'nca yo'oguëna,
si'acuabi më'ëni ëñani, më'ë re'oye yo'oguë ba'iyete masiyë.
16 Më'ë ba'iyete, më'ë re'o ma'a ganiñete re'oye ëñaguë ba'ijë'ën. Më'ë coca ye'yoye'ga
re'oye ëñaguë ba'ijë'ën. Ja'nca yo'otoca, Riusubi më'ëre, më'ë bain achacuare baguë ba'i
jobona tëani baji.

5

Cómo portarse con los creyentes

1 Iracuare bëinjën cama'iguë ba'ijë'ën. Më'ë pë'caguë sanhuë ëñañe'ru ba'iguë, bacuani
yihuo coca quëani achoguë ba'ijë'ën. Bonsëcuare cato, më'ë yo'jecuare ëñañe'ru ba'ijë'ën.
2 Romi iracuare cato, më'ë mamá sanhuëre'ru ëñaguë ba'ijë'ën. Romi zin hua'nare cato,
bacuare te'e ruiñe recoyo ro'taguë, më'ë yo'jecuare'ru ëñaguë ba'ijë'ën.
3 Hua'je romicuabi bonse beo hua'na ba'itoca, bacuare te'e ruiñe ëñaguë conjë'ën.
4 Hua'je hua'gobi yua zin hua'na o naje hua'na batoca, bacuabi yua bagoni cuiraye ru'ru
ye'yeja'bë, Riusu case'e'ru ba'iye. Bacua te'e bain, bacua pë'caguë sanhuë, bacua ahuero
sanhuë, bacuare cuirajën ba'ija'bë. Ja'nca yo'otoca, bacua pë'caguë sanhuë insijën ba'ise'ere
go'yayë. Go'yajënna, Riusubi ai re'oye ëñani bojoji.
5 Hua'jego bonse beo hua'go, cuiracua beogo, ja'angobi Riusu cuiraye se'gare ëjogo ba'igo.
Riusu coñete jo'caye beoye senni achago ba'igo bago.
6 Hua'je hua'gobi ro bago yëse'e se'gare ëa ëñani yo'otoca, Riusuni recoyo ro'taye huanoñe
beoye ba'iji bagore.
7 Ja'ango ba'iye'ru ba'icua ba'itoca, te'e ruiñe ba'i ma'a se'gana ganijën ba'ija'bë caguë,
bacuani coca yihuoguë quëajë'ën.
8 Yequëcua bacua bainre cuirama'icua ba'ito, bacua te'e bainre cuiraye güecua ba'ito,
bacuabi yua bacua recoyo ro'tayete jo'cani senjocua ba'iyë. Cristoni si'a recoyo
ro'tama'icua'ru quë'rë gu'aye yo'ocua'ru ba'iyë.
9 Cristo bain bonse insise'ebi hua'je hua'goni cuirani contoca, bago mamire bacua uti
pëbëna toyani batoca, ru'ru sesenta tëcahuëan baye ba'ija'go. Te'e ënjëni huejasi'co ba'ija'go.

10 Re'oye yo'o yo'osi'co ba'ija'go. Bago zin hua'nare re'oye irosi'co ba'ija'go. Tincuabi raijënna, bacuare re'oye cuirasi'co ba'ija'go. Riusu bain cuencuesi'cuare cuirani consi'co ba'ija'go. Ai yo'ojën ba'icuani consi'co ba'ija'go. Ja'an yo'ogo ba'ise'e, yeque yo'ogo ba'ise'ere yo'osi'co ba'itoca, bagote re'oye ëñani conjë'ën.
11 Romi hua'je hua'na sesenta tëcahuëan ti'anma'icua ba'itoca, Cristo bain curi insise'ebi cuiraye conma'ijë'ën. Yequërë ëmë huëani huejaza cajën, Cristote jo'cani senjoma'iñe.
12 Ja'nca yo'otoca, Cristo bain jubëni ru'ru cani jo'case'e, Se'e huejama'iñë cajën ba'ise'e, ja'anre'ru tin yo'ojën, gu'a juchana go'ijën gu'ajaiyë.
13 Gu'ajani, bain huë'eñana sani, ro hui'ya hue'seña nëca ganocua ruiñë. Ja'nca ruinjën, quë'rë gu'aye yo'ojën, bain yo'oyete ro hui'ya quëani achojën, caraye beoye yo'oyë. Bacua besa cocare quëani achoye beoye ba'ire'ahuë.
14 Ja'nca sëani, romi hua'je hua'na irama'icuabi se'e huejatoca, re'oye ba'iji. Zinre bajën, bacua huë'eñare ëñajën cuirajën ba'ija'bë. Ja'nca yo'otoca, maini je'o bacuabi maire gu'aye caye porema'iñë.
15 Yequëcua romi hua'je hua'nata'an, yua Cristo ma'a ganiñete ro jo'cani senjoni, yua zupai huatina be'tejaë'ë.
16 Yureca, Cristoni si'a recoyo ro'tacua, ëmëcua, romicua, bacua te'e bain romi hua'je hua'na batoca, bacuare cuirani conjën ba'ija'bë. Cristo bain jubëni cuira güesema'ija'bë cayë. Ja'nca cuirajën contoca, Cristo bain jubëbi yequëcua romi hua'je hua'na bonse beo hua'na ba'icua, cuiracua beo hua'na, ja'ancuani cuirani coñe poreyë.
17 Cristo bain jubë ira ëjacua, ai re'oye yihuojën ba'icua, ja'ancuare quë'rë te'e ruiñe ëñani, bacuare quë'rë re'oye cuirajën, bacuani re'oye ro'ijën ba'ijë'ën. Riusu cocarebare quëani achojën, bainni te'e ruiñe yihuojën, gu'ajeiye beoye yo'ojën ba'itoca, ja'nca conjën cuirajën ba'ijë'ën.
18 Riusu coca toyani jo'case'ebi ñaca caji: "Toro hua'guëni aon yo'ore yo'o güeseguë, baguë yi'obote gueonma'ijë'ën. Ja'an aonre ainja'guë" caji. Cani, se'e yeque quë'ro toyani jo'case'e ba'iji: "Yo'o conguëbi yo'o yo'oguëna, baguëna ro'iye bayë mai" caji. Ja'nca cani jo'case'e sëani, Cristo bain jubë ëjacuare re'oye conjën ba'ijë'ën.
19 Yequëbi ira ëjaguëte gu'aye catoca, ru'ru, samucua o samutecua baguë gu'aye yo'ose'ere ëñasi'cua, bacuabi baguë gu'aye yo'ose'ere quëani achoja'bë. Te'eguë se'gabi achotoca, ba gu'aye case'ere achama'ijë'ën.
20 Gu'a jucha yo'ocua ba'itoca, bacua si'acuani, bain jubëbi achajënna, bëiñe yihuoni cajë'ën. Yequëcuabi güina'ru yo'oma'iñe caguë, ja'nca cajë'ën.
21 Yureca më'ëni se'e yihuoyë yë'ë. Riusu, Cristo Jesús, guënamë re'oto yo'o concua, bacuabi achajënna, ai yihuoreba më'ëni yihuoyë yë'ë: Yë'ë yure cani toyase'e si'aye jo'caye beoye yo'oguë ba'ijë'ën. Yequëcuare quë'rë gu'aye ëñaguë, yequëcuare quë'rë re'oye ëñaguë, bacuare quë'rë ta'yejeiye conni cuiraye yo'oma'ijë'ën.
22 Bainguëbi Cristo bain ëjaguëre runza catoca, baguëte Cristo bain ëjaguëte te'e jëana re'huama'ijë'ën. Më'ë ëntë sarañare baguëna te'e jëana pa'roni re'huama'ijë'ën. Baguë recoyote ëñani masijë'ën ru'ru. Te'e jëana re'huatoca, yequërë gu'a jucha yo'osi'quëre conguë ba'ima'iguë më'ë.
23 Më'ë guëtabë raure baguë sëani, oco se'gare uncuma'ijë'ën. Jo'cha re'co choa ma'carë uncuni huajëjë'ën.
24 Yequëcuabi gu'a recoñoare bajënna, bainbi guaja beoye ëñani masiyë. Riusubi bacua gu'a juchare ëñani, baguë bënni senjo umuguse tëca ëjoji. Yequëcuabi gu'a recoñoare bajënna, bainbi jë'te se'ga ëñani masiye poreyë.
25 Güina'ru, yequëcuabi re'oye yo'oye ba'ijënna, bainbi guaja beoye ëñani masiyë, te'e ruiñe masi güesese'e sëani. Yequëcuabi yahuera'rë re'oye yo'oyeta'an, jë'te masi güeseji. Riusu bainbi te'e ruiñe masiye poreyë.

6

1 Yo'o conjën ba'icuabi bacua ëjacuani ai ruiñe ëñajën, bacua guanseyete güeye beoye yo'ojën ba'ija'bë. Yequëcuabi Riusu ba'iyete, mai coca ye'yoni yihuoyete, ja'anre gu'aye cama'iñe cajën, ja'nca yo'ojën ba'ija'bë.
2 Bacua ëjacuabi Cristoni si'a recoyo ro'tajën ba'itoca, bacuani gu'aye ëñama'ija'bë, bacua te'e bain sëani. Quë'rë re'oye bacuani yo'o conjën ba'ija'bë. Ëjacua'ga Cristo bainni ai yëreba yëjën, bacuani insiye conjënna, bacua yo'o conjën ba'icuabi bacuani quë'rë re'oye yo'o conjën ba'ija'bë. Ja'anre më'ëni yihuoguëna, më'ë'ga si'acuani ye'yoni, quëani achoguë ba'ijë'ën.

La verdadera riqueza

3 Bainguëbi tin cocare coqueye ye'yoni, mai Ëjaguë Jesucristo te'e ruiñe ba'i cocare, mai
recoyo ro'tajën ye'yoyete ja'anre güeye catoca,
4 ja'anguë yua ro baguë se'gare'ru aireba huanoguëna, ro huesë ëaye ba'i hua'guëbi caji.
Gu'a recoyo baguëbi ro bëin cocare cani achoye yëguë, yequëcuani je'o ba güeseji baguë.
Ja'an cocare cani achoni tonguëna, baguëte achacuabi mai ba'iyete ro ëa ro'tajën ba'iyë.
Gu'aye yo'oyete maire huacha ro'tajën ba'iyë. Maini ai hui'ya jayajën ba'iyë. Maire gu'a
hua'nare'ru ëñañë.
5 Ja'nca coqueye ye'yoji baguë. Ye'yoguëna, yequëcua te'e ruiñe recoyo ro'taye beocua,
ja'ancuabi yua bëin cocare jo'caye beoye quëani achoyë, ro ro'tajën ba'icua sëani. Ja'ancuabi
mai recoyo ro'tayete ëñajën, maire gu'aye ro'tajën, jaya coca maire quëayë: Bonse baye
se'gare recoyo ro'tajën ba'iyë, maire gu'aye cayë bacua. Ja'anre cacua ba'itoca, quëñëni
saijë'ën.
6 Ja'nca ro'tacuata'an, maibi recoyo ro'tajën, bojo recoyo huanoñete bayë mai. Ja'nca
bajën, ai ba'iye ai bojoreba bojoyë mai. Maibi se'e bonsere bañu cama'itoca, ai bojojën
ba'iyë mai.
7 Ën yijana të'ya raisi'cua ba'ijën, ¿gue bonse naconi rate'ne mai? Bañë.
8 Mai aon aiñe, mai caña ju'iye, ja'an se'gare batoca, maibi bonsere se'e yëma'iñë.
9 Ja'nca ba'iyeta'an, bainbi bonse, curi, ai ba'iye ai bëyoni baza catoca, ro coquesi'cua
ruiñë bacua. Bacuabi ro ro'tajën, ro ëa ëñajën ba'icua ruinjën, ro guaja ganijën, bacua gu'a
juchana to'iñë. Ro huesëni carajeiyë.
10 Ja'nca sëani, maibi curire ai yëtoca, quë'rë ai ba'iye ai gu'a hua'na'ru ruiñë mai.
Yequëcuabi Cristoni si'a recoyo ro'tani, ja'nrëbi, curire aireba yëni, ja'nrëbi jë'te, bacua
recoyo ro'tayete jo'cani senjohuë. Ja'nca senjojën, ai ja'si yo'oye ba'icua ruinjën, recoyo
se'gare ai oireba oijën baë'ë.

La buena lucha de la fe

11 Ja'nca ba'ijënna, më'ë'ga, Riusu bainguë sëani, ja'anre baye ro'taye beoye quëñëjë'ën.
Ñaca se'gare si'a recoyo senjën ba'ijë'ën: Te'e ruiñe ba'i recoyo ro'taye, Riusu ba'iye'ru
ba'iye, Cristoni si'a recoyo ro'taye, si'acuani aireba yëye, jëja recoyo baye, bainre bojoguë
coñe ja'anre yëguë, më'ë porese'e'ru recoyona re'huani bajë'ën.
12 Si'a jëja Cristoni jo'caye beoye si'a recoyo ro'taguë ba'ijë'ën. Si'arën ba'iye'ru re'huani
coni bajë'ën. Riusubi më'ëre ja'anna choji'i. Më'ëbi Cristoni re'oye sehuoguëna, ai jai jubë
bainbi më'ë recoyo ro'ta cocare achani masihuë.
13 Ja'nca sëani, Riusu, si'aye re'huani huajë güeseguë, Jesucristo, Poncio Pilatona re'oye
sehuosi'quë, ja'ancuabi yë'ëre achajënna, më'ëni ñaca guanseni jo'cayë yë'ë.
14 Riusu guanseni jo'case'ere caraye beoye achani yo'oguë ba'ijë'ën. Mai Ëjaguë Jesucristo
in rai umuguse, maini ëñojai umuguse ti'añe tëca, huacha yo'oye beoye te'e ruiñe yo'oguë
ba'ijë'ën.
15 Riusu cuencuesirën ti'anguëna, Jesucristobi maini se'e ëñoñe ba'iji. Mai Ta'yejeiye
Ëjaguë Riusuni ai bojojën, baguëte ai bojojën cayë. Mai quë'rë ta'yejeiyereba ba'iguëbi si'a
ën yija ëjacua'ru quë'rë ta'yejeiye ba'iguë'bi ba'iji.
16 Baguë se'gabi ju'iñe beoye ba'iji. Go'sijeiye ba'iguëbi ai ta'yejeiye miañe ëñoguëna, ro
bain ñacobi baguëni ëñañe ti'anmajën ba'iyë. Baguëni ëñañe porema'iñë. Ja'nca sëani, si'a
bainbi baguëni ai ruiñe ro'tajën ba'ija'bë. Quë'rë ta'yejeiye Ëjaguëbi si'arën ba'iji, jo'caye
beoye cajën ba'ija'bë.
17 Ja'nrëbi, ën yija bonsere ai ba'iye bacuani coca guansejë'ën. Mësacua se'gare'ru
huanoñe beoye ba'ijë'ën. Mësacua bonse coni base'e se'gare bojoye beoye ba'ijë'ën, te'e jëana
ñu'ñujeija'ñete sëani. Riusu se'gani bojojën ba'ijë'ën. Baguë se'gabi maina si'aye insiyereba
insiji. Maini ai bojo huanoñete caraye beoye maina jo'caji.
18 Ja'anre ai bonse bacuani guanseni jo'cajë'ën. Mësacua bayete yequëcuani güeye beoye
huo'hueni insiye ro'tajë'ën.
19 Ja'nca yo'ojën, mësacua si'arën ba'i re'oto coni baja'yete re'hua bi'rayë. Ñu'ñujeiñe beoye
ba'iyete baja'cua'ë mësacua, cajë'ën bacuare.

Encargo final a Timoteo

20 Yë'ë mami Timoteo, Riusu insise'e, më'ëna insini jo'case'e, ja'anre huesoye beoye re'oye
re'huani bajë'ën. Yequëcuabi ro bacua masiye ba'i cocare quëani achojënna, ja'anre ro'taye
beoye quëñëjë'ën, huacha quëacuare sëani. Bacuabi ro ro'tajën, Riusuni huesëjën, baguë
coca cani jo'case'e'ru tin cajën, ba cocare gu'aye caye se'gare ro'tajën ganiñë.
21 Te'e ruiñe masiyë cajën, Cristoni recoyo ro'tayete ro jo'cani senjojaë'ë.
Yureca, Riusubi më'ë, më'ë bain ba'icua, si'acuani ai ta'yejeiye conreba conja'guë.

San Pablobi
TIMOTEONI
Samu ba'i cocare toyani saobi

Saludo

1 Yë'ë, Pablo, Riusu cuencueni raosi'quë, Jesucristo coca quëani achoguë, yë'ëbi si'a bainni
ñaca quëani achoyë: Jesucristona te'e zi'inni, baguë go'ya raise'e'ru go'ya raiye ba'ijë'ën
cayë.
2 Ja'nca ba'iguëbi, Timoteo yë'ë mami ai yësi'quëni coca toyani më'ëna saoyë. Mai Taita
Riusu, mai Ëjaguë Jesucristo, bacuabi më'ëni caraye beoye conreba conja'bë. Më'ëni ai
ta'yejeiye yëreba yëjën ba'ija'bë. Më'ëni recoyo re'o huanoñete jo'caja'bë cayë yë'ë.

Dar testimonio de Cristo

3 Yë'ë Taita Riusuni ai bojoguë, caraye beoye baguëni surupa caguë ba'iyë yë'ë. Baguëni
te'e ruiñe recoyo ro'taguë, yë'ë ira bain ba'isi'cua yo'o conjën ba'ise'e'ru Riusuni surupa
caguë, na'ijani ñatajani më'ëre ujaguë ba'iyë yë'ë.
4 Më'ëbi yë'ëni oiguë baguëna, më'ëre gare huanë yeye beoye ba'iyë yë'ë. Ja'nca ba'iguëbi
më'ëni ëñaja'ma caguë, më'ë naconi bojo recoyo re'huani ba'i ëaye ro'tayë.
5 Më'ëbi Riusuni te'e ruiñe recoyo ro'taguë ba'iguëna, gare huanë yema'iñë yë'ë. Më'ë
ahuera Loida, më'ë mamá Eunice, bacuabi Riusuni te'e ruiñe ro'tajën ba'ijënna, më'ë'ga
güina'ru Riusuni si'a recoyo ro'tayë. Ja'anre ëñani masihuë yë'ë.
6 Ja'nca sëani, më'ëni cocare yihuoni, më'ëni ro'ta güeseyë yë'ë. Yë'ëbi yë'ë ëntë sarañabi
më'ëna pa'roni Riusuni ujaguëna, Riusubi më'ë yo'ore cuencueni, ja'anna më'ë masiye
yo'oguëte re'huani jo'cabi. Ja'anre ro'tani, jo'caye beoye quë'rë jëja recoyo re'huani yo'oguë
ba'ijë'ën.
7 Mai Taita Riusubi maire re'huani jo'caguë, huaji yëye beocuare maire re'huabi. Si'a jëja
recoñoa ba hua'na, te'e ruiñe Riusu ro'taye'ru ro'tajën ba'i hua'na, yequëcuani ai yëreba yëjën
ba'i hua'na, ja'an hua'na ba'icuare maire re'huani jo'cabi Riusu.
8 Ja'nca sëani, mai Ëjaguë cocareba jo'case'ere, baguë ba'iyete, ja'anre ro'tani, bainni huaji
yëye beoye quëani achoguë ba'ijë'ën. Yë'ëre'ga, mai Ëjaguëni yo'o conguë preso guaosi'quëre
bainni huaji yëye beoye quëaguë ba'ijë'ën. Më'ë'ga Cristo bojo güese cocarebare quëani
achoguë, baguë ro'ina ai yo'oguë quëani achoguë ba'ijë'ën, Riusubi më'ëre quë'rë jëja
baguëre re'huaguëna.
9 Ja'nca re'huaguëbi maire, juchana zemojën ba'icuare tëani, baguë bainreba gu'a jucha
beojën ba'icuare re'huani baji maire. Mai re'oye yo'ojën ba'ise'e se'gare ro'tama'iji Riusu.
Baguë se'gabi baguë yëyete yo'oni, maire conni, baguë ba'iyete maina ro insini, maini ai
yëreba yëji. Ai yëreba yëguëbi Jesucristote maina raoye ru'rureba ba'isirënbi ro'tani yureña
yo'obi.
10 Maini tëani baza caguë, Jesucristote maina raoni, baguë tëani bayete maina masi
güesebi Riusu. Maibi ju'iñe beoye ba'ija'bë caguëna, Jesucristo ju'insi'quëbi go'ya rani, mai
junni huesëyete gare si'a jëja quëñoni senjoni, baguë bojo cocarebare maina quëani achoni
jo'caguë, mai si'arën ba'iye re'huayete baguë ñatani saoyete maina ëñobi.
11 Ja'an cocare cayë yë'ë. Riusubi cuencueni re'huaguëna, baguë cocarebare judío bain
jubë ba'ima'icuani quëani achoguë, bacuani ye'yoguë raosi'quë'ë yë'ë.
12 Ja'nca raosi'quë sëani, yequëcuabi yë'ëre ai je'o bajën, yë'ëre huaijënna, ai yo'oyë yë'ë.
Jesucristoni masiyereba masiyë yë'ë. Ai yo'oguëta'an, baguëni masiyereba masiguëbi gare
huaji yëye beoye quëani achoyë. Baguëni si'a recoyo ro'taguë, jëja recoyo re'huahuë yë'ë.
Yë'ë ba'iyete Cristona insini jo'caguëna, baguë in raijei umuguse ti'añe tëca baguëbi yë'ë
ba'iyete re'oye re'huani baji.
13 Yureca, mami, yë'ëbi te'e ruiñe ba'i cocare më'ëni ye'yoguëna, jo'caye beoye recoyona
re'huani bajë'ën. Jesucristoni si'a recoyoreba ro'tajë'ën. Si'acuani ai yëreba yëguë ba'ijë'ën.
Mai yua Jesucristo bain re'huasi'cuare sëani, ja'nca yo'oguë ba'ijë'ën.
14 Riusubi baguë te'e ruiñe ba'i cocare më'ëna jo'caguëna, ja'anre, Riusu Espíritubi ai jëja
yo'oni conguëna, gare tin yo'oye beoye bajë'ën.
15 Yureca, Asia yija ba'icua yë'ë naconi ba'isi'cua, si'acuabi Figelo, Hermógenes, ja'ancuabi
bacua naconi ba'ijën, yë'ëre jo'cani senjoni saë'ë. Ja'anre masiyë më'ë.
16 Ja'nca senjosi'cua ba'ito'ga mai Ëjaguëbi Onesíforo, baguë te'e bainni ai conreba
conja'guë. Ja'anguëbi yë'ëna rani, yë'ëre ai ba'iye bojo hua'guëre re'huabi. Yë'ëre preso
zeanse'ere gu'aye ro'tamaji'i.
17 Baguë yua Roma huë'e jobona ti'anni ja'ansirën yë'ëre tinjañe tëca yë'ëre cu'ejaji'i.

18 Mai Ëjaguëbi baguë in rai umugusebi baguëte ai conreba conja'guë. Mai Efeso huë'e
jobo ba'isirën baguëbi maire ai re'oye conguëna, më'ëbi masiyë.

2

Un buen soldado de Jesucristo

1 Ja'nrëbi, yë'ë mami, Cristo Jesusbi ai ta'yejeiye insireba insiguëna, jëja recoyo re'huani
bajë'ën. Maibi baguë te'e bainre re'huasi'cuabi baguë insireba insise'ere ai ba'iye ai coyë.
2 Yë'ëbi Riusu cocarebare si'a bainni quëani achoguëna, më'ë'ga achahuë. Ja'nca
achasi'quëbi yua yequëcua, bainre ye'yoye porecua, Riusuni te'e ruiñe concua, ja'ancuare
cu'eni, bacuani te'e ruiñe yihuoni ye'yojë'ën.
3 Re'o soldado hua'guë te'e ruiñe yo'oye'ru, Jesucristo yo'o cuencuese'ere te'e ruiñe
yo'oguë ba'ijë'ën. Më'ë ai yo'oguë ba'iyete ro'taye beoye ba'iguë, Cristo yo'o conguë
ba'ijë'ën.
4 Soldadobi baguë ëjaguëni re'oye coñe yëtoca, yeque yo'o, soldado jubë ba'ima'icua yo'o,
ja'anre yo'oma'iji. Yë'ë ëjaguë yë'ëre cuencuesi'quë se'gare conza caguë, baguë yo'o se'gare
yo'oji.
5 Güina'ru, carrera jëja huë'huëguëbi premiote ganañe yëtoca, te'e ruin hua'guëra huacha
yo'oye beoye huë'huëye baji.
6 Güina'ru, aon zio yo'oguëbi ai jëja yo'o yo'otoca, aon tëase'ere ru'ru inni sani aiñe ba'iji.
7 Yë'ëbi cocare yihuoguëna, re'oye ro'taguë ba'ijë'ën. Mai Ëjaguëbi conguëna, si'aye masiye
poreyë më'ë.
8 Yureca, Jesucristo, ira taita ba'isi'quë David bainguë, baguë yua junni tonsi'quëbi go'ya
raiguëna, baguëte huanë yema'ijë'ën. Ja'nca ba'iguëte te'e ruiñe quëani achoguë ba'iyë yë'ë.
9 Ja'nca quëani achoguëbi ai yo'oguë, gu'a bainguë'ru preso zeansi'quë ba'iyë yë'ë. Yë'ëre
preso zeanni, Riusu coñete ënseñu cajën yo'ocuata'an, Riusu cocarebare masi güeseyete
ënseye gare porema'icua'ë.
10 Ja'nca sëani, Riusu bain cuencuesi'cuare ro'taguë, mai Ëjaguë Cristo Jesús tëani
basi'cua'ru ruinja'bë caguë, si'arën go'sijeiyete coni baja'bë caguë, bacuani recoyo oiguë,
ai ba'iye ai yo'oyë yë'ë.
11 Yua te'e ruiñe quëani jo'case'e ba'ito, ñaca ba'iji:
Maibi Cristo junni tonse'e'ru junni tontoca, baguë go'ya raise'e'ru go'ya raiyë mai.
12 Baguë naconi jo'caye beoye yo'o contoca, baguë naconi ëja bain ruiñë mai.
Maibi baguëte güeye catoca, baguëbi maire'ga güeye caji.
13 Maibi baguëni recoyo ro'taye cue'yoni jo'catoca, baguë te'e ruiñe cani jo'case'ere jo'cani
senjoñe beoye ba'iji.
Baguë ba'iyete güeye caye beoye ba'iji.

Un trabajador aprobado

14 Ja'nca quëani jo'case'e ba'iguëna, si'acuare quëani achoguë ba'ijë'ën: Mësacuabi ro bëin
cocare sa'neña cajën, gare se'e caye beoye ba'ijë'ën. Ja'an cocare bacuani si'a jëja yihuoguë
ba'ijë'ën, Riusubi ëñaguëna. Bain cocare ro cajën ba'itoca, bainbi achani, gu'a recoñoa bacua
ruiñë.
15 Riusu yo'o conguë, baguë te'e ruiñe ba'i cocare huacha yo'oye beoye ye'yoguë ba'ijë'ën.
Huaji yëye beoye ba'iguë, Riusu yëye'ru te'e yo'oguë ba'ijë'ën. Ja'nca yo'oguëna, Riusubi
më'ëni ruiñe ëñani, më'ëni bojoreba bojoji.
16 Yequëcuabi sa'ñeña coca cajën, ro ya'ja güeseye cajënna, achama'iguë ba'ijë'ën. Quëñëni
saijë'ën. Ja'nca cocare cajënna, bainbi achani, quë'rë gu'aye ro'tajën ba'icua ruiñë.
17 Ja'an gu'a cocare ye'yojënna, bainbi achani, gu'a recoyo ba'icua ruin bi'rayë. Mai zijei
ga'nihuë junjani ca'nini huesëye'ru ba'iji. Ja'anre ye'yojën ba'icuare, Himeneo, Fileto, ja'an
ba'icuabi ba'iyë.
18 Bacuabi yua, "Cristo go'ya raise'e'ru se'e go'ya raima'iñë mai" cajën, te'e ruiñe ba'i
cocare jo'cani senjohuë. Jo'cani senjojënna, yequëcuabi si'a recoyo ro'tajën ba'isi'cuabi
bacua coca ye'yose'ere achajën, Cristo ba'iyete ro'taye jo'cani senjohuë.
19 Jo'cani senjocuata'an, Riusu cuencueni jo'case'e te'e ruiñereba re'huani jo'case'ebi gare
ñu'ñujeiñe beoye ba'iji. Baguë coca toyani jo'case'ere ëñani, jëja recoñoa re'huaye poreyë
mai. Ñaca toyani jo'cabi: "Mai Ëjaguëbi baguë bainreba ba'ija'cuare masiji." Yeque cocare'ga
toyani jo'cabi: "Si'acua, Cristo bain ruiñe yëtoca, gu'aye yo'oyete jo'cani, re'oye yo'oye
se'gare jo'caye beoye yo'ojën ba'iyë" cani jo'cabi Riusu.
20 Ëja bain huë'ena ëñato, guëna re'ahuaña, tasa ro'rohuëan si'aye ba'iji. Yequë, plata, zoa
curi, ja'anbi re'huase'e ba'iji. Yequë, sunqui, soto, ja'anbi re'huase'e ba'iji. Yequëbi re'o yo'o
yo'oye ba'iji. Yequëbi si'si yo'o yo'oye ba'iji.

21 Maibi si'a gu'ayete güejën, jucha beo hua'na ba'itoca, Riusubi baguë re'o guëna
re'ahua'ru maire re'huaji. Ja'nca re'huaguëna, maibi si'si beojën, mai Ëjaguë re'o yo'ore
si'aye yo'oye cuencuesi'cua ba'iyë.
22 Bonsëcuabi ro bacua yëse'e güina'ru gu'aye si'a jëja yo'ojënna, më'ë'ga yo'omaquë
ba'ijë'ën. Te'e ruiñe ba'iye recoyo ro'taye, ai yëreba yëye, bojo recoyo huanoñe, ja'anre si'a
jëja recoyo re'huani ba'ijë'ën. Gu'a jucha quëñësi'cua, mai Ëjaguë coñete choisi'cua, bacua
naconi ñë'cani, si'a jëja re'o recoyo re'huani ba'ijë'ën.
23 Yequëcuabi ro huesëjën, ro bëin güese cocare quëani achojënna, ja'anre achamajën
ba'ijë'ën. Quëñëni saijë'ën. Ja'anre achatoca, maire bëiñe se'ga bayë.
24 Mai Ëjaguëre yo'o concuabi bëiñe beoye ba'ija'bë. Si'a bainni bojojën, re'oye yo'ojën,
masiye ye'yojën ba'ijë'ën.
25 Yequëcuabi ai gu'aye sehuojënna, bëiñe beoye bojora'rë te'e ruiñe yihuojë'ën. Ja'nca
yihuojënna, yequërë Riusubi ja'an bainni ëñoni, bacua gu'a jucha senjoñe, baguë te'e ruiñe
ba'iyete masiye, ja'anre bacuani yo'o güesema'ija'guë.
26 Ja'nca yo'o güeseguëna, ja'nrëbi, bacuabi te'e ruiñe ro'ta bi'rani, zupai huati zeanse'ere
jo'cani jëaye poreyë. Zupai huati zeanse'ere ba'ijën, zupai yëye se'gare yo'ojënna, Riusubi
bacua jëani ba'iyete masi güeseji.

3

Cómo será la gente en los tiempos últimos

1 Yureca, ën cocare achani huanë yemaquë ba'ijë'ën. Carajei umuguseña ti'anguëna,
bainbi ro guaja yo'ojën, ya'yaye tëca ai yo'ojën ba'ija'cua'ë.
2 Yequëcuabi bacua se'gare'ru huanoñe ba'iyë. Yequëcua bayete ëa ëñajën ba'iyë. Bacua
yo'ose'e se'gare bojojën, ro bacua ba'iyete ro'tajën, yequëcua ba'iyete gu'a güeyë. Riusuni
gu'aye cajën ba'iyë. Pë'caguë sanhuëbi yihuojënna, bëinjën yo'oma'iñë. Yequëcua coñete
re'oye ro'tama'iñë. Riusu guanseni jo'case'ere gu'a güejën senjoñë.
3 Bacua bainrebani yëye beoye ba'ijën, Gu'aye yo'ohuë yë'ë caye gu'a güejën, ro gu'aye
cajën coquejën, re'oye yo'oye ro jo'cani senjojën, bëin coca se'ega cajën, re'oye yo'oye gu'a
güejën ba'iyë.
4 Coqueye se'ga ro'tajën, bacua yëse'e se'gare ro a'ta yo'ojën, bacua se'gare'ru huanoñe
ba'iyë. Riusuni ro'taye beoye ba'ijën, ro bacua bojo ëaye se'gare yëjën ba'iyë.
5 "Riusuni si'a recoyo ro'taguë'ë yë'ë" cacuata'an. Riusu ta'yejeiye yo'oni jo'case'ere gu'a
güeye cayë bacua.
Ja'nca cajënna, bacuare achaye beoye ba'ijë'ën.
6 Bacua jubë ba'icuabi bain huë'eñana ëñajën ganojën, romi hua'na jëja recoyo beo
hua'nare cu'eyë. Ja'an romi hua'nabi ai gu'a jucha bajën, ro bacua yëse'e se'gare caraye
beoye yo'ojën,
7 "Te'e ruiñete ye'yeni yo'oja'ma" ro'tajënna, ja'anre ye'yeye ai caraji bacuare. Ja'an romi
hua'nare cu'eni, bacua ro'tajën ba'iyete tëteni bayë, ba ye'yocua.
8 Ja'nca yo'ojën, Riusu te'e ruiñe ba'iyete caraye beoye gu'a güeye cayë. Ira yai bain
ba'isi'cua Janes, Jambres, ja'an hue'ecuabi Moisés coca quëase'ere gu'a güeye cajënna, ja'an
ye'yocua'ga güina'ru yureña te'e ruin cocare gu'a güeyë. Bacuabi ro ro'tajën, Cristoni si'a
recoyo ro'tayete senjoni ba'iyë.
9 Ja'nca ba'ijën, quë'rë se'e huacha ye'yoye ti'anma'ija'cua'ë. Bacua ro ro'tajën ye'yoye,
ba ira yai bain ba'isi'cua ye'yojën ba'ise'e'ru ba'iye, ja'anre si'a bainbi masija'cua'ë. Masini,
bacuare achama'ija'cua'ë.

El último encargo de Pablo a Timoteo

10 Më'ëca yë'ë ye'yoguë ba'ise'ere achani te'e ruiñe yo'oguë baë'ë. Yë'ë te'e ruiñe yo'oye,
yë'ë jëja recoyo ro'taye, Cristoni ro'taye, yë'ë bojora'rë coñe, yë'ë yëreba yëye, yë'ë jëja baye,
ja'anre më'ëbi te'e ruiñe ëñani ye'yehuë.
11 Yequëcuabi yë'ëni ai je'o bajënna, ai yo'oguë baë'ë yë'ë. Ai yo'oguëna, më'ëbi ëñani, Cristo
ma'a ganiñete ye'yehuë. Yequëcua, Antioquía, Iconio, Listra, ja'an huë'e joboña ba'icuabi
yë'ëni ai huaijënna, yë'ëbi ai yo'oguë, mai Ëjaguë yo'ore jo'caye beoye yo'oguë baë'ë. Më'ëbi
ja'anre masiyë. Mai Ëjaguëbi yë'ëni conguë, yë'ëre jëa güesebi.
12 Si'a bainbi Jesucristoni zi'nzijën, baguë yëye se'gare te'e ruin recoyobi yo'oye yëtoca,
yequëcuabi bacuani gu'aye yo'ojën ba'iyë.
13 Ja'nca yo'ojën ba'icuata'an, gu'a bainbi, Yë'ëbi te'e ruiñe cayë coquejën, ja'anre ye'yoni,
yequëcuani coquejën yihuoni, ja'ansi'cuani coque güeseni, caraye beoye quë'rë gu'ayereba
yo'ojën ba'iyë.

14 Më'ëca më'ë te'e ruiñe ye'yese'ere gare jo'cani senjoma'ijë'ën. Si'a jëja recoyo ro'tani
re'huaguë ba'ijë'ën. Më'ëre ye'yojën ba'isi'cuare ro'tajë'ën.
15 Më'ë zinrën ba'ise'ebi Riusu te'e ruiñe ba'i coca toyani jo'case'e, ja'anbi ye'yesi'quë
ba'iyë më'ë. Ja'an ye'yese'ebi Cristo Jesusni si'a recoyo ro'taguëna, Riusubi më'ëni baguë
ba'i jobona tëani baji.
16 Riusubi baguë cocarebare te'e ruiñe quëani acho güeseni, maina insini jo'cabi. Ja'anre
ye'yeni, Riusu te'e ruiñe ba'iyete masini, yequëcuani ye'yoye poreyë mai. Yequëcuabi
huacha ye'yojënna, ja'an cocabi te'e ruiñe yihuoye poreyë mai. Yequëcuabi gu'aye yo'ojënna,
ja'an cocabi te'e ruiñe ba'i ma'are ëñoñe poreyë mai. Bainni te'e ruiñe ganijën ba'iyete
yihuoni masi güeseye poreyë mai.
17 Ja'nca yihuoni masi güesejënna, Riusure yo'o concuabi quë'rë se'e ye'yejën, quë'rë te'e
ruiñe ba'ijën, Riusu yo'o si'aye re'oye yo'oye porecua ruiñë.

4

1 Yureca, Riusu, Jesucristo, bacuabi achajënna, më'ëni ai jëja yihuoyë yë'ë. Jesucristobi si'a
bain huajëjën ba'icua, junni huesësi'cua, si'acuani bacua yo'ojën ba'ise'ere senni achaguëna,
sehuojën ba'ija'cua'ë. Baguë in rai umugusebi baguë ba'i jobore si'a bainni ëñoni, bacua gu'a
juchare masini, bacuare bënni senjoja'ñete huo'hueji. Ja'nca sëani, më'ëni guanseguë cayë
yë'ë:
2 Riusu cocarebare quëani achoguë ba'ijë'ën. Achaye yëma'icuareta'an, si'acuani jo'caye
beoye quëani achoguë ba'ijë'ën. Riusu quëani jo'case'ere bacuani te'e ruiñe masi güesejë'ën.
Gu'aye yo'otoca, bacuani bojora'rë yihuoguë ba'ijë'ën. Re'oye yo'otoca, bacuani bojoguë
conjë'ën. Si'a hua'nani caraye beoye bojora'rë ye'yoguë ba'ijë'ën.
3 Te'e ruin coca ba'iyeta'an, rëño ñë'serë se'ga bain hua'nabi achaye güejën ba'ija'cua'ë. Ro
bacua yëse'e achañu cajën, ro gu'aye ye'yocuare cu'ejën ba'ija'cua'ë.
4 Cu'ejën ba'ijënna, te'e ruiñe ba'i cocare senjoni, ira bain ba'isi'cua ro ro'tani quëase'e
se'gare achayë.
5 Ja'nca achajënna, më'ëca te'e ruin recoyo re'huani jo'caye beoye ro'taguë ba'ijë'ën.
Yequëcuabi më'ëni ro je'o batoca, Riusu cocarebare quëani achoguë ba'ijë'ën. Ai yo'oguë
bani'ga, Riusu yo'o conguëreba ba'iguëbi Riusu ye'yose'e si'ayete gare huanë yeye beoye
yo'oguë ba'ijë'ën.
6 Yureca, yë'ë ju'insirënbi ti'anja'ñeta'an ba'iji. Yurera yë'ëre huani senjoñu cajënna, yë'ë
recoyore Riusuna insiyë.
7 Yë'ë'ga yua si'a jëja Riusu yo'o jo'case'ere yo'oni tëjihuë. Carrera huë'huëguëbi jëja
huë'huëye'ru si'a Riusu ëñosi ma'ana huë'huëni ti'anhuë yë'ë. Cristoni si'a recoyo ro'taguë,
baguëni senjoñe beoye yë'ë recoyona re'huani bayë yë'ë.
8 Ja'nca sëani, Riusu ta'yejeiye insiyete, ba te'e ruiñereba ba'iyete coni baja'guë'ë yë'ë. Mai
Ëjaguë te'e ruiñe justicia yo'oguëbi, baguë in rai umuguse ti'anguëna, guëna maro tëoye'ru
baguë ta'yejeiye bayete yë'ëna ro insiji. Insini, yequëcuare'ga, si'a hua'na Cristoni yëreba
yëjën, baguë in raija'yete ëjojën ba'icuare'ga, bacuana baguë ta'yejeiye bayete insiji Riusu.

Instrucciones personales

9 Më'ë porese'e'ru besa yë'ëna raijë'ën.
10 Demasbi yë'ëre jo'cani senjobi. Ën yija ba'iyete ro ëa ëñani, Tesalónica huë'e jobona
saquëña. Crescentebi Galatia yijana saji'i. Titobi Dalmaciana saji'i.
11 Lucas se'gabi yë'ë naconi ba'iji. Marcore cu'ejani rajë'ën. Baguë yua yë'ë yo'ore coñe
poreji.
12 Tíquicote Efeso huë'e jobona saohuë.
13 Yë'ë guayoni se canre, Troas huë'e jobore ba'iguë, Carpo hue'eguë naconi jo'cahuë.
Jo'caguëna, ja'an canre injani racaijë'ën. Yë'ë uti pëbëanre'ga injani racaijë'ën. Yë'ë toyasi
ja'orëanre quë'rë yëyë yë'ë.
14 Alejandro hue'eguë, guëna ma'carëanre re'huaguëbi yë'ëni ai yo'o güesebi. Ja'nca ai yo'o
güeseguëna, mai Ëjaguëbi baguëni justiciate te'e ruiñe yo'oja'guë'bi.
15 Më'ë'ga baguë je'o bayete ëñani quëñëjë'ën. Maibi Riusu cocare quëani achojënna,
baguëbi ai je'o baji.
16 Yë'ë ru'ru ba'isirën bain ëjacuana nëcani, jëa coca sehuoguëna, yë'ë bainbi yë'ëre te'e
conni nëcamaë'ë. Si'a hua'nabi gatini saë'ë. Ja'nca satena, Riusubi huanë yeja'guë, cayë.
17 Gatini saisi'cuata'an, yë'ë Ëjaguëbi yë'ë naconi ba'iguë, jëja recoyo baguëte yë'ëre
re'huabi. Ja'nca re'huaguëna, Riusu cocareba si'aye beoru bacuani quëani achoguëna, judío
bain jubë ba'ima'icua si'acuabi achahuë. Yequëcuabi yë'ëre huani senjoñu casi'cuata'an,
Riusubi yë'ë recoyote re'o huano güeseguë, yë'ëre ai conreba conbi.

18 Ja'nca conguëbi yë'ëre caraye beoye tëani, baguë ba'i jobona yë'ëre re'oye sani
baja'guë'bi. Ja'nca sëani, baguëni caraye beoye go'sijei cocare bojojën quëani achoñuni.

Saludos y bendición final

19 Yureca, Prisca, Aquila, ja'nrëbi Onesíforo te'e bain, bacuani saludacaijë'ën.
20 Erastobi yua Corintona bëabi. Trófimobi rauna ju'inguëna, baguëte Miletona jo'cahuë
yë'ë.
21 Më'ë'ga më'ë porese'e'ru, ocorën ti'anmaquëna, ru'ru raijë'ën. Ja'anrën ganiñe ai
guaja'ë. Eubulo, Prudente, Lino, Claudia, bacuabi si'a mai gajecua naconi, më'ëna salu-
dajën saoyë.
22 Mai Ëjaguë Jesucristobi më'ë naconi caraye beoye ba'ija'guë. Mai Taita Riusubi mësacua
si'acuani ai ta'yejeiye conreba conja'guë. Ja'nca raë'ë. Amén.

San Pablobi
TITONI
Utire toyani saobi

Saludo

1 Yë'ë, Pablo, Riusure yo'o conguë ba'iyë. Jesucristo cuencueni raosi'quë ba'iyë yë'ë.
Bacuabi yë'ëre cuencueni, Cristo bain ba'iruna yë'ëre raosi'quë baë'ë. Bacuabi Cristoni si'a
recoyo ro'taja'bë cajën, Riusu te'e ruiñe ba'i cocare masija'bë cajën,
2 si'arën ba'ija'yete ëñajën ëjojën ba'ija'bë cajën, yë'ëre cuencueni raohuë. Si'arën
ba'ija'yete cato, mai Taita Riusu coqueye beoye ba'iguëbi ru'rureba ba'isirën ja'anre maini
quëani jo'cabi.
3 Yure baguë cuencuesi'rën ti'anguëna, Riusubi ja'anre se'e maini masi güeseye ro'taguë,
baguë cocarebare maina quëani jo'cabi, maire tëani baye ro'taguë sëani. Ja'nca ro'taguëbi
baguë cocarebare yë'ëna insini, ba cocare si'a jëja quëani achojaijë'ën caguë, yë'ëre raobi.
4 Yureca, Tito, yë'ë mamaquë, mai samucuabi Cristo te'e bain ba'ijën, baguëni si'a recoyo
ro'tajënna, yë'ëbi utire toyani, më'ëna saoni saludayë. Mai Taita Riusubi, mai Ëjaguë
Jesucristo maire tëani baguëbi, bacuabi më'ëni ai ba'iye ai conni, bojo recoyo huanoñete
më'ëna insireba insija'guë cayë yë'ë.

El trabajo de Tito en Creta

5 Yuta Creta yo'o yo'oja'ye caraguëna, më'ëre baruna jo'cahuë yë'ë, ba yo'o yo'oguëte.
Cristo bain jubëan si'a huë'e joboanre ba'ijënna, sani bacua ëjacuare jia'noni re'huani ba'iyë
më'ë. Ja'nca yo'oguë, yë'ë coca yihuoni jo'case'ere ro'tani, huanë yema'iguë ba'ijë'ën.
6 Cristo bain jubë ëjaguëre jia'noni re'huato, huacha yo'oye beoye ba'ija'guë. Te'e rënjo
se'gani huejasi'quë ba'ija'guë. Baguë zincua'ga Cristoni si'a recoyo ro'tajën ba'ija'bë. Ro
rënni ganoñe beoye ba'ija'bë. Iracuabi guansejënna, te'e ruiñe achani yo'ojën ba'ija'bë.
7 Baguë yua Riusu yo'o cuencuesi'quëre sëani, gu'aye yo'oye beoye ba'ija'guë. Yequëcuabi
coca yihuojënna, ro achaguë ba'ima'ija'guë. Te'e jëana bënni tonguë ba'ima'ija'guë. Jo'chare
uncuni güebeye beoye ba'ija'guë. Bainre huaiye beoye ba'ija'guë. Bonsere ja'ta ba ëaye
ro'tama'iguë ba'ija'guë.
8 Yequëcuabi baguë huë'ena ti'anjënna, bacuani bojoguë saludani, bacuare re'oye
cuiraja'guë. Re'oyete ro'tani, re'oye ëñoñe yo'oguë ba'ija'guë. Si'a jëja re'o recoyo baja'guë.
Te'e ruiñereba ro'taguë ba'ija'guë. Riusu yëse'e'ru güina'ru yo'oguë ba'iija'guë. Gu'a juchana
to'inma'iñe caguë, gu'aye ro'taye beoye ba'iguë ba'ija'guë.
9 Riusu cocareba te'e ruiñereba ba'i coca, ja'anre achani, güinajeiñe yo'oguë ba'ija'guë.
Riusu coca cani jo'case'e'ru tin ro'taye beoye ba'ija'guë. Ja'nca ba'iguëbi yequëcuare'ga te'e
ruiñe ye'yoni, bacua recoyo ro'tayete coñe poreji. Yequëcuabi Riusu cocare gu'a güejënna,
bacua huacha cayete te'e ruiñe cani achoye poreji.
10 Ai jai jubë bain, judío bain'ga, bacuabi ro ro'tajën, ro coquejën, ro bacua cocare
ye'yojën, maini ai je'o bayë.
11 Ja'nca sëani, bacuabi te'e huë'e bain, ai bainre coquejën, bacuani tin ro'ta güesejënna,
bacua ye'yojën ba'iyete ënsejë'ën. Curire coni bañu cajën ye'yojën, ai gu'aye yo'oyë bacua.
12 Ira Creta bainguë ba'isi'quë, masiyereba masiguë, ja'anguëbi baguë bain ba'iyete
quëani jo'caguë ba'nji: "Creta bainbi ro coquejën, ro gu'aye yo'ojën, airu hua'i hua'na'ru
ro ro'tajën, ro ñame hua'na se'gabi ro ta'yejeiye aon ainjën ba'iyë" cani jo'caguë ba'nji.
13 Ja'nca cani jo'caguëbi te'e ruiñera quëaguë ba'nji. Ja'nca sëani, si'a jëja, bacuani bëinguë
yihuojë'ën. Bacuabi jëja recoyo re'huani, Cristoni te'e ruiñe ro'tajën ba'ija'bë.
14 Ira judío bain ba'isi'cuabi Riusu te'e ruiñe ba'i cocare senjoni, bacuabi ro ro'tani, ro
quëani jo'cajënna, ja'anre bacua recoñoa ro'taye beoye ba'ija'bë. Ro gu'a bain guansese'ere
sëani, bacua recoñoare re'huaye beoye ba'ija'bë.
15 Te'e ruiñe recoyo ro'tajën ba'itoca, si'aye te'e ruiñe se'ga ba'iji. Si'si recoyo ro'tajën
ba'itoca, si'aye si'si se'ga ba'iji. Si'si recoñoa ro'tacuabi yua Cristoni ro'tamajën, re'oye
yo'oye gare huesëjën ba'iyë, bacua recoñoa ja'nju huesëse'e sëani.
16 Ja'nca'cuabi Riusu te'e ruiñe ba'i cocare senjoni, bacuabi ro ro'tani, ro quëani jo'cajënna,
ja'anre bacua recoñoa ro ba'icuabi "Riusuni masiyë" cacuata'an, bacuabi ro gu'aye yo'ojën,
Riusure gu'a güejën ba'iyë. Yequëcuabi re'oye yihuojënna, bacuabi ro bëinjën, ro gu'a güeye
sehuojën ba'iyë. Re'oye yo'oye gare ti'anma'iji bacuare.

2

La sana enseñanza

1 Më'ë'ga Riusu te'e ruiñe ba'i coca quëani jo'case'e'ru güina'ru ye'yoguë ba'ijë'ën.
2 Iracua ëmëcuani ye'yoguë, bacuani ñaca yihuoguë ba'ijë'ën: Te'e ruiñe yo'ojën, Riusu
ëñañete masijën, ja'nji recoyo beoye ba'ijë'ën. Cristoni si'a recoyo ro'taye, si'acuani ai yëreba
yëye, jëja recoyo baye, ja'anna ye'yesi'cua ba'ijë'ën, ja'an cocare bacuare yihuojë'ën.
3 Güina'ru ira romi hua'nani re'oye yihuojë'ën. Re'o ma'are ganijën ba'ija'bë. Yequëcuani
ro coqueye quëaye beoye ba'ija'bë. Jo'chare uncuni güebemajën ba'ija'bë. Te'e ruiñe ye'yojën,
4 bacua romi yo'jecuani ñaca yihuojën ba'ija'bë. "Mësacua ënjë sanhuë, mësacua zin hua'na,
ja'ancuani ai yëreba yëjën, re'oye cuirajën ba'ijë'ën.
5 Te'e ruiñe ro'tajën, gu'aye yo'oye yua ëñoñe beoye ba'ijë'ën. Mësacua te'e jubë yo'o ba'iye,
re'oye yo'oni, yequëcuani bojojën conni, bacua ënjë sanhuëni te'e ruiñe achani yo'ojën
ba'ijë'ën. Ja'nca yo'ojën ba'itoca, yequëcuabi Riusu cocarebare gu'aye caye porema'iñë"
yihuojën ba'ija'bë.
6 Bonsëcuare'ga yihuo cocare caguë ba'ijë'ën, te'e ruiñe yo'ojën ba'ija'yere.
7 Ja'nca caguë, më'ë'ga te'e ruiñe re'o yo'o yo'oguë, bacua yo'oye'ru yo'oni ëñojë'ën. Te'e
ruiñereba coca ye'yoguë, huacha yo'oye beoye ba'ijë'ën.
8 Yequëcuabi gu'aye caye porema'iñe caguë, si'si beoye yihuo cocare quëani achoguë
ba'ijë'ën. Bacuabi yequërë gu'aye catoca, ro gu'a bain ëñoñë.
9 Yo'o concuare'ga re'oye yihuoguë ba'ijë'ën. Bacua ëjacuabi guansejënna, re'oye achani
yo'ojën ba'ija'bë. Bëiñe sehuoye beoye ba'ija'bë.
10 Bacua bonsere jiañe beoye ba'ija'bë. Gu'aye yo'oye beojën ba'icuabi te'e ruiñe yo'ocua
se'ga ëñoja'bë. Ja'nca ëñotoca, si'acuabi ëñajën, "Riusu cocareba ye'yesi'cuabi ai re'o bain
ba'iyë" cajën ba'iyë. Riusure cato, maini tëani baguë ba'iji.
11 Yureca, Riusubi si'a bainre tëani baye yëguë, si'acuani ai conreba conji. Ja'nca ba'iguë
ëñoji Riusu.
12 Ja'nca ëñoguëbi maini bojora'rë yihuoguë, Riusure gu'a güeyete, ro mai ëa ëñañete,
ja'anre jo'cani senjojë'ën, maini caji. Caguë, yua jëja recoñoare re'huajën, ja'nji recoñoa baye
beoye te'e ruiñereba yo'ojën ba'ijë'ën. Yequëcuabi mësacuani ëñajënna, ja'nca yo'ojën ba'ijë'ën
yureña, yihuoji maire. Ja'nca yihuoguëna, ja'nca yo'ojën bañuni.
13 Mai Ëjaguë Jesucristo, mai Ta'yejeiyereba Riusu ba'iguëbi maini tëani baja'guë sëani,
baguë rani ëñoja'ñete ëjojën, bojoreba bojojën ëñañu cayë, ai go'sijeiyereba ba'ija'ye sëani.
14 Ja'anguë Jesucristobi maini ëñaguë, maibi ai gu'a juchare bajënna, maini tëani ba ëaye
ro'taguë, mai gu'a jucha ro'ire junni tonbi. Ja'nca junni tonsi'quëbi baguë te'e bain yësi'cua
te'e ruin recoñoa ba'icuare maire re'huaye yëji baguë.
15 Ja'an yihuose'e'ru si'acuani yihuoguë ba'ijë'ën. Yequëcuabi më'ëre gu'aye caye yëjënna,
bacuare ënseguë ba'ijë'ën.

3

Deberes de los creyentes

1 Më'ë bainni yeque yihuo cocare'ga quëajë'ën: Bain ëjacua, güenaro hua'na, si'acuabi
guansejënna, më'ë bainbi achani yo'o conjën ba'ija'bë. Re'o yo'o yo'oye caraye beoye si'aye
yo'ojën ba'ija'bë.
2 Yequëcuani gu'aye caye beoye ba'ija'bë. Si'a hua'nani bojojën ba'ijën, bacuani bojoye
conjën ba'ijën, bacua recoñoa re'o huanoñe ba'i güeseja'bë.
3 Mai hua'nare'ga cato, maibi gu'a jucha basi hua'na ba'ijën ba'nhuë. Maibi ro ro'tajën,
Riusuni achaye beoye ba'ijën, ro gu'aye yo'ojën coquesi'cua ba'ijën ba'nhuë. Ro a'ta yo'ojën,
ro mai yëse'e'ru yo'o ëaye ba'ijën, ja'an se'gare yo'ojën, zupai huatini yo'o conjën ba'nhuë
mai. Yequëcuani je'o bajën, sa'ñeña je'o bajën ba'nhuë mai.
4 Ja'nca ba'icuareta'an, Riusubi maini tëani baye yëguë, maini re'oye conni, maini ai yëreba
yëji.
5 Ja'nca yo'oguëbi maini tëani baguë, ro mai te'e ruiñe yo'ojën ba'ise'ere ëñama'iji Riusu.
Baguë se'gabi maini ai ba'iye ai oiguë conguë, baguë Espíritute maina raoni, mai recoyote
mame tënoni, mai ba'iyete beoru mamereba re'huani jo'cabi.
6 Jesucristobi mai huacha yo'ose'e ro'ire junni tonguë, mai mame re'huaye, mai tëani
baye, ja'anre maini masi güeseji Riusu. Baguë Espíritute maina raoni, mai recoyote mame
re'huani, baguë bayete ai insireba insiji.
7 Maini ai oiguë ëñani, "Te'e ruin recoñoa ba'i hua'na ba'ija'bë caguë, si'arën ba'iye
re'huayete ëjojën, ja'anre coni baja'bë" caguë, baguë oire bani coñete maini ai masiyereba
masi güeseji Riusu.
8 Yureca, te'e ruiñe quëayë yë'ë. Yë'ë yure yihuoni case'ere re'oye ro'tani, si'a hua'nani
quëani achojë'ën. Riusuni si'a recoyo ro'tacuabi caraye beoye re'oye conjën re'oye yo'ojën

ba'ija'bë caguë, bacuani yihuo coca si'a jëja quëajë'ën. Quëaguëna, si'a hua'nabi achani, si'a recoñoa bojojën re'huaye poreyë.
9 Yeque coca ro bëiñe quëani achose'e, ira bain ba'isi'cua mamiña toyani cuencuese'e,
bain sa'ñeña ro bëiñe case'e, Moisés coca toyani jo'case'ere bëinreba bëinjën yihuose'e,
ja'anre gare achaye beoye ba'ijë'ën. Ja'anre quëani achocuabi ro ro'tajën, ro guaja yo'ojën
coca cayë.
10 Yequëcua Cristo bain jubë ba'icuabi bain quëñëni sai cocare bëiñe quëani achotoca,
ja'ancuani samu ba'iye ënseguë yihuojë'ën. Ja'nca yihuoni, më'ëni achama'itoca, ja'nrëbi,
bacua ba'irute quëñëni saijë'ën.
11 Më'ëni achama'icua sëani, gu'a recoñoa se'e bajën, bacua gu'a juchare si'a bainni te'e
ruiñe masi güesejë'ën. Bënni senjoñe se'ga ba'ija'guë'bi bacuare.

Instrucciones personales

12 Yureca Artemasre më'ëna saoye ro'tayë yë'ë. Baguëte saoma'itoca, Tíquicote saoyë.
Saoguëna, më'ë porese'e'ru yë'ëna, Nicópolis huë'e jobona saija'guëna, ti'anni ëñajë'ën.
Ja'anrute oco tëcahuëte bëani ba'ijaza ro'taguë ba'iyë yë'ë.
13 Ira ëja bain guanseni toyase'ere ye'yesi'quë, Zenas hue'eguë, yequë Apolos, bacuabi
yequëruanna saiye ro'tajënna, më'ë porese'e'ru bacua bonse carayete bacuana ro insini
conjë'ën. Bacua ma'a saijënna, bacuare besa bojoguë saojë'ën.
14 Cristo bainbi re'oye yo'oye ye'yereba ye'yeja'bë. Yequëcuabi bonsere carajënna,
bacuana ro insini conja'bë. Ja'nca conma'itoca, reoye yo'oma'icua ba'iyë.

Saludos y bendición

15 Yureca, yë'ë naconi ba'icuabi më'ëna bojojën saludayë. Më'ë naconi ba'icua, Jesu-
cristoni si'a recoyo ro'tacua, yëquënate yësi'cuare sëani, bacuani saludacaijë'ën. Riusubi
mësacua si'acuani ai ta'yejeiye insini cuiraguë ba'ija'guë.

San Pablobi
FILEMONNI
Utire toyani saobi

Saludo

1 Yureca, yë'ë, Pablo hue'eguë, ya'o huë'ena preso zeansi'quëta'an, Jesucristoni yo'o
conguë ba'iyë yë'ë. Yë'ë, mai te'e bainguë ai yësi'quë Timoteo naconi, yëquëna te'e yo'o
conguë ai yësi'quë Filemón hue'eguëni utire toyani saoyë.
2 Toyani saojën, yëquëna te'e baingo ai yësi'co Apia hue'egoni ro'tajën, Arquipore, yëquëna
naconi te'e conni ba'iguë, baguëre'ga ro'tajën, Cristo bainreba si'acua më'ë huë'ena ñë'cajën
raicuare'ga, si'acuare recoyo ro'tajën, uti toyani saoyë yëquëna.
3 Mai Taita Riusu, baguë Zin Jesucristo, bacuabi caraye beoye si'aye coni bajën, bojo
recoyo re'huani ba'ijë'ën cayë.

El amor y la fe de Filemón

4 Më'ë ba'iyete ujato, yë'ë yua jo'caye beoye Riusuni surupa caguë ba'iyë më'ëre.
5 Më'ëbi Jesucristoni si'a recoyo ro'taguë, baguëni quë'r, yëquëna naconi te'e conni ba'iguë,
baguëre'ga ro'tajën, ë ai ba'iye ai yëreba yëguë, Cristo bainrebare ai oiguë conguë ba'iguëna,
yë'ë'ga achani masihuë.
6 Ja'nca sëani, Riusuni ujato, si'a bain më'ë ba'iyete ëñani, Jesucristoni si'a recoyo ro'tacua,
ja'ancuabi mai jubëna re'oye zi'inni ba'ijën, Jesucristo bojo güeseyete quë'rë ai re'oye masini,
recoyo bojojën ba'ija'bë cayë.
7 Yureca, yë'ë bainguë ai yësi'quë, më'ë oiguë coñete ëñani, ai bojo recoyo re'huani ba'iyë
yë'ë. Jesucristo bainrebabi më'ëna ti'anjënna, yua bacuani recoyo ai bojo huano güesehuë
më'ë. Ja'nca sëani, më'ë oiguë coñete ëñani ai bojoyë yë'ë.

Pablo pide un favor para el esclavo Onésimo

8-9 Ja'nca bojoguëbi më'ëni señë yë'ë. Më'ëbi porenica yë'ëre conjë'ën señë. Cristo yo'o
cuencuesi'quëbi më'ë yo'oyete guanseye poreguëta'an, më'ëni ai recoyo yëguëbi më'ë coñe
se'gare señë yë'ë. Yë'ë yua Jesucristo bainguë cuencueni raosi'quëbi baguë ro'ina, preso
zeansi'quë ba'iyë yë'ë.
10 Ja'nca ba'iguëbi më'ëni senguë, yë'ë bainguë ai yësi'quë Onésimo hue'eguëte më'ëni señë
yë'ë. Baguë yua yë'ëna preso zeansi'quë ba'iguëna, yë'ëna ti'anbi. Ti'anguëna, yë'ë yua Riusu
cocare baguëni quëani achoguëna, Cristo bainguë runji'i baguë.
11 Baguë ja'anrë yo'oguë ba'ise'ere cato, më'ëre yo'o conguë gu'a hua'guë se'gaoñe se'gare
señë yë'ë. Yë'ë yua Jesucristo bainguë cuencueni raosi'quëbi baguë ro'ina, preso zeansi'quë
ba'iyë yë' baji'i. Ja'nca ba'isi'quëta'an, yureca ai re'o bainguë runji'i. Yë'ëni ai re'oye yo'o
conguëbi më'ëre'ga ai re'oye yo'o coñe ba'ija'guë'bi.
12 Ja'nca ba'iguëna, baguëte më'ëna go'yani saoyë yë'ë. Baguëte ai recoyo yëguëbi baguëte
më'ëna saoyë yë'ë.
13 Yë'ë naconi quë'rë se'e bëani, yë'ëni conguë ba'itoca, ai bojoguë ba'ire'ahuë yë'ë. Yë'ë
yua Cristore yo'o conguëna, baguë yua yë'ëni conguë ba'itoca, më'ë coñete ro'tani bojoguë
ba'ire'ahuë yë'ë, preso zeansi'quë sëani.
14 Ja'nca baguëni bëa güeseye yëguë, më'ëbi yuta Jaë'ë cama'iguë sëani, baguëte më'ëna
go'yani saoyë yë'ë. Baguëte ro tëani baye yëma'iñë yë'ë. Më'ë se'gabi baguëte yë'ëna jo'caye
yëtoca, ai re'oye ba'ire'abi.
15 Onésimobi më'ëre jo'cani senjoni, rëño ñësebë se'ga so'o ba'iguëna, yureca më'ëbi
yequërë baguëni si'arën baye poreyë.
16 Baguëni si'arën baguë, ro yo'o con hua'guë se'gare'ru baguëte se'e ëñama'iñë më'ë. Më'ë
te'e bainguë ai yësi'quëre'ru baguëte ëñaguë ba'ija'guë'ë më'ë. Yë'ë yua baguëni recoyo ai
yëguë sëani, më'ëbi baguëni quë'rëreba ai yëguë ba'ire'ahuë. Më'ë yo'o conguë se'gare gare
se'e ro'tama'ijë'ën. Më'ë te'e bainguë Cristo naconi te'ereba zi'insi'quëre ro'taguë bojojë'ën.
17 Ja'nca sëani, baguëte coni, baguëni bojoguë ba'ijë'ën. Yë'ë yua më'ë naconi Cristoni te'e
yo'o conguëna, yë'ëre coni bojoye'ru baguëte coni bojoguë ba'ijë'ën.
18 Baguë yua më'ëni gu'aye yo'osi'quë banica, më'ëni curi debeguë banica, yë'ëbi si'aye
roza caguë ba'iyë yë'ë.
19 Ën cocare toyaguë, më'ëni te'e ruiñe caguë quëayë yë'ë. Baguë debese'e si'ayete më'ëni
ro'iyë yë'ë. Yë'ëbi më'ëni Cristo ba'iyete masi güeseguëna, quë'rë ai ba'iye ai coni bahuë më'ë.
Ja'nca sëani, më'ëbi yë'ëre debeguëna, më'ë ro'iyete senma'iñë yë'ë.

20 Ja'nca sëani, yë'ë bainguë ai yësi'quë, yë'ë sense'ere concaijë'ën. Jesucristoni recoyo
te'ereba ro'taguëbi Onésimote coni bani, baguëni bojoguë ba'ijë'ën. Ja'nca coni batoca, ai
bojo recoyo re'huani ba'iyë yë'ë.
21 Më'ëbi te'e ruiñereba achani yo'oye ye'yesi'quë sëani, më'ëni ën cocare senguë toyayë
yë'ë. Toyaguëna, më'ëbi yë'ë señe'ru quë'rë te'e ruiñereba yo'oyë. Ja'nca masiyë yë'ë.
22 Baguëte ja'nca coni bojoguë, yë'ë cain sonohuëte re'huacaijë'ën. Mësacua si'acuabi yë'ë
ba'iyete Riusuni senreba senjënna, Riusubi yurera yë'ëre ënjo'onbi etoguëna, mësacuana te'e
jëana ëñaguë saiyë yë'ë.

Saludos y bendición final

23 Yureca, yë'ë bainguë Epafras hue'eguë, yë'ë naconi Cristo yo'ore te'e conguë, yë'ë
naconi preso zeansi'quë, ja'anguëbi mësacuani saludaye caji.
24 Marcos, Aristarco, Demas, Lucas, bacua'ga yë'ë naconi te'e yo'o conjën, mësacuani
saludaye cahuë.
25 Mai Ëjaguë Jesucristobi mësacuani ai ba'iye ai conreba conguë, mësacuani bojo güeseguë
ba'ija'guë, cayë yë'ë. Amén.

HEBREO
Bainni toyani jo'casi coca

Dios ha hablado por medio de su Hijo

1 Ru'rureba, Riusubi mai ira bain ba'isi'cuani coca cani achoye yëto, baguë bain cuen-
cueni raosi'cuani ai ba'iye tin masi güeseguë, bacuani coca masi güeseguë ba'nji.
2 Ja'nca masi güeseguëbi yureta'an, yo'jereba ba'irën ba'iguëna, maini coca quëani achoye
yëguë, baguë Zinre cuencueni, maire quëani acho güesebi. Baguë Zin ba'iyete cato, ai
ta'yejeiyereba Ëjaguëre baguëte re'huabi. Re'huaguë cabi: "Si'a ën yija re'otore re'huani
jo'cani, më'ëbi si'aye bajë'ën" cabi Riusu, baguë Zinni.
3 Riusu ta'yejeiye go'siye'ru ai ta'yejeiye Ëjaguë ba'iji baguë Zin. Baguë ba'iyete ëñato,
Riusu ba'iye'ru te'ereba ba'iji baguë. Baguë ta'yejeiye ba'i coca se'gare caguëna, si'aye ën
yija re'otobi re'oye ba'iji. Mai gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere tënoni saoni tëjini, ja'nrëbi Riusu
ëja guëna seihuë jëja ca'ncona bëani, baguë naconi guënamë re'otobi te'ereba guanseguë
ba'iji.

El Hijo de Dios es superior a los ángeles

4 Riusu Zin ta'yejeiyereba ba'iyete cato, baguë guënamë re'oto yo'o concua'ru quë'rë
ta'yejeiye Ëjaguë ba'iji, Riusu quë'rë re'oye cuencueni re'huasi'quë sëani.
5 Riusu cani jo'casi cocare ëñato, baguë Zin se'gani ñaca cani achobi. Baguë anje hua'nani
gare ja'nca caye beoye baji'i:
Më'ëbi yë'ë Zin ba'iguë'ë.
Yure umuguse më'ëni ja'nca cuencueni re'huahuë yë'ë.
Yeque cocare'ga baguë Zin ba'iyete caguë, baguë anje hua'nare gare caye beoye baji'i:
Baguë taita sëani, yë'ë Zinreba ba'iji baguë.
6 Ja'nrëbi baguë Zin gañaguëte ën re'otona raoguë, si'aye ëñoni, baguëni ñaca cani achobi:
Yë'ëre guënamë re'oto yo'o concua si'acuabi më'ëna gugurini rëañe bayë.
7 Cani, ja'nrëbi Riusubi baguëre guënamë re'oto yo'o con hua'nani cani achobi:
Yë'ëbi guanseguëna, yë'ë yo'o case'ere te'e jëana besa hua'na yo'ojën ba'ijë'ën.
Tutu saoye'ru yo'ojën, toa ëoni si'aye'ru yo'ojën ba'ijë'ën cani achobi Riusu.
8 Baguëre guënamë re'oto yo'o con hua'nani ja'nca cani achoguë, baguë Zinni coca caguë,
quë'rë ta'yejeiye coca cani achobi:
Më'ë ëja guëna seihuëna bëani, gare carajeiye beoye si'aye guanseguë ba'ijë'ën, Riusu.
Te'e ruiñereba guanseye se'ga ba'iguë'ë më'ë.
9 Te'e ruiñe yo'oye se'gare bojoguë, gu'aye yo'oyete ai gu'a güeguë ba'iyë më'ë.
Ja'nca ba'iguë sëani, më'ë ta'yejeiye Riusubi më'ë gajecuani bojo güeseye'ru më'ëni quë'rë ai
ba'iye bojo güeseguë ba'iji.
10 Cani achoni, ja'nrëbi se'e yeque cocare baguë Zinni cani achobi Riusu:
Ai ta'yejeiyereba Ëjaguë ba'iguë'ë më'ë.
Ru'rureba ba'isirën, ën yija re'otore re'huani jo'caguë, më'ë se'gabi guënamë re'oto si'ayete
re'huani jo'cahuë.
Ja'nca re'huani jo'caguëna, carajeiye se'ga ba'iji.
11 Carajeiguëta'an, më'ë yua gare carajeiye beoye ba'iguë'ë.
Si'a ën re'otobi ira re'oto'ru ruinji.
Ira caña carajeise'e senjoñe'ru si'a re'oto jo'cani senjoja'ñe ba'iji.
12 Gare se'e sayaye beoye ba'iye'ru ën yija re'otore gare jo'cani senjoñe ba'ija'guë'bi.
Ja'nca ba'ija'guëta'an, si'arën ja'ansi'quë ba'ija'guë'ë më'ë.
Gare ñu'ñujeiñe beoguë ba'iguë'ë më'ë, baguë Zinni cani achobi Riusu.
13 Ja'nca cani achoguëbi baguë Zinni ën cocare'ga cani achobi. Baguëre guënamë re'oto yo'o
con hua'nare ja'nca gare cani achoye beoguë baji'i:
Yë'ë jëja ca'ncona bëani, yë'ë naconi ai ta'yejeiye guanseguë ba'ijë'ën.
Më'ëre je'o bacua carajei ñësebë tëca, yë'ë naconi te'e guanseguë ba'ijë'ën, cani achobi.
14 Ja'nca cani jo'casi'quë sëani, Riusu guënamë re'oto yo'o con hua'na ba'iyete masiye poreyë
mai. Riusure yo'o concua se'ga'ë. Baguëbi bacuare cuencueni, baguë bain baguë naconi te'e
ba'ija'cuare conni cuiraye raobi.

2

No hay que descuidar la salvación

1 Ja'nca sëani, mai Ëjaguëbi baguë cocarebare quëani achoguëna, maibi jo'cani senjoma'iñe
cajën, baguë cocare quë'rë te'e ruiñereba achani yo'oñu cayë.
2 Riusu ira coca cani jo'case'ere ro'tajën ba'ijë'ën. Riusu anje hua'nabi cani jo'cajënna,
Riusu bainbi te'e ruiñereba yo'oye bahuë. Yo'oma'itoca, Riusubi ga gu'aye yo'ose'ere ëñani,
ba bainguë si'nseyete cuencueni jo'caguë ba'nji.
3 Ja'nca si'nseguëna, maibi yureña Cristo tëani bayete güetoca, Riusu bënni senjoñete gare
jëaye beoji. Mai Ëjaguë Jesucristobi ru'ru baguë tëani ba cocare quëani achoguëna, baguëte
achasi'cuabi yo'je ba cocare maini masi güesehuë.
4 Masi güesejënna, Riusubi bacua coca cayete te'e ruiñe ba'iye masi güeseza caguë, baguë
bain quëani achocuare conguë, ai ta'yejeiyereba yo'oni ëñoguë, baguë Espíritute bacuana
raobi. Raoguëna, bacuabi ta'yejeiye yo'o yo'oye porecua ruën'ë, Riusubi ga bainguë yo'o
cuencueguëna. Riusubi baguë mame cocare ja'nca cani jo'caguëna, te'e ruiñereba achajën
bañuni.

Jesucristo, hecho como sus hermanos

5 Riusu ba'i re'oto ti'anja'ñete cato, Riusu guënamë re'oto yo'o con hua'nabi gare guanseye
beoye ba'ija'cua'ë, ën re'oto guansese'e'ru.
6 Riusu coca cani jo'case'ere ëñato, baguë bainbi baguë ba'i re'otore guansejën ba'ija'cua'ë.
Ñaca caji:
Riusu, më'ëbi bain ba'iyete ëñaguë, ta'yejeiye beo hua'nareba ba'icuareta'an, ¿më'ë guere
bacuare ai ta'yejeiye ro'taguë ëñaguë'ne?
¿Më'ë guere bacuani ta'yejeiye ba'i güeseguë'ne?
7 Bainre re'huani jo'cani, guënamë re'oto yo'o con hua'na ba'iye'ru rëño ñësebë quë'rë yo'je
ba'ijënna, ja'nrëbi jë'te, bacuare ai ta'yejeiye ba'icuare re'huaye ro'tayë më'ë.
Bacuare ai ruiñe ëñani bojoja'guë'ë më'ë.
8 Ja'nca ëñani bojoguë, bacuare si'a ën re'oto ba'iyete guansecuare re'huaja'guë'ë më'ë, cani
jo'case'e ba'iji.
Ja'nca cani jo'case'e sëani, baguë bainbi si'ayereba guansejën ba'ija'cua'ë. Guansejënna, si'a
ba'i hua'nabi achani Jaë'ë cajën yo'ojën ba'ija'cua'ë. Ja'nca ba'ija'cuata'an, yureña baguë
bainbi si'aye guanseye cato, yuta caraji bacuare.
9 Ja'nca ba'icuata'an, maibi yureña Jesucristo ba'iyete masini, baguë ta'yejeiye ba'iyete
ye'yeyë. Riusubi baguëte cuencueni, rëño ñësebë ba'iguëna, baguëte anje hua'na ba'iye'ru
quë'rë yo'je ba'i hua'guëre re'huani, ja'nrëbi baguëte ai ta'yejeiyereba Ëjaguëre re'huani
jo'cabi. Riusubi si'a bainni ai yëguë, Jesucristote raoni, mai ro'ire junni tonguëre re'huani,
maina raobi. Raoguëna, mai ro'ire ai yo'oni, ja'nrëbi ai ba'iye ai ta'yejeiye Ëjaguë ru-
insi'quëbi Riusu naconi te'e ba'iji.
10 Ja'nca ai yo'oguëna, Riusubi te'e ruiñe ro'tani, Jesusre maina raobi. Si'a ën re'oto baguë
yëse'e'ru re'huani jo'casi'quëbi ai jai jubë bainre tëani baye ro'taguë, bacua jëayete ëñoguëbi
ai re'oye conja'guë caguë, baguëte ai yo'ojai hua'guëre re'huani raobi.
11 Raoguëna, baguë bain ba'ija'cuare recoyo tënoreba tënoji. Tënoguëna, maibi baguë
naconi recoyo te'e zi'inni ba'ijën, si'acuabi Riusuni Taita cajënna, baguë'ga maini Yë'ë
bainreba'ë maire ai bojoreba bojoguë caji.
12 Riusu coca cani jo'case'e'ru maire caji:
Riusu, më'ë ta'yejeiyereba ba'iyete yë'ë bainreba ba'icuani masi güeseza.
Si'a më'ë bainbi ñë'cajënna, më'ë ba'iyete ai re'oye cani achoja'guë'ë yë'ë, caji Riusu.
13 Yequëru'ga ëñato, ñaca caji:
Riusu, më'ëni si'a recoyoreba ro'taza caji.
Yequëru'ga:
Riusu, yë'ë, yë'ë bainreba më'ë cuencueni jo'casi'cua, si'acuabi më'ë cayete achani yo'oye
ëjojën ba'iyë, caji.
14 Ja'an bainreba ba'iyete cato, ën yija ba'i hua'na se'ga ba'iyë. Anje hua'na ba'iye'ru
beoyë. Ja'nca ba'icua sëani, Jesusbi ën yija bainre ëñani, yë'ë'ga güina'ru bainguë runni baza
caguë yo'obi. Ja'nca yo'oguë, zupai huati, bainni junni huesë güeseguë, ja'anguëni huesoni
si'aye ro'taguë, mai ro'ire junni tonbi baguë.
15 Ja'nca junni tonguë, bain hua'na yua junni huesëyete gare se'e huaji yëye beoye ba'iyë.
Zupai huati zoe zemosi'cua ba'ijënna, bacuare tëani etobi Jesús.
16 Ja'nca yo'oguëna, ëñere te'e ruiñe masiyë mai. Anje hua'nani conni cuiraye ro'tamaji'i.
Baguë bainreba, baguëni si'a recoyo ro'tajën ba'icua, Taita Abraham mamacua casi'cua,
ja'ancuani conni cuiraye ro'taguë raji'i.
17 Ja'nca raiguëbi baguë bainreba ba'iye'ru güina'ru te'e ba'iguë'ru runji'i. Ja'nca ruinguëbi
bacuani conni cuiraye te'e ruiñereba yo'oye poreguë baji'i. Bacua quë'rë ta'yejeiye pairi
oiguë coñe'ru bacua recoyo tëno güeseni, te'e ruiñe conni cuiraguë raji'i. Riusu cuencueni

raosi'quë sëani, bain gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere tëno güeseni saoza caguë, mai ro'ire junni tonguë raji'i.
18 Ja'nca raiguëbi zupai coqueguë choise'ere ai yo'oguë etajeisi'quë sëani, zupaibi maire'ga coqueguë choiguëna, mai'ga ai yo'ojënna, maini te'e ruiñe conni etoye pore Ëjaguë'bi ba'iji.

3

Jesús es superior a Moisés

1 Ja'nca yo'oye pore Ëjaguë ba'iguëna, mësacua yua yë'ë bainreba ai yësi'cua, Riusu ba'i re'otona choisi'cua sëani, yureca mai Ëjaguë Jesucristo ta'yejeiye ba'iyete ro'tajën ba'ijë'ën. Riusubi baguëte cuencueni raoguëna, maire recoyo te'e conni tënoguë raji'i. Maini ta'yejeiye pairi oiguë coñe'ru maini conguë, mai ba'iyete Riusuni sencaiguë ba'iguëna, baguëni si'a recoyo ro'tajën ba'iyë mai.
2 Riusubi baguëte cuencueni raoguëna, Riusu yëse'e'ru te'e ruiñe yo'oguë baji'i. Mai ira bainguë ba'isi'quë Moisés hue'eguë ba'isi'quëre'ga ro'tajë'ën. Riusubi Israel bain ëjaguë ba'iye guanseguë, baguë ba'i huë'ere yo'oye guanseguëna, Riusu yëse'e'ru te'e ruiñe yo'oguë baji'i.
3 Ja'nca yo'oguë ba'isi'quëta'an, Jesusbi yua Moisés ba'ise'e'ru quë'rë ai ta'yejeiye Ëjaguë cuencuesi'quë ba'iji. Jesús yua Riusu bain jubë re'huaye guansesi'quë sëani, Moisés ëjaguë ba'ise'e'ru quë'rë ta'yejeiye ba'iji.
4 Bain hua'nabi huë'e yo'oye masicuata'an, Riusu yua ai ta'yejeiye ba'iguëbi si'aye yo'oni jo'caye te'e ruiñe masiji.
5 Moisés ba'iguë ba'ise'ere cato, Riusu yo'o coñe cuencuesi'quëbi Riusu guansese'ere te'e ruiñe yo'oguë, Riusu ba'i huë'ere re'huani babi. Riusu jë'te caja'yete achani, bain hua'nani quëani achoguë baji'i.
6 Ja'nca yo'o conguë ba'iguëna, Cristo yua Riusu Zin sëani, Moises'ru quë'rë ta'yejeiye ba'iguëbi ba'iji. Moisesbi Riusu ba'i huë'ere yo'osi'quëta'an, maibi yureña Cristo naconi te'e ba'ijën, Riusu ba'iru ba'icua'ë mai. Baguë bainreba re'huasi'cua'ë. Ja'nca sëani, Cristo tëani baja'yete gare jo'caye beoye si'a recoyo ro'tajën ba'itoca, baguë bainrebare maire re'huani baji.

Reposo del pueblo de Dios

7 Cristo yua quë'rë ai ta'yejeiyereba Ëjaguëre sëani, Riusu Espíritubi maini ganreba yihuoguë, ñaca caji:
Riusubi mësacuani yihuoyete caguëna, ja'ansi'cua te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën.
8 Mësacua ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru yo'oye beoye ba'ijë'ën.
Riusubi bacuare beo re'otona sani, baguë ta'yejeiye yo'ore yo'oni ëñoguëna, bacuabi ro cue'yoni, baguë yëse'e'ru yo'oye ro gu'a güejën bateña.
9 Yë'ë yua cuarenta tëcahuëan ta'yejeiye yo'o yo'oni bacuani cuiraguë ba'iguëna, bacuabi yë'ë case'ere ro achajën, yo'oye gu'a güejën ba'nhuë.
10 Ja'nca ba'ijënna, yë'ë yua ja'an bainre ëñaguë, bacuani ai bëinreba bën'ë.
Ro bacua gu'a ëase'e se'ga yo'oye ro'tajën ba'icua'ë cahuë.
Yë'ë yëse'ere caguëna, bacua yua ro cue'yoni, tin yo'oye yëcua'ë, ro'taguë ëñahuë yë'ë.
11 Ja'nca yo'oye yëjënna, yë'ë'ga bacuani bëinguë, ganreba cahuë: Yë'ëna rani, yë'ë naconi bëani huajëye yëtoca, bacuare gare ënseguë ba'ija'guë'ë yë'ë cahuë, cani jo'cabi Riusu Espíritu.
12 Ja'nca cani jo'caguëna, yureca yë'ë bain ai yësi'cua, mësacua ëñajën ro'tajën ba'ijë'ën. Mësacua yequërë Riusu case'ere recoyo ro'tama'itoca, ëñajën ro'tare bajë'ën. Gue cue'yoye beoye ba'ijën, mai Taita Riusu yëse'e'ru gare tin yo'oye beoye ba'ijë'ën.
13 Riusubi maini ja'nca ganreba yihuoguëna, mësacua jubë si'acua yua sa'ñeña yihuoreba yihuojën ba'ijë'ën. Riusu bëani huajë güeseye tëca gare gu'a jucha yo'oye beoye ba'ijë'ën. Gare coque güesema'ijë'ën. Riusu yëye'ru tin yo'oye ro'ta bi'ratoca, Riusure jo'cani senjoñë.
14 Ja'nca sëani, Riusure gare jo'cani senjomajën, baguë cani jo'case'ere si'a recoyo ro'tajën, baguë yëse'e'ru gare jo'caye beoye yo'ojën ba'itoca, Cristo naconi te'e zi'inni ba'icua gare ba'iyë mai.
15 Ja'nca sëani, Riusu coca cani yihuose'ere te'e ruiñe achajën ba'ijë'ën:
Riusubi yureña baguë yihuoyete caguëna, ja'ansi'cua yo'ojën ba'ijë'ën.
Mësacua ira bain ba'isi'cuabi Riusuni ro achajën, baguë case'ere yo'oye gu'a güejënna, mësacua yo'oye beoye ba'ijë'ën.
16 Bacua yua Moisés guansese'ere achani, Egipto yijare gare jo'cani saisi'cuata'an, ja'ansi'cuabi cue'yoni, Riusu case'ere ro achajën, tin yo'ojën bateña.

17 Ja'nca yo'ojën, cuarenta tëcahuëan gare jo'caye beoye Riusuni gu'aye yo'ojënna, ja'ancuani
bënni senjobi Riusu. Riusubi bënni senjoguëna, bacua junni huesëreña. Junni huesësi'cuabi
beo re'otona ro senjosi'cua unteña.
18 Riusu yëse'ere yo'oye gu'a güecua sëani, Riusu naconi te'e bëani huajëye gare poremateña
bacua. Ja'anre bacuani si'a jëja cani jo'caguëña Riusu.
19 Bacua yua ja'nca ba'ijënna, mësacua ro'tani ye'yejë'ën. Riusuni recoyo ro'taye gu'a güecua
sëani, Riusu ba'iruna ti'añe gare poremateña bacua.

4

1 Yureca, Riusubi baguë naconi bëani huajë cocare maini cani jo'caguëna, mësacua achani,
ja'anre ro'tare bajë'ën. Yequërë gu'a recoyo re'huani Riusuni recoyo ro'taye jo'catoca,
Riusute ti'añe porema'iñë.
2 Riusubi baguë tëani ba cocare mai ira bain ba'isi'cuani quëani achoni, ja'nrëbi maire'ga
baguë bojo güese cocare quëani acho güesebi. Ja'an ba'isi'cuabi Riusu cocare ro achani,
baguëni recoyo ro'taye gu'a güecua sëani, Riusu insija'yete gare coye beoye ba'iyë.
3 Riusuni si'a recoyo ro'tajën ba'icuaca Riusuna ti'anni, baguë naconi te'e bëani huajëye
poreja'cua'ë.
Riusu coca toyani jo'case'ere ëñani ye'yejë'ën:
Yë'ë yua bacuani ai bëinreba bëinguë cani jo'cahuë.
Yë'ëna ti'anni bëani huajëye gare porema'ija'cua'ë mësacua, caguë cahuë yë'ë, toyani jo'case'e
ba'iji.
Ru'rureba ba'isirën, ën yija re'huani jo'casirën ba'iguëna, Riusubi bain bëani huajëyete
re'huaguëña. Re'huasi'quëta'an, ja'ancuani bëinguë, baguë naconi te'e bëani huajëye gare
ënseguëña.
4 Riusu naconi te'e bëani huajëyete cato, baguë coca toyani jo'case'e yequëruna ëñato, ñaca
caji:
Siete ba'i umuguse ti'anguëna, Riusubi baguë yo'ore yo'oni tëjini, ja'an umuguse bëani
huajëguëña.
5 Bëani huajëyete cani, ja'nrëbi se'e yequëru'ga ñaca cani jo'cabi:
Ja'an bainbi yë'ë naconi te'e bëani huajëye gare porema'ija'cua'ë.
6 Riusubi baguë bain naconi te'e bëani huajëye ro'taguë, ja'ancua baguë tëani ba cocare
recoyo ro'taye gu'a güejënna, baguëna ti'añe ënsebi.
7 Ënseguë, yureña baguë bain ti'añete yuta ëjoji. Mai ira Taita ba'isi'quë Davidbi jë'te Riusu
cocare maini quëani achoguëna, Riusu choiyete masiyë mai:
Yureña, Riusubi mësacuani yihuoyete caguëna, mësacua gue cue'yoye beoye achani yo'ojën
ba'ijë'ën.
8 Baguë naconi bëani huajëyete cato, mai ira bainguë ba'isi'quë Josué choise'ere cama'iji
Riusu. Josuebi Riusu bainni si'arën bëani huajë güesetoca, jë'te yeque bëani huajë cocare
cama'ire'abi Riusu.
9 Ja'nca cani jo'casi'quë sëani, Riusu bainrebabi baguëna ti'anni, baguë naconi te'e bëani
huajëye poreja'cua'ë.
10 Riusu bëani huajë umuguse, ja'an umugusebi ti'anguëna, Riusu naconi te'e bëani
huajëye yëcuabi bacua yo'ore jo'cani, bëani huajëja'cua'ë. Riusubi ën yija re'otore re'huani
tëjini, ja'nrëbi bëani huajëguëna, baguë bainrebabi baguë bëani huajëse'e'ru bëani huajëye
poreja'cua'ë.
11 Ja'nca sëani, si'a jëja recoyo re'huani, Riusu case'ere jo'caye beoye yo'ojën bañuni. Gue
cue'yoye beoye ba'ijën, Riusu bënni senjoja'ñete jëajën bañuni.
12 Mai Ëjaguë Riusubi ai ta'yejeiye ba'iguëbi si'a mai ba'iyete te'e ruiñe masiguë'bi ba'iji.
Baguë cocarebare maini masi güeseguë, Riusubi maini ëñani, mai recoyo ro'tayete masi
güeseji. Mai ba'iye, mai recoyoreba yahue ro'taye, si'aye beoru ëñani masiji Riusu. Guerra
hua hua'ti si'a ca'ncoña ai së'a hua'tibi mai je'o bacuani huani bacua gu'an, bacua gu'an
ri'ngarëan tëca yëtoye'ru, mai recoyo ro'taye si'aye masini, mai gu'a ëase'ere maini masi
güeseji Riusu.
13 Ja'nca sëani, Riusubi baguë ñacobi maini ëñato, gare gatini jëaye beoye ba'iyë. Si'a bain
ba'iye, bacua si'si recoyo ba'iyete masiyereba masiji Riusu. Ja'nca masiguëbi si'a mai gu'aye
ro'tase'ere sehuoye senni achaja'guë'bi maire.

Jesús es el gran sumo sacerdote

14 Maire ja'nca masireba masiguë sëani, mai Ëjaguë Jesusni gare jo'caye beoye si'a recoyo
ro'tajën bañuni. Baguë yua Riusu ba'i re'otore ba'iguëbi, Riusu Zin gañaguë ba'iguëbi mai
ba'iyete Riusuni sencaiguë ba'iji.

15 Mai ira bain ba'isi'cua pairi ta'yejeiye ëjaguë oiguë conse'e'ru maini quë'rë ta'yejeiye
oiguë conji. Maibi jëja beojënna, maini conni cuiraye masiji. Zupai huatibi maini gu'aye
yo'oye coqueguë choiguëna, Jesusna te'e zi'injënna, maini tëani baye masiji. Zupaibi baguëni
quë'rë ai coqueguë choiguëna, baguëbi jëja recoyo re'huani, gu'a jucha yo'oye beoye baji'i.
16 Ja'nca jëja baguëbi maini oiguë coñe pore Ëjaguëbi ba'iguëna, maibi huaji yëye beoye
baguë jëja guëna seihuëna ti'anni, baguë ro insini coñete coni bañuni. Maire caraguë ba'iye
si'aye maina ro insini coñe ai masiji baguë.

5

1 Mai ira bain ba'isi'cua bacua ta'yejeiye pairi ëjaguëte cuencueni re'huase'ere ro'tani,
Cristo ba'iyete ye'yejë'ën. Bacuabi cuencueni re'huani, bacuani cajën ba'iyë: Mai ba'iyete
Riusuni ujacaijë'ën. Maibi Riusuni gugurini rëanjënna, mai jo'yare huani Riusuna ëoni
insiguë, mai gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere se'e ro'tama'iñe senjë'ën, cajën ba'iyë. Ja'nca
cajënna, bacua ta'yejeiye pairi ëjaguëbi ja'nca yo'ocaiguë ba'iji.
2 Baguë yua bainguë ba'iguëbi jëja beoguë sëani, ro huesë ëaye ba'icuare, te'e ruiñe yo'oye
porema'icuare ja'ancuare bojora'rë yihuoye masiji.
3 Ja'nca masiguëbi Riusu misabëna sani, bain jo'yare huani, Riusuna ëoni mëoguë, bain
gu'a jucha, baguë gu'a juchare'ga, ja'anre se'e ro'tama'iñe Riusuni senji.
4 Ja'nca yo'oguëbi ro baguë ro'taye se'gare yo'oma'iji. Riusubi baguëte cuencueni,
ta'yejeiye pairi ëjaguëre re'huaguëna, bain ba'iyete Riusuni ujacaiguë ba'iji. Mai ira pairi
ëjaguë ba'isi'quë Aarón hue'eguë ba'isi'quë, baguë ba'ise'e'ru ba'iye bain ta'yejeiye pairi
ëjaguë re'huasi'quë ba'iguëna,
5 Cristo'ga ja'nca ba'iji. Ro baguë ro'taye se'gare yo'omaji'i. Riusubi cuencueni
re'huaguëna, mai ta'yejeiye pairi Ëjaguë'bi ba'iji. Mai ba'iyete Riusuni sencaiguë ba'iji.
Riusubi baguëte cuencueni re'huaguë, baguëni cabi:

Më'ë yua yë'ë Zinrebabi ba'iyë.

Yure umuguse më'ë Taita ba'iguëbi më'ëni cuencueni, bainna saoyë yë'ë, cani jo'cabi Riusu.
6 Cani jo'cani, ja'nrëbi se'e yeque coca baguëni cabi:

Bain pairi ta'yejeiye Ëjaguëre më'ëre re'huaguëna, gare carajeiye beoye bain ba'iyete yë'ëni
ujacaiguë ba'iyë më'ë.

Melquisedecre cuencueni re'huase'e'ru më'ëre'ga cuencueni re'huahuë yë'ë, cani jo'cabi
Riusu.
7 Ja'nca cani jo'caguëna, Jesús yua bainguë runni, ën yijare ba'iguëbi Riusu yëse'ere te'e
ruiñereba yo'oguë, si'a jëja oiguë güiguë, Riusuni senreba senguë baji'i: Taita, yë'ë junni toñe
ti'anguëna, më'ëbi yë'ëre tëani baye poreyë, senguë cabi. Caguëna, Riusubi baguë sense'ere
achani conbi.
8 Jesucristo yua Riusu Zin ba'iguëta'an, baguë yua Riusu case'ere achani te'e ruiñe yo'oguë,
ai yo'oye babi.
9 Ja'nca ai yo'oguëna, Riusubi quë'rë ta'yejeiye Ëjaguëre baguëte re'huabi. Ja'nca
re'huaguëna, si'a bain Cristo cocare te'e ruiñe achani yo'ocua, ja'ancuare carajeiye beoye
tëani baye poreguëbi ba'iji Cristo.
10 Riusu ta'yejeiye pairi Ëjaguëre re'huasi'quë sëani, maire tëani baye poreji. Melquisedec
re'huaguë ba'ise'e'ru re'huasi'quë'bi Cristo.

Peligro de renunciar a la fe

11 Melquisedec re'huaguë ba'ise'e'ru ta'yejeiye pairi Ëjaguëre re'huase'ere cato, mësacuani
yuta ye'yoye caraji. Mësacua yuta ro achajën te'e ruiñe ye'yeye porema'icua ba'ijënna,
yureña ja'an ba'ise'ere ye'yoma'iñë yëquëna.
12 Mësacua yua Cristo bain zoe ruinsi'cuabi yureña Cristo ba'iyete ai re'oye masijën
ba'ire'ahuë. Yequëcuani Cristo ba'iyete te'e ruiñe ye'yojën ba'ire'ahuë mësacua. Ja'nca
ye'yoma'icuabi yuta Cristo ru'ru ye'yose'ere ye'yeye caraji mësacuare. Ja'nca huesë hua'na
sëani, zin hua'na chuchu hua'na'ru ba'iyë. Jëja beocua sëani, hua'ire aiñe yuta porema'iñë.
Mësacua'ga jëja beo hua'na güina'ru ruinsi'cua ba'iyë.
13 Zin hua'na chuchu hua'na jëja beo hua'na sëani, yuta te'e ruiñe yo'oye porema'i hua'na
ba'iyë. Mësacua'ga güina'ru recoyo jëja beocuabi Cristo ba'iyete te'e ruiñe masimajën, re'oye
yo'oye yuta huesëcua'ë mësacua.
14 Hua'ire aiñe porecua yua jëja bacua ba'ijënna, mësacua yua Cristo ba'iye, baguë yëye te'e
ruiñe yo'oye, ja'anre jo'caye beoye yo'otoca, jëja recoyo bacua ruiñë mësacua. Re'oye yo'oye,
gu'aye yo'oye, te'e ruiñe masiye ti'añë mësacua.

6

1 Ja'nca ës̈ani, Cristo ba'iyete quë'rë te'e ruiñe ye'yejën bañuni. Ja'nca ye'yeni, recoyo
quë'rë jëja bacua runni bañuni. Cristo ru'ru ye'yosi cocare ye'yeni tëjisi'cua s̈ës̈ani, ja'an
se'gare quë'rë se'e achañu caye beoye ba'ijë'ën. Mës̈acua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere jo'cani
senjoñe, Riusuni si'a recoyo ro'taye,
2 bautiza güeseye, Riusu Espíritu gaje meni ton güeseye, ju'insi'cua go'ya raiye, Riusu bënni
senjoja'ñe, ja'an coca se'gare quë'rë se'e achañu caye beoye ba'ijë'ën.
3 Riusubi yëtoca, ja'an cocare ye'yeni tëjisi'cua s̈ës̈ani, Cristo ba'iyete quë'rë re'oye ye'yejën,
recoyo quë'rë jëja bacua runni bañuni, cayë.
4 Ja'nca ruinma'itoca, yequërë Riusuni zi'iñe gare jo'cama'iñe. Gare jo'catoca, Riusuni se'e
recoyo zi'iñe porema'iñë. Mës̈acuabi Riusu tës̈ani bayete ye'yeni, Cristo naconi te'e ba'ija'yete
masini, Riusu Espíritute coni bani,
5 Riusu cocareba te'e ruiñe cani jo'case'ere bojoni, Cristo ta'yejeiye yo'o yo'oni conse'ere
masini,
6 ja'an si'aye ye'yeni ja'nrëbi Cristoni recoyo ro'taye jo'cani senjotoca, se'e Cristona ti'anni
baguës̈na recoyo te'e zi'iñe gare porema'iñë. Ja'nca jo'cani senjocuabi Riusu Zin crusu
se'nquehuës̈na quensi'cua'ru te'e ba'iyë. Gu'a jucha yo'ocua'ru ba'ijën, Cristoni jayajën,
baguës̈te gu'aye cajën ba'iyë.
7 Mai zio tanse'ere ro'tani ye'yejë'ën. Aonra'carës̈an re'ora'carës̈an ba yijana tanjënna,
ja'nrëbi re'oye ocoguë ba'iguës̈na, ja'an yijana re'o aon quës̈intoca, Riusubi ës̈ñani, Ai re'o yija'ë
caguë bojoji.
8 Miu, susi, ja'an se'ga huitoca, Gu'a yija'ë caji Riusu. Jo'cani senjoni ës̈oni si'añu caji Riusu.

La esperanza que nos mantiene firmes

9 Ja'nca si'a jëja yihuojën cacuata'an, mës̈acua yua Cristo bain tës̈ani basi'cua ba'iyete te'e
ruiñe masiyë yës̈quës̈na.
10 Riusu yua gu'aye yo'oye beoye ba'iguës̈bi mës̈acua recoyo ro'tajën re'oye yo'ojën ba'ise'e,
mës̈acua yua Riusu bainrebare oijën conse'e, mës̈acua yua Riusu ro'ire re'oye yo'o conjën
ba'ise'e, ja'an si'aye ës̈ñani, baguë insija'yete mës̈acuana jo'caye ai ro'taji Riusu.
11 Yës̈quës̈na'ga mës̈acua si'acuare ro'tajën, mës̈acuani coca yihuojën, Cristo in raiye tës̈ca gare
jo'caye beoye Riusu coca cani jo'case'ere te'e ruiñereba si'a recoyo ro'tajën, baguës̈ni te'e
ruiñe yo'o conjën ba'ijë'ën.
12 Gare ñame ës̈aye beoye ba'ijë'ën. Riusu bainreba baguë cocareba si'a recoyo ro'tajën,
baguë insija'yete gare jo'caye beoye ës̈jojën ba'icua, ja'ancua ba'iye'ru güina'ru ba'ijën, Riusu
yo'o case'ere te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën.
13 Riusu bainreba baguës̈ni si'a recoyo ro'tajën ba'icua, bacua ba'iyete masiye yës̈toca,
Abraham yo'ose'ere ro'tani ye'yejë'ën. Riusubi baguës̈ni jaijei cocare cani jo'caguë, baguë
ta'yejeiye ba'iyete masi güeseguë,
14 baguës̈ni te'e ruiñe cayete cani jo'caguës̈ña: "Më'ës̈ni ai ta'yejeiye conguës̈bi më'ë bain
raija'cuare re'oye yo'oni, bacuare jaijei güeseyë yë'ë" cani jo'caguës̈ña.
15 Ja'nca cani jo'caguës̈na, Abraham yua Riusu case'e ba'ija'ye tës̈ca gare ya'jaye beoye ës̈joguë
baquës̈ña. Ja'nca ës̈joguë ba'iguës̈na, Abrahamna insiguës̈ña, baguë cani jo'case'e'ru.
16 Bain hua'na yua sa'ñeña ro'ija'ye cajën, bacua te'e ruiñe cayete masi güeseye yës̈toca,
Riusu ta'yejeiye yo'oye poreyete cani achojën ba'iyë, bacua yo'oye poreye'ru quë'rë
ta'yejeiye yo'oye poreguë s̈ës̈ani.
17 Riusu'ga baguë bainrebani baguë insijai cocare cani jo'cato, baguë te'e ruiñe yo'oja'yete
bacuani masi güeseye yës̈guë, baguë ta'yejeiyereba yo'oye poreyete bacuani masi güeseguë
baji'i.
18 Ja'nca cani jo'cani, ja'nrëbi baguë ta'yejeiyereba yo'oja'yete masi güeseguës̈na, Riusu
te'e ruiñe cayete re'oye masiyë mai, Riusubi gare coqueye beoye ba'iguës̈re s̈ës̈ani. Ja'nca
coquema'iguës̈na, Riusuna huaji yës̈ye beoye ti'añe poreyë mai. Maire etoni saoma'iguë s̈ës̈ani,
baguë cuirani conni insija'yete te'e ruiñe coni baja'cua'ë mai. Aito. Te'e ruiñereba cani
jo'caguës̈bi maire tës̈ani baja'guë'bi.
19-20 Ja'nca maire tës̈ani baja'guë s̈ës̈ani, maire gare jo'cani senjoñe beoye ba'iji. Maire tës̈ani
baja'yete te'e ruiñereba masiyë mai. Jesusbi Riusu ba'irurebana ti'ansi'quës̈bi mai ba'iyete
sencaiguë ba'iguës̈na, mai'ga Riusu ba'irurebana ti'añe poreyë. Mai ira bain ba'isi'cuabi
bacua ta'yejeiyereba pairi ës̈jaguës̈te cuencuejënna, baguës̈bi yua Riusu ba'irureba ba can
huë'e sa'nahuës̈rebana cacani, Riusu bain ba'iyete sencaiguë baji'i. Ja'nca ba'iguës̈na, Jesus'ga
Melquisedec ba'ise'e'ru mai ta'yejeiye pairi Ës̈jaguë runni, mai ba'iyete Riusuni jo'caye
beoye sencaiguë ba'iji.

7

Jesús, sacerdote de la misma clase que Melquisedec

1 Ba Melquisedec ba'iyete ro'tani, Jesús ba'iyere'ga masiye poreyë mai. Mai
ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusubi Melquisedecre cuencueni raoguëna, Riusu pairi ëjaguë
ta'yejeiye Ëjaguë runquëña. Riusu bain ba'iyete Riusuni sencaiguë baquëña. Ja'nca
ba'iguëna, mai ira Taita ba'isi'quë Abraham hue'eguë ba'isi'quëbi tin bain ëjacua je'o bajën
ba'isi'cuani guerra huani senjoguë saisi'quëbi baguë huë'ena go'iguë baquëña. Go'iguëna,
Melquisedecbi baguëni tëhuoni, Riusubi më'ëni re'oye conni insija'guë, cani jo'caguëña.

2 Ja'nca cani jo'caguëna, Abrahambi bojoguë achani, ja'nrëbi baguë bonse je'ocuani
tëani base'e si'ayete cuencueni, décima parte ba'iyete inni, Melquisedecna ro insiguëña.
Melquisedec mamire ro'tato, quë'rë te'e ruiñe yo'o ëjaguë'bi caji. Baguë'ga Salem huë'e jobo,
bojo güese jobo, ja'an jobo ba'iguëbi bainni sa'ñeña bojo güese ëjaguë'bi baquëña.

3 Pë'caguë sanhuëre cu'eto, gare beoguë baquëña. Gare të'ya raima'isi'quë baquëña. Gare
junni huesëye beoye baquëña. Gare carajeima'iguë sëani, Riusu Zin ba'iye'ru baquëña.
Riusu bain ba'iyete gare jo'caye beoye Riusuni sencaiguë baquëña.

4 Ja'nca ai ta'yejeiyereba pairi ëjaguë ba'iguëna, mësacua ro'tajën ba'ijë'ën. Mai ira ëjaguë
Abrahambi Melquisedecni ëñaguë, Yë'ë'ru quë'rë ai ta'yejeiye ëjaguë'bi ba'iji caguë, baguë
bonse, je'o bacuani tëase'e décima parte cuencueni baguëna ro insiguëña.

5 Ro insiguëna, Abraham bain jë'te raisi'cua, Leví jubë ba'isi'cuabi Riusu pairi hua'na
cuencuesi'cua bateña. Ba'ijënna, Riusu coca cani jo'caguëna, bacua bain yequë jubëan
ba'icuabi Leví jubëna bonse ro insijën cuirareña. Bacua bonsere cuencueni décima parte
ba'iyete inni, Leví jubëna ro insijën bateña, Riusu guansese'e sëani. Ja'nca ro insijën
ba'isi'cuabi bacua bain Abraham mamacua yo'je raisi'cua bateña.

6 Melquisedec ba'iyete cato, Abraham bainguë beoguë baquëña. Ja'nca ba'iguëreta'an,
Abrahambi baguë bonse décima parte ba'iye baguëna ro insiguëña. Ro insiguëna, Abraham
ba'iyete ai re'oye cani jo'caguë, Riusubi më'ëni re'oye conni insija'guë cani jo'caguëña
Melquisedec, Abraham yua ai ba'iye Riusu coca cani jo'case'ere achasi'quëta'an.

7 Riusu cocare ëñato, ñaca caji: "Ta'yejeiye ëjacuabi yo'je ba'icua se'gani re'oye coca cani
jo'cayë." Ja'anre mai si'acuabi masiyë.

8 Leví jubë ba'icuare cato, ro bain hua'na carajeijën ba'icuabi bacua bain bonsere ro
insise'ere cojën bateña. Melquisedec ba'iyete cato, gare carajeiye beoguëbi Abraham bonse
ro insise'ere coni baguëña.

9-10 Ja'nca sëani, Melquisedecbi Abraham ba'iye'ru quë'rë ai ta'yejeiye ëjaguë ba'iguë,
Abraham bain yo'je raisi'cua ba'iye'ru quë'rë ai ta'yejeiye ëjaguë baquëña. Abraham yua
baguë bonsere cuencueni, décima parte inni, Melquisedecna ro insiguëbi baguë bain yo'je
raisi'cua ro'ire'ga ro insiguëña.

11 Yureca, Leví jubë ba'icuabi Riusu pairi hua'na cuencuesi'cua ba'icuata'an, carajeiye
se'ga ba'iyë bacua. Bacua uja huë'e yo'o coñe'ga carajeiye baquëña. Bacua'ga Riusu
ira coca cani jo'case'ere bain hua'nani masi güesejënna, bain hua'nabi te'e ruiñe yo'ojën,
re'ojeiñu cacuata'an, gare re'ojeiye poremateña. Ja'nca poretoca, yequë pairi ta'yejeiye
ëjaguë Melquisedec bain yo'je raija'cua cato, carajeiye beoguëte gare cu'ema'ire'ahuë. Leví
bainguë Aarón, baguë bain yo'je raisi'cuabi mai ba'iyete Riusuni sencaiye porere'ahuë.

12 Ja'nca sëani, Riusubi Leví jubë bain pairi hua'na ba'ise'ere jo'cani senjobi. Ja'nca jo'cani
senjoguë, Moisés coca guanseni jo'case'ere te'e ruiñe yo'oni re'ojeiye, ja'anre'ga jo'cani
senjobi Riusu.

13 Jo'cani senjoni, mai Ëjaguë Jesucristore cuencueguëna, maire Riusuni sencaiguë runji'i.
Ja'nca ruinsi'quëbi Leví bain jubë tin jubëbi raisi'quëbi ba'iji. Ja'an jubë bainbi Riusu huë'e
misabë yo'ore gare yo'oni coñe beoye bateña.

14 Mai Ëjaguë Jesucristobi Judá jubëbi raisi'quë ba'iguëna, mai si'acuabi masiyë. Moisesbi
baguë ira coca cani jo'caguë, Judá bain pairi cuencueja'cuare quëamaquëña.

15 Ja'nca quëama'iguëna, Riusubi maini re'ojei güeseye ro'taguë, yequë pairi ta'yejeiye
Ëjaguëte cuencueni, maina raoguëna, quë'rë te'e ruiñe masiyë mai. Jesucristote raoguëna,
Melquisedec ba'iye'ru carajeiye beoye ba'iguëbi maire Riusuni sencaiguë ba'iji.

16 Moisés ira coca cani jo'case'e'ru Cristore cuencuemaji'i Riusu, Leví bain carajeija'cua
ba'isi'cuare sëani. Riusubi Cristore cuencueni raoguëna, ai ta'yejeiyereba ba'iguëbi ti'anni,
gare carajeiye beoye ba'iji baguë.

17 Baguë ba'iyete cato, Riusu coca cani jo'case'ere ëñajë'ën. Ñaca caji:

Bain pairi ta'yejeiye Ëjaguëre më'ëre re'huaguëna, gare carajeiye beoye bain ba'iyete yë'ëni
ujacaiguë ba'iyë më'ë.

Melquisedecre cuencueni re'huase'e'ru më'ërе'ga cuencueni re'huahuë yë'ë, cani jo'cabi Riusu.
18 Ja'nca cani jo'caguëbi Moisés ira coca yo'oni re'ojeiyete ëñani, “Bainbi ja'an cocare te'e ruiñe yo'oni re'o bain ruinjeiñe gare porema'iñë” cabi. Bainbi ja'an guanseni jo'case'ere te'e ruiñe yo'oni ti'anma'iñë. Riusu bain ruiñe gare porema'iñë, cabi Riusu.
19 Ba cocare te'e ruiñe yo'oye yëcuata'an, bain gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere recoyo tënoni saoye porema'iñë. Ja'nca poremajënna, Riusubi mai Ëjaguë Jesucristore cuencueni raoguëna, baguë ta'yejeiye yo'oye poreyete si'a recoyo ro'tani, Riusu ba'iruna ti'anni, baguëni recoyo te'e ruiñe zi'inni bojoye poreyë mai.
20 Ja'nca baguëte cuencueni raoguë, Riusubi baguë ta'yejeiyereba yo'oye poreyete ai cani achoguë, baguëte cuencueni raobi.
21 Leví bain ba'isi'cuare cuencueni re'huato, Riusu ta'yejeiye yo'oye poreyete cani achomaji'i. Jesucristoca ta'yejeiye pairi Ëjaguë ruinguëna, Riusubi baguë ba'iyete ai ta'yejeiye poreyete cani achoguë, ñaca cani jo'cabi:

Mai Ëjaguë Riusubi ta'yejeiye yo'oye poreyete casi'quëbi gare tin yo'oye beoye ba'iji.

Më'ëre yua yë'ë ta'yejeiye pairi Ëjaguëre re'huaguëna, gare carajeiye beoye ba'iguë'ë më'ë, cani jo'cabi Riusu.
22 Ja'nca cani jo'casi'quëbi maire tëani ba cocare quë'rë ai re'oye cani achobi, Jesús yua maini oiguë conguëre re'huasi'quë sëani.
23 Leví jubë bain yua pairi hua'na re'huasi'cua ba'ijën, ai jai jubë bateña. Bain sëani, carajani, pairi ba'iyete jo'cajënna, yequëcua bacua bainbi mame bëani, pairi hua'na ruiñe bahuë.
24 Ja'nca carajeicuata'an, Jesusbi gare carajeiye beoye ba'iguë, Riusu bain ba'iyete jo'caye beoye Riusuni sencaiguë ba'iji.
25 Ja'nca ba'iguëna, baguëni si'a recoyo ro'tacuabi Riusu ba'iruna ti'anni, Riusuni recoyo te'e zi'inni ba'ijënna, Jesusbi bacuani tëani bani, bacua ba'iyete Riusuni jo'caye beoye sencaiguë ba'iguëna, bacuabi gare carajeiye beoye ba'iyë.
26 Riusubi baguëte baguë ta'yejeiye pairi Ëjaguëre re'huani raoguëna, ai re'oye ba'iji maire. Riusu ba'iye'ru te'e ba'iguëbi gu'a jucha gare yo'oye beoye ba'iji. Te'e ruiñe ba'iguëbi gu'a bainna te'e zi'iñe beoye ba'iguëna, Riusubi baguë ba'iru ba'icuare quë'rë ai ta'yejeiyereba Ëjaguëre baguëte re'huani ëñobi.
27 Leví jubë bain ta'yejeiye ëjacua ba'iyete cato, si'a umuguseña Riusu huë'e misabëna ti'anni, jo'yare huani ëoni, pico mëoñe bahuë. Ru'ru, bacua gu'a jucha ro'ire, ja'nrëbi bacua bain gu'a jucha ro'ire sencaijën bateña. Jesucristoca ja'nca si'a umuguseña yo'oye beobi. Baguë yua te'e viaje se'ga yo'oni, baguë se'gabi junni tonni, si'a bain gu'a juchare te'e jëana tënoni senjobi.
28 Moisés ira coca cani jo'case'ere ëñato, bain carajeija'cua yua ta'yejeiye pairi ëjacuare re'huasi'cua bateña. Ba'ijënna, Riusuca jë'te mame coca cani jo'caguë, baguë ta'yejeiye yo'oye poreyete si'a jëja caguë, baguë Zinre cuencueni maina raoguëna, gare carajeiye beoye Riusu ba'iye'ru ba'iji.

8

Jesús, mediador de un nuevo pacto

1 Yureca, yëquëna yure case'ere ro'tani, ñaca quë'rë re'oye ye'yejë'ën: Mai ta'yejeiye pairi Ëjaguëreba ba'iyete cato, mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusu jëja ca'ncona bëani, baguë naconi te'e guanseguë ba'iji, guënamë re'oto jëja guëna seihuëre.
2-3 Ja'an Cristo ba'iguëbi Riusu cuencueni re'huasi'quëbi Riusu ba'irurebana te'e ruiñe ti'anni, baguë yo'o case'ere re'oyereba yo'oni conguë ba'iji. Bain ta'yejeiye pairi ëjacua ba'iye'ru beoji. Bain hua'na se'gabi cuencueni re'huajënna, bain ta'yejeiye pairi ëjacuabi Riusu huë'e ën yija ba'i huë'ena cacani, jo'ya hua'nare huani, mai jucha ro'ire Riusuna insiñu cajën, ba misabëna ëoni picore mëojën ba'iyë. Ja'nca ba'ijënna, Cristoca mai jucha ro'ire junni tonni, baguë recoyote Riusuna insibi.
4 Cristo yua ën yija bain pairi hua'na naconi ba'iye gare porema'iji. Moisés coca cani jo'case'e'ru Riusuna ëoni insijën,
5 ro ën yija misabë yo'o conjën ba'icua'ë. Riusu ba'irureba'ë cajën, Moisés guanseni jo'case'e'ru yo'ojën ba'icua'ë. Ja'nca yo'ojën ba'icuabi Riusu mame re'huani jo'caja'yete ëñojënna, maibi masijën ba'iyë. Riusubi baguë yo'ore Moisesni caguë, “Yë'ë ën yija ba'i huë'ere yo'ocaijë'ën. Më'ë naconi cubëte ba'iguë case'e'ru güinareba'ru ba huë'ere yo'ocaijë'ën” cani jo'caguëña Riusu.

6 Ja'nca cani jo'caguë, Riusu ira coca cani jo'caguë baji'i. Ja'nca ba'iguëbi yurera maini
mame cocare cani jo'caji. Cristote cuencueni raoguëna, Riusu yo'o case'ere quë'rë ai re'oye
yo'oguë, mai ba'iyete Riusuni sencaiguë ba'iji. Riusu huë'e ën yija ba'i huë'e yo'o ma'carëan
yo'oye'ru yo'oma'iji Cristo. Yo'oma'iguëbi guënamë re'oto Riusu ba'irurebana ti'anni, Riusu
te'e ruiñereba yo'o conguë ba'iji. Riusubi maini quë'rë re'oye cani jo'casi'quë sëani, Cristobi
mame yo'o conguë, maini quë'rë ai re'oye conni cuiraji baguë.
7 Baguë ira coca cani jo'case'ere masi güeseguëna, bainbi ja'an coca guansese'ere te'e ruiñe
yo'oye poremajën baë'ë. Riusu bënni senjoja'ñete jëaye gare poremajën baë'ë. Poretoca,
Riusubi baguë mame cocare cani jo'cama'ire'abi.
8 Baguë ira coca cani jo'case'ere jo'cani senjoni, mame cocare cani jo'caza caguëna, ën
cocare ëñani masijë'ën:
Mai Ëjaguë Riusubi coca caguëna, achajë'ën.
Yë'ë cuencuesi umuguseñabi ti'anguëna, Israel bain, Judá bain, si'a jubëte ñë'coni, mame
cocare bacuana cani jo'caja'guë'ë yë'ë.
9 Bacua ira bain ba'isi'cuani cani jo'case'e'ru cani jo'cama'ija'guë'ë.
Bacuabi Egipto yija bainre yo'o concua zemosi'cua ba'ijënna, bacuare tëani sani, bacuare
conni cuiraguë, yë'ë yo'ojai cocare bacuana cani jo'caguë ba'nhuë yë'ë.
Cani jo'casi'quëta'an, bacuabi yë'ë coca case'e'ru yo'oye jo'cani, tin yo'ojën ba'ijën ba'nhuë.
Ja'nca ba'ijënna, bacuare ëñama'iguë baë'ë.
Bacuani conni cuiraye jo'cahuë yë'ë.
10 Yureca, yë'ë bainreba Israel hue'ecuare choini, mame cocare bacuani ñaca cani jo'caguë
ba'ija'guë'ë yë'ë:
Ja'an umuguseña ti'anguëna, yë'ë yo'oye yëyete bacuani te'e ruiñe masi güeseja'guë'ë.
Masi güeseguëna, bacuabi si'a recoyoreba ro'tani, Riusu yëyete te'e ruiñe yo'ojën bañuni
cajën ba'ija'cua'ë.
Ja'nca ba'ijënna, yë'ë yua bacua Riusureba ba'iguëbi bacuare conreba conguë, yë'ë bainre-
bare bacuare re'huani baja'guë'ë yë'ë.
11 Mame cocare ja'nca cani jo'caguëna, yë'ë bainbi yë'ë ba'iyete te'e ruiñe masiye
poreja'cua'ë.
Yë'ë bain hua'nabi sa'ñeña cajën, Riusu ba'iyete te'e ruiñe masijë'ën, yihuoye beoye
ba'ija'cua'ë.
Si'a jubë ba'icua, ta'yejeiye ba'icua, ta'yejeiye beocua, si'acuabi yë'ë ba'iyete ëñani te'e ruiñe
masija'cua'ë.
12 Ja'nca masijënna, yë'ë yua bacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere tënoni senjoni, gare se'e
ro'tama'iguë ba'ija'guë'ë yë'ë, cani jo'cabi Riusu.
13 Ja'an cocare mame cani jo'caguë, baguë ja'anrë cani jo'case'ere se'e ro'tama'iguë ba'iji,
bain yo'o yo'oni re'ojeiye porema'icua sëani.

9

El santuario terrenal y el santuario celestial

1 Ja'nca ba'ijënna, Riusu mame coca cani jo'case'ere quë'rë re'oye masiye yëtoca, baguë ira
coca cani jo'case'ere ro'tani ye'yejë'ën. Riusubi baguë ira coca guanseni jo'cato, baguë ën
yija huë'e ba'iyete, bain gugurini rëañete guanseguë cabi.
2 Guanseguëna, Moisesbi Riusu ba'i huë'ere yo'oni, ru'ru ba'i sonohuë Riusu ba'i sono-
huëte re'huaguëña. Ja'an sonohuëna ëñato, maja se'nquehuë baquëña. Riusuna insisi jo'jo
aonbëan'ga mesa tontona tuñase'e baquëña.
3 Ja'nrëbi, yequë sonohuë, Riusu ba'irureba casi sonohuë baquëña. Ja'an reosi canre
anconi cacayë.
4 Ja'an sonohuëna cacani ëñato, zoa curi misabë baquëña. Ma'ña sëñere toa zëonni tëose'e
baquëña. Si'a ca'ncoñabi zoa curi re'huasi'cu baquëña. Sa'nahuëna ëñato, ru'ru maná aon
Riusu bainna insisi aon zoa curi guënarote ayase'e baquëña. Ja'nrëbi, mai ira bainguë
ba'isi'quë Aarón hue'eguë ba'isi'quë Riusu cuencueni re'huasi'quë sëani, baguë jorosi tëcabë
baquëña. Ja'nrëbi, gata tontoña Riusu coca toyani jo'casi tontoña baquëña.
5 Ba gajongu ëmëje'ena ëñato, ta'yejeiye anje hua'na samucua te'ntoni re'huasi'cuabi
tuijën, bacua ganhua cabëanre ba ganjogu tapa ëmëje'enre saroni saosi'cua bateña. Ja'anru
ba'iyete cato, bain gu'a jucha tënoni senjoru'ë. Ja'an yua Riusu ën yija ba'i huë'ere ba'iguëna,
yureña ja'anre se'e quëama'iñë yëquëna.
6 Riusu ën yija huë'e yua ja'nca ba'iguëna, pairi hua'nabi ru'ru ba'i sonohuëna cacajën,
Riusu yo'o ma'carëan guanseni jo'case'ere yo'ojën bateña.
7 Quë'rë sa'nahuë ba'i sonohuëre cato, ta'yejeiye pairi ëjaguë se'gabi cacaye poreguë
baquëña. Baguëbi cacato, te'e tëcahuëre cuencueni, te'e viaje se'ga cacaguë baquëña. Jo'ya

hua'nare huani, bacua ziere sa'nahuërebana saye baguëña, baguë gu'a jucha, bain gu'a jucha, ja'an ro'ire Riusuna insiyete.
8 Ja'an yo'oguë ba'ise'ere ro'tato, Riusu Espíritubi maini ñaca ye'yoji. Riusu huë'e ën yija ba'i huë'ebi yuta carajeima'isi huë'e ba'iguëna, bainbi Riusu ba'iruna ti'añe yuta poremajën bateña.
9 Ja'an huë'ere ro'tato, Riusu mame coca cani jo'casirënre ye'yeye poreyë mai. Ru'ru, ba pairi hua'nabi bain jucha yo'ojën ba'ise'e ro'ire Riusuna insicaijënna, bain recoyo tënoni senjoñe gare beoguëña.
10 Ro ëmëje'en ba'iyete tënoñe se'ga baquëña. Moisés ira coca guanseni jo'case'e'ru yo'ojën, bain aon aiñe poreye, gono uncuye poreye, bain ëntë abuye, bain ga'nihuë re'huaye, ja'an se'ga yo'ojënna, Riusu mame coca cani jo'cajairën ti'anguëna, ja'an ira coca cani jo'case'ere se'e yo'oma'iñe baquëña.
11 Ja'nrëbi yo'je, Riusubi baguë ta'yejeiye pairi Ëjaguëte Cristote re'huani raoguëna, maini re'oye conni cuiraguë raji'i. Ja'nca raiguë, Riusu huë'e guënamë ba'i huë'ena ti'anni, bain ro'ire Riusuna insini sencaza cabi. Ja'an guënamë ba'i huë'ere cato, bainbi yo'omaë'ë. Riusu yo'osi huë'e quë'rë re'o huë'e ba'iji.
12 Ja'an huë'e Riusu ba'i huë'ena cacaguë, te'e viaje se'ga cacani, baguë zie se'gare mai ro'ire jañuni tonni, mai tëani baja'yete re'huaguë, se'e yequë tëcahuë yo'oye beoye ba'iji. Gare se'e gu'a juchana zemoñe beoye ba'iyë mai. Baguë zie se'gare jañuni tonguë, jo'ya hua'na ziere Riusuna samaji'i, ira bain pairi ëjaguë yo'ose'e'ru.
13 Ja'an pairi ëjaguëbi jo'ya hua'nare huani, bacua ziere sani, gu'a jucha bacuana cha'juani, bacua ëmëje'en ba'iye se'gare tënoguë baquëña.
14 Ja'nca tënoguëna, Cristobi maina rani, quë'rë ai ba'iye mai recoyorebare tënoni, mai gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare tënoni senjoguëbi ba'iji. Riusu Espíritu carajeima'iguëbi yo'o güeseguëna, Cristobi gu'a jucha yo'oye gare beoguëbi baguë ziere jañuni tonni, mai recoyore mame re'huaguëna, mai Ëjaguë Riusu carajeima'iguëni yo'o conjën ba'iye poreyë mai.
15 Ja'nca junni tonni, mai recoyore mame re'huaguë sëani, mai ba'iyete Riusuni sencaiguë ba'iguëna, Riusubi baguë mame coca cani jo'case'e'ru baguë bainrebare maire re'huani baji. Ja'nca baguëna, baguë insija'ye cani jo'case'ere coni, si'arën bani, bojojën ba'iyë mai. Riusu ira coca guanseni jo'case'ere te'e ruiñe yo'oni, Riusu bain ruiñe gare poremajën bateña. Gu'a jucha gare tënoñe poremajën bateña. Ja'nca poremajënna, Cristobi mai ro'ire junni tonguëna, Riusu mame coca cani jo'case'e'ru recoyo tënosi'cuabi baguë insija'yete coni baye poreyë mai.
16-17 Ën yija bain yo'ojën ba'iyete ro'tani, Riusu yo'ose'ere ye'yejë'ën. Ëja bainguëbi baguë bonsere yequëcuana jo'caye yëto, ru'ru ba bonse coja'guëte cuencueni, utina toyani jo'caji. Jo'caguëna, ba bonse coja'guëbi ëja bainguë junni huesëye tëca bonse coye gare porema'iji. Ëja bainguëbi junni huesëguëna, ja'nrëbi ba bonsere coni baye poreji.
18-19 Ja'nca ba'iguëna, Riusu coca cani jo'case'ere quë'rë re'oye masiye poreyë mai. Baguë ira cocare Moisesna cani jo'caguëna, Moisesbi jo'ya hua'nare huani, bacua ziere cha'juani tonguë baquëña. Riusu coca cani jo'case'ere ja'nca te'e ruiñe masi güeseguë baquëña. Si'a ba coca guanseni jo'case'ere bain ñë'casi'cuani quëani achoni, ja'nrëbi toro bonsëguë, chivo bonsëguë, ja'an jo'yare huani, bacua zie jañuse'ere inni, oco naconi ja'meni, ja'nrëbi oveja raña majei rañare hisopobi cabëna gueonni, ba ziena saënni, ja'nrëbi zie cha'jua bi'raguëña. Ru'ru, Riusu coca toyani jo'casi pëbëna cha'juani, ja'nrëbi si'a bain hua'nana zie cha'juaguë caguëña:
20 "Ën zie jañuni tonse'ere ëñani, Riusu coca mësacuani te'e ruiñe cani jo'case'ere masini bajë'ën" caguëña.
21 Ja'nca caguë, güina'ru yo'oguë, ba Riusu huë'e, si'a baru ba'i ma'carëanna zie cha'juaguëña.
22 Riusu ira coca cani jo'case'e'ru güina'ru yo'oguë baquëña. Bain hua'nabi Riusu ba'iruna ti'anni, Baguëni bojoza cajën, si'acuabi tëno güesejën bateña. Ja'nca tëno güeseto, ba zie jañuse'ebi tëno güesejën bateña. Ziere jañuma'itoca, bacua gu'a juchare tënoni senjoñe gare poremajën bateña.

El sacrificio de Cristo quita el pecado

23 Ja'nca yo'ojën ba'icuabi ro ën yija ba'i ma'carëanre tëno güesejën bateña. Ja'nca tënojën, guënamë re'oto ba'iyete masi güesejën bateña. Ëmëje'en se'ga tënojënna, yurera Cristobi mai ira bain ba'isi'cua tënojën ba'ise'e'ru quë'rë ai re'oye tënoni senjoni babi.
24 Ba ën yija huë'e Riusu ba'i huë'e bain yo'osi huë'e, ja'anruna cacamaji'i Cristo, te'e ruiñe ba'i huë'e beoguë sëani. Riusu te'e ruiñe ba'iru, guënamë re'oto, ja'anruna ti'anni, Riusuna mai ba'iyete sencaiguë ba'iji.

25 Ira bain pairi ëjaguëbi jo'ya hua'na ziere inni, Riusu ba'irureba sonohuëna cacani, si'a
tëcahuëan bain juchare sencaiguë baquëña. Ja'nca ba'iguëna, Cristobi ja'nca yo'omaji'i.
26 Yo'otoca, ën yija re'huani jo'casirënbi jo'caye beoye ai yo'oguë ba'ire'abi. Ja'nca
yo'oye'ru yo'oma'iguëbi ën yija carajeirën ti'an bi'raguëna, te'e viaje se'ga Riusu
ba'irurebana ti'anni ba'iji. Bain gu'a juchare gare tënoni senjoza caguë, baguë ba'iyete
Riusuna jo'cani, mai ro'ire junni tonni, baguë zie se'gare jañuni tonbi.
27 Ja'nca yo'oguëna, bain hua'na'ga te'e viaje se'ga junni toñe ba'iyë. Junni tonni, ja'nrëbi
Riusu ba'iruna nëcani, bacua yo'ojën ba'ise'ere Riusuni sehuojën ba'iyë.
28 Cristo'ga te'e viaje se'ga junni tonni, ai jai jubë bain gu'a jucha ro'ire ai yo'oguë huani
senjosi'quë baji'i. Ja'nca ba'iguëbi se'e ëñoguë raija'guë'bi. Ja'nca raiguë, bain gu'a juchare
se'e tënoma'ija'guë'bi. Baguëre ëñajën ëjojën ba'icua, baguëni jo'caye beoye si'a recoyo
ro'tajën ba'icua, ja'ancuare inguë raija'guë'bi. Bacuare inni, baguë carajeima'iruna sani
baja'guë'bi.

10

1 Moisés ira coca guanseni jo'case'ere ëñato, Cristo naconi bojojën ba'ija'yete te'e ruiñe
masiye gare poremajën ba'iyë mai. Ro ëmëje'en se'gare masiye poreyë mai. Ja'an coca
guanseni jo'case'e'ru jo'ya hua'na ziere Riusuna insitoca, si'a tëcahuëan jo'caye beoye
insitoca, gare re'ojeiye porema'iñë mai. Riusu ba'iruna ti'anni, jo'ya hua'na zie insise'ebi
recoyo tëno güeseza cacuata'an, gare re'o bain ba'iye porema'iñë mai.
2 Gare re'ojeiye poretoca, ¿guere ro'tajën si'a tëcahuëan jo'yare huani insiye'ne? Riusuni
ja'nca gugurini rëanni, ba jo'ya hua'na ziere insini, te'e jëana recoyo tëno güeseza cacuata'an,
¿queaca yo'oguë, yuta gu'a jucha yo'ose'ere recoyo huanoguë'ne?
3 Riusuni ja'nca gugurini rëanni, baguëna insijën, maibi si'a tëcahuëan mai gu'a jucha
yo'ojën ba'ise'ere ro'tani masiyë.
4 Ja'an jo'ya hua'na zie, toro zie, chivo zie, ja'an zie jañuse'ebi mai gu'a jucha tëno güeseye
gare porema'iñe sëani, jucha beo recoyo gare huanoma'iji maire.
5 Ja'nca sëani, Cristobi bainguë runni, ën yijana ti'anni, Riusuna cabi:
Bain hua'nabi jo'yare huani, ba zie jañuse'ere më'ëna ro insijënna, më'ëbi yëma'iñë.
Ja'nca yëma'iguëbi yë'ëre rao bi'raguë, bain ga'nihuë baguëre yë'ëre re'huani raohuë më'ë.
6 Bain hua'nabi bacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere senjoni saoza cajën, bacua jo'yare huani,
more'ë misabëna tëoni, ëo güeseyë. Ja'nca ëo güesejënna, more'ëbi gare bojoma'iñë.
7 Ja'nca bojoma'iguëna, yë'ë yua more'ë uti pëbë toyani jo'case'ere ëñani, ñaca caji: "Yureca,
Riusu, more'ë yëye'ru yo'oguë raisi'quë'ë yë'ë.
Ja'an coca toyani jo'case'ere ëñani, güina'ru yo'oguë raisi'quë'ë yë'ë" cahuë yë'ë, Riusuni cabi
Cristo.
8 Ja'nca caguë, Moisés ira coca toyani jo'case'e'ru yo'oyete ro'taguë, "Bain gu'a jucha
senjoñete ro'tajën, bacua jo'yare huani Riusuna ro insiye cato, more'ëbi bojoma'iñë" cabi.
9 Ja'nca cani, ja'nrëbi ñaca cabi: "More'ë yëyete yo'oguë raisi'quë'ë yë'ë" cabi. Ja'nca caguëbi
bain ja'anrë yo'ojën ba'ise'e, jo'ya hua'na ziere Riusuna insijën ba'ise'e, ja'anre gare se'e
yo'omajën ba'ijë'ën, maini cani jo'cabi. Ja'nca cani jo'casi'quëbi Riusu mame tënoja'ñete
maini yure masi güeseji.
10 Riusu yëyete yo'oguë raisi'quë'ë caguë, bainguë runni, mai gu'a jucha ro'ire junni tonbi.
Te'e junni tonse'e se'gabi baguë ga'nihuëte Riusuna insini, maini recoyo tënoni jo'cabi. Gare
se'e mame tënoñe beoji.
11 Yureca, judío bain pairi hua'nabi Moisés ira coca, ja'anrë guanseni jo'casi coca caye'ru
yo'ojën, Riusu huë'e misabëte nëcajën, bain jo'ya rase'ere huani, misabëna tëoni, Riusuna ro
insini baguëni bojo güeseñu cajën, ja'anre si'a umuguseña güina'ru yo'ojën, ro yo'oyë bacua.
Bain gu'a juchare senjoni, bacua recoyo tëno güeseñu cacuata'an, bacua recoyo tëno güeseye
gare porema'iñë.
12 Poremajënna, Cristobi ti'anni, Yë'ë ga'nihuëte Riusuna insiza caguë, mai jucha ro'ire
junni tonbi. Gare se'e junni toñe beoguëbi yureca Riusu jëja ca'ncona bëani, mai ta'yejeiye
Ëjaguëre re'huasi'quë baji'i.
13 Ja'nca ba'iguëbi baguëre je'o bacua ñu'ñojeija'ñete yureca ëjoguë ba'iji.
14 Maire ja'nca mame tënosi'cuare re'huani jo'cabi baguë. Te'e junni tonse'e se'gabi si'a
baguë bainreba, si'arëan ba'ija'cua, si'acuare recoyo mame tënoreba tëno güeseji.
15 Ja'nca tëno güeseguëna, Riusu Espíritubi maini ja'anre te'e ruiñe masi güeseji. Riusu coca
cani jo'case'ere ëñato, ñaca caji:
16 Yureca, ja'an umuguseña ba'ija'ye ti'anguëna, ën cocarebare yë'ë bainna cani jo'caja'guë'ë
yë'ë, caji Riusu.
Yë'ë yëye si'ayete bacuani masi güeseja'guë'ë yë'ë.
Ja'anre bacuani si'a recoyoreba ro'ta güeseja'guë'ë yë'ë, caji Riusu.

17 Ja'nrëbi, se'e yequëruna ëñato, ñaca'ga caji:
Bacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare se'e ro'tama'iguë ba'ija'guë'ë yë'ë, cani jo'cabi Riusu.
18 Ja'nca cani jo'casi'quëbi mai gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare huanë yeye casi'quë sëani, maibi jo'ya hua'nare huani, misabëna tëoni Riusuna insiye, ja'anre gare se'e yo'oye beoye ba'icua'ë, mai gu'a jucha tëno güeseyete.

Debemos acercarnos a Dios

19 Yureca, yë'ë bain hua'na, Jesús zie jañuni tonse'ebi recoyoreba tënosi'cua sëani, Riusu ba'irurebana gare huaji yëye beoye ti'añe porecua ba'iyë mai.
20-21 Riusu huë'e ën yija ba'i huë'ere cama'iñë yë'ë. Ja'an sa'nahuëreba ba'i sonohuëte cama'iñë. Pairi ëjaguë se'gabi ba reosi canbi cacani, Riusu ba'irureba casiruna ti'añe, ja'anre cama'iñë. Jesús junni tonse'ebi ti'añe, ja'an ti'añete cayë. Riusubi yurera mame re'huaguëna, mai Ëjaguë Jesucristo, mai ta'yejeiyereba pairi Ëjaguë casi'quë, ja'anguë naconi Riusu ba'irurebana ti'añe poreyë mai. Ti'anni, huajëreba huajë hua'na ba'ijënna, mai ba'iyete Riusuni sencaiguë ba'iji baguë.
22 Ja'nca ba'iguëna, Riusu ba'irurebana ti'anni bañuni. Jesucristoni si'a recoyoreba jo'caye beoye ro'tajën, ti'anni bañuni. Mai gu'a jucha senjosi'cua ba'ijën, recoyo tënoreba tënosi'cua ba'ijën, bain huajë oco naconi mame zoasi'cua ba'ijën, Riusu ba'irurebana ti'anni bañuni. Bain pairi ëjacuabi bacua ga'nihuë zoani, tënosi'cua ruinjënna, bacua tënose'e'ru quë'rë ai re'oye recoyo tënosi'cua ba'iyë mai.
23 Ja'nca ba'ijën, mai Ëjaguë inguë rai cocare cani jo'caguëna, jëja recoyo re'huani, baguë cani jo'case'ere gare jo'caye beoye si'a recoyo ro'tajën, yequëcuani Cristo ba'iyete quëani achojën bañuni. Cristo yo'oja'yete cani jo'casi'quë sëani, gare caraye beoye yo'oja'guë'bi baguë.
24 Ja'nca quëani achojën, sa'ñeña si'a jëja yihuojën bañuni. Yequëcuani oijën conjën, re'oye yo'ojën ba'ijë'ën, te'e ruiñe yihuojën bañuni.
25 Mai ñë'cani Riusuni bojo umuguseñare gare huanë yeye beoye bañuni. Yequëcua Cristo bain huanë yeye'ru huanë yeye beoye ba'ijë'ën. Te'eruna ñë'cani, Riusu cocarebare sa'ñeña yihuojën, jëja recoyo re'huajën ba'ijë'ën. Cristo ëñojai umuguse yuara ti'anja'ñeta'an ba'iguëna, quë'rë se'e ja'nca yo'ojën ba'ijë'ën.
26 Ja'nca yo'oma'itoca, yequërë gu'a juchana se'e bonëni yo'oma'iñe. Cristo te'e ruiñe ba'i cocare ye'yeni, ja'nrëbi se'e gu'a juchana bonëni yo'otoca, Jesucristo junni tonse'ebi se'e recoyo tëno güeseye gare porema'iñë.
27 Riusu bënni senjoja'cua se'ga ba'iyë. Cristote ja'nca jo'cani senjotoca, Riusubi maini ai bëinreba bënni, baguëre je'o bacua naconi ja'an toabona jo'cani senjoja'guë'bi.
28 Moisés coca cani jo'case'ere ro'tani ye'yejë'ën. Ba coca guanseni jo'case'e'ru tin yo'oguëna, samucua o samutecuabi baguë gu'aye yo'ose'ere ëñani, bain jubëni quëajënna, bacuabi baguëni oiye beoye ba'ijën, baguëni huani senjoñe bareña.
29 Ja'nca huani senjorena, yureca Riusu Zinni gu'aye yo'oni, baguëre jo'cani senjotoca, baguë bënni senjoja'ñete ro'tajë'ën. Quë'rë ta'yejeiye bënni senjosi'quë ba'ija'guë'bi. Jesucristo junni tonni, baguë ziere jañuni tonni, maire recoyo tënoni, baguë bainrebare mame re'huani baguëna, ja'anguëbi Cristo yo'ose'ere ro gu'aye ro'tani, Cristote ro jo'cani senjoni, Riusu Espíritu ai ba'iye ro insise'ere gu'a güeni, ja'nca yo'otoca, Riusubi baguëni ai ba'iye ai bëinreba bëinguë ba'ija'guë'bi.
30 Mai hua'na Riusuni ye'yesi'cua sëani, baguë coca cani jo'case'ere ro'taye poreyë mai. "Yë'ë se'gabi bain gu'aye yo'ocuani bënni senjoñë" caguë yihuobi Riusu. Ja'nca cani jo'casi'quëbi yequëruna toyani jo'ca güesebi: "Mai Ëjaguëbi baguë bain gu'a juchare ëñani, baguë bënni senjoñete bacuana huo'hueja'guë'bi" cani jo'case'e ba'iji.
31 Ja'nca ba'iguëna, mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusubi bain gu'a juchare ëñani, bënni senjoreba senjoñe masiguëna, baguë bënni senjoja'ñete ro'tani ai huaji yëjën, gare bënni senjo güeseye beoye bañuni.
32 Mësacua yua Cristoni quë'rë ru'ru ye'yese'ere ro'tajë'ën. Cristo bainreba runni, ja'nrëbi yequëcuabi je'o bajënna, mësacuabi gare ya'jaye beoye ai ba'iye ai yo'ojën baë'ë.
33 Bain hua'nabi ëñajënna, mësacuani ai gu'aye cajën, mësacuani ai jëja huaijënna, mësacuabi ai yo'ohuë. Mësacua bainre'ga güina'ru gu'aye yo'ojënna, mësacua'ga bacua naconi te'e oijën, bacuare conjën ai yo'ohuë.
34 Mësacua bainre preso zeanni bajënna, mësacuabi bacuani ai oijën conjën, bacuani ëñajën saë'ë. Mësacuare je'o bacuabi mësacua bonse, mësacua yijaña, si'ayete ro tëani base'eta'an, mësacua yua ai bojo recoyo re'huahuë. Mësacua carajeiye beoye baja'yete ro'tani, Quë'rë ai re'oye coni baja'guë'ë yë'ë cajën, bacua bonse tëase'ere ëñani, ai bojo recoyo re'huahuë mësacua.

35 Ja'nca coni baja'cua sëani, Jesucristote jo'cani senjoñe beoye ba'ijë'ën. Baguëni jo'caye
beoye si'a recoyo ro'tajën ba'itoca, Riusubi baguë bayete mësacuana ai ba'iye ro insireba
insija'guë'bi.
36 Ja'nca ba'ija'cua sëani, quë'rë jëja recoyo bayete Riusuni senjë'ën. Ai yo'ojën ba'itoca,
Riusu yëye se'gare yo'oza cajën, güina'ru ya'jaye beoye yo'ojën ba'ijë'ën. Si'aye yo'oni tëjini,
ja'nrëbi Riusu ba'i re'otona ti'anni, baguë bayete te'e coni baja'cua'ë. Baguë coca cani
jo'case'ere ro'tani, jëja recoyo re'huani bajë'ën:
37 Rëño ñësebë se'ga ëjojën ba'ijë'ën.
Yë'ë Zin cuencuesi'quëbi te'e jëana mësacuana ti'anja'ñeta'an ba'iji.
38 Ja'nca ba'iguëna, mësacua yua yë'ë re'o bainreba cuencuesi'cua sëani, yë'ë Zinni si'a recoyo
ro'tajën ba'ija'cua'ë.
Baguëni si'a recoyo ro'taye ya'jatoca, mësacuare bojoma'iguëbi gare se'e re'oye ëñama'iñë
yë'ë.
39 Ja'an cocare cani jo'caguëna, mai ba'iyete ro'tajë'ën. Riusu bain ba'iyete gare ya'jaye
beoye ba'iyë mai. Yequëcuabi ya'jani, Cristote jo'cani senjojënna, Riusubi bacuani bënni sen-
joja'guë'bi. Riusubi baguë yo'oja'yete cani jo'caguëna, mai'ga baguë yo'oja'yete si'a recoyo
ro'tajën, Riusu naconi carajeiye beoye ba'ijën, Riusu bainreba re'huasi'cua ba'ija'cua'ë mai.

11

La fe

1 Riusu yo'oja'yete si'a recoyo ro'taye masiye yënica, ën cocare achani ye'yejë'ën. Riusu
yo'ojai cocare si'a recoyo ro'tajën banica, baguë cani jo'case'ere'ru güina'ru yo'oja'yete
masireba masiyë mai. Mai ñaco se'gabi ëñani masiye porema'icuata'an, mai recoyobi
ro'tani, baguë yo'oja'yete masireba masiyë mai.
2 Mai ira bain ba'isi'cuabi Riusu yo'ojai cocare si'a recoyo ro'tajënna, Riusubi bacuani
re'oye ëñani, bacuani bojobi.
3 Ja'nca si'a recoyo ro'tajën banica, Riusu ën re'oto re'huani jo'case'ere te'e ruiñe masiyë
mai. Riusu se'gabi coca caguë guanseguëna, si'a ën yija re'oto saji'i. Ja'anre te'e ruiñe
masiyë mai. ¿Guebi re'huani jo'caguë'ne? cato'ga, baguë re'huani jo'casi re'otore ëñani,
Riusu yo'ose'ereba'ë cajën, si'a recoyo ro'tani masiyë mai.
4 Ja'nca sëani, mai ira bain ba'isi'cuabi Riusuni si'a recoyo ro'tajën ba'ise'ere ro'tani
ye'yejë'ën. Abel hue'eguë ba'isi'quëbi Riusuni si'a recoyo ro'taguë sëani, baguë bayete
Riusuna insini jo'caguë, Cain insise'e'ru quë'rë re'oye Riusuna insini jo'caguëña baguë.
Ja'nca insini jo'caguëna, Riusubi Abelni ëñani bojoguë, baguë insini jo'case'ere coni
baguëña. Ja'nca coni baguëna, Riusu re'oye ëñani bojose'e, Abel yua re'o bainguë ba'ise'e,
ja'anre masiyë mai. Abel yua junni tonsi'quëta'an, baguë si'a recoyo ro'tani yo'ose'ere ëñani,
Riusu re'oye yo'oja'yete masiyë mai.
5 Enoc'ga Riusuni si'a recoyo ro'taguëre sëani, Riusubi baguëni bojoguë ëñani, Junni
huesëye beoye ba'ija'guë caguë, baguëte ro huajë tëani saguëña Riusu. Saguëna, bainbi
baguëte tinjañe gare poremateña. Yureca, Riusu coca cani jo'case'ere ëñato, Enoc re'oye
yo'ose'ere masiyë mai. Si'a Enoc ba'isi umuguseñabi Riusuni bojo güeseguë baquëña.
6 Mai hua'na'ga Riusuni bojo güeseye yënica, Riusuni si'a recoyo ro'taye bayë.
Ro'tama'itoca, Riusuni bojo güeseye gare porema'iñë mai. Riusuna ti'anni bojoye yënica,
Riusu ba'iyete si'a recoyo ro'taye bayë. Ja'nca si'a recoyo ro'tajën, Riusure cu'ereba
cu'enica, baguë ba'iyete maini ëñoni, maini ai bojo güeseji baguë.
7 Noe'ga Riusu yo'oja'yete si'a recoyo ro'taguëna, Riusubi baguë re'o bainguë ba'iyete
ëñani bojoguëña. Riusubi ën re'otore ñu'ñojeija'ñete Noeni quëani, yogute yo'oye
guanseguëna, Noebi ro baguë ñacobi ëñani, Riusu yo'oja'yete masiye gare porema'iguëta'an,
Riusu guansese'ere achani, te'e ruiñe yo'oni, ba yogute re'huani, baguë te'e bainre
huajë hua'na ba'i güeseguëña. Ja'nca si'a recoyo ro'tasi'quëre sëani, Riusu re'o bainguëre
re'huasi'quë baquëña. Si'a gu'a bainbi baguë recoyo ro'tani yo'oguë ba'ise'ere ëñani, bacua
bënni senjoja'ñete masiye porereña.
8 Abraham'ga Riusuni si'a recoyo ro'taguë, Riusu guansese'ere achani, Jaë'ë cani
yo'oguëña. Më'ë yija coni baja'ye, ja'an yijana saijë'ën caguë guanseguëna, Abrahambi sai
bi'raguëña. Baguë saija'rute huesëguëta'an, huëni saquëña.
9 Sani, baguë coni bajai yijana ti'anni, tin bain ba'iruta'an, bëani baquëña. Ja'nca ba'iguëbi
Riusu insija'yete si'a recoyo ro'taguë, ro jo'ya ga'nihuëan huensi huë'e carajei huë'e se'gare
baquëña. Baguë mamacua Isaac, Jacob, ja'ancua naconi te'e ba'iguë, si'acuabi Riusu
insija'yete ëñajën ëjojën bateña.
10 Riusu huë'e jobo gare carajeima'i jobo, ja'anruna bëani bazaniñë caguë ëjoguë baquëña
Abraham.

11 Sara'ga Riusu yo'ojai cocare si'a recoyo ro'tago bacoña. Ai ira hua'go ba'igota'an, Riusu
cani jo'case'e'ru zin hua'güere të'ya rani bazaniñë cago ëjogoña. Baguë cani jo'case'ere'ru
güina'ru yo'oja'güë'bi cagona, Riusubi ta'yejeiyereba yo'oni, bagoni zin ba güeseguëña.
12 Ja'nca sëani, ja'an hua'guë Abraham hue'eguë, ai ira hua'guë zin cu'eye gare
porema'isi'quëta'an, zin hua'güëni baguëna, baguë bain yo'je raisi'cuabi ai ba'iye ai jai jubë
jaijeijateña. Ma'choco hua'i, ziaya yëruhua mejara'carëan, ja'anre cuencueye poretoca,
Abraham bain raisi'cua yua quë'rë jai jubë bateña.
13 Ja'ancuabi Riusu insija'yete yuta comajën, Riusuni jo'caye beoye si'a recoyo ro'tajën, ën
yijare jo'cani senjoni junteña. Bacua recoyobi Riusu insija'yete so'obi ëñani bojoreña. Ja'nca
bojojën careña: "Riusu bayete coni baja'cua sëani, ro ën yija ba'iyete gare jo'cani senjoñu"
careña, ën yijare rëño ñësebë se'ga ba'ija'cua sëani.
14 Ja'nca cacuare achato, ëñere masiyë mai. Bacua si'arën ba'ijai yijare cu'eyë bacua.
15 Bacua etani jo'casi yijare cu'eye ro'tamateña. Ja'anrute ro'tanica, ja'anruna go'iye
porere'ahuë.
16 Ja'anruna go'ima'icua sëani, quë'rë ai re'o yija güenamë ba'i yija, ja'anruna sani bañu
cajën, ëjojën ba'iyë. Ja'nca ba'ijënna, Riusubi baguë huë'e jobore bacuare re'huacaji'i.
Re'huacaquëna, bacuabi baruna ti'añe ëjojën, Yë'ë Taita Riusu cajënna, Riusu'ga bacuani ai
bojoreba bojoji.
17 Ja'nrëbi jë'te, Riusubi Abraham te'e ruiñe recoyo ro'tayete masiza caguë, Abrahamni
coca guanseguëña. "Më'ë zin Isaacre misabëna tëoni, baguëte boni, yë'ëna insijë'ën" caguë
guanseguëña. Ja'nca guanseguëna, Abraham yua Riusu yo'oja'yete si'a recoyo ro'taguëbi
Riusu guansese'ere yo'o bi'raguëña. Baguë zin gaña hua'guë, Riusu cani jo'case'e'ru baguëna
insisi'quëreta'an, baguëte Riusuna go'ya bi'raguëña.
18 Isaac ba'iyete cato, Riusu coca cani jo'case'ere ëñani masiyë: "Isaac se'gabi zin
cu'eguëna, më'ë bain yo'je raija'cuabi ai jai jubë jaijeija'cua'ë" cani jo'caguëña Riusu.
19 Ja'nca cani jo'caguëna, Abrahambi Riusu guansese'ere achani, ja'ansi'quë caguëña:
"Baguëte Riusuna insitoca, junni huesëtoca, Riusubi baguëte huajë hua'güere se'e re'huaye
masiji" caguëña. Ja'nca cani, ja'nrëbi Riusuna insi bi'raguëna, Riusubi baguëte huajë
hua'güere go'yaguëña. Riusu raoja'guë junni tonni huajë raija'yete masi güeseguëña.
20 Ja'nrëbi jë'te, Isaacbi Riusuni si'a recoyo ro'taguë, baguë mamacua Jacob, Esaú
hue'ecuani Riusu re'oye yo'ojai cocare cani jo'caguëña.
21 Ja'nrëbi Jacob yua ai ira hua'guë ju'in bi'raguëbi Riusu yo'oja'yete si'a recoyo ro'taguë,
baguë ro'oguë sai tubëna rëanni rohuoni, Riusuni recoyo bojoguë, baguë naje hua'na, José
mamacua, ga ba'i hua'güëni Riusu re'oye yo'ojai cocare cani jo'caguëña.
22 Ja'nrëbi jë'te, José junni huesë umuguseña ti'anguëna, José yua Riusu yo'oja'yete si'a
recoyo ro'taguëbi baguë bainna cani achoguëña: "Israel bainbi Egipto yijabi gare saijënna,
yë'ë gu'anre sani, Riusu insijai yijana sani tanjë'ën" cani achoguëña.
23 Ja'nrëbi Moisesre të'ya rani, baguë pë'caguë sanhuëbi baguëte ëñani, Ai re'o hua'guë ba'iji
cajën, Riusu yo'oja'yete si'a recoyo ro'tajën, baguëte samute ñañaguë hua'i yahueni bareña.
Bain ëjaguëbi zin huaiye guansesi'quëta'an, gare huaji yëye beoye baguëte yahueni bareña.
24 Ja'nrëbi Moisesbi ira hua'guë runni, Riusu yo'oja'yete si'a recoyo ro'taguëbi bain
ta'yejeiye ëjaguë Faraón mamacote jo'cani senjoguëña. Bago mamaquë ba'iye yëma'iñë yë'ë
caguë,
25 yë'ë gaje bain naconi te'e baza caguëña. Faraón huë'ere ba'iguë, gu'a jucha yo'oni rëño
ñësebë se'ga bojoguë ba'iye yëmaquëña. Baguë te'e bain naconi ba je'o bacua ro'ire ai yo'oye
ru'ru yëguë baquëña.
26 Ai yo'oguë ba'iguëta'an, Riusu Raoja'güereba ai yo'oja'yete ro'tani, Riusu insija'yete ai
bojoguë ro'taguëña. Egipto yija bonse se'gare coni baye yëma'iguëbi Riusu ta'yejeiyereba
insija'yete quë'rë bojoguë coza caguëña.
27 Ja'nca cani, Riusu yo'oja'yete si'a recoyo ro'taguëbi Egipto yijare jo'cani senjoguëña.
Bain ëjaguë Faraonbi ai bëinguëta'an, baguëni huaji yëmaquëña. Riusu ba'iyete bain ñacobi
ëñañe porema'iguëta'an, baguë recoyobi ëñani masiguë baquëña. Ja'nca ba'iguëbi ai jëja
bani, Faraonni huaji yëmaquë baquëña Moisés.
28 Riusubi guanseguëna, Moisés yua Riusu yo'oja'yete si'a recoyo ro'taguëbi Pascua
yo'oza caguë, ba oveja bonsëguëte huani, baguë ziere inni, Ba ru'ru të'ya raisi'quëre huani
senjoja'güëbi maire huesoma'ija'guë caguë, ba ziere bain huë'e anto sa'ro ca'ncoñana
cha'juani jo'caye guanseguëña.
29 Ja'nrëbi, Israel bainbi Riusu yo'oja'yete si'a recoyo ro'tajën, Ma Zitarate je'enjën sateña.
Yija ma'aja'an saiye'ru jobo zitara saijën jenteña. Je'enjënna, Egipto bain hua'nabi, Bacuana
tuni huaiñu cajën be'tereña. Be'teni huaiye ro'tacuata'an, zitarana rucani huesëreña.
30 Ja'nrëbi jë'te, Riusu bainbi baguë yo'oja'yete si'a recoyo ro'tajënna, Jericó huë'e jobo gata
tu'ahuëbi ñañani tanguëña. Siete umuguseña të'ijeiye ganijënna, ñañani tanguëña.

31 Tainguëna, Rahab hue'ego, ba huë'e jobo baingo, ëmë yësi'cota'an, Riusu yo'oja'yete
si'a recoyo ro'tago sëani, bago bain Riusuni achama'icua naconi huesëmacoña. Riusu bain
yahue ëñajën raijënna, bagobi bojogo, bacuani caca güeseni congoña. Ja'nca re'oye yo'osi'co
sëani, huesëni carajeimacoña.
32 Yequëcua'ga Riusu bain hua'na yo'ojën ba'ise'ere quëaye caraji yë'ëre. Gedeón, Barac,
Sansón, Jefté, David, Samuel, yequëcua Riusu bain raosi'cua, bacua yo'ojën ba'ise'ere quëaye
caraji yë'ëre.
33 Bacuabi Riusu yo'oja'yete si'a recoyo ro'tajën, yequëcuabi ai jai jubëan bainni guerra
huani zeanreña. Yequëcuabi gu'a bainni justicia yo'oreña. Yequëcuabi Riusu insija'yete
ya'jaye beoye ëjoni coreña. Yequëcuabi airu yai ainja'ñete ëñani, airu hua'nani quë'rë jëja
bajën ënsereña.
34 Yequëcuabi, ai jai toa uni si'aguëna, yayoreña. Yequëcuabi, bain huani senjocua raijënna,
jëajën gatini sateña. Yequëcua jëja beo hua'na ba'icuata'an, ta'yejeiye yo'oni, jëja bacuare
saoni senjoreña. Yequëcua guerra huajën saisi'cuabi ta'yejeiye yo'oni, bacuare je'o bacua
si'acuani zeanreña. Yequëcuabi, tin yija soldado jubëan raijënna, bacuani bi'rani saoreña.
35 Yequëcua romi hua'na'ga Riusu yo'oja'yete si'a recoyo ro'tajënna, bacua bain junni
huesëcuabi go'ya rani bacuana ti'anni bateña.
Yequëcua Riusu bain hua'na'ga ai yo'oreña. Gu'a bainbi ai jëja huaijën si'nsejën, Yëquëna
yo'ojën ba'iye'ru te'e yo'ojën ba'itoca, mësacuare huajë hua'nare etoyë careña. Cajënna, Riusu
bainbi sehuoreña: "Bañë. Mësacuabi yë'ëre huani senjotoca, Riusu naconi ba'iguë quë'rë
re'oye bojoguë ba'ija'guë'ë yë'ë" cajën sehuoreña.
36 Sehuojënna, yequëcua gu'a bainbi yequëcua Riusu bainre ai hui'ya jayareña. Yequëcuare
ga'ni za'zabobi ai jëja si'nsereña. Yequëcuare preso zeanni guënameñabi huenni ya'o huë'ena
guaoni jo'careña.
37-38 Yequëcuare guerra hua hua'tibi huani senjoreña. Yequëcuare ai gu'aye yo'oreña. Beo
re'otona saoni senjojënna, Riusu bainbi oveja ga'ni, chivo ga'ni, ja'anbi sayani beo re'otore
ba'ijën, aonre cu'e ganojën, ai yo'oreña. Aon gu'ana ju'injën, oco ëayena ju'injën, ja'si neni ai
yo'ojën, beo re'oto, cu re'oto, si'a re'otore ba'ijën, aonre cu'e ganojën, yija gojeñana cainjën ai
yo'oreña. Ai yo'ojënna, gu'a bainbi careña: "Mësacuabi Riusure jo'cani senjotoca, mësacuare
huajë hua'nare etoyë yëquëna" cajënna, bacuabi yëma'iñe sehuoreña. Ja'nca sehuojën, ën
yija bainbi bacuani ai gu'aye yo'ojënna, ën yijare gare ba'iye ro'tamajën bateña. Quë'rë re'o
hua'na sëani, quë'rë re'orute ba'iye ro'tajën ëjoreña.
39 Ja'nca ëjojën, Riusu yo'oja'yete si'a recoyo ro'tajën, Riusu re'o bain casi'cua ba'icuata'an,
Riusu ta'yejeiyereba insija'ye, ja'an cani jo'case'ere yuta comajën, junni tonreña.
40 Riusu ta'yejeiye yo'oja'ye, Cristote raoye yuta caraguëna, Riusu ta'yejeiye insija'yete
ëjoye bareña. Ëjoni, ja'nrëbi jë'te, mai naconi Cristoni te'e zi'inni ba'ijën, si'a jubëbi Cristo
re'o bainreba runni ba'iye bareña.

12

Fijemos la mirada en Jesús

1 Yureca, mai ira bain ba'isi'cua ai jai jubëbi Riusu yo'oja'yete si'a recoyo ro'tajën, mai
yure yo'oja'yete ëñajën ëjoye'ru ba'ijënna, mai'ga Riusu yëyete si'a jëja yo'ojën bañuni. Si'a gu'a
jucha guaja beoye yo'ojën ba'iyete gare jo'cani senjoni, gare gu'a recoyo re'huaye beoye
bañuni.
2 Jesús ba'iye se'gare ro'tajën, baguëni si'a recoyo ro'tajën, Riusu yëyete si'a recoyo ro'tajën
bañuni. Jesucristo si'a jëja yo'oguë ba'ise'ere ro'tani, Riusu bojo güeseja'yete ëjoguë ba'ise'e'ru
baji'i. Ga bainbi baguëni ai gu'aye yo'ojën, gu'a bainre huani senjoñe'ru yo'ojën, crusu
sa'cahuëna baguëte quenjën, baguëte huani senjojënna, baguëbi jëaye gare ro'tama'iguë
baji'i. Yë'ë Taita naconi bojoreba bojoguë baza caguë, junni tonbi baguë. Junni tonni,
ja'nrëbi se'e go'ya rani, Riusu jëja ca'ncona bëani, ai ta'yejeiyereba Ëjaguëre re'huasi'quë
baji'i Jesús.
3 Mësacuabi jëja beo recoyo re'huama'iñe cajën, baguë ai yo'oguë ba'ise'ere ro'tani, gare
guajaye beoye Riusu yëyete si'a jëja yo'ojën ba'ijë'ën. Gu'a bainbi baguëni je'o bani, baguëni
gu'ayereba gu'aye yo'ojënna, mësacua ai yo'oyete oimajën ba'ijë'ën.
4 Mësacuabi gu'a jucha gare yo'oma'iñe cajën, ai yo'ojën ba'icuata'an, Jesús ai yo'oguë
ba'ise'e'ru ai yo'oye caraji mësacuare. Jucha yo'oye beoye ba'iye cajën, yuta junni tonmaë'ë
mësacua.
5 Ja'nca junni tonma'icuabi Riusu yihuo coca cani jo'case'ere huanë yeye'ru ëñoñë
mësacua. Riusubi baguë mamacuani bojora'rë huaiguëna, baguë yëyete yo'oye ye'yejën
ba'ijë'ën. Ën cocare achani ro'tajë'ën:
Riusubi më'ëni bojora'rë huaiguëna, Riusure gu'aye ro'tama'ijë'ën, mami.

Ja'nca huaiguëna, baguë yo'ore ya'jama'ijë'ën.
6 Si'a baguë bain re'huasi'cua, baguë mamacua caguë, ja'ancuani ai yëreba yëguë sëani,
bacua si'acuani bojora'rë huaiguë, bacuani re'oye ye'yoji baguë.
7 Ja'an cocare achani, Riusu bojora'rë huaiyete ye'yeni masijë'ën. Mësacuani ja'nca huaitoca,
baguë mamacuani yo'oye'ru mësacuani bojora'rë huaiguë ye'yoji. Pë'caguë sanhuë bojora'rë
huaiyete ro'tani ye'yejë'ën. Bacua zin hua'nani ai yëtoca, bacuani bojora'rë huaijën ye'yoyë.
8 Riusu'ga si'a baguë bainni ai yëguë sëani, si'acuani bojora'rë huaiguë ye'yoji. Mësacuani
bojora'rë huaima'itoca, mësacuani yëma'iji. Ro huacha zin hua'na ba'icuare'ru mësacuani
ëñaji.
9 Mai pë'caguë sanhuë'ga maini bojora'rë huaijënna, bacuani ai re'oye ëñajën, Jaë'ë cajën
ba'nhuë mai. Ja'nca cajën ba'isi'cuabi mai Taita Riusu carajeima'iguëni què'rë ai re'oye
ëñajën Jaë'ë cajën ba'itoca, baguë naconi gare carajeiye beoye ba'ija'cua'ë.
10 Mai pë'caguë sanhuëbi maini bojora'rë huaito, ro bacua yëye se'gare yo'ojën, rëño ñësebë
se'ga maire huaijën ba'nhuë. Mai Taita Riusu'ga maire huaito, maini re'oye ye'yoye se'gare
ro'tani, baguë jucha yo'oye beoye ba'iye'ru gare jucha beocuare maire re'huani, maini baji.
11 Maire ja'nca huaiguëna, maibi yurera ai yo'oyë. Gare bojoma'iñe huanoji. Ai ja'siye ai
yo'oguëta'an, Riusu ba'iyete bojora'rë ye'yejën, recoyo re'o huanoñe ba'icua ruinjën, Riusu
re'o bainre re'huasi'cua ba'iyë mai.

El peligro de rechazar la voz de Dios

12 Ja'nca sëani, Riusu bojora'rë huaise'ebi ai yo'otoca, gu'aye ro'taye beoye ba'ijë'ën. Ro
guajaye beoye ya'jamajën ba'ijë'ën. Recoyo pa'npo ëaye beoye ba'ijën, jëja recoyo re'huani,
13 Riusu yëyete te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën. Mësacua jubë bain ba'icua yequëcuabi Riusu
yëyete te'e ruiñe yo'oye ti'anma'itoca, bacuare ro jo'cani senjoma'ijë'ën. Bacuare oijën
conjën, bojora'rë yo'ojënna, recoyo jëja bacuare re'huasi'cua ba'ija'cua'ë.
14 Mësacua porese'e'ru yo'ojën, si'acuani recoyo bojo güesejën ba'ijë'ën. Sa'ñeña coca
huamajën ba'ijë'ën. Mai Ëjaguë Riusu jucha beoyete ro'tajën, baguë ba'iye'ru ba'iye ro'tajën,
mësacua porese'e'ru baguë yëyete yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'oma'itoca, Riusu naconi te'e
ba'iye gare porema'iñë.
15 Mësacua te'e jubë bainre ëñajën, si'acuare Cristoni recoyo bojoye conjë'ën. Yequëcuabi
Cristore bojoma'itoca, yequërë sa'nti recoyo re'huani, bacua bainni gu'aye ro'ta güeseyë.
Gu'aye ro'ta güesetoca, ai jai jubë bainbi güina'ru gu'aye ro'tani, Riusu senjosi'cua ruiñë.
16 Yequëcuabi sa'ñeña yahue bani a'ta yo'oma'iñe cajën, si'a mësacua te'e jubë bainre
ëñajën conjën ba'ijë'ën. Yequëcua'ga mai Ëjaguë yëyete yo'oye jo'cani senjoma'iñe cajën, si'a
jubë bainre ëñajën conjën ba'ijë'ën. Mai ira bainguë ba'isi'què Esaú hue'eguë ba'isi'què,
baguë yo'ose'ere ro'tani ye'yejë'ën. Ëja mami hue'eguë sëani, baguë taita bayete si'aye coni
baja'guë baquëña. Ja'nca ba'iguëbi baguë yo'jeguë aon coni aiñe ro'ire baguë ëja mamire
baguëna insiguëña.
17 Insini, ja'nrëbi jë'te, baguë taita bayete coza caguëna, baguë taitabi ënseguëña. Baguëna
insiye poremaquëña. Esaúbi ai ota oiguë senguëreta'an, baguë taitabi tin yo'oye gare
beoguëña. Mësacua'ga Esaú yo'ose'ere ro'tani, Cristo yëyete yo'oye gare jo'cani senjomajën
ba'ijë'ën.
18 Mësacua yua Riusu ba'iruna ti'anni baguëni bojoto, Israel bain ai ba'irën ba'isi'cua
ti'añe'ru ti'anma'icua'ë. Bacua'ga Riusu cubëna ti'anni ëñato, ai huaji yëye huanoguëña
bacuare. Ai jai toa zënguëña. Zijei re'oto cato, ai na'isibë baquëña. Ai jëja tutuguëna,
19 ja'nrëbi Riusu coneta juiye achoguëña. Ja'nrëbi ai jëja coca caye achoguëña. Ja'nca
achoguëna, bain hua'nabi achani, Se'e ja'an coca caye beoye ba'ijë'ën, Riusuni senteña.
Ja'nca caguëna, bacuabi ai huaji yëjën, achaye poremateña.
20 Riusubi coca guanseguë, "Yë'ë ba'i cubëte pa'roma'ijë'ën. Bain hua'na, jo'ya hua'na'ga
pa'rotoca, gatabi, hui perebi huani senjojë'ën" caguë guanseguëna, bacuabi ai huaji yëjën,
Riusu guanse cocare què'rë se'e achaye ti'anmateña.
21 Moises'ga Riusu cubëte ëñaguë caguëña: "Ai huaji yaye'ë. Ai huaji yëguë to'ntoyë yë'ë"
caguëña.
22 Mësacuata'an yua Riusu ba'iruna ti'anto, ën yija Jerusalén huë'e jobona ti'anmaë'ë
mësacua. Riusu guënamë re'oto, baguë bainreba ñë'cajairu, baguë ta'yejeiye huë'e
jobo mame re'huasiru, ja'anruna ti'anni, mai ta'yejeiye Riusuni ëñañe poreyë mësacua.
Ja'anruna ti'anni ëñato, Riusu guënamë re'oto yo'o con hua'na ai jai jubëbi bojoreba bojojën
nëcayë.
23 Cristo bainreba ai jai jubë mame recoyo re'huasi'cua bacua ëja mami hue'ejën ba'icua,
ja'ancuabi te'erute ñë'casi'cua ba'iyë. Mai ta'yejeiyereba Riusu yua baguëre je'o bacuani
bënni senjoni tëjisi'quëbi yua ja'anrute ba'iji. Riusu re'o bain casi'cua, baguë yëyete ya'jaye
beoye yo'ojën ba'isi'cua, ja'an re'o bain ba'iye'ru re'huasi'cuabi ba'iyë.

24 Mai ta'yejeiyereba Jesús hue'eguë'ga ba'iji. Mai ba'iyete Riusuni sencaiguëbi mai ro'ire
mame coca cani jo'ca güeseza caguë, baguë zie jañuni tonse'ebi maire recoyo mame re'hua
güesebi. Abel zie jañuni tonse'e'ru tin ba'iji. Abel ziere ro'tato, Cainre bënni senjose'e
se'gare ro'tayë. Jesús ziere ro'tato, mai jucha saoni senjose'e se'gare ro'tayë. Mai mame
re'huase'ere ro'tajën bojoyë.
25 Riusubi yurera mësacuani coca caguëna, mësacua ëñare bajën, baguë cocare te'e ruiñe
achajën, baguëte güeye beoye ba'ijë'ën. Israel bain ru'ru ba'isi'cuabi, Riusubi ën yijare
baguë guanse coca cani jo'caguëna, ro achajën, baguëte gu'a güereña. Güerena, Riusubi bënni
senjoguëna, gare jëaye beoye bateña. Ja'nca batena, mësacua quë'rë ai ta'yejeiye ëñare bajën,
Riusu coca guënamëbi cani jo'caguëna, te'e ruiñe achajën, baguëte güeye beoye gare ba'ijë'ën.
Baguëte güetoca, quë'rë ta'yejeiye ai bënni senjosi'cua ba'ija'cua'ë mai.
26 Riusubi Israel bain ru'ru ba'isi'cuani guanse coca cani jo'caguëna, yijabi ai ñu'cueye
baquëña. Baguëna, yurera baguë mame coca cani jo'case'ere achajë'ën: "Yë'ë se'e ñu'cue
güeseye yurera ti'anja'ñeta'an ba'iji. Ën yija re'oto, guënamë re'oto'ga, mai ëñañe poreyete
gare ñu'cue güeseni tëjiyë" cani jo'cabi Riusu.
27 Baguë coca "Gare ñu'cue güeseni tëjiyë" ja'an cocare ro'tato, baguë ën re'oto re'huani
jo'case'e, mai ëñañe poreyete, ja'anre ñu'cue güeseguëna, si'aye beoru ñañani tainguëna,
saoni senjoja'guë'bi baguë. Ja'nca saoni senjoguëna, baguë ba'i re'otobi gare ñañani
tainma'iguë sëani, gare si'arën bëani ba'ija'guë'bi ba'iji.
28 Ja'nca ba'iguëna, Riusu carajeima'i re'otore ro'tajën, Riusuni surupa cajën bojojën
bañuni. Maibi ja'an re'oto ba'iyete coni baja'cua sëani, Riusuni si'a recoyoreba ai yëjën,
baguë ta'yejeiyereba ba'iyete bojojën, baguëni gugurini rëinjën,
29 mai Riusubi toa uni si'aye'ru gu'a bainre bënni senjoguë sëani, baguë ta'yejeiye yëye
se'gare te'e ruiñe yo'ojën bañuni.

13

Como agradar a Dios

1 Yureca, mësacua te'e huë'e bainni oijën coñe'ru Cristo bainre'ga ai oijën conjën ba'ijë'ën.
2 Mësacuabi bacuare huesëjën ba'itoca, mësacua huë'ena bacuare choini, bacuare bojojën
cuirajën ba'ijë'ën. Gare güeye beoye bacuare cuirajën ba'ijë'ën. Yequëcuabi ja'nca cuirajën,
Riusu raosi'cua ba'ijënna, huesëhuë. Bacuare cuirajënna, Riusubi ba bainni quë'rë ai ba'iye
re'oye yo'obi.
3 Riusu bain preso zeansi'cuare'ga oijën conjën cuirajën ba'ijë'ën. Bacuare huanë
yema'ijë'ën. Bacua ai yo'ojën ba'iyete ro'tajën, bacuani recoyo ai ba'iye ai oijën conjën
ba'ijë'ën. Yequëcua, Riusu yo'o coñe ro'ire si'nsesi'cua, ja'ancuare'ga oijën conjën ba'ijë'ën.
Mësacua bainreba te'e zi'inni ba'icua sëani, bacuabi ai yo'ojënna, oijën conjën ba'ijë'ën.
4 Mësacua si'acuabi huejasi'cua banica, mësacua sa'ñeña bayete te'e ruiñe ro'tajën ba'ijë'ën.
Yequëcuani yahue baye beoye ba'ijë'ën. Ja'nca yahue bani a'ta yo'ocua ba'ijënna, Riusubi
bacuare ai bënni senjoja'guë'bi.
5 Curire ba ëaye beoye gare ba'ijë'ën. Mësacua baye se'gare ro'tajën, Riusu insise'ere
bojojën ba'ijë'ën. Riusu cani jo'case'ere ro'tajën, baguë conni cuirayete masijë'ën: "Mësacua
bonse carayete masiyë yë'ë. Mësacuani gare jo'cani senjoma'iguëbi mësacuani re'oye conni
cuiraja'guë'ë yë'ë" maini cani jo'cabi Riusu.
6 Ja'nca cuiraguë sëani, maibi jëja recoyo re'huani, bainni bojojën caye poreyë:
Mai Ëjaguë Riusubi yë'ëni conni cuiraye masiji.
Ja'nca masiguëna, bainbi yë'ëni gu'aye yo'oye ro'tatoca, gare huaji yëye beoye ba'iyë yë'ë.
Ja'an cocare cajën, Riusuni bojojën bañuni.
7 Cristo bain ëjacuabi Riusu cocarebare mësacuani quëani achojënna, bacua yo'ojën
ba'ise'ere, bacua si'a recoyo ro'tajën ba'ise'ere, bacua ën yija ba'isi umuguseñare, ja'anre
ro'tani, bacua yo'ojën ba'ise'e'ru güina'ru yo'ojën ba'ijë'ën.
8 Bacuabi beojënna, Jesucristoca gare carajeiye beoye mai naconi si'arën ba'iji. Baguë
coca cani jo'case'e'ru gare tin yo'oye beoye ba'iji.
9 Ja'nca sëani, yequëcuabi tin cocare ye'yojën raijënna, gare coque güesema'ijë'ën. Riusubi
maire jo'caye beoye conni cuiraguë sëani, baguë coñe se'gare ro'tani, jëja recoyo re'huani
ba'ijë'ën. Judío ëjacuabi ti'anni, Ja'an aonre ainma'itoca, jëja recoyo re'huani huajëyë, ja'an
cocare guanse bi'ratoca, bacuani achama'ijë'ën. Ja'an guansese'ere achani yo'ocuaca re'oye
ba'ima'iñë.
10 Mai ba'iyete cato, Cristobi mai ro'ire junni tonguëna, Riusubi ai ta'yejeiye yo'oguëna,
baguë bain ruën'ë mai. Ruinjënna, judío bainbi, Riusu bain ruiñu cajën, Moisés ira coca
guanseni jo'case'ere achani te'e ruiñe yo'ojën ba'iyë. Ja'nca yo'ojën ba'icuabi mai naconi
Riusu bain ba'iye gare porema'iñë.

11 Ja'nca ba'iye porema'iñete masiye yëtoca, Moisés ira coca cani jo'case'ere ëñani
ye'yejë'ën. Pairi ta'yejeiye ëjaguëbi jo'ya hua'nare huani, bacua ziere inni, Riusu Ba'irureba
casiruna cacani, bain gu'a juchare saoni senjojë'ën caguë, Riusuna insiguë baquëña. Insini,
ja'nrëbi jo'ya hua'na ga'nihuëanre huë'e jobo ca'ncona sani ëoguë baquëña. Ja'nca cani
jo'case'e'ru yo'ojën bateña.
12 Ja'nrëbi yo'je, Jesusbi mai gu'a jucha ro'ire crusu sa'cahuëna junni tonguë, baguë ziere
jañuni tonguë, ja'nca yo'oguëbi judío bain huë'e jobo ca'nco reosi'quë baji'i.
13 Ja'nca sëani, maibi Jesusni si'a recoyo ro'tani, baguë bain ruinto, judío bain yo'ojën
ba'iyete gare jo'cani senjoñe bayë mai. Ja'nca jo'cani senjojën, Jesús ai yo'oguë ba'ise'e'ru
güina'ru ai yo'oye bayë mai, je'o bacuabi maire gu'aye yo'ojënna.
14 Ën yija bain yo'ojën ba'iye'ru yo'ojën ba'itoca, Riusu bainreba ba'iye ti'anma'iñë mai,
bacua huë'e jobo yua carajeija'ye sëani. Cristo'ga maire tëani baguë sëani, baguë naconi
si'arën ba'ijën ba'ija'cua'ë mai.
15 Ja'nca sëani, judío bain yo'ojën ba'iye'ru jo'ya hua'na ziere Riusuna insiye beoye bañuni.
Riusuni bojoto, Jesucristo zie jañuse'ere ro'tani, Riusuni bojoreba bojojën, baguë ta'yejeiye
ba'iyete si'a jëja cani achojën bañuni.
16 Ja'nrëbi, Riusuni bojojën, yequëcuani re'oyereba yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'an yo'oye huanë
yemajën ba'ijë'ën. Mësacua bonsere bonse beocuana ro insini huo'huejënna, Riusubi ëñani
ai bojoji.
17 Mësacua jubë ëja bainbi guansejënna, Jaë'ë cajën, bacua caye'ru yo'ojë'ën. Bacua'ga
Riusu guanseni jo'case'e'ru mësacua ba'iyete ëñajën, Zupaibi tëteni bama'iñe cajën,
mësacuani coca guanseyë. Bacua guanseyete te'e ruiñe yo'otoca, Riusuni bojojën sehuoye
poreyë. Mësacuabi te'e ruiñe yo'oma'itoca, bacuabi mësacuare bënni senjoñete ëñani, Riusu
bëiñete sa'ntijën ba'ija'cua'ë. Ja'nca sëani, bacuare achani, te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën.
18 Yureca, yë'ë, yë'ë gajecua, yëquënare ujajën, Riusuni sencaijën ba'ijë'ën. Gare gu'aye
yo'oye beoye ba'ijën, te'e ruiñe yo'oye se'gare ro'tajënna, ja'nca sencaijën ba'ijë'ën.
19 Ja'nca si'a jëja yo'ojën ba'itoca, Riusubi yë'ëre conguë, yë'ëre quë'rë besa mësacuana ti'an
güeseja'guë'bi.

Bendición y saludos finales

20 Ja'nca yë'ëre sencaijënna, yë'ë'ga mësacuare Riusuni sencaiguë ba'iyë. Mai
ta'yejeiyereba Riusubi maire bojo recoyo bacuare re'huaye masiguëbi mai Ëjaguë Jesús zie
jañuni tonse'ere ëñani, yë'ë coca cani jo'case'e'ru te'e ruiñe yo'oza caguë, baguë Zin Jesusre
go'ya rai güeseni, oveja jo'ya hua'na conni cuiraye'ru mai ta'yejeiyereba conni cuiraguëte
baguëte re'huabi.
21 Ja'nca re'huaguëna, mësacua ba'iyete sencaiguë ba'iyë yëquëna. Mësacua se'gabi baguë
yëyete yo'oye ti'anmajënna, baguë ta'yejeiyereba yo'oni conja'guë cayë. Baguë yëyete ai
re'oye yo'oye porecuare mësacuare re'huaja'guë cayë. Ja'nca re'huaguëbi yëquënare'ga ja'nca
re'huaguëna, baguë yëye se'gare ro'tajën, Jesucristobi conguëna, baguëni bojo güeseye yo'oye
yëyë yëquëna. Ja'nca yëcuabi Cristo ta'yejeiyereba ba'iyete gare caraye beoye bojojën, cani
achojën bañuni.
22 Yureca, yë'ë bain sanhuë, yë'ë yihuo coca toyani jo'case'e yua ai coca toyani
jo'cama'isi'quë sëani, ya'jaye beoye achajën ye'yejën ba'ijë'ën.
23 Mai te'e bainguë Timoteore'ga quëayë yë'ë. Preso zeansi'quë ba'iguëna, baguëte
etoreña. Ja'nca etasi'quëbi yë'ëna yureña raitoca, baguëbi conguëna, mësacuana ëñaguë saiyë
yë'ë.
24 Mësacua ëja bain, mësacua gaje bain, si'acua Cristo bain jubëreba ba'icuani saluda-
caijë'ën. Cristo bain Italia yijabi raisi'cua'ga mësacuani saludaye cahuë.
25 Mësacua jubë si'acuabi Cristo ta'yejeiye insise'ere coni bani, recoyo bojojën ba'ijë'ën,
cayë yë'ë. Ja'nca raë'ë. Amén.

SANTIAGOBI
Utire toyani saobi

Saludo

1 Yë'ë, Santiago hue'eguë, Riusure yo'o conguë, mai Ëjaguë Jesucristore yo'o con hua'guë,
ja'anguëbi ba'iyë yë'ë. Ja'nca ba'iguëbi utire toyani, mësacua Israel bain Cristoni te'e zi'inni
ba'icua, yequëcuabi je'o bajënna, si'aruanna gatini saisi'cua ba'ijënna, mësacuani saludaguë
saoyë yë'ë.

La sabiduría que viene de Dios

2 Yë'ë bain ai yësi'cua, mësacuabi ai yo'ojën ba'itoca, bojo recoyo re'huani ba'ijë'ën.
3 Cristoni si'a recoyo ro'taye gare jo'caye beoye bañuni cajën, ai yo'ojën ba'icuata'an,
quë'rë jëja recoyo re'huani, Cristoni quë'rë te'e ruiñe'ru recoyo ro'tajën ba'iyë mësacua.
Ja'anre te'e ruiñe ye'yejën ba'ijë'ën.
4 Quë'rë jëja recoyo re'huañu cajën, Cristo ba'iye bojora'rë ruiñe, ja'anre jo'caye beoye
ro'tani, mësacua ai yo'ojën ba'iyete güeye beoye ba'ijë'ën. Ja'nca ba'itoca, mësacuabi Cristo
ba'iyete re'oye ye'yesi'cua ruinjën, baguë naconi te'e zi'inni, gare jo'caye beoye ba'ijë'ën.
5 Mësacuabi ye'yeye caratoca, Riusu coñete senjë'ën. Ja'nca senjënna, Riusubi gare ënseye
beoye baguë masiye yo'oyete mësacuani masi güeseji. Si'a bain baguëni senjën ba'itoca,
baguë masiye yo'oyete caraye beoye masi güeseji. Gare bëiñe beoye ja'nca te'e ruiñe masi
güeseji maire.
6 Baguë masi güeseyete sentoca, baguëni si'a recoyo te'e ruiñe ro'tajën senjë'ën. Yequërë
yë'ëni masi güesema'iguë, ja'anre catoca, Riusubi gare coñe beoye maini masi güesema'iji.
Ja'nca cajën ba'icuabi, Riusuni recoyo ro'taye caracua sëani, yua jai ziaya të'a tutu saoni
senjose'e'ru ba'iyë. Riusu ye'yose'ere yo'oza cacuata'an, ro tin ro'ta bi'rajën, ro huesëjën
ba'iyë.
7-8 Yurebi, Riusuni gue ëase'ere sento, ja'nrëbi ro'tama'i cocare caguë, Yequërë yë'ëre
sehuoma'iguë, ja'anre cama'ijë'ën. Ja'nca cacuabi Riusuna coye ro'tatoca, gare insiye beoye
sehuoma'iji Riusu.
9 Riusu bain bonse beo hua'na, ta'yejeiye beoni'ga, Cristoni si'a recoyo ro'tajën ba'itoca,
bojojën ba'ijë'ën. Riusubi mësacuare ëñaguë, Ta'yejeiye ba'icua ba'iyë mësacua, caji.
10 Yequëcua Riusu bain ai bonsere batoca, ta'yejeiye beo hua'guë runza cajën bojojën
ba'ijë'ën. Bonse bacua yua jo'ya coro carajeiye'ru besa carajeijën ba'iyë.
11 Ënsëguëbi etani, ja'nrëbi ai ja'suye së'iguëna, jo'ya corobi ja'ansirën güeanni si'aji. Re'o
coro ba'ise'ebi ro besa carajeiji. Bonse ëjacua'ga ja'nca carajeiye'ru güina'ru, Quë'rë bonsere
coni baza cacuata'an, gare carajeijën ba'iyë.

Pruebas y tentaciones

12 Riusu ma'aja'an gare jo'caye beoye ganijën ba'icua, ai yo'ojën ganitoca, ja'ancuabi ai
bojo hua'na ruiñë. Ai yo'ojën ba'isi hua'na ba'ijënna, Riusubi bacua coja'yete bacuana ro
insiji. Huajëyereba huajëcuare bacuare re'huani, bacuani si'arën baji. Riusuni ai yësi'cua
ba'ijënna, ja'an insija'ye bacuani zoe quëani jo'cabi Riusu.
13 Yequëbi Riusu ma'aja'an ai yo'oguë ganini, ja'nrëbi quëñëni, gu'a juchana gurujaitoca,
ja'anguëbi, Yequërë Riusubi yë'ëni gurujai güesebi cama'iguë. Ja'nca catoca, gu'aye ro'taji
baguë. Riusu yua gu'a juchana gare gurujaima'iguëbi bainni gu'aye yo'oye gare choima'iji.
14 Bain se'gabi ro gu'aye yo'o ëaye ba'ijën, Yë'ë yëse'ere yo'oza cajën ba'iyë.
15 Ja'nca yëcuabi ro ro'tajën, gu'a juchare yo'oyë. Ja'nca yo'ojën, yua quë'rë gu'ajeijën, gare
junni carajeicua ruiñë.
16 Yë'ë gaje bain hua'na, yë'ë ai yësi'cua, mësacua gare huacha ro'taye beoye ba'ijë'ën.
17 Riusubi maini ro insini conguë, re'oye se'gare maini yo'oguë ba'iji. Mai Taita Riusubi
si'a guënamë re'oto miañe re'huani jo'casi'quë sëani, baguë ba'iyete maini masi güeseji.
18 Ja'nca ba'iguëbi maire mame re'huaye yëguë, Yë'ë bainrebare re'huani baza caguë,
baguë te'e ruiñe ba'i cocarebare guanseni, maibi achani si'a recoyo ro'tajënna, yequëcua'ru
quë'rë ta'yejeiye ba'icuare maire re'huani, maini quë'rë bojoguë ba'iji Riusu.

La verdadera religión

19 Ja'nca sëani, yë'ë gaje bain hua'na ai yësi'cua, mësacua yua Riusu cocarebare re'oye
achajën, te'e ruiñe ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'nca achajën, yequëcuabi coca guansejënna, te'e jëana
go'iye sehuoma'ijë'ën. Te'e jëana bëinjën cama'ijë'ën.
20 Bainbi bëinjën catoca, Riusu yëye'ru re'oye yo'oma'iñë.

21 Ja'nca sëani, mësacua gu'a jucha yo'oreba yo'ose'ere jo'cani senjojë'ën. Senjoni, Riusu
cocareba masi güeseni jo'case'ere te'e ruiñe achani, Riusu case'ere güina'ru yo'oñu cajën
ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'nca ro'tajën ba'itoca, mësacua recoyo mame re'huasi'cua ba'iyë.
22 Ja'nca ba'ijën, Riusu cocareba cani jo'case'e'ru güina'ru yo'ojën ba'ijë'ën. Ro achani
yo'omajën, Re'o bainguë'ë yë'ë catoca, mësacuabi ai huacha ro'tajën ba'iyë.
23 Bainbi Riusu cocarebare ro achani yo'omanica, ëña re'ahuana ro ëñacua'ru ba'iyë.
24 Bacua ba'iyete ro ëñani, ja'nrëbi ëña re'ahuate jo'cani saijën, bacua gu'a juchare
senjomajën, ja'nrëbi bacua ba'iyete huanë yeyë.
25 Riusu cocareba, maini huajëyereba huajë güese coca, ja'anre te'e ruiñe achani, jo'caye
beoye yo'ojën ba'itoca, ai ta'yejeiye bojo hua'na ruiñë. Riusu cocare ro achani huanë yetoca,
bañë. Riusu cocare te'e ruiñe achani yo'ocua se'gabi bojo hua'na ruiñë.
26 Yequëcuabi Riusu bain ba'iyë yë'ë ro'tajën, ja'nrëbi bainni gu'aye catoca, Riusu bain
beoyë. Ro huacha ro'tajën ba'iyë. Riusu bain ba'iye ro cayë. Riusubi bacuani re'oye
ëñama'iji.
27 Mai Taita Riusubi baguë bainre cato, ñaca yo'ocua se'ga ba'iyë: Yëhui hua'na, romi
hua'je hua'na, si'a bain sa'nticuabi ai yo'ojën ai oijënna, bacuani oire bajën conjën ba'iyë.
Ro ën yija ba'iyete gare yëmajën, gu'a jucha gare yo'oye beoye ba'iyë. Ja'ancuabi Riusu
bainreba ba'iyë.

2

Advertencia contra la descriminación

1 Yë'ë gaje bain hua'na, mësacuabi mai Ëjaguë Jesucristo, Ta'yejeiye ba'iguëte si'a recoyo
ro'tajën, si'a bainre te'e bainre ëñajën, yequëcuani quë'rë re'oye ëñañe beoye ba'ijë'ën.
2 Samu baincuabi mësacua jubëna ti'an raiyete ro'tani ye'yejë'ën. Yequëbi bonse ëjaguë,
zoa curi sutijei ga'huaña jëosi'quë, ai re'o caña ju'iguë, ja'anguëbi ti'an raiguëna, ja'nrëbi
yequë, bonse beo hua'guëbi ira caña ju'iguë'ga ti'an raiji.
3 Ja'nca ti'an raijënna, ¿mësacua jaroguëni quë'rë re'oye ëñañe'ne? Yequërë bonse ëjaguëni
quë'rë re'oye ëñajën, re'o ñu'i seihuëte baguëni bëa güeseni, ja'nrëbi bonse beo hua'guëni
re'oye ëñamajën, ya'riba se'gare baguëni bëa güesema'iñe mësacua.
4 Bainre ja'nca ëñatoca, mësacuabi ro gu'aye yo'ojën, ro mësacua ëa ëñañe se'gare ro'tajën,
bain ba'iyete ro huacha ro'tayë.
5 Yë'ë bain ai yësi'cua, yë'ë cocare achani ye'yejë'ën. Riusubi baguë bayete bainna insiye
ro'taguë, bonse beo hua'na jubë ba'icuare cuencueni, baguë baye coja'cuare bacuare
re'huani baji. Baguëni si'a recoyo ro'tajën, baguëni ai yëreba yëjënna, bacuare ja'nca
re'huani baji, baguë cani jo'case'e'ru ba'iye.
6 Mësacuaca bonse beo hua'nani gu'aye ëñatoca, ai gu'aye yo'oyë. Bonse ëja bain yo'ojën
ba'ise'ere ro'tajë'ën. Bacua yua mësacuani je'o bajën, ëja bain guansecuana rërëni nëconi,
mësacuare si'nse güeseyete señë bacua.
7 Ja'ancuabi yua mai ta'yejeiye Ëjaguë Jesucristote gu'aye cajën ba'iyë.
8 Yequërë, mësacuabi Riusu cocareba toyani jo'case'e: "Më'ë ja'ansi'quë ba'iye yëguë
ba'iye'ru si'a bainni güina'ru ai yëguë ba'ijë'ën" ja'an cocarebare ro'tajën, te'e ruiñe yo'ojën
ba'itoca, re'oye ba'iji mësacuare.
9 Ëja bainguëni quë'rë re'oye ëñatoca, ro gu'aye yo'ojën ba'iyë mësacua. Ja'nca gu'aye
yo'ojënna, Riusubi mësacuare bënni senjoja'ñete caguë, Yë'ë cocareba guansese'e si'ayete ro
achani tin yo'ocua'ru ba'iyë mësacua caguë, mësacuani bënni senjoñe caji.
10 Bainbi Riusu cocareba guansese'e si'aye te'e ruiñe yo'oni, ja'nrëbi te'e cocarë se'gare ro
achani tin yo'otoca, Riusubi bacuare ëñani, Si'a cocareba ro achani tin yo'ocuare'ru ba'ijën,
bacuare bënni senjoñe caji.
11 Riusu yua "Ëmëcua, romicua, sa'ñeña yahue bani a'ta yo'oye, ja'anre gare yo'oye
beoye ba'ijë'ën" casi'quë yua ën cocare'ga: "Bainni huani senjoma'ijë'ën" guanseni jo'cabi.
Mësacua yua yeconi yahue baye yo'oma'icua yua bainni huani senjotoca, mësacua yua Riusu
cocareba guanseni jo'case'e si'ayete ro achajën, gu'aye yo'ojën ba'iyë.
12 Yureca, Riusubi baguë cocareba, ba huajëreba huajë güese cocarebare bainni masi
güeseguë, bacua achani yo'oyete masiza caguë, bacuabi re'oye yo'oma'itoca, bacuare bënni
senjoja'ñete caji. Ja'nca sëani, mësacua yua Riusu coca cani jo'case'e'ru coca cajën, re'oye
yo'ojën ba'ijë'ën.
13 Yequëcuani oijën coñe güetoca, Riusubi mësacuani oiye beoye bënni senjoji. Yequëcuani
oire bajën contoca, Riusu bënni senjoja'ñete jëaye poreyë.

Hechos y no palabras

14 Yë'ë gaje bain sanhuë, yequëbi Jesucristoni si'a recoyo ro'tayë yë'ë cato'ga, baguë
yua bainni re'oye yo'oma'iguë, ja'anguëbi yua ro ro'taguë caji. Baguë recoyo ro'taye se'ga
ba'iguë, re'oye yo'oma'iguëna, Riusubi baguëni tëani baye güeji.
15 Yequërë mësacua gaje bainguë o gaje baingobi yua caña ju'iye, aon aiñe, ja'anre caraye
ba'itoca, ¿mësacua guere yo'oye'ne?
16 Yequërë ja'an caña, ja'an aon carayete ro insimajën, gaje bainni sehuojën, "Më'ë yua
ëñaguë saijë'ën. Re'o caña sayani, aon anni bojoguë saijë'ën" cani saotoca, ro yo'oyë mësacua.
17 Ja'nca sëani, Jesucristo recoyo ro'taye se'ga ba'ijën, bainni re'oye yo'oma'itoca,
mësacuare gu'aye ba'iji. Ro mësacua yëye se'gare ro'tajën, ro yo'ojën ba'iyë mësacua.
18 Yequërë yequëbi yë'ëni ñaca cama'iguë: "Më'ëbi Jesusucristoni si'a recoyo ro'taguëna,
yë'ëbi re'oye yo'oyë" cama'iguë. Ja'nca catoca, baguëni sehuoguë cayë yë'ë: "Yë'ëbi yua
re'oye yo'oguë sëani, yë'ë si'a recoyo ro'tayere'ga më'ëni masi güeseyë yë'ë" sehuoyë yë'ë.
19 Sehuoni ja'nrëbi, ja'anguëni se'e yihuoguë cayë yë'ë: "Më'ëbi mai Ëjaguë Riusu ba'iyete
ro'taguë, Yequë riusu beoji catoca, re'oye cayë më'ë. Ja'an se'gare catoca, ai caraji më'ëre.
Huati hua'i'ga güina'ru ro'tajën, Riusuni ai huaji yëjën ba'iyë.
20 Yureca, Riusuni ro'taye huesë ëaji më'ëre. Riusu ba'iyete ro'taye se'ga ba'iguëbi bainni
re'oye yo'oma'itoca, gu'aye ba'iji më'ëre. Ro më'ë yëse'e se'gare ro'taguë, ro yo'oyë më'ë"
ja'anguëni cayë yë'ë.
21 Yureca, mai ira taita ba'isi'quë Abraham hue'eguëte ro'tani ye'yejë'ën. Riusubi
guanseguëna, Abrahambi baguë zin Isaacre sani, misabëna baguëte tëoni, Riusuna insijaza
caguëna, Riusubi Abraham yo'ose'ere ëñani, Ai re'o bainguëbi ba'iji cabi.
22 Yureca, Abrahambi re'oye yo'oguëna, baguë re'oye yo'ose'ere ye'yejë'ën. Riusuni si'a
recoyo ro'taguëbi Riusu guansese'ere re'oye yo'oguëña. Baguë re'oye yo'ose'ebi baguë
recoyo ro'tayete masi güeseguëña.
23 Ja'nca masi güeseguë, Riusu cocareba guanseni jo'case'e'ru güina'ru yo'oguëña. Riusu
coca toyani jo'case'e'ru baquëña: "Abrahambi Riusuni si'a recoyo ro'taguëna, Riusubi
baguëte re'oye ëñaguë, Re'o bainguë'bi ba'iji, caguëña Riusu" toyani jo'case'e ba'iji. Riusu
te'e gajeguë ba'iguë baji'i, Abrahamre cajën ba'iyë bain hua'na.
24 Ja'nca sëani, mësacua ñaca achani ye'yejë'ën. Riusuni recoyo ro'taye se'ga ba'itoca,
mësacuare re'o bain ba'iye cama'iji Riusu. Re'oye yo'ojën, Riusuni si'a recoyo ro'tajën
ba'itoca, Riusubi mësacuani ëñani, Yë'ë re'o bain ba'iyë, caji.
25 Yeco, ira baingo ba'isi'co, Rahab hue'ego, bago yo'ogo ba'ise'ere ro'tani ye'yejë'ën.
Ëmë yësi'cota'an, bago re'oye yo'ogoña. Josué bain raosi'cuani bojogo cuiragobi, Preso
zean güesema'ijë'ën cago, bacuare tin ma'abi yahue saogoña. Ja'nca saogona, Riusubi bago
yo'ose'ere ëñani, Re'o baingo'go cabi.
26 Yureca, bainguë ga'nihuë yua recoyo beotoca, ju'insi'quë'bi ba'iji. Güina'ru, bainguëbi
Riusu ba'iyete ro'taye se'ga ba'iguë, re'oye yo'oye beoye ba'itoca, baguëbi recoyo ro'taye'ru
güina'ru yo'oma'iguë ba'iji. Ro baguë yëse'e se'gare ro'taguë, ro yo'oguë ba'iji.

3

La lengua

1 Yë'ë gaje bain hua'na, mësacua jubë ba'icua yequëcuabi bainni ye'yoye yëjën, bain
ye'yocuare bacuare gare te'e jëana re'huama'ijë'ën. Riusu bënni senjo umuguse ti'anguëna,
Riusubi mësacuani quë'rë jëja senguë, mësacua ye'yojën ba'ise'ere ro'ta güeseni sehuoye
senja'guë'bi.
2 Si'a bainbi mai yi'obobi ai huacha cayë mai. Huacha caye beoye ba'itoca, ai re'o bain
ba'iyë. Mai yi'obobi ja'nca huacha cama'iñe poretoca, mai yo'o yo'oye si'aye gare huacha
yo'oye beoye ba'iyë.
3 Caballo hua'nani tayoyete ro'tani ye'yejë'ën. Maibi yua guënañote caballo yi'obona jëoni,
ja'año se'gabi si'a caballote tayoyë mai. Mai saiye yëye'ru tayojënna, caballobi ja'anruna saji.
4 Jai ziaya yoguan tayoye'ga ro'tani ye'yejë'ën. Ai jëja tutuguëna, jai yogubi ai jëja saito'ga,
yogu tayoguëbi ai rëño tayo hua'tirë se'gabi ba yogute tayoji. Baguë saiye yëye'ru tayoguëna,
ba yogubi ja'anruna saji.
5 Mai yi'obo'ga rëño yi'obo ba'iyeta'an, ja'anbo se'gabi mai ai ba'iye yo'ojën ba'ise'ere
si'a bainna quëani achoye poreyë. Toa zi'nga ai rëño zi'ngarë bani'ga, si'a sunqui re'oto
cuenese'ere ëoni saoye poreji.
6 Mai yi'obo'ga, ja'anbobi jai toa zëiñe'ru ai gu'aye huesoni si'aye poreyë mai. Mai yi'obobi
ai gu'aye coca cajën, ai ba'iye ai gu'ajeiyë mai. Si'a bain'ga mai gu'a cocare achani, bacuabi
ai ba'iye ai gu'ajeiyë. Zupai huatire concuabi bacua gu'a toare bain yi'obona zëonse'e'ru
ba'ijënna, ai gu'aye cajën, sa'ñeña je'o bajën ba'icua ruiñë.

7 Si'a hua'i hua'na ba'iyete ro'tajë'ën. Airu hua'i hua'na, ca hua'i hua'na, aña hua'na, jai
ziaya hua'i hua'na, si'a hua'nabi huanë hua'na ba'icuareta'an, bainbi si'acuare zeanni, jo'ya
ye'yoni baye poreyë.
8 Ja'nca porecuata'an, maibi mai yi'obobi gu'a coca caye yëtoca, gare re'oye ye'yoye
porema'iñë. Ja'anbobi gu'aye caye jo'camajën, eo raoye'ru aña hua'na raoye'ru mai yi'obobi
gu'aye cajën ja'si yo'ojën ba'iyë.
9 Mai Taita Riusuni re'oye caye yëtoca, mai yi'obobi baguëni re'oye cayë. Bain hua'na'ga
Riusu ba'iye'ru re'huani jo'casi'cuareta'an, mai yi'obobi bacuani gu'aye cajën ba'iyë.
10 Ru'ru re'oye cajën, ja'nrëbi gu'aye cajën, ja'ansi yi'obobi cayë mai. Yë'ë gaje bain hua'na,
mësacuabi ja'nca catoca, gu'aye se'ga ba'iyë.
11 Oco yua yija gojebi etaguë, re'o oco, gu'a oco, yua ja'ansi gojebi gare etama'iji.
12 Higo sunquiñëbi olivo uncuere gare quëiñe beoye ba'iji. Bisi ëyemobi higo uncuere gare
quëiñe beoye ba'iji. Onhua ziaya ba'itoca, re'o ocore eaye gare porema'iñë. Güina'ru, mai
yi'obobi re'o coca, gu'a coca, te'e caye beoye bañuni. Re'o coca se'ga cajën bañuni.

La verdadera sabiduría

13 Bain masiye yihuocuani mësacua jubëte cu'eto, ¿jarocuare cu'eye'ne? Bainre masiye
yihuoye ro'tatoca, ta'yejeiye beo hua'na ruinjën, re'oye yo'oye se'ga ba'ijë'ën. Ja'nca
ba'itoca, mësacua masiyete te'e ruiñe masi güeseyë.
14 Yequëcuabi re'o ëjacua ba'ijënna, mësacuabi bëiñë. Yequëcua'ru quë'rë ta'yejeiye ëjaguë
runza catoca, mësacuabi yequëcuani masiye yihuoye gare porema'iñë. Masiye yihuoguë'ë
yë'ë catoca, ro coqueyë.
15 Ja'nca ba'itoca, Riusu masiye yihuoye'ru tin masiyë. Zupai huati yihuoye se'gare
masini, ro ën yija ba'iyete yëcua yihuoye'ru gu'aye yihuoyë.
16 Bainbi yequëcuare gu'aye ro'tajën, bacua'ru quë'rë ta'yejeiye ëjaguë runza cajën
ba'itoca, sa'ñeña je'o bajën, ro huesë ëaye yo'ojën, gu'aye se'gare yo'ojën ba'iyë.
17 Riusubi baguë masiyete maini ye'yotoca, ru'ru, mai gu'a juchare senjoni, mai recoyore
tënoji. Tënoguëna, ja'nrëbi, maibi yua je'o beoyë. Yequëcuabi coca yihuojënna, re'oye achani
re'oye sehuojën ba'iyë. Yequëcuani ai oijën conjën ba'iyë. Bacuani gu'aye ro'taye beoye
re'oye yo'ojën, ro coqueye beoye ba'iyë.
18 Yequëcuani je'o beojën ba'itoca, maibi bacuani re'oye se'ga yo'ojën ba'ijën, maibi te'e
ruiñe yo'ocua ruiñë.

4

La amistad con el mundo

1 ¿Mësacua jubë ba'icua yequëcua queaca ro'tajën sa'ñeña je'o bajën, sa'ñeña huaye'ne? Ro
mësacua gu'a ëase'e se'gare huëojën, mësacua recoyo bëinjën, sa'ñeña huaye ro'tayë.
2 Mësacua gu'a ëase'ere huëojën, gue ëase'ere baza cajën, yequëni huani senjoñë. Mësacua
yëse'ere ro'tajën, coye poremajën, sa'ñeña gu'aye cajën, je'o bayë. Mësacua yëse'ere Riusuni
senma'icua sëani, coye porema'iñë.
3 Ja'nrëbi, Riusuni sentoca, gu'aye ro'tajën sencuare sëani, Riusubi insima'iji.
4 ¡Mësacua yua Riusure ro jo'cani senjocua ba'iyë! Ñaca ro'tani ye'yejë'ën. Mësacuabi ro ën
yija ba'iyete zi'inni ba'iye yënica, Riusuni je'o bacua se'ga ba'iyë. Ro ën yija ba'iyete zi'inni
ba'iye yënica, Riusure ro jo'cani senjoñë mësacua.
5 Ja'nca yo'ojën ba'itoca, Riusu cocareba toyani jo'case'ere ro ro'tajën ba'iyë mësacua.
Ñaca toyani jo'cabi Riusu: "Mësacua yua gu'aye yo'oma'iñe caguë, yë'ë Espíritute mësacua
recoyona jo'cahuë yë'ë" cani jo'cabi. Ja'an cocare ro'tani ye'yejë'ën.
6 Ja'nrëbi, Riusubi maini quë'rë ai re'oye conni cuiraguë, yeque cocare maina toyani
jo'cabi: "Yë'ë se'gabi ta'yejeiye ëjaguë runza catoca, Riusubi gu'a güeji. Ta'yejeiye beoye
ba'iguë runza catoca, Riusubi ai re'oye conni cuiraji" toyani jo'cabi.
7 Ja'nca toyani jo'case'e sëani, mësacua yua ta'yejeiye beo hua'na ruinjën, Riusuni Jaë'ë
cajën, baguë yëye'ru yo'ojën ba'ijë'ën. Zupai huatibi mësacuare choitoca, baguëni güeye
sehuojë'ën. Ja'nca sehuotoca, zupaibi mësacuani huaji yëguë quëñëji.
8 Yureca, Riusuni zi'inni bojojën, baguë naconi te'e ba'ijë'ën. Ja'nca zi'inni ba'itoca,
Riusubi mësacuani ai bojoguë, mësacuani zi'inni baji. Mësacua yua gu'a jucha bacua sëani,
mësacua gu'a juchare gare jo'cani senjojë'ën. Mësacua yua gu'a bainna te'e zi'inni ba'iye
yëcua sëani, Riusuna te'e zi'iñe porema'iñë. Mësacua recoyo gu'aye ba'ise'ere gare tëno
güeseni, Riusu se'gana te'e zi'inni ba'ijë'ën.
9 Ja'nca ba'ijën, mësacua gu'a juchare ai sa'ntijën, Ai gu'aye yo'ohuë yë'ë cajën, jo'caye
beoye oijën ba'ijë'ën. Mësacua ja'anrë bojojën ba'ise'ere gu'a güejën, recoyo oi hua'na'ru
sa'ntijën ba'ijë'ën.

10 Ja'nca ba'ijën, Riusuna ti'anni, ta'yejeiye beo hua'na'ru ëñojën, Ai gu'aye yo'ohuë yë'ë
cajën, recoyo oijën ba'ijë'ën. Ba'ijënna, ja'nrëbi Riusubi mësacuare baguë ta'yejeiye concuare
re'huani baji.

No juzgar al hermano

11 Yureca, yë'ë gaje bain hua'na, mësacua yua sa'ñeña gu'aye cani toñe beoye ba'ijë'ën.
Mësacua bainre gu'aye cani tontoca, bacuani si'nseye catoca, mësacuabi yua Riusu cocareba
guanseni jo'case'ere ro gu'a güecua ëñoñë. Ja'nca ëñotoca, Riusu cocarebare ro achani, ro
yo'oyë. Bainre bënni senjoñe se'gare ro'tajën cayë mësacua.
12 Te'eguë se'gabi bainni bënni senjoñe ba'iji. Ja'anguë se'gabi baguë bainre tëani baye
ro'taguë, yequëcuani huesoni si'aye cuencuesi'quë'bi. Ja'nca sëani, ¿mësacua queaca ro'tajën,
mësacua bainre bënni senjoñe caye'ne? Riusu bënni senjoja'ñete caye porema'iñë mësacua.

Inseguridad del día de mañana

13 Yureca, mësacua ën cocare cacua, achani ye'yejë'ën: "Yure umuguse, miato, yua ja'an
huë'e jobona sañu. Sani, te'e tëcahuë ba'ijën, bonsere cojën, bonsere insijën, curire bëyoni
bañu" ja'anre catoca, yë'ë coca yihuoguëna, achani ye'yejë'ën.
14 Mësacua miato ba'ija'yete gare huesëyë. Ja'nca sëani, mësacua ba'iyete ro'tajën ba'ijë'ën.
Mësacua ba'iye yua picora'bërë se'ga'ru ba'iyë. Picora'bërë yuara huëni, ja'nrëbi te'e jëana
querëna sani huesëji.
15 Ja'anra'bërë'ru ba'icua sëani, ñaca cajën bañuni: "Riusubi contoca, maibi huajë hua'na
ba'ijën, mai yo'ore yo'oye poreyë" cajën bañuni mai.
16 Mësacua se'gare'ru huanoñe ba'icuabi yua ro mësacua ta'yejeiye ba'iyete ro'tajën,
mësacua bëyoni baja'yete bojojën cayë. Ja'nca catoca, ai gu'aye se'ga ba'iyë.
17 Re'oye yo'oye ye'yesi'cuabi re'oye yo'oma'itoca, ja'ancuabi gu'a jucha bayë.

5

Advertencias a los ricos

1 ¡Yureca, mësacua bonse ëjacua, yë'ë coca yihuoguëna, achani ye'yejë'ën! Mësacua yua ai
ja'siye ai bënni senjoja'ñete ro'tajën, ai sa'nti hua'na ruinjën, ai jëja recoyo oijën ba'ijë'ën.
2 Mësacua bonse ro a'ta bonsere bëyoni bajënna, yua gu'a bonse se'ga ruinji. Pu'ncani
si'ase'e se'ga ruinji. Mësacua re'o caña yua bu'juni si'aye se'ga ba'iji.
3 Mësacua zoa curi, mësacua plata curi, yua roquë neni si'ase'e se'ga'ru ba'iji. Ja'nca
ba'iguëna, mësacua bonse ro ëa ëñani base'ere ro'tani, mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere
masiyë. Riusubi ja'anre masi güeseguëna, mësacua toana uja'yete masijën ba'iyë. Yurera
mësacuabi ro yo'ohuë. Mësacua bonsere ro bëyoni bajënna, ën yija carajei umuguseña
ti'anguëna, huesoni si'aye se'ga ba'iji. Mësacua'ga Riusu bënni senjosi'cua ba'ija'cua'ë.
4 Yureca, mësacuare yo'o concua recoyo oiyete achajë'ën. Bacuabi mësacua zioñare
tëacaijënna, mësacuabi ro coquejën, bacuani te'e ruiñe ro'imaë'ë. Ja'nca ro'imatena, bacuabi
recoyo oijënna, mai ta'yejeiye Ëjaguë Riusu guënamë re'otore ba'iguëbi achani, mësacua
gu'aye yo'ojën coquese'ere masiji.
5 Yureca, si'a mësacua ën yija ba'i umuguseñabi mësacua me'najei bonsere carajeiye beoye
bajën, mësacua gu'a ëayete ro bojoreba bojojën ba'iyë. Ja'nca ba'ijën, toro hua'na aon anni
jujuye'ru ba'iyë. Jujuni tëjini, huaiye se'ga ba'iji bacuare. Riusu bënni senjoja'ñete cayë yë'ë.
6 Mësacua yua re'oye yo'ojën ba'icuare si'nseye cajën, bacuare huani senjoñe guansejën,
ai gu'aye yo'ohuë mësacua. Ja'nca gu'aye yo'ojënna, bacuabi mësacuani gu'aye sehuoye
poremaë'ë.

La paciencia y la oración

7 Yureca, yë'ë gaje bain hua'na, mai Ëjaguë in raija'yete ro'tajën, jo'caye beoye ëñajën ëjojën
ba'ijë'ën. Aon tëarën ti'añete ëjoye'ru ëñajën ëjojën ba'ijë'ën. Ocorën si'aguëna, aonre tëani
bojoñu cajën, jo'caye beoye ëjocua'ru ba'ijë'ën.
8 Mësacua yua ja'nca ëjoye'ru mai Ëjaguë in rai umugusere jo'caye beoye ëñajën ëjojën
ba'ijë'ën. Ja'an umuguse yuara te'e jëana ti'anja'ñeta'an ba'iguëna, mësacua jëja recoyo
re'huani, gu'aye ro'taye beoye ëñajën ëjojën ba'ijë'ën.
9 Yë'ë gaje bain hua'na, sa'ñeña gu'aye caye beoye ba'ijë'ën. Sa'ñeña gu'aye catoca,
Riusu bënni senjoñe se'ga ba'ija'guë'bi mësacuare. Ja'an Riusubi yurera maini ëñoja'ñeta'an
ba'iguëna, mësacua sa'ñeña gu'aye cayete jo'cajë'ën.
10 Yë'ë gaje bain hua'na, yequëcuabi a'ta huaitoca, mai Ëjaguëni jo'caye beoye si'a recoyo
ro'tajën, baguëni conjën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'iye ye'yeye yëtoca, Riusu ira bain raosi'cua
yo'ojën ba'ise'ere ro'tajë'ën. Bacua yua Riusu cocarebare quëani achojën, bainbi bacuani
je'o bajënna, ai ja'siye ai yo'ojën baë'ë.

11 Ai yo'ojën ba'icuata'an, Riusuni jo'caye beoye conza cajën, quë'rë bojojën, quë'rë jëja
recoyo re'huahuë. Ja'nca re'huajënna, maibi bacua bojoreba bojojën ba'iyete cayë. Riusu
ira conguë ba'isi'quë Job hue'eguëbi ja'nca'ru baquëña. Ja'nca ba'iguëna, Riusubi Jobni
re'oye yo'oye ro'taguë, ai ja'siye ai yo'oye cuencuesi'quëta'an, Jobni ai yëreba yëguë, baguëni
ai ta'yejeiye oiguë conguëña.
12 Yureca, yë'ë bain hua'na, ën cocare quë'rë ta'yejeiye achani ye'yejë'ën. Mësacua
coca quëayete yua te'e ruiñe masi güeseye yënica, Riusure gare cuencuemajën, coca masi
güesejën cajë'ën. Guënamë re'oto, yija re'oto, si'a re'oto, ja'anre'ga gare cuencuemajën,
mësacua cocare quëajën ba'ijë'ën. Ja'nca cuencuetoca, ai gu'aye cayë mësacua. Riusubi bënni
senjoma'ija'guë cajën, Jaë'ë caye yënica, Jaë'ë caye se'ga ba'ijë'ën. Bañë caye yënica, Bañë
caye se'ga ba'ijë'ën. Ro coqueye beoye te'e ruiñe cajë'ën. Ja'nca cajën, mësacua coca quëani
achojën ba'ijë'ën.
13 Yequërë mësacua jubë ba'icua yequëcuabi ai sa'ntijën ai yo'oma'iñe. Ai yo'ojën ba'itoca,
Riusuni ujaja'bë. Yequëcuabi recoyo bojojën ba'itoca, Riusuni bojojën gantaja'bë.
14 Yequëcuabi yequërë rauna ju'injën ba'itoca, mësacua jubë ëjacua, Riusu bainreba ëjacuare
choija'bë. Choijënna, bacuabi sani, bacuare ujacaijën, Mai Ëjaguëbi conja'guë cajën, hui'yabe
re'corëbi ju'inguëte so'onjën, ju'inguëte huachoye senjën ba'ija'bë.
15 Ja'nca senjën ba'icuabi Jesucristobi te'e ruiñe huachoye masiji cajën, Jesusni si'a
recoyo ro'tajën ba'itoca, Jesusbi ju'inguëte huachoji. Huachoguëna, huajë rani, gu'a jucha
yo'osi'quë ba'itoca, Riusubi huanë yeni, se'e ro'tama'iji.
16 Ja'nca sëani, mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere sa'ñeña quëajën, Gu'aye yo'ohuë yë'ë
cajën ba'ijë'ën. Riusubi huachoni mame re'huajë'ën cajën, sa'ñeña sencaijën ba'ijë'ën. Riusu
bainreba te'e ruin recoyo bacuabi Riusuni ujajënna, Riusubi ta'yejeiye ëñoguë sehuoguë
conji.
17 Riusu ira raosi'quë Elías hue'eguë, baguë ujaguë ba'ise'ere ro'tani ye'yejë'ën. Mai'ru
ba'iye te'e bainguë se'ga ba'iguëbi Riusuni si'a jëja ujaguë, Ocoye beoye ba'ija'guë caguë,
Riusuni senquëña. Ja'nca senguëna, samute tëcahuëan jobo gare ocoye beoye baquëña.
18 Ja'nrëbi, Riusuni se'e senguëna, se'e oco ca'niñe raoguëña Riusu. Raoguëna, se'e
ocoguëna, bain aonbi iraguëna, si'a hua'nabi tëani bareña.
19 Yureca, yë'ë gaje bain hua'na, mësacua jubë ba'icua yequëbi Riusu te'e ruiñe ba'i cocare
jo'cani, gu'a ma'ana saitoca, baguëte tinjajani rajë'ën. Riusu te'e ruiñe ba'i cocare baguëni
se'e quëani achoni conjë'ën.
20 Ja'nca quëani achoni conjënna, baguëbi gu'a jucha yo'oye gare jo'catoca, Riusu yua
baguëni gare bënni senjoma'iguëbi baguë re'o bainre re'huani baja'guë'bi. Si'a baguë gu'a
jucha yo'oguë ba'ise'ere senjoñe concua ruiñë mësacua. Ja'anre ro'tajën, mësacua bainre
ëñajën conjën ba'ijë'ën.

SAN PEDROBI
Ru'ru ba'i cocare toyani jo'cabi

Saludo

1 Yë'ë, Pedro hue'eguë, Jesucristore ta'yejeiye yo'o cuencuesi'quëbi mësacua si'acua Riusu
bainreba tinruanna saoni senjosi'cuana toyani, utire saoyë yë'ë. Mësacua Riusu huë'e
jobona ti'anja'cuata'an, mësacua yua rëño ñësebë se'ga ën yijare ba'ijën, Ponto, Galacia,
Capadocia, Asia, Bitinia, ja'an yijañare ba'ijën, Riusure yo'o conjën ba'icua'ë.
2 Taita Riusubi mësacuare cuencueni, baguë bainrebare re'huani, baguë Espíritute insini,
baguë yëyete yo'o güesebi. Ja'nca yo'o güeseguëna, Jesuscristo cayete achani, Jaë'ë cani,
baguë bain ruën'ë mësacua. Baguë yua mësacua gu'a jucha ro'ire junni, baguë ziere jañuni
tonni, mësacua recoyote mame tënoni, mësacuare tëani baguë sëani, baguë bain ruën'ë
mësacua. Ja'nca ruinsi'cua sëani, Riusubi mësacuani ai ta'yejeiye re'oye conni cuirani,
mësacuani ai bojo recoyo bacua ba'i güeseja'guë, cayë yë'ë.

Una vida de esperanza

3 Yureca, mai Ja'quë Riusu, mai Ëjaguë Jesucristo Taita, ja'anguëbi ai ta'yejeiyereba
Ëjaguëre sëani, ai ba'iye ai bojo coca cajën bañuni. Riusubi maini ai oire baguë, baguë
bainrebare maire re'huani, mame recoyo bacuare re'huani baji. Jesucristobi mai ro'ina
junni tonni go'ya raisi'quë sëani, maire baguë naconi si'arën ba'ija'cuare re'huani baji.
4 Baguë naconi si'arën ba'ija'yete cato, ai re'oyereba ba'ija'cua'ë mai. Baguë yua mai
ba'ija'rute re'huacaisi'quëbi mai ti'anja'ñete ëjoguëna, gare gu'aye beoye ba'i re'oto'ë. Gare
ñu'ñujeiñe beoye ba'i re'oto'ë. Gu'a re'oto'ru gare ruiñe beoye ba'ija'guë'bi.
5 Mësacua yua Jesucristoni si'a recoyo ro'tani ba'icua sëani, Riusubi ai ta'yejeiye yo'oguë,
mësacua ti'anja'ñete re'oye re'huaguë, ën yija ñu'ñujeirën tëca gare ënseye beoye mësacuani
baguë re'huacaisi jobona ti'an güeseja'guë'bi. Ja'anrën ti'anguëna, mësacua ta'yejeiye
ba'ija'yete te'e ruiñe ëñoni ti'an güeseja'guë'bi.
6 Ja'an ba'ija'yete bojo hua'na ro'tajën ba'icuata'an, rëño ñësebë se'ga ën yijare ba'ijën,
yequërë ai ja'siye ai yo'ojën ba'icuama'iñe.
7 Ai yo'ojën ba'ijënna, Riusubi mësacua recoyo ro'tayete masiguë, quë'rë jëja recoyo ba
hua'nare mësacuare re'huani baji. Zoa curi ëoyete ro'tani ye'yejë'ën. Ai re'oye ba'i curire
rutaye yëtoca, ba zoa curi gatare ai ja'suye ëoye bayë. Riusu'ga mësacua recoyo ro'tayete
ëñani, zoa curi ai ro'iye'ru quë'rë ai re'oye ba'iyë mësacua, caji. Ja'nca sëani, mësacuabi ai
ja'siye ai yo'ojënna, mësacuare quë'rë jëja recoyo ro'tajën bojocuare mësacuare re'huani baji.
Ja'nca re'huani baguë, Jesucristo ëñojei umuguse ti'anguëna, mësacua ta'yejeiye ba'iyete
bojoguë, si'aruanna quëani achoja'guë'bi: Yë'ë re'o bainrebare ëñani, yë'ë naconi te'e
bojojën ba'ijë'ën, cani achoja'ye ba'iji.
8 Mësacua yua Jesucristoni gare ëñamajën ba'isi'cuata'an, baguëni ai bojojën, ai yëreba
yëyë. Baguëni yure ëñama'icua'ga ba'ijën, baguëni si'a recoyo ro'tajën ba'iyë. Ja'nca ba'icuabi
mësacuabi ai ëama'iñereba recoyo bojoreba bojojën ba'icua'ë. Mai gare ro'tama'iñe tëca
quë'rë ai recoyo bojo hua'na ruinsi'cua ba'iyë mësacua.
9 Riusubi mësacua recoyo ro'tayete ëñani, mësacuani ai bojoguë tëani baja'guë'bi. Ja'an
ba'ija'yete ro'tajën, ai bojoreba bojo recoyo ba'iyë mësacua.
10 Riusubi ru'rureba mësacuare tëani baja'yete cani acho bi'raguë, baguë coca quëacuani
choa ma'carë quëabi. Quëaguëna, bacuabi ja'an tëani baja'yete quë'rë re'oye masiye yëjën,
Queaca'ne bacua gu'a juchare ro tënoni senjoñe ro'taguë'ne cajën baë'ë.
11 Riusu Espíritubi bacuani masi güeseguëna, Riusu cuencueni raoja'guëreba ba'iyete
ro'tajën, baguë junni tonja'ñe, baguë ta'yejeiye go'ya raija'yete ro'tajën, Ba Cristo raija'guë,
queaca'ne ba'ija'guëguë'ne, ro'tajën baë'ë bacua.
12 Ja'nca ro'tajën ba'ijënna, Riusubi bacuani, ru'rureba ba'isi'cuani ñaca masi güesebi.
Mësacuabi Cristo raija'yete quëani achojënna, mësacuare baguë bainre re'huaye se'gare
ro'tama'iji. Yë'ë bain yo'je ba'ija'cua bacuare re'huaja'ye, ja'anre'ga yo'oye ro'taguë
ti'anja'guë'bi quëabi. Mësacua yureña ba'icuare quëabi Riusu. Ja'nca quëani jo'casi'quëbi
yureña baguë bainre cuencueni, baguë Espíritute insini, mësacuani ai bojo güese cocare
quëani achocuare bacuare re'huani raobi. Yë'ë cuencueni raoja'guëte re'huani, mësacuani
tëani bajë'ën caguë, mësacuana raobi Riusu. Ja'nca ai ta'yejeiye bojo güese cocare maini
cani jo'caguëna, baguëre guënamë re'oto yo'o con hua'na'ga, Ja'an bojoja'yete quë'rë re'oye
masija'ma cajën ba'iyë.

Dios nos llama a una vida santa

13 Baguë tëani ba cocare mësacuani quëani achosi'quë sëani, ja'an se'gare ro'tajën, mësacua
ëñare bajën, Riusu yëye'ru tin yo'oye beoye gare ba'ijë'ën. Jesucristo yua ti'anja'ñeta'an
ba'iguëna, Riusubi baguë re'o bainrebare mësacuare caraye beoye re'huani, baguë ba'i
jobona ti'an güeseja'guë'bi. Ja'an ba'ija'yete si'a recoyo ro'tajën, gare jo'caye beoye ëñajën
ëjojën ba'ijë'ën.
14 Ja'nca ba'ijën, baguë cocare yureña te'e ruiñe achajën, zin hua'na Jaë'ë cajën yo'oye'ru
yo'ojën, mësacua ja'anrë gu'aye yo'ojën ba'ise'e, ja'anre gare se'e yo'oye beoye ba'ijë'ën.
Riusuni gare huesëjën ba'isi'cua sëani, ja'nca yo'ojën ba'nhuë mësacua.
15 Ja'nca yo'oye beoye ba'ijën, baguë choise'ere ro'tajë'ën. Gu'a jucha gare yo'oye beoye
ba'iguëbi mësacuare cuencueni choiguëna, mësacua'ga Riusu cuencuesi'cua ba'ijën, gare
gu'a jucha yo'oye beoye ba'ijë'ën. Si'a mësacua ba'i umuguseña baguë yëye se'gare yo'ojën
ba'ijë'ën.
16 Baguë coca toyani jo'case'ere ro'tani masijë'ën: "Yë'ë yua jucha beoguë sëani, mësacua'ga
gare jucha beo hua'na ba'ijë'ën" toyani jo'case'e ba'iji.
17 Mësacua yua baguë bain ba'icuabi baguëni ujajën, "Yë'ë Taita" cajën, baguë bënni
senjoja'ñete ro'tajën ba'ijë'ën. Mësacuabi gu'aye yo'otoca, Riusubi bënni senjoji. Si'a bainre
te'e ëñaguëbi mësacua gu'a juchare sehuoye senni achaja'guë'bi. Ga bainguë yo'oguë
ba'ise'ere ëñani, baguëte ro'ija'yete te'e ruiñe caji. Ja'nca sëani, mësacua yo'ojën ba'iyete
te'e ruiñe ëñare bajën, Riusu yëye se'gare te'e ruiñe yo'ojën, baguëni re'oye ro'tajën ba'ijë'ën,
mësacua yua baguë re'oto ti'anja'ñete ëjojën ba'i umuguseña.
18 Riusubi mësacuare tëani, baguë bainre re'huase'ere te'e ruiñe ro'tajën ba'ijë'ën. Mësacua
ira bain ba'isi'cua ro ro'tajën ye'yese'e'ru ro ro'tajën gu'aye yo'ojënna, Riusubi ai yo'oguë,
mësacuare tëani babi. Ja'an curi carajeiye naconi ro'ima'iguë, ai yo'obi.
19 Baguë Cristo zie jañuni tonse'ebi tëani, maire re'huani baji. Mai ira bain ba'isi'cuabi re'o
jo'ya hua'guë si'si beoguëte inni, bacua gu'a jucha ro'ire insijënna, Riusu'ga mai gu'a jucha
ro'ire Cristo ziere jañuni ton güesebi. Baguë ai yo'oguë tëani bayete ro'tato, maibi cuencueye
gare porema'iñë.
20 Riusu ën re'oto re'huani jo'casirën quë'rë ja'anrë Cristote cuencueni raoye jo'case'e
baji'i. Ja'nca ba'iguëbi yureña se'ga Cristo raiyete mësacuani masi güesebi. Ën yija carajeirën
yureca ti'an bi'raguëna, mësacuani yua quëabi, mësacua si'a recoyo ro'taye poreyete.
21 Quëaguëna, mësacuabi Jesucristore masijën, Riusuni si'a recoyo ro'tani ba'iyë. Jesu-
cristobi junni tonguëna, Riusubi baguëni go'ya rai güesebi. Ja'nca go'ya raisi'quëbi se'e
guënamë re'otona go'ini gare carajeiye beoye si'arën ta'yejeiye ba'iye huajëguë ba'iji.
Ba'iguëna, mësacua'ga baguëni si'a recoyo ro'tajën, baguë naconi carajeiye beoye ba'ija'yete
ai masireba masijën, ja'anre ëñajën ëjojën ba'iyë mësacua.
22 Mësacuabi baguë te'e ruiñe ba'i cocare achani yo'ocuare sëani, Riusubi mësacua recoyore
mame tënoni re'huabi. Ja'nca mame re'huasi'cuabi Riusu bainreba si'acuani ai bojojën
conjën ba'iyë. Ja'nca conjën ba'icuabi bacuani quë'rë ai ba'iye te'e ruiñe recoyo ai yëreba
yëye ro'tajën ba'ijë'ën.
23 Ja'nca ro'tajën ba'ijën, mësacua mame recoyo tënoni re'huase'ere te'e ruiñe ro'tajën
ba'ijë'ën. Gare carajeiye beoye ba'icua re'huasi'cua ba'iyë mësacua. Baguë naconi si'arën
ba'icuare mësacuare re'huani baji baguë. Baguë cocarebare mësacuani quëani achoguëna,
mësacuabi si'a recoyo ro'tahuë. Ja'nca ro'tacuabi gare carajeiye beoye si'arën ba'ija'cua'ë.
Baguë ta'yejeiye ba'i coca'ga gare carajeiye beoye ba'iji.
24 Ën coca cani jo'case'ere ro'tajë'ën:
Si'a ën yija bainbi, Ai ta'yejeiye ba'icua ruñu cajën ba'icuata'an, te'e jëana carajeija'cua se'ga
ba'iyë.
Jo'ya coro sahua carajeiye'ru ba'iyë.
Re'o corobi jorini, ja'anse'e ënsë güeanni junni reaji.
Ba sahua'ga ja'anse'e carajeiji.
Bain hua'na'ga güina'ru ba'iye carajeiyë.
25 Carajeicuata'an, Riusu te'e ruiñe ba'i cocare ro'tato, quë'rë ta'yejeiye ba'iji.
Gare carajeiye beoye ba'iji, cani jo'case'e ba'iji.
Ja'an cocare ëñato, Riusu bainrebare tëani baja'guë'bi caji. Ja'ansi cocarebare mësacuana
quëani acho güesebi Riusu.

2

1 Riusubi mësacuare ja'nca tëani baguëna, yequëcuani gu'aye yo'oye gare jo'cani se'e
yo'oma'ijë'ën. Mësacuabi yequëcuani gare coquemajën ba'ijë'ën. Yequëcua ba'iyete ëa achaye
beoye ba'ijë'ën. Mësacua'ru quë'rë re'oye ba'iye ëñotoca, bacuare bëinma'ijë'ën.

2 Ja'nca bëinma'icuabi Riusu yëyete si'a jëja ye'yejën ba'ijë'ën. Baguë yo'ore caguëna, ya'jaye
beoye si'a jëja yo'ojën, Cristoni quë'rë si'a jëja recoyo ro'tajën ba'ijë'ën. Baguë bain quë'rë
re'o bain ruñu cajën, baguë cocarebare masiyereba masiye ye'yejën ba'ijë'ën, zin hua'guë
chuchu ëaye'ru.
3 Cristobi mësacuani recoyo ai re'oye huano güeseguëna, ja'nca yo'ojën ba'ijë'ën.

Cristo, la piedra viva

4-5 Ja'nca ba'ijën, Cristo naconi recoyo te'e zi'inni ba'ijë'ën. Baguë yëye'ru mësacuani recoyo
huajë hua'na ba'i güeseji. Baguë ba'iye'ru jëja recoyo bacua runni ba'ijë'ën. Baguë ba'iyete
ye'yeni ja'nrëbi yequëcuani Cristo yëyete masi güeseni, baguë ba'iye'ru ba'iye ye'yojë'ën.
Baguë yo'ore conjën baguëni ujajën, baguë yua ai ta'yejeiye ba'iguëre sëani, baguëre re'oye
ëñajën baguë ta'yejeiye ba'iyete yequëcuani masi güeseni, Mësacua yua baguëni recoyo te'e
zi'inni ba'ijën, sa'ñeña recoyo zi'inni, baguëni ai bojojën ba'ijë'ën. Cristobi maire ja'nca
re'huani baye yëguëreta'an, yequëcuabi baguëte gu'a güeni jo'cajën, Riusubi baguëre rao-
maji'i cajën ba'iyë. Ja'nca cajën ba'icuata'an, Riusubi baguëte te'e ruiñe cuencueni, maina
raoguë, baguëte cabi: Yë'ë ta'yejeiyereba ba'iguëte ai yëreba yëguë, baguëte mësacuana
saohuë yë'ë, cabi Riusu.
6 Baguë cocare ja'nca cani jo'case'e ba'iji:
Yureca yë'ë bain judío jubë ba'icuare mame re'huani baza caji.
Yë'ë ta'yejeiyereba ba'iguëte, yë'ë ai yësi'quëre cuencueni, bacua Ëjaguëre re'huahuë yë'ë
caji.
Re'huani jo'caguëna, baguëni si'a recoyo ro'tacua, ja'ancuabi yë'ë bënni senjoja'ñete jëani,
yë'ë bainreba ba'ijën, gare carajeiye beoye ba'ija'cua'ë, cani jo'case'e ba'iji.
7 Ja'nca sëani, mësacua yua baguëni si'a recoyo ro'tajën, mësacua ta'yejeiyereba Ëjaguë ai
yësi'quëni bajën bojoyë. Yequëcuabi baguëni recoyo ro'taye gu'a güejënna, Riusubi bacuare
ro'taguë, ñaca toyani jo'ca güesebi:
Judío bain ëjacua Riusu bainre ye'yojën ba'icuabi Riusu cuencueni raoja'guëre gu'a güeni
jo'caja'cuata'an, Riusubi baguë bain quë'rë ta'yejeiye Ëjaguëre re'huaja'guë'bi, toyani
jo'case'e ba'iji.
8 Yequëru'ga ñaca quëani achoji:
Riusu cuencuesi Ëjaguëre ëñani, baguëre güejën jo'caja'cua'ë.
Ja'nca jo'cajënna, Riusubi baguë bain ba'iye bacuare ënseja'guë'bi, cani jo'case'e ba'iji.
Bacua cuencuese'e'ru yo'ojën, Riusu cocare ro achajën cue'yocuare sëani, Riusubi baguë
yo'oja'ye cuencuese'e'ru baguë bain ba'iye bacuare ënseji.
9 Bacuare ënseye'ru mësacuare gare ënsema'iji Riusu. Baguë bainreba ai yësi'cuare mësacuare
cuencueni re'huabi. Gu'aye yo'oye ba'icuare re'huamaji'i. Baguë yëye'ru yo'ojën ba'icuare
re'huani baji. Baguë bain recoyo tënosi'cua ba'ijën, baguë naconi ta'yejeiye ba'icua te'e
ba'ijën, baguë ujayete cuencuesi'cua ba'iyë. Ja'nca ba'icuabi baguë ta'yejeiye yo'ore, mame
recoyo re'huase'ere, ja'are quëani achoye bayë mësacua. Mësacua yua zijei re'otore ro
ro'tajën, rënni ganojën, gu'aye yo'ojënna, baguë mia re'otona mësacuani ti'an güesebi Riusu.
Ti'an güeseni, baguë bënni senjoja'ñete jëajënna, baguë bainrebare re'huani, baguë naconi
carajeiye beoye ba'i güesebi Riusu. Ja'anre quëani achoye bayë mësacua.
10 Mësacua ja'anrë ba'ise'ere cato, gu'a bain se'ga ba'ijën, güejën senjosi'cua ba'ijën
ba'nhuë. Ba'isi'cuareta'an, yuara Riusu bainreba re'huasi'cua ba'iyë. Mësacua ja'anrë
ba'ise'ere cato, bainbi mësacuani oire baye beoye ba'isi'cuata'an, yureca Riusubi mësacuani
oire baguë conji.

Vivan para servir a Dios

11 Yureca, yë'ë bain ai yësi'cua, mësacuani si'a jëja yihuoguë quëayë yë'ë. Mësacua yua Riusu
bainrebabi ën yijare rëño ñësebë se'ga ba'ijën, ro ën yija bain ëa ëñajën yo'oye'ru gare gu'aye
yo'oye beoye ba'ijë'ën. Zupai huatibi jo'caye beoye ja'anna choiguë, Riusu bain ba'iye ënseza
caguë, si'a gu'ayete mësacuani ro'ta güeseye yëji.
12 Ja'nca yëguëna, Riusuni huesëcuabi mësacuare ëñajënna, yequëcuani jo'caye beoye re'oye
yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'ojën ba'ijënna, gu'a bainbi mësacua re'oye yo'ojën ba'iyete ëñani,
mësacuani gu'aye catoca, yequërë mame recoyo re'hua güeseni, Riusu ëñojei umuguse
ti'anguëna, Riusu ta'yejeiye ba'iyete bojojën, yequërë re'oye cani achojën ba'ima'iñe.
13 Mësacua yureca mai Ëjaguëni yo'o conjën, re'oye yo'ocua ba'ijën, bain ëjacua si'acuani
Jaë'ë cajën, bacua cayete te'e ruiñe achani yo'ojën ba'ijë'ën. Bain ta'yejeiyereba ëjaguëbi
guanseguëna,
14 baguë yo'je cuencuesi ëjacua'ga guansejënna, mësacua te'e ruiñe achani, bacua cayete
re'oye yo'ojën ba'ijë'ën. Baguë yo'je ëjacuare cuencueguë, Gu'aye yo'ocuani bënni senjojën,
re'oye yo'ocuare re'oye cajën ba'ijë'ën caguë cuencueji baguë.

15 Ja'nca cuencuesi'cuani achani, te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'ojën, Riusu
yëye'ru yo'ojënna, yequëcuabi gu'aye yo'ojën, mësacua ba'iyete ro gu'aye caye yëtoca, mësacua
gu'ayete ro'tani caye gare porema'iñë bacua.
16 Ja'nca re'oye yo'ojën, bojojën ba'ijën, Riusu etojeisi'cua sëani, mësacua yëye se'ga yo'ojën
ba'ijë'ën. Ja'nca ba'icuabi bainni coqueye beoye gare gu'aye yo'omajën ba'ijë'ën. Riusu yëye
se'gare yo'ojën, baguë yo'ore re'oye yo'o conjën ba'ijë'ën.
17 Si'a bainre re'oye ëñajën bojojën ba'ijë'ën. Riusu bainreba naconi recoyo te'e zi'inni
ba'ijën, bacuani ai yëjën ba'ijë'ën. Riusuni si'a recoyo gugurini rëinjën, re'oye ëñajën
ba'ijë'ën. Bain ta'yejeiye ëjaguëre'ga re'oye ëñajën bojojën ba'ijë'ën.

El ejemplo del sufrimiento de Cristo

18 Mësacuabi yequëcuani bacua huë'e yo'o conjën ba'ijën, mësacua ëjacuabi yo'o guansejënna,
re'oye achajën, re'oyereba yo'ojën ba'ijë'ën. Re'o bain ëjacua se'gare re'oye contoca, gu'aji.
Gu'a ëjacua, mësacuani ai je'o bajën guansecua, ja'ancuare'ga re'oye yo'o conjën ba'ijë'ën.
19 Gu'aye yo'ocuabi mësacua re'oye yo'ocuani ai ja'siye huaijën ba'icuata'an, Riusu ëñañete
ro'tajën ba'ijë'ën. Mësacua ai yo'oyete masiguëbi mësacuani ai re'oye ëñaji.
20 Mësacua ëjaguëbi mësacua gu'aye yo'ose'e ro'ire huaitoca, Riusubi mësacuare bojoma'iji.
Mësacua ëjaguëbi mësacua re'oye yo'ocuani huaitoca, mësacuabi jëja bajën huai güesejën
ba'itoca, Riusubi mësacuare ai ba'iye ai bojoji.
21 Riusu cuencuese'ere ro'tajë'ën. Yequëcuabi mësacua re'oye yo'ocuani je'o bajënna,
mësacua ai ja'siye ai yo'oye cuencuesi'cua'ë. Cristobi mësacua ro'ire ai ja'siye ai yo'oguë
ba'isi'quë sëani, baguë ai yo'oguë ba'ise'ere ro'tani, jëja bajën, ai ja'siye ai yo'ojën ba'ijë'ën.
22 Mai Ëjaguëbi gare gu'aye yo'oye beoguë'bi baji'i. Gare coqueye beoye ba'iguëbi baji'i.
23 Yequëcuabi baguëte ai gu'aye cacuareta'an, baguëbi go'iye gu'aye camaji'i. Yequëcuabi
baguëni si'nsecuareta'an, baguëbi si'nsejei cocare caye beoye baji'i. Ja'nca yo'oma'iguëbi
Taita Riusuni si'a recoyo ro'taguë, Taita Riusu yëye se'gare yo'oye ro'tabi. Riusu se'gabi
bainni bënni senjoñe masiguëbi yë'ëre'ga re'oye coñe poreji caguë baji'i Cristo.
24 Baguë yo'oguë ba'ise'ere cato, mai gu'a jucha ro'ire crusu sa'cahuëna huani senjo
güesebi. Yë'ë se'gabi bain bënni senjoja'ñe ro'ire si'nse güeseguë ba'ija'guë'ë yë'ë caguë,
gu'a bainguë ju'iñe'ru junni tonbi baguë. Ja'nca junni tonguëna, maibi yureca gu'a jucha
yo'oye gare jo'cani, Riusu yëye'ru re'oye yo'ojën ba'icua ruiñe poreyë. Baguë ai ja'siye
ai yo'osi'quëre sëani, si'a recoyo ro'tajën, mame recoyo re'huasi'cua ba'ijë'ën. Riusubi
mësacuani gare bënni senjoñe beoye ba'ija'guë'bi.
25 Mësacuabi ja'anrë yo'ojën ba'ise'ere ro'tato, mësacuabi Riusu yëyete yo'omajën, baguëte
ro jo'cani senjojën ba'nhuë. Oveja zin cue'yoni oveja jubëte jo'cani senjoñe'ru yo'ojën
ba'nhuë mësacua. Ja'nca yo'ojën ba'isi'cuata'an, yureca mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere
gare jo'cani, Cristona bonëni, baguëni recoyo te'e zi'inni ba'iyë. Zi'inni ba'ijënna, baguëbi
mësacua recoyo ba'iyete cuirani, jo'ya ëjaguë cuiraye'ru cuirani conreba conguë ba'iji
mësacuare.

3

Cómo deben vivir los casados

1-2 Yureca, mësacua romi hua'na, mësacua ënjëbi guanseguëna, te'e ruiñe achani Jaë'ë
cajën, re'oye yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'otoca, baguë yua Cristoni recoyo ro'taza cama'iguë
ba'itoca, bago re'oye yo'ogo, Cristoni si'a recoyo yo'o congo ba'igona, baguë yequërë bago
re'oye ba'iyete ëñani, Cristoni si'a recoyo ro'taza cama'iguë. Baguëni Cristo cocare cama'igo
ba'igoreta'an, bago ujayete, bago Riusuni recoyo bojoyete ëñani, bago gu'aye yo'oma'iñete
masini, baguë'ga yequërë Cristoni si'a recoyo ro'tani ba'ima'iguë.
3 Mësacua romi hua'na ja'nca yo'ojën ba'icua sëani, Re'o hua'go'ru ëñoza cajën, ro ëmëje'en
se'ga re'oye re'huaye ro'tama'ijë'ën. Rañabare re'oye ye'ani re'oye gueoñe, zoa curi go'sijei
ma'carëanre reoye, re'o mare ñeoni ñeñe, ai ro'i cañare ju'iye, ja'anbi re'o hua'na ëñoñe
ro'tama'ijë'ën, besa carajeija'ye sëani.
4 Re'o hua'na ëñoñe yënica, re'o recoyo ba'i hua'na re'huani, Riusu yëye se'gare re'oye
yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'ojën ba'itoca, Riusubi mësacuani ai re'oye ëñani, mësacuani ai
bojoguë caji: Ëmëje'en se'ga go'sijeiye ba'igo'ru quë'rë ai ba'iye ai re'o hua'go ba'iyë më'ë,
caji.
5 Mai ira romi hua'na Riusuni Jaë'ë cajën ba'isi'cua'ga ja'nca yo'ojën bateña. Ai re'o recoyo
re'huasi'cuabi bacua ënjëni re'oye ëñajën, baguë guansese'ere achani te'e ruiñe yo'ojën
bateña.
6 Mai ira baingo ba'isi'co Sara hue'ego ba'isi'cobi ja'nca yo'ogoña. Bago ënjë Abrahamni
sehuoto, baguëni "Yë'ë ëjaguë" cago bacoña. Mësacua'ga yureña bago ba'ise'e'ru Riusu bain

ba'icua'ë, bago yo'ogo ba'ise'e'ru re'oye yo'ojën ba'itoca. Ja'nca ba'ijën, ai recoyo huaji yëjën
ba'icuata'an, bojo recoyo re'huani re'oye yo'ojën ba'ijë'ën.
7 Mëscua ëmëcua'ga rënjo hua'gore re'oye ëñajën, bago ba'iyete re'oye ro'tajën ba'ijë'ën.
Mësacua rënjo hua'go naconi Cristoni recoyo te'e zi'inni ba'icua sëani, mësacua jëja baye'ru
ta'yejeiye jëja bama'igote ro'tajë'ën. Riusubi mame recoyo re'huaguë, mësacua rënjo hua'go
naconi te'e re'huasi'quë sëani, baguë carajeiye beoye insija'yete bago naconi te'e coni
baja'cua ba'iyë. Ja'nca sëani, mësacua rënjo hua'go naconi Riusuni te'e bojojën ujajën
ba'ija'bë caguë, mësacua rënjo hua'go naconi ya'jaye beoye re'oye conjën ba'ijë'ën.

Los que sufren por hacer el bien

8 Yureca, mësacua si'acua yë'ë yihuo cocare te'e ruiñe achajë'ën. Mësacuabi Riusuni recoyo
te'e conjën, recoyo te'e zi'inni ba'ijën, te'e yo'o conjën, sa'ñeña ai oire bajën, sa'ñeña ai yëjën,
yequëcua ba'iye'ru quë'rë yo'je ba hua'na'ru ëñojën, re'oye yo'ojën ba'ijë'ën.
9 Yequëcuabi mësacuani gu'aye yo'otoca, bacuani güinajeiñe gu'aye yo'oma'ijë'ën.
Mësacuare gu'aye catoca, bacuare güinajeiñe gu'aye cama'ijë'ën. Ja'nca yo'oma'icuabi
bacuare re'oye cajën, Riusu re'oye yo'oyete bacuare ujajë'ën. Mësacua yua Riusu carajeiye
beoye insija'yete coni baja'cua sëani, bacuani re'oye yo'ojën ba'ijë'ën.
10 Riusu coca toyani jo'case'e'ru caguëna, ja'nca re'oye yo'ojën ba'ijë'ën.
Si'a mësacua ba'i umuguseña bojojën, huajë hua'na ba'iye yëtoca, gu'a cocare coqueye beoye
ba'ijën, ja'anre yequëcuani gare caye beoye ba'ijë'ën.
11 Gu'aye yo'oyete gare jo'cani senjojën, re'oye se'gare yo'ojën ba'ijë'ën.
Si'a jëja recoyo re'huaye ro'tajën, yequëcua naconi bojojën ba'iye se'gare ro'tajën ba'ijë'ën
caji.
12 Ën cocare'ga mësacua masiyë:
Riusubi si'a bain re'oye yo'ocuare ëñaguë, baguë yëyete yo'ojënna, bacuare re'oye conni
cuiraye ro'taji.
Bacuabi ujajënna, bacuani te'e ruiñe sehuoye ro'taji.
Gu'aye yo'ocuare'ga ëñaguë, baguë bënni senjoja'ñete re'huaye ro'taji, caji Riusu coca.
13 Ja'nca sëani, mësacua yua Riusu yëye'ru re'oye yo'oye ro'tajën ba'itoca, mësacuani gu'aye
yo'oye yëcuabi mësacuani ñu'ñujei güeseye gare porema'iñë.
14 Mësacua Cristo bain re'oye yo'ocua ba'ijënna, yequëcuabi ja'an ro'ina mësacuani ai yo'o
güesetoca, bojo recoyo se'ga ba'ijë'ën. Riusubi mësacuani ai re'oye conja'guë'bi. Ja'nca sëani,
bacuabi mësacuani je'o batoca, gare huaji yëye beoye ba'ijën, sa'nti recoyo re'huamajën
ba'ijë'ën.
15 Ja'nca ba'icuabi Cristo naconi recoyo te'e zi'inni ba'ijën, baguëni "Yë'ë Ëjaguëreba'ë
më'ë" cajën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'ijënna, yequëcua, bain ëjacuabi mësacua Cristo bain ba'iyete
senni achajën, Te'e ruiñe sehuojë'ën guansetoca, mësacua yua te'e ruiñe ye'yesi'cua ba'ijën,
si'aye re'oye cani achojë'ën. Ja'nca cani achojën, bacuani re'oye ëñajën, bacua ta'yejeiye
ba'iyete re'oye ro'tajën cani achojë'ën.
16 Ja'nca cani achojën, mësacua ba'iyete ro'tajën, Gu'aye yo'osi'quë ba'ima'iguë'ë yë'ë
cajën, te'e ruiñe ro'tajën ba'ijë'ën. Gu'aye yo'oma'icua ba'ijënna, yequëcuabi mësacuani gu'aye
yo'otoca, mësacua Cristo bain ba'iyete gu'aye catoca, ja'ansi'cuabi yua bacua gu'aye ro'tajën
ba'iyete masini, ro yo'ojën, ro gatini sai ëaye ba'iyë.
17 Ñaca'ga ro'tajën ba'ijë'ën. Yequëcuabi mësacua gu'aye yo'ose'e ro'ina si'nsetoca, Riusubi
mësacua gu'aye yo'ose'ere ëñani bojoma'iji. Yequëcuabi mësacua re'oye yo'ose'e ro'ina
si'nsetoca, Riusubi ja'anre yëtoca, Riusubi mësacua re'oye yo'ose'ere ëñani bojoji.
18 Cristo ai yo'oguë ba'ise'ere bojoguë sëani, mësacua ai yo'oye'ga bojoji Riusu. Si'a mai
gu'a jucha yo'ojën ba'ise'e ro'ina junni tonbi. Re'o hua'guë ba'iguëta'an, mai hua'na gu'a
hua'na ba'icuare Riusu re'o bainre re'huaye ro'taguë, mai ro'ina junni tonbi. Bainguë
runni, ja'nrëbi baguëte huani senjojënna, Riusu Espíritubi ta'yejeiye conguëna, go'ya raji'i
baguë.
19 Ja'nca go'ya raisi'quëbi gu'a bain ba'isi'cua bacuare re'huaruna sani, zijei re'oto
zemosi'cua ba'ijënna, baguë ta'yejeiye go'ya raise'ere cani achobi Jesús.
20 Gu'a bain ba'isi'cua bacua recoñoa baë'ë. Riusu cocare ro'taye gu'a güecua baë'ë. Taita
Noebi ja'an yogute yo'oguë, Riusu cocare quëani achoguëna, achaye güereña. Riusubi bacua
achani yo'oyete ai zoe ba'irën ëjoni jëhuaguëna, Riusu ën yija ñu'ñujeija'ñete achaye güereña.
Ja'nca achaye güejënna, ocho baincua Noé bain se'gabi Riusu ñu'ñujeija'ñete si'a recoyo
ro'tajënna, Riusubi bacuare tëani, yogu sa'nahuëna guaoni, huajë hua'nare huahuoguëña.
21 Mësacuare'ga güina'ru tëani baji Riusu. Tëani baguëna, mësacua yua ocona bautiza
güesejën, Noé bain tëani base'e'ru Riusubi yë'ëre'ga güina'ru tëani baji cajën, yureña bainni
masi güeseyë. Gare carajeiye beocua ba'ijën, ro ëmëje'en se'gare ocobi tëno güesema'iñë
mësacua. Riusuni senni achajën, Yë'ë gu'a juchare saoni senjoguë mame recoyo ba'iguëte

re'huajë'ën cajën, Riusuni señë mësacua. Ja'nca senni achajënna, mësacua gu'a juchare saoni senjoni, Mësacuare tëani baza caguë, junni tonni go'ya raji'i.
22 Ja'nca go'ya raisi'quëbi Riusu ba'i re'otona ti'anni, baguë jëja ca'ncona ti'anni bëani ba'iji. Ja'nca ba'iguëbi guënamë re'oto yo'o con hua'na, si'a guënamë re'oto ëjacua, huati hua'i si'acua, ja'ancua ba'iye'ru quë'rë ta'yejeiye Ëjaguëbi guanseguëna, bacuabi Jaë'ë cajën, baguëna gugurini rëanjën ba'iyë.

4

Sirvir según los dones recibidos de Dios

1 Yureca Cristobi bainguë runni ai yo'osi'quë sëani, mësacua'ga Riusu yëyete yo'ojën bañuni cajën, baguë ai yo'oguë ba'ise'e'ru ai yo'ojën ba'itoca, ja'anre ro jo'cani gatima'ijë'ën. Mësacuabi ai yo'ojën ba'itoca, quë'rë jëja recoyo re'huani gu'a jucha yo'oma'isi'cua ruiñë mësacua.
2 Ja'nca ruinjën, mësacua ën yija ba'i umuguseñabi gare gu'aye yo'o ëaye beoye ba'ijën, Riusu yëye se'gare yo'ojën ba'iyë.
3 Ja'nca ba'ijën, mësacua ja'anrë yo'ojën ba'ise'e, Riusure huesëcua yo'oye'ru yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani senjojë'ën. Bacua gu'aye yo'oyete cato, ro a'ta gu'aye yo'ojën, bacua gu'a ga'nihuë naconi sa'ñeña yahue bani a'ta yo'ojën, jo'caye beoye güebejën, bacua gu'a gajecua naconi gue güihuara bojojën ro rënni ganojën, bacua huacha riusu hua'ire bojoñu cajën, ro bacua yëse'ere gu'aye yo'o ëaye ro'tayë. Ja'nca yo'ojënna, Riusubi ëñani bëinji.
4 Mësacuaca ja'anre yo'oye gare jo'cani senjosi'cua ba'ijën, bacuabi Gue ëase'e yo'oye conjë'ën, mësacuani choijënna, mësacuabi conma'iñë. Mësacuabi conma'iñe sehuojënna, bacuabi gue ro'taye beoye achajën, mësacuare gu'aye ca bi'rayë.
5 Ja'nca yureña cajën ba'icuata'an, Riusu ëñojei umuguse te'e jëana ti'anja'ñe ba'iguëna, bacuabi ai yo'ojën ba'ija'cua'ë. Riusubi bacua gu'aye yo'ojën ba'ise'e si'ayete bacuani ro'ta güeseni, bacuare bënni senjoja'ñete cani jo'caja'guë'bi. Huajë hua'na, ju'insi hua'na, si'a hua'nani güina'ru cani jo'caja'guë'bi.
6 Yureña ju'insi hua'na yua bacua huajëjën ba'isirënbi Riusu cocarebare achani masihuë. Ja'nca masijën, si'a bain junni huesëye cuencuesi'cua ba'icuata'an, Riusu naconi si'arën ba'iyete ro'taye porejën ba'nhuë.
7 Yureca ën yija carajeirën te'e jëana ti'anja'ñeta'an ba'iye sëani, mësacua yua te'e ruiñe ro'tajën, Riusu yëyete si'a jëja yo'ojën, Riusuni ujajën ba'ijë'ën.
8 Ru'rureba, sa'ñeña ai oire bajën, sa'ñeña conjën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'itoca, yequëcua gu'aye yo'ojën ba'iyete ta'yejeiye ro'tamajën ba'iyë.
9 Yequëcua yua tinrubi raijënna, bacuani gare güeye beoye mësacua huë'ena choini cuirajën ba'ijë'ën.
10 Riusubi mësacua jubë ba'icuare ëñani, ga bainguëni baguë ta'yejeiye yo'ore tin yo'o güeseguëna, mësacua ta'yejeiye yo'ore te'e ruiñe yo'ojën, sa'ñeña conjën, Riusuni yo'o concuare quë'rë re'oye re'huajën ba'ijë'ën. Ja'nca re'huajën ba'icuabi Riusu ta'yejeiye yo'ore tin yo'ore conjën, baguë bainni bojo güesejën, re'oye conjën ba'iyë.
11 Ja'nca tin yo'o conjën, yequëcuabi Riusu cocarebare te'e ruiñe cani achojën, baguë yëye'ru re'oye yihuojën, masi güesejën ba'iyë. Yequëcuabi Riusu bain jubë ba'icuani re'oye yo'o conjën, Riusubi coñe porecuare maire re'huaguëna, maibi bainre ta'yejeiye conjën ba'iyë. Ja'nca tin yo'o conjën, Riusu ta'yejeiye yo'ore yo'ojën, mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Jesucristo yo'o güeseyete concua sëani, baguë ta'yejeiye Ëjaguë ba'iyete cani achojën, baguëni caraye beoye bojojën bañuni. Amén.

Sufrir como cristianos

12 Yureca, yë'ë bain ai yësi'cua, mësacuabi ai ja'siye ai yo'ojën banica, gare huaji yëye beoye ba'ijë'ën. Gare sa'ntiye beoye ba'ijë'ën. Riusu re'huani jo'case'e sëani, Riusubi Yë'ë bainre quë'rë re'o concuare re'huaza caguë, maini ai yo'o güeseji. Zoa curi rutayete ro'tani ye'yejë'ën. Rutaye yëtoca, gatare ai ja'suye ëoni, go'chani, hui'ya sëohuëanre senjoni ëñato ai re'o zoa curi se'ga bëaji. Re'o zoa curibi ai ro'iguëna, Riusubi mësacua ba'iyete ëñani caji: Zoa curi re'oye'ru yë'ë bainbi quë'rë ta'yejeiye ai re'o hua'na'ë caguë, mësacuani ai yo'o güeseji.
13 Ja'nca ai yo'o güesetoca, sa'ntiye beoye ba'ijën, Cristo ai yo'oguë ba'ise'ere ro'tajën, bojo recoyo re'huani, baguë in raija'yete ro'tajë'ën. Cristo ai yo'oguë ba'ise'e'ru ai yo'ojën ba'icuabi baguë naconi guënamë re'otona carajeiye beoye ba'ija'cua'ë mai cajën, ai bojoreba bojojën ba'ijë'ën.
14 Yequëcuabi Cristo bain ba'iyete mësacuare ëñajën, gu'a cocare mësacuare jayajën catoca, Riusu re'oye ëñaguë coñete masijë'ën. Ja'nca re'oye conguëbi baguë Espíritute mësacuana insiguë, baguë naconi ta'yejeiye bojojën ba'iyete maini masi güeseji Riusu, mai hua'na yua

baguë bainreba cuencuesi'cuare sëani. Maini gu'aye cacuabi Cristore'ga gu'aye cajënna, mai hua'na yua Cristore re'oye ro'tajën, baguë ta'yejeiye ba'iyete quëani achojën ba'ijë'ën.
15 Ja'nca ai yo'ojën banica, gu'a bainre bënni senjoñe'ru bënni senjo güesema'ijë'ën. Bainre huani senjoñe, bonsere jiañe, yequëcuani gu'aye yo'oye, ro hui'ya guanseye, gu'a bainbi ja'anre yo'ojënna, ëja bainbi bënni senjoñë. Mësacua'ga ja'nca bënni senjo güesema'ijë'ën.
16 Ja'nca ai yo'oye beoye ba'ijën, Cristo bain ba'iye ja'an ro'ina ai yo'ojën bani'ga, sa'ntiye beoye ba'ijë'ën. Yequëcuabi mësacuani je'o baye yo'otoca, gare gati ëaye yo'omajën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'icuabi si'a jëja cani achojë'ën: Aito. Yë'ë yua Cristo bainguë'ë. Yë'ë ta'yejeiyereba Ëjaguë'bi ba'iji. Riusubi baguëte raoguëna, yë'ëre tëani baji, cani achojën ba'ijë'ën.
17 Ja'nca ba'ijën, gu'a bainre bënni senjoja'ñe te'e jëana ti'anja'ñeta'an ba'iji ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'nca ti'anguëna, Riusubi ru'ru baguë bainni ai yo'o güeseguë, mai gu'a juchare maini masi güeseji. Maibi ja'nca ai yo'ojën ba'itoca, gu'a bain Cristoni recoyo ro'taye güecuabi quë'rë ai ta'yejeiye ai yo'ojën ba'ija'cua'ë.
18 Baguë coca toyani jo'case'ere ëñani masijë'ën: Riusu bainrebabi baguë naconi si'arën ba'ito, ru'ru ai yo'oye bayë. Ja'nca ai yo'oye bacuata'an, Riusuni je'o bacuabi quë'rë ai ba'iye ai yo'ojën ba'ija'cua'ë, Riusubi bënni senjoguëna. Ja'an coca toyani jo'case'e ba'iji.
19 Ja'nca ba'ija'ye sëani, Riusubi mësacua baguë bainni ai yo'o güeseto, baguë yëyete te'e ruiñe yo'ojën, maire re'huani jo'casi'quëni jo'caye beoye ujajën ba'ijë'ën. Yë'ëre re'o recoyo ba hua'guëre re'huani bajë'ën, cajën senni achajënna, baguë yua baguë cani jo'case'e'ru te'e ruiñe conguë, maini caraye beoye re'huani baji baguë.

5

Consejos para los creyentes

1 Yureca, mësacua Cristo bain ëjacua, mësacuani yihuo coca caguëna, achajë'ën. Yë'ë'ga Cristo bain jubë ëjaguë ba'iguëbi, Cristobi ai yo'oguëna, ëñahuë yë'ë. Ja'nca ëñaguë, Cristobi baguë ta'yejeiye ba'iyete se'e ëñoguë raiguëna, baguëni se'e ëñaja'guë'ë yë'ë.
2 Riusubi baguë bain jubë ba'icuare mësacuana jo'caguëna, bacuare re'oye ëñajën yihuojën conjë'ën. Ja'nca conjën, jo'ya hua'na ëjaguëbi baguë jo'ya hua'nare cuiraye'ru ja'nca ëñajën conjën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'ojën, sa'ntiye beoye ba'ijën, bojo recoyo re'huani, Riusu yëye'ru si'a jëja conjën, bacuare re'oye conjën, ëñajën ba'ijë'ën. Curire ba ëaye ro'taye beoye ba'ijën, Riusu bainre ëñajën ba'ijë'ën.
3 Bain ëjacua guanseye'ru bacuare bëinjën guansema'ijë'ën. Yë'ë gaje hua'nabi Riusu yëye'ru te'e ruiñe yo'ojën ba'ija'bë cajën, mësacua'ga te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën, bacuabi ëñajënna.
4 Ja'nca yo'ojën ba'itoca, mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Cristobi maire in raiguë, mai yo'o conse'ere ëñani, maini bojoguë caja'guë'bi, "Yë'ëre ai re'oye yo'o consi'cua sëani, raijë'ën. Carajeiye beoye te'e bojojën bañuni" maini caja'guë'bi.
5 Mësacua ta'yejeiye beoye ba'icua'ga, yë'ë yihuo cocare achajë'ën. Cristo bain jubë ëjacuare re'oye ëñajën, bacua ta'yejeiye ba'iyete te'e ruiñe ro'tajën, bacuani Jaë'ë cajën, re'oye yo'o conjën ba'ijë'ën. Si'a hua'na yua sa'ñeña te'e ruiñe ëñajën, bacua'ru quë'rë yo'je ba'icua'ru ëñojën ba'ijë'ën, Riusu coca cani jo'case'e'ru ba'iye:

Yequëcuabi cajën, Yë'ë yua ai ta'yejeiye masi ëjaguë ba'iyë cani achojënna, Riusubi bacuare saoni senjoji.

Yequëcuabi cajën, Yequëcuare te'e ruiñe ëñaguë, bacua'ru quë'rë yo'je ba'iguë'ru ëñoñe yëyë yë'ë cajënna, Riusubi ai caraye beoye bacuare ëñaguë conji, cani jo'case'e ba'iji.

6 Ja'nca cani jo'case'e sëani, Riusubi mai ta'yejeiyereba pore Ëjaguë ba'iguëna, baguëna gugurini ruinjën, baguëni te'e ruiñereba ëñajën, baguë yëye se'gare yo'oye ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'ijënna, Riusu cuencuerën ti'anguëna, mësacua yua ai ta'yejeiye ba'icua ruinja'cua'ë.
7 Mësacuabi ai guaja sa'ntijën bani'ga, baguëna ti'anni, mësacua sa'ntiyete si'aye quëani achojë'ën, mësacuare coñe masiguëre sëani.
8 Yureca, mësacuabi Riusu yëyete yo'ojën, te'e ruiñe ëñajën ujajën ba'ijë'ën. Maini je'o baguë, ja'an zupai huati, baguë gu'aye yo'oyete ro'tajën ujajën ba'ijë'ën. Baguë yua airu yai cu'e ganoguë güiye'ru Riusu bainre zeanni ñu'ñujei güeseza caguë güi ganoji.
9 Ja'nca sëani, mësacua yua Cristoni jo'caye beoye si'a recoyo ro'tajën, huaji yëye beoye ba'ijën, zupai huatire si'a jëja gu'a güejën senjojë'ën. Cristo bainreba si'a ën yija re'oto ba'icuabi zupai huati ro'ire ai ta'yejeiye ai yo'ojënna, mësacua'ga bacua naconi te'e oijën, ai yo'oye ba'icua cuencuesi'cua'ë.
10 Rëño ñësebë se'ga ai yo'ojënna, mai Taita Riusu, maini ai yëreba yëguëbi yequëcua ëñaguë coñe'ru maini quë'rë ta'yejeiye ai caraye beoye ëñaguë conji. Cristo junni tonse'e ro'ire maire baguë carajeiye beoye ba'irurebana choisi'quë sëani, baguë yua maire mame recoyo jëja recoyo bacuare re'huaguëna, mësacuabi Cristoni gare ya'jaye beoye zi'inni ba'ija'cua'ë.

11 Ja'nca sëani, baguë ta'yejeiyereba ba'iyete bojojën, Mai Ëjaguëni carajeiye beoye si'arën
ba'ijë'ën, baguëni ai cani achojën bañuni. Amén.

Saludos finales

12 Yë'ë bainguë Silvano hue'eguëbi yë'ëre re'oye conguëna, Yë'ë yo'jeguë cayë baguëre.
Baguëbi conguëna, ën coca mësacuani choa ma'carë yihuoguë, toyani tëjihuë yë'ë. Riusu
te'e ruiñe ba'i cocare sëani, achani, Riusu caraye beoye coñete masini, gare jo'caye beoye
te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën. Gare coqueye beoye ba'iguëbi mësacuani ja'nca yihuoguë toyani,
Silvano naconi saoyë yë'ë.

13 Yureca Cristo bain jubë ën huë'e jobo Babilonia casi jobore ba'icua, mësacua ba'iye'ru
Cristo bain cuencuesi'cuabi mësacuani saludaye cahuë. Marcore'ga, Mami baguëre cayë
yë'ë. Baguëbi mësacuani saludaji.

14 Sa'ñeña saludajën, Riusu yëye'ru sa'ñeña su'ncajën, bojojën ba'ijë'ën.
Mësacua Cristo bain si'acua sa'ñeña te'e bojojën, recoyo re'o huanoñe ba'ijë'ën.

SAN PEDROBI
Samu ba'i cocare toyani jo'cabi

Saludo

1 Yë'ë, Simón Pedro hue'eguë, yua Jesucristo ta'yejeiye yo'o cuencuesi'quëbi baguëni Jaë'ë
caguë, baguë yo'ore conguë ba'iyë. Ja'nca ba'iguëbi, mësacua Jesucristoni si'a recoyo ro'tajën
ba'ijënna, mësacuani utire toyani saoyë yë'ë. Mësacuabi yëquëna cuencuese'e'ru Riusu re'o
bainreba cuencuesi'cua ba'ijënna, Taita Riusu, mai Ëjaguë Jesucristo, bacuabi mësacuare'ga
ëñajën, Ai re'oyereba ba'i hua'na'ë cajën bojojën ba'iyë, Cristobi tëani bacuare sëani.
2 Mësacuabi mai Taita Riusu ba'iye, mai Ëjaguë Jesús ba'iye, ja'anre quë'rë re'oye ye'yeni
masijën, baguë caraye beoye conni cuiraye, mësacua bojo recoyo re'o huanoñe, ja'anre
quë'rë ai ba'iye masijën ba'ijë'ën.

Cualidades del cristiano

3 Riusubi maire choiguë, baguë ta'yejeiye ba'iyete maini quë'rë ai ba'iye masi güeseguëna,
baguë yëye'ru quë'rë re'oye ba'ijën, baguë ba'iye'ru te'e ba'ijën, baguë naconi jo'caye beoye
te'e bojojën ba'iye poreyë mai.
4 Ja'nca porecuabi baguë re'oyereba yo'oja'ye cani jo'case'ere te'e ruiñe masijën, baguë
caraye beoye insiyete coni, bojo recoyo re'huani, baguë yëyete quë'rë masi hua'na ruinjën
ba'ijë'ën. Ja'nca ba'itoca, ën yija bain gu'a ëaye ro'ire carajeija'cua ba'ijënna, maibi jëani,
Riusu ba'iye'ru te'e ba'iye poreyë.
5 Ja'nca porecua sëani, mësacua yure Cristoni si'a recoyo ro'tacua ba'ijën, Riusu yëyete te'e
ruiñereba yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'ijën, quë'rë se'e Riusu yëyete masireba yo'ojën ba'ijë'ën.
6 Ja'nca masiye yo'ojën, ro mësacua yëse'e se'gare yo'oye beoye ba'ijën, Riusu yëye se'gare
yo'ojën, baguëni bojo güeseye se'gare ro'tajën ba'ijë'ën.
7 Ja'nca bojo güeseye ro'tajën, mësacua bainre ai oire bajën, bacuare conjën ba'ijë'ën.
8 Ja'an se'gare'ru re'oye ba'ijën, quë'rë se'e recoyo re'ojeijën ba'itoca, mai Ëjaguë Jesu-
cristoni quë'rë se'e ai ba'iye masini, baguëre re'o yo'o concua quë'rë se'e ruinjën ba'ija'cua'ë
mësacua. Gare gu'aye yo'oye beoye ba'icua ruinjën ba'ija'cua'ë.
9 Ja'nca ba'ima'itoca, Riusu yëyete ro huesë ëaye ba'icua ba'iyë. Riusuni yo'o coñete gare
ro'tama'icua ba'iyë. Bacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'e, ja'anrë tënoni senjose'ere gare huanë
yesi'cua ba'iyë.
10 Ja'nca sëani, yë'ë bain hua'na, Riusu cuencuese'e, mësacua mame recoyo re'huase'e,
ja'anre quë'rë se'e ro'tareba ro'tajën, mësacua Cristo bainreba ba'iye quë'rë se'e masireba
masijën ba'ijë'ën. Ja'nca masijën ba'itoca, Riusubi mësacuare gare senjoni saoye beoye
ba'ija'guë'bi.
11 Ja'nca ba'iguëbi mësacuani baguë bayete ai ta'yejeiye caraye beoye insireba in-
sija'guë'bi. Mai Ëjaguë Jesucristo maire tëani baguëbi baguë carajeiye beoye ba'i jobona ti'an
güesaja'guë'bi.
12 Ja'nca ba'iguëna, mësacua yua ja'an si'aye masini, yëquëna te'e ruiñe cani achose'ere
re'oye ye'yesi'cuata'an, yë'ë yua jo'caye beoye mësacuani ja'anre ro'ta güeseye yëyë.
13-14 Yureca mai Ëjaguë Jesucristobi yë'ë junni tonja'ñe yurera ti'anja'ñete yë'ëni masi
güesesi'quë sëani, si'a mësacua naconi ba'i umuguseña mësacuani ja'an cocare cani achoguë,
mësacuani ro'ta güeseye yëguëna, Riusubi re'oye ëñaji.
15 Ja'nca ro'ta güeseguëna, yë'ë ju'insirën ti'anguëna, mësacuabi yë'ë coca quëani achose'ere
jo'caye beoye ro'tani, gare huanë yema'ija'cua ba'iyë. Ja'nca ba'i güeseye ro'tayë yë'ë,
yureña.

Los que vieron la grandeza de Cristo

16 Mësacuani coca cani achose'ere ro'tato, gare coqueye beoye te'e ruiñe quëahuë yëquëna.
Mai Ëjaguë Jesucristobi ai ta'yejeiyereba ti'an raija'guëta'an ba'iji cajën, yëquëna se'gabi ja'an
cocare ro'tamajën baë'ë. Yëquënabi mai Ëjaguë ta'yejeiyereba ba'iyete ëñani masihuë.
17-18 Yëquënabi baguë naconi ja'an cubë Riusu ba'i cubëna mëni, Riusubi ai ta'yejeiyereba
cani achoguëna, achahuë yëquëna. Mai Ja'quë Riusubi Jesucristo Ëjaguëreba ba'iyete ai ba'iye
ai cani achobi. "Ënquë yua yë'ë Zinreba ai yësi'quë ba'iji. Baguëni ai bojoguë ëñañë yë'ë" cani
achoguë, si'a guënamë re'otora achoreba achoguëna, achahuë yëquëna.
19 Ja'nca achani masijën, si'a baguë ja'anrë cani achosi cocare ro'tajën, Riusu coca quëani
achojën ba'isi'cuabi toyani jo'cajënna, Ja'an coca si'aye quë'rë te'e ruiñe ba'i cocareba'ë
cajën ba'iyë yëquëna. Ja'nca te'e ruiñe ba'i coca ba'iguëna, mësacuabi quë'rë ai ta'yejeiye
achani yo'ojën ba'itoca, ai re'oye yo'oyë mësacua. Baguë cocareba cani jo'case'ere re'oye

achani yo'ojën ba'itoca, ën yija bain gu'aye yo'oyete quë'rë te'e ruiñe masijën, gu'a recoyo ba'icua gare ruiñe beoye ba'iyë mësacua. Ja'an coca ba'iyete cato, majahuë zëonni zijeiruna mia güesejën, baru si'si ba'iyete te'e ruiñe ëñañe poreyë. Ja'nca sëani, Cristo in raiye tëca ja'an cocarebare re'oye ro'tani yo'ojën ba'itoca, baguë ta'yejeiyereba ba'iruna mësacuani ti'an güeseguëna, baguë coca cani jo'case'e'ru ai bojo recoyo re'o huanoguë ba'ija'guë'bi mësacuare.

20 Yureca, mësacuabi ja'an cocarebare ye'yeni re'oye masijën, quë'rë ai ba'iye ñaca ro'tajën ba'ijë'ën. Riusu cocareba cani jo'ca güesesi'quë sëani, ro bain ro'taye'ru ro'tamajën, ja'an cocare gare sa'ñeñe beoye ba'ijë'ën.

21 Ja'an cocare cato, bain ro'tani cani jo'camaë'ë. Riusu se'gabi ja'an cocare maina cani jo'ca güesebi. Baguë bainre cuencueni raoguëna, Riusu Espíritubi Riusu cocare bacuani ro'ta güeseguëna, bacuabi Riusu cocare cani achohuë.

2

Los que enseñan mentiras

1 Riusubi baguë coca cani achocuare cuencueni raoguëna, yequëcua'ga ro coquejën, Riusu cocarebare quëani achoguë'ë yë'ë cajën, Riusu bainni ro coqueye se'gare ro'tajën bateña. Ja'nca coquejën batena, yureña'ga yequëcuabi mësacua jubëna ti'anni ro coquejën caja'cua'ë. Riusu cocarebare te'e ruiñe ye'yoguë'ë yë'ë cajën, gu'aye se'gare yihuojën caja'cua'ë. Ja'nca caja'cua ba'ijën, mai Ëjaguë ba'iyete ro gu'a güejën caja'cua'ë.

2 Riusubi bacua gu'a juchare senjoni saoye yëguëna, ro cue'yoni, baguë yëyete yo'oye gu'a güejën, te'e jëana bënni senjosi'cua ba'ija'cua'ë. Ro gu'a ëaye yo'ojënna, yequëcua'ga Riusu yëyete ro jo'cani senjoni, Riusu te'e ruiñe ba'i cocare gu'aye cajën ba'ija'cua'ë.

3 Ja'nca ba'icuabi Quë'rë ta'yejeiye ëjacua ruinjën, bonsere bëyoni bañu cajën, mësacuani yahuera'rë coquejën yihuoja'cua'ë. Re'oye achoye cajën, Yë'ëna te'e conguë raijë'ën cajën yihuojënna, mësacuani coque ëaye yo'o bi'rajën ba'ija'cua'ë. Ja'nca ba'ijënna, Riusubi baguë bënni senjoja'ñe zoe cuencuese'ere bacuana ti'an güeseja'guë'bi. Ja'an bënni senjoja'ñete gare huanë yeye beoye ba'iji Riusu.

4 Riusu guënamë re'oto yo'o con hua'na yo'ojën ba'ise'ere ro'tajë'ën. Bacua yua re'o hua'na re'huasi'cuata'an, yequëcua yua Riusuni gu'aye yo'ojënna, Riusubi bacuare zeanni, baguë bënni senjojairuna jo'cabi. Ai ta'yejeiye zijei re'otoreba, ba rëi gojeña, ja'anruna senjoni, baguë gare bënni senjoñe tëca bacuare zemosi'cuare re'huaji.

5 Taita Noé ba'isirën ba'icuare'ga ro'tajë'ën. Noebi Riusu yëye'ru re'oye yo'oyete cani achoguëna, ja'an gu'a bainbi ro cue'yoni achaye güejënna, Riusubi Noé, baguë te'e bain naconi, ochocua se'gare huajë hua'nare tëani re'huaguë, si'a gu'a bainre co'jeyabi ñu'ñujani senjobi.

6 Sodoma, Gomorra, ja'an huë'e joboña ba'isi'cuare'ga ro'tajë'ën. Riusubi bacua gu'aye yo'ojën ba'ise'e ro'ire toabi ëoni, bacuare ñu'ñujani senjobi. Ja'nca senjoni, bacua carajeisirute jo'cani, gu'aye yo'oye ro'tajën raija'cuabi ëñani yë'ë bënni senjoñete masija'bë cani jo'cabi.

7-8 Baguë re'o bainguë Lot hue'eguë ba'isi'quë baguëre tëani base'ere'ga ro'tajë'ën. Ja'anguëbi Sodoma, Gomorra ja'an bain naconi ba'iguë, bacua gu'aye yo'ojën ba'ise'ere, bacua a'ta yo'ojën ba'ise'ere si'a umuguseña quë'rë sa'ntiye achani ëñaguë, quë'rë se'e recoyo oi hua'guë ruinguë ai yo'oguëna, Riusubi bacua huë'e joboñare ëoni si'a bi'raguë, Lotre tëani etoni babi.

9 Ja'an cocare ro'tajën, Riusu ta'yejeiye yo'oye poreyete masijë'ën. Mai Ëjaguëbi, baguë bainreba ai yo'ojënna, bacuare tëani baye masiji. Gu'a bain'ga ai gu'aye yo'ojënna, bacua bënni senjoñe ti'añe tëca bacuare preso zemosi'cuare re'huaye masiji Riusu.

10 Ja'nca sëani, Riusu coca guansese'ere ro gu'aye cajën, ro bacua gu'a ëayete yo'ojën, ro rënni ganojën cue'yojënna, Riusubi bacuare gare bënni senjoja'guë'bi ba'iji. Ja'ancua yua ro bacua yëse'e se'gare yo'oni bojoye ro'tajën, yequëcua ba'iyete oiye beoye ba'iyë. Riusu ta'yejeiye yo'je ëjacua re'huani jo'casi'cuareta'an, re'huani jo'case'e ba'iyeta'an, bacuabi gare huaji yëye beoye gu'aye cajën ba'iyë.

11 Riusu guënamë re'oto yo'o con hua'na'ga ba gu'a bain'ru quë'rë ta'yejeiye ba'icuata'an, guënamë re'oto yo'o con hua'nabi bacua gu'aye yo'ojën ba'iyete gu'aye caye beoye ba'iyë, Riusubi achaguëna.

12 Ja'an gu'a bain ba'iyete cato, airu hua'i hua'na bain tuni juiye se'ga ba'i hua'na'ru ba'iyë. Ro ro'tajën, ro huesë hua'na ba'icuabi ro gu'aye cajën, bacua gu'aye yo'ojën ba'iye ro'ire carajeijën ba'ija'cua'ë.

13 Gu'aye yo'ojën ja'si yo'ojën ba'icuare sëani, bacuare'ga güina'ru ja'si yo'o güesese'e ba'ija'guë'bi. Gatiye beoye ba'ijën, bacua gu'a ëase'ere si'a umuguse'ga yo'ojën ba'iyë.

Mësacua naconi te'e ñë'cajën, mësacua aonre ainjën, Riusuni bojojën bañuni cajën ba'icuareta'an, Riusubi ëñani, Gu'a recoyo ba hua'na se'ga'ë, bacuare caji.

14 Yequë bain rënjore ëa ëñani, Bagoni yahue baza cajën, gu'aye yo'oye gare jo'camajën ba'iyë. Yequëcua jëja recoyo beo hua'nare'ga choijën, Yëquëna yo'oyete conjë'ën cayë. Gu'aye yo'oye ai ye'yesi'cua sëani, bacua gu'a ëase'ere ai masiye yo'ojën ba'iyë. Riusubi bacuani ëñaguë, bacua bënni senjoja'ñete yurera cuencueji.

15 Baguë yëyete re'oye yo'oye bacuani masi güeseguëna, bacuabi yo'oye güejën, Riusu yëyete gare jo'cani senjojën, Balaam hue'eguë ba'isi'quë, Beor mamaquë ba'isi'quë ja'anguë gu'aye yo'ose'e'ru güina'ru gu'aye yo'ojën ba'iyë. Curi ba ëaye se'gare ro'taguë ba'isi'quëbi gu'aye yo'oguë baquëña.

16 Ja'nca baquëna, Riusubi baguë gu'ayete baguëni masi güeseguë, baguëte bëinguë ënsebi. Baguë burrote tuiguë saiguëna, Riusubi baguë burroni bain coca ca güesebi. Ja'nca coca ca güeseguëna, Balaam, Riusu coca quëani achoguë casi'quëbi achani quëquëni, gue ro'taye beoye ba'iguë, baguë yo'oja'ye loco hua'guë yo'oye'ru yo'oja'yete yo'omaquëña.

17 Ja'nca gu'aye yo'oye ro'tacuabi mësacuana ti'anni, Te'e ruiñe ba'i cocare mësacuani yihuoyë yëquëna cajën ba'icuata'an, ro cajën, mësacuani ro guaja yo'ojën, te'e ruiñe ye'yoye gare porema'iñë. Ja'nca poremajënna, Riusubi bacua ai yo'ojën ba'ija'rute re'huaji. Ai rëi goje zijeiyereba ba'irute bacuare re'huacaiji.

18-19 Bacuabi mësacuana ti'anni, si'a jëja cani achojën ba'iyë: "Raijë'ën. Yëquëna bojojën yo'oye'ru yo'ojën ba'itoca, mësacua yëye si'aye yo'oye poreyë mëscua" cajën choijënna, te'e ruiñe yo'oye ye'yema'isi'cuabi bacua gu'a ëaye yo'ojën ba'ise'ere se'e ro'tani, se'e a'ta yo'o bi'rayë. Si'aye yo'oye poreyë cajën ba'icuata'an, gu'aye yo'oye se'ga ye'yesi'cua'ë, zupai huati zemosi'cua sëani. Bain ye'yese'e se'ga yo'oye porecua sëani, tin yo'oye gare porema'iñë.

20 Bain hua'nabi mai Ëjaguë Jesucristona ti'anni, mame recoyo re'huaye senni, ja'nrëbi se'e bonëni, bacua gu'aye yo'ojën ba'ise'e'ru se'e yo'o bi'ratoca, bacua yua quë'rë ai ba'iye gu'a recoyo bacua ruiñë.

21 Cristo mame recoyo re'huayete gare huesëtoca, Riusubi bacuare ta'yejeiye bënni senjoma'ire'abi. Yureca Cristoni masini, ja'nrëbi baguë naconi re'oye ba'iyete gu'a güeni senjocua sëani, quë'rë ta'yejeiye bënni senjoja'ñe ba'iji bacuare. Riusu re'o coca cani jo'case'e si'ayete gare jo'cani senjojënna, Riusubi bacuani ai ba'iye bënni senjoguë ba'ija'guë'bi.

22 Bacua güeni senjose'ere ro'tato, mai ira bain ba'isi'cua cani jo'case'e'ru ba'iji. "Yai hua'guëbi baguë gu'a aon ainse'ere sisoni, ja'nrëbi se'e bonëni, baguë gu'a sisose'ere ainji. Cuchi hua'goni abutoca, se'e banabëna tunugo saigo." Ja'ncara'ru ye'yesi'cuare sëani, bacuare re'o bainre re'huaye porema'iñë.

El regreso del Señor

3

1 Yureca, yë'ë bain ai yësi'cua, mësacuani ja'anrë toyani saoguë, yure ën ja'ore toyani saoguë, mësacua re'oye yo'ojën ba'iyete jo'caye beoye yihuoguë toyahuë yë'ë. Mësacuabi te'e ruiñe yo'oye ro'tajën ba'icuareta'an,

2 Riusu coca masi güeseni jo'case'ere quë'rë se'e cani achoye yëyë yë'ë. Mësacua ira bain ba'isi'cua Riusu cuencuesi'cuabi Riusu cocare toyani jo'cajënna, mai Ëjaguë Jesucristobi mame recoyo re'hua cocare'ga baguëre ta'yejeiye yo'o concua naconi jo'caguëna, ja'an coca cani jo'case'e'ru ba'ija'yete gare huanë yeye beoye ba'ijë'ën.

3 Ru'ru ën coca ba'ija'yete te'e ruiñe ro'tani masijë'ën. Riusu bënni senjorën ti'an bi'raguëna, Riusuni ai jayaye cacuabi ru'ru ti'anni, ro bacua gu'a ëase'ere yo'ojën ba'ija'cua'ë.

4 Ja'nca ba'icuabi ti'anni, ñaca'ru jayaye cajën ba'ija'cua'ë: "Riusu cani jo'case'e, Cristo gaje raija'yete cani jo'caguëna, ¿guere yo'oguë raima'iguë'ne baguë? Te'e jëana ti'anja'ñeta'an ba'iji cani jo'caguëna, mësacua taita sanhuëbi ro ëjoni jëhuacuareta'an, ti'anma'iji. Bacuabi junni huesëjënna, ru'rureba re'huani jo'casirën ba'iye'ru güina'ru maire ba'iguë sëani, Riusubi ro coqueji maire" cajën jayaja'cua'ë.

5 Ja'nca cajën, Riusu te'e ruiñe yo'oguë ba'ise'ere ro'taye gu'a güecua ba'iyë. Riusubi ën yija re'otore re'huani jo'ca bi'raguë, coca guanseye se'ga caguëna, guënamë re'oto, yija re'oto ja'anse'e saji'i. Yija re'otobi saiguë, ziaya se'gabi ja'anse'e etani saji'i.

6 Ja'nrëbi jë'te, Riusubi ën yija gu'a bainre ñu'ñujei bi'raguë, ja'ansi ziayare co'jeyare re'huani, bacuare ta'pini huesoni senjobi.

7 Baguë guanse coca se'gabi si'a re'otore re'huani jo'caye masiguë sëani, ën yija re'oto guënamë re'oto, si'ayete ñu'ñujani senjoñe ro'taguë, toabi zëonni ëoni si'aye guanseguëna, si'a gu'a bain Riusuni gu'a güecuabi ai yo'ojën bënni senjosi'cua ba'ija'cua'ë.

8 Mai zoe ëjoyere'ga ya'jaye ro'tamajën ba'ijë'ën, yë'ë bain ai yësi'cua. Riusu cuencueni
jo'cayete ye'yeni masijë'ën. Maibi te'e umugusere cuencueni, ja'nrëbi mil tëcahuëanre
cuencuejënna, Riusubi tin cuencueji. Si'aye yua te'e ba'iji, baguëbi cuencueto.
9 Ja'nca cuencueguëna, bain hua'nabi Riusu cani jo'case'e yo'oja'yete ro'tajën, Gare zoe
ba'iguëna, Riusu cani jo'case'e'ru yo'oma'iji Riusu cajën, ai huacha ro'tajën cayë bacua.
Mësacua si'a recoyo ro'taja'yete ro'taguë, mësacuare bojora'rë ëjoguë ba'iji. Bainni huesoni
si'ama'iñe caguë, si'a bain gu'a jucha jo'cani senjoñete ëjoji Riusu. Bacuabi baguëni si'a
recoyo ro'tatoca, bacuani bënni senjoma'iji.
10 Ja'nca ëjoguëbi, yua baguë ëñojai umuguse ti'anguëna, te'e jëana ti'anja'ñeta'an ba'iji.
Huë'ena cacani jianguë ti'añe'ru ba'ija'guë'bi. Bainbi baguë ti'añete ro'tama'ijënna, te'e jëana
ti'an raija'guë'bi. Cristobi ti'an raiguëna, si'a guënamë re'otobi ai jëja achoye juejueni, toabi
zënni uni si'aja'guëbi. Ën yija'ga si'a ënjo'on ba'iye bain yo'ojën ba'ise'e si'aye yua toa zënni
uni carajeija'guë'bi.
11 Ja'nca te'e ruiñe carajeija'ye sëani, mësacua ba'iyete ro'tajën, Riusu yëye se'gare ro'tajën,
baguë coca masi güesese'e'ru te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën.
12 Riusu ëñojai umuguse ti'añete jo'caye beoye ëñajën ëjojën, Te'e jëana ti'anja'ñeta'an ba'iji
cajën ba'ijë'ën. Ti'anguëna, si'a guënamë re'oto si'a ën yija re'oto toa zënni, ai ta'yejeiye
ja'sureba ja'suguëna, si'aye yua go'chani carajeija'guë'bi.
13 Ja'nca carajeija'guë ba'iguëna, ja'anre ro'taye beoye ba'ijë'ën. Riusu coca cani jo'case'e
sëani, mame guënamë re'oto yija re'oto, ja'anre ai mame re'huani jo'caja'guë'bi Riusu.
Re'huani jo'caguëna, baguë re'o bain se'gabi ba'iye poreyë. Ja'anre bojojën, ëñajën ëjojën
ba'iyë mai.
14 Yureca, yë'ë bain ai yësi'cua, ja'an ba'ija'yete ëñajën ëjocua sëani, mësacua yure ba'i
umuguseñabi si'a gu'ayete gare jo'cani senjoni, recoyo tënosi'cua se'ga ba'ijë'ën. Ba'itoca,
Riusu yëye se'ga yo'ojënna, baguëbi mësacua ba'iyete ëñani, baguë bainrebare mësacuani
baguë bojoji.
15 Mësacuabi ja'nca ëñajën ëjojën, Riusu bojora'rë ëjoguë ba'iyete ro'tajë'ën. Si'a bain mame
recoyo re'huaja'yete bojora'rë ëjoji Riusu. Mai te'e bainguë ai yësi'quë Pablo hue'eguë'ga
güinajei cocare mësacuani toyani jo'cabi, Riusubi baguëni masi güeseguëna.
16 Si'a baguë uti ja'ore toyani saoguë, ja'an cocare caguë yihuoji. Caguë yihuoguëna,
yequëcuabi si'aye te'e ruiñe masiye poremajën, ro huesë ëaye ëñajën, ro bacua yëse'e'ru
ro'tajën, Pablo yihuose'e'ru tin yihuojën coqueyë bacua. Bacuabi si'a Riusu coca toyani
jo'case'ere'ga güina'ru ëñajën, tin yihuojën coquejënna, Riusubi bacuani ai bënni sen-
joja'guë'bi.
17 Ja'nca ba'iguëna, yë'ë bain ai yësi'cua, coquecuabi yuta raimajënna, mësacuani ja'anrë
yihuoreba yihuoguë quëayë yë'ë. Ja'an bain, Riusu yëye'ru yo'oye gu'a güecua, bacua
coquejën yihuoyete bacua gu'a coca ye'yoyete ëñajën yo'omajën ba'ijë'ën. Gare achamajën,
coque güesemajën ba'ijë'ën. Bare achatoca, Riusubi mësacuare baguë bainreba ba'iye ënseji.
18 Mai Ëjaguë Jesucristo ba'iye se'gare ro'tajën, quë'rë re'oye ye'yejën, baguë yëye'ru
quë'rë te'e ruiñe masiye yo'ojën ba'ijë'ën. Mai ta'yejeiyereba Ëjaguë, mai gu'a juchare
saoni senjoni, baguë ba'iyete maini ta'yejeiye masi güeseguë sëani, baguë ta'yejeiye pore
Ëjaguëreba ba'iyete gare jo'caye beoye cani achojën bojojën bañuni. Mai yureña ba'i
umuguseña baguë naconi si'arën ba'iye'ga baguëni gare carajeiye beoye bojojën bañuni.
Ja'nca raë'ë. Amén.

SAN JUANBI
Ru'ru ba'i cocare toyani saobi

La palabra de vida

1 Recoyo huajë cocareba quëani achosi'quë, ru'rureba ba'isirën ba'isi'quë, Jesucristo
hue'eguëte quëayë yëquëna. Ja'nca quëani achosi'quë ba'iguëna, yëquënabi achasi'cua'ë.
Yëquënarebabi baguëte ëñani masicua'ë.
2 Ja'nca masijënna, mai recoyo huajë güeseguë, ba cocare raoni yëquënani quëani
achoguëna, yëguënabi achahuë. Ja'nca achasi'cuabi mësacuani quëani achoyë. Recoyo huajë
cocareba quëani achose'e'ë. Maibi achani, ba cocare ye'yeni, recoyo huajë güeseguëni
masiyë mai. Taita Riusu naconi si'arën ba'iguëna, yëquënani ëñose'e baji'i.
3 Ja'nca sëani, yëquëna ëñajën ba'ise'e, yëquëna achajën ba'ise'e, ja'anre mësacuani güina'ru
quëani achoyë. Yëquëna jubë naconi ñë'cani, yëquëna naconi ñë'cani, yëquëna naconi recoyo
te'e zi'inni bojojën ba'ijë'ën cajën, ja'anre mësacuani quëani achoyë. Yëquënabi Taita Riusu,
baguë Zin Jesucristo, bacua naconi te'e zi'inni ba'icua sëani, maibi sa'ñeña te'e bojojën,
recoyo te'e ro'tajën bañuni cayë.
4 Mësacuabi bojoreba bojojën ba'ijë'ën. Yëquënabi mësacuana ñaca toyani jo'cani bojoyë.

Dios es luz

5 Jesucristobi quëani achoguëna, yëquënabi achani, mësacuani güina'ru ñaca quëani achoyë:
Riusubi miañe se'ga ëñoji. Zijei re'otobi gare beoji baguëre.
6 Ja'nca sëani, maibi zijei re'oto ganicuabi "Riusu naconi bojojën, te'e ro'tacua'ë" catoca,
ro coquejën ba'iyë.
7 Maibi mia re'otobi ganijën ba'iyë. Maibi baguë miañebi ganiñe'ru ganitoca, maibi
sa'ñeña bojojën, recoyo te'e ro'tajën ba'iyë. Ja'nca ba'itoca, baguë Zin Jesucristo zie
meose'ere ro'tajënna, mai gu'a recoyote tënoreba tënoni, maire mame re'huaji Riusu.
8 Yureca maibi gu'a jucha beoyë catoca, maibi ja'ansi'cuabi ro coquejën ba'iyë. Ja'nca
catoca, te'e ruiñe ro'taye gare beojën ba'iyë.
9 Maibi mai gu'a juchare cuencueni, si'ayete quëareba quëatoca, baguë yua caraye beoye
te'e ruiñe yo'oguëbi mai gu'a juchare se'e ro'tama'iguë, mai gu'a recoyote tënoni, maire
mame re'huani jo'caji.
10 Maibi gu'a jucha beoyë catoca, Riusure coque huatire'ru ëñoñë. Ja'nca catoca, baguë
cocareba yua mai recoyo re'huase'e gare beoji maire.

2

Cristo, nuestro abogado

1 Ja'nca ba'iguëna, mami sanhuë, gu'a jucha yo'oye beoye ba'ijë'ën caguë, mësacuani
ñaca toyani jo'cayë yë'ë: Gu'a jucha yo'otoca, Taita Riusuni maire senni achacaiguë ba'iji.
Jesucristo hue'eji. Te'e ruiñe yo'oguë ba'iguë'bi ba'iji. Më'ë bain juchare se'e ro'tamajën
ba'ijë'ën. Riusuni sencaiji maire.
2 Baguëbi junni tonguëna, mai gu'a jucha yua huanë yese'e ba'iji. Mai gu'a juchare, yua
si'a bain gu'a juchare'ga ja'an ro'ire junni tonse'e ba'iji.
3 Maibi Riusu guanseni jo'case'ere achani güina'ru yo'otoca, baguëni recoyo masiye te'e
ruiñe masiyë mai.
4 Yequëbi "Cristoni ye'yesi'quë'ë yë'ë" cani, ja'nrëbi, baguë guanseni jo'case'ere ro acha-
toca, ja'anguëbi ro coque huati ba'iji. Te'e ruin recoyo gare beoji baguë.
5 Beoguëna, maica Riusu cocarebare te'e ruiñe achani, güina'ru yo'otoca, te'e ruiñereba
huacha yo'oye beoye Riusuni ai yëreba yëyë mai. Riusu recoyo ba'iye'ru güina'ru ba'iye
masiye yëtoca, ñaca ro'tani masijë'ën:
6 Riusu recoyo ba'iye'ru güina'ru te'e ba'iyë caguëbi yua Jesucristo te'e ruiñe yo'oguë
ba'ise'e'ru güinareba'ru yo'oguë ba'ija'guë.

El nuevo mandamiento

7 Yë'ë bain yësi'cua, mësacuani guanse cocare toyani jo'caguë, mame cocare cama'iñë yë'ë.
Ira jo'casi coca, ru'rureba ba'isirën guanseni jo'case'e, mësacua yua achani masise'e, ja'anre
mësacuani toyani jo'cayë yë'ë.
8 Ja'nca ba'iguëna, yë'ë guanse coca toyani jo'case'e yua mame coca'ru mësacuabi achayë.
Ja'an coca guansese'e te'e ruiñe cani jo'case'e, yua Jesucristo ëñose'e baji'i. Ja'nca ba'iguëna,
mësacuabi achani, recoyo ro'tani re'huahuë. Baguë miañebi yuara maina te'e ruiñe'ru ëñoji.

9 Yequëbi, “Riusu miañete ganiguë ba'iyë yë'ë” caguë, yua yequëcuani je'o batoca, baguë
yua yurera zijei re'otore ganiñe se'ga ba'iji.
10 Yequëcuani ai yëreba yëcua se'gabi Riusu miañete ganiñë. Ja'nca ganicuabi gu'a juchana
gare gurujaiye beoye ba'iyë.
11 Yequëni je'o batoca, zijei re'oto se'gare ba'iyë. Ja'nca ganicuabi bacua saija'rute
huesëyë. Zijei re'oto ganicua, yua ñaco ëñama'icua'ru ba'iyë.
12 Mami sanhuë, Jesucristobi ro'iguëna, Riusubi mësacua gu'a juchare gare tënoni se'e
ro'tama'iguë ba'iji. Ja'nca sëani, mësacuani cocare toyani jo'cayë yë'ë.
13 Pë'caguë sanhuë, ru'rureba ba'isirën ba'isi'quëni masicuare sëani, ën cocare toyani
jo'cayë yë'ë. Bonsëcua, mësacuabi gu'a huatire ta'yejeiye saoni senjosi'cua sëani, mësacuani
ën coca toyani jo'cayë yë'ë.
Mami sanhuë, Taita Riusuni masicuare sëani, ën cocare toyani jo'cayë yë'ë.
14 Pë'caguë sanhuë, ru'rureba ba'isirën ba'isi'quëni masicuare sëani, ën cocare toyani
jo'cayë yë'ë. Bonsëcua, Riusu cocarebabi mësacua recoñoare re'huase'e ba'iguëna, mësacuabi
jëja bajën, gu'a huatire ta'yejeiye saoni senjosi'cuare sëani, ën cocare toyani jo'cayë yë'ë.
15 Ro bain ro'taye, bacua ro ëa ëñañe, ja'anre gare ro'taye beoye ba'ijë'ën. Ja'anre
ro'tatoca, Taita Riusuni gu'a güeye se'ga ba'iji, mësacua recoñoare.
16 Ro bain ro'taye, si'ayete cuencueto, bain gu'aye yëse'e, bain ëa ëñañe, bain se'gare'ru
huanoñe, ja'anre Taita Riusubi maini ëñomaji'i. Ro bain se'gabi maini ëñohuë.
17 Ro bacua ro'tani ëñose'e, ro bacua gu'a ëase'e, ja'an ba'iguëna, carajeiye se'ga ba'iji.
Ja'nca ba'iguëna, Riusu yëye'ru yo'ocuabi yua carajeiye beoye si'arën ba'iyë.

La verdad y la mentira

18 Mami sanhuë, ën yija carajeirënbi yuara ti'anja'ñeta'an rëinji. Ja'nca sëani, mësacua
achase'e'ru, Cristoni ta'yejeiye güeguëbi raiji. Cristore je'o bacua ai jai jubëbi ru'ru raisi'cua
sëani, ën yija carajeiyebi ti'anji. Ja'anre masiyë mai.
19 Baguëre je'o bacuabi mai jubë naconi ñë'cajën ba'isi'cuata'an, mai te'e bain beohuë
bacua. Bacuabi mai te'e bain re'o bain banica, mai naconi bëani ba'ire'ahuë bacua. Mai te'e
bain beocua sëani, mai jubëte quëñëni sani senjohuë. Ja'nca senjojën, tincua ruiñe ëñohuë.
20 Mësacuaca Riusu Espíritute coni bacua sëani, mësacua si'acuabi te'e ruiñe ba'iyete
masiyë.
21 Ja'nca masicuare sëani, mësacua te'e ruiñe ba'iyete huesëma'icuani coca toyani jo'cayë
yë'ë. Te'e ruiñe ba'iyete masicuare sëani, mësacuani coca yihuoni toyayë yë'ë. Si'a coquejën
ba'icuabi yua te'e ruiñe ba'iye'ru tin ba'iyë. Ja'anre'ga mësacuabi masiyë.
22 Coque huatibi yua “Jesusbi ba Cristo ba'ima'iji” caji. Ja'an caguëbi coque huati ba'iji,
Riusu Zinni je'o baguë sëani. Ja'nca je'o baguëbi Taita Riusure'ga je'o baji.
23 Si'acua Riusu Zinni gu'a güecuabi Taita Riusure'ga gu'a güeni senjoñë. Si'acua Riusu
Zinre zi'nzicuabi Taita Riusure zi'nzijën ba'iyë.
24 Mësacua ja'anrë achasi cocare mësacua recoñoana re'huani bajë'ën. Ja'an cocareba
achase'ere te'e ruiñe recoyo re'huani batoca, mësacuabi Taita Riusu, baguë Zin, bacua
recoyo ro'tajën ba'iye'ru recoyo te'e ro'tajën ba'iyë.
25 Jesucristo yua ja'ansi'quëbi maini re'o cocare cani jo'cabi. Carajeiye beoye si'arën
ba'iyë mësacua, maini cani jo'cabi baguë.
26 Yequëcuabi mësacuani coque ëaye ba'ijënna, bacua ba'iyete quëaguë, mësacuani coca
toyani jo'cayë yë'ë:
27 Mësacuaca Riusu Espíritute coni bacua sëani, baguë Espíritu insise'ebi mësacua recoñoare
carajeiye beoye mësacua naconi ba'iji. Ja'nca ba'iguëbi mësacuani si'aye ye'yoni masi güeseji.
Riusu Espíritu masi güeseguëna, mësacuabi yequëcua ye'yoni masi güesecuare cu'eye beoye
ba'iyë. Espíritu ye'yoni masi güeseyete achato, si'aye beoru te'e ruiñe se'ga ba'iji. Coqueye
beoye ye'yoji maire. Ja'nca sëani, Espíritu ye'yose'ere jo'caye beoye yo'ojën, Cristo naconi
recoyo te'e ro'tajën ba'ijë'ën.
28 Yureca, mami sanhuë, Cristo naconi recoyo te'e ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'icuabi,
Cristo ëñoguë raija'rën ti'anguëna, maibi huaji yëye beoye jëja recoyo bajën, gatini saiye
beocuabi baguëni bojojën ëñañe poreyë.
29 Jesucristo yua te'e ruiñereba ba'iguëna, ja'anre masiyë üeseyete achato, si'aye beoru te'e
ruiñe se'ga ba'iji. Coqueymësacua. Güina'ru, si'acua te'e ruiñe yo'ocuabi Riusu mamacua
ruinsi'cua ba'iyë. Ja'anre'ga masiyë mësacua.

3

Hijos de Dios

1 Aito. Mai Taita Riusubi maini ai ta'yejeiye ai yëreba yëji. Ja'nca yëguëbi baguë
mamacuare maire caji. Baguë mamacuare maire re'huani baji. Ro bain ba'icuareta'an
banji. Riusuni huesëjën ba'icuabi maire'ga huesëyë cayë.
2 Yë'ë bain ai yësi'cua, maibi yuara Riusu mamacua ba'iyë. Ba'ijënna, mai ba'ija'yete yuta
maini ëñomaji'i baguë. Ëñoma'iñeta'an, ñaca masiyë mai: Cristo ëñojei umuguse ti'anguëna,
Cristo ba'iye'ru te'e ruiñereba ëñajën, baguë ba'iye'ru güina'ru ba'ija'cua'ë mai'ga.
3 Si'acuabi Cristo ba'ija'yete ëñajën ëjojën ba'itoca, te'e ruin recoyo bacua ruiñë. Baguë
te'e ruin recoyo ba'iye'ru güina'ru ba'ija'cua'ë mai.
4 Si'acua gu'a jucha yo'ojën ba'icuabi yua Riusu guanseni jo'case'ere gu'a güejën ba'iyë.
5 Cristo yua gu'aye yo'oye beoguëbi bain gu'a juchare quëñoni senjoguë raisi'quë baji'i.
Ja'anre mësacua masiyë.
6 Si'acua Cristo naconi recoyo te'e ro'tajën ba'icuabi yua gu'a ma'ana ganiñe beoye ba'iyë.
Gu'a jucha yo'ojën ba'icuabi Cristoni ëñamajën ba'iyë. Baguëte gare huesëjën ba'iyë bacua.
7 Mami sanhuë, coque güeseye beoye ba'ijë'ën. Te'e ruiñe yo'ocua se'gabi re'o bain ba'iyë,
Cristo re'oye ba'iye'ru.
8 Gu'a jucha yo'ocuabi zupai huatire concua ba'iyë. Zupaibi ru'rureba ba'isirënbi gu'a
jucha yo'oguë ba'iji. Ja'nca ba'iguëna, Riusu Zinbi zupai huati yo'oyete huesoni si'a güeseguë,
ja'anna raisi'quë baji'i.
9 Riusu mamacua re'huasi'cuabi gu'a ma'ana ganiñe beoye ba'iyë. Riusubi baguë ba'iyete
bacua recoñoana re'huani jo'caguëna, gu'a juchare yo'oye porema'iñë. Riusu mamacua
re'huasi'cua sëani, gu'a juchare gare yo'oma'iñë bacua.
10 Ja'nca sëani, Riusu mamacua, zupai huati mamacua, bacuare ëñani, bacua tin ba'iyete
te'e ruiñe masiye poreyë mai. Te'e ruiñe yo'oma'itoca, yequëcuani ai yëreba yëma'itoca, Riusu
mamacua beoyë.

Amémonos unos a otros

11 Riusubi ru'rureba ba'isirënbi maini guanse cocare cani jo'caguëna, maibi achahuë.
Sa'ñeña ai yëreba yëjën ba'ijë'ën, cani jo'cabi maire.
12 Caín ba'ise'e'ru ba'ima'ijë'ën. Zupai mamaquë ba'isi'quëbi baguë yo'jeguëni huani
senjobi. ¿Guere ro'taguë, baguëte huani senjoguë'ne? Baguë yo'jeguë yo'oguë ba'ise'ebi
re'oye ba'iguëna, baguë yo'oguë ba'ise'ebi gu'aye baji'i. Ja'nca sëani, baguëni huani senjobi.
13 Yo'je sanhuë, ro ën yija bainbi mësacuani gu'a güejënna, huaji yëye beoye ba'ijë'ën.
14 Maibi recoyo ju'insi'cua'ru ba'isi'cuata'an, yua huajëjën ba'i recoyo ba'icua ruën'ë mai.
Yequëcuani ai yëreba yëcua sëani, mai recoyo mame re'huase'ere masiyë mai. Yequëcuani
yëma'icua, bacuabi yuta recoyo ju'insi'cua'ru ba'iyë.
15 Bain huani senjocuabi yua si'arën ba'ija'yete gare huesëyë. Yequëcuani je'o bacua,
bacuabi Riusu naconi si'arën ba'iyete gare beoyë. Ja'anre masiyë mai.
16 Yequëcuani ai yëreba yëye masitoca, Jesucristo yo'oguë ba'ise'ere ëñani ye'yeñu. Baguëbi
maini ai yëreba yëguë, Maini baza caguë, mai jucha ro'ire junni tonbi. Ja'nca junni tonguëna,
Riusubi guansetoca, maibi ja'ansi hua'na yëjën ba'iye'ru yequëcuani güina'ru ai yëreba yëjën
bañuni.
17 Yequërë ën yija bonsere baguëbi, baguë bainguë carayete ëñani, ja'nrëbi, ro oiye beoye
baguëna insima'itoca, baguë yua Riusu yëreba yëyete gare huesëji. Baguë recoyobi oiye
beoye ba'iji baguë.
18 Ja'nca sëani, mami sanhuë, bainni ai yëreba yëye yëtoca, ro coca quëaye se'gare
cama'ijë'ën. Te'e ruiñe ro'tajën, bainni conjën bañuni.

Confianza delante de Dios

19 Ja'nca conjën ba'icuabi Riusu te'e ruiñe re'huasi'cua ba'iyete masiye poreyë mai. Ja'nca
masijën, mai recoyo bojo huanoñe ba'iyete maina insini jo'caji baguë.
20 Insini jo'caguëna, maibi recoyo gu'a jucha huanoñe beoye ba'iyë. Recoyo gu'a jucha
huano ëaye ba'itoca, Riusuni quëaye huanë yeye beoye ba'ijë'ën. Riusubi si'aye masi Ëjaguëbi
mai recoñoa bojo huanoñete mame re'huaye masiji.
21 Ja'nca sëani, yë'ë bain yësi'cua, mai recoyo gu'a jucha huanoñe beoye banica, Riusu
naconi ba'ijën, jëja recoyo bañuni.
22 Ja'nca bajën, mai yëse'e'ru Riusuni señe poreyë. Ja'nca senni achajënna, Riusubi maina
ënseye beoye insireba insiji. Maibi baguë yëye'ru yo'ojën, baguë guansese'ere achani,
güina'ru yo'ojën ba'iyë. Ja'nca sëani, maibi senjënna, si'aye maina insiji Riusu.
23 Baguë guansese'ere cato, ñaca ba'iji: Baguë Zin Jesucristoni si'a recoyo ro'tajë'ën.
Sa'ñeña ai yëreba yëjën ba'ijë'ën. Ja'nca guanseni jo'case'e ba'iguëna, ja'nca yo'ojën bañuni.
24 Riusu guanseni jo'case'ere achani yo'ocua si'acuabi Riusu recoyo ba'iye'ru ba'iyë.
Ba'ijënna, güina'ru Riusubi bacua recoñoa ba'iye'ru ba'iji. Ja'nca ba'iguëbi baguë Espíritute
maina insiguëna, mai recoñoare baguë ba'iye huanoji maire.

4

El Espíritu de Dios y el espíritu del enemigo de Cristo

1 Ja'nca sëani, yë'ë bain yësi'cua, yequëcuabi Riusu Espíritute baye quëacua, si'acuani te'e
jëana ro'tama'ijë'ën. Ru'ru, bacua espíritute masijë'ën. Yequërë tin espíritu baye'ne cajën
ba'ijë'ën. Ai jai jubë bainbi ro coquejën, Riusu cocare quëani achoguë'ë yë'ë, cajën, si'aruan
ganiñë.
2 Bacua espíritute masiye yëtoca, bacua ye'yo cocare achani masijë'ën. Riusu Espíritute
banica, "Jesucristobi bainguë'ru rani, mai naconi baji'i" quëayë.
3 Ja'anre te'e ruiñe quëani achoma'itoca, Riusu Espíritute beoyë bacua. Cristoni gu'a
güejën raisi'cua ba'iyë bacua. Aito. Cristoni gu'a güe huati hua'i raiyete achahuë mësacua.
Achajënna, yuara si'a re'otona ti'ansi'cua ba'iyë ba hua'i.
4 Ja'nca ba'iyeta'an, mësacua yua Riusu bainreba re'huasi'cua ba'iyë, mami sanhuë.
Ja'nca ba'ijënna, Cristoni gu'a güe huati hua'ibi mësacua recoñoa ro'tayete tëteñu cacuata'an,
mësacua yua quë'rë ta'yejeiye bacuabi bacuani ënseni senjohuë. Riusu Espíritu mësacua
recoñoare ba'iguëbi yua ën yija espíritu, coque huati raosi'quë, ja'anguëre'ru quë'rë jëja baji.
5 Bacua yua gu'a huati raosi'cuabi ro bain ro'tajën ba'iye'ru quëani achojënna, ro bain
se'gabi achani yo'ojën ba'iyë.
6 Maica yua Riusu bainreba ruinsi'cua'ë. Ja'nca ba'icuabi cocare quëani achojënna,
yequëcua Riusuni ye'yesi'cua banica, bacuabi maini achani bojoyë. Riusuni huesëcua
banica, bacuabi maini achaye güeyë. Ja'nca ba'iguëna, te'e ruiñe recoyo ro'tacuare masiye
poreyë mai. Güina'ru, recoyo coquejën quëacuare'ga masiye poreyë mai.

Dios es amor

7 Yë'ë bain yësi'cua, sa'ñeña ai yëjën bañuni, Riusubi maini ai yëreba yë güeseguë sëani.
Si'acua bain yëreba yëcuabi Riusu mamacua ba'ijën, Riusuni masiyë.
8 Yequëcua, bainre yëma'icuabi yua Riusuni huesëjën ba'iyë. Riusu se'gabi bain yëreba yë
güeseguë sëani, ja'ancuabi baguëni huesëjën ba'iyë.
9 Riusubi maini ai yëreba yëyete maini masi güesebi. Baguë Zin gaña hua'guëre ën yijana
raobi, maini huajëreba huajë güeseguëte.
10 Ja'nca raoguëbi baguë yëreba yëyete maini masi güesebi. Mai hua'na se'gabi Riusuni ai
yëreba yëye ro'tatoca, ro'tani ti'anma'iñë mai. Riusu se'gabi maini ai yëreba yëguë, baguë
Zinre maina raobi. Ja'nca raoguëna, mai gu'a juchare quëñoni senjoza caguë, baguë junni
tonbi.
11 Yë'ë bain yësi'cua, Riusubi ja'ncara'ru maini ai yëreba yëguëna, mai hua'nabi sa'ñeña
güina'ru ai yëreba yëjën bañuni.
12 Ro bain ñacobi Riusuni ëñañe beoye ba'ijën, bain recoyo huanoñe se'gabi Riusuni
masiye poreyë mai. Maibi sa'ñeña ai yëreba yëtoca, Riusubi mai recoñoa cacani bëani ba'iji.
Ja'nca bëani ba'iguëbi baguë te'e ruiñe yëreba yëyete mai recoñoa caraye beoye re'huani
jo'caji.
13 Baguëbi yua mai recoyote ba'iguëna, mai'ga baguë naconi te'e ba'iyë. Baguë Espíritute
maina insiguëna, baguë Espíritute bayë mai. Ja'nca sëani, Espíritubi mai recoyo huanoguëna,
baguë ba'iyete masiyë mai.
14 Yëquëna'ga Jesucristoni ëñasi'cua sëani, yëquënabi bainni ñaca quëani achojën ba'iyë:
Taita Riusubi bainre tëani baza caguë, baguë Zinre ën yija bainna raobi.
15 Ja'nca sëani, "Riusu Zinreba ba'iji Jesús" ja'anre quëani achocua banica, Riusubi bacua
recoyote te'e zi'inni ba'iji. Ba'iguëna, bacua'ga Riusu naconi te'e zi'inni ba'iyë.
16 Ja'nca ba'ijën, maibi Riusu ai yëreba yëyete ye'yeni masihuë. Ja'anna recoyo ro'tajën
ba'iyë mai. Riusubi masi güeseguëna, ja'anre bayë mai. Riusubi bainni ai yëreba yë
güeseguëna, si'acua Riusu yëreba yëyete bacuabi yua Riusu naconi te'e zi'inni ba'iyë.
Ba'ijënna, Riusubi bacua recoyote ba'iji.
17 Ja'nca sëani, Riusubi baguë te'e ruiñe yëreba yëyete mai recoñoa caraye beoye ba'iyete
re'huani jo'caji. Re'huani jo'caguëna, Riusu bënni senjojei umuguse ti'anguëna, maibi
huaji yëye beoye ba'ijën, jëja recoñoa bajën, Riusu ba'irute ëcaye poreyë mai. Mai Ëjaguë
Jesucristo ën yijare ganiguë ba'isi'quëbi Riusu naconi recoyo te'e ro'taguë ba'iguëna, mai'ga
güina'ru ën yijare ganijën, Riusu naconi te'e ro'tajën ba'iyë.
18 Maibi ai yëreba yëjën ba'itoca, huaji yëye gare beoji maire. Riusu masi güesese'e'ru
yëreba yëjën ba'itoca, Riusubi si'a huaji yëyete quëñoni saoni senjoji. Ja'nca sëani, yequëcuabi
huaji yëjën ba'itoca, Riusu te'e ruiñe yëreba yëye yua re'huaye caraji bacuare. Huaji yëjën
banica, Riusu bënni senjoñe se'gare ro'tajën, ai yo'oyë.
19 Riusubi ru'ru maini ai yëreba yëguë sëani, maibi baguëni ai yëreba yëjën ba'iyë.

20 Yua bain hua'guëbi baguë gaje bain hua'guëre ëñañe porecuata'an recoyo yëma'itoca,
¿queaca Riusuni recoyo yëye'ne, baguëni ëñañe porema'icua sëani? Ja'nca sëani, Riusuni ai
yëreba yëyë yë'ë caguë, ja'nrëbi yequëni je'o batoca, ro coque huati ba'iji baguë.
21 Ja'nca sëani, Riusubi cocare guanseguëna, ñaca achani masiyë mai: "Riusuni ai yëreba
yëcua si'acuabi bacua gaje bainre'ga ai yëreba yëjën ba'ijë'ën" guanseguë cabi.

5

Nuestra victoria sobre el mundo

1 Mësacua yua recoyo ñaca ro'tajën ba'ijë'ën: "Jesús yua Cristo Raosi'quëreba ba'iji, Riusu
Raosi'quërebare sëani" ja'anre si'a recoyo ro'tajën ba'itoca, Riusu mamacuara ba'iyë mai.
Ja'nca ba'ijën, Taita Riusuni ai yëreba yëtoca, baguë mamacuare'ga ai yëreba yëyë, baguëni
recoyo ro'tajën ba'icuare.
2 Ja'nca sëani, Riusu mamacuani ai yëreba yëyete masiyë mai. Riusuni ai yëreba yëjën,
baguë coca guanseni jo'case'ere achani yo'otoca, baguë mamacuare'ga ai yëreba yëyë mai.
3 Riusuni ai yëreba yëye yëtoca, baguë coca guanseni jo'case'ere achani yo'ojën ba'ijë'ën.
Ja'nca yo'ojën, gare guaja beoji maire.
4 Ja'nca ba'iguëna, Riusu mamacua si'acuabi ro bain ro'tajën ba'iyete masini, quë'rë
ta'yejeiye jëja bajën, bacuani ënseni senjoñe poreyë. Jesucristoni si'a recoyo ro'tajën
ba'itoca, si'a gu'a bain ro'tayete masini, quë'rë ta'yejeiye jëja bajën, bacuani ënseni senjoñe
poreyë mai.
5 "Jesús yua Riusu Zin ba'iji" ja'an coca cacua si'acuabi ja'anre te'e ruiñe recoñoa ro'tajën
ba'itoca, bacua se'gabi ro bain ro'tayete masini, quë'rë ta'yejeiye jëja bajën, bacuani ënseni
senjoñe poreyë.

El testimonio acerca del Hijo de Dios

6 Jesucristo hue'eguëbi maina raisi'quë baji'i. Ja'nca raiguë, oco bautizaye, zie meoni
junni toñe, ja'anbi baguë ba'iyete ëñoni masi güeseguë raji'i. Oco bautizaye se'gabi ëñomaji'i.
Oco bautizayebi, zie meoni junni toñebi, ja'anbi ëñoguë raji'i. Riusu Espíritubi ja'anre te'e
ruiñe maini masi güeseji, te'e ruiñe ba'iguë sëani.
7-8 Riusubi Espíritu, oco, zie meoni junni toñe, ja'anre maina ëñoguëna, Jesucristo ba'iyete
masiyë mai. Ja'an samute ëñose'e ba'iyeta'an, te'e ëñose'e ba'iji. Ja'anre masiyë mai.
9 Riusu Zin ba'iyete maini te'e ruiñereba masi güesebi. Ja'nca sëani, bainbi baguë ba'iyete
quëani achojënna, baguëni si'a recoyo ro'tayë mai. Riusubi quëani achoguëna, quë'rë te'e
ruiñe'ru baguëni si'a recoyo ro'taye bayë, Riusu yua quë'rë ta'yejeiye quëani achoguë sëani.
10 Ja'nca quëani achoguëna, Riusu Zinni si'a recoyo ro'taguëbi yua ja'an ëñose'ere baguë
recoyorebana re'huani baji. Riusu ëñose'ere ro'tama'iguëbi yua ro coque huatire'ru ba'iji,
Riusure caguë ëñoji, Riusu Zin ëñoguë ba'ise'ere ro'tama'iguë sëani.
11 Yureca Riusu ëñoguë ba'ise'e yua ñaca ba'iji: Riusubi yua gare carajeiye beoye ba'i
hua'nare maire re'huabi. Re'huaguë, baguë Zin se'gabi maire carajeiye beoye ba'i güeseji.
12 Ja'nca ba'i güeseguëna, baguë Zinre bacuabi baguë naconi ba'ija'cua'ë. Riusu Zin
beocuabi gare carajeijën ba'ija'cua'ë.

Conclusión y consejos finales

13 Yureca, mësacua Riusu Zin ba'iyete recoyo ro'tacuani ñaca yihuoni toyahuë yë'ë.
Mësacua si'arën ba'iyete masijë'ën caguë, ñaca toyani jo'cahuë yë'ë.
14 Ja'nca ba'iguëna, maibi Riusu naconi ba'ijën, jëja recoyo re'huasi'cua ba'iyë. Maibi huaji
yëye beoye Riusuni ujajën señe poreyë. Baguë yëye'ru sentoca, baguë yua mai señete caraye
beoye achaji.
15 Ja'nca achaguëbi mai senni achajën ba'iye si'ayete güina'ru maire yo'ocaiji baguë.
Ja'anre masiyë mai.
16 Më'ë gaje bainguëbi gu'a jucha recoyo carajei güesema'iñete yo'oguëna, më'ëbi ëñatoca,
Riusuni sencaijë'ën baguëre. Senguëna, Riusubi baguëni si'arën ba'i güeseji. Baguë gu'a
juchabi recoyo carajei güesema'itoca, Riusuni senjë'ën. Yequë gu'a jucha ba'iji. Bain recoyo
carajei güeseji. Ja'anre cama'iñë yë'ë.
17 Gu'aye yo'oyete cato, si'aye gu'a jucha ba'iji. Ja'nca ba'iguëna, si'ayebi bain recoyo
carajei güesema'iji.
18 Ñaca masiyë mai. Riusu mamacua te'e ruiñe ba'icuabi gu'a jucha yo'oye beoye ba'iyë.
Riusu Zinbi bacuani bani cuiraguëna, gu'a huati ëjaguëbi bacuani gu'aye yo'oja'ma caguë,
bacuani pa'roye porema'iji.
19 Maibi Riusu bainreba re'huasi'cua ba'ijënna, ën yija ba'iyete ro'tacua si'acuabi yua gu'a
huati ëjaguë zeansi'cua ba'iyë. Ja'anre masiyë mai.

20 Ja'nca ba'iguëna, Riusu Zin yua raisi'quë ba'iji. Ja'nca ba'iguëbi mai Riusu te'e ruiñereba
ba'iguëte maini masiyereba masi güeseji. Masi güeseguëna, te'e ruiñe ba'i Riusuni masijën,
baguë naconi te'e zi'inni ba'iyë mai. Baguë Zin Jesucristore'ga baguë naconi te'e zi'inni
ba'iyë mai. Ja'anre masiyë mai. Ja'anguëbi yua mai Riusu te'e ruiñereba ba'iguë'bi.
Ja'anguëni bajën, gare carajeiye beoye si'arën ba'ija'cua'ë mai.
21 Mami sanhuë, tin riusu hua'i, ro bain masi güesejënna, gare gugurini rëañe beoye
ba'ijën, gare pa'roye beoye ba'ijë'ën, gu'ana sëani. Ja'nca raë'ë. Amén.

SAN JUANBI
Samu ba'i cocare toyani saobi

La verdad y el amor

1 Yë'ë, Cristo bain ira ëjaguë ba'iguëbi më'ëni, Riusu cuencuesi'co ba'igona, coca toyani
saoyë yë'ë. Më'ë mamacuare'ga toyani saludayë. Si'a jubëni te'e ruiñe ro'taguë, si'acuani ai
yëreba yëyë yë'ë. Yequëcua'ga Riusu te'e ruiñe ba'iyete masicuabi, si'acuabi më'ëni ai yëreba
yëyë.
2 Riusu te'e ruiñe recoyo re'huasi'cuabi yua caraye beoye si'arën ja'nca ba'ijën, mësacuani
ai yëreba yëyë.
3 Ja'nca sëani, mai Taita Riusu, baguë Zin mai Ëjaguë Jesucristo, bacuabi te'e ruiñe maini
ai yëreba yëjën, maire ai insini cuirajën, maini oire bani conjën, maire bojo recoyo huanoñe
ba'i güeseyë. Ja'anre jo'caye beoye maire ai re'oye yo'ojën ba'ija'bë.
4 Yureca, yë'ë mamacuabi Riusu te'e ruiñe ba'i cocare achani yo'ojënna, ai bojoguë ëñahuë
yë'ë, mai Taita Riusu guanseni jo'case'e'ru yo'ojënna.
5 Ja'nca sëani, yë'ë baingo, më'ëni senni achaguë cayë yë'ë. Riusubi ru'rureba ba'isirën
guanseni jo'caguëna, mame cocare guanseni toyama'iñë yë'ë. Si'a hua'na sa'ñeña ai yëjën
bañuni cayë.
6 Ja'nca ai yëye ro'tatoca, Riusu guanseni jo'case'ere achani, güina'ru yo'ojën bañuni. Ja'nca
yo'ojën ba'ijën, sa'ñeña ai yëreba yëjën ba'iyë, ru'rureba ba'isirën maire guanseni jo'case'e
sëani.

Los engañadores

7 Yureca, coquejën quëani achocua ai jai jubëbi si'a ën yijare ba'ijën, si'a bainni coquejën
cayë. "Jesucristobi raiguë, bainguë'ru raji'i" ja'anre quëamajën, ro coqueyë bacua. Ja'nca
coquejën, Cristoni je'o bajën ganiñë.
8 Ja'nca ba'ijënna, mësacua ëñare bajë'ën. Mësacua yua Riusu yo'o conjën base'ere hue-
soma'ijë'ën caguë, mësacua coni baja'yete gare caraye beoye coni bajë'ën caguë, bacua ro
coquejën ye'yoyete gare achamajën bajë'ën, yihuoguë cayë yë'ë.
9 Yequëcuabi Cristo ye'yoni jo'case'ere ro jo'cani, mame coca tin cocare achani ye'yojën,
bacua yua Riusu naconi ba'iyete gare huesëjën ba'iyë. Cristo ye'yoni jo'case'ere te'e ruiñe
achani, güina'ru ye'yocua, bacuabi yua mai Taita Riusu, baguë Zin, ba samucuani bayë.
10 Ja'nca sëani, yequëcuabi mësacuana ti'anni, ba te'e ruiñe ba'i cocare ye'yoma'icuabi tin
ye'yotoca, bacuani mësacua huë'ena caca güesema'ijë'ën. Bacuani saludaye beoye ba'ijë'ën.
11 Bacuani saludatoca, bacua gu'a yo'o yo'oyete conjën ba'iyë.

Palabras finales

12 Yureca, mësacuani ai yihuo ëaye rëinguëna, utire toyaye yëma'iñë. Mësacuani ëñaguë saiye
quë'rë yëyë. Ja'nca ëñaguë saiguë, mësacua naconi coca cani yihuotoca, quë'rë ai ta'yejeiye
sa'ñeña bojojën bañuni cayë.
13 Ja'nrëbi, yë'ë baingo, më'ë yo'jego, Riusu cuencuesi'co'ga ba'igo, bago mamacua'ga
më'ëni saludayë.

SAN JUANBI
Samute ba'i cocare toyani saobi

Alabanzas a Cayo

1 Yë'ë, Cristo bain ira ëjaguë ba'iguëbi më'ëna utire toyani saoyë, yë'ë bainguë ai yësi'quë
Cayo hue'eguëni. Te'e ruiñe ba'iye si'a recoyobi më'ëni ai yëreba yëyë yë'ë.
2 Yë'ë bainguë, më'ë ba'iyete ro'taguë, Riusubi më'ëni ai ta'yejeiye conreba conja'guë
caguë, yua huajëguë ba'ijë'ën, më'ëre cayë yë'ë. Më'ë recoyo huajëguë ba'iye'ru, si'a
ga'nihuë huajëguë ba'ijë'ën.
3 Yequëcua Cristo bainbi yë'ëna rani, më'ë ba'iyete quëahuë. Më'ëbi Riusu te'e ruiñe
ba'iyete caraye beoye recoyo ro'tani yo'oguëna, quëani achohuë bacua. Më'ë si'arën yo'oguë
ba'ise'e'ru më'ë recoyo ro'tayete quëani achojënna, ai bojoguë achahuë yë'ë.
4 Yë'ë mamacuabi Riusu te'e ruiñe ba'i cocare achani yo'ojënna, yë'ëbi ja'anre achaguë,
aireba bojoguë ba'iyë.
5 Yë'ë bainguë ai yësi'quë, Cristo bainre conguë, ai re'oye yo'oguë coñë më'ë, tin bain
ba'icuata'an.
6 Ja'nca conguëna, bacuabi Cristo bain ënjo'on ba'i jubëna rani, më'ë ai yëreba yëyete quëani
achoyë bacua. Ja'nca quëani achojënna, Jesús coca quëani achocua, so'o ganijën sai hua'nabi
bacua bonse caratoca, bacuana insini cuirajë'ën. Riusu yëye'ru insini cuirajë'ën.
7 Bacuabi yua Cristo yo'ore coñu cajën, Cristo cuencuesiruanna ganijaë'ë. Cristoni si'a
recoyo ro'tama'icua, ja'ancuani bacua carase'ere señe beoye ba'iyë.
8 Ja'nca ba'ijënna, mai hua'na Cristo bain sëani, ja'ancuare conjën bañuni. Bacua carasi
ma'carëanre ro insiñu cayë. Riusu te'e ruiñe ba'i coca quëani achoyete bacuare coñë mai.

La mala conducta de Diótrefes y el buen ejemplo de Demetrio

9 Cristo bain jubë baru ba'icuani yihuo cocare toyani saohuë yë'ë. Saoguëna, Diótrefes
hue'eguë, bacua ta'yejeiye ëjaguë ba'iye ai yëguëbi yëquëna cocare achaye güebi.
10 Ja'nca güeguëna, yë'ë baruna sani ti'anni, baguë yo'oguë ba'ise'e beorure si'a hua'nani
quëani achoyë yë'ë. Coqueye se'gare yëquënani ai gu'aye huëoguë, yëquëna bain Cristoni si'a
recoyo ro'tacuabi baru ba'i jubëna ñë'caye yëjënna, bacuare ënsebi baguë. Baru ba'icua'ga,
bacuani coye yëjënna, bacuare ënseguë, baru ba'i jubëbi etoni saoni senjoji.
11 Yë'ë bainguë ai yësi'quë, yequëcuabi gu'aye yo'ojënna, bacua yo'oye'ru yo'oma'iguë
ba'ijë'ën. Re'oye yo'ocua yo'ojën ba'iye'ru yo'oguë ba'ijë'ën. Re'oye yo'oguëbi yua Riusu
bainguë cuencuesi'quë ba'iji. Gu'aye yo'oguëbi yua Riusuni ëñañe beoye ba'iguë, yua
Riusuni huesëji.
12 Huesëguëna, Demetrio ba'iyete cato, si'acuabi baguëte re'oye cajënna, Riusu te'e ruiñe
ba'iyete masi güeseguë'bi ba'iji. Yëquëna'ga baguë ba'iyete masijën, baguë re'oye yo'oguë
ba'iyete ëñahuë. Yëquënabi te'e ruiñe cajënna, mësacuabi masiyë.

Palabras finales

13 Yë'ëbi më'ëni ai cocare yihuo ëaye rëinguëna, utire toyani saoye yëma'iñë.
14 Jë'te, më'ëna ëñaguë saiye quë'rë yëyë. Ja'nrëbi, maibi sa'ñeña coca cañuni.
15 Ai bojo recoyo huanoñe ba'ijë'ën. Më'ë bain gajecua ënjo'on ba'icuabi më'ëna saluda-
caijë'ën, cahuë. Yëquëna gaje bain baru ba'icuare'ga saluda cocare quëacaijë'ën.

SAN JUDASBI
Utire toyani saobi

Saludo

1 Yë'ë, Judas, Jesucristore yo'o conguë, Santiago yo'jeguë, ja'an ba'iguëbi utire toyani,
mësacua, Taita Riusu bain cuencuesi'cuana saoyë yë'ë. Riusubi baguë bainreba ai yësi'cuare
mësacuare re'huani baguëna, Jesucristo naconi carajeiye beoye ñë'casi'cua ba'iyë mësacua.
2 Ja'nca ba'ijën, Riusu oire bani coñe, bojo recoyo huanoñe, ai yëreba yëye, ja'anre caraye
beoye ye'yeni ba'ijë'ën.

Los que enseñan mentiras

3 Yë'ë bain yësi'cua, Riusu coca, maire tëani ba coca, ja'anre mësacuani quëaza caguëna,
mësacuani utire toya ëabi yë'ëre. Ja'nca ëaguëna, yureca, Jesucristoni si'a recoyo ro'taye,
Riusu bainrebana te'erën se'ga insini jo'case'e, ja'anre ro'taguë, Mësacua jëja recoñoa
re'huani, coqueye ye'yocuani si'a jëja bëinjën sehuojë'ën. Ja'anre ru'ru mësacuani toyaye
bayë.
4 Bacua yua Riusuni gu'a güejën ba'icuabi mai jubëna yahuera'rë ñë'cani, Riusu bain
ba'icua'ru ëñojën, bainni ro coquejën, gu'aye se'gare ye'yojën ba'iyë. Ja'nca ye'yojën,
"Riusubi maina ai insireba insiji" cajën, ro ro'tajën, ro bain ro'tajën ba'iye se'gare'ru ba'iyë
bacua. Ja'nca ba'ijën, mai Ta'yejeiye Ëjaguë Jesucristo gaña ba'iguëte gu'a güejën, baguëni
je'o bajën ba'iyë. Ja'nca ba'ijënna, Riusu ira coca toyani jo'case'ere ëñato, bacuare bënni
senjoja'ñe yua cani jo'case'e ba'iji.
5 Mësacua yua mai Ëjaguë ai ba'irën yo'oguë ba'ise'ere ai achareba achacuareta'an, ja'anre
se'e mësacuani quëani achoyë yë'ë. Mai Ëjaguëbi Israel bain jubë, bacuare Egipto yijabi tëani
sasi'quëta'an, ja'nrëbi yo'je, baguëte recoyo ro'tama'icuani huesoni si'abi baguë.
6 Yequëcua Riusu guënamë re'oto yo'o conjën ba'isi'cuare ro'tajë'ën. Riusubi bacua
ba'iruanre cuencueni ëñoguëna, ro quëñëni jo'cani senjoni saë'ë. Saijënna, Riusubi bacuare
preso zeanni, baguë guënameñabi huenni, zijeiyereba ba'iruna guaoni, baguë ëñojai umu-
guse ti'anguëna, bacuare bënni senjoja'ñete bacuana jo'caja'guë'bi.
7 Sodoma, Gomorra, baru ba'i huë'e joboña, ja'an bain ba'isi'cuare'ga ro'tajë'ën. Bacuabi
yua güinajeiñe gu'aye yo'oni sa'ñeña ai a'ta yo'oreba yo'ojënna, Riusubi, Si'a bainbi ëñani
ye'yejë'ën caguë, ba toa yayaye beoye ba'iruna jo'cani senjobi bacuare.
8 Ja'nca ba'iguëna, mai jubë coqueye ye'yocua'ga, bacuabi güina'ru gu'aye yo'ojën ba'iyë.
Ro bacua ëo cainse'ere ëñajën, bacua ga'nihuëanbi ro a'ta yo'ojën, mai Ëjaguë guansese'ere
gu'a güeni senjojën, Riusu ta'yejeiye ëjacua guënamë re'otona re'huani jo'case'ere ro jayajën,
ro bëinjën cayë bacua.
9 Riusu ira anje jubë ëjaguë Miguel hue'eguë, baguë yua gu'aye jayamaji'i. Zupai huatibi
Moisés ga'nihuëte baza caguëna, Miguelbi bëinguë, baguëte ënse ëaye yo'oguë, gu'a cocare
zupaini caye beoye baji'i baguë. "Riusubi më'ëni bëiñe sehuoja'guë" ja'an se'gare zupaini
cabi.
10 Mai jubë ba'icuata'an, bacuabi te'e ruiñe ba'iyete huesëjën, ro gu'aye jayajën cayë. Airu
hua'i hua'na'ru ro ro'tajën, ro bacua ëa ëñajën ba'iyete yëjën, gue ëase'e yo'ojën, ja'anna ro
huesëni carajeiyë.
11 ¡Ai ba'iye ai bënni senjoñe se'ga ba'iji bacuare! Caín yo'oguë ba'ise'e'ru güina'ru yo'ojën
ba'iyë. Balaam yo'oguë ba'ise'e'ru ro coquejën ye'yojën, Curi ëaji cajën, ro gu'a ma'ana
ganijaë'ë. Bacua ëjacua guanseyete yo'omajën, Coré bëinguë sehuose'e'ru ro bëinjën sehuoyë
bacua. Ja'nca sehuojën, Coreni bënni senjose'e'ru huesëni carajeija'cua'ë bacua.
12 Mësacuabi Riusuni bojojën, sa'ñeña yëreba yëjën ñë'cajënna, bacuabi ro be'teni, ro a'ta
aon ainjën, gu'aye yo'ojën, mësacua re'o bain jubëte ba'ijën, si'si hua'na'ru ëñoñë. Ro
bacuara'ru huanoñe ba'iyë. Bacuabi ro coquejën, ro ba'iyë. Oco picobi tutu naconi ro
huahuaguë saiguë, oco ca'niñete ëñoma'iji. Sunquiñëa ju'insiñëa rutani senjosiñëabi ro
ba'iguë, uncuere quëinma'iji. Bacuabi ja'ncara'ru ro coquejën, ro ba'iyë. Gare gu'a recoyo
bacua'ru ëñoñë bacua.
13 Jai ziayabi të'a saoni, chiri huëoguëna, bacuabi ja'ncara'ru gu'aye yo'oye se'gare ëñoñë.
Ma'choco hua'i ro ganiñe'ru gu'ana ganijën ba'iyë bacua. Riusubi zijeiyereba ba'iruna
bacuare jo'cani senjoguëna, bacuabi si'arën ba'ija'cua'ë barure.
14 Ira bainguë ba'isi'quë Enoc hue'eguë, siete ba'iguëbi Adán yo'jena raisi'quë, Riusubi
baguë cocare ëñaguëna, ba coquejën ye'yocuare caguë, bacua bënni senjoja'ñete quëani

achobi: “Ëñajë'ën. Mai Ëjaguëbi baguë ta'yejeiye ba'i jubë guënamë re'oto yo'o con hua'na, mai cuencueye porema'iñe ba'icua, bacua naconi raiji.
15 Si'acua gu'aye yo'ojën ba'icuare ñë'coni, bacua bënni senjoñete huo'hueni insiji. Bacua gu'aye yo'ojën ba'ise'ere cuencueni, Riusuni gu'a güe coca ro gu'aye jayajën case'ere ro'ta güeseni, bacua gu'a juchare ëñoni, bacuani bëinreba bënni senjoja'guë'bi” cani jo'cabi Enoc.
16 Bacuabi ro bëin coca se'gare cajën, yequëcuani gu'aye cajën ba'iyë. Ro bacua yëse'e'ru, ro gu'aye yo'ojën ganiñë. Ro bacua se'gare'ru huanoguëna, ro bacua yo'o yo'oyete ai ta'yejeiye ai quëani achoyë. Yë'ë yëse'ere coni baza cajën, yequëcuani re'o cocare cajën coqueyë.

Amonestaciones a los creyentes

17 Yureca, yë'ë bain yësi'cua, mai Ëjaguë Jesucristo, baguë bain raoni jo'casi'cuabi ja'anrë coca quëani achorena, mësacua ro'tajën ba'ijë'ën.
18 Bacuabi ñaca quëahuë: “Ën yija carajei umuguseña ti'anguëna, yequëcuabi ro bacua yëse'ere gu'aye yo'ojën, Riusuni gu'a güej Ro bacua se'gare'ru huanoguëna, ro bacua yo'o yo'oyete ai ta'yën, mësacuare ai gu'aye jayayë” quëahuë.
19 Ja'nca sëani, ba coquejën ba'icuabi ro bacua yëse'e se'gare yo'ojën, bainni sa'ñeña bëin güeseyë. Ro bain ro'taye'ru ro'tajën ba'iyë. Riusu Espíritu beo hua'na ba'iyë.
20 Yë'ë bain yësi'cua, mësacuaca ja'ansi'cua yua quë'rë se'e Jesucristo naconi jucha beoye ba'ijën, quë'rë jëja recoñoabi baguëni ro'tajën bañuni cajën, Riusu Espíritu naconi te'e ujajën, Riusuni coca cajën ba'ijë'ën.
21 Mësacuabi Riusu naconi ba'ijën, baguë yëreba yëye'ru si'a bainni ai yëreba yëjën, gare senjoñe beoye ba'ijë'ën. Mai Ëjaguë Jesucristobi maini ai oire baguë conguë, si'arën ba'iyete maina insiguëna, ja'anre bojojën ëñajën ëjojën ba'ijë'ën.
22 Yequëcua Jesucristoni recoyo ro'taye caracua, bacuani ai oire bajën conjën, bojora'rë ye'yojën ba'ijë'ën.
23 Bacuabi ba toana uni si'ama'ija'bë cajën, bacuare tëani bajë'ën. Yequëcua recoyo ro'taye caracua, bacuani huaji yëyera'ru ëñajën conjën ba'ijë'ën. Ja'nca conjën ba'ijën, bacua gu'a juchare ai güereba güejën ba'ijë'ën. Mësacua yua gu'a ca'nmi rau baguë canre sayaye güeye'ru, bacua gu'a juchare ai güejën ba'ijë'ën. Bacua gu'a jucha güina'ru yo'oma'iñe cajën, mësacua ëñare bajën, bacuare conjën ba'ijë'ën.

Alabanza final

24 Yureca, mai Taita Riusubi mësacuani tëani baguëna, gu'a juchare ro'tani gurujaiye beoye ganiñë mësacua. Ja'nca tëani baguëbi mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'e beoru quëñoni senjoguë, mësacuare bojoreba bojo huanoñe ba'icuare re'huani, baguë ba'iru go'sijeiyereba ba'iruna mësacua jucha tënosi'cuare nëconi baji.
25 Mai Riusu gañaguë ba'iguëbi si'aye masiye caraye beoye ba'iguëbi maini tëani baza caguë, mai Ëjaguë Jesucristote maina raobi. Ja'nca raoguëbi baguë go'sijeiye, baguë jai Ëjaguë ba'iye, baguë masiye guanseye, baguë si'a jëja poreye, ja'an ta'yejeiye ba'iguëbi gare ñu'ñujeiñe beoye ba'ija'guë cayë. Yureña ba'iguë'ru si'arën güina'ru ba'ija'guë cayë. Ja'nca raë'ë. Amén.

SAN JUAN
Guënamë toya ëñaguë ba'ise'e

La revelación de Jesucristo

1 Riusubi yurera ba'ija'yete yë'ë bainreba concuani masi güeseza caguë, Jesuscristoni
masi güeseni jo'cabi, baguë bainreba concuani masi güeseyete. Baguë guënamë re'oto yo'o
con hua'guëre choini, yë'ë bainguë Juan hue'eguëni ëñojaijë'ën caguë, baguëte yë'ëna raoni,
yë'ëni Espíritu toya ëñobi.
2 Ëñoguëna, si'aye ëñahuë yë'ë. Riusu cocarebare achaguë, Jesuscristobi te'e ruiñe quëani
achoguëna, Jesucristo ba'iyete ëñasi'quëbi yurera mësacuani quëareba quëani achoyë yë'ë.
3 Ja'nca quëani achoguëna, Riusu cocareba yure ba'ija'yete quëani jo'case'e sëani, si'a
bain ëñani achocuabi recoyo bojoreba bojojën ba'ija'bë. Si'a bain achacua'ga recoyo ai
bojoreba bojojën ba'ija'bë. Si'a bain ba cocarebare güina'ru achani yo'ojën ba'icua'ga recoyo
ai bojoreba bojojën ba'ija'bë. Ba coca ba'ija'ye yureca te'e jëana ti'anja'ñeta'an rëinji.

Juan escribe a las siete iglesias

4 Yë'ë, Juan hue'eguëbi yua Riusu bain jubëan te'e ëntë sara samubëan Asia yijare ba'ijënna,
utire toyani mësacuana saoyë. Riusu bayete mësacuana ai ba'iye ai insireba insija'guë cayë.
Mësacua recoñoa ai bojo huanoñe ba'icuare mësacuare re'huaja'guë cayë. Ja'an Riusu yua
ru'rureba ba'isirënbi si'arën baji'i. Yureña si'arën ba'iji. Gare carajeiye beoye ba'iguëbi
yurera maini ëñoguë raiji. Riusu Espíritu sanhuë baguë jëja guëna seihuë të'ijeiye nëcacua,
bacua'ga mësacuani güina'ru recoyona bojocuare re'huaja'bë.
5 Jesucristo'ga mësacuani güina'ru recoñoa bojocuare re'huaja'guë. Baguë yua Riusu
ba'iyete te'e ruiñe masiguëbi maini gare coqueye beoye te'e ruiñe quëani achoji. Baguëbi
junni tonsi'quëbi quë'rë ta'yejeiyereba go'ya raji'i. Si'a ën yija bain ta'yejeiye ëjacuani
guanseguëna, bacuabi Jaë'ë cani yo'ojën ba'iyë. Ja'an Cristobi yua maini ai yëguë ba'iguë,
mai ro'ire junni tonguë, mai gu'a juchana zemosi'cuare etobi.
6 Ja'anguëbi baguë yo'je ëjacua, baguë pairi sanhuë, ja'ancuani maire re'huani maire
jo'cabi, baguë Taita Riusu yo'o conjën ba'icuare. Ja'nca maire re'huani jo'caguëna, baguëni
caraye beoye bojojën, baguë ta'yejeiyereba ba'iyete si'a bainni caraye beoye masi güeseñu
cayë. Ja'nca yo'ojën bañuni.
7 Ja'anguëbi yureca pico re'otobi gaje meguëna, si'a bainbi baguëni ëñajën ba'ija'cua'ë.
Baguëni hui pereñabi totasi'cuabi baguë gaje meñete ëñaja'cua'ë.
Si'a re'oto bain jubëanbi baguëni ëñajën, baguëni ai quëquëjën, ai sa'ntijën oija'cua'ë.
Aito. Ja'nca ba'ija'guë'bi.
8 Ja'nca raija'guëbi ba'iji mai Ëjaguë Riusu. Quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë sëani, carajeiye beoye
ba'iji. Ja'nca ba'iguëbi ñaca quëabi: "Ru'rureba ba'isirënbi si'arën ba'iguë'ë yë'ë. Yureña
ba'irënbi si'arën ba'iguë'ë yë'ë. Gare carajeiye beoye ba'iguë'ë yë'ë" cabi mai Ëjaguë.

Una vision del Cristo glorioso

9 Yë'ë, Juan hue'eguëbi yua mësacuare te'e bainguë'ë. Je'o bacuabi mësacuani ai gu'aye
huaijënna, yë'ë'ga mësacua naconi ai yo'oguë ba'iyë. Maibi ai yo'ojën, Riusu ba'iye ëñoja'rënre
ëjojën, Jesucristoni senjoñe beoye si'a recoyo ro'tajën bañuni cayë. Yë'ëbi yua Riusu
cocareba Jesucristo masi güesese'ere quëani achoguëna, yequëcuabi yë'ëni preso zeanni,
Patmos casi jubona jo'cahuë.
10 Jo'carena, ja'nrëbi, mai Ëjaguë ta'yejeiye ba'i umuguse ba'iguëna, Riusu Espíritu naconi
recoyo te'e baë'ë yë'ë. Ja'nca ba'iguëna, yë'ë yo'je ca'ncobi ai jëja coca cani achose'e baji'i.
Coneta juise'e'ru achoguë,
11 yë'ëni cabi:
—Yë'ë yua gare carajeiye beoye ba'iguë'ë yë'ë. Më'ë yure ëñaja'ñete utina toyani, ba yë'ë
bain jubëan te'e ëntë sara samubëanna saojë'ën. Efeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardis,
Filadelfia, Laodicea, ja'anruan ba'i jubëan Asia yijare ba'ijënna, toyani saojë'ën, cani achobi.
12 Cani achoguëna, ¿Nebi caguë'ne? cahuë yë'ë. Cani, yua bonëni ëñato, majahuë
se'nquehuëan, zoa curi majahuëan te'e ëntë sara samuhuëan naconi baji'i.
13 Majahuë se'nquehuëan ba'iruna ëñato, Jesucristo, Bainguë'ru Raosi'quëreba, ja'anguëbi
nëcabi. Baguë ju'i can yua zoa corohuë ju'ise'e, baguë guëon na'mi tëca ti'anbi. Zoa curi
tëinme yua baguë coribate tëansi'quë baji'i.
14 Baguë rañare cato, yua oveja raña'ru ai pojeiyereba baji'i, po gao mareba baye'ru.
Baguë ñaco yua toa ma'ñoñe'ru re'huasi'quë baji'i.

15 Baguë guëoña'ga yua bronce guëna toana boni jue'nejeiñe'ru go'sijei guëoñareba
re'huasi'quë baji'i. Baguë coca caguë, yua ai sao ziayara achoye'ru achobi.
16 Baguë jëja ëntë sarana ëñato, ma'chocoan te'e ëntë sara samucoanre ze'enguë baji'i.
Guerra hua hua'ti si'a ca'ncoña re'oye guë'tosi hua'ti yua baguë yi'obobi huiguë raobi. Baguë
ziare ëñato, ënsëguë jëja miañe'ru ma'ñoguë baji'i.
17 Ja'nca ba'iguëna, baguëni ëñahuë yë'ë. Ëñani, yua baguë guëon na'mina tanni,
ju'insi'quë'ru uën'ë yë'ë. Uinguëna, baguë jëja ëntë sarare yë'ëna pa'roni, yë'ëni cabi:
—Huaji yëye beoye ba'ijë'ën. Ru'rureba ba'isirënbi si'arën ba'iguë'ë yë'ë. Carajeiye beoye
ba'iguë'ë yë'ë.
18 Huajëreba huajëguë'ë yë'ë. Junni tonsi'quëta'an, go'ya rani, gare se'e junni toñe
beoye ba'iguë'ë yë'ë. Zupai huati, bainre huani baguë toabona senjoñe poreye'ru, quë'rë
ta'yejeiye Ëjaguë ba'iguë'ë yë'ë.
19 Ja'nca ba'iguëbi yureca më'ëni guënamë toyare ëñoñë yë'ë. Yure ba'iye, jë'te ba'ija'ye,
ja'anre ëñoguëna, më'ë ëñañe'ru güina'ru utina toyani jo'cajë'ën.
20 Yureca ma'chocoan te'e ëntë sara samucoan yë'ë jëja ëntë sarana zeanse'ere ëñahuë
më'ë. Majahuë se'nquehuë zoa curi majahuëan te'e ëntë sara samuhuëan naconi
ba'ise'ere'ga ëñahuë më'ë. Ëñaguëna, ja'an ba'iyete bain huesë ëaye ëñato'ga, më'ëni quëani
masi güeseyë yë'ë. Ba ma'chocoan te'e ëntë sara samucoan yua yë'ë bain jubëan te'e
ëntë sara samubëan, bacua jubëanni yë'ë coca quëaja'cua'ru ba'iyë. Ba'ijënna, majahuë
se'nquehuëan te'e ëntë sara samuhuëan yua yë'ë bain jubëan te'e ëntë sara samubëan'ru
ba'iyë.

2

Mensajes a las siete iglesias: El mensaje a Efeso

1 Ja'nca ba'ijënna, ru'ru ën cocare toyani Efeso jubëre quëaja'guëna saojë'ën: "Yë'ë yua ba
ma'chocoan te'e ëntë sara samucoanre yë'ë jëja ëntë sarare bayë. Ba majahuë se'nquehuë,
zoa curi majahuëan te'e ëntë sara samuhuëan, ja'an naconi ba'iguë ganiñë yë'ë. Ja'nca
ba'iguë sëani, më'ëni coca yihuoza caguë raë'ë yë'ë.
2 Më'ë yo'o yo'oye, më'ë jo'caye beoye jëja recoyo baye, ja'anre ëñani, si'aye masiyë yë'ë.
Gu'a bainre ai gu'a güeguë ba'iyë më'ë. Yequëcua, Riusu raosi'cua'ë yëquëna, coquejën
casi'cua, ja'ancuabi mësacua jobona ti'anjënna, bacua coquejën ba'ise'ere masini, bacuare
saoni senjohuë mësacua.
3 Mësacua yua yë'ë ta'yejeiye ba'iyete ro'tajën, gare jo'caye beoye jëja recoyo bacuabi yë'ë
yo'o cuencuese'ere guajaye beoye yo'ojën ba'iyë mësacua. Ja'anre masiyë yë'ë.
4 Ën coca se'gare mësacuani gu'aye cayë yë'ë: Mësacuabi ru'rureba yë'ëni ai yëjën baë'ë.
Ba'icuata'an, yurera yë'ëni ta'yejeiye yëma'iñë mësacua.
5 Ja'an juchana to'insi'cua'ë mësacua. Ja'anre ro'tani, mësacua gu'a juchare senjoni,
mësacua ru'rureba yo'o yo'ose'e'ru se'e güina'ru yo'o yo'ojën ba'ijë'ën. Mësacua gu'a juchare
jo'cani, mame recoyo re'huajë'ën. Mësacua re'huama'itoca, mësacua majahuë se'nquehuëte
quëñoni senjoñë yë'ë. Yë'ë bain ba'iye mësacuare quëñoñë yë'ë.
6 Yeque cocare mësacuani bojoguë cayë yë'ë: Mësacuabi ba Nicolaíta bain yo'o yua gu'a
yo'o'ë cajën, mësacua güeyë. Yë'ë güeye'ru güina'ru güeyë mësacua.
7 Riusu Espíritubi guanseguëna, ën cocare yua baguë bain jubëanna saoyë yë'ë. Ja'nca
saoguëna, si'a bainbi ganjo banica, achani te'e ruiñe ye'yejë'ën. Yequëcuabi je'o bajënna,
quë'rë ta'yejeiye recoyo jëja bajë'ën. Ja'nca batoca, bain huajë sunquiñë, Riusu jo'ya re'ohuë
ba'iguëna, ba uncuere tëani uncue güeseyë yë'ë." Ja'an cocare Efeso jubë quëaja'guëna toyani
saojë'ën.

El mensaje a Esmirna

8 Yureca, yeque cocare toyani, Esmirna bain jubëre quëaja'guëna saojë'ën: "Yë'ëbi ru'ru
ba'isirënbi si'arën ba'iguë'ë. Carajeiye beoye ba'iguë'ë yë'ë. Junni tonsi'quëbi go'ya raë'ë
yë'ë. Ja'nca ba'iguëbi mësacuani coca yihuoza caguë raë'ë yë'ë.
9 Mësacua yo'o yo'oye si'aye masiyë yë'ë. Yequëcuabi ai je'o bajënna, më'ëbi ai ja'siye ai
yo'oguë, bonse carajeiguë, ja'an ba'iyete masiyë yë'ë. Bonse carajeito'ga, Riusubi baguë
bayete mësacuana ai ba'iye ai insireba insiguë ba'iji. Yequëcua judío bain cacuabi mësacuani
ai gu'aye cajënna, yë'ëbi masiyë. Judío bain beoyë bacua. Ro zupai huati concua se'ga ba'iyë.
10 Mësacua ai yo'oja'yete ro'tani, huaji yëye beoye ba'ijë'ën. Yureca, zupai huatibi mësacua
jubë ba'icua yequëcuare zeanni, ya'o huë'ena guao güeseye ro'taji. Ja'nca guao güeseguëna,
mësacuabi ai ja'siye ai yo'oye ye'yeyë. Si'a sara ba'i umuguseñabi ai yo'oyë mësacua. Ja'nca
ba'iguëna, mësacua junni toncuata'an yë'ëni si'a recoyo ro'tajën, yë'ëre gare senjoñe beoye
ba'ijë'ën. Ja'nca si'a recoyo ro'tatoca, yë'ë naconi huajëreba huajë güeseyë yë'ë.

11 Riusu Espíritubi conguëna, ën cocare yua baguë bain jubëanna quëani saoyë yë'ë. Ja'nca
saoguëna, si'a bainbi ganjo banica, achani te'e ruiñe ye'yejë'ën. Yequëcuabi je'o bajënna,
quë'rë ta'yejeiye recoyo jëja bajë'ën. Ja'nca batoca, mësacua toa zitarana huesëye beoyë
ba'iyë." Ja'an cocare Esmirna bain jubëre quëaja'guëna toyani saojë'ën.

El mensaje a Pérgamo

12 Ja'nrëbi, yeque cocare toyani, Pérgamo bain jubëre quëaja'guëna saojë'ën: "Yë'ëbi yua
guerra hua hua'ti si'a ca'ncoña re'oye guë'tosi hua'tire bayë. Ja'nca baguëbi mësacuani coca
yihuoza caguë raë'ë yë'ë.
13 Mësacua yo'o yo'oye si'aye masiyë yë'ë. Mësacua ba'i jobo yua zupai huati guanseguë ba'i
jobo ba'iguëna, yë'ëbi masiyë. Ja'nca ba'iguëta'an, më'ëbi yë'ë ta'yejeiye ba'iyete te'e ruiñe
ro'taguë, yë'ëni si'a recoyo ro'taye gare jo'caye beoye ba'iyë. Zupai huatibi mësacua jobore
ba'iguëna, yë'ë bainguë Antipas hue'eguëbi yë'ëni si'a recoyo ro'taguë, yë'ë yo'ore conguë
ba'iguëni, ja'an ro'ire huani senjohuë. Ja'nca ba'iyeta'an, mësacua huaji yëye beoye yë'ëni
si'a recoyo ro'taye jo'camaë'ë.
14 Jo'cama'icuata'an, ën cocare mësacuani gu'aye cayë yë'ë: Pérgamo ba'i jubë ba'icua
yequëcuabi ira bainguë ba'isi'quë Balaam ye'yose'e'ru ye'yojën ba'iyë. Balaam yua Balacni
gu'aye yihuoguë ba'nji. Israel bainni gu'aye yo'o güesejë'ën caguë ba'nji. Imageña te'ntoni
nëcose'e ja'an ro'ire jo'yare huani ain güesejë'ën. Yeco naconi yahue bani, gu'aye yo'o
güesejë'ën caguë ba'nji Balaam.
15 Yequëcua'ga Nicolaíta bain ye'yoye'ru ye'yojën ba'iyë. Ja'an ye'yoyete ai güeyë yë'ë.
16 Ja'nca ye'yojën ba'ijënna, mësacua gu'a juchare jo'cani senjojë'ën. Mame ye'yoye re'oye
ye'yojë'ën. Ja'nca yo'oma'itoca, mësacua ba'i jobona yuara sani, yë'ë guerra hua hua'ti yë'ë
yi'obore ba'i hua'ti, ja'anbi bacuani ai jëja huaiyë yë'ë.
17 Riusu Espíritubi conguëna, ën cocare baguë bain jubëanna quëani saoyë yë'ë. Ja'nca
saoguëna, si'a bainbi ganjo banica achani, te'e ruiñe ye'yejë'ën. Yequëcuabi je'o bajënna,
quë'rë ta'yejeiye recoyo jëja bajë'ën. Ja'nca batoca, Riusu maná aon baguë ba'i jobo yahue
baye, ja'an aonre bacuani aoñë yë'ë. Ja'nrëbi, ga bainguë mame mami hue'yose'ere pojeibë
gatabëna toyani, baguëna insiyë yë'ë. Insiguëna, ba coguë se'gabi ba mamire masiye poreji.
Yequëcuaca masiye porema'iñë." Ja'an cocare Pérgamo bain jubëre quëaja'guëna toyani
saojë'ën.

El mensaje a Tiatira

18 Ja'nrëbi, yeque cocare toyani, Tiatira bain jubëre quëaja'guëna toyani saojë'ën: "Yë'ë
yua Riusu Zin ba'iguë, yë'ë ñaco yua toa ma'ñoñe'ru re'huasi'quë ba'iguëbi, yë'ë guëoña
yua bronce guëna jue'nejeiñe'ru go'sijei guëoñareba re'huasi'quë ba'iguë, ja'an ba'iguëbi
mësacuani coca yihuoza caguë raë'ë yë'ë.
19 Mësacua yo'o yo'oye si'aye masiyë yë'ë. Mësacuabi si'acuani ai yëjën ba'iyë. Yë'ëni si'a
recoyo ai re'oye ro'tayë. Yë'ëni ai re'oye yo'o coñë. Jëja recoyo bacuabi yë'ëre jo'cani senjoñe
beoye ba'iyë. Mësacua ru'rureba yo'ojën ba'ise'e'ru yureña yë'ëni quë'rë ta'yejeiye yo'o
conjën ba'iyë mësacua.
20 Ja'nca ba'icuata'an, ën cocare mësacuani gu'aye cayë yë'ë. Ba gu'a romigo Jezabel
hue'egobi mësacua jobo ba'igona, mësacuabi etoni saoma'iñë. Bagobi yë'ë bainna sani, Riusu
cocare quëago raisi'co'ë yë'ë cago, yë'ë bainni ai coquego ye'yogo ba'igo: Yeco naconi yahue
bani a'ta yo'ojën ba'ijë'ën cago. Imageña te'ntoni nëcose'e ja'an ro'ire hua'i huani ainjë'ën
cago.
21 Ja'nca cagona, bago gu'a jucha senjoñete ëjohuë yë'ë. Ëjoguëna, bago a'ta yo'oye jo'caye
gare güego.
22 Ja'nca güegona, yë'ëbi bagoni ai jëja raure jo'cayë. Yequëcuabi bagoni yahue bajën, bago
naconi a'ta yo'ojënna, bacuani ai ba'iye ai jëja huani, ai ja'siye ai yo'o hua'nare jo'cayë yë'ë,
bacua gu'a juchare senjoma'itoca.
23 Bago mamacuare'ga ai jëja huani senjoñë yë'ë. Ja'nca yo'oguëna, yë'ë bain jubëan
ba'icuabi yë'ë ba'iyete ëñani masiye poreyë. Bain masiye, bain recoyo ro'taye, ja'anre
te'e ruiñe masiyë yë'ë. Ja'nca masiguëbi ga bainguë yo'oguë ba'iyete cuencueni, baguë
si'nseyete huo'hueni insiyë yë'ë.
24 Yequëcuaca Tiatira bain jubë ba'icuabi ja'an baingo ye'yoyete achama'ijën, zupai huati
recoyo ro'taye'ru ro'tama'iñë mësacua. Ja'nca ro'tama'ijënna, mësacuani se'e yeque yo'o
yo'oye senma'iñë yë'ë.
25 Yë'ë ëñojai umuguse ti'añe tëca, mësacua yure yo'o yo'oyete gare jo'caye beoye yo'ojën
ba'ijë'ën.
26 Yequëcuabi je'o bajënna, recoyo quë'rë ta'yejeiye jëja bajë'ën. Ja'nca batoca, yë'ë
yo'o cuencuese'ere gare jo'caye beoye yo'ojën ba'itoca, si'a re'oto bain ëjacuani mësacuare
re'huayë yë'ë.

27 Re'huaguëna, mësacuabi guënañobi huaiye'ru, ba re'oto bainni ai jëja si'nsejën guansejën
ba'iyë. Sotoroan hua'huaye'ru bacuani ai jëja huaijën guanseyë. Yë'ë Taitabi yë'ëre Ëjaguëre
re'huaguëna, yë'ë'ga güina'ru yë'ë bain concuare yë'ë ëjacuare re'huaye poreyë.
28 Yë'ë go'sijeiye'ru güina'ru go'sijeijën ba'ija'cua'ë. Ba zijeirën ma'choco miañe'ru quë'rë
go'sijeijën ba'ija'cua'ë.
29 Riusu Espíritubi conguëna, ën cocare baguë bain jubëanna quëani saoyë. Ja'nca
saoguëna, si'a bainbi ganjo banica achani, te'e ruiñe ye'yejë'ën cayë." Ja'an cocare Tiatira
bain jubëre quëaja'guëna toyani saojë'ën.

3

El mensaje a Sardis

1 Ja'nrëbi, yeque cocare toyani, Sardis bain jubëre quëaja'guëna saojë'ën: "Riusu Espíritu
sanhuë, te'e ëntë sara samucua, ba te'e ëntë sara samu ma'chocoan, ja'anre baguëbi yë'ë
cocare mësacuani quëani achoyë yë'ë. Mësacua yo'o yo'oye si'aye masiyë yë'ë. Yequëcuabi
mësacua jubë yua huajëjën ba'i jubë ba'iye ro'tacuata'an, recoyo ju'insi'cua'ru se'ga ba'iyë
mësacua.
2 Ja'nca sëani, sëta rani huajë hua'na ruinjë'ën. Jëja recoyo re'huani, recoyo ju'inse'e'ru
ba'iyete mame re'huani, huajë hua'na ruinjë'ën. Yequëcuabi, Mësacua yua ai re'oye yo'o
yo'ojën ba'iye ro'tacuata'an, yë'ë Taita Riusuca ja'an ro'tama'iji. Mësacua ja'an yo'ojën
ba'iyete ëñani masiyë yë'ë.
3 Ja'nca ba'iguëna, mësacua yua ru'rureba coca achani recoyo ro'tajën ba'ise'ere ro'tajë'ën.
Ja'an cocare jo'caye beoye si'a recoyo ro'tajën ba'ijë'ën. Mësacua gu'a jucha yo'ose'ere
jo'cani, mame recoyo re'huani ba'ijë'ën. Mësacua gu'a juchare senjoma'itoca, mame
sëtama'itoca, jian hua'guë ñami jianguë raiye'ru mësacuare te'e jëana si'nseguë raiyë yë'ë,
mësacua yua yë'ë si'nseguë raija'rën huesëcua sëani.
4 Ja'nca ba'iyeta'an, mësacua bain jubë Sardis huë'e jobo ba'icua, yequëcuabi jucha beocua
ba'iyë. Bacua caña yua si'si beoye ba'iguëna, bacua yua yë'ë naconi pojei canre ju'ijën
ganija'cua'ë. Ja'ancuani te'e ruiñe ëñaguë bojoyë yë'ë.
5 Yequëcuabi je'o ëñajënna, recoyo quë'rë ta'yejeiye jëja bajë'ën. Ja'nca batoca, mësacua
ja'ansi'cua ja'nca'ru pojei canre ju'ijën ba'ija'cua'ë. Mësacua mami yua Riusu uti pëbëna
toyani jo'case'e ba'iguëna, gare tënoñe beoye ba'iyë, mësacuabi si'arën ba'ija'cua sëani. Taita
Riusu, baguë guënamë re'oto yo'o con jubë, bacuabi achajënna, mësacua mamire ëñoni, Ai
re'o bain'ë quëani achoja'guë'ë yë'ë.
6 Riusu Espíritubi conguëna, ën cocare baguë bain jubëna quëani saoyë yë'ë. Ja'nca
saoguëna, si'a bainbi ganjo banica achani ye'yejë'ën." Ja'an cocare Sardis bain jubëre
quëaja'guëna toyani saojë'ën.

El mensaje a Filadelfia

7 Ja'nrëbi, yeque cocare toyani, Filadelfia bain jubëre quëaja'guëna saojë'ën: "Yë'ë yua
jucha beoguë, ba quë'rë te'e ruin recoyo baguë, ja'anguë'bi ba'iyë yë'ë. Ira Taita David
ba'isi'quë'ru quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë ba'iyë yë'ë. Baguë huë'e jobo anto sa'roñate ancotoca,
yequëcuabi ta'piye porema'iñë. Yë'ëbi ta'pitoca, yequëcuabi ancoye porema'iñë. Ja'nca
ba'iguëbi mësacuani coca yihuoza caguë raë'ë yë'ë.
8 Mësacua yo'o yo'oye si'aye masiyë yë'ë. Ja'nca masiguëbi yureca anto sa'rote mësacuana
ancoguëna, yequëcuabi ta'piye porema'iñë. Mësacua yua jëja yo'o yo'oye poremajën, yë'ë
ta'yejeiye ba'iyete gu'a güeye caye beoye baë'ë. Yë'ë cocarebare achani recoñoa re'huaye,
ja'anre yo'ojën baë'ë mësacua.
9 Ja'nca sëani, mësacuani coca quëayë yë'ë. Zupai huati concua, Judío bain ba'iye ro
coquejën cacua, ja'ancuani mësacua guëon na'mina gugurini rëan güeseyë yë'ë. Yë'ëbi
mësacuani ai yëreba yëguë ba'iguëna, ja'anre bacuani ëñoguë ye'yoyë yë'ë.
10 Mësacuabi yë'ë cocarebare achani, mësacua recoñoa re'huani jo'caye beoye yo'ojën
baë'ë. Ja'nca yo'ojën ba'icuare sëani, si'a bain ai ja'siye ai yo'oja'ye'ru mësacuani ai yo'o
güesema'iñë yë'ë. Bacua recoyo ro'tayete masiza caguë, si'a ën yija bainni ai yo'o güeseyë
yë'ë.
11 Yurera ëñoguë raija'guë'ë yë'ë. Yequëcuabi mësacua premio coja'yete tëani bama'iñe
cajën, yë'ë cocareba ye'yese'ere si'a jëja recoñoa re'huajën, ja'anre gare bajën ba'ijë'ën.
12 Yequëcuabi ai je'o ëñajënna, recoyo quë'rë ta'yejeiye jëja bajë'ën. Jëja batoca, yë'ë ëja
bainre mësacuare re'huani, yë'ë Riusu ba'i jobona bayë yë'ë. Riusu huë'e tubëan nëcose'e'ru
mësacuabi ba'ijën, gare ñu'ñujeiñe beoye ba'iyë. Ja'nca ba'ijënna, yë'ë Taita Riusu mamire
mësacuana toyani së'queyë. Baguë huë'e jobo, mame re'huasi jobo Jerusalén hue'eguë,
guënamë re'otobi gaje raija'guë, ja'an mamire mësacuana toyani së'queyë. Yë'ë mami yua
mame hue'eja'ye ja'anre'ga mësacuana toyani së'queyë.

13 Riusu Espíritubi conguëna, ën cocare baguë bain jubëanna quëani saoyë yë'ë. Ja'nca
saoguëna, si'a bainbi ganjo banica achani ye'yejë'ën." Ja'an cocare Filadelfia bain jubëre
quëaja'guëna toyani saojë'ën.

El mensaje a Laodicea

14 Ja'nrëbi, yeque cocare toyani, Laodicea bain jubëre quëaja'guëna saojë'ën: "Yë'ë yua
Riusu ba'iyete ëñani masiguërebabi bainni te'e ruiñe jo'caye beoye quëani achoguë ba'iyë.
Ru'ru ba'isirën Riusu naconi te'e ba'iguë, si'a re'otore re'huani jo'caye conhuë yë'ë.
15 Mësacua yo'o yo'oye si'aye masiyë yë'ë. Sësë re'co ba'iye'ru ba'ima'iñë mësacua. Ja'su
re'co ba'iye'ru ba'ima'iñë mësacua. ¡Sësë re'co o ja'su re'co, ja'anre uncutoca, re'oye'ë cayë!
Sësë re'co, ja'su re'co ja'an ba'iye'ru mësacua ba'ijë'ën.
16 Mësacuaca yua ro guëojei hua'na se'ga ba'ijën, yua gu'aye ba'icua sëani, yë'ë yi'obobi
mësacuare cuisani senjoñë.
17 Mësacuabi ro bojojën ñaca cayë: Yëquëna yua bonse ëjaguëbi ta'yejeiye bonse coreba
coguë sëani, ¿gue bonsere caraguë'ne yëquënare? cayë mësacua. Ja'nca cacuata'an, Riusubi
mësacuani ëñaguë, ai yo'o hua'na, bonse beo hua'na, ñaco ëñama'i hua'na, can beohuë ba'i
hua'na, ja'nca ba'iyë mësacua, caji. Caguëna, mësacua ba'iyete ro huesëjën ba'iyë.
18 Ja'nca ba'icua sëani, mësacuani coca yihuoza caguë raë'ë yë'ë. Ai ba'iye ai baja'ye cajën,
yë'ë zoa curi toana go'chani ai re'oye re'huase'e, ja'anre yë'ëna coni bajë'ën. Bainbi mësacua
can beohuë ba'iyete ëñama'iñe cajën, yë'ë pojei canre yë'ëni coni sayajë'ën. Ñaco ëñaja'ñe
cajën, yë'ë ñaco ëcore yë'ëna coni, mësacua ñacona ro'queni, ñaco ëñajë'ën.
19 Yë'ë bain ai yësi'cua, ja'ancuani si'a jëja yihuoni si'nseyë yë'ë. Ja'nca sëani, mësacua yua
jëja recoyo re'huani, mësacua gu'a juchare tënoni, yë'ëna bonë raijë'ën.
20 Yureca, bain anto sa'rona ëcani, bacuana je'njuni achoyë yë'ë. Je'njuni achoni, yë'ëre
achani yë'ëna ancocua ja'ancuana cacayë yë'ë. Cacani, bacua naconi te'e bojoguë, bacua
naconi aon ainguë, te'e ba'iyë yë'ë. Bacua'ga yë'ë naconi aon ainjën, yë'ë naconi te'e bojojën
ba'iyë.
21 Yequëcuabi je'o ëñajënna, recoyo quë'rë ta'yejeiye jëja bajë'ën. Ja'nca batoca, yë'ëbi
bacuare choini, yë'ë naconi yë'ë jëja guëna seihuëna te'e bëani ba'ijë'ën mësacuani cayë.
Yë'ë'ga güina'ru recoyo ta'yejeiye jëja bani, yë'ë Taita naconi baguë jëja guëna seihuëna te'e
bëahuë yë'ë. Ja'nca te'e bëaguëna, mësacua yua yë'ë naconi yë'ë jëja guëna seihuëna te'e bëajën
ba'ija'cua'ë.
22 Riusu Espíritubi conguëna, ën cocare baguë bainreba jubëanna quëani saoyë yë'ë. Ja'nca
saoguëna, si'a bainbi ganjo banica achani ye'yejë'ën." Ja'an cocare Laodicea bain jubëre
quëaja'guëna toyani saojë'ën, yë'ëre caguë guansebi Jesucristo.

4

La adoración en el cielo

1 Ja'nrëbi, guënamë re'otona ëñato, anto sa'ro anconi saose'e'ru baji'i. Ba'iguëna, coneta
juiye'ru achoguë, yë'ë ja'anrë achasi'quë, ja'anguëbi yë'ëni coca cabi:
—Ënjo'onna mëijë'ën. Jë'te ba'ija'yete më'ëni ëñoza, cabi.
2 Caguëna, Riusu Espíritubi yë'ëni guënamë re'otona mëabi. Mëaguëna, ja'nrëbi, queruna
ëñato, Riusu jëja guëna seihuë baji'i. Ba'iguëna, Riusubi ja'anrute ñuji'i.
3 Ja'nca ñu'iguëbi ai ba'iye ai go'sijeiguë baji'i. Jaspe, cornalina, ja'an gata go'sijeiye'ru ai
go'sijeiguëra baji'i. Ra'ña mequë'ga esmeralda gata go'sijei gan ga'hua'ru Riusu jëja guëna
seihuë quëhuijei ga'huara go'sijeiguë baji'i.
4 Yequë jëja guëna seihuëan, veinticuatro guëna seihuëan yua Riusu guëna seihuë të'ijeiye
baji'i. Ba'iguëna, veinticuatro ira ëja bain, pojei can ju'icua, zoa curi maroan tuicua, bacuabi
ba jëja guëna seihuëanre ñuë'ë.
5 Riusu guëna seihuëna ëñato, mëjo cueye'ru saji'i. Mëjo guruyebi ai jëja achoguë baji'i.
Coca caye'ru achoguë baji'i. Majahuëan, te'e ëntë sara samuhuëanbi Riusu guëna seihuë
ca'ncorëte zëinse'e baji'i. Ja'anhuëan yua Riusu Espíritu sanhuë te'e ëntë sara samucua
ba'iyë.
6 Riusu guëna seihuë ja'anrëna ëñato, guëna zitara baji'i. Cristalino guëna go'sijeiye'ru ai
go'sijeira baji'i.
Ja'nrëbi, Riusu guëna seihuë gajese'ga ca'ncoñana ëñato, ta'yejeiye ba'i hua'na gajese'gacua
baë'ë. Ja'nca ba'icuabi ja'anrë ca'nco, yo'je ca'nco si'a ca'ncoña, yua aireba ñaco bahuë.
7 Ru'ru ba'iguëbi airu yai ba'iye'ru baji'i. Yequëbi toro ba'iye'ru baji'i. Yequëbi bain zia
baguëbi baji'i. Yequëbi bain huihue ganhuaguë ba'iye'ru baji'i.
8 Ga ba'i hua'guë yua ganhua cabëan te'e ëntë sara te'ebëanre bahuë. Ai ba'iye ai ñaco
bacuabi si'a ca'ncoña ëñajën baë'ë. Hue'se ca'nco, sa'nahuë ca'nco ñaco bahuë. Bacua yua
jo'caye beoye gantajën na'ijaijën ñatajaë'ë:

Riusu, Riusu, Riusu
Mai Ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusu, yua carajeiye beoye si'arën ba'iyë më'ë.
Ru'rureba ba'isirënbi si'arën ba'iyë më'ë.
Maire in raija'guëbi si'arën ba'iyë më'ë, gantajën baë'ë.
9 Ja'nca ba'icuabi, Riusu carajeiye beoye ba'iguëbi yua baguë jëja guëna seihuëte ñu'iguëna,
bacua yua baguëni ai ruiñe ëñajën, baguë ta'yejeiyete go'sijei cocabi gantajën, baguëni
bojojën, surupa cajën baë'ë.
10 Ba'ijënna, ga gantajën ba'iyebi ba ira ëja bain veinticuatrocuabi Ëjaguë Riusuna
gugurini rëanhuë. Baguë jëja guëna seihuëte ñu'iguë, carajeiye beoye si'arën ba'iguëna,
ja'nca gugurini rëanni, bacua maroanre rutani, Riusu guëna seihuë ja'anrëna uanni,
baguëni gantahuë:
11 Mai Ëjaguë Riusu, më'ë se'gabi ta'yejeiye Ëjaguë ba'iyë.
Më'ë yëse'e se'gare si'aye re'huani jo'caguëna, si'aye ba'iji.
Më'ëni te'e ruiñe ëñajën bañuni.
Më'ëni go'sijei cocare gantajën, më'ë ta'yejeiye poreyete cañuni, gantajën cahuë bacua.

5

El rollo escrito y el Cordero

1 Ja'nrëbi, Riusubi baguë jëja guëna seihuëte ñu'iguëna, uti pëbë yua baguë jëja ëntë sarare
ba'iguëna, ëñahuë yë'ë. Sa'nahuë ca'nco, hue'se ca'nco coca toyase'e baji'i. Te'e ëntë sara
samu së'quesiruanbi ta'yese'e baji'i.
2 Ja'nrëbi, guënamë re'oto yo'o con hua'guë ai jëja ba hua'guëbi nëcaguëna, ëñahuë yë'ë. Ai
jëja coca cani achoguë baji'i baguë:
—¿Jaroguëbi ba uti pëbë së'quesiruanre ancoye poreguë'ne? Ai ta'yejeiye ba'iguëbi ja'anre
yo'oye poreji, cabi.
3 Caguëna, guënamë re'oto, yija re'oto, yija sa'nahuë re'oto, si'aruanna cu'eto, ta'yejeiye
ba'iguë, ba uti pëbë së'quesiruanre anconi ëñañe poreguëbi beoji.
4 Ja'nca beoguëna, ai oë'ë yë'ë. ¿Jaroguëbi ba uti pëbë së'quesiruanre anconi ëñañe
poreguë'ne? caguë oë'ë yë'ë.
5 Oiguëna, ira ëja bainguëbi yë'ëni cabi:
—Oima'ijë'ën. Judá bainguë, airu yai'ru quë'rë ta'yejeiye jëja baguë, baguë ira taita
ba'isi'quë David'ru quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë, ja'anguëbi baguë je'o ëñacuare senjosi'quë sëani,
ba uti pëbë së'quesiruanre ancoye poreji, cabi.
6 Caguëna, ja'nrëbi, Riusu jëja guëna seihuë ca'ncorë, gajese'ga ba'i hua'na ba'iru, ira
ëja bain ba'iru, bacua jobona ëñato, Riusu Mamaquë, Oveja hua'guë misabëna huani
insisi'quë'ru ba'iguë baji'i. Te'e ëntë sara samu cachoñëa, te'e ëntë sara samu ñacogaña,
ja'anre babi. Riusu Espíritu sanhuë si'a bainna saosi'cua te'e ëntë sara samucua, ja'ancua
yua ba cachoñëa, ba ñacogaña baë'ë.
7 Ja'anguë, Oveja hua'guë huani insisi'quëbi Riusu guëna seihuëna sani, ba uti pëbë Riusu
jëja ëntë sarare ba'iguëna, cobi.
8 Coguëna, ja'nrëbi, ba gajese'ga ba'i hua'na, ba veinticuatro ira ëja bain, bacuabi Riusu
Zin guëon na'mina gugurini rëanhuë. Ja'nca rëanjën, ga ba'iguëbi arpate huaijën, ma'ña
guënje re'co zoa curi ro'rohuëanna bu'iye bahuë. Ja'an ma'ña guënje re'co yua Riusu
bainreba ujajën ba'ise'e baji'i.
9 Ja'anre bajën, bacuabi mame gantaye gantajën baë'ë:
Më'ë yua Ta'yejeiye Ëjaguë sëani, më'ëbi ba uti pëbëte coni, ba së'quesiruanre ancoye poreyë.
Më'ë yua huani senjosi'quëbi bain jucha ro'ire junni tonni, Riusu bainre bacuare mame
re'huahuë.
Si'a bain jubëan, si'a bain coca cacua, si'a bain te'e ba'icua, si'a re'oto bain ba'icua, si'acuare
cu'eguë, më'ë yësi'cuare cuencueni Riusu bainre bacuare re'huahuë më'ë.
10 Riusu pairi sanhuë baguëte concua, ai ba'i jubë ba'icuare bacuare re'huani bahuë më'ë.
Ja'ancuabi si'a bain yija ba'icuare guansejën ba'ija'cua'ë, gantajën cahuë.
11 Gantajën cajënna, ja'nrëbi, Riusu jëja guëna seihuë, ta'yejeiye ba'i hua'na ba'iru, ira ëja
bain ba'iru, ja'anruna ëñani achato, guënamë re'oto yo'o con hua'na ai ba'i jubë, quë'rë
millón ba'icuabi
12 ën cocare si'a jëja achojën, te'e cahuë:
Riusu Zin, Oveja huani misabëna insisi'quë'ru ba'iguëbi, ja'anguëbi mai ta'yejeiye Ëjaguë'bi
ba'iji.
Ja'anguëbi Riusu ta'yejeiye ba'iye'ru ba'iye poreji.
Si'aye masiguë ba'ija'guë.
Quë'rë ta'yejeiye recoyo jëja baguë ba'ija'guë.

Si'acuabi baguëni jo'caye beoye te'e ruiñe ëñaja'bë.
Quë'rë ai ba'iye ai go'sijeiye ba'ija'guë.
Si'acuabi baguëni recoyo cajën bojoja'bë, cahuë.
13 Ja'nrëbi, se'e achato, si'a guënamë re'oto ba'icua si'a yija re'oto ba'icua, si'a yija sa'nahuë re'oto ba'icua, si'acuabi ën cocare te'e cajën baë'ë:
Mai Ëjaguë Riusu baguë jëja guëna seihuëte ñu'iguë, baguë Zin naconi, bacuani re'oye cajën bojojën bañuni.
Bacuani te'e ruiñe ëñajën bañuni.
Bacua go'sijeiye, bacua recoyo jëja baye, ja'anre ai ba'iye ai quëani achojën, caraye beoye si'arën cañuni, cahuë.
14 Cajënna, ba ta'yejeiye ba'i hua'na gajese'gacuabi:
—¡Ja'nca yo'oñu! cahuë.
Cajënna, ba ira ëja bain venticuatrocuabi gugurini rëanni, mai Ëjaguë carajeiye beoye ba'iguëna, baguëni ai bojojën baë'ë.

6

Los siete sellos

1 Ja'nrëbi, Riusu Mamaquë, mai gu'a jucha ro'ire junni tonni go'ya raisi'quëbi së'queni tayosirute te'erute ancoguëna, ëñahuë yë'ë. Ancoguëna, ba gajese'ga ba'i hua'na te'eguëbi:
¡Raijë'ën! cabi.
2 Caguëna, yë'ëbi sani ëñato, caballo hua'guë pojeiguë ba'iguëna, bainguëbi tuiguë, chao perebëte ze'enguë raji'i. Rani, ëja bain marote baguëna insijënna, ai ta'yejeiye ba'iguëbi ba je'ore huaiguë saji'i.
3 Saiguëna, ja'nrëbi, Riusu Mamaquëbi, samu ba'i së'queni tayosirute ancoguëna, ja'anru ba'i hua'guë samu ba'iguëbi:
—¡Raijë'ën! caguëna, achahuë yë'ë.
4 Achani, ja'nrëbi ëñato, yequë caballo hua'guë majeiñereba ba'iguëbi raji'i. Raiguëna, jai guerra hua hua'tire ba tuiguëna insihuë. Insijën, Më'ë yua si'a yija bainna sani bacua yua sa'ñeña huani senjoja'bë caguë, bacuani sa'ñeña je'o ba güesejë'ën, cahuë.
5 Cajënna, ja'nrëbi, Riusu Mamaquëbi samute ba'i së'queni tayosirute ancoguëna, ja'anru ba'i hua'guë samute ba'iguëbi:
—¡Raijë'ën! caguëna, achahuë yë'ë.
Achani, ja'nrëbi, ëñato, yequë caballo hua'guë zijequë ba'iguëbi raji'i. Raiguëna, ba tuiguëbi aon reo macare ze'enguë baji'i.
6 Ja'nca ze'enguëna, yequëbi yua gajese'ga ba'i hua'na jobo ba'iye'ru coca cani achobi:
—Trigo aonre coye yëtoca, te'e kilo yua te'e denario so'core ro'ijë'ën. Cebada aonre coye yëtoca, samute kilo te'e denario so'core ro'ijë'ën. Hui'yabe, bisi ëye jo'cha, ja'anre huesoye beoye ba'ijë'ën, cani achobi, aon gu'ana ju'iñe quëase'e sëani.
7 Cani achoguëna, ja'nrëbi, Riusu Mamaquëbi gajese'ga ba'i së'queni tayosirute ancoguëna, ja'anru ba'i hua'guë gajese'ga ba'iguëbi:
—¡Raijë'ën! caguëna, achahuë yë'ë.
8 Achani, ja'nrëbi ëñato, yequë caballo hua'guë, mini huesësi'quëbi raji'i. Raiguëna, ba tuiguëbi Junni Huesësi'quë hue'ebi. Junni huesësi'cuabi baguë yo'je be'tejën raë'ë. Raijënna, bacuani guansejën cahuë:
—Mësacua yua yija re'otona sani, bain hua'na, gajese'ga parte ba'i jubëni huani senjojë'ën. Guerra hua hua'tibi, aon gu'ayebi, raubi, airu hua'i hua'na naconi, ja'anbi bacuani huani senjojë'ën, guansejën cahuë.
9 Cajënna, ja'nrëbi, Riusu Mamaquëbi te'e ëntë sara ba'i së'queni tayosirute ancoguëna, misabë yijacuana ëñato, Riusu bainreba huani senjosi'cua bacua recoñoa baë'ë. Riusu cocarebare, Riusu ba'iyete, ja'anre quëani achojën ba'isi'cuare sëani, bainbi bacuani huani senjohuë.
10 Ja'nca huani senjorena, bacuabi yua Riusuni si'a jëja senni achahuë:
—Ëjaguë Riusu Ta'yejeiyereba ba'iguë, jucha beoguë, te'e ruiñe ba'iguë, më'ëni coca señë. Ro bainbi yëquënani huani senjorena, ¿më'ë quejeito bacuani bënni senjoguë'ne? ¿Quejei zoe yuta ëjoguë'ne? senni achahuë.
11 Senni achajënna, pojei cañate bacuana insini, ën cocare bacuani quëahuë:
—Yuta rëño ñësebë se'ga oiye beoye ëjojën ba'ijë'ën. Mësacua yua huani senjosi'cua ba'ijënna, yequëcua mësacua bain Riusuni te'e concua, bacuabi güina'ru huani senjosi'cua ba'ija'cua'ë. Bacua ju'inja'ñe yua Riusu cuencuese'e sëani, ja'anrën tëca ëjojën ba'ijë'ën, quëahuë.

12 Quëajënna, Riusu Mamaquëbi te'e ëntë sara te'eyo së'queni tayosirute ancoguëna,
queruna ëñato, yija re'otobi ai jëja ñu'cuebi. Ënsëguëbi na'i raoguë, zijei can'ru runji'i.
Ñañaguëbi zie can'ru ba'iye majequë runji'i.
13 Ma'chocoan'ga guënamë re'otore së'ijën, yijana tonni carajaë'ë. Juinja higo uncue jëja
tutubi tonni senjoñe'ru, tonni carajaë'ë.
14 Guënamë re'oto si'a re'oto yua te'e jëana a'nqueni saoni carajaji'i. Si'a cubëan, si'a
juboan, yua quë'ñeni senjose'e baji'i.
15 Ja'nca ba'iguëna, si'a yija re'oto ëja bain, bain ta'yejeiye ëjacua, soldado ta'yejeiye ëjacua,
bonse ëjacua, jëja bacua, yo'o yo'oye zeansi'cua, preso etosi'cua, si'acuabi huaji yëjën, cu
re'oto gata gojeñana cacani gatihuë.
16 Gatini, gata re'otona coca güijën cahuë:
—Yëquënana tonni ta'pijë'ën. Riusu yua baguë jëja guëna seihuëte ñu'iguëbi yëquënani
ëñama'ija'guë cajën, baguë Mamaquëbi yëquënani bënni senjoma'ija'guë cajën, ja'nca tonni
ta'pijë'ën, senni achajën ba'iyë bacua.
17 Bacua si'a jëja bënni senjojei umuguse yuara ti'anse'e sëani, ¿jarocuabi nëcani ënseye
poreye'ne? güijën cahuë.

7

Los señalados de las tribus de Israel

1 Ja'nrëbi, yija ca'ncoña, gajese'ga ca'ncoñana ëñato, guënamë re'oto yo'o con hua'na
gajese'gacuabi nëcahuë. Gajese'ga ca'ncoñabi tutu ëaye ba'iguëna, guënamë re'oto yo'o con
hua'nabi të'hueni ënsehuë. Yija, jai ziaya, si'a sunqui, ja'anna tutuye beoye ba'ijë'ën cajën,
tuture të'hueni ënsehuë.
2 Ënsejënna, yequë yo'o con hua'guëbi ënsëguë etajei ca'ncobi mëiguëna, ëñahuë yë'ë.
Mai ta'yejeiye Ëjaguë së'que maca, ja'anre babi. Ja'nca baguëbi yua ba yo'o con hua'na
gajese'gacua, yijana, jai ziayana ja'si yo'oye porecua,
3 ja'ancuani si'a jëja guanseguë cabi:
—Mësacua yua yija, jai ziaya, si'a sunqui, ja'anre yuta ja'siye saoma'ijë'ën. Ru'ru, mai
Riusu bainreba baguëre concuani bacua të'ribëanna së'queye ba'iji, guanseguë cabi.
4 Caguëna, ja'nrëbi, Israel bain jubëan si'a jubëan ba'icuabi cuencueni së'quesi'cua
ba'ijënna, bacua número cuencuese'ere achahuë yë'ë. Ciento cuarenta y cuatro mil yua
së'quesi'cua baë'ë.
5 Judá jubë së'quesi'cua yua doce mil baë'ë. Rubén jubë së'quesi'cua yua doce mil baë'ë. Gad
jubë së'quesi'cua yua doce mil baë'ë.
6 Aser jubë së'quesi'cua yua doce mil baë'ë. Neftalí jubë së'quesi'cua yua doce mil baë'ë.
Manasés jubë së'quesi'cua yua doce mil baë'ë.
7 Simeón jubë së'quesi'cua yua doce mil baë'ë. Leví jubë së'quesi'cua yua doce mil baë'ë.
Isacar jubë së'quesi'cua yua doce mil baë'ë.
8 Zabulón jubë së'quesi'cua yua doce mil baë'ë. José jubë së'quesi'cua yua doce mil baë'ë.
Benjamín jubë së'quesi'cua yua doce mil baë'ë.

La multitud vestida de blanco

9 Ja'nca ba'ijënna, ja'nrëbi, queruna ëñato, yequëcua, ai ba'i jubë bain baë'ë. Bacua
númerote ai ëama'iñereba cuencueye poremaë'ë. Si'a yija re'otoña ba'icua, si'a bain jubëan
ba'icua, si'a re'oto bain tin coca cacua, si'a te'e huë'e bain ba'icua, ja'an baë'ë. Ja'nca
ba'icuabi Riusu jëja guëna seihuë, baguë Mamaquë ba'iru, ja'anrute nëcajën, pojei cañara
ju'ijën, ju'care bajën,
10 si'a jëja te'e cani achohuë:
Mai Ëjaguë Riusu yua baguë jëja guëna seihuëte ñu'iguë, baguë Mamaquë, mai gu'a jucha
ro'ire junni tonni go'ya raisi'que'ga, bacua se'gabi bainre tëani baye poreyë, cani
achohuë.
11 Cani achojënna, anje hua'na si'acuabi, Riusu jëja guëna seihuë të'ijeiye, ba ira ëja bain
të'ijeiye, ba gajese'ga ba'i hua'na të'ijeiye nëcajën, yua Riusu jëja guëna seihuë ja'anrëna
gugurini rëanni, baguëni bojojën,
12 baguëni cahuë:
¡Ja'nca yo'oye poreyë!
Mai Ëjaguë Riusuni re'oye cajën bojoñu.
Baguë go'sijeiye ba'iye ai ba'iye ai re'oye cañu.
Baguë masiyete ai ro'tajën baguëni bojojën bañu.
¡Ja'nca yo'oñuni! cahuë.
13 Cajënna, ja'nrëbi, ira ëja bain ba'icua te'eguëbi yë'ëni coca senni achabi:

—¿Ja'an bain pojei caña ju'icua, gue bain'ne? ¿Jarobi ti'anre'ne? senni achabi.
14 Senni achaguëna, yë'ëbi:
—Më'ëbi masiyë, ëjaguë, sehuohuë yë'ë.
Sehuoguëna, baguë quëabi:
—Yua si'a re'oto carajeirën ba'iguëna, bainbi ai ba'iye ai ja'siye ai yo'ojënna, Riusubi ja'ancuani tëani babi. Bacua caña yua si'si caña ba'iguëna, Riusu Mamaquë, baguë zie jañuni tonse'ena zoajënna, pojei caña re'oye zoasi cañara runji'i.
15 Ja'nca ba'icuabi Riusu jëja guëna seihuëna ti'ansi'cua ba'iyë.
Riusu huë'ere ba'ijën, Riusu yo'ore jo'caye beoye conjën, na'ijaijën ñatajaijën ba'iyë.
Ba'ijënna, ta'yejeiye Ëjaguë Riusubi bacua naconi jo'caye beoye si'arën ba'iguë, bacuani ai oiguë conguë ba'iji.
16 Ja'nca conguëna, bacua yua se'e aon gu'ana ju'inma'iñë.
Gare se'e oco ëana ju'inma'iñë.
Bacua yua gare se'e gue ënsë uye beoye ba'iyë.
Gare se'e ja'su ju'iñe beoye ba'iyë.
17 Riusu Mamaquëbi Riusu jëja guëna seihuë ba'irute ba'iguëbi yua oveja hua'nani conni cuiraye'ru bacuani re'oye conni cuiraji.
Ja'nca conguëbi bacuare saguë, bain huajëreba huajë oco gojeña, bacua uncuye ba'iruanre bacuani ëñoji.
Ëñoguëna, Riusu'ga bacua oijën zëse'e beoru zoani gare tënoji.
Ja'nca tënoguëna, gare se'e oiye beoye ba'iyë bacua, quëabi ba ira ëja bainguë.

8

El séptimo sello y el incensario de oro

1 Ja'nrëbi, Riusu Mamaquëbi ba te'e ëntë sara samu ba'i së'queni tayosirute ancoguëna, Riusu ba'i jobo si'a jobobi jobo hora ba'iye yua caye beoye baë'ë.
2 Ba'ijënna, ja'nrëbi, anje hua'na te'e ëntë sara samucuabi Riusu jëja guëna seihuë ja'anrëte ba'ijënna, conetahuëan te'e ëntë sara samuhuëanre bacuana insihuë.
3 Ja'nrëbi, yequë anje yua zoa curi ro'rohuëte baguëbi yua misabë ca'ncona nëcani baji'i. Ba'iguëna, ma'ña guënje re'co ai ba'iyete baguëna insihuë, si'a Riusu bainreba ujaye naconi ca'nquese'ere. Insijënna, anjebi bacua ujajën ba'iye naconi ca'nqueni, ba misabë, zoa curi misabë Riusu jëja guëna seihuë ja'anrëte ba'iguëna, ja'anruna tëoni jumubi.
4 Ja'nca jumuguë, ma'ña guënje re'co yua Riusu bainreba ujaye naconi ca'nqueguë, ba picore mëoguëna, Riusubi ëñani bojobi.
5 Bojoguëna, ja'nrëbi, anjebi ba misabë toare inni, ba ro'rohuëna bu'iye ayani, yija re'otona senjoni tonbi. Tonguëna, mëjobi ai guruye ai jëja achobi. Mëjo jue'neñe'ga ai jëja achobi. Yija'ga ai jëja ñu'cuebi.

Las trompetas

6 Ja'nrëbi, te'e ëntë sara samu anje hua'na bacua te'e ëntë sara samu conetahuëanre bajën, bahuëanre jui bi'rahuë.
7 Te'e anje ru'ru juiguëbi baguë conetate juiguëna, ja'nrëbi, oco garase'e, toa, zie, ja'an naconi ca'nquese'e yua oco to'iñe'ru tonji'i. To'inguëna, si'a yija samute macaña ba'iye te'e ru'ru uni si'abi. Si'a sunquiñëa samute macaña ba'iye te'e ru'ru uni si'abi. Si'a tayahuëan beoru uni si'abi.
8 Ja'nrëbi, yequë anje samu ba'iguëbi baguë conetate juiguëna, ja'nrëbi, ai ba'i cubë toa zëinse'e'ru ba'iye yua jai ziayana senjoni rëose'e baji'i.
9 Ja'nca ba'iguëna, si'a ziaya samute macaña ba'iye te'e ru'ru yua zie'ru runji'i. Ziaya hua'i hua'na samute macaña ba'iye te'e ñësebë ba'icuabi junni huesëni carajaë'ë. Jai ziaya yoguan samute macaña ba'iye te'e ñësebë ba'iye yua huesëni carajaji'i.
10 Ja'nrëbi, yequë anje samute ba'iguëbi baguë conetate juiguëna, ja'nrëbi, ma'choco ai ba'ico guënamë së'icobi jai toa tëcabë zëinse'e'ru yijana to'in meji'i. Ziayaña, oco gojeña, samute macaña ba'iye te'e ru'ru ba'iyena to'in meji'i.
11 Ja'an ma'choco yua Bu'jusiñë hue'ebi. Ja'nca hue'eguëna, ziayaña, oco gojeña samute macaña ba'iye te'e ru'ru ba'iye yua bu'ju re'co'ru runji'i. Ruinguëna, ai sënje re'co sëani, ai ba'i jubë bainbi uncuni junni huesëhuë.
12 Ja'nrëbi, yequë anje gajese'ga ba'iguëbi baguë conetate juiguëna, ënsëguë yua samute macaña ba'iye te'e ru'ru ba'iye yua te'e jëana na'i raobi. Ba miañe yua samute macaña ba'iye te'e ru'ru ba'iye'ru ta'yejeiye miamaji'i. Umuguse, ñami, ja'an yua güina'ru ta'yejeiye miamaji'i.
13 Ja'nrëbi, guënamë re'otona ëñato, bain huihuebi jobo re'oto ganhuaguë baji'i. Ja'nca ba'iguëbi ai jëja achoguë cabi:

—¡Yija ba'icuare ai huani jo'caye ba'iji! ¡Yequë anje sanhuë samutecuabi coneta juijënna, gu'aye se'ga, gu'aye se'ga ba'iji bainre! achoguë cabi.

9

1 Ja'nrëbi, yequë anje, te'e ëntë sara ba'iguëbi baguë conetate juiguëna, yuara yequë ma'choco guënamë re'otona së'iguëbi yijana to'in meji'i. To'in meguëna, ba rëi goje anco ëjaguëre ba ma'chocote re'huahuë.
2 Re'huajënna, baguë yua ba rëi gojere ancoguëna, ai ba'i picobëbi huëji'i. Jai toabo huëiye'ru huëni, ënsëguëte na'oni, si'a re'oto pico huëni, na'ini huesëbi.
3 Ja'nca huesëguëna, ja'nrëbi, bu'nsu hua'nabi ba picobi yijana toën'ë. Ja'nca to'inni ba'ijën, buni hua'na totaye'ru bainni totaye porehuë.
4 Porejënna, Riusu anje hua'nabi bacuani coca cajën guansehuë:
—Tayahuëan, juinja sahuaña, sunquiñëa, ja'anre gu'aye yo'oma'ijë'ën. Bain hua'na, Riusu së'quema'isi'cua, të'ribëna së'quema'isi'cua, ja'ancua se'gani ja'si yo'ojaijë'ën, cajën guansehuë.
5 Te'e ëntë sara ñañaguëanbi bainni ja'si yo'oye porehuë. Bainni huani senjomaë'ë. Bacua totayebi bainni ja'si yo'ojën baë'ë. Buni totaye'ru totajën, bainni ai ba'iye ai ja'si yo'ohuë.
6 Ja'nca totajënna, ja'anrën ti'anguëna, bainbi Junni huesëja'ma cacuata'an, junni huesëye beoye ba'ija'cua'ë. Bacua junni huesëyete cu'ecuata'an, junni huesëye gare porema'ija'cua'ë.
7 Ba bu'nsu hua'nare cato, yua caballo hua'na guerra huaye re'huasi'cua ba'iye'ru ëñohuë. Zoa curi maroan ba'iye'ru yua bacua sinjobëanre tuji'i. Bacua zia yua bain zia ba'iye'ru ëñohuë.
8 Bacua raña yua romi hua'na rañaba ba'iye'ru bahuë. Bacua gunjiñëa yua airu yai gunji'ru ba'iye bahuë.
9 Bacua hua'i so'co yua guëna so'co ba'iye'ru bacua coribate bahuë. Bacua ganhua cabëanbi ganhuato, yua ai ba'i jubë caballo hua'na guerra hua yoguan ai besa saye'ru achohuë.
10 Bacua incoñoare cato, buni incoñoa'ru ba'iye bahuë. Bacua inco na'mibi bainre totato, te'e ëntë sara ñañaguëan bainni ja'si yo'oye porehuë.
11 Bacua ta'yejeiye ëjaguë yua ba anje hua'guë, ba rëi goje ëjaguë, ja'anguëbi ba'iji. Hebreo cocabi cato, Abadón hue'eji. Griego cocabi Apolión hue'eji.
12 Yureca, ru'ru huani jo'case'e yua si'ase'e ba'iji. Yuta samu huani jo'caye caraji.
13 Ja'nrëbi, yequë anje te'e ëntë sara te'e ba'iguëbi baguë conetate juiguëna, Riusu zoa curi misabëna achato, ba gajese'ga cachoñëa ba'irubi
14 ba anje te'e ëntë sara te'e ba'iguë, coneta baguë, ja'anguëni coca cani achobi:
—Anje hua'na gajese'gacuabi ba jai ziaya Eufrates casiya, ja'an ziaya yëruhuate preso gueonsi'cua ba'iyë. Ja'nca ba'ijënna, bacuare jo'chini etojë'ën, cani achobi.
15 Ja'nca cani achoguëna, ba anje hua'na yua bacua etojai umuguse, bacua etojai ñañaguë, bacua etojai tëcahuë, ja'an etojairënre ëjojën ba'icuare sëani, yurera si'a bain samute macaña ba'iye te'e ru'ru huani senjojë'ën caguë, bacuare etobi.
16 Etoguëna, bacua soldado hua'na caballo tuicuare cuencuejënna, bacua númerote achahuë yë'ë. Samu cien millonbi guerra huajën saë'ë.
17 Ja'nca saijënna, yë'ëbi guënamë toya ëñahuë. Ba caballo tuicua yua guëna canre bacua coribana ta'yesi'cua baë'ë. Bacua guëna canre cato, toa'ru majeiñe, azurujeiye, së'ñojeiñe, ja'an'ru baji'i. Caballo hua'na'ga bacua sinjobë yua airu yai sinjobë sa'ñesi'cua ba'ijën, toa, pico, ju'ju sëñe, ja'anre bacua yi'obobi sëcojën saojën saë'ë.
18 Ja'nca sëcojën, toa, pico, ju'ju sëñe, ja'anbi samute raure bainna uanjën, samute macaña ba'iye te'e ru'ru bain ru'ru huani senjohuë.
19 Bacua yi'obobi huani senjojën, bacua inco na'mi'ga ja'anbi bainni ai ja'si yo'ohuë. Bacua incoyore cato, aña hua'na ba'iye'ru baë'ë. Aña sinjo re'huani, bainni cuncujën, ja'si yo'ohuë. Ja'nca bainre huani senjohuë.
20 Huani senjojënna, bain hua'na huaima'isi'cua, ba rauna ju'inma'isi'cua, ja'ancuabi bacua gu'a juchare yo'oye gare jo'camaë'ë. Bacua gu'a huati hua'ini bojoye jo'camaë'ë. Bacua imageña te'ntose'e, zoa curi, plata, bronce, gata, sunqui, ja'anbi te'ntose'e, ñaco ëñañe, ganjo achaye, guëonbi ganiñe, ja'an porema'iñereta'an, bacuabi yuta bacua imageñana gugurini rëañe gare jo'camaë'ë.
21 Bacua gu'a jucha yo'oye, bainre huani senjoñe, ëco toya ëñañe, yai bain yo'oye'ru yo'oye, ëmëcua romicua sa'ñeña yahue bani a'ta yo'oye, bonsere jiañe, ja'anre yo'oye gare jo'camaë'ë.

10

El ángel con el rollito escrito

1 Ja'nrëbi, guënamë re'otona ëñato, anje hua'guë ai ta'yejeiye jëja baguëbi picobëja'an gaje raji'i. Ra'ña mequë yua baguë sinjobë ëmëje'en reji'i. Baguë zia yua ënsëguë ma'ñoñe'ru miabi. Baguë guëoña yua toa zëinsi guëoña baji'i.
2 Ja'nca ba'iguëbi uti pëbë choa pëbë ancose'ere baguë, gajebi. Gajeni, baguë jëja guëonbi jai ziayana nëcaguë, baguë ari guëonbi yijana nëcabi.
3 Nëcani ja'nrëbi, airu yai güiye'ru ai jëja cani achobi. Cani achoguëna, ja'nrëbi mëjo gurucua te'e ëntë sara samucuabi coca guruni achohuë.
4 Ja'nca guruni achojënna, ba te'e ëntë sara samucua coca guruse'ere utina toya bi'rahuë yë'ë. Toya bi'raguëna, guënamë re'otobi yë'ëni coca cani achobi:
—Mëjo gurucua ba te'e ëntë sara samucua bacua coca guruse'ere toyama'ijë'ën. Ja'anre yahueñu, cani achobi.
5 Cani achoguëna, ja'nrëbi, ba anje hua'guë jai ziaya, yija nëcaguëbi baguë jëja ëntë sarare ëmëje'ena huëani,
6 mai ta'yejeiye Ëjaguë Riusu, carajeiye beoye ba'iguë, si'a yija, si'a ziaya, si'a baruan ba'i hua'na, si'ayete re'huani jo'casi'quë, ja'anguëni si'a jëja ujaguë cabi:
—Quë'rë zoe ëjoma'iñu.
7 Anje hua'guë te'e ëntë sara samu ba'iguëbi baguë conetate juija'guë. Juiguëna, më'ë yahue masini cuencuese'e, më'ë ira conjën raosi'cuani ëñoni jo'case'e, carajeirën ba'ija'ye, ja'anre yurera yo'oni ëñojë'ën, Taita, ujaguë cabi.
8 Caguëna, ja'nrëbi, guënamë re'otobi yë'ëni se'e cani achobi:
—Ba anje hua'guë jai ziaya, yija nëcaguëna sani, baguë uti pëbë ancose'ere baguëna cojë'ën, cani achobi.
9 Cani achoguëna, yë'ë yua ba anjena sani, baguë uti pëbë insiye sen'ë. Senguëna, baguë yua yë'ëni coca cabi:
—Yë'ë pëbëte coni ainjë'ën. O'a baya hua'i sëñe'ru hua'i sëñeta'an, më'ëbi rëonni tëjiguëna, ai sënjeñe ba'ija'guë'bi, caguë quëabi.
10 Quëaguëna, ba uti pëbëte anjena coni aën'ë. Ainguëna, yë'ë yi'obote ba'iguë, o'a baya hua'i sëñe'ru ai hua'i sënbi. Ja'nrëbi, rëonni tëjini, ai sënje yacahuë baye'ru runji'i.
11 Ruinguëna, ja'nrëbi, anje sanhuëbi yë'ëni ñaca yihuojën cahuë:
—Riusu cocarebare yua se'e bainni quëani achojaijë'ën. Bain jubëan ba'iye, tin bain ba'iye, si'a re'oto coca cacua ba'iye, rey ëjacua ba'iye, ja'ancua ba'iyete ai ba'iye bainni quëani achojaijë'ën, cahuë.

11

Los dos testigos

1 Cani ja'nrëbi, cuencue tëcabëte inni, yë'ëna insini cahuë:
—Huëni, Riusu huë'ena sani, ba huë'ere cuencuejë'ën. Si'a huë'ë, misabë, baru gugurini rëincua, ja'anre cuencuejë'ën.
2 Huë'e hue'se ca'ncore cuencuema'ijë'ën, si'a gu'a bain ba'ija'ru sëani. Bacua yua si'a re'oto bainbi rani, Riusu huë'e jobo Jerusalén casi jobore ai gu'a hui'ya taonni huesoja'cua'ë. Cuarenta y dos ñañaguëanbi ba'ijën, ja'nca yo'oja'cua'ë.
3 Yo'ojënna, yë'ë ëñoñete ëñani quëani achojaicua, samucua, costal caña ju'icua, bacuare cuencueni saoyë. Mil doscientos sesenta umuguseñabi ja'nca ju'ijën, yë'ë cocare quëani achojën ba'ijaë'ë, cahuë.
4 Ja'an samucua yua ba samu olivoñëa, ba samu majahuë se'nquehuëan, ja'an ba'iyë. Mai Ëjaguë Riusu yijare re'huani jo'casi'quë, ja'anguë naconi ba'iyë.
5 Je'o bacuabi bacuani ja'si yo'oye ro'tatoca, toare sëcojën, bacuani ëoni si'ayë. Bacuani ja'si yo'oye ro'tacua yua ja'ncara'ru huani senjosi'cua ba'iyë.
6 Ja'an samucuabi yëtoca, mai quëani achojai umuguseñabi ocoye beoye ba'ija'guë cajën, oco ca'niñete tëhuoni ënseye poreyë. Ziayañare'ga ziere re'huaye poreyë. Si'a raure bacua yëse'e'ru bainni uañe poreyë bacua.
7 Ja'nrëbi, Riusu cocarebare quëani achoni tëjijënna, ba gu'aguëreba, ba rëi gojera ba'iguëbi yua ba gojebi eta mëni, ba samucuani je'o baguë, bacuani huani senjoji.
8 Huani senjoguëna, ju'insi'cuabi ba jai huë'e jobo ma'are uën'ë. Recoyo cocabi cato, Sodoma, Egipto, ja'an casi jobo, mai Ëjaguë crusu sa'cahuëna reosiru, ja'an ba'iji.
9 Ju'insi'cuabi uinjënna, si'a bain jubëan, si'a tin coca cacua si'a re'oto bain, ja'an ba'icuabi samute umuguseña jobo, bacuani quëquësi ñacobi jia'nani ëñañë. Yequëcuabi bacuare tañe ro'tatoca, ënseyë.
10 Ba samucuabi Riusu cocarebare quëani achojënna, si'a yija bainbi recoyo ai sa'ntijën ai oisi'cua baë'ë. Ja'nca sëani, bacua ju'inse'ere bojojën, fiesta yo'ojën, bonsere sa'ñeña ro insijën ba'iyë.

11 Ja'nrëbi, samute umuguseña jobo ba'iguëna, Riusubi bacuana sëconi saoguëna, bacuabi
go'ya rani nëcahuë. Ja'nca nëcajënna, si'a bain ëñacuabi ai quëquë huesësi'cua baë'ë.
12 Ba'ijënna, guënamë re'otobi go'ya raisi'cuani ai jëja coca cani achobi:
—Ënjo'onna mëijë'ën, cani achobi.
Cani achoguëna, je'o bacuabi ëñajënna, ba samucuabi pico can naconi guënamë re'otona
më'ë.
13 Mëijënna, ja'ansirën yijabi ai jëja ñu'cuebi. Ñu'cueguëna, huë'e jobo décima parte ba'iyebi
tantani si'abi. Bain hua'na siete mil ba'icuabi, yija ñu'cueguëna, huajë junni carajaë'ë. Junni
carajatena, bain ba'ijën ju'inma'isi'cuabi ai quëquë huesësi'cua, guënamë re'otona ëñani,
Riusu ta'yejeiye ëjaguë ba'iye cahuë.
14 Yureca, samu ba'iye huani jo'case'e yure si'ase'e ba'iji. Yuta te'e huani jo'caye caraji.

La séptima trompeta

15 Ja'nrëbi, anje hua'guë, te'e ëntë sara samu ba'iguëbi baguë conetate juiguëna, guënamë
re'oto ba'icuabi ai jëja cani achohuë:
Yureca, mai Ëjaguë Riusubi, baguë Raosi'quëreba Ba'iguë, Cristo hue'eguë naconi, bacuabi
yua si'a bain ëjacuare quë'ñeni, si'a yijare bajën, carajeiye beoye si'arën guansejën
ba'iyë, cani achohuë.
16 Cani achojënna, ira ëja bain venticuatrocua, bacua jëja guëna seihuëanre ñu'icuabi yua
Riusu guëon na'mina gugurini rëanni, baguëni bojojën,
17 baguëni cahuë:
Mai quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë Riusu, ru'rureba ba'isirënbi si'arën ba'iguë, gare carajeiye
beoye ba'iguëna, më'ëni bojojën, më'ëni surupa cajën ba'iyë.
Yureca, më'ë ta'yejeiye poreguëbi si'a bainni guanse bi'raguëna, yëquënabi bojojën, më'ëni
surupa cayë.
18 Si'a re'oto bainbi bëinjën, më'ëni je'o bacuareta'an, më'ëbi bacuare bënni senjoguë raë'ë.
Bain gu'a juchare ëñaguë, ju'insi'cua ba'icuata'an, bacua bënni senjoñete huo'hueni tonguë
raë'ë.
Më'ëre yo'o concua, më'ë ira bain raosi'cua, më'ë bainreba si'acuana më'ë premio bayete
huo'hueni insiguë raë'ë.
Ëja bain, yo'o yo'oye zeansi'cua, si'acua më'ë ta'yejeiye ba'iyete si'a recoyo ro'tajën bojojën
ba'itoca, yureca më'ë premio bayete bacuana huo'hueni insiyë më'ë, cahuë.
19 Cajënna, ja'nrëbi, Riusu huë'e guënamë re'oto ba'i huë'e yua ancosi huë'e baji'i.
Ba'iguëna, ja'nrëbi, sa'nahuërebana ëñato, Riusu coca jia'nose'e, baguë guanseni jo'casi coca
baji'i. Ba'iguëna, ja'nrëbi, mëjo jue'neñe, mëjo guruye, ja'anbi ai jëja yo'oni ai ba'iye ai
achobi. Yija ñu'cueye, oco garase'e ai jëja to'iñe, ja'an'ga baji'i.

12

La mujer y el dragón

1 Ja'nrëbi, mëiñe ëñato, guënamë toya yua yë'ëni ëñose'e baji'i. Romigobi ënsëguë naconi
ganosi'co'ru baco'ë. Ñañaguë yua bago tumusi'co baco'ë. Bago maro tuise'e yua si'a sara
samu ma'chocoan naconi re'huase'e baji'i.
2 Zinbë ba'igo yua të'ya rai ëaye ba'igore ai ba'iye ai ja'siguëna, ai yo'ogo ai oigo baco'ë.
3 Ja'nrëbi, yequë guënamë toya ja'ansirën yë'ëni ëñobi. Aña pëquë majequë ai jaiguë'bi
baji'i. Ba'iguëbi te'e ëntë sara samu sinjobëan, si'a sara cachoñëa, ja'anre babi. Te'e ëntë
sara samu guëna maroan yua baguë sinjobëanre tuji'i.
4 Baguë incobabi yoguë, ma'chocoan guënamë re'otore së'icoan, samute macaña ba'iye
te'e ru'ru yijana tonni senjobi. Ja'nca ba'iguëbi ba romigo ba'irute ba'iguë, Bago zinre të'ya
raigona, baguëte anza caguë ëjobi.
5 Ëjoguëna, ëmëguëte të'ya raco'ë. Si'a re'oto bainre ai ba'iye ai bënni senjoguë
guanseja'guë, ja'an ba'ija'guëte të'ya raco'ë. Të'ya raigona, Riusu yua baguë jëja guëna
seihuëte ñu'iguëbi yua ja'ansirën baguëte tëani, mëani babi.
6 Ja'nca baguëna, ba romigobi yua bain beo re'otona huë'huë sani, Riusu re'huacaisiruna
gatijaco'ë. Mil doscientos sesenta umuguseñabi, Riusubi cuiraguëna, bago aonre coni aingo
baco'ë.
7 Ba'igona, ja'nrëbi, guënamë re'oto ba'icuabi guerra huaye huëohuë. Guënamë re'oto yo'o
concua jubë ëjaguë Miguel hue'eguë, baguë anje sanhuë concua naconi, bacuabi yua aña
pëquëni je'o bajën, baguëni guerra huahuë. Huajënna, aña pëquë, baguëre concua naconi,
bacua'ga te'e huahuë.
8 Huajënna, quë'rë jëja bajën, aña pëquë jubëni huani tonhuë. Tonjënna, guënamë re'oto
ba'iru gare beobi aña pëquë.

9 Ja'nca beoguë, ru'rureba ba'isirënbi ba'iguë, añа casi'quë, si'a bainre coquesi'quë, Zupai
huati, Satanás, ja'an hue'eguëbi ba'iguëna, baguë, baguë coquejën concua naconi, bacuare
yua yijana tonni senjohuë.
10 Senjojënna, ja'nrëbi, guënamë re'otobi ai jëja cani achobi:
Yureca, mai Ta'yejeiye Ëjaguë Riusu, maini tëani baguëbi gare carajeiye beoye mai Ëjaguë'ru
si'arën bëaguë ba'iji.
Baguë Cristo Raosi'quëreba ba'iguë'ga baguë naconi Ëjaguë'ru te'e bëaguë ba'iji.
Ja'nca ba'ijënna, zupai huatibi Riusuna sani, mai ba'iye, Riusu bainrebare gu'aye caguë,
Gu'aye yo'oye se'ga ba'iyë caguë, jo'caye beoye ro coqueguë quëaguëna, baguëte gare
yijana tonni senjohuë.
11 Ja'nca senjojënna, maibi quë'rë ta'yejeiye recoyo jëja bayë. Riusu Mamaquë, mai gu'a
jucha ro'ire junni tonni, go'ya raisi'quëbi baguë ziere jañuni tonguëna, bacuabi
baguëni si'a recoyo ro'tani, mai Ëjaguë naconi te'e junni tonñu cajën, baguë ba'iyete
si'a bainni jo'caye beoye quëani achohuë.
Ja'nca ba'icuabi mai Ëjaguë naconi ta'yejeiye bajën te'e ba'iyë.
12 Ja'nca sëani, guënamë re'oto ba'icua si'acuabi bojojën ba'ijë'ën.
Yija re'oto, jai ziaya re'oto, ja'an ba'icuata'an, mësacuani ai gu'aye cani jo'case'e ba'iji.
Zupai huatibi baguë yure carajeiyete masiguë sëani, yua ai bëinreba bëinguë, mësacuana ai
je'o baguë saiji, guënamë re'otobi cani achobi.
13 Ja'nrëbi, añа pëquëbi baguëre yijana senjose'ere masini, ba romigo, ëmëguëte të'ya
raisi'co, Ja'angoni zeanza caguë, bi'rabi.
14 Bi'raguëna, yua jai huihue ganhua cabëanre romigona insini, bagoni cahuë:
—Bain beo re'otona ganhuago sani gatijë'ën. Añа pëquëbi zeanma'iguëna, Riusu aon
insija'yete aingo, samute tëcahuëan jobo barute ba'ijë'ën, cahuë.
15 Cajënna, añа pëquëbi, Bagote ziayana rëoni huesoza caguë, baguë yi'obobi ai oco cañate
güisani saobi. Ai sao ziaya ba'iye'ru saoguë, romigoni rëo ëaye yo'obi.
16 Yo'oguëna, ba yija ja'anse'ebi a'nqueni, añа pëquë ziaya saose'ere rëonni si'abi. Rëonni
si'aguëna, ba ziayabi ro huesëbi.
17-18 Huesëguëna, añа pëquëbi romigoni bëinguë, Yequëcua bago mamacuani guerra huaza
caguë saji'i. Riusu bainreba concua, baguë cocarebare achani yo'ocua, Jesús ba'iyete quëani
achocua, ja'ancuani huaye ro'taguë, jai ziaya yëruhuana sani ëjoguë unji'i.

13

Los dos monstruos

1 Uinguëna, ja'nrëbi ëñato, yequë gu'aguërebabi jai ziaya sa'nahuëbi eta mëji'i. Si'a sara
cachoñëa, te'e ëntë sara samu sinjobëanre babi. Ëja bain maroan si'a sararoanbi baguë
cachoñëare tuji'i. Gu'a mamiña toyase'ebi baguë sinjobëanre baji'i. Riusuni gu'aye case'e
baji'i.
2 Ja'an ba'i hua'guëni ëñahuë yë'ë. Airu yai hua'guë'ru ba'iguëbi mie guëon ba'iye'ru babi.
Ma yai yi'obo baye'ru babi. Ja'nca ba'iguëna, añа pëquëbi baguë ta'yejeiye ëjaguëre baguëte
re'huani, baguë jëja guëna seihuëna bëaye cabi.
3 Te'e sinjobë yua ja'si nesiru ba'iguëna, huachose'e baji'i. Huachomanica, junni
huesëre'abi. Ja'nca huachose'e ba'iguëna, si'a yija bainbi ai ëñajën rëinjën, gu'aguërebani te'e
conjën bañuni cajën, baguëni te'e zi'inhuë.
4 Zi'injën, añа pëquëre'ga bojojën, baguëni gugurini rëanhuë. Añа pëquëbi ba gu'a hua'guëre
baguë ta'yejeiye ëjaguëre re'huasi'quë sëani, si'a bainbi gu'aguërebani gugurini rëanjën,
baguëte bojojën coca cahuë:
—Ja'an hua'guë yua mai ta'yejeiye ëjaguëbi ai jëja baji. ¿Jarocuabi baguëni huaye poreye'ne?
cahuë.
5 Cajënna, ja'nrëbi, gu'aguërebabi, Ta'yejeiye ëjaguëre re'huasi'quë sëani, ai jaiguë'bi ba'iyë
yë'ë caguë, Riusuni gu'aye caye se'ga ba'iguëbi cuarenta y dos ñañaguëan ëjaguë'ru bëaye
poreguë baji'i.
6 Ja'nca yo'oguë baji'i. Riusu, baguë ta'yejeiye ba'iye, guënamë re'oto ba'icua, baguë
bainreba si'acuare gu'aye caza caguë, ja'anre yo'oni jëhuaguë baji'i.
7 Ja'nca ba'iguëbi Riusu bainreba ba'icuani guerra huayebi huesoni senjoñe poreguë
baji'i. Si'a bain jubëan, si'a bain tin coca cacua, si'a re'oto bainre guanseye poreguë baji'i.
8 Ba'iguëna, si'a yija bainbi baguëni gugurini rëanni bojohuë. Bacua mamiña yua
ru'rureba ba'isirën, ja'anrë, ba Riusu Zin, baguë uti pëbë, si'arën ba'icua quëa pëbë, bacua
mami yua ja'anruna toyani jo'cama'ise'e ba'itoca, bacuabi ba gu'aguërebani gugurini rëanni
bojohuë.
9 Ganjo bacuabi ën cocare achani ye'yeja'bë.

10 Preso zeanja'ñe cuencuesi'cuabi preso zeansi'cua ba'ija'cua'ë.
Guerra hua hua'tibi huani senjoja'ñe cuencuesi'cuabi guerra hua hua'tibi huani senjosi'cua
ba'ija'cua'ë.
Ja'nca ba'ija'cua sëani, Riusu bainrebabi baguëni gare jo'caye beoye si'a recoyo ro'tajën,
baguë tëani baja'yete ëjoye bayë.
11 Ja'nrëbi, se'e eñato, yequë gu'a hua'guëbi yija sa'nahuëbi eta mëji'i. Samu cachoñëa,
oveja zin cachoñëa'ru ba'iye baguë, añа pëquë tërëye'ru tërëguë cabi.
12 Yequë gu'a hua'guëbi ba'iguëna, baguë ta'yejeiye ëjaguë ba'iye'ru si'a bainni güina'ru
guanseguë baji'i. Ba hua'guë ja'si nesiru huachose'e sëani, mësacua yua baguëni gugurini
rëanni bojojën ba'ijë'ën caguëna, ja'nca yo'ohuë.
13 Gu'a hua'guë yijabi eta mëisi'quëbi ai ta'yejeiye yo'oni ëñoguëna, bainbi ai ëñajën rën'ë.
Toare guënamë re'otobi gachoni ëñoñe'ga yo'obi baguë.
14 Ja'nca yo'oguë, yequë gu'a hua'guëbi ba'iguëna, yija ba'icuani ai coqueye guenseguë
baji'i. Ja'an hua'guë yua guerra hua hua'tibi sinjobëna huaisi'quëta'an, go'ya raji'i. Ja'nca
sëani, mësacua yua baguë ba'iye'ru imagenre te'ntoni nëconi bajë'ën, coqueguë guansebi.
Guanseguëna, bacuabi baguë ba'iye'ru imagenre te'ntoni nëcohuë.
15 Nëcojënna, gu'a hua'guë yijabi eta mëisi'quëbi ba imagena sëcoguëna, imagen se'gabi
yi'eni coca ca bi'rabi:
—Si'acua yua yë'ëni gugurini rëanni bojojën ba'ijë'ën, guanseguë cabi.
Cani, bainbi gugurini rëanma'itoca, bacuare huani senjoñe guansebi.
16 Ja'nrëbi, si'a bain, jëja bacua, jëja beocua, bonse bacua, bonse beo hua'na, preso
zeansi'cua, preso zeanma'isi'cua, si'acuare choini, bacua jëja ëntë sara o bacua të'ribë,
ja'anruna baguë toyayete së'queye guansebi.
17 Guanseguëna, bainbi gu'a hua'guë mami o baguë número, ja'anre toyani së'quese'e
beotoca, bonse coye, bonse insiye ja'anre yo'oye porema'iñë.
18 Ja'an númerote masiye yëtoca, ai ba'iye ro'tani masiye bayë. Ja'an masicuabi ba gu'a
hua'guë númerote cuencueni, baguë ba'iyete masija'bë cayë. Baguë número yua seiscientos
sesenta y seis sëani, bainbi cuencueye poreyë.

14

El canto de los 144,000

1 Ja'nrëbi, que cubë, Jerusalén ba'iye, ja'an cubëna ëñato, Riusu Mamaquëbi huajëguë
nëcabi. Baguë bainreba, 144,000 ba'icua, baguë mami, baguë Taita mami bacua të'ribëanna
toyani së'quesi'cua, bacuabi baguë naconi te'e nëcahuë.
2 Ja'nrëbi, guënamë re'otona achato, arpa huaicuabi ai re'oye achoye arpa huaijën
gantahuë. Ai sao ziaya achoye'ru ba'ijën, mëjo jëja cueye'ru achojën, bacua arpate huaijën,
re'oye achoye gantajën baë'ë.
3 Riusu jëjauë mami o baguë número, ja'a guëna seihuë, gajese'ga ba'i hua'na ba'iru, ira
ëja bain ba'iru, ja'anrute ba'ijën, bacua mame coca gantajën baë'ë. Gantajën ba'ijënna, ba
144.000 ba'icua, yijabi tëani quë'ñeni mame re'huasi'cua sëani, ja'ancua se'gabi ba gantayete
ye'yeye porehuë.
4 Ja'ancua yua romi pa'roma'isi'cua, si'si recoyo beocua, gu'a jucha gare yo'oye beoye
baë'ë. Ja'nca ba'icuabi Riusu Mamaquë sairuan, si'aruanna te'e conni saiyë. Bacuabi
Riusuni, baguë Mamaquëni, bacuani ru'rureba si'a recoyo ro'tajën ba'isi'cua sëani, Riusu
ru'ru tëani basi'cua baë'ë.
5 Gare coqueye beoye ba'ijën, gare jucha yo'oye beoye ba'ijën, si'si ëñomajën baë'ë.

Los mensajes de los tres ángeles

6 Ja'nrëbi, guënamë re'otona ëñato, yequë anje hua'guëbi jobo ca'ncore ganhuaguë baji'i.
Ja'nca ba'iguëbi Riusu cocareba carajeiye beoye ba'iyete quëani achoguë, si'a bain yijare
ba'icua, si'a re'oto bain, si'a bain tin coca cacua, ja'ancuabi te'e ruiñe achaja'bë caguë,
7 si'a jëja coca quëani achobi:
—Riusuni ai ruiñe ëñajën, baguë ta'yejeiye ba'iyete ai bojojën cani achojën ba'ijë'ën,
yurera baguë bënni senjorën ti'anse'e sëani. Baguë yua guënamë re'oto, yija re'oto, jai ziaya
re'oto, si'a oco etaruan, ja'anre re'huani jo'casi'quëre sëani, baguëni gugurini, baguëni si'a
recoyo bojojën ba'ijë'ën, quëani achobi.
8 Quëani achoguëna, ja'nrëbi, yequë anje hua'guë samu ba'iguëbi ganhua rani, coca quëani
achobi:
—Ba jai huë'e jobo Babilonia casi jobo yua huesëni carajaji'i. Gare carajaji'i. Ba jobo
bainbi bacua jo'cha yua si'a re'oto bainni uncuajën, bacuare güebojën, bacua naconi gu'a
juchare a'ta yo'o güesehuë, quëani achobi.

9 Quëani achoguëna, ja'nrëbi, yequë anje hua'guë, samute ba'iguëbi ganhua rani, coca quëani achobi:
—Si'a bain yua ba gu'a hua'guëni gugurini rëancua, baguë imagen te'ntose'ena gugurini rëancua, baguë mamire të'ribë, ëntë sara, ja'anruna së'que güesecua,
10 ja'ancuabi Riusu jo'cha ro'rohuëte coni uncuye bayë. Ja'an jo'cha ro'rohuë yua Riusu ta'yejeiye bënni senjoja'ñe sëani, bacuabi uncujënna, Riusubi bacuani ai jëja bënni senjoji. Jai toabo, ju'ju sën toabobi zëinguëna, Riusubi bacuare ja'anruna senjoguëna, Riusu Mamaquë, Riusu anje sanhuë, bacuabi ëñajënna, ai ba'iye ai ja'siye ai yo'ojën ba'iyë.
11 Caraye beoye ai yo'ojën, bëani huajëye gare beojënna, ba toa yua gare yayaye beoye pico huëoguëna, ai ja'siye ai uyë bacua. Gu'aguëreba, baguë imagen te'ntoni nëcose'e, ja'anna gugurini rëansi'cua sëani, gu'a hua'guë mami së'quesi'cua sëani, ai yo'oyë.
12 Ja'nca ai yo'ojënna, Riusu bainreba, Riusu cocarebare achani yo'ocua, Jesusni si'a recoyo ro'tacua, ja'ancuabi Riusu tëani baja'yete bojora'rë ëjoye bayë. Gare jo'caye beoye baguëni ëjojën ba'ija'bë cayë, quëani achobi.
13 Quëani achoguëna, ja'nrëbi, yequëbi guënamë re'otobi yë'ëni coca quëabi:
—Më'ë utina ñaca toyani bajë'ën: "Yureñabi mai Ëjaguë ro'ire junni tonsi'cuabi ai ba'iye ai bojojën ba'iyë." Riusu Espíritu'ga güina'ru caji: Aito. Ai ba'iye ai bojojën ba'iyë. Re'oye yo'o yo'osi'cuabi junni tonjën, te'e ruiñe bëani huajëye poreyë, bacua re'oye yo'o yo'ose'e yua guënamë re'otona ëñose'e sëani, quëabi.

La cosecha de la tierra

14 Quëaguëna, ja'nrëbi, pico re'otona ëñato, yequë, Bainguë'ru Raosi'quë ba'iguë'ru pojei pico re'ohuëte ñuji'i. Zoa curi maro, ëja bain maro yua baguë sinjobëte tuji'i. Aon tëa hua'ti ga'hua, ai re'oye guë'tosi hua'tire babi.
15 Ja'nca ba'iguëna, yequë anjebi Riusu huë'ebi etani, pico re'ohuë ñu'iguëni ai jëja coca cani achobi:
—Më'ë aon tëa hua'ti ga'huabi eoni, aon tëa tëcahuë sëani, ba aonre tëani bajë'ën. Si'a yija aon yua re'oye ya'jibi, cani achobi.
16 Cani achoguëna, pico re'ohuëte ñu'iguëbi baguë aon tëa hua'ti ga'huabi eoni, yija aonre tëani si'abi.
17 Tëani si'aguëna, yequë anjebi Riusu huë'e guënamë re'oto ba'i huë'ebi etani, aon tëa hua'ti ga'hua re'oye guë'tosi hua'tire babi.
18 Baguëna, yequë anje toa re'hua ëjaguë ba'iguëbi misabë ca'ncobi etani, aon tëa hua'ti ga'hua baguëni ai jëja coca cani achobi:
—Më'ë hua'tibi eoni, bisi ëye si'a yijare ba'iguëna, bisi ëye ya'jirën ti'anse'e sëani, si'aye tëani bajë'ën cani achobi.
19 Ja'nca cani achoguëna, ba anjebi baguë hua'ti ga'huabi yijana eoni, bisi ëye si'ayete tëani, Riusu ëye tumu ro'rohuë jai ro'rohuëna senjoni ayabi. Ayaguëna, Riusubi bëinguë, ai jëja si'nsejën tumuñu caguë,
20 huë'e jobo ca'ncore ba'ijën, ai jëja tumujën, ëye gonore tumujën su'rijën si'nsehuë. Ja'nca si'nsejënna, ziebi yua ba tumu ro'rohuëbi etamaquë. Etani, ai rëiye saoguë, zie ziaya saoye'ru saobi. Caballo hua'na yi'obo gueonsiru tëca ba'iye'ru rëiguë, samute cien kilómetro saoguë baji'i.

15

Los ángeles con las siete últimas calamidades

1 Ja'nrëbi, se'e mëiñe eñato, yequë guëname toya yua yë'ëni ëñose'e baji'i. Guënamë re'oto yo'o con hua'na te'e ëntë sara samucuabi ai ba'iye ai go'sijeiye ëñojënna, ai ëñaguë rën'ë yë'ë. Raure bainni jo'cajën raë'ë. Ja'an rau, te'e ëntë sara samu raure jo'cajënna, Riusu yua ja'anbi bainre ai yo'o güeseni tëjiye ro'tabi.
2 Ja'nrëbi, guëna zitara ba'iye'ru ëñobi. Toa zëinsira ba'iye'ru ëñoguëna, Riusu bainreba, ba gu'aguërebani baguë imagen te'ntoni nëcose'ena ja'anna gugurini rëin güesi'cua, baguë número së'que güesi'cua, bacuabi yua guëna zitara yëruhuate ba'ijën, Riusu arpa insisi ma'carëanre huaijën nëcahuë.
3 Ja'nca nëcajën, Riusu ira bainguë consi'quë Moisés hue'eguë, Jesucristo go'ya raisi'quë, bacua ganta cocare gantahuë:
Yëquëna ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusu, më'ëbi ai ba'iye ai re'oye yo'oguë, ai ta'yejeiye yo'oni yëquënani ëñohuë më'ë.
Më'ë te'e ruiñe ba'i ma'are yëquënani ëñoguëna, ja'an ma'aja'an ganiñe ai re'oye ba'iji, Ëjaguë. Gare carajeiye beoye ai masiye guanseyë më'ë, si'a re'oto bain ëjaguëreba sëani.
4 Ja'nca guanseguëna, si'acuabi më'ë ta'yejeiye ba'iyete quëani achojën, më'ëni gugurini bojojën ba'iyë.

Ja'an yo'oma'icua gare beoyë, Ëjaguë, më'ë se'gabi si'si recoyo beoguë sëani.
Më'ë si'nseja'yete yua si'a re'oto bain masi si'ase'e sëani, si'a bainbi më'ëni gugurini rëanjën raiyë, gantajën nëcahuë.
5 Gantajën nëcajënna, ja'nrëbi, Riusu huë'e guënamë re'otore ba'iguëna, ba sa'nahuëreba ba'i sonohuera, Riusu coca ba'i sonohuera yua anconi ëñoguëna, ëñahuë yë'ë.
6 Ja'an sonohuerate ancoguëna, ba guënamë re'oto yo'o con hua'na te'e ëntë sara samucua raure jo'cani si'aja'cua bacuabi etahuë. Go'sijei caña, si'si beo cañare ju'ijën, zoa curi tëinmeare bacua coribate tën'ë.
7 Etajënna, ja'an ta'yejeiye ba'i hua'na gajese'ga ba'icua te'eguëbi zoa curi ro'rohuëan te'e ëntë sara samu ro'rohuëan Riusu rau re'co bu'iye ayase'ere inni, ba anje sanhuë te'e ëntë sara samucuana insibi, bainni ai yo'o güesejën ba'iyete. Riusu yua gare carajeiye beoye si'arën ba'iguëbi ja'an rau re'core re'huaguëna, anje sanhuëbi gu'a bainna jo'caye baë'ë.
8 Riusu huë'ere cato, baguë ta'yejeiye yo'oye pore ëjaguë sëani, si'a huë'e yua toa pico ayani ta'pise'e baji'i. Ja'nca ba'iguëna, anje sanhuëbi bacua rau ro'rohuëan te'e ëntë sara samuhuëanre jañuni tonni tëjiye tëca, maibi Riusu huë'ena cacaye gare porema'iñë.

16

Las copas del castigo

1 Ja'nrëbi, Riusu huë'e sa'nahuëbi ai jëja coca cani, anje sanhuëni quëabi:
—Yuara mësacua rau, Riusu rau re'co ba'i ro'rohuëan te'e ëntë sara samuhuëanre yijana jañuni tonni, bainni ai yo'o güesejë'ën, quëabi.
2 Quëaguëna, anje hua'guë ru'ru ba'iguëbi sani, baguë ro'rohuëte yijana jañuni tonbi. Jañuni tonguëna, ba gu'aguëreba, baguë imagen te'ntoni nëcose'e, ja'anna gugurini rëanjën ba'icua, gu'a hua'guë mami së'que güesesi'cua, ja'an bainbi ai ca'mi rau ja'si nehuë. Ai gu'a ca'mi rau ai ja'siguëna, ai ba'iye ai bain yahui sëñe baji'i.
3 Ba'iguëna, ja'nrëbi, yequë anje samu ba'iguëbi sani, baguë ro'rohuëte jai ziayana jañuni tonbi. Jañuni tonguëna, ju'insi'quë zie jañuni tonse'e'ru runji'i. Ja'nca ruinguëna, baru ba'i hua'na, si'acuabi junni carajaë'ë.
4 Carajatena, ja'nrëbi, yequë anje samute ba'iguëbi sani, baguë ro'rohuëte si'a ziayaña, oco eto gojeña, ja'an beoruna jañuni tonbi. Jañuni tonguëna, beoru zie'ru runji'i.
5 Ja'nca ruinguëna, Riusu anje ziaya re'oto cuiraguëbi coca caguëna, achahuë yë'ë:
Yureca, Ëjaguë, bainni ai re'oye ai yo'o güesehuë më'ë.
Ru'rureba ba'isirënbi si'arën ba'iguë, si'si recoyo gare beoguë sëani, ai re'oye yo'ohuë më'ë, Ëjaguë.
6 Gu'a bainbi më'ë bainreba, më'ë cocareba quëani achocuare huani senjoni, bacua ziere jañuni tonjënna, më'ëbi yua ziere bacuani bëinguë uncuayë.
Ja'nca uncuaguëna, ba ziere uncuja'bë, cabi.
7 Caguëna, yequëbi misabëte ba'iguëbi coca caguëna, achahuë yë'ë:
—Aito, Ëjaguë. Më'ëbi ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusu sëani, ai masiye ro'tani bainre bëinguë, ai yo'o güeseguë ba'iyë më'ë, cabi.
8 Caguëna, ja'nrëbi, yequë anje gajese'ga ba'iguëbi baguë ro'rohuëte ënsëguëna jañuni tonbi. Jañuni tonguëna, ënsëguëbi ai jëja toarebare zënni, bainre ëo bi'rabi.
9 Ëo bi'raguëna, ai ta'yejeiye ai ja'suye huanoguëna, ba bainbi Riusu ba'iyete ai gu'aye cahuë. Ba raure jo'casi'quë ba'iguëna, Riusuni ai gu'aye cajën, bacua gu'a juchare senjoma'ijën, Riusu tënoñete senma'ijën, baguë ba'iyete re'oye caye beoye gare baë'ë.
10 Ba'ijënna, ja'nrëbi, yequë anje te'e ëntë sara ba'iguëbi baguë ro'rohuëte ba gu'aguëreba jëja guëna seihuëna jañuni tonbi. Jañuni tonguëna, baru ba'i re'oto yua zijei re'otora runji'i. Ruinguëna, baru bainbi ai ja'siye ai yo'ojën, ja'ansicua zemeñoare cuncujën ai oë'ë.
11 Oijën, bacua ja'si nesiruanre ro'tajën, Ëjaguë Riusu guënamë re'otore ba'iguëna, baguëni ai gu'aye cajën, bacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere jo'cani senjoñe gare güehuë.
12 Ja'nrëbi, yequë anje te'e ëntë sara te'e ba'iguëbi baguë ro'rohuëte ba jai ziaya Eufrates casiyana jañuni tonbi. Jañuni tonguëna, ziayabi hueani, cueneni carajaji'i. Ja'nca carajeiguëna, yequë ëja bainbi ënsëguë eta rai ca'ncobi guerra huajën raiye porehuë.
13 Ja'nrëbi, aña pëquë, gu'aguëreba, Riusu coca coqueye casi'quë, ja'ancua ba'ijënna, ai gu'a huati hua'i jojo hua'i ba'iye'ru samutecuabi bacua yi'oboanbi etajënna, ëñahuë.
14 Huati hua'i yua ai gu'ayereba gu'aye yo'ocua, zupai concuabi ai ta'yejeiye yo'oni ëñoñe porecua baë'ë. Si'a yijana sani, si'a bain ta'yejeiye ëjacuare choini, Riusuni guerra huañu cajën, bacuare te'eruna ñë'cohuë. Mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusu ëñojai umuguse sëani, baguëbi coca cabi:

15 “Yureca, bonse jian hua'guë ti'añe'ru te'e jëana bainni ëñoguë raija'guë'ë yë'ë. Ëñoguë
raiguëna, yë'ë bain ëñajën ëjocuabi ai bojojën ba'ija'cua'ë. Ja'ancuabi bacua cañate re'oye
re'huajën, can beohuëan ba'ima'ijënna, yequëcuabi ëñani masiye porema'iñë” cabi.
16 Yureca, hebreo cocabi cato, bacua ñë'casiru yua Armagedón hue'ebi.
17 Ja'nrëbi, yequë anje te'e ëntë sara samu ba'iguëbi baguë ro'rohuëte yija ëmë re'otona
jañuni tonbi. Jañuni tonguëna, Riusu jëja guëna seihuëbi Riusu huë'ere ba'iguëna, ja'anrubi
ai jëja coca cani achobi:
—Yua'ë. Rau re'core jañuni tonni tëjihuë, cani achobi.
18 Cani achoguëna, ja'nrëbi, ai jëja mëjo jue'neñereba jue'neñe baji'i. Ai ba'iye ai ta'yejeiye
ai achoguë, mëjo cueyereba cueye baji'i. Yija'ga ai jëja ñu'cueyereba ñu'cueye baji'i. Bain gare
ëñama'ise'e'ru ba'iye ta'yejeiye ai yija ñu'cueye baji'i.
19 Ba'iguëna, ba jai huë'e jobo si'a jobobi samute ba'iruan jose'e baji'i. Si'a re'oto bain
huë'e joboñabi huesëni carajaë'ë. Riusubi ba ta'yejeiye ba'i jobo, Babilonia casi jobore
ro'taguë, baru bainni ai ta'yejeiye ai yo'o güeseguë tonbi. Baguë re'co ai bëiñe ca'nquese'ere
ro'rohuëna queoni, bacuani bëinguë, uncuni si'aye guansebi.
20 Ja'nca yo'oguëna, si'a juboanbi huesëni carajaji'i. Cubëanre cu'eto, gue tinjañe beoye
baji'i.
21 Ja'nrëbi, oco garasibëan, ai ba'iye oco to'iñe'ru guënamë re'otobi tonji'i. Ga garasibë
yua te'e bulto rëquëye'ru rëquëguë, bainni ëama'iñereba ja'si yo'oguëna, bainbi ai huaji yëye
ëñajën, Riusure ai gu'aye cajën baë'ë, Riusu yua rau ba'iye'ru ai yo'o güeseguë tonse'e sëani.

17

Condenación de la gran prostituta

1 Ja'nrëbi, anje sanhuë te'e ëntë sara samu ro'rohuëanre basi'cua, te'eguëbi yë'ëna rani
cabi:
—Yua raijë'ën. Saiñu. Ba gu'a romigo a'ta yo'osi'co, ziaya re'otore ba'igo, bagote bënni
senjoni toñete ëñoñë yë'ë.
2 Si'a ën yija bain ta'yejeiye ëjacuabi bago naconi yahue umejën, a'ta yo'ojën baë'ë. Ja'nca
ba'ijënna, bainbi bago gu'a jo'chana güebejën baë'ë, cabi.
3 Cani, Riusu Espíritubi saguëna, anjebi yë'ëre bain beo re'otona sani, ba gu'a romigote
yë'ëni ëñobi. Ëñoguëna, airu hua'i hua'guë gu'a hua'guë majequëre tuco'ë. Gu'a hua'guëre
cato, si'a gu'a mamiña Riusuni gu'aye case'e yua baguë ga'nihuëte toyani së'quese'e baji'i.
Te'e ëntë sara samu sinjobëan, si'a sara cachoñëa, ja'anre babi.
4 Gu'a romigote cato, ai re'o caña, bajacu can, majei can, ja'anre sayasi'co baco'ë. Zoa curi,
go'sijei gatara'carëan ai ro'ira'carëan, perlara'carëan, ja'anbi bago ñajei tëcare ñeco'ë. Zoa
curi ro'rohuë gu'a jo'cha ro'rohuëte bago baco'ë. Bago gu'aye yo'ose'e, bago yahue umeni
a'ta yo'oni jëhuase'e yua bago gu'a jo'cha naconi ja'mese'e baji'i.
5 Bago të'ribëna ëñato, bago mami toyase'e, bain ye'yema'ise'e së'quesi'co baco'ë:
“Ta'yejeiye huë'e jobo Babilonia hue'eyë yë'ë. Si'a gu'a romicua, bacua ëjagobi si'a ën yija
a'ta yo'ogo, ai gu'aye ëñogo ba'iyë yë'ë” toyani jo'case'e baji'i.
6 Ai gu'aye yo'ogote ëñahuë yë'ë. Riusu bainreba Jesús ro'ire junni tonsi'cuare jayago,
bacua zie jañuni tonse'ena güebesi'co baco'ë. Ba'igona, bagoni ai ëñaguë rën'ë yë'ë.
7 Ëñaguë rëinguëna, anjebi yë'ëni coca quëabi:
—Bagoni ëñaguë rëiñe beoye ba'ijë'ën. Bago ba'iye, gu'a hua'guë ba'iye, bainbi masiye
porema'icuata'an, më'ëni quëayë yë'ë. Gu'a hua'guëbi te'e ëntë sara samu sinjobëanre, si'a
sara cachoñëare baguë, ba gu'a romigobi tuigona, saji.
8 Ja'nca ba'ijënna, më'ëbi ëñahuë. Gu'a hua'guëbi ru'rureba ba'isirën baji'i. Yureña
beoji. Jë'te, ba rëi gojerebabi huajëguë eta mëni, ja'nrëbi carajeiye beoye bënni senjosi'quë
ba'ija'guë'bi. Gu'a hua'guëbi ru'rureba ba'isirën ba'iguë, yureña beoguë, jë'te huajëguë
raiguëna, gu'a bain hua'nabi ai ëñajën rëiñë. Bacua mami yua yija re'oto re'huasirën
quë'rë ja'anrë Riusu bain gare carama'ija'cua uti pëbë, Riusu huajë pëbë, ja'anruna toyani
re'huama'ise'e ba'iguëna, ai ëñajën rëiñë bacua.
9 Yureca, gu'a hua'guë ba'iyete masiye yëtoca, ye'yeye porecuabi masija'bë: Baguë
te'e ëntë sara samu sinjobëan yua te'e ëntë sara samu cubëan ba'iji. Ba gu'a romigobi
ja'anboanre tuigo baco'ë.
10 Ja'anbëan'ga yua te'e ëntë sara samu ta'yejeiye bain ëjacua ba'iyë. Te'e ëntë saracuabi
quë'ñeni senjosi'cua ba'iyë. Te'eguëbi yure ba'iji. Te'eguëbi jë'te bëaguë raiji. Ja'nca raiguëbi
rëño ñëserë se'gara bëaja'guë'bi.
11 Ja'nrëbi, gu'a hua'guë ru'ru ba'isirënbi ba'iguë, yureña beoguë, ja'anguëbi ta'yejeiye
bain ëjaguë te'e ëntë sara samute ba'iguë, yua ba sietecua naconi ba'isi'quëbi bëajani, ja'nrëbi
carajeiye beoye bënni senjosi'quë ba'ija'guë'bi.

12 Yureca, gu'a hua'guë cachoñëa si'a sarahuëanre ëñahuë më'ë. Ja'anhuëan yua yequë
ta'yejeiye bain ëjacua si'a saracua ba'iyë. Yuta bëama'iñë bacua. Gu'a hua'guëbi bëaguë
raiguëna, bacuabi baguë naconi te'e bëajën, te'e hora se'ga guanseye poreyë.
13 Bacuabi te'e ro'tajën, bacua ba'i joboanre gu'a hua'guëna jo'cajënna, bacua joboanre
guansecaiji.
14 Ja'nca ba'iguëna, si'a jubëbi huëni, Riusu Mamaquë, mai gu'a jucha ro'ire junni tonni
go'ya raisi'quë, ja'anguëni guerra huayë. Huajënna, Riusu Mamaquëbi bacua'ru quë'rë
ta'yejeiye jëja bani, bacuani ñu'ñujei güeseji. Baguë yua si'a bain ta'yejeiye ëjacua'ru quë'rë
ai ba'iye ai ta'yejeiye Ëjaguëbi ba'iji. Yequëcua quë'rë jëja bacuabi beoyë. Baguëte concua
cuencuesi'cua yua baguë bainreba sëani, baguëni si'a recoyo ro'tajën, baguëni jo'caye beoye
conjën ba'iyë, anjebi yë'ëre quëabi.
15 Quëani, ja'nrëbi yeque cocare yë'ëni quëani achobi:
—Yureca, ba re'otore ëñahuë më'ë. Ba gu'a romigobi ja'anrute tuigo ba'igo. Ba ziaya
re'oto yua si'a re'oto bain jubëan, ai jai jubëan, si'a bain coca cacua ja'ancua ba'ijënna, gu'a
romigobi bacuani guansego ba'igo.
16 Ba cachoñëa si'a sara ta'yejeiye bain ëjacua ba'ijënna, më'ëbi ëñahuë. Bacua yua gu'a
hua'guë naconi te'e guansejën, yua gu'a romigoni bëinjën, ai je'o bayë. Bagote huesoni ñu'ñu
güesejeiyë. Bagote zeanni, bago caña beorura rutani, bago hua'ire anni, bago ga'nihuëte
toana senjoni ëoyë.
17 Riusubi ja'anre bacuani ro'ta güeseguëna, ja'nca yo'oyë. Riusu cuencuese'e sëani,
bacuabi te'e ro'tajën, bacua joboanre gu'a hua'guëni guanse güesehuë. Riusu cani
jo'case'e'ru ba'ija'ye tëca, ja'nca yo'oyë.
18 Yureca, ba gu'a romigote ëñahuë më'ë. Ja'angobi yua ba quë'rë ta'yejeiye huë'e jobo
ba'igo. Si'a bain ta'yejeiye ëjacua'ru quë'rë ta'yejeiye ëjago ba'igo, anjebi yë'ëre quëabi.

18

La caída de Babilonia

1 Ja'nrëbi, guënamë re'otona ëñato, yequë anje, ai ta'yejeiye ëjaguë'ru ba'iguëbi gaje raji'i.
Gaje raiguë, ai ba'iye ai go'sijeiguëbi mia re'oto ñatani saoye'ru miaguëna, yija re'oto si'a
re'oto yua mia re'oto'ru runji'i.
2 Ruinguëna, anjebi si'a jëja coca cani achobi:
Yua gare huesëni carajaji'i.
Gare huesëni carajaji'i.
Ba ta'yejeiye huë'e jobo Babilonia casi jobobi gare huesëni carajaji'i.
Huati hua'i ba'iru se'ga'ru ruinguëna, si'a gu'a huati hua'i, si'a ca hua'i hua'na gu'a je'o ba
hua'na, ja'an hua'na se'gabi ba huë'e jobore ëñajën cuirayë.
Ja'an huë'e jobo yua ba gu'a romigo'ru ba'iye baji'i.
3 Bago gu'a jucha a'ta yo'ose'ebi bago jo'cha naconi ca'nquegona, si'a re'oto bain jubëanbi
coni uncuni güebehuë.
Si'a ta'yejeiye bain ëjacuabi yua bago naconi ai a'ta yo'ohuë.
A'ta bonsere baza cagona, bonse insicuabi bago yëse'ere bendieni, ai ta'yejeiye curi ëjacua
ruën'ë, cani achobi.
4 Cani achoguëna, ja'nrëbi, yë'ëbi achaguëna, yequëbi guënamë re'otobi cani achobi:
Yë'ë bainreba si'acua raijë'ën.
Ba gu'a huë'e jobore gare jo'cani quëñëjë'ën.
Ja'an huë'e jobo yua ba gu'a romigo'ru ba'iye baji'i.
Bago gu'a juchare bago naconi te'e yo'oma'iñe cajën, rau naconi bagoni si'nseja'ye'ru si'nse
güesema'iñe cajën, gare quëñëni, yë'ëna raijë'ën.
5 Bago gu'a jucha yo'ose'ere jucha pëbëna toyani bëyotoca, guënamë re'oto tëca ti'anji.
Riusubi ja'anre gare huanë yeye beoye ëñaji.
6 Bagobi gu'aye yo'ogona, ja'anse'ebi bagoni samu viaje bënni senjojë'ën.
Bago gu'a jucha yo'ose'ere bago jo'cha re'co naconi ca'nqueni, bago uncuase'e'ru samu viaje
bagoni ai yo'o güeseye uncuajë'ën.
7 Bago yua ta'yejeiye bonse ëjagobi a'ta bonsere ro coni bagona, bago bain junni huesëjënna,
ota oija'go cajën, güina'ru bago ai ja'siye ai yo'oye tëca ai jëja si'nseyete bagona
jo'cajë'ën.
Ja'ansi'co yua ro bagora'ru huanoguëna, ja'ansi'cobi cago: "Bain quë'rë ta'yejeiye ëjago sëani,
hua'jego ba'iyete gare huanoñe beoye ba'iji yë'ëre.
Bojoye se'ga ba'iyë yë'ë" cago.
8 Cagona, ja'ansi umugusebi bagote bënni senjoñe ba'iji.

Rauna ju'iñe, yequë ju'insi'cuare ota oiye, aon gu'ana ju'iñe, toana uni si'aye, ja'an naconi
bagoni ai jëja ai yo'o güeseji Riusu, mai quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë sëani, cani achobi.
9 Si'a bain ta'yejeiye ëjacuabi bago naconi yahue umeni ai a'ta gu'aye yo'ojën, bago naconi
re'o bonsere ro bajën, ja'ancuabi ëñani, bago uyebi toa pico huëiguëna, bagote ai ba'iye ai
jëja ota oijën ba'ija'cua'ë.
10 So'obi ëñajën, bago bënni senjoñete huaji yëye ëñajën, sa'ñeña coca caja'cua'ë:
¡Chao hua'gore! ¡Chao hua'gore!
Babilonia casi jobo quë'rë ta'yejeiye ba'i jobo ba'isi'coreta'an, te'e hora se'gabi më'ëni bënni
senjoni tonse'e baji'i, sa'ñeña ota güijën caja'cua'ë.
11 Bonse insicua'ga bago carajeise'ere ëñajën, bagote ai ta'yejeiye ai jëja ota güija'cua'ë.
¿Yureca, mai bonsere nebi coye'ne? cajën,
12 bacua zoa curi, plata, go'sijei gatara'carëan, perlara'carëan, me'najei caña, bajacu caña,
majei caña, seda caña, re'o sunqui tontoña, ai ma'ña sën tontoña, elefante gunjibi te'ntosi
ma'carëan, ai ro'i sunquibi te'ntosi ma'carëan, guëna ma'carëan, bronce, hierro, mármol,
ja'an guëna bonse,
13 canela, aon re'oye sëñe, ma'ña sëñe, incienso, mirra, bisi ëye jo'cha, hui'yabe re'co,
harina re'oye toase'e, trigo aon, huaca hua'na, oveja hua'na, caballo hua'na, yija gani yo,
bain yo'o yo'ojën ba'icua, bacua ba'iye, ja'anre bajën, Bonsere bendieñu cacuata'an, yureca
bacuana cocua gare beoja'cua'ë.
14 Ja'nca beoja'cua sëani, ai jëja ota güijën caja'cua'ë:
Më'ë me'najei bonse, re'o aon bonse, ja'anre bani, bojogo ro'tagona, yureca gare carajaji'i.
Ja'anre cu'etoca, gare tinjañe beoye ba'iji, caja'cua'ë.
15 Ja'an bonse bendiecua, bago cogo ba'ise'ena curi coreba cosi'cua, ja'ancuabi so'obi
ëñajën, bago ai ja'siye ai oiyete ro'tajën, bagote ai jëja achoye ota oijën
16 güija'cua'ë:
¡Chao hua'gore! ¡Chao hua'gore!
¡Quë'rë ta'yejeiye ba'i jobore!
Më'ë yua ëja romigo sëani, me'najei caña, bajacu caña, majei caña, ja'anre sa'yesi'co baco'ë.
Zoa curi, go'sijei gatara'carëan, perlara'carëan, ja'nca ñesi'co baco'ë.
17 Ja'nca ba'isi'cota'an, te'e hora se'gara ba'iguëna, më'ë bonse beoru gare carajaji'i, ota oijën
güija'cua'ë.
Ja'nrëbi, yequëcua, jai ziaya yo ëjacua, bacuare yo'o concua, marinero hua'na, jai ziayabi
bonse sani bendiecua, si'acuabi so'obi nëcajën,
18 bago uyebi toa pico huëiguëna, ja'anre ëñajën, ai jëja achoye ota oijën güija'cua'ë:
—Yequë huë'e jobo quë'rë ta'yejeiye ba'i jobobi beoji, ota güijën caja'cua'ë.
19 Cani, bacua sinjobëanna ya'o pë'npëjën, ai jëja ota güijën, coca caja'cua'ë:
¡Chao hua'gore!
¡Quë'rë ta'yejeiye ba'i jobo ba'isi'core!
Ziaya yo ëjacua si'acuabi bago bonsere sani bendiejën, curi ëjacua ruën'ë.
Yureca, te'e hora se'gara ba'iguëna, gare huesëni carajeisi'co runco'ë, cajën ota güija'cua'ë.
20 Yureca, Riusu ba'i jobo ba'icua, Riusu bainreba, Riusu bain raosi'cua, Riusu cocarebare
quëani achocua, mësacua bojojën ba'ija'cua'ë.
Mai Ëjaguë Riusubi mësacua ai yo'ojën ba'ise'ere, bago a'ta huaise'ere ro'taguë, yurera
bagoni ai ba'iye ai yo'o güeseji.
Ja'nca sëani, bojojën ba'ija'cua'ë.
21 Ja'nrëbi, anje hua'guë ai jëja baguëbi, ai jai gatabë aon toabë ba'iye'ru ba'iguëna, huëani,
jai ziayana senjoni rëoni, coca quëani achobi:
—Ba ta'yejeiye ba'i jobo Babilonia casi jobo yua güina'ru te'e jëana ai jëja senjoni tonni rëose'e
ba'ija'go'co.
Ja'nca carajeigo ba'ija'go'co.
22 Ba'igona, arpa huaiye, bain gantaye, jurihuë juiye, coneta juiye, ja'an yua gare se'e barute
achoye beoye ba'ija'guë'bi.
Bonse yo'ocua, aon toacua, bacuare baruna cu'etoca, gare se'e tinjañe beoye ba'iji.
23 Majahuë miañe gare se'e barute ëñoñe beoye ba'iji.
Huejajën ba'icua, bacua bojo coca cayete gare se'e barute achaye beoye ba'iji.
Ba huë'e jobo bonse bendiecua yua si'a yija quë'rë ta'yejeiye ëjacua ba'isi'cuata'an, yurera
carajeija'cua'ë.
Ba gu'a romigobi ëcore uncuni guënamë toyare ëñago, si'a re'oto bain jubëanre coquego
ba'isi'cota'an, yurera carajeisi'co'go.
24 Ba huë'e jobo bainbi Riusu bainreba, baguë cocarebare quëani achocua, ja'ancuare ro
huani senjoni, bacua ziere ro jañuni tongo, Riusu anjebi quëabi.

19

1 Quëaguëna, ja'nrëbi, yë'ëbi achaguëna, ai jai jubë bain, si'a guënamë re'oto ba'icuabi ai
jëja achoye coca gantajën, te'e cahuë:
¡Aleluya! ¡Ai bojojën bañuni!
¡Mai ta'yejeiye Ëjaguë Riusubi ai jaiguë'bi ba'iji!
2 Maire tëani baguëbi si'a bain recoyo ro'tayete masini, bacuani ai yo'o güeseji.
Ba gu'a romigo ta'yejeiye ba'igobi bago ëmëcua naconi yahue umeni, ai a'ta yo'ogona, si'a
re'oto bainbi ëñani, güina'ru bago'ru ruën'ë.
Riusu bainreba baguëte concuani huani senjogona, Riusubi bagoni güina'ru jo'caye beoye
ai bënni senjoji, gantajën cahuë.
3 Cani, ja'nrëbi, bacuabi se'e ai achoye cahuë:
¡Aleluya! ¡Bojojën bañuni!
Bagobi jo'caye beoye ai ugo.
Bago uyebi ba toa picobi jo'caye beoye si'arën huëiji, cahuë.
4 Cajënna, ja'nrëbi, ba ira ëja bain veinticuatrocua, ba gajese'ga ta'yejeiye ba'i hua'nabi
Riusu guëna seihuëna gugurini rëanni, baguëni recoyo bojojën cahuë:
—¡Amén! ¡Aleluya! ¡Ai re'oye yo'ohuë më'ë, Ëjaguë! cahuë.
5 Cajënna, ja'nrëbi, Riusu guëna seihuë yijacuabi coca ai jëja cani achobi:
Riusu bain baguëre yo'o concua, ta'yejeiye ba'icua, ta'yejeiye beocua, Riusuni ai ruiñe
ëñajën, baguëni Jaë'ë cajën bojocua, mësacua yua baguëni bojoreba bojojën, baguëni
re'o cocare ai jëja achoye cajë'ën, cani achobi.

La fiesta de las bodas del Cordero

6 Cani achoguëna, ja'nrëbi, ai jai jubë bain coca cajënna, achahuë yë'ë. Ai sao ziaya achoye,
mëjo ai jëja cueni achoye, ja'an ba'iye'ru achojën, coca cahuë:
¡Aleluya!
Mai Quë'rë ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusubi si'a bainni guanseguë ba'iji.
7 Baguë ta'yejeiye ba'iyete bojojën bañuni.
Baguëni ai re'o coca go'sijei coca cajën bojoñuni.
Baguë Mamaquë, bain jucha ro'ire junni tonni go'ya raisi'quë, baguë hueja umuguse yuara
ti'anbi.
Baguë huejaja'co re'oye re'huasi'co ba'igo.
8 Bago caña Riusu insise'e yua pojei caña gare si'si beo cañara re'o cañabi ai ba'iye ai go'sijeiji,
cahuë.
Bago re'o cañare cajën, Riusu bainreba te'e ruiñe yo'ojën ba'ise'ere ro'tajën cahuë.
9 Cajënna, ja'nrëbi, Riusu anjebi yë'ëni cabi:
—Ñaca toyani jo'cajë'ën: "Riusu Mamaquë, junni tonni go'ya raisi'quë, baguë hueja
umuguse aon fiesta ja'an fiestana choisi'cua yua ai recoyo bojojën ba'iyë, cabi.
Cani ja'nrëbi, se'e yë'ëni cabi:
—Ja'an coca yure caguëna, Riusu te'e ruiñereba coca'ë cayë, cabi.
10 Caguëna, ja'nrëbi, yë'ëbi yua ba anjeni ai recoyo bojoza caguë, baguë guëon na'mina
gugurini rëanhuë. Gugurini rëanguëna, baguë yua yë'ëni coca cabi:
—Yë'ëni gugurini rëañe yo'oma'ijë'ën. Yë'ë yua më'ë, më'ë te'e bain, Jesús te'e ruiñe
ba'iyete quëani achocua naconi, mësacua ba'iye'ru Riusuni te'e yo'o conguë ba'iyë yë'ë.
Riusuni bojoguë, baguë se'gani gugurini rëanjë'ën, cabi.
Jesús te'e ruiñe ba'iyete ëñajën ba'icuabi baguë cocarebare quëani achoye poreyë.

El jinete del caballo blanco

11 Ja'nrëbi, yë'ëbi ëñaguëna, guënamë re'otobi a'nqueni saoguëna, yua caballo hua'guë ai
pojequë, baguë tuiguë naconi ëñahuë. Ja'an tuiguëbi Te'e Ruiñe Ba'iguë, Riusuni si'a recoyo
ro'taguë, ja'an hue'eji. Ja'nca hue'eguëbi bain ba'iyete te'e ruiñe masiguë, bacua bënni
senjoñete te'e ruiñe tonji. Te'e ruiñe ro'taguëbi baguë je'o bacuani guerra huaye masiji.
12 Baguë ñaco yua toa zëinse'e'ru ba'iji. Ëja bain ma, guëna mare ai ta'yejeiye tuiguë
ba'iji. Baguë ta'yejeiye mami toyase'ere baguë, baguë se'ga masiji. Yequëcuabi ja'an mamire
huesëyë.
13 Baguë can yua zie ja'ñesi canre ju'iguë, baguë yua Riusu Cocarebare quëani achoguëbi,
ja'an hue'eji.
14 Ja'nrëbi, baguëre guerra huaye concua ai jai jubë si'a jubëbi guënamë re'otore ba'ijën,
ai pojei can gare si'si beo canra, re'o canre ju'ijën, caballo hua'na pojei hua'nare tuijën,
baguëte te'e conjën raë'ë.
15 Baguë guerra hua hua'ti re'oye guë'tosi hua'tire baguë yi'obobi huiguë raoji. Ja'an
hua'tibi si'a re'oto bainni huaza caguë, baguë guënañobi bacuani huaiguë guanseji. Bisi

ëye tumuni gono su'riye'ru bacuani ai ta'yejeiye ai bënni senjoguë huaji. Riusubi bacuani
ai bëinguë, baguë si'nseyete ba gono naconi ca'nqueguëna, bacuani bënni senjoguë uncuaji.
16 Baguë mami yua baguë canre, baguë guënsohuate toyase'e baji'i: "Quë'rë ta'yejeiye
Ëjaguë'ë yë'ë. Si'a bain Ëjaguë gañaguë'ë yë'ë" toyase'e baji'i.
17 Ja'nrëbi, yequë anjere ëñahuë yë'ë. Ënsëguëni nëcaguë baji'i. Ja'nca nëcaguëbi si'a ca hua'i
hua'na guënamë re'otore ganhuacuani ai jëja cani achobi:
—Raijë'ën. Riusubi mësacua aon fiestate yo'oguëna, ñë'ca rani to'teni uncuejë'ën.
18 Bain ta'yejeiye ëjacua, soldado ëjacua, jëja bacua, caballo hua'na bacua tuicua naconi,
si'a bain ba'icua, yo'o yo'oye zeansi'cua naconi, ta'yejeiye ba'icua, ta'yejeiye beocua,
si'a bain ba'icuabi junni huesëjënna, bacuani bënni senjoñe'ru to'tejën, bacua hua'ire
uncuejë'ën, cani achobi.
19 Ja'nrëbi, ba gu'aguëreba, si'a bain ta'yejeiye ëjacua, bacuare guerra huaye concua,
si'a jubëbi ñë'cani, ba pojei caballo tuiguë, baguëre concua, Bacuani guerra huañu cajën
huëahuë.
20 Ja'nca huëajënna, ba gu'aguëbi preso zeansi'quë baji'i. Yequëre'ga, Riusu cocarebare
te'e ruiñe quëani achoguë'ë yë'ë caguë, ro coqueguë quëaguë, baguë'ga preso zeansi'quë
baji'i. Ja'anguë yua ai ta'yejeiye yo'oni, ba gu'aguë mami së'quesi'cua, baguë imagen te'ntoni
nëcose'ena gugurini rëancua, ja'ancuani coqueguë, ai ta'yejeiye yo'oni ëñosi'quë baji'i. Ja'an
samucuabi preso zeansi'cua, toa zitara, ju'ju toa zëinsira, ja'anruna huajëcuare bënni senjoni
tonsi'cua baë'ë.
21 Tonjënna, pojei caballo tuiguëbi baguë guerra hua hua'tibi yi'obobi huiguë raoguë, si'a
jubëte huani senjobi. Huani senjoguëna, si'a ca hua'i hua'nabi bacua hua'ire to'tejën, ai
yajiye uncuehuë.

20

Los mil años

1 Ja'nrëbi, yë'ëbi ëñaguëna, yequë anjebi guënamë re'otobi gaje raji'i. Ba rëi gojereba ta'pi
ëjaguë baji'i. Jai guënamebi cadenamebi bani,
2 ba añа pëquë ru'rureba ba'isirënbi ba'iguë, Zupai Huati, Satanás ja'an hue'e hua'guëre
zeanni, baguëte huenni, Mil tëcahuëan ba'iye tëca huensi'quë ba'ijë'ën caguë,
3 baguëte ba rëi gojerebana senjoni, ta'pini, re'oye pë'npëbi. Mil tëcahuëan ti'añe tëca
ba'ijë'ën caguëna, si'a re'oto bain jubëanre se'e coqueye beoye baji'i. Mil tëcahuëan ba'iguëna,
ja'nrëbi, rëño ñësebë ba'iye baguëte etoye bahuë.
4 Ja'nrëbi, yë'ëbi ëñaguëna, ëja bainbi bacua jëja guëna seihuëanre ñu'ijën, gu'a bainni
bënni senjoñe caye bahuë. Re'o bainni premio ro'iye caye bahuë. Yequëcuare'ga ëñahuë
yë'ë. Jesús ba'iyete quëani achojën ba'isi'cua, Riusu cocarebare quëani achojën ba'isi'cua,
yequëcuabi ja'an ro'ire bacua sinjobëanre të'yejënna, bacua recoñoare barute ëñahuë yë'ë.
Ba gu'aguëreba, baguë imagen te'ntoni nëcose'e, ja'anna gare guguriye beoye baë'ë.
Gu'aguëreba mamire yua bacua të'ribëanna, bacua ëntë sarañana gare së'que güeseye beoye
baë'ë. Ja'nca ba'isi'cuabi go'ya rani, bacua Cristo Ëjaguë naconi mil tëcahuëanbi guansejën
ba'iyë.
5 Ja'ancua yua ru'ru go'ya raisi'cua ba'iyë. Yequëcua Riusu bainreba junni huesësi'cuabi
yuta go'ya raima'iñë. Mil tëcahuëan ba'iye tëca ëjoye bayë.
6 Ru'ru go'ya raisi'cuabi ai ta'yejeiye bojojën ba'iyë. Bain gare junni huesëye ba'irën
samu ba'irënbi ti'anguëna, ru'ru go'ya raisi'cuabi gare junni huesëye beoye ba'iyë. Ja'nca
ba'icuabi yua Riusu pairi sanhuë, Cristo pairi sanhuë, ja'nca ba'icua'ru ba'ijën, Riusu huë'e
yo'o ma'carëanre yo'o conjën, Cristo naconi mil tëcahuëanbi te'e guansejën ba'iyë.

Derrota del diablo

7 Ja'nrëbi, mil tëcahuëan ba'iguëna, Zupai Huati preso zeansi'quëre etoye bayë.
8 Etoguëna, baguë yua si'a yija bain, si'a re'oto bain jubëanre coqueguë saiji. Gog, Magog,
ja'an hue'ecua si'acuare ñë'coni, Riusu bainni guerra huañu caguëna, ai ta'yejeiye jubë
ba'iyë. Jai ziaya yëruhua mejara'carëanre cuencueye poretoca, quë'rë ai jai jubë bain ba'iyë.
9 Ja'an ba'icuabi jubë ganijani, Riusu bainreba ba'iru, Riusu huë'e joboreba, baguë jobo
ai yëni baye, ja'anruanre të'ijeiye të'huejën raiyë. Ja'nca raijënna, toabi guënamë re'otobi gaje
tonni, bacuare ëoni huesoni si'aji.
10 Huesoni si'aguëna, Zupai Huati bacuare coquesi'quëni zeanni, toa zitara ju'ju toa
naconi zëinguëna, ja'anrana senjoni toñë. Ba gu'aguëreba, yequë, Riusu cocarebare te'e
ruiñe quëani achoguë'ë yë'ë caguë coquesi'quë, bacua'ga toa zitarate te'e ba'iyë. Bacua
naconi, ba samutecuabi gare jo'caye beoye ai ta'yejeiye ai ja'siye ai yo'ojën na'ijaijën
ñatajaijën ba'iyë.

El juicio ante el gran trono blanco

11 Ja'nrëbi, yë'ëbi ëñaguëna, mai quë'rë ta'yejeiye Ëjaguëbi baguë jëja guëna seihuë, jai
seihuë, ai pojei seihuëte ñuji'i. Ja'nca ñu'iguëna, yija re'otobi, guënamë re'otobi huesëni si'abi.
Se'e ëñoñe beoye baji'i.
12 Ja'nrëbi, si'a bain junni huesësi'cuare ëñahuë yë'ë. Ta'yejeiye ba'icua, ta'yejeiye beocua,
si'acuabi ba jëja guëna seihuë ja'anrute nëcajënna, si'a uti pëbëanre anconi ëñohuë. Yequë uti
pëbëre'ga, huajëreba huajëjën ba'icua mamiña toyasiru, ja'an pëbëre'ga anconi ëñohuë. Si'a
uti pëbëanre anconi ëñoni, ba junni huesësi'cua yo'ojën ba'ise'ere ëñoni, yequëcuani ro bënni
senjohuë. Yequëcuana bacua premio ro'ija'yete ro insihuë.
13 Ja'anrënbi, jai ziayana rësi'cua, ja'an junni huesësi'cuabi jai ziayabi eta mëni nëcahuë.
Ja'nrëbi, yequëcua junni huesësi'cuabi yija sa'nahuëbi eta mëni nëcahuë. Si'acuabi eta
mëni nëcajënna, bacua yo'ojën ba'ise'ere ëñoni, bacua bënni senjoñe o bacua premio ro'iye
huo'hueni insihuë.
14 Ja'nrëbi, huati hua'i yija sa'nahuëte ba'icua, bainni ju'in güesesi'cua, ja'ancuabi ba toa
zitarana senjoni tonsi'cua baë'ë. Ja'an yua bain gare junni huesëye ba'irën samu ba'irën,
si'arën ai yo'ojën ba'iye ba'iji.
15 Ja'nrëbi ba huajëreba huajëjën ba'icua mami toyasi pëbëna ëñato, si'a bain mami
toyama'isi'cua ba'ijënna, bacuare yua toa zitarana senjoni tonsi'cua baë'ë.

21

El cielo nuevo y la tierra nueva

1 Ja'nrëbi, mame guënamë, mame yija ba'iguëna, ëñahuë yë'ë. Ru'ru ba'isi guënamë, ru'ru
ba'isi yija yua carajeise'e baji'i. Jai ziaya'ga gare carajeise'e baji'i.
2 Mame guënamë re'otona ëñato, Riusu huë'e jobo, si'si beoye ba'i jobo, Jerusalén
ba'iye'ru mame re'huasi jobobi guënamë re'otobi gaje raji'i. Riusubi ba huë'e jobore
mame re'huaguë, huejaja'go bago ënjëni tëhuogo raigo, ja'ango re'oye re'huase'e'ru mame
re'huani, maina raobi.
3 Raoguëna, yë'ëbi achaguëna, Riusu jëja guëna seihuëbi ai jëja cani achobi:
—Yureca, Riusu ba'i jobo yua bain recoñoa naconi ba'iji. Bain naconi te'e ba'iguë, baguë
bainrebare bacuare re'huani baji. Ja'ansi'quëbi bacua naconi te'e ba'iguë,
4 bacua sa'ntijën oni zëse'e beorure tënoni quë'ñeni saoji. Bacua ñaco zëse'ere tënoni si'aji.
Gare se'e ju'iñe beoye ba'iyë bacua. Junni huesëse'ere se'e ota oiye beoye ba'iyë. Gare se'e
ja'siye beoye ba'iyë, cani achobi.
5 Cani achoguëna, Riusu yua baguë jëja guëna seihuëte ñu'iguëbi:
—Yureca, si'ayete mame re'huani jo'cayë yë'ë, cabi. Cani, ja'nrëbi, se'e cabi:
—Ën coca yua te'e ruiñereba ba'i cocare sëani, utina toyani jo'cajë'ën. Bainbi achani si'a
recoyo ro'tajën ba'ija'bë, cabi.
6 Cani, ën cocare yë'ëni caguëna, ñaca toyani jo'cahuë yë'ë:
—Yua'ë. Yë'ë yua Ru'rureba ba'isi'quë ba'iguëbi gare carajeiye beoye ba'iguë'ë yë'ë. Oco
ëaye ba'icuabi yë'ëna raija'bë. Yë'ë oco eta gojebi eani, huajëreba huajë ocore caraye beoye
bacuani ro uncuaza.
7 Je'o bacuare ta'yejeiye senjosi'cuabi yë'ëna raija'bë. Je'o bacuabi ai jëja huaijënna,
bacuabi quë'rë ta'yejeiye jëja recoyo bacua re'huani ba'iyë. Ja'ancuabi yë'ëna raija'bë. Yë'ë
baye si'aye bacuani caraye beoye ro insiza. Insini, bacua Ëjaguë Riusureba ba'ija'guë'ë yë'ë.
Güina'ru, bacuabi yë'ë mamacuareba ba'ija'cua'ë.
8 Yequëcuata'an, ro huaji yëjën gaticua, yë'ëni recoyo ro'tama'icua, ëmëcua, romicua
sa'ñeña ro yahue bajën, ro a'ta yo'ocua, yaje uncucua, imagen te'ntoni nëcose'ere gugurini
rëancua, ro coquecua, ja'ancua si'acuabi yë'ëna raiye gare porema'iñë. Toa zitara ju'ju sën
zë'inrana, ja'anruna senjoni toñe se'ga ba'iji bacuare. Ja'an yua bain gare junni huesëye
samu ba'iye ba'iji. Si'arën ai yo'ojën ba'iye ba'iji, yë'ëni cabi Riusu.

La nueva Jerusalén

9 Caguëna, ja'nrëbi, anje sanhuë te'e ëntë sara samucua, rau ro'rohuëan jañuni tonsi'cua,
bacua jubë ba'icua te'eguëbi yë'ëna rani coca cabi:
—Raijë'ën. Riusu Zin, bain gu'a jucha ro'ire junni tonni go'ya raisi'quë, baguë huejaja'go,
baguë rënjore më'ëni ëñoza, cabi.
10 Cani, Riusu Espíritubi na'oni saguëna, ai ba'iye ai ëmë cubë na'miñona yë'ëre nëconi,
Riusu huë'e jobo, Jerusalén casi jobo mame re'huase'ere yë'ëni ëñobi. Ja'an huë'e jobo
yua mai Ëjaguë huejaja'go'co. Riusubi guënamë re'otobi raoguëna, ba si'si beo jobobi gaje
raiguëna, ëñahuë yë'ë.

11 Riusu go'sijeiye'ru ta'yejeiye ai go'sijeiye baji'i. Gatara'carë ai ro'ira'carë go'sijeiye'ru
quë'rë ai go'sijeiye baji'i. Jaspe gata go'siye'ru, cristal go'siye'ru quë'rë ta'yejeiye ai
go'sijeiye baji'i.
12 Ja'an huë'e jobo bonëjeiñe yua ai ëmë gata tu'ahuë si'a sara samu anto sa'roña naconi
baji'i. Riusu anje sanhuë si'a sara samucuabi ba anto sa'roñare nëcahuë. Israel bain jubëan
si'a sara samubëan, bacua mamiña te'ntose'ebi yua ba anto sa'roñare sëji'i.
13 Ënsëguë eta rai ca'ncobi samute anto sa'roña baji'i. Go'gohuë ca'ncobi samute anto
sa'roña baji'i. Sëribë ca'ncobi samute anto sa'roña baji'i. Ënsëguë ruajai ca'ncobi samute
anto sa'roña baji'i.
14 Ba gata tu'ahuëte ëñato, yua ta'yejeiye ze'en gatabëan si'a sara samubëan baji'i.
Ba gatabëanre ëñato, Riusu Zin cuencueni raosi'cua si'a sara samucua bacua mamiña
te'ntose'ebi sëji'i. Ja'nca gaje raiguëna, ëñahuë yë'ë.
15 Ëñaguëna, ja'nrëbi, Riusu anje yë'ëni coca caguëbi yua cuencue tëcabë zoa curi tëcabëte
babi. Ja'an tëcabëbi sani, si'a huë'e jobo, ba anto sa'roña, ba tu'ahuë, beoru cuencuejaji'i.
16 Cuencuejani ëñato, ba huë'e jobobi gajese'ga ca'ncoña te'e ba'i ca'ncoña babi. Ba jobo
zoaye, ba jobo huaiñe, ba jobo ëmë ba'iye, si'a ca'ncoña te'e baji'i. Ba cuencue tëcabëbi ba
huë'e jobore cuencueni ëñato, dos mil doscientos kilómetro baji'i. Ba jobo zoaye, ba jobo
huaiñe, ba jobo ëmë ba'iye, si'a ca'ncoña te'e baji'i.
17 Ba tu'ahuëre'ga cuencueni, bain cuencueye masiye'ru cuencueni ëñato, sesenta y
cuatro metro baji'i.
18 Ba tu'ahuë yua jaspe gatabi re'huase'e baji'i. Ba'iguëna, si'a huë'e jobo yua zoa curi
se'gabi re'huase'e baji'i. Vidrio guëna go'sijeiye'ru ai go'sijeiyera baji'i.
19 Ba huë'e jobo tu'ahuë ze'en gatabëanre ëñato, si'a go'sijei gatara'carë ai ro'ira'carëbi
së'quese'e sëji'i. Ru'ru ba'i gatabëte jaspera'carëan së'quese'e sëji'i. Samu ba'ibëte
zafirora'carëan së'quese'e sëji'i. Samute ba'ibëte ágatara'carëan së'quese'e sëji'i. Gajese'ga
ba'ibëte esmeraldara'carëan së'quese'e sëji'i.
20 Te'e ëntë sara ba'ibëte ónicera'carëan së'quese'e sëji'i. Te'e ëntë sara te'e ba'ibëte
cornalinara'carëan së'quese'e sëji'i. Te'e ëntë sara samu ba'ibëte crisólitora'carëan së'quese'e
sëji'i. Te'e ëntë sara samute ba'ibëte berilora'carëan së'quese'e sëji'i. Te'e ëntë sara gajese'ga
ba'ibëte topaciora'carëan së'quese'e sëji'i. Si'a sara ba'ibëte crisoprasara'carëan së'quese'e
sëji'i. Si'a sara te'e ba'ibëte jacintora'carëan së'quese'e sëji'i. Si'a sara samu ba'ibëte
amatistara'carëan së'quese'e sëji'i.
21 Ba anto sa'roña si'a sara samuñare ëñato, perlabi re'huase'e baji'i. Ga anto sa'ro yua
te'e perlabëbi re'huase'e baji'i. Huë'e jobo jai ma'are ëñato, zoa curi se'gabi re'huase'e baji'i.
Vidrio guëna go'sijeiye'ru ai go'sijeiyera baji'i.
22 Ja'nrëbi, huë'e jobo uja huë'ere cu'eto, gare ëñamaë'ë yë'ë. Beobi. Mai ta'yejeiyereba
Ëjaguë Riusu, baguë Mamaquë naconi, ja'ancua se'gani gugurini rëañe ba'iyë.
23 Ënsëguë, ñañaguë, ja'an miañebi ba huë'e jobona ti'anmaji'i. Riusu ta'yejeiye go'sijeiyebi
miaguëna, ënsëguë, ñañaguë, ja'an miañe yëmaë'ë.
24 Riusu miañe, baguë Zin miañe, ja'ancuabi miañe ëñojënna, si'a re'oto bain jubëanbi ja'an
miañebi ganiñe poreyë. Bain ta'yejeiye ëjacua yijare ba'icuabi ba mia re'otona ti'anni, bacua
baye, bacua re'o premiote, ja'anre uanni jo'cayë.
25 Ba anto sa'roñate cato, gare ta'piye beoye baji'i. Ñami gare beoguëna, si'a umuguse
ancose'e se'ga ba'iji.
26 Si'a re'oto bain jubëan, bacua re'o premiote ba huë'e jobona ti'anni uanni jo'cayë. Ai
re'oye ëñajën ti'añë.
27 Yequëcuata'an, si'si recoñoa bacua, gu'a jucha ai yo'oni jëhuacua, ro coquejën ba'icua,
ja'ancuabi baruna gare ti'añe porema'iñë. Huajëreba huajëjën ba'ija'cua, bacua mamiña
Riusu Zin huajë uti pëbëna toyase'e ba'itoca, ja'ancua se'gabi ba huë'e jobona ti'añe poreyë.

22

1 Ja'nrëbi, anjebi ba huë'e jobo ziayate yë'ëni ëñobi. Ja'añana uncuto, huajëreba huajëjën,
gare ju'iñe beoye ba'iyë mai. Cristal gata go'sijeiye'ru ai go'sijeiya baji'i. Riusu jëja guëna
seihuë, baguë Zin jëja guëna seihuë, ja'anruanbi etani,
2 ba huë'e jobo jai ma'a joborebabi saji'i. Ja'nca saiguëna, ba ziaya samu ca'ncoña
të'ntëbañare ëñato, bain huajë sunquiñëbi baji'i. Ba'iguëna, ba uncue yua si'a ñañaguëan
ya'jiguë, yua si'a sara samu uncue tin uncue quënji'i. Ba sunqui ja'obi tëani, si'a re'oto bain
jubëan, bacua raure huachoye baji'i.
3 Gu'aye yo'oye yua barute ëñoñe beoye baji'i. Riusu, baguë Zin, bacua jëja guëna
seihuëanbi ba'iguëna, Riusu yo'o concuabi baguëni bojojën, baguëni gugurini rëanjën ba'iyë.
4 Riusuni ëñajën ba'ijënna, baguë mamire bacua të'ribëna së'quese'e ba'iji.

5 Gare se'e na'iñe beoye ba'iguëna, ñami beoji barute. Majahuë zëoñe, ënsëguë miañe,
ja'anre gare se'e yëma'iñë. Mai Ëjaguë Riusubi baguë go'sijeiyebi maire miaguëna, baguë
naconi carajeiye beoye ta'yejeiye ëjacua te'e guansejën, si'arën ba'iyë mai.

La venida de Jesucristo está cerca

6 Ja'nrëbi, Riusu anjebi yë'ëni coca cabi:
—Ën coca yua te'e ruiñereba ba'i cocare sëani, bainbi achani si'a recoyo ro'tajën ba'ija'bë.
Mai Ëjaguë Riusubi baguë bain cuencueni raosi'cuani baguë cocarebare ro'ta güeseguëbi,
Yua yurerën ba'ija'yete yë'ë bain concuani ëñoza caguë, baguë anjere bacuana raobi, cabi.
7 —¡Yureca, yë'ë ëñojairënbi yuara ti'anja'ñeta'an ba'iji! caji Riusu.
Riusu cocareba, ën pëbëna toyani jo'case'ere achani si'a recoyo te'e ruiñe ro'tajën
ba'icuabi ai bojojën ba'iyë.
8 Yë'ë, Juan hue'eguëbi Riusu ëñose'e si'aye achani si'aye ëñani, yua ën pëbëna toyani
jo'cahuë. Riusu anjebi si'aye yë'ëni ëñoguëna, ba anje guëon na'mina gugurini rëanhuë.
9 Gugurini rëanguëna, anjebi yë'ëni cabi:
—Yë'ëni gugurini rëanma'ijë'ën. Më'ë'ru Riusu yo'o conguë'ga ba'iyë. Më'ë, Riusu cocareba
quëani achocua, ën coca toyani jo'case'ere achani te'e ruiñe yo'ocua, mësacua si'acua'ru te'e
ba'iyë yë'ë. Riusu se'gani gugurini rëanjë'ën, cabi.
10 Cani, ja'nrëbi, se'e yë'ëni cabi:
—Ën pëbëna toyase'ere yahue coca ba'iye'ru re'huaye beoye ba'ijë'ën. Si'a re'oto bainni
quëani achojën ba'ijë'ën. Ba toyase'e'ru ba'ija'ye yuara ti'anja'ñeta'an ba'iji.
11 Ja'nca ba'iguëna, gu'a jucha yo'ocua yua quë'rë se'e gu'aye yo'oni jëhuaja'bë. Si'si recoyo
ba'icua yua quë'rë se'e si'si recoyo ba'icua ruinja'bë. Re'oye yo'ocuaca quë'rë se'e re'ojeijën
ba'ija'bë. Riusu bain si'si beoye ba'icua yua gare si'si beoye ba'ija'bë.
12 —Yureca, yë'ë ëñojairënbi yuara ti'anja'ñeta'an ba'iji, caji Riusu. Si'a bain yo'ojën
ba'ise'ere ëñani, yë'ë bënni senjoñe, bacua premiote ja'anre ro'taguë, bacuana huo'hueguë
raiyë yë'ë, caji.
13 Yë'ë yua ru'rureba ba'isirën ba'iguëbi carajeiye beoye ba'iyë. Ru'rureba ba'isirënbi
si'arën ba'iguë'ë yë'ë, caji Riusu, anjebi yë'ëni cabi.
14 Si'a bain si'si beo recoyo bacua ruinsi'cua yua caña zoasi'cua'ru ba'icuabi ai bojojën
ba'iyë. Ja'ancua se'gabi ba huajë sunquiñëna tëani uncueni huajëreba huajëjën ba'ija'cua'ë.
Ba jai huë'e jobona ti'anjën, ba anto sa'roñabi cacaye poreja'cua'ë.
15 Huë'e jobo ca'ncona ëñato, gu'a bain ba'ija'cua'ë. Yaje uncucua, ëmëcua romicua sa'ñeña
yahue bajën ro a'ta yo'ocua, bainre huani senjocua, imagen te'ntoni ëcose'ena gugurini
rëancua, ro coqueye yo'oye yëcua, ja'an si'acuabi huë'e jobo ca'ncore ba'ijën, ba huë'e jobona
cacaye porema'ija'cua'ë.
16 —Yë'ë, Jesús hue'eguëbi yë'ë cocarebare yë'ë bainreba ba'i jubëanna quëani achojaijë'ën
caguë, yë'ë anje quëacaiguë naconi mësacuana saoyë yë'ë. Ira taita ba'isi'quë David'ru
quë'rë ta'yejeiye ëjaguëbi ba'iyë yë'ë. Ba ma'choco zijeirën miañe'ru quë'rë ta'yejeiye ñatani
saoye'ru miaguë ba'iguë'ë yë'ë, cabi Jesucristo.
17 Riusu Espíritu, baguë Zinni huejaja'go, bacuabi:
—Mësacua raijë'ën, cayë. Ën cocarebare achacuabi:
—Mësacua raijë'ën, caja'bë.
Oco ëaye ba'icuabi rani, bacuabi yëtoca, ba bain huajë ocore ro coni uncuni huajëreba
huajëjën ba'ija'bë.
18 Mësacuabi Riusu cocareba ën pëbëna toyani jo'case'ere achajënna, mësacuani ganreba
yihuoguë quëayë yë'ë: Yeque cocare ën pëbëna toyatoca, Riusubi baguë rau tonja'ñe, ën
pëbëna toyani jo'case'e, ja'anre mësacuani tonni jo'caji.
19 Mësacuabi ën coca toyani jo'case'e te'e coca se'ga tënoni senjotoca, Riusubi baguë jai
huë'e jobona cacaye, ba bain huajë sunqui uncuere tëaye, ën pëbëna toyani jo'case'e'ru
ba'iye, ja'an yo'oye mësacuani gare ënseji.
20 Si'a bain ën cocare te'e ruiñe quëani achocua, ja'ancuabi:
—Jesusbi yurera ëñoguë ti'anji, cayë.
Ja'nca raë'ë. ¡Yurera raijë'ën, Ëjaguë Jesús!
21 Mai Ëjaguë Jesusbi baguë bainreba si'acua mësacuani conni cuirareba cuiraja'guë, cayë.
Ja'nca raë'ë. Amén.